

STATVTA
CIVITATIS EVGVBII

ANNOTATIONIBVS QVAMPLVRIBVS ad singulas ferè Rubricas illustrata, & cum iure Ciuili, & Canonico collata in hac nouissima Editione

AB ANTONIO CONCIOLO

I. C. CANTIANENSI, PROTONOT. APOST.
Et nuper huius Legationis Auditore,

Ex quibus si quæ obscura, & difficilia in d. Statutis adesse viderentur facili, & breui Methodo fuerunt ex Auctoritatibus Doctorum præcipuè Recentiorum, & Sacræ Rotæ Romanæ declarata, & explanata.

Cum duplici Indice Rubricarum, & Materiarum in Annotationibus contentarum in Studiosorum gratiam apposito.

EMINENTISS.MO, ET REVERENDISS.MO PRINCIPI

D. D. ALDERANO CYBO

S. R. E. CARDINALI AMPLISSIMO

D I C A T A.

MACERATÆ, Typis Iosephi Piccini. M. DC. LXXVIII.

SVPERIORVM PERMISSV.

EMINENTISSIMO, ET REVERENDISSIMO

PRINCIPI D. D.

ALDERANO CYBO

S.R.E. CARDINALI AMPLISSIMO

ANTONIVS CONCIOLVS I. C. CANTIANENSIS FELICITATEM.

PRODITVRVS in lucem hic Liber Statutorum iussu Ciuitatis Eugubinæ meis Annotationibus, multisquè lucubrationibus auctus, vltrò auet, ac gestit in sinum tuum conuolare sperans procul dubio fore, vt qui alterum iam nostri ingenioli fętum tanta exceperis, & quasi lactaris benignitate, se quoquè licèt natu minorem, meumque potiùs adoptiuum, quàm filium iisdem humanitatis amplexibus foueas. Et sanè dubius animi pendeo, maior ne mihi incumbat necessitas, testatam publicè iterato faciendi obseruantiam in te meam, &, si minus proprijs, adscititijs saltem monumentis gratiam referendi optimo, ac beneficentissimo Principi; an tibi potentissimo patrocinio tuendi ipsa tua in me beneficia. Haud sanè mihi verendum est ne pretiosis tuæ mentis

curis Orbi Terrarum Fęlicitatem elaborantibus videar importunus obſtrepere; noui enim immenſam ingenij tui vaſtitatem, qui cum tot, ac tanta negotia ſubſtineas, te nihilominus quaſi feriatum à curis totum commodas ſeruulorum tuorum vel neceſſitatibus, vel officijs; Ità incumbis ad maxima, vt non ideò ſinu tuo vel minima excludas; adeòque te rebus omnibus partiris, ac ſufficis, vt non vnus, ſed multiplex videaris, tempuſque ipſum, quod præcipiti lapſu reliquos præterit, tibi vni quodammodò moretur, ac ſeruiat; Deniquè ſatiùs iudico bene, ac nauiter eſſe impudentem, quàm timide ingratum, nequè, ſi maxime velim, conticeſcere mihi liceat per immenſa beneficia, quæ veluti facto agmine me vndique circumſiſtunt, excitantque dormientem à ſomno, nec patiuntur quieſcere vigilantem. Verum hæc ipſa, quorum memoria nunquam apud me intermori poterit, quæque vſque ſtimulant, vt tantæ benignitati aliquo ſubinde officio reſpondeam, te quoquè vellicent, atquè admoneant neceſſe eſt, vt cum me olim benemerendo feceris tuum, perindè ac tuum ſemper aſpicias, & ne quandò mearum rerum defenſionem à tuæ gloriæ ratione diſiungas. Quarè quod hactenus vltrò & naturæ tuæ bonitate feciſti; facere iam debebis dulci quadam, & amabili neceſſitate coactus. Verumtamen vt quid ego diutiùs has priuatas officij cauſas commemoro, cum & iſta tua in omne genus humanum profuſa benignitate omnium iampridèm amores extorſeris, ac tantum ſapientiæ decus in animo iſto planè Regali omnium ſibi collegerit admirationem, omniumque ingenia fecerit vectigalia. Nemo iam libris, hoc eſt liberis ſuis immortalem vitam auguratur, niſi qui præfixo auguſto tuo nomine, veluti balſamo quodam mortem procul amoueat; ſi qui lucem aliquam, aut præſidium ſuis doctis laboribus aucupantur, ad neminem prætèr te vnum confugiunt, qui es Eccleſiæ decus, & ornamentum, & cuius maximè capite nititur ſalus Terrarum: Sanguinis claritudinem in te deriuatam ab antiquiſſimo fonte; quique Nili ad inſtàr non ſinè quadam ſpecie Diuinitatis inacceſſis latebris vetuſtatis occulitur.

tur.

tur , auxiſti virtutibus ; & veluti per nitidam Chriſtallum longe ſpecioſiùs incluſa introrſus flamma translucet , Sic per integerrimæ Nobilitatis nitorem multiplices animi tui dotes eniteſcunt . Poſteros tibi ſago perinde ac toga illuſtres natura prouidit , vt te maiorem fingeret maioribus tuis ; Cumulauit , veluti , in ſtruem , Principum Sceptra , paludamenta Ducum , Imperatorum lauros , vt ſuper eas tu quaſi Phœnix Orbis , & naturæ miraculum naſcereris : Illi Coloiannes , Baiomundi Martes non fabuloſi Liguriæ : Illi Siſinij , Vldarici , Leonardi , & alij quamplures pacatæ Palladis , & Romani muricis gloria . Nec non Bonifatius , & Innocentius ille Nonus , hic Octauus Romani Pontifices glorioſiſſimi , rudimenta fuere naturæ Alderanum facere condiſcentis . Non poterat tantus fructus exiſtere niſi ex arbore ipſi propè mundo coęua , quequè glorioſiſſimos , onuſtoſquè præclaris fœtibus ramos longè , latèque per vniuerſos Terrarum limites propagaret . Deniquè in te vno congeſtum cumulatumquè miramur quidquid diſperſum admirandos effecerat tot immortales Heroes , per quorum nomina ſi centena ora diuidat fama , muta , & elinguis inueniatur oportet , pleroſquè eorum illaudatos , atquè indictos præteriens . Omnes hominum ordines habent , quod in te quaſi proprium , ac peculiare ſuſpiciant ; Iudices , legumque periti venerabundi ad tuæ Domus quaſi ſacrarium , & cortinam accedunt , Teque iuris & conſultiſſimum , & apprimè tenacem deprædicant . Te venerantur ſapientes , vt certiſſimum columen , & præſidem litterarum . Te quoquè Sacri Præſules reſpexerunt , vt abſolutum inſulatæ virtutis exemplar ; cum Æſinæ Paſtor Eccleſiæ ſolem , quem beneficentia ſemper æmulabaris , vigilantia quotidiè præcurreres . Omnes deniquè Domus tuæ caſtiſſimam diſciplinam intuentes obſtupeſcere deſierunt , ſi tàm facilè è priuatis parietibus in omne genus humanum pietatis , atquè honeſtatis cultum tranſtuleris : ſi cum penitus inhæreat animo tuo infixa , toto quoquè promicet cultu , & Sanctiſſimis moribus effloreſcat ſimilitudo Diuinitatis . Sed maior eſt laudum tuarum præ-

A VII ſtantia,

ſtantia , quàm vt poſſit à me , aut quopiam alio pro me-
rito prædicari . Quamuis igitur tu finem non facias præ-
clarè de me , totoque Terrarum Orbe merendi , finem
ego faciam te commendandi , non ingratus beneficijs , ſed
oppreſſus . Hoc ſolum immortalem Deum prçcabor , vt
tibi immortalitate digniſſimo vitam quam diutiſſimam
ad ſeruorum tuorum , imò omnium hominum commune
ſolatium , largiatur.

HVMA-

HVMANISSIME LECTOR.

IN temporis spatio annorum 50. & vltra, quo legali Philosophiæ operam dedi, cum quamplura in iure notabilia in studendo ad manus peruenerint ad materiam Statutorum Illustrissimæ Ciuitatis Eugubij, cum hominis memoria non parum labilis sit, illa adnotaui in margine eiusdem Statuti ad singulas ferè rubricas, quæ postea tractu temporis non parum excreuerunt. Quod cum ad notitiam d. Illustriss. Ciuitatis deuenisset, quæ intendebat tunc temporis illius antiqua Statuta lapsu temporis ferè consumpta iterum pro Ciuium vtilitate typis committere, illaque aliquibus etiam Annotationibus illustriora reddere, non dedignati sunt illius Nobilissimi Viri me requirere, quod vellem d. notabilia pro mea particulari commoditate collecta pro communi dict. Ciuitatis, & subditorum illius vtilitate dicto Statuto adiungere, & illa ad singulas illius Rubricas adaptare. Me non parum excusaui à principio parere mandatis dictorum Illustrissimorum Virorum agnoscens tam tenuitatem ingenioli mei, quam etiam quod dicta notabilia fuerunt à me collecta tumultuariè, & sine delectu, & ideo longum tempus ad illa expolienda requirebatur. Verum cum illorum iussa non parum vrgerent, decreui tandem mandatis parere, & annotationes prædictas eis concedere in dicto Statuto apponendas, & ideo illarum maiorem partem à principio non expolitam, & ferè incultam magis extendere, auctoritatibus augere, & ad singulas Rubricas quæ deerant adiungere, quantum tamen temporis angustia permisit, dum eram decursis occupationibus distractus, procuraui. Habes igitur Lector humanissime causam editionis dict. Annotationum, restat solum quod cum mihi non potuerim plenè circa illas, vt dixi, satisfacere, quod meam tenuitatem benignè excusare non dedigneris, sed laudare potius meam intentionem cum dictis Annotationibus, quales quales illæ sint proximos iuuandi, & promptam meam voluntatem parendi mandatis dict. Illustriss. Ciuitatis, à quibus me subtrahere nec licuit, nec potui, & Vale.

Si placet Illuſtriſſimo, & Reuerendiſſimo D. D. FRANCISCO CINO Epiſcopo Maceraten.

Imprimatur.

Gaſpar Lauretanus I. V. nec non Phyloſophiæ, & Sacræ Theologiæ Doctor, & Lector Vniuerſit., & Eccleſiæ Cathedralis Maceraten. Canonicus.

Imprimatur.

Io: Paulus Paſtouichius I. V. D. Prothonotarius Apoſtolicus, Canonicus Eccleſ. Cathed. Ariminen., & Illuſtriſsimi & Reuerendiſsimi D. FRANCISCI CINI Epiſcopi Maceraten. Vicarius Generalis.

Bartholomæus de Amicis Patritius Maceraten. I. V. nec non Phyloſophiæ, ac Sacræ Theologiæ Doctor, S. Officij Reuiſor, vidit, &c. Si placet Reuerendiſs. Patri Inquiſit. Anconæ.

Imprimatur.

Fr. Io. Baptiſta Matthæius Sacræ Theologiæ Magiſter Theolog. Vniuerſ. ac Vicarius Sancti Officij Macerat. Ordinis Prædicatorum.

AD AVCTOREM
EPIGRAMMA.
AVGVSTINI MAGGIOLI
CANTIANENSIS.

QVantum magne tuis ANTONI debeat Orbis
Doctrinis, prælum, scriptaque mira probant.
Tu Iuris vigili rimatus Marte latebras
Recti pandis iter, nobilitasquè vias;
Dirupit lites Calamus, dein' criminis vltor
Aut terret sontes, aut iuuat ille Bonos
Nunc Eugubinæ dat lumen Iuribus Vrbis,
Et maius reliquis nobile finxit Opus.
Ergo tuæ resonent Patriæ Can fama Thiani
CONCIOLE, & merito gaudeat illa tuo,
Vos Eugubini Scriptori plaudire, vestræ
Haud Natus Patriæ, sed Pater iste fuit.

EIVSDEM.
ALIVD.

GRæcia barbaricis quamquam laniata Tyrannis
Famam seruat adhuc, quam meruere Sophi
Vmbria maiori sed nunc clarescit honore,
Spargit vbi sapiens lumina CONCIOLVS
Vnus quo septem præstet Sapientibus, Huius
Attigit octauum docta Minerua gradum.

EIVSDEM TETRASTICHON.

ORbem humeris nixum annosi ridemus Atlantis,
Nam premeret nimium machina tanta senem.
Diuino tamen ingenio non rideat vllus,
ANTONI, legum pondera nixa tuo.

EIVSDEM DISTICHON.

CONCIOLVM Mundo si secula prisca dedissent,
Vix aliquid mundo, Papiniane, fores.

VICTORII CONCIOLI AVCTORIS EX FILIO NEPOTIS.

EPIGRAMMA.

NOscere quisquis aues voluas hæc condita libri
Iugens sub paruo corpore gaza patet.
Æquo nectit fas, infirmaquè iura refirmat
Ipse nouo melius viuere iure docet,
Corrigit ille malum, leges, & legibus addit
Quæ fuerant tantum dona negata tibi,
Iam festiua refert priscos Astræa triumphos,
Astreæque simul redditur æqua bilanx
O quantum est dignus quam longè viuere, quantum
Edita res mundo non sinat ipsa mori.

INDEX

INDEX RVBRICRVM PRIMI LIBRI.

D E Festis diebus Colendis. Rub. 1
De Reliquijs, & Veneratione Sanctorum. Rub. 2
De Honore faciendo B. Vbaldo Protectori. Rub. 3
De Processionibus, Luminarijs, & Oblationibus faciendis. Rub. 4
Quod Magistratus, Officiales, & Consiliarij accedant ad Diuina diebus solemnibus. Rub. 5
De Electione DD. Confalonerij, & Consulum. Rub. 6
De Ingressu, & Iuramento DD. Confalonerij, & Consulum. Rub. 7
De Officio, & Auctoritate DD. Confalonerij, & Consulum. Rub. 8
De Immunitate DD. Confalonerij, & Consulum. Rub. 9
De Officio Capellani, DD. Confalonerij, & Consulum. Rub. 10
De Officio, & Auctoritate D. Locumtenentis. Rub. 11
De Ingressu, & Iuramento D. Potestatis. Rub. 12
De Officio D. Potestatis. Rub. 13
De Officio Notarij Maleficiorum. Rub. 14
De Officio Barigelli, & Executionibus per eum, & alios Officiales faciendis. Rub. 15
De Officio Custodis Carcerum. Rub. 16
De Visitatoribus Carcerum. Rub. 17
De Electione, & Extractione Syndicatorum. Rub. 18
De Officio Syndicatorum, Iudicum, & aliorum Officialium. Rub. 19
De Officio Cancellarij Communis. Rub. 20
De Consilio Generali. Rub. 21
De Consilio speciali DD. Deputatorum. Rub. 22
De Electione Consiliariorum, & aliorum Officialium, & Iuramento ab eis praestando. Rub. 23
De Officio Aduocati, & Procuratoris Communis, & Pauperum. Rub. 24
De Officio Syndicorum Communis. Rub. 25
De Officio Depositarij introituum Communis. Rub. 26
De Officio Reuisorum Rationum. Rub. 27
De Officio Reuisoris Ducalis. Rub. 28
De Officio Prioris, & aliorum Officialium Hospitalis maioris. Rub. 29
De Officio Praefectorum Annonae. Rub. 30
De Officialibus Montis Pietatis. Rub. 31

I N D E X

De Ambasciatoribus mittendis. Rub. 32
De Electione, & Officio Medicorum Communis. Rub. 33
De Electione, & Officio Chyrurgi. Rub. 34
De Electione, & Officio Magistri Grammaticæ, & Superstitum Scholæ. Rub. 35
De Officio Præsidentis, & Notariorum Registri. Rub. 36
De Officio Capitaneorum Collegij Notariorum. Rub. 37
De Officio Paceriorum. Rub. 38
De Officio facientium Æstimum. Rub. 39
De Officio Moderatorum Impositionum. Rub. 40
De Officio Grasciariorum. Rub. 41.
De Officio Præfectorum Olei, & eius Venditoribus. Rub. 42
De Officio Appaltatorum, & Bullatorum Carnium. Rub. 43
De Officio Taxatorum. Rub. 44
De Officio Superstitum Platearum. Rub. 45
De Superstite, seu Prouisore Salis. Rub. 46
De Officio Superstitum Damni Dati. Rub. 47
De Officio Superstitum Aquæductum. Rub. 48
Quod Aqua Publicorum Aquæductuum non deriuetur. Rub. 49
De Officio Præconum. Rub. 50
De Officio Depositarij Pignorum. Rub. 51
De Officio Assistentis Pensæ Grani, & Farinæ. Rub. 52
De Officio Bullatoris Communis. Rub. 53
De Officio Magistrorum Viarum. Rub. 54
De Iure Congrui. Rub. 55
De Vijs publicis, ac Fontibus reaptandis. Rub. 56
De Muris Ciuitatis, & Castrorum instaurandis. Rub. 57
De Officio Custodum Portarum. Rub. 58
De Officio Plazzariorum. Rub. 59
De Officio Extraordinarij. Rub. 60
Quod Officia Communis, & Castrorum Exteris non committantur. Rub. 61
De Pœna recusantium Officia Communis. Rub. 62
De Immunitate ob Numerum duodecim Liberorum Rub. 63
De Electis ad Plura Officia Rub. 64
De Clericis ad Officia Communis non eligendis. Rub. 65
De Nundinis. Rub. 66
De Brauio ponendo Rub. 67
De Nouis Ciuibus recipiendis. Rub. 68
De Capitaneis Castrorum, & eorum Officio. Rub. 69
Castra, & Villæ Ciuitatis Eugubij, & Castrorum distantia. Rub. 70

L I B R I S E C V N D I.

De Citationibus, & Relationibus. Rub. 1
De Citatione Procuratoris. Rub. 2
De modo procedendi in Causis Ciuilibus. Rub. 3
De Exceptionibus impedientibus Litis ingressum, & de lite à Reo Criminaliter mota. Rub. 4

De

De Incompetentia, siue Suspicione Iudicis temerarie deducta. Rub. 5
De Positionibus, & earum Responsionibus. Rub. 6
De Negantibus Filiationem, & reliqua Notoria. Rub. 7
De Testibus recipiendis, vel recusandis. Rub. 8
De Interrogatorijs dandis. Rub. 9
De Iuramento Calumniæ. Rub. 10
De Iuramento in Litem. Rub. 11
De Iuramento litis Decisiuo. Rub. 12
De Iuramento Suppletiuo. Rub. 13
De Satisdatione danda per Forenses, & de Iure eis reddendo. Rub. 14
De Reconuentione. Rub. 15
De Debitis confessis. Rub. 16
De Pœna petentium plus debito, Siue negantium debitum iam solutum. Rub. 17
De Producentibus Iura in vltima dilatione, & de Instrumentis de nouo repertis. Rub. 18
De Contumace, & Tenutis dandis. Rub. 19
De Instantijs, & Fatalibus. Rub. 20
De Refectione Expensarum. Rub. 21
De Actuarijs, & eorum Officio. Rub. 22
De Copijs extrahendis, & de Actis gratis ostendendis. Rub. 23
De Mercede Iudicum, & Actuariorum. Rub. 24
De Sportulis. Rub. 25
De Aduocatis, & Procuratoribus, & eorum Salarijs. Rub. 26
De Compromissis inter Coniunctos, & alias personas faciendis. Rub. 27
De Ferijs. Rub. 28
Qualiter Credita ex Instrumentis, Chirographis, & Partitis cassari debeant. Rub. 29
De Praescriptionibus. Rub. 30
Agenti Hipothecaria non est necessaria Excusio. Rub. 31
De Executione priuatæ Scripturæ. Rub. 32
De Executione Testamentorum, & aliarum vltimarum Voluntatum. Rub. 33
De Aditione Hæreditatis, & Confectione Inuentarij. Rub. 34
De Officio Notariorum. Rub. 35
Quæ sunt de Stylo, censeri apposita, & Stylus quomodo probetur. Rub. 36
De Instrumentis Notariorum Defunctorum absque licentia non extrahendis. Rub. 37
De Mercede extractionis Instrumentorum. Rub. 38
De Clausula, Saluo Iure Communis Eugubij, in qualibet Dispositione apponenda. Rub. 39
De Suspectis Fugitiuis. Rub. 40
Quod Nullus pro ciuili debito capi possit in Domo, vel Apotheca. Rub. 41
De Sequestratione Bonorum. Rub. 42
Quod Mulier bonæ conditionis non cogatur ire in Palatium ad testificandum. Rub. 43
De Donationibus inter Virum, & Vxorem. Rub. 44
Quod Mulier nupta contrahere, siue testari non possit absque consensu Viri. Rub. 45
De Lucro dotis. Rub. 46
De Fructu Dotis pro Alimentis. Rub. 47
Soluto Matrimonio quemadmodum Dos repetatur. Rub. 48
De Dote à Fratribus profecta. Rub. 49
De Emptione, & Venditione. Rub. 50
De Arrhis. Rub. 51

De

De Emptione cum pacto de Retrouendendo. Rub. 52
Quod Venditor possit retinere rem venditam pro pretio, & quod cæteris Creditoribus præferatur. Rub. 53
De Prohibita Alienatione bonorum in Forenses. Rub. 54
De Conuentione Minorum. Rub. 55
De contractibus Minorum viginti quinque Annis. Rub. 56
De Contractibus Filiorum Familias. Rub. 57
De Læsione. Rub. 58
De Fideiussoribus. Rub. 59
Quod Fideiussor petere possit à fideiussione eximi. Rub. 60
De Pœnis Conuentionalibus in Contractu appositis. Rub. 61
Quod stantibus Masculis Fœminæ non succedant. Rub. 62
De Filijs in Conditione positis. Rub. 63
De Filijs legitimatis. Rub. 64
De Filijs illegitimis. Rub. 65
De Successione Fratrum. Rub. 66
De Diuisione Rerum Communium. Rub. 67
De Venditione Rerum Communium. Rub. 68
De Refectione Rerum Communium. Rub. 69
De Noui Operis Nunciatione. Rub. 70
De Locatione Domorum, & Affictu Prædiorum. Rub. 71
De Debitoribus Communis non audiendis. Rub. 72
De cessione bonorum, & inducijs Quinquennalibus. Rub. 73
De Libris Mercatorum, & aliorum Artificum. Rub. 74
De Libris Rationum. Rub. 75
Quod Emphyteosis finita renouetur successoribus. Rub. 76
BULLA GREGORII XII. super Renouatione Emphyteosis. Rub. 77

LIBRI TERTII.

De Appellationibus interponendis à Sententijs Diffinitiuis. Rub. 1
Qualiter ab Interlocutorijs Appelletur. Rub. 2
Qualiter à Laudis, & Arbitramentis Appelletur. Rub. 3
Quod Iudices teneantur in Appellatione cogere Actuarios ad dandum Copiam Actorum. Rub. 4
De Testibus, & Iuribus de nouo repertis in causa Appellationis producendis. Rub. 5
Quod Iudex Appellationis supplere possit ad veritatem indagandam. Rub. 6
Quod nullitas in quacunque Instantia non attendatur. Rub. 7
De Attentatis, & innouatis Appellatione pendente. Rub. 8
Appellationum causæ infra quantum tempus terminari debeant. Rub. 9
Quod à sententijs Syndicatorum Officialium non appelletur. Rub. 10
Quod non liceat à duabus Sententijs conformibus, siue ab ea quæ transiuerit in rem Iudicatam appellare. Rub. 11
Quod à Pronuncia de exequendo non appelletur. Rub. 12
De Executione Rei iudicatæ realiter, & personaliter faciendæ. Rub. 13
De Appellationibus in Criminalibus Causis interponendis. Rub. 14
Quod in Criminalibus non liceat Appellationem prosequi, nisi facto Deposito. Rub. 15

LIBRI

RVBRICARVM.

LIBRI QVARTI.

DE Accusationibus. Rub. 1
Infra quantum tempus possit accusari, & inquiri. Rub. 2
Quod Syndici Castrorum, & Villarum teneantur denunciare Maleficia. Rub. 3
Quod Chirurgi, & Barberij teneantur notificare personas, quas medeuerint. Rub. 4
De modo procedendi in causis criminalibus. Rub. 5
De Indicijs, & Tortura. Rub. 6
Infra quantum tempus Exbanniti, vel Condemnati possint se constituere. Rub. 7
Qualiter Aduocati, & Procuratores in criminalibus Causis adesse debeant. Rub. 8
Quod fideiussor non teneatur repræsentare nisi in casu illius delicti, & de Securitate Reis danda. Rub. 9
De Testibus in Criminalibus Causis recipiendis. Rub. 10
Quod Iudices ex officio Testium dicta super Innocentia recipi, & describi faciant. Rub. 11
De Delictis Mulierum. Rub. 12
De Delictis Minorum. Rub. 13
Quod is, qui vigesimum annum attigerit, habeatur pro maiore. Rub. 14
De Abolitionibus. Rub. 15
Quod Iudices ex Indicijs etiam vrgentibus non condemnent. Rub. 16
Quod Iudices Inquisitiones, & Accusationes captas, prosequantur. Rub. 17
De Beneficio Pacis, & Confessionis. Rub. 18
De Dupplicatione Pœnarum. Rub. 19
De Pœnis Blasphemantium. Rub. 20
De Pœnis deuastantium Sacras Imagines. Rub. 21
De Adulterio. Rub. 22
De Incestu. Rub. 23
De Stupro. Rub. 24
De Sodomia. Rub. 25
De Concubinis. Rub. 26
De Homicidio. Rub. 27
De Pœna facientis Vindictam transuersalem. Rub. 28
De Pœna frangentis Pacem. Rub. 29
De Percutientibus ad Ignominiam. Rub. 30
De Pœna offendentium cum Armis, vel sine. Rub. 31
De Pœna inclinantium Archibusium. Rub. 32
De Pœna Insultantium, vel Aminantium cum Armis. Rub. 33
Quod liceat Aggressorem, & Percussorem repercutere, & offendere. Rub. 34
De Armatorum Collectis. Rub. 35
De Cautione de non offendendo. Rub. 36
De Prohibita delatione Armorum. Rub. 37
De Armis inuentis in Terra. Rub. 38
De Pena Turbantis aliquem in Possessione. Rub. 39
De Vi Meretricibus illata. Rub. 40
De Priuato Carcere. Rub. 41
De Famosis Libellis & de Proijcientibus Stercora, Cornua, & similia ad Ostia aliena. Rub. 42
De Verbis iniuriosis. Rub. 43
De Æstimatione Iniuriarum, & interesse offensorum. Rub. 44

De

De Falsa Moneta, & fabricantibus Alchimiam. Rub. 45
De Facientibus, siue Producentibus falsa Instrumenta, & priuatas Scripturas. Rub. 46
De Testibus Falsum deponentibus. Rub. 47
De Pœnis Testis se absentantis. Rub. 48
De Artificibus falsum committentibus. Rub. 49
De Mutatione Nominis. Rub. 50
De Insidiatoribus Viarum. Rub. 51
De Incendiarijs. Rub. 52
De Furibus, & Eorum Receptatoribus. Rub. 53
De Condemnatis capitaliter publicandis. Rub. 54
De Condemnatis non recipiendis. Rub. 55
De Condemnatis capitaliter impune offendendis. Rub. 56
Quod Pater teneatur pro delicto Filij, vsque ad Legitimam. Rub. 57
De Filijs in Parentes delinquentibus. Rub. 58
De Corrigendis Familiam suam. Rub. 59
De Pœna Frangentis Carceres. Rub. 60
De Pœna Intrantis, vel exeuntis aliunde, quam per Portas Ciuitatis, seu rumpentis Muros. Rub. 61
De Pœna euntium de nocte sine lumine post sonum Campanæ. Rub. 62
De Pęna impedientium executiones reales, & personales. Rub. 63
De Pœna offendentium Plazzarios, & Executores. Rub. 64
De Pœna Officialium, & Forensium offendentium Ciuem, vel Districtualem. Rub. 65
De Pœna Iudicum committentium Barattarias. Rub. 66
Quod Iudices corrigant ignauiam inertis Iuuentutis. Rub. 67
Quod non liceat piscando vti aliquo genere Veneni. Rub. 68
De Maleficis, & Incantatoribus. Rub. 69
De Inquirentibus Thesauros. Rub. 70
Quod Reus pœnam non soluens luat in Corpus. Rub. 71
Quod Masculinum concipiat Fœmininum. Rub. 72
Quod de similibus ad similia procedatur. Rub. 73

LIBRI QVINTI.

De Mercatoribus Artis Lanæ. Rub. 1
De Aromatarijs. Rub. 2
De Merciarijs. Rub. 3
De Calceolarijs. Rub. 4
De Sutoribus. Rub. 5
De Fabris Ferrarijs, siue Marescalchis, Rub. 6
De Fabris Lignarijs. Rub. 7
De Vasarijs. Rub. 8
De Muratoribus. Rub. 9
De Macellarijs. Rub. 10
De Quartegiantibus Bestias. Rub. 11
De Hospitibus, & Tabernarijs. Rub. 12
De Triccolis, & Venditoribus Olei. Rub. 13
De Furnarijs. Rub. 14

De

De Molendinarijs. Rub. 15
De Fornaciarijs. Rub. 16
De Artificibus denegantibus vendere. Rub. 17
De Venditione Piscium. Rub. 18
De Ponderibus, & Mensuris. Rub. 19
De Statutis Artificum. Rub. 20
De Monopolijs. Rub. 21
De Mercato faciendo. Rub. 22
De Ementibus Res furtiuas. Rub. 23
Quod Vie Ciuitatis singulis Mensibus mundentur. Rub. 24
De Cloacis Publicis, & Priuatis. Rub. 25
De Vijs, & alijs locis publicis non alienandis, vel permutandis. Rub. 26
De Vijs publicis, & Vicinalibus extra Ciuitatem, & de earum Latitudine. Rub. 27
De immunditijs in Vijs non proijciendis. Rub. 28
De Pannis, & alijs non lauandis in Publicis Fontibus. Rub. 29
De Pana Macerantis propè Ciuitatem, vel Incigliantis in ea. Rub. 30
De Balcone, Ponte, siue Scalis in Vijs non faciendis. Rub. 31
De Pariete. Rub. 32
De Stillicidio. Rub. 33
De Ædificio propè vicinum faciendo. Rub. 34
De Fenestris propè vicinum ferrandis. Rub. 35
De Versatorio, & Necessario. Rub. 36
De Domibus non diruendis. Rub. 37
De Mortuis Sepeliendis. Rub. 38
De Famulis cogendis ad Seruitij tempus implendum. Rub. 39
De Meretricibus. Rub. 40
De Circulatoribus, siue Ceretanis, vltra triduum non permittendis. Rub. 41
Quod Porci per Ciuitatem ire non permittantur. Rub. 42
De Interficientibus Lupum. Rub. 43
Tassa delle Mercedi degl'Essecutori. Rub. 44
Tassa della Gabella del Passo. Rub. 45

LIBRI SEXTI.

DE Officio, & Auctoritate Officialis Maioris. Rub. 1
De Officio Superstitum Damni Dati. Rub. 2
De Notarijs DD. Et eorum Mercede. Rub. 3
De Officialibus Minoribus, & eorum Mercede. Rub. 4
De Modo, & Forma procedendi; & Infra quantum tempus Causæ debeant expediri. Rub. 5
Intra quos terminos Officiales procedere possint per Inuentionem. Rub. 6
De His, qui accusare, & accusari possunt; & Infra quantum tempus. Rub. 7
De Probationibus faciendis in D.D. Rub. 8
Quòd Dominus Rei possit accipere Clamydem, & Ferramenta cuiuslibet inuenti damnum dare. Rub. 9
Quod liceat Animalia in damnis reperta conducere. Rub. 10
De Pœna percutientium, vel occidentium Animalia. Rub. 11
De Gualdarijs, & eorum Officio. Rub. 12

INDEX RVBRICARVM.

De Quærelantibus. Rub. 13
De Pœna amouentis Terminum. Rub. 14
De Pœna Incidentium Vites. Rub. 15
De Pœna capientis, siue occidentis Columbos. Rub. 16
De Pœna occupantis, siue destruentis, vel mutantis Vias. Rub. 17
Quod Nemo plantet iuxta Vias publicas, nec Arbores in ijs incidat. Rub. 18
Quod Nemo proijciat Saxa, vel Immunditias in Vias publicas. Rub. 19
Quod transeundo per bona alterius Ius eundi non præscribatur. Rub. 20
Quod Nemo fodiat prope Murum, vel Grippum alterius. Rub. 21
De Fossatis faciendis, & scaricandis. Rub. 22
Quòd Aqua ex Agris non dirigatur in Vias publicas. Rub. 23
Quod Nemo deriuet Aquam in Rem alterius. Rub. 24
De Puteis, Fontibus, & Lauatorijs mundandis. Rub. 25
De Sepe pendente supra Viam. Rub. 26
Quod Arborum Rami, & Sepes pendentes inter vicinos remoliri debeant. Rub. 27
De Capris in Plano non detinendis. Rub. 28
Quod Venatores non intrent Possessiones, vel Vineas. Rub. 29
De Pœna Officialis, & Componentium in D. D. Rub. 30
De Pœna Depopulantium. Rub. 31
De Emendatione Damnorum. Rub. 32
De Reuisionibus Condemnationum Officialis. Rub. 33
Quod Pater pro Filio, & Dominus pro Famulo teneatur. Rub. 34
De Licentijs datis à Dominio super D. D. Rub. 35
De Gratijs obtinendis a DD. Confalonerio, & Consulibus. Rub. 36
De Syndicis, & eorum Officio, ac Ætate. Rub. 37
De Pœnis D. D. Rub. 38
DE OBSERVANTIIS Laboratorum. Rub. 39
Quod Domini præferantur in fructibus alijs Creditoribus; Et quòd Pars Coloni vendi non possit. Rub. 40
Quod Colonus partiarius teneatur ad Messem, siue Vindemiam requirere Dominum. Rub. 41
Quod Nullus appropinquet Termino laborerio, Sepe, vel Plantis. Rub. 42
De Terminis ponendis, vel reaptandis inter vicinos. Rub. 43
Quo tempore Laboratores debeant à Laborerio licentiari. Rub. 44
De Diuisione quorumcumq; Straminum. Rub. 45
De Diuisione quorumcumq; Bestiaminum. Rub. 46
De Socitis faciendis. Rub. 47
Quod Statuta Ciuitatis Eugubij obseruentur in toto eius Districtu, & illis deficientibus Ius Commune. Rub. 48
De Verborum, & Rerum Significatione. Rub. 49

F I N I S.

EVGVBINÆ CIVITATIS HONORIFICA, ET BREVIS DESCRIPTIO.

IN Vmbria vetuſtiſſima, celebrique Italorum Prouincia ſedet Ciuitas Eugubium, quam ſæpe Barbarorum armis euerſam Ciues non [illegible]a loci poſitione reſtaurarunt. Situs antiquior fuerat in plano ſolo, cuius ambitus nouem paſſum millia, & latitudo ſtadia ſexdecim complectebatur, vt aſſerunt ex murorum reliquijs priſcarum rerum Indagatores. *Eugubii ſitus antiquior.* At hodiernus vnius milliarij longitudine, triumque circuitu continetur ad pedes nimirum Ingini Montis, qui eſt vnus Apenninorum. *Situs hodiernus* Surgunt hoc loco Ædes commodiſſimæ, & non contemnenda Palatia, præſertim illud Auguſtale, vbi reſidet Magiſtratus, nobilitate quidem conſpicuum, & admirabili conſtructione à Scriptoribus commendatum. *Palatium Magiſtratus.* Inter multa notatu digna, quæ in hoc eminenti Palatio Leander Albertus ſuſpexit admirabundus, Fons eſt in medio ſuperioris Aulæ, quò per admirabilem Aquæductum altius conſcendunt cryſtallinæ, ac murmurantes vndæ. *Fons. Aquæductus.* Hinc clariſſimus Auguſtinus Steuchus Eugubinus Epiſcopus kiſami, & Bibliothecarius Sedis Apoſtolicæ in Tomo tertio De reuocanda in Vrbem aqua virgine ait: *Quæ igitur, vt ad lymphas redeam, tam abiecta Italiæ Vrbs eſt (nam ſæpe parua magnis, vt ille inquit, recte conferuntur) quæ non etiam difficili tranſitu fontes, ſeu flumina ad ſe deduxerit? Aliæ ſaxa inter ardua, & ſcopulos, præruptas aſperaſque rupes iter fontibus aperientes, nullis ſumptibus parcentes, quale Iguuij Patriæ meæ Aquaductum ſuſpicien;*

spiciendo obstupesces. Ante ipsum Augustale prostat ampla, & nobilis Pla-
Platea. tea, quæ vel pulchritudine, vel structuræ opificio commendabilis ma-
iorem illi conciliat maiestatem. Policarpus, de quo infra, Auctor an-
tiquitate, ac doctrina laudandus in Topographia Eugubinæ Vrbis, alijs-
que in paginis, quas prælo dedit, multique alij Scriptores de Eugubio,
ipsiusque Territorio plura scripserunt, quæ nos breuitati studentes silen-
Ager. tio inuoluimus. Fruitur hæc Ciuitas iucundissimo Agrorum prospectu,
qui, & vites alunt innumeras, & arbores pascunt frugiferas, & Collibus
Planities, & Territorium. circumquaque fœcundis coronantur. Planities cum reliquo Territorio,
quod ad centum vsque millia procurrit, tot habet rurales domos, ac
plerasque tam magnificè constructas, vt si Ciues ad regulam Constan-
Origo. tini Magni ædificassent, amplitudine, ac splendore laudabili Patriam
auxissent, nec primis Italiæ Vrbibus inuiderent. Tempus, quo Ciuitas
ortum habuit, hominum memoriam superat: alij enim Noe Nepotem,
alij antiquissimos Hetruriæ Populos conditores fuisse tradunt. Illud au-
tem inter omnes conuenit, hanc esse vnam ex Vrbibus non multis, quæ
post communem totius Terræ cataclysmum in Italia surrexerunt. Gref-
folinus Valerianus in suis Chronicis *Regalis*, inquit, *Ciuitas Vmbriæ anti-*
Eugubium Ciuitas Regalis, & antiquissima. *quissima aliarum Ciuitatum Italiæ, at saltem inter antiquiores habet multa monu-*
menta sua . . . . . reliquum lacerum fortasse dicebat: antiquæ, &
Regiæ magnificentiæ, aut certe aliquid aliud simile. Liber hic tanti pon-
deris, & momenti temporis ingluuie deuoratus, ac prorsus penè con-
sumptus Anno 1349 repertus fuit in Conuentu Sancti Francisci nostræ
Ciuitatis loco scilicet humenti, abiectoque. Cum autem ex eius frag-
mento superstite apparerent notabilia monumenta, quæ complecteba-
tur, tres eorum temporum Notarij *vigore commissionis, & licentiæ datæ in*
publico, & generali Consilio Communis, & Populi Ciuitatis Eugubij, & à nobi-
libus Viris Degho Domini Blaxij de Tornaquincis de Florentia hon. Potestate,
& Domino Petro de Vulterris Capitaneo Populi Ciuitatis, Comitatus, & Distri-
ctus Eugubij, qui eorum, & dicti Communis auctoritatem, & decretum interpo-
suerunt, exemplum, seu transumptum transcribere iussi sunt, cuius ar-
chetypon, seu primitiuum exemplar membrana exaratum in Archiuio
Arm. Eugubij, hisce oculis vidi, ac lectum perlectumque multis erudi-
tionibus denudaui, vt nimirum permulta, quæ in hac historica narratio-
ne sum dicturus, valido incumbant fundamento. Qualis extiterit hic
Auctor, quem tanti ducimus, colligere est ab exteriore Voluminis fron-
te, vbi hæc verba antiquo calamo efformata leguntur. *Greffolinus senior*
natus Eugubij ex nobili gente Valeriana Vir præclarus, sapiens, & probatæ fidei
scripsit Gesta Eugubinorum ab ædificatione Ciuitatis vsque ad An. Domini mille
trecentum, obijt eodem Anno ætatis suæ nonagesimo quinto, & sepultus est in
Ecclesia Sancti Francisci. Scriptor, qui eiusdem Greffolini tempore Gual-
di Chronica exarauit (eorum multa exemplaria extant in nobilibus Bi-
bliothecis, & apud varios antiquitatis Indagatores) & ducentis post
annis Guerrerius Bernius Capitaneus, & Secretarius nostri Ducis Fe-
derici in suis Chronicis, nec non Vbaldus Angelus Abbatius Auctor
proximè elapsi sæculi eruditissimus in suo Iano (amborum libri inter ma-
nuscripta à nostris Ducibus diligentissime conquisita, & in celeberri-
mam librariam collecta seruantur) Item alij Historici, & Chronologi ex
anti-

antiquis, ac Neotericis *Eugubium* nominant *Ciuitatem Regiam*, cum in illa vetustissimi Vmbriæ Reges sedem habuerint. De Regibus iisdem, & eadem antiquitate sæpe, atque honorifice *auctoritate, & vetustate Historici grauissimi* meminit in suo libro *Ioannes Policarpus Seueritanus Sibenicensis Dalmata Prædicatorum Ordinis*. Quoniam verò magnum hunc Virum citaturi crebro sumus, propterea quod multa de Eugubio verba fecerit; operæ pretium erit illius virtutem ostendere, vt ad nostra inde scripta plus etiam auctoritatis accedat. Asserunt qui de Policarpo loquuntur, fuisse illum in Philosophiæ, ac Theologiæ scientijs, alijsque etiam litteris, ac disciplinis versatissimum: sub clarissimis Præceptoribus, Palladio scilicet Fusco Patauino, Marco Antonio Sabellico, Pomponio Læto, & Ioanne Sulpitio studuisse: & tanquam compluribus excultum scientijs commendatum fuisse à litteratioribus Viris, qui eo sæculo grandium ingeniorum feracissimo floruerunt. Igitur, subdo iam ego, Auctor est probatus, igitur fide dignus Policarpus. Quòd autem Eugubium Ciuitas fuerit antiquissima, ac Reges ibi resederint, præter eiusdem Scriptoris, aliorumque testimonia, ac traditiones; fidem facit Regium Sepulcrum, quod nomine Mausoleum, miroque constructum artificio temporum adhuc edacitati repugnat. Rem eandem inter cætera magnifica confirmat veterrimum Theatrum: confirmant nouem aheneæ Tabulæ fama percelebres, ac litteris, ac sententijs nemini cognitis exaratæ, quæ totius Orbis, nedum Italiæ antiquissima creduntur monumenta. Anno 1444 hasce Tabellas ex ære purissimo fortuna detexit in subterranea Concameratione miris emblematis tessellata, quæ quidem tam egregio picturatur artificio, vt Regalis Aulæ specimen præbeat, apud Theatrum, hoc est in planitie, vbi antiquitus sedebat Eugubium. Atque illæ notissimum sibi nomen compararunt apud eos, qui vetustate cognita delectantur, multique crediderunt, leges ibi cælatas esse primorum Regum, qui in hac Prouincia dominarentur. Centesimus trigesimus tertius agitur annus, ex quo illarum duæ Venetijs in Armamentario Ducalis Palatij inter rarissima custodiuntur, tanquam pretiosa caligantis, sed pulchræ antiquitatis monumenta, ac Tabulæ Eugubinæ vocantur. Delatæ fuerunt in eam Vrbem a clarissimo Viro, vt nobilibus eorum temporum Antiquarijs traderentur interpretandæ: & licet breui remittendas fuisse promiserit, nec breui, nec vllo vnquam tempore redierunt in societatem aliarum septem, quæ in secreto Palatij Communis Archiuio conseruantur. *Extincto*, inquit Policarpus, *Eugubij Gobio Vmbrorum Regulo* (post longa tamen Annorum interualla) *Eugubini mutuo fœdere in Romanos cum aduentantibus Gallis occursante, primi non timore, non fœderibus pactis, non seruitute, sed libere, & sponte in Romanorum deditionem venerunt*. Populi verò dedititij Romanorum licèt eis parerent, Romani tamen nihil graue in eos statuebant; sed suo iure, ac suis legibus viuere permittebant. Eugubium clarum extitit Romanorum municipium, fuitque vixit legibus, ac statutis, quemadmodum aliæ *Vrbes municipales, quæ in Ciuitatem Romanam receptæ, suis proprijs iuribus, & legibus viuebant, muneribus tamen Populi Romani, & honoribus fungebantur*. Quocirca Romanorum societatem adepta, ipsos etiam Reipublicæ honores comparauit, meruitque, vt Ciues sui amplissima illa Ciuitate donarentur. Cum-

Eugubium sedes Regum.

Regium Sepulcrum.

Theatrum.

Aheneæ Tabulæ.

Eugubium municipium Romanorum.

que

Rex Illiridis in custodia Eugubinorum.

que gentium Illiridis Regnatorem Romani prelio superassent, captum cum Vxore, Liberis, Germanoque Eugubinæ Ciuitati custodiendum miserunt. Vnde *Si Romani curabant, vt nobiliores, & potentiores deprehensi hostes in custodijs haberentur per municipia, quæ maxime opibus valerent*; videre est quantum in eius fide quiescerent, viribusque confiderent, cui vni tot Regios Principes in custodiam tradidissent. *Liuius in fine libri 5. & dec. 5. in impressione Aldina lib. 45 pag. 384. col. prima, Carolus Sigonius in Scholia, & alij.* Progrediente tempore Eugubina Ciuitas Caij Iulij Cæsaris virtutem, ac gloriam tanto pietatis studio complexa est, vt contra Pompeium arma desumpserit, Termum fugauerit, steteritque ab eo inuictissimo Imperatore: qui proinde tanto illam amore prosequebatur, tantisque fauoribus cumulauit, vt Ciues voluerint Patriam alio nomine augere, & Iuliam Iguiam nuncupare, quam postea denominationem per plura sæculorum spatia retinuit. Multis etiam nominibus Scriptores hanc Vrbem corruptè appellauerunt, vt de ijs loquitur eruditissimus Augustinus Steuchus *Tom. 3. de Eugubij Patriæ suæ nomine.* Sed affirmat constare inter probatos Auctores, *verum illi nomen Iguium antiquitus fuisse*, ac deinde verba ista subiungit *Dicendumque Iguium declarat vetusta quædam Historia, quam ego reperi Eugubij, & quo tempore illa Historia scripta est, non erat apud Cæsarem nomen deprauatum. Verba Historiæ hæc sunt: Hanc inquit Vrbem in antiqua quadam Historia Iuliam appellatam inuenimus, quæ vtrum à Iulio Cæsare redeunte victore, quem Eugubini, & omnes Populi Ciuitatum Vmbriæ cum lætitia susceperunt expulso Termo Duce, qui Vmbriam possidebat pro Pompeio, Iulia dicta sit, an propter Iuliam Vxorem Octauiani determinare non valemus.* Illam quoque fauoribus ornauit Octauianus Augustus, & *in ludos victoriæ*, quam post Iulij Cæsaris obitum de Lucio Antonio reportauit, antiquissimum Theatrum supra recensitum instaurari iussit. Eius rei memoriam cælauit in lapide ibi locato, cuius exempla viuunt apud Antiquarios, ac præcipue apud Eminentissimum Franciscum Cardinalem Barberinum, qui vnà cum alijs permultis eiusdem Ciuitatis Inscriptionibus præfati lapidis exemplar custódiri mandauit. Quanta autem dignitate, ac potentia valeret Iguuium, alia etiam comprobant antiquitus inscripta marmora, ac duo illa potissimum, quorum in vno legitur *Respublica Iguuinorum*, in altero *Iguuinorum splendidissimus Ordo*, vt Aldus Manutius *in Ortogr. & in Scholia comment. Cæsaris*, alijque eruditi Antiquarij litteris prodiderunt. Verùm cum humanissimus humani generis Reparator mortali indutus velamine mortem oppetere voluisset, Eugubium non longo transmisso tempore Christianæ Religioni se consecrauit. Idque intelligimus ex quibusdam veterum monumentis, præsertim ex præfatis Greffolini Chronicis pag. 13. vbi legitur: *prædicto Sancto Episcopo successerunt Agapius, & Secundinus similiter de Eugubio, & mira sanctitate Coepiscopi*, qui in Numidia Anno salutis ducesimo quinquagesimo secundo martyrij palmam acceperunt, & Episcopi, Coepiscopi, siue Corepiscopi à prædicto Greffolino, a veterrimo Manuscripto, quod in Gualdensi Oppido apud Templum Sancti Facundini seruatur, a Marcello Secundo ex Eugubino Episcopatu in Petri Cathedram deuecto in suis memorabilibus, a Iulio Lazzarello Canonico Theologo in Catalogo Iguuinorum Antistitum, & ab alijs Scriptoribus promiscuè vocitantur

Eugubium pro Iulio Cæsare contra Pompeium.

Eugubium Iulia Iguia appellatur.

Varijs nominibus vocatur.

Iulius Cæsar in Ciuitate Eugubij.

Eugubium fauoribus ornatur ab Octauiano Augusto.

Inscriptiones in marmoribus.

Eugubium Christianam fidem amplectitur.

Episcopi Eugubini antiquis temporibus.

Quan-

Quantum in dies Religionis cultu adoleſceret, oſtendunt primò quatuor eius Ciues Secundinus nempe, & Agapius, quorum iam meminimus, Marianus, & Iacobus apud Numidas pro Chriſti Religione eodem anno 252 paſſi martyrium, alijque primorum temporum pietate, ac ſanctimonia celebres: oſtendunt pia loca, & Sacræ Ædes, quas intra, & extra mœnia erigendas curauit vnà cum Xenodochijs duodeuiginti, & Abbatijs ſedecim vel cenſus amplitudine, vel Beatorum, Sanctorumque Domicilio conſpicuis. Varijs etiam expeditionibus pietatem oſtendit, aliàs enim Milites mille, aliàs mille ducentos, aliàs non longe pauciores, ſemperque cum magna Ciuium ſuorum frequentia ad bella contra infideles ſuſtentanda miſit, deditque plures alios nobiles filios, qui eiſdem in prælijs ſpontaneæ Chriſto victimæ opes, & ſanguinem profuderunt. At ſi tantum pietatis, ac belli ſtudium emicabat in Ciuibus; Ciuitas etiam ipſa in Apoſtolicæ Sedis obſequium, ac famulatum intenta, religionem, Deique cultum præ ſe tulit. Ea ſiquidem ſupremis vniuerſalis Eccleſiæ Hierarchis petitam ſemper opem conceſſit, ac nobilibus fuit remunerata Diplomatis, quæ in ſecreto Palatij Communis Archiuio videre eſt. Sed omiſſis antiquiorum ſæculis Anno ſupra milleſimum quingeſimo ſeptuageſimo primo, quando in nauali certamine Chriſtiana Claſſis Turcicam cruenta cæde deuictam turpi fugæ mandauit; Eugubini quatuor, & ſexaginta inter egregios Militum Præfectos connumerati, aut in acie turmas ducebant, aut Arces, & Propugnacula tuebantur. Quapropter Ioannes Auſtriacus ſupremus totius belli Imperator die vna, qua die numerus Copiarum iniretur, non leui miratione ſuſpenſus, Quid Vrbis, inquit, eſt hoc Eugubium? Nunquid maius eſt Neapoli? Nunquid maius eſt Mediolano? Quid Vrbis eſt hoc? Poſt ſæcula remotiora ſubijt Iguuium varias fortunæ vices, & in eas incidit perturbationes, quæ noſtram ſubinde Italiam deplorabili cæde vaſtarunt. Deleta hæc Patria ab Vngaris Anno nonageſimo decimo ſeptimo, reſtauratur, non Montis in dorſo, vbi antea vixerat; ſed ad radices vbi hodie ſedentem videmus. Cumque & potentia, & auctoritate paulatim ſuccreſceret, ait Greffolinus, pag 87. *Ciuitas plena Populo, & nobilis facta eſt, opulenta, ſplendida, & honoranda.* Ita, & opibus aucta, & ſplendore, ſuaſq; vires periclitata, finitimarum Vrbium ſuſtinuit aggreſſiones. Aliàs contra vndecim, alias contra ſeptem Vmbriæ, ac Piceni Ciuitates, quæ cum aliquot Oppidis, & Caſtris ad eius potentiam deprimendam, & auctoritatem infirmandam ſociale fœdus inierant; animo, & vigore impauido reluctabatur. *Ex Diplomatibus Papæ Gregorij Noni, alijſque ſcripturis Archiuij ſecreti Palatij pub. Eug. & alijs monum. & hiſt.* Quid autem armis valeret, oſtendit etiam ſub Pontificum, & Imperatorum vexillo, a quibus multa obtinuit indulta, & priuilegia, illamque potiſſimùm prærogatiuam ſua cum veteri libertate viuendi. Surgebant in eius Territorio hic illic eminentes, fortiſſimæque Turres tum publici, tum priuati iuris, aliæque item proſpiciebantur, vel ſuper mœnibus, vel intra Vrbem, quò aditum aperiebant maiores portæ duodecim, validis cuſtoditæ præſidijs. Quatuor etiam Arcibus muniebatur, quarum ſingulas defendebant Præſides ſui, & alia duodecim Propugnacula idoneis commendata Cuſtodibus Agrum tuebantur. Multa Oppida, & Caſtella ædificauit, quod non niſi potentiores

Eugubinorum pietas.

Sancti Secundinus, & Agapius, Marianus, & Iacobus Ciues Eugubini.

Loca pia.

Expeditiones contra Infideles.

Eugubium deletur ab Vngaris.

Reſtauratur.

Augetur viribus, & ſplendore.

Ornatur priuilegijs a Pontificibus, & Imperatoribus Libertas.

Potentia.

Reſpu-

Respublicæ factitabant, vt Historicus, & Secretarius Florentinæ Reipublicæ in suæ Patriæ Historia comprobauit. In eius potestatem venerunt Vrbes duæ, duoque etiam Oppida sponte se subiecerunt: ita vt in Castris centum, & quinquaginta dominaretur, & magna incolarum multitudine efflorescerct. Quod profectò facile colligitur è grandi macellorum numero, vnde Ciuitas alebatur, vt legere est in Eugubina Historia Flaminij Beccoli, qui sanè fuit summæ Vir integritatis, ac per generis, doctrinæque fulgorem magna etiam auctoritate pollebat. Quanta idcirco Populi frequentia compleretur Eugubium, libentius deducam è statu, in quo Ciuitas erat, atque ex ratione ipsa. Cum in ea Imperiales, & Apostolici Legati residerent, *Homines Communium Ciuitatum*, vt scribit Gressolinus, *Hinc inde concurrebant, & ideo Ciuitas plena Populo facta est*. Ex mercatura, quam huc transtulerunt Mediolanenses post dirutum à Federico Enobarbo Mediolanum, cum negotiatio, commerciumque succresceret; maior etiam accessit frequentia aduenarum. Cogebat in Senatum quingentos antea, & ducentos deinde Ciues: numerabat duo de viginti Hospitalia, & viginti septem Sacrarum Virginum Monasteria, licèt Venetus quidam Auctor infra citandus duo solum, & viginti commemoret. Familiarum quinque millia centum quadragintasex rem suam huic Communitati donauerunt. Domus vna, quam hodiernus temporum luxus gentis vnius commodo amplificauit, octo, & decem familias antiquitus capiebat. Abundabat mirum in modum (sicut inferius patebit) nobilibus Viris, ac proinde etiam Seruis: alebat sex millia Armatorum, habebatque octoginta Seruos publicos, seu Mandatarios, tres Circitores, singulos Satellitibus comitatos sexagenis. Ex ijs omnibus, alijsque compluribus, quorum silentium breuitati condonamus, & ex monumentis, quæ de secreto Vrbis Archiuio, alijsque eiusdem Patriæ locis, a Mattheo Villano in Florentina Historia, à Hieronymo Maria Veneto in Chronicis Eugubij in Monasterio Sancti Spiritus, ab eodem Beccolo, a Michaele Angelo Eugenio in memorabilibus, & à cæteris multis Antiquarijs deprompta sunt; facili coniectura intelligere possumus qua Populi multitudine redundaret. Addit etiam huic Vrbi & famam & dignitatem Nobilium splendor numerusque Familiarum; nam defunctæ, ac superstites, quarum notitiam ex publicis tabulis, monumentisque desumpsimus, tot hecatontades, seu centinarios faciunt, vt ad euitandam veritatem, quæ mendacij speciem gerit, enumerari non oporteat; præter eas, quæ vel Comitatus, vel Marchionatus titulo insignitæ, vel ad Longobardorum consuetudinem ab Oppidis, Castellisque suæ iurisdictionis nomen accipientes, duæ & nonaginta describuntur. Ex claris hisce Stirpibus non paucæ ab exteris huc nationibus migrauere: qualis autem conditionis existerent, quo rerum initio coalescerent, quaue honoris significatione exciperentur; didicimus à Gressolino pag. 37. vbi sic ait: *Carolo Francorum Regi, & Imperatori strenuissimo ad Ciuitatem appropinquanti, omnes Eugubini in sono tubæ, & iubilationis obuiam iuerunt plaudentes, & clamantes: Aue Rex salus nostra. Quamplura dona, & maxima beneficia Ciuitas Eugubina ab ipso accepit, & quasdam insignes Sanctorum Reliquias ipso largiente recuperauit, & nonnullos Dominos, & Comites de exercitu, & aula Regis eadem Ciuitas*

Oppida, & Castella ædificauit.

Vrbes, Oppida, & Castella subiecta Ciuitati Eugubij.

Populi frequentia.

Familiæ Nobiles.

Comites, & Marchiones.

Familiæ ab exteris descendentes.

Aduentus Caroli Magni Eugubium.

acqui-

acquisiuit, qui multas possessiones, Castra, & Oppida possederunt, fuerunt magni, & potentes, & ab illis descenderunt clarissimi Viri. In hoc igitur Nobilium exterorum aduentu cœpra sunt audiri nomina Marchionis, & Comitis, eiusmodi enim titulis decorari cœperunt Magnates, Oppidani, alijque, *Qui venerunt cum Ottone*, vt scribit idem Gressolinus pag. 68. *Et commorati sunt Eugubij, & ab illis descenderunt plures Nobiles habentes Possessiones, & Castra*. Conuenerunt perillustres Aduenæ tunc temporis, cum Ciues nondum absoluerant nouæ Vrbis mœnia; antiquam enim diruerant inuasiones Barbarorum. Potissima verò causa, cur Imperatores vel relinquerent, vel transmitterent huc, illuc per Italas Vrbes magnam eiusmodi Dominorum frequentiam, quæ fortium Coloniarum vices suppleret; Historico affirmante, ad politiam spectabat, vt scilicet tum ipsi, tum posteri obsequium, & cultum erga Maiestatem Imperij custodirent, ideoque per eosdem Imperatores opibus dominijs, ac titulis augebantur. Gressolinus supra ad pag. 62. dixerat, quod vastato per Barbarorum manus Eugubio, Comites nonnulli, & Optimates Eugubini *De ædificatione Eugubinæ Ciuitatis consulunt, & condunt, accesserunt plures Nobiles de Vrbe Roma, & de Liguria profugi, qui, & eorum descendentes habitarunt in ea*. Quam ad rem accepimus ex alijs legitimis libellis, Nobiles illos Conuenas pro vitæ, sermonisque discrimine gratiam apud Populum non inijsse, & apud Primates inuidiam sibi conflasse; quocirca mutuis odijs, & æmulationibus exarsisse. Atque illa fuerunt prima discordiæ semina, vnde perniciosæ Guelphorum, & Ghibellinorum factiones hic etiam pullularunt. Fouerunt intestina illa dissensionum initia Exteri alij bene multi, qui è diuersis Italiæ partibus profugientes in hanc Vrbem conuolabant, libertati, ac rapinis assueti, exleges, seditiosi, nouarum rerum cupidi, petulantes, egenique; ita vt renascentem Vrbem domibus nondum plenam, nec agrorum cultu firmatam recentibus quotidie angustijs affligarent. Neque enim satis erat prudentissimus, sanctissimusque Purpuratus Petrus Damianus, qui eo tempore Eugubinum Episcopatum regebat, eiusmodi incolarum contumaciam, arrogantiamque comprimere. Quòd & in nostra, & in alijs Italorum Vrbibus nobilissimæ gentes vel ex Gallia, vel ex Germania, vel aliunde originem ducant; Scriptores innumeri, dignissimique tum nostri, tum transalpini confirmant. Sed clarius ad rem nostram loquitur Gualdensis Chronologia, quæ vbi multa recensuit ad diuersas nobilium Iguuinorum familias spectantia, hæc subdit: *Tres igitur Germani nobiles de Alemania venerunt, qui ab Imperatoribus priuilegiati plures possessiones in Planitijs, & Conuallibus circa Apenninos Montes acceperunt*. Quòd autem multi ex ijs Dominis, & Comitibus à Germania oriundis priuilegia obtinuerint à Federico Primo Imperatore; testem facit Gressolinus in Chronicis pag. 90. & confirmant alia vetustatis monumenta. Aliqui nimirum ea priuilegia impetrarunt, dum Federicus esset Iguuij, & aliqui cum ad Penares redirent post emerita stipendia in Mediolanensi, & Germanica expeditione, vbi Militum Duces Cohortibus ipsi præfuerant. Habes ergo quo pacto clarissimis familijs indigenis, aduenisq; quotidie magis cumulabatur Iguuium. Quantus autem cumulus accessisset, vno oculorum intuitu videmus in Eugubinis Magnatibus centum triginta. Cum

Eugubium reædificatur.

Discordiæ inter Indigenas, & Conuenas.

Federicus Imperator in Eugubina Ciuitate.

Centum triginta Magnates Eugubini obuiam eunt Regi Romanorum.

enim Henricus Sextus Romanorum Rex diuertaretur *In Campo Eugubij* (vt ex publicis habetur monumentis in Arch. Arm. Eugubij) anno ſupra milleſimum centeſimo octogeſimo ſexto, & Menſe Auguſti, *audito Nuncio Regis* (ait Greſſolinus pag. 93.) *quod Rex venturus eſſet Eugubium, Commune elegit Ambaxiatores ad illum decem Nobiles, & Magnates Ciuitatis,*

Aduentus Regis Romanorũ Eugubium.

qui nobilioribus gradibus in bellis decorati fuerant. Quilibet eorum fuit aſſociatus a duodecim alijs nobilibus, & Magnatibus, & multa aliorum Ciuium caterua. Tanta verò clementia complexus eſt Henricus Iguuinam Vrbem,

Eugubium priuilegiatur ab Henrico Imperatore.

vt anno milleſimo centeſimo nonageſimo primo, Regni eius vigeſimo ſecundo, & Imperij primo Nonis Iunij, ante Neapolim conceſſerit eidem Ciuitati amplum quippe priuilegium, ipſius Imperatoris iuſſu aureo ſigno vallatum, dederitque inter alias prærogatiuas, *Vt Conſules Eugubini, qui pro tempore fuerint, facere debeant iuſtitiam in Ciuitate ipſa, & in Diſtrictu ipſius, & in locis prænotatis* (quorum ibi permulta nominantur) *atque ab omni vexatione, & requiſitione Nunciorum eiuſdem Imperatoris, & aliorum immunitatem habeant.* Quod quidem priuilegium aureo, vt diximus, ſigillo munitum

Eugubium priuilegiatur a Federico, aliiſque Imperatoribus, & Regibus.

ſeruatur in ſecreto Archiuio vnà cum alijs, quibus, & Imperator Federicus eius Pater, & cæteri Imperatores, ac Reges tum anteceſſores, tum ſucceſſores ipſammet Vrbem donatam voluerunt. De Illuſtribus Ciuitatis noſtræ familijs plurima leges apud Vincentium Armannum in epiſtolis, aliqua apud Biſaccionum in Hiſtoria Lucæ Lindi, & tanquam de generis amplitudine non contemnenda, de ijs loquitur Placidus Romanus antiquus Scriptor in ſuo Itinerario. Marcellus Pontifex Ceruinus in memorabilibus relatis per Hieronymum Beratdellum Canonicum, eiuſque familiarem ſcribit: Eugubium tam multis, clariſque Proſapijs clareſcere, vt frequentiſſimam quamque Vrbem replere, ac nobilitare potuiſſent. Earum autem, quas ibi nominat, vna eſt vetuſtiſſima, ſimulque nobiliſſima Gens Pamphilia, quam ſe genuiſſe tantopere gloriatur Ciuitas noſtra. Camillus enim Pamphilius Pater extitit Pontificis Inno-

Papa Innocentius Decimus oriundus Eugubio.

centij Decimi, Frater Hieronymi Cardinalis, & filius Pamphilij Angeli Benedicti Equitis Eugubini auctoris de Pamphilijs, qui hodie Principum titulis adaucti, amplitudine, ac ſplendore Romam exornant. Hæc longius fortaſſe perſecuti ſumus, a Politicis, & Iureconſultis edocti; longe enim fulgeſcit Ciuitas aliqua a clariorum ſtirpium luce, præſertim ſi grandi etiam numero dilatentur. Eugubium peperit Cardina-

Viri Illuſtres.

les, Principes, Præſideſque tum Sæculares, tum Eccleſiaſticos, alioſque Viros inſignes, quot fortaſſe integra vix Prouincia in lucem dederit. Quapropter Policarpus *Nullam*, inquit, *video in tota Vmbria nominis Vrbe Eugubina gloria clariorem.* Genuit etiam Viros ſanctimonia cõſpicuos, Sanctos videlicet decem & ſeptem, Beatos trigintaquinque, duodecentum fama, ac pietate percelebres, quos Vincentius Armannus (hic vnius, & triginta Annorum ſpatio, & infatigabili diligentia antiquitatem explorans, & omnia accuratiſſime perſcrutatus, quanquam oculorum lumine captus, grauiſſimis plurimiſque cognitionibus mentem illuſtrauit: eiuſque benignitati acceptum ego refero quicquid veteris, & reconditæ eruditionis hîc ſcribo) in primo, & tertio ſuarum Epiſtolarum Volumine Catalogis complexus eſt. Agebatur Annus ſupra milleſimum trecen-

Mutatio ſtatus.

teſimus ſeptuageſimus nonus, cum hæc Ciuitas ex florenti feliciſſimoque

ſtatu

ſtatu collapſa ad alterum omnino deplorabilem præceps ruit: eo nimirum tempore, quo per mutuas Ciuium diſſenſiones, ac rixas miſerandum in modum dilaniata, præliorum incendijs conflagrabat. Legimus in Reformationum Libris, qui à publicis Notarijs, & Cancellarijs Vrbis noſtræ exarati in Secreto Archiuio ſeruantur, Carolum Hieroſolymæ, ac Siciliæ Regem in Eugubinam Ciuitatem ſe contuliſſe, vt Ciuium animos conciliaret; ſed fruſtra penitus laboraſſe. Vix enim Rex diſceſſerat, cum Ciues arma reſumentes, nouiſque cladibus cruentati in mutuam perniciem conſpirabant; donec anno milleſimo treceteſimo, & octogeſimo quarto labentis Patriæ cineres ignem diſcordiæ ſuffocarunt. Sed videamus quid ea de re, ac de cæteris rebus ſcriptum reliquerit Hippolytus Conuentinus Patritius Eugubinus, Vir profectò grauiſſimus, magnoque habitus honore in ſuo quodam opere, cuius primum exemplar calamo conſcriptum cuſtoditur in Arch. Arm. Eug. Ille quidem ſic habet: *Statum huius Ciuitatis in quam miſeratione redegerint dignum exortæ Ciuiles nouitates, inimicitiæ, bella, penuriæ, peſtes, aliæque miſeriæ, quorum caligines ſuum priſtinum, & mirificentiſſimum detexere ſplendorem; colligi poteſt ex libris Reformationum dictis, & alijs memorabilibus, vſque ad milleſimum trecenteſimum octuageſimum quartum annum, quando ipſa Ciuitas tot ærumnis, & aduerſitatum ictibus agitata, & defeſſa, nec non aliquam quietem, & pacem ab Antonio Montisferetri, ac Vrbini Comite exhibenti, & offerenti expectans, ſe ſponte quodammodo commendauit eidem Antonio tanquam magni nominis Viro, ac beneficiorum oblatori, declinans ita non ſine hominum admirationibus ab illa inæſtimabili libertate, qua viuere ſibi a Legatis Apoſtolicis, qui eius vetera, & reformata confirmarunt Statuta, permiſſum fuiſſe in temporalibus tantum ſumitur ex eiſdem Statutis in publica, & auctentica forma deſcriptis in vetuſto, & magno Volumine chartæ pergamenæ, ac ex libris Reformationum nuncupatis, cuſtoditis in Palatio publico eiuſdem Ciuitatis, nec non ex alijs monumentis, & hiſtorijs. Conſtat enim inter alia in ipſis Statutis, quod Conſilium vna cum Magiſtratu erat liberum, & eligebat Poteſtates, Capitaneos, Rectores, & officiales omnes Ciuitatis, & eius Comitatus, & Diſtrictus, Confalonerius Iuſtitiæ, & Conſules Populi reſidebant in publico Palatio illa cum auctoritate, iuriſdictione, & balia, quam habebat totum Commune, & vniuerſus Populus Eugubij, quibus Confalonerio, & Conſulibus præter alios Officiales famulabantur, & obediebant quatuor Tibicines, ſex famuli Ciues, viginti quinque famuli forenſes cum vno Capitaneo pro cuſtodia ipſorum Dominorum aſtantes, omnes eodem panno induti a liurea dicto, atque Nuncij, & alij: Qui Confalonerius, Conſules, & Conſilium eligebant Poteſtatem militari cingulo decoratum, Virum nobilem, & potentem, cum huiuſmodi officium ſummæ dignitatis, & auctoritatis exiſteret. Cui Poteſtati, qui tenebatur accedere ad Ciuitatem Eugubij, & eſſe cum tribus Iudicibus iuriſperitis, duobus Socijs bonis, expertis, & litteratis, quatuor Notarijs, octo Domicellis, ſexdecim Birruarijs, quatuor Ragazzis, & octo Equis, de quibus ſex eſſent armigeri, conferebant merum, & mixtum Imperium, & generalem Iuriſdictionem in Ciuitate, Comitatu, & Diſtrictu Eugubij ſeruata tamen forma Statutorum, quæ erant, & pro tempore erunt. Eligebant quoque Capitaneum Populi, qui nuncupabatur etiam Defenſor, & Gubernator Hominum, & Artium Ciuitatis, Comitatus, & Diſtrictus Eugubij, & tenebatur ſecum ducere vnum*

Aduentus Caroli Regis Hieruſalem, & Siciliæ Eugubiū.

Regimen tempore libertatis.

bonum

bonum, & expertum Iudicem legum Doctorem, vnum Socium litteratum, duos bonos, & expertos Notarios, sex Domicellos, Decem Birruarios, & sex Equos, quorum quatuor essent armigeri, & præstabant ei iurisdictionem limitatam licet satis amplam. Eligebant etiam sexdecim Castellanos, & Capitaneos sexdecim Arcium Ciuitatis, Comitatus, & Districtus Eugubij. Camera quoque, & Fiscus erant ipsius Ciuitatis cum omnibus vectigalibus, seu gabellis, & condemnationum pœnis, quæ soluebantur Camerario Communis Eugubij. Verùm vt à profanis rebus ad eas, quæ ad religionem pertinent transeamus, Eugubij Episcopatum Apostolicæ Sedi immediate subiectum summopere commendat antiquitas; cum à primo Christianæ Ecclesiæ nascentis exordio ortum habuerit, vt colligitur ex ijs, quæ supra diximus, Eugubium scilicet Episcopos habuisse antequam haberet Corepiscopos Agapium, & Secundinum, qui anno ducesimo quinquagesimo secundo à Beatissimæ Virginis partu martyrij corona donati sunt. Eundem Episcopatum vocant Ecclesiam Insignem multis quidem de causis, sed potissimum, quia eius Episcopi à Romanis Pontificibus ius acceperint prouidendi aliorum Antistitum electionibus in reliqua Vmbria, & alia etiam ministeria exercendi, vt comprobant vetera monumenta, & litteræ, quas ad ipsos dederunt Sancti Innocentius, & Gregorius supremi totius Christiani Orbis Hyerarchæ, vnde Policarpus affirmat: *Hunc Innocentius Eugubinæ Vrbis Episcopum de Templorum in Eugubina Vrbe constructione docuit, quoue modo chrismate nobis Christicolis, aut Ortodoxæ fidei Sacramentis opus esset, aperiret scire voluit. Diuus vero Gregorius in eius magno Dialogo huiusce Vrbis Episcopum Metropolitanum Gaudiosum monet, ne quis pro talibus Sacris absque tanti Patris venia in Vmbria pro Episcopo eligi possit.* Propinquioribus sæculis, quando scilicet in Alma Vrbe Vicarius erat Pontificis Bonifatij Noni Laurentius Eugubinus Antistes, habetur mentio huius eiusdem Ecclesiæ cum titulo Metropolitanæ in publicis quibusdam tabulis per Nicolaum Vannis Cecchi Notarium exaratis, quæ in prædicto secreto Communitatis Archiuio seruantur. Sed præ cæteris ornant insignes Prælati, duodecim Cardinales, inter quos vnus est instar omnium Marcellus Papa Secundus, vigintiduo vel Sancti, vel Beati, qui omnes hanc Ecclesiam felicissima administratione rexerunt. Habet Cathedralis Sanctorum Martyrum Mariani, & Iacobi patrocinio commendata Capitulum ex vigintiquatuor Canonicis olim compositum nunc non plures numerat, quam sexdecim, qui & ipsi, & Mansionarij Cappis magnis vtuntur, ijsdemque fulgent prærogatiuis, quibus in Romana Sancti Petri Basilica Canonici, & Mansionarij fruuntur. Idque ex priuilegio Pontificis, in cuius Diplomate hæc honorifica verba leguntur: *Eugubium inter principaliores Ciuitates Status nostri.* Decoratur etiam Ecclesia ipsa innumeris, insignibusque Reliquijs, ac præsertim Sanctissimæ Crucis Ligno, & Digito Indice Sancti Ioannis Baptistæ antiquissimi Ciuitatis Patroni, quo munere alij dicunt à Carolo Magno decoratam fuisse Vrbem, alij à Federico primo Imperatore Diuum Vbaldum donatum esse contendunt. Ibi quinque Sanctorum Corpora coluntur, alia quadraginta, & vnum adorantur alijs in Templis, docemur etiam monumentis, & traditionibus duodecim alia Sanctorum Corpora in hac eadem Ciuitate, ac extra quiescere; quo autem loco sint

Eugubij Episcopatus.

Papa Marcellus Secundus, prius Episcopus Eugubinus.

Alij Episcopi insignes.

Cathedralis

Reliquiæ, & Corpora Sanctorum.

condita

condita incertum est. Omisi erectam sub Sanctæ Christinæ inuocatione Canonicorum Collegiatam, Sanctissimæ Inquisitionis Tribunal, cuius iurisdictio etiam celebre Piceni Oppidum Fabrianum, eiusque Territorium complectitur, decem Sanctimonialium Monasteria, totidemque Religiosorum Cœnobia non leui ditata censu. Omisi septem sæcularium Confraternitates, Hospitalia, aliosque pios locos, præsertim illud recentius Domicilium ad Orphanarum refugia constitutum, quod prior adaperuit zelus, ac vigilantia Eminentissimi D. Cardinalis Vlderici Carpinei, dum adhuc Cathedralem hanc Sedem conscenderet, sub Diui Iosephi inuocatione, ac primario ductu, & regimine nobilissimæ Domine, ac Matronæ pijssime Lauræ de Comitibus Gabriellibus in Conuentinis: quod postea orbarum Virginum Asylum ad meliora loca translatum in conspicuam euasit, & commodissimam Domum. Omisi prædiuitem Bibliothecam inter alia permulta beneficientiæ opera publicæ vtilitati donatam ab Alexandro Sperello Eugubino olim Antistite pietate, litterisque celeberrimo, ac pro numero, & qualitate cuiusque generis librorum multis aureorum millibus æstimatam, quam annuo, perpetuoque legato censu quotidie succrescentem videmus, & amplissime adauctam posteri mirabuntur. Eugubina Ciuitas postquam cogente, vt diximus, necessitate Comitem Antonium de Monteferetro in suum Defensorem, Gubernatorem, Administratorem, ac Rectorem elegit, non recusauit, vt illi in Vicariatum pro Apostolica Sede concederetur à Papa Bonifacio Nono. Cumque annos ducentos quadraginta septem septem alijs Principibus successoribus obtemperasset, tandem ex obitu vltimi Ducis Francisci Mariæ Secundi de Ruere ad Sanctam Petri Sedem deuoluitur, Pontifice fel. recor. Vrbano Octauo, à quo alios inter honores illum accepit, vt Cardinalis eius Nepos Antonius Barberinus Eugubij, aliarumque deuolutarum Vrbium Legatus possessionem aditurus, peteret ante reliquas Vrbem nostram, vt in eiusdem Pontificis Diplomatibus sub Anno 1631. videre est. Omisi complures alias Eugubij non ignobiles prorogatiuas; neque enim fuit opus earum omnium narratione has paginas fatigare, cum illas Vincentius Armannus Patritius Eugubinus I. V. D. omnique fere scientia percelebris calamo longe elegantiore describat in primo Volumine Epistolarum Romæ impress. pag. 574. & seq. ac in alijs paginis secundi, & tertij Vol. Maceratæ impress. & alibi, atque in Theatro Ciuitatum, & admirandorum Italiæ expresso à Ioanne Blaeu Amstelodami pag. 97. & seq. Sed omittenda non puto breuia aliqua dicta ex antiquis aliquot Scriptoribus collecta, quæ narrationi meæ coronidem facient, ac pondus augebunt, Chronologus Venetus iam citatus inter alia ad huius Ciuitatis honorem pertinentia dicit, illam esse nobilem, vetustam, ac Regiam, & ab ipsa Vrbe condita plerumque Reipublicæ more vixisse, suisque se legibus gubernasse. Dominicus Laudensis antiquus Auctor in Oratione de Diuo Ioanne Laudensi Episcopo Eugubino, quem in suos memorabilium libros retulit Berardellus, ita loquitur. *Eugubium Ciuitas vetustissima est virtute, diuitijs, & nobilitate Ciuium insignis, plurimisque laudanda, &c.* Doctissimus Steuchus Episcopus kisami Tom. 3. De Eugubij, Patriæ suæ nomine ait: *Magnitudinem, viresque Eugubij, & quid momenti*

Eugubium ex obitu, vltimi Ducis, Domini sui deuoluitur ad S. Sedem.

Quorumdam Auctorum dicta in honorem Eugubij.

 menti

menti haberet, testatur, quod illo bello Ciuili, cum Fanum, Pisaurum, Anconam singulis Cohortibus Cæsar occupasset, misit huc (scilicet Eugubium) tres Cohortes, & Pompeius quinque Cohortium præsidio cum Prætore Termo tenebat. Vetustatem declarat Mausoleum extra mænia, & Theatrum, tum complures Tabulæ aneæ litteris incognitis incisæ, quas hucusque legere potuit nemo. Priscus Auctor Sebenicensis nouis laudibus hanc Vrbem afficit tali Apostrophe Ciues alloquutus: *A Regia igitur vobis stirpe genus est Eugubini Ciues &c. Quamuis in Vmbria sint generosissimi Viri, strenuissimi Milites, celeberrimæ Vrbes, Eugubina tamen Vrbs, absit liuor edax, hæc omnia facile æquat.* Vbaldus Angelus Abbatius in suo Iano cum de hac plura verba fecisset, iure merito asseruit, *hanc esse Ciuitatem omnium fere antiquissimam Italiæ tot nominibus illustrem, tot sæculis nobilissimam, tot Regibus exornatam, multisque Auctoribus decantatam.* Denique Petrus Marionus ab Eugubio Episcopus Telesinus, Vir quidem summa præditus sapientia, candidisque moribus ornatus in Epistola ad Hippolytum Innocentium Calliensem Antiquarium data XV. kal. Aprilis 1605. verba illa exponens: *Gubbio chiarissima, e bellicosa Città.* quæ Sansouinus habet in Historia Familiarum illustrium, asserit, a suis se Progenitoribus audisse, ad Carolum Quintum Imperatorem Bononiæ degentem accessisse honoris causa Ducem Franciscum Mariam Primum de Ruere bellicosissimum sui temporis Principem militari cum pompa, centumque Militum Ductoribus comitatum, quorum quinquaginta Eugubinos extitisse. Hoc certè notissimum est, atque ad rem propositam dico, sex vltimis hisce sæculis (de antiquioribus loqui non possum, quia deperditæ fuerunt tabulæ, ac monumenta in eis Barbarorum incursionibus, qui non semel hanc Patriam ferro, ignique vastarunt) nullum arsisse bellum, & vltra, & citra Montes, vbi per omnia tempora, & per singulas fere partes plurimi non militarent Eugubini, sanguine potissimum clariores, Ductores, Tribuni Militum, Castrorum Præfecti, cæterique primores Ministri, quos inter sexdecim supremi bellorum Duces numerantur. Si ergo in sago, & in toga, in dignitatibus, & honoribus, in virtute, ac sanctitate tam multi, vt diximus, Eugubini homines excelluerunt; quam grandem numerum colligi potuisse credendum est, ni sæculis proxime elapsis, & remotioribus ætatibus conscripta deficerent monumenta? Profecto eadem inclinatio Cæli, quæ iamdudum magna peperit, aluitque ingenia, semper etiam similia genuisse potuit, & educasse. Plura diximus, sed cum nequeant omnia dici, hoc vnum addidisse sit satis, Iguuinam Vrbem magni habitam esse a maximis quatuor Monarchis, quos ad Imperij gloriam, ac maiestatem admirabunda sæcula venerantur. Iulium Cæsarem dico, Octauianum Augustum, Carolum Magnum, magnumque Ottonem, vt omittam alios Imperatores, ac Reges, & propinquiore ætate Leonem Decimum vniuersalis Ecclesiæ Pastorem, qui vt Franciscus Guicciardinus, & Pompeius Pellinus in suis Historiarum libris testem faciunt, hanc Vrbem Ditionis Ducalis Caput declarauit. Quæ omnia sum præfatus, vt prænoscant Lectores, quot meritis refulgeat Ciuitas ista (vnde Maiores mei antiquam originem duxerunt, & vbi supremos honores

Eugubium magni habetur a maximis Monarchis.

nores

nores ſunt conſequuti, ſicuti apparet ex libris publicis eiuſdem Ciuitatis) cuius in obſequium pro mea virium tenuitate, ſi Diuina non renuat clementia, ſub fauſtis Diui Vbaldi Protectoris glorioſiſſimi auſpicijs fundere aggredior parum aliquod atramenti, vt varijs Annotationibus augeam illius Statuta, hoc eſt municipalem Legem, ſeu Ius Ciuile ad commodiorem publicæ adminiſtrationis regulam, & maiorem Eugubinæ Gentis vtilitatem.

LAVS DEO.

INDEX
ADDITVS NONNVLLORVM,
Quæ desunt in Indicibus positis in fine huius Voluminis.

ADditiones ad Annotationes Statuti. pag. 351. 352. & 353
Capellani Magistratus Officium solet conferri solis Ciuibus Eugubinis à Consilio Generali Ciuitatis Eugubij, & est valde honorificum. pag. 26
Eugubinæ Ciuitatis honorifica, & breuis Descriptio in antecedentibus post Indicem Rubricarum paginis, vbi emendanda sunt sequentia videlicet.

In eius potestatem venerunt Vrbes duæ, duoque etiam Oppida sponte se subiecerunt: ita vt in Castris centum, & quinquaginta dominaretur, & magna incolarum multitudinem efflorescceret.

Genuit etiam Viros sanctimonia conspicuos, Sanctos videlicet decem, & septem, Beatos trigintaquinque, duodecentum fama, ac pietate percelebres.

Ibi quinque Sanctorum Corpora coluntur, alia quadraginta, & vnum adorantur alijs in Templis, docemur etiam monumentis, & traditionibus duodecim alia Sanctorum Corpora in hac eadem Ciuitate, ac extra quiescere, quo autem loco sint condita, incertum est.

Quæ notanda, & legenda sunt hoc modo videlicet.

In eius potestatem venerunt Vrbes duæ, duoque etiam Oppida sponte se subiecerunt: & in Castris centum sexaginta, ac pluribus dominabatur, quemadmodum per publicas Archiuiorum tabulas apparet: immo antea sua sub dictione tenuerat trecenta, teste Anonymo in Eugubinæ Vrbis Epitome; vnde magna incolarum multitudine efflorescebat.

Genuit etiam Viros Sanctimonia conspicuos, Sanctos videlicet viginti, Beatos triginta nouem, & centum duodecim fama, ac pietate percelebres.

Ibi quinque Sanctorum Corpora coluntur, alia triginta adorantur alijs in Templis. Docemur etiam monumentis, & traditionibus triginta alia Sanctorũ Corpora in hac eadem Ciuitate, ac extra quiescere, quo autem loco sint condita, incertum est.

Rubricis II. V. VIII. XXX. & LV. Libri Primi Statutorum Annotationes additæ. pag. 351 & 352
Rubricis XXVIII. XLV. LVI. LXIII. & LXXI. Libri Secundi Annotationes additæ. pag. 352. & 353
Statutorum Confirmationes factæ à Francisco Maria de Ruere vltimo Duce Vrbini, & Domino Eugubij. pag. 349
Et post eius obitum à Summo Pontifice Vrbano Octauo. pag. 350.
Vbi fit mentio de Cardinale Antonio Barberino Nepote eiusdem Pontificis, & primo Legato Sedis Apostolicæ in Eugubina, & alijs Ciuitatibus, & locis eidem Sedi deuolutis post eundem obitum.
Vita Sancti Vbaldi Annotatio. pag. 19. & 20
Et quo ad illius Sacrum Corpus, & Arcæ Claues, Custodiam, & alia: pag. 351

P R Æ-

PRAELVDIA GENERALIA AD MATERIAM STATVTORVM.

SVMMARIVM.

1 STATVTVM est illud ius, quod vnaquaque Ciuitas sibi constituit.

2 Statuti appellatione venit etiam consuetudo.

3 Statutum, & consuetudo à pari procedunt.

Licet contrarium teneat Penzonus, numero 4.

5 Statutum vbi est, illud est attendendum.

Non autem ius commune, num. 6.

7 Statutum dicitur ius commune Ciuitatis.

Et ideò illud est omnino seruandum, numero 8.

Cum illius decisiu reddat inanem omnem disputationem, num. 9.

10 Statutum habens pro se, dicitur habere intentionem fundatam.

11 Statutum est interpretandum, vt corrigat ius commune minus quam fieri potest.

Itaut si potest corrigere in vno, vel in pluribus interpretandum sit, quod in vnotantùm corrigat num. 12.

13 Statutum recipit interpretationem passiuam à iure communi.

Itaut quando est conforme iuri communi recipiat omnes eius ampliationes, & limitationes, num. 14.

15 Statutum recipit interpretationem ab alio statuto.

16 Statuti vna pars declarat aliam.

17 Statutum recipit interpretationem magis ab alio Statuto, quàm à iure communi.

Cum in habentibus simbolum facilior sit transitus, num. 18.

19 Statutum recipit interpretationem à Statuto Ciuitatis dominantis.

Et à statutis aliarum Ciuitatum, numero 20.

21 Statutum recipit interpretationem a consuetudine, & obseruantia.

Ratio affertur, num. 22.

23 Obseruantia interpretatiua non est necesse, quod sit praescripta.

24 Statutum non recipit interpretationem à iure communi, si illi est contrarium.

25 Statutum excludens interpretationem, non excludit bonam, & rationabilem.

Etiamsi statutum mandet, illud intelligi prout iacet; num. 26.

27 Statutum est interpretandum, vt non mereatur à Sapientibus reprahendi.

Et ne iniquitatem in se contineat, num. 28.

Et quod illud non sit mancum, num. 29.

30 Statutum loquens cum aliqua qualitate, non habet locum nisi concurrente qualitate.

Ratio affertur, num. 31.

Cum qualitate statuti sint de forma, num. 32.

Et si plures requirat, qualitates, omnes debent concurrere, num. 33.

34 Statuta alia sunt ordinatoria, & alia decisoria.

Ordinatoria sunt, quae dant certam formam procedendi, num. 35.

Decisoria verò, quae litis decisionem respiciunt, num. 36.

37 Statuta ordinatoria seruanda sunt in foro, vbi lis agitur, etiam inter forenses.

Ratio affertur, num. 38.

Ac etiam si litigantes essent Clerici litigantes in foro laicali, num. 39.

Licet secus sit in decem foris, n. 40.

Nisi Clericus agens fundat se in statuto, numer. 41.

42 Laici litigantes in foro Ecclesiastico ligantur ordinatorijs iudicij.

43 Statutum decisorium non ligat forenses litigantes in foro statuti.

44 Statutum in dubio praesumitur vsu receptum.

Quae praesumptio transfert onus probandi contrarium in aduersarium, n. 45.

Quicquid contrarium senserint aliquid Doctores, num. 46.
Et eo magis si statutum sit descriptum in volumine statutorum, num. 47.
Et conseruetur in Archiuio publico, numer. 49.
Nisi tamen Statutum sit cōfirmatum cum Clausula Quatenus in vsu, num. 48.
Præsumitur tamen esse in vsu, si sit conforme iuri communi, n. 50.
51 Statutum quod non sit in vsu non sufficit probare, quod casus non euenerit.
Sed est probandum, quod casus euenerit, & fuerit seruatum contrarium, n. 52.
Ratio affertur, n. 53.
Intellige de consuetudine populi habentis authoritatem legis condendæ, n. 54.
55 Testes volentes probare Statuti non vsum, quomodo debeant deponere.
56 Statutum vsu non receptum non est seruandum.
Cum illud non dicatur statutum, n. 57.
58 Statutum habet tacitam conditionem, si vsu recipiatur.
59 Iurans seruare statutum non tenetur seruare illud, quod non est in vsu.
60 Statutum vsu non receptum, non ligat Ciues, nec forenses.
61 Populi subiecti Sede Apostolicæ non possunt condere statuta sine confirmatione Papæ.
Maximè si Statutum sit iuri communi contrarium, num. 62.
Itaut non sufficiat confirmatio præsumpta ex cursu temporis, n. 63.
Quæ procedunt etiam, in alijs Ciuitatibus recognoscentibus superiorem, num. 64.
Possunt tamen illa condere circa administrationem suorum bonorum, num. 65.
Ratio affertur, num. 67.
Dummodo in eis non apponant pœnam, numer. 68.
65 Statuta condere est iurisdictionis.
69 Confirmatio Statuti in forma communi quando dicatur facta, & num. 70.
Et quando dicatur facta in forma specifica, num. 71.
72 Confirmatio statuti in dubio censetur facta in forma communi.
73 Confirmatio statuti præsumitur ex obseruantia longi temporis.
Quæ vix potest verificari in Statu Ecclesiastico, num. 74.
Dicta tamen confirmatio censetur solum facta in forma communi, n. 75.
Nisi tamen illa deduceretur ab immemorabili, num. 76.
77 Confirmatio in forma communi non sufficit quando statutum est contra ius.
Quicquid sit quò ad statutum exclusiuum fœminarum, num. 78.
Et quo ad statuta rationabilia, n. 79.
80 Statutum exorbitans requiri confirmationem in forma specifica.
Licet secùs sit, si illud sit fauorabile, numer. 81.
82 Statutum contra ius commune non censetur confirmatum per generalem confirmationem.
Dummodò in confirmatione non sit clausula suadens contrarium, num. 83.
Vt stante clausula, dummodo non sint contra libertatem Ecclesiasticam, n. 84.
85 Statutum nullum, vel iniustum non censetur confirmatum per generalem confirmationem.
Neque statutum contrarium Sacris Canonibus, & libertati Ecclesiasticæ, num. 86.
Neque statutum odiosum odio irrationabili, num. 87.
88 Confirmatio in forma communi continet clausulam dummodo leges confirmatæ sint honestæ, & iuri communi non contrariæ.
89 Confirmatio in forma specifica vallidat statutum contra ius.
Cum illa habeat vim nouæ legis, n. 90.
Maximè si Papa mandet statutum inuiolabiliter obseruari, num. 93.
91 Statutum confirmatum à Papa in forma specifica dicitur Papale.
Secus si sit confirmatum in forma communi, num. 92.
94 Forma statuti est præcisè seruanda.
Alias actus est nullus, num. 95.
96 Forma statuti censetur substantialis.
97 Forma omissio vitiat actum etiam si omissio sit in modico.
Cum forma sit de genere indiuisibilium, numer. 98.
Etiam si omittatur in fauorabilibus, numer. 99.
Ita vt ab omissione formæ non excuset ætas, vel alia causa, num. 100.
101 Forma non potest impleri per æquipollens.
Nisi illa respiciat aliquem effectum, numer. 102.
103 Forma à statuto inducta an partes possint renunciare remissiuè.
104 Forma censetur inducta quando lex mandat, actum certo modo fieri.
Maximè si mandet aliter fieri, quod de iure communi, n. 105.
106 Forma censetur inducta stante Decreto irritanti.
Et quando statutum loquitur conditionaliter, num. 107.
Et per ablatiuos absolutos, n. 108.
Et quando statutum dicit, actum aliter fieri non posse, num. 109.
110 Forma non censetur inducta quando statutum imponit pœnam.
Licèt contrarium teneant aliqui, numero 111.
112 Statutum recipit interpretationem a communi vsu loquendi.
Ratio affertur, num. 113.
Etiam stante statuto, quod illa intelligantur ad literam, num. 114.
Cum d. statutum non tollat legitimam interpretationem, num. 115.
Et etiam si statutum sit correctorium, numer. 116.
Et communis vsus loquendi præfertur etiam propriæ significationi vocabuli, num. 117.
Nisi statutum mandet illud intelligi secundum propriam significationem, num. 118.
Quæ procedunt in communi vsu loquendi loci statuti, num. 119.
Probato, quod d. communi vsus loquendi adesset tempore conditi Statuti, n. 120.

Si

Si tamen statuta latinè prolata habeant vulgare distinctum, num. 121.

122 Communis vsus loquendi an debeat esse peritorum vel vulgarium remissiuè.

123 Statuta sunt stricti iuris, & ideò strictè sunt intelligenda.

Et quod tantum disponant quantum loquuntur, num. 124.

Maximè si statuta sint contra ius commune, num. 125.

Cum illa interpretentur, quod lædant ius commune minus quam fieri potest, num. 126.

Et idem est in statutis odiosis, quæ strictè interpretantur, num. 127.

Nisi tamen in statuto odioso esset expressa ratio, num. 128.

Et idem est in statuto exorbitanti, numero 129.

130 Statutum iuri communi contrarium non extenditur neque ex maioritate rationis.

Et eo magis si statutum sit correctorium, & pænale, num. 131.

Nisi tamen in statuto correctorio esset ratio scripta, num. 132.

Ac etiam si non sit scripta, sed vnica afferri possit, num. 133.

Ratio affertur, num. 134.

Contrarium tamen tenent plures Doctores, numer. 135.

136 Statutum correctorium non extenditur etiam si corrigat ius commune tantùm in parte.

Licet contrarium teneant aliqui, numero 137.

Et etiam quando nos reducit ad terminos iuris antiqui, num. 138.

139 Statuta Ciuitatis seruanda sunt etiam in Castris ei subiectis.

Nisi tamen Castra habeant particularia statuta, num. 141.

Ita vt statuta Castri præferantur statutis Ciuitatis dominantis, num. 142.

Nisi tamen statuta Castri loquatur generaliter, & statuta Ciuitatis specialiter, numer. 140.

143 Statuta Ciuitatis an ligent in Castris separatis remissiuè.

144 Casus a statuto omissus remanet in dispositione iuris communis.

Non dicitur casus omissus quando ille sub verbis comprehenditur, num. 145.

Et quando statuentes requisiti idem respondissent, num. 146.

147 Statutum non porrigit vires extra territorium.

Cum statuta condere sit actus iurisdictionis, num. 148.

Populus extra suam iurisdictionem dicitur persona priuata, n. 149.

Et ideo non potest statuere extra propriam iurisdictionem, n. 150.

Etiam si statutum esset fauorabile, nu. 151.

Et siuè statutum loquatur in rem, siuè in personam, n. 152.

153 Statutum ratione rei subiectæ semper ligat forenses quomodocumq. loquatur.

Ratio affertur, n. 154.

155 Statutum dicitur conceptum in rem quando disponit super re.

Licet faciat mentionem de personis, numero 156.

Maximè quando principaliter disponit super re num. 157.

158 Forenses quando vti possint beneficio statuti remissiuè.

159 Statutum prohibens simpliciter actum fieri ligat etiam contrahentes extra territorium.

Secus si statutum inhabilitet contrahentes secundum quid, n. 160.

Quicquid aliqui contrarium teneant, numero 161.

Ratio affertur, n. 162.

Nisi actus factus fuisset extra territorium in fraudem, n. 163.

Siuè contrahatur de bonis sitis in territorio statuentium, siuè de alijs, n. 164.

Quicquid sit si actus factus fuerit extra territorium non fictè, sed moraliter. n. 165.

166 Statuta laicalia non ligant Clericos, neque personas Ecclesiasticas.

Itaut si faciat mentionem de Clericis sit nullum, num. 167.

Etiam si eßet confirmatum in forma specifica, num. 168.

Quæ habent locum etiam in Clericis ordinum minorum, n. 169.

Et etiam in Clericis primæ tonsuræ, numero 170.

Dummodo concurrant requisita Sac. Conc. Trid. num. 172.

Et etiam in Clericis coniugatis, n. 173.

Si cum vnica, & virgine contraxerint, & incedant in habitu, & tonsura, numero 174.

In criminalibus tamen causis tantum, numer. 175.

Licet contrarium teneant aliqui, numero 176.

171 Clericorum appellatione veniunt Clerici ordinum minorum, & primæ tonsuræ.

177 Clerici coniugati non gaudent, nisi beneficio fori, & canonis.

178 Clerici possunt vti statuto laicorum ad eorum fauorem.

Dummodo illo vtantur cum omnibus eorum qualitatibus, n. 179.

180 Statuta laicorum ligant Clericos in ordinatorijs, non autem in decisorijs.

181 Statuta laicorum non ligant Clericos, nec eorum bona.

Nec ligant bona quæ sunt penès laicos de dominio directo Ecclesiæ, n. 182.

Licèt contrarium teneant aliqui, numero 183.

Nisi statuta essent confirmata à Papa, numer. 184.

185 Forenses non gaudent beneficio statuti Ciuitatis, à qua sunt forenses.

Ratio affertur, n. 186.

Nisi contrarium in loco statuti obseruaretur, num. 187.

Vel nisi esset incola, & ibi onera subiret, numer. 188.

189 Forensis contrahens in loco statuti tenetur seruare illius solemnitates.

Vtrum verò forensis contrahens sine illis ob ignorantiam restituatur. 190.

191 *Statutum est interpratandum, quod non sit superfluum.*
Itaut ne reddatur elusorium fiat extensio, numer.192.
Licet contrarium teneant Altogr. ibl. nu. 193.
194 *Statutum non dicitur superfluum continens idem quod ius commune.*
195 *Statutum potius est iudicandum superfluum, quam quod contineat iniustitiam.*
896 *Statuta quomodo cognoscatur, an sint odiosa, vel fauorabilia.*
197 *Statuti principalis intẽtio cognoscitur ex proœmio.*
198 *Statutum in dubio est iudicandum fauorabile.*
199 *Rubrica statuti habentis orationem perfectam sufficit ad decisionem causarum.*
Quando verò dicatur habere orationem perfectam, num.200.
201 *Statuta etiam contra Ius dicuntur confirmata ex clausula in confirmatione apposita Dummodo Sacri Canon. & Sacr. Concil. Decretis, & Constit. Apost. non repugnent.*
Et stante clausula Inuiolabiliter obseruari mandamus, num.202.

PRÆLVDIA.

AD Præludiorum igitur generalium materiam Statutorum concernentem accessurus inuocatione Dmini auxilij prius præmissa vna cum Boetio.

O qui perpetua mundum ratione gubernas
Da Pater Augustam iuris pertingere mentem
Da legum lustrare decus, da luce reperta
Difficiles verò sensu dissoluere nodos.

1 Firmo igitur primò conclusionem, quod Statutum est illud ius, quod vnaquequè Ciuitas sibi constituit, quod etiàm ius municipale dicitur, *§. ius autem ciuile, & ibi glos. & Doct. Inst. de iure natur. gent. & ciuil. l. omnes populi, 9. & ibi Doct ff. de instit. & iur.* & not. *Card. Tusch. pract. conclus. litt. S. conclus. 426. in princ. Carpan. ad Stat. Mediol. in prælud. in princ. & Fenzon. ad Statut. Vrb. in princ. num. 1.*

2 Statuti autem appellationem venit etiam consuetudo, vt tradunt *Ias. in d. leg. omnes populi, in prima lect. numer. 6. ff. de instit. & iur. Cranett. cons. 251. num 3. Alex. cons. 190. num. 11. lib. 2. Card. Tusch. d. concl. 426. num 4. & Barbos. de appell. verb. signif. appel. 249. num. 1.*

3 Cum Statutum, & consuetudo à pari procedant, itaut valeat argumentum de vno ad aliud, *Alex. d. cons. 190. numer. 11. & 12. Curt. Iun. cons. 6. num. 4. & cons. 171. num. 2. Decian. cons. 100. num. 46. vol. 2.* & alij plures quos refert, & sequitur *Barbos. in loc. commun. argum. loco 105. num. 3. & d. appell. 249. per tot. Giurb. ad Consuet. Messan. in proæm. num. 22. & Rota decis. 210. numer. 5. apud Card. Ottobon.*

4 Licet contrarium sentire videatur *Fenzon. ad Statut. Vrb. in princ. num. 2.* volens, verbum statutum intelligi de iure scripto, non autem de iure non scripto, quod est consuetudo, vt ibi per eum.

5 Vbi autem reperitur statutum illud est attendendum, cum illud faciat recedere à iuris communis dispositione *Bart. & aly in d. l. omnes populi. 9. ff. de instit. & iur. Roman. cons. 195. in princ. Ciriac. controuers. 176. num. 25. & controuers. 504. numer. 40. & 41. Carpan. ad Stat. Mediol. in prælud. Rota apud Duran. decis. 129. num. 2.* & dixi Ego *alleg. forens. 1. num. 75.*

6 Itaut quando Statutum, & ius commune repugnant Iudex non debet seruare ius commune, sed Statutum, vt tradunt *Bald. in auth. sed noi nouiure, num. 3. C. de seruit. fugit. & in auth. hodie num. 2. C. de indic. Ias. cons. 180. col. fin. & cons. 238. col. 2. lib. 2. Card. Tusch. pract. concl. litt. S. concl. 439. num. 6. & Rot. decis. 271. num. 6. par. 13. recen.*

7 Nec mirum cum Statutum dicatur ius commune Ciuitatis, vt not. *Bald. in l. constitutionis, num. 2. C. de bon. qua libe.* plenè *Zanch. in l. hæredes mei, §. cum ita sub num. 1119. ff. ad Trebell. Card. Mantic. de coniect. vlt. volun. lib. 6. titul. 7. num. 2. Peregr. cons. 101. num. 11. lib. 3. Aldouin. cons. 100. num. 55.*

8 Et ideò illud est omninò seruandum, *Ciriac. controu. 702. num. 1. & seq. Paisell. expedit. 98. numer. 3. & seq. Rota decis. 311. num. .... par. 11. recen. & decis. 154. num. .... par. 14. recen.*

9 Itaut illius decisio reddat inanem omnem disputationem, *Socin. Iun. cons. 37. sub numer. 12. lib. 2. Cranett. cons. 4. num. 21. Capb. cons 138. num. 20. vol. 1. Aldouin. cons. 1. num. 27. & cons. 37. numer. 2. & cons. 83. num. 5. Ciriac. contr. 702. num. 2. & 3.*

10 Cum habens statuti dispositionem pro se dicatur habere intentionem fundatam, & rem certam, & manifestam *Schrader. cons. 14. num. 93. lib. 1.* & ante eum, *glos. in l. omnis, diffinitio 203. ff. de reg. Iur. Aldouin cons. 12. num. 1. & cons. 36. num. 1. & cons. 43. num. 6.* & dixi Ego *allegat. forens. 20. num. 51.*

11 Est tamen interpretandum Statutum, vt corrigat ius commune minus, quam fieri potest, vt not. *Doctor. in l. omnes populi, 9. ff. de inst. et iur. et in l. fin. §. in computatione, C. de iure delib. Mascar. de gener. stat. interpr. concl. 12. num. 1. et seq. Ciriac. controu. 25. num. 13. et controu. 104. num. 40.*

12 Itaut si statutum possit corrigere Ius commune in vno, vel in pluribus interpretari debeat, vt in vno tantum corrigat, vt voluerunt *Rolan. cons. 97. num. 21. lib. 2. Paris. cons. 110. num. 6. lib. 3. Mascar. de gener. stat. interp. d. concl. 12. num. 2.* vbi alios dat concordantes, & *Rota decis. 778. numer. 3. par. 1. et decis. 161. num. 13. par. 2. diuers. et decis. 42. num. 5. par. 12. recen.*

13 Maximè cum Statutum recipiat interpretationem passiuam à iure communi, vt docent, *Hond. cons. 93. num. 74. lib. 2. Mascar. de gener. Stat. interp. concl. 2. num. 1. & seq Capic. Latr. decis. 56. num. 17. part. 1. Giurb. ad Consuet. Messan. cap. 3.*

cap. 3. glos. 9. nu. 4. Ciriac. contr. 703. num. 6. Rube. in singul. Rotæ Rom. tom. 2. de stat. interp. obseru. 7. numer. 1. dicens, hoc procedere etiam si statutum sit odiosum, vt ibi per eum, & Rota decis. 204. numer. 11. & decis. 277. numer. 4. part. 13. recent. & apud Bichium, decis. 359. numer. 41. part. 2.

14 Itaut quando statutum disponit idem quod ius commune recipiat omnes limitationes, ampliationes, & declarationes, quas recipit ius commune in d. materia, Gallin. de verb. signific. libr. 10. capit. 32. numer. 39. & 40. Mascard. de gener. statut. Interpr. conclus. 2. numer. 71. qui alios adducit ita sentientes, Ciriac. dict. contr. 703. numer. 7.

15 Et recipiat etiam interpretationem ab alio Statuto, vt not., Caball. cons. 128. numer. 193. lib. 2. Honded. cons. 2. numer. 14. lib. 1. Menoch. cons. 196. numer. 4. lib. 2. Giurb. ad Consuet. Messan. cap. 2 glos. 1. numer. 15. Mascard. de gener. statut. inter. concl. 2. numer. 110. & Rota decis. 187. numer. 31. par. 13. recen.

16 Cum vna pars Statuti declaret aliam, Cabal. dict. cons. 128. numer. 294. lib. 2. Theob. Noni. 94. numer. 15. Aldou. cons. 32. numer. 18. Mascard. de gener. statut. inter. dict. concl. 2 numer. 112. Carpan. ad Stat. Mediol. libr. 1. in prælud. numer. 331. plenè Giurb. ad Consuetud. Messan. cap. 2. glos. 1. numer. 16. alios adducens ita sentientes, & Rota decis. 387. numer. 31. par. 13. recen. & decis. 20. num. 2. par. 14. recent.

17 Et magis recipit interpretationem ab alio Statuto, quam à iure communi, vt tradunt Paris. cons. 97. numer. 13. lib. 3. Cephal. cons. 146. numer. 17. lib. 1. Deci. cons. 110. numer. 2. & alij plures, quos refert, & sequitur Mascar. de gener. stat. interp. d. concl. 2. num. 116. & seq. cum quibus pertransit Giurb. ad Consuet. Messan. cap. 2. glos. 1. num. 15.

18 Cum in habentibus simbolũ facilior sit transitus, l. sed cum patrono 6 ff. de bono. possess. l. an inutilis 8. ff. de acceptil. & not. Ancar. cons. 422. num. 4. & Masc. d. concl. 2. num. 117.

19 Et recipit interpretationem etiam à Statuto Ciuitatis dominantis, vt post Castr. Corn. Soccin. Iun. & alios per eum adductos firmat Mascard. de gener. stat. Interp. concl. 2. num. 85. & 86. & nouissimè D. Deluca in Theatr. verit. & iustit. tom. 6. in tit. de dot. discurs. 105. num. 12.

20 Nec non à statutis aliarum Ciuitatum, & locorum, vt probat idem D. de Luca in Theatr. veritat. & iustit. tom. 2. in titul. de regal. discur. 83. numer. 4. vers. quoniam &c. & tom. 4. in titul. de seruit. discurs. 2. numer. 19. & tom. 11. in titul. de success. discurs. 41. numer. 192. vbi concordantes.

21 Amplia supradicta, vt statuta recipiant interpretationem non solum à iure communi, & ab alio statuto, sed etiam illam recipiant à consuetudine, & ab obseruantia, itaut secundum quod consuetudo, & obseruantia illa declarauerit, ita veniant intelligenda, & obserda, cum hæc dicatur potius assuetudo, quam consuetudo, vt not. Bertaz. cons. ciuil. 71. num. 21. & seq. Alex. cons. 39. col. 1. lib. 3. Paris. cons. 56. num. 34. lib. 2. Brun. de statut. exclus. fami. art. 15. quæst. 7. num. 15. Mascar. de gener. statut. interpr. d. conclus. 2. num. 139. & seq. Aloys. Mansin. consult. 81. num. 87. & 88. & Rot. decis. 136. nu. 15. coram Card. Ottobuon.

22 Cum omnis dispositio siue legalis, siue statutaria, siuè hominis priuati, siuè Principis regulam recipiat à consuetudine, vt tradunt Deci. cons. 48. num. 2. latè Gabr. commun. concl. de consuet. concl. 1. num. 1. & seq. Ludou. concl. 38. ferè per tot. & Mascard. d. conclus. 2. num. 147. vbi alios dat concordantes.

23 Quæ quidem obseruantia interpretatiua non est necesse, quod sit præscripta, sed sufficit, quod aliquando, ita fuerit obseruatum, vt docent Andreol. controu. 84. num. 22. Altogr. cons. 18. sub num. 27. lib. 1. & Rota decis. 419. num. 6. par. 1. recen. & decis. 169. num. 21. par. 12. recent. vbi aliæ recensentur, & dicitur sufficere vnicum actum, vt ibi per eam.

24 Statutum autem non recipit interpretationem à iure communi quando contra aut saltem præter illud disponit, vt declarant Bald. in l. maximum vitium 4. num. 14. C. de libe. præt. Rolan. de lucr. dotis quæst. 30. num. 13. Castil. decis. 90. num. 14. & seq. Mascard. de gener. statut. interpr. dict. conclus. 2. numer. 226. & seq. benè declarans, Gratian. discept. forens. cap 300. num. 15. & 16. par. 2. & Rota apud Bichium decis. 460. numer. 35. tom. 2.

25 Statutum verò excludens interpretationem non excludit interpretationem bonam, & rationabilem, vt voluerunt Bart. in dict. l. omnes populi 9. num 65. & ibi Caccialup. num. 276. ff. de iustit. & iur. Deci. cons. 64. in fin. Theodor. Rub. in sing. Rotæ Roman. tom. 2. Circa stat. interpr. obseru. 7. §. 2. & Rota apud Card. Seraph. decis. 496. num. 12.

26 Etiam si statutum mandet illud esse intelligendum prout iacet, quia adhuc non tollit legitimas interpretationes, vt adnotarunt Gabr. cons. 14. num. 5. lib. 1. & cons. 15. num. 1. lib. 2. Menoch. cons. 541. num. 31. lib. 6. Thesaur. decis. 169. num. 6. & 12. Theod. Rub. d. obser. 7. §. 3. & Rota decis. 548. num. 9. par. 1. recen.

27 Quibus addo circa statutorum interpretationem, quod statutum, ita venit interpretandum, nè a sapientibus mereatur repræhendi, ad tex. in l. salutus aristo. 6. ff. de leg. præst. Rolan. cons. 72. num. 43. lib. 3. Ceph. cons. 765. nu. 35. lib. 5. Rota decis. 708. num. 5. par. 1. diuersor. & apud Merlin. decis. 563. num. 14.

28 Et ne iniquitatem in se contineat, D. meus Deluca in Theatr. verit. & iust. tom. 11. in tit. de success. discur. 15. num. 12 Rot. apud Merlin. d. decis. 564. num. 14. & decis. 581. num. 16.

29 Et quod illud non sit defectuosum, & mancum, vt pariter probat Rota apud Merlin. decis. 581. num. 28. & 29. vbi concordantes recensentur.

30 Aduertendum tamen est, quod si Statutum loquatur cum aliqua qualitate, illius dispositio non habet locum, nisi probata d. qualitate a Statuto requisita, vt tradunt Graff. de except. except. 2. num. 3. & seq. Ciriac. controu. 216. num. 17. & contro. 313. num. 4. & contro. 356. nu. 9. Andreol contro. 193. num. 2. Surd. cons. 45. num. 14. & seq. volum. 1. Paitel. expedit. 12. numer. 19. & Rota apud Merlin. decis. 866. numer. 10. tom. 2. & in Bonouien. census 4. Maij 1643. coram R. P. D. Ghisilerio §. non obstat Statutum, &c. & dixi

dixi ego *allegat. foren.* 37. *num.* 29. & *allegat.* 70. *num.* 33.

31 Quando enim qualitas est causa alicuius effectus, non sufficit adesse factum, nisi adsit illa qualitas, *Bald. in l. matrem* 17. *num.* 2. & *ibi Adden. C. de probat. Grass. d. except.* 2. *num.* 6. qui alios dat concordantes, *Paul. Rub. de valid. legal. cap.* 46. *num.* 40. & dixi ego *in Resol. crim in ver. qualitas Resol. vni. num.* 1. *ver. Quando enim: &c.*

32 Et qualitates Statuti esse de forma, & substantia actus tradunt *Tiraquel. de retrac. lignag.* §. 30. *glos.* 2. *num.* 24. & *seq. Menoch. cons.* 541. *num.* 3. *vol.* 6. & *Aldonis cons.* 33. *num.* 4. & *cons.* 40. *num.* 26. & *cons.* 51. *num.* 26. & *Laderch. cons.* 8. *num.* 17. & *cons.* 186. *num.* 10.

33 Quæ adeo vera sunt, vt si plures à statuto requirantur qualitates omnes sint probandæ, ita vt vna non probata statuti dispositioni non sit locus ad text. *in l.* 4. §. *prætor ait, ff. de damn. infect.* & *in l. si hæredi plures* 5. *ff. de condit. inst.* & tradunt *Surd. cons.* 499. *numer.* 1. *in princ. lib.* 4. *Fontanell. de pact. nupt. claus.* 5. *glos.* 8. *par.* 9. *numer.* 25. & post *Bart. Alex. Becci. Natt. Gratian.* & *Surd.* per eum relatos tradit *Fenzon. ad Stat. Vrb. in præfat. num* 12. & dixit *Rota decis.* 551. *num.* 1. *par.* 1. *diuer.* & *apud Merlin. d. decis.* 866. *num.* 10. *tom.* 2. & dixi ego *in Resol. crim. in verbo Qualitas Resol. vnic. num.* 6.

34 Præsciendum est etiam, quod statuta sunt in duplici differentia, quædam enim dicuntur ordinatoria, & quædam decisoria, vt declarant *Card. Tusc. pract. conclus. littera S. conclus.* 461. *nu.* 7. & *Fenzon. ad Stat. Vrb. in præfat. nu.* 2.

35 Statuta autem ordinatoria dicuntur, quæ dant certum modum procedendi in iudicio, & non tangunt iustitiam causæ, vt docent *Corn. cons.* 187. *num.* 18. *Card. Tusc. pract. concl. litera S. concl.* 456. *in princ.* & *Fenzon. ad stat. Vrb. in præfat. num.* 3. & plura exempla de vtrisque ponit *Masc. de gener. stat. interpr. concl.* 7. *num.* 76. & *seq.* & *Scacc. de iudic. lib.* 2. *cap.* 2. *num.* 456. & *seq.*

36 Decisoria verò dicuntur illa, quæ litis decisionem respiciunt, sicuti testium attestationes, instrumenta, confessiones, & alia similia acta probatoria, vt declarant *Card. Tusc. pract. conclus. litera S. conclus.* 458. *numer.* 1. & *seq. Mascard. de gener. statut. interp. conclus.* 7. *numer.* 76. & *seq. Scacc. de iudic. lib.* 2. *cap.* 2. *num.* 455. & *seq. Carol. de Grass. de effect. Cler. effect.* 2. *num.* 135. & *seq.* & *Fenzon. ad stat. Vrb. in præfat. num.* 4.

37 Statuta autem ordinatoria iudicij seruanda sunt in foro, vbi lis agitur etiam si litigantes sint alterius fori, & forenses, vt not. *Bart. in l.* 1. *num.* 15. *C. de Summ. Trin.* & *fide Cath. Alex. cons.* 164. *num.* 3. *lib.* 6. *Fenzon. ad stat. Vrb. in præfat. num.* 5. & *cap.* 66. *num.* 35. *Masc. de gener. stat. interpr. concl.* 6. *num.* 195. *Asin. in pract. in prin. cap.* 8. *num.* 6. *Barz. decis.* 41. *num.* 15. *Thes. Iun. quæst. foren.* 7. *num.* 9. *lib.* 2. *Carol. de Grass. d. effect.* 2. *num.* 133. & dixi ego *allegat. foren.* 72. *num.* 6.

38 Cum in iudicio quasi contrahatur, *l.* 1. §. *idem scribit, ff. de pecul. l. de ætate* 12. §. *qui interrogatur, ff. de inter. actio. Fenzon. in d. præfat. num.* 6. & ideo ratione d. quasi contractus efficitur subditus ille, qui alias non erat subditus, *l. hæres absens* 19. §. *proinde ff. de iud c. cap. fin. de foro compet.* & tradunt, *Roman. Castr. Bellam. Blanc.* & alij relati per *Scacc. de iudic. d. lib.* 2. *cap.* 2. *num.* 525. & *seq.* & per *Fenzon. in dict. præfat. num.* 7.

39 Ac etiam si litigantes essent Clerici, qui ligantur statuto laicorum litigantes coram Iudice laico in ijs, quæ respiciunt ordinatoria causæ, vt not. *Deci. Felin.* & *alij in cap. Ecclesiæ S. Mariæ* 10. *de constit. Fenzon. ad stat. Vrb. in d. præfat. num.* 8. *Gail. pract. obser. lib.* 2. *obseru.* 32. *num.* 10. *Grass. de except. in prælud. num.* 91. *Asin. in pract. in prin. cap.* 8. *num.* 7. *Episc. Leo in Thes. fori eccles. par.* 1. *cap.* 11. *num.* 4. *Carol. de Grass. de effect. cleric. effect.* 2. *num.* 132. *Caren. resol.* 115. *num.* 4. & *Sperell. decis.* 135. *num.* 106. & *seq. par.* 2.

40 Licet secus sit in decisorijs, quia ijs Clerici non ligantur, sed attenduntur leges sui fori naturalis, vt tradunt *Seraph. de priuil. iuram. priuil.* 77. *numer.* 25. *Carol. de Grass. dict. effect.* 2, 147. *Gail. d. dict. obseru.* 32. *num.* 10. *lib.* 2. *Grass. de except. in prælud. num.* 92. *Episc. Leo in Thes. fori eccles. par.* 1. *cap.* 11. *num.* 4. benè comprobans, & latè firmat *Sperell. decis.* 100. *num.* 22. *par.* 1. vbi dicit, hanc esse veram, communem, & in praxi seruatam opinionem, reprobans *Carol. de Grass.* vbi supra quamplures Doctores referentem pro contraria opinione, & *decis.* 135. *num.* 10 *par.* 2.

41 Nisi tamen Clericus agens fundet se in Statuto, quia tunc secundum illud eiusquè qualitates iudicandum esset, vt not. *Tiraqu. de retract. lignag.* §. 1. *glos.* 13. *num.* 7. & *Sperell. decis.* 11 *num.* 17. & *seq.* & *d. decis.* 100. *num.* 23. & *d. decis.* 135. *num.* 113. nec non *Gargiar. Iun. cons.* 4. *num.* 5. *lib* 1.

42 Et idem est quando laici litigant in foro Ecclesiastico, qui ligantur ordinatorijs iudicij Ecclesiastici, cum in ordinatorijs semper seruandum sit Statutum, seù consuetudo illius loci, vbi causa agitatur, licet secus sit in decisorijs *Doct. in l.* 1. *C. de Sum. Trin.* & *fide Cath. Deci. in cap. S. Mariæ*, 10. *num.* 42. *de constit. Vant. de nullit. in tit. de nullit. ex def. proces. num.* 56. *Scacc. de iudic. lib.* 2. *cap.* 2. *num.* 652. vbi testatur de communi opinione, & *cap.* 5. *num.* 189. *Gail. d. obseru.* 32. *num.* 10. *lib.* 2. *Fenzon. ad stat. Vrb. in præfat. num.* 10. vbi alios dat concordantes, & *Rota apud Greg XV. decis.* 352. *num.* 7. & *ibi Adden. num* 11.

43 Et sicut statutum decisorium non ligat Clericos, ita neque ligat forenses litigantes in foro statuti, vt dicit *Mascar. de gener. stat. interpr. conclus.* 6. *num.* 196. & *Fenzon. ad stat. Vrb. cap.* 66. *in fin.* & *Rota decis.* 673. *numer.* 1. *par.* 1. *diuersor.* addo *Post. de subhastat. inspect.* 29. *numer.* 56. & *alios per me adductos allegat. foren.* 72. *num.* 7.

44 Statutum autem in dubio præsumitur vsu receptum, *Hond. cons.* 4. *num.* 91. *lib.* 1. *Mascar. de gener. statut. interpr. concl.* 6. *num.* 96. *Morot. cons.* 34. *num.* 3. *Gratian. discept. foren. cap.* 39. *num.* 3. *par.* 1. *Rolan. cons.* 90. *numer.* 53. *lib.* 1. & *cons.* 99. *numer.* 39. *lib.* 2. idem *Gratian. decis. Marcb.* 14. *numer.* 9. *Capic. Latr. decis.* 152. *numer.* 6. *tom.* 2. *Theod. Rub. in singul. Rot. Rom. tom.* 2.

circa

circa stat. interp. obseru. 12. §. 1. Rota decis. 398. numer. 3. par. 2. recent. & decis. 169. numer. 7. par. 11. recentior. & decis. 428. numer. 19. part. 13. recentior.

45 Quæ præsumptio transfert onus probandi contrarium in eum, qui dicit statutum non fuisse vsu receptum Capb. cons. 515. num. 23. lib. 4. Honded. d. cons 4 num. 91. Morot. d. cons. 34. num. 3. vbi dicit, ita omnes tenere vno ore, Gratian. d. decis. March. 14. num. 9. & 10. & Rot. decis. 517. num. 10. par. 5. recent. lib. 2. & decis. 293. num. 11. par. 4. recent. tom. 2.

46 Quicquid contrarium imò statutum non præsumi vsu receptum voluerit Ciriac. contron. 14. num. 18. & contron. 205. num. 142. & seq. & controuers 512. num. 40 qui dat duas declarationes, cum quo pertransit Menoch. de præsump. lib. 2. præsump. 2. num. 2. & 3. & videtur sentire nouissimè Alois. Mansi. I. C. Lucen. consult. 6. num. 7.

47 Quæ conclusio, quod statutum præsumitur in vsu eo magis habet locum, quando illud repetitur descriptum in volumine Statutorum, vt latè probat Theod. Rub. in singul. Rota Rom. tom. 2. circa stat. interp. obseru. 12. §. 4. vbi quamplures adducit Rotæ decisiones, benè Rota decis. 398. num. 3. par. 2. recentior. & decis. 169. num. 7. par. 11. recent. & decis. 511. num. 5. par. 13. recent.

48 Quæ tamen non habent locum in illis statutis, quæ fuerunt confirmata per Superiorem cum Clausula Quatenus sint in vsu, quia tunc vti volens statuto tenetur probare vsum, & obseruantiam illius, vt probant Dec. cons. 409. num. 11 plenè Grattan. d. decis. March. 14. num. 1. & seq. Theod. Rub. in sing. Rot. Rom. tom. 2. in tract. de claus. claus. 612. in princ. vbi quamplures affert Rotæ decisiones, & Circa stat. interp. obseru. 13. §. 22. vers. quando autem &c. & Barbos. de claus. claus. 124. num. 1. nec non Rot. apud Comitol. decis. 136. in fin. & decis. 22. num. 27. par. 9. rec. tom. 1.

49 Nisi tamen ageretur de statutis redactis in vnicum volumen, & quod custoditur in Archiuio loci, nam tunc illius vsus præsumitur, & allegans non vsum tenetur illum probare, vt not. Dec. cons. 534. num. 9. & Rot. apud Card. Seraph. decis. 152. num. 2. & in Perusina de Oddis 28. Iunij 1604. coram Card. Millino, & d. decis. 22. num. 29. & 30. par. 9. recent. tom. 1.

50 Vel ageretur de Statuto conformi dispositioni iuris communis, cuius pariter vsus præsumitur, vt dicit Rota d. decis. 22. num 28, part. 9. recen. De quo tamen non parum dubito, cum decisio Duran. 36. in fin. hoc non dicat, & decis. 56. num. 4. par. 1. diuers. per eam adductæ dicant contrarium, licet verius vsum in dubio præsumi dixerim supra, num. 44.

51 Ad probandum vero statutum non esse in vsu non sufficit probare, non vsum ex eo, quod casus statuti non euenerit puta per mille annos, Bursatt. cons. 339. num. 16. lib. 3. Honded. cons. 110. num. 22. lib. 1. Morot. cons. 34. num. 4. & cons. 89. num. 14. plenè Rota in Messan. Decanatus 27. Ianuar. 1642. coram R. P. D. Dunoz. §. sed hinc cessat &c. vbi plures dant concordantes, & apud Card. Canaler. decis. 85. num. 1.

52 Sed requiritur probatio contrarij vsus, quod casus statuti euenerit, & quod petita fuerit illius obseruantia, & quod illa fuerit denegata, & vel tacitè, vel expressè reiecta, vt probant Menoch. cons 201. num. 61. & seq. lib. 3. Honded. d. cons. 110. num. 22. lib. 1. Morot. d. cons. 34. num. 4. & d. cons. 89. num. 14. & Rot. apud Card. Seraph. decis. 1043. num. 3. & 4. & decis. 565. num. 1. part. 1. recent. & apud Post. de manut. decis. 154. num. 43. & apud Merlin. decis. 830. in fin. & apud Bicbinm decis. 57. num. 12. tom. 1. & in d. Messanen. Decanatus 27. Ianuar. 1642. §. sed hinc cessat &c.

53 Lex enim, vel statutum nunquam per non vsum abrogatur, licet per mille annos non sit factum, quod in lege disponitur, si de contraria obseruantia non constat, cum potuerit euenire, quod casus non acciderit, vel quod quis noluerit vti beneficio statuti, & ideò necesse est ad abrogationem legis, vel statuti ostendere, casus euenisse, & contrarium pluries fuisse seruatum, & sic per contrariam obseruantiam inductam fuisse consuetudinem contrariam statuto, vt declarant Doct. in d. l. de quibus 31. & præcipuè Ias. num. 33. qui testatur de communi opinione ff. de legib. Natt. cons. 56. num. 4. lib. 1. & cons. 575. num. 33. & seq. lib. 2. Bursatt. cons. 222 num. 22. lib. 2. in fin. vbi pariter testatur de communi opinione, cum quibus illos referendo pertransit Hond. d. cons. 110. num. 22. lib. 1. nec non Morot. d. cons. 34. num. 4. & 5. & d. cons. 89. num. 14. et Carpan. ad stat. Mediol. in prælud. num. 95.

54 Intelligendo tamen de illa consuetudine, quæ prouenit a populo habente ex se ipso authoritatem legis, & statuti condendi. & abrogandi, secus tamen est si ageretur de Vniuersitate, quæ non potest statuta condere sine confirmatione Principis, quia in tali casu illius consuetudo sola non operaretur abrogationem statuti, quia illius est condere, cuius est abrogare statutum, ita vt eadem authoritas requiratur in abrogando, quæ requiritur in statuendo, vt declarant Borgn. de tutor. & curator. numer. 45. & seq. Natt. cons. 574. num. 1. lib. 3. Gallia ad Consuet. Alex. in præfat. 4. numer. 59. Alex. cons. 573. num. 8. lib. 6. Mascard. de gener. stat. interp. d. concl 6. num. 92. & 93. vbi alios adducit ita sentientes, & Carpan. ad stat. Mediol. in prælud. num. 78. & seq. & num. 106.

55 Et testes probare volentes statutum non esse in vsu, non sufficit, quod deponant nescire, an illud sit in vsu, vel illud non esse in vsu, sed debent deponere quod illud non potuisset esse in vsu, quin ipsi sciuissent, vt post Ang. Alex. Dec. & Paris. per eum adductos firmat Rot. apud Gregor. XV. decis. 269. num. 3. Et debent deponere de actu contrario, & reddere rationem d. non vsus etiam non interrogati, Alex. cons. 156. n. 15. lib. 2. Rota apud Caputaq. decis. 25. lib. 1. in manusc. quam refert, & sequitur eadem Rota apud Gregor. XV. d. decis. 269. num. 5. & 6.

56 Declara tamen supradicta de vsu, & obseruantia statuti, quod statutum vsu non receptum non est seruandum, vt not. Rolan. cons. 99. num. 5. & 39. lib. 2. Capb. cons. 155. num. 16. lib. 2. Ludou. concl. 54. in prin. Mascar. de gener. stat. interp. conclus. 6. num. 78. vbi alios adducit ita sentientes, Theod. Rub. in sing. Rota Rom. tom. 2. circa stat.

ſtat. interp. obſer. 12. §. 5. & Rot. apud Caputaq. deciſ. 281. & deciſ. 282. par. 2. & apud Card. Canoler. deciſ. 134. num. 4.

57 Cum ſtatutum vſu non receptum non dicatur ſtatutum, ad tex. in *l. derogatur 102. ff. de verb. ſignif. Maſcar. d. concluſ. 6. num. 82. Theod. Rub. in d. obſerv. 12. §. 5. & P. Sanch. in Præcep. Decal. lib. 3. cap. 14. num. 8.*

58 Statutum enim habet in ſe tacitam conditionem, ſi moribus vtentium recipiatur, vt poſt *Ruin. Marſil. Decian. Guid. Pap. Caph. Imol. & Rip.* per eum adductos firmat, *Maſcard. de gener. ſtatut. Interpr. dict. concluſion. 6. numer. 85.*

59 Ita vt iurans ſeruare ſtatuta non teneatur ſeruare ea, quæ moribus vtentium non ſunt recepta, vel per contrariam conſuetudinem, vel vſum ſunt abrogata, *Natt. conſ. 19. num. 8. lib. 1. Maſcar. de gener. ſtat. Interp. dict. concl. 6. numer. 81. Silueſt. in ſum. in verbo iuramentum 4. quæſt. 23. Nauar. in ſum. cap. 25. num. 23. P. Azor. inſt. moral. lib. 11. cap. 8. quæſt. 8. & P. Sanch. in Præcep. Decal. dict. lib. 3. cap. 14. num. 8.* vbi alios dat concordantes,

60 Et ſtatutum quod non fuit vſu receptum ſi non ligat ipſos Ciues, vt dixi ſupra eo minus ligat forenſes, *Caph. conſ. 155. numer. 16. lib. 2. Iaſ. conſ. 112. numer. 4. lib 4. Menoch. de præſump. lib. 2. præſump. 2. numer. 1.* vbi teſtatur de communi opinione, & *Maſc. de gener. ſtatut. Interp. dict. concluſ. 6. num. 77.* vbi alios dat concordantes,

61 Populi autem, & Ciuitates ſubiectæ Sedi Apoſtolicæ non poſſunt condere ſtatuta ſine confirmatione Papæ, vt tradunt *Graſſ. de excep. excep. 1. num. 34. Poſt. de ſubbaſt. inſpect. 24. numer. 34. Theod. Rub. in ſing. Rota Rom. tom. 2. Circa ſtat. interp. obſer. 13. § 22. Fenzon. ad ſtat. Vrb. in princip. numer. 35. D. Deluca in Theatr. verit. & inſt. tom. 6. in tit. de dote, diſcurſ. 22. num. 8. & Rot. apud Cardin. Seraph. deciſ. 1004. num. 7. & apud Greg. XV. deciſ. 267. numer. 7. & ibi Adden. numer. 24.* qui alias referunt eiuſdem Rotæ deciſiones, & apud *Buratt. deciſ. 6. in prin. & ibi Adden. littera A. & apud Merlin. deciſ. 553. in fin.*

62 Maximè ſi ſtatuta ſint iuri communi contraria *Grattan. diſcep. foren. cap. 245. num. 37. par. 2. Rota deciſ. 536. num. 1. & deciſ. 780. num. 1. par. 1. diuerſ. & apud Gregor. XV. deciſ. 267. num. 7. & ibi Addea. num. 14. & apud Merlin. deciſ. 698. num. 4. & 5. tom. 2.*

63 Itaut non ſufficiat confirmatio præſumpta ex obſeruantia 30. annorum, de qua dicetur infra, *num.* . . . cum deficiat ſcientia Papæ, ſine qua ceſſat præſumptio confirmationis, & cum repugnet Decretum irritans de quo in *Conſt. Ægidian. lib. 2. cap. 36.* vt declarant *Addea. ad Greg. XV. d. deciſ. 267. num. 14. & Rot. apud Buratt. d. deciſ. 6. num. 2. & 3.* vbi dantur concordantes, cum alijs adductis infra *num.* . . . *& ſeq.*

64 Quæ quidem habent locum non ſolum in Vniuerſitatibus Status Eccleſiaſtici, ſed etiam in alijs Vniuerſitatibus, quæ recognoſcunt Superiorem, quæ pariter, non poſſunt condere ſtatuta ſine confirmatione Principis, quem in Superiorem recognoſcunt, vt not. *Bart. in l. omnes populi 9. in prima quæſt. prin. ff. de iuſtit. & iur. Soc. Iun. conſ. 30. num. 11. lib. 2. Graſſ. de except. dict. except. 2. num. 34.* vbi dat concordantes *Maſcard. de gener. ſtat. interp. d. concl. 6. num. 93. verſ. alias ſecus, &c.* & latè comprobat *Puteus in conſ. vnic. poſt conſ. Odd. num. 20. & ſeq.* vbi quamplures adducit ita ſentientes, & dicit ita ſeruari in omnibus Ciuitatibus, & Terris ſubiectis Principibus, vt ibi per eum, cum quibus pertranſeunt *Brun. de ſtat. excl. fœmin. art. 1. num. 43. Andreol. controu. 60. numer. 16. & Loſa de iure vniuerſ. part. 3. cap. 15. num. 3. & 29.*

65 Cum ſtatuta condere ſit iuriſdictionis, ita vt ſine illa condi non poſſint *Roman. conſ. 218. num. 1. Socc. conſ. 60. num. 3. vol. 1.* qui teſtatur de communi opinione, quos refert, & ſequitur *Fenzon. ad ſtat. Vrbis in prin. num. 30.* nec non *Carpan. ad ſtat. Mediol. in prælud. num. 16.*

66 Niſi tamen illa conderent circa ea, quæ pertinent ad adminiſtrationem rerum ſuarum, & circa, ea quæ concernunt negocia priuata ipſarum Vniuerſitatum, quia tunc illa poſſunt condere abſque aliqua confirmatione Superioris, vt tradunt *Doct. in l. cunctos populos 1. C. de Sum. Trin. & Fide Cathol. Bald. in l. 1. in prin. & ibi Socc. Sen. num. 22. & ſeq ff. quod cuiuſq. vniu. nom. Oſasch. deciſ. Pedem. 17. in prin. & Loſeu. de iure vniuer. d. par. 3. cap. 15. num. 3.* latè comprobans, & *num. 29.*

67 Cum rei ſuæ quilibet ſit moderator, & arbiter, *l. in re mandat 21. C. mandat.* in puncto *Oſaſch. d. deciſ. 17. num. 1.* latè *Barbuſ. axiom. 199. in princip.* qui dat concordantes, & in terminis de Vniuerſitate *Loſeu. de iure vniuerſ. par. 3. cap. 4. num. 10.*

68 Dummodo tamen in d. ſtatutis editis circa adminiſtrationem rerum ſuarum Vniuerſitas non apponat pœnam, cum appoſitio pœnæ ſpectet ad iuriſdictionem, niſi tamen Vniuerſitas eſſet ſolita id facere, vt docent *Iaſ. in d. l. omnes populi 9. num. 34. & 35. ff. de iuſt. & iur. Innoc. in cap. cum acceſſiſſent 8. num. 2. de conſtit. Franc. Marcb. deciſ. 801. numer. 2. vol. 1. Rulan. conſ. 99. numer. 3. & 20. & ſeq. lib. 2. & Loſeu. de iure vniuerſ. dict. par. 3. cap. 15. numer. 6.*

Confirmatio autem ſtatuti fit per Superiorem duplici modo, vel in forma communi, vel in
69 forma ſpecifica, in forma communi dicitur facta confirmatio, quando illa facta fuit generaliter ſine cauſæ cognitione, nec apparet Statutum per Papam, vel per alium Superiorem fuiſſe viſum, ſeù per alium de illius mandato, vt declarant *Alex. conſ. 123. num. 22. vol. 4. Card. Tuſc. pract. concluſ. lit. C. concluſ. 707. num. 10. & Rota deciſ. 780. num. 5. par. 1. diuer.*
70 & in dicta confirmatione non adeſt clauſula ex certa ſcientia, vel cauſæ cognitio *Rot. d. deciſ. 780. num. 5. par. 1. diuer. & deciſ. 438. num. 44. & ſeq. par 4. rec. tom. 2. & deciſ. 179. num. 37. par. 9. rec. tom. 1.*

71 In forma vero ſpecifica dicitur facta cõfirmatio quando illa facta fuit per Superiorem cum cauſæ cognitione, ex certa ſcientia, & ſtatutis benè diſcuſſis, vt declarant *Fenzo. ad ſtat. Vrbis in princip. num. 41. & ſeq.* vbi dat concordantes quamplures, *Gabr. conſ. 183. num. 13. & ſeq. vol. 2.*

& Rot.

& Rota decis. 192. num. 3. & seq. part. 1. rec. et decis. 179. num. 36. & seq. par. 9. rec. tom. 1. & d. decis 438. num. 44. & seq. par. 4. rec. tom. 2. & apud Merlin decis. 740. num. 5. & seq. vbi dicit, non sufficere clausulam ex certa scientia, vt ibi per eam.

72 In dubio tamen confirmatio statutorum censetur facta a Papa, vel Superiore in forma communi, non autem in forma specifica, cum certa scientia non præsumatur, nisi probetur ad tex. *in cap. porrecta 6. de confir. vtil. vel inut.* & tradunt *Doct. in d. cap. porrecta. & in cap. 1. de constit. in 6.* nec non *Carol. de Graff. de effect. cleri. effect. 2. num. 139. Anton. de Amat. resol. 102. nu. 18.* quos refert, & sequitur *Rot. d. dec. 179. n. 39. par. 9. rec. tom. 1.*

73 Confirmatio autem statuti præsumitur ex obseruantia longi temporis 30. annorum, vt nor. *Rube. in sing. Rot. Rom. tom. 2. Circa inter. stat. obser. 1. §. 3. D. Deluca in Theat. verit. & iust. tom. 4. in tit. de seruit. ad mat. retrac. discur. 71. n. 11. & 12. & tom. 6. in tract. de dote discur. 143. num. 50. & 51. Adden. ad Greg. XV. d. decis 267. n. 14. et Rota apud Burat. d. dec. 6. n. 1. ver. neq; dicatur, et decis. 438. n. 6. par. 14. rec.*

74 Quæ vix locum habere possunt in Statu Ecclesiastico, cum vt dixi etiam supra, repugnet Decretum irritans, de quo *in Const. Ægidia. lib. 2. cap. 36. Doct. in cap. cum de beneficio 5. de præb. in 6. Felin. in d. cap. cum accessissent 8. sub nu. 30. de constit. Gabr. commu. concl. de claus. concl. 3. n. 40. et 44.* quos referendo sequitur *Rota apud Buratt. d. decis. 6. nu. 3.* vbi *num. 2.* requirit etiam ad d. effectum præsumptæ confirmationis ex lapsu temporis obseruantiam cum scientia Papæ *ex Alex. Affiic. & Menoc.* per eum relatis ibi, licèt contrarium quo ad scientiam Papæ teneat *Rube. in sing. Rotæ Rom. in d. obser. 1. §. 3.* vbi plures adducit *Rotæ* decisiones.

75 In omnem tamen casum d. confirmatio præsumpta ex longinquitate temporis præsumeretur tantum in forma communi, vt adnotauit *D. Deluca in d. tit. de seruit. ad mat. retrac. d. discur. 71. nu. 12. et in d. tract. de dote d. discur. 143. num. 51.* nec non *Rota d. decis. 780. num. 5.* & *6. part. 1. diuer. & d. decis. 6. apud Buratt. num. 4.*

76 Nisi tamen confirmatio statuti deduceretur ab immemorabili, quia tunc cũ liceat allegare titulum meliorem de mundo, videtur ideò posse allegari confirmatio Apostolica in forma specifica, vt post *Valasc. concl. 99. num. 5.* per eum adductum firmat *D. Deluca in d. tract. de dote d. discur. 143. num. 51.*

77 Aduertendum est autem, quod confirmatio in forma communi non est sufficiens quando statutum est contra ius commune, sed requiritur confirmatio in forma specifica, vt docent *Grat. discep. foren. cap. 345. num. 38. & seq. par. 2. Adden. ad Greg. XV. decis. 267. num. 14. Adden. ad Buratt. d. decis. 6. num. 4. & decis. 103. num. 12. par. 2. diuers. et decis. 33. num. 10. par. 4. rec. & apud Merlin. decis. 698. num. 6. & decis. 740. num. 4.*

78 Quicquid sit quò ad statutum exclusiuum fœminarum, quod non sit valdè honestum pro conseruatione agnationis, ideò sufficere illud esse confirmatum in forma communi, licet sit contra tex. *in l. maximum vitium 4. C. de libe. præt.* dixerunt *Adden. ad Greg. XV. d. decis. 267. num. 14. in fin. & Rot. apud Merlin. decis. 698. num. 7. & decis. 740. num. 3. et decis. 745. num. 22. & decis. 256. nu. 9.*

79 *par. 11. recen.* & in statutis rationabilibus *Rota apud Merlin. decis. 698. num. 7. & decis. 740. num. 3. & decis. 745. num. 22. & decis. 511. num. 11. par. 13. rec. & apud Bich. decis. 634. num. 24. tom. 2.* & dicam latius infra *lib. 2. rubr. 62.*

80 Prout etiam statutum exorbitans a iure communi requirit confirmationem in forma specifica, itaut non sufficiat confirmatio in forma cõmuni, vt declarant *D. Deluca in Theat. verit. et iust. tom. 4. de seru. ad mat. retrac. discur. 71. num. 11. & Rota apud Card. Celsum decis. 125. nu. 9. & decis. 169. num. 10. par. 11. rec.* vbi concordantes.

81 Licet secus sit, si illud sit fauorabile vti conditum fauore agnationis, & ob publicam vtilitatem, quia tunc sufficit confirmatio in forma cõmuni *Rota apud Card. Celsum d. decis. 125. num. 10. et d. decis. 169. num. 12. & apud Duran. decis. 36. nu. 42. et decis. 51. num. 10. et seq. par. 1. rec.*

82 Per generalem enim confirmationem non censetur confirmatum statutum, quod est contra ius commune, *cap. quia diuersitatem 5. et ibi Abb. num. 9. de concess. præbe. Cassad. decis. vni. de confir. vtil. vel inut. Rota in Ferrarien. de Tassonis 14. Iunij 1621. coram R. P. D. Vbaldo Seniore, et decis. 510. num 9. par. 4. diuer. et decis. 84. num. 8. et seq. par. 7. rec.* benè comprobans, & dicens, d. confirmationem in forma communi nihil, aut parum operari, vt ibi per eum.

83 Dummodo in confirmationem non adsit aliqua clausula, ex qua desumatur Papam, vel Superiorem voluisse confirmare etiam statuta contra ius commune, vt stante clausula, *Quatenus sint scita, et honesta*, quia si sint talia censentur confirmata, licet sit contra ius *Rota d. decis. 510. in fin. par. 4. diuer.* & stante clausula, *Dumodo non*

84 *tendant contra immunitatem ecclesiasticam*, *Pigan. ad stat. Ferrar. tom. 1. rubr. 3. num. 2. in addit. Rota decis. 51. num 10. par. 1. recen. et in Rauenaten. hæreditatis 14 Aprilis 1606. coram Card. Pamphilo, et in Bonon. succes. 9. Dec. 1622.* coram R.P.D. Vbaldo.

85 Nequè per d. generalem confirmationem censetur confirmatum statutum inualidum, vel iniustum, *Ias. cons. 112. col. 3 lib. 4. et post Bald. Cæpol. Paris. Ias. et Roman.* per eum adductus not. *Mascar. de gener. stat. interp. concl. 2. num. 270.* & in terminis confirmationis Statutorũ Ciuitatis Lugubij *Rota decis. 478. num. 10. par. 9. rec. tom. 2.*

86 Nequè censetur confirmatum statutum, quod est contrarium Sacris Canonibus, & Ecclesiasticæ libertati, vt tradunt *Bero. cons. 107. num. 10. et seq. lib. 1. et Rot. in Rauenaten. hæreditatis 5. Iunij 1648 coram Card. Ottobono, §. neque suffragatur etc.* quæ inter eius impressas est *decis. 149. num. 12.*

87 Prout confirmatio in forma communi nihil operatur circa statutum, quod est odiosum odio irrationabili *Rota decis. 42. nu. 27. par. 12. rec.* quæ duplicata est apud *Biebium decis. 634. num. 21.* vbi dicit, secus esse si non sit odiosum odio irrationabili, vt ibi per eum.

88 Cum confirmatio in forma communi dũ non includit in confirmante scientiam omnium confirmatorum censeatur proindè habere in ventre, & continere clausulam *Dumodo leges confirmatæ sint honestæ, et iuri communi non contrariæ* iuxta *cons. Alex. 59. nu. 8. et seq. lib. 1.* & not. *Pic. ad stat. Vrb. glos. 23. num. 11. et seq. D. Deluca in Theat. verit. et iust. tom. 6. in tit. de dote discur. 143. num. 50. et Rot. d. decis. 179. par. 9. recen. tom. 1. ferè per tot.*

89 Licèt secus sit si cõfirmatio facta fuerit in forma specifica, & ex certa scientia, quia illa reddit validum statutum, etiam si sit contra ius, vt docent *Gabr. cons. 183. num. 16. libr. 2. et Rota*

decis. 339. num. 3. in fin. par. 2. recen. et decis. 157. num. 9. par. 6. rec. et in Bononien. census 27. Martij 1637. §. neque etc. coram R. P. D. Ghislerio et apud Bichium decis. 381. num. 23. tom. 1.

90 Cum confirmatio in forma specifica habeat vim nouæ legis Rota decis. 438. num. 54. et seq par. 4. rec. tom. 2. et decis. 293 num. 10. par. 11. recen.

91 & cum statutum confirmatum a Papa in forma specifica, & ex certa scientia dicatur Papale Rota decis. 297. num. 7. apud Greg. XV. et decis. 115. num. 25. par. 6. rec. et apud Card. Ottob. decis. 110. num. 7.

92 secus tamen sint si sit confirmata in forma cōmuni, quia tunc non dicuntur Papalia Bald. in l. ex placito 3. sub num. 12. C. de rer. permu. Aret. cons. 8. sub num. 6. Minad. in Constit. Regn. in aliquibus num. 98. quos refert, & sequitur Ciriac. in addit. primi. lib. controuer. in fin. num. 127.

93 Et eo magis hoc habet locum si Papa mandet d. statuta, vt supra confirmata inuiolabiliter obseruari, cum d. verba habeant vim nouæ legis, vt declarat Rota decis. 438. num. 54. et seq. part. 4. rec. tom. 2. & d. decis. 381. n. 25. apud Bichium tom. 1.

94 Forma autem statuti præcisè est seruanda Bald. in l. comparationes 19. in 3. oppos. in fin. C. de fide instr. Hond. cons. 27. num. 2. lib. 1. Burz. decis. 87 num. 2. Cenc. de cens. quæst. 50. num. 7. Altogr. cons. 46. num. 5. & 15. lib. 2. Rota decis 442. num. 14. par. 4. recen. tom. 2. et decis. 400. num. 17. par. 13. recen. et apud Bich. decis. 223. num. 22. tom. 1.

95 Itaut illa non impleta actus sit nullus Soc. Iun. cons. 37. num. 5. volum. 2. Rolan. cons. 72. num. 54. & 69. lib. 3. plenè Carpan. ad stat. Mediol. in prælud. num. 146. vbi quamplures dat concordantes, Paitell. expedit. 38. num. 26. Fenzon. ad stat. Vrb. cap. 68. num. 30. & cap. 92. num. 21. Barbos. axiom. 100. num. 3. & Rota apud Zach. de Societ. decis. 61. num. 3. & decis. 78. num. 8. par. 4. recen. tom. 2. et decis. 300. n. 30. par. 10. rec. & dec. 107. n. 37. p. 12. rec.

96 Cum forma tradita a statuto, seu a lege censeatur substantialis, & de essentia actus, Alex. cons. 50. num. 5. lib. 5. Vant. de nullit. in tit. Quot, & quib. mod. null. in iud. num. 52. Carpan. ad stat. Mediol. in prælud. num. 153. Fenzon. ad Stat. Vrb. cap. 186. num. 17. Cenc. de cens. quæst. 32. sub num 5. Rot. decis. 226. n. 2. p. 1. diuer. & decis. 72. n. 10. p. 2. diu.

97 Et omissio formæ vitiat actum, etiam si illa in minimo omittatur, Felin. in cap. cum dilecta. 22. num. 6. de rescrip. Euerar. in Centur. in loco A defectu formæ num. 3. & seq. quos refert, & sequitur Fenzon. ad Stat. Vrb. cap. 171. nu. 22. vbi dicit, ita seruari in practica, Carpa. ad stat. Mediol. in prælud. num. 153. Mascar. de gener. stat. Interpr. concl. 9. num. 61. latè Barbos. axiom. 100. num. 14. & 15. vbi dat concordantes quamplures.

98 Cum forma sit de genere indiuisibilium, vt tradunt Escob. de ratioc. cap. 11. num. 19. Monach. decis. Lucen. 18. num. 2. & 3. Surd. cons. 282. num. 29. lib. 2. Grat. discept. forens. cap. 853. num. 28. par. 5. Barbo. d. axiom. 100. num. 14. vbi quamplures adducit ita sentientes, Cenc. de cens. quæst. 49. num. 17. Ciriac. contro. 689. num. 84. & Rota decis. 30. nu. 3. par. 1. rec. et apud Bich. decis 258. num. 9.

99 Et etiam in fauorabilibus & pijs causis, vti aduertunt Gram. decis. 79. n. 11. & 14. Rola. cons. 72. nu. 59. lib. 3. Masc. de gener. stat. interp. d. concl. 9. nu. 64. vbi quamplures dat concordantes, Barbo. d. axiom. 100. num. 6. & Adden. ad Rot. decis. 542. num. 59 par. 4. rec. tom. 3.

100 Itaut a nullitate ob omissionem formæ non excuset ætas, rusticitas, sexus, militia, & quælibet similis causa, Card. Tusc. pract. concl. lit. F. concl. 415. num. 29. Rolan. cons. 30. num. 8. lib. 3. Barbos. d. axiom. 100. num. 7. cum quibus pertranseunt Carpan. ad stat. Mediol. in prælud. nu. 158. & Adden. ad Rot. decis. 542. num. 66. par. 4. rec. tom. 3.

101 Quæ quidem forma est adeo præcisè seruanda, vt neq; valeat impleri per equipollens, Ossasch. decis. Pedem. 163. n. 4. et seq. Masc. de gen. stat. interp. d. concl. 9. n. 62. benè comprobans Barbo. d. axiom. 100. n. 5. Pattel. exped. 47. n. 22. Cenc. de cens. q. 9. n. 12. Adden. ad Rot. decis 431. nu. 33. par. 4. rec. tom. 2. Rota decis. 572. num. 12. par. 4. recent. tom. 3. & apud Merlin. decis. 351. num. 6.

102 Nisi tamē statutū formā inducēs consideret aliquē effectum, quia tunc si effectus sequatur omissio formæ non vitiat actum, vt docent Ceph. cons. 35. n. 46. lib. 1. Menoch. cons. 131. n. 15. vol. 2. Ossasc. dec. Pedem. 92. n 25. benè Barbo. d. axiom. 100. n. 5. in fin. Ciriac contro. 689. nu. 14. Caven. contro. 70. nu. 13. & Rot. decis. 149. n. 13. & seq. par. 6. rec. et apud Bich. dec. 458. n. 23. et 24. et apud Merlin. decis. 558. n. 15. et 14.

103 Formæ autē per statutum inductæ quando partes possint renunciare tradunt Hond. cons. 27. n. 2. et seq. lib. 1. Pattel. exped. 82. n 20. Fenzo. ad stat. Vrb. cap. 59. n. 6. Masc. de gen. stat. interp. concl. 9. nu. 15. et seq. plenè Carp. ad stat. Medio. in præl. n. 171. et plur. seq. et Rot. apud Bich. dec. 98. ferè per tot. to. 1. ipsos consulas

104 Forma verò censetur inducta quando statutū mandat aliquid certo modo fieri, etiā si non procedat vlterius actum annullando; Pattell. exped. 16. n. 1. vbi testatur de communi opinione, Farin. in pragm. crim. lit. L. n. 170. vbi quamplures adducit ita sentientes Card. Tusc. pract. concl. lit. F. concl. 414. nu. 15. Masc. de gen. stat. interp. concl. 9. in prin. et Carp. ad stat. Mediol. in prælud. n. 167. & 168. vbi dat concordantes D. Aloi. Mansi. consul. 32. num. 13.

105 Maximè si statutum mandet, actum fieri aliter, quam a iure communi sit dispositum Surd dec. 268. n. 9 et 10. Ciriac. contr. 62. n. 45. et post Aret. Fæli. Ancar. et Deci. per eam adductos firmat Rota apud Cenc. de cens. decis. 464. num. 17. et Mascar. de gener. stat. interp. d. concl. 9. num. 13.

106 Et certum est quando in statuto adest Decretum irritans, vel alia verba illi æquipollentia, indicantia nullitatem actus, tunc induci formam, vt declarant Pattel. d. exped. 16. n. 2. Boccac. ad Const. Marcb. glos. 6 n. 159. Cenc. de cens q. 32. sub n. 5. Carpa. ad stat. Mediol. in prælud. 168. vbi quamplures adducit ita sentientes, & Rot. apud Zach. de Societ. decis. 61. nu. 2. et apud Greg. XV. decis 365. num. 6.

107 Et quando dispositio est conditionalis, & statutum loquitur conditionaliter, vt aduertūt Card. Tusc. pract. cōcl. lit. F. concl. 414. n. 10. 13. et seq. Menoc. de arbit. Iudi. lib 1. q. 30. n. 5. Bocca. de Const. Marcb. glo. 6. n. 156. Barb. d. axiom. 100. n. 2. Carp. ad stat. Mediol. in prælud. n. 169. et Masc. de gener. stat. Interp. concl 9. n. 2.

108 Et ideo formā censeri inductam per ablatiuos absolutos tradunt, Rolan. cons. 81. n. 15. et 82. lib. 1. et cons. 55. n. 25 lib. 3. P. Sanch. de matrim lib 2. disput. 5. n. 2. et Ioseph. Sesse. dec. Arag. 31. n. 8. et decis. 131. n. 24. quos referēdo sequitur, Barb. d. axiom. 100. n. 2. vbi alios refert modos, per quos inducitur forma, vt ibi per eum, cum quibus pertransit, Masc. de gener. stat. Interp. d. concl. 9. n. 6. vbi dicit, idem esse si statutum loquatur per dictionem Si, vt ibi per eum.

109 Et idē est quando statutum disponit, quod actus aliter fieri non possit, vt not. Deci. cons. 512. n. 11. & benè cōprobat, Masc. de gen. stat. d. Inter. d. conc. 9. n. 9

Forma

110 Forma verò non cenſetur inducta per ſtatutum quando illud contrafacienti imponit pœnam cum tūc non videatur velle annullare actum, ſed per illam ſpecialiter impoſitam contrafacienti videtur ſublata pœna generalis annullationis actus *Alex. conſ. 37. ſub num. 2. lib. 3. Burgu. deciſ. 10 num. 4. lib. 1.* & latè comprobat *Maſc. de gener. ſtat. interp. d. concl. 9. num. 38. & ſeq.* vbi alios affert limitationes, cum quibus pertranſit *P. Caſtrupalao de lege pæn. tractat. 3. diſput. 2. punct. 1. numer. 1. & ſequen.*

111 Licet contrarium imò ob contrauentionem actum eſſe nullum non obſtante pœnæ appoſitione tueatur *Altograd. conſ. 64. num. 56. & ſeq. lib. 2.* latè comprobans.

112 Verum quia dixi ſupra *num. 9. & ſeq.* quod ſtatutum recipit interpretationem paſſiuam a iure communi, amplia modo d. concluſionem, vt ſtatutum recipiat interpretationem etiam à communi vſu loquendi loci vbi illud fuit conditum, ſecundum quem ſicut nomina, & ſignificationes rerum, & verborum impoſita ſunt, & inuenta, ita ſecundum eundem pro tempore exiſtentem mutantur, & renouantur iuxtà illud Horat. in Poetica

Multa renaſcentur, quæ iam recidere cadentque
Quæ nunc ſunt in honore vocabula, ſi volet vſus
Quem penes arbitrium eſt, ac ius, & norma loquendi,

& in his terminis tradunt *Iaſ. Roman. Alex. & cæteri in Rubr. ff. de nou. oper. nunc. Socc. Iun. Crot. & alij in d. l. omnes populi, 9. ff. de iuſt. & iur.* qui teſtantur de communi opinione, quam latè comprobant *Maſcar. de gener. ſtat. interp. concl. 3. num. 1. & ſeq. Gallia ad Conſuet. Alex. in verb. Solidos, quæſt. 1. num. 10. & 11. Carpan. ad ſtat. Mediol. in prælud. num. 302. & Fenzon. ad ſtat. Vrb. cap. 197. num. 23.* vbi teſtatur de communi opinione, & *Sperell. deciſ. 23. num. 32. par. 1.*

113 Cum ſtatuentes in condendis ſtatutis cēſeantur ſe accommodare vſui, & conſuetudini loquendi Ciuitatis, & loci ſtatutorum, *cap. erit autem lex 4. diſt. gloſ. in cap. non nulli 28. de reſcrip. & in cap. cupientes, 16. de elect. in 6. Maſcar. in d. concluſ. 3. num. 3.*

114 Quæ habent locum etiam ſtante ſtatuto, quod ſtatuta intelligantur ad litteram, ſeu vti ſonant, quia adhuc ſequendus erit in ſtatuti intelligentia communis vſus loquendi, vt not. *Butr. Abb. Felin. & alij in pr. 2 n. Decretal. Alex. conſ. 211. nu. 2. lib. 6. Tiraq. de retract. lignag. §. 2. gloſ. 1. num. 6. in fin. Maſcar. de gener. Stat. interp. d. concluſ. 3. num. 24* vbi quamplures alios adducit ita ſentientes, & *concluſ. 4. nu. 109.* cum quibus pertranſeunt etiam *Enerar. in cent. in loco Ab opinione Vulgi ſub num. 5. & Carpan. ad ſtat. Mediol. tom. 2. capit. 174. numer. 41.*

115 Cum d. Statutum diſponens, quod debeat intelligi prout iacet, non propterea tollat legittimā interpretationem, *Gebr. conſ. 14. num. 5. lib. 1. & conſ. 15. num. 1. lib. 2. Simon. de Prat. conſ. 163. num. 17. Theſaur. deciſ. 269. num. 6. & 11. Theod. Rub. in ſing. Rot. Rom. tom. 2. circa ſtat. interp. obſeru. 7. §. 3. & Rota deciſ. 548. num. 9. par. 5. recent.* & dixi etiam ſupra, *num. 25. & 26.*

116 Et ſtatutum recipit interpretationem à communi vſu loquendi etiam ſi ſimus in ſtatuto correctorio, exhorbitanti, & pœnali, vt not. *Butr. Abb. & Felin. in proœm. Decretal. Tiraq. de retract. §. 2. gloſ. 1. n. 5. Gallin. de verb. ſignif. lib. 8. cap. 18. numer. 5.* vbi teſtatur de veriſſima, & receptiſſima opinione, & *Maſcar. de gener. ſtat. interp. d. concluſ. 3. num. 22.* vbi quamplures adducit concordantes, nec non *Carpa. ad ſtat. Mediol. in prælud. num. 310.*

117 Itaut communis vſus loquendi in interpretatione ſtatuti præualeat etiam propriæ ſignificationi vocabuli, vt voluerunt *Tiraq. de retract. d. §. 2. gloſ. 1. num. 6. Curt. Sen. conſ. 9. num. 10.* plenè *Maſcar. de gener. ſtat interp. d. concl. 3. num. 23.* latè comprobans, & quamplures adducens ita ſentientes, cum quibus pertranſit etiam *Carpan. ad ſtat. Mediol. in prælud. num. 304.* qui plures dat concordantes, & *Sperel. deciſ. 23. num. 32.*

118 Quod tamen non habet locum ſtante ſtatuto quod verba ſtatutorum debeant intelligi ſecundum illorum propriam ſignificationem, nam cum communis vſu loquendi non dicatur propria, ſed abuſiua ſignificatio vocabuli, ideo tunc eſt attendenda propria ſignificatio vocabuli, non autem impropria, & abuſiua, vt declarant *Bart. in l. labeo, 7. num. 5. ff. de ſuppel. lega. Socc. Iun. in rubr. ff. de nou. oper. nunc. num. 95.* vbi teſtatur de communi opinione, *Enerar. in ſuo Cent. in loco Ab opinio, Fulgi. num. 8. Maſcar. de gener. ſtat. interp. d. concluſ. 3. num. 35.* vbi quamplures dat concordantes, & *Carpan. ad ſtat. Mediol. tom. 2. capitul. 174. num. 41.*

119 Intelligendo prædicta de communi vſu loquendi loci ſtatuti tantum, vt declarant *Bart. in d. l. labeo, 7 num. 6. & 7. ff. de ſuppell. lega. Rolan. de lucr. dot. quæſt. 6 num. 12. Menoch. de arbitr. caſu 488. num. 3.* benè *Maſcar. de gener. ſtat. interp. d. concluſ. 3. numer. 34.* vbi plures dat concordantes.

120 Itaut veniat probandus non ſolum communis vſus loquendi loci ſtatuti, ſed etiam quod d. communis vſus loquendi extiterit de tempore conditi ſtatuti, vt voluerunt *Menoch. de arbitr. d. caſu 488. num. 2. Gallin. de verb. ſignif. lib. 4. cap. 9. num. . . . Maſcar. de gener ſtat. interp. d. concl. 3. num. 35.* vbi alios refert ita ſentientes, & *num. 36.* vbi dicit, eſſe probandum, quod d. communis vſus loquendi extiterit per decem annos ante, vt ibi per eum, *Carpan. ad ſtat. Mediol. in prælud. num. 306. Sperell. deciſ. 23. num. 34. par. 1. & Rota apud Card. Celſum, deciſ. 248. n. 4.*

121 Declarando tamen ſupradicta, vt habeant locum quando verba ſtatutorum in latino ſermone prolata habēt ſuum vulgare diſtinctum, prout habet latinum, ſecùs autem ſi in latino ſermone eſſet diſtinctus ſermo, qui non eſt in vulgari, vt poſt *Socc. Sen. Felin. & Card. Mantic.* per eum relatos declarat *Maſcar. de gener. ſtat. interp. d. concluſ. 3. numer. 33.* vbi affert huius declarationis exempla.

122 Verum verò d. communis vſus loquendi debeat eſſe virorum peritorum, vel ſufficiat vulgarium perſonarum tantum, latè diſputant *Maſcar. de gener. Stat. Interp. concl. 3. num. 44. & ſeq. Gallia ad Conſuet. Alex. in verb. legare, quæſt. 7. num. 94. & ſeq. Carpa. ad ſtat. Mediol. in prælud. num. 303. & Sperell. d. deciſ. 23. num. 35. par. 1.* ipſos conſulas.

123 Non eſt tamen hic omittendum, quod ſtatuta ſunt ſtricti iuris, & ideo illa propriè, & ſtrictè ſunt intelligenda, ita tradunt omnes ferè *Doctor. communiter in l. omnes populi, 9. ff. de iuſt. & iur.* & vltra eos *Maſcar. de gener. ſtat. interp. concl. 4.*

num. 1. *& seq. Carpan. ad stat. Mediol. in prælud. nu.* 247. *& seq. Barz. decis.* 46. *num.* 57. *& decis.* 97. *nu.* 11. plenè *Giurb. ad Consuet. Messan. cap.* 1. *glos.* 1. *num.* 7. *Ciriac. controuer.* 356. *num.* 14. *& Rota decis.* 465. *num.* 16. *par.* 9. *recent. tom.* 2. *& decis.* 179. *nu.* 35. *d. par.* 9. *rec. tom.* 1.

124 Et intelligenda sint ad litteram, vt tantum disponant quantum loquuntur, & non liceat eis addere, vel minuere, vt exornant *Decian. cons.* 71. *num.* 2. *&* 3. *& seq. vol.* 5. *Caph. cons.* 277. *num.* 26. *vol.* 2. *Rolan. cons.* 55. *num.* 13. *vol.* 1. *Ciriac. contron.* 254. *num.* 62. *& contron* 637. *num.* 63. *& D. Aloif. Mansi. consal.* 18. *num.* 34. *&* 35.

125 Quæ eo magis habent locum, quando statuta essent contra ius commune, quia tunc sunt adeo strictè intelligenda, vt non possit extendi vltra casum, in eis expressum, sed sint accipienda prout littera iacet, vt docent *Osasch. decis. Pedem.* 21. *num.* 14. vbi testatur de communi opinione, *Mascard. de gener. stat. interp. d. conclus.* 4. *num.* 51. *Carpan. ad stat. Mediol. in prælud. num.* 256. vbi plures dat concordantes *Andreol. controuers.* 63. *nu.* 8. *D. Deluca in Theatr. verit. & iust. tom.* 6 *in tit. de dote discur.* 109. *num.* 4. *& Rota apud Merlin. decis.* 390. *num.* 12. *& decis* 554. *num.* 3. *apud Bichium, tom.* 2. *& decis.* 319. *num.* 31. *& decis.* 333. *num.* 11. *par.* 11. *recent.* & dixi ego *alleg. foren.* 30. *num.* 53. *& alleg.* 48. *num.* 55.

126 Cum statuta ita sint interpretanda, vt lædant ius commune minus, quam fieri potest, vt tradunt *Ias. & alij Doct. comm. in d. l. omnes populi ff. de iust. & iur. Alex. cons.* 29. *num.* 7. *lib.* 4. *Masc. de gener. stat. inter. d. conc.* 4. *num.* 52. vbi alios adducit ita sentientes. *Carpan. ad stat. Mediol. in prælud. num.* 253. *Ciriac. contro.* 25. *num.* 13. & dixi *supra in prin. num.* 7. *& seq.*

127 Et idem est in statutis odiosis, quæ pariter strictè veniunt interpretanda, & non sunt extendenda, vti aduertunt *D. Deluca in Theat. verit. & iusti. tom.* 11. *in tit. de success. discur.* 8. *num.* 6. *& tom.* 6. *in tit. de dote, discurs.* 109. *num.* 3. *& Rota decis.* 46. *num.* 7. *par.* 14. *rec. & decis.* 43. *num.* 2. *& seq. & decis.* 175. *num* 26. *& seq. par.* 7. *rec.*

128 Nisi tamen in statuto odioso esset expressa ratio, quæ si casui omisso conueniat, tunc dicendum est esse locum extensioni, seu potius compræhensioni, ita vt ratio præ dicta præscripta sit verbis, vt latè comprobant *Masc. de gener. stat. interp. concl.* 4. *num.* 167. *& seq. D. Deluca in dict. tit. de dote discur.* 109. *num.* 4. *& Rote apud Card. Celsum decis.* 248. *num.* 14. & dicam *infra num.* ...

129 Quæ habent locum etiam in statutis exorbitantibus, quæ pariter non extenduntur, sed quantum fieri possunt sunt restringenda, vt firmat *Rot. apud Card. Seraph. decis.* 1282. *num.* 15. *& decis.* 188. *num.* 8. *part.* 7. *recent. & decis.* 214. *in fine par.* 14. *recen.*

130 Itaut d. statuta iuri communi contraria extendi non possint non solum ex identitate, verum etiam neque ex maioritate rationis, vt scripserunt *Masc. de gener. stat. interp. d. concl.* 4. *num.* 53. vbi quamplures adducit ita sentientes etiam de communi opinione attestantes, *Eugen. cons.* 83. *num.* 40. *lib.* 1. vbi dat concordantes, quamplures, *Aldoan. cons.* 98. *num* 17. *Hond. cons.* 1. *num.* 30. *& cons.* 8. *num.* 54. *lib.* 1. *Giouagn. cons.* 1. *num* 17. *&* 18. *et cons.* 60. *num.* 21. *lib.* 1. *Andreol. controu.* 61. *num.* 8. *& contro.* 138. *num.* 6. *et contro.* 193. *num.* 4. in quibus quamplures adducit ita sentientes, & testatur de magis communi Doctorum opinione. *Fenzon. in stat. Vrb. cap.* 152. *num.* 5. & latè comprobat *Surd. cons.* 410. *num.* 9. *lib.* 3. *Michal. de fratr. par.* 3. *cap.* 11. *num.* 161. vbi de communi opinione testatur, *et Rota decis.* 524. *num.* 2. *par.* 1 *recen.* & alij plures relati per *Aloi. Mansin. consult.* 81. *num.* 8. & dixi ego *alleg. foren.* 71. *num.* 25. *&* 26.

131 Quæ eo magis habent locum si statutum non solùm sit correctorium iuris communis, sed etiã pœnale, quod nullam patitur extensionem neq; ex identitate, neque ex maioritate rationis, *Osasch. decis. Pedem.* 147. *nu.* 3. *Farinac. in fragm. crim. litera E. num.* 162. *Masc. de gener. stat. inter. concl.* 4. *num.* 64. Vbi dicit, hoc procedere etiam si ratio esset expressa in statuto, vt ibi per eum, *Ciriac. contro.* 345. *num.* 23. alios adducens, & dicens, hoc habere locum etiam in statuto pœnali, & exorbitant. simul, vt ibi per eum, *Andreol. contro.* 193. *num.* 6. *et* 7. dicens nunquam fieri extensionem, & post *Curt. Iun. Eugen. Alciat R. m. Iun. Caph. Becci. Nizzol. Pacia et Cuiac.* per eum adductos firmat *Redenas. cons.* 11. *num.* 19. & dixi ego *allegat. foren* 39. *num.* 20.

132 Quæ tamen non habent locum quando in statuto correctorio adesset ratio ipsius apertè scripta, quia tunc licita esset extensio etiam in correctorijs ex identitate, vel maioritate rationis, quia quando ratio est expressa in statuto non dicitur extensio, sed compræhensio, cum ratio legis sit mens & anima ipsius, vt voluerunt *Bald. in auth. quas actiones, num.* 4. *C. de Sacrosf. Eccles. Masc. de gener. stat. interp. d. concl. e.* 1 *num.* 59. *& seq. Carpan. ad stat. Mediol. in prælud. num.* 375. *Andreol. contro.* 193. *num.* 11. *D. Io: Bapt. Deluca in Theat. verit. & iust. tom.* 6. *in tit. de dote discur.* 109. *num.* 4. *& Rota apud Card. Celsum decis.* 248. *num.* 14. *& apud Bich. decis.* 627. *num.* 10. & dixi ego *allegat. foren.* 45. *num.* 41.

133 Quam conclusionem quamplures Doctores extendunt, vt habeat locum etiam quando ratio in statuto non est expressa, sed solum vnica afferri potest, secus si plures afferri possunt, vt voluerunt *Surd. decis.* 174. *num.* 7. *Mascar. de gener. stat. interp. d. concl.* 4. *num.* 62. *& seq.* vbi dicit, in dubio non præsumi, vnam tantum rationem reddi posse, sed plures, vt ibi per eum, *Grattan. disc. for. cap.* 15. *n.* 13. *par.* 1. *et cap.* 449. *n.* 1. *& seq. par.* 3. latè *Eugen. cons.* 37. *num* 52. *vol.* 2. & alij plures, quos refert, & sequi videtur nouissimè *D. Alo. Mansi. Lucen. consult.* 81. *num.* 21. & sentit etiam *D. Torre de pact. futu. success. lib.* 1. *cap.* 16. *nu.* 32. *et* 33. *& Rota decis.* 53. *nu.* 12. *par.* 4. *recent.*

134 Cum ratio tacita idem videatur operari, quam expressa, vt not. *Surd. decis.* 174. *num.* 7. *Grat. d. cap.* 15. *num.* 13. *Eugen. d. cons.* 37. *num.* 57. *& seq. lib.* 2. *& Rota d. decis.* 53. *num.* 12. *par.* 4. *recent.*

135 Licèt contrariam opinionem, imò in statuto correctorio non esse faciendam extensionem a ratione tacita, & non expressa in statuto neque ex identitate, neque ex maioritate rationis, quę mihi magis placet, tenuerint *R. m. Iun. cons.* 497. *num.* 32. *& seq. et num.* 63. *& seq.* latè *Decia. cons.* 8. *num.* 17. *&* 176. *lib.* 2. *Hond. cons.* 8. *num.* 53. *& seq. lib.* 1. vbi de magis cõmuni opinione testatur, & quamplures adducit ita sentientes, *& cons.* 12. *num.* 17. *&* 18. *& num.* 20. *lib.* 2 *Caball. cons.* 128. *num.* 151. *lib.* ... *Gabr. comm. concl. de stat.*

stat. concl. 6. num. 4. 5. & seq. vbi hanc dicit pariter magis communem esse opinionem *Ancar. quæst. famil. lib. 2. quæst. 66. num. 11. 12. & seq.* vbi pariter dicit, hanc opinionem veriorem esse, & receptiorem, & alij plures, quos refert, & sequitur *Altograd. cons. 64. num. 10. & seq. lib. 1.* qui etiam dicit, hanc esse veriorem, & receptiorem opinionem, & declarat *Rot.* vbi supra in contrarium adductam, & allegat pro sua opinione aliam eiusdem *Rotæ decis. 329. num. 13. & 14. et num. 27. & 28. part. 6. rec.* & tenuit idem *Alor. Mansi. consult. 32. num. 30.* & eadem *Rota decis. 370. num. 8. part. 13. recen.*

136 Quibus addo quod supradicta de statuto correctorio non extendendo habent locum etiam si statutum non corrigat in totum ius commune, sed tantum in parte, ita vt illud dicatur limitatorium, seu exorbitans, quia adhuc non venit admittenda extensio, vt vltra adducta *supra num. 129.* tradunt *Hond. cons. 95. in fin. lib. 1. Grat. discep. foren. cap. 971. num. 14. part. 5. Fontanell. de pact. nupt. claus. 4. glos. 24. num. 60. & Andreol. contro. 193. num. 5.* qui plures dat concordantes, & *Rota decis. 497. num. 2. par. 1. recent.* vbi tenet, neque ex maioritate rationis.

137 Licet contrarium tunc esse locum extensioni statuti scripserint *Masc. de gener. stat. interp. d.*

138 *concl. 4. nu. 65.* & etiam quando statutum correctorium nos reducit ad terminos iuris antiqui, quia tunc diceretur materia fauorabilis, vt ibi per eum *num. 66.* & dixi ego *allegat. forens 45. num. 41.*

139 Neque venit omittendum, quod statuta condita à Ciuitate seruanda sunt non solum in ipsa Ciuitate, sed etiam in Castris d. Ciuitati subiectis, & quæ sunt de Comitatu eiusdem Ciuitatis, vt tradunt *Doct. communiter in l. omnes populi 9. ff. de iust. & iur.* nec non etiam *Card. Tusc. pract. concl. litera S. concl. 541. num. 12. & 18. Masc. de gener. stat. interp. concl. 12. num. 10. Carpan. ad stat. Mediol. in prælud. num. 522. & seq. & Rota decis. 506.*

140 *num. 3. par. 9. rec.* vbi habetur, hoc procedere etiam si statutum Castri loquatur generaliter, & statutum Ciuitatis dominantis loquatur specialiter, vt ibi per eam, & *decis. 169. num. 2. & 3. par. 12. recen.*

141 Nisi tamen Castra habeant propria statuta, quia tunc illa in eis seruari debent, non autem statuta Ciuitatis dominantis, vt docent *Card. Tusc. d. concl. 541. num. 18. Mascar. de gener. statut. interp. conclus. 2. num. 86. Carpan. ad statut. Mediol. in prælud. num. 524. Ciriac. contro. 580. in fin. & Rota decis. 22. num. 6. & d. decis. 109 num. 3. & 4. par. 9. recen. et decis. 169. num. 2. 3. & sequen. par. 12. rec.* vbi aliæ recensentur.

142 Itaut statuta Castrorum, & Comitatus præferantur statutis Ciuitatis dominantis, vt probat *Rota d. decis. 169. num. 8. par. 12. recen.* & expressè disponitur *in Statuto nostro lib. 6. rubr. 48.*

143 Vtrum verò d. statutum Ciuitatis dominantis liget, & seruandum sit in Castris à Ciuitate separatis tradunt *Card. Tusc. pract. concl. d. concl. 541. num. 17. & Carpan. ad stat. Mediol. in prælud. num. 523. & seq.* ipsos consulas.

144 Addo prædictis, quod casus a statuto omissus remanet in dispositione iuris communis *ad tex. in l. commodissimè 10. ff. de liber. & posth.* & tradunt *Carpan. ad stat. Mediol. in prælud. num. 351. & num. 483. D. Deluca in Theat. verit. & iust. tom. 11. in tit. de success. discur. 1. num. 51. & discur. 2. num. 6. & Rota apud Card. Celsus decis. 327. num. 9. & decis. 40. num. 6. et decis. 476. num. 18. par. 14. recent.*

145 Non tamen dicitur casus omissus, quando ille virtualiter sub verbis compræhenditur *Deci. cons. 15. num. 6. Menoch. de adipisc. possess. remed. 4. num. 125. et seq. Rota coram Buratt. decis. 125. num. 4. & apud Card. Celsum decis. 248. num. 14. in fine.*

146 Et casus omissus habetur pro expresso, quando statuentes requisiti idem statuissent, vel respondissent, *Rolan. cons. 97. num. 19. lib. 2. Gallia ad Consuet. Alex. in verbo legare, quæst. 7. num. 144. Gall. de verb. signif. lib. 8. cap. 2. num. 19.* quos referendo sequitur *Carpan. ad stat. Mediol. in prælud. nu. 363.* vbi dicit, hoc eo magis habere locum in fauorabilibus, vt ibi per eum, *num. 364.*

147 Aduertendum etiam est, quod statutum non porrigit vires suas extra ipsius territorium, nec compræhendit personas ei non suppositas ad *tex. in l. fin. ff. de iurisd. omn. iud.* & tradunt *Card. Tusch. pract. conclus. litt. S. conclus. 544. num. 1. Mascar. de gener. stat. interp. conclus. 6. num. 3. & seq. Merlin. de legiti. lib. 3. quæst. 18. num. 20. et Rota decis. 304. num. 2. par. 1. diuers. et decis. 177. num. 12. par. 5. recent. et decis. 68. num. 8. par. 6. recent. et decis. 193. num. 15. par 9. recent.*

148 Statutum enim est actus iurisdictionis, qui exercetur circa administrationem rerum suarum *cap. fin de constit in 6. l. fin. ff. et C. de iurisd. omn. iudic. e ibi not. Doct. communiter, Rota d. decis. 177. num. 9. par. 5. recent.* extra autem propriam iuris-

149 dictionem Populus, & Princeps est vti priuatus, *Merlin. de legit. d. quæst. 18. num. 20. Rota d. decis. 177 num. 10.* & ideo nec mirum si non potest dispone-

150 re, & exercere iurisdictionem extra proprium territorium, vt probant *Lap. Cast. Rolan. Bero. Peregr. Aldobr. Brun. Mazzol. Bellon. Iun.* & alij quos refert, & sequitur *Rota d. decis. 177. num 11. par. 5. recent. et Merlin. de legit. d. quæst. 18. num 20.*

151 Quod habet locum etiam si statutum esset fauorabile quia adhuc non extenderetur extra territorium, quia obstaret defectus iurisdictionis, vt not. *Rolan. cons. 80. sub num. 29. lib. 4. Bellon. Iun. cons 74. num. 105. et Rota d. decis. 177. num. 12. par. 5 recentiorum.*

152 Itaut siuè statutum loquatur in rem, siuè in personam adhuc ad bona extra territorium non extendatur, vt reiecta distinctione *Bart in l. cunctos populos, 1. num. 42. C. de Sum. Trin. & fide Cath.* scripserunt *Surd. cons. 343. num 9. vol. 3. Menoch. cons. 1021. num. 11. lib. 11. Carpan. ad Stat. Mediol. cap. 417. num. 21. Thesaur. Iun. quæst. forens. 5, num. 4. lib. 2. Ripa obseru. 252. num. 5.* plenè *Giurb. ad Consuet. Messan. cap. 1. glos. 2. num. 119. vers. sed originalis &c.* vbi quamplures dat concordantes, *Rota decis. 295 num. 9. et decis. 304. num. 3. par. 1. diuers. & d. decis. 177. num. 2. et seq. par. 5. rec.*

153 Licèt statutum ratione rei subiectæ statuentibus quomodocunque loquatur siuè in rem, siuè in personam semper liget forenses, vt reiecta d. distinctione *Bart.* de qua supra tradunt *Alex. cons. 19. num. 7. vol. 6.* qui testatur de magis communi opinione, *Rimin Iun. cons. 72. num. 22. lib. 1. Cepo. cons 526. num. 2. lib. 4. et cons. 568. num. 12. eodem lib. 4.* latè *Cran. cons. 201. num 14. et 15. Bertaz. cons. ciuil. 24. num. 27.* qui num. 37. testatur, hanc esse magis communem Doctorum opinionem, prout facit etiam *Mascar. de gener. stat. inter. concl. 6.*

concl. 6. num 180 et seq. latè comprobans, cum quibus pertransit Ciriac. contron. 176. num. 14. et Rota apud Gregor. XV. decis. 155. in fin.

154 Cum statuentibus sit permissum disponere de rebus sui territorij etiam in præiudicium forensium, vti de rebus eorum iurisdictioni subiectis, vt declarant Mascar. in d. conclus. 6 num. 181. et seq. et Honded. cons. 10. num. 26. et seq. et cons. 13. num. 7. et seq. vol. 2. vbi dat concordantes quamplures, et Ciriac. contron. 177. num. 6.

155 Statutum autem dicitur receptum in rem, quando disponit super re, vt declarant Deci et Felin. in cap. Ecclesia S. Mariæ. 10. de constit. Brun. de stat. exclus. fami. art. 6. num. 5. Surd. cons. 276. num. 10. lib. 2. vbi plures adducit ita sentientes, Ciriac. contron. 176. num. 29. et contron. 177. num. 3.

156 Quamuis faciat mentionem de personis, dum non agit de eis, & de effectu eas directè respiciente, sed de effectu respiciente bona, & res, quo casu dicitur conceptum in rem, vt declarat Muri. Anton. var. resol. lib. 2. resol. 59. casu 10. vers. Quæcum ete. et Randen. var. resol. cap. 11. sub nu. 15. quos referendo sequitur Ciriac. d. contron. 176. num. 29. et seq. et d. contron. 177. num. 4. et seq. vbi dicit, statutum dici in rem, licèt loquatur in personam,

157 quando prouidet principaliter super re, quia tunc personalitati inest realitas, vt ibi per eum.

158 Forenses vero quando vti possent beneficio statuti præcipuè exclusiui fœminarum, & an ad d. effectum requiratur subiectio tam personæ, quam bonorum dixi infra lib. 2. ad mar. 62.

159 Statutum autem si simpliciter inhabilitet personam ad contrahendum prohibendo actum fieri adimendo quomodo exercitium contrahendi ligat subditum etiam si contrahat extra territorium, itaut actus sit nullus, vt tradunt Bart. in l. cunctos populos 1. num. 32. C. de Sum. Trin. & fide Cath. Vinc. de Franch. decis. 72. num. 1. et seq. Maresc. var. resol. lib. 2. cap. 139. nu. 5. plenè Altograd. cons. 36. num. 4. et seq. vol. 1. D. Deluca in Theat. verit. et iust. tom. 6. in tit. de dote discur. 143. num. 42. Rota apud Buratt. decis. 27. num. 2 et apud Merlin. decis. 601. num. 1. et 2. vbi testatur de veriori, & magis communi opinione tom. 2. et decis. 66. num. 24. par. 9. recen. & dixi etiam ego allegat. foren. 38. num. 15.

160 Secus tamen est si statutum inhabilitet contrahentem non simpliciter, sed causatiuè, & secundum quid, nempè si prohibeat actum fieri nisi sub certa forma, & solemnitate, quia tunc reiecta distinctione, an statutum loquatur in rem, siuè in personā contractus factus extra territorium est validus, vt tradunt Caball. cons. ciuil. 100. num. 44. lib. 1. qui hanc opinionem dicit verissimam esse Mascar. de gener. stat. interp. concl. 6. num. 109. et seq. vbi quamplures dat concordantes, Cancer. variar. resol. part. 1. cap. 10 num. 20. Theod. Rub. in singul. Rota Rom. tom. 2. Circa stat. interpt. ad stat. Vrb. lib. 1. cap. 149. num. 1. & 5. Carpan. ad stat. Mediol. cap. 319. num. 2. et seq. vbi testatur de veriori, & magis communi Doctorum opinione, quam latè comprobat innumeris ferè Doct. authoritatibus Altograd. d. cons. 36. num. 4. et seq. D. Deluca in d. tit. de dote discur. 143. num. 42. et sequen. et Rota d. decis. 27. apud Buratt. num. 3. et sequen. et d. decis. 601. num. 1. et 2. apud Merlin. tom. 2. & late probaui ego d. allegat. foren. 38 num. 15. vbi obtinui per conformes, vti habetur in fine allegat. 39.

161 Quicquid contrarium voluerint Gabr. cons. 1. num. 7. lib. 1. Odd. cons. 51. num. 10. Morot. cons. 53. 12. & alij relati per Andreol. contr. 41. num. 3. et per Grattian. discept. foren. cap. 866. num. 7. & seq. pur 5. contra quos adest verior, & communior opinio de qua supra.

162 Et ratio est manifesta, quia quò ad solemnitates seruandam validitatem contractus attendenda sunt statuta loci ipsiusmet contractus, non autem loci originis, etiam si statutum dirigat verba in personam, vt tradunt Doct. communiter in d. l. cunctos populos 1. C. de Sum. Trin. et fide Cath. Cran. cons. 271. num. 4. plenè Masc. de gener. stat. interp. d. concl. 7. in princ. Tic. ad stat. Vrb. lib. 1. cap. 151. glos. 2. num. 36. quamplures adducens Doct. authoritates de magis communi opinione testantes, & Rotæ decisiones, cum quibus pertransit Altograd. d. cons. 36. num. 4. et seq. et Marescot. var. resol. lib. 2. cap. 139. num. 3.

163 Nisi actus factus fuisset affectate extra territorium in fraudem statuti, cuius vterquè contrahentium sit particeps, quia tunc actus non substineretur, vt not. Carpan. ad Stat. Mediol. d. cap. 319. num. 4. et cap. 328. num. 44. Mascard. de gener. stat. interp. dict. concl. 6. num. 134. Ciriac. contro. 10. num. 83. Gurgiur. lun. cons. 22. num. 19. D. Deluca in d. tit. de dote discur. 143. n. 43. Rot. decis. 238. n. 10. par. 6. rec. & dixi ego d. alleg. 38. num. 17.

164 Quæ quidem habent locum siue quis contraxerit de bonis sub iurisdictione statuentium existentibus, siue de alijs, vt declarant Carpan. ad stat. Mediol. d. cap. 328. num. 40. Marescott. var. resol. lib. 2. cap. 1. num. 139. num. 1. 2. & seq. Tic. ad stat. Vrb. d. glos. 2. num. 49. & 53. & Altograd. d. cons. 36. n. 6. lib. 1. vbi alios dat concordantes.

165 Quicquid dicendum sit quando contractus celebratus fuit extra territorium non fisice, sed moraliter, vt puta in Ecclesia, Monasterio, vel loco exempto, de quo agunt Surd. decis. 125. num. 16. & ibi Hodier. num. 14. D. Deluca in dict. discur. 143. num. 44. et Rot. decis. 9. num. 11. et decis. 193. num. 14. et seq pur. 9. rec. tom. 1. et decis. 231. num. 5. pur. 10. rec.

166 Non tamen hic venit omittendum, quod statuta laicalia non ligant Clericos, neque personas Ecclesiasticas ex defectu iurisdictionis, vt tradunt Masc. de gener. stat. interp. concl. 1. num. 1. 2 et plur. seq. Carpan. ad stat. Mediol. in prælud. num. 163. et seq. latè Sperell. decis. 12. num. 51. 52. et seq. par 1. vbi quamplures adducit de communi, & magis communi opinione testantes, D. Deluca in Theat. verit. et iust. tom. 6. in tit. de dote discur. 22. num. 1. et Rot. decis. 264. num. 1. par. 12. et decis. 231. num. 8. part 10 recent. et apud Merlin. decis. 901. n. 1. et 2. et apud Card. Ottob. decis. 149. num. 4. et seq. & dixi ego alleg. foren. 30. n. 43.

167 Ita vt statutum laicale faciens mentionem de Clericis vt sapiens quid iurisdictionale sit etiam nullum, ad tex. in cap. Ecclesia S. Mariæ 10. de constit. Surd. cons. 301. num. 13. et sequen. vol. 3. P. Sanch. in præcep. Decal. tom. 2. lib. 7. cap. 9. num. 4. et seq. Sperel. decis. 123. nu. 19. par. 2. Rota decis. 180. n. 20. post Zacchia. de oblig. cam. et apud Card. Ottob. decis. 216. nu. 12. et seq et decis. 231. num. 5. par. 10. rec.

168 Licet statutum laicale haberet confirmationem Apostolicam etiam in forma specifica, quia confirmationem alterat naturam confirmati, neque illud extendit, sed retinet naturam statuti laicalis, nisi in statuto esset facta mentio de Clericis,

vel

vel nisi id pernecesse importent verba generalia, vel alias appareat de voluntate Papæ voluisse illos comprehendere, vt not. *Bald. in cap. ecclesia S. Maria, 10. num. 14. & 15. de constit.* et benè declarat *D. Deluca in d. tit. de dote, discurs. 22. num. 2. & 10. & Rota decis. 58. num. 28. & seq. par. 6. recent. & apud Zuff. de legit. proc. crim. dec. 23. nu. 6.* vbi aliæ recensentur, & *apud Merl. d. dec. 901. nu. 1. & 2. tom. 2.*

169 Quæ habent locum etiam in Clericis minoribus ordinibus insignitis, qui cum non sint de foro seculari, ideo nec mirum si statutis secularibus non ligantur, vt tradunt *Felin. in d. cap. Ecclesiæ S. Mariæ, 10. n. 110. & ibi etiam Deci. n. 19. de constit. Alex. cons. 210. n. 1. & 2. lib. 2. & Masc. de gen. stat. interp. cōcl. 1. n. 104.* qui alios dat concordātes.

170 Ac etiam in Clericis habentibus solum primam Tonsuram, qui veniunt pariter appellatione Clericorum, & gaudent priuilegijs Ecclesiasticis, vt docent *Mandos. Deci. Host. Abb. Conar. Barbat. Marsil. Gomez. & Farinac.* quos refert, & sequitur *Mascar. de gener. stat. interp. d. conclus. 1. num. 105.* cum quibus pertransit *Carpan. ad stat. Mediol. in prælud. n. 567. Rota decis. 533. n. 7. par. 14. rec.*

171 Cum appellatione Clericorum, vt dixi veniant tam Clerici primæ tonsuræ, quam alij in minoribus ordinibus constituti *cap. cleros. 21. dist. cap. cum contingat 11. & ibi Host num. 6. de ætat. & qualit.* & alij Doct. quos refert, & sequitur *Barbos. de appell. verb. signif. appell. 51. in princ. et de iure eccles. vniu. lib. 1. cap. 39. n. 2. & seq. et Rot. d. decis. 531. n. 7.*

172 Dumodo in eis verificentur requisita a Sacros. Conc. Trident. sess. 23. cap. 6. quæ quando habeant locum, cum sint extra materiam nostram videas *Mascar. de gener. stat. interp. concl. 1. numer. 106. & seq.* benè discu rentem, & *Barbos. de iure Eccles. vniuer. lib. 1. cap. 40. num 3. 4. & seq. & in tract. de potest. Episc. allegat. 12. num. 2. & seq.* in quibus locis quamplures dant concordantes.

173 Amplia supradicta, vt habeant locum etiam in Clericis coniugatis, qui non dicuntur de foro laicali, & ideo laicorum statutis non subijciuntur vt habetur in *cap. vni. de Cler. coniug. in 6.* & tradunt *Clar. in pract. §. fin. quæst. 36. vers. quæro an Clericus &c.* vbi testatur de communi opinione, *Farinac. de inquis. quæst. 8. n. 6. Mascar. de gener. stat. interp. d. concl. 1. n. 113.* plenè *Barbos. de iure Eccles. vniu. lib. 1. cap. 39. §. 2. n. 37. & seq. et in tra. de potest. Episc. alleg. 1 . n. 27.* vbi alij allegantur quamplures.

174 Si tamen cum vnica, & virgine matrimonium contraxerint, & tonsuram, & vestes deferant clericales iuxta disposita in *d. cap. vni. de cleric. coniug.* vt declarant *Mascar. de gener. stat. interp. d. concl. 1. num. 111.* vbi dat concordantes, *Farin. de inquis. d. quæst. 8. num. 6.* qui requirit, quod alicui Ecclesiæ seruitio ab Episcopo sit deputatus, & idem tradit *Barbos. de iure Eccles. vniuer. lib. 1. cap. 39. §. 2. n. 37. et P. Sanch. de matr. lib. 7. disp. 46. n. 1. et seq.* nec non *P. Diana in sum. in ver. Clericus quò ad forū n. 11. et 12. et Rot. apud Car. Celsum, dec. 249. n. 3.*

175 In criminalibus tamen causis tantum siuè ciuiliter, siuè criminaliter pro crimine agatur non autem in iure ciuilibus, vt ita sunt *Masc. in d. concl. 1. num. 114.* qui latè comprobat *Fariaac. in d. quæst. 8. num. 7. P. Sanch. d. disput. 46. num 21. De Marin. quotid. resol. cap. 58. Barb. de iure Eccles. vniuer. d. §. 2. num. 38. & de potest. Episc. allegat. 18. num 25. & P. Laym in Theol. mor. lib. 4. tract. 9. cap. 2. n.* ,

176 Licèt contrariū teneant *Squillā. Ric.* & alij relati per *Barbos. vbi supra, & per D. Deluca in d. tom. 6, in tract. de dote, d. discur. 143. num. 34. & P. Dian. in d. verb. Clericus quo ad for. num. 11.* cum quibus pertransit *Rot. apud Card. Celsum decis. 249. num. 3.*

177 Et excepto d. priuilegio fori, & canonis clerici coniugati nullo alio gaudent priuilegio quo ad gabellas, collectas, immunitates, & similia, sed habentur vti laici, vt habetur dispositum in *d. cap. vnic. de cleric. coniug. in 6.* vt declarant *Conar. pract. quæst. cap. 31. n. 9. Far. de inquis. d. quæst. 8. n. 9. & Masc. d. concl. 1. n. 117.* benè comprobans.

178 Declara tamen supradicta, quod licet Clerici non ligentur statutis laicorum, possunt tamen eis vti ad eorum fauorem ratione priuilegiatiua, vt tradunt *Abb. in cap. Ecclesia S. Mariæ, 10. num. 37. & ibi Felin. num. 31. de constit. Surd. cons 301. num. 24. lib. 3. Graff de effect. cleric. cap. 2. num. 43. Adden. ad Gregor. XV. decis. 279 num. 24. Sperell. dec. 11 num. 7. & seq.* latè comprobans, & quamplures adducens Doctorum authoritates, *Gargiar. iun. cons. 4. num. 4. lib. 1. D. Deluca in d. tom. 6. in tit. de dote discur. 22. num. 16. & Rota decis. 251. n. 8. par 8. rec. & decis. 231. n. 12. & seq. par. 10. rec.* declarando vt per *Rot. dec. 52. n. 19. & seq. p. 12. rec.*

179 Dumodo illis vtantur cum omnibus illorum qualitatibus, etiam si aliquæ sint contra Clericum, vt declarant *Deci. in d. cap. Ecclesia S. Mariæ, 10. num. 225. de constit. Natt. cons. 534. nu. 3. lib. 3. Cap. cons. 226. n. 12. lib. 2. Hond. cons. 78. n. 111. lib. 2.* plenè *Sperell. d. decis. 11. n. 17.* qui alios dat concordātes, cū quibus pertransit *Garg. iun. cons. 4. n. 5. lib. 1.*

180 Ligant tamen Clericos litigantes coram Iudice Seculari in ordinatorijs, non autem in decisorijs, vt probant *Seraph. de priuil. iuram. priuil. 77. num. 25. Gail. pract. obseru. lib. 2. obseru. 32. num. 10 Graff de excep. in prælud. num. 91. Asin. in pract. in princ. c. 8. n. 7. Leo. in Thes. fori Eccles. cap. 11. n. 4. p. 1. & Garg. iun. cons. 4. in princ.* & dixi sup. etiam *nu.* . .

181 Addo prædictis, quod statuta laicorum non solum non ligant personas Clericorum, sed neque ligant eorum bona ex defectu voluntatis, ac etiam potestatis, si de illis mentionem fecissent, ad tex. in *cap. quæ in Ecc esiarum, 8. & in cap. Ecclesia S. Maria 10.* & ibi hoc not. *Dec. & Felin. de constit.* & melius in *cap. fin. de vita, & honest. cleric.* & tradunt *Socc. Sen. cons. 71. num. 10. lib. 4. & Sperell. dec. 10. n. 30. & seq & decis. 12. nu. 55. & dec. 100. n. 19. & 30. par. 1. & dec. 115. n. 10. p. 2.* in quibus late hoc cōprobat, & apud *Bich. dec. 521. n. 4. tom. 2.*

182 Neque ligant bona quæ sunt penes laicos dominio tamen directo Ecclesiæ subiecta, vt docent *Abb. Dec. Bero. & alij Canonistæ, in d. cap. quæ in Ecclesiarum 7. de constit. Campeg. inter cons. Brun. cons. 2. num. 3.* vbi testatur de veriori opinione latè *Stunan. cons 9. num. 25 Franc. Becc. cons. 3. nu. 60. lib. 1. Grattan. discep. Foren. cap. 447. nu. 20. & seq. par. 3.* vbi dicit, esse difficile ob authoritatem *Rotæ Rom.* ab hac opinione discedere, *Ciriac. controu. 12. num. 67. D. Deluca in Theatr. verit. & iust. tom. 4. in tit. de emphit. discur. 45. n. 8. & Rot. apud Pacif. de Sal. dec. 238. n. 4. & seq.* benè comprobans, & apud *Ciriac. contr. 203. n. 19. & decis 42. n. 11 par. 6 rec. & dec. 55. n. 32. par. 10. rec. & dec. 183. n. 9. par. 14. rec.* & alij per me adducti *elleg. foren. 1 . nu. 25.*

183 Quicquid contrarium imo Statutum laicale comprehendere bona dominio directo Ecclesiæ subiecta voluerint *Ancar. Felin. Alex. Menoch. Vasal. & Surd.* relati per me *d. alleg. foren. 14. nu. 24.*

184 Nisi tamen statuta essent confirmata à Papa, quia tūc illo d. bona sub dominio directo Ecclesię

exi-

existentia comprehenderent, Antarau. cons 89. in prin. Rim. Iun. cons. 267. n. 15. Rot. decis. 741. num. 14. par. 4. rec. tom. 3. & decis. 166. n. 17. par. 11. recent.

185 Addo supradictis, pro vlteriori materiæ elucidatione, quod forenses non gaudēt beneficio statuti Ciuitatis, in qua sunt forenses, vt docent Hond. cons. 5. n. 16. lib. 1. & cons. 29. n. 15. lib. 2. Alden ad Greg. XV. decis. 179. n. 11. Masc. de gen. stat. interp. concl. 6. n. 74. Altograd. cons. 27. num. 24. lib. 2. Thomat. decis. Marcb. 204. nu. 21. & seq. et Rot. apud Merl. decis. 353. num. 40. & 41. & decis. 471. num. 33. vbi aliæ recensentur, & loquitur de statuto Eugubino.

186 Cum statuētium intentio sit prouidere ciuibus suis, non autem exteris. l. 1. C. de sum. Trin. l. imperialis, 13. C. de nup. Thomat. d. decis. Mareb. 204. n. 25 & n. 41. latè cōprobans Rot. apud Mer. d. dec. 471. n. 33

187 Nisi tamen contrariū in loco statuti fuisset obseruatum, nam tunc forenses beneficio illorum gaudere voluerunt Bertaz. cons. crim. 24. in fin. Bald. cons. 473. num. 3. vol. 5. & Fulgos. cons. 34. in 2. dubio, quos refert, & sequitur Mascard. de gener. stat. interp. d. conclus. 6. num. 76.

188 Vel nisi forensis esset incola, & ibi munera subiecti, quia tunc gaudere debet beneficium statuti loci, vt not. Angus. cons. 8. n. 3. lib. 1. & Masc. de gen. stat. interp. d. concl. 6. n. 187. vbi plures dat concordantes, & faciunt notata per Card. Tusch. pract. conclus. litt. F. concl. 410. num. 21. & seq.

189 Benè verum est, quod contrahentes in loco statuti tenentur seruare illius solemnitates, alias cōtractus est nullus, vt probant Morot. cons. 99. n. 56. Theod. Rab. in sing. Rot. Rom. tom. 2. Circa stat. Vrb. lib. 1 cap. 34. n. 3. plenè Fenzo. ad stat. Vrb. cap. 152. n. 11. Ciriac. contr. 10. n. 80. Sperel. dec. 10. n. 2. par. 1. & Rot. apud Ceuc. de cens. dec. 195. n. 4. & 5. & apud Pic. ad Stat. Vrb. decis. 59. num. 5. & dixi etiam supra, nu. 162.

190 Si tamen ob nō adhibitas solemnitates in loco statuti per forensem, & ob ignorantiam solemnitatum ipse graue damnum sentiat veniat in integrum restituendus ex clausula generali Si qua mihi iusta causa tractant Masc. de gen. stat. interp. concl. 7. num. 35. & Odd. de rest. in integ. quæst. 7. num. 96. & quæst. 14. num. 79. ipsos consulas.

191 Statutum autem interpretari debet quod non sit superfluum, sed aliquid debeat operari, vt not. Hond. cons. 4. n. 59. vol. 1. Gratian. disc. foren. cap. 913. n. 17. par. 5. Aldon. cons. 83. n. 23. Andreol. contr. 6. n. 10 Rot. dec. 253. n. 81. par. 7. rec. & apud Bich. decis. 634. num. 20. & dixi ego allegat. forens. 36. num. 7. cum quibus pertransit Bellon. Iun. cons. 74. num. 23.

192 Itaut ne statutum reddatur elusorium, fiat extensio etiam in materia correctoria glos. in clem. 1. de sepult. glos. fin. in cap. quamquam, 2. de vsur. in 6. Mascar. de gener. stat. interp. concl. 4. n. 184. & seq. Farebin. cons. 52. n. 14. vol. 1. quos refert, & sequitur Ciriac. contr. 437. n. 31. & dixi pariter ego d. alleg. 36.
193 nu. 9. licèt contrarium teneat Altograd. cons. 58. num. 98. lib. 1. vbi dat concordantes.

194 Non dicitur autem superfluum, dum idem disponit quod ius commune, nō dicatur addere nouum vinculum, vt declarant Capb. cons. 104. n. 23. lib. 1. qui plures dat concordātes, Soc. Iun. cons. 131. n. 38. lib. 1. Ciriac. controu. 531. n. 58. Aldon. cons. 83. num. 25. Altograd. cons. 58. num. 97. vol. 1.

195 Debet tamen statutum potius superfluum iudicari, quam quod iniquitatem, iniustitiam, absurditatem, aut damnum indebitum alterius contineat, vt declarant Mascard. de gener. stat. interp. concl. 12. in fin.

196 Statuta autem alia sunt fauorabilia, alia autem sunt odiosa ad cognoscendum autē quando statutum sit fauorabile, vel odiosum licet plures afferantur considerationes per Doctores, vt videre est per Masc. de gener. stat. interp. concl. 4. n. 146. illa tamen regula magis placet, inspiciendum esse principalem intentionem statuentium, si enim causa illius erit fauor alicuius principaliter censebitur statutum fauorabile, si vero alterius odiū principaliter contineat, censebitur Odiosum, vt declarant Roma. cons. 4. nu. 7. & cons. 32. n. 4. & cons. 39. nu. 2. & cons. 328. n. 2. Paris. cons. 83. nu. 4. lib. 3. bene Masc. de gener. stat. interp. d. concl. 4. sub num. 146. Galli. de verb. signif. lib. 8. cap. 1. num. 31. & alij quos refert, & sequitur Fenzo. ad stat. Vrb. cap. 149. n. 4. & cap. 151. num. 4. cum quibus pertransit Rota apud Merlin. decis. 353. num. 5. & 6.

197 Quæ quidem principalis intentio statuentium ex proemio statuti cognoscitur, l. 1. ff. de orig. iur. l. 1. ff. ad Maced. l. fin. cum ibi not. ff. de hered. instit. & not. Tiraq. de vtroq. retrac. tit. 1. §. 30. glos. 1. num 5. Mascar. de gener. stat. interp. concl. 4. sub num. 140. & Fenzon. ad statut. Vrb. cap. 151. num. 5.

198 Si autem dubitaretur an statutum sit fauorabile, vel potius odiosum, in dubio pronunciandum est, illud esse fauorabile, non autem odiosum, vt tradunt Abb. in cap. an litteris. 5. in fin. de restitut. spol. Ancar. cons. 37. post medium, & cons. 215. num. 8. vers. in contrarium, Decia. cons. 17. in fin. lib. 1. vbi testatur de veriori opinione, cum quibus eos referendo pertransit Masc. de gen. stat. int. concl. 4. nu. 147

199 Addo pro coronide, quod rubrica statuti habens orationem perfectam sufficit ad decisionem causarum, etiam si nigrum strictius loquatur, vt tradunt Iass. in l. 1. nu. 10. ff. si cert. petat. Mas. de gener. stat. inter. concl. 2. n. 190. et 200. & Rot. apud Greg. XV. dec. 5. nu. 2. & apud Card. Ottob. decis. 269. in fin. & in Fanen. nullit. apocæ 13. Martij 1648. coram R. P. D. Rojas.

200 Rubrica autem dicitur habere orationem perfectam, quando certa mens ex illius verbis sine vlla suppletione percipitur, vt declarant Gabr. cons. 12. num. 6. vol. 1. & Mascar. de gener. stat. interp. d. conclus. 2. num. 202.

Non est tamen omittēdum pro declaratione statuti nostri, quod licet confirmatio facta per S. M. Vrbanum Octauū de d. statutis dicatur facta in forma communi, vt ex illa est videre ex libris Reformationum Ciuitatis Eugubij de anno 1629. vsque
201 ad annum 1654. fol. 133. stantibus tamen clausulis in ea appositis, ibi Licita tamen, & honesta, & dummodo Sac. Cano. & Sac. Conc. Trid. Decretis, et Constitutionibus Apost. non repugnent, dici possunt confirmata etiam statuta contra ius, vt docent Pigau. ad stat. Ferrar. tom. 1. rubr. 3. num. 2. in addit. & Rota decis. 510. in fin. par. 4. diuer. & decis. 51. num. 10. par. 1. recent. & in Rauenat. Hæredit. 14. Aprilis 1606. coram Card. Pamphil. & in Bononien. Success. 9. Decembris 1622. coram R. P. D. Vbaldo, & dixi supra num. 83. et seq.

Ac etiam stantibus verbis, de quibus tam in con-
202 firmatione q. Ducis Vrbini, quā in cōfirmatione Apostolica ibi Illa inuiolabiliter obseruari, quæ non designant simplicē confirmationem, sed nouæ legis vim habent, vt dixit Rota decis. 438. nu. 4. et seq. par. 4. recent. tom. 2. et decis. 298. nu. 17. par. 10. recent.

STATV-

STATVTORVM CIVITATIS EVGVBII

LIBER PRIMVS.

DE FESTIS DIEBVS COLENDIS. *Rubrica Prima.*

QVÆRITE Primùm Regnum Dei, & Iustitiam eius, & Hæc omnia adijcientur vobis: Inquit Dominus Noster IESVS CHRISTVS. Vt igitur Ciuitas Eugubij, Dei Optimi Maximi gratia, ac Beatissimæ semper Virginis MARIÆ, & Sanctorum omnium Intercessione adiuuetur, atque protegatur; In primis Statuit, & Decreuit, quòd Quilibet in d. Ciuitate, eiusque Districtu Dies omnes Festos colere, & sanctificare teneatur, ac in eis ab omni opere seruili, & mercenario abstinere.

SVNT Autem, Qui sequuntur: Dies omnes Dominici: Dies Natiuitatis Domini Nostri IESV Christi, cum tribus sequentibus: Circumcisionis: Epiphaniæ: Paschatis Resurrectionis: Ascensionis: Pentecostes: Veneris Sancti: Solemnitatis Corporis Domini Nostri IESV Christi: Festiuitates omnes Beatissimæ semper Virginis MARIÆ; videlicet Conceptionis, Natiuitatis, Annunciationis, Purificationis, Assumptionis: Festiuitates omnium Apostolorum, & Euangelistarum: Dies Natiuitatis S. Ioannis Baptistæ: Omnium Sanctorum: S. Crucis de Mense Maij: S. Michaelis de Mense Septembris: S. Vbaldi Ciuis, & Protectoris; nec non Dies eius Translationis: SS. Martyrum Mariani, & Iacobi pariter Ciuitatis nostræ Patronorum: S. Iosephi: S. Laurentij, S. Annæ Matris B. MARIÆ Virginis: S. Antonij: S. Sebastiani: S. Hieronymi: S. Augustini: S. Gregorij: S. Ambrosij: S. Martini: S. Nicolai: S. Syluestri; S. Francisci: S. Caroli: S. Mariæ Magdalenæ: S. Catharinæ; S. Luciæ. Quibus diebus Artifices omnes Apothecas clausas teneant, & tam in Ciuitate, quam eius Districtu cuncti à quocunque opere abstineant, sub pœna Librarum xx. Præterquàm Aromatarij, qui pro imminenti necessitate illius diei, medicinalia conficere, & vendere valeant; Atque etiam ij omnes, qui ad victum necessaria vendunt; Vel si ex Area frumentum, legumina, & similia tempore Messium; siue etiam Mustum tempore Vindemiarum in Ciuitatem deferant; Vel si casus occurrat vrgentis necessitatis, vt pro mortuis sepeliendis, ac similis; Quod Iudicis arbitrio iudicari Volumus.

SVMMARIVM.

1 *Deus vbi fundamentum non est, nullum bonum ędificium potest ædificari.*

2 *Ciuitas non potest dies festos tamquam sacrus instituere.*

Nequè potest præcipere, quod tali die subditi Missam audiant, num. 3.

Licèt possit præcipuè Subditis, quod tali die ab opere seruili se abstineant, num. 4.

5 *Festiuis in diebus quod non vendantur, nisi medicinalia adest Constit. etiam Mediolani.*

6 *Festiuis in diebus potest quis incumbere operi seruili, si res esset peritura.*

7 *Opera seruilia in diebus festis prohibita, quæ dicantur remissiuè.*

8 *Ordines seruandi per artifices circa festiuitates non ligant Iudæos.*

ANNOTATIO.

1 QVONIAM omnia rectè gerimus, si principium ab Omnipotenti Deo, absquè eius auxilio procedat, *auth. quom. oper. Episc. in princ. collat.* 1. & not. *Gallia ad Consuet. Alex. in princ. & Barbos. axiom.* 187. *num.* 1. Cum vbi Deus fundamentum nō est, ibi nullius boni operis ædificium valeat exędificari, *cap. cum Paulus*, 1. *quæst.* 1. & aduertunt *Pacif. de Saluian. in præfat. in princ. & Barbos. d. axiom.* 187. *num.* 3. Ideò non minus prudentes, quam religiosi Ciues Eugubini in principio huius Statuti primò esse quærendum Regnū Dei, & iustitiam eius, sūt protestati, prout etiā hortatur *Em. Card. Bellar. in tract. de æter. Felic. Sanct. lib.* 1. *cap.* 6. *post princ.* & quidem cum maxima ratione, quia vt dicit *Boet.* Regnum Cęlorum, & illius beatitudo

titu'o est status omnium bonorum aggregatione perfectus, & laté comprobat *P. Cartag. de admir. Ascension. Christi, lib 15. homil. 12. vers. verum si me, &c.*

2 Notandum est autem hic quod Ciuitas, vel Res-
publica non potest dies festos tanquam sacros in-
stituere, cum cultus diei festi sit actus religionis,
vt tradunt *Em. Sà in verb. Festum. in princ. P. Suarez
de relig. lib. 2. cap. 12. num. 1. Clau. Regi. lib. 7. cap. 3.
num. 17. P. Filliuc tract. 27. cap. 6. nu. 93.* & alij quos
refert, & sequitur *Bonac. in 3. praecep. Decal. disp. 5.*
3 *punct. 1. numer. .* Ita vt nequè valeat præcipere,
quod tali die Missam audiant, vt not. *Ema Sà in d.
verb. Festum. in princ. P. Filliac. & Bonac. in loco pro-
ximè adducto.*

4 Licèt possit ratione ciuilis honoris, vel alio titulo præcipere subditis, quod tali die à seruilibus operibus, & alijs negocijs se abstineant pænamque contrafacientibus imponere, vt declarant *Bonac. d. punct. 1 num. 5. & P. Filliac. vbi supra.*

5 Quod autem in diebus festiuis non possint vendi nisi medicinalia, & alia ad victum necessaria, prout habetur in hoc Statuto dicit seruari in Ciuitate Mediolani ex particulari Constitutione *Carpa. ad Stat. Mediol. cap. 110. num 10. lib. 1.* & quò ad Aromatarios concedit etiam *P. Laim. in Theol. mor, lib. 4. tract. 7. cap 4. num. 2. vers. Quod attinet &c.*

6 Si tamen res esset peritura licet etiam in diebus festis incumbere operi seruili ad tex. *in cap. licet 3. & ibi scriben. de fer.* & tradunt *Choel. ad Ball. bon. reg. cap. 31. num. 146. in fin. P. Laiman. in d. tract. 7 cap. 4. num. 2. vers. quod attinet &c.* vbi generaliter dicit, excusare à violatione festi causam necessitatis, & pietatis, cum quo concordant *P. Em. Sà in verb. Festum, num. 4. & 6. & P. Dian. in Summ. in verbo festum seruare, num. 10. & num. 13.* benè declarans.

7 Quæ autem dicantur opera seruilia, quæ prohibentur in hoc Statuto, & violant festum, tradunt *P. Comitol. Resp. Moral. lib. 4. quaest. 58. P. Em. Sà in d. verb. Festum, num. 5. & seq. P. Laim. in d. tract. 7. cap. 4. num. 2. vers. quod attinet &c.* & plene *P. Dian. in sum. in verb. festum seruare per tot.*

8 Ordines tamen seruandi per artifices circa festiuitates non ligant Iudeos. secundum *Tiraq. de iure primog. quaest. 60. num 31.* quem referendo sequitur *Carpan. ad Stat. Mediol. cap. 110. num. 11. lib. 1.*

DE RELIQVIIS, ET VENERATIONE SANCTORVM.

Rubrica Secunda.

VT Sanctorum Corpora, quæ viua Membra fuerunt Christi, & aliæ Sacræ Reliquiæ ab omnibus debita Veneratione colantur, Statuimus, & Ordinamus, Quod DD. Locumtenens, Confalonerius, Prætor, & Consules vnà cum alijs Officialibus salariatis de publico, in eorum Festiuitatibus teneantur, & debeant accedere ad proprias illorum Ecclesias, ibique Diuinis adesse, & Sanctos ipsos pro salute Ciuitatis suppliciter inuocare;

Et In primis in Ecclesia Cathedrali sunt infrascripta Corpora, & Reliquiæ. In Altari Maiori requiescunt Ossa SS. Martyrum Mariani, & Iacobi, Quibus, vti Patronis dicta Ecclesia dicata est: Digitus S. Ioannis Baptistæ, qui in die suæ Festiuitatis de mane, processionaliter defertur ab Ecclesia Cathedrali ad eius Ecclesiam; Digitus S. Leonardi Confessoris: Caput S. Cordulæ Virginis, & Martyris: Corpus S. Ioannis Laudensis Episcopi Eugubij: Corpus Beati Villanij Eugubini: Corpus B. Fortis Heremitæ, & aliæ plures Reliquiæ, quæ ibidem sigillatim ostenduntur tertia die Paschatis. In Ecclesia S. Dominici est Digitus S. Catherinæ Virginis, & Martyris; Pes vnius Sanctorum Innocentum, & aliæ plures, quæ ostenduntur in die S. Catherinæ, & alijs Solemnibus. In Ecclesia S. Francisci est Corpus Beatæ Franciscbinæ: & ostenduntur multæ venerabiles Reliquiæ prima die Ianuarij; Sicut etiam in Ecclesia S. Bernardini diuersæ ostenduntur in die Natiuitatis Domini. In Ecclesia S. Augustini sunt Corpora Beatorum Petri Generalis Ordinis Heremitarum, & Francisci Iuris Vtriusq; Doctoris. In Ecclesia S. Spiritus sunt Corpora Beatæ Ianuariæ, & B. Ceciliæ. Extra vero Ciuitatem sunt infrascripta Corpora, & Reliquiæ: Et in primis Venerabile Corpus S. VBALDI Protectoris Nostri, quod integrum, & multis miraculis exornatum in propria Ecclesia requiescit; In Ecclesia S. Secundi in Altari Maiori requiescunt Corpora S. Secundi Martyris, & Sanctorum Secundini, & Agapyti Martyrum: & Pontificum: Adsunt etiam Ossa S. Æmiliani Martyris, & Antoniæ, ac Tertullianæ Virginum, ac Martyrum: Et deinde fuit translatum Corpus S. Erasmi ex propria Ecclesia cum alijs Reliquijs quæ leguntur in pariete dictæ Ecclesiæ. Corpus S. Verecundi in Ecclesia ei dicata: Corpus S. Felicissimi in sua Ecclesia. Corpora BB. Archangeli Bononiensis, & Francisci Senensis in Ecclesia S. Ambrosij; Corpus SS. Martyrum,

tyram, & Virginum Ruffinæ, & Secundæ in Ecclesia S. Luciæ: Corpus S. Albertini in Ecclesia S. Crucis Fontis Auellanæ, in qua aliæ plures existunt Reliquiæ. Sunt etiam alia SS. Corpora, & Reliquiæ in Castris Diocesis; prout in quadam Tabella in Episcopatu existente omnia ordinatim descripta reperiuntur.

SVMMARIVM.

1 *Sanctorum Reliquiæ sunt ab omnibus veneranda.*
Maximè post approbationem de illis factam per Papam, vel Episcopum, num. 3.
Reliquiarum nomine, quid veniat ibi, num. 2.

ANNOTATIO.

1 QVod Sanctorum Corpora, & Reliquiæ sint ab omnibus, vti habetur in hoc statuto reuerenter venerandæ habetur etiam dispositum *in Sac. Concil. Triden. sess. 25. de Inuoc. & vener. Sanct.* & tradunt *Card. Bellar. lib. 1. de Sanct. a cap. 1. vsque ad 4. P. Suarez tom. 1. in 3. part. D. Thom. quæst. 25. art. 6. disp. 55. P. Vasq. de adorat. Imag. lib. 3. disput. 3. num. 78. cum pluribus seq. P. Sanch. in Præcep. Decal. lib. 2. cap. 43. num. 1.* vbi alios dat concordantes, *& Bonac. cir. 1. præcept. disp. 3. quæst. 1. punct. 4. nu. 3.*

2 Nomine autem Reliquiarum intelliguntur ipsa Sanctorum Corpora, & quælibet Ossium, seu carnium particulæ, capilli, vngues, dentes, cineres, in quæ conuersa sunt, & alia quibus tempore vitæ vsi sunt, vt vela, panni, &, alia quæ ad eorum corpora, vel ossa admouentur, vel quæ ipsa tetigere, vt declarant *P. Azor. inst. moral. lib. 9. cap. 8. quæst. 1. P. Sanch. in Præcep. Decal. lib. 2. cap. 43. num. 2. & P. Laim. in Theolog. moral. lib. 4. tract. 7. cap. 5. num. 16.*

3 Maximè post approbationem de illis factam per Summum Pontificem, seu per Episcopum, vt latius declarant *Bonac. d. punct. 4. num. 4. P. Sanchez in d. cap. 43. num. 10. & P. Laim. in d. tract. 7. quæst. 5. num. 15.*

DE HONORE FACIENDO B. VBALDO PROTECTORI. *Rubrica III.*

VT Ciuitas Eugubij S. VBALDI Protectoris, ac Ciuis Suffragijs adiuuetur; Statuitur, & Ordinatur, quod quolibet anno in eius Vigilia fiat post Vesperas ab Ecclesia Cathedrali solita Processio per Ciuitatem cum interuentu singularum Religionum, Cui in posterum addatur Quadrum Sancti Vbaldi deferendum per Confratres Sanctæ Mariæ Alborum cum Duplerijs, & Musica præcedente ante R. Capitulum, ad hoc vt Ciues omnes, & exteri ad illius opem implorandam excitentur. In Die vero suæ Festiuitatis de mane DD. Locumtenens, Confalonerius, Prætor, & Consules vnà cum alijs Officialibus, nec non cum Collegio Notariorum, Mercatorum Artis Lanæ, Aromatariorum, & aliarum Artium facibus accensis, & cum earum Duplerijs, Tubis præcedentibus, ordinatim accedant ad eius Ecclesiam, ibique omnes Protectorem ipsum suppliciter exorent, vt pro Salute, & Pace vniuersi Populi, Ciuitatisq; vbertate, ac tranquillitate intercædere dignetur in Cælis: Si quis verò prædictorum contrafecerit pœnam duarum lib. incurrat, ad honorem Sancti, Magistratus arbitrio applicandam. Vtq. scandalis prouideatur, quæ ob frequentiam Populi oriri possent; Magistratus iuxta solitum Contestabilem eligat de Primarijs Ciuitatis, vna cum Signifero, Qui post Processionem à Domino Confalonerio Vexillum in Palatio accipiat per Ciuitatem incædat, & cum XXV. Militibus, & solito stipendio, ac emolumentis vadat ad Custodiam dictæ Ecclesiæ.

ANNOTATIO.

SAnctus VBALDVS (de quo fit mentio in hoc Statuto) natus Eugubij, nobilis quidem genere, sed nobilior effulsit integritate vitæ. Cum esset infantulus, Patre orbatus, traditus est Deo nutriendus sub disciplina Prioris Canonicorum Regularium Ordinis Sancti Augustini in Ecclesia Cathedrali Sanctorum Martyrum Mariani, & Iacobi suæ Patriæ, vbi factus docilis, pietate, & litteris egregie fuit institutus. Iamque adolescens, vt Vxorem duceret, a quodam Amicorum suorum validis ad animum inducendum rationibus tentatus, nunquam a proposito seruandæ virginitatis, quam Deo semel consecrauit, recessit. Cum adolescentiæ annos seniliter, & sanctissime transisset, Prior in eadem Ecclesia effectus est, suosque Canonicos ad eiusdem Ordinis obseruantiam, a qua eos declinasse dolebat, & regula, & exemplo redegit. Ab Honorio Secundo Summo Pontifice diui-

nitus edocto Episcopus Eugubinæ Ecclesiæ electus, & consecratus, sicut in dignitate honoris, ita in omni bonitate creuit; erat enim supra modum humanæ conuersationis mansuetus, humilis, simplex, prudens, benignus, affabilis, patiens, erga pauperes misericors, ac beneficus, & charitate, alijsque virtutibus præditus. Tandem cum Ecclesiam suam multis annis summa laude gubernasset, sanctis operibus, ac miraculis clarus anno 1160. migrauit ad Dominum, qui eum fecit mirabilem in vita, & post mortem præcipuè in effugandis spiritibus immundis. Ipsum vero Celestinus Papa Tertius in Sanctorum numerum retulit Anno 1191. Vita S. Vbaldi scripta à B. Tebaldo eius primo Successore in Episcopatu est in Archiuio secreto Eugubij, vt legitur in 3. Vol. Litterarũ D. Vincentij Armanni p. 408. & seq. Aduerte hic circa electionem Contestabilis, d. verbum importare dignitatem cum iurisdictione, vt videre est ex *Henr. Bacc, Alema. in descrip. Regni Neapol. de septem Offic. Regn. fol. mihi* 234. Qui est eligendus ex Nobilioribus Ciuitatis, cum id importet d. verbum *Primarij*, idest qui primi sunt in Ciuitate Primatius vir *Cicer. in Cato. idem Verri* 5. ibi *Hac omnia doceo Ciuitatem, & priuatis Primariorum testimonijs &c.*

DE PROCESSIONIBVS, LVMINARIIS, ET OBLATIONIBVS Faciendis, Rubrica IV.

IN primis, Festiuitas Sanctissimi Coporis Domini Nostri IESV Christi, quolibet anno humiliter, ac reuerenter more solito celebretur, In qua DD. Locumtenens, Confalonerius, Prætor, & Consules, vna cum cæteris Ciuibus, incędant Luminibus accensis, quæ à Camera Ducali iuxta solitum, subministrari debeant; & Baldachinum post Magistratum, & Iudices, per Ciues ipsos à Capellano, & Cancellario Communis eligendos, ordinatim, ac reuerenter aperto capite deferatur; Cum verò ad Cathedralem Ecclesiam redierint, habita Benedictione recedant Omnes laudantes Deum. Ijdem etiam intersint Processioni faciendæ in die S. Marci, & Rogationibus, quæ triduo fiunt ante Ascensionem Domini; ac etiam Processionibus, quæ in vigilia S. Vbaldi, & in die Translationis, ad eius Ecclesiam fieri solent. Fiat etiam Luminaria per Ciuitatem de sero, in vigilia Assumptionis Beatissimæ Verginis, & in vigilia S. Ioannis Baptistæ, in quibus omnes Capitanei Artium Tubis præcedentibus incædant ad prædictas Ecclesias, cum earum Duplerijs, Artium sumptibus conficiendis, prout hactenus obseruatum fuit, & hoc vltra Luminariam faciendam B. Vbaldo, de qua diximus in præcedenti Capitulo. Magistratus etiam curare debet, vt iuxta laudabile Institutum Maiorum nostrorum, Torceæ singulis Ecclesijs in earum Festiuitatibus impensa Cameræ Ducalis prout hactenus, de mane Tubis præcedentibus, offerantur.

SVMMARIVM.

1 *Baldachinum in Festiuitate Sanctissimi Corporis Christi est deferendum per digniores, & nobiliores.*

ANNOTATIO.

1 MAxima cum ratione statutum fuit, quod in delatione Sanctissimi Sacramenti facienda in Festiuitate Corporis Christi Baldachinum defetti debeat primo loco per Illustrissimum Magistratum, & Dominorum Iudices, cum de iure illud per digniores, & nobiliores veniat deferendum, vt probant *Vinc. de Francb. decis.* 253. *per tot. Thor. in Comp. decis. Neap. litera H. in verf. Hasta Pallij in die festiu. Sanct. Corp. Christi & Rota in Taurinen. delat. Baldach.* 4. *Iulij* 1646. *coram Eminentiss. Corrado, §. nec demum, &c. & P. Vidal. post hac scripta visas in Arca salut. inquis.* 50. *num.* 219.

QVOD MAGISTRATVS, OFFICIALES, ET CONSILIARII accedant ad Diuina Diebus solemnibus. Rubrica V.

DD. Locumtenens, Confalonerius, Prætor, & Consules Ciuitatis Eugubij, necnon Consiliarij, & Salariati de Publico, in Festiuitatibus Maioribus, Videlicet Domini Nostri IESV Christi, & Beatissimæ Virginis, accedant ad Ecclesiam Cathedralem, ibique honorifice induti iuxtà Gradus, & Officij prærogatiuam ordinatim manentes, Diuinis reuerenter intersint;

Sicut

Sicut etiam qualibet prima die Iouis cuiuslibet Mensis, in qua ex Voto Ciuitatis celebratur Missa Sacratissimi Corporis Christi; & Fraternitates duæ lumina in Eleuatione Assistentibus, more solito subministrent. In Festiuitate verò Conceptionis Beatissimæ Virginis, quæ etiam Votiua Ciuitatis existit, se conferant ad Ecclesiam S. Francisci, cum assistentia in Celebratione Missæ, Dupleriorum singularum Artium: In qua Magistratus curare etiam diligenter debet, quòd Oratio Quatraginta Horarum, ex voto à Maioribus nostris instituta, ea, qua decet, Veneratione, tempore debito fiat, & celebretur, & ad illam Ciues omnes, ac præsentim descripti singulis horis successiuè incędant: Sicut etiam Orationibus quatraginta Horarum, quæ in Ecclesijs Ciuitatis annuatim celebrantur, omnino intersint, Et in Festiuitate S. Ioannis Baptistæ, associando cum luminibus Sacram Reliquiam Digiti dicti Sancti ad eius Ecclesiam accedant, ac Diuinis intersint, sub cuius etiam Patrocinio Ciuitas riquiescit.

SVMMARIVM.

1 *Vota facta a Communitate non obligant successores ex vi voti.*

Licet secùs sit interueniente consensu Episcopi, n. 2.

ANNOTATIO.

1 Vota, de quibus in hoc statuto fit mentio facta a Communitate non videntur obligare successores ex vi voti, cum votum sit actus personalis proueniens ab ipsismet personis veris talis Communitatis, nisi votum a singulis fiat, vel acceptetur, vt not. *P. Sanch. in Summ. lib. 4. cap. 15. num. 19. P. Vasq. 1. 2. disput. 167. num. 34. & disp. 177. num. 22. P. Filiuc. tract. 26. cap. 4. quæst. 1. num. 98.* & alij plures quos refert, & sequitur *Bonac. in 2. Præcep. Decal. disput. 4. quæst. 2. §. 2. num. 20.*

2 Licet secus sit si interueniat consensus Episcopi quia tunc obligare successores ad acceptandum votum, vel ab obseruandum quod Communitas vouit non ratione voti, sed ratione præcepti Superioris voluerunt *P. Sanch. P. Suarez P. Vasq. & P. Filiuc. in locis relatis per Bonac. in d. disput. 4. quæst. 2. §. 2. num. 20. in fin.*

DE ELECTIONE DD. CONFALONERII, ET CONSVLVM.
Rubrica VI.

ANtiquis Institutionibus inhærentes, Statuimus, & Ordinamus, Quod vltimus Magistratus Generali Consilio conuocato in principio Mensis Nouembris, Auctoritatem ab eo accipiat eligendi octo probos, ac discretos Viros ex primo, & secundo Gradu duntaxat, quos actualiter exercuerint, Duos scilicet, pro singulo Quarterio, qui Bussolum de more faciant, atq; Ciues in eo magis idoneos, ea, qua decet integritate, ad Quatriennium, ad bene regendam Ciuitatem eligant, atque describant. Qui octo Viri per Magistratum electi, statim de mane in Palatium secreto vocati, alacriter tale munus suscipiant, ac in primis Missam Spiritus Sancti in Capella Palatij audiant, in qua meminerit Deum Opt. Max. exorare, vt eorum Corda Sancti Spiritus Illustratione doceat rectam Ciuium Electionem ad Magistratum facere, & delato eis per Cancellarium Iuramento, præstitaque per eundem plena Informatione, de Mente Serenissimi Ducis, & Generalis Consilij, per D. Confalonerium claudantur in audientia cum dicto Cancellario, vbi inuicem alloquentes, Rem omnem maturè discutiant, & Ciuium Electionem viua Voce (& si opus fuerit) Scrutinio faciant, quæ nòn ex affectu ipsorum, sed iuxtà, cuiusque merita, Maiorumque suorum Vestigia fiat, & ordinatim manu prædicti Cancellarij coràm ipsis in Libro describatur, ac interim Publica impensa alantur; Quo peracto, Gratias prius agentes Deo omnipotenti de Palatio recedant; Nec Electionem ab eis factam vllo modo manifestare audeant; Talisque Electio reponatur in loco solito, donec per eundem Magistratum fieri debeat Extractio noui Magistratus pro alio Bimestri in principio Anni in posterum inchoandi.

SVMMARIVM.

1 *Consiliarij eligendi sunt Ciues idonei graues, & virtute praediti,*
Et qui aliter faciunt tenentur restituere damnum Reipublicae, num. 2. & 3.
4 *Consiliariorum nomina scribenda sunt in albo,*

ANNOTATIO.

1 QVod in electione Consiliariorum maximè elaborandum sit, vti habetur in hoc statuto, quod ad Rempublicã gubernandam Ciues idonei, graues, & virtute praediti eligantur, cum omnia mala, quae Communitati accidunt à mala Consiliorum electione originem ducant scriptum reliquit *Io. Paul. Montana, de Pragm. de admin. Vniu. nu. 324.* & post eum *Petr. Ant. Ala. de Decur. Christ. quaest. 2. circa medium.*

2 Itaut eligentes non idoneos peccent mortaliter, & teneantur Vniuersitati ad restitutionem damnorum quae ei ex d. mala electione prouenerunt, vt docent *P. Sair. in Clau. Regi. lib. 10. tract. 2. cap. 9. num. 5. P. Rebell. de oblig. iust. par. 1. lib. 3. quaest. 4. num. 14. Guttier. cano. quaest. lib. 2. cap. 11. num. 42. & seq.* cum quibus pertransit *P. Anton. Ala. de Decur. Christ. d. quaest. 2. in fin.* nisi ille excusetur ex aliqua causa, de qua idem *Petr. Ant. Ala. in d. tract quaest. 17. per tot.*

3 In Consiliarios igitur, qui, & Decuriones appellantur, vt dicit *Losau. de iur. vniuers. par. 1. cap. 3. num. 12.* eligi debent maiores 14. anno, viri nobiles, diuites, litterati, bonis moribus praediti, & alias qualitates habentes, quae recensentur per *Petr. Ant. Alam de Decur. Christ. quaest. 4. 5. 6. & pluribus sequen.*

4 Nomina verò Consiliariorum, & Decurionum describenda esse in albo ordine posito per Iur. C. *in l. 1. C. de albo inscrib.* testatur idem *Losau. de vniuer. iure par. 1. cap. 3. num. 14.*

DE INGRESSV, ET IVRAMENTO DD. CONFALONERII, & Consulum. Rub. VII.

EXtracti ad Magistratum prima Die eorum Officij, ad tertium sonum Campanae magnae Communis, honorificè induti Domo egrediantur, & ab alijs Ciuibus associati, ad Ecclesiam S. Ioannis Baptistae Protectoris accedant, ibique Missam Spiritus Sancti audiant, Oblationes de more faciant, & donec à Sacerdote Sacratissimum Christi Corpus eleuatur; in eius honorem Tubis canatur; Deinde Missa expleta, ac Benedictione à Sacerdote recaepta, se in Palatium conferant, Tubicinibus praecedentibus, Tubasque sonantibus, & Populo subsequente, ac in Sala inferiori sedeant, Vbi praesentes esse debeant Decedens Magistratus, & Potestas; ibique coràm eis, ac Ciuibus ab idoneo Adolescente ad bene gerendam rem publicam Oratio habeatur: Quo peracto Cancellarius Communis breui Sermone Iuramentum nouo Magistratui deferat, Quòd semper Serenissimo Vrbini Duci Fidelis erit, eiusque Decreta, & Communis Statuta obseruabit, & obseruari faciet, Hospitalia, Montem Pietatis, Viduas, Pupillos, & quaslibet miserabiles personas benignè proteget, omnique dolo, & fraude remota, ea, qua decet fide, ac integritate Publica curabit. Deinde Confalonerius Confalonem ponet in manibus noui Confalonerij Claues, & Sigillum, sicut etiam caeteri Consules, restituat; cum Memoriali omnium agendorum, quae Communi expedire videbuntur; Quibus peractis, Magistratus decedens Ciuibus Comitantibus, ad propria redibit.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum praestandum per Magistratum quod erit fidelis Principi est de forma.*
2 *Magistratus ad curam pertinet Montis Pietatis, Hospitalium, & Pauperum curam habere.*
3 *Confalonerij nomine vtebatur in Ciuitate Florentiae, qui supremum Magistratum gerebat.*

ANNOTATIO.

1 IVramentum praestandum per Decuriones, seù Magistratum, quod fidelis erit Principi, & quod illius Constitutiones seruabit, de quo fit mentio in hoc statuto est adeo de forma, vt illo praetermisso nullius sint momenti, quae aguntur per Decuriones, & Magistratum tradunt *Afflict. ad Constit. Regn. lib. 1. Rubr. 67. Pute. de Sindic. in verbo Iuramentum cap. 1. Montana. de admin. Vniuers. Pragm. 2. num. 338. Sola ad Constit. Sabaud. tit. 1. glos. 3. num. 10.* & alij quos refert, & sequitur *Petr. Ant. Ala. de Decur. Christ. quaest. 32. post princ.*

2 Quod ad Magistratus, & Decurionum curam spectet Montis Pietatis, Hospitalium, & Pauperum, & miserabilium personarum curam habere latè comprobat *Petr. Ant. Ala. de Decur. Christ. quaest. 34. per tot.*

3 Hoc

3 Hoc nomine *Confalonerius* in Ciuitate Florentiæ olim vtebatur qui gerebat in Republica Supremum Magistratum, vt not. *Adrian. Polit. in suo Dictionario in verbo Confaloniere*, hodie designat primam Dignitatem in Magistratu Ciuitatis. & Confalonerius Sanct. Rom. Ecclesiæ est dignitas suprema quæ confertur per Papam *Adrian. Polit. vbi supra*.

DE OFFICIO, ET AVCTORITATE DD. CONFALONERII, & Consulum. Rubrica VIII.

AD Officium DD. Confalonerij, & Consulum spectat vigilem, & præcipuam curam semper habere pro Ciuium Quiete, Ciuitatisq; Vbertate, ac Sanitate conseruanda. Quamobrem in Palatio residere debeant, nec inde, siue a Ciuitate absque rationabili causa, & licentia Domini Confalonerij recedere valeant, nec pauciores quatuor de Palatio exire debeant, cum Familia, Pallijs, ac Vestibus honorificis; In Palatio vero simul comedent, Tubis in Arenga sonantibus, & pro eorum Victu, quolibet Bimestri habeant Florenos centum à Camera Ducali, & alios Florenos centum à Depositario Communis; Et durante eorum Officio, proprias Artes publicè exercere non audeant; Sed cum assistentia Cancellarij diligenter curent, ne Officiales Ciuitatis, aut Comitatus negligentiam, fraudem, aut dolum, siue illicitam exactionem committant, aut damnum, & iniuriam alicui inferant; Quod Statuta, & Decreta perpetuò custodiantur, & per omnes Iudices seruentur; Reformationes, siue Resolutiones, quæ per Consilium in dies fieri solent, executioni demandari faciant: Venerabile Corpus S. Vbaldi debita Veneratione exornatum, & expolitum conseruari curent, Clauesque apud se diligenter retineat; Iuramentum à DD. Locumtenente, & Potestate, nec non à Notario Maleficiorum, alijsque Officialibus super eorum Officij obseruatione in ingressu recipiant; In pœnis, quæ libras decem non excædunt, gratiandi Facultatem habeant; Et ne Monopolia per Artifices, siue eorum Vniuersitates, vel aliquæ Constitutiones fiant, quæ generalibus Staturis aduersentur; prohibeant, & in Vendentes ad Victum necessaria animaduertant; Priuilegium Ciuilitatis, & Exemptionis nouis Incolis, vt infra dicetur, concædant. In Refectione Murorum, Pontium, Aquæductuum, ac omnium Ædificiorum publicorum sollicitam Curam, & diligentiam adhibeant, eaque frequenter visitent, & ne vitientur, prohibeant; Nobile Ædificium, in quo resident, illæsum omninò conseruent; Sicut etiam Palatium, in quo Ius redditur, Iudicibus per eos locari solitum; Nouam Fabricam ad maiorem Iudicum commoditatem, & Ciuitatis ornatum, & perfici omnino curent; Vias quascunque tàm in Ciuitate, quàm in Districtu manuteneri, & expurgari mandent; Et si super illis aliqua differentia oriatur, adhibitis Syndicis, prout hactenus obseruatum est, terminent, & decidant, Præconia inspiciant, & vtilia omnia registrari faciant; Portarum Stationarios, & Custodes, Publicanos, & Executores indebite exigentes coerceant, & ad seruandum Tabulas mercedum compellant. Annonam sæpe visitent, & rectè administrari curent; eiusque Præfectos (cum opus fuerit) conuocent, & admoneant; illorumquè differentias; nec non Panefaculorum, Beccariorum, & aliorum Extraordinariorum, sicut etiam Damni Dati (si ab eius Officialibus quomodocumque reclamari contigerit) summariè terminent, & decidant; Officiales Societatis Misericordiæ, quæ ex Voto Ciuitatis instituta est, pium, ac laudabile Institutum pro subuentione Pauperum, & Infirmorum, integrè, ac diligenter exercere faciant; Hospitale etiam, & Montem Pietatis singulis Mensibus visitare teneantur, & illorum indigentijs, & defectibus prouidere; Sicut etiam singulis Annis de Mense Iulij, adhibitis Medicis, & Chirurgo Communis visitare debeant omnes Aromatarias, ad hoc, vt in illis Pharmaca non deficiant, & sine bene conditionata, aliàs illa proijcere, & prohibere valeant; Carceratos etiam quolibet Mense, Pauperum Aduocato, & Procuratore adhibitis, visitent, eorumque Cau-

ſas Iudicibus pro expeditione accuratè, ac diligenter commendent; Cum Publicis Administratoribus rationes poni faciant per Reuiſores Communis, eorumquè Computa ſolidari, regiſtrari, & Debita perſolui omnino curent; Præcepta ſub pœna duorum ſcutorum pro quolibet in concernentibus eorum Officium contra inobedientes comittere; & exigere valeant, ac etiam Iudicis Officium, & auxilium implorent: Si in negocijs terminandis concordes non fuerint, ſcrutinio terminent; & Conſilium DD. Deputatorum (ſi opus fuerit) adhibeant; Scandalis omnibus obuiare, & ob id (ſi occaſio requirat) Sereniſſimo Principi quamprimùm ſupplicare ſtudeant; Si quis Officialis Communis infra annum moriatur, alterum eligere debeant, Et ad Funeralia Domum egrediendo, non accedant, niſi in caſu mortis Confalonerij, ſiue alicuius Conſulis, aut Iudicis: Monſtram etiam quolibet Bimeſtre à Barigello de eius Familia, & Equo, fieri curent à Reuiſore Ducali, & ad effectum Syndicatus per Notarium Cameræ in ſcriptis redigi faciant: Omnia demum Ciuitati vtilia iuxta temporum, & negociorum qualitatem prouidere diligenter curent.

SVMMARIVM.

1 *Decuriones non debent exercere officia vilia.*
2 *Magiſtratus debet habere curam Montis Pietatis, & locorum Piorum.*

ANNOTATIO.

Concordat cum hoc ſtatuto in pluribus ſtatutum Vrbis *lib. 1. cap. 15. ferè per tot.*

1 Quod Decuriones non debeant exercere officia vilia eſt tex. *in l. ſi quis procurationem 34. & ibi gloſ. & l. vniuerſos 15. et bi pariter gloſ. et Bart. C. de decurio. lib. 10.* & tradunt *Rolan. conſ. 66. num. 39. lib. 1. & Loſan. de iur. vniuerſ. lib. 1. cap. 3. num. 16.* vbi expreſsè dicit, Decuriones non debere exercitium Tabellionatus, neque officium Procuratoris exercere, vt ibi per eum.

2 Dixi ſupra in rubr. præcedenti ad curam DD. Conſiliariorum, & Magiſtratus ſpectare prouidere indemnitati Montis Pietatis, Hoſpitalium, Annonæ, & ſimilium pro bona gubernatione Ciuitatis ex *Pietr. Ant. Ala de Decur. Cariſt. quaeſt. 34.* quæ hic non repeto.

Habetur etiam in hoc ſtatuto, quod DD. Confalonerius, & Conſules Ciuitatis Eugubij habent inter cætera authoritatem gratiandi in pœnis non excedentibus ſumma decem librarum, quam authoritatem habet etiam Magiſtratus Terræ Cantiani Patriæ meæ ex Conceſſione q. Federici Feltrij Ducis Vrbini, & ita quotidie practicatur.

DE IMMVNITATE DD. CONFALONERII, ET CONSVLVM.
Rubrica IX.

Rationi conuenit, Exiſtentes in Magiſtratu ab omnibus oneribus perſonalibus Immunes eſſe, minuſquè Ciuiliter etiam per octo dies præcedentes, & ſubſequentes ab aliquo conueniri poſſe, nec alios proprio, ſiue procuratorio nomine conuenire; Niſi tamen ij, quos nomine proprio conuenire voluerint, eſſent ſuſpecti de fuga, vel Forenſes; quo caſu procædere valeant per Procuratorem tantum, vſque ad Satiſdatione de Stando iuri, & Iudicatum ſoluendo, ſi talis ſatiſdatio de iure præſtanda ſit. Quamobrem nec pro alijs poſtulare valeant, & in eorum proprijs cauſis tantùm, durante Officio terminus alicui Partium non currat, ſed eorum Cauſæ in eodem ſtatu maneant, nec interim præſcriptio vlla currere cenſeatur; Pari ratione contra eos inquiri non poſſit, præterquàm de graui Crimine, ex quo pœna Corporis Afflictiua veniret imponenda; Arma non tamen prohibita, & in locis prohibitis; tàm Ipſi, quàm eorum Familia deferre valeant, alijſque Priuilegijs, & emolumentis hactenus frui ſolitis, in futurum potiantur.

SVMMARIVM.

1 *Decuriones habeat immunitatem ab oneribus extraordinarijs.*
2 *Officiales, et Magiſtratus durante officio non poſſunt conuenire, nec conueniri,*
Quod procedit in Magiſtratibus maioribus, et temporalibus, num. 3.
Maiores Magiſtratus qui dicantur. num. 4.
Et qui dicantur minores, num. 5.
Et prædicta procedunt tam in citatione verbali quam reali, num. 6.

Statut

Ita ut neque teneantur mittere procuratorem, num. 7.

Et d. priuilegium procedit parte tantum opponente, num. 8.

Et solum in loco, vbi Magistratus geritur, secus in alijs, num. 9.

Et vtrum Officialis possit comparere per procuratorem, num. 10.

11 *Magistratum gerens non potest inquiri, nisi pro delictis grauibus, secùs pro leuibus.*

12 *Officiales, & eorum familia possunt deferre arma.*

Nec non etiam Curiales, & familiares Principis, num. 13.

Ac etiam possunt illa deferre famuli Episcoporum, num. 14.

Et familiares S. Officij, & famuli Inquisitorum, num. 15.

Familiares tamen appellatione, qui veniant in d. casu, num. 16.

ANNOTATIO.

1 Decuriones quod habeant immunitatem ab oneribus extraordinarijs tradit *Bart. in l. curiales 24. C. de decur. & eor. filijs lib. 10.* nec non *Losau. de iur. vniuer. par. 1. cap. 3. num. 38.* Quod existentes in Magistratu sint exempti ab oneribus personalibus adest etiam statutum huic conforme in Oppido *Fiuizani*, de quo meminit *Borgn. decis. 5. per tot.*

2 Existentes in Magistratu, & Officiales durante officio quod non possint conuenire, nec conueniri vti disponitur in hoc statuto est tex. *in l. pars litterarum 48. ff. de iudic.* & tradunt *Fenzo. ad Stat. Vrb. cap. 15. num. 7. & 8. Scacc. de iudic. lib. 2. cap. 9. num. 977. & seq.* vbi plures dat concordantes, *Thomat. decis. March. 13. num. 19. & Mastril. de Magist. lib. 6. cap. 5. num. 9.*

3 Quod tamen habet locum in Magistratibus, & Officialibus maioribus habentes dignitatem cum administratione, & in temporalibus, non autem in perpetuis, secùs autem in Magistratibus, & Officialibus minoribus, qui benè possunt conuenire, & conueniri etiam durante Magistratu, vt docent *Amod. de Sindic. in verbo Olim Potestatem, &c. num. 42. Scacc. de iudic. d. lib. 2. cap. 9. num. 1004. & Fenzon. ad stat. Vrb. d. cap. 15. num. 7. & 8.*

4 Maiores verò Magistratus dicuntur illi qui habent Imperium, & qui iubere, & coercere, & carcerare possunt, quales sunt Consul, Præfectus, Pretor, Conseruatores Vrbis, Senatores Magni, Quæstor, & similes, vt docent *Amod. de Sindic. in d. verbo Olim Potestatem num. 42. & Scacc. vbi supra num. 1005.* vbi alios dat concordantes, & *Fenzon. ad stat. Vrb. d. cap. 15. num. 8. & 9.*

5 Minores verò Magistratus dicuntur qui simplicem habent iurisdictionem, vt declarant *Vant. de nullit. in tit. de nullit. ex defect. iurisd. num. 34. & seq. & Scacc. de iudic. d. cap. 9. num. 1006.* vbi exemplificat in defensoribus Ciuitatum, in Magistratibus Municipalibus, in Iudicibus pedaneis, & simil. vt ibi per eum, & ante eos dixerunt *Abb. & Felin. in cap. legebatur 3. de maior. & obed.*

6 Quam conclusionem habere locum tam in citatione verbali, quam reali firmat *Scacc. in d. cap. 9. num. 979.*

7 Ita vt neque Officialis sic citatus verbaliter teneatur mittere Procuratorem inuitus cum alias priuilegium nihil operaretur, vt not. *Iaf. in l. 2. in sec. not. ff. de in ius vocando, Abb. in cap. querelam 2. sub num. 7. de procur.* & alij quos refert, & sequitur *Scac. in d. cap. 9. num. 980.* benè comprobans.

8 Quod priuilegium habere locum parte tamen opponente, alias secus post *glos. Iaf. Menoch. Grat. Giurb. Surd. & Rot.* per eum adductos tuetur *Thom. decis. March. 13. num. 23. & seq.*

9 Et solum habet locum in loco vbi Officialis Magistratum gerit, secus tamen est si ille conueniatur in patria, vel in allo loco, vbi sortiretur forum, quia ibi posset conueniri, vt not. *glos. in l. si præsens 18. C. de Episc. audien. Iaf. in d. l. 2. sub nu. 3. ff. de in ius voc. Felin. in d. cap. legebatur 3. nu. 4. de maior. & obed. & Scacc. d. cap. 9. num. 984.* vbi dicit, ita seruari in practica.

10 Vtrum verò d. Officialis possit comparere per Procuratorem, dicit quod sic *Thomat. d. decis. 13. num. 20.*

11 Quod verò existentes in Magistratu non possint inquiri, contra eos procedi criminaliter, nisi pro delictis grauibus, non autem pro leuibus delictis, vti habetur in hoc statuto docet *Scacc. de iudic. lib. 2. cap. 9. num. 993.* qui num. anteceden. quærit, quid dicendum sit pro delictis per Officialem commissis occasione officij ipsum concludas, & videas etiam in meis *Resol. crim. in verbo Sindicatus Resol. 4. per tot.*

12 Nota quod Officiales, & eorum familia possunt deferre arma absque po[illegible] incursu, vt tradunt *Farinac. de var. ac diuer. crim. quæst. 108. num. 99. Caball. resolut. crim. casu 107. num. 2. & seq. cent. 2. Maffin. de confiscat. bonor. quæst. 8. num. 37. Sperell. decis. 128. num. 63. par. 2.* & dixi ego *latius in Resolut. crim. in verbo Arma. resol. 19. num. 1.*

13 Prout etiam possunt illa deferre Curiales, & familiares Principis, *Ciriac. contro. 152. num. 11. Andreol. contro. 426. num. 2. qui contro. 325.* tenet illa deferre posse etiam Doctores latè comprobans.

14 Et familia, & famuli Episcoporum *Farinac. de var. ac diuer. crim. d. quæst. 108. num. 100.* latè *Sperell. decis. 128. num. 51. & seq.* reprobans *Carleu.* contrarium sentiente, & *Vrsel. in exam. apum concl. 143. num. 90.* qui dant concordantes.

15 Et eo magis illa deferre possunt familiares S. Officij, & famuli Inquisitorum *Farinac. in d. quæst. 108. num. 101. & in tract. de hæres. quæst. 382. num. 91.* latè *Sperell. d. decis. 128. num. 82. Caren. de Offic. S. Inquis. par. 1. tit. 14. ferè per tot. Maffin. de confisc. bon. d. quæst. 8. num. 40.* & dixi ego *in dict. Resol. 19. num. 3.*

16 Familiæ tamen appellatione venit in d. casu non solum, qui stat in eadem domo ad panem, & vinum Officialis, sed etiam qui si inseruit manendo extra domum recipiendo ab officiali mercedem in singulos dies, mensem, vel annum, ex qua viuere possit, vt probat *Caball. resolut. crim. casu 290. per tot. cent. 3.* & non dissentit *Barbos. de appell. ver. sign. appell. 96. in princ.* & dixi ego *d. resol. 19. in fin.*

DE OFFICIO CAPELLANI DD. CONFALONERII, ET CONSVLVM. Rub. X.

CApellanus qualibet die, cum fuerit requisitus, Missæ Sacrificium in Capella Palatij celebrare teneatur: Dum Generale Consilium faciendum sit, antequam claudatur, coram Consiliarijs, cum Stola solitis Orationibus, Spiritus Sancti Gratiam inuocare, & eo expleto Gratiarum Actiones similiter reddere debeat; Magistratui assistat, & quæ ad Diuinum cultum memoranda, & facienda sunt circa Festiuitates annuatim currentes; Ecclesiarum Visitationes, Processiones, Orationes, & similia diligenter expleri faciat; Corpus S. Vbaldi mundum, & ea, qua decet Veneratione detineri curet; & cum eius Arca aperienda sit, accuratè assistat; omniaquè expediat ad suum Officium spectantia, Ac interim expensas in Palatio habeat, cum solito Salario scutorum duodecim.

ANNOTATIO.

OFficium Capellani Illustrissimorum DD. Consulum in Ciuitate Eugubij est valde honorificum, cum illud non soleat conferri, nisi solis Ciuibus, & cum ad illius Officium spectent plura spiritualitatem concernentia, & præcipuè circa S. Corpus Beati Vbaldi, vt habetur in hoc statuto, & tradit *Andreol. contr. 381, n. 11*, cum in hoc plurimum valeat communis reputatio, vt dicit *Rota apud Bich. decis. 208. n. 22.*

DE OFFICIO, ET AVCTORITATE D. LOCVMTENENTIS. Rub. XI.

D. Locumtenens cum primùm aduenerit, Præstito Iuramento in forma in manibus Cancellarij Communis, Omnem diligentiam adhibeat pro pacifico, & quieto Statu Ciuitatis, & eius Territorij: Secundas causas tàm Ciuiles, quàm Criminales, aut Mixtas celeriter in Appellatione cognoscat: In primis verò Causis se non intromittat, Nisi in Delegatis à Serenissimo Principe, vel in causis eorum Locorum, quæ eius Iurisdictioni sunt immediatè subiecta, Vel etiam in causis delationis Armorum extra rixam, Venationum, & Piscationum in locis reseruatis, Præfectorum Annonæ, & aliorum Officiorum Ciuitatis, Et si qui electi, seù extracti ad Magistratum, vel aliud Officium Communis, Munus illud subire, & exercere nollent, Cognoscendò summariè cum participatione Imbussolatorum, & corrigendo errores, & grauamina, quæ manifeste apparerent contra prædictos: In Administrationibus Locorum piorum à Laicis faciendis, prouideat, quòd per eos rectè gubernentur, eorumque Debitores ad soluendum summariè cogat; Et Administratores omnes in Ingressu sui Officij infra Bimestre ad Rationes reddendas, & satisfaciendum compellat.

Sicut etiam cognoscere poterit Causas Ciuiles Minimas; quæ summam florenorum viginti non excædunt, in quibus procedere debeat summarie, & sola Veritate inspecta, & quatenus Testes examinari contigerit, super Intentione solùm eos admittat, & quàm citius ad Expeditionem deueniat absque interuentu Aduocati. Procurator verò pro suo Salario habeat Iulios duos, vsque ad quantitatem Scutorum quinque, & vsque ad decem, Iulios tres, & idem seruari Volumus si à Sententia D. Locumtenentis appelletur.

Lites autem, & differentias miserabilium Personarum, oretenus, & sine scriptis in Camera audiat, & Expediat, prout hodie Excellentissimus D. Io: Petrus Rubeus I. C. Vadensis cum magna eius laude, & Charitate erga Pauperes facit, & obseruat. Pro suo vero salario habere debeat à Camera Ducali Florenos viginti quolibet Mense, alijsque emolumentis hactenus consuetis, potiatur. Et finito Officio stabit ad Syndicatum.

SVMMARIVM.

1 *Administrator quilibet tenetur reddere rationem suæ administrationis.*
Et quilibet de populo potest id petere in iudicio, n. 2

3 *Clausula sola facti veritate inspecta admittit probationes præsumptiuas.*
Cum vigore d. Clausulæ Iudex procedat vti Princeps, num. 4.

Et cum

4 *Et cum d. clausula auferat ordinem iudiciarium, num. 5.*
6 *Licet contrarium teneat Gratian relatus, nu 6.*
7 *Dicta tamen Clausula aufert solemnia non substantialia iudicij, num. 7.*
8 *Reconuentio de maiori summa admittitur coram Iudice, qui non est competens, nisi vsquè ad certam summam.*
9 *Miserabiles personæ quæ dicantur remissiuè.*
10 *Iudices omnes tenentur stare ad Sindicatum.*

ANNOTATIO.

1 HOc statutum mandans quod D. Locumtenens compellat omnes administratores ad reddendas rationes est conforme dispositioni iuris Communis, quæ vult, quod quilibet administrator siuè voluntarius, siuè necessarius, siuè à lege, Iudice, vel parte fuerit constitutus, vel etiam si siue mandato administrauit, illis quibus interest, rationem reddere teneatur suæ administrationis, vt tradunt *Damand. de tutor. & curat. fol. 66. num. 17. Munoz. de ratioc. cap. 3. num. 31. Choel. ad Bull. bon. regim. cap. 45. num. 44. & Rota apud Merlin. decis. 107. num. 3. & in Bononien. pecuniaria seu affictus Gabellar. 8. Martij 1660. coram R. P. D. Verospio post princ.* & tenetur etiam soluere reliquatum appellatione remota, *Thoma. decis. March. 27. num. 5. & seq. Choel. d. cap. 45. num. 45. Rota in Romana seu Nepes. Tutelæ 4. Iulij 1642. coram Card. Cerro*
2 *post prin.* Ita vt quilibet de populo petere possit etiam sine mandato, quod administratores rerum publicarum reddant rationem, vt tradunt *Innoc. Hosti. & Felin. in cap. dilecti 13. de maior. & obed. Munoz. de ratioc. cap. 7. num. 62. & seq. & Choel. ad Bull. Bon. regim. cap. 26. num. 11.*
3 In causis tamen summam florenorum 20. non excedentibus D. Locumtenens vigore d. clausulæ *Sola facti veritate inspecta* potest admittere probationes concludentes præsumptiuè, & a communiter accidentibus, & verisimiles, vt docent *Andreol contro. 79. num. 33. Paitel. exped. 11. nu. 9. Altograd. cons. 23. num. 13. lib. 1. & Barbos. de claus. claus. 173. num. 1.*
4 Cum vigore d. Clausulæ Iudex possit procedere vti Princeps, vt not. *Bertaz. in l. si quis maior num. 60. C. de transa. & Barbos. d. claus. 173. num. 6.* &
5 cum d. clausula auferat ordinem iudiciarium, & reducat ad formam iudicij de iure gentium, vel naturali, vt post *Menoch. Valas. Aloi. Ricc. Brun. à Sole, & Rota Bonon.* per eum relatos firmat *Barbo. d. claus. 173. num. 9.* qui *num. 19.* dicit per d. clausulam censeri etiam derogatum ferijs rusticis, vt ibi per eum quamplures effectus d. clausulæ referentem.
6 Licet contrarium teneat *Gratian. decis. March. 68. num. 8. & seq.*
7 Dicta tamen Clausula *Sola facti veritate inspecta*, & Clausula *Manu Regia* tollunt solemnia, non autem substantialia iudicij *Rota decis. 500. in fin. par. 3. & decis. 445. num. 6. par. 1. diuer.*
Aduerte tamen, quod licet D. Locumtenens habeat solam iurisdictionem in prima instantia vsq;
8 ad summam florenorum 20. si tamen reus reconueniat actorem de summa excedente d. florenos 20. D. Locumtenens potest de d. reconuentione cognoscere, vt tradunt *Deci. in l. si idem cum eodem 11. §. qui mutua num. 3. ff. de iurisdic. omn. Iud. & Caph. cons. 406. num. 21. lib. 3. nec non Calui. de equit. lib. 2. cap. 112. num. 1. & seq.*
9 Quæ autem dicantur personæ miserabiles, quarum causas potest D. Locumtenens oretenus cognoscere sunt Pupilli, Viduæ, Orfani, & alij relati per *Nouar. de elect. & var. fori. sect. 2. quæst. 1. 2. 3. & 4. & plur seq. per Pract. Ridolph. par. 3. cap. 4. ferè per tot. & per Marsil. Cala de modo artic. §. 1. glos. 1. ferè per tot.*
Dum verò hoc statutum mandat, quod D. Locumtenens finito officio maneat ad sindicatum con-
10 cordat cum iure communi, a quo disponitur, quod Magistratus omnes muneris gesti rationem reddere teneantur ad tex. *in l. 1. C. vt omn. Iud. tam ciuil. quam milit.* & tradunt *Amod. de sindic. in exord. num. 1. Mastril. de Magist. par. 2. lib. 6. cap. 1. & Fenzon. ad stat. Vrb. cap. 13. in prin.* & vide infra *Rubr. 19.*

DE INGRESSV, ET IVRAMENTO D. POTESTATIS.
Rubrica XII.

PRætor electus ad Regimen Ciuitatis sit, & esse debeat I. D. Et honorificè indutus super equo à Doctoribus, & Procuratoribus Curiæ associatus, ingrediatur Ciuitatem, Tubis præcedentibus, & antequam vadat ad Palatium suæ Residentiæ, visitare debeat Ecclesiam Beatissimæ semper Virginis, Confraternitatis Alborum, & Oblatione de more facta; Via solita ad Palatium Communis incedat, & in Sala inferiori, ostensis prius Literis patentibus, & per Cancellarium Communis perlectis, Iurabit corporaliter tactis scripturis coram D. Confalonerio, & Consulibus in manu dicti Cancellarij recipientis pro Serenissimo Duce Nostro, Quòd Fidelis erit Celsitudini Suæ, Officium sibi commissum per se, suosque Officiales legaliter, & bona fide, cum omni diligentia, & integritate exercebit; Statuta, ac Decreta seruabit, omnia, & singula Iura Communis illæsa tuebitur; Commissiones, & exactiones illi à Magistratu propositas exequi faciet; Hospitalium, Viduarum, & Pupillorum, omniumquè miserabilium personarum benignus Defensor, ac Protector erit: Ius, & Iustitiam vnicuique pro viribus administrabit, & in fine sui Officij stabit ad Syndicatum, & parebit Iudicato.

SVMMARIVM.

1 *Iudex debet esse protector pupillorum, viduarum, & miserabilium personarum.*

2 *Iudex debet iurare obseruantiam statutorum loci, vbi ius dicit.*

Non tenetur tamen illa obseruare quando sunt illicita, inhonesta, & non sunt in vsu, num. 3.

ANNOTATIO.

1 QVod bonus Iudex vti habetur in hoc statuto debeat esse protector viduarum, pupillorum, & miserabilium personarum habetur *Ecclesi. cap. 4. ibi In Iudicando esto pupillis misericors, vt pater*, & tradit *Nouar. de elect. & varia. fori. tom. 2. in prin.* Cum Deus sit particularis protector viduarum, & pupillorum, vti habetur *Exod. cap. 22.* & not. *in decis. 2. apud Nouar. vbi supra in prin.* Bonus autem Iudex debet assimilari supremo Iudici idest Deo, vt not. *Gemin. cons. 53. sub num. 9. & Card. Tusc. pract. conclus. litera L concl. 382. num 1.*

2 Et quod Iudex debeat iurare obseruantiam statuti loci, vti habetur in hoc statuto tradunt *Castr. cons. 467. num. 5. in fin. & Card. Tusch. pract. concl. litera I. concl. 393. num. 1.* licet non teneatur

3 illa seruare quando illa sunt illicita, vel inhonesta, *Roma. cons. 218. num. 4. & seq. Card. Tusch. d. concl. 393. num. 14.* & quando illa non sunt in vsu, vt dixi supra *in praelud. num....* & in alijs casibus qui recensentur per *Card. Tusc. in d. concl. 393. ferè per tot.*

DE OFFICIO D. POTESTATIS. *Rubrica XIII.*

D. Potestas in primis Instantijs cognoscat Causas quascunque Ciuiles, siue Criminales, aut Mixtas, in quibus habeat omnimodam Iurisdictionem, merum, & mixtum imperium, & Gladij Potestatem; Quamobrem qualibet Die iuridica ad solitum Tribunal sedeat, cum assistentia quatuor Notariorum Actuariorum, & Causas ipsas celeriter infra tempora à Statutis praefixa expediat: Pupillis, & Minoribus Tutores, & Curatores dabit, in Integrum, vt Iuris erit restituat, Statuta, atq; Decreta vti iacent, absque sophistica interpretatione, & in eorum defectu Iura Ciuilia, & Canonica obseruabit: Manus puras, & mundas habebit, & ab omnibus illicitis exactionibus totaliter abstinebit, eiusque Officiales abstinere faciat: De Ciuitate, & eius Districtu sine licentia Serenissimi non recedet; & si ipse, vel D. Locumtenens de licentia recesserint, censeantur per modum prouisionis alterutrum in Officio substitutos esse. Cum Ciuibus non comedet, aut bibet, nec munera ab aliquo recipiat: In adeundo se facilem praebeat, & in vlteriorem familiaritatem alios non admittat: Magistratum exeuntem de Palatio; Itemque redeuntem vsque ad scalis comitetur: Notarium habeat à Serenissimo Duce deputandum ad notandum, & describendum omnia Maleficia, Delicta, Acta, & Sententias, quae fieri contigerint in Ciuitate, vel eius Districtu, In quibus possit procaedere, condemnare, & punire prout Iuri magis conuenire videbitur, secundum formam Iuris, Statutorum, & Decretorum, vt superius diximus: Sententias Criminales ad solitum Tribunal proferat, illasque ac caetera Acta, durante eius Officio diligenter describi, atque custodiri faciat: Nequeat tamen deuenire ad effectualem executionem penae Corporis afflictiuae alicui pro delicto infligendae, absque Scientia, & Ordine Serenissimi Ducis, & singulis mensibus notula Carceratorum, & Causarum Criminalium in Audientiam transmittere curet, Nec possit examen Testium in Causis Criminalibus grauioribus alicui committere, sed per se ipsum examinare, & Reos constituere, omnique diligentia eorum causas expedire: Pro suo vero Salario habeat pro quolibet Mense à Camera Ducali Florenos sexdecim alisque emolumentis solitis potiatur.

SVMMARIVM.

1 *Iudex debet per se testes in causis criminalibus examinare,*

Et multo magis debet per se reum constituere, num. 2.

3 *Iudex debet fugere familiaritatem, praecipuè cum reis.*

ANNOTATIO.

1 QVod Iudex debeat per se in causis criminalibus testes examinare cui disponitur in hoc statuto ad effectum videndi quo vultu, qua audacia, & quo affectu deponant post *Alber de malef. de testi. cap. 7. num. 72. & Scap. de iure non script. lib. 3. cap. 51. num. 15.* per eum relatos omninò

ninò suadet *Ambros. in proces. inform lib. 1. cap. 2. num.* 4. nisi negociorum multitudo aliter suadeat vt ibi per eum *Zuffi. de legit. proc. quæst.* 61. *num.* 1. & præcipue requiritur præsentia Iudicis in confrontatione, *Zuffi. de legitim. proces. quæst.* 132. *num.* 7.

2 Et multò magis debet Iudex per se ipsum reum constituere ad notata per eundem *Ambros. in d. proc. inform. lib.* 2. *cap.* 6. *num.* 2. *& sequen. & per Cartar. in pract. inter. reo. lib.* 2. *cap.* 1. *num.* 10. *& sequen.*

3 Et quod Iudex familiaritatem præcipuè cum reis non admittat, cum ex illa nascatur contemptus vti habetur in hoc statuto admonet etiam *Cartar. in pract. inter. reo. lib.* 2. *cap.* 1. *num.* 10. *& sequen.*

DE OFFICIO NOTARII MALEFICIORVM. Rubrica XIV.

NOtarius Maleficiorum, præstito prius Iuramento, & fideiussore in forma in manibus Cancellarij De quibuscunque Delictis, & Maleficijs diligenter inquirat, & relata custodiat, Caueat ne inter Accusatorem, & Accusatum Collusio fiat; deq; Violentijs expulsiuis, ac Turbatiuis, & Damnisdatis, de quibus criminaliter agitur: omnia accuratè apud Acta referat, integramque maleficiorum omnium Informationem, omni dolo, & fraude cessante, recipiat; Nec qualitates vllas delicta augentes, vel Reum excusantes omittere, aut quicquam vltra veritatem apponere audeat: In discessu Iudicum, omnes, & singulas Scripturas, & Litteras Ducales, ad Causas Criminales spectantes, sibi consignari faciat, illasq; in Cancellaria apponat, & custodiat; Libros omnes ab eo confectos publicare, & publicatos in Cancellaria dimittere teneatur, Vt deinde per Successores reperiri possint, & procedi ad expeditionem causarum, ad pœnam quocunque casu quinquaginta librarum. Suumque Officium, mercede consueta contentus, incorruptè omninò exerceat. Quo finito stabit ad Syndicatum.

SVMMARIVM.

1 *Iudex in examinandis testibus tenetur recipere integrè quod ipsi deponunt.*

2 *Cancellarius criminalis a pauperibus nihil debet recipere pro copijs.*

3 *Pauper autem quis dicatur remissiuè.*

ANNOTATIO.

1 QVod Iudex, & Cancellarius criminalis in examinandis testibus teneantur recipere integrè quod ipsi testes deponunt siuè pro, siuè contra reum, nec possint testium depositiones diuidere cum ipsi teneantur inuestigare veritatem tam pro reo, quam pro fisco tradunt *Farinac. de testib. quæst.* 74. *num.* 16. *Guazz. defen.* 14. *cap.* 2. *num.* 1. *& seq. Ambr. in proc. inform. lib.* 1. *cap.* 2. *num.* 8. *& seq.* qui valdè exclamat contra aliter facientes, & ibi *Alden. num.* 8. *Zuffi. de legit. proc. crim. lib.* 3. *quæst.* 189. *num.* 1. *& seq.* & late probaui ego *in Resolut. crimin. in verbo Iudex Resolut.* 11. *numer.* 1. *& sequen.* vbi dixi tales depositiones testium diuidentes non esse immunes a crimine falsi.

2 In causis pauperum non posse Cancellarium aliquid recipere pro copijs processus, & similium vltra *Bulla Pij Quarti, & Pauli Tertij* tradunt *Cartar. Ambros. Guazz. & Scacc.* quos retulis & sequutus sum ego *in Resol. crim. in verbo Copia Proces. resol.* 1. *num.* 5. cum quibus pertranseunt *Alden. ad Paitel. exped.* 93. *num.* 29.

3 Quis autem dicatur pauper videas per *Mascar. de prob. concl.* 1159. *vol.* 3. *ferè per tot. & per Paitell. exped.* 60. *num.* 25. *& seq.*

DE OFFICIO BARIGELLI, ET EXECVTIONIBVS PER EVM, Et alios Officiales faciendis. Rubrica XV.

BArigellus antequam ad suum Officium admittatur, se presentet coràm D. Confalonerio, & Consulibus, cum Litteris patentibus suæ electionis, Quibus lectis per Cancellarium Communis, in eius manibus iurare teneatur, Officium suum fideliter, sine dolo, & fraude exercere; Ac propterea ad effectum Syndicatus idoneum Fideiussorem præstare teneatur, & habere debeat ad minùs septem Satellites, & alterum ad Custodiam Carcerum, suis expensis, & Salario detinendos; quorum Vnus sit Executor omnium Pignorum faciendorum in Ciuitate. Alter verò in Comitatu, qui finito eorum Officio teneantur stare ad Syndicatum. Alioquin teneatur Barigellus

Querelantibus ad omnia damna per eos illata tempore sui Syndicatus Bannitos omnes, & Condemnatos perquirere teneatur, eosquè personaliter capere, in Carceres ducere, & diligenter custodire: Et propterea debeat habere Equum aptum ad percurrendum quocunque opus fuerit; & cum sua Familia ire debeat de Nocte ad cercam per Ciuitatem tribus vicibus ad minus in qualibet hebdomada, & repertos in fragranti Crimine capere debeat, & incarcerare, nec possit extra Ciuitatem pernoctare, nisi pro aliquo casu suum Officium concernente, sub pœna XXV. librar. quoties in aliquo prædictorum contrafecerit: Item debeat prædictus Barigellus, eiusque Executores, & Officiales, omni fraude remota, solicitè facere Executiones Condemnationum quarumcunque, tam suo tempore factarum, quam Præcessoris; & etiam teneatur facere Executiones pro priuatis, & particularibus Personis, habita prius poliza manu publici Notarij de Mandato Superioris, in qua contineatur Dies, Mensis, & Annus, nomen Iudicis, Persona, contra quam committitur, ad cuius instantiam, & pro quanta quantitate: Quod si executio facta sit in re mobili, vel se mouente, teneatur Executor, vel Officialis res omnes describere in suo Bastardello, & eas in termino vnius diei, si in Ciuitate, vel Burgis talis executio facta sit; depositasse penes Depositarium Pignorum; Si vero in Comitatu, termino quinque dierum; Quibus Pignoribus vti non possint in proprios vsus, sub pœna XX. librar. pro quolibet, & qualibet vice; Quod si prædicti Executores post Licentiam, & mandatum infra octo dies in Ciuitate, & quindecim in Comitatu neglexerint executionem facere, teneantur in Syndicatu ad interesse Creditoris: Caueant etiam ne recipiant ab aliquo Debitore executiones, sine earum mercedes, nisi realiter, & cum effectu illas in totum, si fieri potest, vel in partem fecerint: Nec pro executione facienda, à Creditoribus aliquid prætendere, siue recipere vllo modo possint, ad supradictam pœnam qualibet vice incurrendam: & quolibet Bimestri Monstram faciet de Familia, & Equo coràm Reuisore Ducali; Pro suo verò Salario habere debeat quolibet Mense Scuta Vigintiduo cum dimidio, Videlicet Scuta decem à Communi, scuta vero duodecim cum dimidio à Camera Ducali; Alijsque emolumentis hactenus consuetis potiatur: iuxta Taxam quæ sigillatim habetur in fine Quinti Libri. Et finito Officio stabit ad Syndicatum.

SVMMARIVM.

1 *Barisellus tenetur ad omnia damna illata creditoribus per eius executorem.*

2 *Debitor ad fugiendam executionem potest soluere in manibus executoris.*

Qui executor tenetur creditori, & pro eo Barisellus, num. 3.

4 *Executor non potest pro facienda executione ciuili ingredi domum clausam.*

Secus tamen est pro exequendo criminaliter contra delinquentem, num. 5.

6 *Executori creditur quod bona executata sint debitoris, & ab eo possessa.*

ANNOTATIO.

1 QVod Barisellus teneatur ad omnia dãna illata creditoribus per illius executores facit tex. *in l. 1 in princ. & §. familia, & ibi not. Doct. communiter, ff. de public.* & tradunt *Farinac cons. 18 num. 16. lib. 1. & Posti. de subhast. inspec. 14. num. 71.* vbi alios dat concordantes.

2 Debitor ad effugiendam executionem potest soluere debitum executori, & liberatur *l. à Diuo Pio 15. §. sed si emptor ff. de re iudic. Salust. Tiber. in pract. A. C. lib. 1. cap. 41. in fin. Rebuff. de praeco. licit. & subhas. art. 1. glos. 2. num. 15.* latè *Posti. de subhast. inspec. 14. num. 69. & seq.*

3 Qui executor tenetur creditori, & pro eo Barisellus, *Rebuff. vbi supra proximè, Post. d. inspect. 14. num. 71. & 72.* dicens in Vrbe adesse *Constitut. Pauli V. super reform. Tribun.*

4 Executor autem non potest pro facienda executione ciuili ingredi domum clausam, & frangere ostia, nisi mandatum contineat clausulam *Aperiatur per vim Sola ad Constit. Saband. lib. 3. de forma proced. in pign. bon. mob. glos. 1. nu. 16. Posti. de subhast. d. inspec. 14. num. 74. & seq.* & dixi ego *in Resol. crim. in verbo Captura Resol. 1. num. 5.*

5 Licet id possit facere in causa criminali pro carcerando delinquente, vt post *Put. Foller. Farinac. Scacc. & Guazzin.* per me relatos probaui, *ego in d. Resol. 1. num. 4.*

6 Executori creditur, quod bona executata sint debitores, *Post. de subhast. inspec. 18. nu. 45. Rot. decis. 533. num. 1. part. 5. & decis. 568. num. 1. d. par. 5. rec.* ita vt dicens contrarium teneatur id probare, vt *in d. decis.* vbi hoc declaratur.

DE OFFICIO CVSTODIS CARCERVM. Rub. XVI.

CVstos Carcerum, præstito prius per eum Iuramento in forma in manibus Cancellarij Communis, Claues penes se diligenter retinere, & Personas ibidem pro quacunque causa detentas custodire debeat, Diem carcerationum, & nomina in Libello annotet, Carceres singulis diebus visitet, & Carceratorum indigentijs prouideat, aut saltem Iudici denunciet, & bis saltem in Mense Carceres mundare teneatur, & curare, quòd Confraternitas S. Ioannis Decollati singulis Diebus festiuis solemnibus Missam Carceratis in Altari solito celebrari faciat; & hæc omnia cum solito salario a Barigello ei dando: Et pro relaxatione, seù liberatione cuiusuis Carcerati, habeat bononenos duos à Ciue, Incola, & Districtuali, à Forense verò duplum; Quod si eius culpa, vel dolo aliquis Carceratus aufugerit, Iudicis arbitrio puniatur.

SVMMARIVM.

1 *Custos carcerum quando teneatur si carcerati ex eius negligentia aufugiant.*

2 *Barisellus quando teneatur, qui Custodem proposuit, & an liberetur illum exhibendo,*

ANNOTATIO.

1 CVstos Carcerum quando teneatur si carcerati ex eius negligentia, seù dolo, vel illius substituti aufugiant latè tradit *Farinac. de carcer, & carcer. quæst.* 31. *per tot.* ipsum consulas, quia longum esset omnia hic recensere.

2 Et quando Barisellus teneatur, qui Custodem proposuit, & an liberetur illum exhibendo latè pariter tractant *Farinac. de delict. & pœn. quæst.* 24. *num.* 53. *& sequen. & Scac. de indic. lib.* 2. *cap.* 11. *num.* 540. *& seq.* ipsos consulas.

DE VISITATORIBVS CARCERVM. Rubr. XVII.

VT Carceratis in eorum indigentijs subueniri possit, nec paupertate oppressi omnino destituantur: Volumus, quod duo Electi à Confraternitate S. Ioannis Decollati, quolibet Mense Carceratos visitare possint ad effectum prouidendi de eorum necessarijs, Illosque Iudices omnino admittere debeant cum præsentia ipsorum, siuè Notarij Maleficiorum, adhoc, vt nullo pacto eorum munus in alloquendo, seù alias excedere valeat.

ANNOTATIO.

1 De Visitatoribus Carcerum integrum edidit tractatum Episcopus Scannarola ipsum consulas.

DE ELECTIONE, ET EXTRACTIONE SYNDICATORVM. Rubr. XVIII.

VT Iudices, & Officiales omnes de gestis, & administratis per eos, rationem reddant, eligantur à Magistratu ad illos Syndicandum duo Ciues, ex primo, vel secundo Gradu, non minores xxx. Annis, nec à Iudice Syndicando condemnati: Quibus addatur Consultor I. D. & Notarius arbitrio Magistratus, & omnes solita mercede à Camera Ducali præstanda, eorum Officium suscipere teneantur.

DE OFFICIO SYNDICATORVM IVDICVM, ET ALIORVM Officialium. Rubrica XIX.

CIues ad Syndicandum electi, præstito priùs Iuramento in manibus Cancellarij, gesta per Officiales diligenter examinent, Querelas audiant, Condemnandum condemnent, Absoluendum absoluant, de male, & negligenter gestis debitas pœnas impo-

imponant. Forma autem procedendi hæc erit: Cum primùm Successor aduenerit, & non ante, Præconia tria fiant per Ciuitatem, quorum vnum cadat in die Sabbati, in quibus moneantur omnes, vt per tres dies post sonum Campanæ, suas Querelas proponant, & prima die Officialis se præsentet cotàm dictis Syndicatoribus, & respondendo Inquisitioni contra eum formatæ, præstare debeat idoneum Fideiussorem de stando Iuri, & iudicatum soluendo; & demum diligenter annotatis omnibus Petitionibus, & querelis, & maturè cum eorum Consultore discussis, infra octo dies teneantur ipsorum Sententiam, seu Consultoris Votum in Auditorium Serenissimi transmittere, & si pro iustificatione Querelarum necessarium omnino videatur; ad alios quinque, siue octo dies à Syndicatoribus prorogari possit: Quo Voto deinde recepto, Causam statim pro Iustitia terminare, & expedire teneantur.

SVMMARIVM.

1 *Magistratus quilibet tenetur stare ad sindicatum.*

2 *Petitiones contra Iudicem non attendantur si datæ sint elapso termino sindicatus.*

Etiamsi per illas dantem allegetur absentia, vel impedimentum, n. 3.

Contrarium tamen tenent plures Doctores, n. 4.

5 *Iudex absolutus per sindicatores non potest amplius molestari.*

Fallit, vt num. 6.

7 *Iudices hodie non sindicantur, nisi de dolo, & barattaria.*

Et Iudex quando dicatur committere barattariam, num. 8.

9 *Barattaria contra Iudicem est plenè probanda.*

10 *Probatio contra Iudicem in sindicatu non admittitur per iuramentum suppletorium.*

11 *Iudex non potest sindicari durante officio.*

12 *Feria non obstant in causa sindicatus.*

13 *Barattariam ad probandam non admittuntur testes à Iudice carcerati, & alij.*

14 *Iudici in dubio est fauendum in sindicatu.*

ANNOTATIO.

1 Dixi supra *ad Rub. 11. in fin.* Magistratum quemlibet muneris gesti rationem reddere debere mediante sindicatu ex *Fenzon. ad stat. Vrb. cap. 13. in princ.* & ex *Mastrill. de Magistr. par. 2. lib. 6. cap. 1.* quibus nunc addo, *Massia de confisc. bonor. quæst. 11. num. 8.* vbi dicit, per *Constit. Marcb. lib. 2. cap. 40.* id esse faciendum intra 20. dies, licet in hoc nostro statuto assignentur tantum tres dies ad porrigendum petitiones.

2 Itaut si post lapsum d. termini præsententur petitiones contra Iudicem, illæ non sint admittendæ, neque super illis possit ferri sententia, vt tradunt *Cancer. variar. resol. par. 3. cap. 12. num. 42. Thomat. decis. Marcb. 25. per tot. Massin. de confisc. bonor. d. quæst. 11. num. 11.* & dixi ego *in Resol. crim. in verb. Sindicatus, Resol. 5. n. 1.*

3 Quod habet locum etiam si volens porrigere quærelam contra Iudicem post lapsum terminũ alleget absentiam, ignorantiam, vel aliud impedimentum, quia adhuc illum non esse admittendum voluerunt *Caualc. de Brach. Reg. par. 5. nu. 11. Thomat. d. decis. 25. num. 11. & Guazzin. defens. 1. cap. 23. sub num. 10.*

4 Licet contrarium imò comparentem post elapsum terminum ad quærelandum, & medio iuramento allegantem absentiam, vel aliud impedimentum esse admittendum ad quærelandum voluerunt *Comin. de sindic. cap. 17. num. 20. Giurb. cons. 53. num. 9.* latè comprobans, & *Massia. de confisc. bon. d. quæst. 11. num. 12.* dicens, hanc opinionem approbatam fuisse per Sac. Consultam de anno 1053. in quadam causa Ciuitatis Fulgin. vt ibi per eum, & dixi ego *ind. Resol. 5. num. 4.*

5 Amplia dicta *supra num. 2.* vt eo magis habeant locum quando Iudex fuit absolutus per Sindicatores, quia amplius molestari non potest, vt post *Pat. Rim. iun. 7 arret. & Mastrill.* per eum relatos firmat *Giurb. d. cons. 53. num. 18.*

6 Licet pro obligationibus contractis per Iudicem vti priuatum, & pro delictis non ratione officij commissis possit conueniri etiam finito officio in alio iudicio voluerint *Bald., Aniles, & Cancer.* qui illos refert *var. resol. d. cap. 12. num. 44.* & dixi ego *d. resol. 5. num. 7.*

7 Iudices autem hodie de consuetudine non sindicantur, nisi de dolo, & barattaria, non autem de sententijs, nec de lata culpa, vt tradunt *Lud. concl. 38. illat. 102.* vbi testatur de communi obseruantia Vrbis, Status Ecclesiastici, & totius Italiæ *Giglia. ad stat. Perus. in §. sindicatus, vers. cum quidam, & in anno, num. 6.* vbi dicit, ita mandasse Sac. Consultam, quem referendo sequitur *Massin. in d. quæst. 11. num. 5.* & ita tenent *Farinac, Giurba Scac. Guaz.* & alij per me relati *in Resol. crim. in verba Sindicatus, resol. 3. in princ.*

8 Iudex autem dicitur committere barattariam, dum aliquid accipit, vt non facienda faciat, vel facienda omittat, & vt latiùs declarant *Pascal. Masc. Mastrill. Decian. Farinac. Ant. de Ball.* & alij per me relati in *d. Resol. 3. n. 2.*

9 Barattaria verò est plenè probanda, vt Iudex possit puniri criminaliter, quicquid sit quando contra eum agitur ciuiliter, vt probant *Decian. tract. crim lib. 8. cap. 38. num. 1. & seq. Farinacc.* plenè *de var. ac diuer. crim. quæst. 111. num. 264.* vbi testatur de communi opinione, & *Massin. de conf. bon. d. quæst. 11. num. 16.* & dixi ego *in dict. verb. sindicatus, Resol. 2. n. 8.*

10 Itaut probatio contra Iudicem in sindicatu nõ admittatur per iuramẽtum suppletorium *Seraph. de priuil. iuram. priu. 33. num. 60. & seq.* latè comprobans *Manc. de iuram. par. 2. art. 6. num. 35. Farinac. in frag. crim. par. 2. littera I. n. 1213. & Balth. Thom. in suis tract. var. tom. 2. in tract. de tut. & curat. tit. 19. n. 2951.* vbi dat concordantes quamplures.

11 Iudex

11 Iudex autem non poteſt ſindicari durante officio, *l. nec Magiſtratibus 32. ff. de iniur. Farinac. in d. quaſt. 111. num. 185. Maſſin. de confiſc. bonor. d. quaſt. 11. num. 26. Choell. ad Bull. bon. regim. cap. 19. num. 39.* & alij plures per me relati *in d. verbo Sindicatus reſol. 4. num. 1.* vbi dixi, hoc non habere locum pro crimine barattariæ, & pro delictis commiſſis circa officium, vt ibi eſt videre.

12 Sindicatores in cauſa ſindicatus poſſunt procedere ferijs non obſtantibus in fabricando proceſſum, ſecùs quo ad ſententiandum, *Cancer. vari. reſol. par. 3. cap. 12. n. 28. Rouit. de ſindic. offic. pragm. 1. num. 8. & Maſſin. in d. quaſt. 11. num. 20. & ſeq.* & ſummariè, & ſola veritate inſpecta, *Maſſin. d. quaſt. 11. num. 23.* vbi declarat, quid importent d. clauſulæ.

13 Ad probandam autem barattariam requiruntur teſtes idonei, & non admittuntur teſtes a Iudice carcerati, vel qui dederunt petitiones in ſindicatu, vt latè probaui *ego d. verbo Sindicatus Reſol. 2 ferè per tot.*

14 Aduertendum etiam eſt, quod in Sindicatu in dubio eſt fauendum Iudici, cum illi non ſint calumniandi, nec contra illos ſit facienda ſcrupuloſa inquiſitio in reuerentiam Prioris Officij, vt probat *Puc. de ſindic. cap. 1. num. 1.*

DE OFFICIO CANCELLARII COMMVNIS.
Rubr. X X.

CAncellarius Communis ſit, & eſſe debeat Vir diſcretus, maior XXX. Annis, Legalis, & ſufficiens Notarius, & Ciuis Eugubinus, Qui interſit omnibus Conſilijs Generalibus, & Specialibus, in quibus legere debeat Partita omnia per Magiſtratum proponenda, illaque ſtatim, ac diſtinctè vnà cum diſcuſſionibus, & Reſolutionibus deſcribere in Libro Reformationum infra tres dies, ſub pœna quinque librarum, pro qualibet Reformatione. Teneatur etiam facere omnes, & quaſcunque bullettas de omnibus expenſis faciendis, tàm ordinarijs, quàm extraordinarijs, & de omnibus Salarijs perſoluendis; quæ Bullettæ ſigillari debeant ſolito Sigillo in Capſa retento, Illaſquè regiſtrare Cancellarius teneatur in Libro ad id deputato: Aſſiſtat etiam Extractioni Magiſtratus ſingulorum Nomina publicando, & in eius Ingreſſu Iuramentum deferat iuxta Formam ſuo loco traditam; Taliſquè Extractio, Ingreſſus, & Iuramentum adnotentur per eum in Libro Reformationum, Sicut etiam Electio, & Iuramentum aliorum Officialium, prout hactenus obſeruatum fuit: Vtque magis omnibus innoteſcat, Deputatos, Conſiliarios, & alios Officiales Communis deſcriptos ordinatim habeat in Tabella, in Audientia detinenda: Deſcribat etiam omnia Bannimenta, ac Decreta, quæ in dies fierent à Sereniſſimo Duce, vel ab ipſo communi: Literas eleganti, puroquè ſermone ſcribat, illaſquè ſiue etiam receptas, cum opus fuerit, regiſtret: Omnes ſcripturas à Magiſtratu requiſitus pro Negocijs publicis gratis faciat, & in publicam, & authenticam formam redigat: Teneatur quoque ſe rogare de Sententijs, ſeù Declarationibus, & Mandatis ferendis, & faciendis à Magiſtratu, ſeù Conſilio de Rebus publicis, & de omnibus Inſtrumentis Venditionum, Locationum, Gabellarum, & ſimilium, quæ in dies fieri contingit cum his, qui ſeruire promittunt, tàm in Ciuitate, quàm eius Diſtrictu, illaquè in publicum Librum Reformationum regiſtrare: Patentes etiam, ſiue licentias ſuper extractione Porcorum de mandato Domini Locumtenentis conficiat: Calculatores, ſeu Reuiſores Introituum Communis, exactam rationem ponere cum Depoſitarijs, Exactoribus, & Adminiſtratoribus rerum Communis, diligenter curet, relatoſque Debitores in Partitam referat, manu Reuiſorum ſubſcriptam, illoſque ſtatim in ſolita Tabella, in Audientia affigat: Omnes Libros, & Scripturas in Cancellaria ordinatim retineat, Nec inde exportari permittat, aut copiam petenti faciet abſque rationabili cauſa, & licentia Magiſtratus: Sicut etiam abſque eius licentia, extra Ciuitatem non pernoctabit: Pro Literis Patentibus, quæ ad Annum fieri ſolent Medicis, Chyrurgo, & Magiſtro Grammaticæ, habeat ſcutum vnum paulorum decem à quolibet, & idem pro qualibet Refirmatione: Fidem faciat requiſitus Legalitatis Notariorum, & adhibito Sigillo habeat à Ciuibus bononenos quatuor, & à Forenſibus bononenos octo; Pro ſuo Salario habeat

quolibet Anno à Camera Ducali scuta duodecim, à Communitate verò scuta triginta-quatuor, & teneatur prouidere de Carta, Atramento, Cera, & Candelis in Cancellaria detinendis, & exigere impositionem Salarij Barigelli, cæterisquè emolumentis consuetis potiatur: Habeat etiam Victum in Palatio cum Magistratu, cui teneatur continuè assistere, eumquè associare ad Ecclesias, & alia loca publica, omniaquè negocia ei commissa ad Communitatem spectantia diligenter pertractate, & propterea ab alienis causis, & negotijs, quæ eius Officium impedirent, caueat, & abstineat; & finito eius Officio, Rationem reddat de gestis per eum, & de Libris in publicam formam redactis, & scripturis omnibus, quas per Inuentarium Successoti restituere teneatur.

SVMMARIVM.

1 *Verba vir discretus significant virum iudiciosum, & prudentem.*

2 *Ciuium appellatione veniunt qui sunt de Ciuitate non autem qui sunt de Castris.*

Veniunt tamen etiam qui sunt de Comitatu maximè in fauorabilibus, num. 3.

4 *Ciuium appellatione an veniant ciues ex priuilegio remissiuè.*

ANNOTATIO.

1 VErbum *Vir discretus*, de quo in principio huius statuti designat virum iudiciosum, & prudentem, cum idem sit discretio, quam iudicium, vt declarant *Menoch. de arbitr. lib. 1. quæst. 8. num. 25. & Suarez allegat. 12. num. 2.*

2 Ciuis autem Eugubini appellatione, de qua in hoc statuto, licet regulariter non veniant nisi illi, qui sunt de Ciuitate, non autem de Castris, seu Villis, vt not. *Marsil. de bann. in verbo Ciuitate num. 149. & Choel. ad Bull. bon. regim. cap. 10. num. 38.* Venire tamen etiam illos, qui sunt de
3 Comitatu, & districtu maximè in fauorabilibus, quicquid sit in odiosis ad tex. *in l. qui ex vico. 30. ff. ad municip. de incol.* voluerunt *Bart. in l. 1. nu. 5. ff. ad munic. de incol. Silua. Nupt. lib. 4. num. 87. Barbo. de appell. verb. signif. appell. 48. num. 1. & Choel. ad Bull. boni. regim. cap. 8. num. 5. & d. cap. 10. num. 9. & 10.* qui tamen *numer. 13.* dicit, natum in Villa dici Ciuem impropriè, vt ibi per eum.

4 Vtrum verò Ciuium appellatione veniant Ciues ex priuilegio tradunt *Surd. cons. 313. num. 1. & seq. & cons. 417. num. 1. & sequen. lib. 3. Rolan. cons. 79. num. 3. lib. 3. & Barbo. in d. appellat. 48. num. 5. Fenzon. ad stat. Vrb. cap. 41. nu. 4.* nec non *Redenasc. cons. 90. ferè per tot.* ipsos consulas.

DE CONSILIO GENERALI. *Rubr. XXI.*

COnsilium Magnum Magistratus arbitrio conuocetur toties, quoties pro seruitio Serenissimi Ducis, vel pro aliquo Negocio, & interesse Communis aliquid esset prouidendum: Vtquè omnibus innotescat, Præcones duo per loca solita Ciuitatis, die præcedenti, illud conuocent, & Consiliarij omnes ad sonum Campanæ more solito accedere teneantur, & in eo stare, donec expeditum fuerit, ad pœnam vnius floreni; de factó exigendam à quolibet inobediente, & ipsi Communi applicandam, Nisi tamen iusta causa fuerit impeditus, quæ Magistratus arbitrio iudicetur: Quo coadunato in Audientia Palatij, statim Ianua claudatur, cum assistentia Famulorum foris, & inuocata priùs Gratia Spiritus Sancti per Capellanum Palatij, & in eius absentia per Cancellarium describantur Nomina Consiliariorum præsentium, & absentes punctentur: Deinde D. Confalonerius clarè, & distinctè proponat ea, super quibus est consulendum, & statim Quilibet Consulere volens ordinatim in Arengam ascendat, in qua omni odio, timore, & amore semotis, breuiter suam Sententiam dicat, & præpositæ tantùm Quæstioni respondeat, & Vno consulente, cæteri silere debeant, ac Consulentem non impedire; Quod si concorditer fuerit discursum, proponatur, & describatur per Cancellarium, vulgari sermone Partitum clarum, & simplex, non Captiosum, aut alternatiuum, Illudque alta, & intelligibili voce per eum legatur, & deinde Singulorum Scrutinio terminetur: Si vero super re proposita diuersimodè, siue in contrarium fuerit discursum, tunc Volumus Partitum ad duo Capita clara, & distincta reduci, & vtrumque Caput, vnum post aliud finiatur: Deinde Palluctæ omnes per Cancellarium numerentur

alta, & intelligibili voce, palàm, & apertè in Bacili Argenteo, & Partitum, quòd in dicto Consilio obtentum fuerit per Maiorem partem Consiliariorum in Consilio existentium vim, & effectum habeat, ac si per totum Consilium nemine discrepante obtentum fuisset; & executioni demandetur, ac si per omnes Ciues ordinatum, & sancitum esset: Cæterum in Consilio adesse saltem debeant Consiliarij Num. XXXVI. computatis etiam Deputatis; Aliàs dictum Consilium fieri non possit, & factum non valeat; Nec possit aliquis manere in dicto Consilio; cum aliquid fuerit propositum de facto proprio, vel alterius de sua Familia, & eorum interesse, & quicquid in eius fauorem fuerit obtentum, ipso iure non valeat, & prædicta omnia Cancellarius describere teneatur, & distincte annotare in Libro Reformationum infra tres dies; Omnes Consiliarij teneantur accipere palluctas, easque mittere in Bussulam, nec alteri dare, ad pœnam quinquaginta librarum; Sicut etiam nullus audeat proferre verba iniuriosa contra aliquem Consulentem sub pœna XX. librarum: Vel etiam aliquem subornare, aut de eius Voto, siue Pallucta requirere, ad pœnam centum librarum pro quolibet, & qualibet vice, Sed omnino libera sit cuilibet consulendi facultas, & liber accessus; Nec propterea possint Consiliarij ad Consilium accedentes per Officiales retineri, occasione alicuius debiti Ciuilis, seu Cameralis, & qui contrafecerit, puniatur pœna XXV. libr. & Consiliarij omnes possint impune recedere. Illud etiam Magistratus animaduertat, vt in Rebus arduis, antequam Generale Consilium conuocetur, vocari faciat Consilium Speciale XII. Deputatorum, cum quibus diligenter discutiat, quæ in Consilio Magno sunt proponenda.

SVMMARIVM.

1 *Consilium generale est vocandum de licentia Superioris.*
Et est faciendum cum illius assistentia, num. 2.
3 *Resolutiones vt valeant requiritur, quod maior pars Consiliariorum consentiat.*
Procedit in resolutionibus necessarijs, & vtilibus, cum in voluntarijs requiratur consensus omnium, num. 4.
5 *Consilium est vocandum mediante sono tubæ, Campanæ, vel secundum consuetudinem loci.*
6 *Propositiones in Consilio sunt faciendæ secundum consuetudinem loci.*
7 *Consiliariorum numerus est necessarius pro actus validitate.*
8 *Pater non potest votare ad fauorem filij, nisi pro cooptando filio in Decurionem.*
9 *Statutum quod ardua proponantur prius in Consilio Deputatorum est laudabile.*
10 *Consilium vt sit legitimum debent in eo interuenire duæ partes ex tribus.*

ANNOTATIO.

1 Consilium generale de iure communi est vocandum non solum de licentia Superioris, vt tradit *Choel. ad Bull. bon. regim. cap. 31. num. 108. & seq.* benè comprobans, sed etiam illud est faciendum cum assistentia ipsius
2 met Superioris, vt not. *Losæu. de iure vniuers. par. 1. cap. 3. num. 67. & Choel. ad Bull. bon. regim. in d. cap. 31. num. 111. & seq.* vbi ponit limitationem, licet contrarium seruetur in Ciuitate Eugubij ex antiquissima consuetudine, seu priuilegio conuocandi Consilium propria authoritate & sine assistentia Superioris.

3 Resolutiones verò ab Vniuersitate in Consilijs, vt valeant requiritur, quod maior Consiliariorum consentiat vti habetur in hoc statuto, & est tex. *in l quod maior. 19. ff. ad municip. & in cap. 1. & ibi Abb. num. 16. de his quæ fiunt a maior. part. cap.* & tradunt *Losæu. de iure vniuer. par. 1. cap. 3. nu. 75. & seq. & Choel. ad Bull. bon. regim. d. cap. 31. num. 136.*

4 Quæ habent locum in resolutionibus necessarijs, vtilibus, quia in voluntarijs requiritur consensus omnium, ita vt si vnus contradicat resolutio non sit valida, vt voluerunt *Vinc. de Franb. decis. 2. num. 20. & seq. Costa de fact. scien. & ignor. inspect. 30. num. 8. & 9. Choel. ad Bull. bon. regim. d. cap. 31. num. 137.* vbi dicit, ita obtinuisse, & *Rota apud Card. Seraph. decis. 708. num. 3.*

5 Quod verò Consilium conuocandum sit mediante sono Tubæ, seu Campanæ, vti disponitur in hoc statuto, seu alio modo simili secũdum consuetudinem dicit *Bart. in l. 2. num. 2. C. de decur. lib. 10.* & latè comprobat *Choel. vbi supra cap. 31. num. 127. & seq. & Losæu. de iure vniuers. par. 1. cap. 3. num. 75.*

6 Circa propositionem verò partitorum a quo sint faciendæ in Consilio standum esse consuetudini locorum volunt *Losæu. de iur. vniuer. part. 1. cap. 3. num. 88. & Choel. in d. cap. 31. num. 148.*

7 Consiliariorum numerum præfinitum a statuto necessarium esse, vt actus sit validus habetur *in l. 2. & 3. ff. de decret. ab ord. facien.* & docent *Thes. decis. Pedem. 257. num. 3. ver. quare cum &c. & Choel. d. cap. 31. nu. 133.* Quid verò dicendum sit si vnus Consiliarius recedat ante completum Consilium vide *Choel. ibi num. 143. & seq.*

8 Quod Pater non possit dare votum filio in Consilio quando agitur de illius commodo pecuniario, vti habetur in hoc statuto, not. *Licent. Pisan, lib, 2. cap. 12. & ibi Apostil,* quem refert, & sequitur *Petr. Ant. Ala. de Decur. Christ. quæst.* 15. *circa medium*, licet possit illud dare quando agitur de cooptando filio in ordinem Decurionum teneant *Auenda, Losau, Franc, Marc, & Montan, relati per Alam, d. quæst,* 15.

9 Hoc statutum mandans, quod ardua proponenda in Consilio prius examinentur in Consilio DD. Deputatorum valdè rationabile appellat *Choel, ad Bull. bon. regi. d. cap.* 31, *num.* 166. & ita seruari in Ciuitate Florentiæ dicit *Castr. in l. item veniunt* 12. *§. præter hac num.* 4. *ff. de petit. hæred, & Rolan, cons.* 90. *in fin. volum,* 1. & dixi etiam in Rubr. sequen.

10 Consilium autem, vt legitimè congregatum dicatur, necesse est quod omnes Consiliarij vocentur, & quod saltem duæ partes ex tribus in eo interueniant, vt late comprobat *Losau. de iure vniuer. par,* 1. *cap,* 3, *num.* 73.

DE CONSILIO SPECIALI DD. DEPVTATORVM. *Rubrica XXII.*

IN Consilium Speciale Deputatorum, eligantur XII. Ciues Primarij maiores XXX. Annis optimæ opinionis, tres nempe ex quolibet Quarterio, qui omnium agendorum sint participes, ac propterea omnes, cum occasio consulendi se præbeat; vocentur ad dictum Consilium, nec pauciores octo vltra Magistratum, illud statuere valeant, aliàs omnia per eos gesta nullius sint roboris, ac momenti; Quæ in Generali Consilio proponenda sunt, mature discutiant; Nec quicquam alienari possit per Magistratum, aut Syndicum Maiorem, absque eorum assensu: Sicut etiam Magistratus sine illorum assensu non possit expendere de publico pro aliqua indigentia Communis vltra summam florenorum quatuor, aliàs de proprio Communi teneatur.

ANNOTATIO.

1 QVod d. statutum quod prius aliquid proponi debeat in Consilio DD. Deputatorum, & sic minori, antequam terminetur, & resoluatur in Consilio maiori sit valde rationabile, cum Consiliarij in negocijs publicis maximè arduis tractandis cautè, & maturè procedere, non autem perfunctoriè debeant adnot. per *Castr. in l. item veniunt* 22. *§. præter hac num,* 4. *ff. de petit. hæredit.* vbi dicit ita seruari in Ciuitate Florentiæ *Rolan, cons* 90. *num. pen. & fin. lib.* 1. benè *Losaus de iure vniuers, part.* 1. *cap.* 3. *num.* 92. & 93.

DE ELECTIONE CONSILIARIORVM, ET ALIORVM OFFICIALIVM, *& Iuramento ab eis præstando, Rubrica XXIII.*

NOuum Consilium eligatur à Magistratu, & Deputatis in principio Mensis Decembris, & in Electione Deputatorum talis ordo obseruandus est; Vt ex tribus cuiuslibet Quarterij, duo singulis annis mutentur, Vnus scilicet, qui sit antiquior in ordine, reliqui verò duo ponantur ad Partitum à Magistratu, & Deputatis, & qui per plures Palluctas fuerit confirmatus, in Officio remanere debeat, alter verò exclusus censeatur, & eorum loco totidem Ciues eiusdem conditionis more solito nominandi, eorum scrutinio subrogentur. In Electione verò Consiliariorum talis Ordo obseruandus est; Vt nempe ex treldecim cuiuslibet Quarterij tres antiquiores in ordine singulis annis mutentur, sed ex Quarterio Confalonerij tunc in Officio existentis, quatuor, totidemque à Magistratu nominandi bonæ, & non infimæ conditionis, solito Scrutinio eorum loco substituantur; Quibus omnibus sic de nouo electis, & à Serenissimo Duce approbatis, Iuramentum in forma à Cancellario deferatur.

Cæteri verò Officiales Communis eligantur, siue extrahantur à Magistratu, eisquè Iuramentum deferatur, prout de singulis suo loco dicetur, & sunt sequentes.

Aduocatus, & Procurator Communis.
Syndici duo, videlicet Maior, & Minor.

Officia-

Officiales Montis Pietatis septem, & eorum Nuncius.
Superstites Damni Dati octo.
Pacerij Quatuor.
Præfecti Annonæ Quatuor.
Præfecti Olei Quatuor.
Magistri Viarum Quatuor.
Grascerij Quatuor.
Moderatores Impositionum Quatuor.
Appaltatores Carnium Quatuor.
Taxatores Duo.
Præsidens, & Notarij Duo Registri.
Actuarius ad Bancum D. Locumtenentis, & alter ab Ipso.
Actuarij ad Bancum D. Potestatis Quatuor.
Superstites Platearum Duo.
Reuisores Rationum Duo.
Superstites Scholæ Duo.
Superstites Aquæductuum Duo.
Syndicatores Officialium Duo, & eorum Consultor.
Superstites Depositariæ Duo.
Bullatores Duo.
Depositarius Introituum Communis.
Depositarius Pignorum.

DE OFFICIO ADVOCATI, ET PROCVRATORIS COMMVNIS, & Pauperum. Rub. XXIV.

AD Officium Aduocati Communis I. D. eligatur ad annum, qui sciat, & teneatur gratis defendere Causas dicti Communis, eiusque Iura conseruare, & recuperare, tàm agendo, quam defendendo in quacunque Curia Ecclesiastica, vel Sæculari, & coràm quocunque Iudice, & in quacunque Instantia: Teneatur etiam suum Officium præstare in causis Carceratorum, Societatis Misericordiæ, Viduarum, Pupillorum, & aliarum Miserabilium Personarum, & præstare Consilium Magistratui, quotiescunque fuerit requisitus. Procurator etiam, vt supra, ad annum eligatur, qui teneatur gratis prosequi Causas dicti Communis, & aliorum prædictorum, tàm in agendo, quàm defendendo in omnibus Instantijs, & coram quocunque Iudice: Ministrosque Communis ad exigendum eorum Credita coadiuuet; & statim Electus in omnibus causis censeatur habere Speciale, & Generale Mandatum, cum plena, & libera facultate, ac si publico documento tale Mandatum habuisset.

SVMMARIVM.

1 *Officia Aduocationis, & Procuratoris Communis dicuntur munera publica.*
2 *Aduocatus, & procurator Communis possunt aliquid recipere pro eorum labore.*
Maximè esculenta, & poculenta, numero 3.
Et honoraria eis spontè oblata post sententiam, num. 4.
5 *Aduocatus pro pauperibus debet patrocinari gratis.*

ANNOTATIO.

1 OFficia Aduocationis, & Procuratoris Communis dicuntur munera publica, quæ Ciuitas habet authoritatem illa demandandi, *l. munus proprie 214. ff de verb. signif. Alberi. in rubr. ff. de numer. & hono. Petr. Ant. Ala. de Aduoc. Christ. par. 2. quæst. 2. in prin.*

2 Qui de iure communi possunt accipere, & retinere non solum quæ eis sponte dantur, sed etiam lege iustitiæ aliquid eis debetur, vt latè comprobat *Petr. Ant. Ala. de Aduoc. Christ. d. par. 2. quæst. 2.*

vbi

vbi testatur de veriori, & æquiori opinione.

3 Maximè quo ad esculenta, & poculenta, quæ non prohibentur neque Iudicibus salariatis, vt post *Bossi. & Alex. Raud.* per eum relatos firmat *Petr. Ant. Ala. in d. quæst. 2. ver. Quod attinet &c.*

4 Et quo ad honoraria a sponte offerentibus post sententiam, vt post *Gemin. Ancar. Deci. Bossi. Felin. Caroc. & Arnon.* per eum adductos bene comprobat *Petr. Ant. Ala. in d. quæst. 2. ver. Illud insuper.*

5 Licet Aduocatus pro pauperibus personis teneatur aduocare gratis, vt not. *Fenzo. ad stat. Vrb. cap. 92. lib. 3. num. 49.* de quo videas *Petr. Ant. Alam. de Aduoc. Christ. quæst. 9. per tot.* late discerentem, & dicentem prædicta non habere locum quo ad pupillos, & viduas, si diuites sint, vt ibi per eum.

DE OFFICIO SYNDICORVM COMMVNIS. Rub. XXV.

Syndicus Maior eligatur in Consilio ad Biennium, Vir discretus, & integræ opinionis, qui præstito prius Iuramento in forma in manibus Cancellarij, diligenter debeat perscrutari omnia negocia Communis, & nullus Contractus fieri possit de rebus, & negocijs dicti Communis absque eius consensu, & interuentu; & ideo debet se prius bene informare cum Aduocato, & Procuratore Communis, & alijs, de qualitate contractus celebrandi, omniaquè Magistratui referre, & cognito, quod cedat in publicam Commoditatem, præcedenteque licentia Consilij, cum opus fuerit, contrahet coràm Magistratu, cum quibuscunque Personis, & Contractus sic celebratus, vim, ac robur habeat, ac si per Generale Consilium celebratus fuisset.

Eligatur etiam in Consilio alter Syndicus Minor nuncupatus, qui pariter præstito priùs Iuramento, & data idonea Cautione, res omnes, & massaritias, ad eius Custodiam spectantes, recipiat manu Cancellarij Communis, de quibus rationem reddet Magistratui, quoties fuerit requisitus: Prima die Iouis cuiuslibet Mensis, prouidere debeat in Ecclesia Cathedrali de Luminibus exponendis in celebratione Missæ Sanctissimi Sacramenti; & quòd lumina à Fraternitatibus iuxtà solitum subministrentur. Sicut etiam in Ecclesia S. Francisci conficere Apparatum pro solita Oratione Quadraginta Horarum, & habeat scutum vnum: In ingressu noui Magistratus Vexillum Confalonerio porriget: Apothecas in Platea magna in Nundinis S. Vbaldi confici faciat, & ad hoc præstet auxilium Exactori à Communi deputato, & scutum vnum pro sua mercede recipiat: Magistratus Mandantis pareat, & quoties eius opera vtatur, habere debeat expensas in Palatio: Ea omnia, quæ reparatione indigent, perquirat, Magistratui referat, & reparationi insistat; Fabricæ Communis intendat, Vias, Pontes, Fontes, & similia manuteneri curet; & si quando ad instantiam alicuius priuatæ personæ vadat ad terminandum, seu videndum aliquam differentiam, habere debeat expensas, & bononenos XII. qualibet die, & vnum bononenum pro quolibet Termino ponendo; Quartam partem pœnarum de inuentis, & relatis lucretur; & de omnibus per eum administratis rationem retineat in Libro authentico per eum conficiendo; & finito eius Officio, de ijs rationem reddet, & reassignabit eius in Officio, Successori res omnes, & Massaritias ad eius manus peruentas, cum assistentia, & rogitu prædicti Cancellarij: Et pro Salario habere debeat de publico, quolibet anno florenos vigintiquatuor, alijsquè emolumentis consuetis potiatur.

S V M M A R I V M.

1 *Sindicus electus ab Vniuersitate non potest d. officium recusare.*

2 *Sindicus licet coactus tenetur fideiussionem præstare ad fauorem Communitatis.*

3 *Sindicus Communitatis non dicitur Procurator singulorum.*

4 *Sindicus Communitatis agit pro ea etiam in causis requirentibus mandatum speciale.*

Et potest etiam iurare de calumnia, numero 5.

Et potest respondere positionibus, numero 6.

7 *Vniuersitas quando conuenitur non sufficit citare Sindicum.*

8 *Sindicus dum mittitur ad aliquem locum debet habere expensas, & salarium.*

ANNO-

ANNOTATIO.

1 SIndicus electus ab Vniuersitate, vt illam defendat, & qui nomine ipsius possit conueniri a creditoribus non potest d. officium recusare, *Petr. Greg. Tolos. in sua Repub. lib. 4. cap. 5. num. 4. ver. contrarium &c. Mastril. de Magistr. lib. 1. cap. 30. num. 88. & seq. Choel. ad Bullam bon. Regi. cap. 24. num. 5.*

2 Qui tamen licet coactus sit non ideo excusatur à præstatione fideiussionis ad fauorem Vniuersitatis vti habetur in hoc statuto ad tex. *in l. fin. in fin. ff. ad municip.* & not. *Choel. in d. cap. 24. num. 8.* Itaut si cautionem non præstiterit teneantur electores ad omnia damna, quæ ex mala administratione proueniunt Reipublicæ ad tex. *in l. exactores 8. C. de suscept. lib. 10. & in l. 2. C. de admin. rer. publi. lib. 11. & ibi not. Bart. Io. de Plate. & alij*, nec non *Choel. ad Bull. bon. regi in cap. 45. num. 2.*

3 Sindicus autem Vniuersitatis non dicitur Procurator singulorum, neque pro illis vti singulis quicquam facere potest, vt not. *Deci. cons. 61. num. 3. Alex. cons. 44. num. 5. lib. 1. Vant. de nullit. in tit. de nullit. ex defect. mand. num. 154.* vbi alios

4 dat concordantes pro Communitate autem agit etiam in causis requirentibus mandatum speciale *Paitell. exped. 53. ante fin. & ibi Adden. num. 4. Gratian. decis. March. 93. num. 11. Posti. de manut.*

5 *obseru. 55. num. 124.* vbi alios adducit ita sentientes, & potest etiam iurare de calumnia *Choell. ad*

6 *Bull. bon. regim. d. cap. 24. num. 25.* & respondere positionibus *Posti. de manut. obseru. 83. num. 30.*

7 Quando vero Vniuersitas conuenitur non sufficere citare Sindicum, sed esse citandam Vniuersitatem in Consilio congregatam probat *Choel. ad d. cap. 24. num. 21. & seq. & Posti. de manuten. obseru. 107. num. 11.* vbi plures dat concordantes, & affert limitationem.

8 Sindicus verò si mittatur ad aliquem locum pro seruitio Vniuersitatis vltra expensas debet habere etiam salarium, vt voluerunt *Guid. Pap decis. 68. num. 2. Adden. ad Alex. cons. 109. lib. 6. & Choel. ad Bullam bon. regim. d. cap. 24. num. 23.*

DE OFFICIO DEPOSITARII INTROITVVM COMMVNIS. *Rubrica* XXVI.

DEpositarius Communis eligatur à Consilio, Vir discretus, qui præstito prius Iuramento in forma, & data idonea Cautione, Libros diligenter ordinatos, cartulatos, & bullatos habeat, in quibus omnes Introitus, atque exitus Communis distinctè annotare debeat, & omnem pecuniarum quantitatem penes se fideliter retinere, & custodire, eamque à Debitoribus sine mora exigere, & si opus fuerit, cum auxilio Aduocati, & Procuratoris Communis, ac successiuè soluere Creditoribus, & alijs personis, prout sibi ordinatum fuerit per Bullettam, manu Cancellarij scriptam, & sigillatam, & à duobus ex Regulatoribus subscriptam, & aliter facta Solutio non valeat: Pecunias ad vnum vsum depositas, vel destinatas, in alium vsum, vel causam non soluat, alioquin de suo soluisse censeatur: A Magistratu requisitus quolibet Bimestre teneatur reddere rationem dati, & accepti, cum interuentu Reuisorum Communis, Sicutetiam in fine Officij omnia computa bene solidare, Libros, & Pecunias apud eum existentes Successori restituere debeat, & pro suo Salario habeat quolibet Anno Florenos XXXII.

SVMMARIVM.

1 *Depositarius Communis non potest soluere illius debita sine ordine speciali.*
Neque quo ad vnum nummum, num. 2.
3 *Officialis publicus tenetur conficere libros.*
Quicquid sit in simplici exactore, num. 4.
Præsumitur autem illos confecisse, num. 5.

ANNOTATIO.

1 QVod Depositarius Communis debita Vniuersitatis soluere non possit nisi de mandato Priorum, & Procerum vti habetur in hoc statuto, alias teneatur de proprio tradunt, *Bart. in leg. quoties 2. in 3. not. ff. ad municip. Munoz. de ratiocin. cap. 23. numer. 21.* & latè comprobat *Choel. ad Bullam bon. regim. cap. 24. num. 13. 14. & sequen.* Ita vt ipse non possit

2 soluere vnum nummum de suo capite, vt not. *Bald. in Rubr. C. de non numer. pecun. & Choel. vbi supra num. 16.*

3 Quod vero officialis publicus teneatur conficere libros vti habetur in hoc statuto tradit etiam *Rota apud Greg. XV. decis. 149. num. 4. & ibi Adden. num. 2. & decis. 274. num. 2. & ibi pariter Adden. num. 7. & decis. 259. num. 1. par. 1. recen.* Quic-

4 quid sit in simplici exactore, vti habetur per *Rot. vbi supra, & per Farinac. cons. 96. num. 45. vol. 1.* & in tutore, vt per *Andreol. controu. 106. in fin.*

5 Præsumitur tamen illos fecisse, *Guttier. de tutel. lib 3. cap. 1. num. 28. & 54. Andreol. contro. 187. num. 10. in fin.*

DE OFFICIO REVISORVM RATIONVM. *Rub. XXVII.*

REuisores Duo à Magistratu Electi, quoties ab eo fuerint requisiti, rationes ponant cum Depositario Introituum Communis, cum Præfectis Annonæ, ac cęteris Administrantibus bona, pecunias, affictus, & res omnes dicti Communis: Prout etiam de Administratis per Officiales Societatis Misericordiæ, vt hactenus obseruatum est: Quibus visis, & calculatis, si quid Animaduersione dignum putauerint, Magistratui denunciare debeant, & demum omnia reportare in Partitam in Libro Rationum, propria ipsorum manu subscriptam.

DE OFFICIO REVISORIS DVCALIS *Rub. XXVIII.*

AD Officium Reuisoris eligatur Ciuis Primarius, ac discretus, Qui assiduè assistat in Gabella pro occurrentijs aliorum Officialium, & Publicanorum, illorumque lites, & controuersias diligenter cognoscat, & summarie terminet, & decidat; Finitoque tempore Conductionis, alios ad Datia, siue Gabellas exigendas, subroget, seruatis seruandis: In Causis Damni Dati, quoties fuerit requisitus, pro terminatione alicuius controuersiæ se intromittat, ne Ciues, vel Comitatenses indebitè grauentur; Et quolibet Bimestre adhibito etiam Notario Cameræ Monstram recipiat à Barigello de eius Familia, & Equo, Illumque iuxtà temporum necessitatem, vt bene, ac diligenter in Officio se gerat, admoneat.

DE OFFICIO PRIORIS, ET ALIORVM OFFICIALIVM HOSPITALIS Maioris. *Rubr. XXIX.*

AD Regimen Hospitalis eligatur Prior ad Annum, Vir discretus, & integræ opinionis, Maior quinquaginta annis, Qui deinde confirmatus à Serenissimo Duce Nostro, & præstito Iuramento in manibus Cancellarij Communis coràm D. Locumtenente, & Magistratu; Fideliter gubernare debeat dictum Hospitale, & diligenter curare, quòd illius bona conseruentur, & amplientur; quodquè ex eorum fructibus, ac redditibus Infantes expositi piè recipiantur, alantur, bonisq; moribus, Literis, & Artibus vsque ad ætatem conuenientem instituantur: Puellas etiam expositas, cùm illæ ad ætatem nubilem peruenerint, cum dote solita in matrimonio collocare curet: Peregrinos, & Infirmos recipiat, hospitetur, & curari faciat, illorumque necessitatibus iuxtà vires Hospitalis prouideat.

Vtque facilius prædicta omnia exequantur, Eligantur ad Triennium XII. Ciues de Primarijs Ciuitatis, prudentes Viri, & maiores saltem XXX. Annis, Tres scilicet ex quolibet Quarterio; Quorum Octo nuncupentur Gubernatores, & Quatuor Consiliarij, prout hactenus obseruatum est, eosque à Serenissimo Ducę priùs approbatos, dictus Prior conuocare valeat, quoties expedierit pro negotijs dicti Hospitalis, & præstito in eorum Ingressu Iuramento, super illis fideliter consulere debeant, ponendo Partitum ad Bussulam, & quod per Maiorem partem fuerit obtentum, exequi faciat, dummodo octo saltem ex illis computata persona Prioris, in Consilio intersint.

Eligantur etiam eodem modo cæteri Officiales, Videlicet Camerlengus, Factor, & Notarius, siue Procurator, cum Salario, & oneribus solitis, iuxtà formam Capitulorum dicti Hospitalis: Omnes Iudices, Priuilegia quæcunque eidem concessa, tàm à Summis Pontificibus, quàm à Iure Communi, & à Serenissimis Ducibus conseruari studeant, eiusquè Lites, & causas summarie, sine scriptis, sola facti Veritate inspecta, terminent, & decidant. Hoc addito quòd dictus Prior finito Officio ad Magistratus onus subeundum in secundo Gradu amplius non compellatur.

S V M M A R I V M.

1 *Hospitale administratum a laicis præsumitur laicale non Ecclesiasticum.*
Etiam si in eo exerceantur opera pietati, & celebretur Missa, num. 2.
Et sic illius cura spectat ad laicos declarando, vt ibi, num. 3.
4 *Officialis delinquens circa curam Hospitalis puniri potest à Iudice laico.*

A N N O T A T I O.

1 HOspitale, de quo in hoc statuto vim regatur, & administretur a laicis censetur laicale non autem Ecclesiasticum, vt not. *Felin. in cap. de quarta 4. sub num. 11. de præscrip. Roma. cons. 477. num. 8. & Rota decis. 725. num. 1. par. 1. diuer. & decis. 268. num. 2. par. 3. rec. & in Meleuitana bonorum 10. Febr. 1651. coram R. P. D. Meltio §. non obstat, &c.* vbi aliæ recententur.

2 Etiam quod in eo exerceantur opera pietatis, & habeat locum pro Missa celebranda, quia ad hunc effectum probandum esset, illud fuisse erectum authoritate Ordinarij. *Barbos. de iure Eccles. vniuers. lib. 2. cap. 11. sub num. 38. & num. 80. & sequen. Rota apud Bichium decis. 343. numer. 2. & sequen. & in dict. Meleuitana bonor. coram Meltio §. neque præsumpta &c.* vbi aliæ pariter recensentur.

3 Et ideò illius cura, & gubernium spectat ad laicos tantum, & quatenus ex consuetudine inueterata redditio rationum illius spectaret ad Vniuersitatem, seù Iudicem, in illa tamen an possit interuenire etiam ordinarius iuxta dispositā in *Sacr. Concil. Triden. sess. 22. cap. 9. de reformat.* vide *Rotam decis. 355. numer. 1. & 10. & decis. 402. numer. 1. par. 1. recent. & in Leopol. admin. Hospital. 14. Martij 1646. coram Cardin. Cerro in fin.*

4 Quod verò officialis delinquens circa administrationem Hospitalis possit puniri a Iudice laico latè compicbat *Deciar. tractat. crimin. lib. 4. cap. 9 num. 18.* vbi dicit, idem esse quo ad officiales Montis pietatis, & Fraternitatum, vt ibi per eum.

DE OFFICIO PRÆFECTORVM ANNONÆ.
Rubrica X X X.

PRæfecti Annonæ eligantur à Magistratu ad Annum de Mense Maij Quatuor Ciues Primarij, & discreti; Qui deinde approbati per Literas Patentes à Serenissimo Duce Nostro, & præstito Iuramento in forma in manibus Cancellarij, suum Officium incipiant exercere die XV. Mensis Augusti, ac totis Viribus incumbere, Vt munus eis iniunctum, quod profectò potissimum est in Ciuitate, Pauperum Vtilitati intendant: Et ideo in primis opportune prouideant iuxtà Anni qualitatem, de Frumento benè conditionato, illudquè in loco consueto, aptè seruari, & successiuè in publicum vsum laborari, diligenter curent: Et in casum Indigentiæ præcipere valeant cum Auctoritate tamen D. Locumtenentis, & Magistratus, cuicunque Ciui, siue Districtuali habenti frumentum vltra vsum, & indigentiam suæ familiæ, illud exportandi in Plateam ad vendendum sub certa pœna, & si opus fuerit, pretium etiam imponere, & omnia alia facere, quæ ad Officium vtilia, & necessaria sint, & propterea Iudices illis omnem opem, & auxilium præstare teneantur.

Vtquè facilius prædicta omnia valeant expedire, antequam Officium aggrediantur, debeant elegisse idoneum Depositarium, cum solito Salario per eos dando; Qui in primis Libros necessarios conficiat bene cattulatos, & bullatos, in quibus diligenter annotare debeat omnia Partita per eos facta, Debita, & Credita, & alia similia ad Officium spectantia; Et summopere caueant, ne Publica pecunia erogetur in vsum proprium, siue alterius priuatæ personæ, absque expressa licentia Ipsorum manu subscripta, & ex rationabili causa concedenda; sub pœna scutorum XXV. & refectionis interesse pro qualibet Vice: Omnia Credita diligenter exigant, & in fine Officij de omnibus per eos gestis, & administratis, adhibitis Reuisoribus Communis integram rationem Magistratui reddant; Prout etiam alios Officiales, & Administratores cum solitis emolumentis per illos deputatos; de eorum gestis, & administratis rationem reddere Depositario compellant; Demum meminerint se Pauperum Defensores

censores esse: Et ideo Ministros omnes non ex affectu ipsorum, sed bonæ conditionis, & famæ, constituant, cum assignatione congruæ, & moderatæ Mercedis, propriam à Deo recepturi.

Addentes etiam, quòd dicti Præfecti Annonæ expleto Officio per Qua triennium ad idem Officium eligi, & cogi non possint: Nec Depositarius, siue alij Ministri Salariati ad idem, siue aliud Officium Annonæ eligi, & admitti possint, Nisi priùs integram Rationem suæ Administrationis reddiderint, & solidauerint.

SVMMARIVM.

1 *Præfecti Annonæ tenentur ad refectionem damni, si frumentum corrumpatur in horreis.*

Et ad refectionem damni sequuti ex eorum mala administratione, num. 2.

Et si frumentum in eorum vsum conuertant puniuntur deportatione, & confiscatione bonorum, n. 3.

Non tamen tenentur pro frumento furto sublato sine eorum culpa, aliàs secùs, num. 4.

5 *Vniuersitas potest tempore penuriæ cogere ciues ad vendendum frumentum.*

Et potest cogere dominos animalium ad illa mutuanda pro portando frumento, num. 6.

Et potest prohibere, quod dardanarii non emant frumentum nisi tali hora, num. 7.

Et si frumentum est corruptum potest cogere Ciues ad illud emendum, num. 8.

9 *Præfectis Annonæ potest constitui salarium pro eorum labore.*

10 *Depositarius Annonæ conuertendo pecunias in alium vsum punitur.*

Et tenetur pecunias frumentarias restituere, etiam si dicat illas ei fuisse furto ablatas, num. 11.

12 *Præfecti Annonæ debent seruari indemnes, nisi segniter se gesserint.*

13 *Annonam fraudantes habent contra se quamplura specialia.*

14 *Frumenti promissor sine assertione boni liberatur tradendo pessimum.*

ANNOTATIO.

1 PRæfecti Annonæ tenentur ad refectionem damni Annonæ sequuti ex eorum negligentia, si frumentum corrumpatur in horreis, *l. 2. C. de condit. in publ. horre. lib. 10. Ripa de peste in tit. de remed. ad conseru. anno. num. 11. 12. & 13. Choel. ad Bull. bon. regim. cap. 21. num. 10. & 24.*

2 Prout etiam tenentur ad restitutionem damni ex mala eorum administratione Annonæ resultantis, vt tradunt *Hond. cons. 90. num. 6. volum. 2. Andreol. contro. 66. nu. 27. & Choel. ad Bull. bon. regim. cap. 21. num. 24. Grat. discep. foren. cap. 626. in fin. par. 4.* latè *Massin. de confisc. bonor. quæst. 18. num. 95. & plurib. seq.*

3 Et si frumentum conditum in horreis pro seruitio Annonæ d. Præfecti in proprium vsum cõuertant incurrunt pœnam deportationis, & confiscationis bonorum, *l. fin. C. de condit. in publ. horr. lib. 10 Ripa vbi supra num. 15. & Choel. ad Bull. bon. regim. d. cap. 21. num. 10.*

4 Non tamen d. Præfecti tenentur pro frumento furto subtracto sine eorum culpa, aliàs secùs, vt latè probat *Hond. d. cons. 90. num. 10. & seq. lib. 2.*

5 Vniuersitas verò potest tempore caristiæ cogere suos Ciues ad vendendum frumentum pro iusto prætio, vt not. *Surd. cons. 203. num. 38. vol. 2. Choel. ad Bull. bon. regim. d. cap. 21. num 17. Gargiar. Iun. cons. 46. numer. 8. lib. 1.* qui alios dat concordantes, *& Massin. de confisc. bonor. quæst. 18. num. 22. & num. 128. & num. 159.* vbi dicit cogi posse vendere iuxta taxam impositam a Magistratu.

6 Et potest cogere etiam dominos animalium, curruum, & similium ad mutuandum d. animalia pro portando frumento ad Ciuitatem, seù locum ad tex. *in l. 1. & 2. C. de naui. non excus. lib. 10. & in l. vni. C. de naut. Tiber. eod. lib. 10.* & not. *Choel. in d. cap. 21. num. 29.* vide notata infra *rubr. 46. num. 1.*

7 Ac etiam potest prohibere, quod dardanarij, regatterij, & similes non emant frumentum in foro, nisi tali hora translacta, vt interim Ciues possint illud emere, vt docent *Auendagn. de exequen. mand. par. 1. cap. 19. num. 55. Choel. in d. cap. 21. num. 38.* & faciunt notata *per Massin. de confisc. bonor. d. quæst. 18. num. 92. & seq.*

8 Et quando frumentum est corruptum potest cogere Ciues ad illud emendum pro modo facultatum, vt not. *Choel. ad Bull. bon. Regim. d. cap. 21. num. 11. & seq. Gargiar. Iun. d. cons. 46. num. 47 lib. 1 & Gratian. disc. for. cap. 626. n. 16. par. 4.*

9 Annonæ Præfectis constitui posse salarium pro eorum labore ex publica pecunia voluerunt *Auendag. de exeq. mand. part. 2. cap. 10. num. 16 Choel. ad Bull. bon. regim d. cap. 21. num. 25. & Ripa de remed. contra pest. num. 186.* vbi requirit licentiam Principis.

Quod verò Depositarius Annonæ teneatur conficere libros, vti disponitur in hoc statuto dixi

10 supra *ad rubr. ...* Qui si conuertat pecunias Annonæ ad alium vsum potest grauiter puniri not. *Auendag. de exequen. mand. par. 2. cap. 10. num. 33. Choel. ad Bull. bon. regim. d. cap. 21. n. 27. Escobar. de ratioc. cap. 14. num. 31. & Rota apud Gregor. XV. decis. 106. num. 3. & seq.*

11 Et tenetur restituere pecunias frumentarias etiam si alleget, illas fuisse sibi furto subtractas si ipse est in aliqua culpa leui, vel leuissima, vt latè comprobat *Andreol. contro. 36. ferè per tot.*

12 Præfecti annonæ debent seruari indemnes, si non segniter functi sint officio eorum, vt probat *Grat. disc. for. cap. 626. n. 18. & seq. par. 4.* vbi declarat quomodo intelligatur d. verbum *Segniter*.

13 Contra fraudantes Annonam plura specialia sunt introducta, de quibus vide *Decian. tract. crim. lib. 7. cap. 22. num. 14. & seq.*

14 Quibus adde quod promissor frumenti sine mentione bonitatis liberatur tradendo etiam pessimum, *l. fideiussorem 52. & ibi Bart. ff. mand. Ciriac. contro. 153. num. 27.*

DE OFFICIALIBVS MONTIS PIETATIS. Rubr. XXXI.

VT Pauperum Necessitatibus occurratur, Maiorum nostrorum Vestigia sectando, Eligantur more solito à Magistratu septem Officiales cum eorum Nuncio ad Custodiam, & Administrationem Montis Pietatis, qui præstito prius Iuramento in forma in manibus Cancellarij, eorum Officio Singuli diligenter intendant. Quorum quatuor eligantur ad Triennium, & dicantur Proueditores, qui sint, & esse debeant de Primarijs Ciuibus de primo, & secundo Gradu dumtaxat, quilibet pro suo Quatterio, qui accuratè prouidere debeant, quòd talis Administratio in vtilitatem Pauperum omnino vertat, & quòd omnis pecuniarum quantitas detineatur à Gubernatore Montis, & successiue erogetur in subuentionem Pauperum. Debeant etiam Pignorum venditioni assistere, differentias omnes super illis deffinire, & cætera omnia Iudicum, & Magistratus auxilio (cum opus fuerit) implorato, adimpleri facere, iuxtà formam Capitulorum, quæ originaliter habentur in Libro Reformationum Anni 1534. pag. 34. quæ etiam in Tabella sigillatim descripta in Monte detineri faciant.

Eligantur etiam tres alij Officiales, qui vltra Iuramenti præstationem, idonee caueant cum Fideiussore manu prædicti Cancellarij, Quorum Primus dicatur Gubernator Montis, qui teneatur per annum ibidem assiduè tempore debito residere, Pignora recipere, & super illis conuenienter imprestare, illaque deinde ad alium annum cautè custodire, & conseruare. Quo tempore elapso, nisi illa à Dominis, soluta mercede reluantur, vendi, & distrahi faciat, spatio alterius anni, cum assistentia DD. Proueditorum in Platea Magna, sono Tubæ, duobus diebus hebdomadæ, videlicet Mercurij, & Sabbati, & pro toto tempore habeat pro suo Salario Florenos centum octuaginta. Secundus verò Officialis eligatur ad annum, & dicatur Superstes Montis, qui faciat Bullettas, & singulis pignoribus inserat, suoquè Libro diligenter registret, vt facilius illa reperiantur, & habeat pro suo Salario Florenos triginta. Tertius verò Officialis eligatur ad Annum, & dicatur Reuisor Rationum, qui teneatur requirere exactam rationem à prædicto Gubernatore quolibet Mense, & sæpius etiam si Proueditoribus videbitur, dictamque rationem, siue Saldum in Libro benè cartulato debeat accuratè annotare: Proueditores etiam per Nuncium conuocare faciat, & coràm illis Pignorum Venditioni diligenter assistat, & habeat pro suo Salario Florenos sexaginta.

SVMMARIVM.

1 *Montis pietatis Iustitia hodie non potest in dubium reuocari.*
Illius tamen iustitia pendet ex illius legibus, num. 2.
3 *Montes pietatis gaudent beneficio variationis fori.*
4 *Montes pietatis dicuntur loci religiosi, & pii.*
Et ideo vigore Conc. Triden. eorum cura spectat ad Episcopum, num. 5.
Quomodo verò Episcopus in hoc se gerere debeat remissiuè, num. 6.
7 *Montis pietatis pecuniæ ad alium vsum conuerti non possunt sub pœna excommunicationis,*
8 *Montistæ, nec depositarius vti non possunt pecuniis Montis pietatis.*
9 *Delinquentes circa Montem pietatis possunt puniri à Iudice laico.*
10 *Pecuniæ depositatæ in Monte pietatis si pereant, cui nam pereant.*

ANNOTATIO.

1 TEmerarium esse hodie in dubium reuocare validitatem, & iustitiam Montiũ pietatis stante *Bulla Leonis Decimi*, de qua *Quaran. in sum. Bull. in verbo Montis pietatis* tradunt *Nouar. de elect. & var. fori. sect. 2. quæst. 57. num. 6. Choel. ad Bullam bon. regim. cap. 22. num. 7. ver. & cum temerarium &c. & Leotar. de vsur. quæst. 22. num. 33.* Ita vt contrarium prædicantes incidant in pœnam excommunicationis, vt dicit *Quaran. vbi supra in princ.*

2 Illorum tamen iustitiam pendere ex legibus, cum quibus constituti sunt, vel exercentur scribit *Leotar. de vsur. d. quæst. 22. num. 28.* Quia si pecunia gratis pauperibus distribuitur, & nihil vltra id, quod datum est recipitur, & de illius iustitia disputare nefas est, cum sit Christianæ pietatis egregium Institutum, vt probat

Leotar. d. quaest. 22. num. 29. & idem est, quando pecunia ea lege distribuitur indigentibus, & quid modicum præstatur vltra sortem ad soluenda stipendia eorum, qui Montem regunt, & ad explicanda ea, quæ ad Montis conseruationem sunt necessaria, quia pariter d. genus Montis, quicquid olim de illius iustitia disputatum sit, licitum esse receptissimum est, vt probant *Scacc. de commer. §. 1. quaest. 1. num. 446. P. Lessi. de iusti. & iur. cap. 20. disput. 33. & in Append. num. 6. Emin. Delugo de iust. & iur. disput. 25. num. 188.* & alij plures, quos refert, & sequitur *Leotar. de vsur. d. quaest. 22. num. 33.* secus si aliquid exigatur vltra conseruationem montis necessarium, cum illud sit illicitum, & restitutioni obnoxium, vt probant *Binsfel. Medi. Comit. P. Greg. Lopez Bonac. Regin. Card. Delugo*, & alij apud *Leotar. de vsur. d. quaest. 22. num. 34.* qui *num. 37.* probat, d. Montes licitos esse si recipiant a mutuatarijs interesse pro pecunijs acceptis ad censum pro constitutione Montis, vt ibi per eum, & concordat *Choel. ad Bull. bon. regim. cap. 22. sub num. 8.*

3 Nota tamen quod huiusmodi Montes gaudent beneficio electionis, & variationis fori, quo gaudent personæ miserabiles, vt latè comprobat *Nouar. de elect. & var. fori, sect. 2. q. 57. per tot.* & sequitur *Choel. ad Bull. bon. regim. cap. 22. in fin.*

4 Montes pietatis dicuntur loci religiosi, & pij ad pauperes subleuandum instituti *Nouar. de elect. fori. d. quaest. 57. num. 3. Guttier. cano. quaest. lib. 1. cap. 35. num. 21. Choel. ad Bull. bon. regim. d. cap. 22. num. 13. Barbos. de potest. Episc. allegat. 75. nu. 57. & Rota post contro. Ciriac. 205. num. 9.* quicquid dixerit *Balth. Thomas. in suis tract. var. tom. 1.*

5 *de priuil. piæ cau. cap. 32.* Ideo ne culpa administratorum illorum pecunia minuatur *Sac. Concil. Triden. sess. 22. cap. 8. & 9.* Episcopis vti Sedis Apostolicæ delegatis etiam si illorum cura ad laicos pertineat, ius visitandi concessit, vt omnia præcipuè, quæ ad pauperes subleuandos instituta sunt cognoscant, & exequantur, vt tradunt *Barbos. de potest. Episc. d. alleg. 75. num. 2. Choel. d. cap. 22. num. 11. & seq. & Guttier. cano. quaest. d. cap. 35. num. 23. & num. 28.* & in puncto huius Montis Ciuitatis Eugubij *D. Deluca in Theat. verit. & iusti. tom. 3. in tit. de iurisd. discur. 43. num. 1.*

6 Vtrum verò Episcopus in d. casu visitationis Montis in concernentibus illius administrationem possit id facere solus, vel vna cum alijs, & quid possit facere vide *Barbos. de potest. Episc. d. allegat. 75. num. 11. & seq. Choel. ad Bull. bon. regi. d. cap. 22. num. 11. 12. & 15. & D. Deluca in d. tit. de iurisd. d. disc. 43. per tot.*

7 Pecuniæ ad vsum Montis Pietatis destinatæ ad alium vsum conuerti non possunt sub pœnis etiã excommunicationis, de quibus *in Bull. Paul. V. in Bull. nou. tom. 3. Constit. 82.* & de quibus habetur per *Choel. ad Bull. bon. regim. d. cap. 22. num. 20. & per Barbos. de potest. Episc. allegat. 50. num. 169.* quam Bullam non compræhendere officiales Montis disponentes non de pecunijs, sed de alijs rebus Montis dicit *Flau. Cherub. ad d. Bullam Pauli V.*

8 Et eo magis est prohibitum Montistis vti pecunijs d. Montis ad tex. *in l. 1. & tot. tit. C. de ijs quæ ex pub. colla. sunt* & not. *Choel. in d. cap. 22. nu. 37.* & de Depositario *Caball. resol. crim. casu 136. num. 15. cent. 2.*

9 Itaut delinquentes circa administrationem Montis pietatis puniri possint per Iudicem laicũ, vt probat *Decian. tract. crim. lib. 4. cap. 9. nu. 38.* & in Magno Ducatu Etruriæ officiales surripientis pecunias publicas, & Montis pietatis damnari solere in pœnam furcarum dicit *Caball. resolut. crim. cent. 1. casu 99. ferè per tot.*

10 Pecuniæ in Monte depositatæ si depositæ sint in sacculo obsignato vti species, quo casu dominium illarum non transit in depositarium, si sint furto subtractæ pereunt domino pecuniarum, cessante dolo, & lata culpa, si verò illæ depositatæ fuerunt ad munerum non clausæ, nec obsignatæ, vt tantundem restituatur, & tunc cum dominium illarum transeat in depositarium, itaut ipse teneatur tantundem restituere, furto subtractæ pereunt depositario *Peguer. decis. 38. num. 7. Giurba decis. 98. sub num. 3. Choel. ad Bull. bon. Regim. cap. 22. num. 29. & seq. Mari. Anton. var. resol. lib. 2. resol. 13. per tot.*

DE AMBASCIATORIBVS MITTENDIS. *Rubr. XXXII.*

AMbasciatores eligantur in Consilio Generali, cum vrgens aliqua Necessitas immineat Communi, & non aliter; Talisquè Electus, dummodo non sit legitimè impeditus, accepta priùs plena Informatione super negotijs ab eo pertractandis, & habitis Litteris Credentialibus, ire teneatur ad explicandum, & tractandum, ea qua decet, obseruantia, & diligentia commissa negocia; & deinde illorum expeditionem statim Magistratui, & Consilio, si opus fuerit, clarè, & distinctè referat, & per Cancellarium Relatio describatur in Libro Reformationum. Vtquè alacriter, & honorificè possit suum Officium explere, Depositarius Communis teneatur illi subministrare pecuniam pro Victu, & expensis necessarijs in itinere faciendis, prout ei per Bullettam à Magistratu fuerit ordinatum.

SVMMA-

SVMMARIVM.

1 Ambasciatores eligendi sunt in Consilio generali.
2 Ambasciatoribus Vniuersitas debet facere litteras testimoniales.
3 Legatorum missio ad Principem est prohibita de iure communi.
4 Legatorum numerus non debet excedere duos.
5 Ambasciator electus à Communitate tenetur d. onus acceptare.
6 Ambasciatori debentur non solum expensa, sed etiam salarium.
7 Ambasciatoribus damnum contingens tenetur Vniuersitas resarcire.
8 Ambasciator durante legatione non potest conueniri.
9 Ambasciatori donata an acquirantur ei vel Vniuersitati remissiuè.

ANNOTATIO.

1 QVOD Ambasciatores mittendi ab Vniuersitate sint eligendi in Consilio generali, vt est dispositum in hoc statuto habetur *in l. quoties 6. C. de legat. lib. 10.* & not. *Cboel. ad Bull. bon regim. cap. 33. num. 9.* vbi dicit, illos debere iter arripere, nisi obtenta prius licentia a Principe, *& num. 14.*

2 Quæ Vniuersitas debet illis facere litteras testimoniales, ex quibus appareat illos fuisse legitimè electos, & missos ad publica negotia pertractanda, *d. l. quoties 6. C. de legat. lib. 10. l. prohibitum 5. C. de iure fisc. eod. lib. 10. & ibi Lu. de Plat. Lucas de Penna & alij Cboel. in d. cap 33. num. 44.* & habetur *in Constit. Egid. lib. 2. cap. 38. & ibi Caballi.*

3 Legatorum missio ad Principem prohibitum est de iure communi, probat *Cboel. ad Bull. bon. reg. dict. cap. 33. num. 7.* & in Statu Ecclesiastico id est prohibitum per *Bullas Sixti V. & Clemente Octaui* sine licentia in scriptis obtinenda, vt tradit *Cboel. d. cap. 33. num. 7. in fin.*

4 Numerus vero legatorum non debet excedere duos vigore *Const. Marchi. lib. 2. cap. 38.* quamplures tamen qualitates nempè viginti requirit in persona legatorum *Luc. de Penna in rubr. C. de legat. lib. 10* & tredecim qualitates personales enumerat *Cboel. d. cap. 33. num. 16. & seq.* quas cum longum esset hic recensere videas ibi per eū.

5 Ambasciator electus ab Vniuersitate tenetur acceptare munus legationis pro patria, cum dicatur munus necessarium *Mastrill. de magistr. lib. 1. cap. 30. nu. 74. Cboel. ad Bull. bon. reg. d. cap. 33. num. 48. Losan. de iure vniuer. par. 1. cap. 3. nu. 59.*

6 Cui debentur non solum expensæ pro victu vti habetur in hoc statuto cum nemo cogatur proprijs expensis militare, sed etiam salarium, vt voluit *Cboell. vbi supra num. 48. & seq. & num. 71.* quod tamen salarium intelligerem de viatico, vt loquitur idem *Cboel. ibi num. 73.* & colligitur ex ratione per eum adducta.

7 Legatis autem damnum contingens in itinere puta quod fuerint derobati a latronibus, tenetur refarcire Vniuersitas, quæ eos misit saltem de honestate *Bart. in l. si seruus communis, 63. §. quod vero, num. 5. ff. de furt. Vinc. de Franch. decis. 146. per tot. & ibi Flau. Anead. in princ.* latè *Cboel. ad Bull bon. reg. d. cap. 33. num. 77. & seq.*

8 Quibus adde, quod Ambasciator durante legatione non potest conueniri *cap. fin. & ibi gloss. & Innoc. de foro compet. Villad. de legat. par. 2. quast. 8 num. 1 & 4. Cboel. d. cap. 33. num. 86.*

9 Vtrum vero donata legatis vigore legationis acquirantur legatis, seu potius Vniuersitati, qui eos misit, tradunt *Ceuall. com. contra commun. quast. 35. per tot. Cboel. ad Bull. bon. reg. d. cap. 33. in fin. T. Sanch. de matrim. lib. 6. disput. 23. numer. 15. & Rota apud Merlin. decis. 885. num. 14. & sequen. tom. 2.*

DE ELECTIONE, ET OFFICIO MEDICORVM. Rubr. XXXIII.

VT Ciuium omnium Infirmitatibus prouideatur, Eligantur in Consilio Generali Quatuor Ciues ad perquirendum de idoneo Medico, Qui plures idoneos repertos, cum omnibus eorum qualitatibus, quàm primùm dicto Consilio sincerè renuncient, ex quibus magis Idoneus ab eo eligatur ad Annum, qui sit Exterus, Doctus, Expertus, & in aliqua saltem Ciuitate fuerit conductus: Et ad eum mittantur Litteræ patentes, quæ contineant Salarium, & Capitula per eum obseruanda, pro quibus teneatur soluere Cancellario Aureum Vnum, & Alterum Familiæ, & Magistratui Cocleam vnam, siue Forcinam Argenteam, valoris alterius scuti, & tantundem pro qualibet Refirmatione; Et cum aduenerit, Iurare debeat in manibus Cancellarij benè, ac diligenter suum Officium exercere velle, & Capitula obseruare: Ac propterea teneatur absque alia mercede visitare, & curare quemlibet Infirmum Ciuitatis, & Suburbium, Hospitalium, Monasteriorum, siue Conuentuum Monialium, & Mendicantium, & quoscunquè Comitatiuos in Ciuitate existentes, & si Mortis periculum immineat, monere debeat omnes, vt peccata sua Confiteantur, & Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum assumant, aliàs sibi inhibitum esse eos visitare. Nec possit recedere à Ciuitate, vel saltem extrà illam pernoctare, sine licentia Magistratus, quæ

absque

absque rationabili causa non concedatur: Et si vltra tempus licentiæ steterit, retineri possit Salarium pro rata: Quòd si iuerit ad curandum aliquem de Comitatu extra Ciuitatem, habeat mercedem sibi taxatam in Capitulis existentibus in Libro Reformationum, quòd, & ab alijs Medicis non salariatis de publico, obseruandum erit: Teneatur etiam gratis videre vrinam cuiuslibet comitatiui, & ordinare, quæ ad eius curationem sunt necessaria; Nec refirmari, aut licentiari possit, nisi à Consilio Generali; idquè fiat saltem per Bimestre ante finem suæ Conductæ: & prædicta obseruanda sunt etiam in Electione, & Officio secundi Medici, qui à Consilio eligi possit de Ciuitate, si tamen idoneus sit, aliàs Exterus, vt Ciuium saluti quantùm fieri poterit prouideatur.

SVMMARIVM.

1 *Medici tenentur denunciare ægrotis, quod eorum peccata confiteantur.*

Quod procedit in morbis grauibus, alias secus, num 2.

3 *Medici salariati esse non debent vltra duos.*

4 *Medicus hæbreus non est eligendus.*

5 *Medico discedenti ante tempus completum non debetur salarium.*

Si tamen decedat durante conducta transmittit totum salarium ad hæredes, n. 6.

7 *Medicus non potest discedere a Ciuitate sine licentia.*

8 *Medicus non licentiatus in tempore censetur reconductus pro alio anno.*

ANNOTATIO.

1 QVod Medici teneantur denúnciare ægrotis, quod eorum peccata confiteantur, itaut si vltra tres dies id non fecerint, non sint amplius visitandi iuxta dispositionem huius statuti habetur *in cap. cum infirmitas 13. de pœnit. & remiss. & in Const. 3. Pij V.*

2 Quam tamen non habere locum nisi in morbo graui, vel qui in principio prudenter iudicatur periculósus, vt grauis efficiatur, vt cõtra *Cherub. in Comp. Bulla. tom. 1. Const. Pij V. 3.* vt declarant *Nugu. in addit. ad 3. part. tom. 2. quæst. 6. art. 5. diffic. 2. & P. Diana in sum. in verb. Confess Necess. num. 22.* vbi alias affert ad d. Bullam, declarationes.

3 Quod autem non debeant esse in vnaquaque Ciuitate Medici salariati vltra duos, vti habetur in hoc statuto, ne Ciuitates superfluis expensis onerentur quicquid, habetur *in l. si duas 7. §. minores, ff. de excus. tuto.* dicit seruari de ordine Sac. Congr. *Choel. ad Bull. bon. reg. cap. 31. n. 173.*

4 Non tamen eligendus est Medicus hæbreus ad tex. *in cap. nullus 28. quæst. 1.* stante *Bulla Pauli IV. Const. 3. & Greg. XIII. Const. 68.* & benè comprobat *Choel. d. cap. 31. num. 175.* & ante eum *Marquar. de iude. par. 2. cap. 7. num. 10.* & hæbreum non esse vocandum ad medendum Christiano, nisi quando Medici Christiani non essent sufficiẽtes pro tali morbo, vel Medicus hæbreus esset notabiliter doctior, secundùm *Marquar. & Choel. in loc. proximè adductis*, qui prædicta extendit etiam ad Chirurgum, vt ibi per eum.

5 Addo prædictis, quod Medicus si discedat ante finitum tempus suæ conductionis, & per eum steterit, quod tempus non impleuerit, nihil ei soluendum esse de suo salario voluerunt *Ferrett. de milit. instit. & pœn. decert. instigen. num. 113. & Choel. ad Bull. bon. regim. d. cap. 31. num. 191.*

6 Si tamen Medicus decedat durante illius conducta transmittit ad eius hæredes integrum salarium, ad tex. *in l. diem functo. 4. ff. de offic. assess.* & tradunt *Caph. Vinc. Suarez, & Sebast. Medic.* quos refert, & sequitur *Curoc. de locat. & cond. in tit. de remiss. merced. quæst. 8. num. 202.* vbi testatur de communi opinione, & *Surd. cons. 42. n. 3. lib. 1.*

7 Medicus salariatus non potest recedere a Ciuitate ad effectum medendi vicinos absq; licentia, vti habetur dispositum in hoc statuto, vt post *Gabr. Berart. de eroga. bono. pub. Ciuit. num. 50.* per eum relatum tradit *Cobel. ad bull. bon. regim. d. cap. 31. num. 185.*

8 Dum verò mandatur in hoc statuto Medicum non posse licentiam, nisi per duos menses ante finitam eius conductam. quod si id non fiat censeatur tacitè reconductus pro alio anno ad tex. *in l. Item quæritur 14. §. qui impleto.* cum ibi not. per Doct. & *locat.* tradunt *Corn. cons. 347. ferè per tot. lib. 1. Menoch. de præsump. lib. 3. præsump. 85. num. 17. & Mascar. de prob. concl. 990. nu. 12. vol. 2.*

DE ELECTIONE, ET OFFICIO CHYRVRGI.
Rubrica XXXIV.

IDem modus seruetur in Electione Chyrurgi, qui pariter præstito Iuramento in forma in manibus Cancellarij, & solutis duobus aureis, & Coclea, siue Forcina Argentea, vt supradictum est, teneatur publico stipendio contentus, absque alia mercede visitare, & curare omnes, & quoscunque Infirmos ad eius artem pertinentes, eo modo, & diligentia, vt supra de Medicis dictum est: Nec pernoctare possit

extra

extra Ciuitatem sine licentia Magistratus, & absque rationabili causa non concedenda; aliàs retineatur ei Salarium pro rata absentiæ, & teneatur Infirmis ad interesse. Si verò iuerit ad curandum aliquem in Districtu, habeat eamdem mercedem, quam habere debent alij Chyrurgi Ciuitatis, iuxtà formam Capitulorum originaliter existentium in Libro Reformationum.

SVMMARIVM.

1 *Chyrurgus, seù Medicus delinquens in officio propter imperitiam non potest puniri pœna corporali.*

ANNOTATIO.

QVia quæ dicta sunt supra de Medico adaptari possunt ad conductionem Chyrurgi, vt videre est per *Choel. ad Bull. bon. regim. d. cap. 31. nu. 176. & seq. & num. 179.* ideò illa hic inutiliter referenda esse non putaui.

1 Chyrurgum verò, seù Medicum delinquentem in officio propter imperitiam non posse puniri pœna corporali tenuit *Afflict. decis. 123. num. 3. & 4.* quem referendo sequitur *Choel. in d. cap. 31. num. 190.*

DE ELECTIONE, ET OFFICIO MAGISTRI GRAMMATICÆ, & Superstitum Scholæ. Rub. XXXV.

VT Pueri Liberalibus Artibus instrui valeant, Eligantur iuxtà solitum Quatuor Ciues in Consilio, qui diligenter inquirant de idoneo, ac morigerato Magistro Grammaticæ, cui Literæ patentes mittantur ad Annum cum Salario consueto, pro quibus soluat Cancellario, & Familiæ aureos duos, & Cocleam, siue Forcinam Argenteam, prout in alijs Statutum est, & totidem pro qualibet Refirmatione: Qui præstito prius Iuramento in forma, assiduè in Scholis moretur, Pueros, & Adolescentes omnes ad docendum gratis recipiat, & iuxtà illorum conditionem varijs Lectionibus publicè instruat: Nec non tempore Vacationum domi suæ illos quandoquè edoceat; ad Sacra diebus festiuis conueniat, ac vitæ suæ Integritate, morumquè exemplo instituat, eosquè moderatè corrigere, & verberare debeat: In ingressu cuiuslibet Magistratus, Orationem per vnum Scholarem recitari faciat: Nec possit discedere de Ciuitate, aut saltem extrà illam pernoctare absque licentia Magistratus, non sine rationabili causa concedenda, alioquin de suo Salario pro rata absentiæ retineri possit.

Habeat etiam Repetitorem à Magistratu eligendum, Iuuenem benè instructum, ac honeste Vitæ, nec minorem XX. Annis, qui Pueris educandis, ac instruendis diligenter incumbat, & Festiuitatibus solemnibus Magistratum ad Ecclesias associare ambo teneantur; Cui parere debeant in omnibus pertinentibus ad eorum Officium, ad pœnam X. libr. de eorum Salario qualibet Vice retinendarum.

Vtquè prædicta omnia facilius expediri valeant, eligantur ad annum à Magistratu duo Ciues, quorum vnus sit Doctor, qui quolibet Mense, Scholas visitare debeant, ac diligenter de prædictis inquirere, & Magistratui, quæ reformanda fuerint, denunciare.

SVMMARIVM.

1 *Grammatica est fundamentum omnium disciplinarum.*

Et illam profitentes possunt dici nobiles, num. 2.

ANNOTATIO.

MAxima cum prudentia mandatur in hoc statuto, quod eligatur Magister Grammaticæ
1 ad instruendum pueros, cum Grammatica secundum *Isido. lib. 1. Ethimol.* sit fundamentum artium liberalium, & omnium disciplinarum. Ita vt scriptum reliquerit *Quintil.* quod illa est necessaria pueris, iucunda senibus, dulcis senectorum comes, & quæ vel sola omnium studio-
2 rum genere plus habet operis, quam ostentationis, & ideò illam exercentem posse dici nobilem dixit *Capb. conf. 237. num. 19. lib. 2.* nec non *Tiraq. de nobilitate cap. 34. num. 21.* & de grammaticæ excellentia, & necessitate benè *Polid. Virgil. de inuent. rer. lib. 1. cap. 7. per tot.*

DE OFFICIO PRÆSIDENTIS, ET NOTARIORUM Registri. Rub. XXXVI.

PRæses Registri extrahatur de Bussola ad Annum more solito vnus Doctor, Qui diligenter curare debeat, vt omnes vltimæ Voluntates, & alia Instrumenta registranda, bene, & sine aliqua fraude, vel defectu à Notarijs ad id deputatis in Libris benè cartulatis, tàm Ciuitatis, quàm Comitatus respectiuè registrentur: Et ideo quolibet die saltem iuridico accedere debeat ad locum Registri, & dictas Scripturas videre, easque collationatas subscribere; & ne aliquis in earum extractione grauetur, prouidere; Sed quod Taxa mercedum, illiusque Capitula; quæ originaliter habentur in Libro Reform. anni 1567. pag. 12. in Tabella ibidem detinenda, omnino seruentur; & pro eorum obseruatione Magistratum, & Iudices, cum opus fuerit, adire debeat.

Extrahantur etiam de Bussola duo Notarij, qui præstito prius Iuramento in forma in manibus Cancellarij, qualibet die manere debeant in loco Registri; eorum Officio iuxtà formam Capitulorum diligenter incumbentes, ad hoc, vt omnes interesse habentes dictas Scripturas videre, & reluere possint: Quibus sic legitimè registratis fides præstanda erit, ac si originalia ipsa exhiberentur: Libros autem diligenter custodiant, & Portam Registri hora solita aperiant, & claudant, Claues penes se retinendo, & prædicta omnia adimplere debeant cum debita mercede iuxta Taxam: Finitoque eorum Officio, Scripturas omnes, & Claues per Inuentarium Successoribus cum assistentia etiam Cancellarij Communis, integrè restituere teneantur.

DE OFFICIO CAPITANEORUM COLLEGII NOTARIORUM Rubrica XXXVII.

EXtrahantur etiam ad Annum iuxtà solitum de Mense Aprilis Capitanei duo Notariorum, Qui eorum Collegium quoties oportuerit pro eorum indigentijs, conuocare valeant, ad pœnam solidorum quadraginta, à quolibet inobediente exigendam: Item debeant procurare, & assistere extractioni Notariorum Actuariorum ad Bancum Iuris, & Registri, in quo etiam sæpe conuenire debent, & curare, vt Scripturæ omnes fideliter, ac diligenter registrentur, & conseruentur: Et si aliqua differentia oriatur super mercede, eam tollere, & terminare debeant: Nouos Notarios in Matricula recipi, & describi faciant, aliaquè omnia, iuxta eorum Constitutiones expediri faciant.

DE OFFICIO PACERIORUM Rubrica XXXVIII.

PAcerij electi singulis annis à Magistratu, omni studio, ac diligentia curare debeant; Quod inter Ciues omnis occasio odij, & inimicitiæ tollatur, & orta inter illos inimicitia, statim fiat Pax, Reconciliatio, & Remissio omnium iniuriarum, adhibito etiam Notario, vbi opus fuerit.

SUMMARIUM.

1 *Pax est optima rerum.*
Et ideo debent illam procurare non solum Principes, & Papa, num. 2.
Sed etiam Decuriones Ciuitatis num. 3

ANNOTATIO.

1 LAudabile quidem est hoc statutum de procuranda pace inter Ciues, cum pax sit optima rerum, vt not. *Guil. Peral. Ep's. Lugdunen. in summa vitio. & virtu. tom. 1. in tit. de beatitud. par. 11. ver. quartum est &c.*

2 Et

3 Et ideò onus illam procurandi non solum spectat ad Principem, & Regem, & ad Papam, vt probat *Guazz. de pace part. 1. quaest. 6. in prin.* latè comprobans, *& Card. Tusc. pract. concl. litera P. concl. 40. num. 14.* Cum quies populi proprium dicatur esse Regnantium teste *Cassiod. lib. 5. var. cap. 39.*

4 Sed etiam ad Decuriones, & Defensores Ciuitatis, qui debent non solum eorum officium interponere, vt pax, & tranquillitas in populo conseruetur, sed etiam medio suorum Ciuium, illos ad hunc effectum eligendo, vt praecipitur in hoc statuto, vt tradit *Guazz. de pace d. quaest. 6. sub num. 1.* vbi dicit in sua Ciuitate Tipherni eligi solere duos Ciues primarios ad hunc effectum componendi pacem inter Ciues, qui vulgo appellantur *Paciari*, vt ibi per eum.

DE OFFICIO FACIENTIVM ÆSTIMVM.

Rubrica XXXIX.

VT omnes Ciues, & Districtuales ad Collectas pro Rata bonorum contribuere teneantur; Cum de Nouo Æstimo agendum erit, eligantur in Consilio more solito, octo Ciues optimae opinionis, & iudicij; Duo videlicet pro quolibet Quarterio, Qui praestito priùs Iuramento in manibus Cancellarij, debeant se diligenter informare de omnibus bonis stabilibus, quae tàm in Ciuitate, quàm in toto eius Districtu à Ciuibus, & Districtualibus, siue etiam à Forensibus, & exteris possidentur, & habito saepius inter se maturo Colloquio, & collatis Relationibus, & informationibus, cuicunque Ciui, Districtuali, siue Extero pro Rata bonorum suorum Collectam imponant inspecta summa Scutorum Octingentorum currentium, & praedictam impositionem (donec exigi, & persolui contingat) aequa lance, proprio, & aliorum interesse posthabito, singulis imponere curent; ex quo ab ea aliae quoque contributiones, siue Impositiones (cum pro necessitate Communis eas imponere sit necesse) pendeant, & regulentur: Animaduertentes etiam, quòd illi, qui bona stabilia possident minoris Valoris scutorum centum, ad praedictas Collectas nullo modo grauentur: Et quoties pro informatione Æstimi faciendi per eos iter fiat, pro Expensis de Publico prouideatur,

SVMMARIVM.

1 *Æstimum est faciendum per homines electos ab Vniuersitate.*

2 *Vniuersitas pro faciendo aestimo potest cogere Ciues ad iudicandum bona.*

3 *Forensium bona de generali consuetudine possunt collectari.*

Maximè si forensis consensit aestimo soluendo collectas, num. 4.

Dummodo forensis non cogatur ad soluendum plus, quam faciant Ciues, num. 6.

5 *Libro exactoris creditur contra forensem super solutione collectarum.*

7 *Bona Ecclesiae, & Ecclesiasticorum non sunt apponenda in aestimo.*

8 *Descriptus in aestimo praetendens se grauatum debet facere aestimationem proprijs expensis.*

ANNOTATIO.

1 ÆStimum, seù Catastrum faciendum est per homines ad id deputatos ab Vniuersitate describendo bona, citando nominatim loca, quantitatem, & confinia vti habetur *in l. forma 4. ff. de cens.* & tradunt *Festas. de collect. par. 1. cap. 1. num. 14. Guid. Pap. decis. 87. num. 5. Choel. ad Bull. bon. regim. cap. 35. num. 23. & Thom. de collect. §. retenta, num. 15.*

2 Pro quo conficiendo Vniuersitas potest cogere ciues, & subditos ad denunciandum eorum bona, vt intelligi possit, quantum sit aes, & patrimonium cuiusq; *l. susceptores 16. & ibi Bart. C. de suscept. & archi. lib. 10. l. per Rithiniam 2. C. de immun. nem. conced. lib. 10. Cran. cons. 195. num. 2. Choel. ad Bull. bon. regim. d. cap. 35. num. 23.*

3 Bona autem forensium de generali consuetudine Italiae possunt collectari, & describi in aestimo, *Bart. in l. 1. num. 31. C. de mulie. et in quo loc. lib. 10. Bellq. Sen. cons. 12 nu. 14. Thes. decis. 257. num. 1. Choel. in d. cap. 35. num. 31.* vbi dicit, idem esse stante statuto & in alijs casibus, *Grat. discep. foren. cap. 29. num. 13. par. 1. & Rota apud Greg. XV decis. 279. num. 15. et seq. et decis. 3. apud Cenc. de cens. num. 4. et seq.* & extat *Breue Pauli V.*

4 Maximè si forensis consensit aestimo soluendo collectas, vt not. *Rub. Alex. cons. 9. num. 10.* & comprobat *Festa. de collect. in tit. an, et quan. foren. num. 7. et seq.*

5 Libro autem exactoris creditur contra forensem circa solutionem collectarum, vt tradunt *Corn. cons. 333. num. 34. lib. 1. et Alex. cons. 136. num. 2. lib. 2.* quos refert, & sequitur *Festa. de collect. par. 3. quaest. 6. num. 45. et seq.* vbi contrarijs respondet, & concordat *Mascar. de prob. concl. 316. num. 4. et seq. vol. 1.* concurrentibus requisitis, de quibus ibi per eum.

6 Dumodo tamen forenses non grauentur ad

 soluen-

soluendum collectas vltra quam faciant Ciues, vt not. *Thom, de collect. §. sanè si negocium, num. 20. Bocacc, ad Const. Marcb. glos. 6. num. 612.* & latè probaui ego *alleg. foren. 28. per tot.* dicens ita fuisse iudicatum in Alma Vrbe.

7 Bona tamen Ecclesiarum, & locorum piorum non possunt apponi in æstimo ex defectu iurisdictionis, vt latè comprobant *Sperell. decis. 121. num. 103. & seq. & num. 113. & Barbos. de potest. Episc. allegat. 75. num. 35.* qui dant concordantes, ita vt non valeat consuetudo in contrarium *Sperell. d. decis. 121. num. 77. et seq.*

8 Descriptus in æstimo si prætendat se grauatum, & petat nouam mensuram debet illam facere proprijs expensis, *Costa de rata quæst. 35. num. 1. Gilia. ad Stat. Perus. §. mensuratio in annot. num. 5.* quos refert, & sequitur *Massin. de consisc. bon. quæst. 39. num. 31.*

DE OFFICIO MODERATORVM IMPOSITIONVM.
Rubrica XL.

VT Vendentes bona stabilia vlterius ad Collectas non grauentur, Moderatores quatuor eligantur à Magistratu ad Annum more solito, qui habita fide à Notario, Venditorem gratis ab omnibus Impositionibus liberare debeant, easquè in Emptorem transferre pro rata pretij, videlicet pro scutis centum, præsenti Æstimo durante, solidos quinque Emptori imponere, nisi inter partes de minori quantitate expresè actum sit; Idque in Libro Impositionum à Camerario Ducali in Gabella detinendo diligenter annotari debeat; Idem obseruetur in venditione bonorum Comitatensium, & Exterorum: Quod, & in libellis Villarum annotari solet.

SVMMARIVM.

1 *Venditor soluens collectas pro emptore illas repetit ab eo.*

2 *Deputati ad reaptandum æstimum quam authoritatem habeant.*

Et quo officio fungantur, num. 3.

ANNOTATIO.

1 VEnditor soluens collectas pro re vendita, eo quia ipse est descriptus in æstimo potest illas repetere ab emptore, vt not. *Decian. cons. 285. num. 6.*

2 Homines deputati ad reaptandum catastrum, qui vulgo dicuntur ad grauandum, & sgrauandum, & appellantur *Catasteni* habent authoritatem cognoscendi de confinibus possessionum, & terrarum, vt tradunt *glos. & Doct. in l. 2. ff. de iurisd. omni. Iudi. Bart. in l. ambitiosa 4. ff. de decre. ab ord. facier. & Card. Tusc. pract. concl. litera C. concl. 129. in prin.*

3 Et dicuntur fungi officio, & iure Censitorum, & peræquatorum, de quibus habetur *in tit. de censis & censit. & peræqua. lib. 11.* & not. *Card. Tusc. d. concl. 129. num. 2.* vbi dicit, quod grauati à d. peræquatoribus debent intra annum recurrere ad Superiorem, vt ibi per eum.

DE OFFICIO GRASCERIORVM.
Rubrica XLI.

GRascerij eligantur à Magistratu ad Annum Quatuor Ciues, vnus pro quolibet Quarterio, qui diligenter prouidere debeant, Ne Grascia, siue Victualia extrahatur à Territorio Ciuitatis sine illorum licentia in scriptis danda, quæ à duobus saltem sit subscripta; & præsertim ne Boues sub alio quæsito colore extrahantur à Territorio, præterquam tempore Nundinarum, de quibus infra dicetur.

SVMMA-

SVMMARIVM.

1 *Officium Grascceriorum quid importet.*
2 *Victualium appellatione quæ veniant.*
3 *Priuilegiũ extrahendi grasciã quomodo intelligatur.*

ANNOTATIO.

1 De officio Grascceriorum quid importet tradit *D. Io: Bapt. Deluca Aduocatus celeberrimus in Theat. verit. & iusti. tom. 15. in tit. de Relat. Rom. Cur. foren. discur. 40. num. 7.*

2 Victualium appellatione quæ veniant latè tradit *Barbos. de appel. verbo signif. appel. 270. per tot.*

3 Priuilegium extrahendi grasciam de loco ad locum intelligitur, vt habeat locum solum si frumentum, vinum, oleum, & similia supersint Ciuitati, & hominibus illius loci ex cuius territorio d. extractio facienda est, *Bart. in l. si quis 5. num. 4. C. de aquad. lib. 10. Afflict. decis. 290. num. 9.* quos refert, & sequitur *Choes. ed Bullam bon. regim. cap. 50. num. 29.* latè comprobans.

DE OFFICIO PRÆFECTORVM OLEI, ET EIVS VENDITORIBVS. Rubrica XLII.

Ligantur etiam de mense Nouembris quatuor Ciues ad Annum, Videlicet vnus pro quolibet Quarterio, qui rec ptis deinde Literis patentibus, antequam suum Officium aggrediantur, præstent Iuramentum in forma in manibus Cancellarij, & diligenter prouideant, quod in Ciuitate Eugubij, Oleum nullo vnquam tempore deficiat, sed illud purum absque mixtura alterius cuiuscunque rei, boni coloris, & saporis per venditores ab illis depurandos, omnibus vendatur iusto pondere, ac precio per eos ponendo, & declarando. Item animaduertant, quòd dicti Venditores Oleum seruent in Vasis, siue Orceis benè conditionatis, & in mensurando vtantur iustis mensuris notatis Bulla Communis, ad pœnam contrafacienti quocunque casu, librarum decem, qualibet vice incurrendam, & remotionis, si eis placuerit. Eligere etiam possint, & debeant idoneum Depositarium ad pretium exponendum, & soluendum cum solita, & moderata mercede, qui si gulis mensibus dictis Præfectis rationem reddere teneatur, & omnia alia obseruari faciant, secundum eorum Capitula.

DE OFFICIO APPALTATORVM, ET BVLLATORVM CARNIVM. Rubrica XLIII.

Liganturetiam in Consilio iuxta solitum quatuor Ciues, qui præstito Iuramento in forma, præcedente banno per loca s lita, diligenter videant, quibus onus prouidendi, & Vendendi Carnes ad Annum committendum sit, & coram Magistratu ijs imponant, qui commodius, & Ciuitati vtiliùs illud exercere valeant, cum solitis, & opportunis Capitulis, & idonea Cautione à singulis recepta manu Cancellarij Communis, & successiuè prouideant, ne Carnes ad vsum necessarium Ciuitatis deficiant, & ne morbosæ, sed bonæ conditionis vendantur, & cum opus fuerit, Macellarios ad prædicta, & alia in eorum Capitulis contenta, Magistratus auctoritate compellant.

Et propterea eligantur etiam à Magistratu Bullatores duo, qui præstito etiam prius Iuramento in forma, teneantur singulis diebus, quotiès fuerint à Macellarijs requisiti, prouidere, quòd Castrati, & alia Animalia similia legitima, & bonæ conditionis mactentur, & repertis legitimis Carnibus, eas signó Communis bullare debeant cum filo, & cera Viridi in earum crure, vt moris est, imponenda.

DE OFFICIO TAXATORVM. Rub. XLIV.

Via decet omnia iusto pretio Venundari, Eligantur quoque à Magistratu ad Annum duo Ciues bonæ experientiæ, & iudicij, qui præstito prius Iuramento in forma, gratis, & accuratè debeant taxare pretium Carnibus omnibus vendendis à Macellarijs, de quibus non fuit factum certum pretiũ in eorum Capitulis,

vt in Suinis, & Bouinis, quibus iuxtà currentem valorem, & qualitatem Carnium pretium successiuè statuendum est. Debeant etiam imponere Pretium Piscibus vendendis: Item Carnibus salitis, quæ à Salsamentarijs, siue Pixecarolis in dies venduntur; Quod si vltra taxatum pretium fraudolenter mentiendo, vendiderint, prædicti omnes vltra amissionem rei, vel pretij, pœnam X. Librarum qualibet vice incurrant.

SVMMARIVM.

1 *Victualia taxanda sunt, vt debito pretio vendantur in foro.*

ANNOTATIO.

1 VIctualia quod taxari debeant, vt debito prætio vendantur pro tuitione Terrarum, & Populorum est tex. in *cap post Natale, & ibi not. Aluaro. de pace tenen. & eius viol. in vsib. feud.* & quod Prætor, & Magistratus curare debeat, quod victualia iusto prætio vendantur, & omnibus iustum prætium præficere est tex. *in l. 1. §. cura carnis, & ibi Bart. ff. de Ofic. præf. Vrb. & in l. 1. ff. de mune. & bono.* & not. *C. in l. 1. C. de Episc. audien. & Fab. de Mont. de emption. & vendition. quæst. 3. prin. quæst. 18. num. 39.*

DE OFFICIO SVPERSTITVM PLATEARVM. Rubrica XLV.

VT res omnes ad Victum necessariæ in Plateis expositæ iusto prætio, & conuenienti mensura Vendantur; Eligantur etiam à Magistratu ad Triennium duo Ciues, Vnus pro Platea S. Martini, Alter verò, pro Platea S. Antonij, & vterque pro Platea magna in die Mercati, qui diligenter prouideant, quod prædictæ res ad vendendum expositæ, sint, & esse debeant benè conditionatæ, apteque, & mundè per vendentes detineantur, & conuenienti pretio, siue mensura iuxtà qualitatem temporis vendantur, & cum opus fuerit, Executorum quoque auxilio, Iudicum auctoritate vtantur.

SVMMARIVM.

1 *Iurisdictio data superstiti vnius plateæ non extenditur ad aliam plateam.*

ANNOTATIO.

1 VIde notata supra in Rubr. præcedenti, quibus adde quod d. iurisdictio data per statutum superstiti Platearum pro vna platea Ciuitatis, vt hic, vnus non cognoscit in platea alterius neque de consensu partium, *Bald. in l. testamenta omnia 18. num. 3. C. de testam. Grat. decis. Marcb. 78. num. 22.*

DE SVPERSTITE, SEV PROVISORE SALIS. Rubrica XLVI.

SVperstes Salis diligenter prouideat, quòd nullo vnquam tempore Sal in Ciuitate deficiat, adhoc, vt Ciuibus, & Districtualibus vendi, & distribui possit: Et ideo Syndicis Castrorum, & Villarum iubeat, vt successiuè iuxtà compartitionem iam factam per illorum homines, & Iumenta congruis temporibus Sal conduci faciant, soluta tamen semper ab eo solita, & consueta mercede: Illudquè reponi faciat in Magazzeno Salariæ Grossæ, in quo ad grossum currenti pretio, & iusto pondere vendere debeat cuicunque volenti; Et pro Eleemosyna à Serenissimis Ducibus Nostris summa pietate constitutá, distribuat Monialibus, & Conuentibus solitis: Et animaduertat, quod tempore hyemali, in quo difficilius Sal conducitur, vel alio, si impedimentum aliquod intercedat. Exteris non vendat, sed Ciuibus, ac Districtualibus moderatè distribuat: Prouisionem Magistratui Singulis Mensibus soluat, & Tertiam partem Datij Salis Communitati assignatam Conductori persolui faciat.

Vt què

Vtquè facilius omnibus Sal emere liceat, prouideat, vt in Salaria minuta ad minutum etiam vendatur, talisquè venditor in dicto loco semper assistat, ad hoc, vt singuli Ciues, & Comitatenses qualibet hora illud emere, iusto pondere, & omni fraude remota possint, & valeant.

SVMMARIVM.

1 *Ciuitas potest cogere dominos animalium ad illa mutuanda pro seruitio annonæ.*

2 *Sal de iure communi vendi potest a quolibet priuato. Hodie tamen d. ius computatur inter regalia, ita vt spectet ad Principem, num. 3.*

ANNOTATIO.

1 QVod Ciuitas possit cogere dominos animalium, & curruum ad commodandum animalia, & currus peruehenda annona, Sal, & similia pro seruitio Ciuitatis dixi supra *ad Rub.* 10 *n* 6. & not. *Choel. ad Bull. bon. regim. cap.* 21. *num.* 29. *& cap.* 28. *num.* 38. vbi dicit, id esse faciendum soluta mercede, & si animalia pereant cuius sit damnum vide ibi per eum.

2 Sal de iure communi vendi potest a quolibet priuato cessante consuetudine, vt not *Capol. in l. inter publica* 17. *§.* 1. *ff. de verb. signif.* quem referendo sequitur *Bertach. in repert. in litera S. in verbo Sal.* Cum salinæ etiam de priuati Dominio esse possint *l. forma* 4. *§. salina, ff. de censi. l. magis puto* 5. *§. sed & si salinas, ff. de reb. eor. Rosentall. de feud. cap.* 5. *concl.* 89. *num.* 2 *Altogr. cons.* 70. *vol.* 1. *in appendic. ver. planè &c.*

Licet hodie id computetur inter regalia, ita vt spectet ad Principem, vt dicit *D. Deluca in 1 beat. veri. & iusl. tom.* 2. *in tit. de regal. concl.* 105. *n.* 14. *&* 15.

DE OFFICIO SVPERSTITVM DAMNI DATI Rubica XLVII.

SVperstites Damni dati eligantur ad Annum à Magistratu Octo Ciues, quorum quatuor sint Notarij, qui quolibet Mense successiuè teneantur die Sabbati, & Diebus Festiuis hora solita assistere in Gabella Officialibus Damni Dati, & prouidere ne Ciues, aut Comitatini aliquo modo in damnis, siue pœnis grauentur; Sed Singulorum indemnitati, prout Iustitiæ consonum fuerit, prouideant, Iudicum, & Magistratus auctoritate, cum opus fuerit.

DE OFFICIO SVPERSTITVM AQVÆDVCTVVM. Rubrica XLVIII.

ELigantur etiam à Consilio ad Triennium duo Ciues, qui accuratè prouidere debeant, quod Aquæductus Magnus, & Alter, qui dicitur Aquæductus Fontis Sancti Petri instaurentur, & conseruentur, & propterea deputare valeant vna cum Magistratu, duos Muratores ex Peritioribus, qui prædictos Aquæductus manutenere debeant, & prouidere, vt Aqua decurrat, & tempore æstiuo in publicis Fontibus non deficiat, Claues penes se retinendo, & primus habeat pro expurgando Aquæductu Magno Florenos xx. quolibet anno: Alter verò pro alio Aquæductu Florenos sex, Singulo quatrimestri pro rata persoluendos.

ANNOTATIO.

1 COncordat cum hoc statuto super cura habenda circa aquæductus *Statutum Mediolani lib.* 2. *cap.* 280. cum alijs relatis per *Carpan. ibi in annota. & cap.* 294. *& cap.* 309.

QVOD AQVA PVBLICORVM AQVÆDVCTVVM NON DERIVETVR. Rubrica XLIX.

AQua publica in posterum alicui non concedatur, siue vendatur absque licentia Consilij, & qui in Domo propria Conseruas habet, Aqua moderatè vtatur, & adueniente publica necessitate, Magistratus, & Superstites impedimenta

quæcun-

quæcunque remoueant; Ideo à Cal. Iunij vsque ad Cal. Octobris nullus possit accipere, siue deriuare Aquam absq; illorum licentia, ad pœnam scutorum XXV. Cameræ Ducali, & Refectioni Aquæductuum pro parte applicandam, iuxtà eorum Capitula, Quæ originaliter habentur in Libro Reformat. Anni 1586. pag. 234. Debeant tamen Superstites Aquam gratis concedere Ciuibus pro replendis Cisternis, & alijs Indigentijs, dummodo Publica Aquæ necessitas non intercedat, à Magistratu iudicanda.

SVMMARIVM.

1 *Aquæductus non possunt lædi, neque aqua alio diuerti,* *Sub pœna hodie arbitraria*, *num*. 2.
3 *Aquarum publici custodes appellantur Hydrophilaces*.

ANNOTATIO.

1 AQuas non posse diuerti ex aquæductis publicis, neque aqueductus posse aliquo modo lædi statuerunt sub grauibus pœnis Theod. Valent. & Archad. Imperatores *in l. 3. C. de aquædu. lib.* 11. & not. *Menoch. de arbitr. casu* 462. *num*. 1.
2 Quæ pœna hodie de iure communi est abitraria, vt tradunt *Io. a Plate. in d. l. 3. & Menoch. d. casu* 462. *num*. 3.
3 Aquarum verò publici custodes vocantur *Hydrophylaces*, vt dicit, *Petr. Gregor. Tholos. in sintag. iur. vniuer. lib.* 31. *cap*. 35. *num*. 2.

DE OFFICIO PRÆCONVM. Rubrica L.

PRæcones Duo, præstito prius Iuramento in forma in manibus Cancellarij, Edicta omnia eadem die, qua sibi à Iudicibus, siue à Magistratu traduntur, vel omnino sequenti in Plateis, quadriuijs, & locis solitis præconizare, & publicare teneantur, & statim suæ Publicationis Relationem facere: Cum Magistratus comedit ante, & post Tubis, vt moris est, personare debeant, Eumque ad loca solita associare, & Illi iuxtà solitum inseruire; & quilibet eorum habeat à Camera Ducali pro suo Salario scutum vnum quolibet Mense, & dimidium à Communi, vltra expensas in Palatio illis subministrari solitas: Habeat etiam quilibet ipsorum pro quolibet banno ad petitionem alicuius priuatæ personæ in locis prædictis, solidos XXIIII. & à Forensibus duplum, & interesse teneantur Luminarijs, Monti Pietatis, Depositario Pignorum, & Mercatoribus Artis Lanæ, à quibus consequi debeant Mercedem, iuxtà Taxam in eorum Capitulis: Et ne inter eos aliqua discordia oriatur, teneantur omnia lucra occasione Tubæ inuicem communicare, & æqualiter inter ipsos diuidere, Quibus etiam insignia Tubarum expensis Cameræ Ducalis quolibet Quatriennio, prout hactenus obseruatum est, de nouo reficiantur.

DE OFFICIO DEPOSITARII PIGNORVM. Rubrica LI.

DEpositarius Pignorum eligatur à Magistratu Vir bonæ famæ, Qui Iudicibus, & Magistratui obedire debeat, & præstito prius Iuramento in forma in manibus Cancellarij, teneatur in primis præstare idoneam Cautionem de exercendo fideliter suum Officium, & de reddenda ratione in fine sui Officij, & de restituendo, si quid restituendum erit, iuxtà formam Capitulorum sequentium.

Che il Depositario debba riceuer quanto prima i Pegni da gli Essecutori, & quelli conseruare, e custodire à suo risico, e fortuna, eccetto però da caso fortuito, senza sua colpa, & quelli vendere, ò restituire secondo la forma delli Capitoli.

Che nel principio del suo Vffitio debba fare vn Libro, & quello Cartulare, & autenticare col Bollo della Communità, nel quale debba scriuer subito nell'istesso giorno della consignatione tutti li Pegni con la qualità, quantità, numero, peso, ouero misura, secondo che si richiede respettiuamente in ciascun pegno, il nome dell'Essecutore, il nome del Padrone, & ad istanza di chi sia stato fatto il pegno, sotto la pena di XXV. soldi per ciascuna volta, che contrauiene.

Che

Che sia obligato farne riceuuto, come di sopra nel libro dell'Essecutore, acciò siano conformi, sotto la detta pena di XXV. soldi.

Che li Pegni non si possino far da altri, che dalli Essecutori à ciò depotati, li quali nel termine d'vn giorno nella Città, & suoi Borghi, & nel Contado nel termine di cinque giorni siano obligati consegnarli con effetto al Depositario, con pigliarne riceuuto da esso, come di sopra, sotto la medesima pena.

Che gli Essecutori debbano notar subito nel lor Libro li Pegni, e lor qualità, il Nome del pegnorato, e volendo il debitore, debbino farne poliza, auuertendo, che non si faccia nell'Arme de Soldati descritti nella Militia, ne in Boui, & instromenti Aratorij, & simili, fuor che in Sussidio.

Che il Depositario non paghi la mercede à gli Essecutori, se il Pegno non è bastante, & faeendo più pegni per la medema causa, non gli dia più d'vna Essecutione; & nelle Cause Criminali, doue l'essecutore ha la rata delle pene, il Depositario non paghi essecutione alcuna, ma se il Condennato hauesse gratia libera, si paghi l'essecutione secondo il solito.

Che per l'auuenire si debbino eleggere dal Magistrato doi Huomini di buona esperienza, li quali si chiamino Estimatori della Depositaria, & debbino assistere all'hora solita al Vender de pegni, & procurare, che si vendino per il prezzo conueniente, & non si commetta fraude alcuna in pregiuditio de Debitori, & vno almeno si debba sottoscriuere alla Vendita di detti Pegni.

Che il Trombetta deputato dal Magistrato riceuta la poliza dall'Attuario, sia obligato fare li tre Bandi nel luogo publico, & nell'hora solita, in tre giorni seguiti, purche l'vltimo bando caschi nel giorno del Sabbato, ò Mercore non feriati, mettendo li pegni in luogo publico, auanti la Depositaria, & quelli vendere secondo il solito, e deliberare à chi più offerirà; & non ritrouandosi Compratore si faccino stimar li pegni ad instanza del Creditore dalli detti Estimatori, il qual Creditore debba pigliarli per vn quarto manco del giusto prezzo.

Che il Depositario debba notare in vn Libro particolare li tre bandi, l'vltima offerta di ciascun pegno, & il nome del Compratore.

Che sia obligato di restituire nel termine di trè giorni al Debitore il sopr auanzo de denari de pegni venduti, detrattone quello, che di ragione si deue detrahere.

Che se alcuno Offerente impedisse la Vendita con altri, possa, e debba esser astretto dal Giudice, fatti li trè bandi à pagare detto Pegno il giusto prezzo con gl'interessi seguiti.

Che il Depositario non possa restituire li Pegni al Padrone, senza l'ordine del Creditore per poliza sottoscritta da lui, ouero d'ordine del Giudice, citato prima il Creditore, altrimente sia tenuto di suo proprio.

Che il Depositario debba conseruare diligentemente tutti li pegni nella Depositaria, & non possa prestarli ad alcuna persona, nè meno seruirsene per se stesso, come anco l'Essecutore, sotto la pena di XX. lib. per ciascun pegno.

Che in caso, che il Bestiame di qualunque sorte sia, patisse nella Depositaria, possa il Giudice data idonea cautione dar licenza di ricondurlo fuori, & rapresentarlo ad instanza del Creditore nel termine conuenuto per la subhastatione, & liberatione di esso, & vendendosi l'istesso giorno, che è ricondotto, non si paghi per la rimessa di esso cosa alcuna al Depositario essendo stato pagato la prima volta.

Che il Debitore possa riscuotere il pegno venduto nel termine di dieci giorni, che li sarà intimato à venire à veder fare il pagamento. E se il Debitore hauesse hauuto qualche legitimo impedimento, possa il Giudice, prouato l'impedimento prorogarli altretanto tempo à riscoterli.

Che

Che se il pegno di qualunque sorte sia fosse venduto manco della metà del giusto prezzo, da stimarsi in questo caso dalli detti Estimatori, la Vendita sia nulla, & con la fede di essi, possa, & debba il Giudice, ad instanza del Debitore, commetter nuoui bandi, & non si trouando il Compratore, debba il Creditore pigliarlo per vn quarto manco del giusto prezzo, come si è detto sopra.

Che il Depositario debba hauer per ciascun pegno vn bolognino, & per ciascuna Bestia minuta vn bolognino il giorno, ancorche non vi stesse la notte, ò non vi compisse il dì; & per ciascuna bestia grossa, bolognini otto frà il dì, & la notte, ancorche non vi stesse; & lui sia obligato custodirle, & gouernarle per il tempo, che vi staranno.

Che se il Depositario sarà salariato dalla Communità, debba hauere oltre il Salario, la metà della sopradetta mercede de Bestiami tanto grossi, come minuti, per la custodia, e gouerno di essi, & l'altra metà sia della Communità, si come anco il bolognino, che si paga per ciascun pegno debba esser tutto della Communità.

Che il Depositario nel fine dell' Officio sia obligato restituire, & consignare al Successore tutti li Pegni peruenutili alle mani, & pigliarne riceuuto d'essi, & che tutti li Libri si debbino conseruare in vna Credenza nella Depositaria, nella quale debba tener la Chiaue il Magistrato, & Cancelliere della Communità.

DE OFFICIO ASSISTENTIS PENSÆ GRANI, ET FARINÆ. *Rubrica* L I I.

AD Pensam Grani eligatur à Consilio ad Annum Vir bonæ famæ, Qui præstito priùs Iuramento in forma, assistere debeat tota die in loco Pensæ, & diligenter ponderare frumentum, & alia blada, quæ ad Molendum asportantur, & illorum Pondus, Nomen Domini, & Molendinarij statim describat in Libro Cartulato, & cuicunque petenti teneatur de pondere facere Apodissam; Deinde ponderet Farinam ad Callum pro moltura quatuor librarum pro quolibet Centinario; Quod si quid pluris reperierit deficere; debeat incontinenti reponere debitam quantitatem de Sacculo proprio Molendinarij, ad id propterea à quocunque ipsorum detinendo, alias de proprio reficere teneatur. Et hæc omnia facere debeat cum solito emolumento à Magistratu taxando.

DE OFFICIO BVLLATORIS COMMVNIS. *Rubrica* L I I I.

BVllator assumpto Officio requirere debeat Magistratum, quòd bannire faciat in die Sabbati per loca solita Ciuitatis, quod quilibet Ciuis, & Districtualis Eugubij, debeat infra XV. dies immediatè sequentes fecisse adiustare, & bullare omnes mensuras, & pondera ad pœnam vnius floreni pro quolibet pondere, vel Mensuræ, etiam quòd fuerit iusta; Ideò teneatur in loco assistere, & ad petitionem cuiuscunque personæ Mensuras, & pondera cuiuscunque generis, Barilia, quibus tamen vendi solet: Stateras, Bilancias, Formas Fornacceariorum ad faciendum Cuppos, Lateres, & similia, solito singno adiustare, & bullare: Sicut etiam semel in anno accedere debeat ad omnia Castra Territorij Ciuitatis ad prædictum effectum, recepta consueta mercede iuxtà Taxam à Magistratu fieri solitam: Homines tamen dictorum Castrorum teneantur ad Conductam Instrumentorum dicti Bullatoris.

DE OFFICIO MAGISTRORVM VIARVM.
Rubrica L I V.

MAgistri Viarum Eligantur à Consilio ad Triennium Quatuor Ciues quilibet pro suo Quarterio, Qui tàm in Ciuitate, quam eius Districtu prouidere debeant, quòd Viæ publicæ manuteneantur conuenientis Latitudinis, de qua suo loco dictum est, & ne ab aliquo occupentur, aut deuastentur, Immunditias, & alia quæcunque impedimenta in Vijs apposita, remoueri cuicunque Ciui, siue Districtuali, committere valeanr, & (si opus fuerit) Executorum etiam auxilio de mandato Iudicum, vtantur. Cum de iure Congrui agendum est, promptè, ac sincerè procedant, & singulorum indemnitati prouideant: Et prædicta omnia, quilibet in suo Quarterio, & extra Ciuitatem in Villis suo Quarterio adscriptis, Magistratus, & Iudicum auxilio, cum opus sit; implorato gratis curate, & exequi debeant.

Vtquè facilius prouideatur, possit, & debeat Magistratus eligere vltra prædictos pro Instauratione Viarum, Pontium, & similium Territorij, alios idoneos, ac interesse habentes; & facta dicta instauratione diuidi, & Lapidibus terminari debeant pro earum manutentione per Villas distinctè facienda.

S V M M A R I V M.

1 *Via publica sunt de regalibus Principis.*
2 *Reparatio fontium, & viarum recensentur inter opera pie.*
3 *Et ad illarum reparationem tenentur etiam habentes immunitatem.*
Vtrum verò teneantur Ecclesia, & Mendicantes, num. 4.
5 *Taxam indictam pro reparatione pontium, & viarum quilibet tenetur soluere.*

A N N O T A T I O.

1 VIÆ publicæ sunt de regalibus Principis, §. *via publicæ, & ibi Afflict. quæ sint regal. in vsi. feud. Choel. ad Bull. bon. regim. cap. 28. num. 88. Rosental. de feud. cap. 5. concl. 20. num. 1. & seq.*

2 Refectio, & reparatio pontium, fontium, & viarum inter opera pietatis recensentur, & Priuilegio piæ causæ gaudent, vt not. *Tiraq. de priuil. piæ caus. in præfat. ver. item legatum factum, &c. Bertach. de Epis. in 4 par. lib. 4. quæst. vlt. Choel.*
3 *ad Bullam boni. regim. cap. 28. num. 78.* & est ita fauorabilis, vt ad illorum reparationem teneantur etiam habentes priuilegium immunitatis a publicis muneribus *l. 1. & ibi Io. de Plate. & Andr. de Barulo. 6. de collat. fund. patr. lib. 11.* & not etiam *Choel. ad Bull. bon. regim. cap. 28. num. 78.* vbi dicit, teneri ad prædicta etiam possessores bonorum emphiteuticorum, vt ibi per eum, *& num. 51.*

4 Vtrum verò ad reparationem viarum teneatur Ecclesia, & Religiosi Mendicantes latè differit pro vtraque parte *Choel. ad Bull. bon. regim. d. cap. 28. numer. 55. & plurib. seqq.* videas ibi per eum.

5 Addo prædictis, quod taxam indictam pro reparatione pontiū, & viarum quilibet tenetur soluere vt vltra adducta supra reperitur statutum *in l. ad portus 6. & ibi scribentes, C. de oper. publ. in l. ad reparationem 7. C. de aqued. lib. 11.* cum alijs adductis per *Choel. d. cap. 28. num. 50. & seq.* Cum reparatio pontium, & viarum non connumeretur inter munera sordida, vt dicit *Choel. vbi supra num. 54.* benè comprobans.

DE IVRE CONGRVI. Rubrica L V.

VT Ædificia in Dies ad maiorem Ciuium Commoditatem, & Ciuitatis ornatum ampliari valeant, nec propter nimiam quorumdam cupiditatem interrumpantur: Si quis in posterum Domum, solumuè habens ibi ædificare voluerit, & in ampliorem, & ornatiorem formam reddere velit, cogatur vicinus suam Domum, solumuè eidem domui, ac solo vicinam, Domino vendere, si tamen D. Locumtenens, & Magistri Viarum Singuli pro suo

Quarterio eiusmodi ædificio vtilia, & necessaria putauerint, pretio aucto duodecimæ partis, vltrà æstimationem de illis faciendam per duos Peritos communiter à Partibus eligendos; dataquè ipsi Domino dilatione quatuor Mensium post Venditionem Domus, vt interim aliam habitationem sibi parare possit, nēc prius emptor pretium soluere teneatur. Quod tamen faciendum est, si Ædificium ipsum ad Ciuitatis ornatum statim sit construendum, & vicini Domus, solumuè à duobus saltem lateribus cohæreat, illiusquè æstimationem quadruplo sit excessurum.

In Rusticis vero Prædijs ad tollendas lites, iurgia, & seruitutes obseruandum erit, Vt qui aliquod petium Terræ habeat cuiuscunque generis sit, cogi possit illud vendere pretio æstimando, vt supra, cum augumento duodecimæ partis pretij, dummodo Emptoris Prædium sit maioris pretij rei vendendæ, & illi cohæreat à tribus Lateribus; Nec cogi possit, vt partem tantummodo vendat: Et hæc procedant, cum quis intendit Vicinum cogere ad vendendum.

Si quis verò rem aliquam Vrbanam, vel Rusticam Vicini rebus, vt supra respectiuè adhærentem vendere velit, teneatur coràm duobus Testibus, vel aliter legitimè requirere dictum eius Vicinum, si velit illam emere, & pro eodem pretio, si illud sine fraude constitutum sit: alijs præferatur; Vel si alij Emptores non adsint, pro pretio ponendo per duos Vicinos communiter eligendos, & aliter facta venditio non valeat: Quæ omnia sola facti veritate inspecta per prædictos in Ciuitate, extra verò per D. Potestatem summariè terminentur.

SVMMARIVM.

1 *Statutum de iure congui est validissimum.*

Contrarium tenent plures Doctores, numero 2.

Quod declaratur, num. 3.

4 *Statutum de iure congrui non ligat Clerisos, neque personas Ecclesiasticas.*

Quicquid contrarium tennerint aliqui, numero 5.

6 *Statutum laicorum non ligat Clerisos, neque personas Ecclesiasticas.*

7 *Statutum iuris congrui exerceri non potest contra Clericum emptorem.*

Licet contrarium teneant aliqui Doctores, numer. 8.

Neque comprahendit bona emphiteotica, quæ sunt de dominio Ecclesiæ num. 9.

Cum statutum laicale d. bona non comprahendat, num. 10.

11 *Ius congrui competens ex Statuto præfertur illi competenti ex Bulla Pij V.*

12 *Ius congrui habet locum etiam in venditione facta in publica subhastatione.*

Licet contrarium teneant aliqui Doctores, numer. 13.

Et in venditione cum pacto de retrouendendo, num. 14.

15 *Testator si mandet fundum vendi non posse nisi Titio, præfertur tamen habens ius congrui ex statuto.*

16 *Res dicitur esse contigua etiam si adsit parua terra intermedia.*

17 *Statutum de re contigua non habet locum in illam acquirente post motam litem.*

Nequè si aliqua cohærentia etiam in modico deficiat, num. 18.

19 *Ius congrui competit contra petium terræ separatum si sit de cohærentiis prædii.*

20 *Ius congrui competens ex statuto non potest cedi.*

Fallit si cedatur cum ipsa re, numero 21.

22 *Præsens venditioni, & recipiens pretium censetur retractui renunciare.*

23 *Actio de euictione non datur re euicta vigore iuris congrui.*

24 *Statutum retractus loquens per verbum venditionis non comprahendit alios contractus.*

Ita vt nequè illud habeat locum in permutatione, num. 25.

Quicquid sit si statutum loquatur per verbum Alienare, num. 26.

27 *Venditionis appellatione qui contractus veniant vide.*

28 *Intentans remedium coactiuum non sibi præiudicat in prælatino.*

29 *Vicinis pluribus debetur Ius congrui pro rata.*

Licèt quod sit locus gratificationi velint aliqui, num. 30.

31 *Retractus non præscribitur minori spatio triginta annorum.*

32 *Requisitio de qua in statuto facienda vicino est de forma, et non potest omitti etiam stante scientia vicini.*

Stans Iudex interponens decretum super alienatione non sibi præiudicet, num. 33.

34 *Renunciatio extraiudicialis an excludat retractum.*

35 *Actio pro retractu datur contra quoscunque possessores.*

36 *Ius congrui competit proprietario, non autem vsufructuario.*

Et competit etiam emphiteuta, num. 37.

38 *Frater potest redimere totam rem venditam alio fratre negligente.*

39 *De retractu coactiuo quo ad rem vrbanam plura remissiue.*

ANNOTATIO.

1 STatutum hoc de iure congrui esse vallidissimum dixerunt *Hond. cons. 3. num. 1. & cons. 7. num. 1. lib. 1. & Fenzon. ad stat. Vrb. cap. 110. num. 6.* qui dant concordantes.

2 Contrarium tamen illud vti correctorium iuris communis videlicet, *l. dubium 14. C. de contrah. empt.* esse nullum, nisi illud fuerit confirmatum a Principe in forma specifica tenuit *Rota decis. 780. num 6. par. 1. & decis. 103. num. 27. part. 2. diuer. & apud Baratt. decis. 6. num. 5. & ibi Adden. litera B. & apud Merlin. decis. 698. num. 2. & seq. & decis. 740. n. 2. & seq. tom. 2.* vbi aliæ recensentur.

3 Licet contrarium imò d. Statutum licet iuri communi contrarium dici tamen fauorabile, & rationabile, cum non sit incompatibile esse iuri communi contrarium, & esse fauorabile quo ad effectum confirmationis in forma communi, & ideò sufficere ad illius vallidítatem confirmationem in forma communi etiam desumpta ex obseruantia longi temporis scripsit *D. Deluca in Theat. verit. & insti. tom. 4. in tit. de seruit ad mat. retrac. discur. 71. num. 11. & 12.* prout videmus, quod statutum exclusiuum fæminarum licet sit iuri communi contrarium, tamen sit fauorabile, & rationabile, & validum si sit confirmatum in forma communi, vt dixi supra *in præud. num...* & dicam infra *lib. 2. rubr. 62.*

4 Statutum tamen supradictum de iure congrui non ligat Clericos, neque personas Ecclesiasticas; maximè quando verba sunt præceptiua, & arctatiua directa in personam venditoris, vt tradunt *Soc. Iun. cons. 1. n. 9. et seq. vol. 2. Rim. Iun. cons. 449. num. 32. et seq. vol. 4. Marun. disput. . num. 15.* quos vnà cum alijs pluribus refert, & sequitur *Hond. cons. 3. num. 23. lib. 1.* & latè comprobat *Sperel. decis. 11. nu. 11. tom. 1. et Surd. cons. 2 ferè per tot. lib. 1. et P. Diana in summa in verbo Statutum laicale ferè per tot.*

5 Quicquid contrarium tenuerint Doct. relati per *Surd. d. cons 2. num. 13.* & per *Hond. d. cons. 3. nu. 8. et 9.* & videtur sentire. *D. Deluca in Theatr. verit. et inst. tom. 4. in tit. de serui. ad mate. retrac. d. discu. 71. num. 4. et seq. et Gratian. licet dubius discep. foren. cap. 460. num. 17. par. 3.*

6 Cum Statutum laicorum ex defectu potestatis non liget Clericus, nec personas Ecclesiasticas, vt latè comprobant *Hond. d. cons. 3. n. 11. et seq. Cirta. contro. 144. num. 6. Sperell. decis. 10. per tot. & decis. 12. per tot. et decis. 100. num. 26.* vbi testatur de magis communi opinione, *et decis. 121. per tot. et decis. 135. num. 79. et num. 117.* vbi dicit, hoc procedere siuè statutum loquatur in rem, siuè in personam, vt ibi per eum. *Gennen. in prac. Archiep. Neap. cap. 75. per tot* vbi dicit, hanc esse veritatem luce meridiana clariorem, cum quibus pertransit *D. Deluca in Theat. verit. et insti. tom. 4. in tit. de emphit. discur. 23. num. 4. et discur. 45. num. 8. et Rota decis. 84. num. 7 part. 7. rec. et decis. 18. apud Zuffi de legit. proc. crim. num. 11. et apud Card. Ottob decis. 149. n. 8. et 9.* & alibi passim

7 Quæ quidem habent locum etiam in Clerico emptore contra quem retractus vigore statuti exerceri non potest, vt tradunt *Hond. cons. 3 nu. 10 et seq. vol. 1 Marta de iurisd. part. 4. casu 30. num. 8. et seq. Squilla. de priuil. cleric. cap. 7. num. 96. Sperell. decis. 11. num. 11. D. Deluca in Theat. verit. et insti. tom. 4. in tit. de seruit. ad mat. retrac. discur 71. num. 5. ver. qui termini etc. et Rota apud Caualer. decis. 58. num. 1.*

8 Licet contrarium male iudicio meo teneant *Giurb decis. 25. num. 10. de Marin. lib. 1. resol. 55. num. 5. 7. et seq. et resol. 44. ferè per tot. lib. 2.* & alij relati per *D. Deluca d. discur. 71. num. 3.*

9 Prout etiam d. statutum neque comprahendit bona emphiteotica, quæ sunt sub directo dominio Ecclesiæ ex defectu iurisdictionis, vt not. *Hond d. cons. 3. num. 10. & 23. lib. 1.* vbi quamplures dat concordantes *Fulgin. de iure emphit. in tit. de melior quæst. 10. num. 24.* vbi testatur de vera & communi opinione.

10 Et statutum laicale non comprehendere bona emphiteotica, quæ sũt sub dominio directo Ecclesiæ firmant *D. Deluca in Theat. verit. & insti. tom. 4. in tit. de emphit. discur. 45. in fin. et discur. 59. num. 7. & Rota apud Pacif. de Saluian. dec. 238. num. 4. & seq. & apud Ciriac. post contr. 205. num. 19. & decis. 35. num. 26. post Sulgad. in laber. credit.* & comprobaui ego *alleg. foren. 14. num. 25.*

11 Ius verò congrui competens ex hoc statuto præfertur iuri retractus prouenienti ex Bulla Pii V. super censibus, vt tradunt *Cenc. de cens. quæst. 65. num. 9. Gratian.* latè comprobans contra *Buccat. discept. forens. cap. 876. num. 1. & seq. par 5.* vbi testatur de veriori, & magis communi Doct. opinione. *Post. de subhast. inspec. 36. nu. 41. & Rota decis. 243. num. 15. & seq. par. 5. rec.*

12 Statutum hoc de retractu, quod habeat locum etiam in venditione facta in publica subhastatione tenent *Poste. de subhu. inspect. 36. n. 17. & seq. & in addit. ad d. inspec. 36. num. 10. Gratian. discep. foren. cap. 54. num. 17. et seq. par. 4.* vbi testatur de veriori, & magis communi Doct. opinione, & eandem attestationem facit, *cap. 784. num. 9. & seq. par. 4. Cenc. de cens. quæst. 66. num. 25. & seq.* quando adiudicatio fit tertio, vt ibi per eum. *& Rota apud Greg. XV. decis. 193. in princ. et apud Cenc. de cens. decis 429. num. 3.* quæ loquitur in retractu competente vigore *Bulla Py Quinti*, vt ibi per eam.

13 Contrariam tamen opinionem imò hoc statutum de iure congrui non habere locum in venditione facta in publica subhastatione tenuerunt *Adden. ad Paulel. exped. 79. num. 21.* declarantes si adiudicatio fiat creditori, secus si tertio, & nisi statutũ loquatur cum verbis prægnantibus, vt ibi per eum *Capic. Latro consult. 27. num. 51.* cum quibus pertransit *D. Deluca in Theat. verit. & inst. tom. 4. in tit. de seruit. ad mat. retrac. disc. 71. nu. 13.* vbi hoc latè comprobat, & testatur de veriori opinione, & quamplures dat concordantes, & vide infra num....

14 Hoc statutum quod habeat locum etiam quando venditur aliquod prædium cum pacto de retrouendendo voluerunt *Afflic. de iure protom. . num. 20. & Renedel. pariter de iure protom. in princ. Constit. nu. 129. Rot. apud Cenc. de cens. dec. 443. n..*

15 Si verò Testator in eius testamento mandauit, quod talis fundus non vendatur nisi Titio, qui tamen non est coniunctus, neque vicinus si in casu venditionis faciendæ d. Titio comparear vicinus prætendens ipsi d. fundum esse vendendum vigore Statuti, ipse venit præferendus *Bald. de iure protom. nu. 7. ver. Quid si Testator &c.*

16 Res in proposito huius statuti dicitur esse contigua etiam si adsit parua terra intermedia, *Corn. cons. 29. num. 11. lib. 3. Carpan. ad Stat. Mediolan. cap. 417. num.* 477. quid si adsit intermedia via vicinalis, vel publica, seù flumen vide *Carpan. vbi supra cap. 433. num. 34. & seq. & Deluca tom. 4. de seru. ad mat. retract. discur. 69. nu. 2.*

17 Statutum retractus loquens de re contigua non habet locum in acquirente bona contigua post motam litem, vt sentit *Carpa. in dict. cap. 433. num. 53. litera X.* licet ius superueniens reo suffragari ad excludendum actorem a iure congrui tueatur *Paris. cons. 82. in fin. lib. 3. Rota decis. 243. num. 9. par. 5. recen.*

18 Neque habet locum d. statutum si aliqua cohærentia in aliquo deficiat cum d. statutum sit correctorium iuris communis *Afflict. de iure protom. §. 6. num. 10. Carpan. ad d. Stat. Medio'. d. cap. 433. num. 53.*

19 Statutum supradictum iuris congrui competit contra pætium terræ separatum ab alio prædio, si de eiusdem prædij pertinentijs existat ita post *Alex. Scott. & Giurb.* per eum relatos tuetur *Andreol. contro. 132. num. 7. & seq.* de quo vide *Vermigl. cons. 486. per tot. & Gratian. discep. foren. cap. 745. num. 67. par. 4.*

20 Priuilegium iuris congrui alicui competens ex statuto non posse cedi voluerunt *Carpan. ad*
21 *Stat. Mediol. cap. 417. num. 364. et seq. Giurb. dec. 51. num. 5. et seq. Thom. decis. March 46 num. 30.* nisi cessio fiat consaguineo, vel vicino, vt ibi per eum *num. 32.* Potest tamen voli cum ipsare, *Paris. d. cons. 82. num. 26. lib. 3. Giurb. cons. 83. num. 5. D. Deluca in d. tom 4. in tit. de serui. ad mat. retrac. discur. 76. num 5. Rota decis. 243. nu. 9. par. 5. recen.* & vide *Olea. de cessio. iur. tit. 3. quæst. 2. per tot.*

22 Præsens venditioni, & recipiens pretium quod censeatur retractui renunciare voluerunt *Craue. cons. 159. num. 5. Menoch. de recup possess. remed. 15. nu. 123.* & latè comprobat *Capic. Latro decis. 57. num. 14. et seq. tom. 1.* vbi declarat in quibus terminis procedat decisio *Rota apud Card. Caual. 657. num. 3.*

23 Actio de euictione non datur quãdo res euincitur vigore iuris congrui, *Afflict. de iure proto. §. 2. num. 37. Tiraq. de vtroq. retrac. de retrac. lignag. §. 1. glos. 9. num. 34. et seq. Hond. d. cons. 3. nu. 40. & seq. lib. 1. Cenc. de cens. q. 66. num. 79. et Marg. de euict. quæst. 134. num. 1. et seq.* vbi quamplures ad d. conclusionem subnectit ampliationes, & limitationes, *et Hond. d. cons. 3. num. 74. et seq.* ipsos consulas.

24 Aduerte tamen, quod cum statutum supradictum in materia retractus prælatiui loquatur per verbum *Venditionis*, ibi vendere velit, non comprehendit alios contractus, quia licet appellatione venditionis veniant omnes contractus per quos transfertur dominium, vt not. *Carpan. ad Stat. Mediol. cap. 417. nu. 104. et Barbos. de appel. verb. signif. appell. 267. in prin.* qui dant concordantes quamplures, id tamen non habet locum in statutis in quibus verba sunt strictè intelligenda, vt in his terminis voluerunt *Afflict. de iure proto. in princ. legis, num. 19. Fabian. de Monte de empt. et vend. 2. par. princ. num. 7. Tiraq. de retrac. lignag. §. 1. glos. 1. num. 2. et seq. Carpan. ad Stat. Mediol. d. cap. 417. num. 105. et num. 514. Gratian. discept. foren. cap. 885. num. 16. par. 5.* vbi dicit, hoc non habere locum quando esset eadem ratio in alijs contractibus, & *D. Deluca in d. tom. 4. in tit. de serui. ad mate. retra. discu. 72. num. 2. et 3.* Cum ius retrahendi tam prælatiuum, quam coactiuum dicatur exorbitans, & odiosum, vt dicit *D. Deluca in dict. tract. de seru. ad mat. retr. discur. 81. num. 10.*

25 Itaut neque illud habeat locum in permutatione, vt declarant *Carpan. in d. cap. 417. num. 106. et seq. Gratian. d. cap. 885. num. 15. et sequen. et D. Deluca in d. tit. de serui. ad mat. retr. discur. 73. num. 3. et discur. 76. num. 2.*

26 Quicquid sit, si statutum vsus fuerit verbo alienare, sub quo venit omnis contractus per quem transfertur dominium etiam in materia stricta, vt not. *Carpan. d. cap. 417. num. 112. et D. Deluca in d. discur. 73. num. 3.*

27 Omnes tamen ferè casus, qui veniunt appellatione venditionis, puta si venditio sit nulla, sit conditionalis, in promissione de vendendo, & simil. recensent *Carpan. ad d. Stat. Mediol. d. cap. 417. num. 112. et seq. et Benedel. de iure proto. ad prin. Const. in §. sancimus ferè per tot.* quos quia nimis longum esset recensere, ideò ipsos consulas.

28 Intentans autem remedium coactiuum quod non sibi præiudicet in prælatiuo tenet *D. Deluca in dict. tit. de serui. ad mater. retrac. discur. 75. num. 11.*

29 Plures vicini si concurrant ad ius congrui omnibus competit res empta pro æquali portione si est diuidua, *Afflict. de iure proto. vbi supra num. 42. et §. 2. num. 23. et §. 7. per tot. D. Deluca in Theat. ver. et iusti. tom. 4. in tit. de serui. ad mat. retrac. discu. 72. num. 3.* Quod tamen sit locus
30 gratificationi, & quod præferatur ille, cui res est tradita voluerunt *Hond. cons. 7. num. 7. lib. 1. et ab eo adducti*, vide tamen *Fab. de Anna cons. 47. num. 29. et seq. et ferè per tot.* vbi latè.

31 Illi, cui competit ius retractus si non sit facta denunciatio de futura venditione contra eum d. ius non præscribitur minori tempore 30. annorum *Mant. de iure prot. n. 33. Morot. cons. 89. n. 1. et seq. Old. cons. 11. nu. 62.* plenè *Giurb. decis. 75. n. 1.* vbi dat concordantes, *Grat. disc. foren. cap. 742. num. 12. et seq. par. 4. Rota apud Card. Ottobon. decis. 268. num. 6.* Quod verò si res sit per emptorem alienata tertio præscribatur d. ius per spatium decem, vel viginti annorum voluit *Carpan. ad Stat. Mediol d. cap. 417. num. 217. vide D. Deluca in d. tit. de seru. ad mat. retract. discur. 85. num. 15. et sequen.*

32 Requisitio autem, quam requirit statutum fieri vicino, an velit rem emere requiritur pro forma, & illa non potest omitti, etiam si vicinus habuerit scientiam de futura fundi venditione, vt tradunt *Gratian. discept. forens. cap. 742. num. 1. et seq par. 4. Cenc. de cens. quæst. 64. nu. 19.* qui hoc benè declarat, & contrarijs respondet, *Rota apud Cenc. de cens. decis. 156. num. 6. et apud Card. Celsum decis. 163 num. 3. et seq. et apud Card. Ottob. decis. 148. num. 3. et seq.*

33 Ita

33 Ita vt Iudex interponens decretum in contractu alienationis rei, ad quam ei competat retractus non sibi præiudicet secundum *Posti. de sub. hast. inspect. 36. num. 44.*

34 Vtrum verò sufficiat renunciatio extraiudicialis differit *D. Deluca d. tom. 4. in tit. de seru. ad mat. retr. discur. 75. num. 2. & seq. & discur. 86. ferè per tot. & discur. 81. num. 14.*

35 Actio pro retractu dicitur in rem scripta, & ideo illa datur contra primum emptorem, contra secundum, & contra alios etiam si res transierit per mille manus, *Afflict. de iure prot. §. 2. n. 35. Mant. de iure protom. num. 43. Tiraq. de retrac. lignag. §. 12. glos. 1. num. 2. & seq. Carpan. ad stat. Mediol. d. cap. 417. num. 389. lib. 1. Giurb. decis. 75. num. 6.*

36 Ius congrui competit proprietario, non autem vsufructuario post *Neapod. Afflict. Rendel.* & alios per eum relatos firmat *Giurba ad Constit. Messan. cap. 7. glos. 16. num. 11.*

37 Et competit etiam emphiteutæ, cum ipse habeat vtile dominium, vt quampluribus authoritatibus allatis probat *Benedel. de iur. proto. ad princ. Const. num. 113. & num. 270.* nisi dominus directus velit præferri, vt ibi per eum *d. n. 113.*

38 Quibus addo, quod frater potest redimere totam rem venditam, per ius congrui, si alius frater negligat redimere partem suam, vt tradunt *Michal. de fratr. part. 3. cap. 36. num. 51. Sanfelic. decis. 122. D. Deluca in Theat. verit. & iusti. tom. 4. in tit. de seru. ad mat. retrac. discur. 75. num. 4. Rota apud Buratt. decis. 937. num. 8. & apud Card. Ottob. decis. 156. num. 9.*

39 De interprætatione retractus coactiui quo ad rem vrbanam vide *D. Deluca in d. tom. 4. de seru. ad mat. retrac. discur. 76. num. 3. & discur. 78. num. 3. & seq. & discur. 79. num. 1. & sequen. & discur. 80. num. 16.*

DE VIIS PVBLICIS, PONTIBVS, AC FONTIBVS REAPTANDIS.
Rubrica LVI.

Magistratus, & Viarum Magistri diligenter curent, quod Viæ Ciuitatis conseruentur, nec ab aliquo cum Scalis, vel Puteis, aut similibus occupentur, sed liberæ, & mundæ manuteneantur, prout infra Libro V. sub rub. Quod Viæ Ciuitatis singulis mensibus mundentur, & seq. Fontes etiam, ac Pontes conseruari decet, & propterea à Magistratu eligatur ad biennium vnus Superstes cuicunque Fonti existenti in Ciuitate, qui diligenter curare debeat, vt nullo vnquam tempore Aquæ deficiant nec earum cursus à quouis Priuato impediatur, iuxtà Prouisiones in Decreto Serenissimi Ducis Nostri contentas, & nos diximus supra sub Rubrica XXXXVIII. & seq.

Communitates etiam, & Homines Oppidorum, Castrorum, & Villarum Districtus Eugubij, teneantur Vias publicas in illorum Territorijs ita, & taliter aptare, & sternere, vt per illas euntes, & Transeuntes non solum sine periculo, sed etiam commode ire, agere, & transire valeant. Pontes etiam, & Fontes in Vijs existentes ab eisdem Vniuersitatibus refici, & manuteneri debeant, & si cessauerint, multari, & grauari possint, arbitrio Iudicum, & Magistrorum Viarum. Quod si Via irrumpatur, & deuastetur culpa alicuius Vicini, per eumdem etiam refici, & manuteneri ijdem mandent, & prouideant: Cætera ad Vias, Fontes, Pontes, & Cloacas spectantia habes Libro V. sub Rub. XXIIII. & seq.

ANNOTATIO.

Ad materiam huius statuti fuerunt annotata aliqua supra rub. 48. videas igitur ibi.

DE MVRIS CIVITATIS, ET CASTRORVM INSTAVRANDIS.
Rubrica LVII.

Diligenter etiam per Magistrarum curari debet, quod Muri Ciuitatis iuxta Iuris communis dispositionem instaurentur, & reficiantur, & si aliquod præiudicium per adiacentes factum sit, quam primùm per eosdem emendetur, & (cum opus fuerit) conuocato Consilio, secundum ordinem ipsius prouideat: Quod etiam in Muris Castrorum exequi ab illis Communitatibus omnino curabit.

DE OFFICIO CVSTODVM PORTARVM. Rubrica LVIII.

CVilibet Portæ Ciuitatis deputetur Vnus, qui diligenter eam Custodiat, ibi personaliter permanendo, & de nocte hora solita cum Clauibus claudat, quas penes se retinere debeat, seu alteri tradere, prout sibi fuerit impositum à D. Locumtenente, cuius commissionibus omnino parere debeat: Teneatur etiam summo mane illam aperire, & à deferentibus tantùm ligna, vnum petium ligni pro qualibet Salma recipere possit.

DE OFFICIO PLAZZARIORVM. Rubrica LIX.

PLazzarij Quatuor, seu plures eligantur iuxtà solitum, qui præstito prius Iuramento in forma, in manibus Cancellarij, teneantur exequi omnes citationes, commissiones, & Mandata Iudicum, & Magistratus, & etiam ad instantiam particularium Personarum sub pœna XX. solidorum pro qualibet Vice; & credatur eorum Relationibus, quas infra tres dies, computata die citationis, facere teneantur: Possint etiam de licentia Iudicis grauamina facere; nec non Executiones paruæ summæ extra Ciuitatem: Et quilibet eorum successiuè singulis diebus etiam Festiuis teneatur assistere in Platea, vt Mandatis Superiorum præsto esse possit. Et habeant singuli pro sua mercede à Camera Ducali qualibet anno Florenos XVIII. à priuatis verò personis pro qualibet Citatione in Ciuitate, vel Burgis solidum Vnum, & solidos duos pro cedula, extra verò Ciuitatem citra spatium vnius milliarij, duplicetur; & per spatium vnius milliarij habeãt solidos quatuor, duorum milliariorum solidos octo; & sic dinceps pro quolibet milliario bononeni duo illis addantur: Pro immissione in Possessionem si in Ciuitate, vel Burgis, Iulium vnum habeant: Extra verò duplum: Si hæreditati iacenti aliquis detur Curator, bononeni XII. soluantur. Cæterum Mandata Iudicum; & Magistratus, statim, & absque aliqua mercede exequi teneantur: & prædicta etiam à Plazzarijs Castrorum obseruanda erunt.

SVMMARIVM.

1 *Plazzario creditur quò ad ea, quæ spectant ad eius officium.*

Licèt secus sit quo ad alia non spectantia ad eius officium, num. 2.

Itaut ei non credatur quò ad solemnitates requisitas in subhastatione. num. 3.

Licèt credatur quò ad subhastationes, numero 4.

5 *Plazzario facta relatione non potest se corregere ex interuallo.*

Et quo ad relationem creditur Notario, non autem Plazzario, num. 6.

7 *Plazzario creditur, aliquem accepisse in depositum res captas in executionem.*

ANNOTATIO.

1 PLazzario, seu nuntio publico creditur in ijs, quæ spectant ad suum officium vt not. *Menoch. de arbitr. casu 112. num. 1. & seq.* vbi dat ampliationes, & limitationes, *Farinac. de testi. quæst. 56. num. 381.* vbi dat concordantes, & *Rota in Cracouien. iurispat. 4. April. 1642. coram R. P. D. Carillo post prim. & in Aquil. bonor. 4. Martij 1625. coram R. P. D. Rembolde. §. quod autem, &c.*

2 Licèt secus sit quò ad alia non spectantia ad eius officium *Menoch. vbi supra*, & faciunt notata per *Farin. d. quæst. 56. num. 375.*

3 Prout neque eis creditur, quo ad solemnitates
necessarias in subhastationibus *Surd. cons. 49. num.
19. lib. 1. Post. de subhast. inspec. 29. in fin. Rota apud
4 Greg. XV. decis. 185. num. 10.* licèt ei credatur quò
ad subhastationes, si ipse specialiter referat, cum
id spectet ad eius officium *Hond. cons. 18. num. 56.
lib. 1. Posti. de subhast. inspec. 29. num. 111.* benè declarans.

5 Qui Plazzarius facta relatione non potest se
corrigere ex interuallo ob timorem subornationis, vt post *Bart. Abba. & Alex.* per eum relatos
firmat *Card. Tusc. pract. concl. litera N. concl. 155.
num. 20.* sed attenditur relatio facta in actis *Bart.
cons. 86. lib. 1. per tot. Card. Tusc. d. concl. 155. nu.
6 21. Rota apud Greg. XV. decis. 131. num. 2.* Quod
verò credatur Notario, non autem nuncio quoad relationem tradunt *Carp. ad stat. Mediol. cap.
205. numer. 34. Rota decis. 535. numer. 2. par. 1. recentior.*

7 Dicto tamen baiulo referenti aliquem in depositum accepisse bona pignori ablata creditur etiam depositario negante *Salust. in pract. A. C. lib. 1. cap. 42. num. 6.* vbi dicit contra d. depositarium exequi posse sine alia citatione, vt ibi per eum.

DE OFFICIO EXTRAORDINARII: Rubrica L X.

VT Vendentium fraudibus occurratur, Volumus quòd Barigellus teneatur deputare vnum Executorem aptiorem de ſua familia, cum aſſenſu, & approbatione DD. Confalonerij, & Conſulum, qui omni diligentia adhibita prouideat, quòd Macellarij, Panefaculi, Triccoli, & ſimiles, Carnes, Piſces, Panem, Oleum, & res omnes ad eorum Artem ſpectantes, vendant bene conditionatas, iuſto pretio, & pondere, & ob id Stateram deferat, & nulla mora interpoſita illas coràm Emptore ponderet, & ſi iniuſti Ponderis, vel malæ conditionis ſint, ſtatim Magiſtratui deferat, vt deinde ad pœnam contra prædictos procedatur: Sicut etiam ſi Macellarios, Hoſpites, Triccolos, & alios prohibitos emere ante Meridiem, contrafacere inuenerit, res emptas ab eis auferre, & in Palatium Communis ſtatim deferre debeat: Curet etiam quod Viæ Ciuitatis, cum à Magiſtratu banniri fiat, cum effectu mundentur, & ab ijs immunditiæ, & ingumbrimina quæcunque amoueantur; nec in Publicis Fontibus, ſeu Pantanis lauetur, & omnibus alijs Statutis, ac Extraordinarijs Bannimentis ad eius Officium ſpectantibus occurrat, & quocunque Caſu, quartam partem pœnæ lucretur.

QVOD OFFICIA COMMVNIS, ET CASTRORVM AB EXTERIS non exerceantur. Rubrica LXI.

OMnia Officia Communis Eugubij, & ea, quæ ad Cameram Ducalem ſpectant, Eugubinis Ciuibus, prout hactenus obſeruatum eſt; & non alijs committantur: Sicut etiam omnia Officia Caſtrorum, & Oppidorum eiſdem Ciuibus committenda erunt; Ad quæ tamen Minores vigintiquinque Annis eligi, & deputari non poſſint.

A N N O T A T I O.

1 HOc ſtatutum loquens de Ciuibus Eugubinis habet locum in Ciuibus propriè ſumptis, non autem de Ciuibus ſecundum quid, & improprijs ſecundum *Brun. in tract. Conſt. & decre[illegible] in [illegible]s, & ſtatutum de ciuibus, Buſatt. [illegible] 55. num. 23. lib. 3.* quos refert, & ſequ[illegible] *Maſcard. de gener. ſtatut. interp. concl. 4. num. 7.*

Concordat cum hoc ſtatuto *Statutum Vrbin. lib. 3. cap. 35. per tot.*

DE POENA RECVSANTIVM OFFICIA COMMVNIS. Rubrica L X I I.

QVilibet Ciuis Electus, & Deputatus ad ali[illegible]od Officium, ſiue Adminiſtrationem Communis, Munus ſibi iniunctum alacriter ſuſcipiat, ac fideliter exerceat; Qui verò ceſſante legitimo impedimento, illud recuſauerit, vltra priuationem Officiorum, & Honorum Communis, Pœnam quinquaginta Scutorum incurrat, Fiſco Sereniſſimi Ducis, & Communi pro parte applicandam: De cauſa autem legitima, D. Locumtenens, adhibitis Aduocato, & Procuratore Communis, Summariè, ſola facti Veritate inſpecta, cognoſcat, & iudicet.

S V M M A R I V M.

1 Ciues electi ad aliquod officium per Vniuerſitatem tenentur illud acceptare.

Etiam quo ad officium collectoris pecuniæ publicæ, num. 2.

Licèt a d officio excuſentur milites, num. 3.

ANNOTATIO.

1 CIues electos ab Vniuersitate ad aliquod officium publicum teneri ad illud acceptandum tradunt *Ancadag. de exeq. mand. part. 1. cap. 19. num. 24. & Choel. ad Bull. boni. regim. cap. 19. num. 28.* vbi dicit, illos posse extrahi de domo, & cogi de facto ad acceptandum officium, vt ibi per eum.

2 Non solum ad officium Magistratus, sed etiam vt pecuniæ publicæ collectores fiant, vt not. *Alberi. in l. munerum 18. ff. de mune. & honor.* quem referendo sequitur *Choel. in d. cap. 19. num. 30.* vbi dicit, a d. munere non excusare ætatem, dignitatem, & similia, sub pœnis contentis *in l. si ad Magistratum 18. & in l. ex omnibus 31. C. de decuri. lib. 10.* nisi iusta causa excuset, de qua ibi per eum.

3 Licèt a d. munere excusentur milites, de quo quando habeat locum vide per *Choel. in d. cap. 19. num. 31. & seq. & cap. 50. num. 173. & plurib. seq.* vbi latè declarat.

DE IMMVNITATE OB NVMERVM XII. LIBERORVM.
Rubrica LXIII.

QVi Duodecim Liberos ex legitimo Matrimonio procreatos habeat, Poterit Immunitatem propterea à Iure concessam à Serenissimo Principe postulare; Quæ tam ipsi, quàm Liberis superuiuentibus solùm suffragari valeat: Volumus tamen, Quòd interim Ii Munera Magistratus, Præfectorum Annonæ, Hospitalis Maioris, & similium, quæ Publicam vtilitatem, ac Pietatem respiciunt; Sicut alij Ciues subire teneantur.

SVMMARIVM.

1 *Doctores qui tractant materiam immunitatis ob 12. liberos referuntur.*

2 *Numerus 12. filiorum sufficit pro consequenda immunitate.*

Qui autem filii numerentur habes, num. 3.

Et in quibus filiis cesset d. priuilegium immunitatis, num. 4.

5 *Immunitas ob numerum 12. filiorum durat etiam mortuo patre.*

Cum d. immunitas sit beneficium, non autem priuilegium, num. 6.

Licèt contrarium tenuerint aliqui Doct. num. 7.

8 *Immunitas ob numerum 12. filiorum habet locum etiam mortuo filio ante impetrationem.*

9 *Immunitas ob numerum 12. filiorum communicatur etiam vxori.*

Et fratri habitanti cum alio fratre, num. 10.

11 *Immunitas supradicta non censetur reuocata per generalem reuocationem.*

Et extenditur etiam ad bona allibrata, nu. 12.

Licèt contrarium teneant Doctores, num. 13.

Et d. immunitas continuatur etiam in vnotantùm filio, num. 14.

15 *Immunitas supradicta est fauorabilis, vt in dubio pro ea sit iudicandum.*

ANNOTATIO.

1 DE immunitate debita patri ob numerum duodecim filiorum de qua in hoc statuto, habetur *in l. si quis decurio 24. C. de decur. lib. 10.* & tractant *Thesa. decis. 267. Pascal. de patr. potest. part. 4. cap. 4. Hodier. ad Surd. decis. 123. Choel. ad Bullam bon. regim. cap. 50. num. 67. & seq. & Calui. de æquit. lib. 2. cap. 128. per tot.*

2 & sufficere numerum 12. filiorum tantum vti habetur in hoc statuto tradunt *Thesa. d. decis. 267. num. 4. et seq.* vbi testatur de magis communi Doctorum opinione, *& Choel. in d. cap. 50. nu. 68.* & dixi ego *allegat. foren. 58. num. 2.*

3 In quo numero computantur filij tam masculi, quam fęminæ etiam nuptæ, & siuè filij sint in potestate, quam emancipati, & etiam si sint dati in adoptionem, & veniunt etiam nepotes ex filio masculo præmortuo pro vno tamē filio, & filij legitimati tam per subsequens matrimoniū, quam per rescriptum Principis, & etiam si filij sint mortui post adeptam per patrem immunitatem, & etiam si pater, & filij essent diuites, vt declarant *Rolan. cons. 52. num. 2. & seq. volum. 2. Thesa. d. decis. 267. num. 5. Pascal. de Patr. potest. par. 4. cap. 4. num. 11. Hodier. ad Surd. decis. 123. ferè per tot. Choel. ad Bull. bon regim. d. cap. 50. num. 69. 70. & seq. & Calui. de æquit. lib. 2. cap. 128. ferè per tot.*

4 Cessat tamen d. priuilegium in debitis priuatis, in filijs legitimis tantum, vel naturalibus tantum, in filio in ventre existente, nisi sit proximus natiuitati, & quo ad onera extraordinaria tantum, non autem quo ad ordinaria maximè Cameralia, & in Statu Ecclesiastico, neque quò ad solutione pœnarum damnorum datorum, & pretij pascuorum, & in alijs casibus, quos recensent *Rolan. Thesa. Pascal. & Hodier. in loc. supra proximè adductis*, & latè prosequuntur *Choel in d. cap. 50 num. 82. 83. & seq. & Calui. in dict. cap. 128. per tot.*

5 Immunitas autem hæc ob numerum 12. filiorum durat etiam mortuo patre, vt habetur in hoc statuto, & tradunt *Surd. d. decis. 123. ferè per tot. Menoch. cons. 486. vol. 5. Choel. in d. cap. 50. num. 85. ver. sed hac limitatio &c.* maximè filijs in communione permanentibus, vt ibi per eum *num. 105.* qui vbi supra dicit, hanc conclusionem in Statu Ecclesiastico nullam habere dubitationem stante *Bulla Pij V. Const. 72;* vt ibi per eum, & comprobat *Calui. de æquit. d. cap. 128. num. 78. & latius nu. 198.* vbi hanc dicit receptissimam sententiam.

6 Cum

6 Cum d. immunitas ob numerum 12. filiorum sit beneficium, non autem priuilegium; & sic latè veniat interpraetanda, vt not. *Menoch. d. consf. 486. num. 2. & 3. Choel. d. cap. 50. num. 85. in fin. & Caluin. in d. cap. 128. num. 2. & num 58.* & dixi ego *allegat. foren. 58. num. 12.*

7 Quicquid contrarium tenuerint *Thesaur. d. decis. 267 num 11. Festa. de collect. par. 4. cap. 3. num. 74. & Hodier. ad Surd. d. decis. 123. num. 1. & seq.*

8 Immunitas supradicta competit etiam mortuo vno ex filiis ante impetratam immunitatem, vt probat *Caluin. de aequit. d. cap. 128. num. 65. & seq.* qui dicit ita seruari in Senatu Mediolani.

9 Immunitas ob numerum 12. filiorum communicatur etiam vxori quò ad bona propria, *Pascal. de patr. potest. par. 4. cap. 4. num. 24. Choel. ad Bull. bon. reg. d. cap. 50. num. 106. & seq.* Et illam com-
10 municari etiam fratri habitanti cum alio fratre, & possidenti bona cum eo in communi post *Marsil. Menoch. Adden. ad Alban. & Bombi.* per eum relatos latè comprobat *Caluin. de aequit. d. cap. 128. n. 101. & seq.* vbi contrarijs respondet, & non dissentit *Pascal. in d. cap. 4. num. 23.* licet de hoc dubitet *Thesaur. lun. in addit. ad d. decis. 267 n. 11.*

11 Immunitas tamen praedicta vti clausa in corpore iuris non censetur reuocata per Principem reuocantem quascunquè immunitates, vt voluerunt *Caluin. de aequit. d. cap. 128. num. 117. Alban consf. 794. num. 5. & 6. Gargiar. Iun. consf. 61. num. 3 lib. 1.* & dixi Ego *allegat. Foren. 58. num. 15.* vbi addidi, Principem non posse illam reuocare.

12 Immunitas supradicta ob numerum 12. filiorum extendi etiam ad bona allibrata voluerunt *Bart. Feltn. Brun. Alciat. Natt. Io: Maur. Alex. & alij* relati per *Osasch. decis. 136. num. 2.* vbi testatur de communi opinione, imò de receptissima sententia.

13 Licet contrarium teneat *Caluin. de aequit. d. cap. 128. num. 129. & seq.* cum qua opinione pertransit *Osasch. d. decis. 136. num. 4.* quando immunitas fuit obtenta postquam bona fuerunt in aestimo descripta, secus si ante, vt ibi per eum.

14 Immunitatem, de qua supra, continuari etiam in vnico tantum filio alijs praedefunctis, cum Reipublicae intersit Ciuitatem liberis hominibus repleri tradunt *Surd. decis. 123. nu. 5. & seq. Costa de retrotract. mobil. 8. ad cap. 2.* & alij plures quos refert, & sequitur *Gargiar. Iun. consf. 65. numer. 5. vol. 1.*

15 Immunitas praedicta ob numerum 12. filiorum est ita fauorabilis, vt in dubio sit iudicandum pro immunitate, vt not. *Calui. de aequit. d. cap. 128. num. 220. Cirlac. contr. 141. num. 59. & controuers. 222. num. 17.* & dixi ego *alleg. Forens. 58. in fin.*

DE ELECTIS AD PLVRA OFFICIA. *Rub. LXIV.*

NVllus ad aliquam Administrationem bonorum Communis Deputatus eligi, aut deputari possit ad similem Administrationem, prima durante: Nullique Ciui liceat plura Officia, quae propter personale exercitium, incompatibilia reputantur, retinere.

ANNOTATIO.

NEmo enim debet duplici onere grauati ad tex. *in l. nauis onustae, 4. §. cum autem ff. ad l. Rodi. de iactu. & in l. Titia cum testamento, 35. §. qui in vita, ff. de legat. 2. Barbos. axiom. 169. num. 1. Choel. ad Bullam bon. regim. cap. 28. num. 42.* & dixi Ego *allegat. forens. 14. num 14.* nec non *Rota decis. 672. in fin. par. 1. recentiorum.*

DE CLERICIS AD OFFICIA COMMVNIS NON ELIGENDIS. *Rubrica L X V.*

NE Clerici Saecularibus negocijs praegrauentur, Nullus ad Officium aliquod Communis eligatur, aut illud exercere valeat: Quòd si de facto, aut per ignorantiam electus fuerit talis electio non valeat.

DE NVNDINIS. *Rubrica LXVI.*

IN Nundinis Sancti Vbaldi, Magistratus prouideat, Quòd Syndicus Minor, more solito Apothecas conficiat, & Singulis Merciarijs, & Artificibus certa loca, debita Pensione Constituta, assignet, quae deinde ab eo, & ab Altero deputato à Magistratu cum solita mercede, exigatur, & in constructionem neuę Fabricae, siue aliam publicam vtilitatem, Consilio DD. Deputatorum adhibito, à Magistratu singulis

annis expendatur: Nundinæ verò durare debeant per octo Dies, videlicet, duos ante diem Festum S. Vbaldi, & sex post Festum; Quo tempore vnicuique liceat liberè, & absque solutione Gabellæ merces omnes, & Bestiamina cuiuscunque generis, & alia ad prædictas Nundinas spectantia in Ciuitatem conducere, & ab ea etiam abducere, prout hactenus obseruatum est: Quilibet etiam dicto tempore Nundinarum, in Ciuitate, vel eius Districtu, Tabernam liberè facere possit, & in ea quæcunque venundari ad victum necessaria, absque solutione Gabellæ, Armaquè impune deferre: Tempus autem dictarum Nundinarum ob aliquam legitimam causam prorogari possit à Magistratu ad quatuor alios Dies, & interim media Gabella prædictorum omnium Publicanis soluatur.

Nundinæ verò S. Angeli de Mense Septembris, incipiant in die S. Crucis, & durent spatio xvij. dierum, In quibus omnia, & quæcunque Bestiamina libera, & exempta à quacunque Gabella immitti, vendi, & extrahi possint; Nec interim vtroque tempore Nundinarum fieri possit Executio, siue Arrestum, contra aliquem, seù alicuius bona, nisi de Rebus occasione Nundinarum, prout hactenus obseruatum fuit.

SVMMARIVM.

1 *Nundinis durantibus nemo molestari, nec conueniri potest.*
2 *Nundinæ in quo differant à mercatis.*
3 *Nundinæ cum immunitate fieri non possint sine authoritate Principis.*
Licet secus sit in Mercatis, n. 4.
5 *Nundinarum priuilegio potest per debitorem renunciari expressè.*

ANNOTATIO.

1 Quod durantibus nundinis, & in diebus præcedentibus, & sequentibus illarum nemo molestari possit, nec in persona, nec in bonis, neque conueniri pro causa ciuili, vti habetur in hoc statuto post tex. in *Auth. vt non fiant pignor.* tradunt *Mastrill. de Magist. lib. 3. cap. 10. num. 18, & Choel, ad Bull. bon. regim. cap. 31. num.* 240. vbi dicit, neque in d. tempore fieri posse represalias, vt ibi per eum.

2 Nundinæ differunt à Mercatis, quia Mercatus dicitur locus, & dies destinatus vendendis rebus cum modico priuilegio, nundinæ vero dicuntur stati dies in locis certis mercandi causa libere cōcessi cum immunitate data à Principe vectigalium, & gabellarum, vt declarant *Petr. Greg. Tolos. in Synteg. lib. 25. cap. 3. num. 5. & Choel. in d. cap. 31. num.* 234.

3 Nundinæ vlterius præsertim cum immunitate à pedagijs fieri non possunt sine authoritate Principis, cum Vniuersitates non possint concedere d. immunitates sed id spectet ad Principem, vt not. *Thesaur. Natt. Restau, Menoch. Tholos. & Mastrill.* quos refert, & sequitur *Choel. ad Bull. bon. regim. d. cap. 31. num. 233. & seq.*

4 Licet secus sit in Mercatis, in quibus non esse necessarium priuilegium Principis not. *Resta. de Imper. quæst. 110. priuil.* 100. quem referendo sequitur *Choel. vbi supra.*

5 Renunciari verò an possit per debitorem d. priuilegio nundinarum differit *Petr. Pecch. de iure sisten. cap. 9. num. 1. & seq.* vbi tenet partem affirmatiuam, cum d. priuilegium sit introductum in fauorem debitorum principaliter, secundariò vero in fauorem Vniuersitatis, dummodo renunciatio sit expressa, aliàs secus, vt ibi per eum.

DE BRAVIO PONENDO. Rubrica LXVII.

EXponatur in Nundinis S. Vbaldi Brauium loco solito panni boni, & conuenientis, siue Sagulæ, valoris scutorum decem, impensa Cameræ Ducalis, & Ei, Qui Balista Taxillo magis accesserit, id à D. Locumtenente, & Magistratu in casu dubio declarandum, loco Præmij Statuatur, & assignetur.

DE NOVIS CIVIBVS RECIPIENDIS. Rub. LXVIII.

NOn possit in posterum Exterus in Ciuem recipi, nisi prius Domum in Ciuitate, vel saltem Prædium habeat in Territorio Eugubij, Quo casu debeat à Magistratu poni ad Partitum in Consilio DD. Deputatorum, & si fuerit pro maiori

Parte

Parte obtentum, concedatur ei Immunitas ad Decennium ab omnibus Collectis, & Functionibus, exceptis Officijs Communis, quæ gratis, & hilariter subire, prout cæteri Ciues, teneatur; Possit tamen aliqua persona Nobilis, & de Ciuitate nostra benemerita in Ciuem grati animi causa per eosdem liberè recipi,& admitti, etsi domum, vel prædium, vt supra, non possideat.

Quòd si aliquis Comitatensis habitauerit in Ciuitate per decennium, Volumus eum teneri ad onera sibi imponenda à DD. Confalonerio, & Consulibus: Si verò Comitatensis venit inhabitare Ciuitatem, & petat se recepi in Ciuem, tunc seruatis seruandis in Ciuem recipiatur, ac potiatur Priuilegijs Ciuium, & Mandatis Superiorum parere teneatur.

Possit etiam Magistratus, absque assensu Deputatorum, concedere Immunitatem similem Nouis Incolis venientibus ad habitandum in Districtu, præstita tamen Cautione permanendi, & solutis vtroque casu, solitis emolumentis Cancellario, & Familiæ Communis; Qui Cancellarius teneatur conficere, & eisdem assignare Literas patentes cum insertione prædictorum.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegia concessa nouis Ciuibus habent locum durante habitatione.*

2 *Immunitas concessa ciuibus venientibus ad habitandum est valida.*

In Statu tamen Ecclesiastico requiritur confirmatio a Sacr. Congregatione, num 3.

4 *Ciuis creatus cum obligatione tenendi domum apertam quomodo dicatur obligatus.*

ANNOTATIO.

1 Priuilegia concessa nouis Ciuibus quod habeant locum durante habitatione in Ciuitate tantum, & non vltra statuit *Sacr. Congregatio* teste *Choel. ad Bull. bon. regim. cap. 50. n. 109.*

2 Immunitatis concessio facta per Vniuersitatem venienti de nouo ad habitandum in Ciuitate quod sit valida tenent *Bart. in l. vacantis 19. sub num. 6. C. de decur. lib. 10. Osach. decis. pedem. 95 num. 25. & 26. Roman. cons. 251. num. 1.* & alij plures, quos refert, & sequitur *Choel. in d. cap. 50. num. 114.*

3 Quod tamen non sit valida in Statu Ecclesiastico sine confirmatione Sacr. Congregationis super bono regim. tenet *Choel. d. cap. 50. num. 115.*

4 Nouus Ciuis factus cum onere tenendi domum apertam in Ciuitate an dicatur obligatus sub modo, vel sub conditione, & ad hoc vt ipse incidat in pœnam, an requiratur monitio, seu interpellatio, & latè de materia differit *Ciriac. contro. 153. num. 53. 54. & sequen.* videas ibi per eum.

DE CAPITANEIS CASTRORVM, ET EORVM OFFICIO. *Rub. LXIX.*

Capitanei Castrorum diligenter inuigilent, vt Muri, Viæ, Pontes, Fontes, & similia in eorum Iurisdictione existentia per Homines Locorum conseruari, & instaurari debeant,& cum opus fuerit, denuncient Magistratui,vt prædictis omnibus mediante persona Syndici Cõmunis, vel alterius ab eo deputandi prouideri possit: Causas,quæ in dies à Iudicibus eis committi solent,diligenter cognoscant,& pro Iustitia summariè terminent: In Causis Ciuilibus vltra X. Florenos se non intromittant, sed Ordinario relinquant: Et in Damnis D. non credatur eis,nisi pro tribus lib. & cum Plazzario pro Libris V: Cum testibus autem, etiam in maiori summa procedere possint, Nisi tamen propria Statuta Locorum aliter disponant.

Caueant etiam ne excedant in eorum Iurisdictione,& abstineant ab illicitis exactionibus, & extorsionibus: Ideoque permittatur aditus, & recursus ad Dominum Locumtenentem, Qui summariè, & de plano grauamina reuocet, & singulorum indemnitati, vt Iuris erit, prouideat: Pareant etiam Mandatis Iudicum, & Magistratus ad pœnam contrafacienti quocunque casu XXV. librarum qualibet vice incurrendam,& Cameræ Serenissimi applicandam vltra refectionem damnorum, ac interesse Parti faciendam: De quibus, etiam durante eorum Officio, conueniri, & puniri possint: Quo finito stare debeant ad Syndicatum.

CASTRA, ET VILLA CIVITATIS EVGVBII, ET CASTRORVM distantia. Rubrica. LXX.

Terra Cantiani distat à Ciuitate Eugubij decem Miliaribus. M. 10
Castrum Costacciarij. M. 7
Castrum Schiggiæ. M. 6
Castrum Serræ S. Abundij: M. 16
Castrum Collis Palumbi. M. 8
Castrum Branchæ. M. 7
Castrum Montis Episcopi. M. 9
Castrum S. Benedicti. M. 7
Hæc habent proprios Officiales.
Castr. Turris Calceolariorum. M. 5
Castrum Turris Vlmi. M. 6
Castrum Pascelupi. M. 9
Castrum Serræ Brunamontis. M. 7
Castrum Caresti. M. 9
Castrum Glomesi. M. 11
Castrum Colognolæ. M. 4
Castrum Vallisingenij. M. 7
Castrum Galgatæ. M. 8
Castrum Carpiani. M. 7
Castrum Danæ. M. 8
Castrum Camporegij. M. 7
Castrum Serræpartutij. M. 10
Castrum Sioli. M. 7
Castrum Montis Breuis. M. 10
Quæ sequuntur sunt de Gubernio D. Locumtenentis.
Castrum Vallis Fabricæ. M. 15
Castrum Petrorij, & Scripti. M. 8
Castrum Febini. M. 9
Castrum Colcelli. M. 9
Quæ ex Priuilegio sunt subiecta priuatis Personis.
Castrum Piscinæ. M. 10
Castrum Castiglioni, M. 7
Castrum Insulæ Fusariæ. M. 12
Castrum Baccareschæ. M. 7
Sunt etiam alia Castra, & Loca, quæ ex Scripturis Archiuij apparent olim fuisse de Territorio, ac Iurisdictione Ciuitatis Eugubij, Videlicet.
Terra Pergulæ: Castrum Montis Sicci: Castrum Frontoni: Castrum Petrælongæ: Et alia Loca, quæ omittuntur.

Villæ autem sunt sequentes.
Villa Bagellatæ.
Villa Padulis.
Villæ Abbatiæ.
Villæ Dondanæ.
Villa Vignoli.
Villa Catignani.
Villa Barci.
Villa Braccioli.
Villa Magna.
Villa Ansciani.
Villa Fugnani,
Villa S. Andreæ.
Villa Corgnaleti.
Villa Colalti.
Villa Trebbij.
Villa Coldepeccia.
Villa Perticani.
Villa Montisbolli.
Villa Colmartini.
Villa Caprile.
Villa Coldecanale.
Villa S. Andreæ Insulæ.
Villa Pedis Roccæ.
Villa Scassaiolæ.
Villa Rancanæ.
Villa Valbonosæ.
Villa Campetelli.
Villa Chignani.
Villa Insulæ Schiggiæ.
Villa Montis.
Villa Pezzæ.
Villa Inferni.
Villa Galuanæ.
Villa Carboneschæ.
Villa Vaccariæ.
Villa Fanucchie.
Villa S. Martini de Serra.
Villa Ghiggiani.
Villa S. Mariæ dalle Fosse.
Villa S. Stephani de Arcella.
Villa Vallis Clasei.
Villa Baroncelli.
Villa Collonatæ.
Villa S. Victorini.

Villa

Villa S. Iustini.
Villa S. Cipriani.
Villa Carestelli.
Villa Montis Salaioli.
Villa Montis Vrbini.
Villa S. Erasmi.
Villa S. Lazzari.
Villa Monticelle.
Villa Montis Lugliani.
Villa Montanaldi.
Villa Agelli.
Villa S. Apollinaris.
Villa Narzallæ.
Villa S. Martini de Colle.
Villa Nerbescis.
Villa Vesce.
Villa Terzani.
Villa Fusciani.
Villa Pisiani.
Villa S. Angeli Fontis Laureti.
Villa Goreggi.
Villa Plebis Agnani.
Villa Carbonanæ.
Villa S. Angeli de Assino.
Villa Nognæ.
Villa Colecchiæ.
Villa Plateæ.
Villa Collis Torturæ.
Villa Laureti.
Villa Montis Læti.
Villa Cellæ.
Villa Petazzani.
Villa S. Petri de Chiesce.
Villa Arsenæ.
Villa Buotani.
Villa Saxi.
Villa S. Laurentij.
Villa S. Mariæ Cortini.
Villa Palatij Podij.
Villa S. Mariæ Burani.
Villa Serra Maggi.
Villa Montispiccognolæ.
Villa S. Angeli post Serram.
Villa Valde Case.
Villa S. Ioannis post Serram.
Villa Vallis Faggiæ.
Villa S. Angeli de Crepeggio.
Villa S. Christophori de Soffiano.
Villa Fontis Copertæ.
Villa Lisciani.
Villa Balbani.
Villa Moria.
Villa Clasernæ.
Villa Pontis Riccioli.
Villa Belfortis.
Villa Palcani.
Villa S. Apollinaris de Canthiano.
Villa S. Bartholi.
Villa Montis veteris.
Villa Sorchiæ.
Villa Campetri.
Villa Lecciæ.
Villa S. Angeli Valdelatro.
Villa Montefocis.
Villa S. Margheritæ post Conductum.
Villa Spognolæ.
Villa Casamorciæ.
Villa Submontis.
Villa S. Donati.
Villa S. Angeli de Costa.

FINIS LIBRI PRIMI.

STATVTO.

STATVTORVM CIVITATIS EVGVBII LIBER SECVNDVS.

DE CITATIONIBVS, ET RELATIONIBVS. Rubrica Prima.

QVIA Iudicium sumit exordium à Citatione, ideo Statuitur, & Ordinatur, Quòd quilibet Ciuis, vel Incola Ciuitatis Eugubij, eiusquè Comitatus, & Districtus citari debeat personaliter, vel ad Domum suæ solitæ habitationis, & sufficiat vnica Citatio ad hoc, vt contra eum legitimè procedi possit. Quod si Ordinariè agatur, Citatio pro prima vice fiat cum Cedula, quòd citatus pro certa die compareat ad respondendum Petitioni, siue Libello, & Scripturis contra eum producendis: Et si Citatus distet à Ciuitate vltra duo milliaria, addatur, Quod debeat eligere locum citationis in Ciuitate, vel Procuratorem constituere, cum comminatione, quòd aliàs citabitur ad Valuas Palatij. Et Iudex si dictus Citatus non elegerit locum citationis, vt supra, teneatur pronunciare, quòd citetur ad Valuas, & eidem notificetur cum cedula per Plazzarium, qui teneatur illam præsentare personaliter dicto citato, alioquin debeat affigere ad ostium citandi.

Si verò Summariè, vel Executiuè agatur, possit Debitor citari oretenus pro certa die, & Plazzarius teneatur exprimere nomen Creditoris, & coram quo Iudice: Et si citatio fiat in Comitatu, nec Plazzarius inuenerit aliquem in Domo citandi, debeat prædicta omnia exprimere alicui de familia, & in eius defectum vni ex viciniori-bus, ad hoc vt dicta citatio aliquo modo innotescat: Et nihilominus Actore instante, Iudex assignet terminum Citato ad eligendum locum citationis, siue ad constituendum Procuratorem, cum eadem comminatione, quòd aliàs citabitur ad Valuas, & talis Pronuncia intimetur cum Cedula.

Quòd si agatur contra Forensem habitantem in Ciuitate, vel Districtu, citetur ad locum solitæ habitationis, & si Domicilium certum non habeat, citetur per Plazzarium ad Valuas Palatij, cum cedula affigenda, & assignatione termini pro certa die ad comparendum, & respondendum: Si vero agatur contra Forensem habitantem extra Ciuitatem, siue Territorium conueniri, & citari possit ad valuas Palatij, modo quo supra. In alijs verò casibus à Iure permissis, obtentis priùs Literis citatorijs à Iudice ordinario, citetur in loco suæ solitæ habitationis, & deinde procedatur contra eum iuxta formam Iuris, & Statutorum: In citationibus autem Minorum obseruanda erunt, quæ diximus infra sub Rub. De Conuentione Minorum.

Citatio autem fieri possit qualibet die, etiam feriata in honorem Dei (exceptis Paschalibus) dummodo fiat pro die iuridica, & ante sonum Aue Maria, pro die sequenti, aliàs si personaliter fiat, eadem die antequam Iudex sedeat ad Ius reddendum: Et in prædictis credatur Relationi Plazzarij, quæ per eum fieri debeat in termino, aliàs citatio, siue Relatio non valeant: Et omnes prædictæ citationes censeantur factæ de Commissione, & licentia Iudicis, etiam si de ea aliter non constaret; Nisi in casibus, in quibus requiritur Venia; Tunc enim licentia à Iudice expressè petenda est.

SVMMARIVM.

1 *Statutum quod prima citatio fiat cum cedula est de forma, & sine illa actus corruit.*
2 *Citationis defectus probatur ex reuolutione actorum.*
Si tamen processus sit integer, alias secus ibi, nam. 3.
4 *Citatio ad domum in causa graui ante litem contestatam non sufficit, sed requiritur personalis.*
Nisi statutum permitteret citationes fieri personaliter, vel ad domum, ibi num. 5.
Licet contrarium teneant aliqui Doctores ibi, nam. 6.
7 *Citatio facta ad domum, vt valeat quæ requirantur.*
8 *Iudicium incipi non potest cum procuratore quando causa est grauis.*
Maximè si causa sit commissaria, ibi num. 9.
Supradicta procedunt quando principalis est præsens, aliàs secùs, ibi, num. 10.
Si verò non sumus in principio causæ procurator semper citari potest, ibi, num. 11.
12 *Citatio requiritur personalis in ys, quæ sunt valdè præiudicialia.*
13 *Citatio facta ad apothecam non est valida.*
14 *Citatus ad hodie per totam intelligitur pro hora audientiæ.*
15 *Citatio fieri non potest in die feriata pro die non feriata.*
Contrarium tamen seruatur de consuetudine, ibi, num. 16.
17 *Citatio nulliter facta sanatur per comparitionem partis.*
Etiam si citatus compareat ad dicendum de nullitate citationis, ibi num. 18.
Imò sufficit sola constitutio Procuratoris, ibi num. 19.
20 *Statutum quod forensis citetur ad domum solitæ habitationis intelligitur de habitatione tempore citationis.*
Et domus habitationis dicitur vbi adest vxor cum familia, ib. num. 21.
22 *Citandus comparens habetur, ac si citatus fuisset.*
23 *Citari non possunt sine venia Parentes, Episcopus, Patronus, & alij relati.*

ANNOTATIO.

1 STatutum prædictũ mandans quod in causis ordinarijs prima citatio fiat cum cedula videtur esse de forma, ita vt illa non seruata citatio sit nulla not. *Fenzon. ad stat. Vrb. lib. 1. cap. 51. num. 14. & 15. & Rota in Romana vineæ 21. Aprilis 1614. coram Card. Pamphilio.*

2 Citationis defectus probatur ex reuolutione actorum, ex qua tollitur omnis præsumptio in contrarium, vt not. *Posth. de subhast. inspect. 23. num. 89. Vrsell in exam. apam. concl 521. num. 20. & seq. Rota apud Greg. XV. decis 416. num. 5. & 6. & apud Nigr de subhast. decis. 32. num. 6. & apud Posth. vbi supra decis. 17. num. 2.* Si tamen processus
3 sit integer, vt in dubio præsumitur, secus tamen si appareat non integer, & defectiuus. *Posth. vbi supra num. 91. & Rota apud eum decis. 19. num. 3 et decis. 33. in fin. & decis. 81. num. 4.*
4 In causa graui non sufficit citatio ad domum, vel per edictum ante litem contestatam, sed requiritur citatio personalis, vt post *Roma. Soccin. Vrsell. ad Affl. Claud. ad Bertaz. & Vanti.* per eum relatos firmat *Grat. discept. forens. cap. 145. num. 9. par. 1.* Nisi tamen per statutum conceda-
5 tur fieri posse citationes alternatiuè personaliter, vel ad domum, vti habetur in hoc statuto, quia tunc non esse requirendam personam voluerunt *Maran. in prat. par. 6. de citat. n. 126. Gratian. d. cap. 145. n. 10. Scac. de iud. lib. 1. cap. 45. n. 5. Fenz. ad stat. Vrb. lib. 1. cap. 51. num. 2. & Rota decis. 159. num. 2.*
6 *par. 1. recen.* licet contrarium imò etiam stante d. statuto loquente alternatiuè de citatione facienda in personam, vel ad domum in causa graui requiri citationem personalem ante litem contestatam voluerint *Roma. & Imol. in l. 4. §. prætor ait ff. de damn. infect.* quorum opinionem veriorem dicit *Gratian. vbi supra*, vbi affert limitationes.
7 Quæ autem requirantur, vt citatio facta ad domum valeat vide *Tiraq. de retrac. lignag. §. 9. glos. 2. ferè per tot.* vbi dicit, *num. 25.* quod si nuncius referat citasse ad domum, & non addat in qua habitat, citatio non valeat, vt ibi per eum.
8 Iudicium verò quod non possit incipi cum Procuratore quando causa est grauis tradunt *Tiraq. de retrac. lignag. tit. 1. §. 9. glos. 3. num. 8. Menoch. de recup. possess. remed. 8. num. 4.* & alij quos refert, & sequitur *Gratian. d. cap. 145. num. 1. & seq.* vbi testatur de veriori opinione, *& decis. March. 154. num. 1. & seq. Gurb. decis. 25. num. 4. & seq. & Cancer. var. resol. part. 3. cap. 14. num. 122.* vbi
9 testatur de communi opinione, Maximè quando causa est commissaria, *Vant. de nullit. in tit. de nullit. ex def. ci. cit. num. 83. & seq.* quem refert, & sequitur *Rota decis. 495. num. 1. par. 3. rec.* Quæ
10 habent locum quando principalis est præsens, alias secùs, *Vant. vbi supra num. 84. Grat. d. decis. 154. num. 3. & d. cap. 145. num. 2.* quod tamen non habet locum in Ciuit. *Adden. ad Greg. XV. decis. 127. num. 12.*
11 Si verò non sumus in principio causæ procurator indistinctè citari potest, vt tradunt *Vant. vbi supra num. 85. & Fenzon. ad stat. Vrb. lib. 1. cap. 53. in princ.* debet tamen constare de mandato Procuratoris, *Vant. de nullit. ex defect. mand. num. 62. Couar. pract. quæst. 25. num. 4.* quos referendo sequitur *Rota apud Posth. de manut. decis. 492. num 3.*
12 Et quod citatio debeat esse personalis non autem domi dimissa copia quando agitur de ijs, quæ sunt valde præiudicialia dixit *Rota apud Zachi. de societ. decis. 7. num. 6. & apud Merlin. de pigno. decis. 109.*
13 *num. 14. & seq.* Citatio verò facta ad apothecam non est valida *Carpan. ad stat. Mediol. lib. 1. cap. 1. num. 151. Sard. cons. 88. num. 5. lib. 1. Fenzon. ad stat Vrb. lib. 1. cap. 51. num. 9.* vbi hoc limitat, nisi citatus in ea habitaret, vt ibi per eum.
14 Citetur si quis ad hodie per totam intelligitur pro hora audientiæ, & non arguit, sententiam ferri non posse, nisi in extrema hora dici, vt docent *Posth. de manut. obseru. 84. num. 43. Rota decis. 199. num. 11. pars. 5. recen. & in Senogallien. Saluin. 3. Iunij 1647. coram Eminentissimo Corrado, post princ.*
15 Citatio licet de iure communi fieri non possit die feriata maximè in honorem Dei pro alia die non feriata secundum *Maran. in pract. par. 6. de citat. num. 119. Tiraq. de retract. lignag. ad finem tit. num. 79.* & hanc esse communem opinionem testetur *Fenzo. ad stat. Vrb. lib. 1. cap. 58. num. 2.*
16 *Rota apud Posth. de manut. decis. 334. num. 17.* Contrarium tamen seruari de consuetudine, vti dispo- nitur

nitur in hoc statuto, testantur *Tiraq. vbi supra num. 81. & Fenzon. ad d. cap. 58. num. 20.* & de stilo Rotæ *Rota d. decis. 334. num. 16.*

17 Citatio verò nulliter executa sanatur per comparitionem partis, *Fenzon. ad stat. Vrb. lib. 1. cap. 51. num. 28. Posth. de manut. obseru. 107. num. 14. Rota apud Merlin. de pigno. decis. 109. num. 16.* vbi
18 dantur concordantes, etiam si citatus compareat ad damnum de nullitate citationis, *Fenzo. ad d. cap. 51. num. 29. Lancel. de atten. part. 2. cap. 4. in præfat. num. 128. Adden. ad Greg. XV. decis. 27. num. 10. Rota apud Card. Seraph. decis. 1441. num. 4.* Et sufficit sola comparitio Procuratoris, *Adden. ad Greg. d. decis. 27. num. 11.* vbi aliquas referunt
19 Rotæ decisiones, imò sufficere solam constitutionem Procuratoris, cum ex illa præsumatur notitia citationis in constituente dumodo illa sit facta post citationem, vt declarant *Adden. ad Greg. XV. d. decis. 27. num. 12. & Posth. de manut. obseru. 107. num. 14.*

20 Statutum autem supradictum mandans forensem citari ad domum solitæ habitationis intelligitur de habitatione de tempore citationis, vt not. *Fenzon. ad Stat. Vrb. d. cap. 51. num. 4. & Rota apud Caputaq. decis. 117. num. 2. & decis. 119. num. 6. par. 3. & decis. 525. num. 5. par. 2. recen.* Cum non sufficiat, quod sit domus illius, nisi illam inhabitaret, *Gabr. commu. concl. de malefic. concl. 10. num. 4. Fenzo. vbi supra num. 5.* & domus habita-
21 tionis præsumitur illa vbi adest vxor cum familia, licet citatus ab ea abesset *Menoch. de præsump. lib. 2. præsump. 27. num. 1. Gratia. discep. foren. cap. 697. num. 25. par. 4. Fenzo. ad stat. Vrb. d. cap. 51. num. 6.*

22 Citandus verò comparens ex se, vel casualiter habetur, ac si citatus fuisset, nec est præsens aliter citandus, *Rota apud Posth. de manut. decis. 427. num. 5. & 6. idem Posth. de manut. obser. 84. nu. 27.*

23 In iudicio autem non possunt citari siue venia, de qua fit mẽtio in hoc statuto, Parentes, Episcopus, Patronus, Compater spiritualis, Nouerca, Defensor Ciuitatis, & Præsbiter Parochialis, alias iudicium est nullum, & incurritur pœna 50. aureorum, vt habetur *per In. Omnes. in §. pœnales Inst. de actio. per Card. Tusc. pract. concl. litera V. concl. 74. per tot.* & latè *per Balth. Tomas. in suis tract. var. tom. 2. in tract. de tutor. & curat. tit. 9. num. 253. & seq.*

DE CITATIONE PROCVRATORIS.
Rubrica Secunda.

IN Causa Ciuili, in qua Procurator habens legitimum Mandatum comparuerit, non sit vlterius necesse Dominum citare, sed ipsum Procuratorem in singulis Iudiciorum Actis, etiam ad audiendam Sententiam citasse sufficiat, & Domino tantùm citato, Processus non vitietur: Sicut etiam Domino Comparente, mandatum Procuratori factum propterea reuocatum non censeatur.

SVMMARIVM.

1 *Mandatum tacitum, & præsumptum æquiparatur expresso.*
2 *Et mandatum præsumptum est sufficiens, ibi. num 2.*
3 *Mandatum præsumptum ex quibus actibus inducatur*
4 *Mandatum Procuratoris censetur reuocatum per comparitionem Principalis.*
5 *Principalis regulariter citari non potest post constitutum Procuratorem.*

ANNOTATIO.

1 HOC statutum permittens in iudicio citari Procuratorem habentem legitimum mandatum intelligitur de Procuratore habente mandatũ tam expressum, quam tacitum, cum mandatum tacitum, & præsumptum æquiparetur expresso, & eiusdem sit par virtus, vt tradunt *Vant. de nullit. in tit. qualiter sentea. & proces. num. 93. & seq. Scacc. de iudic. lib. 1. cap. 101. num. 34. & 35. & Fenzon. ad Stat.*
2 *Vrb. lib. 1. cap. 52. num. 1. & seq.* Et cum mandatum præsumptum sufficiat, vt dixit *Rota apud Gregor. XV. decis. 86. num. 3. & decis. 111. num. 7. & apud Merlin. decis. 866. num. 4.* vbi aliæ adducuntur.

3 Ex quibus verò actibus constare dicatur de mandato præsumpto tradunt *Andreol. contro. 183. n. 6. Pract. Ridulph. par. 1. cap. 13. num. 358. & Rota apud Greg. XV. decis. 44. num. 1. & seq. & decis. 86. nu. 2. & decis. 111. num. 2. & seq. & decis. 176. num. 8. & apud Burat. decis. 593. num. 8. & seq. & apud Bich. decis. 135. num. 14. & seq. & decis. 71. num. 12. & seq.* vbi habetur quod mandatum expressum non facit silere tacitum, vt ibi per eam.

4 Per comparitionem autem principalis de iure communi sine clausula Citra &c. censetur reuocatum mandatum Procuratoris regulariter *Grat. discep. foren. cap. 22. num. 12. & 13. part. 1. Rota decis. 294. num. 12. par. 1. rec.* qui declarant quando huic conclusioni sit locus, licet contrarium teneant *Adden. ad Paitel. exped. 78. num. 76.* Quod
5 verò post constitutionem Procuratoris factam per principalem non possit citari ipse principalis, qui non tenetur comparere, nisi ipse citaretur vti melius instructus in aliquo emergenti tradit *Grat. discept. foren. cap. 145. num. 7. & 8. par. 1.*

DE MODO PROCEDENDI IN CAVSIS CIVILIBVS.
Rubrica III.

CVm agitur via Executiua ex publico Instrumento, Sententia, & Laudo in iudicatum transactis, Testamento, Donatione causa mortis, Codicillis, & vltimis voluntatibus, siue ex Apoca, vel chirographo legitimè recognito puris, & liquidis, citato Reo, illoquè contumace existente, Iudex teneatur contra ipsum Reum executionem committere, & relaxate pro summa petita, ac expensis, realem, & personalem, prout Ius suadebit ferijs non obstantibus. Si verò post executionem infra mensem à die intimationis pignoris subhastati, dictus Reus contumax comparuerit, & petierit audieri, Iudex, refectis expensis contumacialibus audiri mandet; prout etiam ad petitionem Actoris dictas expensas contumaciales taxari, faciat per Notarium Causæ, seu per alium à Iudice deputandum; Et interim sufficiat depositio vnius grossi per dictum Reum facienda, & ad audiendum, vt supra admittatur. Tunc verò si Reus, prout etiam si contumax non fuerit, comparuerit, & copiam Instrumenti, siue aliorum ex prædictis, contra se productis petierit, Iudex illam decernat cum termino quinque dierum ad excipiendum, & opponendum, & in eodem termino non possit alias exceptiones opponere, quàm Nullitatis Instrumenri, seu aliorum productorum, vt supra, & Solutionis; quas quidem exceptiones teneatur, & debeat infra dictos quinque dies probare per omne genus probationis, aliàs si non probauerit, teneatur Iudex contra dictum Reum execurionem committere, seu in iam commissa ad vlteriora procedi mandare; à qua quidem executione non possit appellari, & quatenus ab ea appelletur, Iudex Appellationem non admittat ad effectum suspensiuum, sed quacunque Appellatione, & Inhibitione Iudicis ad quem, non obstante, possit, & debeat in dicta executione ad vlteriora procedere, & nihilominus tam primus Iudex, quam Secundæ Appellationis super propositis exceptionibus nullitaris, & solutionis cognoscere possint, non retardata tamen dicta executione: Et si Reus in dicto Termino propositus exceptiones probauerit, Iudex debeat super illis cognoscere, & Iustitiam facere. Quod si contigerit in Iudicio deuolutiuo primam sententiam per secundam reuocari, Vt debitoris indemnitati consulatur, Creditor teneatur idonee cauere de restituendo quicquid eidem fuerit ablatum, si per conformes dicta executio reuocetur. Si verò Reus debitum fassus fuerit, & terminum ad soluendum petierit, Iudex illum quinque dierum assignet, & ad Partis instantiam exequatur.

Quòd si ordinariè agatur ex quacunque causa poterit Actor, Reo cum Cedula citato pro certa die suam petitionem, libellum, seu articolatam petitionem, aut supplicationem in termino dictæ citationis exhibere; quam Petionem, dummodo factum in substantia contineat, admitti volumus: Et si Reus in termino comparuerit, siue post tres dies à die citationis, copiamque petitionis, siue libelli petierit, Iudex illam decernat cum termino trium dierum ad respondendum, & opponendum; qua copia per Plazzarium oblata, si Reus comparuerit, poterit contra Petitionem, quas sibi videbitur, exceptiones producere; Quarum si Actor copiam petierit, Iudex illam decernat cum termino duorum dierum ad replicandum, nec Reus possit alias duplicationes facere: Declarantes, quod exceptiones Generales semper pro expositis habeantur. Si vero Reus fassus fuerit debitum, & petierit terminum ad soluendum, Iudex illi terminum decem dierum assignet.

Si autem Petitio negata fuerit, & lis contestata, poterit Actor suam intentionem probare per omne genus probationis. Quòd si ab eo Positiones exibeantur,

Parte citata, poterit Reus in dicto termino facere exceptiones contra dictas positiones; Et Iudex saluis exceptionibus Partium illas admittere debeat, cum clausula Saluo iure impertinentium, & non admittendarum, & mandet per Reum illis responderi, iuxta ea, quæ diximus infra sub Rub. de Positionibus, Cum termino duorum dierum dicto Reo cum Cedula intimando: Et habita responsione, si à Reo Positiones negari contigerit, poterit Actor illas in Articulos conuertere, seu alia Capitula exhibere, Testesquè super illis examinandos nominare, & petere admitti, illisquè Iuramentùm deferri, & super eis, & tota causa examinari: Si verò Reus Copiam Capitulorum, & nominum Testium petierit, Iudex illam decernat, cum termino ad primam ad excipiendum, & opponendum, & si in termino comparuerit, poterit suas exceptiones facere tàm contra Capitula, quàm contra Testes; & nihilominus Iudex admittere debeat, cum eadem clausula Saluo iure impertinentium, & non admittendarum, mandando Testibus inductis iuramentum deferri, & examinari, assignando terminum Reo duorum dierum ad dandum Interrogatoria, quatenus dare voluerit, iuxta ea quæ diximus, sub Rub. De Interrogatorijs dandis.

Et si Reus contra Testes exceptiones proposuerit, ex quibus de iure deberent à Testimonio ferendo in totum repelli, debeat Iudex infra triduum à die propositarum exceptionum illas cognoscere, ac Testes, si de iure repellendi sunt, repellere, sin minus, saluis exceptis, admittere ad iuramenta, & examen, vt supra: Et Parte istante Capitula, & Interrogatoria resecare, prout etiam numerum Testium coarctare, iuxtà ea, quæ suo loco diximus, sub Rub. De Testibus, & Interrogatorijs dandis.

Si autem contigerit Reum petere terminum assignari Actori ad faciendum incumbentia, Iudex terminum statuat vtrique Parti decem dierum pro prima Dilatione, quinque pro secunda, & trium currentium pro vltima ad probandum; Alioquin Reo non instante, termini prædicti ad instantiam Actoris, post completum ab eo Processum, ipsi Reo assignentur; Et nihilominus, si etiam in dicto termino Actor voluerit aliquid aliud probare, admittatur ante publicationem Processus.

Termini autem probatorij currant quatenus dies feriati non absorbeant maiorem partem illorum; Aliàs Iudicis arbitrio, Pars ad dies feriatos restituatur: Et si contigerit Testes iuratos aliqua ex causa in termino exàminari non posse, Volumus post vltimam dilationem per triduum ad examen admitti, dummodo interim non fuerint dedicita Testificata. Idemquè obseruari Volumus in Productione Positionum, Capitulorùm, Testium Inductione, & illorum exceptione pro Reo contra Actorem.

Completis verò Terminis Probatorijs, Iudex Partibus in stantibus, aut vna ex eis, mandet Processum publicari, copiamquè illius volentibus decerni, cum termino quinque dierum ad concordandum, & opponendum, reseruato Iuramento, si, & quatenus, & cui de iure: quod Iuramentum reseruatum esse censeatur, etiam quòd Iudex in Pronuncia nullam fecerit mentionem: Partes verò in dicto termino quinque dierum poterunt contra Testes, & eorum dicta exceptiones proponere, & in termino quatuor dierum vtilium proposita probare, quo elapso absque Iudicis Pronuncia, Terminus decem dierum ad allegandum in Iure Partibus assignatus esse censeatur: Illoquè decurso Iudex Partibus instantibus, aut vna ex eis, mandet sibi Processum, & Iura consignari pro expeditione causæ infra mensem omnino ab eo terminandæ.

Et quia sæpe contingit Literas examinatoriales peti à Partibus pro examinandis Testibus extra Territorium Eugubij, Iudex teneatur illas concedere, Assignando terminum petenti trium dierum vtilium ad reportandum examen, & pro itinere vnius diei pro XX. milliaribus, tàm in eundo, quàm in redeundo: Declarantes dictas

Literas

Literas non posse concedi (si tamen Pars non consentiat) in Territorij Eugubij, nisi Vicario Terræ Canthiani, præstito tamen semper Parti petenti Iuramento, dictas Literas non peti animo Calumniæ, & si petierit, debeat pars condemnati in pœnam quinquaginta Librarum, & interesse Partis, Sicut etiam Procurator, si id temerariè petierit, in eandem pœnam multandus erit.

Verùm quia in principio causæ opponitur de Mandato Procuratorum, Iudex oppositione facta, mandet in primis personas hinc inde legitimari per productionem Mandatorum, & facta legitimatione, in causa ad vlteriora, modo, quo supra procedi: Declarantes, quòd constito de mandato penès Actuarium Causæ, non sit necessaria illius productio, sed sufficiat illud originaliter in actis exhibere, & pars etiam similiter exceptiones opponere, & Iudex super illis interloqui debeat. Si verò processum fuerit ad vlteriora per Procuratores, absque vlla exceptione mandati, & nihilominus in medio, aut in fine dictæ Causæ de mandato opponatur; Volumus non obstante dicta exceptione, procedi ad vlteriora, salua exceptione nullitatis Actorum, ex defectu mandati, terminanda in fine Causæ, vnà cum negocio principali: Sufficiat tamen ad conualidandum Iudicium, & acta exhibere Mandatum quandocunque factum ante sententiam cum Ratificatione gestorum.

Si verò Reus in respondendo Petitioni, seu Libello, vt supra contumax fuerit, Iudex mandet, Actore instante, ipsum immitti in possessionem bonorum Rei ex primo Decreto, & accepta Possessione, poterit illam retinere, atque interim lucretur fructus, & quatenus velit, possit ad vlteriora procedi vsque ad sententiam modo superius declarato.

Si autem Reus voluerit audiri, & tenutam recuperare, quatenus venerit ante sententiam, seu post sententiam infra quatuor Menses à die adiudicationis, & petat audiri, refectis expensis contumacialibus admittatur, deponendo Iulium vnum, cum oblatione reficiendi illud plus, quod fuerit taxatum, & poterit facere suas exceptiones, & procedatur in causa vsque ad sententiam modo superius expresso; Poterit tamen Actor expensas contumaciales taxari facere per Notarium à Iudice deputandum, & facta Taxatione, si Reus illas infra triduum non refecerit, non audiatur vlterius, sed procedatur in causa modo, quo supra.

Quod si Summariè agatur, Actor, citato Reo, suam Verbalem petitionem per Notarium in actis describi faciat, exprimendo rem, vel summam, & ex qua causa ei Debitor teneatur; Et si Reus comparuerit, & eiusdem Petitionis copiam petierit, Iudex illam petenti decernat, cum termino ad primam ad respondendum; Et si illam negauerit, Iudex partibus assignet, etiam si ab vna ex eis petatur, terminum quinque dierum ad probandum, & vtrique liceat suam intentionem probare per Testes summariè examinandos super petitione tantum, Capitulis, & Interrogatorijs exclusis, & per omne aliud genus probationis: Dummodo tamen petitio non excedat scuta decem, quo casu Iudicis arbitrio Capitula, & Interrogatoria admitti possint, assignando breuem terminum ad allegandum in Iure: Possit tamen Iudex ex causa dictum terminum prorogare ad alios tres dies, & si Actoris intentio probata fuerit, Iudex publicato Processu, Reum condemnet, sin minus ipsum absoluat: Possit tamen Actor offerre Reo Iuramentum litis Decisiuum, & cogat Iudex Reum ad Iurandum, vel referendum iuxtà ea, quæ diximus infra, sub Rub. de Iuramento litis decisiuo.

Si verò Reus contumax fuerit in respondendo Petitioni, debeat Actor requiri facere per Baiulum, vt sibi pignus tradatur pro quantitate petita, & expensis; quòd si pignus non habuerit, Actore instante, talem requisitionem Actuario referre debeat, & Iudex executionem concedat Actori pro petita summa, & expensis, exequen-

dam in bonis mobilibus, & ablato pignore per Executores, fiat præceptum per Plazzarium orectenus Reo, vt infra triduum reluat pignus; quo termino elapso, & pignore non redempto, Reoquè citato Subhastationes committantur per Iudicem, quæ fieri debeant tribus diebus successiuis, & vltima cadat in die Mercurij, vel Sabbathi, iuxta Capitula posita sub Rubr. De Officio Depositarij Pignorum. Quòd si talis executio in re mobili fieri non possit, fiat in stabilibus, si Creditor voluerit, & procedatur ad subhastationes, & ad adiudicationem, iuxta ea, quæ diximus infra sub Rubr. De Contumace, & Tenutis dandis, Aliàs præcedente fide, & relatione executorum, bona non inuenisse, fiat executio personaliter contra debitorem, si Actor id petierit, etiam debitore non citato.

Si verò Reus debitum fateatur, detur ei, si petierit, terminus decem dierum ad soluendum, iuxta ea, quæ infra diximus, sub Rubr. de Confessis: Quo termino elapso concedatur executio contra Debitorem, & procedatur modo, quo supra. Et si Reus contumax velit audiri, possit infra decem dies à die notificationis Solutionis pretij Pignoris venditi, comparere, & refectis expensis Actori, admittatur ad exceptiones contra Petitionem Actoris, & procedatur in causa modo superius expresso.

Declarantes quòd si executio spatio sex mensium non consumetur, teneatur creditor debitore citato, illam renouare, & consumari possit, & debeat, Nisi debitor infra quinque dies à die citationis probauerit solutionem.

Præparatoria verò in principio Causæ, seu quandocunque ante sententiam exhiberi possint, clara, & distincta, & eorum Copia trasmittatur cum Cedula, & cum termino ad primam ad respondendum purè, & simpliciter: Quòd si Pars fuerit contumax, aut minùs legitimè responderit; Eo casu Iudex interloquatur; Quòd nisi ad aliam Iuridicam paruerit, habeantur pro confessatis, seu grauetur ad Partis instantiam, cum Intimatione cum Cedula. Si verò Pars, quæ respondere tenetur; Sit Absens, seruetur modus, & forma, quæ traditur infra in responsione Absentis ad Positiones sub Rubrica VI.

Addimus etiam ad tollendas litium dilationes, quòd in posterum oblata per Partem Copia Libelli, seu alterius cuiuscunque Petitionis, quis non teneatur vlterius copiam Actorum, seu Scripturarum offerri facere, sed Iudicis pronuncia sufficiat.

SVMMARIVM.

1 *Statutum quod contra Instrumenta non opponantur nisi exceptiones solutionis, & nullitatis censetur prohibere omnes alias exceptiones.*
Licèt aliqui contrarium teneant ibi. n.2.
Non tollit tamen d. Statutum exceptiones venientes ex eodem Instrumento, ibi. n.3.
Etiam si d. exceptiones non sint liquida, ibid. num. 4.
5 *Statutum quod contra Instrumentum non opponantur nisi exceptiones solutionis, & nullitatis est ordinatorium.*
Et d. Statutum est validum, ibi. n.6.
7 *Statutum concedens viam executiuam Instrumentis est ordinatorium.*
Secus si concedat viam executiuam contra tertium, ibi. n.8.
9 *Statutum quod post certum tempus non liceat recuperare tenutam non habet locum stante nullitate executionis, vel sententiæ.*
10 *Executio quando sit nulla remissiuè.*
11 *Creditor nulliter missus in possessionem potest rem retinere donec ei soluatur debitum.*
12 *Sententia liquidans creditum est appellabilis.*
13 *Instrumenta, testamenta, & similia habent viam executiuam vigore statuti.*
Etiam pro ijs, quæ in eis virtualiter continentur, ibi, num. 14.
Licèt aliqui contrarium teneant, ibi. n.15.
16 *Statutum dans executionem Instrumentis intelligitur de liquidis.*
Procedit etiam in ijs, quæ liquidari possunt in continenti, ibi. n.17.
Liquidari quando dicantur in continenti, ibid. num. 18.
Dicuntur liquida quando continent summam certam, n.19.
Et quando ex eis constat quid, quale, & quantum creditori debeatur, n. 20.
21 *Executio Instrumenti peti potest ante factam liquidationem.*
Cum liquidatio retrotrahatur, ibidem, numer. 22.
Licet aliqui contrarium teneant, ibidem, numer. 23.
Itaut in d. casu non detur appellatio suspensiua, ibid. n.24.

25 *Instru-*

25 *Instrumenta facta in loco vbi ex statuto mandantur executioni si producantur vbi non adest d. statutum non habebunt executionem, & è contra.*

Quid verò dicendum sit quò ad probationem scripturæ priuatæ, ibi. num. 26.

27 *Via executiua competens ex instrumento præscribitur triginta annis.*

Etiam cum mala fide, ibi. num. 28.

Limitat, vt ibi. num. 29.

30 *Agens via ordinaria non potest agere postea via executiua.*

Fallit si reus conuentus esset contumax, ibid. num. 31.

Ordinariè, vel executiuè quando agi dicatur, ibi. num. 32.

33 *Exceptiones requirentes altiorem indaginem non admittuntur in iudicio executiuo.*

34 *Condemnatus executiuè potest indebitè solutum repetere.*

35 *Statutum quod articuli admittantur saluo iure impertinentium non habet locum quando articuli sunt notoriè impertinentes.*

Secus si impertinentia sit dubia, ibid. n. 36.

37 *Exceptio inimicitiæ, & simil. probata in continenti repellunt testes ab examine.*

38 *Dilationes sunt continuæ, & comprehendunt etiam dies feriatos.*

39 *Statutum admittens mandatum factum quandocumquè cum ratificatione non procedit stante protestatione nolle admittere ratificationem.*

De mandato potest doceri quandocumquè si de eo non fuit oppositum, ibi. n. 40.

41 *Nuntio referente non inuenisse bona deuenitur ad capturam personæ.*

42 *Carceratus pro debito non renouata executione, si de debito constet non est relaxandus.*

43 *Reus qui vult recuperare tenutam quando teneatur satisdare de stando iuri.*

44 *Interrogans non fatetur contenta in interrogatorijs.*

45 *Interrogatorijs est respondendum medio iuramento.*

46 *Statutum dans executionem Instrumentis non habet locum contra nominatos in eis*

ANNOTATIO.

1 QVod hoc Statutum mandans quod
contra Instrumentum non possit
opponi nisi exceptio solutionis, &
nullitatis censetur prohibere om-
nes alias exceptiones etiam haben-
tes maiorem rationem expressis
not. *Gallesi. de oblig. cam. quæst. 18. num. 3. Seraph. de priu. iura. priuil. 74. num. 94. Grassi. de except. in prælud. num. 230. ver. sed in hoc articulo, &c.* vbi
quamplures dat concordantes; quam opinionem
communem dicit *Capra. concl. 51. num. 19. Carpa. ad stat. Mediol. cap. 42. num. 168. lib. 1.* vbi alios ad-
2 ducit ita sentientes, licet postea à d. opinione vi-
deatur recedere licet contrarium, quod imo ex-
ceptiones similes non censeantur reiectæ per d.
statutum voluerint *Asin. in prac. §. 31. cap. 57 nu. 2. Ciriac. contro. 224. num. 1. & seq.* cum quibus
pertransit *Fenzon. ad stat. Vrb. lib. 1. cap. 82. num. 43. & sequen. qui numer.* 48. dicit, hanc secun-
dam opiniónem solidiores habere rationes, vt
ibi per eum.
3 Nequè d. statutum censetur tollere exceptio-
nes, quæ veniunt ex eodem Instrumento, vt not.
Surd. de alim. tit. 8. priu. 53. num. 11. Scacc. de iudi. cap. 63. sub num. 1. latè *Grass. de except. except. 13.*
4 *num. 1. & seq.* quamplures adducens ita sentien-
tes, & *Giurb. decis. 60. num. 10.* etiam quod d. ex-
ceptio non sit liquida *Surd. cons. 186. num. 22. lib.*
2. quem refert, & sequitur *Giurb. d. decis. 60. num. 11.* Ita vt illa retardet executionem, licet
non sit liquida, & requirat altiorem indaginem.
Maresc. var. resol. lib. 2. cap. 121. num. 30. Andreol. contro. 130. num. 24. & controu. 175. num. 3. vbi
quamplures dat concordantes, *Rota apud Zach. de oblig. camer. decis. 8. post prin.* Prout neque cense-
tur tollere exceptiones, quæ restringunt execu-
tionem, vt illa hoc, vel illo modo fiat, vt post
I. s. Ancar. & Soc. Sen. per eum adductos firmat
Hond. cons. 18. num. 78. vol. 1.
5 Statutum Supradictum prohibens opponi con-
tra Instrumentum nisi exceptiones solutionis, &
nullitatis est ordinatorium, *Rota decis. 452. nu. 6. par. 1. diuer.* secùs si tollat omnes exceptiones,
quia tunc dicitur decisorium, vt not. *Crau. cons. 201. num. 8. & Rolan. cons. 48. num. 7. lib. 2.* Et il-
6 lud est validum, vt tradunt *Asin. in pract. §. 31. cap. 20. num. 1. Grass. de except. in prælud. nu. 166. & Carpan. ad stat. Mediol. cap. 116. num. 195.* qui
7 alios dant concordantes, statutum verò dans exe-
cutionem Instrumento est ordinatorium *Balth. Tomas. de immun. Eccles. tit. 1. num. 493. in fin.* li-
8 cet secùs sit, si illud concedit executionem In-
strumento etiam contra tertium, vt quamplu-
ribus Rotæ decisio relatis comprobat *Fenzon. ad stat. Vrb. lib. 1. cap. 85. in prin.*
9 Hoc statutum quod post mensem, vel quatuor
menses respectiue actor non audiatur volens re-
cuperare tenutam non habet locum quando exe-
cutio, vel sententia fuit nulla, vt latè comprobat
10 *Paitell. exped. 35. num. 14. & seq.* Quando verò
executio sit nulla longum esset recensere, videas
per *Posti. de subhast. inspec. 18. num. 169. & seq. & inspec. 50. num. 2. & sequen. & in tract. de manut. obseru. 12. num. 132. & seq & per Rota apud Greg. XV. decis. 224. num. 1. & decis. 161. num. 27. par. 6. rec. & apud Merlin. de pignor. decis. 115. in prin. & decis. 136. num 5. & 6. & apud Card. Ottob. decis. 47. num. 1. & seq.*
11 Creditor autem qui nulliter missus fuit in pos-
sessionem; quod possit retinere rem, donec ei
soluatur creditum voluerunt *Surd. decis. 46. nu. 7.*
vbi quamplures dat concordantes, & ibi benè
comprobat *Hodier. num. 1. & seq.* vbi quamplu-
res dat limitationes, & *Paitell. exped. 35. num. 1. & num. 32.* vbi hoc declarat si creditum sit liqui-
dum, & purum aliàs secùs, ibi per eum.
12 Quod verò sententia liquidans creditum sit ap-
pellabilis etiam si causa sit executiua vti in hoc
statuto tradunt *Surd. decis. 27. num 9. Zacch. de oblig. Camer. quæst. 37. num. 43. Grat. decis. Marcb. 212. num. 12. & Rota apud Gregor. XV. decis. 232. num. 1. & ibi Adden. num. 5.* qui notant quando
sententia dicatur continere mixturam, vt detur
appellatio, ipsos consulas.
13 Instrumenta, testamenta, lauda, & alia mentio-
nata in hoc statuto habere viam executiuam vi-
gore huius statuti in terminis de eo loquendo
voluit *Rota decis. 101. num. 20. & seq. apud Posti. de subhast. & decis. 482. par. 9. rec. tom. 2.* Quæ ta-
men non habent locum quando concurrunt duo
testamenta, quia tunc cessat via executiua, vt tra-
dunt *Bart. & Doct. in l. fin. C. de edic. D. Adrian. tollen. & Rota*

& Rota apud Card. Seraph. decis. 279. num. 1. & d.
14 decis. 101. apud Posti. num. 4. Quæ Instrumenta
habent executionem paratam non solum pro ijs,
quæ in illis expressè leguntur, sed etiam pro ijs,
quæ virtualiter, & ex iuris interpretatione conti-
nentur, vt docent *Gratian. discept. foren. cap. 37.*
num. 34. & seq. & cap. 115. num. 27. par. 1. & cap.
852. num. 24. & seq. par. 5. licet dicat, quæstionem
esse controuersam, *Zach. de oblig. camer. quæst. 31.*
num. 29. & seq. vbi quamplures adducit Rotæ de-
cisiones, *& num. 44. & seq.* vbi testatur de com-
muni opinione, *Andreol. contro. 143. num. 2.* vbi
pluras dat concordantes, & testatur de receptio-
ri opinione, *Altogr. cons. 55. num. 29. lib. 2.* vbi
testatur de veriori, & receptiori opinione, *Ad-*
den. ad Rot. decis. 666. num. 162. part. 4. rec. tom. 3.
vbi dicunt, ab hac opinione non esse recedendũ,
Bassi. de dote cap. 9. num. 71. & Rota decis. 232. num.
19. & decis. 219. num. 19. apud Zach. de oblig. camer.
15 qui quamplures faciunt illationes, licet contra-
rium teneant quamplures Doctores relati per
Zach. d. quæst. 31. num. 38. & seq. & per Andreol. d.
contro. 143. num. 1. & per Altogr. d. cons. 55. num.
21. et Rota apud Posti. de subhast. decis. 234. nu-
mer. 1.

16 Statutum supradictumm dans executionem
Instrumentis, Testamentis, & similibus intelli-
gitur de instrumentis liquidis, alias non possunt
exequi, vt not. *Zach. de oblig. cam. quæst. 35. num.*
9. Graff. de excep. excep. 36. num. 4. Andreol. contr.
107. num. 1. et seq. & Rot. in terminis huius statuti
decis. 482. in prin. par. 9. rec. tom. 2. si tamen liqui-
datio requirat altiorem indaginem, secùs autem
si illa possint liquidari in continenti, quia tunc
habentur, ac si essent liquida, vt declarant *glos.*
communiter approbata in l. fin. C. de compens. & Asin.
de execut. §. 1. cap. 31. num. 1. Graff. d. except. 36.
num. 5. & Andreol. d. contro. 107. num. 2. & seq.
18 Et in continenti dicitur Instrumentum liquidari,
quando liquidatio fieri potest in termino dato ad
probandum, *Graff. in d. excepc. 36. num. 6.* licet
per errorem dicatur ad soluendum *Christ. Paz. de*
tenut. cap. 23. num. 37. Barbos. de dict. dictio 155.
num. 13. qui tamen *supra num. 11. & 12.* dicit, id
remittendum esse arbitrio Iudicis secundum su-
19 biectam materiam arbitrandum, vt ibi per eum.
Instrumentum autem dicitur liquidum quando
est clarum, & certum, & continet summam cer-
tam, *Galles. de oblig. Camer. quæst. 31. in prin. Par-*
lador. rer. quotid. lib. 2. cap. fin. par. 1. §. 12. limit. 4.
num. 27. quem refert, & sequitur *Rota in terminis*
huius statuti d. decis. 482. num. 3. par. 9. recent. tom. 2.
20 Et quando ex Instrumento constat quid, quale,
& quantum creditori debeatur, vt post *Bald. Ias.*
Rouss. Coler. Conar. & Menoch. per eum adductos
testatur *Graff. in d. excep. 36. num. 10. & nu. 14.* vbi
dicit, illud Instrumentum esse liquidum quod
quauis exceptione opposita teruigertari non po-
test, vt ibi per eum.

21 Quibus addo, quod executio Instrumenti vi-
gore d. statuti peti potest etiam ante factam illius
liquidationem, vt tradunt *Paitell. expedit. 43. nu.*
27. Munoz. de ratiocin. cap. 33. num. 20. & seq. latè
Andreol. d. contron. 107. num. 2. & 3. vbi quamplu-
res dat concordantes, & testatur de veriori, & ma-
gis communi opinione, & contrarijs respondet,
& *Carlenal. de indic. tom. 2. tit. 3. disput. 3. num. 44.*
45. & seq. qui alios pariter refert ita sentientes;
22 Cum liquidatio retrotrahatur, & operetur, ac si
a principio ante petitam executionem fuisset fa-
cta, vt not. *Costa de retrotr. casu 8. cap. 9. per tot. et*
Rota decis. 124. num. 11. apud Merlin. de pignor. Quic-
23 quid contrarium tenuerint *Burz. de quarun. 2.*
quæst. 1. par. num. . . . & Cirinc. contron. 675. nu. 4.
24 *et seq.* Itaut in dicto casu non detur appellatio
suspensiua, vt latè comprobant *Munoz. de ratioc.*
d. cap. 33. num. 22. et seq. Andreol. d. contron. 107.
num. 3. et seq. vbi contrarijs respondet, & *Carle-*
nal. de iudic. d. disput. 3. num. 45. alios adducens ita
sentientes.

25. Instrumentum si fiat in loco vbi ex statuto
mandari potest executioni, si producatur in alio
loco vbi non adest d. statutum non habebit exe-
cutionem, & è contra si fiat in loco vbi non adest
d. statutum dans executionem, & producatur in
loco vbi adest statutum dans executionem, illud
mandabitur executioni, quia in his quæ perti-
nent ad ordinem iudicij attenditur locus iudicij,
& non contractus, vel instrumenti, licet secus
sit in his, quæ spectant ad substantiam contractus,
vt docent *Palat. Rubi. in cap. per vestras de donat.*
inter vir. & vxo. & Suarez in l. post rem iudicatum,
fol. 154. vers. circa Iudicem &c. ff. de re iudic. quos
vna cum alijs pluribus refert, & sequitur *Ant. Go-*
mez ad leg. 64. Taur. n. 8.

26 Quid vero dicendum sit quo ad probationem
priuatæ scripturæ si illa sit confecta in loco vbi
adest statutum quod illa probet, & producatur in
alio loco vbi non adsit d. statutum, vide *Genua de*
scrip. priu. lib. 1. cap. 1. num. 200. vbi tenet, esse
attendendum locum vbi illa fuit confecta.

27 Via tamen executiua competens ex Instru-
mento non agitur elapsis 30. annis, vt tradunt
Ant. Gomez ad leg. 63. Taur. in princ. Ciriac. contr.
2. num. 105. Adden. ad Capic. Latro. decis. 58. num. 8.
& Rota in Eugub. dotis 14. Februar. 1642. coram
R. P. D. Carillo, §. secundo subiungebant &c. vbi
plures dantur concordantes, *& in Romana cen-*
suum, 4 Aprilis 1639. coram R. P. D. Verospio post
28 *princ.* Etiam cum mala fide *Carlenal. de iudic. lib.*
1. tit. 3. disput. 4. num. 2. & 3. latè comprobans *Ad-*
den. ad Capic. Latr. d. decis. 58. num. 13. licet præ-
29 dicta non habere locum quando debitor promi-
sit semper per eũ promissa, & quandocunquè at-
tendere, & obseruare voluerint *Cauall. in specul.*
comm. quæst. 174. num 3. & quæst. 207. num. 32. &
33. & Andreol. controuers. 79. num. 10. contra
quos tenent *Suarez, & Guttier. in loc. per Cauall.*
relatis.

30 Si tamen quis incæperit agere via ordinaria
non potest ex eodem instrumento agere executi-
uè, quia per electionem vnius altera tollitur,
Cenc. de Cens. quæst. 95. num. 28. qui plures dat con-
cordantes *Giurb. decis. 55. num. 18. Zuchin de oblig.*
Camer. quæst. 11. num. 9. vbi ponit aliquas fallen-
tias *Andreol. contron. 102. num. 24. & Rot. in d. Eu-*
gubina dotis, 14. Februar. 1642. coram R. P. D. Ca-
rillo, §. primò mandatum &c. in fin. Nisi reus con-
31 uentus via ordinaria esset contumax, quia actor
tunc non prohibetur redire ad viam executiuam,
vt not. *Cenc. in d. quæst. 95. num. 29.* vbi alias dat
limitationes, & *Zuchi. d. quæst. 11. num. 10.*

32 Ordinariè verò agi dicitur quando petitur de-
clarari, aliquem teneri, & obligatum esse, &
illum condemnari, executiuè verò quando peti-
tur, quod contra reum relaxetur mandatum de
exequendo, vt not. *Gratian. discep. Forens. cap.*
156. num. 23. & Canter. variar. resolut. lib. 2. cap. 3.
num.

num. 106. quos refert, & sequitur *Andreol. controuers.* 102. *num.* 23. *vers. in prædicta &c.*
33 Exceptiones autem requirentes altiorem indaginem non admittuntur in Iudicio executiuo, sed reseruantur ad iudicium ordinarium, *Andreol. controuer.* 155. *num.* 2. *Rota decis.* 482. *num.* 5. *par.* 9. *recent.* & *in Romana fideicommissi de Marianis* 3. *Iunij* 1647. *coram R. P. D. Roias*, §. *quo vero &c.* & in terminis huius Statuti de exceptione nullitatis obligationis requirente altiorem indaginem reseruanda ad iudicium ordinarium *Rota d. decis.* 482
34 *num.* 5. *par.* 9. *recent.* Condemnatus autem via executiua si coactus fuerit aliquid indebitè soluere, potest illud repetere conditione siue causa *Boss. de cens. art.* 74. *num.* 107. *Foller de cens in verb. Tamquam, nu.* 38. cum quibus illos referendo pertransit *Cenc. de cens. quæst.* 95. *in fin.*
35 Statutum supradictum mandans capitula admitti cum clausula *saluo iure impertinentium*, non habet locum quando illa sunt omninò impertinentia, quia tunc non sunt admittenda, & si admittantur datur appellatio, vt probant *Gram. decis.* 45. *num.* 8. *Paris. cons.* 67. *num.* 41. *volum* 4. & *cons.* 97. *num.* 136. *lib.* 1. *Mascar. de probat. conclus.* 132. *num.* 1. & *num.* 3. *vol.* 1. Si tamen sit dubium
36 an sit impertinentia debent admitti cum d. clausula, *Hond. cons* 18. *num.* 19. & *seq. lib.* 1. *Surd. cons.* 164. *num.* 5. *lib.* 2. *Pactan. de probat. lib.* 1. *cap.* 38. *num.* 15. *Barbos. de claus. claus.* 143. *num.* 2. vbi notat Capitula impertinentia dici, quæ causæ nullo modo adminiculantur, vt ibi per eum.
37 Exceptio inimicitiæ capitalis, consanguinitatis, & similes oppositæ contra testes illos repellit ab examine si probetur in continenti, vti habetur in hoc statuto, vt tradunt *Adden. ad Vestr. in pract. lib.* 6. *cap.* 2. *num.* 61 *et Rota decis.* 334. *in fin. par.* 4. *recent. tom.* 2. licet secus sit, si d. exceptiones requirant altiorem indaginem, vt declarant *Adden. ad Vestr. d. num.* 61.
38 Dilationes quæ assignantur in causis quod regulariter censeantur continuæ, & in eis includantur etiam dies feriati, nisi illi absorberent totam dilationem, vel maiorem partem illius, vt disponitur in hoc statuto not. *Vestr. in prax. lib.* 5. *cap.* 4. *num.* 7. *Maran. in pract. par.* 6 *in* 3. *actu num.* 18. *et Gail. pract. obser. lib.* 1. *obseru.* 53. *num.* 12.
39 Statutum supradictum admittens ad conuallidandum iudicium mandatum factum quandocunquè ante sententiam cum ratificatione gestorum non videtur habere locum quando opponens de mandato protestatus fuit, nullum velle admittere ratihabitionem, quia tunc ratificatio non videtur amplius admittenda, vt tradunt *Bart. in l. inter quos,* 39. §. *alieno, num.* 4. *ff. de damn. infect. Alex.* & *Ias. in l. licet* 24. *C. de procur.* & *Cost. in memorab. in verbo Procurator generalis &c.* De
40 mandato vero quando non fuit oppositum potest doceri etiam post sententiam *Cranet. cons.* 108 *num.* 1. *Rota apud Pute. decis.* 283. *num.* 8. *lib.* 2. & *decis.* 305. *num.* 4. *par.* 1. *recent.*
41 Cum dispositione huius statuti quod stante relatione executorum bona non inuenisse posse deueniri ad capturam personę concordant *Fenzon. ad stat. Vrb. cap.* 195. *num.* 19. & *Pust. de subhast. inspect.* 14. *num.* 17. qui dant concordantes.
42 Carceratus pro debito non renouata executione ad formam huius statuti, si de debito constet, quod non sit relaxandus, sed retinendus, voluit *Ludon. decis. Perus.* 0. *per tot.*
43 Quando vero reus contumax, qui vult refectis expensis audiri, & recuperare tenutam teneatur etiam præstare fideiussionem de stando iuri, vel de soluendo iudicatum vide *Surd. decis.* 46. *num.* 10. *Negus. de pignor. par.* 3 *memb.* 3. *nu.* 3. & quando executio fuit consumata contra personam *Scacc. de iudic. lib.* 1. *cap.* 96. *num.* 21. & 31.
44 Circa verò præparatoria, seù interrogatoria, de quibus fit mentio in hoc Statuto aduertendum est, quod interrogans non fatetur contenta in interrogatorijs *Franc. decis.* 220. *num.* 9. *par.* 1. *Michal. de posit. cap.* 3 *num.* 16 vbi dat concordantes, *Pract. Rodulph. par.* 2. *cap.* 2. *num.* 36. nec
45 non quod debens respondere præparatorijs debet id facere medio iuramento, vt not. *Papien. in forma posit. act. in verbo ponit, num.* 2. & *Michal. de posit. d. cap.* 3. *num.* 41. vbi plura videre poteris ad hanc materiam interrogatoriorum pertinentia, *Pract. Rodolphin. part* 2. *cap.* 2. *ferè per tot.* vbi latè.
46 Adde quod d. Statutum concedens viam executiuam Instrumentis non habet locum contra tertium, sed tantum inter eos, inter quos fuit confectum Instrumentum, vt post *Bald. Castr.* & *Menoch. per eum relatos firmat Rota apud Duran. decis.* 37. *num.* 8. & *in Perusina spolij* 4. *Aprilis* 1636. *coram R. P. D. Roias* §. *nullitas visa, &c.* Etiam stante obligatione Camerali *Zach. de oblig. Cameral. quæst.* 14. *num.* . . .

DE EXCEPTIONIBVS IMPEDIENTIBVS LITIS INGRESSVM, & de lite à Reo criminaliter mota. Rub. IV.

SI ante litis Contestationem opponatur à Reo Exceptio Iudicis Incompetentiæ, aut Suspicionis, Litis alibi pendentis, Rei iudicatæ, Iuramenti litis decisiui deferendi, Transactionis, Litis finitæ, Petiti Compromissi, Pendentis termini ad conficiendum Inuentarium, Illegitimationis personæ, & similis, per quas Actio Agenti denegetur, super illis in primis discutiatur, & Iudex Parti opponenti præfigat terminum quatuor dierum vtilium, infra quem si Exceptionem non probauerit, per Iudicem ad vlteriora in causa procedatur. Et Exceptiones, quæ merita concernere possunt, censeantur ad merita reseruatæ. Quòd si in progressu Causæ Iudicium Criminaliter à Reo moueatur aduersus Actorem, nihilominus in Ciuili ad vlteriora procedatur, præstita ab Actore idonea cautione, de restituendo in casum succumbentiæ in iudicio Criminali,

SVM-

SVMMARIVM,

1 *Exceptiones impedientes litis ingressum qua sint,*
2 *Statutum mandans exceptiones reseruari in fine litis procedit in exceptionibus in facto, & dubijs,*
3 *Appellatio non datur a reseruatione exceptionum in fine litis,*
4 *Exceptionum reseruatio in fine litis quid importet,*
5 *Supersedendum quando sit in causa ciuili ob iudicium criminale, & è contra,*

ANNOTATIO,

1 QVæ nam sint exceptiones impedientes litis ingressum vltra enumeratas in hoc statuto, quas illas pro talibus canonizat, vt aduertit *Fenzo. ad stat. Vrb. lib. 1, c. 62, in prin.* recensent *Aret. in §. equè num. 14. & seq. Insti. de actio. Maran. in pract. par. 6. in tit. de excep. nu. 12. Afflic. in pract. §. 13. cap. 9. Blanc. de compro. quaest. 4. num. 32. & seq. Bertach. de Episc. lib. 4.* vbi quamplures recenset, *& Pract. Ridolph. par. 1. cap. 8. num. 48. & pluribus seq.*

2 Dictum autem statutum mandans exceptiones concernentes merita causæ reseruari in fine litis habet locum in exceptionibus consistentibus in facto, & dubijs, non autem in exceptionibus claris, & liquidis, *Guazz. defen. 28. cap. 12. nu. 12. Rugginel. de appell. §. 6. glos. 7. cap. 1. num. 39. Ciriac. contro. 543 in prin. Cancer. var. resol. par. 1. cap. 18. num. 48.* Etiam idem est de iure, quod exceptiones requirentes altiorem indaginem, & dubiæ reseruantur in fine litis, vt not. *Grat. discep. foren. cap. 170. ferè per tot. & Hodier. ad Surd. decis. 36.*
3 *num. 4.* A qua reseruatione non dari appellationẽ not. *Hodier. d. decis. 36. num. 4. Giurba decis. 21. num. 3. Rugginel. de appell. cap. 3. num. 303.* Nisi tamen essent exceptiones, per quarum reseruationem percuteretur ordo iudicij, vt sunt exceptiones Tu non es Iudex, procurator, & similes, vt declarant *Grat. d. cap. 170. in prin. Cancer. var. resol. par. 1. cap. 18. num. 8. & Hodier. ad Surd. d. decis. 36. num. 3.* benè declarans, nec non *Scacc. de appell. quaest. 17. limit. 47. memb. 1. num. 97.*

4 Quæ quidem reseruatio exceptionum in fine litis importat, quod si in processu iudicij apparebit, dict. exceptiones esse veras, & militare quicquid antea factum fuerit non valebit, & habebitur pro non facto, vt declarant *Bart. in l. ille a quo 13. §. si de testamento, num. 5. ff. ad Trebell. Maran. in pract. par. 6. membr. 9. num. 14. & Fenzon. ad stat. Vrb. cap. 62. in fine.*

5 Quando verò supersedendum sit in causa ciuili ob motum iudicium criminale, & è contra latè prosequitur *Farinac. de var. ac diuer. quaest. quaest. 100. num. 59. & seq.* illum consulas, cum nobis sufficiat illum hic iudicasse.

DE INCOMPETENTIA SIVE SVSPICIONE IVDICIS temerariè deducta, Rubrica V.

QVia sæpe contingit ad prorogandas lites Iudicis Incompetentiam, siue Suspicionem allegare, & Partem in Recursu ad Serenissimum pro declaratione grauari; Volumus, quod si quis temerariè, aut calumniosè Iudicis Incompetentiam deduxerit, & Causa eidem Iudici per Audientiã remittatur, puniri possit, & debeat in pœnam quinquaginta librarum, & interesse Partis; Sicut etiam Procurator temerariè allegans, eadem pœna contra vtrumque in sententia exprimenda, puniendus erit. Si verò Iudex per eosdem allegetur Suspectus, præterquam ex causis infrascriptis, eadem pœna plecti volumus; Causæ verò legitimæ Suspicionis sunt Consanguinitatis, & Affinitatis vsque in quartum Gradum, Affinitatis Spiritualis, Inimicitiæ, etiam quod Pax secuta esset, si Domesticus sit, vel Commensalis, si Patrocinium, quandoque alicui ex Partibus præstiterit, vel in simili causa iudicauerit, si Votum suum propalauerit, aut sententiam protulisset contra aliquem ex Partibus notori è iniustam, siue contra Casum Legis, aut Communem Doctorum opinionem.

SVMMARIVM,

1 *Causa sufficientes ad allegandum Iudicem suspectum sunt plures.*
2 *Inimicitia ad repellendum Iudicem non requiritur capitalis.*
3 *Consaguinitas non reddit Iudicem suspectum si sit vtriusque partis.*
4 *Procurator non potest Iudicem recusare sine mandato speciali.*
5 *Iudex quando possit recusari, quia votum propalauerit*
6 *Causa quae dicatur similis ad recusandum Iudicem remittitur, arbitrio Iudicis.*
7 *Exceptio recusationis Iudicis est opponenda ante litem contestatam.*
Nisi illa superueniat post litem contestatam, ibi, num. 8.
9 *Recusatione proposita gesta per Iudicem sunt nulla.*
Rota tamen tenet requiri appellationem, ibi. num. 10.
Si tamen sententia lata post recusationem sit iniusta potest confirmari, num. 11.
12 *Recusationi censetur renunciatum per comparitionem coram eodem Iudicem.*
Nisi comparitio facta fuerit cum protestatione, ibi. num. 13.

ANNO-

ANNOTATIO.

1 CAusæ sufficientes ad allegandum iudicem suspectum de iure communi sunt plures, & quadraginta ex eis refert *Maran. in pract. part. 6. de appell. num. 28. & seq.* & alios plures referunt relati per *Pract. Ridolph. part. 1. cap. 7. num. 128.* statutum verò nostrum illas restringit ad decem tantum, vndè cum habeamus casum statuti, ab eo non est recedendum iuxta theoricam *Bald. in l. gallus 29. §. si eius. in sec. not. ff. de lib. & posth.* & not. *Ciriac. contro. 176. nu. 25. & alij Doct.* per me adducti *allegat. foren. 1. nu. 71.*

2 Inimicitia verò ad repellendum Iudicem non requiritur, quod sit capitalis, sed sufficit etiam leuis *Maran. in pract. d. par. 6. in tit. de appell. num. 35. Graff. de excep. except. 24. num. 31. & 32. Grat. discept. foren. cap. 284. num. 28. par. 2.* & quod Iudex sit consanguineus inimici mei *Maran. in d. tit. de appell. num. 16.*

3 Prout etiam consanguinitas non facit Iudicem suspectum si est equè consanguineus vtriusque partis, cum per parem affectionem omnis suspicio tollatur, *Bart. & alij in l. qui iurisdictioni 10. ff. de iurisd. omn. Iud. Ias. in l. 2. num. 17. ff. si quis. in ius vocan. Maran. in d. tit. de appell. num. 3C.*

4 Ad recusandum autem Iudicem requiritur in Procuratore mandatum speciale, *Gratia. discept. forens. cap. 701. nu. 19. par. 4. Barbos. de claus. claus. 35. num. 24. Fenzon. ad stat. Vrb. lib. 1. cap. 12. num. 34.* vbi dicit, esse docendum de mandato speciali parte opponente, vt ibi per eum, cum quibus pertransit *Pract. Ridolph. part. 1. cap. 7. num. 118. et Rota apud Gregor. XV. decis. 168 num. 1. et seq. et ibi Adden. et decis. 15. num. 5. par. 1. recen.* & quod illa fiat cum iuramento, *Rota decis. 2. num. 5. par. 2. diuer. et decis. 20. num. 26. par. 6. rec.*

5 Et Iudex potest allegari suspectus non solum ex eo, quod notum suum propalauerit, vt habetur in hoc statuto, sed etiam quando aliquod exhibuisset indicium, per quod illius animus detegeretur, *Decian. cons. 26. num. 9. vol. 1. Bertaz. cons. ciuil. 67. num. 22. et 23.* quos referendo sequitur *Giurba decis. 53. num. 3. in fin.*

6 Causa autem quæ dicitur similis, de qua in hoc statuto, remittitur Iudicis arbitrio, *Intrigl. decis. 47. num. 38. et seq. Giurb. decis. 54. num. 6.* de quo plenè *Bertaz. cons. crim. 550. et ibi Claud. in addit.*

7 Dicta autem exceptio recusationis Iudicis opponi debet non solum ante litem contestatam, sed debet esse prima, quæ opponi debet ante omnes dilatorias, quia si opponatur alia dilatoria, censetur prouocari Iudex, vt super illa pronunciet, & sic inducitur consensus in Iudicem, ita vt non possit postea recusari, vt declarant *Maran. in d. par. 6. de appell. num. 26. et Adden. ad Paitell. expedit. 21. num. 1. et seq. Pract. Ridolph. par. 1. cap.*

8 *7. num. 117* Nisi tamen d. exceptio superuenisset post litem contestatam, quia tunc illa potest opponi in qualibet parte iudicij, vt not. *Maran. vbi supra num. 74. Adden. ad Paitell. d. exped. 21. nu. 4. et seq. Rota decis. 7. num. 6. par. 7. recen.* quibus addo *Lancell. de atten. par. 2. cap. 6. num. 60.*

9 Gesta autem per Iudicem post propositam recusationem sunt ipso iure nulla, vt latè comprobat *Lancell. de atten. par. 2. cap. 6. num. 4. & seq.* qui testatur de veriori, & magis communi opinione, *Vant. de nullit. ex defect. iurisd. num. 140. Pist. de manut. obser. 12. num. 84. & Rota decis. 135.*

10 *num. 4. par. 1. rec.* licet Rota teneat, requiri appellationem, alias gesta per Iudicem sint valida, *Fenzon. ad stat. V. b. lib. 1. cap. 12. num. 20. Pract. Ridolph. d. cap. 7. num. 124. Caren. resol. 38. in prin. Rota decis. 3. num. 2. par. 3. recen. & decis. 7. nu. 5. par 7. recen. & in Rom. dotis 14. Iannar. 1628 coram*

11 *R. P. D. Duran. §. non obstat &c.* dicens, talem esse stilum *Rotæ.* Si tamen sententia lata post recusationem sit iusta potest confirmari *Lancel. d. cap. 6. num. 65. Gratian. discept foren. cap. 701. num. . . . . par. 4.*

12 Recusationi verò censetur renunciatum per comparitionem coram eodem Iudicem *Fenzo. ad stat. Vrb. d. cap. 12. num. 21. Rota apud Gregor. XV. decis. 292 num. 2. & decis. 368. num. 2. & decis. 466.*

13 *num. 9. & decis. 284. in fin. par. 2. rec.* Nisi fuisset protestatum de non consentiendo in iurisdictionem, seu de non recedendo a recusatione iam facta, vt declarant *Fenzon. in d. cap. 12. num. 27. & Pract. Ridolph. par. 1. cap. 7. num. 120.*

DE POSITIONIBVS, ET EARVM RESPONSIONIBVS. Rub. VI.

POsitiones in breuissima Capita disponantur, quæ rem, siue actum vnum contineant, ad hoc, vt respondere volens per verbum credit, vel non credit, simpliciter, & explicite, & singulariter singulis medio eius Iuramento respondere valeat. Producens verò Positiones in primis debeat iurare, quod credit in eis contenta esse vera, & Iudex illas admittat Saluo iure impertinentium, & non admittendarum, quas Notarius Parti nullatenus antefactam responsionem ostendat, nec earum Copiam tradat; alioquin in Libris XXV. multetur: Quibus productis moneatur Reus personaliter, vel ad Domum cum Cedula, vt ad secundam illis respondeat medio eius Iuramento per verbum credit, vel non credit: Et si in dicto termino non comparuerit, nec responderit, tunc iterum citetur cum alia Cedula, cum comminatione, Quod si ad primam non comparuerit, & responderit, Positiones habeantur pro confessatis, vel negatis ad commodum Ponentis, & vtroque casu Iudex super illis Interloqui debeat: Quibus terminis elapsis Positiones habeantur pro confessatis, vel negatis, vt supra.

Si verò in primo, vel in secundo Termino comparuerit recipiatur ad responsiones præstito priùs Iuramento de veritate, & credulitate, & saluis exceptionibus. Nec possit quis per Procuratorem Positionibus respondere, quando Pars sit in Ciuitate, vel Districtu, sed ore proprio, cum præsentia Iudicis in Camera respondere teneatur, præuia monitione de importantia Iuramenti, & veritate dicenda; Nisi Pars, à qua responsum desideratur, post motam litem à Iudicio abesse cæperit, nec illius reditus de proximo speraretur, de qua absentia Procurator suo Iuramento fidem faciat: Quo casu mittantur Positiones ipsius expensis, cum assignatione Termini trium dierum vtilium ad respondendum, & pro itinere dies vnus pro xx. milliaribus, tàm in eundo, quàm in redeundo assignetur: Quod si agatur contra eum, qui sit absens ante motam litem, Positiones expensis Ponentis, vt supra, transmittantur: Illaquè responsio, Non credit, vt ponitur, nullatenus admittatur, sed simpliciter quis respondeat, quæ credit, vel non credit, aliàs pro non respondente habeatur.

Quòd si Positio haberet plura capita ad singula distinctè, vt supra respondeat: Si verò obscura esset, vel captiosa, Iudex illam declaret respondenti pro veritate habenda, vel eam reijciat, prout sibi videbitur expedire: Et si Reus sit persona rudis, & simplex, Iudex possit admittere in responsione præsentiam Procuratoris, vel Aduocati; Sicut etiam Nouas Positiones super non deductis pro habenda responsione tantùm ante sententiam admittere valeat. Hoc etiam addito, Quòd si Positio contineat factum alienum, de quo quis esset informatus, etiam respondere teneatur.

Declarantes etiam, quod Pars, contra quam fuerit Pronunciatum, Positiones haberi pro confessatis, vel negatis, vt supra, possit per legitimas probationes contrarium probare; Sicut etiam responsiones factæ Positionibus impertinentibus, & non admittendis, vel non facientibus ad causam, seu illis, quibus de iure non erat respondendum, ipso Iure respondenti non præiudicent.

Addentes Insuper, quod in quacunque causa etiam Criminali, si Pars citata ad respondendum Positionibus venerit, illa die capi non possit, nec detineri pro debito ciuili, sed auctoritate præsentis Statuti sit secura, & liberè possit ire, stare, & redire ad suam Domum: Et idem obseruari volumus in Teste, qui fuerit citatus, & iuerit ad testificandum.

SVMMARIVM.

1 *Statutum circa responsiones ad positiones est decisorium.*
2 *Positiones dari non possunt post conclusum in causa.*
Contrarium tenent plures Doctores, ibi, num. 3.
4 *Iuramentum in productione positionum est de forma.*
5 *Procurator debet habere mandatum specialissimum ad ponendum.*
Contrarium tenent alij Doctores, ibi, num. 6.
Ac etiam ad respondendum positionibus, ibid, num. 7.
8 *Positiones non debent esse concepta interrogatiuè.*
9 *Statutum quod positiones habeantur pro confessis est validum.*
10 *Positiones vt transeant in confessum debent moneri principalis.*
Et debet moneri personaliter, ibi, num. 11.
Sufficere monitionem ad domum aliquo præsente tenet Michal. ibi num. 12.
13 *Appellatio non datur a pronuncia, positiones haberi pro confessatis.*
Contrarium procedit de iure canonico, ibi. n. 14.
15 *Persona qua dicatur simplex in materia positionum remittitur arbitrio Iudicis.*
16 *Positionibus habens authorē non tenetur respondere.*
17 *Positionibus concernentibus factum alienum quando quis teneatur respondere.*
18 *Responsio facta positionibus quando dicatur simplex.*
19 *Ponens fatetur contenta in positionibus.*
20 *Positiones notoriè impertinentes non sunt admittenda.*
Etiam si statutum mandet, illas admitti cum clausula, ibi, num. 21.
Et quid importet d. clausula saluo iure &c. ibid. num. 22.
23 *Fundare se non potest pars super positione negata.*
24 *Positio partim vera, & partim falsa quò ad quantitatem potest in totum negari.*
Licet contrarium teneant plures Doctores, ibi. num. 25.
26 *Positionibus est iterum respondendum, si non fuit benè responsum.*
27 *Contumacia in respondendo positionibus potest purgari vsque ad sententiam.*
28 *Confitens potest confessionem reuocare in continenti etiam non docto de errore.*
29 *Mora quando potest purgari per eum contra quem positiones pronunciata fuerunt pro confessatis remissiuè.*

ANNO-

ANNOTATIO.

1 SVpradictum statutum circa responsiones ad positiones est decisorium, cum respiciat probationem, vt post *Calder. Brun. Falin. Rocc. Io. Bapt de S. Seuer. Bald. Alex. & Coler.* per eum relatos firmat *Rota apud Buratt. decis.* 882. *num.* 5.

2 Positiones dari non possunt post conclusum in causa, itaut ille, contra quem producuntur non teneatur illis respondere, vt not. *Mascar. de prob. conclus.* 1176. *num.* 3. *& seq. & num.* 34. *&* 44. *vol.* 3. & hanc esse communem regulam dicit *Scacc. de iudic. lib.* 2. *cap.* 7. *num.* 5. qui plures ad dictam
3 conclusionem ponit limitationes, Contrariam tamen opinionem tenent *Carpan. ad Stat. Mediol. cap.* 83. *sub num.* 72. *Mising. obseru.* 34. *in fin. lib.* 2. *Asin. in pract.* §. 19. *cap.* 11. *num.* 3. *Peregr. decis.* 126. *num.* 9. benè comprobans, *Michal. de posit. cap.* 27. *num.* 17. *& seq.* vbi contrarijs respondet, & dicit, ita vidisse seruari, & illas admitti quò ad habendam responsionem tantum, maximè vbi proceditur sola facti veritate inspecta, vt ibi per eum, cum quibus pertranseunt *Fenzon. ad stat. Vrb. cap.* 68. *num.* 9. *lib.* 1. *Post. de manut. obseruat.* 83. *num.* 6. *& Rota Colleg. Vrb. apud Michal. de posit. decis.* 83. *per tot.*

4 Quod iuramentum in exhibitione positionum sit de forma stante hoc statuto, itaut illa non seruata actus corruat voluerunt *Fenzon. in d. cap.* 68. *num.* 18. *&* 19. dicens ita in terminis statuti Rom. tenuisse *Rotam*, de qua ibi per eum, *Pract. Ridolph. par.* 1. *cap.* 10. *num.* 29. dicens respondentem sibi præiudicare si habuit notitiam non fuisse seruatam formam statuti, vt ibi per eum.

5 Sicuti etiam ad ponendum in procuratore requiritur mandatum specialissimum sic, & sic, ita vt alias quis non teneatur ad respondendum *Gratian. discept. Foren. cap.* 772. *num.* 24. *par.* 4. *Adden. ad Greg. XV. decis.* 282. *nu.* 9. *& seq. Thom. decis. March.* 70. *num.* 5. *Post. de manut. obseru.* 83. *num.* 11. *& seq. Pract. Ridolph. par.* 1. *cap.* 10. *num.* 70. *& Rot. decis.* 779. *in princ. par.* 2. *recent.* licèt
6 contrarium teneat *Michal. de posit.* quando Principalis est præsens in loco, itaut possit instruere procuratorem de contentis in positionibus *cap.* 24. *num.* 7. *& seq.* & sentit *Rot. apud Buratt. decis.* 556. *num.* 11.

7 Licèt quò ad respondendum positionibus vbi illarum datur copia requiri mandatum specialissimum ad respondendum sic, & sic nullam adsit controuersia, vt testantur *Michal de posit. cap.* 65 *num.* 14. *& seq. Post. de manut. d. obseru.* 83. *num.* 18 *& Pract. Ridolph. d. cap.* 10. *num.* 70.

8 Vt autem quis teneatur respondere positionibus illæ debent esse dispositiuè, non autem interrogatiuè conceptæ *Pract. Ridolph. par.* 1. *cap.* 10. *num.* 58. *Fenzon. ad Stat. Vrb. cap.* 68. *num.* 27.

9 Statutum hoc mandans, quod positiones habeantur pro confessatis quod sit validum vti rationabile, & vtile voluerunt *Gratian. discep. Foren. cap.* 639. *num.* 28. *par* 4. *& Fenzon. ad stat. Vrbis cap.* 68. *num.* 81. licet hoc non seruari in Rota, & in Tribunali A. C. testetur *Pract. Ridolph. d. cap.* 10. *num.* 101. *& seq.*

10 Ad hoc vero vt positiones transeant in confessum debet moueri ad respondendum principalis met, non autem illius procurator, vt tradunt *Rota Genuen. decis.* 161. *num.* 12. *Amet. decis. March.* 74. *num.* 2. *&* 3. *& Michalo. de posit. cap.* 61. *num.* 9
11 benè declarans. Et debet moueri principalis personaliter de iure communi, non autem ad domum, vti præcipitur hoc statuto, *Pract. Ridolph. d. par.* 1. *cap.* 10. *num.* 91. *&* 98. licet casum esse disputabilem dicat *Scacc. de iudic. lib.* 2. *cap.* 7.
12 *quæst.* 11. *num.* 476. & sufficere monitionem ad domum cum dimissione cedulæ in præsentia famulæ, vel alterius testator communiter receptum *Michal. de posit. cap.* 61. *num.* 13.

13 A pronuncia vero positiones haberi pro confessatis cum sit interlocutoria non datur appellatio, *Bald. cons.* 269. *num.* 1. *in fin. lib.* 1. *Asin. in pract.* §. 19. *cap.* 15. *Macerat. var. resol. lib.* 2. *resol.* 4. *num.* 13. *Pract. Ridolph. d. par.* 1. *cap* 10. *num.* 109 licet contrarium teneat *Scacc. de appell. quæst.* 5. *num.* 91. *vers. Comprobatur &c.* Quod tamen non
14 procedit de iure canonico, quo datur appellatio à quolibet grauamine, *Deci. cons.* 34. *num.* 2. *vers. sed de iure canonico &c. Pract. Ridolph. vbi supra, nu.* 112. Nec quando res est integra vt not. *Pract. Ridolph. d. cap.* 10. *num.* 113. *&* 114. vbi dicit, quod quando statutum mandat positiones haberi pro confessatis, vt facit statutum nostrum res non dicitur integra vt ibi per eum.

15 Quæ autem persona dicatur simplex, & rudis ad hoc vt possit respondere positionibus cum præsentia Procuratoris remittitur arbitrio Iudicis secundum *Barba. cons.* 6. *col.* 9. *in fin. lib.* 4. quem referendo sequitur *Menoch. de arbitr. casu* 193. *in fin.* vbi admittit inter personas simplices minores, mulieres, & rusticos, quod tamen quo ad rusticos nostri temporis vti admodum sagaces non admittunt *Michal. de posit. cap.* 66. *in fin. & Farinac. de pæn. temp. quæst.* 98. *num.* 59. vbi de communi, & quod mulieres pariter dicantur sagaces tenet *Pic. ad stat. Vrb. glos* 3. *num.* 1. *lib.* 1.

16 Habens verò authorem non tenetur respondere positionibus neque quò ad dominium, neque quò ad possessionem viuentis, vt tradunt *Michal. de posit. cap.* 49. *per tot. Adden. ad Scapuc. de Saluian. lib.* 1. *quæst.* 32. *& Mangil. de euiction. quæst.* 8. *num* 20. *& quæst.* 9. *num.* 44.

17 Neque hic est omittendum, quod positionibus de facto alieno quis tenetur respondere vti habetur in hoc statuto non solum quando respondens habet de illo scientiam, sed etiam quando in eo cadit scientia præsumpta facti alieni, vel de facili potest de eo se informare, alias secus, vt declarat *Michal. de posit. cap.* 16. *num.* 12. *& seq.* qui dat concordantes, & contrarijs respondet.

18 Stante d. statuto quod positionibus sit respondendum simpliciter, responsio debet esse sine plica, & duplicatione, & sine aliqua additione, conditione, vel restrictione affirmando, vel negando quod ponitur, *Bart. & Doct. in l.* 1. *ff. de vulga. & pupil. Asin. in pract.* §. 19. *cap.* 18. *num.* 2. *Michal. de posit. cap.* 39. *num* 5. 6. *& seq. Fenzon. ad stat. Vrb. d. cap.* 68. *num.* 46. *& seq* vbi quærit, An dicatur simpliciter respondere qui respondit *Non credit vt ponitur, vel ad effectum ad quem ponitur* quem videas, cum quibus pertransit *Barbos. de dictionib. diction.* 368. *numer.* 1. *& sequentibus.*

19 Aduertendum etiam est, quod ponens fatetur contenta in positionibus, vt tradunt *Michal. de posit. cap.* 2. *num.* 15. *cap.* 4. *num.* 14. *cap.* 6. *nu.* 8.

& cap. 25. *num.* 1. *& Rota apud Greg. XV. decis.* 143. *num.* 1. *& ibi Adden. nu.* 4. *& decis.* 281. *num.* 4. addo *Fenzon. ad stat. Vrb. cap.* 68. *num.* 17.

20 Positiones verò notoriè impertinentes non sunt admittendæ, etiam si statutum mandet omnes positiones esse admittendas, cum statutû intelligatur de positionibus pertinentibus tantùm, vt not. *Seac. de iudic. lib.* 2. *cap.* 7 *num.* 93. *& seq.* latè *Micval. de posit. cap.* 19. *num.* 3. *& num.* 15. *& seq. & Rota Colleg. Vrbi. apud Miebal. decis.* 82. *num.* 4. *Rota apud Canaler. decis.* 562. *numer.* 2.

21 Etiam si statutum mandet illas admitti debere cum Clausula *Saluo iure impertinentium*, quia si illæ sint omninò impertinentes debent reijci *Adden. ad Vestr. lib.* 5. *cap.* 14. *num.* 26. *Mascard. de probat. concl.* 132. *num.* 2 *lib.* 1. & alij plures, quos refert, & sequitur *Miebal. d. cap.* 19. *nu.* 19. Cum positiones cum d. clausula solum sint admittendæ quando aliqua potest cadere dubitatio, an illæ sint impertinentes, nec ne, vt declarant *Michal. de posit. d. cap.* 19. *num.* 31. *Barbos. de clausu.* qui loquitur quo ad articulos *claus.* 143. *num.* 2. vbi plures dat concordantes, *Theod. Rub. in sing. Rota Roman. tom.* 2. *de clausul. claus.* 703. *num.* 4. Et

22 cum d. clausula operetur, quod positiones non admittendæ habeantur pro non admissis, & responsio eis data respondenti non præiudicet, vt declarant *Miebal. in d. cap.* 19. *num.* 36. *& Theod. Rub. in d. claus.* 703. *in prin.* vbi dicit, ita fuisse dictum *in Rota in Romana aliment.* 28. *Febr.* 1592. *coram bon. mem. Orano.*

23 In positione verò negata pars nō potest se fundare, vt not. *Fenzon. ad Stat. Vrb. lib.* 1. *cap.* 68. *num.* 133, *Rota Genuen. apud Michal. de posit. decis.* 50. *num.* 10. *& Rota Roman. decis.* 201. *num.* 10. *par.* 2. *diuer.* licet super illa possit se fundare Iudex ex officio, vt dicit *Rota d. decis.* 101. *num.* 11. vbi alios refert ita sentientes.

24 Positio autem partim vera, & partim falsa quò ad quantitatem potest in totum negari, vt tradunt *Seac. de iudic. lib.* 2. *cap.* 7. *sub num.* 699. *& seq.* latè comprobans, & dicens hoc in practica seruari, *Michal. de posit. cap.* 53. *num.* 10. *& seq.* qui pariter hanc opinionem dicit esse veriorem, illamque latè comprobat. & dicit illam procedere etiam si additum sit, *e se non vede di tanto*, *&c.* vt ibi per eum, *& Fenzon. ad stat. Vrbis d. cap.* 68. *num.* 68. vbi hanc opinionem dicit veriorem, & communem, cum quibus pertranseunt *Surd. decis.* 58. *num.* 3. *& Gratian. discept. foren. cap.* 109. *num.* 20. *& seq. par.* 1. vbi intelligit de responsione data, non autem de danda, vt ibi per eum.

25 Licèt contrarium imò illam non posse in totum negari tenuerint quamplures Doctores relati per *Miebal. in d. cap.* 53. *num.* 9. qui testantur de veriori, & magis communi opinione, prout illam magis communem appellat etiam *Fenzon. d. cap.* 68. *nu.* 67. & hanc contrariam opinionem veriorem, magis communem, & pro anima tutiorem dicit *Manci. de iuram. par.* 2. *art.* 2. *num.* 51. & vide *Farinac. in fragm. crim. litera C. in fin.* vbi plures refert remissiuè licet secus sit si positio sit partim vera, & partim falsa quò ad qualitatem, quam posse in totum negari probat *Miebal. in d. cap.* 53. *num.* 1. *& seq.* vbi dat concordantes.

26 Positionibus vero si non fuit legitimè responsum d. responsio habetur pro non facta, & respondens cogi potest ad iterum respondendum, *Gail. pract. obser. lib.* 1. *obser.* 82. *n.* 3. *Michal. de posit. cap.* 51. *num.* 9. *Pract. Ridolph. par.* 1. *cap.* 10. *num.* 70. Et

27 contumaciam in non respondendo positionibus posse semper purgari re integra ante conclusum in causa, & ante sententiam voluerunt *Seacc. de iudic. lib.* 2. *cap.* 7. *num.* 73. *Salust. in prac. lib.* 2. *cap.* 13. *nu.* 14. *& Pract. Ridolph. d. cap.* 10. *nu.* 107.

28 Sed etiam confitentem posse suam confessionem in continenti reuocare etiam non docto de errore post *Gabr. Argel. & Card. Tusc.* per eum relatos firmant *Pract. Ridolph. d. cap.* 10. *num.* 108. *& Seac. de iudi. lib.* 2. *cap.* 7. *num.* 668.

29 Mora autem quando possit purgari per eum, contra quem fuerunt positiones pronunciatæ pro confessatis videas per *Miebal. de posit. cap.* 47. *per tot.* vbi plura habentur de hac materia, cum voluerim totam positionem materiam hic referre, sed solum ea, quæ faciunt principaliter ad declaratione supradicti statuti de positionibus disponentis.

DE NEGANTIBVS FILIATIONEM, ET RELIQVA NOTORIA. Rubrica VII.

QVicunque Positionibus respondendo negauerit Filiationem, Paternitatem, Maternitatem, Fraternitatem, Matrimonium, Dignitatem, Officium, Tabellionatum, notoriam mortem, vel vitam alicuius, & contrarium postea fuerit probatum, puniatur pro vnaquaque Positione ex præmissis in lib. xxv. pro medietate Cam. Duc. & pro alia Parti applicandis; Et probatio sufficiat per famam, si duo Testes dicant ita dici per maiorem Partem Ciuitatis, absque eo, quòd aliter origo famæ exprimatur, qua pœna vltra Interesse Partis, per Iudicem in Sententiæ prolatione condemnari debeat, alioquin tàm in Syndicatu à Iudice, quàm ab Aduersario: qui negauerit quandocunque peti Possit.

SVMMARIVM.

1 *Dictio quaecunque licet omnes comprahendat.*
Non tamen comprahendit minores, ibi. num. 2.
3 *Pœna contra negates non habet locum quando negatum fuit per errorem.*
Neque quando negatio fuit reuocata, ibi. num. 4.
Neque quando negata fuerunt positiones impertinentes, ibi. num. 5.
6 *Statutum puniens negantes positiones notorias in damnis, & interesse non comprehendit amissionem causæ, num.* 6.

ANNOTATIO.

1 DIctio *quicumque* de qua in hoc statu-
to in principio licet omnes com-
præhendat etiam personas priuile-
giatas, vt not. *Feuzon. ad stat. Vrb.*
cap. 69. num. 13. lib. 1. & Carpan. ad
stat. Mediol. cap. 84. in princ. lib. 1.
& latè comprobat *Barbos. de dictio. dict. 317. nu. 1.*
2. & sequen. Non tamen compræhendere mino-
2 res, cum statutum puniens aliquid quod non est
punibile de iure communi non compræhendat
minores, not. *Ancar. quæst. famil. lib. 2. quæst. 39.*
num. 9. Carpan. ad stat. Mediolan. lib. 1. cap. 84. nu.
1. & Feuzo. ad stat. Vrb. d. cap. 69. num. 14. & seq.
3 Et pœnam huius statuti non habere locũ quan-
do negatio fuit facta per errorem, & sine dolo,
& lata culpa tradunt *glos. fin. & ibi Bart. in prin. &*
Ang. num. 2. in l. fin. ff. de rei vendi. Gabr. com. concl.
de acquir. possess. concl. 5. num. 26. Carpan. ad d. cap.
84. num. 24. & 25. & Feuzo. ad stat. Vrb. d. cap. 69.
4 *num. 5.* benè comprobans. Nequè quando ne-
gatio fuit reuocata per negantem ante litis con-
testationem, vel antequam sit conuictus de men-
dacio, vt docent *Carpa. ad stat. Mediol. d. cap. 84.*
num. 4. seq. Asin. in pract. §. 19. cap. 10. num. 1. &
Feuzon. in d. cap. 69. num. 6. vbi dicit, idem esse,
quando ex negatione pars grauata non fuit, vt
ibi per eum, & per *Carpan. vbi supra, num. 7.*
5 Adde prædictis quod neque locus est pœnes, de
qua in hoc statuto contra negantes, quando po-
sitiones sunt impertinentes, & non legitimè fa-
ctæ, vt not. *Ias. in l. 1. num. 9. C. de his quæ pro non*
scrip. Asin. in pract. d. §. 19. cap. 12. n. 1. & Carpa.
ad stat. Mediol. d. cap. 84. num. 11.
6 Aduertendum etiam est, quod d. statutum pu-
niens negantes positiones notorias etiam in dam-
nis, & interesse non compræhendit amissionem
causæ, vt docet *Grat. discept. foren. cap. 833. nu. 3.*
& seq. par. 5. latè comprobans, & debens perde-
re causam ex dispositione iuris, vel statuti, aduer-
sarius contra eum non obtinet, nisi probata eius
intentione, vt post *Alex. Rata. & Surd.* per eum
adductos probat idem *Gratian. dict. cap. 833. num.*
16. & 17.

DE TESTIBVS RECIPIENDIS, VEL RECVSANDIS.
Rubrica VIII.

TEstes, Parte citata, inducti, Iuramentum præstare debeant, tempore Examinis, vel ante, exceptis diebus Feriatis in honorem Dei: Notarius verò, qui illud recipere cessauerit, in libris XXV. pro vnoquoque Teste puniatur, & damnum Parti læsæ resarciat, & nihilominus dictum Testis non probet. Teneatur etiam Notarius in primis singulos Testes monere de pœnis periurij, eorumquè depositiones extensè, & distinctè ponere, ac describere, non relatiue ad capitula, & Interrogatoria, seu dicta aliorum Testium, & debeat in continenti depositiones scribere, non diuertendo ad alios actus, & eas deinde Testibus perenribus statim legere teneatur: In qualibet autem causa iuxtà eius qualitatem Testium numerus à Iudice refrenari possit.

SVMMARIVM.

1 *Statutum loquens de ferijs in honorem Dei procedit etiam in inductis in honorem Sanctorum.*
2 *Citatio requiritur ad videndum iurare testes, alias ipsi non probant.*
Si tamen sint examinati cum interrogatorijs probant, ibi. num. 3.
Requiritur tamen commissio sanatoria Iudici, ibi. num. 4.
5 *Citatio ad videndum iurare testes in pluribus casibus non requiritur.*
6 *Iuramentum an sit præstandum ante, vel post examen.*
7 *Testis deponens contenta in articulis esse vera non probat.*
Nequè probat si se referat ad depositionem alterius, ibi. num. 8.
9 *Testium numerum, quando Iudex possit refrenare.*
10 *Testium iuramentum, & examen receptum a Notario sine commissione Iudicis est nullum.*
De qua commissione debet constare in actis, ibid. num. 11.
Ita vt non credatur Notario de illa asserenti, ibi. num. 12.
Nisi d. commissio de stilo præsumatur, ibi. n. 13.

ANNOTATIO.

1 HOc statutum loquens de ferijs in ho-
norem Dei habet locum etiam in
ferijs inductis in honorem Sancto-
rum, quia veneramur Dominum in
Sanctis suis, *Clemen. si dominum de*
reliq. & vener. Sanct. & tradunt
Abb. in cap. fin. nu. 2. eod. tit. & Scac. de iudi. lib. 2.
cap. 5. num. 9.
2 Requiritur ideò citatio partis ad videndum iu-
rare testes, vt asseri videtur in hoc statuto, alias
testes examinati nullam faciunt probationem,
Feuzon. ad stat. Vrb. lib. 1. cap. 71. num 4. & seq.
Posth. de manut. obser. 91. nu. 26. Rota apud Greg. XV.
decis. 268. num. 2. & ibi Adden. & decis. 518. nu. 1.
3 Probant autem si sint examinati cum interroga-
torijs partis, cum datio interrogatoriorum sup-
pleat

pleat omnem defectum, vt declarant *Fenzon. ad stat. Vrb. d. cap. 71. num. 8. & Posti. de manut. dict. obser. 91. num. 26. Rota apud Pute. decis. 301. nu. 2. lib. 3. & apud Caputaq. decis. 293. num. 3. lib. 3. &*
4 *decis. 686. num. 1. par. 1. rec.* & in alijs pluribus adductis per *Posti. vbi supra* licet requiri ad d. effectum Commissionem sanatoriam arbitrio Iudicis, alias solam exhibitionem interrogatoriorum non sufficere, licet super illis testes fuissent interrogati docent *Fenzon. in d. cap. 71. num. 9. & Posti. d. obseru. 91. num. 28.* licet dicat posse etiam contrarium defendi, vt ibi per eum *num. 30.* & eo magis si procedatur in causa sola facti veritate inspecta, quo casu dandam esse fidem testibus etiam non citata parte examinatis voluit *Ciriac. contro. 384. num. 61. & 62. & contro. 512. num. 19.* & ante eum *Peregr. decis. 97. num. 6.*

5 Quæ quidem citatio ad videndum iurare testes licet in quampluribus casibus possit omitti, quos referunt *Roma. singul. 369. Felin. in cap. in nomine domini, à num. 7. vsque ad 17. de test.* & præcipuè quando pars, quæ vult dare de nullitate ob omissam d. citationem vsa fuisset d. attestationibus, vel illorum publicationem petijsset, vt not. *Fenzon. in d. cap. 71. num. 19. & Rota decis. 74. num. 6. par. 4. recent.* Ac etiam quando vti volens hac exceptione ipse quoque testes examinasset absque d. citatione, quia non posset d. defectum obijcere, vt aduertunr *Fenzon. in d. cap. 71. num. 21. & Rota apud Coccin. decis. 131. num. 3.* Et quando decretum admissionis ad probandum fuit parti intimatum *Adden. ad Gregor. XV. decis. 268. num. 12. Rota decis. 686. num. 3. par. 1. recent.*

6 Dum vero in hoc statuto mandatur, iuramentum esse præstandum tempore examinis, vel ante tollitur illa difficultas, an iuramentum possit præstari post examen, in qua verior videtur opinio, sufficere, iuramentum subsequi, si testis sit bonæ famæ, de qua testatur *Fenzon. ad stat. Vrb. d. cap. 71. num. 15. & seq.* vbi dat concordantes.

7 Testis verò deponens contenta in articulis esse vera, circumscripto etiam hoc statuto, non probat, cum testium docta per extensum scribi debeant vti in hoc statuto disponitur, vt docet *Fa-*
8 *rinac. de test. quæst. 80. num. 100.* vbi recenset opiniones, sicuti etiam stante hoc statuto non probare testem se referentem ad depositionem alterius testis examinati, & illam approbantis, vt tradunt *Host. Io: Andr. Henr. Boich. Butr. Zabarell. Abb. & alij Canon. in cap. nihil obstat, 7. de verbor. signif.* plenè *Viuian. opin. 962.* vbi contrariam practicam latè improbat, & alij plures quos refert *Farinac. de test. d. quæst. 80. num. 103.* qui testantur de magis communi opinione, licet non desint alij contrarium sentientes relati per *Farinac. in dicta quæst. 80. num. 104.* qui testantur de æquiori opinione.

9 Quando verò numerus testium dicatur effrenatus, ita vt Iudex illum refrenare valeat, licet sit differentia inter ius Canonicum, & ius Ciuile, id tamen esse remissum Iudicis prudentis arbitrio, qui secundum magnitudinem causæ, & qualitatem personarum benè dijudicabit, vt tradunt *Menoch. de arbitr. casu 240. num. 4. & seq. Farinac. de test. d. quæst. 80. num. 115. & Fenzon. ad stat. Vrb. lib. 1. cap. 73. num. 1. & seq.* vbi in fine addit hoc statutum circa numerum testium esse ordinatorium, non autem decisorium, vt ibi per eum.

10 Testium tamen iuramentum, & examen receptum a Notario absque decreto, & commissione Iudicis dicitur nullum, vt not. *Salust. in pract. lib. 3. cap. 7. sub num. 18. Scacc. de iudic. lib. 2. cap. 8 num. 37. & seq.* plenè *Post. de manut. obseru. 93. nu. 1. Rot. decis. 393. num. 1. par. 1. recent. & decis. 23.*
11 *num. 4. apud Post. vbi supra.* De qua commissione data debet in actis constare *Monticell. de test. in rubr. exam. test. offic. vers. Testium examinationem, &c.* quem referendo sequitur *Post. d. obseru. 93.*
12 *num. 6.* Itaut non credatur Notario, vt post *Luc. Pet. Card. Tusch. Mari. Antonin. Vant. Farinac. Fenzon. & Rot.* per eum relatos tradit *Post. d. obseru. 93. num. 10.* vbi dicit secus esse de stilo Rotæ, &
13 Curiæ Romanæ, Nisi tamen commissio, & mandatum præsumatur de stilo illius loci, qui saltem extraiudicialiter probetur vti respiciens ordinatoria iudicij *Scac. d. cap 8. num. 40. Post. d. obseru. 93 num. 4. Rota d. decis. 393. num. 2. & seq. par. 1. recent. & apud Buratt. decis. 690. num. 14. & seq.* Et eo magis si pars aduersa dederit interrogatoria nihil opponens de d. nullitate, vel si ipsa examinauerit testes eodem modo, vt benè declarat *Post. d. obseru. 93. num. 5.* qui dat concordantes.

DE INTERROGATORIIS DANDIS. *Rubrica IX.*

SI citatus ad dandum Interrogatoria post habitam copiam Articulorum, vel alterius actus, super quo Testes examinari petitur, vel post elapsum terminum datum ad recipiendum copiam, Interrogatoria non dederit, vel post alium diem, cum comminatione à Iudice assignandum, sibi imputetur, & Testes sine Interrogatorijs diligenter examinentur, & interrogentur de Causa scientiæ cum circumstantijs loci, temporis, & contestium; nec sit opus alia Pronuncia super Interrogatorijs dandis, sed quocunque tempore, examine non dum completo, producantur, Testes non dum examinati super illis interrogentur: Nec admittatur ad Testium repetitionem, qui in dandis Interrogatorijs contumax fuerit, etiam si illos suis sumptibus repeti petat, nisi ex aliqua rationabili causa aliter Iudici videretur. Et si Notarius, datis à Parte Interrogatorijs, Testes super illis examinare omiserit, possit à tota causa remoueri, & nihilominus Parti ad interesse teneatur. Interrogatoria verò si excessiua, aut impertinentia sint, Iudicis arbitrio resecentur.

SVMMARIVM.

1 *Examen factum sine interrogatorijs valet, sed pars potest testes repeti facere.*
Est tamen nullum stante protestatione partis, & Iudicis decreto, ibi. n. 2.
Licet sit validum si interrogatoria non sint data, ibi. num. 3.
Si vero interrogatoria sint data quomodo testes repetantur, ibi. n. 4.
Et repetitio non datur stante longa contumatia, & didicitis testificatis, ibi. n. 5.
6 *Dilatio ad dandum interrogatoria non datur, nisi petenti,*
Licet contrarium soleat obseruari ad abbreuiandas lites, ibi. n. 7.
8 *Interrogatoria non ostenduntur parti aduersæ.*
9 *Testis debet deponere super articulis, & super interrogatorijs.*
Itant si non respondeat super interrogatorijs non probat ibi. n. 10.
11 *Testis non est interrogandus super iis, quæ illius turpitudinem continent.*
12 *Testis deponens super interrogatoriis habentibus vim articulorum non probat.*
13 *Interrogatoria impertinentia sunt per Iudicem resecanda.*
14 *Testes si examinentur super articulis, & postea super interrogatoriis examen est validum.*

ANNOTATIO.

1 Examen testium factum sine interrogatorijs non est nullum, sed pars quæ dedit interrogatoria potest illos repeti facere super interrogatorijs etiam facta illorum publicatione, vt tradunt *Fenzon. ad stat. Vrb. lib. 1. cap. 74. num. 12. Post. de manut. obseru. 91. numer. 22.* qui plures dat concordantes, *& Rota apud Gregor. XV. decis. 331. num. 17. & ibi Adden. num. 22. & decis. 351. num. 46. & apud Merlin. de pignor. decis. 133. num. 17. & Adden. ad Buratt. decis. 100. num. 26. & 27.*
2 Licet contrarium quod imò examen sit nullum accedente protestatione partis, & Iudicis decreto de examinandis testibus super interrogatorijs tenent *Farinac.* relatis opinionibus *de test. quæst. 73. num. 6. Fenzon. in d. cap. 74. num. 13. Adden. ad Gregor. XV. d. decis. 331. num. 22. & Post. d. obseru. 91. num. 24.* vbi ponit quomodo d. nullitas sanetur, *& Adden. ad Buratt. d. decis. 100. nu. 26.* Quod
3 verò examen sit validum si interrogatoria non fuerint data est certum, vt probant *Farinac. de test. d. quæst. 73. num. 33.* qui alios adducit ita sententes, & *Rota apud Gregor. XV. decis. 331. num. 47. & ibi Adden. in fin.* dicentes ita fuisse dictum *Vallisolet. iurisd. 6. Aprilis 1614. coram R. P. D. Verospio.*
4 Si vero interrogatoria fuerunt data, & siue eis factum fuit examen, testes repetuntur expensis illius, ad cuius instantiam testes fuerunt examinati sine illis, Si verò non fuerunt data repetitio testium fit expensis illius, qui instat pro repetitione, vt not. *Fenzon. ad stat. Vrb. cap. 74. num. 15. & Post. de manut. d. obseru. 91. num. 21. & seq.* vbi quamplures dat concordantes addo *Viuian. opin. 896. numer. 6. & 7.*
Dum verò in hoc statuto mandatur, quod repetitio testium non sit concedenda ad instantiam illius, qui non dedit interrogatoria, nisi subsistente aliqua iusta causa videtur id concordare cum
5 dispositione iuris communis, qua attenta repetitio testium non datur ob longam contumaciam, & didicitis testificatis ad fauorem illius, qui non dedit interrogatoria, vt scribit *Post. d. obseru. 91. num. 21. & 22. & Rota apud Duran. decis. 188. num. 7. & 8.* Quæ autem dicatur iusta causa remittitur arbitrio Iudicis, vt sentit *Rota apud Post. de manut. decis. 191. sub num. 3.*
6 Dilatio vero ad dandum interrogatoria non datur nisi petenti, *Adden. ad Vestr. in pract. lib. 6. cap. 2. num. 34. Adden. ad Papien. in forma iuram. test. ad glo. citati in verbo Interrogatoria,* & sentit *Farinac. de test. quæst. 73. num. 24.* & not. expresse
7 *Post. de manut. d. obseru. 91. num. 4.* Ad abbreuiandum tamen lites non aliter expectata partis petitione solet illi assignari terminus, & fieri citatio ad dandum interrogatoria, vti supponitur etiam in principio huius statuti iuxta practicam relatam per *Post. de manut. obseru. 84. num. 82. & obseruat. 91. num. 5.* in quibus terminis intelligo *Fenzon. ad stat. Vrb. cap. 74. num. 4.* cum ab eo adductis dicentes requiri citationem ad dandum interrogatoria.
8 Quæ quidem interrogatoria non debent ostendi parti aduersæ, nec de eis dari debet copia, nec pars vel testes instruantur ad committendam falsitatem, vt docent *Fenzon. ad stat. Vrb. d. cap. 74. num. 16. & Post. de manut. d. obseru. 91. n. 25.*
9 Testis vero examinatus debet deponere tam super articulis, quam super interrogatorijs, *Caphal. cons. 259. num. 53. lib. 3. & cons. 428. num. 46. & 54.*
10 *lib. 4.* Itaut si testis nollet respondere super interrogatorijs, vel interrogatorium non euacuet, illius depositio non probatet, *Caphalus dict. cons. 428. numer. 46. & 54. Fenzon. ad Statut. Vrb. d. cap. 74. num. 19.* vbi dicit, id non procedere quando interrogatoria continerent testis iniuriam, vel infamiam, seu crimen, vt ibi per eum, *Alrograd. cons. 50. num. 68. & 114. lib. 1. Rot. apud Zacch. de oblig. Camer. decis. 109. num. 15.* eadem *Rota apud Gregor. XV. decis. 553. num. 10. & ibi Adden. et decis. 700. num. 32. par. 2.* Cum testis non
11 possit interrogari de ijs, quæ crimen, & illius turpitudinem continent, cum nemo teneatur detegere turpitudinem propriam, vt tradunt *Farin. de test. quæst. 73. num. 53.* vbi testatur de magis communi opinione, *Pract. Rodolph. par. 1. cap. 18 num. 105. Zoff. de legit. process. crim. quæst. 67. num. 4.* & dixi latè *Ego in Resolut. crim. in verb. Testium miscellanea, resol. 8. num. 1. & seq.* vbi hanc conclusionem declarani, licet contrarium de consuetudine seruari dicat *Fenzon. ad stat. Vrb. d. cap. 74. num. 20.*
12 Sciendum est etiam, quod testes deponentes super interrogatorijs impertinentibus habentibus vim capitulorum non probant, quia alias esset facere examen super articulis absque interrogatorijs, vt not. *Scac. de inaic. lib. 2. cap. 8. num. 878. & seq. Andreol. controu. 98. num. 11. & seq. et Post. de manut. d obseru. 91. num. 7.* vbi declarat quomodo sit intelligendus *Thesaur. decis. 261. num. 2. et seq.* qui contrarium sentire videtur.
13 Quod verò per Iudicem sint resecanda interrogatoria impertinentia, incongrua, captiosa, criminosa, & superflua vti habetur in hoc statuto tradunt *Salust. in pract. lib. 2. cap. 32. num. 6. Farinac. de test. quæst. 73. num. 48. et seq. Fenzon. ad stat.*

stat. Vrb. d. cap. 74. num. 17. et Post. de manut. d. obseru. 91. num. 8. Et quod d. interrogatoria non sint admittenda maximè intentionalia, & habentia vim articulorum, & admissa, quod sint resecanda late probaui *Ego in Resolut. crimin. in verb. Interrogatoria, Resol. 1. num. 3. 4. et 5.*

14 Adde pro coronide, quod examen est validum, si testes primò examinentur super articulis, & postea super interrogatorijs etiam stante partis instantia, cum hoc in iure non sit expressum, vt aduertit *Post. de manut. d. obseru. 91. in fin. et Rota decis. 663. num. 12. par. 4. recent.*

DE IVRAMENTO CALVMNIÆ. *Rubrica X.*

IVramentum Calumniæ si petatur, præstari debeat per principales Personas, si sint præsentes, Alioquin per legitimum Procuratorem, habentem ad id Speciale Mandatum; & si Actor à Reo, illiusque Procuratore prædictum Iuramentum exigat, non ante Reus, vel illius Procurator ad excipiendum, vel defendendum admittantur quàm, & ipsi Iuramentum Calumniæ præstent; & nihilominus Actor contra ipsum procedere possit. Quinimò, & si altera pars etiam à Procuratore aduersario tale Iuramentum ex sua persona exigat, ipse quoque Procurator in Animam suam præstare teneatur. In Iuramento autem hæc ab ijs nominatim afferantur, Quòd quis non calumniandi animo agit, vel defendit, sed quia lis pro parte sua sibi videtur iusta, nec probationem, aut dilationem exiget, nisi quam pro veritate sibi necessariam putabit: Talisquè iurandi forma per Actuarium principalibus Personis insinuanda est.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum calumniæ quid importet, et contineat.*
2 *Procurator specialis admittitur ad iurandum de calumnia.*
Imò admittitur etiam procurator cum mandato ad lites, ibi. num. 3.
Et dicitur procurator specialis, si habeat mandatum ad iurandum illa causa, ibi. num. 4.
5 *Procurator tenetur de calumnia iurare etiam in animam propriam.*
Et tenetur iurare etiam Aduocatus, ibi. num. 6.
Quod tamen de consuetudine non seruatur, ib. n. 7.
Et tenentur iurare de calumnia Tutores, Curatores, et alij, ibi. num. 8.
9 *Iuramentum de calumnia est præstandum in quolibet iudicio.*
In obligatione camerali non præstitum non reddit iudicium nullum, ibi. num. 10.
11 *Iuramentum calumniæ est præstandum non obstante statuto in contrarium.*
In pluribus casibus non est necesse illud præstare, ibi. num. 12.
13 *Iuramentum calumniæ si non præstetur quos effectus pariat.*
14 *Periurus in iuramento calumniæ non punitur criminaliter.*
Nisi de periurio constet ex confessione, vel euidenter, ibi. num. 16.

ANNOTATIO.

1 IVramentum calumniæ importat, quod actor credat, se iustè petere, & non calumniosè, quod respondebit veritatem super omnibus, non vtetur falsa probatione non corrumpet Iudicem, nec Notarium, & dilationem calumniosam non petit, vt not. *Maran. in pract. part. 6. ad sec. iudic. part. actu. 1. num. 10. & Balth. Tomas in suis tract. var. tom. 2. in tract. de tutor. & curat. tit. 19. num. 2929. circa medium.*

2 Procurator specialis licet admittatur ad iurandum de calumnia pro domino, *Balth. Tomas. tract. var. tom. 2. de tutor. et curat. tit. 19. nu. 2977.* vbi dat concordantes, *Rota apud Greg. XV. decis.*
3 *282. num. 1.* Imò de generali consuetudine admitti ad iurandum de calumnia etiam procuratorem generalem ad lites voluerunt *Maresc. var. res. lib. 1. cap. 47. n. 8. Thom. decis. March. 69. nu. 12. Adden. ad Greg. XV. d. decis. 282. nu. 8. Posti. de manut. obser. 81.*
4 *num. 21.* Et dicitur procurator specialis si habeat mandatum ad iurandum in d. causa, licet non exprimat de calumnia, *Thoma. d. decis. 69. num. 13. Posti. d. obseru. 81. sub num. 21. & Rota apud Greg. XV. d. decis. 282. num. 4.* Vigore tamen huius statuti procurator etiam habens mandatum speciale tantum ad iurandum admittitur quando principalis non est præsens, ponderando maximè verbum *Alioquin*, quod ponitur aduersatiuè ad præcedentia, vt not. *Barbos. de dict. dictio. 17. num. 2.* & obseruat *Fenzo. ad stat. Vrb. cap. 66. num. 6.*
5 Procurator verò tenetur iurare de calumnia etiam in animam propriam, *Balth. Tomas. in dict. tract. de tutor. & curat. tit. 19. num. 2977. Thoma. decis. March. 31. num. 11. Fenzon. ad statutum Vrb. d. cap. 66. num. 7. Posti. de manut. d. obser. 81. nu. 13.*
6 vbi plures dat concordantes, ac etiam tenetur iurare de calumnia Aduocatus *Thom. dec. March. 31. num. 11. Mancin. de iuram. par. 2. art. 1. num. 2.*
7 *Posti. de manut. d. obseru. 81. sub num. 13.* Quod tamen de generali consuetudine non seruari testatur *Scac. de iudic. lib. 2. cap. 1. num. 191. & sequen. Posti. d. obser. 81. sub num. 13. & Balth. Tomas. in d. tract. de tutor. & curat. tit. 19. num. 3009. limit. 27.*
8 Et tenentur iurare de calumnia etiam Tutores, Curatores, legitimi administratores, Prælati Ecclesiarum, & alij qui recensentur à *Manci. de iuram. in d. art. 1. n. 22. & à Post. d. obser. 81. num. 14.*

9 Iura-

9 Iuramentum autem de calumnia petitum a parte est præstandum in quolibet iudicio etiam summario, & sine figura iudicij, & manu Regia, & illius omissio vitiat processum, *l. 2. & ibi Doct. C. de iuram. calum. cap. 2. §. fin. & ibi Canonista eod. tit. in 6. Marescot. var. resol. lib. 1. cap. 47. num. 4. Gratian. discep. foren. cap. 208. num. 15. par. 1.* latè *Posti. de manut. d. obser. 81. num. 1.* vbi quamplures adducit ita sentientes, *Thoma. decis. Mareh. 31. num. 3. Balt. Tomas. in d. tract. de tutor. & curat. tit. 10. n. 2930. & seq. & n. 2953.* cum quibus pertransit *Rota decis. 101. num. 9. par. 3. & decis. 20. nu. 2. par. 4. rec.* & etiam in causis leuibus, *Manci. de iuram par. 2. art. 1. num. 87. Posti. d. obser. 81. sub num. 3.* Prout etiam in obligatione Camerali, *Zachi. de oblig. camer. quæst. 17. nu. 65. & 66. Posti. d. obser. 81. num. 2. & Rota apud Posti. vbi supra decis 231. num. 2. & decis. 297. num. 11. & 12.* qui-
10 bus ad io *Thoma. d. decis. 31. num. 7. & Balt. Tomas. d. tit. 19. num. 2933.* licet in obligatione camerali si sit omissum d. iuramentum calumniæ non reddere iudicium nullum si constet de bono iure actoris voluerint *Zachi. de oblig. camer. d. quæst. 17. n. 99. & Rota apud Merlin. de pignor. decis. 106. n. 1.*

11 Erd. iuramentum calumniæ patitum est præstandum non obstante statuto, vel consuetudine in contrarium, cum illud sit de iure diuino ad veritatem inueniendam, & ad calumniam excludendam *Maresc. var. resol. lib. 1. cap. 47. num. 7. Ciriac. contro. 13. num. 48. & seq. Thoma. d. decis. 31. num. 4. & Post. d. obseruat. 81. nu. 3.* vbi quamplures adducit ita sentientes, *& Rota apud Card. Mantic. decis. 33. num. 7. Balth. Thomas. d. titul. 19. num. 2961.* Quod tamen non habet locum si con-
12 stet in actis de bono iure iurare debentis *Balth. Thomas. d. tit. 19. num. 2955.* si sit quæstio de renororia, si sit quæstio iuris non exigens probationes, & in alijs casibus, quos refert *Post. d. obseru. 81. n. 20. & Balth. Thom. vbi sup.* ipsos consulas.

13 Iuramentum calumniæ præstare recusans si sit actor cadit ab actione, & si sit reus habetur pro confesso, vt not. *Maran. in pract. par. 6. memb. 2. num. 20. & actu t. de iuram. num. 6. Cabal. ad Constitut. Marcb. 19. lib. 5. in verb. Positionibus numer. 13. Post. d. obseru. 81. num. 20. & Balth. Tomas. d. tit. 19. num. 2968. & num. 2975.*

14 Si tamen in d. iuramento de calumnia petitorium committatur iurans non punitur criminaliter in hoc seculo, sed solum in alio, *Grammt. theorem. 3. num. 21. Decian. tract. crim. lib. 6. cap. 11. num. 41.* & alij plures quos refert, & sequitur
15 *Post. d. obseru. 81. num. 33.* Nisi per illius confessionem, vel per euidentem probationem constet iurantem in mera calumnia fuisse, vt not. *Baiar. a a Clar. in §. periurium, num. 19. vers. item ad quod &c. & Post. d. obseru. 81. in fine.*

DE IVRAMENTO IN LITEM. *Rubrica XI.*

SI quis dolosè damnum intulerit furto, Turbatione expulsiua, siue Violentia inquietatiua, Spolio, vel quolibet alio genere Turbationis, vel Damni; Nec Actor damnum illatum tempore inuasionis, siue etiam interesse passum probare possit: Volumus, si talis quantitas contra violentum aliter probari non possit; Quòd admittatur probatio per Iuramentum Actoris, eiquè stari debere quo ad ipsam quantitatem damni, & interesse. Sicut etiam iurari possit contra Tutorem, Curatorem, Vsufructuarium, Negociorum Gestorem, Factorem, Publicanum, aut similes personas, quæ bona, & Iura alterius tenent, & administrant, & tenentur restituere, vel rationem reddere; Si Inuentarium non fecerint, vel librum Rationum de datis, & acceptis hincinde, & de introitu, & exitu prout de iure tenentur: Iudex tamen semper Personarum, & negocij qualitate diligenter inspecta, huiusmodi damna, ac interesse taxare, ac moderare possit, & debeat.

SVMMARIVM.

1 Iuramentum in litem potest deferri per quemcunque.
Etiam si sit dominus, vel quasi, ibi, n. 2.
Et potest iurare in litem etiam hæres damnum passi, ibi. n. 3.
4 Iudeus non potest iurare in litem contra Christianum
5 Procurator non potest iurare in litem sine mandato speciali.
6 Iuramento in litem vt sit locus debet constare de damno in genere.
Et debet adesse difficultas probationis, ibidem, num. 7.
8 Iuramentum in litem datur pro modica summa.
9 Probari potest contrarium contra iuramentũ in litem
10 Iuramentum in litem permissum per statutum habet locum etiam in damnis passis propter furtum.
Et habet locum etiam super emergentibus, ibi. n. 11.
12 Iuramentum in litem quando detur contra Tutores, Curatores, & Administratores remissiuè.

ANNOTATIO.

1 AD iuramentum in litem quilibet regulariter admittitur *l. si quando, 9. & ibi Ias. C. vnde vi.* & not. *Lud. conclus. 22. in princ. Carp. ad Stat. Mediol. lib. 2. cap. 371. n. 54.* latè *Balth. Thom. in suis tract. var. tom. 2. de tuto. & curat. tit. 13. num. 1.*
2 *& seq.* Siuè sit dominus, vel quasi, vt in tutore, curatore, ad tex. *in l. videamus, 4. §. curatores, ff. de in litem iurar.* vt not. *Ludou. d. conclus. 22. num. 2 & Carpan. in d. cap. 371. nu. 51. & seq.* vbi dicit, idem
3 esse in Sindico, vt ibi per eum, & potest iurare in litem etiam hæres damnum passi, *Ludou. d. conclus. 22. ampl. 2. Carpan. ad stat. Mediol. cap. 371. n. 62. Balth. Thomas. in d. tom. 2. de tuto. & curat. d. tit. 13. n. 41.* vbi dicit, illud non deferri Iudeo, hæretico, periuro, spurio, infami, & simil. neque ei, qui non est omni exceptione maior, vt ibi per eũ, latè pertractaniẽ, Si tamen d. hæres sit verisimiliter informatus *Balt. Thom. d. tit. 13. n. 41. et n. 40. fol. 119.*

4 Non potest tamen vt dixi iurare in litem Iudeus contra Christianum, *Marquar. de Iud. par. 2. art. 8 num. . . . Ludou. d. concl. 22. lim. 2. Carpan. in d. cap. 371. num. 61. Farinac. de furt. quæst. 176. num. 31. & Balth. Thomas. in d. tit. 13. num. 4. & seq.*

5 Secundo non est locus d. iuramento quando ille qui vult iurare non est dominus, vel quasi, sed est procurator, qui non admittitur ad iurandum sine speciali mandato, *l. vulgo, 7. ff. de in litem iurein* & not. *Ludou. d. concl. 22. in secunda limit. Balth. Thomas. d. tit. 13. num. 1. fol. mihi 115.*

6 Vt autem sit locus dispositioni huius statuti de damno in genere debet constare verè non autem fictè, vel præsumptiuè, vt declarant *Carpa. ad Stat. Mediol. d. cap. 371 n. 21. Farinac. de furt. d. quæst. 176. n. 19. & seq & num 45. & Balth. Thomas. in d. tit. 13. num. 16. fol. mihi 94.* Et debet adesse difficultas

7 probationis circa quantitatem damni, & interesse, alias secus, vt not. *Farinac. in d. quæst. 176. nu. 17. & seq.* vbi declarat quando hoc habeat locum, & *Balth. Thomas. in d. tit. 13. num. 26. in 1. limit.* qui dant concordantes quamplures.

Dum vero statutum mandat quantitatem damni, & interesse esse taxandam per Iudicem inspecta negocij, & personarum qualitate videtur concordare cum dispositione iuris communi, ex qua

8 creditur iuramento alicuius de modica summa tantum, vt docent *Carpan. ad Stat. Mediol. cap. 371 nu. 38. & 96. Farinac. de furt. d. quæst. 176. num. 43.* qui alios adducunt ita sentientes, *& Balth. Tomas. in d. titul. 13. sub numer. 114. vers. Taxationem hanc, &c.*

9 Et contra hoc iuramentum in litem posse probari contrarium tradunt *Carpan. ad d. cap. 371 num. 45.* vbi docet etiam modum probandi contrarium, *Farinac. de Furt. d. quæst. 176. num. 48. & Balth. Thomas. in d. tit. 13. num. 50. in 2. limit.* qui dat concordantes quamplures, *Gratian. discep. foren. cap. 41. num. 25. par. 1.*

10 Supradictum statutum volens, quod de damnis, & interesse stetur iuramento damnum passi habet locum etiam in damnis passis propter furtum, vt not. *Roman. & Alex. in l. 2. ff. de damn. infect. Mascar. de probat. concl. 471. num. 16. lib. 1. Farin. de furt. d. quæst. 176. num. 22.* & quando statutum loquitur vniuersaliter *Balth. Thomas. in d. tit. 13. num 105.* vbi aliquos contrarium tenentes refert,

11 & d. statutum habere locum non solum super quantitate, & qualitate rerum, & super expensis, & damnis, sed etiam super emergentibus, incidentibus, & connexis post *Bart. Castr. Dec. Plot. Phanuc. & Seraph.* per eum adductos probat *Balth. Thomas. in d. tit. 13. num. 50.*

12 Quando vero detur d. iuramentum in litem contra tutores, curatores si inuentarium non fecerint, vt habetur in hoc statuto latissimè tractat *Balth. Tomas. in suis tract. var. tom. 2. in tract. de tutor. & curat. tit. 13. num. 76. & plur. seq.* & rursus quando detur contra administratores, vsufructuarium, negotiorum gestorum, publicanum, cauponem, & similes vti pariter habetur in hoc statuto latè agit *Balth. Thomas. in d. tit. 13. num. 1. & seq. fol. mihi 91.* Et quando d. iuramento in litem non sit locus idem *Tomas. d. tit. 13. num. 1. & seq. fol. mihi 115.* vbi videas, cum nimis longum esset omnia hic recensere.

DE IVRAMENTO LITIS DECISIVO. Rubrica XII.

Actor, qui Causam Iureiurando decidi velit, si Reo Iusiurandum detulerit, Reus teneatur iurare, vel referre, aliàs pro confesso habeatur, & Iudex pronunciet contra eum, absque alia probatione: Si verò Reus iurauerit, non debere dare, vel facere, absoluatur: Quod si Reus noluerit iurare, sed referre dictum Iuramentum Actori, teneatur Actor iurare: Nisi ante delatum Iuramentum vellet eius creditum per Testes, vel Instrumentum legitime probare, aliàs delato Iuramento Reus omnino absoluatur: Iurans autem teneatur præcisè respondere iuxtà tenorem Partiti, etiam in Scriptis proponendi, si placuerit, & non in genere, coràm Iudice, si Pars petierit, aliàs coram Actuario. Cum verò iuratum fuerit, Iudex iurantem siue Actorem, siue Reum absoluat, Et prædicta locum habeant in ijs, quæ gesta sunt inter ipsas Partes principales, Vel etiam si cum Reo tantùm res gesta sit, secus si inter eorum Prædecessores, vel Auctores, quo casu ignorantia facti alieni excusare videtur.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum decisiuum est deferendum etiam si aduersarius vellet intentionem probare per testes.*
Licet contrarium teneant alij Doctores, ibidem num. 2.
3 *Appellatio non datur quando causa est decisa per iuramentum decisiuum.*
Limita, vt ibi, num 4.
5 *Iuramentum decisiuum est deferendum etiam si illud referri non possit.*
6 *Hæres non tenetur iurare super facto defuncti.*
Limita si sit verisimiliter informatus, ibiid. numer 7.
8 *Iurare quis non tenetur de facto proprio quod est vltra decennium.*
Licèt contrarium teneant aliqui, ibidem, numer. 9.
10 *Iurare non tenetur pars quæ plenè probauit, numero 10.*
11 *Iuramentum propositum quod Ego mutuaui decem, & respondeas, quod restituisti valet confessio.*
Contrarium tenent alii, n. 12.

13 *Iura-*

13 *Iuramentum decisiuum non defertur super exceptionibus quæ non admittuntur contra obligationem cameralem.*

14 *Iurare non tenetur qui respondit positionibus.*

15 *Iuramentum decisiuum præstatur Iudeis secundum eorum ritus.*

16 *Periurus in iuramento decisiuo non punitur criminaliter.*

Contrarium tenent plures Doctores, numero 17.

18 *Iuramento decisiuo vt sit locus plura requiruntur.*

19 *Iurandum est secundum formam partiti propositi.*

20 *Mandatum specialissimum requiritur ad præstandum iuramentum decisiuum.*

ANNOTATIO.

1 IVramentum litis decisiuum est deferendum, vel referendum de iure communi etiam si is, cui illud deferretur vellet eius intentionem probare per testes, vel Instrumenta, vt tradunt *Osasch. decis. Pedem. 11. num. 2.* qui testatur de communi opinione, *Mascar. de prob. concl. 957. num. 5. lib. 2.* qui alios dat concordantes, *& Feuzon. ad stat. Vrb. lib. 1. cap. 89.*
2 *num. 16. & seq.* licet contrarium concordando in
hoc statuto, volentem probare per testes, vel
Instrumenta non teneri ad iurandum voluerit
Viul. commu. opin. lib. 1. opin. 191. vbi testatur de
communi opinione, quem refert, & sequitur
Balth. Tomas. in suis tract. vari. tom. 2. in tract. de tuto. & curat. tit. 19. num. 2858.

3 Causa verò quando est decisa per iuramentum
decisiuum non potest appellari, *l. generaliter 12.
§. iuramento, & ibi Bart. C. de reb. credi. Maran. in
pract. par. 6. de appell. num. 332. Scacc. de appell.
quæst. 17. limitat. 34. num. 1. & seq. Caroc. de iuram.
decis. quæst. 47. num. 1. & seq. Balth. Tomas. in d.
tit. 19. num. 2820.* & generaliter, tam in deferente,
quam in referente tuetur vti opinionem veriorem,
Fachin. contro. iur. lib. 1. cap. 28. per tot.
licet contrarium in iuramento relato teneat *Caroc. d. quæst. 47. in 4. limit. & Balth. Tomas. d. tit.*
4 *19. num. 2824.* Daretur tamen appellatio quando
is, cui defertur iuramentum allegat rationabiles
causas, ob quas non tenetur iurare, & Iudex præcipit
iurari, quia a d. reiectione causarum potest
appellari, vt probat *Scacc. d. quæst. 17. limit. 34.
num. 5.* Neque sententia lata super dicto iuramento
potest retractari per instrumenta nouiter
reperta *Balth. Tomas. ibi. numer. 2838. ampliat. 61.*

5 Quod quidem iuramentum est deferedum etiã si illud referri non possit, vt not. *Cranet. cons. 203. per tot. Menoch. de arbitr. casu 189. num. 8. &* contra *Natt.* scribit *Masc. de prob. concl. 957. num. 16. lib. 2.* vbi testatur de communi opinione, cum quibus pertransit *Balth. Tomas. in d. tit. 19. num. 2838. ampl. 63.*

6 Hæres tamen non cogitur iurare super facto de-
functi, vt disponitur in hoc statuto ob præsum-
ptam ignorantiam, *l. Marcellus 11. §. qui rerum ff.
reru. annot.* & docent *Crass. de success. lib. 2. art.
transm. quæst. 31. num. 8. Alex. cons. 71. num. 13.
lib. 3. Mancin. de iuram. par. 2. art. 5. num. 9. &
art. 6. num. 57.* vbi alios dat concordantes quam-
plures, plenè *Balth. Tomas. in d. tit. 19. num. 2859.*
7 licet aliter sit statuendum si heres est informatus,
quia tunc videtur cessare dispositio huius statuti;
qui recipit interpræetationem à iure communi,
vt tradunt *Maceraten. Papien. Cranet. Natt. Rolan.
Becci. & alij*, quos referendo sequitur *Balth. Tomas. d. tit. 19. num. 2859. & num. 2877. & seq. &
Menoch. de arbitr. casu 190. num. 9. & seq.* vbi dicit,
In hoc multum versari arbitrium Iudicis, & ita
esse interpætanda statuta, de hoc iuramento loquentia,
vt ibi per eum.

8 Imò neque tenetur quis iurare etiam de facto
proprio, quod est vltra decennium, cum de illo
præsumatur obliuio ad tex. in *l. peregrè 44. ff. de
acqu. posses.* & tradunt *Carpa. ad stat. Mediol. lib. 1.
cap. 100. num. 57. & Balth. Tomas. in d. tract. de tutor. & curat. tit. 19. num. 2879.* vbi dat concordan-
tes, *& nu. seq.* dicit, hoc non habere locum, quan-
do quis agit de lucro captando, vt ibi per eum,
licet contrarium teneat *Gratian. discep. foren. cap.
946. num. 36. par. 5.* vbi *num. seq.* dicit, d. con-
9 trariam opinionem eo magis procedere quando
factum vltra decennium est alteri obligatorium,
vt ibi per eum.

10 Pars verò quæ plenè probauit intentionem
suam non cogitur præstare iuramentum hoc litis
decisiuum, *Surd. decis. 17. num. 3. Andreol. contro.
177. per totum Balth. Tomas. in d. tom. 2. de tuto. &
curat. tit. 19. num. 2849. & seq. & num. 2928. num.
77. & Ciriac. contro. 37. num. 46.* neque in d. casu
potest iuramentum deferre, ne reus incidat in
periurium, vt post *Osasch. & Gratian.* per eum
adductos not. *Balth. Tomas. d. tit. 19. num. 2855.*
licet teneatur iurare super eo, quod non est con-
trarium probationi actoris sec. *Andreol. dict. contro. 177.*

11 Iuramentum decisiuum si sit est propositum,
quod ego mutuaui puta decem, & Tu respon-
deas quod ego mutuaui, sed tu restituisti, valet
confessio mutuationis, sed non valet quò ad re-
stitutionem, cum illa possit diuidi, vt voluerunt
Ias. in l. manifesta 38. num. 8. ff. de iureiur. Capol.
12 *caut. 60. num. 2.* Contrarium tamen d. confessio-
nem vti in connexis non posse pro parte accepta-
ri, & pro parte respui vti verius tenuerunt *Surd.
decis. 258. num. 4. & seq. & ibi Hodier. in prin.* limi-
tans quando qualitas haberet præsumptionem
contra se *Amat. decis. March. 82. numer. 3. &
sequen. Michal. de posit. cap. 59. num. 5. & sequen.
& Balth. Tomas. dicto tit. 19. numer. 2928. numer. 76.*

13 Aduertendum etiam est ad declarationẽ supra-
dicti statuti, quod iuramentum litis decisiuum
non defertur super exceptionibus, quæ non ad-
mittuntur contra obligationem Cameralem, cum
illæ neque per iuramentum possint deduci, vt
docent *Zacchi. de oblig. cam. quæst. 20. nu. 91. & Rota
apud Crescen. decis. 4. de iureiur.*

14 Qui autem respondit positionibus non tenetur
subire iuramentum decisiuum super eodem
negotio, ad effugiendum periculum incidendi in
periurium, vt latè comprobat *Ciriac. controu. 38.
per tot.*

15 Iuramentum supradictum præstatur etiam Iu-
deis secundum eorum ritus præstandum, quod
si Christiano deferat iurabit ad Sancta Dei Euan-
gelia, non autem secundum ritus Iudeorum, vt
declarant *Menoch. de arbitr. casu 189. num. 6.
Carpa. ad stat. Mediol. d. cap. 100. num. 12. Caroc.
de iuram. decis. quæst. 11. num. 4. Balth. Tomas. in d.
tit. 19. num. 2777.*

In dicto tamen iuramento si quis falsum iurauerit, quod non possit puniri de periurio, sed solum Reum habeat vltorem tenuerunt *Boer. decis.* 305 *per tot.* vbi testatur de magis communi opinione *Farinac. de falsit. et simul. quaest.* 160. *num.* 55. *& seq.* & alij plures relati per *Me in Resol. crim. in verb. Periurium, resol. vnic. num.* 2. Contrariam
17 tamen opinionem imò contra d. peierantem in iuramento iudiciali vti veriorem, & in iudicijs practicatam latè tuetur *Caren. resol.* 247. *num.* 1. *et seq.* & quamplures alij, quos retuli, & sequutus sum *Ego in d. verbo Periurium. num.* 1. dicentes ita fuisse pluries iudicatum.

18 Addo pro complemento, quod plura requiruntur, vt sit locus iuramento decisiuo, & primò quod res sit dubia, nec aliter veritas haberi possit, secundò Iudicis approbatio, tertio praesentia partis, quartò vt principali à principali deferatur, non autem à procuratore sine speciali mandato, quinto quod in termino probatorio delatum sit, non autem eo elapso, sextò tactus scripturarum, septimò quod certam notitiam rei habenti deferatur, & sic delatum sine conditione, & inuoluero verborum, & octauò quod illud deferens iuret de calumnia, vt latè comprobat *Balth. Thomas. in d. tom.* 2. *in tract. de tutor. & curat. tit.* 19. *num.* 2928. *limit.* 74. *qui num.* 2839 *& pluribus seq.* ponit quamplures casus, in quibus non est locus d. iuramento, cum quo pertransit *Ciriac. controu.* 37. *num.* 42. 43. *& seq.*

19 Quod verò iurandum sit secundum formam partis propositi, vti habetur in hoc statuto tradunt etiam post tex. in *l. iuramentum quod ex conuentione* 17. *& in l. ait praetor*, 3. *§. iurari autem, ff. de iureiur. Laur. decis. Auenion.* 7. *num.* 2. *Franc. Marc. decis.* 865. *num.* 2. *par.* 1. *Carpan. ad stat. Mediol. d. cap.* 100. *num.* 70. *&* 88. & declarat *Balth. Thomas. in d. tract. de tutor. & curat. d. tit.* 19. *nu-*
20 *mer.* 2851. Requiritur tamen ad praestandum d. iuramentum specialissimum mandatum *Balth. Thomas. d. tit.* 19. *num.* 2862.

DE IVRAMENTO SVPPLETIVO. *Rubrica XIII.*

Actor, siue Reus, qui semiplenè suam intentionem probauerit, petere possit sibi deferri Iuramentum in Supplementum Probationis in causis non excedentibus summam quinquaginta librarum, quam dispositionem etiam Iudex, si Personarum qualitas id requirat, vsque ad summam scutorum quinquaginta, & non vlterius, extendere possit, Nisi fuerit plusquàm semiplenè probatum; tunc enim etiam in Maiori summa, iuxtà Iuris Communis dispositionem, attenta qualitate personarum tale Iuramentum à Iudice deferatur.

S V M M A R I V M.

1 *Iuramentum suppletorium non defertur sine semiplena probatione.*
Et ideo non defertur ex testimonio vnius testis non idonei, num. 2.
Ita vt quod testis sit idoneus debeat probari, numer. 3.
*Et duo testes non omni exceptione maiores non faciunt semiplenam probationem, n.*4.
Neque illam faciunt duo testes singulares, numer. 5.
Quando singularitas est obstatiua, alias secus, num. 6.
*Licet illud dari ex testimonio mulieris voluerint aliqui, num.*7.
8 *Iuramentum suppletorium non datur ei, qui non est omni exceptione maior.*
9 *Iuramentum suppletorium non defertur Iudeo.*
Neque defertur bastardo, nisi sit valdè dignus, num. 10.
Neque defertur periuro, n. 11.
Neque defertur rustico, n. 12.
13 *Iuramentum suppletorium non defertur in causa ciuili graui.*
Nisi esset plusquam semiplenè probatum, numer. 14.
15 *Iuramentum suppletorium peti non potest post conclusum in causa.*
16 *Iuramentum suppletorium datur in causa appellationis.*
17 *Iuramentum suppletorium non datur haeredi super facto defuncti.*
Nisi haeres de eo sit informatus, n. 18.
19 *Iuramentum suppletorium quando defertur requiritur citatio partis.*
Et illud est praestandum in continenti, vel infra decem dies, n. 20.
21 *Iuramentum suppletorium non defertur nisi habenti veram scientiam rei.*
22 *Iuramentum suppletorium defertur Sindico, Economo, Tutori, & simil.*
23 *Iuramentum suppletorium non datur non petenti.*
Et vt illud datur plura requiruntur, numer. 24.

A N N O T A T I O.

1 Iuramētum suppletorium cum deferri non possit sine semiplena probatione, vti habetur in hoc statuto, & tradunt *Bart. Ias. Rom. et alij Doctores communiter in l. admonendi*, 31. *ff. de iureiur.* & alij relati per *Balth. Thomas. in suis tract. variar. tom.* 2. *in tract. de tutor. et curat. tit.* 19. *num.*
2 2527. *et nu.* 2684. Ideo illud deferri non potest

ex testimonio vnius testis qui non sit integer, & omni exceptione maior, *Rolan. consi. 50. num. 22. lib. 2. Capb. consi. 225. num. 52. lib. 2. et Balth. Tomas. d. tit. 19. num. 2564. et num. 2631.* vbi dat con-
3 cordantes. Itaut quod dicti testis sit integer, & omni exceptione maior debeat capitulari, & probari, vt voluerunt *Capb. d. consi. 225. num. 53. Paris. consi. 83. num. 21. lib. 1. Scapuc. de Saluian. lib. 1. quaest. 30. num. 6.* vbi plures dat concordantes, *& Balth. Thomas. in d. tit. 19. num. 2564.* vbi testatur de communi opinione, licet ali quos con-
4 trarium tenentes referat. Et duo testes non omni exceptione maiores non facere semiplenam probationem, vt sit locus iuramento suppletorio post *Io. de Amic. Caccialup. Gabr. & Peguer.* per eum relatos tradit vti verius *Cancer. variar. resol.*
5 *par. 2. cap. 8. num. 31.* Nequè quando testes sunt singulares, cum plures testes singulares non probent semiplenè *Ludou. decis. Perus. 9. per tot. par. 1. Mascar. de prob. conclus. 955. num. 20. vol. 2.* & alij plures, quos refert, & sequitur *Cancer. d. cap.*
6 *2. num. 32.* Si tamen singularitas sit obstatiua, secus si cumulatiua, vt declarant *Balth. Tomas. in d. tit. 19. num. 2646.* vbi dat concordantes, *& Can-*
7 *cer. d. cap. 8. num. 35.* Licet illud dari ex testimonio mulieris, voluerit *Ciriac. controuers. 623. num. 3. ex Tiraq. de legib. connub. lege 9. sub num. 74.* vbi de veriori opinione testatur.

8 Iuramentum autem in supplementum, non defertur, nisi pars, cui illud est deferendum sit legalis, & omni exceptione maior, *Menoch. de arbit. casu 190. num. 12. Seraph. de priuil. iuram. priuil. 33. post num. 114.* dicens tamen id relinqui arbitrio Iudicis, *Mascar. de prob. concl. 956. num. 66. & seq. lib. 2. Balth. Thomas. d. tit. 19. num. 2618.*
9 Et ideo illud non defertur Iudeo, *Menoch. de arbitr. d. casu 190. num. 15. Caeph. consi. 125. num. 14. lib. 1. Adden. ad Paitel. exped. 66. num. 19.* Quando tamen litigat cum Christiano, secus si inter Iudeos, *Adden. ad Paitell. vbi supra*, Nequè d. iu
10 ramentum est deferendum bastardo, nisi sit val-
11 dè dignus, *Franc. Becc. consi. 195. in fin. lib. 2.* Nequè defertur periuros cum de facili deierare pos-
12 sit, vt post *Cuma. Roman.* & alios per eum relatos probat *Balth. Thomas. in dict. tit. 19. num. 2624.* Neque pariter defertur rustico, *Menoch. de arbitr. d. casu 190. num. 16.* vbi dicit, esse considerandam qualitatem rustici, & personae, cui iuramentum est deferendum, *& Balth. Thomas. in dict. tit. 19. num. 2748. num. 147.* vbi idem dicit de muliere, nisi plusquã semiplenè probasset, vt ibi per eum; & quamplures personas, quibus dictum iuramentum non est deferendum recenset latè idem, *Balth. Thomas. in dict. tit. 19. num. 2631. & pluribus sequen.*

13 Quod verò iuramentum suppletorium dari non possit in causa ciuili graui, vt habetur etiam dispositum in hoc statuto tradunt *Maran. in prac. par. 6. de iuram. num. 7. Menoch. de arbitr. d. casu 190. num. 17. Cancer. var. resol. par. 2. cap. 8. nu. 4. & Balth. Tomas. in d. tract. de tutor. & curat. tit. 19.*
14 *num. 2557.* Si tamen plusquam semiplenè probatum sit illud dari etiam in causis magnis, & persona iurare volens sit valdè honesta, vt disponitur in hoc statuto tradunt etiam *Surd. consi. 12. num. 56. vol. 1. Cancer. var. resol. d. cap. 8. num. 4. Grat. discep. foren. cap. 144. num. 41. lib. 1.* & alij plures, quos refert, & sequitur *Balth. Tomas. in d. tit. 19. num. 2530. & num. 2558.* in quibus locis dat exempla, & dicit, Iudicis arbitrio relinqui quando causa dicatur magna, vel parua, vt ibi per eum.

15 Et d. iuramentum peti non potest post conclusum in causa, licet ante petitum possit illud praestari, nisi Iudex ex officio arbitratus sit illud esse praestandum, vt not. *Maran. in pract. par. 6. distin. 15. num. 4. Gratian. decis. March. 36. nu. 11. & 12. Mascar. de probat. concl. 354. num. 54. & concl. 957. num. 55. vol 1.* & alij plures, quos refert, & sequitur *Balth. Tomas. d. tit. 19. num 2533 & nu. 2677. Cancer. d. par. 2. cap. 8. num. 10.* cum quibus pertransit *Asin. in pract. §. 3. cap. 17. num. 4. & §. 32. limit. 19. nec non Paitell. exped. ciuil. 6. num. 3.* licèt hoc non procedat ex rationabili causa vti in causis summarijs, *Grat. d. decis. 36. num. 12. Balth. Tomas. in d. tit. 19. num. 2679.* vbi alios adducit ita sentientes

16 Datur tamen in causa appellationis, vt docent *Capic. decis. 35. num. 4. & 5. Masc. de probat. dict. concl. 957. num. 54. vol. 2. Balth. Tomas. in d. tit. 19. num. 2552. ampl. 44.* cum quibus pertranseunt *Gratian. d. decis. March. 36. num. 8.* benè comprobans, *& Cancer. var. resol. d. par. 2. cap. 8. num. 36.* si suit petitum, vt ibi per eum, sit *num. 14.*

17 Dictum autem iuramentum suppletorium non est deferendum haeredi super facto defuncti, cum ipse de eo praesumatur habere ignorantiam, *Menoch. de arbitr. d. casu 190. num. 5. Thesa. quaest. foren. c. num. 5. lib. 4. Balth. Thom. in dict. tit. 19. num. 2536.* & clariùs *num. 2572. Grat. discep. foren.*
18 *cap. 537. num. 9. par. 3.* Quod tamen non habet locum quando, haeres est de eo verisimiliter informatus, vt quia cum defuncto habitauit, vt not. *Franc. Becc. consi. 47. num. 19. & sequen. lib. 1.* qui testatur de communi opinione, *Menoch. de arbitr. dict. casu 190. num. 9. Hond. consi. 80. nu. 59. vol. 2. Mascard. de probat. concl. 956. num. 64. lib. 2. Balth. Tomas. d. tit. 19. num. 2574. & seq.* vbi ampliat praecipuè in filio, *Costa de fact. scien. & ignor. inspect. 74. num. 2. par. 1.*

19 Quando verò defertur d. iuramentum suppletiuum requiritur citatio partis, aliàs non valet, vt not. *Maran. in pract. par. 6. in 9. actu. num. 11. & seq. Gail. pract. obseru. lib. 1. obseru. 10°. num. 8.*
20 *& Ciriac. contro. 520. num. 10.* Ita vt si Iudex declaret, esse locum iuramento suppletiuo illud sit subeundum in continenti, vel saltem infra decem dies citata parte, vt declarat *Ciriac. d. contro. 520. num. 8. & seq.*

21 Addo praedictis, quod d. iuramentum suppletorium non defertur, nisi ei, qui habet veram scientiam negarij per sensum corporis, *Costa de iur. & fact. scien. cent. 1. dist. 99. num. 15. & cent. 2. distin. 31. num. 6. & remed. subsid. 97. num. 4. Masc. de prob. conclus. 956. num. 61. & seq. vol. 2. Ciriac. controu. 27. num. 12.*

22 Sicuti etiam non est omittendum, iuramentum praedictum esse deferendum non solum litiganti nomine proprio, sed etiam alieno puta sindico pro Vniuersitate, Economo, vel Rectori pro Ecclesia, Tutori pro pupillo, Curatori pro adulto Procuratori speciale mandatum habenti, Curatori pro lite, vt tradunt *Plot. Phanuc. Ias. Hiero. de Monte*, & alij quos refert, & sequitur *Balth. Tomas. in d. tit. 19. num. 2552. ampl. 33.* vbi dicit, hoc procedere si sint informati, alias secus, vt ibi per eum.

23 Non datur tamen d. iuramentũ regulariter non peten-

petenti, *Gall. d. obseru. 108. num. 3. lib. 1. Capic. d. decis. 35. num. 3.* vbi testatur de magis communi opinione, plenè *Balth. Toma. in d. tit. 19. nu. 2553.* vbi dicit, sufficere clausulam in libello *Petens sibi ius, & iustitiam &c.* & aliquando posse deferri a Iudice ex officio etiam post conclusionem in causa, vt ibi per eum, & dixi supra, num. ...

24 Conclude iuramento prædicto non esse locum nisi primò concurrente semiplena probatione per vnum testem omni exceptione maiorem, secundò quod iurans habeat scientiam negocij per sensum corporis, tertiò quod iurans sit persona honesta, & bonæ vitæ, quartò quod causa non sit magna, quintò quod probatio semiplena in aliquo non sit elisa, & sextò quod iuramentum fuerit petitum ante conclusionem in causa, quæ omnia latè prosequitur *Balth. Tomas. in d. tract. de tuto. & curat. tit. 19. num. 2693.* ipsum consulas.

DE SATISDATIONE DANDA PER FORENSES, ET DE IVRE eis reddendo. Rubrica XIV.

Forensis, siue eius Procurator contra Ciuem, vel Districtualem ad agendum non admittatur, nisi primò idoneè satisdederit de reficiendis expensis in casum succumbentiæ, vel si Satisdatorem Iudicis arbitrio non inuenerit, iuratoriam Cautionem præstet, cum pœnali promissione, & obligatione bonorum suorum: Quod si reconueniatur omnino satisdare cogatur, dummodo talis reconuentio eodem Iudicis arbitrio affectata non sit, & proposita ad excludendum Forensem à priuilegio iuratoriæ cautionis: Idemquè Ius reddatur Forensibus, quod Ciuibus Eugubinis in eorum causis reddi, & seruari solet.

SVMMARIVM.

1 *Statutum quod forenses caueant de reficiendis expensis est ordinatorium.*

Et loquens de conuentione habet locum etiam in reconuentione, num. 2.

3 *Forensis agens tenetur cauere de reficiendis expensis.*

Et si non potest cauere admittitur ad cautionem iuratoriam, num. 4.

5 *Verba idoneè satisdederit quid importent.*

6 *Impotentia non inueniendi fideiussorem probatur iuramento.*

7 *Forensis dicitur qui est de alia Ciuitate vtente diuersis legibus.*

Et qui in loco non est natus, nec habet familiam, num. 8.

9 *Cautio de reficiendis expensis per forensem non sufficit, quod offeratur, sed est effectualiter præstanda.*

ANNOTATIO.

1 Hoc statutum compellens forenses de fideiubendo de reficiendis expensis est ordinatorium, & ligat ideò etiã Ecclesiasticos agentes, vt tradunt *Carpa. ad stat. Mediol. lib. 1. cap. 44. num. 7. Ciriac. contron. 144. in princ. & Andreol. contr. 432. num. 1. & seq.* vbi quamplures dat concordantes, vbi dicit, illum peti posse in qualibet parte iudicij dum statutum denegat audientiam, vt videtur facere statutum nostrum,

2 dum prohibet forensem non admitti ad agendum & hoc statutum loquens de conuentione habere locum etiam in reconuentione, vti loquitur, latè comprobat *Andreol. dict. contron. 432. num. 5. & sequen.*

3 Quod verò forensis non suppositus, & non possidens bona in loco iudicij teneatur canere, siue agat, siue conueniatur de reficiendis expensis, vti disponitur in hoc statuto scribunt *Card. Tusc. prac. concl. litera C. concl. 168. num. 3.* plenè *Carpa. ad stat. Mediol. lib. 1. cap. 44. num. 1. & seq.* & sentit *Pir. Maur. de fideius. par. 1. sect. 3. cap. 25. num. 21.* &

4 quod si non potest cauere admittatur ad iuratoriam cautionem, vti pariter habetur in hoc statuto not. *Alex. cons. 57. num. 8. lib. 3. Bertr. cons. 103. num. 13. & cons. 151. num. 8. par. 1. lib. 2.* quos refert, & sequitur *Card. Tusc. pract. concl. litera C. concl. 175. num. 13.*

5 Verba illa in statuto apposita *Idoneè satisdederit* important, quod fideiussor habeat tantum in bonis quantum importare possunt expensæ reficiendæ per forensem in casu succumbentiæ, vt not. *Borgn. de tut. & curat. n. 192. & Carpa. ad Stat. Mediol. lib. 1. cap. 44. num. 17.* licet *num. 20.* dicat id remitti arbitrio Iudicis. satisdare enim est propriè promittere cum fideiussore, *l. sancimus 3. C. de verbo signif. 61. ff. qui satisd. coge.* & not. *Pir. Maur. de fideius. par. 1. sect. 1. cap. 8. in prin.* maximè stante illo verbo *Idoneè*, vt in fortioribus terminis tradit idem *Pir. Maur. in d. cap. 8. num. 11.* vbi dat concordantes, non dicitur tamen idonea mulier, *Carpa. d. cap. 44. num. 29.*

6 Impotentia verò non inueniendi fideiussorem probari potest iuramento forensis, vt docent *Carpa. ad d. cap. 44. num. 56. & 57. Cotta in memorab. in verbo Iuramentum, Surd. decis. 141. num. 7. & 11. & Pir. Maur. de fideius. par. 1. sect. 3. cap. 25. num. 4.* qui tamen *num. 52.* subdit, esse etiam probãdum fecisse diligentias de inueniendo fideiussorem, & illum non inuenisse, & quamplures adducit ita sentientes.

7 Forensis autem dicitur qui est de alio loco, & Ciuitate vtente diuersis legibus, & statutis, licet sit de eodem dominio, *Corn. cons. 106. col. 1. & 2. vol. 3. Decian cons. 33. num. 37. lib. 1. Masc. de gener. stat. Interp. concl. 6. num. 212.*

8 Et qui in illo loco non est natus, & ibi non habet familiam, nequè domicilium proprium, *Castro. cons. 89. num. 3. vol. 2. Deci. cons. 352. num. 4. & 5. Bursatt. cons. 55. num. 2. vol. 1.* quos referendo sequitur *Carpa. ad Statu. Mediol. lib. 2. cap. 438. num. 1.*

9 Quæ

9 Quæ quidem cautio non sufficit, quod per forensem offeratur, vt possit agere, sed necesse est, quod illa cum effectu præstetur, vt not. *Alex. cons. 21. num. 6. lib. 1. Deci. cons. 275. num. 2. versic. retenta, &c. & Carpan. ad statut. Mediolan. dicto cap. 41. numer. 60.* benè comprobans.

DE RECONVENTIONE. *Rubrica XV.*

REus si ante Litis contestationem, vel etiam statim post ipsam contestatam, tàm in Ordinarijs, quàm in Summarijs causis (vbi de iure Reconuentio fieri potest) Actorem reconuenerit, in vtraque causa, si eiusdem sit naturæ, pari passu procedatur, & Dilationes datæ in vna, currant in alia, & vtraque Causa vna, eademquè Sententia, prout iustum fuerit, terminetur.

SVMMARIVM.

1 *Iudicium reconuentionale est in quo deducitur secunda conuentio ex parte rei.*

2 *Reconuentio fieri potest in qualibet parte iudicij ad prorogandam iurisdictionem.*

Secùs quo ad effectum simoltanei, processus, num. 3.

4 *Conuentio debet pari passu ambolare cum reconuentione.*

Declara, vt num. 5.

6 *Reconuentio facit, quod quis sortiatur forum Iudicis non sui.*

Non habet tamen effectum prorogatiuum quando fit coram Iudice incompetente, num. 7.

Licet aliqui contrarium teneant, num. 8.

9 *Reconuentio fieri non potest in causa appellationis.*

Nequè post sententiam, num. 10.

11 *Reconuentio non retardat executionem obligationis Cameralis.*

12 *Sententia est ferenda super conuentione, & super reconuentione.*

Contrarium quod sententia valeat, licet detur appellatio, num. 13.

14 *Conuentionis causa si est in appellabilis, idem est in causa reconuentionis.*

Et perempta instantia in causa conuentionis perit in causa reconuentionis, num. 15.

16 *Reconuentio ex permissa regulariter in omnibus causis*

ANNOTATIO.

1 IVdicium reconuentionale est illud, in quo deducitur secunda conuentio, quæ fit exaduerso per reum contra actorem, *l. cum Papinianus 14. C. de senten. & inter. omn. Iudi. Maran. in prax. in 6. distin. Iud. num. 1. Fenzon. ad Stat. Vrb. lib. 1. cap. 67. num. 1.*

2 Reconuentio autem fieri potest in qualibet parte iudicij vsque ad sententiam de iure canonico, quò ad effectum prorogandi iurisdictionē, *Giurb. decis. 74. num. 3. Fenzon. ad stat. Vrb. d. cap 67. num. 35. Carleual. de iudic. lib. 1. tit. 2. disput. 7. num. 4. & 5.* vbi alios adducit concordantes, &

3 testatur de communi opinione, Non autem vt in ea fiat simultaneus processus, & eadem sententia terminetur, quia ad d. effectum reconuentio est facienda ante litem contestatam, vel saltem statim post, vti habetur in hoc statuto, vt declarant *Giurba d. decis. 74. num. 3. vers. non autem &c. Fenzon. ad Stat. Vrb. d. cap. 67. num. 5. & seq. & Carleual de indic. lib. 1. tit. 2. disp. 7. num. 4.* qui alios adducunt ita sentiētes, & ita intelligo *D. Pilata Aduoc. Roman. decis. Pontif. lib. 1. decis. 11. num. 79.*

4 De natura verò reconuentionis est, quod illa pari passu ambulet cum conuentione, & sic fiat in eis simultaneus processus *Maran. in prax. part. 4. distin. 6. num 7. Vinc. de Franch. decis. 193. num. 15. & Carleual. de indic. d. disput. 7. num. 3.*

5 vbi dat concordantes, Quod tamen non habet locum quando conuentio celeritatem desiderat, quia tunc prius deciditur super illa, & è contra si reconuentio celeritatem desiderat, prius deciditur super illa, & postea super conuentione, vt declarant *Maran. in d. distin. 6. num. 36. vsque ad 41. Hond. cons. 21. num. 27. & seq. vol. 1. Giurb. d. decis. 74. in princ. Gargiar. Iun. cons. 26. num. 3. lib. 1. & Carleual. de indic. d. disput. 7. num. 9.* vbi dat concordantes quamplures.

6 Per reconuentionem autem quis sortitur forū Iudicis non sui, quia coram Iudice non suo potest quis reconueniri, *auth. & consequenter, & ibi Doct. communiter C. de sent. & interl. omn. Iud. cap. 1. & 2. & ibi Canonistæ communiter de mut. petit. Io. de Amic. cons. 70. nu. 15. Hond. cons. 21. in prin.*

7 *lib. 1.* Reconuentio autem non habet effectum prorogatiuum iurisdictionis quando fit coram Iudice incompetente respectu causæ post litem contestatam ex interuallo, & aduersarius non consentit. Vt not. *Io. Andr. Card. Butri. Abb. & alij in dict. cap. 1. de motu. petit.* & benè declarat

8 *Hond. d. cons. 21 num. 12. & 13. lib. 1.* licet contrariam opinionem tueantur latè comprobādo *Merlin. Pignat. contro. foren. cap. 23. ferè per tot.* dicens *num. 23.* ita fuisse in Sacro consilio iudicatum, *& Carleual. de iudic. d. disput. 7. num. 5.* vbi dat concordantes.

9 Reconuentionem autem fieri non posse in causa appellationis voluerunt *Fenzon. ad stat. Vrb. d. cap. 67. num. 20. Scacc. de appellat. quæst. 11. nu. 31.* vbi affert limitationes, & dat concordantes *Hond. d. cons. 21. num. 14. vol. 1. Peregr. decis. 142. num. 18. & Carleual. de iudic. lib. 1. tit. 2. dict. disput. 7.*

10 *num. 8.* Nequè post sententiam, *Abb. in cap. 1. num. 12. de mutu. petit. Decian. cons. 99. num. 2.*

vol. 3.

vol. 3. Merlin. Pignatel. contro. foren. cent. 2 cap. 23. num. 25.

11 Reconuentio verò non retardat executionem obligationis Cameralis, secundum Galief. de oblig. camer. quæst. 18. num. 11. Zachi. in d. quæst. 18. nu. 30. ver. tanto &c. Fenzo. ad stat. Vrb. dict. cap. 67. num. 21. & seq. Carleual. de iudi. d. disput. 7. num. 9. & Rota apud Zachi. vbi supra, decis. 32. num. 12. Vtrum verò d. conclusio habeat locum etiam quando reconuentio est executiua declarat Carleual. d. quæst. 7. num. 10. & seq. ipsum consulas.

12 Sententia autem est ferenda per Iudicem tam super conuentione, quam super reconuentione si reconuentio est petita fieri simultaneo processu, alias sententia sit nulla, vt not. Bart. Mising. Maran. Vant. Muscatell. Carpan. & alij relati per

13 Giurb. decis. 2. num. 3. & 4. Contrarium tamen, quod si Iudex eodem iudicio non deciderat causam conuentionis, & reconuentionis sententia tamen sit valida, & solum competere appellationem tenent Giurb. d. decis. 2. num. 10. vbi dicit, ita fuisse iudicatum, & Fenzon. in d. cap. 67. num. 16. & eo magis si de reconuentione non liqueret, Andreo. contro. 188. num. 2. & Iudicem posse decidere super reconuentione etiam si a causa conuentionis sit appellatum voluerunt Giurb. decis. 3. per tot. vbi dat concordantes, & Fenzon. ad dict. cap. 67. num. 36.

14 Conuentionis causa si est inappellabilis, neque poterit appellari in causa reconuentionis, cap. 2. de mut. petit. Scac. de appellat. quæst. 17. limit. 7. sub num. 23. Lancell. de atten. part. 2. cap. 12. limit. 8. num 53. Giurb. decis. 3. num. 1. & seq. Cum reconuentio assumat naturam causæ principalis, Giurb.

15 d. decis. 3. num. 2. vbi dat concordantes, Et per empta instantia in causa conuentionis perit etiam in causa reconuentionis, vt post Anan. Muscat. Card. Tusc. et Trentacinq. per eum relatos probat Giurb. d. decis. 3. num. 5. cum quo pertransit Fenzo. ad stat. Vrb. dict. cap. 67. num. 33. vbi declarat non procedere quo ad probationes faciendas, vt ibi per eum.

Nota tamen ad declarationem illorum verborum statuti Vbi de iure reconuentio fieri potest, quod

16 reconuentio est de iure communi permissa in omnibus causis, nisi vbi illa est expresse prohibita, vt not. Maran. in pract. part. 4. dist. 6. num. 35. Fenzon. in d. cap. 67. num. 10. nouissimè benè declarat D. Pilaia. Aduoc. Roman. decis. Pontif. lib. 1. decis. 11. num. 74. & seq.

DE DEBITIS CONFESSIS, Rubrica XVI.

SI quis nulla opposita exceptione, debitum confessus fuerit, Iudex si summariè, vel ordinariè agitur, Terminum statuat decem dierum ad soluendum, si autem executiue quinque dierum, iuxta ea, quæ supra diximus, sub Rub. De modo procedendi.

Si vero Obligatio sit in faciendo, Statuatur terminus à Iudice, secundum qualitatem facti, & Personarum, & fiat intimatio Debitori cum cedula, cum expressione causæ, qua debitor teneatur petenti, & cum termino ei dato ad faciendum, & complendum, quo elapsu Reus absque alia citatione personaliter, siue realiter, ad voluntatem Creditoris, cogatur ad satisfaciendum, siue respectiuè grauetur Iudicis arbitrio, donec paruerit.

SVMMARIVM.

1 *Confitenti debitum assignantur decem dies ad soluendum.*

2 *Confessio debiti apud acta habet executionem paratam.*

Et ab illa non appellatur, num. 3.

Cum causa dicatur summaria, & fiat præceptum de soluendo, num. 4.

Potest tamen d. confessio reuocari ante acceptationem partis, num. 5.

6 *Confessio iudicialis nocet, licet sit facta per verbum Credo.*

7 *Debitor suscipiens terminum ad soluendum censetur renunciare cuicumque exceptioni.*

8 *Beneficium statuti concessum confitenti habet locum etiam si primò negauerit.*

9 *Negans non dicitur excipere.*

ANNOTATIO.

1 QVod debitori confitenti debitum in iudicio assignari debeant de consuetudine decem dies absoluendum, vt habetur in hoc statuto tradunt glos. communiter recepta in l. si debitori 21. ff. de iudic. Fenzon. ad stat. Vrb. lib. 1. cap. 89. num. 14. et Antonell. de tempor. legal. lib. 3. cap 13. num. 8. et seq. dicens, tempus vnius mensis, seù 20. dierum concedi solere confitenti debitum per A. C. vt ibi per eum.

2 Confessio debiti facta apud acta habet executionem paratam, vt not. Nouar. de elect. et var. fori. sect. 1. cap. 44. num. 35. et Rota in Roman. pecuniaria 19. Ianuar. 1646. coram Card. Corrado post prin. etiam si illa fiat in die feriato in camera Iudi-

3 cis, Nouar. vbi supra, A qua confessione non appellatur, nec docetur de errore ad effectum retardandi illius executionem sec. Muscat. in pract. Reg. Conf. par. 1. glos. petitur, num. 36. vbi tamen vult remitti arbitrio Iudicis, et Nouar. d. sect. 3. quæst. 44. num. 35. ver. et confessio etc. & quando

4 quis confitetur debitum causa dicitur summaria & fit præceptum confitenti, quod soluat, vti habetur in hoc statuto, & alius ordo non seruatur, vt docent Maran. in pract. par. 4. distin. 9. nu. 169. Afflic. decis. 191. num. 9. et Nouar. in loc. supra proximè adducto. Quod autem d. confessio etiam

facta

facta in iudicio possit reuocari ante acceptationem partis etiam non docto de errore tradit *Marescot. var. resol. lib. 2. cap. 44. num. 7. & seq.* vbi quamplures dat concordantes.

6 Quæ confessio iudicialis nocet, licèt facta fuerit per verbum *Credo*, vt not. *Abb. in cap. litteras 2. num. 3. de iuram. calumn. Surd. decis. 17. num. 11. Mascar. de prob. conclus. 348. num. 23. lib. 1. Graff. de excep. excep. 14. num. 75.*

7 Debitor autem suscipiens terminum ad soluendum censetur debitum agnouisse, & renunciare cuicunquè exceptioni etiam compensationis antea sibi competenti, *l. sed & si quis, 4. §. fin. ff. si quis cautio, l. ad solutionem 5. & ibi Bald. et Salic. C. de re iudic. Rota decis. 773. num. 5. par. 2. recent.*

8 Dispositio huius statuti habet locum etiam si quis primò negauerit, & postea confessus fuerit, *Caroc. de excus. par. 2. quæst. 69. num. 26.* vbi testatur de communi opinione *Henric. in Sum. magis comm opin. lib. 3. conclus. 159. Asin. in pract. §. 19. cap. 10. num. 6.* non obstante, quod statutum requirat confessionem fieri ante oppositas per reū

9 exceptiones, cum negans non dicatur excipere, *Bald. in l. peremptorias, 2. num. 13. C. senten. rescin. non posse.*

DE POENA PETENTIVM PLVS DEBITO, SIVE NEGANTIVM Debitum iam solutum. Rub. XVII.

SI quis solutionem, aut satisfactionem debiti, in totum, vel in partem sibi factam negauerit, vel Fraudolenter petierit plus debito, & deinde constet in aliqua parte Iudicij de calumniosa petitione, siue negatione satisfactionis, puniatur vltra refectionem interesse Parti, in libr. XXV. pro parte Cameræ Ducali, pro alia verò medietate Parti, à Iudice in expeditione causæ applicandis.

SVMMARIVM.

1 *Plus debito dicitur peti quatuor modis re, causa, loco, et tempore.*

2 *Petens plus debito punitur diuersimodè de iure communi.*

3 *Pœna petentis plus debito non habet locum stante clausula Saluo iure.*

Neque stante clausula Omni meliori modo, num. 4.

5 *Pena petentis plus debito vt sit locus requiritur probatio fraudis, vel doli.*

Fraus autem non præsumitur, n. 6.

Nequè intrat d. pena, quando petitio facta fuit per Procuratorem, num. 7.

Et quando petens successerat in ius alterius, numer. 8.

Licet aliqui contrarium teneant, num. 9.

10 *Pœnæ petentis plus debito non est locus si petens conuincatur ex propria confessione.*

Nequè d. pena habet locum, nisi debitum petatur in iudicio, n. 11.

12 *Petens plus debito a quo tempore desistere possit.*

Et vigore d. statuti intrat pœna per solam petitionem, n. 13.

14 *Pœnę negantis debitum iam solutum, et illud petentis quando sit locus.*

ANNOTATIO.

1 PLus debito peti dicitur quatuor modis, nempè re, causa, loco, & tempore, vti habetur in §. *plus autem, cum §. seq. Instit. de actio.* & not. *Farinac. in fragm. crim. litt. C. num. 743. & Marescot. variar. resol. lib. 2. cap. 131. in princ. Vrsell. in exam. opum concl. 45. num. 2. & seq.*

2 Quod petens plus debito de iure communi puniatur pœna stellionatus, & aliquando in amissione crediti, & in expēsis tradunt *Hond. conf. 109. num. 25. lib. 1. Ludou. decis. Perus. 51. num. 1. & seq* & quò ad expensas *Farinac. in d. fragm. crim. litt. C. num. 744. Cancer. variar. resol. par. 2. cap. 6.*

3 *num. 23.* Quæ tamen pœna non habet locum quando in petitione fuit apposita Clausula *Saluo iure etc.* vt not. *Hond. d. cons. 109. num. 36. Ludou. d. decis. 51. in fin. et Vrsell. in d. conclus. 45. n. 29.* &

4 quando adest in petitione Clausula *Omni meliori modo &c.* quia tunc sustinetur petitio in eo, quod verè debetur *Ludou. decis. Perus. 117. num. 3. Fontanel. de pact. nupt. claus. 4. glos. 21. par. 1. num. 45. & seq. et Vrsell. d. conclus. 45. num. 29. qui num. 4.* dicit non excusare clausulam *In Circa. Hodier. ad*

5 *Surd. decis. 65. num. 4.* vt autem intret d. pena contra petentem plus debito requiritur probatio fraudis, vel doli, vt habetur etiam in hoc statuto, vt not. *Ludou. in d. decis. 51. nu. 4. & 11. Farinac. fragm. criminal. littera C. num. 742. & Hodier. ad Surd. d. decis. 65. in prin. Vrsell. d. concl. 45. n. 19.* Quæ tamen fraus non præsumitur in du-

6 bio, vt docent *Socin. Iun. cons. 178. n. 23. lib. 2. Gabr. conf. 82. num. 4. volum. 2.* latè comprobat *Masc. de probat. concl. 814. num. 2. vol. 2. Ciriac.*

7 *contro. 581. num. 61. & seq.* Prout non videtur esse locus dispositioni huius statuti, quando petitio facta fuit per Procuratorem, qui non dicitur habere mandatum ad faciendum incidere dominum in pœnam, *Ludo. d. decis. 51. num. 5. Ciriac. contro. 327. num. 10. & seq. & num. 54.* qui dant

8 concordantes, & quando petens plus debito successit in ius alterius, quo casu præsumitur ignorantia, vt voluerūt *Coras. in l. 1. §. si stipulanti in fin. ff. de verb. oblig. & Ludou. d. decis. Perus. 51. nu. 12.*

9 licet in hoc contrarium teneat *Cancer. var. resol. part. 2. cap. 6. num. 3.* dicens, ita in illo Senatu fuisse iudicatum.

10 Pœna autem petentis plus debito non habet locum quando petens conuinceretur de plus petitione ex propria confessione, sed solum si conuincatur per veras probationes aduersarij, *Crau. cons. 325. num. 10. Rolan. cons. 71. num. 40. vol. 1.* vbi testatur de communi opinione, plenè *Ciriac.*
11 *controuer. 327. num. 14.* Et d. pœna non habet locum nisi indebitum petatur in iudicio, & vsque ad litis contestationem, non autem si petatur extra iudicialiter, *Capic. decis. 49. num. 4.* & benè comprobat *Ciriac. d. controuers. 327. numer. 49. & 50.*

12 Vsquè verò ad quod tempus actor desistere possit à petitione plus debiti ad effectum euitandi pœnam, volentes aliqui id fieri posse vsquè ad litem contestatam tantum, vt tenet *Ias. in §. tripli, num. 24. instit. de action.* alij vero id fieri nullo modo posse, alij vero extendunt d. facultatem vsquè ad sententiam, quam opinionem veriorem dicit *Maresc. variar. resol. lib. 2. cap. 31. num. 11. & seq.* & etiam relaxato mandato, dummodo ante factam executionem sentit *Farinac. in d.*
13 *fragm. crim. litt. C. num. 734. & seq.* Itaut secundum opinionem *Ias. in d. §. tripli* intret pœna petentis plus debito a statuto nostro per solam petitionem, & non requiratur exactio, cum d. statutum puniat actum non consumatum, hoc est solam petitionem, vt sentit *Farin. in d. fragm. crim. d. littera C. num. 736.*

14 De negante vero debitum iam solutum, & illud petente qua pœna teneatur latè agit *Farinac. in frag. crim. litt. C. num. 725. et seq.* implum consulas, & *Vrsell. d. conclus. 45. num. 19. in exam. apum.*

DE PRODVCENTIBVS IVRA IN VLTIMA DILATIONE, ET De Instrumentis de nouo repertis. Rub. XVIII.

SI Quis Instrumenta, aut priuatas scripturas, seù Documenta quæcunque in vltima Dilatione, quæ ad probandum, & probatum habendum datur; produxerit, ac Parti, contra quam producuntur, defensio tollatur, Volumus, quòd illi noua dilatio (si petierit) detur, vel data Iudicis arbitrio prorogetur. Sicut etiam si post publicationem Processus, & ante consignationem factam Iudici, Instrumenta de nouo reperiantur, volumus ea produci posse, & breuem terminum Iudicis arbitrio Parti ad excipiendum assignari.

SVMMARIVM.

1 *Æqualitas est seruanda in iudicio inter actorem, et reum.*
2 *Instrumentum dolo exhibere differens condemnatur in expensis.*
3 *Clericus differens allegare Clericatum coram Iudice laico condemnatur in expensis.*
4 *Probationes nouæ si fiant per debitorem, id licere etiam debet creditori.*
5 *Instrumenta de nouo reperta produci possunt etiam post conclusum in causa.*
Illa esse de nouo reperta probatur iuramento. num. 6.
Probatis tamen diligentijs de inueniendo, num. 7.

ANNOTATIO.

1 MAgna cum ratione per statutum supradictum mandatur, quod si producantur in iudicio Instrumenta in vltima dilatione, ne pars contra quam illa producuntur valeat se defendere, illi noua dilatio assignetur, vel iam data prorogetur, cum in iudicio seruanda sit equalitas inter reum, & actorem tradit, & benè comprobant *Fenzon. ad stat. Vrb. lib. 1. cap. 77. num. 3. 4. & seq. et Card. Tusc. pract. concl. litt. F. conclus. 306. num. 1. & seq.*

2 Hinc videmus, quod si quis dolo Instrumentum quod litis decisiuum est, ad defatigandum aduersarium in iudicio exhibere distulerit etiam si in causa obtineat est in expensis condemnandus, vt docent *Asin. in pract. §. 32. lim. 18. num. 2. Costa de scien. & ignor. cent. 1. dist. 21. num. 11. et Carpan. ad stat. Mediol. lib. 1. cap. 55. n. 63.*

3 Et pariter Clericus, qui in causa ciuili, quam habet coram Iudice laico dolosè differat vsque ad sententiam allegare Clericatum, debet condemnari in expensis, vt probant *Asin. in pract. §. 32. ampl. 61. num. 1. Gratian. discep. foren. cap. 190. num. 18. par. 1. et Sperell. decis. 18. num. 14. par. 1.* saltem a Iudice Ecclesiastico, *Sperell. loc. cit.*

4 Et si ad impediendam executionem nouæ fiant probationes per debitorem, poterit etiam creditor nouis iuribus, & probationibus vti ad elidendas d. probationes *Add. ad Gregor. XV. decis. 581. num. 12. Adden. ad Buratt. decis. 560. num. 19. Rota apud Pacif. de salu. decis. 168. num. 10. et 11.*

5 Instrumenta autem de nouo reperta produci posse, vti habetur in hoc statuto post conclusionem in causa tradunt *Mascar. de prob. concl. 925. et Cancer. var. resol. par. 1. cap. 19. num. 9.* qui dant
6 concordantes; Quod verò Instrumenta fuerint de nouo reperta probatur iuramento producentis, *Surd. cons. 268. num. 40. lib. 2. Mascar. d. conclus. 925. num. 7. Odd. de restit. in integr. par. 2. quest. 76. art. 5. per tot. Cancer. d. cap. 19. num. 10.*
7 Debet tamen probari, aliquam fuisse adhibitam diligentiam de illis inueniendis sec. *Menoch. de arbitrar. casu 241. post princ. et Surd. d. cons. 268. num. 5. lib. 2.*

DE

DE CONTVMACE, ET TENVTIS DANDIS. Rubrica XIX.

CVm Quis legitimè citatus contumax fuerit, lis habeatur pro contestata, & procedi possit in causa ad instantiam Creditoris vsque ad Sententiam inclusiuè, dummodò talis contumax citetur ad singulos actus, & sententiam. Quòd si Creditor maluerit sibi dari Tenutam de bonis Debitoris contumacis, Iudex seruatis seruandis committat vni Plazzario, seu Executori Curiæ, quòd assignet Creditori tenutam ex primo Decreto pro summa petita, quarto pluri, expensis, & interesse; idemquè Baiulus, siue Executor debeat coram duobus Testibus, Creditorem, præcedentibus actis possessorijs, immittere in possessionem, ac deinde ad instantiam Creditoris prædicta omnia in actis referre Actuario, exprimendo nomen Creditoris, à quo fuit capta possessio, actus possessorios, pro qua quantitate, in qua Villa, sub quibus confinibus, & quibus præsentibus: Quam quidem Possessionem Creditor retinere possit vsque ad sententiam, & interim lucretur fructus bonorum in tenutam acceptorum: Contumax verò possit possessionem prædictam recuperare, si venerit ante sententiam, vel post, infra quatuor menses, à die Adiudicationis, si ordinariè, siue summariè agatur; Si vero Executiuè infra mensem, Actore citato, & refectis sibi omnibus expensis legitimis, & admittatur ad audientiam, & faciendum suas defensiones iuxtà formam Statutorum. Si verò Creditor virtute executionis obtentæ contra debitorem, voluerit satisfieri in bonis debitoris, poterit possessionem dictorum bonorum accipere, mediante persona Plazzarij, siue executoris modo superius expresso, pro eius credito, & quarto pluri, ac expensis; Et tunc Creditor faciat fieri præceptum per Baiulum oretenus Debitori, vel ad Domum suæ solitæ habitationis, quatenus infra triduum dictam Tenutam reluere debeat: quo termino elapso, & Debitore non reluente, citetur ad videndum committi subhastationes, quas Iudex, Creditore istante, committat; & fiant per Præconem Communis loco solito tribus diebus interpollatis, & in vltima die iuridica tamen, plus offerenti distrahatur. Tuncquè iterum debitore citato, Iudex assumendo Personam Debitoris dictam tenutam publico Instrumento adiudicet Emptori ex secundo Decreto, exponendo nomine Debitoris Instrumentum cum solitis clausulis, promissione Euictionis bonorum, & cum alijs obligationibus apponi solitis, obligando personam, & bona dicti Debitoris, & mandet pretium solui Creditori pro satisfactione sui Crediti: Qui Creditor teneatur recepto pretio, Debitorem, ac Emptorem respectiue quietare, cum cessione Iurium in forma ad fauorem dicti Emptoris; Qua cessione omissa, omnino pro apposita in Instrumento censeatur.

Si verò Emptor non inueniatur, possit Creditor, citato Debitore petere à Iudice quòd bona in tenutam accepta sibi in solutum pro credito ipsius, quarto pluri, ac expensis adiudicet, & Iudex teneatur illa modo quo supra, adiudicare, adhibita æstimatione facienda per homines communiter eligendos. Possit tamen debitor si voluerit eadem bona infra quatuor menses à die adiudicationis, si ordinarie, ac summarie actum sit, & si executiuè infra mensem, vt diximus, recuperare, restituto pretio emptori, cum omnibus impensis, & interesse; Aliàs dicto termino respectiue elapso, bona, vt supra subhastata vnà cum fructibus, sint propria ipsius Emptoris, nec restituere teneatur, sed de eis libere disponere possit; Nisi Debitor probauerit rem esse venditam minus quam dimidium iusti pretij; Quo casu restituto pretio Emptori, possit dicta

bona recuperare. Si verò res vendatur pro maiori pretio, quàm Creditori debeatur, quod superest statim debitori restituendum erit; & si is recipere recusauerit, deponatur cum intimatione, penès alium ad instantiam debitoris, & si minus venderetur, adimpleatur de bonis debitoris.

Si autem Nomen Debitoris captum fuerit in tenutam, vel assignatum fuerit Creditori in solutum, Iudex elapsis tribus diebus à die intimationis solui faciat Creditori pro quantitate debiti, & expensarum, præcipiendò, vel aliter etiam personaliter cogendo dictum Debitorem, in tenutam acceptum, ita, & taliter, quod in effectu soluat, si debitum sit purum, alias debito purificato: Cessio autem simpliciter facta Creditori à suo Debitore, eatenus liberet primum suum Debitorem, quatenus creditum exigere possit. Quòd si executio fiat in bonis mobilibus, facto per Plazzarium præcepto oretenus, vel ad Domum Debitori, de reluendo pignore infra triduum, & eo elapso, citato ad videndum committi subhastationes, Iudex eas committat, faciendas tribus diebus successiuis, ita tamen, quòd vltima cadat in die Mercurij, vel Sabbati, & adiudicetur plus offerenti, modo iam declarato, Vt plene habetur supra, sub Rubrica De Officio Depositarij Pignorum: Ad quæ bona vendita, & adiudicata reluenda, Debitor habeat terminum decem dierum à die citationis ad videndum fieri solutionem pretij pignoris venditi. Et quia executio in pecunia quandoq; fieri contingit, Volumus, quod statim deponatur penes dictum Depositarium, & Iudex, illam, citato Debitore, Creditori assignet.

SVMMARIVM.

1 *Statutum concedens adiudicationem bonorum cum augmento est validum.*

2 *Facultas reluendi rem subbastatam infra quatuor menses non est cessibilis.*

3 *Adiudicatio facta creditori pro credito est nulla sine æstimatione.*

4 *Statutum quod res subbastata detur oblatori procedit si offerat iustum pretium.*

5 *Lucrum quartæ partis debetur creditori pro rebus adiudicatis etiam de iure communi.*

Licet illam non dari in damnum creditorum posteriorum voluerint, a'i num. 6.

7 *Creditor immissus ex primo decreto facit fructus suos*

8 *Debitor volens recuperare tenutam debet expensas effectualiter reficere.*

Ita vt non sufficiat fideiussio, num. 9.

10 *Expensæ contumaciales quæ dicantur remissiue.*

11 *Subbastatio est nulla non interuenientibus tribus licitatoribus.*

Procedit de stilo Curiæ, aliàs secùs, num. 12.

13 *Subbastatio est nulla non interueniente pecunia.*

Nisi tamen creditor consentiat, num. 14.

Declara, vt num. 15.

16 *Creditor in subbastatione non tenetur promittere de euictione.*

Ita vt si non promiserit, de illa non teneatur, num. 17.

Limita, vt num. 18.

Et quando subbastatio non fuit ritè, & rectè facta, num. 19.

Et quando euictio superuenit in limine contractus, num. 20.

Tenetur tamen creditor si de illa promiserit, num. 21.

Et secuta euictione potest emptor agere ad pretij restitutionem, num. 22.

23 *Debitor admittitur ad recuperationem tenutæ elapso tempore infra vnam diem.*

24 *Remedium l. 2 C. de rescin. vend. habet locum etiam in subbastatione.*

Etiam in bonis mobilibus, num. 25.

26 *Creditor admittitur ad licitandum non solum in subsidium.*

Sed etiam vna cum alijs, num. 27.

28 *Subbastatio pro maiori summa debiti est valida, sed illud plus est dandum debitori.*

Alias subbastatio, & decretum sunt nulla, num. 29.

Secùs si sint facta vltra summam debitam, num. 30.

Et est nulla si sit facta ex falsa causa, pro indebito, & simil. num. 31.

32 *Statutum, & stilus loci vbi fit subbastatio est in ea seruandus.*

Quibus non seruatis subbastatio est nulla, numer. 33.

34 *Statutum circa subbastationem est ordinatorium.*

35 *Offerens subbastationi pro aliis potest bona creditori retrocedere.*

36 *Emptor rei subbastatæ non lucratur fructus, nisi a die deliberationis.*

Nec in subbastatione venit pars colonica, num. 37.

38 *Pecunia non subbastatur, sed illa adiudicatur creditori.*

39 *Debitor volens rescindere subbastationem vti nullam tenetur offerre debitum.*

40 *Excussio mobilium debet præcedere subbastationem.*

Fallit stante obligatione camerali, num. 41.

42 *Tertius comparens post subbastationem ad illam impediendam debet agere reuocatoria.*

ANNO.

ANNOTATIO.

1 STatutum supradictum concedens adiudicationem bonorum debitoris cum augmento quarti pluris quod sit validum tradunt *Ciriac. contro. 393. num. 19. & 20.* vbi quamplures dat concordantes, *Scac. de commer. §. 1. quaest. 7. part. 2. ampl. 6. num. 8.* plenè *Posti. de subhas. inspec. 51. num. 1. & seq.* vbi subiungit, quod d. statutum est odiosum natorium, vt ibi per eum *num. 6.*

2 Facultas reluendi rem subhastatam infra quatuor menses concessa per hoc statutum non est cessibilis, cum sit priuilegium personale, *Rain. cons. 72. num. 3. lib. 1. Roman. cons. 484. num. 2. & & seq.* quos referendo sequitur, & latè comprobat *Thoma. decis. March. 46. num. 19. 20. & pluribus seq.*

3 Adiudicatio autem facta creditori pro eius credito quod sit nulla cessante aestimatione, quae requiritur ab hoc statuto propter periculum fraudis circa pretium in damnum debitoris tradunt *Gratian. discep. foren. cap. 7. num. 22. part. 1. & cap. 686. num. 3. part. 4. Fenzon. ad stat. Vrb. cap. 194. num. 54. Vrsell. in exam. apum concl. 52. num. 2.* & latè comprobat *Posti. de subhas. inspect. 47. num. 22.* vbi quamplures refert ita sentientes.

4 Statutum supradictum, quod res subhastata concedatur oblatori habet locum si ipse offerat iustum pretium, alias secus *Seraph. de priuil. iura. priuil. 41. n. 3. Cas. Don. inter cons. Siu. cons. 85. n. 38. & 39. lib. 1.* quos referendo sequitur *Posti. de subhast. inspec. 14. num. 149.*

5 Quod dict. lucrum quartae partis debeatur creditori, cui bona pro eius credito adiudicantur etiam cessante hoc statuto, cum creditor grauatus in vno hoc est accipiendo vnum pro alio sit in alio releuandus, *Fenzon. d. cap. 193. num. 61. & 62. Vrsell. in d. concl. 52. num. 15. Posti. d. inspec. 51. num. 15. Rota apud Buratt. decis. 96. num. 16.*

6 licet illam non dari creditori in praeiudicium aliorum creditorum posteriorum concurrentium quando haereditas non est soluendo teneāt *Adden. ad Thesa. decis. 158. litera H.* dicentes, ita fuisse decisum in illo Senatu.

7 Quod vero creditor possidens exprimo, decreto faciat fructus suos vti disponitur in hoc statuto tradunt *Bald. Felin. & Dect.* qui testatur de communi opinione *in cap. consultationibus 10. de offic. deleg. Neguſ. de pignor. part. 2. membr. 3. num. 15. Menoch. de retinen. possess. remed. 3. num. 177. & 178.* vbi quamplures adducit concordantes etiā de communi opinione testantes, & dicit, d. statutum esse validum, & hoc benè comprobat, quia statutum voluit contumaciam in poenam contemptus priuare commodo fructuum, cum quibus pertransit *Merlin. de pign. lib. 1. quaest. 23. num. 29.* dicens, simile statutum adesse in Ciuitate *Florentia, & Bononia.*

8 Aduerte tamen, quod debitor qui vult admitti ad recuperandam tenutam refectis expensis contumacialibus non sufficit, quod illas offerat, sed debet illas effectualiter reficere in manibus colitigantis, ita vt neque sufficiat verum, & actuale depositum, vt not. *Mart. de claus. par. 1. cap. 144. num. 1. Barbos. de claus. claus. 132. num. 2. & Rot. apud Pute. decis. 159. in fin.* alias *114. in correct. lib. 1. & apud Greg. XV. decis. 492. num. 4.* Prout ne-

9 què sufficit fideiussio de illis reficiendis facta illarum liquidatione, *Neguſ. de pign. in 4. memb. 5. par. num. 10. Rauden. decis. Pis. 16. Barbos. dict.*

10 *claus. 132. num. 3.* Quae autem dicantur expensae contumacialis vide *per Bertach in reper. in ver. expensa contumacia, & Card. Tusc. pract. concl. litera E. concl. 616. per tot.*

11 Subhastatio autem est nulla non interuenientibus saltem tribus licitatoribus, *Posti. de subhas. inspec. 33. num. 52. Rota decis. 113. num. 14. par. 7. recen. & in Romana Spolij domus 19. Ianuar. 1615.*

12 *coram Card. Pamphilio* Quod tamen procedit de stilo Curiae, alias secus, vt declarat plenè *Posti. d. inspec. 33. num. 58. & seq.* vbi ideò dicit, esse in hoc attendendum stilum loci, vbi fit subhastatio, vt ibi per eum.

13 Venditio verò quae fit subhasta si fiat non praesente pecunia, sed habita fide de pretio est nulla *Gratian. discep. foren. cap. 7. num. 5. part. 1. Posti. de subhas. inspec. 37. per tot.* latè comprobans, & declarans *Rota apud Greg. XV. decis. 23. per tot. & decis. 319. num. 4. & apud Cenc. de cens. decis. 536. num. 12. & seq.* & plures aliae relatae per *Posti. d. inspect. 37. sub num. 1.* etiam si ab oblatore essent accollara debita, *Giurba decis. 53. num. 3. Mangil. de subhas. quaest. 13. num. 6. & quaest. 168. num. 1. Posti. d. inspect. 33. num. 32. & seq. Rota apud Posti.*

14 *decis. 64. num. 11.* Nisi tamen creditor consentiat, vt illa fiat non praesenti pecunia, vel quod habeatur fides de pretio, quia tunc est valida, *Grat. discep. foren. d. cap. 7. num. 6. par. 1. & cap. 321. num. 5. par. 2. Vrsell. in exam. apum concl. 52. num. 60. Posti. de subhast. d. inspec. 37. num. 47. & seq.*

15 Verbum autem pecuniae in subhastatione non intelligitur strictè pro pecunia, quae ad numerum datur, sed pro satisfactione, vt declarant *Grat. discep. foren. cap. 326. num. 14.* plenè *Posti. d. inspec. 17. nu. 51. & seq. & Rota apud Greg. XV. decis. 28. num. 1.*

16 Creditor in rei subhastatione, & pignoris venditione non tenetur promittere de euictione, *Fontanel. decis. 222. num. 13. Posti. de subhas. inspec. 63. num. 1. Mangil. de euict. quaest. 44. num. 3. &*

17 *seq.* & dum non promisit, de illa non tenetur, *Mangil. d. quaest. 44. num. 3. & seq. Marescot. var. resol. lib. 2. cap. 134. num. 3. Thoma. decis. March. 81. num. 12.* plenè *Posti. d. inspect. 63. num. 2. Rot.*

18 *decis. 281. num. 3. par. 2. diuer.* Tam in pignore iudiciali, quam praetorio, *Mangil. de euict. dict. quaest. 44. num. 3. Posti. d. inspect. 37. num. 5.* licet creditor teneatur quando non praestat illa quatuor, de quibus per *glos. in l. 1. in verbo Cum iure, & in verbo Iure creditoris, C. credit. euict. pign. non debe. Mangil. d. quaest. 44. num. 5. Magon. decis.*

19 *Floren. 32.* & quando subhastatio non fuit ritè, & rectè facta *Thoma. decis. March. 81. num. 14. Fontanel. decis. 223 num. 18.* & latè declarat *Posti.*

20 *de subhas. d. inspec. 62. num. 23. & seq.* & quando periculum euictionis superuenit in limine contractus, quia tunc emptor potest pretium retinere, donec fuerit securus, *Thom. d. decis. 81. num. 7. & seq. & num. 13. & seq. Sperel. decis. 78. num. 10. Fontanell. d. decis. 222. num. 17. Posti. d. inspect. 63. num. 34. & seq. & Rota decis. 281. num. 35. par. 2. diuer.* Prout tenetur creditor de euic-

21 ctione, si illam promiserit, *Mangil. de euict. dict. quaest. 44. num. 4. & 8. Fontanell. d. decis. 222. n. 9. & seq. Posti. d. inspect. 63. nu. 39. & Rota dec. 504.*

22 *num. 2. part. 3. rec.* & postremò quia sequuta euictione

euictione rei venditæ subhasta potest emptor agere contra creditorem, & cui fuit facta solutio ad pretij restitutionem cum expensis, *Thom. d. decis. 81. num. 6. 11. & 19. Fontanel. d. decis. 222. num. 16. & d. decis. 223. num. 19. & seq. Post. d. inspect. 63. num. 44. & seq.* vbi aliquas affert restrictiones, quas vide ibi *per eum*, & *Rota decis. 190. num. 8. par. 3. recent.*

23 Dum verò d. statutum concedit debitori tempus quatuor mensium ad reluendum in causis ordinarijs, & vnius mensis in causis executiuis, & quod d. tempore elapso debitor amplius non admittatur, quod si elapsus sit vnus tantum dies, quod die sequenti debitor admittatur, secùs si elapsi sint plures voluerunt *Luc. Pat. in pract. capit. lib. 8. cap. 2. num. 54. & Scacc. de iudic. lib. 1. cap. 96. num. 42.*

Et dum in d. Statuto mandatur, quod in subhastatione habeat locum remedium *l. 2. C. de rescind.*
24 *vendit.* concordat cum iure communi, quo attento d. remedium habet locum etiam in subhastatione interueniente læsione vltra dimidiam, vt not. *Gabr. comm. concl. de empt. & vendit. conclus. 1. num. 61. Ant. Gomez variar. resol. tom. 2. cap. 2. num. 23. Vinc. de Franch. decis. 54. num. 10. & seq.* vbi testatur de communi opinione, & *Post. de subhast. inspect. 49. num. 71. & seq.* vbi declarat contrariam opinionem habere locum in dubio non constito de læsione, cum illa in subhastatione non præsumatur, secus si constet expressè de læsione, vt ibi per eum, cum quibus pertransit
25 *Rota apud Card. Canaler. decis. 87. num. 3.* Quæ conclusio procedit etiam in bonis mobilibus, vt declarat *Cagnol. in l. 2. num. 160. C. de rescin. vendit.* & læsione stante d. remedium habere locum in subhastatione, tenet etiam *D. Deluca in Theatr. verit. & iust. tom. 7. in tit. de empt. & vendit. discur. 16. num. 4. & discurs. 28. num. 2.*

26 Creditor autem admittitur ad licitandum non solum in subsidium alio oblatore non existente *Mangil. de subhas. quæst. 154. num. 3. & seq.* vbi testatur de communi opinione, & *quæst. 166. num. 6. Vrsell. in exam. apum, conclus. 52. num. 12. in apostill.* latè *Post. de subhast. inspect. 32. num. 18. & Rota apud eum decis. 19. num. 10. & decis. 67. nu. 8.*
27 Sed etiam vna cum alijs *Vrsell. in d. conclus. 52. num. 12. in apostill. Adden. ad Greg. XV. decis. 12. num. 3. Scacc. de iudic. lib. 1. cap. 97. num. 40.* & benè declarat *Post. d. inspect. 32. num. 21. & seq.* vbi dat concordantes, licet si emptor non inueniatur possit sibi rem adiudicari facere, vt post *Mart. & Nouar.* per eum adductos probat *Post. ibidem, num. 19.*

28 Subhastatio tamen facta pro maiori summa debiti non est nulla, sed illud plus debet restitui debitori, vel deponi, vt disponitur in hoc statuto, *Carpan. ad stat. Mediol. lib. 1. cap. 166. num. 31. & seq. & cap. 248. num. 15. Mangil. de subbast. quæst. 58. num. 7. Giurb. decis. 61. num. 8. Post. de subhast. inspect. 39. num. 18. & seq. Rota apud Zach. de societ. decis. 60. num. 12. & decis. 545. num. 6. par. 2. recent.* Alias subhastatio, & decretum
29 desuper factum est ipso iure nullum, *Giurb. decis. 53. num. 4. Mangil. de subbast. quæst. 68. numer. 7. Post. d. inspect. 39. num. 20.* & eo magis stante statuto *Post. ibi. num. 20. Rot. apud eum decis. 69. num. 30. & seq.* Si vero mandatum, seù
30 subhastatio sit facta vltra summam debitam etiam in modico sunt nullæ *Post. de subb. inspect.* 56. *in princ. Rota apud Gregor. XV. decis. 198. num. 1. & decis. 319. num. 3. & decis. 373. num. 2. & decis. 480. num. 5. & decis. 485. num. 4.* Sicuti etiam
31 est nulla, si illa sit facta ex falsa causa, pro indebito, pro debito iam soluto, vt post *Bart. Bald. August. Bertaz. Silua. Dec. Odd. Cur. Inn. Purpu. Pereg. Rolan. Ruin. Paris. Becc. Ceph. Caball.* & alios plures per eum adductos latè firmat *Post. de subhast. d. inspect. 50. num. 9. & seq.*

32 In subhastationibus est seruandus stilus, & statutum loci, vbi bona subhastantur *Gratian. discep. foren. cap. 7. num. 2. & seq. par. 1. Nigr. de subhast. cap. 2. §. 4. num. 8. & seq. Post. de subhast. inspect. 24. num. 30. & seq.* & ante *num. 12. & seq.* qui dant concordantes, etiam si fiat instante Clerico, vel persona priuilegiata, vt post *Tappo. Amat. Roder. & Sola.* per eum adductos firmat *Nigr. de subbast. d. §. 4. num. 9.* Quo stilo, seu sta-
33 tuto non seruato subhastationem esse nullam cum omnibus inde sequtis tradunt *Carpan. ad stat. Mediol. lib. 1. cap. 148. num. 3. Gratian. discep. foren. d. cap. 7. num. 2. 3. et seq. et num. 13. et cap. 545. num. 3. 7. et 20. par. 3. Vrsell. in exam. apum, conclus. 53. num. 59.* & alij plures, quos refert, & sequitur *Post. de subhast. inspect. 24. num. 5.* latè comprobans, & *Fenzon. ad stat. Vrb. cap. 194. numer. 45. & seq. & cap. 195. num. 21.*

34 Statutum autem supradictum disponens circa subhastationem, & illius solemnitates est ordinatorium, non autem decisorium, *Gratian. disc. foren. d. cap. 545. nu. 20. Post. de subhast. d. inspect. 24. num. 28. & Rot. apud Duran. decis. 445. numer. 19. et Rot. post Post. de subhast. decis. 94. num. 7.*

35 Offerens verò subhastationi pro alio, si bona ei remaneant potest illa creditori retrocedere, etiam si obtulerit nomine proprio, *Mangil. de subhast. quæst. 47. num. 20. Post. de subhast. inspect. 32. num. 46. et seq.* vbi declarat, *Rota post eum decis. 16. in fin. et decis. 67. in princ.*

36 Quibus addo quod emptor rei subhastatæ non consequitur fructus, nisi à die deliberationis, *Asin. de execut. §. 4. cap. 30. Mangil. de subhast. quæst. 96. per tot. Peregr. de iure fisc. lib. 6. tit. 4. nu. 34. et seq. Post. de subhast. inspect. 52. num. 31.* Sed inexacti, & maturati ante deliberationem spectant ad debitorem *Post. d. inspect. 52. num. 32. Rota apud Buratt. decis. 703. num. 7. et decis. 735.*
37 *num. 2.* Prout neque venit in subhastatione pars colonica, nisi debitor suis expensis fundum coleret, vt tradunt *Peregr. de iure fisc. d. tit. 4. num. 32. et Post. d. inspect. 52. num. 44. et seq.*

38 Quod verò quando fit executio in pecunia illa non sit subhastanda, sed Iudex debeat illam assignare creditori, vti disponitur etiam in hoc statuto in fine tradunt etiam *Gratian. discep. forens. cap. 811. num. 9 et seq. par. 5.* vbi extendit, idem fieri debere in alijs mobilibus, quorum pretium est certum, quia quotidie illa habeantur venalia in foro publico, vt sunt frumentum, lardum, oleum, caseum, & similia, & prosequitur *Post. de subhast. inspect. 7. num. 26. et pluribus seq.* benè comprobans.

39 Debitor autem qui vult rescindere subhastationem, vel adiudicationem vti nullam tenetur offerre debitum vnà cum accessionibus, vt tradunt *Gratian. discep. forens. cap. 16. num. 37. et seq. par. 1. Post. de subhast. inspect. 17. num. 217. et seq.* vbi dat concordantes, & *Hodier. ad Surd. decis. 46. num. 1.*

40 Debet tamen præcedere excussio mobilium, vt deueniri possit ad subhastationẽ immobilium, vt tradunt *Gratian. discept. foren. cap. 7. num. 2. par. 1. Fenzon. ad stat. Vrb. cap. 193. num. 5. & cap. 194. num. 64. & cap. 195. num. 1. 2. & seq. Mangil. de euict. quæst. 192. num. 43.* plenè *Posti. de Subhast. inspec. 14. num. 2. & 3. Rota coram Mart. Andr.*
41 *decis. 8. num. 5.* Quod tamen non habet locum stante obligatione camerali, & in alijs casibus, quos recensent *Gratian. d. cap. 7. num.... & seq. & Posti. d. inspect. 14. num. 20. & seq.* vbi dicit, d. ordine non seruato subhastationem non esse nullam, sed dari appellationem, *& nu. 42. & seq.*
42 Quibus addo pro coronidè, quod tertius comparens post subhastationem, non potest illam impedire, sed debet agere ordinariè actione reuocatoria, vel rei vendicatione, vt declarant *Salust. in pract. lib. 1. cap. 44. num. 3. & 6. Mangil. de subhast. cap. 160. num. 15. Posti. de subhast. in spect. 18. num. 274. & seq. & Rota apud eum decis.* 104. *num.* 10. faciendo plenas probationes, & per tres conformes, *Posti. vbi supra.*

DE INSTANTIIS, ET FATALIBVS. Rubrica XX.

VT Finis litibus imponatur, Statuimus, quod causæ omnes Ciuiles Ordinariæ in prima Instantia coràm quibuscunque Iudicibus infra sex Menses, Summariæ vero, & Executiuæ infra tres Menses à die primi termini dati ad probandum, (Ferijs Messium, & Vindemmiarum dumtaxat interim non computandis) omnino terminentur: Quo tempore elapso absque aliqua Iudicis pronuncia, Instantia pereat, & Actor condemnetur in expensis; Sicut etiam Reus, si eius culpa Instantia perierit, quod Iudex in sua pronuncia declarare teneatur, & peremptus non possit audiri, nisi refectis omnibus impensis more solito taxandis: Et si Actor interim voluerit in causa ad vlteriora procedi, facto deposito vnius Iulij cum oblatione reficiendi illud plus, quod fuerit taxatum, Iudex mandet in causa ad vlteriora procedi: Et si per Iudicem steterit pœnam quinquaginta librarum incurrat, & nihilominus post lapsum instantiæ teneatur ad petitionem Rei causam expedire. Volumus etiam, quod Instantia perempta, omnia Acta fidem faciant in quocunque Iudicio. In secunda verò Instantia Causæ omnes infra tres Menses à die Appellationis interpositæ Ferijs non obstantibus terminentur: Quibus Fatalibus elapsis Appellatio deserta remaneat, & Sententia, quæ transitum fecerit in iudicatum, executioni demandetur, cum condemnatione Partis in expensis. Quòd si Iudicis defectu causa sit deserta, agi possit contra eum etiam durante Officio ad omnia damna, expensas, & interesse. Sicut etiam agi possit contra Arbitros, & Arbitratores, si eorum culpa Causæ non expediantur. Procurator verò causæ teneatur allegare Peremptionem Instantiæ, sub pœna priuationis sui Salarij, & restitutionis, si quid acceperit, nec possit per eum quomodocumque talis peremptio remitti.

SVMMARIVM.

1 *Instantia est tempus, quo iudicium discutitur.*
2 *Instantia de iure canonico non perit, sed durat semper.*
De iure autem ciuili durat triennio, num. 3.
4 *Statutum reducens instantiam ad breuiorem terminum est ordinatorium.*
5 *Instantia in causis criminalibus est biennalis.*
6 *Instantia perit per lapsum termini statuti a lege, vel a statuto.*
7 *Sententia lata perempta instantia est nulla.*
Fallit si statutum imponat pœnam Iudici, num. 8.
Et quando instantia est præfixa Iudici, num. 9.
Secus est si est præfixa causæ, vel actioni, ibi. num. 10.
11 *Instantia perempta acta ordinatoria pereunt.*
Secus autem decisoria, ibi. num. 12.
13 *Instantia non currit dum inter partes tractatur concordia.*
14 *Instantia incohata cum antecessore transit in successorem.*
Non transit tamen in hæredem Clericum, num. 15.
16 *Instantia an detur in executiuis est controuersum.*
Incipit tamen currere a die præsentatarum oppositionum, num. 17.
18 *Instantia non currit impedito.*
Nequè currunt fatalia in causa appellationis, num. 19.
Fallit si pars potuit remouere impedimentum, num. 20.
Currit tamen etiam stante absentia, vel infirmitate Aduocati, num. 21.
Vtrum vero requiratur protestatio remissiuè, num. 22.
23 *Appellanti ab emergenti si succumbat currunt fatalia.*
24 *Instantiam non esse peremptam in dubio est pronunciandum.*

25 *Instan-*

25 *Instantia lapsus non potest opponi post sententiam.*
Neque quandu pars concorditer fuit causam prosequuta. num. 26.
27 *Instantia perit etiam in causa dotis.*
28 *Feria in honorem Dni computantur in tempore instantia.*
29 *Statutum laicale non potest tollere ferias in honorem Dei.*

ANNOTATIO.

1 INstantia est tempus, quo iudicium
discutitur, videlicet a litis conte-
statione vsquè ad sententiam,
cap. venerabilès 20. de iudic. Calui.
in lexic. litera I. in verbo instantia
Fenzon. ad stat. Vrb. lib. 1. cap. 81.
num. 2. Pilala decis. Pontif. 1. num. 11. lib. 4. fata-
lia autem, & instantia sunt diuersa, cum fatalia
habeant locum in causa appellationis, & instantia
in primò iudicio, vt declarant *Fenzon. vbi supra,*
& Scac. de appell. cap. 3. quast. 15. art. 11. per tot,
2 Instantia autem de iure canonico non perit, sed
durat semper, vt tradunt *Corn. cons. 210. num. 6.*
lib. 4. vbi dicit, de iure canonico non habere lo-
cum, *l. properandum 11. C. de iudic. Asin. in pract,*
cap. 3. num. 23. Fenzon. ad stat. Vrb. d. cap. 81. nu.
20. & Barz. decis. 30. num. 7. nec non *Scac. de iu-*
dic. lib. 2. cap. 2. num. 687. qui testatur de com-
muni opinione, *Antonell. de temp. legal. lib. 2.*
cap. 51. num. 7. Pilaia d. decis. 1. num. 11. licet
contrarium imò non reperiri in iure cautum,
instantiam de iure canonico non perire, & com-
munem opinionem non esse veram tenuerit *Ro-*
3 *man. cons 220. num. 11. & seq.* De iure tamen ci-
uili instantia durat triennio a die litis contestatæ
d. l. properandum 11. & ibi not. Doct. communiter C.
de iudic. Card. Tusc. pract. concl. littera I. concl. 203.
num. 1. Pract. Ridolph. part. 3. cap. 2. num. 87. &
88. Antonell. d. cap. 51. num. 1. Pilaia d. decis. 1.
num. 11.
4 Statutum verò supradictum terminans instan-
tiam ad breuius terminum est ordinatorium, &
omnes ligat, *Hond. cons. 24. num. 6. & 26. lib. 1.*
Cartar. decis. 79. num. 1. Giurb. decis. 116. num. 3.
& ideò ligat etiam Clericos litigantes in foro se-
culari, vt not. *Cartar. dict. decis. 79. num. 2.* qui
plures dat concordantes, *& Bals. Toma. de immun.*
Eccl. tom. 4. tit. 1. num. 905.
Aduertendum tamen est ad verba statuti ibi *Causa*
omnes ciuiles, per quæ statuentes voluerunt com-
prehendere causas criminales, relinquendo illas
in dispositione iuris communis ad tex. *in l. com-*
5 *modissimè 10. ff. de liber. & posthu.* cuius vigore in-
stantia in causis criminalibus est biennalis *l. final.*
Cod. vt intra. cert. temp. crim. quast. d. l. properan-
dum 11. C. de iudic. & not. *Fenzon. ad stat. Vrb. d.*
cap. 81. num. 7. Antonel. de temp. legal. d. cap. 51.
num. 1. & Pilaia d. decis. 1. num. 11. lib. 4.
6 Instantia autem perit per lapsum termini statu-
ti à lege, a Statuto, vel a Principis Constitutio-
ne, vt not. *Maran. in pract. par. 1. ver. & omnia*
fiant durante instantia num. 17. Adden. ad Paitel. ex-
pedit. 16. num. 2. & seq. & de peremptione instan-
tiæ vigore statuti, vti in statuto nostro not.
Fenzon. ad stat. Vrb. d. cap. 81. num. 19. & Carpan.
ad stat. Medial. lib. 1. cap. 21. num. 4.
7 Sententia verò est nulla si est lata perempta in-
stantia *Maran. vbi supra num. 58. Crauet. cons. 270.*
num. 7. Monach. decis. Floren. 8. num. 1. & 12. Ad-
den. ad Paitel. expedit. 16. num. 17. & seq. Giurb.
decis. 83. num. 1. Scacc. de appel. quast. 15. nu. 350.
8 Si tamen statutum imponat pœnam Iudici cau-
sam non expedienti; vti fit in hoc statuto sen-
tentia lata perempta instantia valet, licet Iudex
incidat in pœnam, vt tenent *Maran. vbi supra*
num. 58. & Vant de nullit. ex defect. iurisd. nu. 115.
9 *& seq.* latè comprobans Sicuti etiam sententia
est valida etiam lata perempta instantia, quando
instantia est præfixa Iudici, vt est in statuto no-
stro ibi *Causam expedire*, vti aduertunt *Scac. de*
iudi. lib. 2. cap. 2. num. 709. & seq. & de appellat.
quast. 15. num. 353. vbi testatur de communi opi-
nione, *Maran. in d. loco, & omnia fiant duran. inst.*
num. 58. & Fenzon. ad stat. Vrb. d. cap. 81. num. 24.
10 *& seq.* secus autem si instantia sit apposita parti,
causæ, vel actioni, vt declarant *Doct. supra addu-*
cti, & præcipuè *Scac. qui num. 357.* dicit in dubio
præsumi instantiam esse appositam causæ, &
actioni, vt ibi per eum.
Mandatur tamen satis prouide in hoc statuto, vt
lites citius expediantur quod perempta instantia
11 omnia acta remaneant valida, quod secus est de
iure communi, quo acta ordinatoria pereunt,
vt sunt libellus, litis contestatio, terminus pro-
batorius, fideiussio de iudicatum soluendo, & si-
miles, vt declarant *Maran. vbi supra num. 55. Lan-*
cell. de attent. par. 2. cap. 12. limit. 52. numer. 11.
Fenzo. ad d. cap. 81. num. 28. & seq. Pract. Ridolph.
12 *par. 3. cap. 2. num. 145.* licet non pereant acta ten-
dentia ad litis decisionem, vt Instrumenta, con-
fessiones, testium depositiones, & similia *Ma-*
ran. vbi supra num. 55. & 62. Peregr. in rub. de iudi.
num. 59. Paitel. expedit. 16. num. 15. Pract. Ridolph.
d. cap. 2. num. 145. & seq. vbi de depositionibus te-
stium non publicatis.
13 Quæ quidem instantia non currit nequè in
causa appellationis dum inter partes tractatur
concordia, vt tradunt *Odd. de restit. in integ. par. 1.*
quast. 12. num. 84. & Adden. ad Paitell. exped. 43.
num. 50. qui dant concordantes, nisi tamen par-
tes non possent d. instantiam prorogare, vt dicit
Oddus vbi supra.
14 Instantia tamen inchoata cum antecessore
transit etiam in successorem, *Scacc. de appellat.*
cap. 2. quast. 15. num. 260. Giurba decis. 107. num. 2.
Noal. de transmis. casu 57. num. 12. Rota apud Eu-
ratt. decis. 278. num. 6. & 7. & in Eugub. renouat.
emphit. 17. Iunij 1641. coram R. P. D. Bichio in fin.
15 licet illam non transire in hæredem Clericum
post *Asin. Carol. de Graff. Gail. Scacc. Marta Robust.*
& alios plures per eum relatos qui de magis cõ-
muni opinione testantur firmet *Sperell. decis. 7.*
num. 3. ver. contrariam &c. quam opinionem dicit,
seruari in Statu Ecclesiastico, & illam tenuisse
Rota apud Card. Seraph. decis 957. num. 9. licet non
desint contrarium tenentes, de quibus apud
Sperell. ibi num. 3.
Instantiam in executiuis currere a die termini da-
ti ad probandum decernitur in hoc statuto,
16 cum de iure maximè controuersum sit, an in
executiuis detur instantia, vt videre est apud
Scac. de appellat. cap. 15. num. 248. & seq. vbi con-
17 trarias refert Doctorum opiniones, & per *Barz.*
decis. 30. num. 3. & seq. & quatenus detur in exe-
cutiuis incipit currere a die præsentatorum op-
positionum, quia tunc dicitur lis contestari, vt
declarant *Giurba decis. 10. num. 5. Adden. ad Paitel.*

exped.

exped. 16. *num.* 30. *& Andreol. controuer.* 79. *num.*
34. *Mastrill. de eis.* 185. *in fin.*
18 Impedito tamen agere non currit instantia, *Natt. conf.* 172. *num.* 17. *vol.* 1. *Asin. in pract. cap.*
10. *§.* 2. *num.* 29. *Roc. apud Gregor. XV. decis.* 272.
num. 5. *& decis.* 327. *in fin.* plenè *Mastrill. decis.* 185
19 *num.* 1. *& seq.* Nequè currunt fatalia in causa appellationis, *Lancell. de attent. par.* 2. *cap.* 12. *num.*
48. *&* 80. *Scacc. de appell. quæst.* 15. *num.* 61. *&*
seq. Adden. ad Gregor. XV. d. decis. 272. *num.* 8.
20 Quæ tamen non habent locum si agens potuerit remouere impedimentum, *Ludon. decis. perus.* 16
num. 8. *Crauet. cons.* 270. *num.* 3. *Mastrill. d. decis.*
185. *num.* 3. *& seq.* vbi differit, an requiratur protestatio, vt ibi per eum. Et an illa currat dum reus subterfugijs causam in longum protrahere curat videas per *Asin. in pract. §.* 2. *cap.* 7. *num.* 1.
& seq. per Maran. in pract. par. 5. *de tastan. num.*
30. *& per Adden. ad Pattell. exped.* 16. *num.* 20. *&*
21 *seq.* Currit tamen instantia non obstante impedimento infirmitatis, vel absentiæ Aduocati, vt probat *Ludon. decis. perus.* 36. *num.* 1. vbi testatur de communi opinione, vtrum vero ob dictum
22 impedimentum detur restitutio in integrum, & an requiratur protestatio tradunt *Ludon. d. decis.*
36. *& Odd. de restit. in integr. par.* 1. *quæst.* 13. *art.*
8. *num.* 32. *& Lancell. de atten. par.* 2. *cap.* 12. *ampliat.* 1. *num.* 56. *& seq.* & appellanti ab aliquo
23 emergenti, si in eo succubuit currunt fatalia, & instantis, *Capb. cons.* 266. *num.* 8. *vol.* 2. *Scacc. de appell. lib.* 3. *cap.* 2. *quæst.* 15. *num.* 83. *& num.*
316. *& seq.*
24 In dubio temen pronunciandum est, instantiam non esse peremptam, & appellationem non esse desertam, *Scacc. de appel. lib.* 3. *quæst.* 17. *limit.* 1. *num.* 18. *Adden. ad Pattell. expedit.* 98. *in*
25 *princ.* qui dant concordantes. De cuius lapsu non potest dari post sententiam, *Ludon. decis. Lucen.* 24. *num.* 12. *& decis.* 43. *in fin. Andreol. controuer.* 79. *num.* 35. nec quando pars concorditer
26 fuit causam prosequta, cum censeatur a peremptione instantiæ recessum, *Gnrb. decis.* 116. *num.*
21. *Andreol. d. controu.* 79. *num.* 35. qui dant concordantes, & *Roca in Engubina dotis* 6. *Iunij* 1642.
coram R. P. D. Carillo, §. sicuti non &c. quæ est *decis.* 482. *par.* 9. *recen. tom.* 2. cum partes possint prorogari instantiam vsque ad terminum iuris
27 communis, vt tradit *Rota vbi supra.* Quæ quidem instantia perit etiam in causa dotis, vt docent *Asin. in pract. in princ. cap.* 3. *num.* 69. *& seq. &*
Scacc. de appell. cap. 2. *quæst.* 15. *num.* 247. vbi testatur de magis communi opinione, licet contrarium teneant *Adden. ad Pattell. expedit.* 16.
in fin.
Addo prædictis, quod dum statutum reducit instantiam causarum appellationis ad tres menses ferijs non obstantibus, intelligi debet de ferijs etiam in honorem Dei, & Sanctorum introdu-
28 ctis, cum etiam illæ computentur in dict. tribus mensibus, *l.* 2. *§. illud etiam, & ibi glos. C. de temp. appell. l.* 1. 2. *& ibi glos. Bald. Castr. et Angel.*
C. de fer. Bald. cons 26. *in fin. par.* 1. *glos. in cap. fin.*
29 *de fer.* Quia licet statutum laicale non possit tollere ferias introductas in honorem Dei, & Sanctorum, vt not. *Gratian. decis. March.* 44. *num.* 14
Rota in Engubina dotis 9. *Maij* 1642. *coram R. P. D. Rotas, §. nec obstat etc.* Tamen illas computare in termino instantiæ non est illas tollere, ad tex. in *l. fin. par.* 3. *in fin. et ibi Castr. C. de dilat.* & tenet *Asin. in pract. §.* 17. *cap.* 10. *num.* 1. *et seq.*

DE REFECTIONE EXPENSARVM. Rubrica XXI.

IN omnibus Causis Ciuilibus, & Criminalibus Victus Victori, siue Actor, siue Reus sit, in expensis legitimis à Iudice in Sententia condemnetur, Nisi ex aliqua iusta causa litigandi victus ipse absolui mereatur: Et in Refectione veniat Salarium Aduocati, & Procuratoris, si vere ij Causæ interfuerint. Item Expensæ Actorum, Carceris, & omnes aliæ legitimè factæ, & Condemnatione facta debeat Summariè ad earum taxationem procedi per Notarium à Iudice eligendum faciendam, & ipsi Iudici referendam, præuio semper iuramento Taxatoris super Legalitate dictæ Taxationis, & procedi possit pro earum executione facienda realiter, & personaliter, pro vt Iudici magis visum fuerit expedire: Nisi petita fuerit reuisio dictæ Taxationis infra triduum à die notitiæ; Quo casu Victus teneatur etiam procurare expeditionem Reuisionis infra aliud Triduum, Alioquin ad soluendum, vt supra, compellatur.

SVMMARIVM.

1 *Victus victori est condemnandus in expensis.*
2 *Iusta causa an excuset ab expensis stante statuto quod victus in eis condemnetur.*
3 *Iusta causa litigãdi qua sit remittitur arbitrio Iudicis*
Illa tamen præsumitur in habente authoritatem alicuius Doct. n. 4.
Et in habente consilia plurium Aduocatorum, n. 5
Et quando variæ sunt opiniones Doct. n. 6.
Et in eo, qui sem. plenè probauit, n. 7.
Et in probante per plures testes, qui fuerunt reprobati, num. 8.
Et quando actor petijt plus debito, n. 9.
Et in litigante ad parandam actionem de euictione, num. 10.
11 *Victus non præsumitur habuisse iustam causam litigandi.*

12 *Iusta causa litigandi non excusat ab expensis conuentionalibus.*
13 *Iudex absoluens ab expensis non censetur absoluere ab expensis conuentionalibus.*
14 *Expensæ Aduocati, & Procuratoris sunt reficiendæ,*
Etiam si illi gratis fuerint patrocinati, n. 15.
16 *Iudex non tenetur condemnare reum in expensis, nisi id fuerit petitum.*
Nequè potest reseruare condemnationem expensarum in sententia diffinitiua, num. 17.
18 *Victor potest appellare ab absolutione ab expensis.*
19 *Iudex potest committere cuilibet Notario taxam expensarum.*
20 *Victus condemnatur in expensis etiam si iurauerit de calumnia.*
21 *Iudex appellationis condemnans in expensis an censeatur condemnare in expensis factis etiam coram Iudice a quo remissiué.*

ANNOTATIO.

STatutum hoc concordat cum dispositione iuris communis, quo victus victori condemnatur in expensis, vt tradunt *Asin. in pract. §. 32. cap. 2. num. 1. & seq. Carpan. ad stat. Mediol. cap. 55. num. 19. & seq. Pract. Ridolph. par. 1. cap. 13. num. 601.*
1 *Rota apud Buratt. decis. 921. num. 1. & apud Duran. decis. 313. num. 9.* Per cuius statuti dispositionem mandantis victum victori tam in causa ciuili quam criminali esse condemnandum in expensis, nisi victus habuerit iustam causam liti-
2 gandi aufertur illa celebris controuersia, an stante d. statuto iusta causa excuset ab expensis, de qua habetur per *Gabr. comm. conclus. de expen. conclus. 1. num. 1. per Fenzon. ad stat. Vrb. lib. 1. cap. 196. num. 13. & seq. per Ludou. decis. Perus. 52. num. 1. per Gratian. discep. foren. cap. 33. num. 2. par. 1. & per Carpan. ad stat. Mediol. cap. 55. num. 80. & 122. lib. 1. & per Asin. in pract. §. 32. limit. 1. & limit. 3.*
3 Quæ autem dicatur iusta causa litigandi cum in iure non sit expressum, regulariter remittitur arbitrio Iudicis, vt not. *Menoch. de arbitr. casu 177. num. 2. Carpan. in d. cap. 55. num. 122. & seq. & Asin. in d. §. 32. limit. 5. nu. 2.* Iusta autem cau-
4 sa præsumitur in eo, qui habet pro se authoritatem alicuius Doctoris suam opinionem tenentis, vt latè comprobat *Asin. in pract. d. §. 32. limit. 2.* & sequitur *Menoch. de arbit. d. casu 177. num. 3.*
5 Et in eo qui habet consilia plurium Aduocatorum, dummodo non sint Aduocati causæ, vt not. *Bart. in leg. in bonorum, ff. de bonor. possess. Paris. cons. 7. num. 43. lib. 3.* & alij plures quos refert, & sequitur *Asin. in dict. §. 32. limit. 3. Menoch.*
6 *d. casu 177. num. 5.* Et quando variæ sunt opiniones Doctorum, & de communi opinione non constat, *Asin. in d. §. 32. limit. 4 Menoch. in d. casu 177. num. 6.* Et in eo qui semiplenè proba-
7 uit, vt not. *Alex. & Ias. in d. leg. properandum 11. §. si autem alterutra, C. de iudic. Asin. in d. §. 32. limit. 5.* vbi dat concordantes, *Menoch. dict. casu 177. num. 8.* Et in eo qui per plures testes pro-
8 bauit, qui postea fuerunt reprobati, nisi adesset suspicio contra producentem, vt not. *Ias. in d. §. si autem alterutra, num. 8. C. de iudic. Asin. in d. §. 32. limit. 6. & Menoch. in dict. casu 177. num. 10*
9 Et quando actor petijt plus debito, vt docent *Carpan. ad statut. Mediolan. dict. cap. 51. num. 23. Menoch. dict. casu 177. num. 15.* vbi testatur de communi opinione, plenè *Fenzon. ad Stat. Vrb. cap. 196. num. 51.* qui alios adducit ita sentientes, & d. conclusionem declarat *Gratian. di-*
10 *scept. forens. cap. 33. num. 8. par. 1.* Et in eo qui litigat, vt sibi actionem de euictione pareat, *Asin. vbi supra limit. 17. Mangil. de euict. quæst. 189. num. 17.* & in alijs pluribus casibus, de quibus habetur per Doctores vbi supra, quos esset
11 nimis longum hic recensere. Victus verò non præsumitur habuisse iustam causam litigandi, *Fenzon. d. cap. 196. num. 56.*
12 Iusta tamen causa non excusat ab expensis conuentionalibus, *Carpan. ad stat. Mediol. d. cap. 55. num. 77. Gratian. discep. forens. cap. 33. in princip. par. 1. Fenzon. ad stat. Vrb. d. cap. 196. num. 15. & 45. Pract. Ridolph. par. 1. cap. 13. num. 603.*
13 Itaut si Iudex absoluat ab expensis non censeatur absoluisse ab expensis conuentionalibus, *March. de Saluian. par. 3. cap. 16. num. 2. Gratian. discep. forens. cap. 33. num. 9. & seq. par. 1.* vbi declarat.
14 Expensæ verò Aduocati, & Procuratoris qui in causa interuenerunt sunt per victum reficiendæ vti habetur etiam in hoc statuto, vt not. *Bart. in l. si procurator, 18. num. 2. ff. rem rat. habe. Asin. in pract. in d. §. 32. ampl. 66. num. 1. & seq. & Gratian. discep. foren. cap. 56. num. 40. par. 1.* Etiamsi Aduocatus, vel Procurator gratis patrocinium præstiterint, cum principalis, & sit obligatus ad
15 antidora, vt benè comprobat *Ludou. decis. Perus. 111. num. 1. vers. secunda fuit opinio &c.* & non dissentit *Carpan. ad statut. Mediol. capit. 56. numer. 20.*
16 Iudex autem non tenetur victum in expensis condemnare, nisi id fuerit petitum per partem, vt tradunt *Alex. & Ias. in d. l. properandum, 11. §. si autem alterutra, C. de iudic.* qui testantur de communi opinione, *Couar. pract. quæst. cap. 27. num. 5. & Fenzon. ad stat. Vrb. d. cap. 196. num. 77. et seq.* vbi dicit, sufficere implicitam petitionem, vt *ibi per eum*, Nequè potest expensarum condemnationem reseruare in sententia diffinitiua,
17 licet possit reseruare taxationem, *Carpan. in d. cap. 55. num. 83. et seq. Fenzon. ad stat. Vrb. d. cap. 196. num. 64. et seq.*
18 Victor verò potest appellare ab absolutione facta per Iudicem ab expensis, vt not. *Couar. pract. quæst. cap. 27. sub num. 2. Carpan. ad stat. Mediol. d. cap. 55. num. 112.* vbi alios adducit ita sentientes, & *Fenzon. in d. cap. 196. num. 75.* & quando hoc sit verum declarat *Scacc. de appell. quæst. 17. limit. 21. num. 15. et seq.*
19 Licet autem de iure possit Iudex committere cuilibet Notario taxationem expensarum, vti habetur etiam in hoc statuto, & tradit *Fenzon in d. cap. 196. num. 111.* Melius tamen faceret si dictam taxationem committeret Notario causæ vti melius informato de qualitate, & actis d. causæ, & prout seruari vidisse in practica dicit *Fenzon. ad d. cap. 196 num. 112. et seq.* vbi dicit, requiri iuramentum victoris in d. taxatione facienda per Notarium, vt ibi per eum, cum quo concordat *Carpan. ad stat. Mediol. d. cap. 56. num. 12.* nec non *Pract. Ridolph. par. 1. cap 13. n. 617. et seq.*
20 Et reus condemnatur in expensis etiam si præstiterit iuramentũ de calumnia, *Carpa. in d. cap. 55 num. 43.*

num. 43. Fenzon. ad d. cap. 196. num. 57. et seq. qui plures dant concordantes.

21 Vtrum verò Iudex appellationis condemnando in expensis censeatur etiam condemnare in expensis factis in prima instantia tradunt *Menoch. de præsumpt. lib. 2. præsumpt. 88. num. 1. & seq. Scacc. de appellat. cap. 2. quæst. 17. limit. 21. num. 49. Guazzin. defen. 36. cap. 25. per tot. Thomat. decis. 48. num. 19. & Rota decis. 525. apud Post. de manut. ferè per tot.*

DE ACTVARIIS, ET EORVM OFFICIO, Rubrica XXII.

EXtrahantur de Bussola ad sex Menses, more solito coràm Magistratu, & Capitaneis Notariorum, quatuor Notarij ad Bancum D. Potestatis, & duo sint, & esse debeant ab Bancũ D. Locumtenentis, quorum vnus sit ad eius electionem, alter vero extrahatur, vt supra, de alia Bussola ad Annum, & omnes loco solito, & tempore debito in Tribunali assistant, & ab illo nullo modo recedant, Patrocinium alicui non præbeant in causis vertentibus, coram Iudice; cui respectiuè inseruiunt, sed eorum Officio, & emolumentis contenti silentium seruent, scribendis Actis diligenter incumbant, Iura, quæ in dies producuntur fideliter custodiant, illaquè inter ipsos ad inuicem communicare non possint; minusquè Parti credere, aut accommodare, nisi dimissa copia, vel originalibus dimissis, alioquin Parti ad totale interum teneantur: Iudicem irrequisiti non alloquantur, nisi forte, pro Parte altera absente, quo casu absentiam supplere valeant, Iudicem de ijs, quæ in Actis sunt, informando, qui secus fecerit, pœna decem libr. pro qualibet vice multetur: Quòd si quis, vt supra extractus in principio sedere noluerit, aut non potuerit, alter extrahatur, & eius loco subrogetur.

Addentes etiam, quòd Actor eligere possit Actuarium, coram quo durante eius Officio causa agatur: Nisi tamen Reus illum Suspectum habeat ex aliqua rationabili causa, & si Pars petierit, Iureiurando affirmanda: Quo casu Iudex alterum nominari, & subrogari mandet.

SVMMARIVM.

1 *Acta dicuntur quæ gesta sunt coram Iudice post litem contestatam.*

3 *Actuarii tenentur conseruare scripturas in actis exhibitas.*

Si tamen non possint illas exhibere liberantur soluendo interesse, n. 4.

Debet tamen constare de eorum dolo vt teneantur ad interesse, n. 5.

2 *Actuarii dicuntur qui acta in iudicio conscribunt.*

6 *Actuarius potest recusari vti suspectus.*

In quo leuior causa est sufficiens, num. 7.

8 *Acta vt valeant scribenda sunt per Notarium Actuarium.*

ANNOTATIO.

COncordat cum hoc statuto *Statutum Romanum lib 1. cap. 24* quod Actuarij patrocinium non præstent, quo ad silentium seruandum, & alia in hoc statuto disposita, de quibus habetur per *Fenzon. ad stat. Vrb. d. cap. 24.*

1 Acta verò dicuntur quæcunquè gesta sunt coram Iudice post litem contestatam *Card. Tusch. pract. conclus. litt. A. conclus. 86. num. 2. & seq. Fenzon. ad stat. Vrb. cap. 184. num. 14.* & dicuntur scripturæ, de his quæ in iudicio facta sunt, vel dicta *glos. in l. acta 45. in princ. ff. de re iudic. Guid. Pap. decis. 316. num. 2. Fenzon. ad stat. Vrb. lib. 1. cap. 150. num. 42.* & Actuarij dicuntur, qui acta

2 in iudicio conscribunt, vt declarant *Fenzon. vbi supra, num. 41. & Calui. in lexic. littera A. in verbo Actuarius.*

3 Qui quidem Actuarij tenentur conseruare, & custodire scripturas, quæ per eius acta productæ sunt, vti habetur in hoc statuto, ad textum in *cap. quoniam contra, 11. de probat.* & not. *Doct. in l. argentarius, 10. §. cum autem, ff. de euen. & Rota*

4 *apud Buratt. decis. 808. num. 2.* Qui tamen si non potest illa exhibere offerendo interesse liberatur, *l. si quis ex argentariis, 6. §. ex hoc edicto, & ibi glos. in verbo Actio, ff. de eden.* cuius *glos.* opinionem esse magis communiter approbatam testatur *Alex. ibi. in princ.* & benè comprobat *Rota apud Buratt. d. decis. 808. num. 1. & seq.* Ad hoc

5 autem vt Actuarius teneatur ad d. interesse debere constare de eius dolo, vel saltem de culpa dolo proxima tradit *Rot. d. decis. 808. num. 4.*

 6 Quod

6 Quod verò Notarius actuarius possit recusari vti suspectus, vt disponitur in hoc statuto vti recusatur Iudex tradunt *Fenzon. ad stat. Vrb. cap. 29. num. 1. lib. 1. Pract. Ridolph. par. 1. cap. 7. num. 129. & Rota apud Caputaq. decis. 390. par. 2. per tot. &*
7 *decis. 604. num. 1. par. 1. diuers.* In Notario autem leuior causa sufficit ad recusandum illum suspectum, *Fenzon. d. cap. 29. num. 2. Gratian. discep. foren. cap. 100. num. 52. & seq. par. 1.* Et ideo non mirum, si statutum nostrum admittit ad probandam suspicionem contra Notarium simplex iuramentum.

8 Vt autem acta valeant scribi debent per Notarium actuarium, itaut ille Notarius, qui incepit scribere acta vnius processus etiam debeat scribere reliqua, alias acta non probant, nisi ipse esset impeditus, *Maran. in pract. par. 6. de acto. editio. num. 21. Roman. cons. 281. num. 6. & ibi Adden.*

DE COPIIS EXTRAENDIS, ET ACTIS GRATIS OSTENDENDIS, Rubrica XXIII.

Actuarij petitas copias ad primam, solita mercede, dare teneantur, nisi nimis longæ sint, aut ipsi legitime fuerint impediti; quo casu infra duos, vel tres dies ad summum Parti dare teneantur: Debeantquè durante dicto eorum Officio, quoties fuerint requisiti, Iudici, & Partibus Acta, & Iura ostendere, nulla recepta mercede. Cum verò copia Processus datur, siue alicuius prolixæ scripturæ in Iudicio productæ, scribatur litera legibili, ita vt in qualibet facie sint versus viginti ad minus, & quilibet versus contineat literas treginta duas. Et habeant pro qualibet pagina bononenos duos: Quod si fuerint plures collitigantes, & interesse habentes habitantes seorsum, Actorum, & copiarum merces Actuario solummodo duplicetur, exceptis tamen copijs collationatis, quæ dimittuntur penes Actuarium, quarum merces duplicanda non erit. Si verò litigans Pauper sit, & miserabilis persona, ab Actuario gratis copias dari Volumus, & prædicta omnia à Notario etiam Maleficiorum obseruanda erunt.

SVMMARIVM.

1 *Actuarii tenentur ostendere acta partibus gratis,*
Et tenentur dare copias illorum pauperibus gratis, num. 2.
3 *Pauper quis dicatur remittitur arbitrio Iudicis.*
4 *Actorum copiæ dandæ sunt petentibus cum termino ad se defendendum.*

ANNOTATIO.

1 QVOD Notarij actuarij teneantur ostendere acta, & scripturas exhibitas partibus gratis, ac etiam Iudici fuit etiam dispositum in *Statuto Vrbis, lib. 1. cap. 25. & ibi hoc not. Fenzon. in princ.* Et quod Actua-
2 rij teneantur tradere pauperibus copias processus, & scripturarum gratis, & Aduocatis, & Procuratoribus pauperum teneantur gratis ostendere originales scripturas vti etiam disponitur in hoc statuto tradunt *Scacc. de iudic. lib. 1. cap. 100. num. 8. Fenzon. ad stat. Vrb. lib. 1. cap. 26. num. 8. & 9. et Adden. ad Pattell. exped. 93. num. 28.* & dixi supra quo ad Notarios criminales *lib. 1. rub. 14.* & etiam in meis *resolut. crimin. in verbo Copia processus, resol. 1. per tot.* Quis verò di-
3 catur pauper cum id in iure non sit determinatum relinquitur arbitrio Iudicis, vt docent *Menoch. de arbitr. casu 65. num. 7. Scacc. de iudic. d. cap. 100 numer. 8. in fin.* & nouissimè *Alois. Mansi. consul. 7. num. 20.*
4 Quod verò copiæ actorum, & aliorum in iudicio productorum dandæ sint regulariter reo petenti cum termino competenti, cum id respicere dicatur defensionem, tradunt *Scacc. de iudic. d. cap. 100. num. 4. et Carpan. ad stat. Mediol. cap. 22. num. 154.* vbi dicit, hoc non procedere in copijs scripturarum ad informationem Iudicis, vt ibi per eum, & soluta Actuario competenti mercede, *Scacc. vbi supra n. 8.*

DE MERCEDE IVDICVM, ET ACTVARIORVM. *Rubrica XXIV.*

VT Taxa Mercędum, quæ tàm Iudicibus, quàm eorum Actuarijs pro singulis Actis statutæ sunt; omnibus plenè innotescat; In primis Iudices, vltra Salaria eis à Camera persoluenda, de quibus suo loco diximus, habeant, & habere debeant.

Pro accessu ad quamcunque differentiam extra Ciuitatem, Iulios decem, Equum, & expensas, etiam quod in causa plures interesse haberent.

Pro Accessu ad differentiam in Ciuitate, Burgis, & Suburbijs, Iulios quinque.

Pro Relationibus faciendis tàm in Ciuili, quàm in Criminali causa, computato examine Testium, bononenos duodecim, & si plurium interesse contineant, duplum.

Pro quolibet Decreto interponendo extra Palatium, bononenos XII.

Pro Decreto interponendo in Palatio, bononenos quatuor.

Pro subscriptione Suspectus de fuga, bononenos duos.

Pro subscriptione Arresti, seu Refirmationis in Carceribus, bononenos duos.

Pro subscriptione Litterarum Remissorialium, seu Examinatorialium, bononenos duos.

Pro responsione ad Positiones coràm illo facienda, bononenos quatuor à Ponente, & si folium excedant, duplum.

Pro examine Testis, si Iudex intersit, bononenos duos.

Pro subscriptione Sequestri, bononenos duos.

Pro subscriptione Bulettini remissionis temporis in Damnis Datis bononenos duos.

Pro subscriptione Præcepti cum clausula Iustitiæ, bononenûm vnum.

Pro subscriptione facienda in Literis, bononenos duos: Et si fuerit facta in fauorem plurium duplicetur.

ACTVARII verò pro singulis actis, & copijs habeant pro eorum mercede, vt infra.

Pro qualibet Petitione, bononenum vnum.

Pro qualibet Responsione bononenum vnum: Et si Responsio, siue petitio fuerit prolixa, duplum.

Pro responsione ad Positiones coram Actuario de mandato, bononenos duos à Ponente soluendos, & si folium excedant duplum.

Pro quolibet Sequestro, bononenos duos.

Pro Literis faciendis bononenos duos. Et si literæ prolixæ essent, vel plures interesse haberent, duplum.

Pro Literis Citatorijs, & inhibitorijs, bononenos duos.

Pro Bullettino remissionis temporis in Damnis datis, bon. duos.

Pro exhibita vnius Scripturæ, bon. vnum: Et si plures Scripturæ simul exhibeantur, duplum.

Pro examine Testis, siue Repetitione, bononenos duos. Et si sine præsentia Iudicis duplum: Et si esset longa scriptura, duplum: Et si labor requirat, merces à Capitaneis Notariorum taxetur.

Pro qualibet Refirmatione in Carceribus, bonon. duos.

Pro Scriptura Testium in Relationibus faciendis bonon. quatuor.

Pro quolibet Arresto, seu Suspectu de fuga, bonon. duos.

Pro Iuramento Decisiuo, bonon. quatuor.

Pro Rogitu cuiuslibet Sententiæ, bonon. quatuor.

Pro Interlocutoria habente vim Diffinitiuæ bonon. duos.

Pro publicatione cuiuslibet Scripturæ vltra copias Actorum, bon. sex.
Pro quolibet Bullettino Executionis, bonon. duos.
Pro relatione Executoris, quòd non possit pignus habere, bon. duos.
Pro qualibet Intimatione cum Cedula, bonon. duos.
Pro Literis Examinatorialibus, seu Remissorialibus, bon. duos.
Pro qualibet Appellatione, bonon. octo.
Et si fiat ad Aulam Serenissimi, bonon. duodecim.
Pro Accessu ad aliquam differentiam extra Ciuitatem, Iulios quinque.
Equum, & expensas, etiam quod in causa plures interesse haberent.
Pro Accessu ad differentiam in Ciuitate, vel Burgis, bonon. XX.
Pro omnibus actis, & citationibus præcedentibus Inuentarium, & pro confectione Inuentarij, Iulios quinque.
Pro copijs, pro qualibet pagina, bonon. duos: Et si fuerint plures collitigantes seorsum habitantes, duplum tantummodo tàm in Ciuilibus quàm in Criminalibus, & Mixtis soluatur.
CANCELLARIVS autem Criminalis habeat.
Pro Actis, Copijs, & Testium Examine, seu repetitionem, idem, quod in Actuarijs diximus.
Pro quacunque Fideiussione, bonon. quatuor.
Pro Confectione Inuentarij in Ciuitate, vel Burgis, Iulios quinque.
Pro Confectione Inuentarij extra Ciuitatem, Iulios decem.
Pro accessu ad differentiam extra Ciuitatem in Turbatiuis, & similibus, cum criminaliter agitur, Iulios quinque, Equum, & expensas; & si in Ciuitate, vel Burgis, bonon. XX. nec duplicetur si plures in Causa interesse haberent.
Prædicti verò omnes summoperè caueant, ne quid pluris vltra supra taxatam mercedem, nec a Forense, siue etiam à Partibus sponte dantibus exigant, siue recipiant, sub pœna Suspensionis Officij, ipso iure incurrenda, & restitutionis dupli statim Parti faciendæ.

SVMMARIVM.

1 *Iudicibus non licet mercedes exigere ad eorum arbitrium.*
2 *Mercedum causæ sunt summariæ.*
3 *Appellatio non admittitur in causa mercedum quoad effectum suspensiuum.*

ANNOTATIO.

1 PRudenter quidem in hoc statuto præscriptæ fuerunt per statuentes mercedes Iudicum, & Notariorum, cum non debeat eis licere, illas pro eorum libito exigere, sed contenti esse debeāt mercedibus eis statutis a Superioribus, iuxta illud *Lucæ cap. 3. Contenti estote stipendijs vestris*, & notat. etiam *Caroc. de locat. & conduc. part. 1. in tit. de merced. Iudi. num. 2.*

2 Mercedum autem causæ sunt summariæ, *Cumil. in Rit. Mag. Cur. cap. 38. num.* 400. *Carpan. ad stat. Mediolan. lib. 1. cap. 48. num. 14. & Maran. in pract. part. 4. in tit. Vt iudicium Mercatorum n.197.*

3 In causis autem mercedum non admittitur regulariter appellatio saltem quo ad effectum suspensiuum, vt docent *Rugginell. de appell. §. 2. cap. 3. num. 280. Scac. de appel. quæst. 17. limit. 8. num. 8. Rota decis. 764. num. 3. par. 1. diuer.* & in causa mercedis procedi posse etiam die feriato dicit *Scac. vbi supra.*

DE SPORTVLIS. Rubrica XXV.

SPortulæ per Iudices Ordinarios nullatenus recipiantùr, etiam in Causis, in quibus per Rescriptum Serenissimi Ducis, eorum Iurisdictio excitaretur: Exceptis causis ab initio mere commissarijs, inter personas, quæ in prima, & in secunda Instantia eorum Iurisdictioni subiectæ non essent: Sicut etiam, quando Iudices electi à Partibus, vel deputati ab Audientia Serenissimi Ducis non essent Officiales publici,

siue

ſiue Salariati; Quibus Caſibus in Cauſis Ciuilibus iuxta ſummam in Petitione contentam, a Scutis centum infra, ſcutum vnum, a ducentum Scutis infra, ſcuta duo, & ſic deinceps pro rata vſque ad ſcuta mille, ſcuta decem; Nec amplius pro quacunque ſumma accipere valeant. Cæterum in Executiuis, & Summarijs de Iure Communi, dimidium ſupradictæ Taxæ tantummodò recipere poſſint. Sicut etiam in ijs Cauſis, quæ certam ſummam non contineant, vel æſtimationem non recipiant, ſcuta quinque pro Sportulis non excedant.

Pro Interlocutorijs verò, quæ haberent vim Diffinitiuæ, habeant Iulios quinque pro ſcutis centum, & ſic ſucceſſiue, dummodo ſcuta duo non excedant: Declarantes, quod in Executiuis non debeantur, ſi ſemel eidem Iudici in Articulo principali fuerint perſolutæ, Et prædicta Taxa omnino ſeruetur, etiam quod Cauſa haberet plura capita, & plures adeſſent Actores, ſiue Rei: Si vero eſſent plures Iudices, prædicta Taxa duplicetur.

Declarantes etiam, quòd Iudices eas conſequi non poſſint per ſimplex tantùm Sequeſtrum, vel per ſimplex Iuramentum Suſpicionis fugæ contra Forenſem, ſed acquieſcere debeant duplicatæ Mercedi, de qua ſupra in Taxa, niſi prætenſum Creditum excederet ſcuta quinquaginta quo caſu bononenum vnum pro quolibet ſcuto conſequi valeant, & vtroque caſu Parte inſtante cauſam pro iuſtitia expedire teneantur.

In Criminalibus vero Cauſis in quibus de pecuniaria pœna agitur, eadem Taxa obſeruanda eſt; Sed in Capitalibus de Iure Communi, aut per Statuta, ſcuta decem, & pro alijs pœnis Corporis afflictiuis ſcuta quinque: Et quicquid etiam modicum vltra præfinitam Taxam promiſſum, vel receptum fuerit, in corruptelam Iudicis imputetur, & ad reſtitutionem Parti in Syndicatu teneatur.

SVMMARIVM.

1 *Sportulæ vndè dicantur.*
2 *Sportulæ non debentur Iudicibus ordinariis.*
Fallit ſtante conſuetudine in contrarium, num. 3.
Et non debentur etiam ſi Iudici ordinario ſit datus adiunctus, num. 4
Et etiam ſi ei fuerit commiſſa cauſa per Principem, num. 5.
6 *Sportulæ ceſſante ſtatuto debentur ſecundum conſuetudinem.*
7 *Pœna quæ ſit contra Iudicem accipientem ſportulas indebitè.*
8 *Sportulæ debentur Iudici etiam ſi partes ſe concordauerint.*
9 *Sportulæ nequè debentur Iudici Eccleſiaſtico.*
Niſi adſit conſuetudo in contrarium, num. 10.
11 *Sportulæ non debentur in cauſis pauperum.*
12 *Sportulæ debentur arbitris electis vigore ſtatuti.*
13 *Sportulæ non debentur in cauſis ſummariis.*
14 *Sportulæ non debentur vbi non datur libellus, nec fertur ſententia.*
15 *Sportulæ debentur ab vtraque parte.*
16 *Sportulas non tenetur ſoluere Ciuis ex priuilegio.*
17 *Sportulæ quomodo taxentur quando ſumma non eſt certa remiſſiuè.*

ANNOTATIO.

1 SPortulæ dictæ ſunt quia antiquitus dum iudicium inſtituebatur, & lis conteſtabatur actor, & reus deponebant in æde ſacra ſportulam, in qua erat pecunia, quam qui viciſſet lucrabatur, quæ pecunia Sacramentorum dicebatur, & quia poſtmodum cæptum eſt ex huiuſmodi more Iudicibus honoraria perſolui, ſportulæ Iudicum nomen traxerunt, vt declarant *Fenzon. ad ſtatut. Vrb. lib. 1. cap. 44. num. 5. Alciat. lib. 3. diſpunct. cap. 17. & Caluin. in lexic. littera S. in verbo Sportula.*

2 Notandum tamen eſt, quod etiam de iure communi Iudices ordinarij non poſſunt accipere ſportulas, cum ipſi habeant ſalarium de publico, vt not. *Fenzon. ad ſtat. Vrb. cap. 44. num. 7. Caroc. de locat. & conduct. par. 1. in tit. de ſportul. Iudic.*
3 *num. 40. & Adden. ad Paitel. expedit 68. num. 1.* qui dant concordantes, licet per conſuetudinem induci poſſe, quod ſportulæ Iudicibus ſoluantur voluerint *Fenzo. d. cap. 44. num. 10. Caroc. in d. tit. de ſport. Iudi. num. 41. verſ. contrariam &c.* vbi teſtatur de magis communi opinione, *& Adden. ad Paitell. expedit. 93. num. 24* quicquid contrarium tenuerint Doctores relati per *Fenzon. & per Caroc. in loc. proximè adductis*, Et Iudicibus ordina-
4 rijs non debentur ſportulæ etiam ſi ei fuerit alius delegatus, vt poſt *Bart. Alex. Caſtr. & Bertaz.*
5 per eos relatos firmant *Adden. ad Paitell. d. exped. 93. num. 40.* & etiam ſi eis committatur cauſa, quia adhuc non deſunt eſſe ordinarij, *Ancar. conſ. 201. num. 2. & ſeq. Adden. ad Paitel. d. exped. 93. num. 41. & ſeq.* & vide *Caroc. de locat. & conuen. par. 1. in tit. de ſportul. num. 45. & ſeq.*

Quo verò ad quantitatem ſportularum nos habemus Decretum q. Ducis Vrbini ſuper abbreuiatione litium, de quo mentionem faciant *Adden. ad Paitell. expedit. 68. num. 2.* & diſpoſitionem præſentis ſtatuti, ita vt vlterius non ſit quærendum iuxt. theor. *Bald. in l. gallus 25. §. ſi eius in*

secundo not. ff. de liber. & posth. & not. in puncto de hoc Decreto, *Paitell. d. expedit. 68. num. 10.*
6 Deficiente autem Decreto, vel statuto taxante sportulas illæ debentur secundum consuetudinem, *Rolan. cons. 87. num. 3. vol. 2. Gratian. discep. foren. cap. 55. num. 38. vol. 1. Adden. ad Paitell. d. exped. 93. num. 14.*
7 Pœna autem imposita Iudici indebitè sportulas recipienti vigore huius statuti est pœna corruptelæ, & barattariæ, quæ grauis est vti habetur, *in l. 3. & in l. lex Iulia 7. §. hodie ff. ad leg. Iul. repet.* & not. *Fenzon. in d. cap. 44. num. 11. & seq. & Farinac. de var. ac diuer. crimin. quæst. 111. num. 2. & seq.* licèt de iure communi d. pœnam esse arbitrariam dixerint *Menoch. de arbitr. casu 342. num. 7. & Fenzon. in d. cap. 44. num. 11. & seq.*
8 Sportulæ verò debentur Iudici, seu Consultori, qui iam subijt laborem in studendo, licet partes interim transegerint, seu se concordauerint *Borgn. decis. 41. num. 48. part. 1. Gratian. discept. foren. cap. 561. num. 34. & seq. part. 3. Paitel. expedit. 93. num. 2. & ibi Adden. num. 3. & seq.* Si tamen concordia sit sequuta post conclusionem in causa, vt declarant *Adden. ad Paitel. ibi, nu. 7. & Ciriac. contro. 67. num. 18. & 52.*
9 Quæ quidem sportulæ nequè debentur Iudici Ecclesiastico, nedum Iudici laico, *cap. cum ab omni 10. & ibi Io. Andr. Card. & Abb. de vita, & honest. cler. Gratian. d. cap. 561. num. 3. Adden. ad Paitel.*
10 *d. expedit. 93. num. 22.* Nisi adsit consuetudo in contrarium, *Costa de ratio. rata quæst. 86. num. 1. Adden. ad Paitell. d. expedit 93. num. 23. & Grat. d. cap. 561. num. 8. & seq.*
11 Et Iudices eò magis non debent accipere sportulas in causis pauperum, *Rol. cons. 87. num. 23. lib. 2. Gratian. discept. foren. cap. 55. num. 46. par. 1. Adden. ad Paitell. d. expedit. 93. num. 26. & Caroc. de locat. & conduc. par. 1. in tit. de sport. Iud. num. 49. num. 50.* vbi dicit, neque illas accipi posse a
12 sponte dantibus, neque a miserabilibus personis, vt ibi per eum, illæ tamen debentur arbitris electis vigore statuti, vt not. *Grat. d. cap. 55. nu. 41.* & ante eum *Bald. cons. 38. part. 5. & Adden. ad Paitel. vbi supra, num. 38.* Quicquid sit quo ad arbitros electos extra iudicium, & arbitratores,
13 vt per *Adden. vbi supra num. 37.* Prout nequè ille debentur de iure in causis summarijs, nisi adsit consuetudo in contrarium, vt not. *Rolan. d. cons. 87. num. 21. & seq. Gratian. dict. cap. 55. num. 41. Adden. ad Paitel. d. exped. 93. num. 48. & seq.* qui alios dant concordantes, *& Caroc. de locat. & cond. in d. tit. de sport. Iudic. num. 42. & seq.*
Dum verò in hoc statuto mandatur non esse recipiendas sportulas per simplex sequestrum, vel relaxatione mandati ob suspicionem fugæ facit,
14 quia sportulæ non debentur vbi non est opus libello; nec fertur sententia, vt in d. casibus, vt aduertunt *Ciriac. contro. 67. num. 40. & Adden. ad Paitel. d. expedit. 93. num. 52.*
15 Sportulæ verò debentur ab vtraque parte, si ambæ instant pro expeditione causæ, alias debentur ab illa tantum parte, quæ instat, *Costa de ratio. rata, quæst. 86. num. 6. Adden. ad Paitel. ibi num. 53.* qui dicunt, illas esse restituendas victori a victo appellatione non obstante, vt ibi per eos.
16 Ciues autem ex priuilegio non teneri ad solutionem sportularum voluit *Bertaz. cons. crimin. 109. num. 13. lib. 1.*
17 Quomodo verò sint taxandæ sportulæ pro re petita in iudicio, puta pro possessione, vel si agatur ad diuisionem rei declarant *Adden. ad Paitell. d. exped. 93. num. 46. & seq.*

DE ADVOCATIS, ET PROCVRATORIBVS, & eorum Salarijs. Rubrica XXVI.

ADuocati teneantur requisiti suum Patrocinium fideliter, ac diligenter præstare Ciuibus, Districtualibus, & Forensibus, & si absque legitima causa recusauerint, Iudicis Officio compellantur: Quod si per aliquem exponatur se non habere Aduocatum, siue Procuratorem, Iudex (si sine fraude id exponi cognoscat) Partem non audiat, donec conquerenti de Aduocato, siue Procuratore prouideat. Nullus autem audeat Aduocatis, siue Procuratoribus verbo, vel re iniuriam, vel offensam facere occasione Patrocinij, alioquin pœna ordinaria à Statutis imposita duplicetur, & maior etiam, attenta qualitate iniuriæ à Iudice infligi possit. Et quia omnis labor optat præmium, quilibet Aduocatus habeat, & habere debeat pro suo Salario iuxtà Taxam infra positam.

Et in primis, In Causis Ordinarijs, quæ libras quinquaginta non excedunt, habeat bononenos duos pro qualibet libra: à quinquaginta libris, vsque ad centum bonon. vnum pro qualibet libra; à centum libris supra habeat solidum vnum pro qualibet libra, remanentibus firmis dictis Salarijs respectiue, pro contenta quantitate, dummodo integrum Salarium Aduocati in qualibet magna causa non excedat summam scutorum XX.

In causis verò Executiuis, siue Summarijs habeat Aduocatus medietatem Salarij supra taxati in Ordinarijs: Sed in Interlocutorijs, siue in Articulis, aut Incidentibus,

quæ

quæ in Causis principalibus discutienda essent, nihil recipere possint, sed Salario prædicto contenti remanere debeant; Sicut etiam si contingat appellari super Interlocutoria, siue aliquo Incidenti, vel Emergenti aliud salarium non debetur, quàm quod in principali negocio constitutum est; Nisi tamen Appellatio super prædictis ageretur extra Ciuitatem & Aduocati labor in scribendo augeretur, quo casu etiam Merces pro modo laboris Iudicis arbitrio augenda erit.

In Causis autem Seruitutum, si principaliter in Iudicio deducantur, Aduocatus habeat pro suo Salario libras XII. Si verò per viam exceptionis libras VI. Idemquè Salarium lib.XII. Aduocatus consequatur in Causis, in quibus non est expressa certa quantitas; Quòd si in Progressu Causæ id appareat, iuxtà apparentem quantitatem Salarium præstandum erit.

In Criminalibus verò Causis, in quibus agitur de vltimo supplicio, habeat Aduocatus pro suo Salario Florenos vigintiquatuor: Si verò agatur de pœna relegationis ad Triremes, Mutilationis Membri, vel simili Corporis afflictiua, florenos XII.

Si de Exilio, aut funis ictibus, & similibus pœnis agatur, habeat flor. sex.

Si de Publicatione omnium bonorum, vel Partis agatur, Aduocatus habeat idem Salarium, quod supra in Ciuilibus Causis executiuis, siue Summarijs Constitutum est.

Quòd si agatur simul de pœna pecuniaria, & Corporis afflictiua, Aduocatus vnicum Salarium eligere poterit, quod sibi magis videbitur expedire.

Declarantes Salarium Aduocato, vt supra deberi, si interuenerit à principio Causæ vsque ad finem: Si vero in Causa non fuerit processum vsque ad Sententiam inclusiue, quia videlicet porrecto libello, Pars Confessa fuerit debitum, & intentionem Actoris, vel cum eo se concordauerit, Tunc Aduocatus habeat tertiam partem Salarij debiti; Si verò fuerit processum vsque ad Probationes, & Testium examina inclusiue, habeat medietatem Salarijs: Et postquam fuerit conclusum in Causa, habeat duas tertias Partes Salarij; Post vero factas Allegationes, quamuis contingat Partes ad concordiam deuenire, & à lite aliquo modo discedere, habeat Aduocatus integrum Salarium, ac si Sententia à Iudice lata esset.

Et quia in Causa Appellationis minor Labor adhiberi solet; Ideo in omnibus causis Salarium respectiue pro tertia parte diminutum esse intelligatur.

Si verò contingerit eandem Causam tribus Instantijs terminari, videlicet Instantia principali, Appellationis, & Executionis, pro tali executiua debeatur Aduocato quarta Pars Salarij, si pars enixe contradixerit, & Aduocati industria, & labore opus fuerit: Si vero Pars aquieuerit, vel fuerit Contumax, Sexta Pars Salarij Aduocato, si Causæ adfuerit, debeatur.

Quod si plures Aduocati in vna, eademque Causa Patrocinium præstiterint, singuli integrum Salarium consequi valeant: Sed in Refectione expensarum, eo casu Partem ad vnum tantum Salarium teneri volumus.

PROCVRATOR autem tertiam partem minùs, quàm Aduocatus pro suo Salario in singulis causis respectiue iuxta præcedentes Declarationes consequi, & recipere debeat.

Salaria verò taxari debeant per vnum Notarium Discretum communiter à Partibus eligendum, vel à Iudice comprobandum, iuxtà valorem Rei in Iudicio petitæ, siuè de quo apparuerit per Acta, vt supra diximus; & in Iudicio diuisorio habeatur ratio eius partis, quam Actor sibi adiudicari petierit, talique Taxatio fiat de consilio, & assensu Iudicis Causæ, & præstito per Notarium iuramento, quòd fideliter, ac legitime prædictam Taxationem fecerit.

Taxatione autem approbata à Iudice, si pars infra triduum à die notificationis

comparuerit, & reuideri petierit, Tunc Iudex iterum dictam Taxationem alteri Notario non suspecto committat infra triduum reuidendam, à qua Taxatione sic reuisa, & confirmata nullus reclamare possit, sed post aliud triduum, omni exceptione remota, nulloquè Iuris ordine seruato realiter, & personaliter Iudicis Arbitrio executioni demandetur.

Declarantes etiam, quòd si in vna, eademquè Causa Ciuili, vel Criminali duo Actores, siue Rei existant, Aduocatus, & Procurator vnicum Salarium consequi debeant: Si verò plures Actores, siuè Rei sint, & Causa habeat diuersa Capita, tunc, & eo casu Salarium solummodo duplicetur.

Vtquè Fraudibus omnino occurratur, Addimus etiam, quod Aduocato nihil omnino soluatur, nisi de eius conductione appareat in Actis in primis Comparitionibus, & appareat aliqua Scriptura manu prædicti Aduocati, & tunc post litem contestatam tertia pars Salarij illi præstanda erit: Alia autem tertia pars post productas allegationes: Residuum verò post latam sententiam: Nisi causa aliàs à Partibus concordaretur: omniaquè Pacta, siue obligationes inita, siue initæ contra, vel præter dispositionem prædictam ipso Iure non valeant, & contrafacientes pœna XXV. librarum pro qualibet vice, & ammissionis, siue restitutionis Salarij multentur.

Quilibet autem Aduocatus, siue Procurator, & Notarius proprio eorum Officio fungi debeat, non alieno, prout quandoquè temerariè ab aliquibus fieri solet: Quod si eorum Cauillationibus, vel Friuolis propositionibus expeditio causæ retardabitur; non solum sint Salario, & mercede illius causæ indigni, sed priuati ipso Iure, & ad refectionem damnorum, & interesse litigantibus teneantur.

SVMMARIVM.

1 *Aduocati dicuntur qui clientum causis iuribus, & legibus assistunt.*

2 *Aduocati officium est necessarium, & laudabile.*

Cum eius officium ad publicam vtilitatem pertineat, num, 3,

4 *Procuratores sunt qui facta causarum Aduocatis, & Iudicibus exponunt.*

5 *Aduocatis debetur salarium.*

Etiam non conuentum, n. 6.

Itaut Aduocatu, & Procuratori detur retentio scripturarum, n. 7.

Et illud debetur etiam si partes transegerint, num. 8.

Et illud debetur Aduocato etiam in causa propria saltem ratione interesse, num. 9.

10 *Salarium potest augeri per Iudicem ratione laboris.*

11 *Aduocato, & Procuratori debetur salarium etiam si reportauerint sententiam contrariam.*

12 *Aduocatus non potest petere salarium à pauperibus.*

Licet secus sit quoad personas miserabiles si sint diuites, n. 13.

14 *Salarium Aduocati, Procuratoris, ludimagistri, & similium habet hipotecam tacitam cum priuilegio prælationis.*

15 *Aduocati salarium non augetur ob exceptiones oppositas à reu.*

16 *Aduocato fungenti etiam officio Procuratoris debetur duplex salarium.*

ANNOTATIO.

1 ADuocati dicuntur hisce temporibus qui clientum causis agendis, vel tuendis assistunt legibus, ac iuribus, vt dicit *Fenzon. ad stat. Vrb. lib. 2. cap. 92.* nec non *Caluin. in lexic. littera A. in verbu Aduocati*, Quod
2 quidem officium non minus necessarium, quam laudabile esse dicitur, vt not. *Caroc. de locat. & cundu. par. 1. de fruct. & litis expen. num. 1. & D. Iacob. Bent. nobilis Eugub.* huius statuti olim Compilator in suo tract. *de priuil. Doct. par. 1. priuil. 38 num. 2.* Cum illud fuerit inuentum, vt ijs succurratur, qui Ius suum tueri, & causam dicere ignorant, *l. 1. ff. de postul. l. aduocati, 14. C. de aduoc. diuer. Iud.* & not, *Iac. Beni vbi supra par. 3. priuil. 71. num. 3. & Petr. Greg. Tulos. in sintag. iur. vniuer. lib. 49 cap. 6. num. 35.* Et officium aduocati ad publicam vtilitatem pertinet, itaut eis competant priuilegia publicæ vtilitatis, & priuilegia Doctorum publicè profitentium, vt not. *Fenzon. ad stat. Vrb. d. cap. 92. num. 14. & Iac. Beni. in d. tract. de priuil. Doct. par. 3. priuil. 96. nu. 5. vers. contrarium tamen*, vbi quamplures dat concordantes, & *Hond. cons. 81. num. 50. & seq. lib. 1.*

Verba verò *Procurator*, de quo in statuto nostro intelligitur de Procuratore ad iudicia, non autem de procuratore ad negocia, cum de his loquatur statutum, itaut vbi verba sunt clara non admittatur quæstio voluntatis, ad tex. in *l. ille aut ille, 25. ff. de legat. 2. l. licet Imperator, 77. ff. de leg. 1.* & not. *Carpa. ad stat. Mediol. cap. 429. num. 8. & Fenzon. ad stat. Vrb. d. cap. 92. n. 19.* Procuratores autem sunt qui ambigua facta causarum iũ verbo,

bo,

bo,tum ſcripto Aduocatis,& Iudicibus explicant,
ex quibus ius oritur *l. ſi ex plagis, 53. §. in clino capitolino, ff. ad leg. rod. de iact.* & not. *Fenzon. ad ſtat. Vrb. lib. 3. cap. 92. num. 20.*
5 Quod verò Aduocato debeatur ſalarium,
quod potius honorarium dicitur eſt extra diffi-
cultatem, vt not. *Caroc. de locat. & condu. in dict. tit. de fruct. & lit. expen, num, 3. & ſeq. Adden. ad Paitell. exped. 93. num. 4.* latè *Petr. Ant. Ala. de aduoc. criſt. cap. 10. per tot.* licet illud non ſit con
6 uentum *Caroc. vbi ſupra, num. 8.* latè comprobans
Fenzon. ad ſtat. Vrb. d. cap. 92. num. 58. Rot. deciſ. 124. num. 1. & deciſ. 126. num. 2. part. 4. diuerſ.
Licet ſecus ſit quo ad Procuratores ad lites, qui-
bus ſalarium non conuentum non debetur, niſi
adſit conſuetudo, quod debeatur, *Granut. theor. 12. num. 9. Fenzon. ad ſtat. Vrb. d. cap. 92. num. 58. & 59. & Rota deciſ. 238. num. 1. & 2. par. 1. recen*
7 *tiorum*, Itaut Aduocato, & Procuratori detur
retentio ſcripturarum, *Menoch. de recup. reme. 11. num. 14.* quem reſerendo ſequitur *Carpan. ad ſtat. Mediol. lib. 1. cap. 432. num. 31. Petr. Ant. Ala. de aduoc. criſtia. quæſt. 21. per tot.* Et debetur
8 ſalarium Aduocato, & Procuratori etiam ſi
cliens tranſegerit cum Aduerſario, vt tradunt
Caroc. in d. tit. de fruct. & lit. expen, num. 14. Gratian. diſceptat. Forenſ. cap. 561. num. 34. part. 3. Fenzon. in dict. cap. 92. num. 82. Ala. de aduoc. criſt.
9 *quæſt. 20.* Et ſalarium debetur Aduocato, etiam
ſi in cauſa propria ſit patrocinatus, ac ſi Aduo-
catum pro altero egiſſet, ſaltem ratione dam-
ni, & intereſſe quod paſſus eſſet *Caroc. in d. tit. de fruct. & lit, expen, numer. 26. & ſequen. Fenzon. in d. cap. 92. n. 29. Ala. de aduoc. Criſt. q. 79.*
Licet autem plura dicantur per Doctores quò ad quantitatem ſalarij Aduocatorum, & Procuratorum, vt videre eſt per *Fenzon. ad ſtatut. Vrb. d. cap. 92. num. 32. 33. & ſeq.* illa tamen ceſſant apud nos, cum habeamus ſtatutum clarum, quod determinat quantitatem ſalarij pro Aduocatis, & Procuratoribus, cui omninò eſt ſtandum, vt
aduertit *Fenzon. in d, cap. 92. num. 55. & Ala. de*
10 *aduoc. Chriſt. quæſt. 20. verſ. Quamquam &c.* lice
Iudex poſſit è. ſalarium augere ratione laboris, vt
vt diſponitur etiam in hoc ſtatuto, dicat *Gratian. diſcep foren. cap. 56. num. 4. par. 1.*
11 Salarium verò debetur Aduocatis, & Procu-
ratoribus, licèt reportauerint ſententiam con-
trariam, ita *Aſſlict. ad Conſt. Regn. rub. 82. de ſalar. Aduoc. num. 4. lib. 1.* quem referendo ſequitur *Carpan. ad ſtat. Mediol. lib. 1. cap. 432. num. 11.*
12 Non tamen illud conſequi poſſunt a pauperibus
etiam ſponte dantibus, cum eis teneantur patro-
cinari gratis, *Caroc de locat. & conduc. in d. tit. de fruct. & lit. expen. num. 12.* latè comprobans *Adden. ad Paitell, exped, 93. num. 32. Fenzon. in d. cap. 92. num. 63.* Non autem pro perſonis miſerabili-
13 bus ſi ſint diuites, *Caroc. in d tit. de fruct. & lit. expen. num. 12.* quando verò Aduocatus teneatur
in conſcientia patròcinari gratis pro paupere,
tradit latè *P. Ant. Ala. de aduoc. Chriſt. q. 9 per tot.*
14 Adde prædictis, quod Aduocati Procurato-
res, ludi magiſtri, & ſimiles habent pro eorum ſalarijs hipotecam tacitam cum priuilegio prelationis, vt probant *Barboſ. in l. 1. par. 7. num. 25. ff. ſolut. matr.* vbi teſtatur de communi opinione, *Gratian. diſcep. foren, cap. 257. fere per tot. par. 2. & Gait. de cred. c. 4. quæſt 11. n. 1566. & ſeq.* vbi alios dat concordãtes. & in Salario debito pro defenſione hæreditatis *Poſt, de ſubbaſ. inſpec. 41. n. 41. & ſeq.*
15 Prout non eſt omittendum quod ſalarium
Procuratoris, vel Aduocati non augetur ob exceptiones, quæ opponuntur per reum contra petitionem actoris, vt benè probat *Fontanel. deciſ. 214. num. 17. & 18. par. 1.* dicens, ita ſeruari apud eos in practica.
16 Sicuti etiam quod Aduocatus qui fungitur
etiam munere Procuratoris poteſt duplex ſalarium recipere *Ala. de Aduoc. Chriſt. par. 1. qu. 22.*
Pro declaratione verò verborũ in ſtatuto contentorũ ibi *Pro contenta quantitate* vide *Deci. conſ. 97. n. 10. lib. 2. & Pait. exp. 68. n. 9. & ſeq. et ibi Add. adeũ.*

DE COMPROMISSIS INTER CONIVNCTOS, ET ALIAS PERSONAS facendis. Rubr. XXVII.

IN Cauſis in quibus Via executiua non proceditur inter Coniunctos vſque ad tertium Gradum incluſiuè de Iure Canonico computandum, ad inſtantiam alterius Partis Compromiſſum (ſi ante Litem conteſtatam, ſiue ante terminum datum ad probandum petatur) omnino fieri mandetur.

Item inter Mercatores, & Artifices ſuper eorum Mercantijs, & Artificijs, Connexis, & dependentibus ab eiſdem, vel eorum occaſione.

Item inter Miſerabiles Perſonas, vt Viduas, Pupillos, Orphanos, & ſimiles etiamſi ex vna tantum parte tales exiſtant.

Item inter Socios Partiarios quorumcunque bonorum, ſuper diuiſione facienda, & Dominos, & Laboratores ſuper eorum Differentijs, & Prætenſionibus: Arbitriquè hinc inde eligantur, qui ſint periti illius negocij, vel Artis, & Iudex loco ceſſantis vnum ex Officio eligere teneatur: Taleſquè electi cogi poſſint ad acceptandum Compromiſſum, & laudum ferendum ſpatio ſex Menſium à die facti Compromiſſi, ad pœnam XXV. librarum pro quolibet ipſorum, Cameræ Ducali applicandarum. Coràm quibus Arbitris vtraque Pars infra Menſem à die aſſignationis termini ad Partis inſtan-

tiam decurrendum (quem ad probandum, & probatum habendum per omne genus probationis præsenti Statuto præfixum esse volumus) suam intentionem iustificet, & infra XV. dies immediate sequentes, si quid reprobandum duxerint, reprobent: Possint tamen dicti Iudices compromissarij, si eis videbitur, mittere ad Consilium Sapientis, sumptibus Partium, eorumquè Iurisdictio durare censeatur vsque ad sententiam, si tamen prolata fuerit intra tempus Instantiæ, quæ etiam refectis expensis, vt alias diximus, sanati possit.

Causa verò per Arbitros definita, si aliqua Pars sentiat se læsam, habeat recursum ad D. Potestatem infra V. dies à die Notificationis laudi, & Compromissum iterum fieri petat; Quo casu Iudex, citata Parte, iterum causam compromitti faciat, & eodem modo, & forma in primo Compromisso expressa, quòd duret, & durare debeat per quatuor Menses, à die compromissi, in quibus cogat dictos Arbitros declarare, & laudare ad pœnam suprapositam. Quòd si contigerit secundum Laudum esse contrarium primo, & in aliqua Parte discordare, ita quod non fuerit conforme, possit, & valeat Pars, contra quam latum fuerit, petere infra tres dies à die notitiæ, iterum reuideri per alios Arbitros, & Potestas cogat Partes infra tres dies ad iterum compromittendum eodem modo, forma, & facultate in alijs compromissis expressa: Quòd Compromissum duret solùm spatio duorum Mensium, infra quem terminum compellantur Arbitri omnibus Iuris remedijs opportunis, etiam cum personali detentione, si opus fuerit; definire, & laudare super dicta Reuisione. Quòd verò fuerit conformiter Declaratum, & definitum, siue etiam Laudum, quod transierit in Rem iudicatam; exequi debeat per D. Potestatem, omni penitus exceptione, & reclamatione reiecta, ita quod nullus vlterius audiatur.

Possint etiam Partes in Compromisso nominare Tertium, in casu discordiæ Arbitrorum, alias per ipsos Arbitros discordantes statim coram Prætore, eligatur, & ad eligendum, siue nominandum per eum compellantur: Et Tertius etiam nominatus compellatur ad hoc, vt causa præfinito tempore expediri, & terminari valeat. Quòd si discordia Arbitrorum detegeretur prope finem termini, Tertio electo, tempus vnius mensis prorogetur.

Declarantes etiam, quòd prædicti Arbitri laudare valeant de iure tantùm, nisi aliter à Partibus conuentum sit: Procedere tamen possint de Iure, de facto, & de equitate, habeant Auctoritatem citandi, deferendi Iuramentum, examinandi, & monendi: Et propterea quilibet Iudex teneatur cogere dictos Testes, & Partes ad comparendum, & deponendum; & alia faciendum, quæ pro Iustitia necessaria sint: Et Testibus prædictis, Parte citata, examinatis, & Iuribus hinc inde productis fides adhibeatur, ac si coràm Ordinario examinati, & iura producta fuissent.

Et prædicta locum habeant etiam in Compromisso Voluntario: Possint tamen Partes Instantiam, & terminos abbreuiare, si eis videbitur. Sicut etiam Iudices si controuersiæ, vel Personarum qualitas id requirat; Terminos respectiuè in Compromissis abbreuiare posse æquissimum est.

SVMMARIVM.

1 *Statutum de compromissis est ordinatorium.*
Et est fauorabile itaut in dubio pro eo sit pronunciandum. n. 2.
Et peti potest etiam super articulo, an sit compromittendum, n. 3.
4 *Statutum quod in causis executiuis non fiat compromissum est conforme iuri communi.*
5 *Coniunctorum appellatione veniunt etiam affines.*
6 *Miserabiles personæ plures referuntur.*
Quæ dicuntur tales etiam si sint diuites, n. 7.
8 *Statutum de compromissis non habet locum in causis iuratis.*
Fallit petita absolutione à iuramento, n. 9.
10 *Statutum de compromissis ligat etiam minores.*
Qui tunc possunt compromittere sine solemnitatibus, n. 11.
Declara, vt n. 12.

13 *In-*

13 *Instantia statuti de compromissis currit a die acceptationis illius.*

14 *Compromisso non est locus quando pars habet Instrumentum liquidum.*

Secùs si illud aliqua exceptione potest reddi dubium, num. 15.

Et quando illud petit habens Instrumentum pro se, num. 16.

17 *Statutum de compromissis non habet locum in causa dotis.*

Contrarium tenent alij, num. 18.

19 *Compromissum necessarium si sit expiratum denuo est faciendum.*

20 *Compromissum necessarium dicitur quod fit vigore statuti.*

21 *Clerici non ligantur statuto de compromissis.*

Licet contrarium teneant alij, num. 22.

23 *Causa individua incompromissibilis quo ad vnum est talis quoad alterum.*

24 *Laudum pendente reductione exequitur stante obligatione Cameruli.*

25 *Compromisso non est locus, quando non competit actio proposita.*

Neque stante pendentia litis, num. 26.

Neque stante exceptione impediente litis ingressum, num. 27.

28 *Tertius quomodo eligendus arbitris discordantibus.*

29 *Author laudatus gaudet beneficio statuti de compromissis.*

Licet contrarium tenuerint aliqui, num. 30.

31 *Cessionarius an gaudeat beneficio statuti de compromissis.*

32 *Statutum de compromissis habent locum, si illud ab vna parte petatur.*

Cum Iudex non possit cogere partes ad compromittendum, num. 33.

34 *Statutum de compromissis inter affines non habet locum dissoluta affinitate.*

Etiamsi superstint filij, num. 35.

36 *Compromissum si sit factum in laicum, & Clericum reductio est petenda coram Iudice Ecclesiastico.*

37 *Attentati sunt actus facti pendente compromisso.*

38 *Sententia lata ab vno ex arbitris alio absente est nulla.*

39 *Sententia in qua mandatur fieri compromissum habet vim diffinitiua.*

40 *Mandatum speciale requiritur ad compromittendum.*

Sufficit tamen generale cum libera, num. 41.

Contrarium tenent aliqui, num. 42.

43 *Pæna apposita in compromisso potest exigi.*

Fallit de consuetudine, num. 44.

45 *Compromissum peti non potest in causa appellationis.*

46 *Compromisso pendente an partes possint redire ad Iudicem ordinarium remissiue.*

ANNOTATIO.

DE hoc statuto quod compromissum inter consanguineos, mercatores & socios habeat vim sententiæ iudicialis, & quod in parte conformi exequatur meminit *Rota decis. 320. num. 4. par. 14. recent.*

1 Istud statutum de compromissis esse ordinatorium voluerunt *Scac. de indic. lib. 2. cap. 2. num. 526. Thomat. decis. March. 6. num. 24. & seq.* vbi dicit, secus esse si statutum daret laudo executionem paratam, *Carpan. ad statut. Mediolan. cap. 115. num. 64. Fenzon. ad stat. Vrb. cap. 100. num. 1. Scacc. de iudic. lib. 2. cap. 2. num. 526. Carenu resol. 58. num. 1. & seq.* maximè cum illud non tollat appellationem, seù reclamationem, *Caren. vbi supra, & resol. 66. num. 3.* & est fauo-

2 uorabile *Deci. in l. qui se patres 3. num. 25. C. vnde lib. Soc. Sen. cons. 4. in fin. vol. 1. Pattel. exped. 43. num. 14. & ibi Adden. Scac. de iudic. lib. 2. cap. 2. nu. 28.* Vndè in dubio pro eo est pronunciandum, *Caroc. decis. 98. in fin. Pattell. d. expedit. 43. nu. 14. & ibi Adden. num 3. Grat. discept. foren. cap. 536.*

3 *num. 8. par. 3. Hond. cons. 9. num. 12. vol. 1.* Et peti potest compromissum fieri etiam super articulo, an compromissum fieri debeat, *Gabr. cons. 34. n. 1. lib. 2. Carp. ad stat. Mediol. cap. 115. n. 145.*

4 Et d. statutum, quod in causis executiuis non possit peti compromissum est conforme iuri communi, *Hond. cons. 9. num. 2. & seq. lib. 1.* vbi *num. 16.* hoc declarat quomodo sit intelligendum, *Fenzon. ad stat. Vrb. cap. 100. num. 7. & seq. & Adden. ad Pattel. d. expedit. 43. num. 23. Scacc. de iudic. lib. 2. cap. 2. num. 86.*

5 Coniunctorum autem appellatione, de quibus in hoc statuto quod veniant etiam affines not. *Blanc. de compro. quæst. 1. num. 17. Fusar. de subst. quæst. 369. num. 3. Barbos. de appell. verb. signif. appell. 56. num. 2.* vbi dicit, venire etiam naturales, *Rota decis. 106. num 12. par. 5. rec.*

6 Miserabiles vero personæ vltra viduas pupillos, & orfanos enumeratos in hoc statuto dicuntur senes decrepiti, diuturno morbo fatigati, puellæ virgines, publici pęnitentes, infantes expositi, cæci mutilati membris, leprosi, carcerati prodigi, Vniuersitas, peregrinus, fatuus, Ecclesia, & alij plures, quos refert *Barbos. de appell. verb. signif. appell. 152. num. 2. Nouar. de elect. for. sect. 2. quæst. 1. 2. 3. & plur. seq. per tot. sect. Menoch. de arbitr. casu 66. in addit. & Prass. Ridolph. par. 3. cap. 4. num. 36. & seq. & num. 47.*

7 *& seq.* Quod procedit etiam si d. personæ miserabiles sint diuites, *Barbos. d. appell. 152. num. 6. & Ridolph. d. cap. 4. num. 71.* vbi alios dant concordantes, & dicunt id remitti Iudicis arbitrio, vt ibi per eos.

8 Quod verò d. statutum non habeat locum in causis iuratis voluerunt *Seraph. de priuil. iuram. priuil. 22. num. 47.* dicens habere locum etiam in hærede iurantis *Gabr. commu. concl. de iureiur. concl. 5. num. 11. Gratian. discept. forens. cap. 85. num 76. pars. 5.* & latè comprobant *Adden. ad*

9 *Pattell. d. expedit. 43. num. 11. & seq.* vbi quamplures dant concordantes, *Scacc. de iudic. lib. 2. cap. 2. num. 100. & sequen.* licet id non habere locum petita absolutione a iuramento voluerint *Cagnol. & Barbat.* quos refert, & sequitur *Hond. d. cons. 9. num. 30. lib. 1.*

10 Et supradictum statutum de compromissis compræhendi etiam minores, vt tradunt *Ludo. decis. Perus. 2. num. 1. & seq. Adden. ad Pattell. d. exped. 43. num 76. Ciriac. contro. 380. num. 28. Andreol. contro. 133. in fin.* vbi plures dat concordantes *Fenzon. ad stat Vrb. lib. 1. cap. 100. nu. 52. Scac. de iudic. lib. 2. cap. 2. num. 517. & Rota decis. 36. num. 32. par. 5. recent.* Qui tunc possunt com-

11 promissum facere sine solemnitatibus statuti, cum agatur de obligatione necessaria, vt not.

12 *Fenzon. in d. cap. 100. num. 54. & seq.* latè comprobans, & dicens, requiri tamen solemnitates requisitas de iure communi, nempè authoritatē

Tutoris,

Tutoris, & Decretum Iudicis, & legitimam causam, *Andreol. d. contro.* 133. *num.* 9. *& num.* 16. *& Scac. de iudic. lib.* 2. *cap.* 2. *num.* 531. *& seq.*

13 Tempus autem instantiæ a statuto determinatum non currit, nisi a die acceptationis compromissi, cum ante acceptationem arbiter electus non intelligatur, nec sit arbiter, & compromissum non dicatur factum de iure, nisi sit acceptatum, vt not. *Maran. in pract. part.* 4. *distinct.* 14. *num.* 7. *Gratian. discep. foren.* 62. *num.* 12. *part.* 1. *Adden. ad Paitell. d. expedit.* 43. *num* 53.

14 & d. statutum non procedit quando pars habet scripturam, seu Instrumentum purum, clarum, & liquidum, *Hond. cons.* 9. *num.* 3. *& sequen. lib.* 1. *Paitell. exped.* 43. *num.* 16. *& ibi Adden. num.* 4. *& seq. Scac. de iudic. lib.* 2. *cap.* 2. *num.* 86. *& seq. Rota decis.* 452. *num.* 4. *par.* 1. *rec.* vbi de communi, vel breui liquidandum, *Fenzon. in d. cap.* 100. *num.* 9. secus autem si non sit clarum, sed aliqua

15 exceptione reddatur dubium, *Gratian. discept. foren. cap.* 536. *num.* 6. *&* 7. *par.* 3. *Paitell. exped.* 93. *sub num.* 18. quos refert, & sequitur *Andreol.*

16 *contro.* 102. *in fin.* Nisi tamen habens Instrumentum clarum peteret compromissum, cum possit illius fauori renunciare, secus si nolit, *Alex. cons. vlt. in fin. volum.* 6. *Caroc. decis.* 98. *num.* 3. *Paitel. exped.* 94. *num.* 18. latè *Andreol. d. contro.* 133. *num.* 11. vbi quamplures dat concordantes.

17 Statutum prædictum non habere locum in causa dotis voluerunt *Anguisc. cons.* 96. *per tot.*

18 *& Adden. ad Paitell. d. exped.* 43. *num.* 21. *& seq.* licet contrarium vti verius tueatur *Blanc. de compromis. quæst.* 4. *num.* 20. & sentit *Giurba decis. vlt.*

19 *num.* 22. Si tamen d. compromissum sit expiratum, cum illud sit necessarium, iterum est faciedum compromissum, vt not. *Afflic. decis.* 46. *in fin. Blanc. de compro. part.* 7. *in tit. ex se finitur compromissum, num.* 6. *Adden. ad Paitell. d. exped.* 43. *num.* 36. *Borel. de coprom. glos.* 3. §. 2. *num.* 10. *& seq. Buttigl. de success. theor.* 105. *num.* 23. secus si sit voluntarium, *Adden. vbi supra Scac. de iudi. lib.* 2. *cap.* 2. *num.* 617. *Fenzon. ad stat. Vrb. d. cap.* 100. *num.* 65. Dicitur autem compromissum ne-

20 cessarium quando illud fit vigore statuti *Gratia. discep. foren. cap.* 227. *num.* 12. *par.* 2. *Andreol. d. contro.* 133. *num.* 10. *& contro.* 193. *num.* 25. *Barz. decis.* 63. *num.* 20. *& Rota decis.* 646. *num.* 11. *&* 12. *par.* 4. *receu.* volentes id habere locum etiam si partes voluntariè illud fecerint, dum poterant adstringi, licet illud dici possit voluntarium etiã stante statuto dixerit *Rota apud Merlin. decis.* 205. *num.* 11. *&* 12.

21 Clerici tamen non ligantur hoc statuto passiuè, licet eo gaudeant actiuè, vt tradunt *P. Dian. resol. moral. par.* 3. *res.* 43. *Sperel. decis.* 10. *n.* 27. quãplures adducens ita sentientes, vbi reddit rationẽ, quia d. statutum est arctatiuum, licet sit ordinatorium, vt ibi per eum, *& dec.* 11. *n.* 27. *par.* 1. *Caren.*

22 *resol.* 58. *num.* 1. *& seq.* vbi testatur de veriori, & magis communi opinione, *& resol.* 66. *num.* 1. *& seq.* licet contrarium imò d. statutum esse ordinatorium, & ideo ligare Clericos voluerint *Thomat. decis. March.* 6. *num.* 22. *& seq. & Scacc.*

23 *de iudic. lib.* 2. *cap.* 2. *num.* 204. Si tamen causa non sit compromissibilis quo ad vnum puta Clericum, & sit indiuidua est cognoscenda quo ad omnes per Iudicem ordinarium, *Alex. cons.* 65. *num.* 11. *lib.* 7. *Caren. d. resol* 58. *num.* 2. *vers & quamuis &c.*

24 Pendente autem reductione laudum est exequendum stante obligatione camerali, vt docent *Rugginel. de appel.* §. 2. *cap.* 3. *num.* 538. *verbo laudum*, *Manci. de iuram. par.* 4. *effect.* 244. *in fin. Zacch. de oblig. camer. quæst.* 19. *num.* 11. *& seq. Caren. resol.* 15. *num.* 4. Quid autem dicendum sit, si sit renunciatum reductioni, vel factum pactum non audiendi vide *Carena vbi supra nu.* 1. *& sequen.*

25 Compromisso verò non est locus in alijs casibus, & præcipuè quando Actori non competit actio proposita, *Alex. cons.* 62. *num.* 5. *& sequen. lib.* 7. *Blanc. de compro. quæst.* 4. *num.* 91. quos re-

26 fert, & sequitur *Thob. Noni. cons.* 9. *num.* 2. Neque stante litis pendentia, *Blanc. de compro. in* 4. *quæst. princ. num.* 123. *Lancel. de atten. cap.* 4. *limit.* 14. *n.* 4. *Hond. cons.* 95. *n.* 36. *lib.* 2. *Scac. de iudi. lib.* 2.

27 *c.* 2. *n.* 34. Item quando pars habet exceptionem impedientem litis ingressum, quia illa impedit compromissum fieri, *Capic. decis.* 66. *nu.* 2. *Blanc. de compro. quæst.* 4. *sub num.* 32. quos refert, & sequitur *Scac. de iudic. d. cap.* 2. *nu.* 79. *& num.* 192. *Fenzon. ad stat. Vrb. cap.* 100. *num.* 11. Si potest probari in continenti, aliàs secùs, *Scac. d. cap.* 2. *num.* 193. & aliæ plures relatæ per *Scac. de iudic. d. lib.* 2. *cap.* 2. *num.* 62. *& seq. & per Doctores relatos per eum num.* 198.

28 Tertius verò, de quo in hoc statuto quomodo sit eligendus, an standum sit eius sententiæ, vel teneatur laudare vnà cum alijs vide *Paitel. expedit.* 55. *per tot. & ibi Adden. & Barz. dec.* 22. *num.* 33.

29 Stante autem d. statuto de faciendo compromissum venditor veniens ad defensionem emptoris super lite mota, vt quia teneatur de euictione potest cogere aduersarium ad compromittendũ, vt voluerunt *Bar. Alex. Ang. Castr. Fulgos. Aret. & alij* quos refert, & sequitur *Blanc. de comprom. par.* 3. *num.* 49. vbi testatur de veriori equiori, & magis communi opinione, quam se-

30 quitur, & tuetur vti communem *Fachin. contro. iur. lib.* 2. *cap.* 41. *per tot.* licet contrarium teneant *Silua. cons.* 49. *num.* 70. & alij relati per *Fachin. vbi supra, & Mangil. male allegans Blanc. de euict.*

31 *quæst.* 6. *num.* 4. & an priuilegio d. statuti gaudeat cessionarius, vide *Alph. ab Olea de cessio. iur. tit.* 6. *quæst.* 11. *num.* 47.

32 Supradictum verò statutum de compromissis habet locum si illud ab vna parte petatur, *Grass. de except. excep.* 32. *num.* 110. *Fenzon. ad stat. Vrb. d. cap.* 100. *num.* 27. *Mangil. de euict. quæst.* 13.

33 *num.* 17. Cum Iudex ex se ipso non valeat cogere partes ad compromittendum secundum veriorem opinionem, quam firmat *Paitell. exep.* 94. *num.* 13. *& Scac. de iudic. lib.* 2. *cap.* 2. *num.* 30.

34 qui tamen aliquas afferunt limitationes, quas vide ibi per eos, si tamen in hoc statuto comprehenderentur affines appellatione coniunctorum statutum non haberet locum affinitate dissoluta, *Ludo. decis. Perus.* 2. *num.* 17. *Fenzon in d. cap.* 100. *nu.* 23. latè comprobans, & dicens, illud esse faciendum inter virum, & vxorem, vt ibi per eum, plenè *Scac. de iudic. lib.* 2. *cap.* 2. *num.* 208. *& seq.* vbi hoc ampliat etiam si supersint fi-

35 lij, vt ibi per eum *num.* 211. & compromissum fieri non posse in Iudicem ordinarium tanquam arbitrum, sed tanquam arbitratores, & amicabilem compositorem tradunt *Vant. de nul. ex defect. iurisd. num.* 174. *vers. sed nunquid &c. Scacc.*

remissiuè de iudic. dict. lib. 2. cap. 2. num. 571.

36 Si tamen compromissum sit factum in laicum, & Clericum appellatio vadit ad Iudicem Ecclesiasticum tanquam digniorem, vt docent *Maran. in pract. par. 6. de appell. num. 392. & seq. Thes decis. 14. num. 2. in fin.* & post *Bald. Salic. Mart. Vran. & Bruno. a Sole per eum relatos Barbos. de offic. Episc. allegat. 108. num. 9. in fin.* licèt contrarium teneat *Grat. discept. foren. cap. 100. num. 51. par. 1.*

37 Actus verò facti pendente compromisso sunt attentati, & sic reuocandi, ita *Lancell. de attent. par. 2. cap. 15. per tot.* vbi ampliat, hoc esse verum non solum si factum fuerit compromissum sed etiam, si solum petitum fuerit, vt ibi per eum.

38 Addo prædictis, quod sententia lata ab vno ex arbitris alio absente est nulla, *Vant. de nullit. ex defec. iurisd. num. 182. Ant. Gomez ad leg. 38. Taur. num. 4.* vbi dicit, secus esse de iure canonico vno arbitro absente, & requisito, *Pattell. expedit. 55. num. 13. & 14. Ciriac. contr. 471. num. 34. Rota in Fanen. pradii 9. Maij 1642. §. nec releuat, &c. coram R. P. D. Carillo*, licet *Ciriac. ibi* videatur facere differentiam inter compromissum voluntarium, & necessarium, vt ibi per eum, *num. 38.*

39 Et sententiam in qua mandatur esse faciendum compromissum habere vim diffinitiuæ not. *Magon. decis. Lucen. 73. num. 15. Pattell. exped. 94. in fine, Scac. de appel. quæst. 17. limit. 47. memb. 1. n. 197.*

40 Ad compromittendum autem requiritur mandatum speciale, itaut generale non sufficiat, *Maran. in pract. par. 6. actu. 2. num. 8. Blanc. de comprom. quæst. 3. num. 56. Boer. decis. 283. nu. 16. & 17. Fenzon. ad stat. Vrb. d. cap. 100. num. 30. & seq.* vbi sentit, hoc habere locum etiam in com-

41 promisso necessario, & præcipuè quoad electionem arbitrorum, & licet sufficere mandatum generale cum libera voluerint *Fenzon. ibi num. 39. & Eugen. cons. 1. num. 47. lib. 1.* qui dant con-

42 cordantes, contrarium tamen tenent *Camil. Borell. in summa decis. tit. 66. num. 176. & Cardo. in pract. Iudi. in verbo Procurator. num. 26.* quos referendo sequi videtur *Barbos. de claus. claus. 35. num. 27.*

43 Pœnam autem appositam in compromisso exigi posse in casu, quo quis arbitris parere voluit testantur *Gratian. discep. foren. cap. 721. num. 25. & seq. par. 4. & Caren. resol. 92. per tot.* qui

44 dant concordantes, illam tamen non exigi de consuetudine testatur doctus *Massin. de confiscat. bonor. quæst. 22 num. 77.*

45 Nota vlterius quod compromissum peti non potest in causa appellationis, *Ruginell. de appell. §. 10. glos. 3. num. 27. Maran. in pract. part. 6. de compro. num. 31.*

46 Quando verò liceat vni ex partibus pendente compromisso redire ad Iudicem ordinarium, siuè simus in compromisso voluntario, siuè necessario tradunt *Lancell. de atten. par. 2. cap. 15. nu. 6. & num. 164. Costa de re integr. distin. 21. & Adden. ad Pattell. expedit. 43. num. 62.* ipsos consulas.

DE FERIIS. Rubrica. XXVIII.

Diebus in honorem Dei Omnipotentis, & Sanctorum eius dicatis nullatenus in Curia Ius reddatur: Sunt autem, qui seriatim sequuntur. Dies omnes Dominici, Dies Festiuitatum Beatissimæ semper Virginis, & SS. Apostolorum, Dies Circumcisionis Domini, Epiphaniæ, S. Antonij, S. Sebastiani, S. Blasij, S. Gregorij, S. Ioseph, S. Georgij, S. Marci, SS. Mariani, & Iacobi, Inuentionis S. Crucis, S. Vbaldi, & eius Translationis, S. Bernardini, S. Barnabæ, Natiuitatis S. Ioannis Baptistæ, S. Mariæ Magdalenæ, S. Annæ, S. Petri ad Vincula, S. Dominici, S. Laurentij, S. Augustini, Decollationis S. Io: Baptistæ, Dedicationis S. Michaelis Archangeli, S. Hieronymi, S. Francisci, S. Lucæ, Omnium Sanctorum, Commemorationis Defunctorum, S. Caroli, S. Martini, S. Catharinæ, S. Nicolai, S. Ambrosij, S. Luciæ, à Vigilia Natiuitatis Domini, vsque ad Circumcisionem, Dies Cinerum, Omnes sextæ Feriæ, seu dies Veneris totius Anni, à Dominica Palmarum, vsque ad Octauam Paschatis Resurrectionis Domini, Tres dies Penthecostes, Dies Ascensionis Domini, Dies Festiuitatis Sacratissimi Corporis D. N. IESV Christi.

Propter Hominum quoque vtilitatem, siue publicam lætitiam sequentes Dies sunt Feriati, Videlicet dies, in quo fit Consilium Generale, dies omnes Nundinarum de Mense Maij, & de Mense Septembris, quas descripsimus supra, sub Rub. de Nundinis, Præterquam de his, quæ aguntur occasione Nundinarum: Item sex vltimi dies Carnispriuij, Item dies Feriarum, quæ propter Messes, & Æstiuos Calores inductæ sunt, Incipiendo à kal. Iulij vsque ad Festum Assumptionis Beatæ Mariæ, & dies Vindembiarum, quæ durent per XX. dies à die Banni præscripti à Magistratu; Ab his tamen Messium, vel Vindembiarum Ferijs excipiantur Causæ, siue Differentiæ, quæ occasione Messium, vel Vindemmiarum inter Dominum, & Colonum orirentur. Item Causæ

Execu-

Executiuæ cuiuscunque generis, & Instrumentorum, in quibus Causæ cognitio non requiratur, Siue Apocarum, in quibus Apocis dictis Ferijs esset renunciatum, Causæ omnes Appellationum Diuisionis, Mercedum, & Restitutionis in integrum, Nec non Causæ Criminales, & aliæ à Statutis exceptæ, in quibus non obstantibus dictis Ferijs, Ius petentibus reddatur.

S V M M A R I V M.

1 *Feria vnde dicantur, & de illarum diuisione remissiuè.*

2 *Statutum de ferijs est ordinatorium.*

3 *Feriarum tempore nullus actus fieri potest in Iudicio.*

Itaut si in d. tempore feratur sententia sit nulla, num 4.

5 *Ferijs inductis in honorem Dei partes non possunt renunciare.*

Secus inductis in vtilitatem hominum, n. 6.

7 *Doctor intelligitur secundum legem quam allegat.*

8 *Ferijs censetur renunciatum si Iudex assignet diem feriatum partibus præsentibus.*

9 *Procurator generalis potest ferijs renunciare.*

10 *Statutum non potest tollere ferias in honorem Dei, & Sanctorum.*

Nisi essent feriæ ab ipso statuto inductæ, nu. 11.

Et in dubio non censetur tollere ferias inductas in honorem Dei, num. 12.

13 *Feriarum tempore potest dari Tutor, vel Curator.*

Decreta autem interponi non possunt, num. 14.

Possunt tamen celebrari Instrumenta, num. 15.

Licet aliqui contrarium teneant, num. 16.

17 *Feriæ non obstant in causa dotis.*

Licet contrarium teneant alij, num. 18.

19 *Feriarum tempore non potest fieri executio,*

Quicquid sit tempore feriarum in vtilitatem hominem, num. 20.

Et quando illa fit de mandato Rotæ, num. 21.

Et pro re contenta in sententia, num. 22.

Possessio verò capi potest in d. tempore, num. 23.

24 *Feriarum tempore non possunt examinari testes.*

Nisi iurassent in die Dominico, num. 25.

Vel si examinentur de consensu partium, n. 26.

27 *Appellatio potest interponi tempore feriato.*

28 *Feriati dies in dilationibus includuntur.*

29 *Suspectus de fuga capi potest tempore feriato.*

30 *Feriæ non obstant in causis summarijs.*

Fallit in ferijs inductis in honorem Dei, nu. 31.

Neque in causis Ecclesiasticis, & in alijs, n. 32.

A N N O T A T I O.

1 De origine feriarum, & vndè dicantur
feriæ, & de illarum diuisione latè
agunt *Scac. de iudi. lib. 2. cap. 5. nu. 1.
& seq. & Fenzon. ad stat. Vrb. lib. 1.
cap. 58. num. 1. & seq.*
Supradictum statutum de ferijs est
2 ordinatorium, & ideo circa illud est attendendus
locus iudicij, *Scac. de iudi. lib. 2. cap. 5. num.
189.* qui testatur de communi opinione, *Fenzon.
ad stat. Vrb. d. cap. 58. num. 42*
3 Tempore autem feriarum nullus actus fieri potest
in iudicio, alias actus est nullus ex defectu iurisdictionis,
quæ tempore feriarum in Iudice
conquiescit, *l. 1. ff. de feri. cap. fin. & ibi Canon.
eod. tit. Vant. de nullit. ex defect. iurisd. num. 129.
Gratian. discep. foren. cap. 516. num. 10. par. 3. Fenzon.
ad stat. Vrb. d. cap. 58. num. 28. & seq.* vbi hoc
limitat, quando actio esset peritura, vt ibi per
eum, *Scac. de iudi. lib. 2. cap. 5. num. 17. & seq.*
4 Ita vt si tempore feriarum lata sit sententia illa
sit nulla, *Bersasb. de Episc. lib. 1. par. 2.* vbi excipit
quinque casus, *Gratian. discep. foren. cap. 898.
num. 13. par. 5. Andreol. contro. 243. num. 16.* benè
*Rota in Eugub. dotis 9. Maij 1642. §. sed quoad,
coram R. P. D. Roias* vbi de hebdomada sancta,
licet per statutum in aliquo casu feriæ sint sublatæ,
cum statutum laicale non possit tollere ferias
inductas in honorem Dei, vt infra dicetur,
& comprobat *Rota in decis. supra proximè adducta,*
5 & sententia lata tempore feriarum est nulla etiã
parte non opponente, cum ferijs inductis in honorem
Dei, & Sanctorum partes non possint
renunciare, *cap. fin. & ibi Canonistæ de feri. Maran.
in pract. part. 4. distin. 16. num. 85. Gratian.
discep. foren. d. cap. 898. num. 13. Andreol. d. contr.
243. num. 27.* qui dant concordantes, quicquid
6 sit quò ad ferias inductas in vtilitatem hominum,
quibus partes possunt renunciare, *Thesa.
decis. 39. num. 1. Gail. obseru. 53. num. 16. lib. 1.*
vbi dicit in causa procedendo ferijs tacitè renunciatum
videri, latè *Andreol. d. contro. 243.
num. 17. Fenzon. ad stat. Vrb. d. cap. 58. num. 36.*
vbi dicit d. renunciationem fieri non posse in
præiudicium Iudicis, vt ibi per eum, & in his
terminis intelligo *Rotam apud Posth. de manut. dec.
415. in fin.* vbi habetur, quod sententia est nulla
tempore feriarum pacto opponente, alias secùs,
cum illa intelligenda sit de ferijs inductis in vtilitatem
hominum, in quibus terminis loquitur,
7 *l. 1. §. si prætor, ff. de feri.* Cum Doctor intelligendus
sit secundum legem quam allegat, *Rolan.
cons. 95. num. 9. lib. 3. Caren. resolut. 48. num. 9.*
8 Censetur autem per partes ferijs renunciatum
quando Iudex pro ferenda sententia assignat diẽ
feriatam partibus præsentibus, vt post *Adden. ad
Salic. et Bair,* per eum relatos firmat *Andreol. d.*
9 *contro. 243. num. 16.* ferijs autem prædictis potest
renunciare Procurator sine speciali mandato,
*Gallera. de renunciat. cap. 118. num. 9. Sola ad
Constit. Sabaud. in tit. de feri. glos. 3.* quos referendo
sequitur *Andreol. d. contro. 243. sub num. 20.*
10 Statutum autem non posse tollere ferias inductas
in honorem Dei, & Sanctorum vltra adducta
supra tradunt *Gratian. decis. March. 144. nu. 5.
et seq. Carpan. ad Stat. Mediolan. lib. 1. cap. 110.
num. 4. Menoch. de arbitr. lib. 1. quæst. 30. num. 11.
et Rota in d. Eugubina dotis, § nec obstat etc.* Nisi
11 tamen tolleret ferias a se inductas, *Soccin. cons.
116. num. 12. lib. 4* & statutum generaliter tol-
12 lens ferias non censetur tollere ferias inductas
in honorem Dei, & Sanctorum, *Alex. cons. 53.
num. 10. lib. 5. Gratian. dict. decis. March. 144.
num. 14.*

13 Datio

13 Datio autem tutoris, & curatoris fieri potest
tempore feriarum in honorem Dei, & Sancto-
rum post tex. *in l. 2. ff. de fer.* tradunt *Aret. in l. si
expressim, 19. col. 7. de appell. & rela. Ias. in l. 1.*
14 *§. 1. num. 6. ff. de fer.* licet in d. diebus non posse
interponi per Iudicem Decreta, not. *Simoncell. de
decr. lib. 1. tit. t. inspect. 1. num. 84. Scacc. de iudic.
lib. 2. cap. 5. num. 205. & Fenzon. ad stat. Vrb. lib. 1
cap. 58. num. 11.* vbi testatur de communi, & ve-
riori opinione illam limitando, vt non habeat
locum in casu necessitatis, & fauore piæ causæ,
15 Sicuti in d. diebus feriatis in honorem Dei, &
Sanctorum posse celebrari Instrumenta etiam
apposito iuramento tenuerunt *Corn. de absol. a
tura. par. 4. casu 18. num. 13. Card. Mantic. de ta-
cit. lib. 3. tit. 15. num. 13. Fenzon. ad stat. Vrb. d. cap.
58. num. 13. & seq.* vbi testatur de veriori, & ma-
gis communi opinione *Marescott. var. resol. lib. 2.
cap. 20. num. 11. & seq.* & hanc pariter opinione m
communem esse, etiam si Instrumentum fiat in
die Dominico testatur *Balth. Thomas. in suis tract.
var. tom. 2. de tutor. & curat. tit. 19. num. 1081.*
cum quibus pertransit *Rota decis. 777. num. 3. &*
16 *seq. par. 4. diuers.* Licet contrarium tenuerint
*Carpan. ad stat. Mediol. cap. 324. num. 160. & seq.
lib. 1. Gait. de credit. cap. 2. quæst. 5. num. 2117.* &
alii relati per *Balth. Tomas. in d. tit. 19. num. 1080*
quam tutiorem pro anima dixit *Fenzon. in d. cap.
58. num. 18. & seq.*

17 Quod verò feriæ non obstent in causa dotis,
voluerunt *Ias. in l. 1. §. 1. num. 8. ff. de fer. Campeg.
de dote in 1. par. princ. quæst. 88. num. 1.* vbi de-
clarat si mulier sit pauper *Alex. in l. 1. num. 11. ff.
solut. matr. Bald. Nouell. de dote in 5. par. princ. nu-
mer. 3. & 4.* qui testatur de communi opinione,
Andreol. controuer. 243. num. 37. & semper se-
quendum esse quod fauet doti in dubio dicit *P.*
18 *Boss. de dote, cap. 9. §. 12.* Licet contrarium tuea-
tur *Fachin. controuers. iur. lib. 10. cap. 36. per tot.*
nisi mulier esset pauper, & esset alimentanda ex
d. dote, vt ibi per eum, cum quo pertransit *Scac.
de iudic. lib. 2. cap. 5. num. 59.*

19 Addo prædictis quod executio sententiæ fieri
non potest tempore feriarum in honorem Dei,
& Sanctorum, vt tradunt *Asin. in pract. §. 31. vers.
concludendum est &c. Post. de subhast. inspect. 29.
num. 101. et seq. Thesaur. decis. 95. num. 1. et seq.*
vbi quid in hebdomada sancta, *Rota in Bononien.
prædij 16. Iunii 1642. coram R. P. D. Pentingerio
post princ.*

20 Licet illa fieri possit in die feriata in vtilitatem
hominum introducta, *Abb. in cap. fin. num. 20. et
ibi Adden. de iudic. Post. d. inspect. 29. num. 102.* vbi
21 concordantes, & quando illa fit de mandato Ro-
tæ, *Rota apud Buratt. decis. 688. num. 12. et in d. Bo-*
22 *nonien. prædii post princ.* & pro re contenta in sen-
tentia *Batr. in cap. fin. in princ. et num. 24. de iudic.
Guidopapa decis. 215. num. 5.* quos referendo sequi-
23 tur *Rota in d. Bononien. prædii post. princ.* Possessio-
nem tamen capi posse in die feriata maximè ex
capite successionis, vel simili dixerunt *Fenzon.
ad d. cap. 58. num. 41. et Rota decis. 104. num. 3. par.
11. recent.*

24 Testes verò tempore feriarum examinari, &
iurare non possunt, *Specul. de fer. §. sequitur num.
6. Farinac. de test. quæst. 80. num. 55. Fenzon. ad*
25 *stat. Vrb. d. cap. 58. num. 27.* Nisi testes iurassent
in die iuridico, quia tunc examinari possunt, *Fa-
rinac. d. quæst. 80. num. 56. Fenzon. d. cap. 58. num.
27. Scac. de iudic. lib. 2. cap. 5. num. 73.* Et exami-
26 nentur de consensu vtriusque partis *Farinac. vbi
supra, num. 57.* vbi concordantes. Potest tamen
27 appellatio interponi tempore feriato, licet illa
prosequi non possit, *Fenzon. in d. cap. 58. num. 8.
Scacc. de appell. quæst. 12. num. 51.*

28 Dies feriati in dilationibus includuntur, cum
tempus probandi sit continuum, nisi tamen fe-
riæ absorberent totam, vel maiorem partem di-
lationis, vt tradunt *Gail. pract. obser. lib. 1. obser.
53. num. 12. Adden. ad Pract. Vestr. lib 5. cap. 4. n. 7
Fenzon. in d. cap. 58. num 5. et seq. Maran. in pract.
par. 6. in 3. acta. num. 8.*

29 Suspectus vero de fuga capi potest tempore
feriato etiam in honorem Dei, *Asin. in pract. §. 31.
cap. 2. ampliat. 13. num. 1. et seq. Fenzon. ad stat.
Vrb. d. cap. 58. num 32. Grass. de excep. in prælud.
num. 137.* qui alios adducunt ita sentientes, *Scac.
de iud. lib. 2. cap. 5. num. 28. et seq.*

30 Addo vlterius quod feriæ non obstant in cau-
sis summariis, *clem. sæpè, 2. de verb. signif. Ma-
ran. in pract. par. 4. dist. 16. num. 85. Scacc. de iudic.*
31 *lib. 2. cap. 5. num. 171.* Si sunt feriæ introductæ in
vtilitatem hominum, secus si in honorem Dei,
& Sanctorum, idem *Scacc. in d. cap. 5. num. 23.* vbi
dat concordantes, neque d. feriæ habent locum
in causis Ecclesiasticis, *Scac. d. cap. 5. num. 86.* &
32 in quampluribus aliis causis, quæ recensentur
per *Bertach. de Episc. lib. 1. in princ. num. 14. &
seq.* & per *Scacc. de iudic. d. lib 2. cap. 5. ferè per tot.*
ipsos consulas, cũ non omnia hic deceat referre.

QVALITER CREDITA EX INSTRVMENTIS CHIROGRAPHIS, & Partitis cassari debeant. Rub. XXIX.

VT facilius appareat de Solutione Debitorum, nec aliqua super illis controuersia oriatur, Statuimus, quod in posterum solutiones omnes, quæ in dies fiunt vigore Instrumenti, annotentur in forma manu Notarij Rogati, in Margine dicti Instrumenti, & eo legitimè impedito manu Notarij ab eo Substituti: Sicut etiam in Instrumentis Defunctorum obseruandum erit, vt per Notarium Substitutũ de licentia Magistratus, talis solutio annotetur. Quòd si Notarius sit absens à Ciuitate, nec eodem die eius reditus speraretur; possit Alter rogari de solutione. & soluens terminũ xv. dierũ, habita

habita fide à dicto Notario, eam præsentare debeat primo Notario, ad hoc, vt in Margine Instrumenti dictam solutionem describat, recepta mercede pro medietate. Si verò propter antiquitatem, siue incuriam ignoretur Notarius, possit alter de licentia D. Locumtenentis de solutione rogari.

Cœterum si debitum ex Chirographo soluatur, laceretur statim Chirographum, nisi vltra, aliquid faciendum contineret: Quo casu fiat recepurum in eodem Chirographo, & remaneat penes Creditorem, donec facienda impleantur, ac deinde, vt supra laceretur. Et si debitum appareat in Partitis, facta solutione, pariter è contra solutio iuxta solitum annotetur, & debitum cassetur.

SVMMARIVM.

1 *Creditor recipiens solutionem tenetur facere qaietationem de summa recepta.*
Non tamen tenetur facere quietationem generalem, n.2.
3 *Creditor recipiens partem debiti censetur illam recipere ad bonum computum.*
Nisi faciat apocam per residuo, n.4.
Vel pro resto, n. 5.
6 *Quietatio generaliter facta omnia comprahendit.*
7 *Quietationes probant si testes dicant, habere notam manum scribentis.*

ANNOTATIO.

1 CReditor qui recepit solutionem a suo debitore tenetur ei facere quietationem, & receputum de summa recepta *l. sicut, 26. & ibi Bald. C. de liber. aqu.* & not. *Gratian. discep. foren. cap. 260. num. 9. par. 2.* qui plures dat concordantes. *Ciriac. controu. 267. num. 3. & Adden. ad Capic. Latr. decis. 21. num. 1.*
2 *par. 1.* Non tenetur autem facere debitori quietationem generalem sibi soluenti aliquam pecuniarum quantitatem ex aliqua causa particulari, sed solum quietationem particularem pro illa summa, quam soluit, vt docent *Bald. in l. 3. §. contrariorum, ff. de reb. credit. Gratian. d. cap. 260. num. 9. Ciriac. d. controu. 267. num. 3.* vbi plures dat concordantes, *& num. 6.* Cum quietatio generalis dicatur captiosa *Ciriac. d. controu. 267. nu-*
3 *mer. 6. Gargiar. Iun. cons. 21. num. 19. lib. 1.* Et creditor recipiens partem debiti licet faciat apocam debitori præsumitur illam partem recepisse ad bonum computum, & non censetur aliam partem remisisse, vt tradunt *Bero. cons. 192. num. 1. lib. 3. Asin. de execut. §. 4. cap. 52. num. 2. Roma. singul. 699.* & alij quos refert, & sequitur *Grass.*
4 *de excep. excep. 25. num. 14.* Nisi tamen ei fecerit apocam pro residuo, vel ad complementum totius summæ, quia tunc præsumitur totum debitum ei fuisse solutum, vt late comprobat *Grass. d. excep. 25. num. 16.* vbi plures dat concordantes, *Gratian. discep. foren. cap. 486. num. 34. par. 3. & Rota apud Merlin. de pignor. decis. 52. num. 11. & decis. 94. num. 20. & decis. 141. num. 18 apud eundem*
5 *Merlin. vbi supra.* Et idem est si dictum fuisset *pro saldo. Rota apud Buratt. decis. 344. num. 18. & in Rauennaten. dotis 11. Aprilis 1644. coram Card. Cor-*
6 *rado, §. Eoque magis &c.* Quietatio tamen generaliter facta omnia compræhendit etiam incogitata, *l. si de certa 31. & ibi Bart. C. de transact. Paris. cons. 150. num. 11. lib. 3. Corn. cons. 29. per tot. lib. 1. Surd. decis. 117. num. 11.* & latè comprobat *Rota apud Merlin. de pignor. decis. 100. num. 10. & seq. & decis. 80. num. 8. & seq.*
7 Dictæ tamen quietationes, & recepura probant licet non sint solemniter recognitæ, si adsint testes deponentes habere notam manum scribentis, cum illæ fieri soleant priuatè, & sine testibus, *Rota apud Buratt. decis. 382. num. 5. & apud Card. Seraph. decis. 1163. num. 5. & decis. 570. num. 2. par. 1. diuers & in Bononien. dotis 16. Martii 1629. in fin. coram R. P. D. Merlino.*

DE PRÆSCRIPTIONIBVS. Rub. XXX.

CReditor, qui ex causa Mutui, vel alterius Contractus fuerit negligens in petendo debitum per Annos XV. Nisi de iudiciali, siue extraiudiciali Interpellatione legitimè docuerit, præsumatur Iuris præsumptione facta Solutio, nisi contrarium per Creditorem legitimè probetur, vel nisi contraria Præsumptio præualens adduceretur: Et durante Præsumptione prædicta, Instrumenta quæcunque nullam omnino faciant fidem, & exequi non valeant, exceptis Minoribus XXV. annis, Locis Pijs, Communitatibus, Dotibus petendis, & repetendis, & si quæ alia consimilem causam habeant. Quòd si Creditor etiam in vim Chirographi, seu Partitæ Libri Rationum legitimè confecti alicuius Artificis per Decennium steterit; nec interim iudicialiter, siue extraiudicialiter debitorem interpellasse, vt supra, legitimè docuerit; Similiter Solutio facta præsumatur, nec post dicti Temporis lapsum, & moram

quicquam

quicquam amplius à Debitore, siue eius Hæredibus petere possit. Si verò quis Creditor sit ratione famulatus, Nutritij, aut operis præstiti post biennium non audiatur, dummodo Dominus iurauerit satisfecisse; Et ad iurandum Dominus non admittatur, Si Creditor de iudiciali, vel extraiudiciali interpellatione doceret. Hæc de Præscriptionibus Crediti dicta sint.

Si quis verò habuerit, vel possederit rem aliquam per se, vel suos Auctores, seu Auctorem Auctoris per spatium XV. Annorum continue, pacifice, bona fide, & iusto titulo, & super ea fuerit sibi mota lis, talis mouens non audiatur, Nisi ageretur, vt diximus, de interesse Minoris XXV. Annis, Loci Pij, Miserabilium Personarum, vel de Dote, vt supra, aliàs dicto tempore probato, Agentes Præscriptione repelli posse, & deberi Mandamus.

SVMMARIVM.

1 *Statutum de præscript. est decisorium.*
2 *Statutũ de præscr. non comprabendit Clericos passiuè*
Actiuè verò Clerici eo gaudent, n.3.
4 *Statutum de præscr. est de iure vallidum.*
Et procedit etiam in credito iurato, n.5.
Ac etiam cum mala fide, n.6.
Licèt contrarium teneant alij, n.7.
Quod tamen declaratur, n.8.
9 *Statutum de præscr. procedit contra forensem quando petitio fit in loco statuti.*
Contrarium si contractus sit factus in loco statuti & solutio alibi fuit destinata, n.10.
11 *Statutum de præscr. non babet locum in actione reali.*
Et non comprabendit actionem competentem pro legittima, n.12.
Nequè habet locum in actionibus mixtis, n.13.
Neque in donatario, n.14.
Nequè comprabendit actionem realem pro legato, n.15.
Nequè illum qui rem vendicat, n. 16.
Neq; quando competit actio in rem scriptã, n.17
Licèt comprabendat creditorem ex actione personali cum hipothecaria accessoria, n.18.
19 *Statutum de præscr. comprabendit etiam creditorem ex quasi contractu.*
Ratio affertur, n.20.
21 *Statutum de præscr. si requirat bonam fidem, illa non præsumitur.*
22 *Statuto de præscr. non est locus stantibus coniecturis in contrarium.*
Et vt sit locus d. statuto debet dari de solutione, num. 23.
24 *Statutũ de præscr. non babet locum in fructibus dotis.*
Comprabendit tamen fideiussorem babentem cessionem, n.25.
Non tamen babet locum in fructibus census, num.26.
27 *Sententia exequi non potest post 15. annos stante statuto de præscr.*
28 *Solutionis præsumptio si cesset ob malam fidem reuiuiscit illa superueniente.*
29 *Solutionis præsumptio oriens ex statuto debet allegari per debitorem.*
30 *Restitutio ex capite ignorantiæ datur contra præscriptionem statutariam.*
Licet contrarium teneant aliqui, num. 31.
Ignorantia autem debet esse ex omni parte probabilis, n.32.
33 *Salarium famulorum quando dicatur præscriptum ex statuto.*
Et statutum de præscriptione salarii famulorum non procedit in mercede artificum, & Notariorum, n.34.
Neque in mercede calculata, n.35.

ANNOTATIO.

1 STatutum supradictum de præscriptionibus est decisorium, vt not. *Fenzon. ad stat. Vrb. lib. 1. cap. 158 num. 76. & Rota coram Card. Lancell. Senio. 10. Iunii* 1580. relata per *Fenz. vbi supr.* Et ideo non
2 comprædhendit Clericos passiuè, vt not. *Boss. de stat. Vrb. præscrip. cap. 19. num. 205. Fenzon. ad stat. Vrb. d. cap. 158 num. 77. & Sperell. decis. 135. num. 85. par. 2.* qui dant concordantes, ita vt non comprædhendat Clericum hæredem laici dum illa non erat completa contra laicum, vt not. *Sperell. d. decis. 135. num. 124. & seq.* vbi hoc benè comprobat, & dicit, hoc non habere locum quando Clericus vteretur statuto in agendo, vt
3 ibi per eum, *num. 131.* Eo autem Clericus gaudet actiuè ratione priuilegiatiua, vt post *Abb. Felin. Surd. Grass. Sperell. D. Deluca, & Rotam* per me relatos probaui supra *in prælud. n. 178.* declarando, vt per *Rota decis. 52. n. 19. & seq par. 12. rec.*
4 Quod quidem statutum inducens præscriptionem est vallidum vti ex rationabili causa conditum, vt probant *Gratian. discep. foren. cap. 994. num. 7. par. 5. Andreol. controuer. 135. num. 11. Thomat. decis. Marcb. 155. num. 4 & decis. 222. num. 1. & Altograd. cons. 53. num. 14. & seq. lib 2.* Et ha-
5 bet locum etiam in credito iurato, cum tollat fidem Instrumentis, & scripturis, ex quibus creditum probari potest, quod statutum facere potest, vt probant *Castr. Alex. Gabr. & alii* quos sequitur, & refert *Fenzon. ad stat. Vrb. d. cap. 158. num. 38.* vbi concordantes, Ita vt iuramentum ex eis non probetur, vt considerant *Fenzon. ad d. cap. 158. num. 38. Thomat. d. decis. 222. num. 7. Andreol. contr. 135. n. 11. Rub. in sing. Rot. Rom. tom. 2 circa stat. interp. ad d. stat. 158. n. 1. & seq.* vbi testatur de communi, & tutiori opinione, *Rota decis. 346. num. 4. par. 6. recent.* & alij per me relati *alleg. foren. 11. n. 6.* quicquid contrarium voluerit *Gratia. disc. foren. cap. 883. in fin.* Ac etiam cum mala fi-
6 de, quia licet quamplures Doct. voluerint dict. statutum

statutum de præscr. cum procedere cum mala fide, & præcipuè Ciriac. controu. 321. num. 55. Adden. ad Rot. decis. 6. par. 3. recent. & Rota per Post.
7 de suaboati. decis. 119. per tot. d. tamen opinio non est tuta, cum contrarium teneant Bart. Bal. Ang. Castr. Ias. Cuman. Guid. Pap. Aret. Corn. Felin. Ripa. Barba. Boss. & Bertaz. per me relati d. alleg. 11. num. 10. quorum aliqui testantur de ve-
8 riori, & verissima opinione, d. tamen contraria opinio potest habere locum in terminis statuti inducentis præscriptionem actionis ex solo cursu temporis, secus tamen est quando statutum non tollit actionem creditori competentem, sed stante illius negligentia per spatium quindecim annorum inducit præsumptionem solutionis, qua præsumpta tollit fidem Instrumentis itaut nullam faciant probationem, vt facit statutum nostrum, quia tunc allegans d. præsumptam solutionem dicitur esse similis ei, qui soluit, & ideo dari non potest de mala fide, ac si solutio ex publico Instrumento probata esset, vt declarant Fenzon. in d. cap. 158. num. 7. & seq. Thomat. d. decis. 222. num. 2. Altogr. cons. 53. num. 24. & seq. lib. 2. Post. resol. 127. num. 16. Rota apud Merlin. decis. 124. num. 12. & alij per me relati d. alleg. 11. num. 12. Maxime quando solutioni nulla fuit apposita dies, vt probaui ego d. alle. 11. n. 15
Statutum prædictum excipit causam dotis, & alios casus similes, qui autem dicantur casus similes recenset Boss. de stat. Vrb. præscr. glos. 19. num. 61. ponit triginta casus, & vltra in quibus d. statutum locum non habet, ipsum consulas, & Rota apud Gregor. XV. decis. 489. num. 16.
9 Statutum prædictum habet locum etiam contra forensem, quando petitio per forensem fit in loco statuti, vt tradunt Doct. communiter in l. cunctos populos, 1. C. de Sum. Trin. & fide cath. Adden. ad Rot. decis. 6. num. 51. & seq. par. 3. recent. Pract. Ridolph. par. 1. cap. 8. num. 205. Rot. apud Merlin. decis. 124. num. 3. & decis. 555. num.... par. 4. recent. tom. 3. & alij plures per me relati alleg. foren. 11. num. 22. Quicquid contrarium te-
10 nuerint aliqui per me relati, d. alleg. 11. num. 21. licèt contrarium dicendum sit quando contractus celebratus fuit in loco statuti, & solutio alibi fuit destinata, quia in d. casu statutum loci vbi est destinata solutio attenditur, non autem statutum loci contractus, vt declarant Adden. ad Rot. d. decis. 6. num. 53. & seq. par. 3. recent. Pract. Ridolph. d. cap. 8 num. 205. & seq. Rota decis. 3. num. 10. & decis. 64. num. 11. par. 8. recent. & dixi ego in d. allegat. foren. 11. num. 24.
11 Non tamen habet locum d. statutum in creditore, ex actione reali, cum ipse non dicatur verè creditor vti loquitur d. statutum, Gabr. cons. 148. num. 7. lib. 2. Marcsc. variar. resol. lib. 2. cap. 67. num. 27. qui plures dat concordantes, Theod. Rub. in singul. Rotæ Rom. tom. 2. Circa stat. Vrb. cap. 158. num. 14. & Rota apud Cenc. decis. 230. num. 7. & decis. 372. in fin. par. 4. recent. tom. 2. &
12 apud Duran. decis. 210. num. 9. Et ideo d. Statutum non compræhendit actionem competentem pro legitima, vel eius supplemento, Gratian. discep. foren. cap. 807. in fin. par. 5. Theod. Rub. in d. cap. 158. num. 33. Rota apud Greg. XV. dec. 489. num. 15.
13 & ibi Adden. Prout neque habet locum in actionibus mixtis, vt est petitio hæreditatis, & aliæ Rota. d. decis. 489. num. 16. & ante eam Gabr. cons. 8. num. 14. & seq. lib. 1. Neque in donatario qui
14 non est verè creditor, vt post Cuman. Card. Tusc. & Fulgos. per eum relatos firmat Barbos. de appel.
15 verb. signif. appell. 63. num. 6. Neque compræhendit actionem realem pro legato Theod. Rub. in d. cap. 158. num. 16. vbi duas allegat Rotæ decisio-
16 nes, Neque compræhendit illum qui rem vendicat vti suam ratione dominij, dum statutum loquitur de creditore, Peregr. de iure fisc. lib. 5. tit. 1 num. 202. Theob. Non. cons. 39. num. 18. Fenzon. ad stat. Vrb. d. cap. 58. num. 20. Scapuc. de Saluian. lib. 2. quæst. 23 num. 4. Neque quando competit actio
17 in rem scripta, quæ æquiparatur actioni reali, Bart. & alij in l. 3. §. quod met caus. Gabr. cons. 8. num. 22. lib. 1. & cons. 148. num. 8. & 9. lib. 2.
18 Habet tamen locum d. statutum in quolibet creditore habente actionem personalem, & etiam hipotecariam illi accessoriam, cum ipse dicatur verè, & propriè creditor, vt declarant Boss. de stat. Vrb. præscr. cap 23. num. 11. Fenzon. ad stat. Vrb. d. cap. 158. num. 51. & seq. & sentit Thob. Non. cons. 39. num. 19. Bardell. cons. 43. per tot. & Gabr. d. cons. 8. num. 3. lib. 1. & cons. 148. num. 8. lib. 2. & sentit Andreol. controu. 135. num. 18. & deducitur ex verbis statuti tollentis fidem Instrumentis in Instrumentis autem semper apponitur hipoteca bonorum, vel obligatio cameralis, ex vna autem parte Statuti declaratur alia, Soc. iun. cons. 46. num. 4. vol. 4. Alba. cons. 36. num. 3. Mascar. de gener. stat. interp. concl. 2. num. 112. Alias nunquam ferè haberet locum statutum, quod non debet esse elusorium, vt aduertit Bossi. de stat. Vrb. præscr. cap. 23. num. 11. licet contrarium quando agitur contra tertium possessorem teneat Scapuc. de Sal. lib. 2. quæst. 23. num. 3. & seq.
19 Statutũ supradictũ de præscriptione loquens de creditore ex causa mutui, vel alterius contractus videtur quod compræhendat etiam creditorem ex quasi contractu, maximè cum eadem sit ratio in vno, quæ in alio, vt not. Gait. de credit. in princ. tract. nu. 15. & seq. vbi attendit communem vsum loquendi Barbos. in loc. commun. loco 16. num. 10. Fenzon. ad stat. Vrb. d. cap. 158. num. 13. & seq. Rota apud Card. Seraph. decis. 730. num. 1. & seq. licet contrarium teneant Gabr. cons 8. in princ. lib. 1.
20 Et quando in statuto adsunt verba generalia venire etiam quasi contractus not. Theod. Rub. in singul. Rotæ Rom. tom. 2. de Stat. cap. 158. num. 7.
21 Si tamen statutum requirat ad præscribendum bonam fidem, illa non præsumitur, sed est probanda Tiraq. de præscr. glo. 2. ver. d tamen Crau. cons. 201. sub num. 13. Natt. cons. 581. num. 21. quos referendo sequitur Seraph. de priu. iuram priu. 13. nu. 53.
22 Quod verò huic statuto non sit locus stantibus præsumptionibus in contrarium vltra disposita in statuto tradunt etiam Theod. Rub. in d. cap. 158. num. 5. Rota apud Cenc. de Cens. decis. 332. in fin. & apud Zuffi. de legit. proc. crim. decis. 6. in fin.
23 Vt autem sit locus d. statuto de præscr. debet dari de solutione, non autem negari debitum, quia si debitum negetur non habet locum statutum Adden. ad Rot. decis. 6. num 69. & seq. par. 3. rec. Andreol. contr. 171. num. 3. qui dant concordantes, licèt d. præsumptam solutionem admitti etiam negato debito, voluerit Theod. Rub. in sign. Rotæ Rom. tom. 2. circa stat. Vrb. d. cap. 158. num. 11.
Quia in hoc statuto de præscr. excipitur causa dotis, vt obseruant etiam Andreol. controu. 135. nu. 12. & Rota decis. 574. num. 11, apud Bich. illud ha-
24 beret tamen locum in fructibus dotis, qui præ-
scri-

scribuntur per spatium d.16.annorum, vt voluerunt *Fenz. ad stat. Vrb. lib. 1. cap. 137. n. 52. & seq. & d. cap. 158. nu. 47. & Rot. decis. 671. num. 1. & seq. par. 4. recen. tom. 3.* vbi hoc benè declarat quomodo procedat, & apud *Card. Mant. decis. 151. num. 4. & 5.* licèt contrarium tenuerit *Andreol. d. contro. 135. num. 12. & seq.*

25 Statutum supradictum comprǽhendit etiam fideiussorem, qui soluit, & reportauit cessionem contra principalem, si non agat intra d. tempus, vt not. *Fenzon. ad stat. Vrb. d. cap. 158. num. 56. & Rota decis. 346. nu. 26. par. 6. rec.* vbi dat con-
26 cordantes. Non tamen comprǽhendit fructus census, in quo tot requiruntur prǽscriptiones, quot sunt anni, vt tradunt *Fenzon. ad stat. Vrb. d. cap. 158. num. 51. & sequen. Rota apud Merlin. de pignor. decis. 35. num. 14. & decis. 47. num. 6. par. 13. rec. & apud Bich. decis. 33. num. 15.*

27 Addo prǽdictis, quod sententia non potest exequi stante d. statuto post quindecim annos, per quos prǽsumitur facta solutio, vt declarant *Fenzon. ad d. cap. 158. num. 67.* vbi quamplures adducit *Rota Romana* decisiones, eadem *Rota apud Merlin. decis. 125. in fin. & in Romana pecuniaria 5. Maij 1631. coram R. P. D. Pirouano.*

28 Prǽsumptio solutionis inducta ex hoc statuto licèt cesset ob malam fidem inductam ex lite desuper mota, reuiuiscit tamen ex die, qua creditor iterum negligens fuit, vt not. *Fenzon. ad stat. Vrb. d. cap. 158. num. 64. & seq.* benè *Rota apud*
29 *Biebium decis. 449. num. 24.* Debet tamen d. exceptio prǽsumptǽ solutionis allegari, aliàs Iudex non potest dè illa supplere, *Surd. decis. 24. num. 1. & seq. & ibi Hodier. num. 1. & seq.* qui alios dant concordantes, & in terminis prǽscriptionis tradunt *Cancer. var. resol. part. 1. cap. 18. num. 27. Thom. decis. March. 44. num. 21. Ciriac. controu. 307. in fin. & Giurba decis. 17. n. 7.*

30 Restitutio tamen contra hanc statutariam prǽscriptionem datur ex capite probabilis ignorantiǽ, vt latè comprobant *Fenzon. ad dict. cap. 158. num. 88. & seq.* vbi quamplures adducit Rotǽ decisiones *Adden. ad Rot. decis. 3. num. 7. & seq. par. 3. rec. Rota apud Greg. XV decis. 425. in fin. & decis. 360. num. 11. par. 6. rec.* cum aliis per me relatis *d. alleg. foren. 11. num. 25.*

31 Quǽ opinio vltra quod habet quamplures contradictores, vt videre est apud *Adden. ad Rot. d. decis. 3. num. 2. & seq* dicentes, articulum esse valdè inuolutum, & in sibi contrariari etiam summos legum vertices, & apud *Sperell. decis. 135. num. 138. lib. 2.* & dixi ego *d. alleg. 11. nu. 26.*

32 Vt tamen habeat locum, ignorantia debet esse ex omni parte probabilis, sine ruga, & non labefactata aliqua scientiǽ prǽsumptione, vt declarant *Maresc. var. resol. cap. 67. num. 40. lib. 2. Altogr. cons. 94. num. 14. et 29. lib. 1. Adden. ad Rot. d. decis. 3. num. 67. et seq.* & alij plures per me adducti *d. alleg. 11. num. 27. et seq.*

33 Quò verò ad salarium famulorum, quod illud prǽsumatur solutum post biennium maximè accedente iuramento domini, vti habetur in hoc statuto plura adducit *Andreol. contr. 245. per tot.* vbi dicit, hanc prǽsumptionem esse iuris, & de iure, ita vt non possit probari contrarium, & de iure communi, dominum non posse cogi ad iurandū an illud soluerit, nec ne videas ibi per eū

34 Dicta prǽsumptio statuti inducta in mercede famulorum non habet locum in mercede artificum, & Notariorum not. *Ciriac. contro. 307. nu. 4.* vbi dicit, ita fuisse pluries iudicatum, & non in-
35 telligitur de mercede calculata inter partes, vt not. *Rebuff. de salar. famul. glos. 13. in primo tom.* quem refert, & sequitur *Gratian. Discept. forens. cap. 273. in fin. part. 2.* vbi testatur de veriori opinione,

AGENTI HIPOTHECARIA NON EST NECESSARIA EXCVSSIO, Et quod in Saluiano concedantur Subhastationes. Rubrica XXXI.

CReditores quibus res, & bona aliqua sunt, vel erunt in posterum pro suis Creditis obligata, & hipothecata, possint ipsa bona, & res prosequi, & vendicare à quolibet Possessore, vel Detentore, si probauerint Debitores possedisse tempore obligationis, & antea per biennium, non obstante, quòd prius personalem non intentauerint Actionem, vel quòd contra suos Debitores, vel eorum hǽredes bonorum Excussio non sit facta: Nisi per talem bonorum possessorem assignarentur alia bona Debitoris expedita, in quibus executio fieri possit cum effectu absque alia contradictione, & Creditori integrè satisfieri.

Vtque diuturnis dilationibus occurratur, Addimus etiam, quòd in Saluiano Interdicto bona in tenutam capta seruata forma Statuti subhastari possint, & valeant.

SVMMARIVM.

1 *Actio hipotecaria est actio realis.*
Et dicitur remedium petitorium, n. 2.
Et in dict. iudicio proceditur ad subhastationem, num. 3. & num. 17.
Et illa sequitur rem, & datur contra quemcunque tertium possessorem, num. 4.
Et contra vnum tantùm in solidum, n. 5.
6 *Hipotecaria agens contra tertium possessorem habentem causam a debitore tenetur probare dominium, num. 6.*

Et eò magis si non habeat causam a debitore, num. 7.
8 Creditor in hipotecaria tenetur excutere principalem debitorem.
9 Bona libera non dicuntur quæ sunt penes tertium possessorem.
10 Subhastatio non datur de iure in Saluiano,
Cum repugnet natura Saluiani, n. 11.
Itaut ad subhastandum in Saluiano requiratur licentia Principis, n. 12.
11 Statutum concedens subhastationem in Saluiano est validum,
Contrarium tamen tuetur Scapuc. de Saln. n. 14.
Itaut d. statutum confirmatum in forma commuri vti contra ius dicatur nullum, n. 15.
Potest tamen sustineri attenta forma Confirmationis, de qua, n. 16.
18 Saluianum potest cumulari cum actione hipotecaria.
19 Bona si subhastentur in Saluiano vigore statuti sunt liquidandi fructus.

ANNOTATIO.

1 Actio hipotecaria est actio realis, *Bart. in l. 1, n. 4. C. de Saluian. inter. Merlin,*
2 *de pignor. lib. 5. quæst. 58. num. 3.* Et dicitur iudicium petitorium *Gait. de credit. cap. 4. quæst. 7. num. 676. Scapuc. de Saluian. lib. 1. quæst. 3 num. 3. Merlin, in d. quæst. 58. num. 5. Posti. de subhast. inspe.8, 38, num. 50. Rota decis. 161. num. 16. par. 6.*
3 *recen.* Et in eo proceditur ad subhastationem bonorum pro plena satisfactione creditoris, *Neguf. de pign. par. 1. membr. 1. in prin. Merlin, in d. quæst. 58. num. 5. ver. vndè est remedium, Posti. de subhas. quæst. 38. num. 43. & seq.* vbi declarat, *Rota in Imolen. bonorum 11. April. 1633. coram R. P. D.*
4 *Ghisilerio* Et illa vti actio realis sequitur rem, & sic datur contra quoscunque tertios bonorum possessores, *Hond. conf. 17. num. 11. lib. 2. Surd. conf. 162. num. 11. lib. 2. Gratian. discep. forens. cap. 141. num. 4. par. 1. Merlin, de pignor. d. lib. 5. quæst. 59. num. 3. Rota apud Cenc. de censf. decis. 19.*
5 *in fin.* Et illa competit etiam contra vnum tantum possessorem in solidum pro toto credito, *Merli. in d. quæst. 59. in princ. et Cenc. de cens. quæst. 98. num. 29. et seq.* qui dant concordantes, *Rota apud Cenc. de censf. decis. 542. n. 4. et 5.*

Pro extremis autem probandis in actione hipotecaria dum agitur contra tertium possessorem statutum supradictum solum requirit probationem, debitorem processisse tem de tempore obligationis, vel antea per biennium, a cuius dispositione non est recedendum per theoricam *Bald. in l. gallus 29. §. si eius in 2. not. ff. de libe. et posth.* cum quia pertransit *Aldonit. conf. 1. num. 27. et conf. 82. num. 5.* Quod quidem crederem habere locum tam si tertius possessor conuentus habeat causam a debitore, siuè non stante dictione *A quolibet possessore, vel detentore*, quæ est vniuersalis, ita vt omnia comprehendat, *Menoch. conf. 33. num. 21. lib. 1. De Ponte decis. 3. num. 4. Barbo. dictio. 320. num. 1. Aug. Grat. dict. 210. num. 1.*
6 Cum secus sit de iure communi, cuius vigore creditor agens hipotecaria contra tertium possessorem habentem causam a debitore tenetur probare dominium directum vtile, vel quasi debitoris, vel rem fuisse in bonis, & de bonis debitoris cum d. actio fundetur in proprietate, & dominio hipotecam constituentis, vt declarant *Neguf. de pign. part. 8. membr. 1. num. 6. Merlin. de pign. lib. 5. quæst. 68. num. 9. & seq. Hond. conf. 25. num. 30. & seq. vol. 2. Pattell. exped. 81. nu. 7. & seq. Rota apud Merlin. ibi. decis. 91. num. 4. &*
7 *Gait. de cred. cap. 4. quæst. 7. num. 699.* Et eò magis quando creditor agit contra possessorem non habentem causam a debitore, vt post *Bald. Corn. Ang. Neguf. Pacif. Misign. Gomez*, & alios per eum relatos firmat *Merlin. in d. quæst. 68. num. 16. & seq. & Pattel. d. exped. 81. num. 7. & seq.*
8 Et licèt creditor non possit obtinere in actione hipotecaria cōtra tertium possessorem, nisi prius egerit contra debitorem actione personali, & contra eius hæredem, & fideiussorem, si adsit, *auth. hoc si debitor, C. de pignor. l. debitores 10. C. de pignor.* & tradunt *Pacif. de Salui. inspec. 2. cap. 1. num. 72. Neguf. de pign. par. 8. membr. 1. nu. 9. Merlin, de pignor. d. lib. 5. quæst. 69. num. 1. & seq. Pattell. exped. 21. in princ. & Gait. de cred. par. 4. quæst. 7. num. 305.* Et sic facta contra eos legitima excussione, *Neguf. in d. memb. 1. nu. 11. Merlin. in d. quæst. 69. num. 1. & seq.* vbi declarat quando dicatur facta legitima excussio, *& Pattel. d. exped. 21. in prin.* qui dant concordantes, Hoc tamen expræssè corrigitur per statutum nostrum, dum in eo conceditur creditori ius agendi hipotecaria contra tertios possessores, etiam non intentata prius actione personali contra debitorem, & absque eo, quod fuerit facta aliqua excussio, quod quidem creditoribus est non parum fauorabile, & ideo d. statutum non esse odiosum, nec strictè intelligendum, vti reducens rem ad priora iura Codicis testatur *Merlin. de pign. in d. lib. 5. quæst. 69. n. 1. ver. & ideo &c.*

Declara tamen d. statutum dum concedit tertio possessori modum se eximendi a iudicio hipotecariæ assignando creditori agenti tot bona expedita, in quibus possit exequi facere pro eius credito sine contradictione, & io eis integraliter satisfieri, vt bona expedita non dicantur quæ sunt penes tertium possessorem, *glos. & Bald. in l. 2. C. quan. fiscus &c. Angel, in 3. neque in auth. defidetuf. Card. Albaz. conf. 8 sub num. 39,* quos re-
9 ferendo sequitur *Peregr. decis. 48. num. 20.* Quod verò dispositio d. statuti mandantis, quod tertius possessor non possit conueniri quando adsunt alia bona libera, in quibus actori possit satisfieri procedit in actione hipotecaria, vti habetur hic, non autem in Saluiano faciunt notata per *Pattel. exped. 47. num. 52. & seq.*
10 Addo prædictis, quod de iure communi immissus ex Saluiano non potest ad subhastationē, vel adiudicationem bonorum deuenire, vt tradunt *Pacif. de Salvian. inspec. 4. cap. 1. num. 141. & seq. Scapuc. de Saluian. lib. 3. quæst. 11. num. 4. & ibi. Adden, plenè Posti. de subhast. inspect. 38. num. 1. & seq. & Rota decis. 161. num. 14. part. 6. recen. & apud Duran. decis. 109. num. 1.* Cum subhastatio regulariter conueniat actioni personali, non autem actioni reali, *Scac. de iudic. lib. 1. cap. 97. sub num. 25. Posti. d. inspect. 38. num. 31.*
11 Itaut repugnet naturæ saluiani, & iuris communis dispositio, vt res per illud auocata possit vendi, vt dicit *Posti, in d. inspect. 38. num. 13. Pract. Ridolph. par. 2. cap. 6. nu. 90. et Rota d. decis. 161. num. 13. et 14. par. 6. et decis. 83. num. 7. apud*
12 *Posti. de subhas.* Et ideo ad subhastationem faciendam in Saluiano requiritur licentia Princi-

pis, &

pis, & commissio obtenta in signatura in statu Ecclesiastico *Pract. Ridolph. d. par. 2. cap. 6. num. 41. & n. 93. Post. d. inspect. 38. nu. 27. & seq.* vbi docent quomodo prædicta practicentur, *Rota apud Post. de manut. decis. 296. num. 1. Nigr. de subbast. cap. 4. §. 19. num. 11.*

13 Valere tamen hoc statutum, & stilum concedens creditori facultatem subhastandi bona in Saluiano tenent *Gratian. decis. March. 208. num. 11. Post. de subbast. d. inspect. 38. num. 36. Nigr. de subbast. cap. 12. num. 18.* & ita seruari in Regno dicit *Gait. de credit. cap. 4. quæst. 7. num. 797.* Et eo magis si pars in seruatione terminorum nihil opposuerit, *Post. d. inspect. 38. num. 42. & in addit. ibi. num. 10.* de quo dubitat *Nigr. d. cap. 12. in fin.*

14 Contrariam tamen opinionem d. statutum, & stilum subhastandi bona in Saluiano esse contra ius vti verius latè comprobat *Scapuc. de Salu. lib. 3. quæst. 11. per tot.* vbi respondet omnibus contrarium tenentibus, & sententiam concedens immisso ex saluiano facultatem subhastandi esse nullam dixit *Rota apud. Duran. decis. 109. num. 1.*

15 Vndè d. statutum vti contra ius, & non confirmatum in forma specifica, sed in forma communi remanet inuallidum, vt docent *Gratian. Adden. ad Buratt. Adden. ad Gregor. XV. & Rota in locis relatis supra in prælud. num. 77. & num. 80.* vbi dixi idem esse si statutum sit exorbitans, Nisi ta-

16 men dicamus, quod cum d. confirmatio facta fuerit cum clausula, *licita tamen, & honesta, & dumodo Sac. Canon. & S. Concil. Decretis, & Const. Apost. non repugnent,* dicantur confirmata etiam statuta contra ius, vt ex *Pigan. & Rot.* per me adductis probaui supra in *prælud. in fin.* vbi etiam alia consideraui.

17 In bonis tamen captis per hipothecariam sine dubio proceditur ad subhastationem *Eugen. cons. 65. num. 86. lib. 1. Gait. de credit. cap 4. quæsit. 7. num. 798. Post. de subhast. d. inspect. 38. num. 44.* vbi alios dat concordantes, *Rot. a. decis. 161. nu. 16. & seq. par. 6 & apud Post. de subbast. decis. 77. num. 1. & seq. & decis. 98. num. 9. & seq.* & dixi *supra, num. 3.*

18 Saluianum verò quod possit cumulari cum hipotecaria etiam si verba finalia libelli videantur inferre ad saluianum probat *Merlin. de pignor. lib. 5. quæst. 77. num. 33. & seq.*

19 Antequam autem subhastentur bona vigore supradicti statuti si saluiano, admissa validitate illius, debet fieri liquidatio fructuum, qui creditum diminuerunt, ad effectum vt subhastatio fiat pro credito certo, *Post. dict. inspect. 38. in fin. Rota apud eum decis. 56. num. 11. & seq. & decis. 74. num. 8.*

DE EXECVTIONE PRIVATÆ SCRIPTVRÆ. Rubrica. XXXII.

SI quis manu propria Scripturam fecerit, vel ab alio factam subscripserit, in qua confiteatur se debitorem alicuius ex quacunque Causa, seu aliter Partes inter se conuenerint, talis Scriptura valeat, & habeat vim publici Instrumenti: Et si per Creditorem fuerit in iudicio producta, Iudex ad eius instantiam, cogat debitorem Iureiurando per eum, siue Actuarium deferendo, ad recognoscendum, an ipsius manu scripta, vel subscripta sit, & contenta in ea vera sint, & si Confessus fuerit, siue eo negante per duos Testes idoneos subscriptos, vel non subscriptos probatum fuerit, quòd viderint dictum Debitorem dictam Scripturam facere, aut subscribere, siue contenta in ea vera esse, paratam habeat executionem contra Debitorem: Et si Debitor conuictus fuerit de Mendacio, condemnetur in duplum, Dimidium Pœnæ Cameræ Ducali, Residuum verò Parti applicandum. Eandem executionem mereatur, si talis Scriptura manu Tertij scripta sit, & duobus, vel tribus Testibus notata, & ab ipsis recognita, vel per Comparationem litterarum legitimè factam, cum alijs adminiculis comprobata, etiam si per Debitorem recognita non fuerit. Prout etiam eandem executionem mereatur, si Debitor in respondendo, seu in non recognoscendo contumax sit.

SVMMARIVM.

1 *Statutum de executione scripturæ priuatæ est ordinatorium.*
2 *Scriptura priuata est quæ fit non a persona publica.*
3 *Scriptura priuata distinguitur in Apocam, Antapocam, & Singrapham.*
Apoca est per quam creditor facit receputum debitori, n. 4.
Singrapha est quæ a pluribus, quæ in alicuius rei fidem parifcuntur scripta est, num. 5.
Antapoca est quæ fit per debitorem creditori de debito, n. 6.
7 *Statutum compellens ad recognoscendam propriam scripturam procedit etiam in scriptura manu tertij confecta de illius ordine.*
8 *Scripturam ad recognoscendam cogitur quis mulcta indicta, & captis pignoribus.*
Etiam si scriptura sit alterius puta Patris, domini, & simil. n. 9.

10 Sri-

10 *Scriptura habetur pro recognita si Iudex pronunciat, illam pro recognita,*
Et a d. Decreto Iudicis non datur appellatio, num. 11.
12 *Scriptura priuata semper potest recognosci, si non fuit oppositum.*
Ita vt si pars non opponat non requiratur recognitio, n. 13.
14 *Subscribens scripturam priuatam tenetur ad omnia in ea contenta.*
15 *Sriptura priuata recognoscitur per testes descriptos, & qui viderent illam scribere.*
Vel per testes habentes notam manum cum adminiculis, num. 16.
Quæ non habent locum in scripturis, quæ fieri solet parte absente, num. 17.
18 *Apoca manu tertij scripta quomodo sit recognoscendam remissiuè.*
19 *Statutum imponens pęnam dupli neganti scripturam propriam concordat cum iure communi,*
Quæ pæna non habet locum si negatio fiat per errorem, & sine dolo. nu. 20.
Et si negatio sic reuocata ante litem contestatam, num. 21,
22 *Comparatio litterarum quomodo fiat, & quæ requirat remissiuè.*
23 *Scriptura recognita probat, licèt recognoscent neget contenta in ea esse vera.*
24 *Scriptura priuata non retrotrahitur quò ad hipotecam in damnum tertii.*
Cum hipoteca in scriptura priuata oriatur a die recognitionis, num. 25.
26 *Sriptura priuata habens vim publici Instrumenti quando concurrat cum instrumento.*

ANNOTATIO.

1 SVpradictum statutum de execut.
priu. script. est ordinatorium,
non autem decisorium, *Fenzo. ad statut. Vrb. lib. 1. cap. 83. num. 26.*
Rota apud March. de commiss. par. 2. decis. 2. quam refert *Fenzon. vbi supra*, Et illud dans executionem scripturæ
priuatæ recognitæ laudabile appellat *Gallés. de oblig. cam. quæst. 27. num. 11.* & illud esse vallidum not. *Capb. cons. 454. num. 33. vol 3. & Genua de script. priu. quæst. 4. num. 44. & num. 204.*
2 Scriptura autem priuata dicitur, quæ fit non a
publica persona, & per se non habet authoritatem, nisi aduersarius illam confiteatur, vel nisi
per comparationem alterius scripturæ, subscriptione ipsius aduersarij, & testium, qui subscripserunt probetur contrarium, vt not. *Innoc. in cap. 1. num. 3. de fide instrum. Reboff. de chirog. & cedul. recog. num. 2. & Genua de script. priu. lib. 1. quæst. 1. nu. 3. & seq.* vbi alias adducit eiusdem
3 scripturæ priuatæ descriptiones, & illa diuiditur
in tres species, nempè in Apocam, Antapocam,
& Singtapham, & illam continere etiam librum
rationum, & Epistolam notant *Bart. Ias. Caccialup. Curt. Lanfr. Purpur. & communiter Doctores in l. admonendi 31. de iureior.* & post *Genua Scacc. Mascar. & Reboff.* per eum relatos scribit *Gait. de credit. cap. 2. tit. 8. num. 2593.*
4 Apoca dicitur alio nomine apodissa, quæ pro-
priè dicitur receptio debiti facta per creditorem
debitori, *Fenzon. in d. cap. 83. num. 4. Genua de script. priu. lib. 1. quæst. 2. num. 2. Gait. de credit.*
5 *d. cap. 2. tit. 8. num. 2594.* Singrapha verò dici-
tur illa, quæ a pluribus, qui in alicuius rei fidem
paciscuntur scripta est, *Genua de scrip. priuat. d. quæst. 2. num. 4. Gait. in d. cap. 2. tit. 8. num. 2596.*
6 Antapoca verò est propriè illa, quæ fit per debi-
torem creditori de debito, quæ propriè appella-
tur schedula, seu Chirographum, quia in eo de-
bitor se obligat creditori, *Ripa, & alii relati per Genua. in d. quæst. 2. num. 3. Gait. in d. tit. 8. num. 2595.* Et de d. antapoca loquitur statutum no-
strum in princ. & aduertit *Fenzon. ad statut. Vrb. lib. 1. cap. 83. num. 3.*
7 Statutum autem prædictum compellens ad re-
cognoscendam propriam scripturam habet etiã
locum in scriptura manu tertij confecta, & de
illius ordine conscripta *Felin. in cap. cum inter. 13. de sent. & re iudic. Card. Tosch. pract. concl. littera S. concl. 640. num. 1.* quos refert, & sequitur *Posth.*
8 *de manut. obseru. 98. num. 10. in fin.* Et ad recogno-
scendam scripturam quis cogi potest mulcta in-
dicta, & captis pignoribus, *Fenzon. ad Stat. Vrb. d. cap. 84. num. 19. Luc. Pat. in pract. lib. 3. cap. 3. num. 5. & Posth. d. obseru. 98. num. 9.* vbi recen-
9 set etiam alios modos, & quis potest cogi ad re-
cognoscendam scripturam alienam, puta Do-
minus scripturam, seu litteras Institutoris, filius
litteras Patris, hæres litteras defuncti, & vxor
litteras viri *Bursatc. cons. 39. num. 23. Borgn. decis. 27. num 55. de contrac. & Posth. d. obseru. 98. num. 9. in fin. Pract. Ridolph. par. 1. cap. 2. num. 211. Adden. ad Capic. Latro. decis. 55. num. 2.*
10 Scriptura autem priuata habetur pro reco-
gnita, si Iudex in contumacia illam non reco-
gnoscentis pronunciat, illam haberi pro reco-
gnita, vt docent *Posth. d. obseru. 98. num. 9. Scac. de iudic. lib. 2. cap. 11. num. 1055. Gail. obser. 80. num. 6. lib. 1. & Rot. apud Bichium, decis. 501.*
11 *num. 2. tom. 2.* A decreto verò Iudicis mandan-
te scripturam recognosci non datur appellatio,
cum illa non grauet, *Fenzon. ad Stat. Vrb. d. cap. 84. num. 22. & seq. Posth. d. obser. 98. num. 9.*
12 Et scriptura priuata semper potest recogno-
sci etiam post conclusum in causa, si tamen an-
te non fuit oppositum, alias secus, *Colta de retrotrac. cap. 8. casu 6. num. 9. & 10. Genua de Scrip. priu. lib. 1. quæst. 4. num. 231. Fenzon. in d. cap. 84.*
13 *num. 12. & seq.* Ita vt si pars non opponat non
sit necesse recognosci, *Posth. in d. obseru. 98. in prin. Fenzon. vbi supra* vbi quærit, an requiratur
oppositio specialis, vel generalis, vt ibi per eum,
Maximè si habeat adminiculum veritatis, *Grat. discep. foren. cap. 554. num. 35. & cap. 570. num. 29. par. 3. Posth. d. obseru. 98. num. 17. Rota apud eum decis. 53. num. 2. & 3.*
14 Subscribens autem se in scriptura priuata di-
citur obligatus ad omnia in illa contenta, etiam
si careat testibus *Surd. cons. 61 num. 31. lib. 1. Fenzon. ad stat. Vrb. cap. 83. num. 16. Card. Mantic. decis. 321. num 4.*
15 Scriptura verò de qua in hoc statuto si nege-
tur per debitorem recognosci potest per testes
in ea descriptos, vel qui viderunt apocam scri-
bere, quod est etiam conforme dispositioni iu-
ris communis, quo testes recognoscentes apo-
cam debent vidisse illam scribere, vt post *Aret. Alex. Gram. Vestr. & Grana.* per eum adductos fir-
mat *Fenzon. ad stat. Vrb. d. cap. 84. num. 10. Genua de Scrip. priu. lib. 2. de apoc. manu debit. confec. num. 202. & num. 214. & seq. Gratian. discep. foren. cap. 710.*

c̃a. 710. num. 9. par. 4. plenè *Andreol. controuerſ.* 7?. *in priuc.* Licet ſi teſtes ſint duo probent cum
16 adminiculis dicentes habere notam manum, *Ciriac. controuerſ. 272 num. 5. Rota apud Greg. XV. deciſ. 38?. num. 2. & ibi Adden. & apud Cenc. de Cenſ. deciſ. 427. n. 4. & 7.* Si vero ſit vnicus teſtis adminicula nihil faciunt *Rota apud Gregor. XV. vbi ſupra, & deciſ. 234. par. 2. recent.* Quæ tamen
17 non habent locum in ſcriptura priuata, quæ fieri ſolet parte abſente, vt in epiſtola *Fenzon. in d. cap. 84. num. 12.* vbi admittit comparationem litterarum *Andreol. d. controuer. 78. num. 2. & Rota in Viterbien. cenſus 7. Iunij 1638. coram R. P. D. Verospio, §. nec obſtare &c.* Et in ea quæ ſolet fieri ſine teſtibus puta in quietatione, vt authoritate *Rote* probaui ſupra *rub. 29. in fin.*

18 Quomodo verò ſit recognoſcenda apoca manu tertij conſcripta ſi adſint in ea teſtes latè docent *Genua de ſcriptura priuata, lib. 2. in titul. de apoc. manu tertii conſcrip. ferè per totum, & Gait. de credit. cap. 2. tit. 8. ferè per totum*, ipſos conſulas.

19 Dum verò ſtatutum imponit pœnam dupli neganti ſcripturam propriam concordat cum *auth. contra qui propriam, cum ibi not. per Doct. communiter, C. de non numer. pecun.* & tradunt *Fenzon. ad ſtatut. Vrb. dict. cap. 83. numer. 24.* & ante eum *Aſin. in pract. §. 17. capitul. 2. in fin.*
20 Niſi tamen negatio eſſet facta per errorem, ſine dolo, & lata culpa *Gabr. commun. concluſ. de acqui. poſſeſſ. concluſ. 5. numer. 26. Carpan. ad ſtat. Mediol. lib. 1. cap. 84. numer. 25. & 26. & Fenzon. ad ſtatut. Vrb. cap. 59. numer. 4. & 5.* Et
21 quando negatio fuit reuocata ante litis conteſtationem, vel antequam negans ſit conuictus de mendacio, vt probant *Gabr. Carpan. & Fenzon. in locis proximè adductis.*

22 Comparatio autem litterarum, de qua in hoc ſtatuto quomodo fiat, & quæ requirantur ad illius validitatem, latè docent *Genua de ſcrip. priu. lib. 2. de apoca manu. deb. conſcrip. n. 25. & plur. ſeq. & Gait. de cred. cap. 2. tit. 8. n. 2808. & plur. ſeq.*

23 Scriptura priuata per aliquem recognita pro ſua probat contra eum, licet in recognitione dixerit, illam non continere veritatem, vt tradunt *Ciriac. controuer. 165. num. 9. & controuerſ. 465. num. 1. Genua de ſcrip. priuat. lib. 1. quæſt. 4. num. 86. & ſeq.* plenè comprobans licèt poſſit probare, illam non continere veritatem, vt probant *Ciriac. & Genua loc. cit.* vbi plures dant concordantes.

24 Scriptura tamen priuata ſi producatur, & debitor illam recognoſcat, dicta recognitio non retrotrahitur in præiudicium tertij habentis medio tempore hipothecam, licèt operetur contra ipſum debitorem, *Gratian. diſceptat. forenſ. cap. 501. numer. 14. par. 3. & ibi Addi. in fine lib.* vbi hoc declarat non habère locum, quando dicta ſcriptura eſſet trino teſte munita, & *cap. 873. num. 18. part. 5. Poſth. reſolut. 119. numer. 4. Fenzon. ad ſtatut. Vrb. dict. cap. 84. in*
25 *fin.* Cum hipotheca in ſcriptura priuata oritur à die recognitionis, & non antea, vt not. *Doctores ſupradicti, & Genua de ſcriptura priuata lib. 1. quæſt. 4. num. 116.* vbi dicit, hoc procedere, ſi creditor habeat cauſam a debitore, ſecùs ſi dicta ſcriptura ſit trino teſte notata, vt ibi per eum, in quibus terminis loquitur *Gait. de credit. cap. 2. tit. 8. num. 3171.*

26 Scriptura verò priuata quando vigore Statuti habet vim publici Inſtrumenti, quod concurrat cum Inſtrumento, licet illa non ſit triè no teſte notata poſt *Soccin. Bald. & Gabriel* per eum adductos firmat *Genua de ſcriptur. priuat. lib. 1. in ſec. concluſ. ex leg. ſcripturas, C. qui potior. in pignor. num. 28.* benè comprobans.

DE EXECVTIONE TESTAMENTORVM, ET ALIARVM Vltimarum Voluntatum. Rub. XXXIII.

TEſtamenta, Codicilli, Fideicommiſſa, & quæcunque vltimæ Voluntates à quolibet extraneo Hærede in iudicio productæ, ſtatim omni Iuris Solemnitate omiſſa; executioni demandentur in bonis, quæ per Defunctum tempore obitus poſſidebantur, pro omnibus in eiſdem vltimis Voluntatibus contentis; Nec alia Pronuncia opus ſit, quàm declarare Teſtamentum, aut aliam vltimam Voluntatem eſſe executioni demandandam, dummodo poſſeſſio ſit vacans, & abſque præiudicio habentium meliora, & potiora iura: Quare Hæres immiſſus in poſſeſſionem citari faciat infra triduum ad Valuas Palatij omnes Creditores in genere, & Iudex Fideicommiſſariorum, Legatariorum, aliorumquè Creditorum indemnitati quàm celeriùs pro Iuſtitia prouideat: Et fiat contra Hæredem realis, & perſonalis executio, prout Actor elegerit, & vnius Viæ electio alteri non præiudicet, Niſi tamen is adiuerit cum beneficio Legis, & Inuentarij.

SVMMARIVM.

1 *Statutum de executione teſtamentorum, & codicillorum eſt ordinatorium.*
2 *Teſtamentis eſt danda executio de iure communi.*
Fallit ſi extet legitimus contradictor, numer. 3.
Neque exequitur contra tertium poſſeſſorem, num. 4.

5 *Possessio data cum clausula* quatenus possessio sit vacans, & sine præiudicio &c. *dicitur conditionalis, & non præiudicat.*

Effectus d. clausulæ Dummodo possessio sit vacans, & sine præiud. *declaratur, num. 6.*

7 *Possessore existente non proceditur ad immissionem eo non citato.*

Et si procedatur possessio capta non est manutenibilis, num. 8.

9 *Possessio dicitur plena quando alias possidet, vel detinet.*

ANNOTATIO.

1 STatutum supradictum de executione Testamentorum, Codicillorum, & simil. est ordinatorium, non autem decisorium, vt not. *Fenzon. ad stat. Vrb. lib. 1. cap. 86. num. 5.* vbi plures adducit Rotæ
2 decisiones, Et quod testamentis danda sit executio, cum iste sit vnus ex casibus, in quibus Instrumenta habent executionem paratam de iure communi, *Ripa in l. ait Prætor, §. si iudex, num. 6. ff. de re iudic. Fenzon. d. cap. 86. num. 1. & seq. Grass. de excep. in prælud. num. 36. & seq.* licet eis
3 non competat executio quando adest legittimus contradictor *Fenzon. d. cap 86. num 3. Grass. vbi supra num. 41.* vbi dicit, quod tunc heres non mittitur in possessionem, sed debet agere via ordinaria, & quis dicatur legittimus contradictor, vt ibi per eum *Ludou. decis. Perus. 23. num. 6.*
4 Neque contra tertium possessorem, *Fenzon. ibi.*
5 *num. 2.* Possessio autem data cum clausula *Quatenus possessio sit vacans, & sine præiudicio habentium meliora, & potiora iura* dicitur conditionalis, & non facit præiudicium neque in petitorio, neque in possessorio *Peregr. de fideic. art. 48. sub numer. 36. Adden. ad Greg. XV. decis. 332. nu. 6. Post. de manut. obser. 50. num. 3. Rota apud Baratt. decis. 730. num. 6. & in Bononien. honor. 17. Iunii 1641. coram Card. Cerro §. nec ad probandum &c.* Non
6 tamen d. clausula importat conditionem suspensiuam repugnantem acquisitioni possessionis a principio, sed solum resolutiuam inficientem actum post damnum inde sequutum, vt declarant *Post. in d. obseru. 50. num. 8. Ciriac. controuer. 10. num. 12. & Rota apud Post. vbi supra decis. 14. num. 17. & decis. 59. num. 7. & decis. 119. num. 6. & decis. 470. num. 10.* Possessorem autem
7 existentem non potest procedi ad immissionem eo non citato *Rota apud Gregor. XV. decis. 500. numer. 5. & in Roman. fideicommissi, de Ciaeis 14. Martij 1657. coram Reuer. Dunoz. Decano, §. nec*
8 *anteriorem &c.* Et si procedatur sine citatione possessio acquisita non est manutenibilis, *Andreol. controuer. 190. num. 5. Post. d. obsera. 50. nu. 4. Rota apud eum decis. 58. num. 10. & decis. 74. nu. 5. & seq. & decis. 169. num. 5. & decis. 189. num. 4. & apud Greg. XV. d. decis. 332. n. 3. & 4. & ibi Add.*
9 Possessio autem dicitur plena non solum quando alius possidet, sed etiam quando detinet, ad tex. *in l. 2. §. vacuam, ff. de actio. empt. Mangil. de euict. quæst. 31. num. 1 Adden. ad Baratt. decis. 609. Post. de manut. obsera. 21. num. 45. Rota apud Greg. XV. decis. 90. num. 2.*

DE ADITIONE HÆREDITATIS, ET CONFECTIONE Inuentarij. Rub. XXXIV.

QVi Hæreditatem adire voluerit cum beneficio Inuentarij, iuxta l. fin. C. de iure delib. habeat solummodo tempus XV. dierum à die notitiæ Mortis, ad deliberandum, & conficiendum Inuentarium eorum bonorum, quæ essent in Ciuitate Eugubij, vel eius Districtu: Pro alijs verò bonis extra Territorium dies vnus addatur, & assignetur pro viginti milliaribus, tàm in eundo, quàm in redeundo. In Confectione autem Inuentarij Notarius præponat in specie Citationes factas de omnibus Legatarijs, & Creditoribus, certis, & de incertis in genere per affixionem Citationis cum Cedula ad Valuas Palatij, & alia loca solita, & deinde is, siue, hæres, aut alius eius nomine ordinatim describat, & diligēter annotet omnia in hęreditate reperta, saluo iure addendi, & minuendi, si, & quatenus de iure addenda in hæreditate comperirentur, siue minuenda essent: Quòd si Hæres Inuentarium fideliter non confecerit, sed fraudolenter aliquid occultauerit, teneatur in duplum rei occultatæ Creditoribus.

Hæres autem alio beneficio frui non possit, quàm quòd vltra vires hæreditatis non teneatur: Et Creditoribus de dictis bonis, adhibitis Æstimatoribus communiter eligendis, cum augumento decimæ partis satisfacere debeat.

SVMMARIVM.

1 *Tempus ad adeundum minoribus non currit, vel eis datur restitutio.*

2 *Tempus ad adeundum currit a die aditionis, non a die mortis.*

Non autem à die scientiæ, num 3.

4 *Statutum concedens creditoribus accipientibus bona in solutum, certum lucrum est ordinatorium.*

Et est de iure validum, num 5.

6 *Inuentarium factum elapso termino a statuto præfixum est nullum.*

Itaut

ltant non sufficiat, illud incipi intra d. terminum, num. 7.
8 *Statutum compellens ad accipiendum bona in solutum comprahendit credita iurata.*
9 *Terminus ad adeundam hareditatem non potest prorogari per Iudicem.*
Et an possit prorogari per Principem remissiue, numer. 10.
11 *Statutum quod bona adiudicentur creditoribus procedit si non inueniatur emptor.*
12 *Hares beneficiatus dolose occultans rem hareditariam quam penam incurrat.*
13 *Hares beneficiatus quamplures vtilitates consequitur de iure.*
14 *Inuentarium sufficit fieri secundum consuetudinem loci.*
15 *Inuentarium in dubio prasumitur recte factum.*
Et illud non fuisse factum, vel nulliter fuisse factum paria sunt, n. 16.
17 *Hares beneficiatus non gaudet beneficio inuentarii, nisi reddita ratione de bonis.*
18 *Inuentarium est faciendum in loco vbi adsunt bona.*
19 *Clericus hares Clerici, vel laici tenetur facere inuentarium coram Iudice laico.*
Et eo magis laicus hares Clerici, n. 20.
21 *Hares pro legato pio non tenetur vltra vires.*
Cum Ecclesia non possit exigere legatum vltra vires hareditarias, n. 22.
23 *Hares beneficiatus potest dare de beneficio Inuentarij, etiam post sententiam.*
24 *Hares beneficiatus promittens soluere debita hareditaria an amittat beneficium inuentarii.*

ANNOTATIO.

1 TEmpus à statuto præfixum ad adeundam hæreditatem cum beneficio
Inuentarij quod non currat minoribus, vel saltem quod ipsi restituantur aduersus illius lapsum tradit *Gargiar. iun. cons. 11. num. 15. &*
seq. lib. 1. licet quod illud currat, sed ei detur restitutio, voluerit *Odd. de restit. in integr. quæst. 89.*
art. 7. ferè per tot. vbi dat concordantes, *& Balth.*
Thomas. in tract. de inuent. cap. 2. num. 18. vbi concordantes.
2 Quod verò de iure communi tempus ad adeundam hæreditatem cum beneficio Inuentarij currat à die aditionis, non autem a die mortis, not.
Adden. ad Puitell. expedit. 72. num. 43. & seq. Balth.
Thomas. de Inuent. cap. 2. num. 5. Ciriac. controuer.
127. num. 5. vbi testatur de communi opinione,
& plures dat concordantes, *Capic. Latr. decis. 129.*
num. 15. lib. 2. & Rot. in Aucoait. restit. in integ.
24. Ianuar. 1642. coram Card. Cerro, §. Imò cum
tempus &c. & in Rom. seu Vrbeuet. pecuniaria, 27.
Nouemb. 1647. coram R. P. D. Roius, §. primò
quia &c. & in Romana fideicomm. de Marianis 3. Iunii 1647. §. non obstat &c. coram R. P. D. Reius, &
dixi ego *in meo tract. de hared. simpl. & benef. art. 1*
3 *num. 406.* Non autem incipit a die scientiæ, vt
declarat *Ciriac. vbi supra.*
4 Supradictum statutum concedens augmentum
decimæ partis creditoribus accipientibus bona
in solutum pro eorum creditis dicitur respicere
ordinatoria *Vrsell. in exam. apum, conclus. 52. sub*
num. 15. Postb. de subhast. inspect. 51. num. 6. Rota
apud Buratt. decis. 96. num. 15. licet illud concernete decisoria dixerit idem *Post. vbi supra inspect.*
29. num. 68. Et est de iure vallidum, quia dum
5 creditor in vno grauetur accipiendo bona pro
pecunia, iustum sit vt in alio releuetur, vt latè
comprobat *Post. de subhast. dict. inspect. 51. ferè*
per totum.
6 Inuentarium autem confectum elapso termino à statuto præfixo est nullum, vt tradunt *Balth.*
Thomas. de inuent. cap. 2. num. 29. Capic. Latr. decis.
129. num. 4. par. 2. qui tamen *num. 16.* dicit, quod
7 modica mora excusat, vt ibi per eum, & quod
non sufficiat, illud incipi intra d. terminum a
statuto præfixum si extra terminum perficiatur,
not. *Balth. Thomas. de Inuent. cap. 3. num. 29. &*
ego in d. tract. de hared. art. 1. num. 410.
8 Quod verò d. Statutum cogens creditores ad
accipiendum bona hæreditaria in solutum pro
eorum creditis etiam comprehendat credita iurata, voluerunt *Amut. decis. March. 91. num. 13.*
& seq. vbi testatur ita fuisse iudicatum, & *Hodier.*
ad Surd. decis. 30. num. 45. & seq. vbi testatur de
veriori opinione, & dicit, ita obtinuisse in facto,
Quicquid generaliter dixerint, quod statutum
non censetur disponere in materia iurata, nisi
specialiter expresserit *Bald. Alex. Gozad. Gabr. Decian. & Rimind.* relati per *Hodier. vbi supr. n. 46.*
9 Dictus tamen terminus quindecim dierum ad
adeundam hæreditatem cum beneficio inuentarij, non potest prorogari per Iudicem, vt docent
Balth. Thomas. in d. tract. de Inuet. cap. 3. num. 30.
Capic. Latro decis. 129. num. 32. par. 2. & alii per
me adducti in tract. de hared. simpl. & benef. art. 1.
10 *num. 408.* Vtrum verò id fieri possit per Principem inter Doctores est controuersum, vt videre est apud *Rolan. de inuent. par. 3. vers. Item omittendum &c. apud Phanuc. de Inuent. par. 2. cap. 73.*
& apud Balth. Thomas. de inuent. cap. 3. num. 35. &
seq. & alios per me relatos *d. art. 1. n. 409.*
11 Statutum autem supradictum volens, bona
adiudicari creditoribus cum augmento pro eorum creditis intelligitur, si non inueniatur emptor, vel reperitur, sed non offert iustum prætium, aliàs secùs, vt tradunt *Andreol. controuer.*
97. num. 7. Fasur. de substit. quæst. 532. n. 4. Mangil. de euict. quæst. 52. num. 12. Ciriac. controuer. 24.
num. 9. & alii per me relati in tract. de hared. simpl.
& benef. art. 1. num. 108. & seq. vbi retuli contrarium tenentes, & dixi ex Rota hæredem beneficiatum posse compellere creditores ad accipiendum bona in solutum quando hæreditas non
est soluendo, & quando non reperitur emptor offerēs iustum pretium, vbi videas de hac materia.
Dum verò in hoc statuto disponitur, quod hæres
beneficiatus si aliquid occultauit fraudolenter
de bonis hæreditarijs teneatur solum ad restitutionem dupli rei occultatæ, & sic non amittat
beneficium Inuentarij, dirimit illam quæstionem
12 famosam inter Doctores, an hæres beneficiatus
fraudolenter occultans aliquid de bonis hæreditarijs amittat beneficium Inuentarij, vel solum
teneatur ad duplum rei occultatæ, de qua dixi latè Ego *in tract. de hared. simpl. vel benef. art. 1.*
num. 390. & seq.
13 Hæres autem qui adiuit hæreditatem cum beneficio inuentarij quamplures consequitur vtilitates de iure communi ex d. beneficio, quas latè
prosequitur *Rol. de Inue. par. 4. vers. prima enim &c.*
cū plur. ver. seq. vbi enumerat decē vtilitates, inde
prouenientes nec nō *Balt. Thom. in tract. de inuen.*
tit. 13. cap. 1. & seq. quas tamen statutum nostrum

tollit non relinquendo hæredi beneficiato aliam vtilitatem, quam quod ipse non teneatur vltra vires hæreditarias, & quod creditoribus de bonis inuentatiatis adhibitis extimatoribus communiter eligendis cum augmento decimæ partis satisfacere valeat, quod quidem quomodo sit practicandum, dixi supra, n. 11.

14 Iuuentarium verò sufficit fieri secundum cõsuetudinem loci, vt plenè comprobat *Pract. Ridol, par. 1. cap. 9. num. 176. D. Deluca in Theat. verit. & iust. tom. 9. in tit, de hæred. discurs. 17. num. 2. Rota decis. 310. num. 4. par. 5. recent. & decis. 272. num. 2. & 8. par. 14. recent. & dixi ego in tract. de hæred.*

15 *simpl. & benef. art. 1. num. 433.* In dubio autem præsumitur, illud rectè factum, *Alciat. de præs, reg. 4. præsump. 20. Osasch. dec. 168. num. 11. Adden.*

16 *ad Paitell. exped. 72. num. 77.* Et idem est illud non fuisse factum, & nulliter fuisse factum, *Ciriac. controuer. 160. num. 91. & seq. Pract. Ridolph. d. par. 1. cap. 9. num. 29. D. Deluca d. tom. 9. in tit. de hæred. discur. 21. nu. 3. & Rota in loc. per me adduc. in tract. de hæred. art. 1. num. 438.*

17 Et quod hæres non gaudeat d. beneficio inuentarij, nisi reddita ratione de bonis inuentariatis scripserunt *Gratian. discep. foren. cap. 931. num. 26. par. 5. Munoz. de ratioc. cap. 3. num. 14. Pract. Ridolph. par. 1. cap. 8. num. 253. Rot. decis. 147. num. 46. par. 11. recent. & decis. 407. num. 4. par. 12. recentiorum, & decis. 31. numer. 3 par. 13. recentiorum*, & firmaui ego in *dict. tractat.*

18 *de hæred. articul. 3. numer. 54. & sequen.* Quod quidem Inuentarium est faciendum in loco, vbi adsunt bona, vel maior pars illorum, vt tradunt *Balth. Thomas. in tract. de Inuent. tit. 10. num. 1. vbi plures dat concordantes, & Rota decis. 274. num. 17. par. 13. recent.*

19 Clericus vero hæres Clerici, vel laici tenetur facere Inuentarium coram Iudice laico, vt post *Gugliel. de Bened. Rebuff. Carol. de Grass. Adden. & Guid. Pap. & Villadieg.* per eum relatos firmat *Carlenal, de iudic. tom. 1. disput. 2. quæst. 5. num. 346* benè comprobans licet aliquos contrarium tenentes referat, *num. 345.* cum quibus sentire vi-

20 detur *Salgad. in laber. credit. par. 1. cap. 6. num. 25* Et eò magis hæres laicus tenetur facere Inuentarium coram Iudice laico quando defunctus est Clericus, non autem coram Ecclesiastico, *Phanuc. de Inuent. par. 3. num. 25. Rolan. de Inuent. par. 2. quæst. 17. num. 1. Carlenal. de iudic. d. quæst. 5. nu. 337.* vbi testatur de communi opinione, & quamplures adducit ita sentientes, *Thom. decis. March, 89. n. 13.* benè *Buttigl. de success. cap. 1. theor. 12. n. 13*

21 Addo prædictis, quod hæres non beneficiatus pro legato pio non tenetur vltra vires hæreditarias, vt latè comprobat *Rota decis. 493. num. 28. par. 4. recent. tom. 2.* quam sequutus sum ego *in tract.*

22 *de hæred. simpl. & benef. art. 1. num. 287.* Cum Ecclesia non possit exigere legatum vltra vires hæreditarias, vt not. *Caluin. de equit. cap. 54. num. 15.* & alij per me relati *in d. art. 1. n. 287.*

23 Ac etiam quod hæres beneficiatus potest dare de beneficio Inuentarij etiam post sententiam, cum illam non impugnet, *Gratian. discep. foren. cap. 495. num. 1. & seq.* vbi dicit, hanc opinionem esse ab omnibus approbatam *par. 3. & cap. 660. num. 27. & seq. par. 4. Ciriac. controuer. 498. num. 69. Salgad. in laber. credit. par. 3. cap. 1. num. 87.* & alij per me adducti *in d. tract. de hæred. art. 1. num. 319. & seq.* vbi posui declarationes.

Vtrum verò hæres beneficiatus promittens soluere debitum hæreditarium proprio nomine, & cum obligatione propriorum bonorum amittat beneficium Inuentarij dixi ego *latè in tract. de hæred. simpl. & benef. art. 2. per tot.* videas ibi.

DE OFFICIO NOTARIORVM, Rub. XXXV.

QVilibet Notarius quoties fuerit requisitus, si iuxta causa impeditus non fuerit, vnicuique roganti suum Officium impertiatur, & Scripturam de rogatis conficiat, & antequam ex loco, & à præsentia Partium recedat, Actus ipsius substantiam, Testium Nomina, & locum specifice describat, & Clausulas in Matrice cæteratas secundum stilum in publico Instrumento extendere possit, & debeat; Contractus omnes intra XV. dies in Libro benè Cartulato ordinatim describat ad pœnam quinquaginta Librarum, illosquè Inuentario muniat, omnia diligenter custodiat, & petenti copiam, recepta debita mercede, infra biduum ad summum tradat. Curet etiam iuxtà maiorum Constitutiones, vt in vltimis Voluntatibus Monti Pietatis 40. solidi Iure Legati relinquantur, & pro male ablatis incertis solidi decem. Et si per Patochos omittatur, pro insertis habeantur.

Volumus etiam quòd in posterum Hæreditati iacenti detur Curator vnus Notarius Iudicis arbitrio eligendus, qui Iura hæreditaria deducere, ac defendere vsque in finem Causæ teneatur, recepta competenti mercede de bonis hæreditarijs, si adsit, aliàs à Parte petente merces iuxtà Taxam, siuè minor Iudicis arbitrio soluatur.

Vtquè prædicta melius expleantur, nullus in posterum in Notarium admittatur minor saltem XXII. Annis, nec ad exercendum, nisi prius in Matricula, soluta solita mercede, describatur.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Notarii dicti sunt à notis.*
2 *Notariatus ars dicitur honesta, & viris ciuilibus apta.*
3 *Notarij tenentur conficere Instrumenta ad instantiam cuiuscunque.*
4 *Notarij de iure esse debent saltem puberes.*
Et debent habere protocolla ad conseruandum scripturas, ibi, n. 5.
6 *Notario non creditur, nisi de actu a se rogato.*
Itaut ei attestanti de aliquo Instrumento non credatur, ibi, n. 7.
Secus est si dicat, illud apud eius acta fuisse dimissum, ibi, n. 8.
9 *Notarius quando numeretur inter testes ad probandum Instrumentum.*
10 *Notarius sibi adscribens in testamento incidit in pœnam falsi.*
Fallit si probet per testes veritatem eius, quod scripsit, ibi, num. 11.
12 *Clericus potest sibi adscribere in testamento fauore suæ Ecclesiæ.*
13 *Notarius potest se rogare de testamento ad fauorem filii.*
Et ad fauorem vxoris, & consanguineorum, ibi, num. 14.
15 *Curator hæreditatis iacentis quæ adimplere teneatur remissiuè.*
16 *Matricula dicitur Index, in quo describuntur nomina Notariorum.*
17 *Matriculatio Notarij sicut probatur ex Matricula.*
Ita contrarium probatur ex eadem Matricula, num. 18.
19 *Scriptura confecta à Notario non matriculato non probat.*
Contrarium de æquitate tenent alii Doctores, num. 20.

ANNOTATIO.

1 Notarij dicti sunt a notis, quia notis scribebant, idest compendioso scribendi genere, vt not. *Petr. Gregor. Tholos. in Sintag. iur. vni. lib. 42. cap. 3. num. 4. & Fenzon. ad*
2 *stat. Vrb. lib. 1. cap. 21. in prin.* Ars autem Notariatus dicitur honesta, & viris ciuilibus apta, *Fenzon. in d. cap. 21 num. 10.* vbi dicit d. officium non esse vile, nec nobilitatem excludere, vt ibi per eum, cum quo pertransit *Rota decis. 594. num. 3. par. 4. diuer. & decis. 555. num. 2. part. 4.*
3 *rec.* Qui quidem Notarij tenentur Instrumenta conficere ad instantiam Cuiuscunquè, cum ipsi dicuntur serui publici, *Federic. de Sen. cons. 113. in prin. Card. Tusc. pract. concl. littera H. concl. 74. in prin.* licet hoc non admittat *Tiraq.* relatus per *Card. Tusc. d. concl. 74. num. 10.* dicens tex. loquentes de seruo publico non intelligi de Notario, sed de seruo Reipub. vt ibi per eum.
4 Notarij autem de iure esse debent saltem puberes, *Bart. in l. impuberem 22. num. 1. & ibi Adden. ff. ad leg. Corn. de fals. Fenzon. in d. cap. 21. nu. 6.* & in eis esse attendendam ætatis maturitatem, dicit *Tauer. de error. Nota. cap. 1. num. 2. & 3.* Et
5 Notarij omnes de generali consuetudine debent habere protocollum, & conseruare scripturas, & acta, & illas partibus exhibere, alias tenentur ad interesse, vt docent *Farinac. de falsit. & simul. quæst. 152. num. 42. Fenzon. ad stat. Vrb. lib. 1. cap. 20. num. 78. & cap. 33. num. 2. & Rota decis. 112. num. 5. par. 4. recen. tom. 2.*
6 Notario autem non creditur, nisi de actu a se rogato *Adden. ad Buratt. decis. 95. littera A.* vbi benè declarant quando hoc habeat locum, *Rota apud Card. Caual. decis. 272. num. 5. & decis. 616.*
7 *num. 10. par. 5. recen. lib. 2.* Itaut Notario attestanti de alio Instrumento, etiam si dicat a se viso, & lecto non credatur, *Posti. de manut. obser. 55. num. 125. Rota apud Cenc. de cens. decis. 278. num. 6. & decis. 535. num. 3. par. 1. recen. & apud Burrat. decis. 8. num. 5.* licet d. assertionem Notarij facere magnum adminiculum dixerunt *Gratian. d. scept. forens. cap. 737. num. 20. part. 4. &*
8 *Rota apud Greg. XV. decis. 275. num. 5.* Si tamen dicat, Instrumentum fuisse apud eius acta dimissum, licet illud non reperiatur, præsumitur tamen verum, *Rota in Compostell. Coaditur 9. Maii 1653. coram R. P. D. Zarate, §. nec releuat*, Et si Notarius de mandato asseruit, illud fuisse a se visum, & lectum ei creditur, si de illo non quæritur principaliter sed incidenter, vt dicit *Gratia. d. cap. 737. num. 20. & seq. par. 4.*
9 Notarius rogatus de Testamento si illud probetur per testes ipse potest connumerari in numero Testium, *Peregr. decis. Patau. 80. num. 8. Massin. de confisc. bonor. quæst. 28. num. 120.* Si verò illud probetur per scripturam Notarius non connumeratur inter testes *Peregr. & Massin. vbi supra* qui dant concordantes.
10 Notarius autem sibi adscribens in Testamento incidit in pœnam falsi, *l. 1. §. ad testamenta, ff. ad l. Corn. de falsit. l. 1. in prin. C. de his qui sibi adscrib. in testam.* plenè *Farinac. de falsit. & simul. quæst. 150. num. 175. Rota decis. 356. num. 11. &*
11 *seq. par. 6. recen.* Nisi tamen Notarius probaret per testes, esse verum quod sibi adscripsit in testamento nuncupatiuo, vt aduertunt *Farinac. in d. quæst. 150. num. 183. & Rota d. decis. 356. num. 13. & seq.* licet quod adscriptum est non possit petere, vt declarat *Farinac. in d. quæst. 150. num. 192. & num. 194.* Clericus tamen potest adscri-
12 bere in testamento legatum relictum suæ Ecclesiæ, vt latè probant *Thoma. decis. March. 247. ferè per tot. & Rota in Fanen. hæreditatis 17. Iunii 1641. coram R. P. D. Ghisilerio §. præterea neq; &c. & apud Merlin. decis. 805. num. 8. tom. 2.*
13 Quibus addo, quod Notarius potest se rogare de Instrumento ad fauorem filij, vt scripsit *Bart. in l. si pater 11. num. 1. ff. ad leg. Corn. de fals.* quam egregiam doctrinam appellat *Menoch. de præsump. lib. 2. præsump. 51. num. 19. Gait. de cred. cap. 3. tit. 1. num. 95.* Et quando pater nullum est habiturus vsumfructum *Thoma. decis. March. 247. num. 71.* Et ad fauorem consanguineorum, & vxoris, vt post *Bart. Iacobi. & Mauri. Apicel.* per eum relatos firmant, *Gait. d. tit. 1. num. 97.*
14 *& seq. & Altogr. cons. 50. num. 128. lib. 1.* Et pro domino domestico, & pro amico *Thoma. d. decis. 247. num. 71. Altogr. cons. 50. num. 228. lib. 1.* licèt contrarium quò ad Notarium patrem scribentem testamentum pro filio in potestate teneat *Crispol. casu milit. 49. num. 11.*
15 Curator verò datus hæreditati iacenti, quænam adimplere teneatur, & quæ requirantur, vt dari debeat Curator hæreditati iacenti videas per *Capic. decis. 87. numer. 1. per Garzi. de expens.*

expens. cap. 20. num. 5. & per Manzi. de tutel. & cur. quæst. 12. prin. num. 7. & per Balth. Tomas. in tract. var. tom. 2. in tit. de curat. tit. 4. num. 5.

16 Matricula autem de qua habetur in hoc statuto intelligitur de illo Indice, in quo describuntur nomina Notariorum, vt not. *Carpan. ad stat. Mediol. cap. 378. num. 1. lib. 1. Surd. cons. 257. num. 12. & seq. & Rota decis. 184. num. 45. & seq. par. 6. rec.* & de qua dixi ego *alleg. foren. 67. ferè per tot.*

17 Sicut autem matriculatio Notarij probatur ex descriptione illius in matricula, *Hond. cons. 78. num. 8. lib. 2. Genua de script. priuat. lib. 4. in tit. de libr. matri. scol. num. 1. & Rota decis. 236. nu. 9.*

18 *par. 11. recen.* Ita etiam ex eadem matricula resultat probatio, quòd Notarius non sit matriculatus, *Cala. glos. vni. §. 2. nu. 1172. & Genua in d. tit. de libr. matr. scol. num. 1.* Descriptio autem in matricula Notarij præsumitur ex lapsu 3c. annorum, licet de illa cum appareat iuncta obseruantia, *Rota d. decis. 184. num. 41. part. 6. recent.* & dixi ego *d. alleg. foren. 67. num. 4.*

19 Licet autem scriptura confecta à Notario non matriculato non probet secundum *Fenzon. ad stat. Vrb. lib. 1. cap. 31. in princ. D. Deluca in Theat. verit. & inst. tom. 9. in tit. de testam. discur. 33. num. 14. & Rota decis. 61. num. 8. part. 8. rec.*

20 Contrarium tamen quod constito de Notariatu præstanda sit fides Instrumento Notarij non matriculati voluit *Rota decis. 184. num. 46. part. 6. recen.* Cum defectus descriptionis in matricula non veniat attendendus saltem de æquitate, ne tot, tantæq; laudabiles dispositiones pereant dixerunt *Andreol. contro. 312. num. 3. & Rota dict. decis. 184. nu. 45.* & dixi ego *d. alleg. foren. 67. n. 3.*

QVÆ SVNT DE STILO CENSERI APPOSITA, Et Stilus quomodo probetur. Rubrica XXXVI.

QVia propter ignauiam Notariorum debitæ obligationes quandoque omittũtur, Volumus, quòd omnes Clausulæ, & Obligationes, quæ sunt de Stilo, ab ijs appositæ, & pro appositis habeantur, & censeantur.

Stilus autem si allegetur, & de eo dubitetur, nullatenus per Folium subscribentium probetur sed per Testes iuratos, siue dictam eorum fidem iudiciali Iuramento comprobantes, cum Interrogatorijs Partis, si dare voluerit; Possit etiam Iudex, vocatis duobus, vel tribus Notarijs peritis, orectenus de stilo se informare, & in actis adnotari facere.

SVMMARIVM.

1 *Notarij simplicitas non debet nocere partibus.*

2 *Instrumentis censentur apposita quæ de consuetudine solent apponi.*

3 *Notarius censetur rogatus apponere in Instrumento clausulas apponi solitas.*

4 *Clausula codicillaris solet in Testamentis apponi.*
Et clausula Constituti, num. 5.
Et promissio de euictione, num. 6.
Nec non etiam hipotheca bonorum, num. 7.

8 *Stilus dicitur obseruãtia respiciẽs ordinatoria iudicij.*
Qui non præsumitur, sed debet probari, num. 9.

10 *Statutum mandans, stilum probari per testes procedit in respiciente decisoria.*

11 *Stilus est pro lege obseruandus.*
Qui si sit contra ius debet esse præscriptus, n. 12.

ANNOTATIO.

1 PRudenter quidem ordinatum fuit in hoc statuto, quod omnes clausulæ, & obligationes, quæ sunt de stilo in Instrumentis censeantur appositæ, & pro appositis habeantur, cum non sit conueniens, quod simplicitas, seu ignorantia Notarij debeat nocere partibus ad tex. *in l. fin. & ibi glos. C. de fideiuss.* & not. *Castr. singul. 11. & Merlin. de pignor. lib. 3. q. 103.*
2 *num. 16.* Maximè cum sit maximè controuersum in iure, quod in Instrumentis censeantur apposita omnia, quæ de consuetudine solent apponi, vti aduertunt *Couar. var. resol. lib. 1. cap. 15. nu. 9. Valasc. consul. 146. num. 15. & seq. Merlin. de pign. d. lib. 3. quæst. 103. num. 15.* vbi dicit, d. conclusionem non probari in iure, & *Card. Mantic. de*
3 *tac. lib. 2. tit. 10. n. 10. & seq.* licet Notarius censeatur rogatus a partibus apponere omnes clausulas de consuetudine apponi solitas, vt not. *Farin. de falsit. & simul. quæst. 157. num. 29. & seq. & Merlin. vbi supra* qui testatur de communi opinione, & dant concordantes.
4 Itaut in terminis statuti nostri censeatur inserta in Testamento clausula *codicillaris*, quæ de consuetudine Notariorum solet apponi, *Rolan. cons. 7. num. 27. lib. 4. Menoch. de præsump. lib. 4. præsump. 31. num. 4. Merlin. de pign. d. lib. 2. q. 103.*
5 *num. 10.* Et idem est in clausula *Constituti*, quæ solet apponi *Menoch. cons. 37. num. 33. & sequen. lib. 1. Card. Mantic. de tacit. lib. 3. tit. 9. num. 34.*
6 *Merlin. in d. quæst. 103. num. 11.* Prout etiam promissionem de euictione haberi pro apposita voluerunt *Alex. cons. 28. num. 2. lib. 2. & Mangil.*
7 *de euict. quæst. 20. num. 1. & 2.* Ac etiam hipoteca bonorum, vt not. *Menoch. cons. 37 num. 30. lib. 1. Card. Mant. de tacit. lib. 11. tit. 3. num. 21. Fontanel. de pact. nupt. claus. 4. glos. 25. num. 74. Ciriac. contro. 189. num. 31.* & hancesse communem opinionem testatur *Merlin. de pignor. in d. quæst. 103. num. 18. & seq.* licet aliquos Doctores contrarium tenentes adducat, & ipse postea distinguat, vt ibi per eum.

8 Stilus

8 Stilus autem in terminis statuti nostri dicitur obseruantia, seu consuetudo, quæ respicit ordinem scribendi, & procedendi in iudicio, *Bart. in l. de quibus* 31, *num.* 10. *ff. de legibus, Ias. in l.* 1, *num.* 8. *C. de Sacros. Eccles.* *Fenzon. ad statut. Vrb. lib.* 1. *cap.* 75. *num.* 3. *&* 4. aliter etiam declarans differt autem stilus a consuetudine sicut species à genere, cum stilus sit propriè alicuius personæ, vel officij obseruantia, consuetudo verò est generalis in quibuscunque personis, & actibus, vt post *Bart. Aug. & Deci.* per eum relatos declarat *Fenzon. in d. cap.* 75. *num.* 11.

9 Stilus verò cum sit facti non præsumitur, sed debet probari per allegantem, *Fenzon. in d. cap.* 75. *num.* 15. *Rota apud Card. Ottobon. decis.* 271. *num.* 23. *& apud Bichium, decis.* 477. *num.* 11. *tom.* 2. Et probandus est in terminis, de quibus adest controuersia, *Surd. cons.* 74. *num.* 13. *lib.* 1. *Fenzon. d. cap.* 75. *num.* 18. *Rota apud Card. Mant.*

10 *decis.* 357. *nu.* 4. Dispositio verò statuti nostri volentis, stilum esse probandum formiter per testes iuratos cum interrogatorijs partis habere locum quando stilus respicit decisoria benè probant *Fenzon. ad statut. Vrb. d. cap.* 75. *num.* 23. *& seq. & Adden. ad Gregor. XV. decis.* 484. *littera B. Giurb. obseru.* 73. *num.* 27. *Rota decis.* 215. *num.* 2. *post* 2. *lib. cons. Farinac.* Secus quando respicit ordinem iudicij, quia tunc cum agatur de leui præiudicio Iudex potest de illo se informare in camera, vt declarant *Fenzon. & Adden. ad Greg. XV. vbi supra proximè.*

11 Stilus autem, vt supra per testes probatus pro lege est obseruandus, *cap. ex litteris* 11. *& ibi Abb. & Aret. de constit. Fenzon. ad d. cap.* 75. *num.* 28. *Rota apud Bich. decis.* 531. *num.* 6. *tom.* 2. Itaut acta contra illum facta sint nulla, *Fenzon. vbi supra n.* 31. *& n.* 35. *& seq.* vbi hoc declarat procedere in stilo fixo, firmo, & non vario, vt

12 ibi per eum, si tamen stilus sit exorbitans, seu contra ius debet esse præscriptus, *Fenzon. vbi supra numer.* 34. plenè *Rota in Vrbinaten. Salutani* 18. *Iunij* 1650. *coram Cardin. Celso, §. stilus verò &c.* vbi aliæ recensentur eiusdem Rotæ decisiones.

DE INSTRVMENTIS NOTARIORVM DEFVNCTORVM, Absque licentia non extrahendis. Rub. XXXVII.

NVllus audeat extrahere Instrumenta Notariorum Defunctorum, nisi de licentia habita à Magistratu, qui talem Notarium pro idoneo, & sufficienti maturè approbauerit; alioquin nulla fides illis adhibeatur: Talisquè licentia per Cancellarium Communis, adhibito etiam Iuramento in forma, dicto Notario in Libro Reformationum statim annotanda erit. Prædicta verò Instrumenta, siue Scripturæ, ab Hæredibus Notarij prædefuncti per Inuentarium ei assignabuntur, & pro earum extractione Notarius suam mercedem exiget iuxta sequentem Taxam.

SVMMARIVM.

1 *Hæres, vel Successor Notarii habens protocolla defuncti tenetur in exemplatione adhibere solemnitates,* cap. cum P. Tabellio de fide instrum.

Fallit stante licentia extrahendi sine d. solemnitatibus, ibi. n. 2.

3 *Licentia extrahendi Instrumenta defuncti non comprehendit Instrumenta in foliis, & sine subscriptione Notarii.*

4 *Instrumenta extracta in partibus in vim compulsoriæ an requirant citationem partis.*

ANNOTATIO.

1 HÆres vel successor Notarij si sit etiam ipse Notarius, & habeat penes se protocolla Defuncti licet debeat in exemplatione Instrumentorum adhibere solemnitates de quibus *in cap. cum P. Tabellio* 15. *de fide instrum. & per Couar. pract. quæst. cap.* 21. *num.* 3. & sentit *Fenzon. ad statut. Vrb. lib.* 1. *cap.* 36.

2 *num* 8. Contrarium autem seruatur quando ex statuto, vel Constitutione datur ei facultas extrahendi d. Instrumenta sine dict. solemnitatibus, vti fit in statuto nostro, vt declarant *Bald. in auth. si quis in aliquo, num.* 11. *C. de eden.* vbi dicit, simile statutum adesse in *Ciuitate Perusij Alex. cons.* 106. *num.* 8. *lib.* 5. *Card. Tusc. pract. concl. littera E. concl.* 374. *num.* 4. *& Fenzon. ad stat. Vrb. d. cap.* 36. *num.* 9.

3 Statutum concedens licentiam extrahendi Instrumenta Notariorum defunctorum d. licentia non extenditur ad Instrumenta reperta in folijs, & carentia subscriptione Notarij, vt not. *Menoch. de arbitr. casu* 187. *num.* 25. *& seq. de Marin. quotid. resol. cap.* 196. *num.* 2. *&* 3. *& Rota decis.* 349. *num.* 18. *par.* 9. *recen.*

4 Instrumenta verò si sint extracta in partibus in vim compulsoriæ quando requirant citationem partis pro eorum validitate latè differit *Mascard. de probat. concl.* 927. *ferè per tot. volum.* 2. ipsum consulas.

DE MERCEDE EXTRACTIONIS INSTRVMENTORVM. Rubrica XXXVIII.

QVia sæpe contingit dubitari de Mercede Extractionis Instrumentorum ob diuersitatem Taxæ Nouæ, & Veteris, quas Notarij, vt plurimum ad proprium commodum trahunt; Ideò volumus in posterum Taxam esse vniformem, ac ita per omnes obseruari.

Pro Extractione Instrumenti cuiuslibet qualitatis Videlicet, Testamenti, Codicilli, Donationis causa mortis, Venditionis, Permutationis, Iurium cessionis, Transactionis, Diuisionis, Quietationis, Locationis, Mutui, Depositi, Census, Societatis Officiorum, Sententiarum, Laudorum, Inuentariorum, & aliorum similium.

A Florenis X. vsque ad XXV. Bononeni 16

A XXV. vsque ad L. bon. 20

A L. vsque ad C. bon. 24

A C. vsque ad CC. bon. 32.

A CC. super bononeni decem pro quolibet centinario, dummodo non excedant Grossos trigintaquinque. Grosſ. 35.

Quòd si Instrumenta non contineant certam quantitatem Videlicet, Vltimarum Voluntatum, Transactionum, Permutationum, & similium, si Pars in extractione cum Notario non concordet, liceat Parti ad tollendas difficultates Iureiurando affirmare certam quantitatem, vt supra taxandam, prout hactenus obseruatum est.

Si verò Instrumenta non contineant certam quantitatem, nec Partis iuramento suppleri, seu liquidari possint, Videlicet, Mandatorum, Tutelæ, Curæ, & similium. bon. 20

Pro Extractione Instrumenti Pacis. bon. 32

Pro Rogitu verò bononeni XII. à qualibet Parte pro medietate recipiendi: Et Rogitum Notarius teneatur omnino infra decem dies registrare in Libro Cancellariæ.

Pro Extractione Compromissi. bon. 12

Pro Extractione Instrumenti Emancipationis, Adoptionis, & Arrogationis. bon. 40

Et si Emancipatio Præmium contineat seruetur Taxa iuxta quantitatem præmij.

Pro Extractione Instrumenti Notarij defuncti soluatur quarta pars vltra mercedem, vt supra taxatam, & dictam quartam Notarius pro sua extractione recipiat.

Pro extractione Instrumenti Forensi, siue extero facienda duplicetur merces, vt supra respectiuè soluenda.

Declarantes etiam quòd si Instrumentum fuerit semel extractum cum debita mercede, si illud de nouo ab eadem persona extrahendum sit; Merces pro duabus Tertijs tantùm soluenda erit.

Pro Mercede verò Notariorum Registri soluantur pro quolibet Instrumento. bon. 6

Et si esset longa Scriptura possit arbitrio Capitaneorum merces ad summum duplicari.

SVMMARIVM.

1 *Notarius debet habere mercedem pro rogitu, aliàs non cogitur rogare.*

Et vltra mercedem rogitus debetur etiam merces pro extractione, ibi.num.2.

Et Notario creditur, ei fuisse petitam extractionem à partibus, ibi.num.3.

Et ei debetur merces pro tota summa, non pro parte, ibi.num.4.

Quæ est diuidenda inter hæredes Notarij, & ipsum extraentem, ibi.num.5.

ANNOTATIO.

1 NOtarius debet habere mercedem pro rogitibus faciendis, alias non cogitur rogari, & Instrumenta conficere, *l. Prætor 4. in prin. & ibi glos. ff. de eden. Bart. in l. 1. C. de Tabel. lib. 10. & in l. 1. §. 1. ff. furti aduer. nauti caup. &c. Bald. in l. prouidendum 7. C. de postu. Card. Tusch. pract. concl. littera N, conclus. 102. num. 1.* Ita vt pro sua mercede ei competat actio locati, *Bart. in l. 1. § 1. ff. de var. cognit. & in l. argentarius, 10. nu. 2. ff. de eden. Caroc. de locat. & cond. par. 1.*
2 *in tit. de fruct. & lit. expen. num. 35.* Et Notarius, cui fuit soluta merces pro rogitu potest petere mercedem pro extractione, *Cagnol. in l. si librarius 93. num. 21. ff. de reg. iur.* & alij quos refert, & sequitur *Caroc. in d. tit. de fruct. & lit. expen. num. 40.*
3 Quod verò Notario, qui extraxit Instrumentum agenti ad mercedem extractionis credatur, ei fuisse commissam extractionem illius latè cō-
4 probat *Caroc. decis. 122. num. 5. & seq.* vbi testatur de veriori opinione, Cui Notario debetur merces pro extractione Instrumenti respectu totius summæ, non autem pro illa parte tantum, pro qua quis vellet vti nor. *Surd. cons. 66. num. 42 lib. 1. & Adden. ad Grat. decis. March. 216. num. 2.* vbi dicunt, secus esse in legatario qui non tenetur soluere mercedem Notario prò tota hæreditate, sed solum pro legato, vt ibi per eos.
5 Addo prædictis, quod merces pro extractione Instrumenti Notarij defuncti debetur hæredibus Notarij, merces verò pro scriptura leuata debetur Notario, qui leuauit, vt disponitur in hoc statuto, vt post *Bart. Innoc. Felin. & Celsum* per eum adductos firmat *Caroc. in d. tit. de fruc. & lit. expen. n. 37.* vbi testatur de communi opinione.

DE CLAVSVLA, SALVO IVRE COMMVNIS EVGVBII IN QVALIBET Dispositione apponenda. Rubrica XXXIX.

MAiorum Documenta sectantes Volumus omni bona in Districtu Eugubij existentia esse Tributaria, & Censualia dicti Communis, iuxta Reformationem ab eo factam de Anno 1345. nec in alium quocunque titulo transferri posse, nisi, Saluo, & reseruato Iure Communis Eugubij, alias dispositio non valeat, nec vllo vnquam tempore in eius præiudicium præscribi possit, sed Ius ipsum exigendi semper intelligatur esse saluum dicto Communi: Et Notarius, qui dictam Clausulam in qualibet Dispositione non apposuerit, condemnetur in libris XXV. Quod si Dispositio legitime fiat extra Territorium Eugubij à Notario externo, omnino valeat, talisque Clausula pro inserta, & apposita habeatur.

SVMMARIVM.

1 *De supradicto statuto mentionem faciunt Bald. & alii Doctores.*
2 *Testamentum est validum sinè d. clausula saluo iure. Communis Eugubij.*
3 *Statutum prædictum non esse in vsu tenent aliqui Doctores.*
4 *Cautela de qua in hoc Statuto licet admittatur a Bart. impugnatur tamen a pluribus Doctoribus.*

ANNOTATIO.

1 DE hoc statuto requirente in contractibus, & alijs dispositionibus clausulam *Saluo iure Communis Eugubij* mentionem facit *Bald. cons. 474. par. 4.* dicens, Testamentum factum extra Territorium sine dict. Clausula non valere quoad bona sita in Territorio statuentium, & de d. statuto meminit etiam *Tiraq. de legib. connub. glos. 8. num. 224.* nec non
2 *Barz. decis. 117. num. 32.* licet quod Testamentum sit validum, cum dispositio d. statuti non comprehendat institutionem hæredis contra *Bald.* consuluit *Gabr. cons. 169. nu. 57. vol. 1.* cum quo pertransit *Andreol. contr. 63. n. 6. & seq.* qui
3 vlterius, *num. 9. vers. pratera &c.* Subiungit, d. statutum non esse in vsu, & idem testatur etiam *Gabr. d. cons. 169. nu. 59. vol. 1.*
4 Cautela autem, de qua in hoc statuto, qua vsi fuerunt DD. Statuentes Eugubini vsquè ab anno 1345. efficiendo omnia eorum prædia tributaria Communitatis ad hoc, vt illa pertranseant in quoscunque cum d. onere collectarum etiam ad Ecclesias licet videatur approbari per *Bart. licet dubium in l. in rescripto, 6 § fin. n. 5. ff. de muner. & & hono.* vbi facit mentionem de Eugubinis, cum quo sentire videtur *Barz. d. decis. 117. num. 32. & seq.* illa tamen impugnatur a pluribus, & præcipuè ab *Adden. ad Rot. decis. 412. num. 56. & seq. par. 9. rec. a Fulgin. de iure emphit. in tit. de melior. quæst. 10. num. 16. & a Sperel. decis. 35. num. 33. par. 1.*

DE SVSPECTIS FVGITIVIS. Rubrica XL.

ASserenti aliquem suum Debitorem sibi de fuga suspectum esse, mandatum de capiendo non concedatur, nisi extraiudicialiter de Credito Iudicis arbitrio

docuerit, & suo Iuramento affirmauerit Debitorem bona immobilia in Ciuitate Eugubij, vel eius Districtu, aut saltem libera, & sufficientia non possidere; & si obligationis dies non venerit, de Deterioratione conditionis post debitum contractum Iureiurando docuerit, & tunc Mandatum de capiendo Debitorem concedatur, si Debitum summam Florenorum xx: ascendat, & si debitor petierit statim terminus quinque dierum vtilium statuatur Creditori ad iustificandum Creditum, & prædictas qualitates requisitas ad Iuramentum: Quibus ritè, ac legitime comprobatis, detineatur Debitor donec suo Creditori satisfecerit, vel idonee cauerit de stando Iuri, & iudicatum soluendo. Si verò Creditor prædicta non probauerit, detentus relaxetur, & Creditor ad omnia eius damna, expensas, & interesse statim reficienda omnino per Iudicem compellatur.

Addentes etiam, quòd Iudex redigi faciat in actis Iuramentum Creditoris, Causam suspicionis, & Debitum, & Fieri possit qualibet die in honorem Dei, exceptis Paschalibus, Natiuitatis Domini, Veneris Sancti, Ascensionis, Festiuitatis Corporis Christi, Annunciationis, Assumptionis, & Natiuitatis Beatissimæ Virginis, nisi tamen ageretur de magno præiudicio Creditoris, quod Iudicis arbitrio statuendum erit. Tempore verò Nundinarum Suspectus iurari, & capi non possit.

SVMMARIVM.

1 *Debitor suspectus de fuga quis dicatur remittitur arbitrio Iudicis.*

2 *Debitor vt iurari possit suspectus de fuga de iure sufficit iuramontum.*

3 *Suspectus de fuga nemo iurari potest pro modica summa.*

Et ad d. effectum creditum debet esse liquidum, ibi. num. 4

5 *Suspectus de fuga iurari non potest possidens immobilia.*

Et an illa sint sufficientia pro debito remittitur arbitrio Iudicis, num. 6.

Et hoc procedit etiam in forense possidente immobilia in loco sui fori, n. 7.

8 *Suspectus de fuga iurari non potest, nisi ex causis de nouo superuenientibus.*

Et deterioratio bonorũ non debet esse modica, n. 9

10 *Suspectus de fuga quis iurari potest etiam si adhuc dies non venerit.*

11 *Suspectus de fuga quis iurari potest etiam in diebus feriatis in honorem Dei.*

12 *Iudex incompetens an possit relaxare mandatum contra suspectum de fuga remissiuè.*

13 *Suspectus de fuga potest carcerari etiam ad instantiam Procuratoris cum mandato ad exigendum tantum.*

ANNOTATIO.

1 DEbitor suspectus de fuga quis dicatur licet variæ sint opiniones Doctorum, vt videre est ex *Caccialup. de debit. suspect. quæst. 1. num. 1. & seq.* & ex *Menoch. de arbitr. casu 87. num. 1. & seq.* quas hic nimis longum esset recensere, id tamen relinqui prudentis Iudicis arbitrio voluerunt *Caccialup. in d. quæst. 1. num. 11. & Menoch. in d. casu 87. num. 8.* nec non *Card. Tusch. pract. conclus. littera F. concl. 523. nu. 8.* vbi quamplures recenset fugæ coniecturas.

2 Licet autem de iure communi ad obtinendam capturam debitoris vti de fuga suspecti sufficiat solum iuramentum creditoris, vt tradunt *Caccialup. de debit. suspect. quæst. 5. num. 18. Menoch. de arbitr. d. casu 87. num. 1. & seq. Manci. de iurament. par. 4 effect. 6. num. 3.* & alij plures, quos referunt, & sequuntur *Adden. ad Paitell. exped. 27. num. 2.* In terminis tamen statuti nostri creditor tria probare tenetur in termino a Iudice sibi assignato ad iustificandam capturam, & primò quod summa debiti ascendat ad scuta decem, secundò quod adsit deterioratio conditionis debitoris post contractum debitum, & tertiò quod debitor in Ciuitate Eugubij, vel in eius districtu bona saltem libera pro quantitate crediti non possideat.

Et quo ad primum statutum aufert illam difficul-
3 tatem, an summa debita dicatur magna, vel parua, cum pro parua summa nemo iurari possit suspectus de fuga, vt tradunt *Ludo. decis. Perus. 41. num. 9. Menoch. d. casu 87. num. 21. Grass. de except. in prælud. num. 145. & Adden. ad Paitell. d.*
4 *expedit. 27. num. 8.* Quod quidem debitum debet esse liquidum, *Caccialup. de debit. suspect. quæst. 3. num. 13. Carpan. ad stat. Mediol. cap. 69. num. 64. par. 2. Adden. ad Paitel. d. exped. 27. num. 10.* dicentes, de dicto debito constare debere per Instrumentum, vel per testes, vt ibi per eos plures dantes concordantes.

Quo ad secundum requisitum, quod debitor non possideat immobilia sufficientia pro solutione debiti, illud concordat cum iure com-
5 muni, quo disponitur quod debitor possidens immobilia sufficientia non potest iurari suspectus de fuga, vt not. *Caccialup. de deb. susp. quæst. 1. num. 9. Bursat. cons. 241. num. 7. vol. 3. Adden. ad Paitell. dict. expedit. 27. numer. 20.* dicentes,
6 id remitti an sint sufficientia arbitrio Iudicis, vt ibi per eos, Non sufficit tamen

ad d.

ad d. effectum possessio mobilium, cum illa de facili possint occultari, vt docent *Paris. cons. 99. num. 22. lib. 3. Bursatt. d. cons. 241. num. 8.* & distinguit *Menoch. cons. 87. num. 13. & seq. vol. 1.*

7 Quæ habent locum etiam in forense, qui si possideat immobilia in loco sui fori sufficientia pro solutione debiti non potest iurari suspectus de fuga tam de iure communi, quam vigore Decreti q. Ducis Vrbini, vt not. *Bald. cons. 285. par. 1. & Deci. cons. 75. num. 2.* quos referendo sequuntur *Adden. ad Paitell. d. exped. 27. n. 23.*

Probatio verò, quod debitor deteriorauerit condi-
8 tionem suam post contractum debitum est fundata in iure communi, quo disponitur, quod debitor non possit curari suspectus, nisi ex causis de nouo superuenientibus, vt not. *Caccialup. de debit. suspect. quæst. 6. sub num. 1. Menoch. de arbit. d. casu 87. num. 16. Mascard. de probat. concl. 823. num. 9. lib. 2. Carpan. ad stat. Mediol. d. cap. 69. num. 65. & Adden. ad Paitell. d. exped. 27. nu. 13. & seq.* vbi declarant, hoc habere locum quando creditor habebat notitiam status debitoris de tempore contracti debiti, alias secus, vt ibi per
9 eos. Quæ deterioratio conditionis debitoris non debet esse modica, sed notabilis. *Paris. cons. 101. num. 5. lib. 3. Roman. cons. 241. num. 6.* Quando vero debitor dicatur deteriorasse conditionem suam not. *Adden. ad Paitell. d. expedit. 27. num. 18. & seq.*

10 Dum verò statutū admitti posse debitorem iurari suspectum de fuga enam si dies non venerit concordat cum iure communi, iusta causa subsistente, vt declarant *Seraph. de priuil. iuram. priu. 7. num. 34. Adden. ad Paitel. d. exped. 27. num. 26. & seq.* vbi causas recenset, *Gamb. decis. 4. nu. 28.*

11 Addo prædictis, quod debitor suspectus de fuga capi potest etiam in dictus feriatis in honorem Dei, vt tradunt *Seraph. d. priuil. 7. num. 36. Mancin. de iuram. part. 4. effect. 6. num. 18. Pir. Maur. de fideius. sect. 3. cap. 17. nu. 1. Mascard. de probat. concl. 823. nu. 23. lib. 2. & Farinac. de carc. & carcer. quæst. 27. num. 107.* licet in statuto nostro excipiantur Dies Pascales, Natiuitatis Domini, Veneris Sancti, Ascensionis, Corporis Christi, Annunciationis, Assumptionis, & Natiuitatis B. Virginis, nisi ageretur de magno præiudicio creditoris Iudicis arbitrio, licet secus sit de iure, cum debitor suspectus etiam in d. diebus capi possit, vt declarant *Adden. ad Paitel. d. exped. 27. num. 45.*

12 Vtrum verò Iudex incompetens possit concedere licentiam capiendi debitorem de fuga suspectum vide *Mascar. de prob. concl. 823. num. 25. & seq. lib. 2. Seraph. in d. priuil. 7. num. 51. & seq. & Carpan. ad stat. Mediol. d. cap. 69. num. 65. & seq. lib. 2.*

13 Debitor autem fugitiuus potest capi etiam ad instantiam Procuratoris ad exigendum tale debitum etiam sine mandato speciali, vt post *Ias. Alex. & Marsil.* per eum adductos not. *Grass. de excep. in præiud. num. 134.* de quo vide *Manson. de caus. execut. lib 1. ampl. 4. per tot.*

Dixi *in rubr. seq.* quod suspectus de fuga potest capi etiam in domo propria, addo hic, quod ille capi potest etiam tempore noctis, vt not. *Petr. Pechi. de iure sisten. cap. 7. num. 2.* quod ego verum censeo, quia quando periculum est in mora receditur a regulis iuris communis *Masc. de prob. concl. 823. num. 19. & seq. lib. 2. Antonel. de loco legal. lib. 3. cap. 4. num. 14.* & suspectum de fuga non gaudere beneficijs legalibus not. *Caccialup de debit. suspec. 8. quæst. num. 2. & Card. Tusc. pract. concl. littera F. concl. 524. num. 70. & 74.* Cum in extraordinarij ordo sit ordinem non seruare, *Caccialup. vbi supra, Card. Tusc. d. concl. 524. num. 70. & num. 137.* & si ille capi potest in diebus feriatis etiam in honorem Dei *Grass. de excep. in præiud. nu. 137.* vbi quamplures dat concordantes *Antonel. de loco legal. lib. 2. cap. 2. n. 475.* potest capi in domo propria, *Grass. vbi supra num. 139. Antonel. d. cap. 2. num. 457.* potest capi per Iudicem incompetentem, *Antonel. dict. cap. 2. num. 470. & seq.* potest capi pendente die, & conditione si suspicio superueniat *Grass. in d. præiud. num. 138. Adden. ad Paitel. exped. 27. nu. 43.* quare ergo non debet posse capi de nocte, quod potius ex quadam obseruantia substinetur, quā quod in iure sic ita cautum, vt videre est per *Rip. de noct. temp. cap. 71. in prin. & per Carpan. ad stat. Mediol. lib. 1. cap. 167. num. 6.*

QVOD NVLLVS PRO CIVILI DEBITO CAPI POSSIT IN DOMO, vel Apotecha. Rubrica XLI.

CVm personalis Executio facienda est, Nullus in Domo propria, vel aliena, in qua inhabitet, vel etiam in Apotheca propria, vel conducta pro Ciuili debito capi possit, quacunque Obligatione, etiam Camerali, non obstante: Et captus absque vlla solutione relaxari debeat, & pristinæ libertati restitui: Quòd si quis per sex Menses post relaxatam executionem latitauerit, & non satisfecerit Creditori, etiam in dictis locis capi posse Mandamus.

SVMMARIVM.

1 *Dispositio d. statuti quod nemo capi possit in domo propria concordat cum iure communi, num. 10.*

Fallit d. dispositio stante Clausula Renuncians, &c. ibid. num. 2.

Item si d. beneficio sit specialiter renunciatum, ibid. num. 3.

Cui potest renunciari, ibid. num. 4.

Item fallit stante iuramento, ibi. n. 5.

Et in debitore suspecto de fuga, ibid. n. 6.

Et in debitore fiscali, ibid. n. 7.

Et si quis capiatur in domo propria, quam non habitat, ibi. n. 8.

Et si quis capiatur in scalis domui affixis, ibi. n. 9

Et si quis capiatur in hospitio vti viator, ibi. num. 11.
Item quis capi potest in apoteca, ibi. num. 12.
Et regula procedit pro debito ciuili secus pro causa criminali, ibi. n. 13.
14 *Birruarii non possunt pro debito ciuili frangere ostium domus.*
15 *Verbum latitare quid importet remissiue.*

ANNOTATIO.

1 DIspositio huius statuti prohibentis, debitorem capi non posse in domo propria, vel in qua inhabitat concordat cum iure communi ad tex. *in l. plerique 18. ff. de in ius voc. & in l. nemo 104. ff. de reg. iur.* & pro regula tradit *Gabr. com. concl. de malef. concl. 10. num. 1. & seq.* & dixi ego *in resol. crim. in verb.*
2 *Captura resol. 1. num. 1.* Quæ tamen dispositio non habet locum stante Clausula *Renuncians omni legum auxilio*, cum per illam censeatur renunciatum beneficio *d. leg. plerique*, vt voluerunt *Rolan. cons. 13. num. 14. vol. 1. Adden. ad Paitell. exped. 96. num. 15. Barbos. de clausa clauf. 133. num. 9. Theod. Rub. in sing. Rot. Roman. tom. 2. de clauf. clauf. 680. num. 12.* maxime stante iuramento, *Gratian. discept. foren. cap. 328. num. 23. & 24. par. 2.* licèt *Giurb. decis. 42. num. 24.* dicat, hanc clausulam appositam in executiuis princi-
3 palem dispositionem non alterare. Nisi tamen d. beneficio sit specialiter renunciatum, sec. *Ias. in d. l. plerique in 13. fallen. & Gabr. in d. concl. 10. num. 40.* licèt illi non posse renunciari dixerit *Paitell. expedit. 96. num. 3.* cuius authoritates non concludant, & contrarium tenent *Adden. ad Paitel. ibi, num. 23.* vbi de veriori, & magis
4 communi. Sicuti etiam dispositio d. statuti non
5 habet locum stante iuramento, *Gabr. d. concl. 10. num. 35. Seraph. de priuil. iuram. priu. 155. per tot. Cappan. ad stat. Mediolan. cap. 75. num. 50. & seq. par. 2. & Manc. de iuram. part. 4. effect. 240.*
6 *num. 5.* Prout nequè habet locum in suspecto de fuga, *Adden. ad Paitel. expedit. 27. num. 47.*
7 *Morot. cons. 80. num. 4.* Nequè eo gaudet debitor fiscalis *Ias. in d. l. plerique num. 28. Morot. in dict.*
8 *cons. 80. num. 9.* Nequè si quis capiatur in domo propria, quam non habitat, *Deci. in d. l. nemo in princ. ff. de reg. iur. Ias. in dict. l. plerique num. 23.*
9 *Adden. ad Paitel. d. exped. 96. num. 34.* Prout nequè pariter habet locum si quis capiatur in scalis etiam domui affixis, sed extra domum existentibus, *Ias. in d. l. plerique num. 16. Gabr. in d. concl. 10. num. 27. Vulpell. cons. 130. num. 3. & Adden. ad Paitel. d. expedit. 96 num. 37. & seq.* vbi quærunt quid in porticu domus, vt ibi per eos.
10 Debitor etiam de iure communi, vt dixi non potest capi in domo propria, nequè in aliena in qua inhabitat, vti habetur in hoc statuto, vt docent *Bart. Bald. Castr. Ias. & alii in d. l. plerique ff. de in ius voc. Adden. ad Paitell. d. exped. 96.*
11 *num. 30. Gabr. de malef. dict. concl. 10. num. 2.* Et etiam si esset in hospitio animo tamen ibi habitandi, & non vti viator *Ias. in d. l. plerique nu. 18. Deci. in d. l. nemo 2. ff. de reg. iur. Adden. ad Paitel. d. exped. 96. num. 34. & seq. Gabr. d. conclus. 10.*
12 *num. 16. & num. 19. & seq.* De iure tamen communi non est prohibitus quis capi in apoteca, vt post *Castr. Alex. Ias. & alios* plures ab eo relatos
13 firmat *Gabr. in d. concl. 10. num. 18.* Item d. statutum prohibens aliquem capi posse in domo procedit pro debito ciuili prout loquitur, secus autem est pro causa criminali, vt declarant *Ang. Castr. Alex. Ias. & alii in d. l. plerique Farinac. de carcer. & carc. quæst. 27. num. 93. Guazz. defen. 5. cap. 1. nu. 23.* & dixi ego *in d. verbo Captura resol. 1.*
14 *n. 3.* Pro qua captura pro debito ciuili non possunt Birruarij frangere ostia sine licentia Iudicis, *Farinac. in d. quæst. 27. num. 93. in fin. Tosti. de subhas. inspect. 14. num. 75. Scacc. de iudic. lib. 1. cap. 46. num. 9.* & dixi *ego in dict. verbo Captura Resolut. 1. in fine.*
15 Verbum verò *latitare* in hoc statuto appositum quando verificetur vide *Afflict. ad Constit. Regn. lib. 1. rub. 47. num. 4. & seq.* & an debitor possit capi in ostio domus vide scripta per me in *Resolut. criminal. in verbo Delictum Resolut. 9. num. . . .*

DE SEQVESTRATIONE BONORVM. Rubrica XLII.

SI quis proposuerit coram Iudice suum Debitorem suspectum habere, Iudex ad eius instantiam sequestrari faciat de bonis talis Debitoris, vsque ad quantitatem debiti: Et ille penes quem factum fuerit Sequestrum, teneatur Rem Sequestratam penes se retinere, & custodire, ac nemini dare sine mandato Iudicis, ad pœnam in Sequestratione contentam, & vlterius Parti ad interesse teneatur. Præstita verò à Debitore idonea cautione destando iuri, & iudicatum soluendo, Sequestrum tollatur, refectis etiam expensis Depositario, si quas fecerit in gubernando, & custodiendo rem sequestratam, & Iudex ad instantiam Domini rei sequestratæ, teneatur assignare terminum quinque dierum plus, & minus eius arbitrio Sequestranti, ad docendum de Credito, qui terminus Parte instante, assignari etiam debeat, si Fideiussio data non sit; Quo elapso, & non iustificato, intelligatur Sequestrum per Iudicem reuocatum, & Fideiussor liberatus censeatur.

Si verò Creditor obtinuerit executionem pro eius Credito contra Debitorem, Iudex mandet pecunias, seu Res sequestratas solui, seu dari Creditori, aut super Re

ſequeſtrata dictam executionem conſumari, nec poſſit Debitor audiri, ſi Fideiuſſorem obtulerit.

Addentes etiam, quòd ſi Sequeſtratarius tacuerit per decem dies, à die præſentationis præſumatur habuiſſe, & habere in manibus Rem ſequeſtratam.

SVMMARIVM.

1 *Sequeſtrum de iure communi eſt regulariter prohibitum.*

2 *Sequeſtra de conſuetudine generali indifferenter relaxantur.*

3 *Sequeſter licet nemo cogi poſſit, vt rem retineat apud ſe.*

Fallit tamen ſi ſequeſtrum acceptauit, num.4

5 *Sequeſter ſi ſoluat, vel rem reſtituat tenetur de proprio, & ad damna.*

Etiam ſi ſoluat iuſſu Iudicis ſi non oppoſuit, ibi. num.6.

Et ſi non appellet ſecundum Gratian., ibid. num. 7.

8 *Sequeſter tenetur de dolo, & lata culpa tantum.*

9 *Sequeſtra fieri poſſunt etiam in die feriata.*

Et in die feriata poſſunt reuocari, num.10.

11 *Sequeſtrum reuocatur ſatiſdatione de ſtando iuri, & iudicatum ſoluendi.*

Et ſufficit cautio iuratoria, ſi perſona non ſit ſuſpecta, num.12.

13 *Cautio pro reuocatione ſequeſtri prodeſt tantum illi qui ſequeſtrum procurauit.*

14 *Sequeſtrum non reuocatur ſatiſdatione quando fuit factum vt debitor ſoluat.*

Et quando illud fuit obtentum contra obligatum in forma Cameræ, nu.15.

Et quando ſequeſtrum non reuocetur ſatiſdatione remiſſiuè, num.16.

17 *Sequeſter nullum damnum pati debet occaſione ſequeſtri.*

Itaut pro expenſis præſtitis præferatur hipotecæ anteriori, num.18.

19 *Sequeſtrum factum a pluribus poteſt reuocari ab vno tantum pro ſua rata.*

20 *Sequeſtrum ſi ſit obtentum contra aliquem poteſt cogi iurare, an ſit illius debitor.*

21 *Sequeſtrari non poſſunt Salaria publica, penſiones domorum, & pecunia depoſitata.*

22 *Sequeſtrum alicui factum quantum durare debeat, num. 23.*

24 *Appellatio non datur a reuocatione ſequeſtri.*

ANNOTATIO.

1 SEqueſtrum de iure communi eſt regulariter probibitum *leg. 1. C. de prohib. ſequeſ. pec. Card. Tuſc. pract. concl. littera S. concl. 202. nu.1. & ſeq. Caroc. de ſequeſ. par. 1. quaſt. 6. prin. & par. 2. in prin. Pract. Ridolph. par. 1. cap. 14. num. 142.*
In decernendo ſequeſtro per Iudicem licet de iure plura requirantur, de quibus per *Guid. Pap. deciſ. 246. per tot. per Maſcar. de prob. concl. 1305. num.4. lib. 3. per Caroc. de ſequeſ. par. 3. quaſt. 1. 2. & 3. & per Capic. Latro. deciſ. 197. num. 3. & ſeq.* Ho-
2 die tamen de generali conſuetudine ſequeſtra indifferenter decernuntur, & fiunt, benè verò in relaxatione iuſtificatur creditum, & adhibetur
citatio partis, vt not. *Caroc. de ſequeſt. par. 3 quaſt. 3. in fin.*
3 Sequeſter verò vt rem retineat in ſequeſtrum licèt cogi non valeat, vt not. *Card. Tuſc. pract. concl. littera S. concl. 204. num. 3. Caroc. de ſequeſ.*
4 *par. 1. quaſt. 4. num. 2.* Si tamen illud acceptauit non poteſt poſtea illud recuſare *Card. Tuſc. vbi ſupra Caroc. de ſequeſtr. par. 1. quaſt. 5. num. 1. &*
5 *quaſt. 13. per tot. par. 3.* Ita vt ſi ille ſoluat alteri, vel rem reſtituat pendente ſequeſtro teneatur de proprio, vti habetur in hoc Statuto, vt not. *Card. Tuſc. pract. concl. littera S. concl. 205. num.1. & ſeq. Ciriac. contro. 358. num. 16. Rota apud Caputaq. deciſ. 155. num. 2. par. 3. et deciſ. 624. num.3.*
6 *& 4. par. 4. rec. tom. 3.* Etiam ſi ſoluat iuſſu Iudicis, ſi non oppoſuit de ſequeſtro *Alex. conſ. 103. num. 18. lib. 2.* benè *Rota d. deciſ. 624. num. 7. &*
7 *8. par. 4. rec. tom. 3.* Itaut illum teneri etiam appellare voluerit *Gratian. diſcep. foren. cap. 704. num 38. par. 4.*
8 Quiquidem ſequeſter tenetur de dolo, & lata culpa tantum, itaut ſi ei auferatur res ſequeſtrata per dominum non teneatur ad aliquid, etiam ſi ipſe non probet, ſine culpa ſua ſi fuiſſe rem ablatam, cum id incumbat ſequeſtranti. *Card. Tuſc. pract. concl. littera S. concl. 105. num. 7. & 8. Adden. ad Paitel, exped. 80. num. 27.* qui dant concordantes. *Ciriac. contro. 358. num. 27.*
9 Sequeſtrum ſicut fieri poteſt etiam in die feriata *Curt. de ſequeſtr. quaſt. 10. Caroc. de ſequeſ. par. 3. quaſt. 36. Adden. ad Paitell. exped. 80. num. 34. Bo-*
10 *rell. in ſumma deciſ. tit. 37. num. 235. par. 2.* Ita in die feriata reuocari poteſt *Caroc. d. quaſt. 36. Adden. ad Paitell. d. exped. 80 num. 15. & [illegible].* vbi dicunt, ad reuocationem ſequeſtri quemliber admitti etiam ſine mandato, vt ibi per eos.
11 Sequeſtrum autem reuocatur ſatiſdatione de ſtando iuri, & iudicatum ſoluendo, cum medicina ſequeſtri ſit ſatiſdatio, *l. ſi fideiuſſor. 7. §. fin. & ibi Iaſ. ff. qui ſatiſd. cogan.* & tradunt *Caroc. de ſequeſt. par. 4. quaſt. 2. num. 1. & ſeq. Pir. Maur. de fideiuſſ. par. 1. ſect. 2. cap. 8. num. 1. & ſeq. Capic.*
12 *Latro. deciſ. 197. num. 30. par. 2.* Ita vt ſufficiat nuda cautio iuratoria quando perſona, contra quem eſt factum ſequeſtrum eſt honeſta, & non ſuſpecta *Seraph. de priuil. iur. priuil. 125. num. 2. Caroc. de ſequeſt. par. 4. quaſt. 2. num. 8. Capic. Latro. d. deciſ. 197. num. 31.*
13 Cautio verò præſtita pro reuocatione ſequeſtri non prodeſt, niſi illi, qui ſequeſtrum procurauit *Poſt. de ſubbaſ. inſpect. 40. num. 23. Salgad. in laber. credit. par. 2 cap. 6. num. 36. Rota deciſ. 48. num. 5. par. 4. rec. & apud Cenc. de cenſ. deciſ. 384. num. 5. & 6.*
14 Sequeſtrũ autem non reuocatur ſatiſdatione quando fuit factum non ad litem agitandam, ſed ad finem, vt debitor ſoluat, puta in executionem ſententiæ, vti diſponitur in hoc Statuto *Curt. de ſequeſ. quaſt. 14. Adden. ad Burat. deciſ. 595. num. 9. Thomat. deciſ. Marcb. 51. num. 10. Rota poſt Zacbi. de oblig. camer. deciſ. 218. nu. 11. & apud Buratt.*

Buratt. decis. 653. *in prin.* Vel vigore mandati, *Tosti. de subhas. inspec.* 18. *num.* 167. *Zach. de oblig.*
15 *camer. quæst.* 37. *num.* 95. Et quando illud fuit obtentum contra obligatum in forma Cameræ *Zachi. in d. quæst.* 37. *num.* 94. vbi dicit contra *Salust.* ita seruari in practica *Adden. ad Rot. apud Burat. d. decis.* 595. *num.* 9. vbi hoc declarant, *Prac. Ridolph. par.* 1. *cap.* 14. *num.* 180. Et quando se-
16 questrum reuocari non potest mediante satisdatione plures casus referunt *Ias. in d. l. si fideiussor. §. fin. ff. qui satisd. cogan. Caroc. de seques. par.* 4. *quæst.* 2. *per tot. Adden. ad Buratt. d. decis.* 595. *nu.* 9. *& Prac. Ridolph. d. cap.* 14. *num.* 171. *& seq.*
17 Sequester nullum damnum pati debet occasione reo sequestratæ, & ideo potest repetere, expensas, & alimenta præstita animalibus sequestratis, & alias factas in re sequestrata *Caroc. de seques. par.* 1. *num.* 1. *& de loca. & conduc. par.* 2. *in tit. de seques. quæst.* 2. *num.* 1. *& seq. Adden. ad Paitel. exped.* 80. *num.* 20. *Ciriac. contro.* 358. *num.*
18 40. *& seq.* Ita vt quod d. expensis, & alimentis præferatur etiam habentibus hipotecam expressam anteriorem, vt latè comprobat *Caroc. in d. tit. de seques. quæst.* 2. *num.* 2. vbi quamplures adducit concordantes, & *Negus. de pigno. in* 3. *memb.* 7. *par. num.* 14.
19 Sequestrum factum a pluribus potest relaxari ab vno pro sua rata *Rota Lucen. diuer. decis.* 144. quam refert, & sequitur *Costa de rata. quæst.* 114. *num.* 1. vbi quærit, an fideiussio sit præstanda pro toto, & sequestrum factum per aliquos creditores non impedit, quin alij possint concurrere *Deci. cons.* 109. *num* 93. *lib.* 2. quem pariter refert, & sequitur *Costa de re integ. distin.* 46. *num.* 8.
20 Et sequestrum obtinens, contra aliquem potest illum cogere ad iurandum, an sit debitor illius contra quem obtinuit sequestrum, vt probat *Ciriac. contr.* 116. *num.* 4. *& seq.* vbi dicit, quod si sequester neget cum iuramento non potest probari contrarium, vt ibi per eum.
21 Res, seu pecunia deposita: pensiones domorum, & salaria publica non possunt sequestrari sub pœna, de qua in auth. *sed iam cautum. & ibi Ias. num.* 5. *C depos.* Licet hoc de consuetudine non seruari asserat *Caroc. de loca. par.* 2. *in tit. de seques. quæst.* 3. *num.* 2.
22 Sequestrum durare donec durat instantia tam si instantia, sit longa de iure communi quam si sit abbreuiata per Statutũ dicit *Ias. in d. l. si fideiussor.* 7. *§. si satisdatum num.* 21. *ff. qui satisd. cog. Menoch. Grat. & Seraph.* quos refert, & sequitur *Ca-*
23 *roc. de seques. par.* 4. *quæst.* 1. *num.* 1. *& seq.* Si tamen sequestrum factum fuit propter litem, alias secus, & tradunt *Ias. & Caroc. in loc. cit.* Licèt illud durare donec lis sit finita per rem iudicatam, & sic etiam in causa appellationis voluerint *Gabr. cons.* 53. *num.* 5. *lib.* 1. *& Carpan. ad Stat. Mediol. cap.* 111. *num.* 93.
24 Quibus addo, quod a reuocatione sequestri mediante cautione non datur appellatio, vt post *glo. Barb. & Nicell.* per eum adductos firmat *Grat. discep. foren. cap.* 531. *n.* 92. *ver. vnde cessante, &c. p.* 3.

QVOD MVLIER BONÆ CONDITIONIS NON COGANTVR IRE in Palatium ad testificandum Rubrica XLIII.

MVlier bonæ conditionis, & famæ cogi non possit intrare Palatium pro testimonio ferendo in Ciuili, vel Criminali Causa, siue etiam pro responsione ad Positiones, sed eo casu Iudex, siue Notarius Causæ de mandato ad eius Domum cum præsentia vnius proximioris accedere teneatur, sub pœna xxv. lib. cuilibet contrafacienti.

SVMMARIVM.

1 *Mulieres bonæ conditionis, & famæ non coguntur ire in Palatium.*
Nequè mulieres grauidæ, ibi. num. 2.
Quæ autem dicantur mulieres bonæ conditionis, & famæ est Iudici arbitrarium, ibi. num. 3.
A quo verò sint subministranda expensæ pro transmittendo Notario ad eas, ibi. num. 4.

ANNOTATIO.

CVm dispositione huius Statuti mandantis, quod mulieres bonæ conditionis, & famæ non teneantur ire in Palatium ad effectum se examinandi respondendi positionibus, & si-
1 mil. sed quod ad eas mitti debeat Notarius ad d. effectum concordat dispositio iuris communis, quo idem disponitur, vt tradunt *glo. Castr. Roman. Ias. & alij in l. ad personas . . . ff. de virsiu. Boccac. de litter. remiss. cap.* 1. *numer.* 28. *& Farin.*
2 *de testi. quæst.* 78. *num.* 224. Et idem est in muliere grauida, quæ pariter non tenetur ire in Palatium, vt tradit *Farinac. de testi. d. quæst.* 78.
3 *num.* 97. Quæ autem dicantur mulieres bonæ conditionis, & famæ remittitur arbitrio Iudicantis *Farinac. in d. quæst.* 78. *num.* 204. *& Me-*
4 *noch. de arbitr. casu* 69. *num.* 4. Expensæ verò faciendæ pro mittendo Notario, vel Iudicem ad mulierem spectare ad illam voluit *Cappell. Tholos. decis.* 100. *num.* 2. quod vero sit faciendum communibus expensis, dicit *Boer. decis.* 303. *n.* 5.

DE DONATIONIBVS INTER VIRVM, ET VXOREM.
Rubrica XLIV.

Donatio inter Virum, & Vxorem, Sponsum, & Sponsam non valeat, nec præsumatur, nisi in Casibus à Iure permissis, & omnia tàm à Viro data, quàm ab alijs contemplatione Viri, ipsius hæredibus restituantur, præterquam Annulus, siue Fides, quo Vxor fuerit desponsata, & Vestes, quæ ad vsum quotidianum ei paratæ sunt; Et si Iuramentum in his prohibitis Donationibus interuenerit, præsumatur dolo, & metu extortum, & nihil omnino operetur.

SVMMARIVM.

1 *Donatio inter virum, & vxorem regulariter non valet.*
Licèt valeat inter sponsum, & sponsam, nu. 2.
3 *Statutum Eugubli præseruat donationes inter virum, & vxorem vallidas de iure communi.*
4 *Donatio causa mortis valet inter virum, & vxorem.*
Dummodo non fiat, quod illa non possit reuocari, num. 5.
Et debet illius substantia conferri post mortem, ibi. num. 6.
Et valet etiam si patrimonium donantis non diminuitur, ibi. num. 7.
8 *Donatio inter virum, & vxorem morte confirmatur.*
Interim tamen potest reuocari, ibi. num. 9.
Tacitè, & expressè, & quomodo, ibid. num. 12. & 13.
Requiritur tamen pro validitate traditio vera, vel ficta, ibi. num. 10.
11 *Contractus vicissitudinarius non est prohibitus inter virum, & vxorem.*
14 *Donatio inter virum, & vxorem est valida de iure communi stante iuramento.*
15 *Statutum potest tollere vires iuramenti præsumendo illud dolosum.*
16 *Anulus sponsalitius censetur donatus vxori.*
Si est exigui valoris, aliàs secus, num 17.

ANNOTATIO.

1 Donatio inter virum, & vxorem non valet, ne illi mutuo amore se spolient *l. 1. ff. de donat. inter vir. & vxor. Clar. in §. donatio, quæst. 9. in princ. Fenzon. ad stat. Vrb. lib. 1. cap. 135. num. 2. Ciriac. contro. 599. num. 111. Rot. decis. 37. num. 4. par. 14. recen.* licet illa de 2 iure communi valeat inter sponsum, & sponsam, *l. si sponsus 5. l. inter eos 28. l. cum hic status 33. §. si sponsam, ff. de donat. inter vir. & vxor.* & bene declarat *Fenzon. in d. cap. 135. num. 3.*
3 Aduertendum tamen est, quod statutum nostrum licet anullet donationes inter virum, & vxorem, præseruat tamen illas, quæ sunt permissæ de iure communi, vt obseruant *Fenzon. in d. cap. 135. num. 7.* & benè *D. Deluca in Theat. ver. & inst. tom. 7. in tit. de donat. discur. 30. num. 3. vers. Quia verò &c.*
4 Valet igitur d. donatio etiam facta constante matrimonio, vel causa mortis, vel saltem si protrahatur, quod res fiat vxoris, vel viri in tempus soluti matrimonij, & sic post mortem donantis, vt declarant *Lazar. de monit. sect. 3. quæst. 9. nu. 1. & seq. Card. Mant. de tacit. lib. 21. tit. 4. num. 21. P. Sanch. de matr. lib. 3. disput. 3. num. 8. D. Deluca in d. tit. de donat. discur. 30. num. 4. & Rot. apud*
5 *Merlin. decis. 80. in fin.* Non tamen debet fieri, quod illa nullo modo reuocetur, quia non valeret, *l. vbi ita donatur 27. ff. de donat. caus. mort. Lazar. d. quæst. 9. num. 1. & seq. D. Deluca in d. di-*
6 *scur. 30. num. 7.* Et debet insuper substantia donationis conferri post mortem, secus tamen est si solum conferatur post mortem effectus donationis, quia non valeret, vt nor. *Card. Mant. d. tit. 4. num. 21. vers. sed aduertendum &c.* & benè declarat *D. Deluca in d. discur. 30. num. 9.* Prout
7 etiam valeret donatio quando per donationem patrimonium donantis non diminuitur, sed lucrum quod fieri potuisset remittitur, vti explicat *Fenzon. in d. cap. 135. num. 7.*
8 Donatio autem licet non valeat inter virum, & vxorem regulariter, morte tamen confirmatur, *Lazar in d. quæst. 9. num. 1. Card. Mant. de tacit. in d. lib. 21. tit. 7. num. 1. & seq. Clar. in §. do-*
9 *natio, quæst. 9. vers. scias autem, &c.* Interim tamen potest reuocari, *Card. Mant. de tacit. lib. 21. tit. 6. num. 15; Ciriac. contro. 120. num. 78. Rota*
10 *apud Merlin. decis. 885. num. 9.* Requiritur tamen vt d. donatio confirmetur traditio vera, vel ficta, alias non confirmatur, *Lazar. in d. quæst. 9. nu. 1. Card. Mant. in d. tit. 7. num. 32. & seq. P. Sanch. de matrim. lib. 6. disput. 14. num. 7.* & quod sufficiat ficta traditio per constitutum tenent *Card. Mant. vbi supra & Morot. cons 53. num. 2.* vbi testatur de communi opinione, licet contrarium fictam traditionem non sufficere teneat *Facbin. contro. iur. lib. 13. cap. 79. per tot.*
11 Licèt autem donatio sit prohibita inter virum, & vxorem, vt supra, non tamen est prohibitus inter eos contractus vicissitudinarius, *Cranet. cons. 245. num. 11. Ciriac. controuer. 181. num. 50.*
12 Donatio inter virum, & vxorem facta præcipuè sine iuramento potest reuocari tacitè, & expræssè, *Io. Oinot. Instit. de donat. in tit. de donat.*
13 *int. viuos num. 65.* expressè autem reuocatur sola pœnitentia *Io. Oinot. loc. cit. Card. Mant. de tacit. d. lib. 21. tit. 10. in prin.* Tacitè verò reuocari dicitur ex coniecturis, puta si rem donatam donator alienet, pignori det, per diuortium, per præmorientiam donatarij, & similia, vt declarant *Io. Oinot. vbi supra, & Card. Mant. in dict. tit. 10. per tot.*
14 Donatio autem facta inter virum, & vxorem mediante

mediante iuramento est vallida de iure communi *Gratian. discep. Foren. cap. 27. num. 35. par. 1; Fenzon. ad stat. Vrb. d. cap. 135. num. 13.* vbi testatur de magis communi Doctorum opinione *Rota apud Greg. XV. decis. 563. num. 7. & ibi Addea. litt. C.* quam opinionem latè comprobat *D. Deluca in d. tit. de donat. discurs. 29. num. 8.* Quod ta-
15 men corrigitur expresſè per statutum nostrum præsumendo iuramentum metu, & dolo extortum, quod statutum potest facere, *Fenzon. dict. cap. 135. num. 15. D. Deluca in d. tit. de donat. discurs. 26. num. 9. & discurs. 60. num. 12. & 14. Rota decis. 212. par. 4. recent. tom. 2. & apud Post. de manut. decis. 63. num. 4. & apud Salgad. in laberint. cred. decis. 63. num. 7.*

Dispositio verò huius statuti, quod anulus sponsalitius censeatur donatus vxori, & non sit restituendus concordat cum dispositione iuris com-
16 munis, quo idem disponitur, vt tradit *Rota apud Merlin. decis. 885. num. 25.* vbi habetur, id habere locum quando anulus est modici valoris, alias
17 secus, late comprobans, cum antiquitus anuli sponsalitij non essent prætiosi, nec aurei, sed ferrei, vt ibi per eum.

QVOD MVLIER NVPTA CONTRAHERE, SIVE TESTARI NON possit, absque consensu Viri. Rubrica XLV.

VXor non possit de rebus suis aliquam Obligationem, siue Contractum Alienationis facere, seu quoquo modo illas in alium transferre absque consensu Viri: Et ideo habita prius licentia à Sereniss. D. N. teneatur vltra consensum sui Viri, facere consentire duos eius proximiores: Quibus cessantibus, siue iniustè recusantibus, duo Viciniores adesse, & præstito eis Iuramento, consentire valeant, Iudicisquè Decreto talis obligatio, siuè alienatio firmanda est. Animaduertat tamen Iudex, ne obligatio, siue alienatio firmanda est. Animaduertat tamen Iudex, ne Mulier propterea omnino indotata remaneat, & quod pro eius assecuratione, & indemnitate habeat regressum ad alia bona Viri, quòd in dicto Instrumento semper pro inserto, & apposito habeatur, Et ad priora Iura redire valeat.

Quod si dicta Mulier Testari velit, teneatur requirere consensum sui Viri, si præsens sit; si verò sit absens, ita quòd eius consensus de facili haberi non possit, & Vxor sit infirma, debeant consentire duo ex proximioribus Viri, quibus recusantibus, Iudex teneatur dare licentiam cuicunque Instanti pro tali Muliere, quòd possit facere Testamentum, & si occasio requirat, etiam adesse debeat; Viro autem præsente, & requisito coràm duobus Testibus, vel aliàs legitime, Mulier libere Testari valeat, quamuis nollet eius Maritus Testamento consentire; Et si id prohibuerit, vel quomodocunque impedierit, Iudex suas partes pro Testamento præsens interponat.

SVMMARIVM.

1 *Statuti vna pars declarat aliam.*
2 *Mulier non præsumitur habere, nisi bona dotalia.*
3 *Statutum conditum ad tollendas fraudes dicitur fauorabile.*
Et ideo illud est latè interpretandum, n. 4.
5 *Solemnitates statuti sunt de forma.*
Itaut contrahens sine solemnitatibus neque obligetur naturaliter, n. 6.
7 *Procurator mulieris tenetur seruare solemnitates quas ipsa seruare tenetur.*
Nisi Procurator esset constitutus cum d. solemnitatibus, ibi. n. 8.
9 *Mulier sine solemnitatibus statuti non potest contrahere cum patre, matre, & fratre.*
Licèt contrarium voluerint aliqui, ibi. n. 10.
Neque potest esse in iudicio sine solemnitatibus statuti, ibi. n. 11.
Neque potest deferre iuramentum litis decisiuum, ibi. n. 12.
Neque potest compromittere, ibi. n. 13.
14 *Mulieris contractus sine solemnitatibus non valet etiam si ei sit vtilis.*
Licet aliqui contrarium teneant, ibi. n. 15.
16 *Mulier non potest donare causa mortis sine solemnitatibus statuti.*
Neque potest adire hereditatem, ibidem, numero 18.
Licet contrarium teneant aliqui, ibi. n. 19.
Potest autem illam repudiare absque solemnitatibus, ibi. n. 17.
20 *Mulier prohibita contrahere non potest contrahenti consentire.*
Neque potest contrahere sine solemnitatibus fauore pupilli, ibi. n. 21.
Valet tamen contractus cum pia causa, ibidem, num. 22.
Contrarium si consensus requiratur pro interesse viri tenent Doct. ibi. n. 23.
Secus tamen est si contrahat cum Clerico, vel Ecclesia, ibi. n. 24.
25 *Mulier potest se obligare sine solemnitatibus pro liberando viro a carcere.*
Ac etiam ne vir carceretur, ibi. n. 26.
Dummodo illius obligatio non excedat dimidiam dotis, ibi. n. 27.

28 *Sta-*

28 *Statutum requirens solemnitates non ligat mulierem contrahentem nomine alieno.*
Neque mulierem se obligantem pro exoneratione conscientiæ, ibi. n. 29.
Neque comprehendit obligationem mulieris necessariam, ibi. n. 30.
Neque quietationem necessariam, ibi. n. 31.
Et ideo potest retrouendere censum sine solemnitatibus, ibi. n. 32.
Et obligatio mulieris quando dicatur necessaria remissiue, n. 33.
Nequè quando vir, & vxor simul contrahunt, ibi. n. 34.
Nequè quando mulier se obligat pro dote, ibi. num. 35.
36 *Statutum requirens consensum proximiorum intelligitur si proximiores adsunt.*
Et sufficit consensus vnius si plures non adsint, ibi. num. 37.
Et idem est in viro si absit, ibi. nu. 38.
Vel si sit bannitus, ibi. num. 39.
Si tamen vir sit in longinquis partibus, secus si in loco vicino, ibi. num. 40.
Et non requiritur consensus si vir, et vxor non benè conueniant, ibi. num. 41.
42 *Proximiores requisiti a statuto ad authorizandum actum non debent habere interesse.*
Et an proximiores esse debeant mulieri vtrinquè coniuncti, & quomodo, n. 43.
44 *Mulier quæ vult dare de nullitate contractus ob non interuentum proximiorum quid debeat probare.*
Et quid si mulier in instrumento asserat, consanguineos esse proximiores, ibi. nu. 45.
46 *Nullitas a statuto inducta fauore mulieris non potest allegari a tertio.*
Cũ contractus sit nullus volente vxore, ibi. n. 47.
Fallit si sit nullus ipso iure, vel si tertius habeat interesse, ibi. n. 48.
49 *Mulier non potest alienare vltra medietatem dotis.*
Itaut si illa alienet vltra dimidiam alienatio sit nulla in totum, ibi. n. 50.
Licet aliqui contrarium teneant, ibi. n. 51.
Nisi mulier esset in tali ætate, quod non possint sperari nouæ nuptiæ, ibi. nu. 52.
Mulier autem asserens remansisse indotatam tenetur probare, ibi. num. 53.
Quod verò tempus sit attendendum pro iudicanda læsione remissiuè, ibi. nu. 54.
55 *Statutum prohibens vxorem testari sine consensu viri est validum.*
Contrarium tenent aliqui Doctores, ibi. n. 56.
Itaut illa nequè possit legare, fideicommittere, et codicillari, ibi. num. 57.
Potest tamen testari sine consensu viri, si ille sit absens, ibi. num. 58.
Maximè accedente iuramento, ibi. num. 59.
Nisi tamen vir esset in loco vicino, ibi. nu. 60.
Non tamen requiritur consensus viri, si vxor cum eo non conueniat, ibi. n. 61.
Nequè quando adest periculum mortis, ibid. num. 62.
Nequè quando vxor testatur inter liberos, ibi. num. 63.
Vel ad pias causas, ibi. num. 64.
Neque habet locum in testamento condito extra territorium, ibi. num. 65.
Licet aliqui contrarium teneant, ibi, nu. 66.
Nequè habet locum quando Testamentum esset conditum in loco exempto, ibi. num. 67.
68 *Mulier alibi nupta tenetur seruare solemnitates statuti suæ originis.*
69 *Consensus viri in testamento vxoris requiritur ratione interesse.*
Et ideo potest illum præstare ad proprium commodum, ibi. num. 70.
Maximè si illum præstiterit per aliquot dies ante ibi. num. 71.
Et quando dispositio principalis non est ad fauorem viri, ibi. num. 72.
73 *Statutum loquens de marito non habet locum in sponso de futuro.*
Licet illud habeat locum in sponsa non cognita, nec traducta, ibi. num. 74.

ANNOTATIO.

Hoc statutum requirens in contractibus mulierum consensum viri, proximiorem, Decretum Iudicis, & licentiam Principis licet videatur habere locum in contractu, & alienatione bonorum dotalium, vt suadetur ex illis verbis *ibi Aduertat Iudex, quod*
1 *indotata non remaneat*, cum ex vna parte statuti declaretur altera, vt dicit *Mascard. de gener. stat. interp. concl. 2. num. 112.* vbi dat concordantes, *Rot. decis. 563. apud Merlin. num. 8.* etiam quod statutum loquatur generaliter, cum mulier non
2 præsumatur habere regulariter nisi bona dotalia, vt not. *Hond. cons. 16. nu. 18. lib. 2. & Rota apud Greg. XV. decis. 398. num. 5. & apud Merli. de pign. decis. 77. num. 16.* & sic de illis censeatur loqui statutum, quod magis adaptatur ad ea, quæ frequenter accidunt, quam ad ea quæ raro, *l. nam*
3 *ad ea, & ibi not. glos. & Doct. ff. de legib.* Tamen cum d. statutum vti conditum ad tollendas fraudes dicatur fauorabile *Theod. Rub. in sing. Rot. Rom. tom. 2. circa stat. interp. ad stat. Vrb. 151. in prin. Fenzon. ad d. cap. 151. num. 2. & seq. Giurb. obser. 38. num. 3. Rota apud Caputaq. decis. 215. num. 1. par. 3.* & dicatur conditum ad publicam vtilitatem, *Fenzon. vbi supra Rota apud Caputaq. decis.*
4 *190. par. 3.* Illud est latè interpretandum, & ad casum non expressum eadem ratione militante est extendendum, & sic vt comprehendat etiam alienationem bonorum paraphernalium mulieris, vt not. *Theod. Rub. ad stat. Vrb. d. cap. 151. in prin. Fenzon. ad stat. Vrb. cap. 149. num. 3. & Rot. apud Crescen. decis. 3. num. 8. de constit.* & quod in hoc statuto non sit facienda differentia inter bona dotalia, & extradotalia tenet *D. Deluca in Theat. verit. & iusti. tom. 7. in tit de alien. & contra. prohib. discur. 31. num. 14 licet n. 16 teneat in cõtrar.*
5 Præsciendum est autem primò, quod supradictæ solemnitates sunt de forma, & ad vnguem obseruandæ, ita vt illis non seruatis actus corruat, vti tradunt *Pir. Maur. de fideiuss. par. 2. sect. 8. cap. 56. num. 1. Fenzon. ad stat. Vrb. d. cap. 151. num. 13. & seq. Theod. Rub. ad d. cap. 151. num. 5. & Rota apud Card. Ottob. decis. 215. num. 1. & seq.*
6 *& apud Bichium decis. 559. nu. 26.* Itaut mulier sic contrahens nequè naturaliter obligetur, vt voluerunt *Bart. Ang. Roma. Castr. Aret. Socci. Calca. Tiraq. Plot. & Lambert.* quos refert, & sequitur *Pir. Maur. de fideiuss. d. cap. 56. num. 3.* plenè *Adden. ad Rot. decis. 81. num. 26. & seq. par. 8. rec.*
7 Ac etiã quod procuratores mulierũ tenẽtur seruare easdẽ solẽnitates, quas ipsæ seruare debuis-

sent si contraxissent, *Carpan. ad stat. Mediol. lib. 1. cap. 328 num. 94.* licet postea distinguat cum *Tiraq.* per eum relato, *Theod. Rub. in singul. Rot. Roman. tom. 2. circa statut. Vrb. cap. 151. num. 13.*
8 qui dant concordantes, Nisi tamen procurator esset constitutus cum d. solemnitatibus ad contrahendum, cum sufficiat illas adhibitas fuisse in mandato, *Theod. Rub. in dict. cap. 151. num. 14. Card. Mantic. de tacit. lib. 7. tit. 3 in fin. Rota apud Merlin. de pignor. decis. 117. num. 3.* Et sufficere fuisse adhibitas solemnitates loci, vbi factum fuit mandatum, non autem loci contractus dixit *Rota d. decis. 117. nu. 3. ver. quia Doctores &c.*
9 Mulier autem sine d. solemnitatibus neque potest contrahere cum Patre, Matre, & filijs, cum etiam in d. casibus possint fraudes committi, vt tradunt *Adden. ad Gregor. XV. decis. 334. num. 9. Theod. Rub. in singul. Rot. Rom. tom. 2. ad stat. Vrb. cap. 149. num. 11. & seq.* vbi multipliciter declarat, *& ad cap. 151. num. 16.* quando ex facie Instrumenti apparet de damno mulieris, dicens hoc non procedere quando Mater, vel Pater donat filio, vt ibi per eum, cum quibus pertranseunt *Fenzon. ad stat. Vrb. cap. 149. num. 10. & seq. Andreol. contro. 55. num. 15. Gratian. discep. foren. cap. 52. num. 11. part. 1. D. Deluca in Theat. verit. & iusti. tom. 7. in tit. de donat. discur. 60. num. 15. & Rota apud Greg. XV. decis. 334. num. 4. & apud Buratt. decis. 520. num. 10. & seq. & apud Caualc. decis. 442. num. 7. & decis. 723. num. 15. part. 2. rec.* & nouissimè *in Eugab. donat. 23. Ianuar. 1672. coram R. P. D. Rondanino §. verum etiam &c.* maximè quando concurrente præsumptiones simulationis, *Rota vbi supra §. & quamuis &c.* & quando statutum loquitur generaliter, vt facit statutum nostrum, *Andreol. d. contro. 55. num. 14. & seq. & Rota vbi supra.*
10 Licet contrarium voluerint *Carpan. ad statut. Mediol. cap. 328. num. 128. Gabr. cons. 20. num. 41. lib. 2. Andreol sibi contrarius contro. 112. num. 50.* vbi de filijs, *Ciriac. contro. 334. num. 24. Marta de succes. legal. part. 4. quæst. 9. art. 5. num. 18.* qui alios dant concordantes, *& Merlin. de legit. lib. 3. tit. 1. quæst. 12. num. 5.* nisi constaret de læsione, vel de vtilitate patris, vt ibi per eum,
11 Neque mulierem posse esse in iudicio sine hac solemnitate voluerunt *Carpan. ad stat. Mediolan. cap. 328. num. 167. & seq.* vbi dicit, quod neque
12 potest deferre iuramentum litis decissiuum, neque iurare, nisi ad eius vtilitatem, vt ibi per eum, *& Tiraq. de legib. connub. glos. 3. nu. 194.* licet contrarium cessante fraude teneat *Gratian. discept. foren. cap. 704. num. 23. part. 3.* allegans *Rota in Perusina terrar. 16. Iunij 1608. coram Card. Pamphi-*
13 *lio.* Prout neque potest compromittere sine consensu viri, *Carpan. in d. cap. 328. nu. 57. & seq. & Tiraq. in d. glos. 3. nu. 190.* qui dant concordantes.
14 Neque valet contractus mulieris sine d. solẽnitatibus etiam si contractus ei sit vtilis, vt tradunt *Gratian. discep. foren. cap. 27. in prin. part. 1. Fenzon. ad stat. Vrb. d. cap. 151. num. 45.* vbi testatur de magis communi Doctorum opinione, *Theod. Rub. in singul. Rot. Rom. ad stat. Vrb. d. cap. 151. n. 32.* vbi dicit, contrariam opinionem procedere quando de d. vtilitate euidenter constat, vt ibi per eum, *& Rota apud Card. Seraph. dec. 1242.*
15 *nu. 3.* Licet contrarium teneant *Tiraq. de legib. connub. glos. 8. n. 76. & 86. & seq. Carp. ad d. cap. 328. nu. 100. & Poscal. de patr. potest. par. 1. cap. 6. n. 20.*

16 Et d. statutum habere locum etiam in muliere donante causa mortis post *Ripp. Bened. Rimin. Iur. Conar. & Lamber.* per eam relatos firmat *Rota decis. 103. num. 2. par. 2. rec.* vbi testatur de communi opinione, & generaliter quod d. statutum habeat locum in omnibus contractibus, in quibus mulier lædi potest tradunt *Fenzon. in d. cap. 151. num. 38. Theod. Rub. ad d. cap. 151. nu. 12. & Rota apud Greg. XV. decis. 333. in prin. & ibi Adden. & decis. 592. num. 1. par. 1. rec.*
17 Insuper non habet locum dispositio d. statuti in repudiatione hæreditatis; *Carpan. ad stat. Mediol. d. cap. 328. num. 160.* licet aliquos contrarium tenentes referat, licet illud locum sibi ven-
18 dicare in aditione hæreditatis voluerint *Tiraq. de legib. connub. glos. 5. num. 125.* vbi testatur de magis communi opinione, & *Crass. de success. lib. 2. art. acquisitio hæred. quæst. 17. num. 13.* vbi
19 dicit, hodie Doctores vt plurimum in hanc sententiam vti æquiorem venire licet contrarium tenuerint *Carp. ad stat. Med. d. c. 328. n. 143. Vasq. de succes. procr. §. 4. num. 46.* cum qua opinione vti veriori pertransit *Calu. de æquit. lib. 2. cap. 110. num. 4. & seq.* benè comprobans.
20 Et d. statutum habet locum etiam in consensu præstando, quia mulier prohibita contrahere neque potest cotrahenti consentire, *Tiraq. de leg. connub. glos. 5 nu. 128. & seq. Merlin. de pign. lib. 2.*
21 *quæst. 83. num. 1.* Neque valet illius contractus etiam si se obliget fauore pupillorum, & minorum, *Rota apud Card Ottobon decis. 215. n. 4. & seq.*
22 Non tamen habet locum statutum in contractibus mulierum factis cum qua causa, vt tradũt *Carpan. in d. cap. 328. num. 111. Gait. de cred. cap. 4. quæst. 7. nu. 933. & seq. Theod. Rub. ad d. cap. 151. num. 64. & Rota decis. 190. num. 27. part. 6. rec.*
23 licet contrarium quando consensus requiritur pro interesse viri teneant *Tiraq. d. glos. 8. nu. 159. & seq. & nu. 171.* licet in hoc potiorem esse causam illius, qui tractat de damno euitando dixerit
24 *Rota vbi supra*, Secus autem si contraxerit cum Ecclesia, vel Clerico, nisi ad pias causas, *Carpa. d. cap. 328. nu. 91. Masc. de gen. stat. interp. concl. 7. nu. 40. & seq.* licet contrarium teneant *Genuen. pract. Eccl. quæst. 334. num. 5. & Sperell. decis. 10. num. 13. & seq. par. 1.*
25 Prout neque habet locum d. statutum quando vxor contrahit pro liberando viro a carcere, *Carpan. d. cap. 328. num. 117. Theod. Rub. in d. cap. 151. nu. 26.* si maritus est carceratus pro criminali causa, vt ibi per eum, *Gait. de credit. cap. 4. quæst. 7. nu. 933. & seq. Ciriac. contro. 216. nu. 9.* qui vult prædicta procedere interuenientibus solemnitatibus alias secus cum quo sentit *Theod.*
26 *Rub. vbi supra* pro viro carcerato pro debito, & idem est si vxor se obliget, ne vir carceretur, *Grat. discep. foren. cap. 952. nu. 4. part. 5. Ciriac. d.*
27 *contro. 216. nu. 13.* Dummodo eius obligatio non excedat dimidiam dotis *Ciriac. d. contr. 216. n. 19. Posth. resol. 89. nu. 26. et seq. Massin. de confisc. bono. quæst. 31. num. 115.*
28 Adde prædictis d. statutum non habere locum quando mulier contrahit nomine alieno *Tiraq. de legib. connub. glos. 5. n. 164. Carpan. d. cap. 328. n. 120.* neque quando illa contrahit, & se obligat pro
29 exoneratione conscientiæ, cum illa adimat omnem fraudis suspicionem *Grat. disc. foren. c. 831. in prin. et cap. 878. n. 22. par. 5. Rota in Rom. pecun. 7. Iun. 1641. in fin. cor. Card. Cerro* & in recognitione

bonæ

bonæ fidei *Rota apud Merlin. de pignor. decis. 92. num. 16.*

30 Nequè d. solemnitates statuti requiruntur in alienatione mulieris necessaria, *Grat. discep. foren. cap. 27. num. 47. par. 1. Posth. de subhast. suspect. 24. num. 38. Pir. Maur. de fideiuss. par. 2. sect. 8. cap. 16. in fin. Fenzon. ad stat. Vrb. d. cap. 151. num. 10. Rota decis. 177. num. 8. par. 1. rec. & decis. 511. n. 3.*

31 *part. 2. recen.* Nequè in quietatione necessaria, *Gratian. discep. foren. d. cap. 27. num. 47. part. 1. Mangil. de evict. quæst. 89. in fin. Rota decis. 647. num. 51. apud Posth. de manut.* licet contrarium teneant *Andreol. contro. 188. num. 12. & Rota decis. 25. num. 1. par. 4. recen.* & ideo solemnitates non

32 requiruntur in retrouenditione census recepto pretio, quia d. retrouenditio vigore Bullæ Pij V. est necessaria, *Theod. Rub. singul. Rota Rom. tom. 2. ad d. cap. 151. stat. Vrb. num. 79. Rota in Rom. censur 7. Febr. 1607. coram R. P. D. Ortembergo,* Quando

33 verò obligatio mulieris dicatur necessaria, declarant *Fenzon. ad stat. Vrb. d. cap. 151. num. 23. & Merli. de pigno. lib. 2. quæst. 18. num. 81. & seq.*

34 *& Rota decis. 177. nu. 8. par. 1. rec.* Nequè dispositio d. statuti habet locum quando vir, & vxor simul contrahunt, vt not. *Gomez ad leg. 54. Taur. num. 4. Carpan. ad d. cap. 328. num. 278. Tiraq. de*

35 *legib. connub. glos. 5. nu. 24.* Nequè quando mulier se obligat pro dote *Adden. ad Rot. decis. 460. num. 228. par. 4. rec. tom. 2. Altogr. cons. 34. an. 8. & seq. lib. 1.* dicens ita fuisse iudicatum in Rota Lucensi, *Rota apud Buratt. decis. 873. num. 8. & decis. 924. nu. 10. & apud Cocci. decis. 433. in prin.* & in alijs pluribus, quas recensui, & sequutus cum *ego alleg. foren. 49. num. 49.* & plures casus, in quibus solemnitates, d. statuti in contractibus mulierum non requiruntur recenset *Theod. Rub. in singul. Rota Rom. tom. 2. ad d. cap. 151. ferè per tot.* vbi videas, cum non omnia sint hic apponenda.

36 Statutum hoc, quod mulier non contrahat sine consensu proximiorum intelligitur si proximiores adsint, alias secus, *Ser ipo. de prin. iuram. prin. 31. num. 81. & prin. 71. nu n. 43. Fenzon. ad stat. Vrb. d. cap. 151. nu. 19. Carpan. ad stat. Mediol. cap. 300. num. 30. Tiraq. de legib. connub. glos. 8. num. 7. & seq. Rota decis. 191. num. 8. par. 9. recen.*

37 Et si vnus adsit consanguineus sufficere illius consensum voluerunt *Bald. Castr. Alex. & Felin. ac Ias.* quos refert, & sequitur *Tiraq. in dict. glos. 8.*

38 *num. 52.* Et idem est in viro, qui si abest, ita vt illius consensus haberi non possit vxor potest contrahere siuè d. consensu, *Tiraq. in d. glos. 8. num. 6. Fenzon. ad statut. Vrb. d. cap. 151. num. 19. Altogr. cons. 5. n. 93. & 94. lib. 1. Rot. apud Greg.*

39 *XV. decis. 459. in fin. & ibi Adden.* & si maritus sit bannitus, quia illius consensus non requiritur

40 *Tiraq. d. glos. 8. num. 15.* vbi concordantes, si tamen maritus absit in longinquis partibus, secus si sit in loco vicino, itaut illius aduentus iam iam expectetur, quia tunc est expectandus, alias actus est nullus, *Petr. Peeck. de testam. coniug. lib. 3. cap. 6. in princ. Carpan. ad d. cap. 328. num. 334. Calla remed. subsid. 53. in fin. & de fcien. & ignor. cent. 2. dist. 78. nu. 4. & 5.* & idem dicit quo ad ab-

41 sentiam propinquorum *Tiraq. in d. glos. 8. nu. 6. & seq. & num. 19.* quod ego non firmo, Et idem est quando vxor cum marito non benè conuenit, quia illius consensus non est necessarius, *Rota decis. 13. num. ... par. 4. rec. & in Romana pe-*

cuniaria 7. Iulii 1641. coram Card. Cerro §. quo autem &c.

42 Dicti tamen proximiores non debent habere interesse in actu si interuenerunt ad authorizandum actum, secus si ratione præiudicij *Rota apud Greg. XV. decis. 473. num. 10. et ibi Adden. num 23.* vbi declarant quale debeat esse d. interesse, *et de-*

43 *cis. 380. sub num. 3. part. 1. rec.* Qui verò esse debeant d. proximiores, an debeant esse vtrinque coniuncti mulieri, & proximiores quo ad successionem, & similia tradunt *Hond. cons. 32. nu. 108. lib. 1. et Carpan. ad stat. Mediol. cap. 328. nu. 334. et seq. lib. 1.*

44 Mulier verò volens dare de nullitate contractus ob non interuentum proximiorum tenetur probare, quod proximiores adfuerint in loco contractus, & quod potuerint interuenire, & nõ interuenerint, & quod fuerint præsentes, & habiles ad consentiendum, vt docent *Pir. Maur. de fideiuss. par. 2. sect. 8. cap. 56. num. 12. et Rota dec. 713. n. 1. p. 2. rec. et dec. 9. n. 10. et d. der. 193. n. 8.*

45 *par. 9. rec. tom. 1.* Ita vt si mulier in Instrumento asseruit, consanguineos esse proximiores, si postea ad inualidandum contractum asserat illos non fuisse proximiores vti mendax, & dolosa non debeat audiri, vt not, *Fulgo. Lambert. Tiraq. Alex. Carpan.* & alij relati per *Pir. Maur. in d. sect. 8. cap. 56. num. 13.* licèt contrarium teneat *Grat. decis. Marcb. 234. num. 8. et seq.*

46 Quod autem d. nullitatem ob non internentum proximiorum a statuto inductam non possit tertius allegare tradunt *Carpan. ad stat. Mediol. d. cap. 328. num. 472. Tiraq. de leg. connub. glos. 8. num. 69. et seq.* qui sub *num. 96.* declarat, non procedere quando lex resistit contractui, cum quibus pertranseunt *Gratian. discep. foren. cap. 27. num. 39. par. 1. et Pascal. de patr. potest. par. 1.*

47 *cap. 6. num. 21. et seq.* & quod contractus celebratus sine solemnitate sit nullus volente vxore, alias secus tradunt etiam idem *Carp. in d. cap. 328. num. 460. et seq. et Theod. Rube. in sing. Rot. Roman. circa stat. Vrb. tom. 2. cap. 151. num. 34. et Fenzon. ad statut. Vrb. dict cap. 151. in fin.* vbi dicit, illam allegari posse etiam ab hæredibus mulieris.

48 Quod tamen non habet locum quando actus esset nullus ipso iure, vt probant *Surd. Seapue. Grat. an. Tomat Merlin. Card. Mant. Ciriac. et Rot.* per me adducti *alleg. foren. 4. num. 41.* & not. nouissimè *D. Torre de pact. futu. succes. lib. 1. cap. 16. num. 48.* & quando tertius habet interesse, vt pariter probaui *ego alleg. 4. num. 42. et 43.* vbi dedi concordantes.

Dum verò statutum hunc nostrum admonet Iudicem, quod non permittat, vxorem alienare vltra medietatem dotis, aduerte, idem esse disposi-

49 tum de iure communi, quo attento vxor non potest alinare vltra dimidium dotis, cum illa non debeat remanere indotata, vt tradunt *Ciriac. contro. 216. num. 19. et seq. Posth. resol. 89. num. 53. Merlin. de pign. lib. 2. quæst. 18. num. 71. D. Deluca in Theat. verit. et instit. tom. 6. in tract. de dote disc. 20. num. 3. et seq.* vbi dicit, quod si dos non sit sufficiens ad alimenta neqnè posse illam obligare infra dimidium, vt ibi per eum, & idem firmat contra *Merlin. discur. 95. num. 3. et 10.* cum quibus pertranseunt *Gratian. discep. foren. cap. 108. num. 8. et sequen. part. 1. et cap. 727. num. 10. et sequen. part. 4. Fontanell. de pact.*

nupt, clauf. 7, glof. 2, par, 6, num. 8. Giurb, obseru,
80. *num,* 10. *& seq.* & alij relati per *Deluca in d.*
50 *discur.* 95. *num.* 3, Itaut si illam obliget vltra di-
midiam vnica obligatione sit nulla in totum, vt
voluerunt *Hodier, ad Surd, decis.* 86. *num.* 16, *An-
dreol. contro.* 376. *num.* 5. *Fontanell, de pact, nupt.
clauf,* 7. *glof.* 2. *par.* 6. *nu.* 21. *& seq. & num.* 31. *&*
51 *seq. Buttigl. de success. theor.* 88. *sub num.* 20, licet
contrarium tenuerit *Thesa. lun. quaest. foren.* 65.
52 *num.* 4. *lib.* 2. Nisi tamen esset constituta mulier
in tali ætate, quod non possent nouæ nuptiæ
sperari, quia tunc posset consumere totam do-
tem, vt probant *Carena resol.* 184. *num.* 7. *Capic,
Latro decis.* 100. *num,* 5. *& Massin. de confisc. bono,
quaest.* 31, *num.* 116.
53 Mulier verò asserens ex contractu remanere
indotatam tenetur id probare *Merlin, de pignor.
lib.* 2. *quaest.* 18, *num.* 68. *& num.* 74. *Giurb. obser.*
80, *num,* 11. benè *Massin, de confisc, bonor, quaest,* 31.
num. 90. *Rota post Cenc, de cens. decis.* 485. *num.* 8.
54 *& apud Posth, de manut, decis,* 233. *num.* 8. Quod
verò tempus pro læsione mulieris attendendum
sit an obligationis, vel restitutionis dotis est in-
ter Doctores controuersum, vt videre est per
Massin. in d. quaest. 31. *num.* 133. *& seq.* vbi ex Ro-
ta attendendum esse tempus restitutionis æquius
esse affirmat, vt ibi per eum.
55 Supradictum autem statutum prohibens vxo-
rem testari posse sine consensu viri licet esse va-
lidum dixerint *Hond. cons.* 32. *num.* 95. *lib.* 1. *&
Thoma, decis, March.* 292. *num,* 5. contrarium ta-
56 men quod illud non valeat, cum Testamentum
pendere non possit ab alieno arbitrio, quicquid
sit si statutum requirat tantū licentiam, vel præ-
sentiam. voluerunt *Thob. Nont. cons.* 18. *num.* 1.
Menoch. cons, 496, *n,* 107, *lib,* 5. *Ciroc. discep.* 21.
num. 5, *& seq. & D. Deluca in Theat. verit. & inst.
tom.* 9. *in tit, de testa, discur,* 30. *num,* 8. cum qui-
bus pertransit *Rota decis.* 9. *num.* 5. *par.* 9. *recen.
tom,* 1. quam tamen conclusionem eadem Rota
noluit postea firmare in *decis.* 193, *nu.* 1. *d. par,* 9,
rec. & iterum *decis,* 165. *num.* 6. *coram Bich.*
57 Et d. statutum prohibens mulierem testari si-
ne consensu viri procedit, vt neque possit lega-
re, fideicommittere, & codicillari, vt not. *Rol,
cons.* 68, *num.* 9. *lib.* 4. *Clemen. de patr. potest. cap.*
6. *effec.* 9. *num.* 2. *Dilect, de arte testa, tit.* 1. *caut.* 1.
num. 3. *& Hond. cons.* 32. *num.* 82. *lib.* 1.
58 Si vir sit absens, & eius aduentus iam iam non
expectetur, ita vt illius consensus haberi non
possit quod vxor possit testari sine illius consen-
su vti disponitur etiam in hoc statuto tradunt
Carpan. ad stat. Mediol. cap. 300. *n,* 30 *& cap.* 328,
n. 328. *Costa. remed. subsid.* 53. *in fin. Hond. cons.* 32.
59 *num.* 101. *lib.* 1. Maximè accedente Decreto Iu-
dicis, *Carpan. ad stat. Mediol. cap.* 416. *num.* 126.
Borgn. decis. 31. *num.* 19. *par.* 1. *Rota in Rom. pecu-
niar.* 7. *Iunij* 1641. *cor. Car. Cerro* §. *primū enim, &c.*
Nisi ille sit in loco vicino, itaut iam iam expe-
ctetur, quia tum illum esse expectandum, alias
60 actus sit nullus dixit *Carpa, ad d. cap.* 328, *n.* 328.
61 *& Costa vbi supra.* Non tamen requiritur d. con-
sensus viri, quando vxor cum eo non bene con-
62 uenit, vt probat *Rota in d, Rom. pecun. coram Cerro*
nec quando adest periculum mortis, vt disponi-
tur in hoc statuto, & not. *D. Deluca in Theat. ve-
rit. & insti. tom.* 9. *in tit. de testa. discur.* 30. *nu.* 16.
63 Prout neque habet locum hoc statutum prohi-
bens vxorem testari sine consensu viri in testa-
mento inter liberos, *Ciroc, discep.* 21. *num.* 1. *&
seq. D. Deluca in d, tit. de testam. discur.* 29. *nu.* 12.
vbi testatur de probabiliori opinione contra
64 *Gabr. cons,* 1. *lib.* 1. Neque comprehendit testa-
mentum conditum ad pias causas. *Hond. d. cons.*
32. *num.* 106. vbi declarat hoc procedere, si statu-
tum requirat consensum ad integrandam per-
sonam, secùs si ratione præiudicij, vt ibi per eum,
& faciunt notata per *Paul. Rube. de testam, cap.* 1.
ferè per tot,
65 Addo prædictis, quod hoc statutum non ha-
bet locum in testamento condito extra territo-
rium, *Eugen. cons.* 25. *&* 26. latè comprobans
lib. 2. *Fenzon. ad d. cap.* 151, *nu.* 9. *Grattan. discep.
foren. cap.* 124. *in fin. par.* 1, *Rota apud Buratt. decis.*
27. *n.* 5 *& ibi Adden. & dec.* 193. *n.* 15. *par.* 9, *rec,*
& sentit *D. Deluca in d. tit, de test. tom.* 9, *discur.* 29.
nu, 14. *& tom.* 7. *in tit. de donat, discur.* 35. *nu.* 17.
me citato in *alleg. foren.* 39. vbi hoc latè compro-
66 baui exclusa præsumptione fraudis, licet con-
trarium tenuerint *Gabr. cons.* 1. *lib.* 1. *& Grattan.*
67 *discep. forun, cap,* 886. *num.* 7, *par.* 4. Nec habet
locum quando testamentum esset conditum in
loco exempto, puta in Ecclesia *Rota decis.* 9. *nu.*
12. *par.* 9. *rec, & decis.* 193. *n.* 14. 15. *& seq. par.* 9.
rec. tom. 1. quod noluit firmare *D. Deluca in d. t. t.
de testam, discur.* 29, *nu.* 11.
68 Mulier autem alibi nupta tenetur seruare
statutum suæ originis circa solemnitates testa-
menti *Vinc, de Franch, decis.* 546. *ferè per tot. Capic.
Galeo. lib.* 2. *contr.* 30. *nu.* 42. *& seq. Ciriac. contr.*
292. *num.* . , *D. Deluca in d. tit. de testam. discur.* 29.
num. 7, *Rota apud Merlin. decis.* 828. *nu,* 14. *& seq.
& apud Ruyas decis.* 157. *num.* 9. *& seq.*
Cum autem in hoc statuto requiratur consensus
69 viri pro eius interesse, & ratione præiudicij, non
autem ad integrandam personam, vt in termi-
nis huius statuti tradunt *Gabr. cons.* 2. *num.* 7, *&* 8.
vol. 1. *Thob. Nont. cons.* 18. *num.* 3. *Andreol. contr.*
73, *num,* 15. vbi dicit ita semper fuisse seruatum
in Ciuitate Eugubij, & *Hond. cons.* 32. *num.* 108.
vol. 1. Et generaliter consensum viri in testa-
mento vxoris requiri ratione præiudicij contra
Eug. & Pancirol. tradit etiam *D. Deluca in d. tom.* 9.
de testam. discu, 31. *nu,* 4. vbi quamplures dat con-
cordantes, & testatur de veriori opinione, & dicit
Rota authoritatem non obstare, & ratio est ma-
nifesta, quia si cōsensus viri requireretur ad inte-
grandā personam, & ratione imbecillitatis mu-
lieris ille requireretur in testamentis omnium
mulierum, & non in testamentis mulierum vxo-
ratarum tantum. cum mulieres non vxoratæ nō
sint firmioris consilij, quam sint vxoratæ, vt be-
nè declarāt *Gabr. d. cons.* 2. *n.* 9. *& seq. Hond. d. cons.* 32
n. 108. *& D. Deluca in d. disc.* 31. *n.* 5. qui dāt cōcord.
70 Sequitur quod maritus benè valeat præstare
consensum in testamento vxoris ad proprium
commodum. vt docent *Gabr d. cons.* 2. *n.* 7. *& seq.
& num.* 22. *lib.* 1. *Thob. Nont. d. cons.* 18. *nu.* 11. *& seq.*
& in terminis huius statuti *Andreol. contr.* 73. *n.* 15.
& latè comprobat *D. Deluca in d. tit. de testam. disc.*
71 31. *num,* 4. *& seq.* Et eo magis si maritus per ali-
quot dies ante testamentum generaliter præstet
consensum testandi vxori ad eius libitum, vt not.
Gabr. d. cons 2. *num.* 19. *Gratian. discep. foren. cap.* 556.
num. 19. *par.* 3. *& D. Deluca in d. discur.* 31. *nu.* 4. *ver.*
72 *potissimè &c.* Et quando principalis dispositio
non est ad fauorem viri, vt si vir sit tantum
legatarius, *Gratian. dict. cap.* 556. *num.* 22.

& Rota

& Raia decis. 710. numer. 10. part. 1. recentior. & apud Torre de pact. futur. success. decis. 223. numer. 9.

73 Addo pro coronide, quod dictum statutum loquens de marito non habet locum in sponso de futuro, vt post *Lup. Conar. & Tiraq.* per eum relatos firmat *Altogr. cons. 5. num. 96. lib. 1.* licet
74 illud habere locum in sponsa adhuc non cognita, nec traducta ad domum viri, voluerint quamplures Doctores, quos refert, & sequitur *Ceuall. in suis com. quaest. 110 num. 2. & seq.* licet aliquos contrarium tenentes referat.

DE LVCRO DOTIS. Rubrica XLVI.

SI Vxor Superstite Viro, liberis extantibus decedat, Maritus totam Dotem ad vsumfructum lucretur, quam secundum Iuris dispositionem liberis communis Matrimonij reseruare teneatur: Liberis autem non extantibus, Maritus, si post consumatum Matrimonium Mulierem ad Domum conduxerit, vel accesserit ad Domum Vxoris ad habitandum, tertiam Partem dotis datae, siue promissae, Item Tertiam partem rerum mobilium superexistentium (Quas Appreciatum vocant) lucretur, etiam existentibus liberis primi Matrimonij: Et Maritus ad funeris impensam pro rata lucri dotalis teneatur: Huius autem lucri dotalis pactum semper in Instrumentis Dotalibus censeatur appositum, & stipulatum, etiam quòd quis simpliciter dotem restituere promisisset; Nisi expresse de partium contrahentium voluntate fuerit remissum, siue aliter conuentum.

SVMMARIVM.

1 *Statutum de lucro dotis est correctorium iuris communis, & ideo non extendendum.*
Licet illud dicatur fauorabile, ibi. n. 2.

3 *Vsusfructus patri acquisitus non deficit etiam mortuis filijs.*

4 *Vxor non potest disponere de dote in damnum viri habentis vsumfructum vigore statuti.*
Licèt de illa possit testari inter liberos post mortem viri, ibi. n. 5.

6 *Lucrum dotis debetur viro etiam de dote promissa.*
Licet contrarium teneat Altogr. ibi. n. 7.
Et etiam de dote promissa post mortem promittentis, ibi. n. 8.

9 *Maritus mortua vxore lucratur tertiam partem appretiati.*
Non lucratur tamen partem bonorum paraphernalium, ibi. n. 10.
Et tantum debet lucrari vxor mortuo viro de donatione propter nuptias, ibi. n. 11.

12 *Statutum domicilij viri attenditur quò ad lucrum dotis.*
Nisi maritus transierit ad domicilium vxoris, ibi. n. 13.

14 *Lucrum dotis debitum viro dicitur debitum voluntarium.*
Declara, vt n. 15.

16 *Lucrum dotis debetur etiam de bonis fideicommisso subiectis.*
Et quid si dos consistat partim in bonis fideicommissarijs, & partim in liberis, ibi. n. 17.

18 *Lucrum dotis debetur viro etiam in casu separationis thori ob culpam vxoris.*

19 *Statutum de lucro dotis non procedit stantibus filijs primi matrimonij.*
Statutum enim licet possit derogare l. hac edictali, C. de secu. nupt. ibi. n. 20.
Procedit si id faciat expressè, alias secus, ibid. num. 21.

22 *Lucrum dotis transmittitur ad haeredes etiam non agnitum.*

23 *Lucrum dotis debitum socio acquiritur societati.*
Et debetur socero qui substinuit onera matrimonij, ibi. n. 24.

25 *Maritus concedens vxori licentiam testandi sibi praeiudicat quo ad lucrum dotis.*

26 *Maritus potest renunciare lucro dotis tacitè, & expresse.*
Etiam in praeiudicium creditorum, ibid. numer. 27.

28 *Maritus tenetur ad expensas funeris vxoris pro rata lucri.*

29 *Maritus promittens restituere dotem non sibi praeiudicat in lucro dotali.*
Secus si promittat restituere totam, & integram dotem, ibi. n. 30.

ANNOTATIO.

1 STatutum de lucro dotis est correctorium iuris communis *Fenzon. ad stat. Vrb. lib. 1. capit. 131. num. 3. & seq. Altogr. cons. 29. nu. 14. lib. 2.* Et ideo non debet extendi ad casus non expressos, sed solum debet accipi prout littera iacet, *Fenzon. d. cap. 131. nu. 1. & 2. Altogr. d. cons. 29. num. 15.* licet illud dicatur fauorabile, itaut
2 sufficiat illius confirmatio in forma communi teneat *D. Philipp. Aduoc. Mater. apud Massin. de confisc. bonor. quaest. 31. num. 187.* vbi dat concordantes, & latè comprobat *Rub. de validit. legal. cap. 61. num. 129. & seq.*

Maritus vigore d. statuti moriente vxore cum filijs totam dotem lucratur quo ad vsumfructum
3 iuxta notata per *Rot. decis. 653. num. 1. par. 2. recent. & apud Merlin. decis. 308. num. 2. tom. 1.*
4 Qui quidem vsusfructus post quam patri fuerit acquisitus semper remanet apud eum eius vita durante

durante etiam si filij postea moriantur, vt tra-
dunt Clemen. de patr. potest. effect.2. num.34. Surd.
cons. 116. num.46. & seq. lib. 1. vbi testatur de
communi opinione, & Rota decis. 600. num. 1.
par.1. & decis.596 num.10. par. 2. recent. & apud
Merlin. d. decis. 305. n.4.
4 Itaut stante d. Statuto vxor non possit quo-
quo modo in præiudicium viri de sua dote di-
sponere Rolan. de lucr. dot. quæst. 82. per tot. Thes.
decis. 34. num.1. & 2. & decis. 106. num. 1. Surd.
cons.91, num.25. lib.1. & cons.572. num.71. & seq.
lib. 4. & plenè quampluribus Rotæ decisioni-
bus relatis comprobat Rota apud Merlin. d. decis.
308. num. 8. Maximè stante dict. verbo Lucretur,
Rot. decis. 140. num. 2. par. 3. recent. & in Esina
dotis 5. Iunij 1595. coram Card. Blanch. licet id
5 possit facere, & testari de sua dote inter liberos,
ita vt post obitum mariti testamentum vxoris
effectum habeat, vt declarant Fenzon. ad stat. Vrb.
cap. 131. num.18. & Rota in Romana success. de Ta-
gliaferris 19. Martij 1607. coram Card. Marquem.
6 Dictum tamen lucrum dotis debetur viro
etiam de dote promissa, & adhuc non soluta,
vti etiam disponitur in hoc statuto, vt tradunt
Bart. qui loquitur de hoc statuto Ciuitatis Eu-
gubij cons. 133. lib. 1. Andreol. controuer. 18. nu. 19.
& controuer. 386. per tot. Fenzon. ad stat. Vrb. d.
cap. 131. num.10. Gratian. decis. 230. num. 13 vbi
dicit, hanc opinionem esse magis receptam, &
veriorem, quam vti talem latissimè tuetur
D. Philipp. Aduoc. Macer. apud Massin. de confisc.
bonor. quæst. 31. num. 143. & seq. vbi dicit, hoc
procedere etiam si statutum loquatur de dote
data, cum quibus pertransit Rot. apud Gregor. XV.
decis. 5. per tot. & decis. 21. num. 1. & decis. 204.
num. 20. & apud Buratt. decis. 72. in fin. & apud
Torre de pactis futur. success. decis. 35. num. 16. &
alibi passim.
7 Licèt contrarium tenuerit Altogr. cons 29. fe-
rè per tot. lib. 2. vbi hanc opinionem receptissi-
mam, & verissimam profitetur, & quamplures
adducit Doctorum authoritates, cuius rationi-
bus optimè respondet D. Philipp. vbi supra.
8 Et etiam habet locum in dote promissa post
mortem soluere illam debentis, Andreol. d. con-
trouer. 18. num. 17. D. Philipp. apud Massin. vbi su-
pra num. 147. & seq. benè Rota apud Salgad. in la-
ber. credit. decis 14. num. 4. & seq.
9 Et de iure communi maritum lucrari debere
tertiam partem, seu medietatem appretiati vxo-
re decedente sine filijs stante statuto conceden-
te viro lucrum dotis, vti disponitur in hoc statu-
to voluerunt Thesaur. decis. 195. per tot. & ibi Ad-
den. litt. A. Rube. de valid. legal. cap. 61. num. 11.
& 14. & 15. non tamen lucratur partem bono-
10 rum paraphernalium, vt docent Thesaur. d. de-
cis. 195. num. 3. Gratian. discep. forens. cap. 671.
num. 6. par. 4. & Adden. ad Paitell. exped. 36. num.
16. vbi declarant contrariam opinionem Rol. de
lucr. dot. quæst. 50. habere locum quando bona
paraphernalia sunt de appendicijs dotis, & in
parua quantitate, vt ibi per eos, & Rub. de va-
11 lidit. legal. cap. 60. num. 93. Et stante dicto statu-
to quod vxore decedente sine filijs vir lucretur
tertiam partem dotis, vxor moriente viro sine
filijs tantum lucrari debet de donatione propter
nuptias, vt post Cuman. Salic. Campeg. Bellon. &
Becc. per eos relatos tradunt Adden. ad Paitell.
exped. 12. num. 38. & seq.
12 Quo verò ad d. lucrum venit attendendum
statutum domicilij viri, non autem locus con-
tractus, vt tradunt Ant. Gomez ad leg. 50. Taur.
num. 50. Thes. lun. quæst. foren. 6. lib. 2. per tot. latè
Altogr. d. cons. 27. & cons. 28. lib. 2. per tot. & Mas-
sin. de confisc. bonor. quæst. 31. num. 39. & Rota in
Romana dotis 22. Iunij 1661. coram Card. Verospio.
13 §. lucrum verò &c. Nisi tamen maritus ad do-
mum vxoris fuerit traductus Rolan. de lucr. dot.
quæst. 16. num. 3. & seq. Medic. decis. Senen. 71.
num. 41. & 42. & Massin. de confisc. bonor. d. quæst.
31. num. 40. vbi alios dat concordantes, vbi dicit
d. conclusionem neque habere locum quando
non vxor, sed alter per ea dotem promisit, &
quando bona stabilia data in dotem sunt extra
territorium loci mariti, vt ibi per eum.
14 Lucrum vero hoc delatum a statuto viro
quod dicatur debitum voluntarium, non autem
necessarium, & ideo non sit locus compensa-
tioni cum legato facto ab vxore viro voluerunt
Fenzon. ad stat. Vrb. d. cap. 131. numer. 48. plenè
Rub. de valid. legal. cap. 61. num. 125. & seq. & Rot.
latè comprobans decis. 649. num. 3. par. 1. recent.
cum sit in facultate viri illud excludendi, vt ha-
15 betur etiam in statuto meo in fine licet secus sit
quando non est in facultate viri illud excludere,
vt dicit Fenzon. vbi supra num. 49. & Rota d. decis.
649. num. 2. & 3. quia tunc dicitur necessarium,
& compensatur cum legato ei facto per vxorem
Rota apud Torre de pact. futur. success. decis. 148.
num. 10. vbi quamplures dat concordantes.
16 Addo prædictis, quod hoc lucrum delatum
viro a statuto debetur regulariter etiam ex bonis
fideicommisso subiectis in dotem datis, vt tra-
dunt Fusar. de subst. quæst. 663. n. 1. & seq. Pereg. de
fideicom. art. 42. nu. 104. in fin. D. Deluca in Theat.
verit. & iust. in tit. de dote discurs. 138. num. 1. &
Rota apud Card. Ottob. decis. 83. num. 2. & seq. &
decis. 209. num. 2. & seq. par. 1. recent. Quando
17 verò dos est constituta partim in bonis liberis,
& partim in fideicommissarijs, an tunc ad com-
putandum lucri quantitatem sit habenda ratio
tam de bonis liberis, quam de fideicommissa-
rijs saltem ad effectum illud detrahendi de bonis
liberis latè differit D. Deluca in d. discur. 138. num.
2. & sequen. vbi plures refert Rotæ decisiones,
18 ipsum consulas. Et hoc lucrum deberi viro
etiam in casu separationis thori culpa vxoris
voluit Rota apud Duran. decis. 399. post princ.
19 Hoc statutum de lucranda dote ad vsumfru-
ctum non habet locum stantibus liberis primi
matrimonij, vt tradunt Fenzon. ad stat. Vrb. lib. 1
cap. 131. num. 7. & 8. Gratian. discep. forens. cap.
197. num. 12. et seq. par. 1. Ciriac. controuers. 271.
num. 6. & seq. et Rot. decis. 368. num. 1. et seq. par.
11. recent. et prius decis. 255. ferè per tot. part. 4.
20 diuers. Quia licèt statutum possit derogare l. hac
edictali 6. C. de sec. nup. & etiam lædere legitti-
mam Gratian. discep. foren. d. cap. 197. numer. 7.
Fenzon. in d. cap. 131. num. 8. et Rota d. decis. 368.
numer. 1. attestans de recepta conclusione, & in
Bononien. success. 5. Maij 1653. vers. vndè frustra
21 etc. Id tamen habet locum quando ex verbis ex-
pressis statuti, vel ex ineuitabili vtriusque san-
ctionis repugnantia adeo certa, & necessaria re-
sultat derogandi voluntas, vt non possit in du-
bium probabiliter reuocari, alias non censetur
a d. lege recessum, neque filijs primi matrimo-
nij præiudicatum, vt declarat Rota d. decis. 368.
num. 2.

num. 2. & seq. et in d. Bononien. successʃ. §. vnde frustra etc. Prout declarat statutum nostrum quo ad lucrum dotis.

22 Dictum autem lucrum a statuto concessum viro transmittitur ad hæredes etiam sine agnitione, *Pinel. in l. 1. par. 1. num. 36. C. de bon. mater. Fenzon. in d. cap. 131. num. 31. Noal. de transmis. casu 20. num. 2.* qui dat concordantes *Altograd. conf. 32. num. 19. lib. 2.* pro tamen dicto lucro dotis non debentur viro vsuræ, *Rot. apud Gregor. XV. decis. 573. num. 8.*

23 Et lucrum dotis quod acquirit vnus ex socijs per mortem vxoris acquiritur societati, & omnibus socijs communicatur stante societate omnium bonorum, alias secus, vt not. *Decian. cons. 7. num. 31. lib. 4. Gratian. discep. foren. cap. 904. num. 18. par. 5. & Michal. de frat. par. 2. cap. 23. num. 1. & seq. Card. Mant. de tacit. lib. 6. titul. 15.*

24 *num. 17.* Et illud deberi socero qui substinuit onera matrimonij non autem marito, voluerunt *Dec. cons. 67. num. 1. & cons. 560. num. 3. & Surd. cons. 150. num. 13. lib. 1.* licet contrarium tenuerit *Phanuc. de lucr. dot. glos. 8. num. 24. & seq.*

25 Maritus verò concedendo vxori licentiam testandi sibi præiudicat quò ad lucrum dotis, vt post *Barbat. Dec. Paris. & Rolan.* per eum adductos firmat *Eugen. cons. 76. num. 90. lib. 2.* cum quo pertransit *Andreol. controuer. 99. num. 17.* licet contrarium latè tueatur *Altograd. cons. 32. num. 18. & seq. lib. 2.* & distinguit *Caroc. decis. 123*

26 *per tot.* Et maritum posse renunciare lucro dotis tacitè, & expresse tradunt *Eugen. d. cons. 76. num. 90.* vbi testatur de receptiori opinione, *Andreol. controuer. 188. num. 11. Torre de pact. futur. success. lib. 2. cap. 46. num. 82.* Etiam in præiudi-

27 cium creditorum *Hodiern. in l. hac edictali, numer. 9. & seq. C. de secun. nup.* licet postea videatur dissentire *Alois. Mansi. consult. 24. nu. 41. Torre de pact. futur. success. d. quæst. 46. num. 82.* qui plures dat concordantes, & *Mussin. de confisc. bonor. quæst. 36. num. 72. & seq.* vbi de communi licet contrarium teneat *Capic. Latro. decis. 8. sub num. 11. tom. 1.*

28 Quod vero maritus teneatur ad expensas funeris vxoris pro rata lucri dotalis, quod consequitur vigore statuti, vt disponitur in hoc statuto, tradunt *Costa de port. & rata, quæst. 37. nu. 4. & seq. Fontanel. de pact. nupt. claus. 7. glos. 2. par. 5. num. 25. & Rota apud Michal. de fratr. decis. 45. num. 75.*

29 Adde pro coronide, quod maritus promittens restituere dotem non censetur renunciare lucro dotis, vt docent *Card. Mantic. de tacit. lib. 3. tit. 8. num. 15. Gratian. discept. forens. cap. 264. num. 3 par. 2. & cap. 758. num. 15 par. 4. Altograd. cons. 32. num. 29. vol. 2. & Rot. apud Pacif. de Saluian. decis. 138. num. 6.* & dixi Ego *in tract. de hæred. simpl. vel benef. art. 2. nu. 8.* licet secus si pro-

30 mittat restituere totam, & integram dotem, vt voluerunt *Bald. Rolan. Surd. Phanuc. Tiraq. Card. Mantic. Gratian. Thes. Iun. & Altogr. per me relati d. art. 2. n. 57.* licet aliqui ibi contrarium teneant.

DE FRVCTV DOTIS PRO ALIMENTIS.
Rubrica XLVII.

POst moram Dotis promissæ Marito, & non solutæ, si illa in pecunia debeatur, sex pro quolibet centinario, & Anno solui debeant: Sicut etiam pro restitutione Dotis Viduæ facienda post iudicialem interpellationem per eam factam, ad eamdem rationem dari æquissimum est. Et nihilominus ad soluendam, seu restituendam Dotem debitores cogi possint.

SVMMARIVM.

1 *Statutum taxans fructus dotis est vallidum.*
Prout valet etiam conuentio de soluendis vsuris dotalibus, ibi. n. 2.
Quod non habet locum durante dilatione ad soluendum dotem, ibi. n. 3.
Nisi fuisset actum de illis soluendis etiam durante dilatione, ibi. n. 4.
Licèt illa non debeantur viro, qui non substinuit onera matrimonij, ibi. n. 5.
6 *Statutum taxans vsuras dotis restituendæ post interpellationem est vallidum.*
Licet aliqui contrarium teneant, ibidem, numer. 7.
Qui dote consistente in immobilibus non debentur nisi ad rationem quinque pro centenario, ibid. num. 8.
Et si taxatio est facta per partes vltra dispositionem statuti non valet in excessu, ibi. n. 9.
10 *Vsuræ dotis non petita censentur remissa per decennium.*
Censeri tamen remissas per spatium 30. annorum volunt alij, ibi n. 11.
Alij verò tenent non censeri remissas, nisi adsit præscriptio, ibi. n. 12.
Alij vero tenent censeri remissas per mortem viri, qui illas non petijt, ibi. n. 13.
Et decennio cum morte viri concurrente de veriori, ibi. n. 14.
Maximè cessantibus filiis, ibi. n. 15.
16 *Vsura dotis debita iure actionis non censentur remissa per receptionem sortis.*
Secus si illa debeantur iure actionis, ibi. n. 19.
Licet aliqui contrarium teneant, ibi. n. 20.
Dicuntur autem debita iure actionis stante Clausula Pro quibus omnibus &c. ibid. numer. 17.
Et stante clausula Alias &c. ibi. n. 18.
21 *Vsura dotales debentur viro etiam si dos sit promissa ad eius beneplacitum.*
Licet contrarium teneant aliqui, ibi. n. 22.
23 *Fructus vltimi anni soluto matrimonio diuiduntur pro rata temporis.*

Quo

Quo verò tempore incipiat annus remissionis, ibi, num.24.

25 *Vsuræ dotis non debentur viro mortua vxore.*

Etiam si remanserint filij, ibidem, numero 26.

Licet contrarium teneant aliqui, ibidem, numer. 27.

28 *Vxori non competit actio pro fructibus si dos non fuit ei promissa, sed viro.*

Fallit stante stipulatione Notarij, & Obligatione Camerali, ibi.n.29.

30 *Vsuræ dotales debentur in principio anni.*

31 *Hipoteca tacita competit pro vsuris dotalibus.*

Et competit etiam via executiua, ibidem, numer. 32.

33 *Interpellatio requisita per statutum est de forma.*

Licet illam impleri posse per equipollens voluerint alij, ibi.n.34.

Et illa potest etiam per pactum remitti, ibid. num.35.

36 *Hæres non tenetur soluere vsuras, nisi ipso certiorato de promissione defuncti.*

Fallit si mora esset iam commissa contra defunctum, ibi, n.37.

ANNOTATIO.

1 Quod statutum supradictum taxans fructus dotis sit vallidum tradunt *Adden. ad Greg. XV. decis.93.num.9 & ad decis. 269. in fin. Fenzon. latè comprobans ad stat. Vrb. lib. 1. cap. 137. num.6. & seq. Leotar. de vsur. quæst. 79. num. 36. & Sperell. decis. 84. num.25. & seq. par.1. & D. Delucain Theat. verit. & iust. tom. 6. in tit. de dot. discur. 161. numer. 42.* quicquid aliqui contrarium teneant relati per *Adden. ad Greg. XV. & per Sperel. vbi supr.* Cum valeat etiam
2 conuentio de soluendis fructibus facta inter virum, & promissorem dotis, vt latè per *Andreol. controuer. 391. in princ. Leotar de vsur. d. quæst. 79. num. 37. et Rota in Romana Saluiani 4. Decembr. 1643. coram R. P. D. Verospio, §. Respectu primi etc.*
3 Cuius statuti dispositio non habet locum durante tempore concesso ad soluendam dotem, quia interim cessante conuentione de soluendis vsuris cessat cursus illarum, *Adden ad Gregor. XV. decis.204. num 32. Leotar. de Vsur. d. quæst. 79. nu. 39. D. Deluca d. discur. 161. num. 30. Rota apud Merlin. de pignor. decis. 94. num. 6.* Secus autem
4 stante conuentione de soluendis vsuris etiam stante dilatione concessa ad soluendam dotem *Gratian. discep. foren. cap. 143. num. 13. par. 1. Fachin. controuer. iur. lib. 2. cap. 32. in fin. Sperel dict. decis. 84. in princip. D. Deluca d. discur. 161. num. 41.* Licet vsuræ prædictæ non debeantur viro,
5 qui non substinuit onera matrimonii, nec vxorem aluit, vt docent *Leotar. d. quæst. 79. num. 38. et quæst. 28. num. 58. P. Boss. de dote, cap. 20. num. 55. & D. Deluca in d. discur. 161. num. 23.* vbi benè declarat.
6 Prout etiam valet statutum taxans interusuria dotis restituendæ post interpellationem *Hodier. ad Surd. decis.240. num. 28.* vbi quamplures dat concordantes *Giurb. ad Consuet. Messan. cap. 15. glos. 15. num. 35.* vbi pariter dat concordantes quamplures, *Capic. Latr. decis. 97. num. 9. par. 1. P. Boss. de dote cap. 20. num. 89. D. Deluca in d. discur. 161. numer. 75.* vbi dicit ab hac opinione non esse recedendum, & *Rota post Fenzon. ad stat. Vrb. decis. 86. in prin.* & dixi ego *in tract. de hæred.*
7 *simpl. & benif. art. 3. num. 171.* Licet aliqui contrarium teneant relati per *Hodier. vbi sup. et Rota apud Merlin. de pignor. decis. 3. num. 5. et seq.*
8 Si tamen dos consistat in rebus immobilibus, & in fundo fructus non debentur nisi ad rationem quinque pro centenario Statuto non obstante *D. Deluca d. discur. 161. num. 45. Rota decis. 292. num. 40. par. 1. et decis. 448. num. 3. par. 2. recent. et apud Merlin. decis. 537. num. 2. et seq.*
9 Et si taxatio vsurarum sit facta per partes ad maiorem quantitatem, qua permittat statutum non valet in excessu, sed tantum quo ad interesse legitimum, *Graff. excep. 32. num. 83. D. Deluca in d. discur. 161. num. 44. et seq.*

Vsuræ dotis an per lapsum longi temporis censeantur remissæ, licet diuersæ sint Doctorum
10 opiniones, volentibus aliquibus illas censeri remissas per decennium, & præcipuè *Surd. cons. 534. num.29. lib. 4. Fachin. controu. iur. lib. 10. cap. 9. Leotar. de vsur. quæst 92. num.6. et seq.* & alij per me relati *allegat. foren. 27. num.31. et per D. Deluca in d. tract. de dote, d. discurs. 161. num. 51. et seq.*
11 alijs vero volentibus ad d. remissionem inducendam requiri tempus 30. annorum, & præcipuè *Rolan. cons. 65. num. 17. lib. 4. Surd. de aliment. tit. 1. quæst. 42. num. 92. et seq. Altograd. cons. 30. lib. 1. per tot. Fontanell. de pact. nupt. claus 6. glos. 2 par. 4. num. 21. Rota apud Posl. de manut. decis. 144 num. 3.* & alij per me relati *d. alleg. 27. num. 32. et*
12 *per D. Deluca vbi supra.* Et alijs volentibus, d. vsuras nullo tempore remissas censeri, nisi sit elapsum tantum tempus, quod sufficiat ad præscribendam actionem, & præcipuè *Andreol. controuers. 135. num. 36. et controuer. 247. num. 2. Rot. apud Buratt. decis. 159. num. 5.* & alij per me adducti *d. alleg. 27. num. 33. et per D. Deluca vbi su-*
13 *pra*, & alijs demum volentibus, illas censeri remissas per mortem viri, qui illas non petijt, ita vt d. ius non transeat ad hæredes, & præcipuè *Fontanel. d. clau. 6. glo. 2. par. 4. num. 25. et seq. Leotar. de vsur. d. quæst. 92. num. 12.* & alij per me relati *d. allegat. 27. num. 34.* Verior autem, &
14 securior est opinio, quod d. vsuræ censeantur remissę si cum silentio decem annorum concurrat etiam mors viri, quam firmarunt *Aret. Rim. Borgn. Surd. Osasch. Aldou. Cepb. Costa Neap. Costa Papien. Fachin. Fontanell. Andreol. De. Marin. Canc. Thom. Leotard.* & alij plures per me relati *d. alleg. 27. numer. 35.* Maximè cessantibus filijs,
15 quorum existentiam cessare facere dictam præsumptam remissionem, voluit *Altograd. d. cons. 30. in fin. D. Deluca in d. discur. 161. sub num. 52. & Rota in Bononien. dotis 28. Martij 1648. coram Dunoz.* licet contrarium teneat *Leotar. d. quæst. 92 num. 28.* male in contrarium allegatus.
16 Per receptionem autem sortis principalis dotis factam a viro non censentur remissæ vsuræ, quæ debentur iure actionis, vt quia fuerunt in pactum deductæ, vel a statuto demandatæ, vt tradunt *Gratian. discep. forens. cap. 244. num. 39. par. 2. Leotar. de vsur. quæst. 91. num.22. P. Boss. de dote, cap. 20. num 61. D. Deluca in d. tit. de dote, discur. 161. num. 49. & Rot. in Romana Saluian. 4. Decembr. 1643. coram Verospio.* Dicuntur autem
17 debitæ etiam iure actionis quando cessante conuentione expressa in Instrumento dotali adest Clausula *Pro quibus omnibus &c.* vel alia

æqui

æquipollens, quæ importet obligationem ad damna, & intereſſe, vt declarant *Hodier. ad Surd. d. deciſ. 240. num. 19. Leotar d. quæſt. 91. D. Deluca in d. diſcur. 161. num. 50. & Rota apud Zacch. de oblig. Camer. deciſ. 144. num. 4. & deciſ. 206. nu. 8. par. 10. recent.* Et ſtante Clauſula *Alias, &c.*
18 quæ extenditur, alias teneri voluit ad omnia damna, expenſas, & intereſſe, vt probant *Card. Mantic. de tacit. lib. 12. tit. 30. num. 38. Poſt. reſol. 58. num. 153. Merlin. Pignatel. controuer. forens. 28. num. 10. & ſeq. Rota apud Greg. XV. deciſ. 93. num. 2.* & alij per me relati *dict. allegat. forenſ. 8. num. 50. & 51.*
19 Si verò d. vſuræ debentur ex ſola diſpoſitione iuris, & tunc cum illæ debeantur Officio Iudicis illas cenſeri remiſſas per receptionem ſortis voluerunt *Merlin. d. controu. 28. num. 13. & ſeq. Gratian. d. cap. 244. num. 33. & cap. 455. num. 26 & ſeq. par. 3.* latè *Leotar. d. quæſt. 91. num. 14. & ſeq. & alij relati per D. Deluca in d. diſcur. 161. num. 50. verſ. vbi vero &c.* vbi hanc opinionem
20 dicit magis communem etiam ſi accedat proteſtatio partis, vt ibi per eum, licet contrariam opinionem tueantur *Rom. Lup. Mago. & alij relati per Amat. reſol. 43. num. 35. & Rota apud Greg. XV. deciſ. 93. num. 2. & ibi Adden. & apud Peniam deciſ. 350. iuxta Venetam impreſſionem*, quam vti æquiorem ſequendam eſſe in iudicando, & ſoluendo, dicit *D. Deluca n. 50. ver. prima opinio*, maximè accedente proteſtatione viri, vt ibi per eum videndum de hac materia, quam non decet hic tranſcribere.
21 Vſuræ autem dotales debentur viro etiam ſi dos ſit promiſſa ad omne eius beneplacitum, vel requiſitionem, quia dict. verba non cenſentur adiecta vti conditionem, vel dilationem inducant, ſed potius admonitionem, vt celerius fiat, & ſic ad fauorem viri, vt docent *Ludou. deciſ. Lucen. 21. num. 48. Gratian. diſcep. foren. cap. 143. num. 15. par. 1. Staiba. de intereſ. quæſt. 1. tit. 3. num. 8. & 9. D. Deluca in d. diſcur. 161. num. 16. & Sperell. deciſ. 84. num. 13. par. 1.* licet contra-
22 rium tenuerint *Gratian. ſibi contrarius, diſcept. forenſ. cap. 726. num. 5. par. 4. Ciriac. controu. 374 num. 11. & Rota deciſ. 471. num. 4. par. 1. recent.* quam opinionem non poſſe ſubſtineri dicit *D. Deluca vbi ſupra*, vbi contrarijs reſpondet, & alios dat concordantes.
23 Fructus autem vltimi anni, quo ſolutum eſt matrimonium debentur pro rata temporis vtrique parti in rebus non æſtimatis, *Card. Mant. de tacit. lib. 12. tit. 31. num. 12. Coſta de ratio. rata, quæſt. 51. & 52. Caſtill. de vſufr. cap. 77. num. 27.* fructus verò percepti ſoluto matrimonio regulariter ſunt cum dote reſtituendi, *Card. Mantic.*
24 *d. tit. 31. ferè per tot.* Quando verò incipiat annus, & alia ad materiam vide per *Fontanel. de pact. nupt. clauſ. 6. gloſ. 2. par. 2. num. 40. & ſeq.*
25 Addo prædictis, quod vſuræ dotis non debentur viro mortua vxore, cum ceſſent onera matrimonij, vt tradunt *Gabr. conſ. 20. num. 88. lib. 2. Gratian. diſcep. foren. cap. 881. num. 22. & cap. 920. num. 41. & cap. 987. num. 18. par. 5. & cap. 427. num. 1. & ſeq. par. 3. cum addit. ad d. cap. 427. in fin. d. par. 3.* latè *Andreol. controuerſ. 391. num. 2.* & hanc opinionem nullam habere difficultatem dicit *D. Deluca in d. tit. de dote diſcurſ. 161. num. 59*, & pluries deciſum fuit in Rota, & præcipuè *deciſ. 607. par. 4. rec. tom. 3. & apud Poſt. de ſubhaſt. deciſ. 88. num. 7. & apud Merl. de pignor. deciſ. 94. num. 1. & 2. & apud Zuff. de leg. proc. crim. deciſ. 46. num. 5.* & alibi paſſim.
26 Quæ concluſio habet locum etiam ſtantibus filijs, quorum educatio computatur inter onera matrimonij eo durante, non autem eo ſoluto, vt tradunt *Gratian. d. cap. 427. vna cum addit. de qua ſupra, & d. cap. 881. nu. 22. Andreol. d. contr. 391. num. 4. Adden. ad Greg. XV. deciſ. 573. in fin. D. Deluca in d. diſcur. 161. num. 60. verſ. negatiuem &c.* vbi dicit, ab hac opinione non eſſe recedendum etiam ſtante connentione, vt ibi per eum, & *diſcur. 113. nu. 3.* cum qua pertranſiuit *Rota in d. deciſ. 607. & apud Merlin. d. deciſ. 94. & deciſ. 4. & deciſ. 46. apud Zuff. de legit. proc.*
27 Quicquid contrarium tenuerint *Leot. de vſur. quæſt. 30. num. 19. & ſeq. & quæſt. 79. num. 41. P. Boſſ. de dote cap. 20. num. 80.* & alij relati per *D. Deluca, vbi ſupra.*
28 Vxori verò non competit actio ad dotis fructus promiſſæ non ſibi, ſed viro, *Rota apud Gregor. XV. deciſ. 97. num. 1. & deciſ. 527. num. 11. par. 5. recen. lib. 2.* Cum fructus dotis ſint viri non autem vxoris, *l. pro oneribus. 2. ff. de iure dot. Rot. apud Merlin. de pignor. deciſ. 62. num. 12.* Quæ concluſio
29 fallit ſtante ſtipulatione Notarii pro omnibus, quorum intereſt, & ſtante obligatione Cameræ li, vt declarat *Rota apud Greg. XV. d. deciſ. 97. n. 2. & ibi Adden. num. 6. & fuit dictum in Rom. dotis 18. Aprilis 1619 coram R. P. D. Vbaldo.*
30 Nolo tamen omittere, quod vſuræ dotales debentur in principio anni *Bald. in l. t. num. 3. C. de fideic. Surd. de alim. tit. 3. quæſt. 17. nu. 12.* quos refert, & ſequitur *Rota deciſ. 428. n. 5. par. 3 rec.*
31 Et quod pro vſuris dotalibus competat hipoteca tacita, tradit *Rota apud Merlin. de pign. deciſ. 119. num. 20. & ſeq.* vbi teſtatur de veriori opinione, *& deciſ. 145. num. 3. & apud Bich. deciſ. 250. n. 40. & in Rom. fideicom. 7. Iunij 1652. coram R. P. D. Zarate, S. qui ad fructus &c.* & quod d. vſuræ vti ali-
32 menta peti poſſint via executiua tradunt *Adden. ad Rot. deciſ. 666. in fin. par. 4. rec. tom. 3. & Rota in Roman. fructuum dotis 14. Iulij 1624. cor. b. m. Manzanedo, S. nam quo &c.*
33 Interpellatio verò, de qua in hoc ſtatuto habetur eſt de forma, & ideo præciſè eſt adimplenda *Adden. ad Greg. XV. deciſ. 269. num. 7. Rot. in Bonon. de Lambertinis. 19. Aprilis 1619. cor. b. m. Manzane-*
34 *do*, licet illam impleri poſſe per æquipollens voluerint *Feuz. ad ſtat. Vrb. lib. 2. cap. 137. n. 49. & Rot. in Rom. fructuum dotis 17. Iunij 1606. cor. Card. Mil-*
35 *lino*, & d. Interpellationem poſſe etiam per partem remitti dando ſe pro interpellata probant *Adden. ad Rot. d. deciſ. 269. numer. 8.* vbi plures refert Rotæ deciſiones.
36 Addo pro coronide quod hæres promiſſoris dotis non tenetur ſoluere vſuras illius, niſi ipſe ſit certioratus de promiſſione defuncti, & conſtitutus in mora, vt not. *Aldoni. conſ. 82. numer. 9. Rot. deciſ. 350. n. 33. par. 11. rec.* & probaui Ego *in tract. de hæred. ſimpl. vel benef. art. 3. n. 140.* Niſi ta-
37 men mora iam eſſet commiſſa contra defunctum, quia illa tranſit in hæredem abſque alia interpellatione, vt declarant *Gratian. diſc. foren. cap. 241. n. 53. par. 2. Ciriac. contr. 277. n. 11. Altograd. conſ. 32. num. 10. lib. 1.* & alij plures per me relati in *d. art. 3. num. 141.*

V ſolv-

SOLVTO MATRIMONIO, QVEMADMODVM Dos repetatur, Rubrica XLVIII.

MVlier soluto Matrimonio suam Dotem, si illam in pecunia consistat; post Annum à die obitus Mariti, repetere possit; Interim tamen mulierem in domo mariti; si ibi commodè, & honeste morari poterit, ali mandamus, atquè interim fauore hæredum operari teneatur, alias, si petierit, extra Domum Viri: Nec propterea præiudicetur Mulieri, si aliunde habeat, vel ex alia causa ab Hæredibus Viri aliud deberetur. Sed si dos in re immobili, aut equipollenti, vel etiam mobili, aut se mouente consistat, statim per vxorem peti possit, & ad eam reuertatur.

Declarantes, quod Maritus, vel eius hæredes non cogantur restituere Vxori, vel eius hæredibus Fructus (nisi tamen ij ad huc extent, & super sint) rerum Paraphernalium, vel quæ non sint Dotales, sed iam constante Matrimonio perceptos, & Muliere non contradicente consumptos lucrentur.

SVMMARIVM.

Hæredes viri soluto matrimonio tenentur restituere dotem consistentem in immobilibus,

Statim si verò in mobilibus, vel in pecunia post annum, n. 1.

Si vero vir prælegauit vxori dotem tenentur illam restituere statim, ibi. n. 2.

Et interim tenentur præstare vxori alimenta, ibi. n. 3.

Et quid si vxor habeat vndè viuere possit remissiuè, ibi. n. 4.

Non tamen debentur viduæ alimenta si illa infra annum luctus transeat ad secunda vota, ibi. n. 5.

Et si hæredes viri dotem viduæ restituant infra annum, ibi. n. 6.

7 *Hæredes viri non tenentur præstare alimenta viduæ extra domum.*

Et quando illa præstantur extra domum, vidua minus habere debet, cum tunc non præstet operas, ibi. n. 8. & 10.

Alimenta verò præstanda viduæ quomodo sint taxanda, ibi n. 9.

11 *Statutum deferens viro fructus bonorum paraphernalium est validum.*

Non tamen habet locum in fructibus extantibus, ibi. n. 13.

Et quando d. fructus dicantur extare, ibi. n. 14.

12 *Maritus tenetur restituere fructus bonorum paraphernalium etiam vxore non contradicente perceptos.*

15 *Vxor non præsumitur consentire, quod maritus administret bona paraphernalia.*

Contrarium tamen tenent plures Doct. ibi. n. 16.

Quod verò standum sit coniecturis tenent alij, ibi. n. 17.

ANNOTATIO.

1 CVm dispositione huius statuti concordat *tex. in l. vnic. §. exactio, C. de rei vxor. act.* in quo disponitur, quod hæredes viri soluto matrimonio per mortem illius teneantur restituere dotem viduæ statim, si illa consistat in rebus stabilibus, si verò consistat in rebus mobilibus, vel in pecunia teneantur illam restituere post annum, vt declarant *Fontanel. de pact. nupt. claus. 6. glos. 2. par. 1. num. 29. Cancer. var. resol. par. 1. cap. 9. num. 98. P. Boss. de dote cap. 10. num. 21.* & alij plures per me relati in tract. *de hæred. simpl. & benef. art. 3.*

2 *num. 190.* Nisi tamen vir prælegasset vxori dotes, quia tunc statim anno non expectato tenentur illas restituere etiam si consistant in mobilibus, & in pecunia, vt not. *Cancer. variar. resolut. d. cap. 9. num. 99. Giurb. ad Consuet. Messan. cap. 13. glos. 6. par. 1. num. 24. Antonel. de temp. legal. lib. 2. cap. 19. num. 4.* & dixi *Ego d. art. 3. num. 194.* vbi alios retuli ita sentientes. Et interim d. hæ-

3 redes tenentur præstare viduæ alimenta, vti pariter disponitur in hoc statuto, & tradunt etiam *Marescott. variar. resol. lib. 2. cap. 83. num. 42. & seq. Giurb. ad Consuet. Messan. cap. 15. glos. 15. n. 9. P. Boss. de dote, cap. 20. num. 85. & alij per me relati in d. art. 3. num. 154.* In quo statuto dum mandatur infra annum luctus præstari debere alimenta viduæ etiam si habeat aliunde tollitur

4 illa difficultas, quæ est inter Doctores, an dict. alimenta sint præstanda, quando vidua habet vndè viuere possit, de qua certant inter se *Doctores per me relati in d. artic. 3. num. 155. & 156.*

5 quos longum esset hic recensere. Quæ alimenta viduæ non debentur si intra annum luctus transiret ad secunda vota, vt not. *P. Sanch. de matri. lib. 7. disput. 87. num. 30. Giurb. ad Consuet. Messan. cap. 15. glos. 15. num. 14. Antonel. de temp. legal. lib. 2. cap. 20. num. 10.* & alij plures per me relati *d. art. 3. num. 160.* Vel nisi d. Hæredes do-

6 tem viduæ restituissent ante lapsum anni, quia tunc ad præstationem alimentorum non tenentur, *Ludou. concl. 36. vers. si autem hæredes, &c. Giurb. d. glos. 15. num. 13. & num. 20. Antonel. d. cap. 20. num. 7. Ego met in d. art. 3. num. 161.* vbi declaraui, si totam dotem restituant, vt ibi est videre, alias secus.

7 Quod vero vxor alimentaria teneatur præstare operas vel artificiales, vel obsequiales secundum conditionem suæ personæ alenti vti disponitur in hoc statuto, nec debeat stare in domo vti corpus mortuum tradunt *Giurb. d. claus. 15. glos. 15. n. 17. & post Alex. Crau. Bero. Surd. & Sim. de Prat.*

prat. per eam adductos Rota in Ferrarien. attent. 1. *Iulij* 1641. *coram Bichio*, §. *sed nihilominus &c.* Et
8 d. alimenta hæredes non tenentur præstare extra domum viri neque intra annum luctus, vt tradunt *Bald. Capic. Ludou. Gomez Barbos. Molphe. Rebell. Decian. Amat. Hond. & alij quos refert, & sequitur Giurb. d. glos.* 15. *num.* 17. vbi dicit, causam non commorandi cum dict. hæredibus non præsumi, sed illam esse probandam per viduam, vt ibi per eum.

9 Dicta autem alimenta taxanda sunt non pro sola indigentia Viduæ, sed secundum quantitatem reddituum hæreditatis, & alimentandi qualitatem, vt docent *Imol. Alex. & alij in l. Imperator* 50. *ff. ad Trebel. & Rot. decis.* 485. *num.* 2. *par.* 1. *diuer. & decis.* 410. *num.* 3. *par.* 12. *recen.* Quod
10 prudentis Iudicis arbitrio relinquitur statuendum *Rot. decis.* 484. *num.* 2. *par.* 13. *recent.* Aduertendo quod quando præstantur alimenta viduæ extra domum, cum tunc illa non operetur ad fauorem hæredum viri eo minus consequi debet de alimentis quantum importarent d. opera *Surd. de alim. tit.* 4. *quæst.* 29. *nu.* 39. *D. Deluca Theat. veritat. & iustit. tom.* 11. *in titul. de legat. discur.* 24 *num.* 16.

11 Statutum supradictum deferens viro fructus bonorum paraphernalium vxoris est vallidum ob causam subleuandi illum ab oneribus matrimonij, *D. Deluca in Theatr. verit. & iust. tom.* 6. *in tit. de dote, discur.* 168. *num.* 21. *Rot. decis.* 42. *num.* 13. *par.* 12. *recen. & in Ariminen. fructuum*, 26. *Ianuar.* 1654. *coram Card. Verospio, & apud Bichium decis.* 634. *nu.* 25. Cum d. statutum sit magis fauorabile, quam odiosum, itaut sufficiat illius confirmatio in forma communi, vt not. *Rot. d. decis.* 42. *num.* 27. *& seq. & in d. Arimin. fructuum* §. *in altera &c. & apud Bich. decis.* 634. *num.* 21. *& sequen.*

Simile statutum adest in Ciuitate Papiæ, de quo meminit, *Costa. de fact. scien. & ignor. dist.* 47. *cent.* 1. *& in tract. de rata quæst.* 95. *num.* 7. *& Rota d. decis.* 42. *num.* 13. Quod dicitur corrigere
12 ius commune, quo maritus tenetur restituere fructus perceptos ex bonis paraphernalibus etiam vxore sciente, & non contradicente, vt tradunt *Merlin. Pignat. contron.* 92. *nu.* 17. *& seq. cent.* 2. latè comprobans *Caluin. de equit. lib.* 2. *cap.* 163. *in fin.* dicens, ita fuisse iudicatum in Senatu Mediolani, & *Rota d. decis.* 42. *num.* 6. *& apud Bich. decis.* 634. *num.* 8. Dictum tamen sta-
13 tutum non habet locum in fructibus extantibus *Thesaur. decis.* 187. *num.* 3. *Costa d. dist.* 47. *num.* 6. *D. Deluca in d. discur.* 168. *num.* 22. *& Rot. d. decis.* 42. *num.* 9. *& seq. part.* 12. *recent. & apud Bich.*
14 *d. decis.* 634. *num.* 9. qui dicunt, dici illos extare, si vir aliquid cum illis emerit, censum extinxerit, & alias factus fuerit locupletior, vt ibi per eos, & sentit etiam *Ciriac. contron.* 31. *n.* 6.

Et licet non modica controuersia sit inter Doctores, an præsumatur consensus vxoris, vel potius dissensus, quod maritus administret bona extra-
15 dotalia, vt faciat fructus suos, cum consensum vxoris non præsumi, sed potius dissensum voluerint *Surd. & allegati ab eo cons.* 290. *num.* 3. *lib.* 2. *Menoch. & allegati pariter ab eo de præsump. lib.* 3.
16 *præsump.* 9. *num.* 19. & contrarium imo consensum præsumi tuentur *Thesaur. decis.* 187. *num.* 5. *& ab eo adductis, & Rota decis.* 279. *num.* 3. *par.* 4. *diuers.* hanc tamen controuersiam habere plus facti quam iuris, & ideo certam regulam statui
17 non posse, sed standum esse coniecturis voluerunt *Ciriac. d. contron.* 31. *num.* 9. *& seq.* vbi dicit, quod si sumus in paraphernalibus, quæ vxor tulit secum tempore matrimonij, & quando concurrit diuturnitas temporis, & quando expensæ sunt verisimiles, & quando interuenerunt aliqui actus positiui præsumpti stat pro marito, & plures dat concordantes, & *num.* 12 subiungit, modicam coniecturam debere inclinare facere pro marito, vt ibi per eum, cum quo concordat *D. Deluca in d. discur.* 168. *num.* 39. benè comprobans.

DE DOTE A FRATRIBVS PROFECTA. *Rubrica XLIX.*

DOs data à Fratribus Sorori de bonis proprijs ipsorum, & non Paternis, soluto Matrimonio per obitum Sororis sine liberis, reuertatur ad dictos Fratres Dotantes, illorumque hæredes, & sic stipulari debeat, & intelligatur, lucro Dotali Marito, si aliter conuentum non sit, reseruato.

SVMMARIVM.

1 *Statutum, quod dos data à fratre de proprio reuertatur ad fratrē procedit in terminis in quibus loquitur*
Secus tamen est si dotauerint sororem de bonis paternis, ibi. n. 2.
Vel si fratres sint hæredes patris, ibi. n. 3.
Vel si fratres administrarent bona sororis, ibi. n. 4
Vel si illam dotauerint, vt illam excluderent a successione patris, ibi. n. 5.
6 *Fratres tenentur probare sororem dotasse de proprio vt sit locus d. statuto.*
Licet præsumi illas dotasse de proprio teneant aliqui, ibi. n. 7.
8 *Statutum quod dos reuertatur ad fratres non habet locum si soror de dote disponat.*
Procedit quando fratres non dotarunt de proprio, alias secus, ibi n. 9. *&* 10.
11 *Frater in defectum Patris, Aui, & Matris tenetur dotare sororem pauperem.*
Tam vtriusque coniunctam, quam consanguineam tantum, ibi. n. 12.
Non tamen sororem vterinam tantum, ibi. n. 13.
Licet aliqui contrarium teneant, ibi. n. 14.

ANNOTATIO.

1 SVpradictum statutū quod dos data a fratre de bonis proprijs, & non paternis mortua sorore sine liberis reuertatur ad fratres dotantes, vel eorū hæredes habet locum quādo fratres dederunt dotē

sorori de bonis proprijs, vt disponitur in eodem statuto probant *Gratian. discep. foren. cap. 769. nu. 23. par. 4. & Rota decis. 619. in fin. par. 1. recent.*
2 Secus tamen est si dotem dederint de bonis paternis, puta vti legittimi administratores, vt
3 not. *Rot. vbi supra*, vel si sint hæredes Patris, quia tunc præsumitur, illos dotasse de bonis paternis vt not. *Fenzon. ad stat. Vrb. lib. 1. cap. 130. num. 15. D. Deluca tom. 6. de dote discur. 154. num. 27. Rot. in Roman. dotis 7. Februar. 1601. coram Pam-*
4 *phil.* Et si fratres administrarunt bona sororis, *Fenzon. vbi supra num. 23. Gratian. discep. Forens. cap. 556. num. 27. par. 3.* Vel si id fecerint ad ex-
5 cludendam sororem a successione Patris, vt tradunt *Adden. ad Paitell. exped. 90. num. 31. & seq. Gratian. discep. foren. cap. 769. num. 27. & seq. par. 4. D. Deluca in Theatr. verit. & iust. tom. 6. in tit. de dote, discur. 155. num. 17.* & in alijs casibus relatis per *Menoch. de arbitr. casu 88. ferè per tot. & in tract. de præsump. lib. 3. præsump. 16. num. 12. & seq.*
6 Vt autem sit locus dispositioni huius statuti fratres tenentur concludenter probare, dotem fuisse per eos datam sorori de proprijs bonis, vt docent *Fenzon. ad stat. Vrb. d. cap. 130. num. 14. & Rot. in Roman. dotis de Rusticonibus 17. Maij 1600 coram Card. Sacrato* relata per *Fenzon. vbi supra*,
7 licet illam in dubio præsumi datam de bonis proprijs dixerit *Gratian. d. cap. 556. num. 27.* de quo tamen vide latè per *D. Deluca in d. tit. de dote, discur. 154. num. 27. & seq.*

Neque d. statutum mandans, dotem a fratribus profectam mortua vxore sine filijs ad fratres reuerti, habere debet locum sorore deceden-
8 te ab intestato, non autem si ipsa de dote disposuerit, vt not. *Gratian. discep. foren. d. cap. 556.*
9 *num. 7. & seq. par. 2.* Quia obiectum potest habere locum quando frater non dotat sororem de proprijs bonis, quo casu non potest apponere pactum reuersiuum ad semetipsum, vt tradunt *Adden. ad Paitel. d. exped. 90. num. 31. & seq.* & admittit *idem Gratian. d. cap. 556. & cap. 769. num. 3. par. 4. & D. Deluca in d. tract. de dote discur. 155. num. 17.* Secus tamen est quando frater do-
10 tat sororem de proprijs bonis, vti in terminis huius statuti, quia tunc frater benè apponere potest pactum reuersiuum dotis ad ipsum dotantem, & si non fuerit appositum illud censetur appositum vigore d. statuti, vt declarant *Andreol. contro. 134. num. 96. & D. Deluca in d. discur. 155. num. 17.* Quia tunc soror non potest de dote disponere in præiudicium fratris dotantis vti alteri applicata vigore præcedentis contractus *ad tex. in l. cum maritus, 29. in fin. ff. de pact. dotal.* & notant *Bald. in l. pro hereditarijs, 2. num. 8. & seq. C. de hered. action. & Gratian. in d. cap. 556. num. 3. par 3.*
11 Frater vero in defectum patris, aui, & matris tenetur dotare sororem pauperem, *l. cum plures, 13 §. cum tutor, & ibi glos. ff. de admin. tutor.* & tradunt *Surd. de alim. tit. 1. quæst. 25. num. 9. P. Boss. de dote, cap. 5 num. 51. & seq. Adden. ad Rot. decis. 460. num. 64. & seq. par. 4. recent. tom. 2. & D. Deluca in d. tit. de dote, discur. 142. num. 57. & seq.*
12 Quod habet locum non solum in sorore vtrinque coniuncta, sed etiam in consanguinea tantum, vt tradunt Doctores supra adducti, quic-
13 quid sit quo ad sororem vterinam, quam frater non tenetur dotare secundum opinionem magis communem, de qua testatur *D. Deluca in d. discur. 142. num. 58. & Rot. decis. 137. num. 19. par. 6. recent.* licet aliqui contrarium teneant apud
14 *D. Deluca vbi proximè*, cum quibus transit *Lucidor. de illegit. Cleric. cap. 18. num. 6.* Itaut ad dotandam sororem teneatur etiam frater Clericus licet solum habeat redditus Ecclesiasticos, vt post *Barbos. Font. mel. Giurb. & Surd.* per eum relatos not. *D. Deluca in d. num. 57. & Lucidor. de illegit. Cleric. & regal. d. cap. 18. num. 9.* vbi concordantes.

DE EMPTIONE, ET VENDITIONE, Rub. L.

SI vna, eademque Res duobus vendita fuerit, ille præferatur, qui primum possessionem rei emptæ verè, vel fictè adeptus fuerit, Isque in possessione manuteneatur; Reliquæ vero venditiones irritæ sint, & nullæ, sed cogatur Venditor, siue illius Hæredes ad restituendum pretium Emptori cum omnibus damnis, & interesse; & nihilominus contra eum Criminaliter procedatur ad pœna XXV. Scutorum, & Carceretur, donec cum effectu Parti, & Fisco satisfecerit.

In Venditione autem Prædiorum veniunt omnes fructus pendentes, & si de proximò essent recolligendi, Nisi inter ipsas Partes aliter sit conuentum, Salua tamen semper, & reseruata Parte Coloni.

Venditor etiam quicunque teneatur de Euictione Rei Venditæ, & facere, quòd Emptor rem pacificè, & quietè possideat, & molestantes faciat consentire, Alioquin Iudex summariæ Iuris, & facti remedijs opportunis Venditorem cogat, vel etiam ad prætij, Si Emptor voluerit, restitutionem, ac damnorum, & interesse, nisi Venditor conuentus cum idoneo Fideiussore caueat de conseruando indemnem ipsum Emptorem.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Vendita re duobus præfertur qui habuit possessionem etiam si sit posterior.*
Etiam possessione translata fictè per constitutum, ibi, num. 2.
Quæ conclusio habet locum etiam in alijs contractibus, ibi, num. 7.
Fallit si primo emptori fuerunt obligata bona venditoris, ibi, num. 3.
Et secundus emptor præfertur etiam stante iuramento, ibi. num. 4.
Licet aliqui contrarium teneant, ibi. nu. 5.
Fallit etiam si secundus emptor habeat scientiam primæ venditionis, ibi. nu. 6.
8 *Fructus pendentes sunt pars fundi.*
Ita ut vendito fundo censeantur venditi fructus pendentes, ibi. n. 9.
Et censeatur vendita etiam pars colonica, ibi. num. 10.
Et quid si venditor colat propriis manibus, ibi. num. 11.
12 *Vendens rem duobus tenetur pœna falsi.*
Fallit ut ibi. num. 13.
14 *Venditor tenetur de euictione rei venditæ etiam cessante promissione, num. 15.*
16 *Venditor sciens rem esse obligatam tenetur emptori ad interesse.*
Cum venditor censeatur vendere rem liberam, ibi. num. 17.

ANNOTATIO.

1 Statutum supradictum quod re vendita duobus ille præferatur, qui prius accepit possessionem verè, vel fictè concordat cum dispositione iuris communis, quo idem disponitur, vti habetur in *l. quoties 15. C. de rei vendic.* & tradunt latè *Gabr. commu. concl. de empt. & vend. concl. 2. num. 1. & seq. Adden. ad Pattell. expedit. 74. num. 27. Ciriac. contr. 419. nu. 1. & seq. Sperel. decis. 171. num. 23. part. 2. & Rota apud Greg. XV. decis. 567. num. 8. & ibi Adden. & decis. 12. nu. 1.*
2 *apud Merlin. de pign.* Etiam si possessio sit translata fictè per clausulam Constituti, vti habetur in hoc statuto, quia præfertur, *Adden. ad Greg. XV. d. decis. 567. num. 10. Anton. Gomez. in l. 45. Taur. num. 92. Sperell. d. decis. 171. num. 26.* qui *num. 28.* declarat procedere si constitutarius sit præsens, alias secus, vt ibi per eum *Rota apud Se-*
3 *raph. decis. 472. num. 7.* Quæ tamen non habere locum quando primo emptori fuerunt obligata bona venditoris pro obseruantia contractus, quia tunc illa transeunt ad emptorem cum illo onere. *Cenc. de cens. quæst. 68. num. 4. Merlin. de pign. lib. 4. quæst. 30 num. 3. Adden. ad Greg. XV. d. decis. 567. num. 10. & Rota apud eundem Merlin.*
4 *decis. 25. num. 6.* Quæ habent locum non obstante iuramento in prima venditione apposito, quia adhuc præfertur secundus emptor, cui possessio verè, vel fictè tradita fuit, vt tradunt *Gabr. in d. concl. 2. num. 3. & 4. Rolan. cons. 6. num. 24. & seq. lib. 1.* vbi testatur de communi opinione, *& cons. 63. num. 4. lib. 2. Guttier. de iur. confirm. par. 1. cap. 39.* qui pariter hanc opinionem dicit communem, quam opinionem latè comprobat
5 *Sperel. d. decis. 171. num. 32. & plurib. seq.* licet contrarium tenuerit *Cenc. de cens. dict. quæst. 68.*
6 *num. 6.* Cessat etiam dispositio *d. l. quoties C. de rei vendic.* & statutum nostrum quando secundus emptor habuit scientiam venditionis factæ primo emptori, & sic est in mala fide, vt not. *Gabr. d. concl. 2. num. 3. Rolan. cons. 9. num. 27. lib. 1. Merlin. de pignor. d. quæst. 30. num. 11. & Rota d.*
7 *decis. 12 num. 2. apud Merlin. de pignorib.* Et dispositionem *d. l. quoties*, habere locum non solum in contractu emptionis, sed etiam in quolibet alio contractu voluerunt *Merlin. de pignor. d. quæst. 30. sub num. 1. Ciriac. d. contro. 419. num. 2. Sperell. dict. decis. 171. ferè per tot. & D. Deluca in Theat. verit. & iust. tom. 4. in tit. de emphit. discur. 1. num. 11.*
8 Fructus verò pendentes sunt pars fundi, *l. fructus pendentes 45. ff. de rei vendic. l. fin. §. penul. ff. quæ in fraud. credi. Gratian. discep. forens. cap. 164. num. 2. par. 1. Thes. decis. 55. num. 1. Pract. Ridolph.*
9 *par. 2. cap. 13. num. 73.* Et ideo non mirum si vendito fundo censeantur venditi fructus pendentes, vti habetur in hoc statuto ad tex. *in l. Iulianus 14. §. si fructibus, ff. de actio. empt.* & tradunt *Card. Mantic. de tacit. lib. 4. tit. 16. nu. 42. & seq. Thesa. d. decis. 55. nu. 2. Pract. Ridolph. d. cap. 13. num. 74.*
10 *Rota apud Gregor. XV. decis. 430. num. 3.* Et licet satis controuersum sit inter Doctores, an censeatur vendita etiam pars colonica, vt pro affirmatiua stant *Lud. decis. Perus. 83. per tot. Pract. Ridolph. d. cap. 13. sub num. 74. & Rota decis. 33. num. 4. in fin. par. 1. rec.* & pro negatiua *Thesa. d. decis. 55. num. 4. & 5. & Hodier. ad Surd. decis. 294. num. 2.* vbi quamplures dat concordantes, per statutum tamen nostrum tollitur d. difficultas, dum in eo mandatur, quod pars colonica cen-
11 seatur semper excepta, Quicquid dicendum sit, quando venditor colit fundum proprijs manibus, quo casu ad fauorem emptoris stant *Costa de rata quæst. 129. num. 3. Surd. decis. 294. num. 8. & ibi Hodier. num. 2. & Post. de subhas. suspec. 52. num. 44.*
12 Vendens autem rem duobus tenetur pœna falsi, *l. qui duobus 21. ff. ad leg. Cornel. de fals.* & tradunt *Clar. in §. falsum nu. 29. vers. vendens eandem &c. Bossi. in pract. in tit. de fals. num. 112. Ancar. quæst. 2. num. 8. in fin. par. 2. latè Farinac. de falsit. & simul. quæst. 150. num. 219.* licet mitius puniatur quam falsarius, *d. l. qui duobus, & ibi glos. & Alber. ff. ad l. Corn. de fals.* & not. *Farin. in d. quæst. 150. num. 229. & seq.* vbi dat limitationes, quas hic transcribere longum, & incongruum esset, & præcipuè quod d. pœna non seruatur de consuetudine, cuius contrarium seruari vidisse in Alma Vrbe ex illius statuto huic nostro simile, vt ibi
13 per eum, Vendens autem vni potest vendere alteri sine pœna quando primus emptor non soluit pretium, vel aduenit dies, quo casu res dicitur inempta, vt not. *Mangil. de euict. quæst. 84. in fin. & Gratian. decis. Marcb. 13. num. 2. & 3. in addition.*
14 Venditor verò tenetur de euictione rei venditæ, vt habetur in hoc statuto de natura contractus; *l. non dubitatur 6. C. de euict.* & tradunt *Mangil. de euict. quæst. 20. num. 1. & seq. & Card. Manti. de tacit. lib. 4. tit. 24. num. 2. Aloi. Mansin. consul. 57. num. 10.* etiam si promissio euictionis in In-
15 strumento expressè non sit apposita, cum id tacitè actum præsumatur, *Alex. consil. 28. num. 2. lib. 2. Mangil. d. quæst. 20. num. 2. & seq. Card. Mantic.*

Mantic. d. tit. 24. num. 1. & seq. Aloi. Mansi. dict. 36 consult. 57. num. 10 Itaut venditor sciens rem venditam esse obligatam teneatur emptori ad interesse, & loco interesse ad restitutionem pretij, *Mangil. de euict. quæst. 23. num. 24. Rota decis. 459. num. 1. par. 2. rec.* & idem est si res vendita sit supposita fideicommisso, *leg. creditor 54. §. prædium ff. de act. empt. Osasch. decis. 24. num. 2. vers. Incontrarium &c. Surd. decis. 22. num. 8. & decis. 165. num. 6.* benè *Rota in Bononien. bonorum 18. Martij 1648. coram R. P. D. Bichio §. & in om. 17 num. &c.* Cum venditor censeatur vendere rem liberam, *l. ex ijs prædijs 5. & ibi not. Cin. Bald. & Salic. C. de euict. Mangil. de euict. quæst. 123. num. 21.* facit *Rot. apud Bicb. decis. 66. num. 19.* Itaut si non sit libera habeatur pro non tradita, *l. si in emptione 2. §. vacua. & §. fin. ff de actio. empt. l. ex bis prædijs 5. & ibi glos. C. de euict. Surd. cons. 36. num. 9. vol. 1. Rota apud Duran. decis. 112. num. 3.*

Declara d. verba, *Quod emptor pacificè possideat* quid importent vt per *Fenzon. ad stat. Vrb. lib. 1. cap. 119. num. 5.* hoc est, quod cesset controuersia iudicialis, & extraiudicialis iuris, vel facti, vt ibi per eum.

DE ARRHIS. Rubrica LI.

DAtio Arrhæ in quolibet Contractu perficiat emptionem, & Contractum; nec liberetur Emptor volens Arrham amittere; nec Venditor volens eam restituere duplicatam, nisi aliter, de Partium consensu statuatur.

SVMMARIVM.

1 *Arrha dicitur a verbo Greco .... quod firmum significat.*

2 *Arrha dantur vt sint probatio contractus emptionis.*

Et dantur etiam in partem pretij, ibi. n. 3.

In dubio autem data in pecunia censentur data in partem pretii, ibi. num. 4.

5 *Venditor nolens implere contractum tenetur arrhas duplicatas restituere.*

Fallit si sint data in partem pretij, quia non licet recedere a contractu, num. 6.

ANNOTATIO.

1 ARrha dicitur a verbo Greco quod firmum significat, cum illa detur, vt euidentius de contractu emptionis constare possit, *l. quod sæpe 35. ff. de contraben. empt. l. de lege 6. & l. fin. ff. de leg. commis. l. 11. §. ijs qui vinum ff. de actio. empt.* & tradunt *Fenzon. ad stat. Vrb. lib. 1. cap. 112. in prin. & Calui. in Lexic. in verb. Arrha circa medium littera A.*

2 Arrhæ autem emptionis, & venditionis dantur duobus modis, vno modo, vt illæ sint argumentum, & probatio contractus emptionis, vt præsertim cum anulus datur ad tex. *in l. ex empto. 11. §. is qui vinum ff. de actio. empt.* quo casu licitum est vnicuiquè ex cōtrahentibus antequam pretium, & res tradantur a contractu recedere, cum amissione artharum *Instit. de empt. & vendit. in princ. l. contractus 16. C. de fide instrum.* & not. *Petr. Greg. Tholos. in sintag. iur. vniu. lib. 25. cap. 17. in prin.*

3 Altero verò modo datur arrha pro parte pretij, seu in illius diminutionem, & tunc non licet discedere a contractu, vt etiam disponitur in hoc statuto nostro, & declarant *Aret. Io. Oinot. & alii Inst. de empt. & vend. in princ. & Fenzon. in d. cap. 112. num. 6 & Card. Tusc. pract. concl. littera A. concl. 444. num. 2. & seq.*

4 In dubio autē arrha data in pecunia numerata censetur data in partem pretij, *Bald. in l. si fundus 4. num. 4. ff. de leg. commis. Fenzon. ad d. cap. 112. num. 11. Surd. decis. 260. num. 26.* & sic non est locus rescissioni contractus, vt not. *Io: Oinot. vbi supra nu. 13.* licet arrhas censeri datas nomine arrhæ, & pretij voluerit *Becci. cons. 87. num. 7. in fin. lib. 1.*

5 Et licet venditor nolens adimplere contractum teneatur arrhas duplicatas restiuere. *Becc. d. cons. 87. num. 1. Surd. d. decis. 260. num. 26.* hoc tamen

6 habet locum quando arrhæ datæ fuerunt in probationem contractus emptionis, secus verò si sint datæ in partem pretij, quia tunc non licet a contractu recedere etiam si arrhæ duplicentur, vt benè declarat *Io. Oinot. vbi supra, num. 13.* & disponitur in hoc statuto, & not. *Card. Tusch. vbi supra.*

DE EMPTIONE CVM PACTO DE RETROVENDENDO. Rub. LII.

AD reprimendam Vsurariam prauitatem, cum Venditio rei Immobilis facienda est cum pacto de retrouendendo, adhibeantur duo Æstimatores communiter eligendi, qui rei qualitate bene visa, & perpensa, pretium rei Vendendæ non rigorosum sed moderatum habita ratione Retractus imponant, Illudquè medio eorum Iuramento Iudici, & Notario referre, & insinuare debeant, & coram eisdem Contractus sine dolo, & fraude celebretur, & Iudicis Decreto roboretur.

SVMMARIVM.

1 *Contractus cum pacto de retrouendendo cum modicitate pretij est suspectus de vsura.*
Et ideo statutum requirit illum fieri mediante æstimatione, num. 2.
Quod cum inducat formam contractus aliter factus est nullus, ibi, num. 3.
Vtrum verò requirantur duo æstimatores, vel sufficiat vnus communiter electus, num. 4.
5 *Pactum de retrouendendo diminuit de valore in tertia, vel quarta parte.*
Licet id esse iudici arbitrarium teneant alii, num. 6.
7 *Emptor qui promisit retrouendere non tenetur pro parte tantum.*
Licet ement rem a pluribus cogi possit retrouendere ab vno tantum, num. 8.
Contrarium tenent aliqui, ibi, nu. 9.
10 *Retrouendere promittens semper, & quandocunque non tenetur post 30. annos.*
Contrarium tamen tenent aliqui, num. 11.
12 *Vendens cum pacto de retrouendendo non potest agere contra secundum emptorem.*
Licet contrarium teneant alii num. 14.
Maximè si pro obseruantia contractus sit hipotecata res vendita, n. 13.
15 *Emptor cum pacto de retrouendendo non potest ligna incidere, & simil.*
16 *Venditor cum pacto de retrouendendo tenetur stare locationis.*
17 *Pactum de retrouendendo potest alii cedi, nisi contrarium actum sit.*
Fallit si actum sit, quod venditori tantum liceat redimere, num. 18.
19 *Minor, & tutor non possunt prorogare, vel de nouo concedere tempus ad redimendum.*
20 *Princeps non potest prorogare terminum ad redimendum iam elapsum.*
21 *Minor non restituatur ob lapsum termini positi a defuncto ad redimendum.*

ANNOTATIO.

1 QVia contractus emptionis cum pa-
cto de retrouendendo initus cum
modicitate pretij est non parum
de vsura suspectus, vt tradunt *Fa-
rinac. de falsit. & simul. quæst. 163.
num. 40.* vbi innumeros ferè addu-
cit concordantes, & *Leotar. de vsur. quæst. 9. num.
13. & seq.* qui quæstionem examinant, & desu-
mitur ex ratione statuti, ex qua desumitur mens
statuentium, vt latè comprobat *Rota apud Card.*
2 *Celsum decis. 260. num. 8. & 9.* Ideo prouidè in
hoc statuto decretum fuit, quod in celebratione
d. contractus adhibeantur duo æstimatores, qui
pretium iustum rei vendendæ imponant, quod
cum de iure non requiratur, ideo censetur per
statutum inducta forma, vt post *Ancar. Aret.
Felin. Deci. Ias. Soc. Iuni. & Rim. Iun.* per eum rela-
tos in his terminis tradit *Paitell. expedit. 82. nu. 1.
& seq.* Maximè cum statutum requirat d. solem-
nitatem de tempore actus, vt not. *Felin. in cap.
cum dilecta 22. num. 6. de rescrip. & Paitell. d. ex-
pedit. 82. num. 3. Rota in Bononien. fideicom. de Ru-
beis 30. Maii 1646. coram Card. Corrado, §. quia nulla*
3 *&c.* Ideò contractus sine dict. æstimatione ce-
lebratus, & sic non seruata d. forma statuti re-
manet nullus, vt not. *Paitel. d. exped. 82. nu. 37.
Rota apud Zach. de societ. decis. 61. num. 3. & de-
cis. 340. num. 4. par. 13. recen.*
4 Vtrum vero ad referendam d. æstimationem
bonorum venditorum cum pacto de retrouen-
dendo esse debeant duo æstimatores, vt dispon-
tur in hoc statuto, vel sufficiat vnus tantum ele-
ctus ab vtraq; parte latè disputat *Paitel. d. exped.
82. ferè per totam*, vbi tuetur partem affirmati-
uam, licet contrarium fuerit decisum per con-
formes, vt dicit idem *Paitell. ibi in princ. & in
fine d. expedit.*
Dum vero in statuto mandatur, quod æstimatores
referre debeant pretium rei venditæ cum d. pa-
5 cto habita ratione ad retractum intelligendum
putò detracta tertia, vel quarta parte veri valo-
ris, cum tantum diminuat regulariter pactum de
retrouendendo, vt tradunt *Grass. de except. except.
28. num. 37. & seq. & Rota post contro. 161. Ciriac.*
6 *num. 2. & seq.* Licet id esse iudici arbitrarium at-
tenta longitudine temporis concessi ad redimen-
dum dixerit *Rota ibi, num. 2.* nec non *D. Deluca in
Theat. verit. & iust. tom. 5. in tit. de vsur. discur.
11. num. 5.*
7 Emptor autem qui promisit retrouendere non
potest cogi retrouendere pro parte tantum, vt
tradunt *Alex. cons. 143. num. 1. & 2. vol. 7. Soc.
Sen. cons. 200. num. 2. lib. 2. & cons. 16. num. 1. &
seq. lib. 4.* vbi dicit, hanc esse claram conclusio-
nem, & non reperire contradicentem, quam
conclusionem late comprobat *Card. Mantic. de
tacit. lib. 4. tit. 12. num. 28. & seq.* vbi quamplu-
8 res dat concordantes, Emens vero rem a pluri-
bus cum d. pacto cogi potest ab vno tantum ad
integram retrouenditionem, vt tradunt *Ludou.
decis. Perus. 112. num. 11.* vbi testatur de magis
communi opinione, *Rub. Alexan. cons. 90. num.
4. & Cenc. de censi. quæst. 104. num. 9.* licet contra-
9 riam opinionem veriorem dicat *Mastril. decis.
21. num. 3. & Caren. resolut. 26. num. 3. & Card.
Mantic. vbi supra.*
10 Promittens verò retrouendere semper, &
quandocunque non tenetur retrouendere elap-
sis triginta annis, vt not. *Card. Mantic. de tacit.
lib. 4. tit. 31. num. 28.* vbi testatur de magis com-
muni opinione, *Salust. in pract. A. C. lib. 2. cap. 10.*
vbi dicit, ita fuisse decisum in *Rota Romana. &
Gratian. discept. foren. cap. 2. per tot. par. 1.* & hanc
esse magis communem opinionem dicit *Thesaur.*
11 *Iun. quæst. foren. 72. num. 2. lib. 2.* licet plures opi-
niones referat, *Rota, decis. 311. num. 2. & 3. part.
10. rec.* licet contrarium teneant *Fachin. contro.
iur. lib. 2. cap. 13. per tot. Gabr. cons. 144. vol. 2.
per tot. & Gail. pract. obser. lib. 2. obseru. 18. num.
1. & seq.*
12 Vendens autem cum pacto de retrouendendo
si emptor alteri vendat non potest agere contra
secundum emptorem tanquam contra tertium
possessorem, quia pactum de retrouendendo
rem non afficit, & ex eo non nascitur nisi actio
personalis, quæ non datur contra tertium, licet
possit agere contra primum emptorem ad inte-
resse, vt not *Cenc. de cens. quæst. 66. num. 11. Gail.*
13 *obser. 16. num. 5. lib. 2.* Quod non habet locum,
si pro obseruantia contractus fuerit hipothecata
res vendita etiam generaliter, vt probat *Cenci.*
14 *ibi. & quæst. 110. num. 20.* licet contrariam opinio-
nem quod immò agi possit contra tertium posses-
sorem pro recuperatione rei venditæ cum d. pa-

cto magis

ĉto magis communem, & æquiorem quampluribus authoritatibus relatis affirmet idem *Cenc. de cens. d. quæst.* 110. *num.* 27. videas *Card. Mantic. de tacit. lib.* 4. *tit.* 32. *num* 44. *& seq.*

15 Addo prædictis quod emptor cum pacto de
rettrouendendo durante termino ad redimendum non potest ligna in silua incidere, animalia, quæ sunt in viuario occidere, & similia facere, de quibus agunt *Cancer. variar. resol. par.* 1. *cap.* 13. *num.* 108. *Tiraq. de retract. conuent.* §. 3. *glos. vnic. numer.* 23. *Rota in Rom. petraria* 13. *Iu-*
16 *nii* 1623. *coram R. P. D. Verospio ante fin.* Venditor
verò rem cum dicto pacto venditam redimens tenetur stare locationi, vt probant *Adden. ad Paitell. expedit.* 56. *num.* 33.
17 Pactum autem redimendi potest alteri cedi,
nisi contrarium actum sit, *Card. Mantic. de tacit. lib.* 4. *tit.* 32 *num.* 13. plenè *Alph. Abolea. de cessio. iur. tit.* 3. *quæst.* 2. *num.* 37. *& seq.* latè comprobans, *Rota decis.* 189. *nu.* 3. *par.* 6. *rec. & apud*
18 *Merlin. de pignor. decis.* 15. *num.* 2. Nisi actum sit
quod venditori tantum liceat redimere, *Card. Mant. de tacit. lib.* 4. *tit.* 33. *num.* 11. *& seq.* qui alios contrarium tenentes refert, *& Alph. Abolea. in d. quæst* 2. *num.* 41. volentes d. pactum tunc neque transire ad hæredes, vt ibi per eos.

19 Minor, & tutor non possunt prorogare, nec
nouum terminum concedere venditori ad redimendum, *Gratian. discep. foren. cap.* 26. *num.* 8. *& seq. par.* 1. *Andreol. contro.* 374. *per tot.* si tamen terminus sit elapsus, alias secus, vt post *Boer. Gabr. & Borell.* per eum adductos firmat *Altogr.*
20 *cons.* 67. *num.* 13. *lib.* 2. Sicut etiam Princeps non
potest prorogare terminum ad retrouendendum si sit elapsum, vt declarant *Gratian. d. cap.* 26. *in fine, Card. Tusc. pract. concl. littera P. concl.* 920. *num.* 2. 7. *&* 44. *Altograd. cons.* 68. *num.* 22. *lib.* 2.

21 Addo vlterius, quod minor non restituitur
aduersus lapsum termini appositi ad reemendum per defunctum, etiam si lapsus sit post mortem defuncti, vt not. *Ant. Fabr. in Codic. lib.* 2. *tit.* 20. *diffin.* 2. & late comprobat *Cancer. vari. resol. par.* 1. *cap.* 13. *num.* 57.

QVOD VENDITOR POSSIT RETINERE REM VENDITAM Pro pretio, & quod cæteris Creditoribus præferatur. Rub. LIII.

Liceat Venditori retinere rem Venditam loco Pignoris pro pretio non soluto, donec illi de dicto pretio fuerit integrè satisfactum, & interim lucretur fructus pro rata Pretij non soluti. Statuimus etiam, quod dictus Creditor pro pretio rei venditæ præferatur in ipsa re vendicanda, seu detinenda omnibus Creditoribus Emptoris, etiam anterioribus Tempore, vsque ad integram pretij satisfactionem.

S V M M A R I V M.

1 *Vendita res ante traditionem est quasi obligata venditori pro pretio.*

Licet res vendita non veniat in obligatione, nisi sit actum, num. 2.

Venditio tamen habet in ventre reseruationem hipotecæ pro pretio, n. 3.

4 *Venditor pro pretio super re vendita habita fide de pretio excluditur per creditores anterioris emptoris.*

Nisi per venditorem fuerit reseruatum dominium super re vendita, num. 5.

Et excluditur etiam stante hoc statuto secundum Altogr. *reprobatus a* Merlin. *n.* 6.

Et venditor præfertur super re vendita per hoc statutum etiam mutata forma rei, n. 7.

Venditor tamen etiam stante hoc statuto non præfertur doti anteriori, n. 8.

Licet contrarium teneant aliqui, n. 9.

10 *Statutum hoc procedit quando venditor est creditor pro pretio res vendita, aliàs secus.*

A N N O T A T I O.

1 QVod res vendita ante traditionem illius dicatur quasi obligata venditori pro pretio, itaut si emptor agat ad traditionem possit per venditorem retineri, donec sibi soluatur pretium vti habetur in hoc statuto tradunt *Neguf. de pigno. in* 4. *membr.* 5. *par. num.* 3. *Capic. decis.* 119. *sub numer.* 2. *& Merlin. de pignor. lib.* 4. *quæst.* 188. *num.* 10. *& seq.* benè comprobans, dixi an-
2 te traditionem factam emptori, quia res vendita
non venit tunc in hipoteca, & obligatione, nisi fuerit expressè dictum, vt declarant *Alex. in l. si non dotem* 23. *§. fin. sub num.* 5. *ff. solut. matr. Neguf. in d. par.* 5. *membr.* 4. *num.* 2. *& Merlin. de pignor.*
3 *in d. quæst.* 188. *num.* 12. & venditionem habere
in ventre reseruationem hipotecæ, donec pretium soluatur, cuius vigore pretio non soluto venditorem posse agere remedio Saluiani post *Neguf. Gratian. Mart. Tiraq.* per eam adductos dixit *Rota apud Merlin. de pignor. decis.* 72. *num.* 8.
Statutum autem de quo supra quod venditor pro pretio rei venditæ præferatur creditoribus emptoris in re vendita etiam anterioribus cum ma-
4 xima ratione conditum fuit, cum satis iniquum
sit, quod venditor pro pretio rei venditæ super d. re vendita habita fide de pretio excludatur a creditoribus anterioribus emptoris iuxta dispositionem iuris communis, vt tradunt *Neguf. de pignor. in* 2. *membr.* 5. *par. nu.* 8. *Gail. pract. obser. lib.* 2. *obseru.* 15. *num.* 3. *Fontanell. de pact. nupt. claus.* 7. *glos.* 2. *par.* 8. *num.* 70. *Merlin. de pignor. lib.* 4. *quæst.* 41. *num.* 30. *& seq.* latè comprobans, *Salgad. in laber. credit. par.* 1. *cap.* 11. *num.* 79. latè *Adden. ad Rota decis.* 16. *num.* 93. *& seq. par.* 8. *recen.*

recen. & dixit etiam *Rota decis.* 107. *n.*2. *par.*3.*rec.*

5 Nisi tamen per venditorem fuisset reseruatum dominium rei venditæ, vsquè ad solutionem pretij, quia tunc venditor præfertur creditoribus anterioribus emptoris pro pretio super d. re vendita, vt declarant *Merlin. in d. quæst.* 41. *num.* 54. *Hodier. ad Surd. decis.* 56. *num.* 4. vbi dicit idem operari specialem hipotecam, vt ibi per eum, latè *Adden. ad Rota decis.* 666. *num.* 13. *et seq. par.* 4. *rec. tom.* 3. licet non præferatur in bonificamentis, vt not. *Hodier. d. decis.* 56. *in fin.*

6 Licet contrarium venditorem etiam stante hoc statuto non præferri pro pretio in re vendita creditoribus anterioribus tueri conatus fuerit *Altograd. cons.* 9. *per tot. lib.* 1. quem reprobat *Merlin. de pigno. in d. quæst.* 41. *num.* 41. *et seq.*

7 Amplia dispositionem huius statuti quod venditor pręferatur pro pretio creditoribus anterioribus in re vendita, vt habeat locum etiam si sit mutata forma, rei, vt not. *Lauren. decis. Auenio.* 96. *Surd. decis.* 139. *ferè per tot. et Costa remed. subsid.* 12. *num.* 14. *et seq.*

8 Illum tamen non præferri pro pretio doti anteriori vti verius tuetur *Merlin. de pignor. lib.* 4. *quæst.* 41. *nu.* 47. *et seq.* cum quo pertransit *D. De Luca in Theat. verit. et iusti. tom.* 6. *in tract. de dote*

9 *discur.* 166. *num.* 64. dicens, opinionem *Merlin.* vbi supra esse probabiliorem, licet contrarium tenuerit *Ciriac. in terminis Statuti Mantuæ contro.* 81. *per tot.* quem reprobant *Merlin. et D. De Luca vbi supra.*

10 Statuti verò supradicti dispositio, quod venditor pro pretio rei venditę præferatur in re vendita etiam creditoribus anterioribus emptoris habet locum quando venditor est creditor occasione d. rei venditæ pro pretio illius, & habet hipotecam, vt not. *Surd. decis.* 56. *num.* 1. *& seq. & ibi Hodier. & Ciriac. contro.* 356. *num.* 1. *& seq.* qui loquitur in terminis d. Statuti Mantuani requirentis hipotecam, vt ibi per eum.

DE PROHIBITA ALIENATIONE BONORVM IN FORENSES.
Rubrica LIV.

NVllus audeat bona immobilia quocunque titulo inter Viuos, vel in vltima Voluntate in Forensem transferre absque licentia Serenissimi Ducis, & si quis inter Viuos absque dicta licentia alienet à Fisco vendicari possint: Si verò in vltima Voluntate id fiat, Proximiori in gradu, qui sit de Ciuitate, vel Districtu, deferantur. Quòd si ad aliquem Forensem ab intestato deuenirent, possit etiam hæres instítui, sed cæteri Consanguinei proximiores habitantes in Ciuitate, vel Districtu, adhibitis Æstimatoribus communiter eligendis, pretium offerre possint, cum diminutione decimæ partis; Et illis emere recusantibus, Vicini magis adhærentes: Nisi is Forensis infra duos Menses Fideiussorem præstiterit de habitando, & deinde cum effectu inhabitet; quo casu tàm ex Testamento, quàm ab intestato succedere valeat, nec molestari possit: Si verò contingeret aliqua bona immoblilia æstimata dari in dotem Forensi, aut in solutum per Iudicem assignari alicui Creditori Forensi, tunc omnes antedicti teneantur infra annum alicui Ciui, vel Districtuali vendere dicta bona, alioquin Proximiores in gradu, aut Vicini magis adhærentes, pretio, vt supra oblato, dicta bona vendicare possint.

SVMMARIVM.

1 *Statutum prohibens alienari bona in forenses est fauorabile.*

Non tamen habet locum in alienatione quæ fit titulo vniuersali, nu. 2.

Contrarium tenent aliqui Doctores, num. 3.

Et illud habet locum etiam in subbastatione, & alienatione necessaria, num. 4.

5 *Statutum prohibens alienari bona in forenses non ligat Clericos actiuè.*

Neque eos ligat passiuè, num. 6.

7 *Statutum prohibens alienari bona in forẽses procedit etiam in dote inæstimata.*

Secus verò si sit data forensi æstimata, n. 9.

Licet contrarium, quod statutum nunquam habeat locum in dote tenent alii, n. 10.

8 *Dotis dominium datæ inæstimatæ remanet penes mulierem ibi.*

11 *Statutum prohibens alienari bona in forenses non comprehendit filios.*

Licet contrarium teneant aliqui, n. 12.

13 *Pœna alienantis bona in forenses non est locus, nisi sequuta traditione.*

14 *Statutum excludens forenses a successione non comprehendit bona suorum maiorum.*

ANNOTATIO.

STatutum prædictum prohibens bona alienari in forensem est fauorabile, & dicitur respicere publicam vtilitatem, vt tradunt *Andreol. contro.* 41. *n.* 1. *&* 6. *& contr.* 385. *nu.* 1. *D. De Luca in Theat. verit. & iust. tom.* 7. *in*

1 *tit. de alien. et contrac. prohib. disc.* 39. *n.* 10. *&* 11. vbi dicit hanc opinionem fortè esse magis communẽ

D. Torre de pact. futur. success. lib. 3. cap. 1. nu. 21. et Rota decis. 251. nu. 5. et 6. par. 8. rec.

De hoc statuto Eugubino prohibente alienationem bonorum in forenses tam ex contractu, quam ex testamento mentionem facit *Rota apud Bichium decis. 466. num. 14. et seq. par. 2.* vbi dicit ex dispositione d. statuti hæredi non dari immissionem *ex remedio l. fin. C. de edic. D. Adrian tollen.*

2 Et licet d. statutum non habere locum in alienatione, quæ fit titulo vniuersali dixerit *Gabr. conf. 179. num. 58. lib. 1.* illius tamen opinionem valdè

3 dubitabilem esse dixerunt *Bald. conf. 476. n. 1. lib. 4. & Rota in Luca maioratus 4. Iulii 1640. §. secundo non obstat circa medium cor. Cocciu. Decan. & decis. 466. num. 17. apud Bichium par. 2.*

4 Quod quidem statutum prohibens alienationẽ bonorum, vt supra habere locum etiam in subhastatione, & alienatione necessaria vti fauorabile tradunt *Posti. de subhas. inspec. 32. num. 74. et Rota apud Duran. decis. 257. num. 5. & seq. & apud Posti. de subhas. decis. 101. num. 9. & decis. 111. per tot.* licet contrarium videatur sentire idem *Posti. de subhas. inspec. 44. num. 106.*

5 Dictum autem statutum non ligat Clericos neque actiuè, vt ipsi non possint alienare eorum bona in forenses, vt tradunt *Ciriac. contro. 529. nu. 38.* vbi testatur de veriori, & magis communi opinione, *& contro. 513. nu. 30.* quam latè comprobat *Sperell. decis. 12. num. 52. par. 1.* dicens, contrariam opinionem esse improbabilem, & quod temerarius esset, propriæ conscientiæ parum amator, qui contrarium tueretur, vt ibi per cum, quam opinionem latè firmat *Rota apud Bi-*

6 *chio decis. 466. num. 19. & seq. par. 2.* Neque passiuè ita vt d. statuto non obstante in Clericos, & Ecclesiasticos alienatio fieri possit tam ex contractu, quam ex vltima voluntate, vt firmant *Sperell. d. decis. 52. num. 53. & seq.* vbi quampluries refert de magis communi, & veriori opinione testantes, & illam latè comprobat, quam opinionem *in Curia, & Rota* seruatam dicit *D. Deluca in Theat. verit. & iusti. tom. 7. in tit. de alien. & contr. prohi. discur. 79. num. 12. vers. & quamuis &c. Redenas. conf. 69. & 70. per tot.* & illam confirmat *Rota apud Bich. d. decis. 466. num. 19. & sequen.*

7 Vtrum verò d. statutum comprehendat alienationes factas forensibus ex causa dotis potest distingui cum *D. Deluca in Theat. verit. & iusti. tom. 6. in tract. de dote discur. 149. num. 3. et seq.*

8 Quod aut bona dantur viro forensi inæstimata, & tunc dos non comprehenditur sub statuto, cum d. alienatio dicatur necessaria, non voluntaria, & quia dotis inæstimatæ dominium remanet penes mulierem, & sic non dicuntur bona transferri in forensem, vt tradunt *Altogr. conf. 3. num. 35. lib. 1. & D. Deluca in d. discur. 149. nu. 3. & seq.* vbi dicit, hoc procedere etiam si mulier transeat ad domicilium viri, & secus esse si vtraque ex d. rationibus cessaret, vt ibi per eum, cum quibus in terminis *Constit. Sixti V. et Clem. VIII.* tenuit *Rota decis. 328. nu. 5. & seq. par. 5. rec.*

9 Si verò bona dantur in dotem æstimata ea æstimatione, quæ facit emptionem, & venditionem, & tunc d. statutum comprehendat etiam dotem cum tunc dos dicatur consistere in pecunia, & dominium bonorum æstimatorum translatum sit in virum forensem, & sit prohibitum, vt distinguit *D. Deluca in d. discur. 149. num. 6. vers. porrò si bona etc.* licet contrarium quod d. statutum non

10 comprehendat indiffinitè causam dotis teneat *Andreol. contro. 392. num. 1.* vbi dat concordantes, & alij per me adducti *in Resol. crim. in verbo Pana. resol. 5 num. 3.*

11 Dictum verò statutum non comprehendere filios voluerunt *Surd. conf. 461. per tot. lib. 3. Mart. de success. legal. par. 1. quæst. 13. art. 12. num. 41.* &

12 alij relati per *Andreol. contro. 271. num. 15.* licet contrariam opinionem imò d. statutum vniuersaliter disponens etiam filios comprehendere tenuerint *Ciriac. contr. 304. nu. 5. et 6. Altogr. conf. 97. nu. 72. lib. 1. et Andreol. in d. contr. 271. n. 16.* vbi testatur de veriori opinione, *et contro. 274. num. 22.* vbi plures dat concordantes, *et Bellon. Iun. conf. 5. num. 86. et seq. et D. Torre de pact. futur. succes. lib. 3. cap. 1. num. 31.*

13 Pœna autem imposita, a d. statuto contra alienantem bona in forenses non habet locum nisi illorum traditione sequuta, & possessione apprehensa, vt not., *Massin. de confisc. bonor. quæst. 24. num. 32. Alph. Abolea de cessio. iur. tit. 1. quæst. 6. num. 44.* & alij per me adducti *in Resol. crim. in ver. Pana resol. 5. nu. 1. et seq.* vbi alij referuntur casus.

14 Addo pro coronide, quod d. statutum excludens forenses a successione non comprehendit bona, quæ fuerunt Reorum maiorum, vt firmant *Cuma. Fulgo Corn. Rim. Iuni. Caph. et Menoch. relati per Rota apud Merlin. decis. 193. num. 15.*

DE CONVENTIONE MINORVM. Rub. LV.

Minor Quatuordecim annis non possit in Iudicio conueniri, nisi cum præsentia sui Tutoris, & si illum non habuerit, proximior detur, qui Iuris remedijs cogatur tale munus suscipere, & causam prosequi. Quod si Maior XIIII. annis conueniatur, non possit in Iudicio sistere absque præsentia Curatoris, & si illum non habeat, cum interuentu saltem vnius Consanguinei proximioris, qui Actor ad illam causam Iudicis Decreto assignetur, & prosequi teneatur eius defensionem vsque in finem; aliàs contra prædictos intentata nullius sint roboris, ac momenti: Nisi talis Minor constituerit Procuratorem iuxta formam infrascripti Statuti.

SVMMARIVM.

1 *Minor 25. anno non potest esse in iudicio sine authoritate Curatoris.*

Itaut sententia contra eum lata sit ipso iure nulla, num. 2.

Secus si sit lata in eius fauorem, num. 3.

Nisi constaret notoriè ei nullam competere defensionem, num. 4.

5 *Pupillus non potest esse in iudicio sine authoritate Tutoris.*

Itaut citandi sint coniuncti, vt veniant ad illum defendendum, nu. 6.

7 *Minor conuentus in iudicio cogitur per Iudicem ad petendum Curatorem.*

8 *Iudicium firmatur iuramento minoris iurantis de stando iuri.*

ANNOTATIO.

1 Minorem 25. anno non posse in iudicio conueniri sine authoritate Curatoris, alias iudicium esse nullum est tex. *in l. 2. C. qui legit. person. & in l. clarum 4. C. de autho. præst.* & tradunt *Rolan. conf. 85. num. 25. & seq. lib. 2. Fenzon. ad stat. Vrb. lib. 1. cap. 49. nu. 2. & 3. Balth. Tomas. in suis tract. var. tom. 2. in tract. de tuto. & cura. tit. 19. n. 3303. & Rota apud Merl.*
2 *de pignor. decis. 81. num. 13.* Itaut sententia contra minorem indefensum lata sit ipso iure nulla, *l. 1. C. qui legit. person. Balth. Tomas. in d. tit. 19. num. 3304.* qui dat concordantes quamplures,
3 *Rota decis. 53. num. 4. par. 2. recen.* Secus si sit lata in eius fauorem, *l. non eo minus 14. C. de procur. glos. in l. 1. C. qui legit. person. Io. Oinot. in §. neque autem in fin. Insti. de auth. tutor. Tomas. d. tit. 19. num. 3313. Rota apud Michal. de Fratr. decis. 10.*
4 *num. 6.* Nisi tamen notoriè constaret, minori nullam competere defensionem, quia tunc iudicium esset validum, *Balth. Thomas. in d. tit. 19. num. 3304. Adden. ad Gregor. XV. decis. 43. num. 16. Rota apud Gregor. XV. decis. 485. numer. 6. & 7.*

5 Quæ quidem habent locum etiam in pupillo qui pariter non potest esse in iudicio siue agat, siue conueniatur sine authoritate Tutoris, ne ex sua imperitia aliquod damnum recipiat, *d. l. clarum 4. C. de auth. præst. Io. Oinot. in d. §. neque autem*
6 *num. 4. & seq. Inst. de author. tutor.* Itaut si pupillus non habeat tutorem citandi sint coniuncti eiusdem pupilli, cognati, vel affines, vt veniant ad illud defendendum ad tex. *in l. liceat autem 1. ff. quibus ex caus. in possess. eatur, & in l. iusiurandum quod ex conuentione 17. §. si pupillus, ff. de iureiur.*
7 & not. *Io. Oinot vbi supra.* Minor tamen conuentus compelli potest per Iudicem ad petendum curatorem captis pignoribus, & etiam carceratione, *Neuizan. conf. 17. num. 75.* quem referendo sequitur *Balth. Tomas. in d. tract. de tutor. & curat. tit. 19. num. 3303.*
8 Iudicium verò firmari iuramento minoris iurantis de stando iuri, & non contraueniendo gestis, & gerendis in d. iudicio, licet curatorem non habeat ad lites voluerunt *Seraph. de priuil. iur. priuil. 133. nu. 2. Gabr. commu. concl. de minor. concl. 5. num. 12. Ricci. collect. 2168. vers. & sic, & Balth. Tomas. in d. tit. 19. num. 3332.*

Addo supradictis quod minor potest stare in iudicio sine Curatore in iudicio possessorio, *l. fin. & ibi not. Doct. C. qui legit. person.* & tradunt *Balth. Tomas. in d. tit. 19. num. 3307. et Cancer. var. resol. par. 2. cap. 1. num. 220.* qui dant concordantes, Quod procedit si minor sit actor, secus si reus, vt declarant *Adden. ad Afflict. decis. 283. litera A. & Cancer. in dict. part. 2. cap. 1. numer. 221.*

DE CONTRACTIBVS MINORVM XXV. ANNIS. Rubrica. LVI.

MInor XXV. annis, si Curatorem non habeat, non possit quoquo modo cum alio contrahere, nisi cum præsentia, & consensu duorum proximiorum Consanguineorum, etiam si tales Proximiores sint Religiosi, & Proximioribus deficientibus propter absentiam, vel aliud impedimentum, cum consensu aliorum Consanguineorum sequentium in gradu, qui proprio Iuramento affirmauerint talem Contractum, siue alienationem non cedere in damnum ipsius Minoris: Si verò Curatorem habuerit, cum auctoritate Curatoris, vel Iudicis Decreto: Et in Stipulatione Contractus, Minor semper iurare debeat non contrauenire ratione minoris ætatis, nec restitutionem petere. Quòd si impubes sit, Iudex causa plenè cognita, si in euidentem vtilitatem ipsius Pupilli, talem alienationem, siue Contractum cedere nouerit; Pupillum cum auctoritate Tutoris, secundum Iuris dispositionem contrahere permittat, & suo Decreto confirmet, aliàs Contractus omnes sint inualidi, & dolosè, ac fraudolenter facti censeantur.

SVMMARIVM.

1 *Statutum requirens solemnitates in contractibus minorum dicitur fauorabile.*

2 *Statuti forma non seruata actus est nullus.*
Itaut neque actus firmetur iuramento, si statutum illud annullet, num. 3.
Et cum statutum tollat fidem Instrumento, itaut illud ex eo non probetur, num. 4.

5 *Statutum requirens solemnitates in contractibus minorum habet locum etiam in transactione.*
Et in permutatione, num. 6.
Et in quasi contractu, num. 7.
Et in minore forense contrahente in loco statuti, num. 8.
Et habet locum in contractu diuisionis, numer. 9.
Et in minore asserente se maiorem, num. 10.

11 *Contractus celebratus sine solemnitatibus statuti est nullus, & non potest dari de ratificatione minoris ob taciturnitatem per quinquennium.*
Et est nullus etiam si minori sit vtilis, numer. 12.

13 *Statutum requirens solemnitates non procedit in minore contrahente extra territorium.*
Neque habet locum in minore se obligante pro dote necessaria, n. 14.
Neque in minore se obligante in modica summa, num. 15.

16 *Nullitas contractus non potest allegari, nisi a minore.*
Fallit si contractus sit nullus ipso iure, numer. 17.
Et quando nullitas est exclusiua ipso iure iuris agentis, num. 18.
Et quando tertius habet interesse, n. 19.

20 *Solemnitates statuti requiruntur etiam quando minor compromittit voluntariè.*

21 *Statutum requirens consensum proximiorum non habet locum si proximiores non adsint.*
Volens reprobare contractum ob non interuentum proximiorum quid debeat probare, num. 22.
Qui verò interfuerunt in contractu præsumuntur proximiores, num. 23.

24 *Proximiores debent esse maiores 25. anno.*
Fallit si illi habeant discretionem, & iudicium, num. 25.
Et quid si d. proximiores recusent consentire, num. 26.

27 *Statutum requirens solemnitates in contractu minoris non tollit requisita de iure communi.*

28 *Annus 25. in minore debet esse completus.*

29 *Statutum requirens solemnitates non habet locum in contractu necessario.*
Neque quando minor contrahit cum alio minore, num. 30.
Licet contrarium teneant aliqui, num. 31.
Neque habet locum quando agitur de pia causa, num. 32.
Neque in contractu minori lucroso, num. 33.
Vtilitas tamen debet esse euidens, num. 34.
Licet contrarium, vtilitatem non sufficere teneant alii, num. 35.

36 *Proximiores non possunt consentire in contractu in quo habent interesse.*
Interesse debet esse certum, & considerabile, num. 37.

38 *Statutum si requirit consensum duorum proximiorum vnus non sufficit.*
Licet contrarium sit in duobus tutoribus, numer. 39.
Qui consensus non potest præstari per nuntium, vel epistolam, num. 40.

41 *Statutum de solemnitatibus non procedit quando minor se obligat de mandato Patris.*
Vt est de soluenda dote filia, num. 42.
Nisi dotatio esset excessiua, num. 43.

44 *Statutum requirens solemnitates non habet locum in contractu pacis.*
Habet tamen locum in donatione causa mortis, num. 45.
Et in aditione hæreditatis, num. 46.
Nisi tamen hæreditas esset opulenta, numer. 47.
Neque habet locum in renunciatione facta per Monialem, num. 48.

49 *Procurator minoris an teneatur contrahere cum solemnitatibus statuti remissiuè.*

ANNOTATIO.

1 Statutum prædictum de contractibus sine certa solemnitate non valituris vti conditum ad tollendas fraudes dicitur fauorabile, & ideo latè interprætandum, vt tradunt *Fenzon. ad stat. Vrb. cap. 151. nu. 2, & seq. & Theod. Rub. in sing. Rot. Rom. tom. 2. Circa stat. Interp. ad d. cap. 151. nu. 1. & seq. Rota apud Caputaq. decis. 215. par. 3.* & dixi supra *ad rubr. 45. post prin.*

2 Quod forma huius statuti requirentis in contractibus minorum interuentum proximiorum si minor non habeat Curatorem, vel si illum habeat authoritatem Curatoris, vel Decretum Iudicis ad vnguem sit seruanda itaut illis non seruatis actus corruat tradunt *Fenzon. ad stat. Vrb. d. c. 151. n. 13. Theod. Rub. ad d. cap. 151. stat. Vrb. n. 5.* vbi quamplures refert Rotæ decisiones, eadem *Rota decis. 504. nu. 1. & seq. par. 5. rec. & in Romana successi. de Comitibus 23. Iunii 1642. coram Reuerendiss. Dunozetto Decano §. defectus autem &c.*

3 & neque firmetur iuramento cum statutum illud annullet præsumendo illud dolo, & fraude extortum, quod statutum facere potest, *Gratian. cap. 27. n. 27. par. 1. Andreol. contro. 134. n. 61. Rota decis. 212. nu. 16. & decis. 293. nu. 8. par. 4. rec. tom. 2. & apud Posti, de manut. decis. 63. nu. 6. &*

4 *apud Salgad. in laber. cred. decis. 63. num. 7.* Maximè, cum statutum tollat fidem Instrumento, quo casu ex eo non probatur iuramentum, vt not. *Gratian. discep. foren. cap. 27. num. 29. par. 1. Rot. decis. 8. num. 4. part. 3. diuersor. & decis. 153. num. 3. part. 1. recen. & decis. 504. num. 7. par. 5. rec. tom. 2.*

5 Quod quidem statutum loquens de contractu habet locum etiam in transactione, in qua d. solemnitates sunt seruandæ, *Rot. apud Put. decis. 162. num. 2. lib. 1. & apud Caputaq. decis. 195. par. 3.* & alias decis. refert *Theod. Rub. ad d. cap. 151. stat.*

6 *Vrb. num. 9.* Ac etiam in permutatione, *Theod. Rube. ibi. num. 10. Rota in Romana de S. Cruce 29. Ianuar. & 30. Martii 1607. coram Card. Sacrato,*

7 Et cum sit fauorabile, vt dixi supra habet locum etiam in quasi contractus, vt tradunt *Boccacc. ad Const. Marcb. glos. 8. num. 6. & seq. &*

Carpan.

Carpan. ad stat. Mediol. cap. 328. num. 141. lib. 1. licèt contrarium supponendo hoc statutum odiosum tueatur *Fenzon. ad stat. Vrb. cap. 152.*
8 *num. 14. & seq.* Et habet locum in minore forense contrahente in loco statuti, qui eodem statuto ligatur, vt not. *Fenzon. ad stat. Vrb. cap. 151. num. 8. & seq. Theod. Rub. in d. cap. 151. num. 28. D. Deluca in Theat. verit. & iust. tom. 7. in tit. de alien. & contr. probib. discur. 37. num. 12. Rota apud*
9 *Bich. decis. 200. num. 11. par. 1.* Et habet locum in diuisione, *Theod. Rub. in d. cap. 151. num. 30.*
10 *Rota apud Gregor. XV. decis. 473. num. 5.* Et habet locum d. statutum etiam in minore iurante se maiorem, qui ob solemnitates statuti non seruatas potest dare de nullitate contractus, *Theod. Rub. ad d. cap. 151. num. 24. Rota in Romana donat. de Cuppis 5. Iunij 1602. cor. Card. Pam-*
11 *phil.* Itaut quando non fuerunt seruatæ solemnitates non possit dari de tacita ratificatione sub pretextu quod factus maior tacuerit per quinquennium ob dolum a statuto præsumptum. *Theod. Rub. ad d. cap. 151. num. 29. Adden. ad Rot. decis. 16. num. 26. & 27. par. 8. rec.* volentes, id habere locum etiam in dolo præsumpto, *Rota*
12 *decis. 81. num. 23. par. 6. recentior.* Et d. statutum habere locum etiam si contractus celebratus sine d. solemnitatibus sit minori vtilis volunt Doct. in terminis le muliere relati *supra rubr. 45 num. 14.* videas ibi.
13 Non tamen habet locum d. statutum in minore contrahente sine dictis solemnitatibus extra territorium statuentium, vt not. *Fenzon. ad stat. Vrb. d. cap. 151. num. 9. Theod. Rub. ad d. cap. 151. num. 47. & D. Deluca in Theatr. verit. & iust. tom. 6. de dote, discur. 143. num. 43.* vbi testatur de veriori opinione, nisi actus affectate celebratus sit extra territorium, vt ibi per eum. quicquid sit quando statutum inhabilitaret simpliciter personam, & non secundum quid, vt benè declarat *D. Deluca in d. discur. 143. num. 43.* & latè comprobaui Ego *alleg. foren. 38. num. 15. Rot.*
14 *decis. 238. num. 3. par. 6. recent.* Neque habet locum in minore se obligante pro dote ex causa necessaria, secus si ex voluntaria, *P. Boss. de dote, cap. 8. num. 70. & seq. D. Deluca in d. tit. de dote, discur. 21. num. 9. & discur. 65. num. 5. Rot. decis. 262. num. 5. par. 9. recent. & apud Card. Ottob. decis. 126. num. 9. & apud Bich. decis. 588.*
15 *num. 17.* Neque quando minor se obligat pro modica summa, vt post *Roman. Marsil. Ias. Redoa. Leo.* & alios per eum relatos probat *Gratian. discep. foren. cap. 879. num. 19. par. 5.*
16 Nullitas autem contractus minoris ex d. statuto proueniens non potest allegari nisi ab ipso minore, cum ad eius fauorem contractus possit claudicare, vt not. *Fenzon. ad stat. Vrb. cap. 151. in fin.* vbi dicit illam posse allegari etiam ab eius hærede, *Theod. Rub. in d. cap. 151. num. 37. & 73.* plenè *Surd. decis. 108. ferè per tot. Rot. decis. 415.*
17 *num. 3. apud Bich.* Nisi tamen actus sit nullus ipso iure vigore statuti, quia tunc d. nullitas potest etiam allegari a tertio, vt not. *Gratian. discep. foren. cap. 691. num. 3. & seq. par. 4. Salgad. in Laber. credit. par. 2. cap. 22. numer. 117. & seq. D. Deluca in Theatr. verit. & iust. tom. 7. in tit. de alien. et contr. probib. discur. 37. num. 6.* Et quan-
18 do est exclusiua ipso iure iuris agentis, *Gratian. d. cap. 691. num. 12. Hodier. ad Surd. d. decis. 108. num. 2. Deluca in d. discur. 37. num. 7. et seq. et Rota apud Gregor. XV. decis. 415. num. ... et apud Dunozet. decis. 591. num. 2. et seq.* Et nisi tertius ha-
19 beat interesse *Scapuc. de Saluian. lib. 2. cap. 16. num. 14. Salgad. d. cap. 22. num. 117. et seq.* & sentit *D. Deluca vbi supra num. 8. et 9.* licet hoc non placeat *Adden. ad Greg. XV. decis. 415. in fin.* & dixi etiam supra *rubr. 45. num. 48. et seq.*
20 Adde quod solemnitates d. statuti sunt necessariæ etiam quando minor compromittit, vt firmat *Rot. decis. 646. num. 7. et seq. par. 4. recent. tom. 3.* & apud *Torre de pact. futur. success. decis. 154. num. 10.* quod non habet locum stante statuto arctante ad compromittendum, *Simoncell. de decret. lib. 2. tit. 6. num. 84.* vbi de magis communi *Andreol. controu. 133. in fin. Ciriac. contr. 380 num. 28.* maxime constito illud factum fuisse vigore statuti *Rot. vbi supra in fin.*
21 Supradictum statutum requirens in contractu minoris consensum proximiorum non habet locum si proximiores haberi non possunt, *Roman. cons. 36. nu. 2. Fenzon. ad stat. Vrb. d. cap. 151 num. 19. Card. Tusch. pract. conclus. littera H. conclus. 19. num. 47. & litt. S. conclus. 595. num. 14.* qui tamen dicunt, tutius esse adhibere Iudicis Decretum, vt ibi per eos.
22 Volens vero reprobare contractum ex eo, quia proximiores non fuerunt adhibiti instrumento tenetur probare, proximiores fuisse illa die in illo loco, & potuisse commodè consentire, & alia de quibus per *Pr. Maur. de fideiuss. par. 2. sect. 8. cap. 56. num. 12. & seq. & Rotam apud Gregor. XV. decis. 406. num. 6 & per Adden. ibid. num. 19. & decis. 459. & ibi Adden. & decis 217. in fin. par. 5. rec. & apud Cutell. de donat. decis. 1. num. 9. & dixi supra rub. 45. num....* Qui autem
23 interuenerunt in contractu præsumuntur esse proximiores, vt tradunt *Pir. Maur. de fideiuss. d. cap. 56. num. 13. & Altogr. cons. 28. num. 51. lib. 2.* & dixi pariter supra, *d. rubr. 45.* Et debent esse
24 maiores 25. anno, non autem minores, *Odd. de restit. in integr. par. 1. quæst. 2. art. 3. num. 33. Tiraquel. de leg. connub. glos. 8. num. 43. & seq. Rota decis. 81. num. 9. par. 6. recent.* Nisi tamen minor
25 haberet discretionem, & ingenium, *Rota per Cenc. de Cens. decis. 253. num. 19.* maxime in subsidium *Costa in remed. subsid. imperf. col. pen.*
26 Quid si isti proximiores recusent consentire vide *Menoch. de arbit. casu 211. n. 6.*
27 Hoc statutum concedens minorem posse obligari cum solemnitatibus enunciatis quod non tollat alij requisita de iure communi voluerunt *Adden. ad Greg. XV. decis. 260. num. 19. & Rota per Zacch. de oblig. Camer. decis. 134. nu. 6. & apud Greg. XV. decis. 406. num. 4.* & apud *Torre de pact. futur. success. decis. 30. n. 6.*
28 Annus autem 25 annorum in minore debet esse completus in terminis huius statuti in quo agitur de fauore minoris, & fauor non est ei annum inceptum haberi pro completo, vt tradunt *Odd. de restit. in integr. par. 1. quæst. 2. art. 8. num. 52. & Antonell. de tempor. legal. lib. 4. cap. 1. num. 2. & 7.* addo *Gratian. discep. Foren. cap. 946. num. 31. par. 5.* contra *Grat. cons. 47. num. 9. & sequen. lib. 1.*
29 Neque d. statutum habet locum in contractibus necessariis, sed solum in necessarijs, vt not. *Fenzon. ad stat. Vrb. d. cap. 151. num. 21. Post. de subhast. inspect. 21. num. 6. & inspect. 24. num. 38. Altograd. cons. 21. n. 30. lib. 2. Torre de pact.*

futur.

futur. success. lib. 1. cap. 25. num. 10. et Rota decis.
511. num. 3. par. 2. recent. et decis. 262. numer. 5.
par. 9. recent. tom 1. & apud Merlin. de pignor. de-
cis. 53, num. 6. Neque quando minor contrahit
30 cum alio minore, quia priuilegia conquassan-
tur, Laderch. conf. 66. numer. 1. & seq. Adden. ad
Gregor. XV. decis. 164. num. 12. Rot. decis. 557. nu-
mer. 1. & decis. 558. numer. 1. par. 1. diuer. Licet
31 contrarium quando statutum generaliter lo-
quitur tenent Fenzon. ad stat. Vrb. cap. 152. num.
54. Rot. apud Card. Ottob. decis. 215. numer. 4. &
seq. Maximè quando vnus agit de damno, &
alius de lucro Adden. ad Gregor. XV. vbi supra Ro-
ta apud Greg. XV. d. decis. 164. num. 6. & apud
Card. Ottob. d. decis. 215. num. 10. & seq. & not.
32 etiam Fenzon. in d. cap. 152. num. 54. Neque ha-
bet locum d. statutum in alienatione bonorum
minoris in piam causam, vt post Bald. Ias. Calca.
Anan. Bertach. Caph. & Tiraq. per eam relatos
firmat Rota decis. 461. num. 11. par. 1. recent. Ne-
que quando contrahit cum Ecclesia, Caball. cons.
180. num. 51. lib. 1. Caph. cons. 109. num. 108. lib.
1. plenè Rota decis. 190. num. 27. & seq. par. 6. re-
cent. Licet in d. casu esse attendendum quis agat
de damno, seu de lucro inter priuilegiatos fir-
met Rota d. decis. 190. num. 29. & seq.
33 Statutum autem supradictum non habet lo-
cum in contractu minori lucroso, & vtili. Rota
decis. 177. num. 3. par. 1. & decis. 545. num. 4. d.
34 par. 1. & decis. 678. num. 6. d. par. 1. rec. Dicta ta-
men vtilitas debet esse euidens, seu euidentissi-
ma Rota d. decis. 504. num. 16. par. 5 rec. & in An-
conit. nullit. concordiæ 16. Aprilis 1646. coram
35 R. P. D. Arguell. §. alias neque. Licet vtilitatem
minoris sine solemnitatibus statuti non valida-
re illius contractum voluerint Giouagnol. cons. 27.
num. 12. lib. 2. Gabr. cons. 20. num. 67. lib. 2. Gra-
tian. discep. forens. cap. 27. num. 1. par. 1. & Pa-
scal. de patr. potestat. part. 1. capitul. 6. numer. 21.
& sequen.
36 Proximiores verò consanguinei non possunt
consentire in contractu minoris si habeant in eo
interesse, quando vocantur ad authorizandum
actum, secus si ratione præiudicij, Adden. ad
Rotam apud Greg. XV. decis. 473. num. 23. Rota de-
cis. 380. sub num 3. par. 1. recent. et d. decis. 473.
apud Greg. XV. nu. 10. Vel si habeant in d. contra-
ctu commodum, vt post Bald. Ias. Paris. Tiraq.
& Clemen. per eam relatos dicit Rota decis. 153.
num. 7. par. 1. recent. Quod quidem interesse pro-
37 ximiorum debet esse certum, & considerabile,
principale, nõ autem secundarium, vt declarant
Adden. ad Gregor. XV. d. decis. 473. numer. 22. &
Rota apud Card. Seraph. decis. 1003. num. 7. et dec.
710. num. 2. par. 1. recent.
38 Dum vero statutum requirit consensum, &
præsentiam duorum consanguineorum vnius
consanguinei tantum præsentia non sufficit Rot.
apud Gregor. XV. decis. 473. nu. 10. probato tamen
quod alij adessent consanguinei, vt dicit Rota
39 ibi. Licet ex pluribus tutoribus, & curatoribus
datis vnius consensus, vel authoritas sufficiat, vt
tradunt Gratian. discep. foren. cap. 86. sub num. 10.
par. 1. & Rot. decis. 211. num. 2. par 2. recent. et in
Romana fideicom. de Corciar. 16. Martij 1648. coram
Card. Corrado, §. quia solemnitates, &c.

40 Aduertendum est etiam, quod consensus ante
statuto requisitus non potest præstari per episto-
lam, vel per procuratorem, Tiraq. de legib. con-
nub. glos. 6. num. 21. et seq. Costa de scien. et ignor.
cent. 2. dist. 78. in fin. Caroc. de locat. et conduct.
par. 2. in tit. de mundual. ad Velle, num. 10. Carpan.
ad stat. Mediol. cap. 328. num. 246. & seq. lib. 1.
qui cum Tiraq. vbi supra distinguit quinque ca-
sus, vt ibi per eum.
41 Solemnitates verò d. statuti non requiruntur
quando minor se obligat non ex propria obli-
gatione sed vti hæres patris, l. 1. in fin. C. quan.
decr. opus non est, l. fin. C. de reb. eor. Rota apud Put.
decis. 105. num. 2. par. 1. et decis. 153. num. 2. par.
3. et decis. 776. num. 3. par. 2. recent. Puta per sol-
42 uenda dote ex obligatione defuncti, vel vigore
statuti, vt latè comprobant Picus ad stat Vrb. lib.
1. d. cap. 151. glos. 7. num. 257. et Adden. ad Rot.
decis. 460. num. 56. et seq. et num. 217. et seq. par.
4. recent. tom. 2. Rota decis. 145. num. 3. par. 6. re-
cent. et in Rauenn. dotis 11. Aprilis 1644. coram
43 Card. Corrado. Nisi dotatio esset excessiua, quia
tunc vti læsus restitueretur in integrum, vt latè
comprobant Adden. ad Rot. d. decis. 460. num. 219
et seq. Prout potest minor se obligare ad restitu-
tionem dotis absque alia solemnitate, Gabr. cons.
29. num. 38. lib. 2. Rota decis. 511. num. 4. par. 2.
recent. et decis. 261. num. 5. par. 9. rec. tom. 1.
44 Statutum vero supradictum quod minor non
possit contrahere sine solemnitatibus in eo præ-
scriptis non habet locum in contractu pacis,
vt not. Farinac. de accus. quæst. 15. num. 15. et seq.
Guazzin. de pace, par. 1. quæst. 14. num. 16. et seq.
qui loquuntur maximè stante iuramento, dum-
modo statutum non præsumat illud dolo extor-
tum, vt facit statutum nostrum, & dixi Ego in Re-
solut. Crimin. in verb. Pax, resol. 22. n. 4.
45 Habet tamen locum in donatione causa mor-
tis facta per minorem, cum illa æquiparetur
contractui, vt docent Crass. de success. §. donatio
causa mortis quæst. 2. num. 8 vbi testatur de com-
muni opinione, Carpan. ad stat. Mediol. cap. 329.
num. 5. et Gratian. discep. forens. cap. 975. num. 20
par. 5. vbi testatur de veriori opinione.
46 Minor vigore d. statuti non potest adire hæ-
reditatem sine solemnitatibus in eo præscriptis,
D. Deluca in Theatr. verit. et iust. tom. 9. in tit. de
hæred. & hæredit. discur. 14. num. 3. et discur. 15.
num. 2. Rot. apud Roias decis. 285. num. . . . et decis.
129. num. 4. apud Card. Celsum. Nisi tamen hære-
47 ditas esset opulenta, quia tunc non requiruntur
solemnitates, Rota apud Merlin. de pignor. decis. 4
num. 15. vbi dicit, hæreditatem præsumi opu-
lentam, vt ibi per eam.
48 Adde quod solemnitates huius statuti non re-
quiruntur in renuunciatione facta per Monia-
lem minorem in ingressu Religionis, Adden.
ad Rot. decis. 586. in fin. par. 5. recent. Caren. resol.
166. num. 10. plenè Rota apud Card. Ottob. decis.
10. num. 47. et 48. & dixi, Ego latè allegat. forens.
50. num. 50. et seq. vbi alias retuli Rotæ Roma-
næ decisiones.
49 Vtrum vero procurator minoris teneatur
contrahere cum solemnitatibus statuti dixi su-
pra quo ad procuratorem mulieris rubr. 45. num.
7. & seq. videas ibi.

DE CONTRACTIBVS FILIORVMFAMILIAS. Rubrica LVII.

PAri ratione Filiusfamilias Minor xxv. Annis existens in Potestatis Patris, vel Aui non possit se obligare, vel aliquem Contractum facere sine præsentia, & consensu sui Patris, vel Aui, & si pro aliquo ipsorum obligari contigerit, sine præsentia, & consensu vnius saltem Consanguinei proximioris, qui proprio Iuramento affirmet, Minorem in bonis Parentum cautum esse. Idquè procedat etiam, si cum alio Filiofamilias contrahat, & liquido cõstet bona, & pecunias pro quibus se obligauit ad eum cum effectu peruenisse, sed obligationes quæcunque ab eo, vel eius Fideiussore etiam principaliter obligato factæ, nullius sint roboris, vel momenti, etiam quòd obligatione Camerali, & Iuramento (quòd dolo, & fraude extortum censeatur) fuerint roboratæ; Nisi tamen sui Iuris effectus dictam obligationem confirmauerit, & emologauerit.

Excipimus autem, si Filius familias Maior esset, vel de consensu; aut mandato Patris, vel Aui in cuius potestate sit, contraxerit, vel si acceptam pecuniam in rem Patris, vel Aui, siue in id, quòd oneribus Patris, vel Aui incumbit, verterit, aut si Mercator negocijs præpositus, siue Institor sit, aut si seorsum à Patre habitet, & publicè pro Patrefamilias habeatur.

SVMMARIVM.

1 *Statutum conditum ad tollendas fraudes dicitur fauorabile.*
Quicquid sit quando prohibet aliquem se simpliciter obligare, num. 2.
3 *Statutum quod filius non possit se obligare sine consensu Patris non comprahendit filiam.*
4 *Patris consensus in contractu filij requiritur ratione præiudicij.*
5 *Proximior qui debet consentire in contractu debet esse maior 25. anno.*
6 *Pater fideiubens in contractu filij dicitur consentire.*
Fallit si statutum requirat consensum expressum, num. 7.
Et quando consensus requiritur pro forma, n. 8.
9 *Filiusfam. potest obligare sine consensu Patris pro exoneratione conscientiæ.*
Requiritur autem consensus Patris etiam si se obliget alteri filiofam. num. 10.
11 *Pater potest consensum præstare ad proprium commodum.*
Fallit si statutum requirat Patris authoritatem, num. 12.
13 *Statutum requirens consensum Patris in contractu filij non procedit in ijs, in quibus pater non habet vsumfructum.*
Nequè comprahendit obligationem de iure permissam pro patre, num. 14.
15 *Statutum annullans iuramentum procedit in iuramento de soluendo.*
16 *Statutum requirens consensum patris non habet locum in contractu iurato.*
Fallit si præsumat iuramentum dolo extortum, num. 17.
18 *Filiusfam. an possit contrahere cum patre, matre, & filijs.*
19 *Statutum requirens consensum Patris non procedit in donatione facta Clerico pro ordinibus.*
Nequè in renunciatione iuri de futuro, n. 20.
Fallit vt, num. 21.
22 *Filius dans de nullitate ob deficientiam consensus patris tenetur probare illius vitam.*
23 *Pater si est absens sufficit interponere in contractu Decretum Iudicis.*
Et idem est si pater, & filius non benè conueniant, num. 24.
Fallit si statutum requirat consensum Patris, & Decretum, num. 25.
26 *Contractus nomen in statuto extenditur ad omnes contractus.*
27 *Contractus filij sine consensu patris est nullus ipso iure vigore statuti.*
Ita vt nequè oriatur obligatio naturalis, numer. 28.
29 *Statutum permittens filio contrahere quando est mercator intelligitur si contrahat ratione mercaturæ.*
30 *Filiusfam. habitando seorsum a patre quando dicatur haberi pro patrefamilias.*

ANNOTATIO.

1 STatutum supradictum prohibens filium familias minorem se obligare, nec aliquem contractum facere sine consensu Patris, vti conditum ad tollendas fraudes dicitur fauorabile, & est latè interpretandum, vt *ex Fenzon. Theod. Rub. & Rota* probaui *supra in rubr. præceden. in prin.* Quic-
2 quid dicendum sit quando statutum simpliciter prohiberet, filium familias contrahere, & se obligare, vt facit *Statutum Romanum rubr.* 152. quia illud diceretur odiosum, & correctorium iuris communis, cum filiusfam. excepto mutuo, & voto obligetur ex omni contractu. *l. si filius.*

filiusfamilias 38. *ff. de actio. & oblig. l. tam ex contractibus ff. de iudic. Ciriac. contro.* 387. *num.* 3. & 4. & in his terminis tradit *Fenzon. ad stat. Vrb.*
3 *lib.* 1. *cap.* 152. *num.* 20. & 21. vbi dicit non habere locum in filia familias, vt ibi per eum *num.* 6. & *seq.* cum quo concordat *Carpan. ad statut. Mediol. cap.* 416. *in prin. lib.* 1.

4 Qui quidem consensus patris non requiritur ad integrandam personam, sed ratione præiudicij, vt tradunt *D. Deluca in Theat. verit. & iusti. tom.* 7. *in tit. de alienat. & contrar. probib. discur.* 37. *num.* 27. vbi testatur hanc esse magis communem opinionem, & receptam in *Curia, & in Rota*, ita vt ille etiam ex interuallo accedere valeat, vt ibi per eum, & *Rota apud Dunoz. decis.* 584. & *decis.* 649. *num.* ..

5 Proximior autem qui debet consentire in contractu filijfamilias dum ille se obligat ad fauorem Patris, vel Aui debet esse maior annis 25. & minor non admittitur *Odd. de restit. in integ. par.* 1. *quæst.* 2. *art.* 3. *num.* 33. *Tiraq. de legib. connub. glos.* 6. *num.* 41. & *seq. Rota apud Cenc. de censi. decis.* 72. *num.* 3. & vide adducta supra in *rub. præced. num.* ..

6 Dicto tamen statuto requirenti consensum Patris in contractu filij dicitur satisfactum si pro eo pater in d. contractu fideiubeat, cum implicita approbatio sufficiat *Mangil. de euict. quæst.* 61. *in prin.* & *quæst.* 92. *num.* 4. *Pir. Maur. de fideius. par.* 2. *sect.* 2. *cap.* 4. *num.* 18. *D. Deluca in Theat. verit. & iusti. tom.* 7. *in tit. de alien. & contrar. probib. discurs.* 37. *num.* 27. & si in simul se
7 obligent *Ciriac. contro.* 292. *num.* 5. Nisi tamen statutum requirat consensum expressum *Mangil. d. quæst.* 92. *num.* 5. *Rota decis.* 797. *num.* 12. *par.* 1. *diuer.* & *apud Greg. XV. decis.* 384. *num.* 7. & *ibi*
8 *Adden.* Neque quando consensus requireretur pro forma, quia debet esse expressus *Mangil. de euict. d. quæst.* 92. *num.* 2. *Adden. ad Greg. XV. d. decis.* 384. *num.* 10. latè *Tiraq. de legib. connub. glos.* 6. *num.* 5. & *seq.*

9 Statutum supradictum non habet locum in obligatione filijfamilias facta pro exoneratione conscientiæ *Rota in Rom. pecun.* 7. *Iunij* 1641. *co-*
10 *ram Card. Cerro in fin.* vbi habetur idem fuisse firmatum alias per Rotam, licet illud habeat locum etiam si filius contrahat cum alio filiofamilias, vt habetur in hoc statuto *Bero. cons.* 179. *num.* 1. & *seq. vol.* 1. *Carpan. ad stat. Mediol. cap.* 416. *num.* 31. *Fenzon. ad stat. Vrb. cap.* 152. *num.* 53. & *seq.*

11 Pater verò potest præstare consensum in contractu filij etiam ad proprium commodum, circumscripta contraria dispositione statuti, *Carpan. ad stat. Mediol. cap.* 416. *num.* 107. *lib.* 1. *Merlin. contro. foren. cap.* 99. & 100. *cent.* 2. *Gait. de credit. in addit.* 3. *ad cap.* 3. *num.* 5. & *seq. Rota de-*
12 *cis.* 480. *num.* 3. *par.* 1. *rec.* Si tamen statutum res quirat consensum, secus si authoritatem, quia pater non potest authorare ad proprium commodum, sed requiritur Decretum, *Carpan. Merlin. & Gait. vbi supra*, & tradit etiam *Rota vbi supra & decis.* 218. *num.* 7. *par.* 2. *rec.* & comprobat *Cenci. de censi. quæst.* 15. *num.* 13.

13 Dictum tamen statutum requirens consensum Patris in contractu filij non comprehendat contractum filij initum super bonis, in quibus pater non habet vsumfructum, vt not. *Gargiar. Iuni. cons.* 2. *num.* 100. *lib.* 1. *D. Deluca in Theat. verit. & iusti. tom.* 7. *in tit. de alien. & contract. probib. discur.* 37. *nu.* 27. & *seq.* & *Rota apud Greg. XV. decis.* 391. *num.* 2. & 3. Si tamen Pater, vel Auus recusent consentire quomodo sit agendum videas per *Menoch. de arbitrar. casu* 211. *num.* 6.

14 Quod verò hoc statutum non comprehendat obligationem filio permissam pro patre tradit *Carauit. in pragm. de Senatus. Maced. §.* 11. *num.* 11. & 16. quem referendo sequitur *Rota decis.* 580. *num.* 2. *in fin. par.* 1. *rec.*

15 Statutum prædictum annullans iuramentum procedit in iuramento de soluendo, de adimplendo, non autem de alio iuramento interposito quò ad renunciationem statuti, ac aliorum priuilegiorum, vt not. *Paris. cons.* 97. *num.* 18. *lib.* 1. *Gabr. cons.* 127. *num.* 18. *lib.* 1. & *Gratian. discep. foren. cap.* 576. *num.* 19. *par.* 3. Licet contrarium sentiat *Rota apud Merlin. decis.* 155. *num.* 4.

16 Statutum de quo supra licet non comprehendat contractus filijfamilias iuratos *Gratian. discep. foren. cap.* 27. *num.* 30. *par.* 1. *D. Deluca in Theat. verit. & iust. tom.* 7. *in tit. de alien. & contr. probib. discur.* 26. *num.* 9. & *discur.* 29. *sub num.* 13. *Rota* 165.
17 *nu.* 2. *par.* 1. *rec.* Illos tamen comprehendit dum præsumit iuramentum dolo, & metu extortum, quod statutum facere potest, vt ex *Andreol.* & *Rota* probaui in *rubr. præced. num.* 3. Non obstante etiam Obligatione Camerali, vt habetur in hoc statuto, quæ apposita in Instrumento euidenter nullo est nulla, & non potest exequi vt not. *Galles. de oblig. camer. quæst.* 3. & *ibi Zacbi.* & *Fenzon. ad d. rubr.* 52. *stat. Vrb. num.* 85.

18 Vtrum vero filiusfamilias possit contrahere sine d. solemnitatibus cum Patre, Matre, & filijs dixi *sup. rub.* 45. *num.* 9. & *seq.* videas ibi quibus addo pro parte affirmatiua *Ciriac. contro.* 334. *n.* 24.

19 Statutum autem supradictum non comprehendit donationem factam Clerico pro ordinibus suscipiendis, in qua non requiruntur solemnitates, sec. *Tiraq. in l. si vnquam in verbo Donatione largitus num.* 11. *C. de reuoc. donat. Surd. decis.* 290. *nu.* 10. & *decis.* 214. *nu.* 15. *Gratian. discep. foren.*
20 *cap.* 750. *num.* 29. *par.* 4. Neque habet locum in renunciatione iuris de futuro, *Tiraq. in d. verbo Donatione largitus num.* 80. & *seq.* & *de legib. con-*
21 *nub. glos.* 5. *n.* 31. Quod tamen non habere locum quando in statuto est expressa ratio imbecillitatis sexus, & ætatis in minoribus, cum possit adesse læsio in d. renunciatione latè comprobat *Rota decis.* 723. *num.* 12. *par.* 2. *rec.* vbi plures dat concordantes, comprehenderet tamen filium se obligantem pro patre vti correo quando constat pecunias ad filium non peruenisse *Rota apud Cenc. de censi. decis.* 20. *num.* 9. *ex Alex. cons.* 41. *lib.* 1. qui id non probat.

22 Addo prædictis, quod filius qui dat de nullitate contractus celebrati sine consensu Patris tenetur probare vitam Patris, & non sufficit quod quilibet præsumitur viuere vsq; ad centum annos, vt latè comprobat *Pascal. de patr. potest. par.* 1. *cap.* 6. *num.* 11. & *seq.* & quod paternitas præsumatur, cum nemo nascatur sine patre, vt dicit *Fenzo. ad stat. Vrb. in d. cap.* 152. *num.* 91.

23 Si tamen pater est absens sufficit interponere in contractu Decretum Iudicis, vt not. *Bald. in l. transactionem* 35. *sub num.* 5. & *ibi Castr. num.* 5. *C. de transac. Borgn. decis.* 31. *num.* 39. *par.* 1. *Carpan. ad stat. Mediol. lib.* 1. *cap.* 416. *num.* 126. & *Rota decis.* 25. *num.* 3.

24 *num. 3. par. 9. rec. tom. 1.* Et idem est si pater, & filius non benè conueniant, quia pariter sufficit Decretum Iudicis *Rota ibi.* vbi dicit in fine, illud non esse necessarium super autem d. mala conuenientia non est standum assertioni filij, sed illa est probanda *Rota post Pic. ad stat. Vrb. decis. 36. nu. 8. et seq. et d. decis. 25. num. 4. et seq.* vbi dat declara-
25 tionem. Quæ non habent locum quando statutum requirit consensum Patris, & Decretum, quia tunc patrem esse requirendum, & eo recusante alium Iudicem esse adhibendum dixit *Rota d. decis. 25. num. 11. et seq.* vbi hoc benè declarat quomodo procedat.

26 Contractus nomen, de quo in hoc statuto generale est ad omnes obligationes, quò varijs ex caussis contrahuntur, vt comprobat *Fenzon. ad*
27 *stat. Vrb. d. cap. 152. num. 14. et seq.* Et stantibus verbis statuti *Sint nullius roboris, nec momenti* contractus filijfamilias sine d. solemnitatibus est nullus ipso iure, tradunt *Tiraq. in l. si vnquam in verbo Reuertatur num. 97. et seq. C. de reuoc. donat. Mand. ad reg. Cancell. 31. quæst. 11. nu. 6. et Fenzo. ad d. cap. 152. num. 79. et seq.* vbi dicit, filiumfamilias non posse
28 huic statuto renunciare, vt ibi per eum. Itaut, nequè oriatur obligatio naturalis. *Fenzon. d. cap. 152. num 39.* vbi quamplures dat concordantes, plenè *Adden. ad Rot. decis. 81. num. 26 et seq. par. 8. rec.* vbi quamplures refert *Rota Rom.* decisiones, quas hic transcribere non oportet, &c.

29 Statutum autem supradictum permittens filiumfamilias contrahere quando est mercator habet locum quando ipse contrahit ratione mercaturæ tantum. *Franc. Becci. cons. 5. in fin. lib. 1. Genua de Script. priu. lib. 4. in tit. de libr. de mercat. num. 38.* plenè *Adden. ad Rot. decis. 345. num. 141. par. 9. rec. tom. 2.*

30 Filiusfamilias vero quando dicatur seorsum habitare a patre, & publicè haberi pro patrefamilias tradunt *Adden. ad Paitell. exped. 7?. num. 20. & seq. Adden. ad Burat. decis. 584. num. 19. & seq.* benè *D. Deluca in Theat. verit. & iust. tom. 7. in tit. de alien. & contrac. prohib. discur. 37. num. 1. & Rota apud Greg. XV. dec. 182. per tot.* ipsos consulas. Quo vero ad alia suppleas ex annotat. in rubr. præceden.

DE LÆSIONE. *Rubrica LVIII.*

IN omnibus Contractibus, & negocijs, in quibus aliquis reperiretur læsus vltra tertiam partem eius, quòd agitur, siue legitime agendum esset, procedi possit ad rescissionem, & deinde liberum sit Emptori rem ipsam restituere pretio recepto, vel pretium supplere, præterquam in Subhastationibus faciendis, & cæteris casibus, in quibus expresse per præsentia Statuta læsus vltra dimidiam tantum restituendus esset, & Iuramentum similiter censeatur dolose extortum, & nihil operetur.

SVMMARIVM.

1 *Læsio vt rescindere valeat venditiones de iure communi debet esse vltra dimidiam.*
Cum de iure communi liceat partibus se decipere in pratio infra dimidiam, num. 2.
Quod tamen non habet locum in foro conscientia, num. 3.
4 *Statutum circa læsionem in tertia parte non ligat Ecclesiam, nec Ecclesiasticos.*
Læsio debet considerari de tempore venditionis, & contractus, num. 5. & 6.
7 *Rei venditæ in æstimatione est habenda ratio onerum d. rei.*
8 *Læsio est plenè, & concludenter probanda.*
Quomodo sit probanda in terminis statuti Eugubini, num. 9.
10 *Statutum annullans iuramentum stante læsione quomodo intelligatur.*
11 *Remedium l. 2. C. de resc. vend. & ex statuto non est exercibile contra tertium.*
Fallit in subsidium, num. 12.
Quod tamen declaratur, num. 13.

ANNOTATIO.

MAxima cum ratione conditum fuit hoc statutum, quod in quolibet contractu, & negotio, in quo interuenit læsio intra tertiam partem sit locus rescissioni contractus,
1 quia licet de iure communi non detur rescissio contractus, nisi adsit læsio vltra dimidium tantum ad tex. in *l. 2. & in l. si voluntate 8. C. de rescin. vendit.* & tradunt *Pinel. de rescin. vendit. in 1. par. l. 2. cap. 1. num. 1. & seq. Fenzon. ad stat. Vrb. lib. 1. cap. 53. num. 11. & P. Less. de iust. & iur. lib. 2. cap. 21. du-*
2 *bit. 4. num. 20* Et de iure communi liceat partibus inuice se decipere in pretio infra dimidium ad euitandas lites, quæ sequerentur, si ex qualibet læsione daretur rescissio iuxta tex. in *d. l. 2. & in d. l. si voluntate 8. C. de rescin. vendit.* & tradunt latè *Farinac. in fragm. crimin. littera D. num. 30. & seq.* vbi quamplures dat concordantes, et *P. Lessi. de iustit. & iur. dict. dubit. 4. num.*
3 *20.* Licet id non habeat locum in foro conscientiæ, ita vt talis lædens teneatur læso ad restitutionem, vt declarant *Farinac. in d. fragm. crim. littera D. num. 43. & seq.* vbi testatur de magis communi opinione Legistarum, & Canonistarum, *P. Lessi. in d. dubit. 4 num. 21. & seq. et P. Laiman. in Theol. moral. lib. 3. tract. 4. capit. 17. num. 5. et seq.* vbi ponunt caussas a d. restitutione excusantes.

4 Statutum autem supradictum vti laicale non ligare Ecclesiam, nequè personas Ecclesiasticas tradunt *D. Deluca in Theat. verit. et iustit. tom. 7. in tit. de empt. et vendit. discurs. 25. num. 8. et Rota decis. 58. numer. 32. part. 6. recent. et apud Cardin. Celsum decis. 391. num. 5.* Quicquid quo ad statutum Romanum, quod dici potest Papale teneat *Fenzon. ad statut. Vrb. lib. 1. cap. 154. numer. 12.*

5 Quæ quidem læsio, de qua in supradicto statu-
to considerari debet, & æstimari de tempore
venditionis, vt tradunt *Pinel, in l. 2. par. 3. cap. 4.*
num. 5. C. de resein. vendit. & Rota decis. 532. num. 14.
6 *& decis. 580. num. 9. par. 5. rec. tom. 2.* Et de tem-
pore contractus. *Rolan. cons. 59. num. 29. lib. 1. Ad-*
den. ad Paitell. exped. 65. num. 14. & Rota apud Greg.
XV. decis. 553. num. 3. & decis. 570. num. 5. In qua
7 æstimatione facienda pro detegenda læsione est
habenda ratio canonis, pacti de retrouendendo,
& simil. *Penzon. ad stat. Vrb. d. cap. 154. num. 7. &*
seq. Adden. ad Paitell. exped. 6. num. 61. D. Deluca in
Theat. verit. & iust. tom. 7. de empt. & vend. discurs.
8 *44. num. 19.* Et d. læsio est probanda plenè, & con-
cludenter, vt probat *D. Deluca in Theat. verit. &*
iust. tom. 7. in tit. de empt. & vend. discur. 24. num. 2.
& discur. 44. num. 17. & Rota apud Buratt. decis. 538.
9 *num. 1. & ibi latè Adden. num. 22.* Quomodo vero
sit probanda d. læsio per agentem vigore d. sta-
tuti declarant *D. Deluca in d. discurs. 24. & discur.*
44. ferè per tot. & Rota d. decis. 532. per tot. & d.
decis. 580. per tot. in d. par. 5.
10 Addo prædictis, quod d. statutum annullans
iuramentum stante læsione vltra tertiam par-
tem est intelligendum, quando adest sententia,
vel euidenter, & notoriè constat de læsione,
itaut antequam de illa constet si objiciatur de
periurio, necesse sit docere de absolutione a iu-
ramento, vt declarant *Gabr. cons. 9. num. 5. & 6.*
lib. 2. Penzon. ad stat. Vrb. d. cap. 154. num. 11. & Rota
apud Greg. XV. decis. 64. num. 8. & seq. & ibi Adden.
nu. 14. & aliam declarationem ad d. statutum af-
fert *D. Deluca in dict. tit. de empt. & vendit. discur.*
25. num. 7.
11 Ac etiam, quod d. remedium competens ex
dispositione *l. 2. C. de resein. vendit.* & seu ex supra-
dicto statuto non est, non est exercibile contra
tertium bonæ fidei possessorem, qui ex causa
onerosa, & pro iusto pretio rem acquisierat, vt
communiter firmãt *Doct. in d. l. 2. C. de resc in. vend.*
collecti per *Barbos. ibi. num. 133. Capie. Latro con-*
sult. 134. num. 1 et 2. Hodier. contro. 3. num. 12. et seq.
& D. Deluca in Theat. verit. et iust. tom. 7. in tit. de
12 *empt. et vendit. discur. 25. num. 4.* Quod tamen li-
cet non habere locum in subdium voluerint *Co-*
sta de remed. subsid. 47. sub num. 1. et Andreol. con-
trou. 97. num. 1. et seq. qui dant concordantes. Id
13 tamen habet locum quando tertius acquisiuit
rem titulo lucratiuo, & pro eodem minus iusto
pretio, & læsiuo, itaut dicatur esse in lucro,
cuius ratione intrat subsidiaria æquitas, vt de-
clarant *Andreol. d. contro. 97. num. 3. Hodier. d.*
contro. 3. num. 17. et seq. et D. Deluca in d. discurs.
25. num. 5.

DE FIDEIVSSORIBVS. Rubrica. LIX.

QVi pro alio in solidum, ac vti principalis fideiusserit, etiam si beneficio solidi, siue Auth. Præsente, C. de fideiuss. tacitè, vel expressè non renunciauerit, ac de tali beneficio certioratum esse non appareat, possit, antequam principalis debitor excutiatur, conueniri, & cogi implere promissa, nisi tamen expresse stipulatus, sit, se vti simplicem fideiussorem obligari, & in omnem casum, teneatur principalis eum indemnem conseruare: Et Creditor habens debitorem, & fideiussorem ex eadem re, vel causa in specie, vel quantitate obligatos, possit contra quem voluerit procedere, & iudicio contra vnum cepto, & pendente contra alium expediri, & vtrumque simul, donec sibi de suo Credito fuerit integre satisfactum, conuenire.

SVMMARIVM.

1 *Fideiussor non potest a creditore conueniri nisi excusso principali.*
Etiam si se vti principalis, et insolidum se obligauerit, num. 2.
Licet contrarium teneant aliqui, num. 3.
Maximè stante obligatione Camerali, num. 4.
Fallit si fideiussor expressè d. beneficio renunciauit, num. 5.
Vtrum verò sufficiat renunciatio omni legum auxilio remissiuè, num. 6.
7 *Fideiussor dicitur obligatus vti principalis quando se obligat omni meliori modo, cum iuramento, & obligatione Camerali.*
8 *Fideiussor debet conseruari indemnis etiam si non sit actum.*
Quid verò importet promissio indemnitatis remissiuè, num. 9.
10 *Creditor agens contra fideiussorem potest variare.*
Cum in executiuis sit licita variatio, num. 11.

ANNOTATIO.

1 FIdeiussor quod habeat beneficium a iure, quod non possit a creditore conueniri nisi excusso prius principali debitore est tex. *in auth. præsente C. de fideius.* & tradunt *Pir. Maur. de fideius. par. 2. sect. 6. cap. 3. num. 11. & seq. Penzur. ad stat. Vrb. lib. 1. cap. 155. num. 1.* vbi dicit, ita seruari in practica, nisi adsit consuetudo, vel statutum, in contrarium, vt ibi per eum, & *Caluin. de æquitat. lib. 2. cap. 185. num. 26. et seq.* Quod quidem beneficium fideiussori competens aliquando vocatur beneficium *nouæ Const. de fideiussoribus*, vt dicit, *Spec. de renunc. §. 1. n. 10.* aliquando vocatur *beneficium Iustiniani*; vt dicit

Thesaur. decis. 165. *in prin.* aliquando *beneficium Ordinis, seu de principali prius excutiendo*, vt dicit *Afin. de execut. cap. 2. num.* 13. & prosequitur *Pir. Maur. de fideiuss. part. 2. dict. sect.* 6. *cap.* 3. *numer.* 5. nec non *Caluin. de equitat. dict. cap.* 185. *numer.* 20.

2 Et d. beneficium habere locum etiam si fideiussor se principaliter, & in solidum obligauerit voluerunt *Cenc. de cens. quaest.* 74. *num.* 15. vbi quamplures adducit ita sentientes, *Thesaur. in d. decis.* 166. *num.* 2. *vers. verum, &c.* vbi hanc opinionem dicit veriorem, & magis communem, & secundum illam fuisse in illo Senatu iudicatum, & alij plures relati per *Pir. Maur. de fideius. d. sect.* 6. *cap.* 3. *num.* 38.

3 Licet contrariam opinionem imò fideiussorem, qui se principaliter, & insolidum obliga... gaudere beneficio Ordinis, & *d. auth.* ... tenuerint quamplures Do... *Maur. in d. sect.* 6. *cap.* 3. *num.* 33. & vltra eos ... 17. *nu.* 10. *Facbi. contro iur. lib.* 2. *cap.* 54. *per tot.* ... *de aquit. d.*

4 *cap.* 185. *num.* 53. & *seq.* & *num.* 76. Ma... nè stante Obligatione Camerali, vt not. *Pir. M... d. cap* 3. ... *num.* 4. & *Zachi. de oblig. camer. quaest.* 32. ... 9. vbi quamplures dat concordantes, & *Rota* ... *siones* adducit, *Cenc. de cens. d. quaest.* 74. *sub. num.* ... *Rota coram Card. Ottob. decis.* 169. *in prin.* & a... *Mer-*

5 *lin. de pign. decis.* 115. *num.* 7. Et quando d... beneficio excussionis renunciauit expresse ... t not. *Cenc. de cens. d. quaest.* 74. *num.* 20. *Ant. G...ez var. re...* ... *Gail. pract. obseru. lib.* 2. *obs...* ... *m.* 20. & *seq.* & *Calui. de aquit. d. cap.* 185.

6 *num.* 66. Vtrum verò ad excludendam d. excussionis beneficium sufficiat renunciatio omni iuris, & legum auxilio vide *Barbos. de claus. claus.* 133. *num.* 1. & *Theod. Rube. in sing. Rota Roma. tom.* 2. *de claus. claus.* 680. *num.* 11. qui tenent quod sic,

7 Dicitur autem fideiussor se obligare vti principalis quando se obligat omni meliori modo, cum obligatione Camerali, & iuramento, vt declarant *Cenc. de cens. d. quaest.* 74. *num.* 11. & benè comprobat *Rota in Rom. Salutis* 26. *Aprilis* 1641. *coram R. P. D. Dunozetto* 1. *praesertim, &c.*

8 Quod autem principalis teneatur conseruare indemnem fideiussorem, licet indemnitas expressè in Instrumento per eum promissa non fuerit, cum id sit de natura contractus fideiussionis docent *Cenc. de cens. quaest.* 52. *num.* 6. *Grati. discep. foren. cap.* 130. *num.* 24. *par.* 1. & *Pir. Maur.*

9 *de fideius. par.* 2. *sect.* 3. *cap.* 17. *num.* 7. Quid verò importet promissio indemnitatis tradunt *Pir. Maur. de fideius. d. cap.* 17. *per tot. Mangil. de euict. quaest.* 34. *num.* 16. & *seq.* & *Rota apud Card. Celsum decis.* 152. *in prin.* & *Posth. de manut. obseru.* 12. *num.* 131.

10 Sicuti etiam quod creditori agenti contra fideiussorem liceat variare de principali ad fideiussorem, & de fideiussore ad principalem vti habetur in hoc statuto tradunt *Pir. Maur. de fideius. par.* 2. *sect.* 10. *cap.* 79. *num.* 1. & *seq.* & *Ro-*

11 *ta decis* 161. *nu.* 4. *par.* 6. *rec.* Cum in executiuis electio minus remedij non præcludat etiam alias quando per primum creditori non est satisfactum *Pir. Maur. d. cap.* 79. *num.* 2. & *seq.* *Rota d. decis.* 161. *num.* 4. & *seq.* Et videtur, quod possit etiam vtrumque conuenire iuxta not. per *Fenzon. ad stat. Vrb. lib.* 1. *cap.* 136. *num.* 1.

QVOD FIDEIVSSOR PETERE POSSIT A FIDEIVSSIONE EXIMI.
Rubrica L X.

Fideiussor, qui per quinquennium steterit in obligatione, siue Interim de suo quandoque soluere etiam in Censualibus Præstationibus Iuris remedijs fuerit coactus possit Principalem, aut eius hæredes compellere, vt eum à tali expromissione eximat, vel de eius indemnitate idonee caueat, etiamsi Principalis Debitor non delapidet bona sua, & per eumdem Iudicem, per quem ad instantiam Creditoris proceditur contra fideiussorem, eodem modo, & forma, contra Debitorem procedatur ad instantiam fideiussoris.

S V M M A R I V M.

1 *Statutum quod fideiussor possit petere liberationem a fideiussione est decisorium.*
Et ideo ligat etiam forenses, num. 2.
3 *Fideiussor licet non possit petere liberationem a fideiussione antequam soluat,*
Fallit tamen si diu stetit in obligatione, n. 4.
Quando autem fideiussor dicatur stetisse diu in obligatione, num. 5.
Fallit secundo quando coactus fuit soluere de proprio, num. 7,
6 *Statuti dispositioni est omnino standum.*
8 *Fideiussor potest petere liberationem etiam in contractu census.*
Non tamen quo ad euictionem fundi censualis, num. 9.
Neque quo ad sortem, sed solum quo ad fructus, num. 13.
Liberatio autem fit vel dato alio fideiussore loco illius, num. 10.
Vel dato releuatore ad fauorem fideiussoris, n. 11.
12 *Libellus pro eximitione a fideiussione quomodo sit concipiendus.*

D. Torre de pact. futur. success. lib. 3. cap. 1. nu. 31. et Rota decis. 251. nu. 5. et 6. par. 8. rec.

De hoc statuto Eugubino prohibente alienationem bonorum in forenses tam ex contractu, quam ex testamento mentionem facit *Rota apud Bichium decis. 456. num. 14. et seq. par. 2.* vbi dicit ex dispositione d. statuti hæredi non dari immissionem *ex remedio l. fin. C. de edic. D. Adrian. tollen.*

2 Et licet d. statutum non habere locum in alienatione, quæ fit titulo vniuersali dixerit *Gabr. cons. 179. num. 58. lib. 1.* illius tamen opinionem valdè dubitabilem esse dixerunt *Bald. cons. 476. n. 1. lib. 4. & Rota in Luca maioratus 4. Iulii 1640. §. secundo non obstat circa medium cor. Cocciu. Decan. & decis. 466. num. 17. apud Bichium par. 2.*

3

4 Quod quidem statutum prohibens alienationē bonorum, vt supra habere locum etiam in subhastatione, & alienatione necessaria vti fauorabile tradunt *Posti. de subhas. inspec. 32. num. 74. et Rota apud Duran. decis. 257. num. 5. & seq. & apud Posti. de subhas. decis. 101. num. 9. & decis. 111. per tot.* licet contrarium videatur sentire idem *Posti. de subhas. inspec. 44. num. 106.*

5 Dictum autem statutum non ligat Clericos neque actiuè, vt ipsi non possint alienare eorum bona in forenses, vt tradunt *Ciriac. contro. 529. nu. 38.* vbi testatur de veriori, & magis communi opinione, *& contro. 513. nu. 30.* quam latè comprobat *Sperell. decis. 12. num. 58. par. 1.* dicens, contrariam opinionem esse improbabilem, & quod temerarius esset, propriæ conscientiæ parum amator, qui contrarium tueretur, vt ibi per eum, quam opinionem latè firmat *Rota apud Bichio decis. 466. num. 19. & seq. par. 2.*

6 Neque passiuè ita vt d. statuto non obstante in Clericos, & Ecclesiasticos alienatio fieri possit tam ex contractu, quam ex vltima voluntate, vt firmant *Sperell. d. decis. 52. num. 53. & seq.* vbi quampluries refert de magis communi, & veriori opinione testantes, & illam latè comprobat, quam opinionem *in Curia, & Rota* seruatam dicit *D. Deluca in Theat. verit. & iusti. tom. 7. in tit. de alien. & contr. probi. discur. 79. num. 12. vers. & quamuis &c. Redenas. cons. 69. & 70. per tot.* & illam confirmat *Rota apud Bich. d. decis. 466. num. 19. & sequen.*

7 Vtrum verò d. statutum comprehendat alienationes factas forensibus ex causa dotis potest distingui cum *D. Deluca in Theat. verit. & iusti. tom. 6. in tract. de dote discur. 149. num. 3. et seq.*

8 Quod aut bona dantur viro forensi inæstimata, & tunc dos non comprehenditur sub statuto, cum d. alienatio dicatur necessaria, non voluntaria, & quia dotis inæstimatæ dominium remanet penes mulierem, & sic non dicuntur bona transferri in forensem, vt tradunt *Altogr. cons. 3. num. 35. lib. 1. & D. Deluca in d. discur. 149. nu. 3. & seq.* vbi dicit, hoc procedere etiam si mulier transeat ad domicilium viri, & secus esse si vtraque ex d. rationibus cessaret, vt ibi per eum, cum quibus in terminis *Constit. Sixti V. et Clem. VIII.* tenuit *Rota decis. 328. nu. 5. & seq. par. 5. rec.*

9 Si verò bona dantur in dotem æstimata ea æstimatione, quæ facit emptionem, & venditionem, & tunc d. statutum comprehendat etiam dotem cum tunc dos dicatur consistere in pecunia, & dominium bonorum æstimatorum translatum sit in virum forensem, & sit prohibitum, vt distinguit *D. Deluca in d. discur. 149. num. 6. vers. porrò si bona etc.* licet contrarium quod d. statutum non

10 comprehendat indiffinitè causam dotis teneat *Andreol. contro. 392. num. 1.* vbi dat concordantes, & alij per me adducti *in Resol. crim. in verbo Pæna. resol. 5 num. 3.*

11 Dictum verò statutum non comprehendere filios voluerunt *Surd. cons. 461. per tot. lib. 3. Mart. de success. legal. par. 1. quæst. 13. art. 12. num. 41.* &

12 alij relati per *Andreol. contro. 271. num. 15.* licet contrariam opinionem imò d. statutum vniuersaliter disponens etiam filios comprehendere tenuerint *Ciriac. contr. 304. nu. 5. et 6. Altogr. cons. 97. nu. 72. lib. 1. et Andreol. in d. contr. 271. n. 16.* vbi testatur de veriori opinione, *et contro. 274. num. 22.* vbi plures dat concordantes, *et Bellon. Iun. cons. 5. num. 86. et seq. et D. Torre de pact. futur. succes. lib. 3. cap. 1. num. 31.*

13 Pœna autem imposita, a d. statuto contra alienantem bona in forenses non habet locum nisi illorum traditione sequuta, & possessione apprehensa, vt not., *Massin. de confisc. bonor. quæst. 24. num. 32. Alph. Abolea de cessio. iur. tit. 1. quæst. 6. num. 44.* & alij per me adducti *in Resol. crim. in ver. Pæna resol 5. nu. 1. et seq.* vbi alij referuntur casus.

14 Addo pro coronide, quod d. statutum excludens forenses a successione non comprehendit bona, quæ fuerunt Reorum maiorum, vt firmant *Cuma. Fulgo Corn. Rim. Iuni. Caph. et Menoch. relati per Rota apud Merlin. decis. 193. num. 15.*

DE CONVENTIONE MINORVM. Rub. LV.

MInor Quatuordecim annis non possit in Iudicio conueniri, nisi cum præsentia sui Tutoris, & si illum non habuerit, proximior detur, qui Iuris remedijs cogatur tale munus suscipere, & causam prosequi. Quod si Maior XIIII. annis conueniatur, non possit in Iudicio sistere absque præsentia Curatoris, & si illum non habeat, cum interuentu saltem vnius Consanguinei proximioris, qui Actor ad illam causam Iudicis Decreto assignetur, & prosequi teneatur eius defensionem vsque in finem; aliàs contra prædictos intentata nullius sint roboris, ac momenti: Nisi talis Minor constituerit Procuratorem iuxta formam infrascripti Statuti.

SVMMARIVM.

1 *Minor 25. anno non potest esse in iudicio sine authoritate Curatoris.*
Itaut sententia contra eum lata sit ipso iure nulla, num. 2.
Secus si sit lata in eius fauorem, num. 3.
Nisi constaret notoriè ei nullam competere defensionem, num. 4.
5 *Pupillus non potest esse in iudicio sine authoritate Tutoris.*
Itaut citandi sint coniuncti, vt veniant ad illum defendendum, nu. 6.
7 *Minor conuentus in iudicio cogitur per Iudicem ad petendum Curatorem.*
8 *Iudicium firmatur iuramento minoris iurantis de stando iuri.*

ANNOTATIO.

1 MInorem 25. anno non posse in iudi-
cio conueniri sine authoritate Cu-
ratoris, alias iudicium esse nullum
est tex. *in l. 2. C. qui legit. person. &*
in l. clarum 4. C. de autho. praest. &
tradunt *Rolan. cons. 85. num. 25. &*
seq. lib. 2. Fenzon. ad stat. Vrb. lib. 1. cap. 49. nu. 2.
& 3. Balth. Tomas. in suis tract. var. tom. 2. in tract.
de tuto. & cura. tit. 19. n. 3303. & Rota apud Merl.
2 *de pignor. decis. 81. num. 13.* Itaut sententia con-
tra minorem indefensum lata sit ipso iure nulla,
l. 1. C. qui legit. person. Balth. Tomas. in d. tit. 19.
num. 3304. qui dat concordantes quamplures,
3 *Rota decis. 53. num. 4. par. 2. recen.* Secus si sit lata
in eius fauorem, *l. non eo minus 14. C. de procur.*
glos. in l. 1. C. qui legit. person. Io. Oinot. in §. neque
autem in fin. Instit. de auth. tutor. Tomas. d. tit. 19.
num. 3313. Rota apud Michal. de Fratr. decis. 10.
4 *num. 6.* Nisi tamen notoriè constaret, minori
nullam competere defensionem; quia tunc iu-
dicium esset validum, *Balth. Thomas. in d. tit. 19.*
num. 3304. Addea. ad Gregor. XV. decis. 43.
num. 16. Rota apud Gregor. XV. decis. 485. nu-
mer. 6. & 7.
5 Quæ quidem habent locum etiam in pupillo
qui pariter non potest esse in iudicio siue agat,
siue conueniatur sine authoritate Tutoris, ne ex
sua imperitia aliquod damnum recipiat, *d. l. cla-*
rum 4. C. de auth. praest. Io. Oinot. in d. §. neque autem
6 *num. 4. & seq. Inst. de author. tutor.* Itaut si pupil-
lus non habeat tutorem citandi sint coniuncti
eiusdem pupilli, cognati, vel affines, vt veniant
ad illud defendendum ad tex. *in l. liceat autem 1.*
ff. quibus ex caus. in possess. eatur, & in l. iusiurandum
quod ex conuentione 17. §. si pupillus, ff. de iureiur.
7 & not. *Io. Oinot vbi supra.* Minor tamen conuen-
tus compelli potest per Iudicem ad petendum
curatorem captis pignoribus, & etiam carcera-
tione, *Neutzaa. cons. 17. num. 75.* quem referen-
do sequitur *Balth. Tomas. in d. tract. de tutor. &*
curat. tit. 10. num. 3303.
8 Iudicium vero firmari iuramento minoris iu-
rantis de stando iuri, & non contraueniendo ge-
stis, & gerendis in d. iudicio, licet curatorem
non habeat ad lites voluerunt *Seraph. de priuil. iur.*
priuil. 133. nu. 2. Gabr. commu. concl. de minor. concl.
5. num. 12. Ricci. collect. 2168. vers. & sic, & Balth.
Tomas. in d. tit. 19. num 3332.
Addo supradictis quod minor potest stare in iudi-
cio sine Curatore in iudicio possessorio, *l. fin. &*
ibi not. Doct. C. qui legit. person. & tradunt *Balth.*
Tomas. in d. tit. 19. num. 3307. et Cancer. var. resol.
par. 2. cap. 1. num. 220. qui dant concordantes.
Quod procedit si minor sit actor, secus si reus,
vt declarant *Adden. ad Afflict. decis 283. lit-*
tera A. & Cancer. in dict. part. 2. cap. 1. nu-
mer. 221.

DE CONTRACTIBVS MINORVM XXV. ANNIS.
Rubrica. LVI.

MInor XXV. annis, si Curatorem non habeat, non possit quoquo modo cum alio contrahere, nisi cum præsentia, & consensu duorum proximiorum Consanguineorum, etiam si tales Proximiores sint Religiosi, & Proximioribus deficientibus propter absentiam, vel aliud impedimentum, cum consensu aliorum Consanguineorum sequentium in gradu, qui proprio Iuramento affirmauerint talem Contractum, siue alienationem non cedere in damnum ipsius Minoris: Si verò Curatorem habuerit, cum auctoritate Curatoris, vel Iudicis Decreto: Et in Stipulatione Contractus, Minor semper iurare debeat non contrauenire ratione minoris ætatis, nec restitutionem petere. Quòd si impubes sit, Iudex causa plenè cognita, si in euidentem vtilitatem ipsius Pupilli, talem alienationem, siue Contractum cedere nouerit; Pupillum cum auctoritate Tutoris, secundum Iuris dispositionem contrahere permittat, & suo Decreto confirmet, aliàs Contractus omnes sint inualidi, & dolosè, ac fraudolenter facti censeantur.

SVMMARIVM.

1 *Statutum requirens solemnitates in contractibus minorum dicitur fauorabile.*

2 *Statuti forma non seruata actus est nullus.*

Itaut neque actus firmetur iuramento, si statutum illud annullet, num. 3.

Et cum statutum tollat fidem Instrumento, itaut illud ex eo non probetur, num. 4.

5 *Statutum requirens solemnitates in contractibus minorum habet locum etiam in transactione.*

Et in permutatione, num. 6.

Et in quasi contractu, num. 7.

Et in minore forense contrahente in loco statuti, num. 8.

Et habet locum in contractu diuisionis, numer. 9.

Et in minore asserente se maiorem, num. 10.

11 *Contractus celebratus sine solemnitatibus statuti est nullus, & non potest dari de ratificatione minoris ob taciturnitatem per quinquennium.*

Et est nullus etiam si minori sit vtilis, numer. 12.

13 *Statutum requirens solemnitates non procedit in minore contrahente extra territorium.*

Neque habet locum in minore se obligante pro dote necessaria, n. 14.

Neque in minore se obligante in modica summa, num. 15.

16 *Nullitas contractus non potest allegari, nisi a minore.*

Fallit si contractus sit nullus ipso iure, numer. 17.

Et quando nullitas est exclusiua ipso iure iuris agentis, num. 18.

Et quando tertius habet interesse, n. 19.

20 *Solemnitates statuti requiruntur etiam quando minor compromittit voluntariè.*

21 *Statutum requirens consensum proximiorum non habet locum si proximiores non adsint.*

Volens reprobare contractum ob non interuentum proximiorum quid debeat probare, num. 22.

Qui verò interfuerunt in contractu præsumuntur proximiores, num. 23.

24 *Proximiores debent esse maiores 25. anno.*

Fallit si illi habeant discretionem, & iudicium, num. 25.

Et quid si d. proximiores recusent consentire, num. 26.

27 *Statutum requirens solemnitates in contractu minoris non tollit requisita de iure communi.*

28 *Annus 25. in minore debet esse completus.*

29 *Statutum requirens solemnitates non habet locum in contractu necessario.*

Neque quando minor contrahit cum alio minore, num. 30.

Licet contrarium teneant aliqui, num. 31.

Neque habet locum quando agitur de pia causa, num. 32.

Neque in contractu minori lucroso, num. 33.

Vtilitas tamen debet esse euidens, num. 34.

Licet contrarium, vtilitatem non sufficere teneant alii, num. 35.

36 *Proximiores non possunt consentire in contractu in quo habent interesse.*

Interesse debet esse certum, & considerabile, num. 37.

38 *Statutum si requirit consensum duorum proximiorum vnus non sufficit.*

Licet contrarium sit in duobus tutoribus, numer. 39.

Qui consensus non potest præstari per nuntium, vel epistolam, num. 40.

41 *Statutum de solemnitatibus non procedit quando minor se obligat de mandato Patris.*

Vt est de soluenda dote filia, num. 42.

Nisi dotatio esset excessiua, num. 43.

44 *Statutum requirens solemnitates non habet locum in contractu pacis.*

Habet tamen locum in donatione causa mortis, num. 45.

Et in aditione hæreditatis, num. 46.

Nisi tamen hæreditas esset opulenta, numer. 47.

Neque habet locum in renunciatione facta per Monialem, num. 48.

49 *Procurator minoris an teneatur contrahere cum solemnitatibus statuti remissiuè.*

ANNOTATIO.

1 STatutum prædictum de contractibus sine certa solemnitate non valituris vti conditum ad tollendas fraudes dicitur fauorabile, & ideo latè interpretandum, vt tradunt *Fenzon. ad stat. Vrb. cap. 151. nu. 2. & seq. & Theod. Rub. in sing. Rot. Rom. tom. 2. Circa stat. Interp. ad d. cap. 151. nu. 1. & seq. Rota apud Caputaq. decis. 215. par. 3.* & dixi supra *ad rubr. 45. post prin.*

2 Quod forma huius statuti requirentis in contractibus minorum interuentum proximiorum si minor non habeat Curatorem, vel si illum habeat authoritatem Curatoris, vel Decretum Iudicis ad vnguem sit seruanda itaut illis non seruatis actus corruat tradunt *Fenzon. ad stat Vrb. d. c. 151. n. 13. Theod. Rub. ad d. cap. 151. stat Vrb. n. 5.* vbi quamplures refert Rotæ decisiones, eadem *Rota decis. 504. nu. 1. & seq. par. 5. rec. & in Romana success. de Comitibus 23. Iunii 1642. coram Reuerendiss. Dunozetto Decano §. defectus autem &c.*

3 & neque firmetur iuramento cum statutum illud annullet præsumendo illud dolo, & fraude extortum, quod statutum facere potest, *Gratian. cap. 27. n. 27. par. 1. Andreol. contro. 134. n. 61. Rota decis. 212. nu. 16. & decis. 293. nu. 8. par. 4. rec. tom. 2. & apud Posth. de manut. decis. 63. nu. 6. &*

4 *apud Salgad. in laber. cred. decis. 63. num. 7.* Maximè, cum statutum tollat fidem Instrumento, quo casu ex eo non probatur iuramentum, vt not. *Gratian. discep. foren. cap. 27. num. 29. par. 1. Rot. decis. 8. num. 4. part. 3. diuersor. & decis. 153. num. 3. part. 1. recen. & decis. 504. num. 7. par. 5. rec. tom. 2.*

5 Quod quidem statutum loquens de contractu habet locum etiam in transactione, in qua d. solemnitates sunt seruandæ, *Rot. apud Put. decis. 162. num. 2. lib. 1. & apud Caputaq. decis. 195. par. 3.* & alias decis. refert *Theod. Rub. ad d. cap. 151. stat.*

6 *Vrb num. 9.* Ac etiam in permutatione, *Theod. Rube. ibi. num. 10. Rota in Romana de S. Cruce 29. Ianuar. & 30. Martii 1607. coram Card. Sacrato,*

7 Et cum sit fauorabile, vt dixi supra habet locum etiam in quasi contractus, vt tradunt *Boccacc. ad Const. March. glos. 8. num. 6. & seq. &*

Carpan.

Carpan. ad stat. Mediol. cap. 328. num. 141. lib. 1. licèt contrarium supponendo hoc statutum odiosum tueatur *Fenzon. ad stat. Vrb. cap. 152.*
8 *num. 14. & seq.* Et habet locum in minore forense contrahente in loco statuti, qui eodem statuto ligatur, vt not. *Fenzon. ad stat. Vrb. cap. 151. num. 8. & seq. Theod. Rub. in d. cap. 151. num. 28. D. Deluca in Theat. verit. & iust. tom. 7. in tit. de alien. & contr. prohib. discur. 37. num. 12. Rota apud*
9 *Bich. decis. 200. num. 11. par. 1.* Et habet locum in diuisione, *Theod. Rub. in d. cap. 151. num. 30.*
10 *Rota apud Gregor. XV. decis. 473. num. 5.* Et habet locum d. statutum etiam in minore iurante se maiorem, qui ob solemnitates statuti non seruatas potest dare de nullitate contractus, *Theod. Rub. ad d. cap. 151. num. 24. Rota in Romana donat. de Cuppis 5. Iunij 1602. cor. Card. Pam-*
11 *phil.* Itaut quando non fuerunt seruatæ solemnitates non possit dari de tacita ratificatione sub pretextu quod factus maior tacuerit per quinquennium ob dolum a statuto præsumptum, *Theod. Rub. ad d. cap. 151. num. 29. Adden. ad Rot. decis. 16. num. 26. & 27. par. 8. rec.* volentes, id habere locum etiam in dolo præsumpto, *Rota*
12 *decis. 81. num. 23. par. 6. recentior.* Et d. statutum habere locum etiam si contractus celebratus sine d. solemnitatibus sit minori vtilis volunt Doct. in terminis de muliere relati *supra rubr. 45 num. 14.* videas ibi.
13 Non tamen habet locum d. statutum in minore contrahente sine dictis solemnitatibus extra territorium statuentium, vt not. *Fenzon. ad stat. Vrb. d. cap. 151. num. 9. Theod. Rub. ad d. cap. 151. num. 47. & D. Deluca in Theatr. verit. & iust. tom. 6. de dote, discur. 143. num. 43.* vbi testatur de veriori opinione, nisi actus affectate celebratus sit extra territorium, vt ibi per eum. quicquid sit quando statutum inhabilitaret simpliciter personam, & non secundum quid, vt benè declarat *D. Deluca in d. discur. 143. num. 43.* & latè comprobaui Ego *alleg. foren. 38. num. 15. Rot.*
14 *decis. 238. num. 3. par. 6. recent.* Neque habet locum in minore se obligante pro dote ex causa necessaria, secus si ex voluntaria, *P. Boss. de dote, cap. 8. num. 70. & seq. D. Deluca in d. tit. de dote, discur. 21. num. 9. & discur. 65. num. 5. Rot. decis. 262. num. 5. par. 9. recent. & apud Card. Ottob. decis. 126. num. 9. & apud Bich. decis. 588.*
15 *num. 17.* Neque quando minor se obligat pro modica summa, vt post *Roman. Marsil. Ias. Redoa. Leo.* & alios per eum relatos probat *Gratian. discep. foren. cap. 879. num. 19. par. 5.*
16 Nullitas autem contractus minoris ex d. statuto prouenieris non potest allegari nisi ab ipso minore, cum ad eius fauorem contractus possit claudicare, vt not. *Fenzon. ad stat. Vrb. cap. 151. in fin.* vbi dicit illam posse allegari etiam ab eius hærede, *Theod. Rub. in d. cap. 151. num. 37. & 73.* plenè *Surd. decis. 108. ferè per tot. Rot. decis. 415.*
17 *num. 3. apud Bich.* Nisi tamen actus sit nullus ipso iure vigore statuti, quia tunc d. nullitas potest etiam allegari a tertio, vt not. *Gratian. discep. foren. cap. 691. num. 3. & seq. par. 4. Salgad. in Laber. credit. par. 2. cap. 22. numer. 117. & seq. D. Deluca in Theatr. verit. & iust. tom. 7. in tit. de alien. et contr. prohib. discur. 37. num. 6.* Et quan-
18 do est exclusiua ipso iure iuris agentis, *Gratian. d. cap. 691. num. 12. Hodier. ad Surd. d. decis. 108. num. 2. Deluca in d. discur. 37. num. 7. et seq. et Rota apud Gregor. XV. decis. 415. num. .... et apud Dunozet. decis. 591. num. 2. et seq.* Et nisi tertius ha-
19 beat interesse *Scapuc. de Saluian. lib. 2. cap. 16. num. 14. Salgad. d. cap. 22. num. 117. et seq.* & sentit *D. Deluca vbi supra num. 8. et 9.* licet hoc non placeat *Adden. ad Greg. XV. decis. 415. in fin.* & dixi etiam supra *rubr. 45. num. 48. et seq.*
20 Adde quod solemnitates d. statuti sunt necessariæ etiam quando minor compromittit, vt firmat *Rot. decis. 646. num. 7. et seq. par. 4. recent. tom. 3.* & apud *Torre de pact. futur. success. decis. 154. num. 10.* quod non habet locum stante statuto arctante ad compromittendum, *Simoncell. de decret. lib. 2. tit. 6. num. 84.* vbi de magis communi *Andreol. controu. 133. in fin. Ciriac. contr. 380 num. 28.* maxime consito illud factum fuisse vigore statuti *Rot. vbi supra in fin.*
21 Supradictum statutum requirens in contractu minoris consensum proximiorum non habet locum si proximiores haberi non possunt, *Roman. cons. 36. nu. 2. Fenzon. ad stat. Vrb. d. cap. 151 num. 19. Card. Tusch. pract. conclus. littera H. conclus. 19. num. 47. & litt. S. conclus. 595. num. 14.* qui tamen dicunt, tutius esse adhibere Iudicis Decretum, vt ibi per eos.
22 Volens vero reprobare contractum ex eo, quia proximiores non fuerunt adhibiti in Instrumento tenetur probare, proximiores fuisse illa die in illo loco, & potuisse commode consentire, & alia de quibus per *P. r. Maur. de fideius. par. 2. sect. 8. cap. 56. num. 12. & seq. & Rotam apud Gregor. XV. decis. 406. num. 6 & per Adden. ibid. num. 19. & decis. 459. & ibi Adden. & decis 217. in fin. par. 5. rec. & apud Cutell. de donat. decis. 1. num. 9. & dixi supra rub. 45. num....* Qui autem
23 interuenerunt in contractu præsumuntur esse proximiores, vt tradunt *Pir. Maur. de fideius. d. cap. 56. num. 13. & Altogr. cons. 28. num. 51. lib. 2.* & dixi pariter supra, *d. rubr. 45.* Et debent esse
24 maiores 25. anno, non autem minores, *Odd. de restit. in integr. par. 1. quæst. 2. art. 3. num. 33. Tiraquel. de leg. connub. gloss. 8. num. 43. & seq. Rota decis. 81. num. 9. par. 6. recent.* Nisi tamen minor
25 haberet discretionem, & ingenium, *Rota per Cenc. de Cens. decis. 253. num. 19.* maxime in subsidium *Costa in remed. subsid. imperf. col. pen.*
26 Quid si isti proximiores recusent consentire vide *Menoch. de arbit. casu 211. n. 6.*
27 Hoc statutum concedens minorem posse obligari cum solemnitatibus enunciatis quod non tollat alij requisita de iure communi voluerunt *Adden. ad Greg. XV. decis. 260. num. 19. & Rota per Zacch. de oblig. Camer. decis. 134. nu. 6. & apud Greg. XV. decis. 406. num. 4.* & apud *Torre de pact. futur. success. decis 30. n. 6.*
28 Annus autem 25 annorum in minore debet esse completus in terminis huius statuti in quo agitur de fauore minoris, & fauor non est ei annum inceptum haberi pro completo, vt tradunt *Odd. de restit. in integr. par. 1. quæst. 2. art. 8. num. 52. & Antonell. de tempor. legal. lib. 4. cap. 1. num. 2. & 7.* addo *Gratian. discep. Foren. cap. 946. num. 31. par. 5.* contra *Grat. cons. 47. num. 9. & sequen. lib. 1.*
29 Neque d. statutum habet locum in contractibus necessariis, sed solum in necessarijs, vt not. *Fenzon. ad stat. Vrb. d. cap. 151. num. 21. Post. de subhast. inspect. 21. num. 6. & inspect. 24. num. 38. Altograd. cons. 21. n. 30. lib. 2. Torre de pact.*

futur.

fatur, success. lib. 1. cap. 25. num. 10. et Rota decis. 511. num. 3. par. 2. recent. et decis. 262. numer. 5. par. 9. recent. tam t. & apud Merlin. de pignor. decis. 53. num. 6. Neque quando minor contrahit
30 cum alio minore, quia priuilegia conquassantur, *Ladercb. conf. 66. numer. 1. & seq. Adden. ad Gregor. XV. decis. 164. num. 12. Rot. decis. 557. numer. 1. & decis. 558. numer. 1. par. 1. diuer.* Licet
31 contrarium quando statutum generaliter loquitur tenent *Fenzon. ad stat. Vrb. cap. 152. num. 34. Rot. apud Card. Ottob. decis. 215. numer. 4. & seq.* Maximè quando vnus agit de damno, & alius de lucro *Adden. ad Gregor. XV. vbi supra Rota apud Greg. XV. d. decis. 164. num. 6. & apud Card. Ottob. d. decis. 215. num. 10. & seq.* & not.
32 etiam *Fenzon. in d. cap. 152. num. 34.* Neque habet locum d. statutum in alienatione bonorum minoris in piam causam, vt post *Bald. Ias. Calca. Anan. Bertach. Capb. & Tiraq.* per eam relatos firmat *Rota decis. 461. num. 11. par. 1. recent.* Neque quando contrahit cum Ecclesia, *Caball. conf. 180. num. 51. lib. 1. Capb. conf. 109. num. 108. lib. 1.* plenè *Rota decis. 190. num. 27. & seq. par. 6. recent.* Licet in d. casu esse attendendum quis agat de damno, seu de lucro inter priuilegiatos firmet *Rota d. decis. 190. num. 29. & seq.*

33 Statutum autem supradictum non habet locum in contractu minori lucroso, & vtili, *Rota decis. 177. num. 3. par. 1. & decis. 545. num. 4. d.*
34 *par. 1. & decis. 678. num. 6. d. par. 1. rec.* Dicta tamen vtilitas debet esse euidens, seu euidentissima *Rota d. decis. 504. num. 16. par. 5. rec. & in Ancona. nullit. concordia 16. Aprilis 1646. coram*
35 *R. P. D. Arguell. §. alias neque.* Licet vtilitatem minoris sine solemnitatibus statuti non validare illius contractum voluerint *Giouagnol. conf. 27. num. 12. lib. 2. Gabr. conf. 20. num. 67. lib. 2. Gratian. discep. forens. cap. 27. num. 1. par. 1. & Pascal. de patr. potestat. part. 1. capitul. 6. numer. 21. & sequen.*

36 Proximiores verò consanguinei non possunt consentire in contractu minoris si habeant in eo interesse, quando vocantur ad authorizandum actum, secus si ratione præiudicij, *Adden. ad Rotam apud Greg. XV. decis. 473. num. 23. Rota decis. 380. sub num. 3. par. 1. recent. et d. decis. 473. apud Greg. XV. nu. 10.* Vel si habeant in d. contractu commodum, vt post *Bald. Ias. Paris. Tiraq. & Clemen.* per eam relatos dicit *Rota decis. 153. num. 7. par. 1. recent.* Quod quidem interesse pro-
37 ximiorum debet esse certum, & considerabile, principale, nō autem secundarium, vt declarant *Adden. ad Gregor. XV. d. decis. 473. numer. 22. & Rota apud Card. Seraph. decis. 1003. num. 7. et dec. 710. num. 2. par. 1. recent.*

38 Dum vero statutum requirit consensum, & præsentiam duorum consanguineorum vnius consanguinei tantum præsentia non sufficit *Rot. apud Gregor. XV. decis. 473. nu. 10.* probato tamen quod alij adessent consanguineo, vt dicit *Rota*
39 *ibi.* Licet ex pluribus tutoribus, & curatoribus datis vnius consensus, vel authoritas sufficiat, vt tradunt *Gratian. discep. foren. cap. 86. sub num. 10. par. 1. & Rot. decis. 211. num. 2. par. 2. recent. et in Romana fideicom. de Caretar. 16. Martij 1648. coram Card. Corrado, §. quia solemnitates, & c.*

40 Aduertendum est etiam, quod consensus ante statuto requisitus non potest præstari per epistolam, vel per procuratorem, *Tiraq. de legib. connub. glos. 6. num. 21. et seq. Costa de scien. et ignor. cent. 2. dist. 78. in fin. Caroc. de locat. et conduct. par. 2. in tit. de mundual. ad Velle. num. 10. Carpan. ad stat. Mediol. cap. 328. num. 246. & seq. lib. 1.* qui cum *Tiraq.* vbi supra distinguit quinque casus, vt ibi per eum.

41 Solemnitates verò d. statuti non requiruntur quando minor se obligat non ex propria obligatione sed vti hæres patris, *l. 1. in fin. C. quan. decr. opus non est, l. fin. C. de reb. cor. Rota apud Put. decis. 105. num. 2. par. 1. et decis. 153. num. 2. par. 3. et decis. 776. num. 3. par. 2. recent.* Puta per sol-
42 uenda dote ex obligatione defuncti, vel vigore statuti, vt latè comprobant *Picus ad stat. Vrb. lib. 1. d. cap. 151. glos. 7. num. 257. et Adden. ad Rot. decis. 460. num. 56. et seq. et num. 217. et seq. par. 4. recent. tom. 2. Rota decis. 145. num. 3. par. 6. recent. et in Ranem. dotis 11. Aprilis 1644. coram*
43 *Card. Corrado.* Nisi dotatio esset excessiua, quia tunc vti læsus restitueretur in integrum, vt latè comprobant *Adden. ad Rot. d. decis. 460. num. 219 et seq.* Prout potest minor se obligare ad restitutionem dotis absque alia solemnitate, *Gabr. cons. 29. num. 38. lib. 2. Rota decis. 511. num. 4. par. 2. recent et decis. 262. num. 5. par. 9. rec. tom. 1.*

44 Statutum vero supradictum quod minor non possit contrahere sine solemnitatibus in eo præscriptis non habet locum in contractu pacis, vt not. *Farinac. de accus. quæst. 15. num. 15. et seq. Gaazzin. de pace, par. 1. quæst. 14. num. 16. et seq.* qui loquuntur maximè stante iuramento, dummodo statutum non præsumat illud dolo extortum, vt facit statutum nostrum, & dixi *Ego in Resolut. Crimin. in verb. Pax, resol. 22. n. 4.*

45 Habet tamen locum in donatione causa mortis facta per minorem, cum illa æquiparetur contractui, vt docent *Crass. de success. §. donatio causa mortis quæst. 2. num. 8* vbi testatur de communi opinione, *Carpan. ad stat. Mediol. cap. 329. num. 5. et Gratian. discep. forens. cap. 975. num. 10 par. 5.* vbi testatur de veriori opinione.

46 Minor vigore d. statuti non potest adire hæreditatem sine solemnitatibus in eo præscriptis, *D. Deluca in Theatr. verit. et iust. tom. 9. in tit. de hæred. & hæredit. discur. 14. num. 3. et discur. 15. num. 2. Rot. apud Rotas decis. 285. num. . . . et decis. 129. num. 4. apud Card. Celsum.* Nisi tamen hære-
47 ditas esset opulenta, quia tunc non requiruntur solemnitates, *Rota apud Merlin. de pignor. decis. 4 num. 15.* vbi dicit, hæreditatem præsumi opulentam, vt ibi per eam.

48 Adde quod solemnitates huius statuti non requiruntur in renunciatione facta per Monialem minorem in ingressu Religionis, *Adden. ad Rot. decis. 586. in fin. par. 5. recent. Caren. resol. 166. num. 10.* plenè *Rota apud Card. Ottob. decis. 10. num. 47. et 48.* & dixi, *Ego latè allegat. forens. 50. num. 50. et seq.* vbi alias retuli Rotæ Romanæ decisiones.

49 Vtrum vero procurator minoris teneatur contrahere cum solemnitatibus statuti dixi supra quo ad procuratorem mulieris *rubr. 45. num. 7. & seq.* videas ibi.

DE

DE CONTRACTIBVS FILIORVMFAMILIAS.
Rubrica LVII.

PAri ratione Filiusfamilias Minor xxv. Annis existens in Potestatis Patris, vel Aui non possit se obligare, vel aliquem Contractum facere sine præsentia, & consensu sui Patris, vel Aui, & si pro aliquo ipsorum obligari contigerit, sine præsentia, & consensu vnius saltem Consanguinei proximioris, qui proprio Iuramento affirmet, Minorem in bonis Parentum cautum esse. Idquè procedat etiam, si cum alio Filiofamilias contrahat, & liquido cōstet bona, & pecunias pro quibus se obligauit ad eum cum effectu peruenisse, sed obligationes quæcunque ab eo, vel eius Fideiussore etiam principaliter obligato factæ, nullius sint roboris, vel momenti, etiam quòd obligatione Camerali, & Iuramento (quòd dolo, & fraude extortum censeatur) fuerint roboratæ: Nisi tamen sui Iuris effectus dictam obligationem confirmauerit, & emologauerit.

Excipimus autem, si Filius familias Maior esset, vel de consensu; aut mandato Patris, vel Aui in cuius potestate sit, contraxerit, vel si acceptam pecuniam in rem Patris, vel Aui, siue in id, quòd oneribus Patris, vel Aui incumbit, verterit, aut si Mercator negocijs præpositus, siue Institor sit, aut si seorsum à Patre habitet, & publicè pro Patrefamilias habeatur.

SVMMARIVM.

1 *Statutum conditum ad tollendas fraudes dicitur fauorabile.*
Quicquid sit quando prohibet aliquem se simpliciter obligare, num. 2.
3 *Statutum quod filius non possit se obligare sine consensu Patris non comprahendit filiam.*
4 *Patris consensus in contractu filij requiritur ratione præiudicij.*
5 *Proximior qui debet consentire in contractu debet esse maior 25. anno.*
6 *Pater fideiubens in contractu filij dicitur consentire.*
Fallit si statutum requirat consensum expressum, num. 7.
Et quando consensus requiritur pro forma, n. 8.
9 *Filiusfam. potest obligare sine consensu Patris pro exoneratione conscientiæ.*
Requiritur autem consensus Patris etiam si se obliget alteri filiofam. num. 10.
11 *Pater potest consensum præstare ad proprium commodum.*
Fallit si statutum requirat Patris authoritatem, num. 12.
13 *Statutum requirens consensum Patris in contractu filij non procedit in ijs, in quibus pater non habet vsumfructum.*
Nequè comprahendit obligationem de iure permissam pro patre, num. 14.
15 *Statutum annullans iuramentum procedit in iuramento de soluendo.*
16 *Statutum requirens consensum patris non habet locum in contractu iurato.*
Fallit si præsumat iuramentum dolo extortum, num. 17.
18 *Filiusfam. an possit contrahere cum patre, matre, & filijs.*
19 *Statutum requirens consensum Patris non procedit in donatione facta Clerico pro ordinibus.*
Nequè in renunciatione iuri de futuro, n. 20.
Fallit vt, num. 21.
22 *Filius dans de nullitate ob deficientiam consensus patris tenetur probare illius vitam.*
23 *Pater si est absens sufficit interponere in contractu Decretum Iudicis.*
Et idem est si pater, & filius non benè conueniant, num. 24.
Fallit si statutum requirat consensum Patris, & Decretum, num. 25.
26 *Contractus nomen in statuto extenditur ad omnes contractus.*
27 *Contractus filij sine consensu patris est nullus ipso iure vigore statuti.*
Ita vt nequè oriatur obligatio naturalis, numer. 28.
29 *Statutum permittens filio contrahere quando est mercator intelligitur si contrahat ratione mercaturæ.*
30 *Filiusfam. habitando seorsum a patre quando dicatur haberi pro patrefamilias.*

ANNOTATIO.

1 STatutum supradictum prohibens filium familias minorem se obligare, nec aliquem contractum facere sine consensu Patris, vti conditum ad tollendas fraudes dicitur fauorabile, & est latè interpretandum, vt *ex Fenzon. Theod. Rub. &* *Rota* probaui *supra in rubr. præceden. in prin.* Quic-
2 quid dicendum sit quando statutum simpliciter prohiberet, filium familias contrahere, & se obligare, vt facit *Statutum Romanum rubr. 152.* quia illud diceretur odiosum, & correctorium iuris communis, cum filiusfam. excepto mutuo, & voto obligetur ex omni contractu. *l. si filius.*

filiusfamilias 38. *ff. de actio. & oblig. l. tam ex con-
tractibus ff. de indic. Ciriac. contro.* 387. *num.* 3.
& 4. & in his terminis tradit *Fenzon. ad stat. Vrb.*
3 *lib.* 1. *cap.* 152. *num.* 20. *&* 21. vbi dicit non ha-
bere locum in filia familias, vt ibi per eum *num.*
6. *& seq.* cum quo concordat *Carpan. ad statut.
Mediol. cap.* 416. *in prin. lib.* 1.

4 Qui quidem consensus patris non requiritur ad
integrandam personam, sed ratione præiudicij,
vt tradunt *D. Deluca in Theat. verit. & insti. tom.*
7. *in tit. de alienat. & contrar. probib. discur.* 37.
num. 27. vbi testatur hanc esse magis commu-
nem opinionem, & receptam in *Curia*, *& in Ro-
ta*, Ita vt ille etiam ex interuallo accedere valeat,
vt ibi per eum, & *Rota apud Dunoz. decis.* 584. *&
decis.* 649. *num.* ..

5 Proximior autem qui debet consentire in con-
tractu filijfamilias dum ille se obligat ad fauo-
rem Patris, vel Aui debet esse maior annis 25.
& minor non admittitur *Odd. de restit. in integ.
par.* 1. *quæst.* 2. *art.* 3. *num.* 33. *Tiraq. de legib. con-
nub. glos.* 6. *num.* 41. *& seq. Rota apud Cenc. de
cens. decis.* 72. *num.* 3. & vide adducta supra in
rub. præced. num. ..

6 Dicto tamen statuto requirenti consensum Pa-
tris in contractu filij dicitur satisfactum si pro
eo pater in d. contractu fideiubeat, cum impli-
cita approbatio sufficiat *Mangil. de euict. quæst.*
61. *in prin. & quæst.* 92. *num.* 4. *Pir. Maur. de fi-
deius. par.* 2. *sect.* 1. *cap.* 4. *num.* 18. *D. Deluca in
Theat. verit. & insti. tom.* 7. *in tit. de alien. & con-
trar. probib. discurs.* 37. *num.* 27. & si in simul se
7 obligent *Ciriac. contro.* 292. *num.* 5. Nisi tamen
statutum requirat consensum expressum *Mangil.
d. quæst.* 92. *num.* 5. *Rota decis.* 797. *num.* 12. *par.* 1.
diuer. & apud Greg. XV. decis. 384. *num.* 7. *& ibi*
8 *Adden.* Neque quando consensus requireretur
pro forma, quia debet esse expressus *Mangil. de
euict. d. quæst.* 92. *num.* 3. *Adden. ad Greg. XV. d. de-
cis.* 384. *num.* 10. latè *Tiraq. de legib. connub. glos.*
6. *num.* 5. *& seq.*

9 Statutum supradictum non habet locum in
obligatione filijfamilias facta pro exoneratione
conscientiæ *Roca in Rom. pecun.* 7. *Iunij* 1641. *co-*
10 *ram Card. Cerro in fin.* vbi habetur idem fuisse fir-
matum alias per Rotam, licet illud habeat lo-
cum etiam si filius contrahat cum alio filiofa-
milias, vt habetur in hoc statuto *Bero. cons.* 179.
num. 1. *& seq. vol.* 1. *Carpan. ad stat. Mediol. cap.*
416. *num.* 31. *Fenzon. ad stat. Vrb. cap.* 152. *num.*
53. *& seq.*

11 Pater verò potest præstare consensum in con-
tractu filij etiam ad proprium commodum, cir-
cumscripta contraria dispositione statuti, *Car-
pan. ad stat. Mediol. cap.* 416. *num.* 107. *lib.* 1. *Mer-
lin. contro. foren. cap.* 99. *&* 100. *cent.* 2. *Gait. de
credit. in addit.* 3. *ad cap.* 3. *num.* 5. *& seq. Rota de-*
12 *cis.* 480. *num.* 3. *par.* 1. *rec.* Si tamen statutum re-
quirat consensum, secus si authoritatem, quia
pater non potest authorare ad proprium com-
modum, sed requiritur Decretum, *Carpan.
Merlin. & Gait. vbi supra*, & tradit etiam *Rota vbi
supra & decis.* 218. *num.* 7. *par.* 2. *rec.* & com-
probat *Cenci. de cens. quæst.* 15. *num.* 13.

13 Dictum tamen statutum requirens consen-
sum Patris in contractu filij non comprælien-
dat contractum filij initum super bonis, in qui-
bus pater non habet vsumfructum, vt not. *Gar-
giar. Iuni. cons.* 2. *num.* 100. *lib.* 1. *D. Deluca in
Theat. verit. & insti. tom.* 7. *in tit. de alien. & con-
tract. probib. discur.* 37. *nu.* 27. *& seq. & Rota apud
Greg. XV. decis.* 391. *num.* 2. *&* 3. Si tamen Pater,
vel Auus recusent cōsentire quomodo sit agen-
dum videas per *Menoch. de arbitrar. casu* 211.
num. 6.

14 Quod verò hoc statutum non comprælien-
dat obligationem filio permissam pro patre tra-
dit *Caraact. in pragm. de Senatum Maced.* §. 11. *num.*
11. *&* 16. quem referendo sequitur *Rota decis.*
580. *num.* 2. *in fin. par.* 1. *rec.*

15 Statutum prædictum annullans iuramentum
procedit in iuramento de soluendo, de adim-
plendo, non autem de alio iuramento interpo-
sito quò ad renunciationem statuti, ac aliorum
priuilegiorum, vt not. *Paris. cons.* 97. *num.* 18. *lib.*
1. *Gabr. cons.* 127. *num.* 18. *lib.* 1. *& Gratian. discep.
foren. cap.* 576. *num.* 19. *par.* 3. Licet contrarium
sentiat *Rota apud Merlin. decis.* 155. *num.* 4.

16 Statutum de quo supra licet non compræ-
hendat contractus filijfamilias iuratos *Gratian. di-
scep. foren. cap.* 27. *num.* 30. *par.* 1. *D. Deluca in Theat.
verit. & inst. tom.* 7. *in tit. de alien. & contr. probib. di-
scur.* 26. *num.* 9. *& discur.* 29. *sub num.* 13. *Rota* 165.
17 *nu.* 2. *par.* 1. *rec.* Illos tamen compræhendit dum
præsumit iuramentum dolo, & metu extortum,
quod statutum facere potest, vt ex *Andreol. &
Rota* probaui in *rubr. præced. num.* 3. Non ob
stante etiam Obligatione Camerali, vt habetur
in hoc statuto, quæ apposita in Instrumento
euidenter nullo est nulla, & non potest exequi
vt not. *Galles. de oblig. camer. quæst.* 3. *& ibi Zacbi.
& Fenzon. ad d. rubr.* 52. *stat. Vrb. num.* 85.

18 Vtrum vero filiusfamilias possit contrahere
sine d. solemnitatibus cum Patre, Matre, & filijs
dixi *sup. rub.* 45. *num.* 9. *& seq.* videas ibi quibus ad-
do pro parte affirmatiua *Ciriac. contro.* 334. *n.* 24.

19 Statutum autem supradictum non compræ-
hendit donationem factam Clerico pro ordini-
bus suscipiendis, in qua non requiruntur solem-
nitates, sec. *Tiraq. in l. si vnquam in verbo Dona-
tione largitus num.* 11. *C. de reuoc. donat. Surd. decis.*
290. *nu.* 20. *& decis.* 214. *nu.* 15. *Gratian. discep. foren.*
20 *cap.* 750. *num.* 29. *par.* 4. Nequè habet locum in
renunciatione iuris de futuro, *Tiraq. in d. verbo
Donatione largitus num.* 80. *& seq. & de legib. con-*
21 *nub. glos.* 5. *n.* 31. Quod tamen non habere locum
quando in statuto est expressa ratio imbecillita-
tis sexus, & ætatis in minoribus, cum possit
adesse læsio in d. renunciatione latè comprobat
Rota decis. 723. *num.* 12. *par.* 2. *rec.* vbi plures dat
concordantes, compræhenderet tamen filium
se obligantem pro patre vti correo quando con-
stat pecunias ad filium non peruenisse *Rota apud
Cenc. de cens. decis.* 20. *num.* 9. *ex Alex. cons.* 41.
lib. 1. qui id non probat.

22 Addo prædictis, quod filius qui dat de nulli-
tate contractus celebrati sine consensu Patris
tenetur probare vitam Patris, & non sufficit
quod quilibet præsumitur viuere vsq; ad centum
annos, vt latè comprobat *Pascal. de patr. potest.
par.* 1. *cap.* 6. *num.* 11. *& seq.* & quod paternitas præ-
sumatur, cum nemo nascatur sine patre, vt di-
cit *Fenzo. ad stat. Vrb. in d. cap.* 152. *num.* 91.

23 Si tamen pater est absens sufficit interponere
in contractu Decretum Iudicis, vt not. *Bald. in
l. transactionem* 35. *sub num.* 5. *& ibi Castr. num.* 5. *C.
de transac. Borgn. decis.* 31. *num.* 39. *par.* 1. *Carpan. ad
stat. Mediol. lib.* 1. *cap.* 416. *num.* 126. *& Rota decis.* 25.
num. 3.

24 *num. 3. par. 9. rec. tom. 1.* Et idem est si pater, & filius non benè conueniant, quia pariter sufficit Decretum Iudicis *Rote ibi.* vbi dicit in fine, illud non esse necessarium super autem d. mala conuenientia non est standum assertioni filij, sed illa est probanda *Rota post Pic. ad stat. Vrb. decis. 36. nu. 8. et seq. et d. decis 25. num. 4. et seq.* vbi dat declara-
25 tionem. Quæ non habent locum quando statutum requirit consensum Patris, & Decretum, quia tunc patrem esse requirendum, & eo recusante alium Iudicem esse adhibendum dixit *Rota d. decis. 25. num. 11. et seq.* vbi hoc benè declarat quomodo procedat.
26 Contractus nomen, de quo in hoc statuto generale est ad omnes obligationes, quò varijs ex caussis contrahuntur, vt comprobat *Fenzon. ad*
27 *stat. Vrb. d. cap. 152. num. 34. et seq.* Et stantibus verbis statuti *Sint nullius roboris, nec momenti* contractus filijfamilias sine d. solennitatibus est nullus ipso iure, tradunt *Tiraq. in l. si vnquam in verbo Reuertatur num. 97. et seq. C. de reuoc. donat. Mend. ad reg. Cancell. 31. quæst. 11. nu. 6. et Fenzo. ad d. cap. 152. num. 79. et seq.* vbi dicit, filiumfamilias non posse
28 huic statuto renunciare, vt ibi per eum. Itaut neque oriatur obligatio naturalis. *Fenzon. d. cap. 152. num 39.* vbi quamplures dat concordantes, plenè *Adden. ad Rot. decis. 81. num. 26 et seq. par. 8. rec.* vbi quamplures refert *Rota Rom.* decisiones, quas hic transcribere non oportet, &c.
29 Statutum autem supradictum permittens filiumfamilias contrahere quando est mercator habet locum quando ipse contrahit ratione mercaturæ tantum. *Franc. Becci. cons. 5. in fin. lib. 1. Genua de Script. priu. lib. 4. in tit. de libr. de mercat. num. 38.* plenè *Adden. ad Rot. decis. 345. num. 141. par. 9. rec. tom. 2.*
30 Filiusfamilias vero quando dicatur seorsum habitare a patre, & publicè haberi pro patrefamilias tradunt *Adden. ad Pattell. exped. 76. num. 20. & seq. Adden. ad Burat. decis. 584. num. 19. & seq.* benè *D. Deluca in Theat. verit. & iust. tom. 7. in tit. de alien. & contrac. prohib. discur. 37. n. 11. & Rote apud Greg. XV. dec. 182. per tot.* ipsos consulas. Quo vero ad alia suppleas ex annotat. in rubr. præceden.

DE LÆSIONE. *Rubrica LVIII.*

IN omnibus Contractibus, & negocijs, in quibus aliquis reperiretur læsus vltra tertiam partem eius, quòd agitur, siue legitime agendum esset, procedi possit ad rescissionem, & deinde liberum sit Emptori rem ipsam restituere pretio recepto, vel pretium supplere, præterquam in Subhastationibus faciendis, & cæteris casibus, in quibus expresse per præsentia Statuta læsus vltra dimidiam tantum restituendus esset, & Iuramentum similiter censeatur dolose extortum, & nihil operetur.

SVMMARIVM.

1 *Læsio vt rescindere valeat venditiones de iure communi debet esse vltra dimidiam.*
Cum de iure communi liceat partibus se decipere in pretio infra dimidium, num. 2.
Quod tamen non habet locum in foro conscientiæ, num. 3.
4 *Statutum circa læsionem in tertia parte non ligat Ecclesiam, nec Ecclesiasticos.*
Læsio debet considerari de tempore venditionis, & contractus, num. 5. & 6.
7 *Rei venditæ in æstimatione est habenda ratio onerum d. rei.*
8 *Læsio est plenè, & concludenter probanda.*
Quomodo sit probanda in terminis statuti Eugubini, num. 9.
10 *Statutum annullans iuramentum stante læsione quomodo intelligatur.*
11 *Remedium l. 2. C. de resc. vend. & ex statuto non est exercibile contra tertium.*
Fallit in subsidium, num. 12.
Quod tamen declaratur, num. 13.

ANNOTATIO.

MAxima cum ratione conditum fuit hoc statutum, quod in quolibet contractu, & negotio, in quo interuenit læsio intra tertiam partem sit locus rescissioni contractus,
1 quia licet de iure communi non detur rescissio contractus, nisi adsit læsio vltra dimidium tantum ad tex. in *l. 2. & in l. si voluntate 8. C. de rescin. vendit.* & tradunt *Pinel. de rescin. vendit. in 1. par. l. 2. cap. 1. num. 1. & seq. Fenzon. ad stat. Vrb. lib. 1. cap. 53. num. 11. & P. Less. de iust. & iur. lib. 2. cap. 21. du-*
2 *bit. 4. num. 20* Et de iure communi liceat partibus inuicem se decipere in pretio infra dimidium ad euitandas lites, quæ sequerentur, si ex qualibet læsione daretur rescissio iuxta tex. in *d. l. 2. & in d. l. si voluntate 8. C. de rescin. vendit.* & tradunt latè *Farinac. in fragm. crimin. littera D. num. 30. & seq.* vbi quamplures dat concordantes, et *P. Lessi. de instit. & iur. dict. dubit. 4. num.*
3 *20.* Licet id non habeat locum in foro conscientiæ, ita vt talis lædens teneatur læso ad restitutionem, vt declarant *Farinac. in d. fragm. crim. littera D. num. 43. & seq.* vbi testatur de magis communi opinione Legistarum, & Canonistarum, *P. Lessi. in d. dubit. 4 num. 21. & seq. et P. Laiman. in Theol. moral. lib. 3. tract. 4. capit. 17. num. 5. et seq.* vbi ponunt causas a d. restitutione excusantes.
4 Statutum autem supradictum vti laicale non ligare Ecclesiam, neque personas Ecclesiasticas tradunt *D. Deluca in Theat. verit. et iustit. tom. 7. in tit. de empt. et vendit. discurs. 25. num. 8. et Rota decis. 58. numer. 32. part. 6. recent. et apud Cardin. Celsum decis. 391. num. 5.* Quicquid quo ad statutum Romanum, quod dici potest Papale teneat *Fenzon. ad statut. Vrb. lib. 1. cap. 154. numer. 12.*

5 Quæ quidem læſio, de qua in ſupradicto ſtatuto conſiderari debet, & æſtimari de tempore venditionis, vt tradunt *Pinel, in l. 2. par. 3. cap. 4. num. 5. C. de reſcin. vendit. & Rota deciſ. 532. num. 14.*
6 *& deciſ. 580. num. 9. par. 5. rec. tom. 2.* Et de tempore contractus. *Rolan. conſ. 59. num. 29. lib. 1. Adden. ad Paitell. exped. 65. num. 14. & Rota apud Greg. XV. deciſ. 553. num. 3. & deciſ. 570. num. 5.* In qua
7 æſtimatione facienda pro detegenda læſione eſt habenda ratio canonis, pacti de retrouendendo, & ſimil. *Fenzon. ad ſtat. Vrb. d. cap. 154. num. 7. & ſeq. Allen. ad Paitell. exped. 6. num. 61. D. Deluca in Theat. verit. & iuſt. tom. 7. de empt. & vend. diſcurſ.*
8 *44. num. 19.* Et d. læſio eſt probanda plenè, & concludenter, vt probat *D. Deluca in Theat. verit. & iuſt. tom. 7. in tit. de empt. & vend. diſcur. 24. num. 2. & diſcur. 44. num. 17. & Rota apud Buratt. deciſ. 538.*
9 *num. 1. & ibi latè Adden. num. 22.* Quomodo vero ſit probanda d. læſio per agentem vigore d. ſtatuti declarant *D. Deluca in d. diſcurſ. 24. & diſcur. 44. ferè per tot. & Rota d. deciſ. 532. per tot. & d. deciſ. 580. per tot. in d. par. 5.*
10 Addo prædictis, quod d. ſtatutum annullans iuramentum ſtante læſione vltra tertiam partem eſt intelligendum, quando adeſt ſententia, vel euidenter, & notoriè conſtat de læſione, itaut antequam de illa conſtet ſi objiciatur de periurio, neceſſe ſit docere de abſolutione a iuramento, vt declarant *Gabr. conſ. 9. num. 5. & 6. lib. 2. Fenzon. ad ſtat. Vrb. d. cap. 154. num. 11. & Rota apud Greg. XV. deciſ. 64. num. 8. & ſeq. & ibi Adden. nu. 14.* & aliam declarationem ad d. ſtatutum affert *D. Deluca in dict. tit. de empt. & vendit. diſcur. 25. num. 7.*
11 Ac etiam, quod d. remedium competens ex diſpoſitione *l. 2. C. de reſcin. vendit.* & ſeu ex ſupradicto ſtatuto non eſt, non eſt exercibile contra tertium bonæ fidei poſſeſſorem, qui ex cauſa onerosa, & pro iuſto pretio rem acquiſierat, vt communiter firmãt *Doct. in d. l. 2. C. de reſcin. vend.* collecti per *Barboſ. ibi num. 133. Capic. Latro conſult. 124. num. 1. et 2. Hodier. contro. 3. num. 12. et ſeq. & D. Deluca in Theat. verit. et iuſti. tom. 7. in tit. de*
12 *empt. et vendit. diſcur. 25. num. 4.* Quod tamen licet non habere locum in ſubdium voluerint *Coſta de remed. ſubſid. 47. ſub num. 1. et Andreol. contron. 97. num. 1. et ſeq.* qui dant concordantes. Id
13 tamen habet locum quando tertius acquiſiuit rem titulo lucratiuo, & pro eodem minus iuſto pretio, & læſiuo, itaut dicatur eſſe in lucro, cuius ratione intrat ſubſidiaria æquitas, vt declarant *Andreol. d. controu. 97. num. 3. Hodier. d. controu. 3. num. 17. et ſeq. et D. Deluca in d. diſcurſ. 25. num. 5.*

DE FIDEIVSSORIBVS. Rubrica. LIX.

QVi pro alio in ſolidum, ac vti principalis fideiuſſerit, etiam ſi beneficio ſolidi, ſiue Auth. Præſente, C. de fideiuſs. tacitè, vel expreſsè non renunciauerit, ac de tali beneficio certioratum eſſe non appareat, poſſit, antequam principalis debitor excutiatur, conueniri, & cogi implere promiſſa, niſi tamen expreſſe ſtipulatus, ſit, ſe vti ſimplicem fideiuſſorem obligari, & in omnem caſum, teneatur principalis eum indemnem conſeruare: Et Creditor habens debitorem, & fideiuſſorem ex eadem re, vel cauſa in ſpecie, vel quantitate obligatos, poſſit contra quem voluerit procedere, & iudicio contra vnum cepto, & pendente contra alium expediri, & vtrumque ſimul, donec ſibi de ſuo Credito fuerit integre ſatisfactum, conuenire.

SVMMARIVM.

1 *Fideiuſſor non poteſt a creditore conueniri niſi excuſſo principali.*
Etiam ſi ſe vti principalis, et inſolidum ſe obligauerit, num. 2.
Licet contrarium teneant aliqui, num. 3.
Maximè ſtante obligatione Camerali, num. 4.
Fallit ſi fideiuſſor expreſſè d. beneficio renunciauit, num. 5.
Vtrum verò ſufficiat renunciatio omni legum auxilio remiſſiuè, num. 6.
7 *Fideiuſſor dicitur obligatus vti principalis quando ſe obligat omni meliori modo, cum iuramento, & obligatione Camerali.*
8 *Fideiuſſor debet conſeruari indemnis etiam ſi non ſit actum.*
Quid verò importet promiſſio indemnitatis remiſſiuè, num. 9.
10 *Creditor agens contra fideiuſſorem poteſt variare.*
Cum in executiuis ſit licita variatio, num. 11.

ANNOTATIO.

1 FIdeiuſſor quod habeat beneficium a iure, quod non poſſit a creditore conueniri niſi excuſſo prius principali debitore eſt tex. *in auth. præſente C. de fideiuſ.* & tradunt *Pir. Maur. de fideiuſ. par. 2. ſect. 6. cap. 3. num. 11. & ſeq. Fenzon. ad ſtat. Vrb. lib. 1. cap. 155. num. 1.* vbi dicit, ita ſeruari in practica, niſi adſit conſuetudo, vel ſtatutum, in contrarium, vt ibi per eum, & *Caluin. de æquitat. lib. 2. cap. 185. num. 26. et ſeq.* Quod quidem beneficium fideiuſſori competens aliquando vocatur beneficium *nouæ Conſt. de fideiuſſoribus*, vt dicit, *Spec. de renunc. §. 1. n. 10.* aliquando vocatur *beneficium Iuſtiniani*; vt dicit

Theſaur.

Thesaur. decis. 165. in prin. aliquando *beneficium Ordinis, seu de principali prius excutiendo*, vt dicit *Afin. de execut. cap. 2. num.* 13. & prosequitur *Pir. Maur. de fideiuss. part. 2. dict. sect. 6. cap. 3. numer.* 5. nec non *Caluin. de aequitat. dict. cap. 185. numer.* 20.

2 Et d. beneficium habere locum etiam si fideiussor se principaliter, & insolidum obligauerit voluerunt *Cenc. de cens. quaest. 74. num.* 15. vbi quamplures adducit ita sentientes, *Thesaur. in d. decis. 166. num. 2. vers. verum, &c.* vbi hanc opinionem dicit veriorem, & magis communem, & secundum illam fuisse in illo Senatu iudicatum, & alij plures relati per *Pir. Maur. de fideiuss. d. sect. 6. cap. 3. num.* 38.

3 Licet contrariam opinionem imò fideiussorem, qui se principaliter, & insolidum obligauit non gaudere beneficio Ordinis, & *d. auth. praesente C. de fideiuss.* tenuerint quamplures Doctores, quos refert *Pir. Maur. in d. sect. 6. cap. 3. num.* 33. & vltra eos *Paitel. exped. 37. nu.* 10. *Pacbi. contro. iur. lib. 2. cap. 54. per tot. & Calui. de aquit. d.*

4 *cap. 185. num. 53. & seq. & num.* 76. Maximè stante Obligatione Camerali, vt not. *Pir. Maur. d. cap. 3. num. 4. & Zacbi. de oblig. camer. quaest. 32. num.* 9. vbi quamplures dat concordantes, & *Rota decisiones* adducit, *Cenc. de cens. d. quaest. 74. sub. num. 20. & Rota coram Card. Ottob. decis. 169. in prin. & apud Mer-*

5 *lin. de pign. decis.* 115. *num.* 7. Et quando d. beneficio excussionis renunciauit expresse, vt not. *Cenc. de cens. d. quaest. 74. num. 20. Ant. Gomez var. resol. tom. 2. cap. 12. num. 2. Gail. pract. obseru. lib. 2. obseru. 27. num. 20. & seq. & Calui. de aquit. d. cap.* 185.

6 *num.* 66. Verum verò ad excludendam d. excussionis beneficium sufficiat renunciatio omni iuris, & legum auxilio vide *Barbos. de claus. claus.* 133. *num. 1. & Theod. Rube. in sing. Rota Roma. tom. 2. de claus. claus. 680. num.* 11. qui tenent quod sic.

7 Dicitur autem fideiussor se obligare vti principalis quando se obligat omni meliori modo, cum obligatione Camerali, & iuramento, vt declarant *Cenc. de cens. d. quaest. 74. num. 11. &* benè comprobat *Rota in Rom. Salarij.* 26. *Aprilis* 1641. *coram R. P. D. Dunozetto §. praesertim, &c.*

8 Quod autem principalis teneatur conseruare indemnem fideiussorem, licet indemnitas expressè in Instrumento per eum promissa non fuerit, cum id sit de natura contractus fideiussionis docent *Cenc. de cens. quaest. 52. num. 6. Grati. discep. foren. cap. 130. num. 24. par. 1. & Pir. Maur.*

9 *de fideiuss. par. 1. sect. 3. cap. 17. num.* 7. Quid verò importet promissio indemnitatis tradunt *Pir. Maur. de fideiuss. d. cap. 17. per tot. Mangil. de euict. quaest. 34. num. 16. & seq. & Rota apud Card. Celsum decis. 152. in prin. & Posth. de manut. obseru.* 12. *num.* 132.

10 Sicuti etiam quod creditori agenti contra fideiussorem liceat variare de principali ad fideiussorem, & de fideiussore ad principalem vti habetur in hoc statuto tradunt *Pir. Maur. de fideiuss. par. 2. sect. 10. cap. 79. num. 1. & seq. & Ro-*

11 *ta decis 161. nu. 4. par. 6. rec.* Cum in executiuis electio minus remedij non praecludat etiam aliis quando per primum creditori non est satisfactum *Pir. Maur. d. cap. 79. num. 2. & seq. Rota d. decis. 161. num. 4. & seq.* Et videtur, quod possit etiam vtrumque conuenire iuxta not. per *Fenzon. ad stat. Vrb. lib. 1. cap. 156. num.* 1.

QVOD FIDEIVSSOR PETERE POSSIT A FIDEIVSSIONE EXIMI. Rubrica LX.

Fideiussor, qui per quinquennium steterit in obligatione, siue Interim de suo quandoque soluere etiam in Censualibus Praestationibus Iuris remedijs fuerit coactus possit Principalem, aut eius haeredes compellere, vt eum à tali expromissione eximat, vel de eius indemnitate idonee caueat, etiamsi Principalis Debitor non delapidet bona sua, & per eumdem Iudicem, per quem ad instantiam Creditoris proceditur contra fideiussorem, eodem modo, & forma, contra Debitorem procedatur ad instantiam fideiussoris.

SVMMARIVM.

1 *Statutum quod fideiussor possit petere liberationem a fideiussione est decisorium.*

Et ideo ligat etiam forenses, num. 2.

3 *Fideiussor licet non possit petere liberationem a fideiussione antequam soluat,*

Fallit tamen si diu stetit in obligatione, n. 4.

Quando autem fideiussor dicatur stetisse diu in obligatione, num. 5.

Fallit secundo quando coactus fuit soluere de proprio, num. 7.

6 *Statuti dispositioni est omninò standum.*

8 *Fideiussor potest petere liberationem etiam in contractu census.*

Non tamen quo ad euictionem fundi censualis, num. 9.

Neque quo ad sortem, sed solum quo ad fructus, num. 13.

Liberatio autem fit vel dato alio fideiussore loco illius, num. 10.

Vel dato releuatore ad fauorem fideiussoris, n. 11.

12 *Libellus pro eximitione a fideiussione quomodo sit concipiendus.*

ANNOTATIO.

1 STatutum hoc, quod fideiussor pos-
sit petere se liberari a fideiussione
est decisorium, vt tradunt *Fenzo.*
ad stat. Vrb. lib. 1. cap. 157. num. 14. &
Rota apud Cenc. de cens. decis. 195.
num. 3. Et ideo non ligat Clericos,
& personas Ecclesiasticas *Fenzon. vbi sup. num.*
30. Rota apud Merli. decis. 901. in prin. tom. 2. & in
Rom. domus de Scapucetc ad S. Augustinum 19. Ia-
nuar. 1611. coram Reuerendiss. Coccino Decano, Li-
cet Clerici, & Ecclesiastici illo gauderent acti-
uè iuxta not. per me in *Prælud. num. 178.* Et d.
2 statutum vti decisorium ligare etiam forenses
voluit *Rota apud Card. Cauaier. decis. 320. in fin.*
vbi alias adducit.

3 Fideiussor licet non possit agere actione man-
dati contra principalem debitorem antequam
soluat, vt releuetur, & liberetur, a fideiussione,
vel quod alius loco sui constituatur ad tex. in *l.*
lucius 38. ff. mand. & in l. si proga 10. C. eod. tit. & in
cap. fin. de mand. & tradunt *Rota apud Cenci. de cens.*
decis. 448. num. 2. & Pir. Maur. de fideius. par. 2.
sect. 5. cap. 3. num. 1. & seq. vbi testatur de commu-
ni opinione, & quam plures ad d. conclusio-
nem accommodat limitationes, quam hic ni-
4 mis longum esset referre, & præcipuè quando
fideiussor diu stetit in obligatione, vt disponitur
in hoc statuto ad tex. in *cap. fin. de fideius.* vt ibi
5 per eum *num. 32.* Et licet maximè varient scri-
bentes, quando fideiussor dicatur diu stetisse in
obligatione, cum hoc non sit in iure decisum,
quorum aliqui tenent sufficere biennium, alij
vero decennium. *Rota apud Cenc. de cens. decis.*
465. num. 2. & seq. aliqui verò id remitti arbi-
trio Iudicis, vt videre est per *Pir. Maur. de fi-*
deius. d. cap. 3. num. 34. & seq. per Menoch. de ar-
bitrar. casu 41. num. 1. & seq. per Card. Mantic. de
tacit. lib. 16. tit. 20. num. 2. & per Rota apud Cenc.
de cens. decis. 109. num. 4.
Statutum tamen nostrum ad tollendum d. opinio-
nes Doctorum mediam viam sequutum decla-
rauit, sufficere fideiussorem stetisse in obligatio-
ne per quinquennium, iuris dispositioni est om-
6 nino standum iuxta theoricam *Bald. in l. gallus.*
29. §. si eius in sec. not. ff. de liber. & posth. Ac etiam
statuit posse idem petere fideiussorem quando
aliquam summam de suo soluere fuerit coactus
7 cum qua dispositione concordat *Pir. Maur. de*
fideius. a cap. 3. 25. seu passus fuerit molestius,
Rota per Cenc. d. decis. 465. num. 6. & seq.

8 Fideiussor insuper qui se obligauit in contractu
census posse petere eximitionem ab obligatio-
ne si diu stetit in obligatione. vel coactus fuit ali-
quid soluere, vt est dispositum in hoc statuto,
tradunt *Fontanel. de pact. napt. claus. 4. glos. 18.*
par. 3. num. 16. Cenc. de cens. quæst. 76. num. 7. &
seq. vbi contrariis respondet, & *Rota apud Cenc.*
decis. 195. n. 11. & seq. & decis. 199. num. 3. & decis.
200. num. 2. & alibi passim. Quicquid contra-
rium senserint *Roder. Boni.* & alij relati per *Cenc.*
vbi supra num. 2.

9 Licet d. eximitionem petere non posset quo
ad euictionem fundi censualis per eum promis-
sæ tacitè, vel expressè, vt probat *Cenc. d. quæst. 76.*
num. 11. & Rota apud eum decis. 448. num. 5. & ge-
neraliter dixit *Pir. Maur. de fideius. in d. cap. 3. num.*
39. & seq. vbi alius casus recenset in quibus non
est locus d. eximitioni.

10 Quæ quidem eximitio, & liberatio à fideius-
sione præstabitur, vel dato alio fideiussore loco
istius, qui petit liberationem, quatenus tamen
dominus census consentiat, cum ipso inuito id
fieri non possit, vt not. *Cenc. in d. quæst. 76. num. 13.*
11 *& 14. & Rota apud eum decis. 200. num. 3.* Vel dato
a l fauorem fideiussoris, qui instat pro liberatio-
ne alio fideiussore, qui ipsum releuet, & a dam-
no seruet, vt declarant *Cenc. in d. quæst. 76. num.*
15. Posti. de manut. obserua. 12. num. 129. & seq. &
Rota apud Cenc. d. decis. 200. num. 3.

12 In quo iudicio eximitionis libellus concipi
debet, vel absolutè pro eximitione ab obligatio-
ne, vel alternatiuè pro liberatione, vel extin-
ctione census, quia si libellus simpliciter conci-
peretur pro extinctione census non procederet,
nisi adesset pactum de liberando fideiussorem,
vt benè declarant *Cenc. in d. quæst. 76. in fin. & Po-*
sti. in d. obserua. 12. num. 129. & seq.

13 Quibus addo, quod d. statutum mandans fi-
deiussorem eximi debere a fideiussione, & obli-
gatione etiam in contractu censuali non habet
locum quo ad sortem, sed solum quò ad fru-
ctus, vt tradit *Rota apud Cenc. de censi. decis. 465.*
n. 13. & decis. 531. num. 8. & 84. & decis. 460. nu. 6.

DE POENIS CONVENTIONALIBVS IN CONTRACTV appositis. Rubrica LXI.

SI Debitor, siue Promissor fuerit in mora, vel culpa adimplendi Promissa, & Pœna Conuentionalis à Partibus in Contractu sit apposita, eatenus exigatur, quatenus Actor probauerit sua interesse, & Iudex tale interesse taxauerit.

SVMMARIVM.

1 *Contrahentes possunt eorum conuentiones munire adiectione pœna.*
Etiam si eorum nihil inter sit de iure ciuili, num. 2.
3 *Pœna in contractibus apposita hodie non exiguntur nisi quatenus contrahentium inter sit.*
Etiam in contractibus iuratis, si Statutum tollit vires iuramento, num. 4.
Et eo magis quò ad Ecclesiam, & Ecclesiasticos, num. 5.
Quæ tamen cessare videntur in pœnis appositis in compromissis, num. 6.

ANNO-

ANNOTATIO.

1 LIcet contrahentibus liceat eorum conuentiones, & pacta, vt sincerius, meliusquè seruentur munire stipulatione pœnæ, vt not. *Menoch. de arbitr. casu* 260. *num.* 1. *Io. Salas de vsur. dubit.* 21. *nu.* 2. plenè *Leotar.*
2 *de vsur. quæst.* 38. *num.* 1. Etiam si contrahentium nihil intersit de iure ciuili, vt post *Ias. Salas. Surd. Alciat. Ciriac. Card. Mant. & alios per eum relatos*
3 *firmat Leotar. d. quæst.* 38. *num.* 3. Hodiè tamen pœnæ in conuentionibus quantitatis appositæ exigi non possunt, nisi quatenus creditoris intersit, & non vltra, vti reperitur dispositum in hoc statuto nostro, vt declarant *Fenz. ad stat. Vrb. lib.* 1. *cap.* 163. *num.* 1. *& seq. Leotar. de vsur. d. quæst.* 38. *num.* 14. latè comprobans, *& Massin. de confiscat.*
4 *bonor. quæst.* 22. *num.* 34. qui dant concordantes, Quod habere locum etiam in contractibus iuratis not. *Fenzon. ind. cap* 163. *num.* 8. quando statutum tollit vires, iuramento, alias secus, vt ibi
5 per eum, & eo magis quò ad Ecclesiam, & personas Ecclesiasticas, qui non debent cum aliena iactura locupletari, & sit non possunt pęnas conuentionales exigere, nisi quatenus earum intersit, vt not. *Card. Mantic. de tacit. lib.* 14. *tit.* 37. *num.* 45. *Leotar. d. quæst.* 38. *num.* 15. *& seq.* vbi not. quando prædicta conclusio de qua supra cesset *& Rota apud Cardin. Seraph. decis.* 794. *num.* 24.
6 Quæ tamen cessare videntur in pœnis appositis in compromissis, vt earum metu a placitis non recedatur, vt tradunt *Fenzon. ind. cap.* 163. *num.* 10. *et Massin. de confisc. bonor. d. quæst.* 22. *num.* 76. licet dicat illas de consuetudine non exigi ex *Monta. contro.* 57. *num.* 5.

QVOD STANTIBVS MASCVLIS, FOEMINÆ Non Succedant. Rubrica LXII.

FOeminæ dotatæ ad Auo, Auia, Patre, Matre, vel à Fratre donec, & quousque Masculi superfuerint per lineam directam in infinitum descendentes, ab intestato succedere non possint, nec agere ad legitimam, vel eius supplementum aut congruæ dotis, nec aliquo alio Iure valeant habere regressum ad bona, siue hæreditatem prædictorum, ita quod ab vno tantum ipsorum, vel ipsarum dotatæ, ab omnium supranominatorum hæreditate exclusæ censeantur, & earum dotibus contentæ nullo modo reclamare valeant, sed in dictis bonis, & hæreditate Masculi tantum iuxtà gradus prærogatiuam integre, & plenarie succedant. Quòd si dictæ Fœminæ ab Auo, vel Auia, Patre, vel Matre maritatæ, & dotatæ non fuerint, vel per eosdem in vltima Voluntate Dos eis constituta non sit, teneantur Patres, Fratres, siue Nepotes cum effectu congruè dotare Amitam, Sororem, siue Neptem, inspecta qualitate personarum, Patrimonij, & Consuetudinis earum Domus, adhibitis etiam ad hæc, duobus proximioribus consanguineis, qui nullum prorsus in dictis bonis habeant interesse, Alioquin ad dicta bona pro virili admittantur.

Si verò dictæ Fœminæ peruenerint ad Viduitatem, tunc reuerti valeant ad Domum Paternam, siue Fraternam, & ibidem conferendo fructus suarum Dotium, habeant vestes, & congrua Alimenta secundum facultatem Domus. Quòd si dictæ Fœminæ dotatæ, vel non dotatæ, aut earum aliqua sine Filijs ab intestato decedant, vel decedat, aliæ Sorores, vel Neptes in eius, vel earum bonis nullatenus admittantur, sed earum Patrui, Fratres, & Nepotes proximiores in gradu admitti debeant.

Addentes etiam, quòd deficientibus Masculis eorum Filiæ fœminæ in bonis, & hæreditate defuncti succedant, exclusis alijs fœminis in gradu superiori: Quòd si illæ etiam sine filijs decesserint, tunc, & eo casu, dictæ fœminæ in gradu superiori, vt supra exclusæ ad dicta bona omnino reuerti, & admitti debeant.

Declarantes quòd liceat dictis Masculis de prædictis bonis tam inter viuos quàm, in vltima Voluntate libere disponens, & in casu dispositionis talis reintegratio non admittatur.

SVMMARIVM.

1 *Statutum excludens fæminam a successione stantibus masculis est correctorium iuris communis,*
Est tamen fauorabile, & non odiosum odio irrationabili, num. 2.
Itaut sufficiat, illud fuisse confirmatum in forma communi,
Et illud est validum, num. 4.
Et habet locum etiam stante vno masculo, licet loquatur in plurali n. 5.
6 *Statutum excludens fæminas stantibus masculis non impedit, quin illæ possint capere ex testamento.*
Ratio affertur, num. 7.
8 *Statutum excludens dotatas illas excludit solum ab hæreditate dotantis.*
Fallit si statutum dicit, quod dotata ab vno sit exclusa ab omnibus, num. 9.
Alij autem distingunt, vt num. 10.
11 *Agens ad exclusionem fæminæ dotatæ tenetur probare dotationem.*
Licet aliqui contrarium teneant in muliere maritata, num. 12.
13 *Fæminæ exclusioni, vt sit locus requiritur aditio masculi,*
14 *Masculus transmittit ius excludendi fæminam etiam non agnitum.*
15 *Soror innupta vigore statuti exclusiui fæminarum non excludit nuptam.*
16 *Masculus potest sororem admittere ad partem etiam inuitis creditoribus.*
17 *Fæminæ exclusæ temporaliter deficientibus masculis reintegrantur ad successionem.*
Et quid si defunctus decessit testatus instituendo masculum, num. 21.
18 *Fæminæ ius reintegrationis eis delatum transmittunt ad hæredes.*
Secus si illud eis non sit delatum, nu. 19.
Contrarium tenent plures Doctores, nu. 20.
22 *Filia dotata à patre non potest conqueri de modicitate dotis;*
Fallit si adsit magnus excessus, & læsio enormissima, num. 23.
24 *Fæmina exclusa propter dotem non perdit suitatem, et non dicitur extranea.*
25 *Statutum exclusiuum fæminarum habet locum etiã in bonis emphiteoticis,*
26 *Statutum exclusiuum fæminarum ligat etiam Moniales.*
Licet contrarium teneant plures Doctores, n. 27
28 *Fæmina exclusa a statuto an possit petere interim sibi assignari dotem.*
29 *Dos non succedit loco legitimæ vigore Statuti Eugubini.*
30 *Filia dicitur dotata quando pater in testamento ei aliquod reliquit.*
Et sufficit ad illam excludendam dos tradita pro ea Monasterio, num. 31.
32 *Filia moriente sine filiis succedit pater exclusa sorore defuncti.*
33 *Filia exclusa à statuto non potest contra tabulare.*
34 *Neptis non excluditur a patruo stante statuto exclusiuo fæminarum.*
35 *Statuto exclusiuo fæminarum, vt sit locus requiritur subiectio personæ, et bonorum.*
Licet contrarium teneant aliqui, n. 36.
37 *Statutum excludens sororem a successione fratris non excludit neptem a successione patrui.*
Licet contrarium teneant aliqui, num. 38.
39 *Statutum excludens fæminas a successione procedit etiam in successione Clerici.*
Contrarium tenent Rotæ relata, nu. 40.
41 *Monacus potest vti beneficio statuti exclusiui fæminarum.*
42 *Fæmina exclusa a successione censentur etiam exclusi venientes ab ea.*
43 *Statutum exclusiuum fæminarum habet locum solum fauore filiorum primi matrimonii,*
Declara, vt num. 44.
45 *Soror exclusa a successione fratris an censeatur exclusa a successione sororis.*

ANNOTATIO.

1 STatutum hoc excludens fæminas à successione stantibus masculis licet sit correctorium iuris communis, nempè contra *l. maximum vitium 4. C. de libe. præt.* & tradunt *Bald. in l. inter filios 11. C. famil. ercisc. Brun. de stat. exclus. fami. art. 4. num. 2, et Illustriss. D. meus Deluca in Theat. verit. et iusti. tom. 4. in tract. de seruit. ad mater.*
2 *retract. discur. 71. num. 11.* dicitur tamen fauorabile, & rationabile, vel saltem non odiosum odio irrationabili, vt not. *Brun. de stat. exclus. fæmin. art. 8. sub num. 127. Surd. cons. 553. num. 9. vol. 4. Thomat. decis. March. 204. num. 10. & Rot. decis. 51. num. 7. par. 1. rec. & apud Merlin. decis. 353. num. 5. & 6.* vbi testatur de magis recepta Doctorum opinione, vti conditum pro conseruatione agnationum, & sic in vtilitatem publi-
3 cam, itaut sufficiat, illud fuisse confirmatum in forma communi, vt tradunt *Adden. ad Greg. XV. decis. 267. num. 17. in fin. Adden. ad Burat. decis. 6. num. 15. Illustriss. D. Deluca d. discur. 71. num. 11. & Rota apud Merlin. decis. 698. nu. 6. & decis. 640. num. 3. & decis. 256. num. 8. & 9. par. 11. recen. et in Eugubina diuisio. 13. Maii 1658. coram R. P. D. Beuilaqua* vbi dicit, d. statuta adesse per totam Italiam, & de statutis fauorabilibus licet iuri cõmuni contrarijs quod sufficiat confirmatio illorum in forma communi dixi supra *in prælud.*
4 *num. 79.* Et ideò d. statutum esse validum firmant disputato articulo *Campeg. de dote par. 5. quæst. 26. per tot.* vbi testatur de veriori opinione, *Carpan. ad stat. Mediol. lib. 1. cap. 278. num. 9. & Michal. de Fratr. par. 3. cap. 11. num. 2.*
5 Et d. statutum habere locum etiam stante vno masculo, licet loquatur in plurali stantibus masculis not. *Carpan. ad statut. Mediol. d. cap. 278. num. 47. Michal. de Fratr. par. 3. cap. 11. num. 14.* qui dant concordantes, & ante eos scripsit *Bald. in l. 1. num. 3. C. de condit. inser.*
6 Statutum supradictum excludens fœminas a successione stantibus masculis non impedit, quia filiæ ex testamento Patris capere possint, vt dixit *Rota apud Greg. XV. decis. 358. num. 1 & ibi Adden. num. 6.* qui plures dat concordantes, & *decis. 565. nu. 8. & in Romana seu Vrbeuetana succes. 2. Ianuar. 1658. coram R. P. D. Albergato §. non obstante &c. & in Eugubina fideicom. 26. Nouemb. 1649. §. mi-*
7 *nus obstat coram R. P. D. Dunozetto.* Cum pater disponendo ad fauorem filiarum videatur recedere a statutaria dispositione, ita vt successio videatur redacta ad terminos iuris communis, vt not. *Franc. Becc. cons. 107. num. 20.* qui dat concor-

concordantes, *& Rota apud Greg. XV. decis.* 556. *num.* 6.

8 Aduertendum tamen est, quod licet statutum excludens dotatas a successione stantibus masculis censeatur illas excludere tantum a successione dotantis, non autem a successione illorum, qui non dotarunt, vt tradunt *Michal. de Fratr. par. 3. cap. 11. num. 164. & seq.* licet postea contrarium sentiat *Illustris. D. Deluca in Theat. verit. & insti. tom. 11. in tit. de success. ab intest. discur. 3. num. 11. & discur. 14. num. 2. et Rota apud Merlin. decis. 390. num. 7. & seq. & decis. 429. num. 1. & 13. & decis. 342. num. 20. par. 12. recen.* Hoc ta-
9 men non habet locum in terminis statuti nostri, quod vlterius progreditur expresse declarando, quod fœmina dotata ab vno sit exclusa ab hæreditate omnium in eo nominatorum, vt in his terminis, *& Decreti q. Ducis Vrbini* super exclusione fœminarum tradunt *Thob. Noni. cons. 12. num. 1. Michal. d. cap. 11. num.* 167. vbi alios dat concordantes, *& Rota apud Merlin. decis. 390. num. 10. & decis. 342. num. 21. par. 12. recen.* licet in hac
10 materia distingui possit, Quod aut statutum enumerat plures personas, & successiones per copulatiuam, & tunc vnica dotatio sufficiat pro exclusione ab omnibus, aut per alternatiuam, & idem dicendum sit in capite dotationis, non autem exclusionis, secus autem vbi alternatiua sit tam in dotatione, quam in exclusione, vt probant *D. Deluca in d. tom. 11. in tit. de succes. ab intestat. discur. 3. nu. 12. & Rota apud Merlin. d. decis. 390. num. 11. & seq. et decis. 429. num. 1. & apud Card. Celsum decis. 36. num. 3.* vbi aliæ recensentur, licet non desint contrarium tenentes, quos refert *Rota d. decis. 390.* & videri possit etiam *Grat. discep. foren. cap. 15. num. 1. & seq. par. 1. & Michal. de Fratr. d. cap. 11. num. 167. ver. Verum &c.*

11 Agens verò ad exclusionem fœminæ dotatæ exclusæ a statuto stantibus masculis tenetur probare pro fundamento suæ intentionis, illam fuisse dotatam, cum illa non præsumatur dotata, ex eo quod fuerit maritata, vt tradunt *Menoch. de præsump. lib. 3. præsump. 7. per tot.* benè comprobans, *Michal. de Fratr. par. 3. cap. 11. num. 50. & Rota decis. 213. num. 3. par. 4. recen. tom. 2.* & alij plures relati per *me alleg. foren. 70. num. 35 et 36.* vbi dixi in terminis huius statuti mandantis fœminas dotari esse offerendam dotem.

12 Licet contrarium tenuerint *Campeg. de dote par. vlt. quæst. 77. Ciriac. contr. 29. nu. 25. & Rota decis. 195. num. 2. par. 2. rec.*

13 Et vt sit locus exclusione feminæ vigore dict. statuti requiritur aditio masculi, *Gabr. com. concl. de stat. concl. 4. num. 22. Carpan. ad stat. Mediolan. cap. 278. num. 82. & seq. Altogr. cons. 82. num. 25. lib. 1. Buttigl. de succes. cap. 1. Theor. 2. num. 45. D. Deluca d. tom. 11. de succes. ad intest. discur. 15. nu. 15.* Cum d. statutum excludens fœminas stantibus masculis non habeat locum si masculus statim moriatur, vt not. *Michal. de Fratr. par. 3. cap. 11. num. 177. & Altograd. cons. 82. num. 25.*
14 *& seq.* licet quod d. ius excludendi fœminas transmittatur per masculum etiam non agnitum teneant *Carpan. ad stat. Mediol. cap. 278. nu. 4. Grat. decis. Marcb. 235. in addit. Surd. decis. 138. num. 9. & seq.* & ibi plenè *Hodier. num. 2. & seq.* vbi testatur de veriori opinione, cum quibus pertranseunt *Altogr. d. cons. 82. ferè per tot. lib. 1. Michal. de Fratr. par. 3. cap. 11. num. 117. D. Deluca in dict. discur. 15. num. 16. & seq.* qui distinguit, Quicquid contrarium tenuerint Doct. relati per *Hodier. vbi supra, & per Buttigl. de succes. cap. 1. Theor. 2. num. 44.*

15 Bene verum est, quod soror innupta vigore huius statuti non excludit nuptam, vt latè comprobat *Buttigl. de succes. cap. 1. Theor. 11. num. 6. & seq.* licet contrarium voluerint *Surd. cons. 8 1. nu. 18. & cons. 100. lib. 1. & decis. 195. & ibi Hodier.* nec non *Morot. cons. 7. per tot.*

16 Masculus tamen potest sororem admittere ad partem non obstante statuto etiam inuitis creditoribus, vt tradunt *Bran. de stat. exclus. fœmin. art. 10. num. 4. & art. 12. num. 117. Carpan. ad statut. Mediol. d. cap. 278. nu. 96. & seq. Michal. de Fratr. par. 3. c. 11. n. 173. Hodier. ad Surd. decis. 140. n. 11. D. Deluca in tom. 11. tit. de succes. ab intest. disc. 15. n. 15. et Rota apud Bich. decis. 320. num. 32. & apud Card. Ottob. decis. 173. num. 24.* & etiam ipsa fœmina inuita, *Merlin. de legit. lib. 3. tit. 1. quæst. 14. in fin.*

17 Stante hoc statuto excludente fœminas a successione donec, & quousque extent masculi, & sic temporaliter, masculis deficientibus fœminæ, reintegrantur ad successionem, vt not. *Gabr. conf. 18. num. 31. lib. 2.* latè *Merlin. de legit. lib. 3. tit. 1. quæst. 3. per tot. Michal. de Fratr. par. 3. cap. 10. num. 4. et seq. Illustris. D. Deluca in Theat. verit. & iust. tom. 6. in tit. de dote discur. 13. num. 9. Rota apud Michal. de Fratr. decis. 47. et decis. 48. ferè per tot.* Cum in d. casu vti temporaliter exclusæ dicantur fœminæ potius suspensæ a successione, quam exclusæ, vt declarant *Merlin. Michal. & alii Doctores supra proximè adducti*, nec non *Redenasc. cons. 1. num. 164.*

18 Quod quidem ius reintegrationis si fœminæ sit delatum illud transmittit ad hæredes, *Rota apud Michal. de Fratr. d. decis. 47. num. 6. et d. decis. 48.*
19 *num. 5.* vbi dantur concordantes, secus verò si non sit delatum, quia illud non transmittit, vt tradunt *Merlin. de legit. lib. 3. tit. 1. quæst. 4. per tot. et Michal. de Fratr. d. par. 3. cap. 10. num. 36.*
20 *et seq.* qui hoc latè comprobant, licet contrariam opinionem illud imo transmitti licet non delatum teneant *Brun. de stat. exclus. fœmin. art. 11. quæst. 9. num. 94. Mangil de imput. quæst. 62. num. 16.* latè comprobans, *Redenasc. cons. 9. num. 37.* & sentit *Rota apud Buratt. decis. 796. num. 2.*

21 Quid verò dicendum sit, si Testator in Testamento instituat masculum, an mortuo masculo fœmina reintegretur, & ad quam partem tractant *Mangil. de imputatio. quæst. 61. per tot. Andreol. contro 306. per tot. & Redenasc. cons. 1. nu. 3. & seq.* ipsos consulas.

22 Fœmina autem dotata a patre in Testamento quod præsumatur congruè dotata itaut non possit conqueri de modicitate dotis latè comprobant *Merlin. de legit. lib. 3. tit. 1. quæst. 12. nu. 3. P. Bossi. de dote cap. 13. ferè per tot. et D. Torre de*
23 *pact. futur. succes. lib. 2. cap. 26. ferè per tot.* Quod tamen non habet locum quando adest magnus excessus in dotatione, quia tunc filia potest petere congruam dotem, etiam statuto non obstante, quod illa stare debeat stare tacita, & contenta, vt probant *Ciriac. contro. 391. num. 5. et Gionagno. cons. 42. num. 52. lib. 1.* & stante læsione enormissima *Merlin. d. quæst. 12. num. 11. Fontanel. de pact. nupt. claus. 5. glos. 8. par. 1. num. 31. Capic. Latro decis. 99. num. 21. et P. Bossi. in dict. cap. 13. num. 90.*

num. 90. & sequen. nec non *D. Torre d. cap. 26. num. 45.*

24 Cum autem fœmina in hoc statuto non excludatur simpliciter, sed propter dotem non ideo illa dicitur perdere suitatem, & non dicitur extranea, *Ciriac. contro. 284. num. 57. Illustrifs. Deluca tom. 6. de dote discur. 13. num. 9. & discur. 91. num. 6.*

25 Et statutum supradictum habet locum etiam in bonis emphiteoticis, in quibus sunt vocati masculi, & fœminæ, itaut fœminæ admittantur masculis solum deficientibus, vt not. *Hond. cons. 13. num. 30. lib. 1. Card. Mantic. de tacit. lib. 22. tit. 18. num. 23. Fulgin. de iure emphit. in tit. de success. in bon. emphit. numer. 1.* benè *Rota apud Card. Cavaler. decis. 555. num. 1.* vbi concordantes.

26 Statutum verò de quo supra excludens fœminas stantibus masculis ligat etiam Moniales, vt latissimè comprobat *Illustrifs. D. meus Deluca in Theat. verit. & iusti. tom. 11. in tit. de succes. discurs. 5. ferè per tot.* vbi pro dict. opinione allegat centum, & viginti octo Doctores, & illam dicit veriorem, probabiliorem, & in iudicando, & consulendo sequendam, & contrariam opinionem omninò reprobat, dicens illam esse communiter improbatam, & periculosam, cum qua pertransiui etiam *ego allegat. foren. 50. num. 56. & seq.* nec non *D. Hiero. Carbon. apud Maffin. de confisc. bonor. quæst. 45. num. 8. & seq.* vbi hanc opinionem dicit veriorem, magis communem, & in iudicando, & consulendo sequendam.

27 Licet contrarium imò d. statutum non ligare Moniales tenuerint *Sperell. decis. 11. num. 17. & seq. & Rota coram Bich. decis. 625. num. 32. & decis. 256. nu. 12. & seq. par. 11. rec. et apud Censal. ad Peregr. decis. 34.* & alibi passim.

28 Stante d. statuto excludente feminas a successione, & mandante illas dotari, si dos non succedat loco legitimæ fœmina non potest petere dotem a fratribus, vt illa augeatur, sed fratres tenentur illam tradere tempore nuptiarum, & non antea, secus si illa succedat loco legitimæ, vt docent *Ladercb. cons. 25. num. 7. Galeo. lib. 2. contro. 15. & D. Deluca tom. 6. de dote discur. 13. num. 1.* sed solum in d. casu eis debentur alimenta, *Ciriac. contro. 480. num. 14. Surd. de aliment. tit. 1. quæst. 26. num. 1. & tit. 4. quæst. 20. num. 4. & Rota decis. 342. num. 26. part. 12. recen.* In ter-

29 minis verò huius statuti Eugubini dotem non succedere loco legitimæ firmauit *Rota d. decis. 342. per tot. par. 12. rec.* quicquid generaliter differat *Rota decis. 208. par. 8. rec.*

30 Filia verò dicitur dotata quādo ei per patrem fuit aliquid simpliciter relictum in testamento, *Bero. cons. 45. nu. 2. lib. 2. Card. Mantic. de coniect. lib. 11. tit. 21. nu. 3. Michal. de Fratr. par. 3. cap. 11.*

31 *num. 46.* Et sufficit ad filiam excludendam in terminis d. statuti dos tradita pro ea Monasterio, *Fontanell. de pact. nupt. claus. 5. glos. 8. par. 1. num. 60. Rota apud Greg. XV. decis. 63. num. 18.*

32 Quod autem moriente filio sine filijs succedat pater exclusa filia sorore defuncti vigore huius statuti firmat *Ciriac. contro. 137. num. 7. et seq.* contrarium tamen tuetur *Altogr. cons. 48. vol. 2. per tot.*

33 Addo prædictis, quod fœmina exclusa a successione vigore huius statuti non potest contra tabulare, vt tradunt *Merlin. de legit. lib. 3. tit. 1. quæst. 14. per tot. Redenas. cons. 5. num. 18. & Rota decis. 37. num. 1. par. 11. rec.*

34 Vigore huius statuti neptis non excludi a patruo voluerunt *Caph. cons. 616. num. 45. vol. 5. & Andreol. contro. 137. num. 5.* qui allegat *Rota in Viterbien. hæredit. de Chisijs 26. Aprilis 1640. coram R. P. D. Roias.*

35 Vt autem sit locus dispositioni huius statuti requiritur vtraque subiectio personæ, & bonorum, & ideò illud non compræhendit forenses, quāuis bona sint in territorio, nec personas quāuis subditas si bona sint extra territorium, nec intret combinatio statutorum quamuis consimilium vtriusque loci, vt firmat *Illustrifs. D. meus Deluca in Theat. verit. & iusti. tom. 6. in tit. de dote discur. 143. num. 39.* vbi dicit, hoc esse receptissimam, & *tom. 11. in tit. de succes. ab intest. discur. 4. num. 2.* vbi dicit hoc esse extra controuersiam, quam opinionem pluries firmauit *Rota* & præcipuè apud *Merlin. decis. 353. num. 2. & seq. & decis. 526. num. 5. & decis. 149. num. 9. & seq. par. 8. recen.*

36 Licet contrarium teneant *Andreol. contro. 407. num. 39. & Bellon. Iun. cons. 74. num. 117.* cum quibus quando causa est extra Statum Ecclesiasticum, in quo authoritas Rotæ videtur aliquantulum frigescere, pertransit idem *D. Deluca in d. discur. 4. num 3. & seq.*

37 Statutum supradictum excludens sororem à successione fratris ob existentiam alterius fratris non censetur excludere neptem a successione patrui propter existentiam alterius patrui, vt tradunt *Caphal. cons. 616. lib. 5. per tot. Eugen. cons. 83. lib. 1. per tot.* latè *Andreol. controu. 138. numer. 1. & seq.* vbi plures dat concordantes, & dicit ita fuisse iudicatum *in Auditorio q. Ducis Vrbini*, in quadam causa Pisauriensi, & sentit, *Michal. de fratr. par. 3. cap. 11. n. 121. Rota decis. 188. num. 5. & seq. par. 7. rec. & in Viterbien. hæredit. de*

38 *Chisijs 26. Aprilis 1640. coram R. P. D. Roias*, licet contrarium tenuerint *Gabr. cons. 18. lib. 2. per tot. Aldon. cons. 99. num. 5. Gratian. discep. foren. cap. 15. num. 8. & seq. par. 1. & Rota decis. 686. num. 3. par. 1. diuer. & decis. 104. per tot. par. 1. rec.*

39 Et fœmina per hoc statutum excluditur etiam a successione Clerici, vt probant *Merlin. de legitt. lib. 3. tit. 1. quæst. 19. num. 9. Hodier. ad Surd. decis. 20. per tot. Buttigl. de succes. cap. 1. theore. 12. per tot.* vbi testatur de veriori opinione, & *Thom. decis. March. 204. num. 87.* vbi testatur de magis

40 communi opinione, licet contrarium firmet *Rota apud Card. Ottobon. decis. 149. num. 3. & seq. & apud Bich. dec. 521. per tot.* & me scribente *in Vrbinaten. successión. 11. Maij 1668. coram R. P. D. meo Thata*, & in alijs causis, ita vt stante authoritate *Rotæ in Statu Ecclesiastico*, difficile sit ab illius opinione recedere.

41 Monacus vero Monasterij capacis bonorum in communi vti potest beneficio huius statuti exclusiui fœminarum, *Thesau. quæst. forens. 1. num. 3. & num. 10. lib. 2. Rota decis. 438. num. 3. part. 4. recent. tom. 2. & decis. 367. num. 12. par. 9. rec.*

42 Fœmina autem exclusa censentur etiam exclusi venientes ab ea *Surd. cons. 85. num. 11. lib. 1. Illustrifs. D. Deluca in d. tom. 11. discur. 8. num. 21.* vbi testatur de magis communi opinione, & *discur. 14. num. 7. Rota decis. 405. num. 3. & seq. part. 5. recen.*

43 Addo

43 Addo pro coronide, quod si pater contrahat duo matrimonia, & ex primò vnam tantum habeat filiam, & ex secundò masculos, filia primi matrimonij a patre dotata succedit in bonis maternis exclusis filijs secundi matrimonij, vt not. *Corn. cons. 314. num. 3. & seq. lib. 4. Brun. de stat. exclus. fœmin. art. 12. num. 297.* qui alios dat concordantes, *Menoch. cons. 8. num. 7. & 19.* vbi testatur de magis communi, *Merlin. de legit. lib. 3. tit. 1. quæst. 17. num. 43. & seq. & Rota decis. 60. num. 4. post Michal. de fratr. & decis. 110. num. 26. par. 8. rec.* & quod statutum censeatur excludere filiam propter filios primi matrimonij tantum tradunt *Merlin. Pignatel. contro. foren. cap. 32. num. 32. cent. 1. & Bello. de iure accresc. cap. 5. quæst. 49.*

44 *num. 14.* licet prædicta habere locum quando statutum excludit fœminas ad effectum conseruandi agnationem, secus si ob masculinitatem voluerint *Gabr. cons. 15. lib. 1. & cons. 18. volum. 2. Hond. cons. 1. lib. 2. & Palma cons. 14. per tot.*

45 Adde postremo, quod licet soror exclusa a successione fratris non dicatur exclusa successione sororis, vt latè comprobat *Rota apud Merlin. decis. 471. per tot. par. 1.* contrarium quod sorore decedente succedant fratres exclusis sororibus determinat statutum nostrum, vt aduertit etiam eadem *Rota decis. 471. in fin.*

DE FILIIS IN CONDITIONE POSITIS. Rub. LXIII.

Ad tollendum dubias Doctorum Opiniones, ac Disputationes, Filios positos in conditione Fideicommissi, tacitè ad Fideicommissum vocatos censeri benignius interpretamur.

SVMMARIVM

1 *Statutum quod filii positi in conditione dicuntur vocati vti interpretatiuum habet locum etiam in testamentis conditis ante statutum, num. 2.*
Licet contrarium teneant alii, num. 3.
4 *Filii positi in conditione non censentur vocati secundum magis communem.*
Fallit stantibus coniecturis, num. 5.
Maximè in descēdentibus positis in cōditione n. 6
Coniecturæ autem recensentur per Doct. num. 7.
8 *Filii positi in conditione censentur vocati si adsit statutum.*
Tum per vulgarem, quam per fideicommissariam num. 9.
Et quid quādo est caducatus gradus paterni, n. 10.
Et appellatione filiorum in conditione positorum veniunt etiam fœminæ, num 11.
12 *Filij in condicione positi censentur vocati ad portionem patris tantum.*
Fallit, vt num. 13.
14 *Statutum vocans filios in conditione positos procedit etiam in transuersalibus.*
Et d. Statutum habet locum etiam in contractibus, num. 15. & 16.
Et habet locum etiam in bonis sitis extra territorium, num. 17.
Cessat autem dispositio d. statuti ex coniecturis, num. 18.
Cons. Oldrad. 21. *non habet locum quando filii sunt vocati a statuto, num. 19.*

ANNOTATIO.

1 Hoc Statutum nostrū est interpretatiuum, vt habetur ex illius verbis non autem est dispositiuum. *Rota decis. 355. num. 31. par. 5. recen.* benè
2 comprobans, & ideo illud locum habere debet etiam in testamentis conditis ante statutum. vt not. *Rusti. de libe. in condit. posit. lib. 6. cap. 8. num. 8. & seq. Andreol.* qui loquitur in terminis huius statuti *controu. 85. num. 11. & controu. 248. num. 1. Fusar. cons. 157. num. 2.*
3 Licet contrarium tenuerit, *Ciriac. controuer. 529. num. 19.* & duas *Rota decisiones* pro hac parte contraria refert, *Rusti. vbi supra dict. cap. 8. num. 26.* Quorum opinio fortasse admitti potest quando statutum non est interpretatiuum, sed est dispositiuum, vt not. *Rusti. in dict. cap. 8. numer. 8. & sequen.*
4 Filij positi in cōditione an censeantur vocati in terminis iuris communis est quæstio satis controuersa, vt dicit *Fenzon. ad stat. Vrb. lib. 1. cap. 142.*
4 *num. 1.* & videre est per *Fusar. de subst. quæst. 437. per tot.* pars tamen negatiua videtur hodie magis recepta, vt dicit *Fenzon. in d. cap. 142. num. 1. & 2. nec non D. de Luca in Teatr. verit. & iusti. tom. 10. in tract. de fideic. discur. 21. num. 6. & discur. 73. num. 3.* vbi dicit hanc esse receptissimam opinionem in *Rota & Curia* Romana, & ante eum *Ciriac. controu. 96. per tot. & controu. 301. num. 5. & Rota apud Bich. decis. 271. num. 21.* & apud *Card. Celsum decis. 145. num. 2.*
5 Quæ tamen non habet locum stantibus coniecturis suadentibus illorum vocationem, vt not. *Fenzon. ad stat. Vrb. d. cap. 142. num. 2. Fusar. de subst. d. quæst. 437. num. 6. D. Deluca in d. tit. de fideic. discur. 73 num. 4. Hostier. controu. 10. n. 3. & Rota apud Buratt. decis. 385. & ibi Adden. & apud Merlin. decis. 359. num. 2. & decis. 447 num. 2. & apud Card. Celsum d. decis. 145. num. 2.* & alibi pas-
6 sim; Quæ quando agitur de descendentibus sufficiunt leuiores, vt declarant *Adden ad Buratt. d. decis. 385. num. 10. Fusar. de subst. d. quæst. 437. num. 16. Rota apud Cardin. Celsum dict. decis. 145. num. 4.*
7 Coniecturas verò plures recensent, *Fusar. dict. quæst. 437. per tot. Adden. ad Buratt. d. decis. 385. & decis. 387. per tot. Giouagn. cons. 79. 80. 81. & 82. eum cum discur. ibi in fine apposito, D. Deluca in d. tit. de fidei. discur. 47. & discur. 73. et Rota apud Greg. XV. decis. 315. et decis. 329. et decis. 336. et decis. 355. par. 5. rec.* & alibi passim.

8 Quæ tamen omnia cessant stante d. statuto, quod filij in conditione positi censeantur vocati, vt aduertunt *Fenzon. ad stat. Vrb. d. cap. 142. num. 1. & 2. D. Deluca in d. tit. de fideic. discur. 19. num. 7. & discur. 21. num. 6. & discur. 74. num. 5. & Rota decis 338. num. 2. par. 12. recen. & in Romana seu Vrbeuetana succession. 2. Ianuar. 1658. coram R. P. D. Albergato post prin.*

9 Quod verò stante d. statuto, quod filij positi in conditione censeantur vocati illi dicuntur vocati, tam per vulgarem, quam per fideicommissariam, vt tradunt *Fenzon. ad stat. Vrb. d. cap. 142. num. 15. & Fusar. de subst. quæst. 438. num. 14.* qui alios dant concordantes.

10 Quid verò dicendum sit si sit caducatus gradus paternus, an filij in conditione positi consequi debeant relictum patri videas *Fusar. de subst. quæst. 439. per tot.*

11 Et filiorum appellatione in conditione positorum venire etiam fœminas scribit *Fenzon. in d. cap. 142. num. 9.* vbi hoc ampliat etiam si Testator posuisset in conditione filius masculus declarando, vt ibi per eum, in quam opinionem inclinat *D. Deluca relatis contrariis in d. tom. 10. in tit. de fideicom. discur. 147. n. 9.*

12 Filij in conditione positi quando sunt vocati a statuto, vt hic solum censentur vocati ad portione parentum *Andreol. controu. 138. num. 25. Fenzon. ad stat. Vrb. d. cap. 142. nu. 6. Fusar. de subst. quæst. 440. num. 1.* vbi testatur de receptiori opinione *& num. 23. Rota apud Greg. XV. decis. 337. in prin. & apud Merlin. de pignor. decis. 77. num. 2.*

13 Quod tamen non habet locum quando portio cohæredis per eius prædecedentiam peruenit ad patrem, quia tunc dicuntur vocati etiam ad portionem patruorum, vt not. *Fenzon. in d. cap. 142. num. 8. Fusar. d. quæst. 440. num. 16. D. Deluca in d. tit. de fideic. discur. 78. num. 6. & discur. 79. nu. 3. Rota apud Greg. XV. d. decis 337. num. 3.* Maximè stantibus coniecturis, ex quibus censentur vocati etiam ad portionem patruorum, *Fenzon. d. cap. 142. num. 7. D. Deluca in d. tit de fideicom. discur. 77. num. 5 & discur. 78. num. 5. Rota apud Greg. XV. d. decis. 337. & apud Merlin. de pignor. d. decis. 77. num. 2.*

14 Statutum supradictum habet locum non solum in descendentibus, sed etiam in transuersalibus, *Fenzon ad stat. Vrb. d. cap. 142. num. 11. Adden. ad Greg. XV. decis. 575. num. 10.* qui plures re-
15 ferunt *Rota Rom.* decisiones, & habet locum etiam quando filij sunt positi in conditione in contractibus, vt not. *Fenzon. ad d. cap. 142. num. 14. Hodier. ad Surd. decis. 162. in fin. & Rota decis. 114 num. 4. par. 7. rec D. Deluca in d. tit. de fideic.*
16 *discur. 80. num. 7.* vbi de veriori, secus cessante statuto; quia tunc in contractibus non dicuntur vocati, vt not. *Caretr. var. resol. lib. 1. cap. 1. nu. 101. & seq.* latè *Cancer. resol. 91. num. 11. & seq.*
17 plenè *Andreol. contro. 240. num. 9.* qui alios dat concordantes, & d. statutum habet locum etiam in bonis, quæ sunt extra territorium statuentium *Adden. ad Burat. decis. 385. in fin. Rota decis. 338. nu. 3. par. 12. rec.* licèt contrarium teneat *Fenzo. ad d. cap. 142. num. 17.*

18 Addo pro complemento, quod d. statutum quod filij censeantur vocati continet nudam præsumptionem, quæ cessat ex fortioribus coniecturis, vt probat *D. Deluca in d. tit. de fideicom. discurs. 80. numer. 9. qui num. sequent.* refert coniecturas facientes cessare d. dispositionem statuti.

19 Pro vt noluj omittere, quod *cons. Oldr. 21.* non habet locum quando filij positi in conditione sunt vocati, vt in terminis huius statuti, vt post *Deci. & Decian.* per eum relatos firmat *Sperell. decis. 151. num. 12. par. 2.*

DE FILIIS LEGITIMATIS *Rubrica LXIV.*

NOn liceat habenti Filios legitimatos, in Testamento, vel quauis alia vltima Voluntate eisdem Filijs legitimatis, & cuicunque ipsorum relinquere plusquam vni, ex legitimis Filijs, vel Nepotibus, aut Pronepotibus per rectam Masculinam lineam descendentibus, cui minus relictum sit.

Si verò dicto Testatori Filia legitima, & naturalis superesset, seu Frater Carnalis coniunctus ex vtroque Parente, vel ex Patre tantum; siue Nepotes ex Fratre prædicto, tunc non possit idem Testator eisdem legitimatis, etsi plenissimam legitimationem habuerint, nisi medietatem suorum bonorum relinquere; Sicut etiam ab intestato, modo, & forma prædicta succedere valeant.

SVMMARIVM.

1 *Legitimatio quando dicatur plena, plenior, & plenissima.*

2 *Legitimatio fit per subsequens matrimonium, per oblationem Curiæ, & per rescriptum Principis.*

3 *Filius legitimatus quo ad successionem non differt a legitimo.*

Itaut ipse excludat etiam substitutum, nu. 4.

Fallit si Testator esset persona nobilis, & in dignitate constitutus, num. 5.

Et succedit æqualiter cum filiis legitimis, & naturalibus, num. 6.

7 *Filio legitimato debetur etiam legitima.*

Fallit si legitimatio sit facta cum clausula sine præiudicio venientium ab intestato, n. 8.

9 *Statutum loquens de vltima voluntate non comprehendit dispositionem patris factam inter viuos.*

ANNO-

ANNOTATIO.

1 PLenissima legitimatio, de qua fit mẽtio in hoc statuto dicitur quæ fit per subsequens matrimonium, plenior quæ est in Pontifice dispensante super radice matrimonij, & plena quæ fit per Principem laicum, vt post *Bursat. cons.* 1. *num.* 29 *& Petr. de fideicom. quæst.* 11. *sub num.* 239. per eum relatos not. *Fenzon. ad stat. Vrb. lib.* 1. *cap.* 144. *num.* 12.

2 Legitimatio verò fit tripliciter primò per subsequens matrimonium, secundò per oblationem Curiæ, & tertiò per rescriptum Principis, *Fenzon. d. cap.* 144. *num.* 1. vbi dicit, legitimationem per oblatione Curiæ iuisse in desuetudinem, & eius loco successisse legitimationem per statutum, vt ibi per eum, concordat *Card. Tusc. pract. concl. littera L. concl.* 228. *num.* 1. *& seq.* vbi ponit alios modos, per quos filij legitimantur, vt ibi per eum.

3 Legitimatus filius quò ad successionem non differt a legitimo, *Paris. cons.* 1. *nu.* 52. *& cons.* 8. *num.* 7. *lib.* 2. *Rolan. cons.* 67. *num.* 17. 18. *& seq. vol.* 3. *Marta de succes. legal. par.* 1. *quæst.* 18. *atr.* 1.
4 *num.* 2. *& seq.* Ita vt legitimatus per rescriptum Principis, & per subsequens matrimonium excludat substitutum sub illa conditione si decesserit sine filijs legitimis, & naturalibus, vt voluerunt *Rolan. cons.* 67. *num.* 1. *& seq. lib.* 3. *Fusar. de subst. quæst.* 407. *sub num.* 17. vbi dicit hanc opinionem sequendam esse in consulendo, & iudicando, *& quæst.* 408. *num.* 1. vbi dicit, hanc esse receptam omnium sententiam, *& Marta de succes. legal. par.* 1. *quæst.* 18. *art.* 9. *num.* 1. *& seq. & Rota apud*
5 *Merlin. de pignor. decis.* 77. *num.* 5. *& seq.* Nisi Testator esset nobilis, & in aliqua dignitate constitutus, *Rolan. d. cons.* 67. *num.* 1. *& sequen. Card. Mant. de coniect. lib.* 11. *tit.* 10. *num.* 33. *& sequen.* plenè *Fusar. de subst. d. quæst.* 407. *num.* 44. Quod tamen non placet *Rotæ d. decis.* 77. *num.* 5. quando legitimatio est facta in forma amplissima, vt
6 ibi per eam, Et succedit æqualiter vna cum filijs legitimis, & naturalibus eius patri *Rolan. d. cons.* 67. *num.* 21. *lib.* 3. *Marta de success. legal. quæst.* 18. *art.* 1. *num.* 3. *&* 4. *Buttigl. de succes. Theor.* 9. *n.* 3.
7 Et ei debetur legitima in bonis patri sicuti debetur filio legitimo, & naturali vt latè firmat *Merli. de legit. lib.* 1. *tit.* 2. *quæst.* 8. *num.* 9. *Card. Manti. de coniect. lib.* 11. *tit.* 10. *nu.* 29. *& Andreol. contr.* 153. *num.* 1. vbi plures dat concordantes, & contra Testamentum patris habet eadem remedia, quæ habent filij legitimi, naturales, vt not. *Rolan. d. cons.* 67. *num.* 22. *lib.* 3. *Merlin. de legit. d. qu.* 8. *num.* 8. *& Rota decis.* 653. *num.* 2. *par.* 1 *rec.*
8 Nisi tamen fuerit legitimatus cum Clausula *sinè præiudicio venientium ab intestato*, quia tunc ei non debetur legitima, nec succedit ab intestato, & cessant supradicta, vt latè comprobat *Merlin. de legit. d. lib.* 1. *tit.* 2. *quæst.* 8. *num.* 15. *& sequen. D. Deluca in d. tom.* 11. *in tit. de succes. ab intest. discur.* 28. *num.* 2. & plenissimè probat *Rota in Romana de Bonellis* 24. *Ianuar.* 1635. *coram R. P. D. Ghisilerio post princ.* vbi dicit, quod neque potest contratabulare, & quod non succedit, nisi in eo quod pater ei relinquit, vt ibi per eam.

De hoc statuto prohibente patri habenti filios legitimatos eis relinquere in testamento, vel in alia vltima voluntate plusquam vni ex filijs legitimis, vel nepotibus, cui minus relictum sit, mentionem facit *Illustris. D. Deluca in Teatr. verit. & iust. tom.* 9. *in tit. de testam. discur.* 52. *num.* 3. *& seq.* qui num. 14. *& seq.* dicit, d. statutum loquens
9 de vltima voluntate non compræhendere dispositionem patris factam ad fauorem filij legitimati inter viuos, maximè stante iuramento, quod non compræhenditur sub dicto statuto, & alia ad materiam dict. statuti, quæ vide ibi per eum.

DE FILIIS ILLEGITIMIS. Rubrica LXV.

SI quis Filios legitimos, & naturales, seu Nepotes, & Pronepotes ex eis per rectam lineam Masculinam descendentes non habeat, liceat ei Filijs suis naturalibus, Spurijs, seu quomolibet illegitimis pro substentatione illorum medietatem bonorum suorum in vltima Voluntate relinquere. Si verò legitimi, & naturales Filij, Nepotes, vel Pronepotes supersint liceat vnciam vnam totius hæreditatis vnicuiquè relinquere, dummodo tale relictum propter numerum Filiorum naturalium Quadrantem non excedat.

SVMMARIVM

1 *Filii naturales stantibus legitimis ex testamento non possunt capere nisi vnciam.*
Legitimis vero cessantibus totum capere possunt, num. 2.
Contra tamen testamentũ venire non possunt, n. 3.
Ab intestato vero stantibus legitimis capiunt vnciam, vel alimenta, num. 4.
Illis vero deficientibus succedunt in duabus vnciis, num. 5.
6 *Filiis naturalibus non debetur legitima, neque querela contra testamentum.*
Filii verò naturales qui dicantur, num. 7.
8 *Filii spurii patri non succedunt neque ex testamento neque ab intestato.*
Etiam non extantibus filiis legittimis, n. 9.
eis tamen pater tenetur præstare alimenta, & dotem, num. 10.
Itaut pro d. quantitate substineatur legatum eis factum, num. 11.
12 *Filii an præsumantur naturales, vel spurii remissiuè.*

ANNOTATIO.

1 QVod stantibus filijs legitimis filij naturales ex testamento non possint capere nisi vnciam de illius hæreditate, vt disponitur in hoc statuto, itaut si vltra vnciam pater eis relinquat totum applicetur cæteris filijs legitimis tradunt *Pereg. de iure fisc. lib. 3. tit. 18. num. 1. & seq. Merlin. de legit. lib. 1. tit. 2. quæst. 4. in prin. & Marta de success. legal. part. 1. quæst. 16.*
2 *art. 1. sub num. 7.* Cessantibus verò filijs legitimis totum de iure communi capere possunt, vt not. *Peregr. in d. tit. 18. nu. 19. Merlin. de legit. in d. quæst. 4. num. 9. Marta d. art. 1. sub num. 7. & Rota in Rom.*
3 *legitt. 22. Maij 1643. coram R. P. D. Peuting.* licet contra voluntatem patris, & contra illius testamentum nihil capere possint, vt post *Bart. Bald. Ias. Socci. Alexand. Paleot. Lud. de Sard.* & alios per eum adductos not. *Mart. d. art. 1. num. 7.*
4 Ab intestato verò ex tantibus filijs legitimis naturales capiunt vnciam, vel alimenta, *Fusar. de subst. quæst. 125. num. 6. Merlin. in d. quæst. 4. nu. 1. vers. Ab intestato &c. Marta de success. legal. par. 1. quæst. 16. art. 1. num. 3. & Rota apud Merlin. de*
5 *legit. decis. 125. num. 5.* Eis autem deficientibus succedunt in duabus vncijs *Peregr. d. tit. 18. in prin. Merlin. in d. quæst. 4. num. 1.* vbi dicit, prædicta procedere cessantibus etiam accendentibus, & vxore, vt ibi per eum, *Marta in d. art. 1. num. 4.*
6 Legitima autem eis non debetur, neque querela aduersus Patris testamentum, *Pereg. de iure fisc. d. tit. 18. num. 24. & in tract. de fideic. art. 16. num. 40. Crass. de success. §. legitima quæst. 3. nu. 5. Merlin. de legit. d. quæst. 4. num. 2.* vbi plures dat concordantes.
7 Filij autem naturales, ad declarationem statuti nostri, dicuntur qui ex concubina nati sunt, cũ qua matrimonium contrahi potuerit, vnica, & domi retenta in schemate concubinæ ad liberos suscipiendos, itaut deficientibus d. conditionibus filij ex ea nati non dicantur naturales, vt declarant *Choner. de publ. concub. in verb. concubinam dimittat Car. Paleot. de not. & spur. cap. 12. nu. 3. & Marta de success. par. 1. quæst. 16. art. 1. num. 1.* qui autem dicantur spurij vide *Merlin. de legit. lib. 1. tit. 2. quæst. 5. num. 1. & seq.*
8 Filij autem spurij patri non succedunt neque ex testamento, neque ab intestato, *Merlin. de legit. d. quæst. 5. num. 8. Marta de success. legal. par. 1. quæst. 16. art. 1. num. 15. & seq.* qui dant concor-
9 dantes, etiam non extante legitima sobole, vt post *Castrens. Deci. Mansil. Paleot. Rolan. Capr. Castr. Fulgos. Grat. Barba. Rub. Card. Tusc. Crass.* & alios per eum adductos firmat *Merlin. de legit. d. quæst. 5. sub num. 8.*
10 Tenetur tamen pater d. filijs spurijs præstare alimenta, & dotem de æquitate canonica, vt trádunt *Car. Mantic. de coniect. lib. 8. tit. 5. nu. 12. Surd. de alim. tit. 1. quæst. 10. num. 5. & seq.* latè *Merlin. de legit. lib. 1. tit. 2. quæst. 5. num. 21. & seq.* & latius *Lucid. de illeg. cleric. & regul. cap. 15. n. 1. & plurib. sequen.* vbi dicit, nulla lege d. alimenta, & dotem filijs spurijs auferri posse, vt ibi per eũ, benè *D. Delaca tom. 6. in tit. de dote d. script. 142.*
11 *num. 30.* Ita vt prod. quantitate dotis & alimentorum substineatur legatum eis a patre factum, *Surd. de alimen. d. tit. 1. quæst. 10. num. 10. Galua. consil. 46. num. 22. Merlin. in d. quæst. 5. num. 23.* benè comprobans, & declarans dumodo legatum non sit excessiuum, quia in excessu legatum reuocatur, vt ibi per eum, & limitat, nisi filius habeat vnde viuere possit, & fœmina habeat pro se dotanda, cum quibus pertransit *Marta de success. legal. par. 1. quæst. 16. art. 1. num. 15. & seq.* vbi dicit, patrem non posse in testamento spurijs relinquere, vt ibi per eum.
12 Vtrum verò filij præsumantur naturales, vel spurij plenè declarat *Merlin. de legit. lib. 1. tit. 2. quæst. 5. num. 40. & seq.* ipsum consulas.

DE SVCCESSIONE FRATRVM. Rubr. LXVI.

AD Successionem Fratris ab intestato prædefuncti, Germani Fratres vtrinque coniuncti, illorumq. Filij Masculi in Stirpes simul succedant, exclusa Matre præterquam à legitima, & exclusis etiam Sororibus, & Amitis, dummodo dictæ Sorores, & Amitæ congruè dotatæ existant, vel eas Fratres, & Nepotes congruè dotare parati sint. Si verò supersint Fratres ex Patre tantum, vel eorum Filij Masculi in Stirpes, vt supra simul cum Matre, & Sororibus vtrinque coniunctis, etiam dotatis, vel dotandis, pro virili portione succedant.

SVMMARIVM

1 *Statutum excludens sorores propter fratres dicitur fauorabile.*
Et d. statutum intelligitur de fratribus vtrinquè coniunctis, num. 2.
3 *Legitima reseruata matri est tertia portionis quam caperet ab intestato.*
Contrarium esse trientem hereditatis quam esset habitura ab intestato, n. 4.
5 *Mater excluditur a successione a filio ex vno latere tantum excepta legitima.*
7 *Statutum excludens matrem a successione filii ab intestato non comprehendit filium impuberem qui non potuit testari.*
Contrarium tenent alii plures, n. 8.
6 *Statutum excludens matrem a successione filii illam non excludit à successione filia.*
9 *Statutum excludens matrem a successione non censetur excludere Auum maternum.*
10 *Statutum*

10 *Statutum de successione fratrum non afficit successionem forensium.*
Neque iuuat forenses, num. 11.
12 *Stante d. Statuto Eugubino neptes dicuntur exclusa ab hereditate patrui per filios masculos aliorum fratrum.*
13 *Statutum excludens sorores a successione fratris non illas excludit a successione sororum.*

ANNOTATIO.

1 STatutum predictum excludens sorores propter fratres dicitur fauorabile, vt dicit *Rot. dec. 388. v. 29. par. 5. rec.* & illud fuisse conditum pro conseruatione agnationis ex verbis eiusdem statuti arguit *Fenzon. ad stat. Vrb. lib. 1. cap. 146. num. 14. & Theod. Rube. ad d. cap. 146. num. 2.*
2 *in sing. Rota Rom. tom. 2.* Et d. statutum intelligitur de fratribus vtrinquè coniunctis, non autem de vterinis tantum, vt in eo habetur, vt post *Bald. Socci. & Brun.* per eam relatos firmat *Rota decis. 502. num. 3. & 4. par. 4. rec. tom. 2. & decis. 563. num. 1. par. 1. rec. & decis. 461. num. 6. & 7. par. 2. rec.*
3 Quod verò legittima matris reseruata hic per statutum sit tertia illius portionis, quam capit ab intestato, non autem totius hæreditatis tradunt *Marescot. var. resol. lib. 1. cap. 10. & Merlin. de legit. lib. 1. tit. 4. q. 7. n. 24.* qui dāt concordantes.
4 Contrarium verò imo legittimam matris esse trientem totius hæreditatis quam habitura esset ab intestato voluerunt *Fenzon. ad stat. Vrb. d. cap. 146. num. 12. Theod. Rub. in Sing. Rot. Rom. tom. 2. ad stat. cap. 146. num. 12. Illustris. D. meus Deluca in Theat. verit. & iust. tom. 9. in tit. de legit. discur. 10. num. 27. & Rota in Roman. de Bonellis 24. Ianuar. 1635. post prin. coram R. P. D. Ghisilerio.*
5 Mater autem quod excludatur a successione a filio coniuncto ex vno latere tantum excepta legittima, nisi statutum contrarium disponat, vt in casu nostro not. *Menoch. cons. 187. lib. 2. ferè per tot. Surd. cons. 85. 10. lib. 1. Merlin. de legitt. lib. 1. tit. 4. quæst. 7. num. 20. & Hodier. ad Surd. decis. 239. num. 5.*
6 Statutum vero supradictum excludēs matrem a successione filij non excludit illum a successione filiæ, vt post *Corn. Ceph. Decian. Menoch. Hond. et Car. Mantic.* per eum relatos firmat *Merlin. de legit. lib. 3. tit. 1. quæst. 27. num. 6. et seq* vbi hanc opinionem dicit veram esse, & communem *Rot. decis. 125. num. 19. et seq. par. 2. diuer.* Licet contrariam opinionem tueatur *Hodier. ad Surd. decis. 9. num. 37. et seq.*
7 Pari modo statutum supradictum excluders matrem a successione filii ab intestato non compræhendit successionem filii impuberis; qui non potuit testari, vt firmant *Eugenic. cons. 5. num. 23. lib. 1 Hond. cons. 5. num. 50. lib. 1. Mascard. de gener. stat. interp. concl. 3. num. 13. et Andr. col. contr. 330. per tot.* latè comprobans.
8 Contrariam tamen opinionem imo statutum habere locum etiam in intestabilibus tenuerunt *Caren. Resol. 58. num 7.* vbi testatur de receptissima opinione *Altogr. cons. 76. num. 18. lib. 1* qui testatur de communi *Redenas. cons. 22. cum duobus cons. seq. Merlin. controu. foren. cent. 2. cap. 12. num. 19. et seq. D. Deluca tom. 11. in tit. de succes. abintest. discur. 7. num. 5. et seq.* cum quibus pertransit *Rota decis. 349. num. 35. par. 6. rec. et apud Card. Celsum decis. 125. num. 13. et seq.*
9 Quod vero d. statutum excludens matrem a successionem non censeatur excludere Auum maternum post *Bart. Bald. Io. Andr. Ricard. Malombr. Fulgos. Angel. Andr. Sicul. et Capr.* per eum adductos firmat *Marta de succes. legal. par. 2. quæst. 5. art. 3. num. 6. et seq.* vbi testatur de veriori opinione, licet contrarium tenuerint *Peregr. cons. 14. lib. 5.* & alii relati per *Mart. vbi supra num. 5.*
10 Addo prædictis quod d. statutum de successione fratrum non afficit successionem forensium licet eorum bona sint in loco statuti, vt docent *Fenzon. ad stat. Vrb. d. cap. 146. num. 13. et Theod. Rube. in sing. Rot. Rom. tom. 2. ad d. cap. 146. nu-*
11 *mer. 14.* vbi dant concordantes, prout neque iuuat forenses, *Rota apud Merlin. decis. 471. num. 33. et in Ferrarien. de Tassin. 18. Martij 1629. coram R. P. D. Pirouano.*
12 Stante hoc statuto neptes dicuntur exclusæ ab hæreditate patrui per filius masculus aliorum fratrum, & sic nepotibus secundum *Fenzon. ad dict. cap. 146. numer. 4. et Theodor. Rubeu. in Sing. Rot. Rom. ad d. cap. 146. num. 15.* & ita fuit sententiatum in Ciuitate Eugubii per D. Prætorem de anno 1655. 3. Iulii per acta D. Trombetti, licet contrarium tueatur *Altogr. pro neptibus cons. 64. vol. 1. per tot.*
13 Quod vero d. statutum excludens sorores à successione fratris non illas excludat a successione sororum firmauit latè *Rota apud Merlin. decis. 471. per tot.* quæ loquitur in terminis *Statuti Vrbis 146.* præseruat autem in specie hoc statutum nostrum *num. 33.* videas ibi, & de *d. decisione* mentionem facit *Theod. Rub. ad d. cap. 146. num. 6. in sing. Rota Rom. tom. 2.*

DE DIVISIONE RERVM COMMVNIVM. *Rubrica LXVII.*

QVilibet habens societatem, siue bona cum aliquo Communia, possit illorum diuisionem petere, & partem sibi assignari, & Constito Iudici de Communione, si res diuisionem patiatur; pronunciare debeat Diuisioni locum esse, & mandet eligi Peritos Agrimensores, & Æstimatores secundum rei quantitatem, & ipse loco cessantis eligat, qui portiones facere debeant; Et deinde Iudex Peritorum relatione habita, si Partes aliter concordes non sint, Sorte immissa, Portiones ipsas

diuisas

diuisas Singulis, diebus feriatis non obstantibus, adiudicet: Quam diuisionem volumus etiam per Minores, & Pupillos, & eorum nomine à legitimis Personis fieri posse, prout melius, & vtilius visum fuerit. Si vero res communis Commodam diuisionem non patiatur, Iudex mandet poni Partium de Re, & Pretio, & si Partes dissentiant, Questio, sorte vt supra, dirimatur. Si quis autem negauerit rem esse communem, & probetur, incurrat Pœnam xxv. librarum.

SVMMARIVM.

1 *Nemo cogitur stare in communione.*
Itaut diuisio per Testatorem perpetuo prohiberi non possit, num. 2.
Nequè valeat pactum de stando in perpetua communione, num. 3.
Nequè ius petendi diuisionem præscribatur, num. 4.
5 *Diuisioni vt sit locus est probandum dominium, & communio bonorum.*
6 *Diuisionis facienda modus remittitur arbitrio Iudicis.*
7 *Diuisio inter fratres an sit facienda per maiorem data electione minori.*
8 *Minor non potest prouocare ad diuisionem.*
Fallit si socius esset rixosus, num. 9.
Et si diuisio minori esset euidenter vtilis, numer. 10.
Fallit etiam si minor prouocetur ad diuisionem a maiori, num. 11.
12 *Communi diuidendo iudicium datur etiam si neuter possideat.*
13 *Diuisio rescinditur si adsit læsio vltra dimidiam.*
Si tamen facta per arbitros sufficit læsio in sexta parte, num. 14.
Rescinditur etiam si sit facta per errorem, n. 15.
16 *Diuisio si commodè fieri non potest deuenitur ad æstimationem,*
Præfertur tamen habens maiorem partem in re communi, num. 17.
Quod verò res commodè diuidi non possit non præsumitur, num. 18.
19 *Diuisio quomodo sit facienda cum eo, qui habet rem contiguam rei diuidendæ.*

ANNOTATIO.

PRudenter quidem dispositum fuit in hoc statuto, quod quilibet habens rem communem cum alio possit petere illius diuisionem,
1 cum nemo teneatur stare in communione, dum illa parit discordias, vt tradunt *Fenzon. ad Stat. Vrb. cap. 101. lib. 1. in fin. D. Torre de pact. futur. succes.*
2 *lib. 3. cap. 10. num. 4.* Itaut diuisio per Testatorem in perpetuum non possit prohiberi, sed solum ad tempus, *Michal. de fratr. par. 2. cap. 43. per tot. D. Torre de pact. futur. succes. lib. 1. cap. 18. num. 35. D. Deluca in Theat. verit. & iusti. tom. 9. in tit. de testam. discur. 71. num. 7. & Rota decis.*
3 *241. num. 33. par. 5. rec.* Neque valeat pactum inter fratres de stando in communione in perpetuum *Torre de pact. futur. success. lib. 3. cap. 10. num. 22. Rota apud eum decis. 170. num. 4.* Et ius
4 petendi diuisionem nequè per longissimum tempus præscribatur inter eos, qui rem possident in communi; vt post *Bart. Bald. Ang. Bertran. Ias. & Curt. Seni.* per eum relatos firmat *Crau. cons. 60. in prin.* nisi tamen diuisio fuisset petita. *Rota apud Card. Etchium decis. 6. num. 26.*
5 Diuisioni autem faciendæ non est locus, nisi probato dominio, & communione. *l. 1. ff. commu. diuid. Fenzon. ad stat. Vrb. cap. 101. in prin. lib. 1. Rota apud Merlin. de pignor. decis. 77. numer. 1.*
Diuisio bonorum in hoc Statuto licet mandetur
6 fieri per Æstimatores, & Agrimensores, modus autem illam faciendi de iure remittitur arbitrio Iudicis, qui attenta facti, & personarum qualitate, id arbitrabitur, vt tradunt *Menoch. de arbitr. casu 123. num. 1.* benè *Michal. de fratr. par. 3. cap. 38. num. 15.* qui *num. 18.* dicit illam faciendam esse ex bono, & æquo, vt ibi
7 per eum. Vtrum verò diuisio inter fratres sit facienda per maiorem, & electio sit danda minori in iure est satis controuersum, cum partem affirmatiuam teneant quamplures Doctores relati per *Tiraq. de iure primog. quæst. 60. numer. 3. per Simoncel. de decret. lib. 2. tit. 4. inspect. 2. numer. 34.* quam opinionem latè tuetur *Gert. Spin. cons. 88. num. 4. & seq.* qui testatur, ita seruari de consuetudine, Contrarium tamen firmant *Simoncell. in d. tit. 4. num. 36.* qui plures dat concordantes, *Michal. de fratr. d. par. 3. cap. 38. num. 19. & seq.* distinguit *Fachin. controu. iur. lib. 6. cap. 37.* inter forum Cesaris, & Pontificium.
Dum vero in hoc statuto mandatur, Minores posse prouocare ad diuisionem in hoc corrigitur
8 ius commune, cum minor non possit socium ad diuisionem prouocare sine legitima causa, vt not. *Menoch. de arbitr. casu 171. num. 34. Simoncel. de Decret. lib. 2. tit. 4. num. 16. vers. Superiori &c. & Michal. de fratr. par. 3. cap. 38. num. 1. &*
9 *seq.* Nisi tamen socius esset rixosus, & dicit paret bona communia *Menoch. d. casu 171. num. 36. Simoncel. loco proximè citato, & Michal. d. cap. 38.*
10 *num. 2.* Vel nisi diuisio minori esset euidenter vtilis, & communio damnosa, vt post *Menoch. Crau. Gabr. & Simoncel.* per eum relatos firmat
11 *Michal. in d. cap. 38. num. 6.* Si tamen minor prouocaretur ad diuisionem per maiorem tenetur diuidere, vt docent *Simoncel. vbi supra num. 23. & seq. Menoch. d. casu 171. num. 36. & Michal. de fratr. dict. cap. 38. num. 9.* vbi alios dat concordantes.
12 Iudicium autem communi diuidendo datur etiam si neuter possideat *l. pen. ff. commu. diuid.* & not. *Fenzon ad stat. Vrb. lib. 1. cap. 101. num. 12.*
13 Addo prædictis, quod diuisio rescinditur non solum quando in ea adest læsio vltra dimidiam. *Bald. cons. 91. num. 1. par. 2. Gabr. commu. conclus. de empt. & vendit. conclus. 1. num. 25. Rota apud*
14 *Greg. XV. decis. 496. num. 7.* Si sit facta inter partes, quia si sit facta per arbitros, vel iudicialiter sufficere

sufficere læsionem in sexta parte voluit *Ciriac.*
15 *contro. 325. num. 28.* Sed etiam rescinditur quando est facta per errorem, cum lex non admittat, quod vni plusquam alteri tradatur, vt not. *Gerg. Iuni. cons. 26. num. 6. & seq. lib. 1. Mangil. de euict. quæst. 116. per tot. & Rota decis. 600. num. 1. par. 5. rec. lib. 2. & decis. 148. num. 3. par. 11. & decis. 313. num. 11. par. 13. rec.*

16 Si autem diuisio commodè fieri non possit est deueniendum ad æstimationem *Michal. de fratr. par. 3. cap. 38. num. 22. & seq.* vbi dat concor-
17 dantes, & si omnes æstimationum præstare velint præfertur habens maiorē partem in re communi *Petr. de Vbal. de duob. fratr. par. 11. num. 19.*
18 *Michal. d. cap. 38. num. 24.* Quod verò res commodè diuidi non possit non præsumitur, sed est probandum per asserentem *Post. de subhast. inspect. 28. num. 54. Rota apud eum decis. 40. num. 2.*

19 Si vero diuidatur domus, vel fundus iuxta quem habeo aliam domum, vel fundum mihi est assignanda pars adhærens d. domui, vel fundo. *Capic. decis. 43. per tot. Fabr. de Societ art. 39. Michal. de fratr. par. 3. d. cap. 38. num. 25. Ciriac. controu. 117. num. 7.*

DE VENDITIONE RERVM COMMVNIVM.
Rubrica LXVIII.

SI quis habeat rem aliquam cum altero Communem, si partem suam vendere velit, teneatur Consortem requirere, si velit suam partem emere pro iusto pretio ponendo per duos homines communiter à Partibus eligendos; Et si requisitus cessauerit per dies octo à die Interpellationis numerandos declarare, & se obligare in forma Iuris valida, possit ipse requirens portionem suam cuicunque alteri liberè vendere.

SVMMARIVM.

1 *Consorti competit ius retractus.*
Contrarium tenent alij plures, num. 2.
Consors verò quis dicatur remissiuè. num. 3.

ANNOTATIO.

CVm magna æquitate statutum fuit, quod habens rem communem cum alio si velit illam vendere teneatur requirere consortem, an velit illam emere, cum non desint Doctores inhærentes d. æquitati, qui volunt,
1 quod consorti competat ius retractus, inter quos fuerunt *Surd. cons. 41. num. 12. lib. 1. Gratian. discep. foren. cap. 526. num. 2. & seq. & cap. 545. num. 4. part. 1. & cap. 842. num. 12. & seq. par. 5. & Rota decis. 2. num. 1. apud Merlin. de pignor.*

2 Licet contrarium imò ratione communionis, & consortij ius retractus non competere latè tueatur *Rota decis. 417. par. 12. per tot. in recen.* vbi dat concordantes, & contraria refellit.

3 Consors vero in hac materia quis dicatur tradunt *Gratian. discept. foren. d. cap. 526. num. . . & decis. 178. num. . . & decis. 303. par. 5. recent.* ipsos consulas.

DE REFECTIONE RERVM COMMVNIVM.
Rubrica LXIX.

HAbens Parietem, Molendinum, Puteum, aut quid simile cum aliquo Commune, possit Consortem cogere, si res reparatione, aut refectione indigeat, ad contribuendum pro rata, & Iudex summariè cessantem Iuris, & facti remedijs compellat: Quod si facta interpellatione, Socius reparationi contribuere recusauerit, elapso bimestri, omni iure priuetur, ac interim, si Res communis moram non patiatur, per Instantem refici, & reaptari possit.

SVMMARIVM.

1 *Socius recusante socio potest reficere rem communem, & acquirit partem socij nisi ille intra quadrimestre pretium restituat.*
2 *Refectio præsumitur facta per socium nomine communi.*
3 *Domus si habeat plura solaria quomodo sit reficienda per dominum Superiorem, & inferiorem, n. 4.*
Reficiens partem inferiorem non potest repetere expensas a domino partis Superioris, num. 5.
Habens verò partem Superiorem an possit cogere habentem partem inferiorem ad reficiendum, num. 6.
7 *Refectio muri communis quomodo sit facienda remissiuè.*

ANNO-

ANNOTATIO.

STatutum supradictum quod habens
rem communem indigentem refe-
ctione possit cogere consortem ad
contribuendum pro rata concor-
dat cum dispositione iuris com-
munis, quod disponitur, quod so-
cio recusante reficere rem com-
1 munem potest socius illam reficere propriis ex-
pensis, & acquirit dominium partis ipsius socij,
si ille intra quatuor menses non satisfacit, vt
not. *Capoll. de seruit. vrb. prad. cap. 59. num. 8. Fen-
zon. ad stat. Vrb. lib. 1. cap.* 108. *num.* 1. vbi dicit,
hanc dispositionem habere locum tam in ædifi-
ciis rusticis, quam vrbanis, vt ibi per eum; &
2 *Michal. de fratr. par. 3. cap. 35. num. 9.* Refectio
autem præsumitur facta per socium nomine
communi *Capoll. d. cap. 59. num. 10. Fenzon. in d.
cap. 108. nu. 3.* vbi dicit, bonum esse protestatore
reficientem, quod expendit animo rehabendi a
socio, vt ibi per eum.
3 Habens autem domum cum pluribus solariis,
dominus superior tenetur reficere tutum, & do-
minus inferior partem inferiorem, solarium ve-
ro medium refici debet communibus expensis ex
stat. Mediol. *Carp. ad stat. Mediol. lib. 2. cap. 347.
per tot.* quod declarat *Andreol. in additt. ad Capol.
4 fol. mihi* 246. Licet contrarium, quod habens
partem domus inferiorem si corruat teneatur
illam reficere, vt habens partem superiorem
possit reficere partem suam cessante seruitute
post *Corn. Vegg. Carpan. Adden. ad Neapod.* & alios
per eum relatos firmat *Andreol. contro. 217. num.
8. & in d. additt. ad Capoll. fol. 246. col. 2.* vbi
etiam quærit an dominus partis Superioris pos-
sit reficere fundamenta ruinam minantia sine li-
centia domini partis inferioris, *Michal. de fratr.
par. 3. cap. 36. num. 47.*
5 Reficiens verò partem inferiorem non potest
repetere expensas a domino partis superioris, li-
cet sit ei vtile, cum dicatur reficere partem
suam, vt tradit *Michal. de fratr. par. 3. cap. 35.
num. 10. & cap. 36. num. 49.*
6 Si tamen pluuat habens partem superiorem an
possit cogi per habentem partem inferiorem ad
refectionem, vide *Capoll. de seru. vrb. præd. num.
41. num. 7. & Adden. ad Mazzol. cons. 80. num. 7.*
7 Et quomodo sit facienda refectio in muro com-
muni vide *Carpan. ad stat. Mediol. lib. 2. cap. 341.
per tot.*

DE NOVI OPERIS NVNCIATIONE. *Rubrica LXX.*

SI quis nouum Opus ædificanti nunciauerit, siue prohibuerit, Nunciatus satisdationem offerat de opere destruendo in euentum in quem constiterit eum iniuste ædificasse. Quòd si Nuncians dictam satisdationem recipere noluerit, statuatur à Iudice terminus octo dierum vtilium vtrique parti ad docendum de iure suo: Et si Actor infra dictum tempus plenè non probauerit, Reus ad cautionem prædictam admittatur, & in causa ad vlteriora procedatur: Et Nuncians in Casum Succumbentiæ ad omnia damna, & expensas in Sententia Absolutoria per Iudicem denunciato condemnetur.

SVMMARIVM.

1 *Interdictum noui operis pro quo opere detur.*
2 *Nunciatio noui operis potest fieri domino, fabris, & die feriata.*
3 *Præceptum noui operis per comparitionem nunciati resoluitur in vim citationis.*
4 *Nouum opus renunciare quilibet potest, si illud fiat in loco publico.*
5 *Cautio per nunciatū quando sit præstanda, n. 6. & 7.*
8 *Cautio præstanda per nunciatum est danda cum idoneo fideiussore.*
9 *Nunciare nouum opus non potest conductor, colonus, & inquilinus.*
10 *Ædificiū factum post inhibitionem est destruendū.*
11 *Nuncians nouum opus si succumbat est condemnandus in expensis.*

ANNOTATIO.

1 INterdictum noui operis datur pro opere non
perfecto, si verò opus est perfectum, & opus
factum fuit clam, datur interdictum Quod vi,
aut clam, & si est factum palam datur interdi-
ctum vti possidetis, vt opus destruatur. *l. 1. §. 1. ff.
de noui. oper. nunci. & ibi Bart. & communiter Doct.
l. de pupillo. 5. §. nunciationem ff. eod. tit.* & benè
declarant *Ant. Gomez ad leg. 46. Taur. num. 20.
& seq. & Carpan. ad stat. Mediol. cap. 340. nu. 6. lib. 2.*
2 Nunciatio autem noui operis potest fieri do-
mino, fabris, in die feriata, & not. *Ant. Gomez.
ad d. l. 46. Taur. num. 28. & seq. & Carpan. in d.
3 cap. 340. num. 3, 2. & seq.* Præceptum autem de
noui operis nunciatione per comparitionem
nunciati resolui in vim simplicis citationis post
Ang. Ias. & Alex. per eum adductos firmat *Fen-
zon. ad stat. Vrb. lib. 1. cap. 148. num. 2.*
4 Si ædificatur in loco publico quilibet de popu-
lo admittitur ad nunciandum, secus si in agro
Communitatis, quia tunc denunciat solum qui
habet ab ea mandatum. *l. in prouinciali 3. §. sia.
cum l. seq. ff. de noui. oper. nunciat. l. muliet. 3. ff.
quod cuiusq. vniu. nom. l. 2. §. hoc interdictum ff. ne
quid in loco pub.* & not. *Ant. Gomez ad d. l. 46.
Taur. num. 30.* Tria vero remedia, per quæ quis
potest ædificare statim non obstante nunciatio-
ne etiam si nuncians recuset recipere satisdatio-
nem

nem docet *Ant. Gomez in d.l.46.Taur. n.36 et seq.*
5 Cautio verò de qua in hoc statuto præstatur ab eo, qui iam incohauit ædificium, & vult illud perficere, nam si est ei nunciatum, quod non ædificet poterit opus iam incohatum continuare vsquè ad finem præstita per eum hanc cautione de demoliendo opere in casu succumbentiæ, *l. non solum 8. §. sciendum, & l. prætor ait 20. §. deinde, & §. si quis paratus, ff. de nouo oper. nunc.* cũ alijs relatis per *Pir. Mau. de fideius. par. 1. sect. 3. cap. 15. num. 1. & seq.* vbi dicit, quod sufficit sola oblatio d. cautionis, vt nunciatus possit continuare in ædificando, vt habetur etiam in hoc statuto, *& Paul. Rub. de valid. legal. cap. 12.*
6 *num. 117.* Nisi incontinenti nuncians offerat se paratum docere de iure suo, quia tunc nunciatus debet desistere, & non est locus d. cautioni, sed expectandus est de iure communi per tres menses, vt docent *Pir. Maur. d. cap. 15. num. 6. Gratian. discep. foren. cap. 384. per tot. & Sperell.*
7 *decis. 53. num. 13. & seq. par. 1.* Quo termino elapso si actor plenè de iure suo non probauerit nunciatus admittitur ad ædificandum cum dict. cautione de demoliendo, vt not. *Caroc. decis. 19. num. 24. Grat. d. cap. 384. num. 14. & Sperell. d.*
8 *decis. 53. in fin.* Quæ quidem cautio est præstanda per idoneos fideiussores *Fenzon. ad stat. Vrb. d. cap. 148. n. 4. Paul. Rube. de valid. leg. d. c. 12. n. 125.*
9 Addo prædictis quod conductor, Colonus, & Inquilinus non possunt nunciare nouum opus, vt not. *Caroc. de locat. & condu. part. 6. de nou. oper. nunciat. num. 3.* vbi testatur de communi opinione, & plures dat limitationes, prout facit *Carpan. ad stat. Mediol. d. cap. 340. nu. 15. & seq.*
10 Ædificium verò factum post inhibitionem est destruendum, & factum post nunciationem, quod quando habeat locum, & nunciatio possit sperni vide latè per *Paul. Rube. de valid. legal. d. cap. 12. ferè per tot.*
11 Quod verò Nuncians succumbens in iudicio condemnari debeat in expensis, vt disponitur in hoc statuto tradit etiam *Carp. ad d. cap. 340. in fin.*

DE LOCATIONE DOMORVM, ET DE AFFICTV Prædiorum. Rubrica LXXI.

IN Locationibus Domorum, & Affictibus prædiorum Ius petentibus summariè, & sola facti Veritate inspecta administrandum erit, Cum Assignatione termini trium dierum Reo ad probandum solutionem, compensationem, siue pactum aut dilationem aliquam initam inter ipsas Partes, & idem terminus assignetur Actori, si Reus negauerit locationem, siue affictum, qui tamen prorogari possint per Iudicem, negotij, & personarum qualitate inspecta: Quòd si Reus fraudolenter negauerit, & de eis quoquo modo Iudici constet, pœnam XXV. lib. Fisco, & Parti æqualiter applicandam incurrat.

Et quia in Locationibus Prædiorum sæpe solet dubitari super Remissione Pensionis ob Sterilitatem, vel fortuitam tempestatem, Statuimus ad tollendas varias altercationes, atque Interpretum Opiniones, Quod si Conductor probauerit redditus omnes illius anni iuxta currentem valorem Iudicio duorum Peritorum communiter eligendorum, absque eius culpa non excedere duas tertias Partes Pensionis, Remittatur ei Tertia pars Pensionis annuæ, nulla habita ratione Compensationis cum vbertate præcedentis, vel subsequentis annis: Nisi tamen inter ipsas Partes aliter sit conuentum.

Declarantes etiam, quòd omnia bona mobilia inuecta, & illata in Domum conductam, Sicut etiam mobilia, animalia, & fructus existentia, siue existentes in Prædijs conductis, censeantur tacitè, & specialiter obligata Locatori pro pensione sibi debita, in quibus executio fieri possit; Pensio autem soluenda erit per Conductorem in fine cuiuslibet semestris, si aliter inter Partes actum non sit: Conductor verò Domus per mensem ante finem Locationis illam Domino renunciare teneatur, aliàs intelligatur facta reconductio, eo modo, & forma, quibus à principio facta fuit.

SVMMARIVM.

1 *Remissio pensionis fit in contractu locationis ob sterilitatem, vel magnum damnum.*
Damnum verò quale esse debeat est inter Doctores controuersum, num. 2.
3 *Sterilitas in fructibus vt causet remissionem intelligitur de deducto semine, & expensis,*
Licet contrarium teneat Card. Mantic. *nu. 4.*
5 *Remissioni pensionis non est locus stante renunciatione omni legum auxilio.*
Neque si conductor suscepit in se periculum casuum fortuitorum, num. 6.
Licet non intelligatur de nimis insolito, num. 7.

Nequè quando conductor promisit remissionem non petere, num. 8.

Neque stante obligatione Camerali, n. 9.

Et est habenda ratio omnium rerum locatarum vnica locatione, num. 10.

11 *Statutum quod censeatur facta tacita reconductio intelligitur pro prima vice.*

12 *Renunciatio locationis admittitur etiam elapso modico tempore.*

13 *Locator in rebus inuectis quando præferatur pro pensione anterioribus.*

ANNOTATIO.

1 IN contractu locationis, & conductionis præcipuè ob sterilitatem si conductor patiatur magnum damnum certum est, quod est locus remissioni pensionis vti disponitur in hoc statuto, & est tex. *in l. licet 8. C. de locat. & cond. & in cap. propter sterilitatem 3. de locat. & cond.* & tradunt *Caroc. de locat. & conduct. par. 4. in tit. de remiss. merced. quæst. 1. num. 1. & Rota apud Coccin. decis. 422. per tot.*

2 Sed cum maximè controuersum sit inter Doctores quantum esse debeat d. damnum, vt videre est ex ipsis Doctoribus *in d. l. licet, & in d. cap. propter sterilitatem, et per Caroc. in d. tit. de remiss. merced. quæst. 1. num. 1. et seq.* Ideo prouidè statuentes declarauerunt, tunc esse locum remissioni mercedis quando redditus illius anni non excedunt duas tertias partes pensionis soluendæ 3 non habito respectu vbertatis præcedentis, & subsequentis anni, quod ego intelligo deducto semine, & expensis, vt not. *Caroc. in d. tit. de remiss. merced. num. 6.* vbi plures dat concordandantes, *Costa de scien. & ignor. cent. 2. dist. 3. n. 8. & de ratio rata quæst. 10. num. 5. Mascar. de prob. concl. 1340. num. 4. & 5. vol. 3. Ciriac. contro. 151. num. 9. & Rota apud Cocci. decis. 422. num. 5.* licet 4 contrarium quod fructus dicantur non deductis expensis secundum communem vsum loquendi, qui attenditur in statutis dixerit *Card. Mant. de tacit. lib. 2. tit. 5. num. 22. & tit. 8. nu. 8.*

5 Quæ remissio ob sterilitatem non habet locum quando conductor renunciauit omni legum auxilio, *Barbos. de claus. claus. 133. num. 10. Theod. Rub. in singul. Rot. Roman. tom. 2. de claus. claus. 680. num. 6.* qui alios dant concordantes, *Caroc. de locat. & conduc. in d. tit. de remis. mercedis qu. 8. num. 112. Zach. de oblig. camer. quæst. 18 num. 27.*

6 Nequè quando conductor suscepit per pactum in se periculum casuum fortuitorum, *Gail. sing. obseru. lib. 2. obseru. 23. num. 16. Barbos. in d. claus. 133. num. 11.* vbi alios adducit ita sentientes, licet non teneatur de casu nimis insolito, vt post 7 *Silu. Pinel. Ludo. Caroc. Card. Mant. Castill.* & alios per eum relatos scribit *Barbos. in d. claus. 133. nu. 12 & Grat. discep. foren. cap. 534. num. 45. par. 3.*

8 Nequè quando per pactum fuit promissum remissionem non petere, vt post *Alex. cons. 3. num. 1. & seq. lib. 1. & Deci. cons. 552. num. 9.* per eam relatos firmat *Rota in Bononien. pecuniaria, seu affictus 8. Martii 1660. coram R. P. D. Verospio, post princ.*

9 Neque admittitur stante obligatione Camerali *Manc. de turam. par. 4. effect. 228. num. 16. Zach. de oblig. camer. quæst. 18. num. 27. Rota apud eum decis. 42. num. 2. & decis. 11. num. 5.* Maximè si requirat altiorem indaginem, alias secus, vt declarat idem *Zach. ibi. sub num. 27. & Coroc. de locat. in d. tit. de remiss. merced. quæst. 8. num. 114.* in quibus terminis procedere possunt adducta per *Grat. discep. foren. d. cap. 534. num. 40. & seq. & per Ciriac. contro. 513. num. 20. & seq.*

10 In remissione autem mercedis est habenda ratio omnium rerum locatarum vnica locatione, & omnium fructuum, non autem vnius partis, aut vnius speciei fructuum, vt probant *Rim. Iuni. cons 40. num. 11. & cons 810. num. 12. & Surd. cons. 34. num. 21. & seq. lib. 1.* quos vna cum alijs refert, & sequitur *Rota apud Coccin. decis. 422. num. 17.*

11 Statutum supradictum, quod nisi conductor domum per mensem ante finem locationis domino renunciauerit censeatur tacitè reconduxisse habet locum pro prima vice tantum, & non vltra, vt declarant *Caroc. de locat. part. 3. in tit. de renou. locat. declarat. 8. num. 1. & seq. Card. Mantic. de tacit. lib. 5. tit. vlt. num. 29.* cum quo pertransit *Antonell. de temp. legal. lib. 2. cap. 35.* 12 *num. 16.* Quod verò renunciatio locationis admittatur etiam elapso tempore a statuto præfixo intra modicum tempus de æquitate dicit *Calum. de æquitat. lib. 2. cap. 176. num. 76.* referens ita seruari per *Senatum Mediolani*, vt ibi per eum.

13 Locator verò in rebus inuectis in domum conductam quod non præferatur pro pensione creditoribus anterioribus conductoris si locatio est facta ad habitandum, secus si ad conseruandum bona not. *Grat. discep. foren. cap. 713. n. 2. & seq. part. 4. Gait. de credit. cap. 4. num. 1586. & Antonel. de tempor. legal. lib. 4. cap. vlt. num. 114.* vbi alios dat concordantes.

DE DEBITORIBVS COMMVNIS NON AVDIENDIS.
Rubrica LXXII.

DEbitores Communis Eugubij summariè, omniquè Iuris solemnitate omissa, etiam cum personali detentione ad soluendum cogantur, nec audiantur, nisi prius integre satisfecerint. Vtque in posterum Magistratus prædictos Debitores ad soluendum omni cura, ac debita diligentia compellere valeat, Cancellarius Communis singulorum Debitorum Nomina cum quantitate debiti in Tabella descripta palàm in Audientia Palatij tenere debeat: Nec interim ij ad aliquod

Officium

Officium, siue Administrationem bonorum deputari possint, sed auctoritate præsentis Statuti omnino repellantur. Quod & in Administratoribus Annonæ, Montis Pietatis, ac similium Sancitum esse intelligatur.

SVMMARIVM.

1 *Debitores Communitatis ob Bullam Clemen. VIII. conueniuntur summariè, & sola facti veritate inspecta.*
Et debitore excusso potest agi contra tertium possessorem actione personali, num. 2.
3 *Debitores Communitatis ad officia publica admitti non possunt.*
Etiam si sint debitores ex contractu, num. 4.
Ac etiam si dederint fideiussorem de soluendo debitum, num. 5.
Et etiã si debitũ sit modicum vigore d. Bullæ. n. 7.
Licet contrarium sit de iure communi, num. 6.
Ita vt d. debitores neque possint imbussolari pro Officiis, num. 8.
Neq; possint eligi pro Nũtiis, et Oratoribus, n. 9.

ANNOTATIO.

1 Contra debitores Communitatis vigore *Bullæ super bono regimine in §. 24.* datur facultas procedendi summariè, simpliciter, de plano sola facti veritate inspecta, & sine strepitu, & figura iudicij vti disponitur etiam in hoc statuto, vt not. *Choel. ad Bulla bon.*
2 *regim. cap. 44. num. 36.* Itaut debitore absente, & excusso, possit Vniuersitas agere contra tertium possessorem bonorum illius actione personali ad tex. *in l. apud eos 2. & ibi Bart. C. de debit. Ciuit. lib. 11.* & declarat *Choel. in d. cap. 44. num. 39.* licet non possint capi de nocte, *Choel. vbi supra num. 41.* vbi dicit *S. Congreg. bon. regim.* aliquando mandasse contrarium, & remisisse arbitrio Gubernatoris, an illi possint capi in propria domo, in nundinis, & simil. vt ibi per eum.

3 Et quod debitores Communitatis ad Magistratus, munera, vel officia publica, vt disponitur in hoc statuto, etiam de iure communi admitti non possint, nisi prius satisfecerint est tex. *in l. 1. C. de debit. Ciuit. lib. 11. in l. 2. C. de prad. Decur. lib. 10.* & not. *Losæ. de iure Vniu. cap. 6. n. 18. Choel. ad Bul. bon. regim. cap. 31. num. 71. & cap. 44. num. 1. & seq.* qui in fin. ponit limitationes, *& Petr. Ant. Ala de Decur. Christian. quæst. 110.*
4 *in princ.* Quam Bullam habere locum non solũ in debitoribus Reipub. ex reliquatu, & simil., sed etiam in debitoribus ex contractu voluit *Choel. in d. cap. 44. num. 9.* licet contrarium sen-
5 tiat *P. Ant. Ala vbi supra*, Et debitor Vniuersitatis reijcitur ab honoribus, & muneribus, vt supra etiam si dederit fideiussores de soluendo debitum, vel cedat bona stabilia, vt probat *Choell. in d. cap. 44. num. 10. & seq.* vbi refert ita fuisse decisum *in Sac. Congregatione, & num. 42.* hoc extendit etiam ad fideiussorem debitoris Communitatis in solidum obligati, vt ibi per eum.
6 Et licet, vt debitor Communitatis excludatur ab honoribus non sufficiat modicum debitum de iure secundum *Bart. Tiraq. Franch. & Caput.*
7 *relatos per Choel. in d. cap. 44. num. 21.* Secus tamen est vigore *d. Bullæ de bon. regim.* vt testatur
8 *Choel. in loc. cit.* Et dum statutum vtitur verbis, *Nec interim ad aliquod Officium deputari possint*, mens statuentium videtur fuisse, quod nequè d. debitores possint imbussolari, vt aduertit *Choel. ad d. Bull. bon. regim. cap. 19. num. 12. & d. cap. 44. num. 27. & seq.* licet postea videatur dubitare.
9 Addo prædictis, quod debitores Communitatis, neque legationis, & Oratoris munere fungi possunt, *l. sciendum 4. ff. de legation. Io. de Plat. & alii in d. l. 1. C. de debit. Ciuit. lib. 11.* benè *Choel. in d. cap. 44. n. 34. & seq.*

DE CESSIONE BONORVM, ET INDVCIIS Quinquennalibus. Rub. LXXIII.

Debitor ad Cessionem bonorum admitti volens, citatis prius Creditoribus pro die, & hora Cessionis, se personaliter præsentet coràm D. Prætore pro Tribunali sedente, & coram eo debita fateatur, ac medio eius Iuramento, manifestatis omnibus eius bonis, & plenè ab Actuario annotatis, alta voce instare debeat in hæc Verba.

QVIA Negocia mea male peregi, ita quod Creditoribus meis nequeo satisfacere, Ego N. cedo omnibus bonis meis.

Quo peracto publicè, & palàm Biretum viride, & non Pileum, tunc à Creditoribus dandum in eius Capite à Plazzario imponatur; Deinde sono rauco per eundem præcedente, per Birruarios adducatur per Plateam ad Scalas Palatij Iuris, in quibus Nates eius per tres vices percuti faciant, & in qualibet percussione affirmet, se cedere bonis, ac statim à Carcere liberetur, & pristinæ libertati restituatur; Nec vlterius à Creditoribus vexari possit: Nisi deuenerit ad pinguiorem fortunam, quo casu potioribus Creditoribus de bonis satisfacere teneatur, & interim ab omni

 Officio,

Officio, & Beneficio omnino excludatur. Biretum autem, ita deferre debeat, quod ab omnibus videri, & cognosci possit, alioquin tali Priuilegio priuatus censeatur, & Mandata alias contra eum relaxata absque nouo Decreto, & citatione, si sine tali Bireto repertus fuerit, Executores quicunque exequi possint.

Quinquennales verò, seù breuiores Induciæ non concedantur nisi ex iusta, & vrgentissima causa, & ad eas quis admitti non possit, nisi de consensu maioris Partis Creditorum, quod ratione Crediti, & non personarum, iudicandum erit, dummodo, si Creditores sex non excedant, duo saltem accedant, & si plures, tres ad minus concurrant; Et vltra legitimas probationes, Iuramento affirmauerint de eorum Creditis satisfactos, seù aliàs concordatos non esse fictionibus, & fraudibus penitus exclusis.

SVMMARIVM.

1 *Qualitates requisitæ à statuto in cessione bonorum sunt de forma.*
2 *Statutum admittens debitorem ad cessionem bonorum est vallidum.*
Contrarium tenent aliqui quandò admittit ad cessionem cum dedecore, num. 3.
4 *Cessio bonorum denegatur lusoribus dilapidatoribus, & simil.*
Et negatur etiam decoctoribus, & fallitis, num. 5.
Et debitori Cameræ, num. 7.
Quicquid sit quod ad debitorem obligatum in forma Cameræ, num. 8.
Neque admittitur ad cessionem negans debitum, num. 6.
9 *Cessionis beneficio non gaudet fideiussor debitoris.*
10 *Debitor qui cessit tenetur soluere debitum si redeat ad pinguiorem fortunam:*
Etiam quod cesserit cum ignominia, num. 11.
12 *Debitor non carceratus non admittitur ad cessionem bonorum.*
13 *Debitor an possit renunciare beneficio cessionis bonorum.*
14 *Inducias quinquennales potest concedere Princeps.*
Et etiam maior pars creditorum. num. 15.
Declara, vt num. 16.
Et an in d. casu sit necessaria cautio de soluendo, num. 17.

ANNOTATIO.

1 SVpradictæ qualitates requisitæ per
statutum in actu cessionis bono-
rum faciendæ per debitorem vi-
dentur esse de forma, & ideo illæ
debent omninò seruari, *Fenzon. ad*
stat. Vrb. lib 1 cap. 161. num. 35. Brun. de
2 *cessio bono. quæst. 6. princ. num. 6*, Cum d. statutum
admittens debitorem ad cessionem bonorum
modo obbrobrioso, vt in hoc statuto sit vallidum,
ne debitores in præiudicium creditorum
profundendo eorum bona effugiant solutionem
cedendo bonis, vt voluerunt *Iacob. Aurelian.*
in sua prax. in tit. de cessio. bono. num. 3. & seq. Brun.
de cessio. bono. 6. quæst. princ. num 6. in fin. P. Dian.
in sum. in verbo Cessio. bonor. num. 20. qui testatur
de communi opinione, & sentit etiam *Fenzon. ad*
3 *stat. Vrb. lib. 1. cap. 161. num. 35.* licet contrarium
imò d. statutum ita admittens debitorem ad cessionem
bonorum non valere tenuerint, *Rolan.*
cons. 7. num. 13. & seq. lib. 2. Carpan. ad stat. Mediol.
cap. 408. num. 179. lib. 1. & alij plures relati, per
Genu. de scrip. priu. lib. 3. quæst. 35. num. 21. cum
quibus pertransit *Beat. de inope. debit. cap. 2. num.*
7. & 8.
4 Quod quidem beneficium cessionis bonorum
denegatur lusoribus, dilapidatoribus, & simil.
quia cum illud sit miserorum subsidium, non
præsidium dolosorum, ideo non datur ijs, qui
proprio vitio, vel dolo in paupertatem inciderunt,
vt not. *Fenzon ad stat. Vrb. d. cap. 161. num.*
22. Giurb. decis. 41. num. 9. et seq. Grass. de except.
excep. 17. num. 32. et 44. Andreol. contr. 123. num.
5 *12.* & ideo decoctores, & falliti ratione doli ad d.
beneficium non admittuntur, *Costa remed. subsid. 27. num. 13. Giurb. d. decis. 41. num. 12. et Adden.*
6 *et ad Rot. decis. 192. in fin. par. 9. rec.* Sicuti etiam
negans debitum, & super eo litigans amittit d.
beneficium cessionis bonorum, si tamen dolosè
id neget, secus si per errorem, vel ignorantiam,
vt tradunt *Hodier. ad Surd. decis. 262. num. 21.* vbi
dicit idem esse si negationem reuocet, vt ibi per
eum, *Adden. ad decis. 6. num. 81. et seq. par. 3. rec.*
licet contrarium teneat, *P. Dian in summ. verbo*
Cessio. num 11. Prout neque ad dict. beneficium
7 cessionis admittitur debitor Cameræ, & fisci,
Zachi. de oblig. camer. quæst. 19. num. 2. latè *Massi.*
8 *de confisc. bonor. quæst. 40. per tot.* licet illud suffragetur
debitori simpliciter in forma Cameræ
obligato voluerint, *Zach. vbi supra num. 3. Giurb.*
decis. 41. per tot. et Massin. in d. quæst. 40. num. 4.
licet contrarium teneat, *Altogr. cons. 42. ante*
fin. lib 1.
9 Dicto tamen beneficio cessionis bonorum non
gaudet fideiussor debitoris, *Fenzon. in d. cap. 161.*
num. 39. Grass. excep. 17. num. 67. Pir. Maur. de fideius.
par. 2. sect. 9. cap. 10. per tot. P. Dian. in sum. in verbo Cessio. num. 18.
10 Si tamen debitor, qui cessit deuenerit ad
pinguiorem fortunam tenetur ad solutionem
debitorum, *Fenzon. ad d. cap. 161. num. 34. Grass de*
excep. 17. num. 8. P. Dian. in d. verbo Cessio. num. 19.
11 etiam si cessit bonis cum ignominia vti habetur
in hoc statuto, vt probat *P. Dian. in d. verbo*
Cessio. num. 19. qui testatur de magis communi
opinione, licet contrarium teneant quamplures
Doctores cum quibus pertransit, *Giurb. decis. 41. in fin.*
12 Debitor vero non carceratus non admittitur

ad cessio-

ad cessionem bonorum. *Giurb. d. decis. 41. num. 5.* latè comprobans, & dicens ita pluries fuisse iudicatum, cum requiratur, quod debitor sit molestatus a suis creditoribus, vt probat *Grass. de excep. 17. num. 65.* vbi dat concordantes.

13 Vtrum vero debitor possit renunciare beneficio cessionis bonorum maximè cum iuramento tradunt *Giurb. d. decis. 41. num. 3. Altogr. d. cons. 42. lib. 1.* plene *Castag. de benef. dedu. ne egeat quast. 11. num. 18. & seq. & P. Diana in d. verbo Cessio. num. 15.*

14 Inducias vero quinquennales concedere potest Princeps. *l. fin. C. qui bon. ced. possunt Fenzon. ad stat. Vrb. d. cap. 161. num. 21. Genua. de script. priv. lib. 3. in tit. de annal. & quinquen. dilat. num. 1. & seq.* vbi dicit, illum non posse concedere vlteriorem, & illas posse concedere etiam inuitis, & ignorantibus creditoribus, vt ibi per eum *num. 42. & seq.*

15 Et d. inducias potest etiam concedere maior pars creditorum etiam in præiudicium minoris partis. *l. fin. C. qui bon. ced poss. Macerat. var. resol. lib. 2. resol. 18. num. 3. & seq. Card. Tusc. pract. concl. littera M. concl. 383. num. 14. Genu. in d. tit. de annal. & quinquen. dilat. num. 39.* præcedente tamen citatione aliorum creditorum, vt post *Bart. Ang. Alex. Brun. Ias. Bursatt. Stracc. & Machel.* per eum adductos firmat *Macerat. d. Resol. 18.*

16 *num. 4.* Et quod omnes creditores in vnum conuenerint tempore concessionis, cum consensus separatim præstitus non noceat, *Macerat. ibi. num. 5. Fenzon. ad stat. Vrb. d. cap. 161. num. 10. Rot. apud Cocci. decis. 440. num. 2. & seq.* vbi dicit, supradicta non habere locum quando debitum est iuratum, & sic non intrare d. statutum, & concordat *Fenzon. ad d. cap. 161. num. 11.*

17 Vtrum vero in d. dilatione annali, seu quinquennali sit necessaria cautio de soluendo in fine dilationis tradunt *Genua. in d. tit. de annal. & quinquen. dilat. num. 7. 8. & seq. & Pet. Maur. de fideius. par. 1. sect. 3. cap. 2. num. 1. & seq.* qui tenent pro affirmatiua, ipsos consulas.

DE LIBRIS MERCATORVM, ET ALIORVM ARTIFICVM. Rubrica LXXIV.

Mercatores, alijquè Artifices habere debeant eorum Libros bene ordinatos, Cartulatos, & Bullatos bulla Communis, In quibus diligenter describant Diem, Mensem, & Annum in qualibet Partita, exprimendo qualitatem, & quantitatem Rei venditæ, pretium, si quid receperint tempore venditionis, vel postea, & cætera omnia iuxtà solitum dictorum Mercatorum, dictisquè libris plena fides adhibeatur in iudicio, & extra, vsque ad summam florenorum sex pro qualibet Partita, de Credentijs per eos factis, & de alijs rebus concernentibus eorum Mercaturam, vel Artem dumtaxat, & pro dicta quantitate Iudices ad eorum instantiam, cognito prius de debito, teneantur dictas Partitas exequi facere vsque ad integram satisfactionem: Vltra vero prædictam summam vsque ad florenos decem credatur dictis Libris cum duobus Testibus, vel vnico saltem omni exceptione maiore, dictas Partitas comprobantibus, vel etiam si manu debitoris sint subscriptæ, quæ deinde contra Debitores, siue eorum hæredes executioni demandentur: Et prædicta locum habeant in Libris Mercatorum, siue Artificum bonæ conditionis, & famæ.

Quòd si quis fuerit deprahensus in aliqua fraude in dictis Libris, nulla fides eis adhibeatur, sed cadat à Iure sui Crediti, in quo fraudem commisit. Declarantes etiam, quòd per dispositionem præsentis Statuti, non intelligatur derogatum Constitutionibus, & Capitulis Mercatorum Artis Lanæ.

SVMMARIVM.

1 *Statutum quod stetur libris Mercatorum est vallidum.*

Et quando d. statutum habeat locum extra territorium, num. 2.

Maximè in modica summa, num. 3.

4 *Statutum quod stetur libris Mercatorum procedit in pertinentibus tantum ad Mercaturam.*

5 *Statutum quod stetur libris Mercatorum procedit dumodo Mercator sit legalis.*

Et dumodo Mercator scripserit librum propria manu, num. 6.

Et ex libris appareat de causa debiti, numer. 7.

Et dumodo liber contineat diem, mensem, & annum, num. 8.

9 *Liber Mercatores cessante statuto non probat pro scribente.*

Licet probet contra scribentem, num. 10.

11 *Liber Mercatoris non probat pro tertio contra tertium, sine adminiculis.*

ANNO.

ANNOTATIO.

1 Statutum supradictum quod stetur libris Mercatorum ob vtilitatem publicam commerciorum est validum, vt docent *Surd. de cis. 312. num. 3. Genua de script. priv. lib. 4. in tit. de lib. Mercat. num. 14. & Adden. ad Rot. decis. 345. num. 112. par. 9. rec.* qui dant concordantes,

2 Quod habet locum etiam extra territorium, statuentium, licet in iudicio in quo producitur non adsit tale statutum, vt not. *Vinc. opin. 806. 2. & 30. Genua in d. tit. de libro Mercat. num. 8. & seq.* vbi hanc dicit esse verissimam conclusionem dumodo liber sit scriptus in loco statuti, vt ibi

3 per eum *num. 22.* Et in modica summa, vt cantat statutum nostrum non autem in magna. *Trinis. decis. 16. num. 3. lib. 1. Genua d. loco num. 26.* Itaut si statutum mandaret quod in omni causa liber Mercatoris probaret vti indiscretum non valeret, vt probant *Adden. ad Rot. decis. 345. num. 118. par. 9. rec.*

4 Statutum supradictum habet locum in pertinentibus tantum ad Mercaturam, non autem quo ad alia negotia, vt declarant *Surd. consil. 326. num. 18. & consil. 453. num. 54. lib. 3. Turret. consil. 47. num. 4. vol. 2. Franc. Becc. consil. 5. num. 11. & seq. vol. 1.* & alij plures quos refert, & sequitur *Genua in d. tit. de lib. Mercat. num. 30.*

5 Vt autem sit locus d. statuto, quod credatur libris Mercatorum requiritur, quod Mercator sit homo legalis, & pro tali habitus, vt habetur in hoc statuto. *Rolan. consil. 92. num. 6. lib. 3. Surd. consil. 489. num. 19. lib. 4. & decis. 199. num. 15.* & benè declarat *Genua in d. tit. de lib. Mercat. num.*

6 *48. & seq.* Secundo quod Mercator d. librum sua manu conscripserit, vt not. *Rola. d. consil. 92. num. 6. Ludou. concl. 29. & Genua in term. statuti dantis fidem libro Mercatoris in d. tit. de lib. Mercat. num. 51. & seq.* licet alios plures contrarium tenentes referat, & testatur de veriori opinione, cum

7 quo sentiunt *Adden. ad Rot d. decis. 445. num. 82.* Tertio quod ex libro appareat de causa debiti, *Rolan. d. consil. 92. num. 6. Franc. Becci. dict. consil. 5. num. 8. Genua in d. tit. de lib. Mercat. nu. 60. & seq.*

8 bene comprobans *Adden. ad Rot. dict. decis. 445. num 90. & seq.* Quarto quod in d. libro sit appositus annus, mensis, & dies, vt disponitur etiam in hoc statuto, vt volunt *Rolan. d. consil. 92. num. 14. Scacc. de iudic. lib. 2. cap. 11. num. 281. & Genua in d. tit. de lib. Mercat. numer. 76. & seq.* vbi alia subiungit requisita, vt sit locus dispositioni huius statuti, videlicet, quod libri non sint mendosis quod contineant data, & recepta, & alia de quibus ibi per eum, & per *Adden. ad Rot. dict. decis. 445. par. 9. rec. ferè per tot.*

9 Cessante autem Statuto, vel Consuetudine liber Mercatoris non probat pro scribente, vt late comprobant *Genua in d. tit. de libr. Mercat. num. 2. & seq. & Adden. ad Rot. d. decis. 445. num. 1. & seq.* qui ad d. conclusionem aliquas apponunt limitationes, de quibus ibi per eos, & præcipuè stantibus adminiculis. *Adden. vbi sup. num. 100.* cum quibus pertransit *Rota decis. 125. num. 9.*

10 *par. 8. rec.* licet probet contra eum, vt probat *Genua de script. priu. lib. 4. quæst. 2. num. 1. & seq. & Rot. decis. 110. num. 4. post primum vol. consil.*

11 *Farin. & ibi Adden.* Non probat autem pro tertio contra tertium sine adminiculis, vt tradit *Rota in Rom. censuum 4. Aprilis 1639. coram R. P. D. Verospio §. neque visa, &c.*

DE LIBRIS RATIONVM. *Rubrica* *LXXV.*

Qvia sæpe contingit ex Libris Rationum discordias oriri, præsertim inter Dominum, & Colonum, aliasquè particulares personas; Ideo in posterum dictis Libris solummodo fides adhibeatur pro summa florenorum octo pro qualibet Partita, quam etiam Dominus, siue Creditor, Parte petente, proprio Iuramento comprobare teneatur: Vltra verò prædictam summam non credatur, nisi dictæ Partitæ sint subscriptæ manu Debitoris, vel Tertij legitimè recognitæ, & Parte petente, Iuramento etiam Creditoris comprobatæ, vel aliter Iudici videretur, attenta Rei, & Personarum qualitate.

SVMMARIVM

1 *Liber rationum non probat de iure communi pro scribente.*

Fallit concurrentibus coniecturis, num. 2.

Et in libro scribentis viri probi, qui facit semiplenam probationem, num. 3.

Contrarium tamen tenent plures Doctores, n. 4.

ANNOTATIO.

1 Liber rationum nullam de iure communi fidem facit pro scribente *l. rationes 6. l. instrumenta 5. l. exemplo. 7. C. de prob. Genua de script. priu. lib. 4. quæst. 1. num. 7. & seq.* vbi quamplures dat limitationes *Mascar. de prob. concl. 9. t. 6. num. 1. & seq. l. b. 2. Rota apud Greg. XV. decis. 159. nu. 8.*

2 *& decis. 225. nu. 1. par. 10. rec* Quod tamen non habet locum concurrentibus coniecturis, *Genua vbi supra num. 32. Rota apud Greg. XV. decis. 79.* vbi coniecturæ recensentur, *& decis. 537. num. 1. & ibi Adden. & apud Merlin. de pignor. decis. 107. nu. 3.*

3 Neque in libro rationum defuncti, qui fuit habitus pro viro probo, qui facit non solum præsumptionem, *Rot. d. decis. 225. num. 5.* sed etiam semipleno probationem si sit magnæ probitatis, vt post *Castr. Paris. Becci. Boer. Viui. Scacc.* per

cum

eum relatos firmat *Genua vbi supra num. 16. & sequen. & num. 24. & sequen. Rota in Bonon. pecuniar. 28. Ianuarij 1611. coram R. P. D. Lugdunen.*
4 Licet alij contrarium teneant de communi opinione testantes, quos refert *Genua vbi supra numer. 26.* vbi quamplures ad d. conclusionem vt dixi subnectit limitationes, quas videas, ibi per eum.

QVOD EMPHYTEOSIS FINITA RENOVETVR SVCCESSORIBVS. *Rubrica* LXXVI.

RES Emphyteoticæ, siue Liuellariæ, si per lineam finitam, vel defectum Generationis terminentur, eisdem pactis, & Conuentionibus relocentur, & concedantur alijs Proximioribus de eadem Agnatione, & Sanguine, extraneis Hæredibus; & Singularibus successoribus exclusis; & ad id directus Dominus, Facultate etiam Pontificia iuxtà eius dispositionem omnino compellatur.

SVMMARIVM

1 *Emphyteusi finita dominus directus tenetur illam renouare proximioribus.*

Fallit si dominus directus vult illam pro se retinere, num. 2.

Dicitur autem nolle illam pro se retinere si de illa alius inuestiuit, num. 5.

Nisi tamen adsit consuetudo immemorabilis rei renouandi, num. 3.

Fallit secundo stante pacto de non renouando, num. 4.

7 *Renouatio rei emphyteoticæ est facienda stante statuto id mandante.*

Et pluribus existentibus omnes sunt renouandi, num. 6.

Dictum autem Statutum non comprehendit emphyteusim Ecclesiasticam, num. 8.

Fallit in Ciuitate Eugubij vigore Bullæ Gregorij XII. num. 9.

ANNOTATIO.

1 EMphyteusi finita per generationem compleram dominus directus de iure communi tenetur illam renouare proximioribus, vt habetur in hoc statuto iuxta theoricam *Bart. in l. 1. §. permittitur ff. de aqua quotid. & æsti.* & tradunt latè *Fulgin. de iure emphit. in tit. de renou. quæst. 1. num. 1. & seq. & Rota in Eugub. renouat. apud Bieb. decis. 57. num. 1. & seq. & in Callien. bonor. 2. Iannar. 1648. coram R. P. D. Melzio 5. primo cum &c.* vbi aliæ recen-
2 sentur, Quod tamen non habet locum si dominus directus velit illam pro se retinere. *Card. Mantic. de tacit. lib. 22. tit. 30. num. 19. Fulgin. in d. quæst. 1. num. 24.* qui plures dat concordantes *Rota in Forosempron. bonor. 4. Martij 1641. coram R. P. D. Roias, & in d. Callien. bonor. post princ.*
3 Nisi probetur consuetudo immemorabilis renouandis, quia tunc non potest pro se retinere. *Pract. Archiep. cap. 82. in fin. Andreol. controuer. 145. num. 49.* & quando d. consuetudo sit attendenda *Fulgin. in d. quæst. 1. num. 28.* vbi benè
4 declarat, prout neque tenetur renouare stante pacto in inuestitura apposito de non renouando. *Gratian. discept. foren. cap. 88. num. . par. 1. & cap. 758. num. 12. par. 4. Andreol. controu. 145. num. 50.* plenè *Rota in Mutinen. emphit. 28. Maij 1638. coram R. P. D. Dunoz.* qui dicunt non sufficere simplex pactum, quod finita emphiteusi bona libere reuertantur ad dominum directum,
5 & similia, vt ibi per eos. Quod vero Ecclesia noluerit bona ad se reuersa pro se retinere probatur ex eo, quod de illis alijs inuestiuit. *Rota in d. Callien. bonor. post prin. & apud Bieb. d. decis. 57.*
6 *num. 2.* Et pluribus existentibus omnes sunt renouandi, & non est locus gratificationi. *Merli. de legitt. lib. 3. tit. quæst. 24. num. 25.* qui alios dat concordantes *Adden. ad Paitell. exped. to. in fin. Fulgin. de iure emph. in d. quæst. 1. de renouat. num. 55.*
7 Renouatio autem omninò est facienda proximioribus stante statuto mandante renouationem fieri per dominum directum, vt disponit statutum hoc nostrum, vt nor. *Fulgin. de iure emphit. de renou. quæst. 1. num. 28. & 34 Andreol. de controu. 145. num. 49. & seq. & Rota apud*
8 *Bieb. d. decis. 57. num. 2.* Quod tamen vti laicale non habet locum in emphiteusi Ecclesiastica ex defectu potestatis, vt tradunt in his terminis *Pigan. ad stat. Ferrar. rub. 127. num. 74. tum. 2. & Rota decis. 42. num. 11. & decis. 58. num. 11.*
9 *par. 6. rec.* Quod tamen non habet locum in Ciuitate Eugubij, & eius territorio, in quo vigore *Bulla Greg. XII.* de qua habetur post hoc statutum renouatio est facienda per Ecclesias, & Monasteria etiam quo ad bona emphiteotica Ecclesiastica, vt in puncto tradunt *Andreol. controuer. 145. numer. 49. & sequen. & Rota apud Bieb. d. decis. 57. num. 2. & sequen. & decis. 70. per tot.* & infra dicetur in annotatione ad dict. *Bullam.*

BVLLA

BVLLA GREGORII XII. SVPER RENOVATIONE *Emphyteusis*.

GREGORIVS Episcopus Seruus Seruorum Dei. Ad futuram rei Memoriam. Ijs, quæ pro quiete, & Statu pacifico Ecclesiasticarum, & Sæcularium Personarum concorditer facta, & ordinata, & per quæ dissensiones, & scandala, ac litigiorum iurgia summota sunt, vt illibata subsistant, cum à Nobis petitur Apostolici muniminis adijcimus firmitatem. Sanè petitio Dilectorum Filiorum Cleri Ciuitatis, & Territorij, ac Districtus Eugubini, seu maioris, & Sanioris Partis ipsorum, & Nobilis Viri GVIDIANTONII Comitis Montisferetri, in Ciuitate prædicta pro Nobis, & Romana Ecclesia in Temporalibus VICARII; Nec non Communis, & Populi dictæ Ciuitatis Nobis exhibita continebat; Quòd licet olim inter Clerum ex vna, ac Commune, & Populum prædictos, ex alia Partibus, de, & super Bonis Ecclesiasticis Emphyteoticis in Ciuitate, & Territorio, ac Districtu prædictis consistentibus, certa conuentiones, conditiones, & pacta vigere antiquis temporibus noscerentur; Tamen postmodum temporum crescente malitia, occasione bonorum huiusmodi, quę ad Ecclesias, Monasteria, & alia loca Ecclesiastica Ciuitatis, & Territorij, ac Districtus prædictorum diuersorum Ordinum, ex diuersis causis deuoluta dicebantur, & deuoluebantur varia lites, & scandala inter Ecclesiasticas, & Sæculares Personas Cleri, & Populi prædictorum etiam vsque ad sanguinis effusionem, interuenerant. Pro bono pacis, & concordiæ partium earumdem, & ad obuiandum scandalis, & litibus, quæ inposterum exoriri poterant, tàm dilecti Filij Vicarij Episcopi Eugubini, qui tunc erat, nec non Syndici, & Procuratores Abbatum, Priorum, ac aliorum Clericorum, & Personarum Ecclesiasticarum Sæcularium, & Regularium, quàm Procuratores, & Syndici Communis, & Populi prædictorum ad infrascripta conuentiones, & pacta, multa deliberatione, & maturitate hinc inde digesta, pariter deuenerunt, & ea seruare perpetuo promiserunt, interpositis Iuramentis, ac factis renunciationibus, & pœnis adiectis, prout in quibusdam Capitulis, super his confectis, & in publicam formam redactis: Quorum quidem Capitulorum tenores de verbo ad verbum, aliquibus dictionibus resecatis, vt potè non honestis pro maiori subsistentia præmissorum præsentibus inseri fecimus, pleniùs continetur. Cum autem (sicut eadem petitio subiungebat) licet quidam ex Prælatis, & Clericis Ciuitatis, & Territorij, ac districtus prædictorum Sæcularibus, & Regularibus, qui, minor pars huiusmodi Prælatorum, & Clericorum existunt, non fuerint requisiti tempore conuentionum, & pactorum huiusmodi, nihilominus tamen Clerus, & Populus prædicti, & ij etiam qui requisiti non fuerunt, conuentiones, & pacta huiusmodi, quadraginta Annis, vel circa pacificè seruauerunt, & illis ex tunc vsi fuerunt, & vtuntur similiter pacificè, & quietè etiam de præsenti pro parte Cleri, & Comitis, ac Communis, & Populi prædictorum, NOBIS fuit humiliter supplicatum; Vt ad obuiandum scandalis, & litibus verisimiliter prouenturis, decernere, & declarare conuentiones, & pacta huiusmodi in eisdem Capitulis contenta etiam ad Prælatos, & Clericos, qui tempore huiusmodi conuentionum, & pactorum (vt præmittitur) requisiti non fuerunt, extendi, & per eosdem Prælatos, & Clericos obseruari debere: Et insuper conuentiones, & pacta prædicta, & omnia, & singula in dictis Capitulis contenta, & inde secuta rata, & grata habere, ac ea auctoritate Apostolica confirmare de benignitate Apostolica dignaremur.

NOS Itaque, qui inter cunctos Christi Fideles, libenter quietis, & pacis commoda procuramus cupientes scandalis, & dissensionibus prædictis, quantum cum Deo possumus obuiare, & qui hodie Vos, & Loca Vestra sub certa forma absolui, & habilitari, & in Statum pristinum reponi, & reconciliari, & aliàs fieri concessimus, prout in alijs

nostris

nostris litteris continetur, quarum tenores hic haberi volumus pro sufficienter expressis, & quarum non dum executio facta est, huiusmodi Supplicationibus inclinati Volumus, & eadem auctoritate decernimus, quòd conuentiones, & pacta prædicta, etiam per Prælatos, & Clericos, vt præmittitur, non requisitos, perpetuo, & inuiolabiliter obseruentur, ac rata, & firma maneant, obtineantquè plenam Roboris firmitatem; Et insuper pacta, & conuentiones huiusmodi, omniaquè, & singula in Capitulis supradictis contenta, & inde secuta rata habentes, & grata ea auctoritate prædicta, tenore præsentium confirmamus, & præsentis scripti patrocinio communimus supplentes omnes defectus, si qui interuenerunt forsitam in eisdem Constitutionibus Apostolicis, nec non Statutis, & Consuetudinibus Ecclesiarum, & Monasteriorum, ac Ordinum quorumcunque in dictis Capitulis comprehensorum, & dictorum Populi, & Communis, ac quòd huiusmodi alia Nostra Concessio non sit executioni adhuc debitæ demandata, nec absolutio, habilitatio, & in integrum restitutio, ac relaxatio, (vt præmittitur) præcesserinr, vt deceret, dummodo, vt congruit, subsequantur, & alijs contrarijs non obstantibus quibuscunque. Tenores verò dictorum Capitulorum tales sunt.

In primis, quòd si aliqua Res vel possessio fuit, est, vel fuerit in posterum alienata, vel permutata quoquo titulo inter viuos, propter quam alienationem huiusmodi possessio, vel Res deuolueretur, vel deuoluta esset ad aliquem Locum, dicto casu eueniente, soluantur, & solui debeant Monasterio, siue Loco per Emphyteotam, cui dictas res esset alienata pro refirmatione dictæ rei fiēda sibi, denarij quatuor pro qualibet libra pretij, seù æstimationis dictæ Rei, dummodo refirmetur infra tres Menses à die notificationis legitimè factæ per Proprietarium ipsius Rei, & quòd liceat Emphyteotæ, irrequisito Domino, ipsam rem vendere, donare, in dotem dare, permutare, & quouis alio titulo, inter viuos, quàm in vltima Voluntate alienare, & in alium transferre, prout sibi videbitur, & placebit, & quod per tales alienationes, vel dispositiones non possit per Dominum Proprietatis dici, vel allegari ipsam rem esse deuolutam, sed intelligatur alienata de licentia, & voluntate ipsius Domini Proprietaris, & teneatur ipse Dominus Proprietatis ipsam rem refirmare, & in Emphyteosim concedere illi, cui vendita, tradita, vel alienata esset, seu relicta. Pro qua renouatione, & concessione, non possit vltra petere, vel exigere, quàm supradictum est.

Item, quòd si aliqua res, vel possessio ante huiusmodi permutationem, vel alienationem esset deuoluta quoquo iure ad ipsum Monasterium, siue locum, in dicto casu soluantur, & solui debeant ipsi Monasterio, siue loco per Emphyteotam, cui dicta res refirmabitur secundum formam præsentium Capitulorum, denarij quinque pro qualibet libra pretij seu æstimationis dictæ rei Monetæ currentis, & teneatur Dominus ipsam rem renouare, & in Emphyteosim concedere, vt supra.

Item, quòd si contigerit aliquam refirmationem alicuius rei Emphyteoticæ finiri per mortem illius, vel illorum, de quibus fieret mentio in refirmatione prædicta, & ex tali persona remanerent, vel starent liberi, & Consanguinei, vel Affines, qui succederent ex Testamenro, vel alia vltima voluntate, vel ab intestato, in tali casu per Dominum Proprietatis renouetur, & in Emphyteosim concedatur tali, vel talibus super vniuersaliter succedentibus, & soluantur, & solui debeant per tales Liberos, Consanguineos, vel Affines sic succedentes, quibus ipsa res refirmaretur, denarij quatuor pro qualibet libra valoris, seu æstimationis dictæ rei monetæ currentis, dummodo in fra tres Menses etiam fiat notificatio.

Item, quòd si contigerit, quod aliquis in Testamento, vel alia vltima voluntate reliquerit quoquo modo rem Emphyteoticam alicui Personæ, non Agnatæ, vel Cognatæ, quæ non comprehenderetur in refirmatione facta de dicta re, vel de quibus fit mentio in proximo præcedenti Capitulo, in dicto casu soluantur, & solui debeant per talem

personam, cui dicta res esset sic relicta, pro refirmatione ipsius rei, denarij sex pro qualibet libra valoris, seu æstimationis dictæ rei Monetæ currentis, dummodo infra tres Menses fiat notificatio, vt supra. Et teneatur, & debeat quilibet præfatum Capitulum, & conuentionem quibuscunque personis, quibus esset relicta, vel relinqueretur in futurum, refirmare pro ea parte pro qua ei relicta fuerit, seu relinqueretur in futurum, & aliter refirmatio non valeat ipso iure, pro ea parte, pro qua relicta non foret, nec sibi accreuisset, & pro quo non succedatur in alijs bonis proprijs.

Item, quòd si contingat aliquam refirmationem alicuius rei Emphyteoticæ finire in Persona, vel in Personis alicuius, vel aliquorum, de quo, vel quibus fieret mentio in priori refirmatione, & dictus talis, vel tales, in cuius, vel quorum personis dicta prior refirmatio finiret, voluerit, vel voluerint eam recognoscere in Emphyteosim, dicto casu eueniente, Propietarius dictæ rei debeat ipsam refirmare tali, vel talibus sic petentibus ad eius, vel eorum petitionem, tali casu soluatur pro dicta refirmatione denarius vnus pro qualibet libra æstimationis, siue valoris dictæ rei, & tunc talis refirmatio inde facta plenam obtineat roboris firmitatem.

Item, quòd si contigerit in futurum oriri discordiam aliquam in inter aliquem Prælatum, Monasterium, Capitulum, & Conuentum alicuius loci, & illum, cui refirmatio fieri deberet secundum modum, siue modos prædictos de æstimatione, siue valore ipsius rei, quæ confirmari peteretur, vel deberet, vt supra dicitur, ponantur, & eligantur ad æstimandum dictam rem duo boni Viri, vnus quorum ponatur, & eligatur per Prælatum, Capitulum, & Conuentum, seu eorum Syndicum, & alius per illum, cui deberet fieri refirmatio dictæ rei, quorum dicto, & declarationi stetur de valore, seu æstimatione dictæ rei; Et si dicti Æstimatores de valore dictæ rei non essent in Concordia, cogantur dicti Æstimatores ad eligendum Tertium, & stetur Æstimationi ipsorum, vel maioris partis eorum; Et prædicta fiant, & locum habeant ad petitionem cuiuscunque petentis, & dicti Æstimatores sint Laici subiecti Potestati Communis Eugubij, vt possint constringi ad æstimationem prædictam.

Item, quod quælibet persona, cui aliqua res Emphyteotica refirmabitur per aliquem Prælatum, vel Monasterium modis, & ordinibus supradictis teneatur, & debeat soluere dicto Monasterio Canonem, seu Pensionem debitam, & solitam solui pro dicta re in termino consueto, & apposito in Instrumento refirmationis dictæ rei, & non possit in dicto Instrumento aliquid addi, vel apponi pro Canone, seu pensione soluenda, nisi, id quod consuetum est solui pro dicta re; Nec intelligatur in aliquo prædictorum casuum vel alio aliquam rem Emphyteoticam esse deuolutam, seu deuolui posse in futurum ad dictum Monasterium propter Canonem non solutum: Et quòd nullus Prælatus possit aliquam rem Emphyteoticam sibi appropiare quacunque de causa, sed ipsam rem renouare illi, vel illis personis, cui, vel quibus debet secundum formam dictorum Capitulorum: Et prædicta omnia intelligantur, & locum habeant in Laicis, & Sæcularibus personis dictæ Ciuitatis, Comitatus, vel Districtus Eugubij subiectis Iurisdictioni Communis Eugubij tantùm, & pro eis, & eorum fauore, & non in alijs, & Potestas, & alij Officiales Communis Eugubij teneantur cogere, & grauare vsque ad integram satisfactionem supradictos non soluentes Canonem; vt supra, & eos multare cum pœna, pro vt ipsis Officialibus, videbitur, & placebit.

Item, quòd quilibet Prælatus, Capitulum, & Conuentus promittat, & legitime caueat, quòd si in posterum etiam post refirmationem factam eueniret, vel contingeret in futurum aliquam rem esse ad Prælatum, Capitulum, & Conuentum alicuius loci siue Monasterij deuolutam, vel deuolueretur in posterum, & Possessor, vel Successor dictæ Rei etiam singularem habens titulum, vel causam aliquam de prædictis seu compræhensis in dictis Capitulis, vel aliquo prædictorum ab Emphyteota, vel Proprietario,

rio,

rio, vel dictam rem refirmante sibi per dictum Prælatum, Capitulum, & Conuentum, quòd Prælatus, Capitulum, & Conuentus dicti Monasterij, siue loci teneantur, & debeant dictam rem tali Possessori, vt supra præmittitur, titulum, vel causam habenti, vel successori dictæ rei, refirmare, & in Emphyteosim concedere pro dictis quantitatibus in quolibet supradictorum casuum, & scriptorum, reducendo eas singulariter ad suum casum, ita quòd vna sola quantitas ex prædictis, & vnica solutio in suo casu, quo acciderit, soluat, & vendicet sibi locum; Nec sufficiat alicui ex prædictis sola possessio, nisi haberet alium titulum, vt supradictum est.

Item, quòd Prælatus, Capitulum, & Conuentus cuiuscunque Monasterij existentis supra, & extra Territorium Eugubinum, habens aliquas res Emphyteoticas in Ciuitate, Comitatu, vel Districtu Eugubij, teneantur, & debeant obseruare in omnibus, & per omnia Capitula suprascripta, vel si secus facerent, non audiantur per aliquem Officialem Spiritualem, vel Temporalem Communis Eugubij, in aliquo eorum Iure.

Item, quòd si aliquæ Reformationes factæ reperirentur, tempore quo D. Gabriel de Gabrielibus de Eugubio fuit Episcopus Eugubinus, per ipsum, vel eius Vicarium, seu quosuis alios Prælatos, vsque ad confirmationem præsentium Capitulorum de quibuscunque rebus Emphyteoticis in personis quorumcunque contra, vel præter formam Iuris, seu Equitatem, & consuetudinem obseruatam in dicta Ciuitate, seruari non debeant, sed potius retractari, & reduci ad formam, & ordinem prædictorum Capitulorum.

Item, quòd nullus Prælatus, Capitulum, & Conuentus alicuius Monasterij, siue loci possit, neque debeat aliquem Subditum, siue Subiectum Iurisdictioni Communis Eugubij trahere, vel trahi, seu vocari facere ad aliquam Curiam extra Ciuitatem Eugubij propter rem Emphyteoticam, sed liceat eis ipsos conuenire in dicta Ciuitate coram eorum Clericorum, seu Laicorum Iudice Ordinario, à quo, si Iniustitiam paterentur possint habere recursum ad Iudicem Appellationum Communis Eugubij, seu Vicarium Domini Comitis.

Item, quòd si appareret aliquas res Emphyteoticas à quinque annis citra vigore, & prætextu Canonis non soluti per aliquem Prælatum, Capitulum, & Conuentum alicuius Monasterij, siue loci esse occupatas, vel in alium translatas per concessionem in Emphyteosim, vel alio modo, ex nunc intelligatur, & sit omnis occupatio, concessio, vsurpatio, seu in Emphyteosim concessio dicto prætextu facta, esse nullius valoris, vel efficaciæ, & teneatur Dominus dictam rem renouare, & in Emphyteosim concedere Priori Emphyteotæ, qui prætextu Canonis non soluti fuisset dicta possessione priuatus pro pretio, & mercede in dictis Capitulis contentis.

Item, quòd de omnibus, & singulis contractibus renouationum prædictarum sint, & esse debeant rogati Notarij Ciuitatis Eugubij, qui sint de Matricula Notariorum dictæ Ciuitatis, aliter per alios Contractus prædicti celebrati non valeant ipso iure.

Item, quòd supradicta pacta, & conuentiones, & ipsorum quod libet sint, & esse censeantur inserta, & annexa cuilibet rei Emphyteoticæ, & sint, & esse debeant realia, & ad quemlibet possessorem cuiuslibet rei Emphyteoticariæ perpetuò transeant, & intelligantur esse posita in quolibet Instrumento renouationis fiendæ, ac si posita, & inserta essent specificè in quolibet ipsorum Instrumentorum.

Nulli ergo omnino Hominum liceat hanc paginam nostræ Voluntatis, Constitutionis, Confirmationis, Communitionis, & Suppletionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, Indignationem Omnipotentis DEI, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius, se nouerit incursurum.

Datum Gaietæ VI. kalend. Augusti, Pontificatus Nostri Anno V.

SVMMARIVM.

1 Pacta, & conventiones Bullæ Gregor. XII. vti confirmata à Papa ex certa scientia sunt vallida.
Maximè stantibus clausulis supplentes, & contrarijs non obstantibus, num. 2.
3 Gesta per Papam Schismaticum non sunt vallida.
Fallit in gestis per eum, qui in sua obedientia reputatur verus Papa, n. 4.
5 Gesta omnia per Greg. XII. fuerunt confirmata in Concilio Constantiensi.
Itaut de illius authoritate non sit dubitandum, num. 6.
7 Gregorij XII. Patria, Familia, & Dignitates recensentur.
8 Confirmatio conventionum Civitatis Eugubij cum Clero vti insertur in Bulla Gregor. XII. dicuntur confirmata ex certa scientia.
Itaut perinde sit, ac si illæ fuissent factæ à Papa num. 9.
Et ligant etiam successores, num. 10.
11 Bulla Gregor. XII. ligat etiam Clericos.
Maximè stantibus verbis Volumus, & Decernimus, quæ inducunt novam dispositionem, n. 12.
13 Bulla Gregor. XII. vti inserta in statuto Civitatis Eugubii præsumitur publicata.
Itaut illa non indigeat alia productione, numero 14.
15 Ferrariæ adest similis Bulla concessa per Bonifatium Nonum.
Cesenæ adest similis Bulla concessa per Innocentium VIII. n. 16.
Vrbaniæ fuerunt bona emphiteotica redacta ad instar allodialium per Martinum V. n. 17.
In Statu Vrbini adest similis Bulla concessa per Vrbanum VIII. n. 18.
Quæ fuit extensa per Alex. VII. ad Civitates Perusiæ, & Castelli, n. 19.
Et in pluribus Civitatibus adsunt Conventiones inter Clerum, & Commune, n. 20.
21 Bona emphiteotica in Civitate Eugubii, & eius territorio fuerunt redacta per Bullam Gregor. XII. ad instar bonorum allodialium.
Itaut emphiteuta possit illa donare, & alienare etiam in præiudicium vocatorum, n. 22.
Etiam non petita licentia à domino directo, numer. 23.
Ac etiam licet alienans non sit primus acquirens, num. 24.
Et illa possit alienare tam inter vivos, quam in vltima voluntate, n. 25.
Et d. bona contineantur in generali bonorum Institutione, n. 26.
Et illa veniunt etiam in restitutione fideicommissi, n. 27.
Et ex illis filius possit detrahere legittimam, num. 28.
Et illa imputentur filio in legittimam, n. 29.
Ac etiam super illis imponi possit census perpetuus, n. 30.
Et contra d. bona agi possit saluiano, & hipotecaria, n. 31.
Et illa revertantur ad dominum directum cum eorum oneribus, n. 32.
Ac etiam possint d. bona transire in Ecclesiam, & manum mortuam, n. 33.
Nisi concurreret duplex prohibitio hominis, & legis, n. 34.
35 Bona emphiteotica per alienationem incidunt in commissum.
Itaut dominus directus tunc non teneatur renovare, num. 36.
Contrarium tamen statuitur in Bulla Gregor. XII. ad favorem Civitatis Eugubii, n. 37.
38 Bulla Gregor. XII. habet locum etiam in locatione ad longum tempus.
39 Dominus directus non tenetur bona ad eum devoluta ob lineam finitam renovare, dum vult illa pro se retinere.
Contrarium statuitur in Bulla Gregorii XII. quod dominus non possit illa pro se retinere, n. 40.
Et si plures sunt proximiores omnes sunt renovandi, n. 41.
42 Bulla Gregor. XII. habet locum tam quo ad bona non concessa per Ecclesias de bonis propriis, quam quo ad bona concessa de proprio patrimonio Ecclesiæ.
Cum d. Bulla vti generaliter loquens generaliter sit intelligenda, n. 43.
Et cum d. Bulla vti concessa favore publico dicatur favorabilis, n. 44.
Et ideo illa veniat latè interpretanda, numero 45.
Licet aliqui teneant, quod illa sit exorbitans, num. 46.
47 Bulla Gregor. XII. mandat bona renovari hæredibus ex testamento, vel ab intestato.
Hæres autem vt consequatur renovationem debet esse vniversalis, n. 48.
Sufficit autem esse hæredem in quota, n. 49.
50 Nepos admittitur cum patruo ad consequendam renovationem stante Bulla Gregor. XII.
Licet secus sit in terminis iuris communis, numer. 51.
52 Renovationem petentibus competit actio personalis, seu officium Iudicis.
Quæ competunt etiam contra eum in quem bona fuerunt renovata, n. 53
54 Renovatio bonorum emphiteuticorum quam speciem renovationis capiat vigore Bullæ Gregorij XII.
55 Lineam esse finitam probandum est per allegantem.
Ratio affertur, n. 56.
57 Bona emphiteotica ob non solutum canonem in tempore cadunt in commissum.
Etiam sine interpellatione, n. 58.
Itaut in d. casu dominus directus non teneatur d. bona reinvestire, n. 59.
Tenetur tamen etiam in d. casu reinvestire vigore Bullæ Gregor. XII. n. 60.
Cuius vigore nullus datur casus, quo renovatio possit negari neque ob deteriorationem, n. 62.
61 Verbum Alio habet in se quandam generalitatem.
63 Pactum quod emphiteuta non possit expelli neque ex causa deteriorationis valet.
Nisi deterioratio facta fuerit dolose, n. 64.
Maximè stante confirmatione Apostolica, n. 65.
66 Bulla Gregor. XII. habet locum etiam in bonis concessis in emphiteusim post Bullam.
Ratio affertur, n. 67.
Maximè stante confirmatione Apostolica, numer. 68.
Et cum legis sit futuris negociis non præteritis providere, n. 69.
70 Bulla Gregor. XII. inita nomine Cleri, & populi dicitur realis.
Et ideo illa debet favere etiam futuris emphiteutis, n. 71.

Licet

Licet contrarium teneant aliqui, n. 73.

Quæ opinio declaratur, n. 74.

72 *Lex mandans quod Ciuitates subiecta soluant certum quid ligat etiam Ciuitatem factam subiectam post legem.*

75 *Renouatio veteris inuestituræ non dicitur noua concessio, sed continuatio antiqua.*

76 *Bulla Gregor. XII. non potest impugnari ex non vsu, nisi probato contrario vsu.*

Quod habet locum etiam in statutis, n. 77.

78 *Obseruantia concordia præsumitur.*

Maximè stante confirmatione Apostolica, numer. 79.

Et stante insertione illius in volumine statutorum, n. 80.

81 *Constitutio Apostolica non potest impugnari ex non vsu non constito de scientia Papæ.*

82 *Bulla Greg. XII. fuit concessa ad tollenda scandala, & fauore publico.*

Et ideo priuati non possunt illi renunciare, numer. 83.

Neque cum iuramento, n. 84.

85 *Vtilitati publicæ non potest renunciari neque cum iuramento.*

Maximè si vtilitas priuata non potest separari a publica, n. 86.

Cum non possit renunciari fauori mixto, numero 87.

88 *Bulla Gregor. XII. est obseruanda non obstantibus pactis illi contrarijs.*

Ratio affertur, n. 89.

Licet contrarium teneant aliqui Doctores, numer. 90.

91 *Bulla Greg. XII. mandat, quod illius pacta censeantur inserta in inuestitura.*

92 *Interpretatio est facienda vt euitetur contrarietas.*

93 *Fauor recipientis magis attenditur quam concedentis.*

94 *Pactum quod bona finita linea redeant ad dominum non nocet renouationi.*

Ratio affertur, n. 95.

96 *Bulla Greg. XII. non habet locum in bonis extra territorium Eugubij.*

Maximè attentis verbis d. Bullæ, n. 97.

98 *Bulla an liget Ecclesias dominas directas alterius territorij habentes bona in territorio est controuersum.*

Author tenet opinionem affirmatiuam, numero 99.

Ratio affertur, n. 100.

101 *Papa habet liberam potestatem super bonis Ecclesiarum.*

102 *Papa confirmando conuentiones, & mandando illas obseruari dicitur de nouo constituere.*

103 *Bona emphiteotica an possint confiscari est controuersum.*

Possunt confiscari stante Bulla Gregor. XII. numer. 104.

Licet contrarium teneant aliqui, n. 105.

Amplia d. opinionem quod possint confiscari numer. 106.

Potest tamen Ecclesia a fisco bona repetere infra biennium, n. 107.

Licet contrarium teneat Farinac. n. 108.

109 *Canonem esse solutum persolui est probandum per asserentem.*

Et idem est, quod canon sit consuetum, numero 110.

Quod verbum Consuetum verificatur in pluribus solutionibus, numer. 111. & 112.

113 *Consuetum potest probari per famam.*

Ex libris domini directi, n. 114.

Dictus tamen liber ad fauorem domini probat solum semiplenè, n. 115.

116 *Bulla Gregor. XII. appellatur per eum propria Constitutio.*

Ad hoc vt illa omninò seruetur, n. 117.

Et ne dari possit de non vsu illius, n. 118.

119 *Opponens se Bullæ Greg. XII. incurrit indignationem SS. Apost. Petri, & Pauli.*

Et peccare mortaliter volunt aliqui, n. 120.

Licet solum intrare in d. casu pœnam arbitrariam voluerint alii, n. 121.

Quod declaratur, n. 122. & 123.

ANNOTATIO.

PRo declaratione huius Bullæ concessæ per Gregorium XII. Illustrissimæ Ciuitati Eugubij, quæ cum sit satis diffusa, & ideo longam requireret adnotationem, cum duobus ab hinc annis integrum, & admodum diffusum in illam composuerim Commentarium, quod adhuc lucem non adspexit, ideo hic paucis contentus ero, & solum adducam quæ pro illius explanatione magis videntur necessaria.

Præiciendum est igitur, quod non in Ciuitate Eugubij ab antiquo tempore quamplura adessent bona emphiteotica sub dominio directo quamplurium Ecclesiarum, & Monasteriorum dict. Ciuitatis, eueniente in dies casu deuolutionis illorum, ortequè fuerint quamplures dissensiones, & discordiæ inter Commune, & Populum dictæ Ciuitatis ex vna parte, & inter Ecclesiasticos, & Clerum ex altera, ex quibus etiam ad sanguinis effusionem deuentum fuit, vti habetur in narratiua dictæ Bullæ, ideo Ciuitas prædicta pro bono pacis, & quietis inter Ecclesiasticos, & laicos deuenit ad quandam concordiam, pacta, & transactionem vna cum d. Ecclesiasticis mutuis interuenientibus promissionibus, & iuramentis, quæ reperiuntur inserta in dicta Bulla.

Verum crescente hominum malitia successiuis temporibus insurrexerunt aliqui Prælati, & Ecclesiastici, qui prætendentes in d. pactis, & concordia non interuenisse, licet repræsentarent minorem partem Ecclesiasticorum, & ideo ad illorum obseruantiam non teneri, Qua propter pro parte d. Communis fuit Domino Papæ supplicatum, quod ad obuiandum scandalis, & litibus dicta Capitula, & conuentiones confirmare velle de Apostolica authoritate dignaretur, etiam quo ad Prælatos, & Ecclesiasticos, qui in illis vocati non fuerunt, cum etiam ipsi dicta pacta, & conuentiones per spatium annorum quadraginta, & vltra pacifice seruauerint, & vsi fuerint, Qua propter D. Papa d. pacta, & conuentiones super bonis emphiteoticis initas etiam quo ad Prælatos, & Ecclesiasticos, qui illorum stipulationi non interuenerunt plenè confirmauit, approbauit, & illa inuiolabiliter obseruari mandauit, vt latius habetur in dicta Bulla *in vers. Nos itaquè &c.*

1 De quorum pactorum, & conuentionum validitate cum fuerint confirmata à Papa in forma specifica, ex certa scientia, & cum insertione

eorum;

Octaui concessa Ciuitatibus dict. Status, per quam bona emphiteotica redacta sunt pariter ad instar ferè bonorum allodialium, dum præcipit, dicta bona ob lineam finitam esse renouanda personis in ea contentis, & illa posse per acquirentem, & alios alienari accedente consensu vocatorum, prout in ea, quæ reperitur registrata apud Pattell. post decis. 7. & de illa faciunt mentionem D. Deluca in d. tom. 4. in tit. de emphit. discur. 1. in princ. & discur. 8. num. 3. & Rota apud Card. Celsum, decis. 192. num. 1. & seq. & decis. 232. num. 1. & egomet allegat. Forens. 46. numer. 42.

19 Quæ quidem Bulla Vrbani Papæ Octaui fuit postea extensa per Alex. Papam Septimum ad Ciuitates Perusiæ, & Castelli, vt not. D. Deluca in d. tom. 4. in tit. de emphit. discur. 9. post princ. & discur. 21. num. 2.

20 Adsunt pariter in quamplutibus Ciuitatibus, & locis Concordiæ, & Conuentiones inter Clerum, & Ciuitates per quas bona emphiteotica redacta sunt ad instar ferè bonorum allodialium & præcipuè in Ciuitatibus Vrbini, Rauennæ, Fulginij, & alibi quas recensuit Ego in d. Commentario super d. Bulla, glos. 12.

21 Bona igitur emphiteotica in Ciuitate Eugubij, & in illius Comitatu, & Districtu existentia redacta fuerunt vigore d. Bullæ ad instar ferè bonorum allodialium, vt in terminis Bullæ Bonifacianæ, & aliarum Bullarum similium tradunt Fulgin. de iure emphit. in tit. de success. in bon. emphit. quæst. 3. num. 13. & in tit. de alien. quæst. 1. limit. vltim. Merlin. de legit. lib. 2. tit. 1. quæst. 8. num. 3. Dominus meus Deluca in d. tom. 4. in tit. de emphit. discur. 20. num. 10. & discur. 24. num. 25. Pigan. ad stat. Ferrar. tom. 2. rubr. 127. num. 14. & Rot. apud Buratt. decis. 87. num. 8. & apud Duran. decis. 254. num. 5. & in Eugub. emphit. 6. Iunii 1659 coram R. P. D. Priolo.

22 Itaut emphiteuta vigore d. Bullæ possit bona emphiteotica liberè donare, obligare, permutare, vendere, & quocumque alio titulo alienare etiam in præiudicium vocatorum, vt tradunt in terminis dictæ Bullæ Gabr. cons. 78. per tot. lib. 2. & in terminis aliarum Bullarum similium Merlin. de legit. lib. 2. tit. 1. quæst. 8. num. 3. Fulgin. de iure emphit. in tit. de alien. quæst. 1. num. 336 limit. vlt. Pigan. ad stat. Ferrar. d. rubr. 127. num. 14. D. Deluca in d. tit. de emphit. discur. 20. num. 10 qui respondet decis. contrarium sentientibus, & Rota decis. 398. num. 1. & seq. par. 12. recent. & in Rauennaten. bonor. emphit. 27. Maij 1651. coram Eminentiss. Cerro, §. preterea, &c. & apud Buratt. decis. 87. num. 8.

23 Etiam non petita licentia, & sic sine consensu Domini directi, vt disponitur in dicta Bulla in §. item quod &c. ibi, & intelligatur alienata de licentia domini directi.

24 Ac etiam quod alienans non sit primus acquirens, sed alius in Inuestitura comprehensus, qui pariter potest bona emphiteotica alienare vigore dictæ Bullæ, vt not. Fulgin. de iure emphit. in tit. de diuer. quæst. quæst. 4. num. 13. & Rot. apud Buratt. decis. 87. num. 8.

25 Et emphiteuta possit d. bona alienare tam in-
ter viuos, quam in vltima voluntate, vt dispo-
nitur in dicta Bulla, in §. in primis &c. Itaut d. bo-
26 na contineantur in generali bonorum Institu-
tione, vt in terminis Bullæ Bonifacianæ tradunt
Merlin. de legit. lib. 2. tit. 1. quæst. 8. num. 7. Fulgin in d. tit. de alienat. quæst. 1. limit. vlt. num 336 & in tit. de success. in bon. emphit. quæst. 7. in fin. Pigan. ad stat. Ferrar. d. rub. 127. num. 82. & seq. & Rota apud Buratt. d. decis. 87. num. 8. & seq. & decis. 319. in princ. & decis. 371. num. 25. part. 5. recentiorum.

27 Et dicta bona veniant etiam in restitutione fideicommissi, vt probant Fusar. de substit. quæst. 630. num. 8. Fulgin. in d. tit. de success. in bon. emphit. quæst. 3. num. 13. Pigan. ad stat. Ferrar. d. rub. 127. num. 101. & Rot. apud Merlin. decis. 699. num. 24. & apud Card. Celsum decis. 295. num. 8.

28 Ac etiam stante dispositione dictæ Bullæ ex dictis bonis filius possit detrahere legittimam, Merlin. de legit. lib. 2. tit. 1. quæst. 8. in princip. Michal. de fratr. par. 1. cap. 38. numer. 35. & seq. & Rota apud Merlin. de legit. decis. 57. n. 3.

29 Et dicta bona in legittimam imputentur, in terminis Mangil. de imput. quæst. 37. num. 4. Merlin. d. quæst. 8. num. 2. Fulgin. in d. tit. de success. in bon. emphit. quæst. 16. num. 1. & seq.

30 Et super d. bonis vti redactis ad instar bonorum allodialium emphiteuta possit imponere census perpetuo duraturos, Cenc. de Cens. quæst. 21. nu. 15. & quæst. 22. num. 12. D. Deluca tom. 5. in tit. de cens. discur. 8. num. 8.

31 Et contra dicta bona, cum vigore dictæ Bullæ possint hipotecari, agi possit remedio vtilis Saluiani interdicti, vt not. Corbol. de emphit. in tit. de caus. priuat. ob alien. limit. 19. num. 2. Scaput. de Saluian. lib. 2. quæst. 10. num. 8. vers. quinto &c. Fulgin. de iure emphit. in tit. de diuer. quæst. quæst. 4. num. 12. Pigan. ad stat. Ferrar. dict. rubric. 127. numer. 17.

32 Et dicta bona reuertantur ad dominum directum cum eorum oneribus, seruitutibus, & hipotecis super illis impositis per emphiteutam, vt probant Pigan. ad stat. Ferrar. d. rub. 127. num. 49. vers. tamen attento &c. & sentit Rota decis. 127 num. 16. par. 6. recent. ponderando, vt per Pigan. vbi supra, qui num. 68. dicit, quod ideo creditores possunt agere contra dominum directum ad recuperationem bonorum deuolutorum pro conseruatione eorum hipothecæ, vt ibi per eum.

33 Et etiam possint transire in Ecclesiam licet illa dicatur manus mortua, itaut illa possit retinere, nec teneatur illa vendere, vt tradunt Adden. ad Gregor. XV. decis. 520. num. 14. Antonell. de tempor. legal. lib. 2. cap. 25. in princip. Andreol. controu. 378. num. 3. Fulgin. de iure emphit. in tit. de alien. quæst. 1. num. 221. in fin. Dominus Deluca in d. tom. 4. in tit. de emphit. discur. 27. sub num. 5. & discur. 28. num. 7. & discur. 37. num. 10. & Rot. decis. 261. num. 7. & decis 280. num. 3. par. 1. recentior. & apud Buratt. decis. 394. num. 5. & ibi

34 Adden. litt. B. Nisi tamen concurreret duplex prohibitio legis, & hominis, quòd bona prædicta non transeant ad Ecclesiam, quia tunc Ecclesia non est illorum capax, vt declarant Andreol. controuer. 378. num. 4. D. Deluca in d. tom. 4. in tit. de emphit. discur. 27. per tot. & discur. 28. num. 6. & seq. & discur. 37. num. 10. & discur. 48. num. 3. & discur. 50. num. 3. & seq. & Rota decis. 211. num. 23. par. 6. recent. & in Mediol. praten. deuolut. bonor. 20. Aprilis 1654. coram R. P. D. Meltio.

35 Quibus addo quod licet per alienationem

fa-

factam per emphiteutam de bonis emphiteoticis sine consensu domini illa cadant in commissum, & deuoluantur ad dominum directum, *leg. fin & ibi not. Doct. communiter, C de iure emphit.* & tradunt *Clar. in §. emphit. quæst. 13. in princip. Andreol. controu. 90. num. 1. & Rota apud Merlin. decis. 871. in princip. tom. 2.*

36 Itaut in d. casu dominus directus non teneatur dictam emphiteutam vti culposum renouare, vt not. *Fulgin. de iure emphit. in tit. de alien. quæst. 1. num. 92. & Corbo. de emphit. in tit. de caus. priuat. ob alienat. ampliat. 37. per tot. & Pigan. ad stat. Ferrar. d. rub. 127. num. 58.*

37 Ex dispositione tamen huius *Bullæ Gregor. XII.* expressè corrigetur vtraque dispositio iuris communis, dum in illa statuitur, quod non solum bona emphiteotica iam alienata sine consensu domini directi, & si in posterum alienentur nullo modo cadant in commissum, sed quod alienatio illorum censeatur facta de consensu domini directi, nec non etiam quod dominus directus teneatur dicta bona alienata renouare illi, in quem alienata fuerunt solutis pro laudemio denarijs quatuor pro qualibet libra prætij d. rei alienatæ vti habetur expressè in dict. primo articulo incipiente *In primis quod si aliqua* de qua *Bulla* mentionem faciunt *Pigan. ad stat. Ferrar. d. rubr. 127. num. 59.* & ante eum *Gabr. d. cons. 78. in princ. lib. 2. Andreol. d. controu. 145. num. 49. & Rota apud Bich. d. decis. 57. per tot. & decis. 70. pariter per tot.*

38 Cuius *Bullæ* dispositionem habere locum etiam in locatione ad longum tempus latè comprobat *Andreol. d. controuer. 145. numer. 60. & sequen.*

39 Vlterius *Bulla* hæc nostra corrigit ius commune, quo attento licet Monasteria, Ecclesiæ, & domini directi non teneantur de bonis emphiteoticis ad eos deuolutis ob lineam finitam inuestire proximiores, dum volunt illa pro se retinere, vt not. *Card. Mant. c de tacit. lib. 22. tit. 30. num. 19. Fulgin. de iure emphit. in tit. de renou. quæst. 1. num. 24.* qui alios dat concordantes, & *Rot. decis. 143. num. 2. par. 10. recent.* & dixi supra *in rubr. prox. Bulla* autem prædicta in *§. Item quod*

40 *si contigerit* expressè mandat, Monasteria, & Ecclesias dominas directas teneri bona emphiteotica ad eas deuoluta per lineam finitam reinuestire liberis, consanguineis, vel affinibus succedentibus ex testamento vel ex alia vltima voluntate, vel ab intestato vltimo emphiteutæ, & renouare, illa vt non possint illa amensare, nec pro se retinere coniuncto *§. item quod quilibet, &c.* & scribit *Andreol. in terminis huius Bullæ; d. controuer. 145. num. 49.* Maximè ponderando verba illa, de qua in d. §. *Quacunque de causa*, quod est generale, & comprehendit omnia, vt post *Alber. Bald. Paris.* per eum relatos firmat *Barbos. de dict. dict. 299. in princ.* Itaut si plures

41 adsint liberi, vel consanguinei omnibus sit facienda renouatio, & non sit locus giustificationi, vt tradunt *Merlin. Adden. ad Paitell. & Fulgin. in loc. relat. supr. in rub. præced. num. 6. & Antonell. de temp. legal. lib. 2 cap. 27. num. 4. & Rota decis. 230. num. 9. par. 11. recen.*

42 Quæ adeo vera sunt, vt dispositio huius *Bullæ* mandantis, quod bona emphiteotica deuoluta ad Ecclesias, & Monasteria per lineam finitam renouentur filijs, & alijs de quibus supra habeat locum tam quò ad bona emphiteotica antiquis temporibus non concessa per Ecclesias in emphiteusim laicis de proprio earum patrimonio, sed quæ per laicos fuerunt propter seditiones, & bella ab ipsis Ecclesijs, in emphiteusim recognita, de quibus fit mentio in *Bulla Vrbani Papæ Octaui*, sed habeat locum etiam quo ad bona laicis concessa in Emphiteusim ab ipsis Ecclesijs de eorum proprio patrimonio, cum Bulla prædicta generaliter loquatur, & ideo generaliter sit intelligenda, *l. de prætio, 10. ff. de publ. in rem actio. l. 1. §. generaliter, ff. de legat. præst.* cum

43 alijs relatis per *Barbos. axiom. 136. num. 1.* & vbi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus, *l. non distinguimus 37. ff. de recup. arbitr.* & comprobat *Barbos. d. axiom. 136. num. 4.*

44 Et eo magis cum *Bulla* hæc nostra vti concessa fauore publico, & ad remouenda scandala dicatur fauorabilis, vt not. *Fulgin. de iure embit. in tit. de laude. quæst. 1. num. 5. & Ciriac. controu. 310 num. 87. & Rota apud Bich decis. 57. num. ....* cum

45 alijs adductis infra, num ... & ideo illa latè veniat interpretanda, vt comprehendat quæcumque bona etiam per Ecclesias de earum patrimonio concessa, vt tradunt *Aucar. cons. 393. in princ. Alex. cons. 75. num. 3. lib. 5. Card. Tusch. pract. conclus. litt. F. conclus. 88. num. 8. & concl. 95. num. 32. Rim. Iun. cons. 558. num. 39. & seq.* latè *Mascar. de gener. stat. interp. conclus. 4. num. 141. & seq. Choell. ad Bull. bon. Regim. cap. 7. num. 10. Farinac. in fragm. crim. litt. E. num. 90. & Rot. apud Caputaq. decis. 215. num. 3. & 4. par. 3.*

46 Quicquid contrarium generaliter d. Bullas esse exorbitantes, & iuris communis correctorias, & ideo restringendas dixerint *Ciriac. controu. 23. num. 22. D. Deluca in d. tit. de emphit. discur. 20. num. 15. & Rota apud Merlin. de legit. decis. 94. num. 9.* & in terminis *Bullæ Vrbani Octaui* dixerim *Ego alleg. foren. 46. num. 43.* cum dicta Bulla Vrbani careat non solum dictis motiuis *Bullæ Gregorij XII.* imo vitatur diuersis, vt ex ea est videre, merito &c.

47 Dum vero hæc *Bulla* nostra in *d. §. item quod si contigerit* mandat renouationem fieri per dominum directum liberis, consanguineis, seu affinibus succedentibus emphiteutæ vlt. morienti ex testamento, vel ab intestato requirit qualitatem hæreditariam, vt not. *Michal. de fratr. par. 3. cap. 48. num. 27.* & in terminis *statuti Farsen.* considerat *D. Deluca in d. tit. de emphit. discur. 8. num. 4.*

48 Qui autem vult admitti ad renouationem bonorum emphiteuticorum vti hæres, vt in casu huius *Bullæ* debet esse hæres vniuersalis, quia hæres particularis non dicitur habere qualitatem hæreditariam, & sic non admittitur ad bona emphiteotica hæreditaria, vt not. *Surd. cons. 573. num. 13. & cons. 595. num. 7. lib. 4. Gratian. discep. Forens. cap. 372. num. 12. & seq. par. 2.* vbi dicit, secus esse si adessent verba *Pro hæredibus quibuscumque* vt ibi per eum, *et Michal. de fratr. par. 3. cap. 48. num. 31.* vbi testatur de recepirissima

49 opinione, licet sufficiat esse hæredem in quota, quo casu dictus ius petendæ renouationis competeret pro portione hæreditaria, vt probat *Michal. in d. cap. 48. num. 33. & 34.* vbi dicit sufficere etiam esse hæredem mediatum, cum hæres hæredis defuncti dicatur hæres, vt ibi per eum.

50 Stan-

50 Stante autem, quod hæc nostra Bulla concedat renouationem succedentibus ex testamento, vel ab intestato, & sic hæredibus, si concurrat nepos cum patruo etiam ipse nepos sino repræsentationis debet admitti ad renouationem petendam, *Fulgin. de iure emphit. in tit. de renouat. quæst. 1. num. 52. vers. sed ego &c.* & in terminis *Concordiæ Vrbinaten.* concedentis renouationẽ hæredibus, not. *D. Deluc. in d. tit. de emph. discur. 19. nu. 3. et 4. et Rot. apud Card. Ottob. decis. 148 n. 5. vers. non obstat etc. et decis. 71. n. 9. par. 10. rec.*

51 Licet alias in materia emphiteotica non admittatur repræsentatio si simus in emphiteusi pactionata, & Ecclesiastica, ita vt filius non repræsentet personam patris, vt tradunt *Capic. Latro. decis. 126. per tot. D. Deluca in d. tit. de emph. discur. 47. num. 2. & discur. 52. num. 9. & Rota d. decis. 71. nu. 1. & seq. par. 10. rec. & decis. 230. num. 3. & seq. par. 11. rec. & apud Card. Ottobon. d. decis. 148. num. 5.* & alibi passim.

52 Pro qua renouatione obtinenda non competit d. proximioribus hæredibus immissio, seu alia actio realis, vel rei persequutoria, sed solum actio personalis, seu ius implorandi officium Iudicis pro illa obtinenda, vt not. *D. Deluca in d. tit. de emphit. discur. 47. nu. 5. & discur. 53. num. 13. & apud Rojas decis. 321. & decis. 111. num. 8. & decis. 166. n. 11. & decis. 230. n. 10 par 11. rec.*

53 Quam quidem actionem, & officium Iudicis competere etiam contra nouum emphiteutam cui bona emphiteotica fuerunt renouata ad illa dimittenda dixit idem *D. Deluc. in d. d. sc. 47. n. 5* & formam libelli ad effectum agendi d. de causa possit *Fulg. de iur. emph. in tit. de ren. quæst. 1. n. 66.*

54 Bona vero emphiteotica cũ vigore *Bullæ Greg. XII.* sint redacta ad instar ferè bonorum allodialium, renouatio illorum videtur capere illam speciem renouationis, quæ nouo successori etiam inuestitura durante datur in feudis, itaut subiacere non debeat alterationi, quæ potest prouenire per oblationes, quæ fieri possunt ab extraneis, vt benè aduertit *D. Deluca in d. tit. de emphit. discurs. 5. num. 12.*

Verum cum hic actum fuerit de renouatione facienda ob lineam finitam adnotandum est, quod probatio lineam esse finitam spectat ad do-

55 minum directum, vt not. *D. Andreol. contrmicer. 145. num. 43. Fulgin. de iure emphit. in d. tit. de variar. caducit. quæst. 10. num. 6. Adden. ad Rot. decis. 131. nu. 90. par. 8. rec.* & in terminis nostris *D. Deluca in d. tit. de emphit discur. 26. num. 3. & discur. 36. num. 17. & Rot. decis. 25. n. 2. & seq. par. 6.*

56 *rec.* Cum quilibet teneatur probare fundamentum suæ intentionis, plenè *Barbo. axio. 128. in prin.*

57 Pro cuius Bullæ vlteriori declaratione præsciendum est etiam, quod licet emphiteuta si nõ soluat canonem domino directo infra triennium si emphiteusis est laicalis, & infra biennium si est Ecclesiastica bona cadant in commissum itaut dominum directum consolidetur cum vtili, *l. 2. C. de iure emphit. cap. potuit, 4. de locat. & conduc.* & tradunt *Fulgin. de iure emphit. in tit. de solut. canon. quæst. 1. num. 1. & seq. Antonell. de tempor. legal. lib. 2. cap. 55. in princ. & Rota decis. 719. num. 1. par. 4. recentior. tom. 3. & apud Card. Celsum, decis. 48. in princ.* Etiam absque

58 que alia interpellatione, *d. cap. potuit, 4. de locat. & conduc.* & not. *Cardin. Mantic. de tacit. lib. 22. titul. 4. num. 15. & Fulgin. in d. tit. de solut. canon. quæst. 1. numer. 43.* vbi dat concordantes.

59 Itaut dominus directus ob culpam emphiteutæ non soluentis canonem non teneatur illi bona emphiteotica renouare, ne eius culpa ei prosit, vt tradunt *Hond. cons. 32. num. 10. & seq. lib. 2. Maresc. var. resol. lib. 1. cap. 2. num. 10. & D. meus Deluca tom. 4 in tit. de emphit. discur. 12. num. 11.*

60 Hoc tamen non habet locum in terminis *Bullæ Gregorii XII.* in qua disponitur expresse *in §. item quod qualibet &c.* quod non intelligantur bona emphiteotica deuoluta ad dominum directum ob canonem non solutum, vt etiam disponitur in *Bulla Bonifaciana*, vt not. *Card. Mantic. d. lib. 22 tit. 27. num. 9. & Fulgin. de emphit. de solut. canon. quæst. 1. num. 13.* ponderando in *Bulla nostra* maximè illa verba ibi *Nec intelligatur in aliquo prædictorum casuum, vel alio aliquam rem emphiteoticam esse deuolutam, vel deuolui posse in futurum,*

61 cum dictum verbum *Alio* habeat in se quandam generalitatem, vt comprehendat etiam alios casus non expressos, vt not. *Barbos. dict. 26. num. 15. & Rota apud Caputaq. decis. 29. num. 6 par. 2.* Ac etiam illa verba ibi *Et quod nullus Prælatus possit aliquam rem emphiteoticam sibi appropriare Quacumque de causa, sed ipsam rem renouare illi, vel illis, &c.* Quæ verba quacumque de causa vti vniuersalia ampliant, & extendunt dispositionem etiam ad terminos improprios, vt not. in terminis *Card. Mantic. de tacit. lib. 22. tit. 21. num. 48. & Fulgin. de iure emphit. in tit. de var. caduc. quæst. 1. num. 23.* Itaut sub dicta verborum

62 generalitate nullus detur casus, per quem bona emphiteotica cadant in commissum, neque casus deteriorationis bonorum, cum valeat pa-

63 ctum, quod emphiteuta non possit expelli neque ex causa deteriorationis, vt tradunt *Fulgin. de iure emphit. in d. tit. de var. caduc. quæst. 2. n. 46 & Ciriac. controu. 632. num. 25.* & ante eos *Corbol. de emphit in tit. de caus. priu. ob deteriorat. in*

64 *fin.* nisi deterioratio facta fuerit ex dolo, sed solum ex culpa lata, vel leui, vt declarant *Card. Mant. & Fulgin. in loc. proximè adductis*, Et maxi-

65 mè stante confirmatione Apostolica facta cum tot clausulis prægnantibus, qua stante pacta valida approbantur, & inualida recipiunt robur à confirmatione, vt dicit *Rota decis. 157. num. 9. par. 6. recent. et decis. 145. n. 4. par. 1. recen.*

66 Cuius quidem *Bullæ Gregor. XII.* dispositionem sibi locum vendicare non solum in bonis concessis in emphiteusim ante ipsius Bullæ concessionem, sed etiam in bonis post illam concessis latè comprobat *Andreol. d. controu. 145. num. 51. et seq. et Rota apud Bich. d. decis. 70. num. 3. et seq.* benè comprobans.

67 Cum enim d. Bulla generaliter, & indefinitè loquatur, generaliter, & indefinitè debet intelligi, vt comprehendat etiam concessiones in emphiteusim factas tam ante Bullam, quam post eã *l. de pratio, 10. ff. de pub. in rem act. l. 1. §. generaliter, ff. de leg. præst.* cũ alijs apud *Barbo. axio. 136. in prin.* & tradunt in puncto *Andreol. et Rota in loc. prox.*

68 *adduct.* Maximè cum d. conuentiones inter Clerũ, & Populum Eugubinum fuerit authoritate Apostolica confirmatæ, vt post *Valasc. et Barb.* per eum adductos benè ponderat *Rot. apud Bich. in d.*

69 *decis. 70. n. 4 et seq.* Et cũ legis sit futuris negocijs prouidere, *l. leges, 3. C. de leg. cap. cognoscentes, 2. cap. vlt. de constit.* cum alijs apud *Barbos. axiom. 136. num. 22.* vbi dat concordantes.

Nec non quia Bulla, & Concordia prædicta inita sit nomine Populi, & Communitatis quæ nunquam moritur, & sic dicatur realis, vt not. *Bald. in l.2.nu.6. ff. de const. Princ. Rota decis.* 400. *nu.*13 *& ferè per tot. par.*9. *recent. & decis.* 199. *num.*2. *par.* 12. *recent.* Et ideò illa fauere debet non so-
71 lum illis, qui de tempore dictam Conuentionem, & *Bullæ* recumbant, sed etiam emphiteutis futuris, vt in terminis tradunt *Andreol. d. controuer.*145. *num.*50. *& seq.* qui dat concordantes, & *Rota apud Bich. d. decis.* 70. *num.* 4.

72 Prout videmus, quod si lex mandet, quod omnes Ciuitates subiectæ soluant certum quid, illius dispositio habet locum etiam in Ciuitate effecta subiecta post legem conditam, quia lex semper loquitur, vt benè comprobant *Adden. ad Rot. decis.* 28. *num.* 273. *& seq par.* 4. *recent. & Rota decis.* 81. *num.* 25. *par.*5. *recent.*

73 Licet contrarium, imo dictam Bullam non habere locum in concessionibus factis post illam voluerint in terminis *Bulla Bonifaciana Fulgin. de iure emphit. in tit. de diuer. quæst.* 4. *num.*23. *in fin.* & in terminis *Concordia Rauennaten. Rota apud Merlin. de legit. decis.*94. *num.* 8. *& seq.* & eo quia *Bonifaciana* loquitur per verba præteriti temporis, quod non verificatur in terminis *Bulla Gregorij XII.* imò ex illa videtur colligi contrarium, *& apud Roias decis.* 402. *& decis.* 444.

74 Quæ tamen contraria opinio quatenus alicui fortasse placeret, illam tamen admittere debet tantum in concessionibus ab initio factis post *Bullam*, non autem in Renouationibus factis de concessionibus bonorum emphiteuticorum factis ante *Bullam*, cum renouatio veteris Inuesti-
75 turæ non dicatur noua concessio, sed potius antiquæ concessionis continuatio, vt not. *Fulgin. de iure emphit. in tit. de renouat. quæst.* 1. *num.* 68. *& seq. & Rot. decis.* 39. *num.* 47. *par.* 8. *recent. & decis.*176. *nu.* 37. *& seq. par.*5. *rec.* etiam si sit dictum *de nouo concedimus*, vt dicit *Rota vbi proximè.*

76 Neque contra dictam concordiam, & confirmationem Apostolicam dari potest de non vsu illius, nisi ex aduerso probetur contrarius vsus, vel non vsus, qui habeat implicitum contrarium vsum, nempè quod euenerit casus renouationis faciendæ, illaque petita fuerit ab ijs, quibus illa vigore dictæ Bullæ debetur, nec tamen concessa fuerit, vt in puncto huius *Bulla* not. *Gabr. d. cons.* 78. *num.* 10. *& seq. lib.* 2. *Rota apud Bich. dict. decis.* 57. *num.* 9. *& d. decis.* 70 *num.*6.

77 Quod est generale in omni Statuto, quod vt abrogetur non sufficit, quod quis etiam per mille annos eo non vtatur, quia casus non venerit, sed necessarius est contrarius vsus, vel vsus qui habeat implicitum contrarium vsum, vt not. *Menoc. cons.* 34. *num.* 4. *& 5. & cons.* 89. *num,* 14. *Houded, cons.* 110. *num.* 22. *lib.*1. *& Rota decis.* 254. *apud Post. de manut. & apud Merlin. decis.*838 *n.*6. *& in d. decis coram Bich. de qua supra proximè.*

78 Maximè cum obseruantia concordiæ præsumatur *Vermigl. cons.* 207. *num.* 19. *Rota apud Card.*
79 *Seraph. decis.*738. *num.*5. *& seq.* Et præsertim stante confirmatione Apostolica, ex qua præsumitur obseruantia itaut afferens contrarium teneatur id probare *Rot. decis.* 93. *num.* 11. *part.* 7. *recent.* vbi concordantes, & etiam stante quod il-
80 la sit registrata in volumine statutorum *Mascard. de gener. statut. interpr. conclus.* 6. *numer.* 95. *& seq. Pigan. ad statut. Ferrarien. rubric.* 126. *num.* 4. *& Rota decis.* 22. *numer.* 2. *par.* 4. *recentiorum.* Et cum contra Constitutionem Apostolicam non possit dari de non vsu, nisi constito
81 de scientia Papæ, & eius consensu, vt benè comprobat *Rota decis.*159. *num.*9. *par.*8 *recent.*

82 Addo prædictis pro huius *Bulla Gregorij XII.* maiori declaratione, quod cum dicta Bulla fuerit concessa ad tollendas lites, & scandala, & fauore publico, vt in terminis *Bulla Innocentiana* concessæ Ciuitati Cesenæ not. *Fulgin. de iure emphit. in tit. de laudem. quæst.* 1. *num.* 5. *D. Deluca in d. tom.* 4. *in tit. de emphit, discur.*7. *num.*6. *& Rota apud Buratt. decis.* 831. *in princip.* & in puncto de hac *Bulla Gregorij XII. Rota apud Bich.*
83 *decis.* 57. *num.* 15. sequitur, quod priuati non possint illi renunciare, vt in terminis *Bulla Bonifaciana* concessæ Ciuitati *Ferrariæ* tradunt *Card. Mantic. de tacit. lib.* 22. *tit.* 18. *sub num.* 26. *Sperell. decis.*104 *num.* 90. & in terminis *Bulla* concessæ Ciuitati *Cesenæ, Fulgin. in d. tit. de laudem. quæst.* 1. *num.* 5. *& Rota apud Buratt. d. decis.* 831. *in princip.* & in terminis *Bulla Vrbani VIII.* concessæ Ciuitatibus *Status Vrbini, D. Deluca in dict. tit. de emphit, discur.* 7. *num.*6. & in terminis huius *Bulla Gregorij XII.* respondit *Rota apud Bich. d. decis.* 57. *n.* 15. *& decis.*199. *in fin. par.*12. *recent.*

84 Itaut dictæ *Bullæ* fauore publico concessæ vt supra non possint partes renunciare neque medio iuramento, vt tradunt *Gratian. discep. foren. cap.* 735. *num.* 4. *par.* 4. *Fulgin. in d. tit. de laudem. quæst.* 1. *num.* 5. *& Rota apud Buratt. d. decis.* 831. *num.* 2. *& d. decis.* 57. *apud Bich. num.* 13. *&* 16.

85 Cum vtilitati publicæ non possit renunciari neque cum iuramento, vt not. *Gratian. discep. Forens. cap.* 31. *num.*23. *par.* 1. *& d. cap.* 735. *nu-*
86 *mer.* 4. *par.* 4. Maximè quando vtilitas priuata non potest separari ab vtilitate publica, vt tradunt *Gratian discep. Forens cap.*735. *num.* 5. *par.* 4. *& Seraph. de priuil. iuram. priuil.* 73. *num.* 51.

87 Cum non possit renunciari fauori mixto concernenti fauorem proprium, & alterius, vt not. *Pigan. ad stat. Ferr. tom.*1. *rubr.*90. *n.* 9. *& Rota dec.* 456. *nu.* 7. *par.*5. *rec. lib.*2. vbi dat concordantes.

88 Ex quibus sequi videtur, quod dispositio huius nostræ Bullæ effectum suum sortiri debeat etiam si in inuestitura adsint pacta illi contraria, puta prohibitio alienandi bona emphiteotica, quod finita linea dicta bona reuerti debeant ad dominum directum libere, quod de illis non teneatur amplius inuestire, & similia, Quia si partes dispositioni dictæ Bullæ vti fauore publico concessæ non possunt expresse renunciare, neque videtur eis permissum posse renunciare tacitè faciendo factum contrarium per regulam,

89 Quod vna via prohibetur non debet ex alia concedi *l. quod vna via,* 84. *de reg. iur. in* 6. *l. quod dictum* 33. *ff. de pact.* & in terminis tradunt *Menoch. de præsum. lib.* 4. *præsump.*109. *num.*45. *Fulgin. de iure emphit. de laudem. quæst.*3. *num.*5. *Sperell. decis.* 179 *num.*45. *par.*2. & in terminis Bullæ *Vrbani VIII. not. D. Deluca in d. tit. de emphit. discur.* 7. *n.*4. *& 5. & discur.*24. *n.*5. & in terminis *Bulla Gregorij XII. Andreol. d. contr.* 145. *num.* 50. *& seq. & Rota apud Bich. d decis.*57. *num.* 16. vbi dantur concordantes.

90 Et licet contrarium teneant *Corbol. de emphit. in tit. de caus. priuat. ob non solut. canon. limit.*2. *nu.* 21. *& Merlin de legit. lib.* 2. *tit.* 8. *quæst.* 8. *num.* 23. qui loquuntur in terminis consuetudinis, & quan-

quando ex verbis Inuestituræ apparet, partes
voluisse omninò recedere a d. consuetudine,
alias secus, & in terminis *Bullæ Bonifacianæ Pigan.
ad stat. Ferrar. tom. 2. rub. 127. num. 46.* & in ter-
minis *Concordiæ Vrbinaten. dixi ego allegat. Forens.
46. num. 44. & seq.*

In terminis tamen *Bullæ Gregorij XII.* res videtur sa-
tis manifesta, quod pacta contraria non infrin-
gant illius dispositionem non solum ex eo, quod
d. Bulla concessa fuerit fauore publico, & ideo
partes non possint neque expressè, neque taci-
tè illi vendicare, vt tradunt *Card. Mantic. Fulgin.
Sperel. D. Deluca, & Rot. in loc. adduct. supra, num.
88. & seq.* ex quo cessant rationes in contra-
rium per me adductæ *d. alleg. 46. & per Sperell.
decis. 99. num. 26. & seq.* Tum clarius ex verbis
91 eiusdem *Bullæ* in §. penultimo vbi habetur,
quod pacta, & conuentiones dictæ *Bullæ* sint, &
censeantur inserta, & annexa cuilibet rei em-
phiteoticæ, & quod d. pacta sint, & esse debeant
realia, & perpetuò transitoria ad quemlibet
possessorem dicti rei, & illa censeantur esse ap-
posita in quolibet Instrumento, renouationis
faciendæ, ac si apposita essent specificè in quo-
libet Instrumento, Itaut stantibus dictis pactis
concedentibus facultatem alienandi, & similia,
quæ habentur pro appositis in Instrumento In-
uestituræ videatur impossibile, quod argumen-
tum tacitè resultans ex pactis contrarijs prohi-
bitionis alienationis, & simil. destruant expres-
sam dispositionem dictæ *Bullæ*, & pactorum in
Instrumentis contentorum, vt in terminis *Bullæ
Bonifacianæ*, in qua anullantur pacta dictæ *Bullæ*
aduersantia consuluit *Rimin. Iun. cons. 165. num. 3.
lib. 2. & cons. 664. num. .... lib. 6.* cum quo
pertransit *Corbol. de emphit. in tit. de caus. priu. ob
solut. canon. limit. 2. num. 11. in addit.* nec non
Bertaz. cons. 77. num. 3.

Itaut cum dicta Bulla nostra mandet dicta pacta
permittentia alienationem bonorum emphiteu-
ticorum, & alia de quibus in ea haberi pro ap-
positis in Instrumento Inuestituræ apertè de-
monstrat noluisse pacta contraria in ea apponi
posse, aliàs admitteret contrarietatem in eo-
92 dem Instrumento, pro cuius exclusione omnis
interpretatio est facienda *Surd. decis. 322. num.
36. Andreol. controuer. 239. num. 35. & Rota de-
cis. 104. num. 9. apud Merlin. de pignor.* Maximè in
eadem scriptura *Andreol. d. controuer. 239. num.
35. Rota apud Card. Mantic. decis. 236. num. 4* Et
93 cum magis attendendus sit fauor accipientis,
quam concedentis *Alciat. cons. 34. numer. 4.
lib. 1. Caluin. de æquit. lib. 2. cap. 151. nu. 54.*

Quæ eo magis recipienda sunt quo ad pactum,
quod bona emphiteotica finita linea libere ad
94 dominum reuertantur, quia illud non infringe-
re dispositionem dictæ *Bullæ* dixit *Rot. in Mutinen.
emphit. 28. Maij 1638. coram Dunoz. & apud Bich.
95 d. decis. 57. num. 14.* Cum vt per pacta contraria
censeatur recessum a dispositione dictæ *Bullæ*
requiratur, quod appareat de omnimoda mente
contrahentium recedendi à dispositione dictæ
Bullæ, alias sit ei standum, & quod Inuestitura
sit facta in forma insolita, & extraordinaria, vt
declarat *Merlin. de legit. lib. 2. tit. 1. quæst. 8. num.
14. vers. putarem tamen &c.*

96 Cuius *Bullæ* nostræ dispositionem non habere
locum in bonis emphiteoticis existentibus extra
[illegible] districtum Ciuitatis Eugubij, li-
[illegible]

cet sint sub directo dominio Ecclesiarum exi-
stentium in Ciuitate Eugubij, voluerunt *Rim. Sen.
cons. 631. n. 14. & seq. lib. 4. & Corb.* qui illum refe-
rendo sequitur *de emphit. in tit. de caus. priuat. ob
non solut. canon. limit. 2. num. 11. vers. declara vl-
tra &c. in addit.* Maximè cum Papa in dicta Bul-
97 la faciat mentionem de territorio, & districtu,
vt in terminis *Bonifacianæ not. Card. Tusch. pract.
concl. s. litt. F. conclus. 95. num. 3. & ibi Moder.
Adden. & Card. Mantic. de tacit. lib. 22. titul. 27.
num. 11.* & in terminis *Concordiæ Vrbinaten.* ad-
uertit *Dominus meus Deluca in d. tit. de emphit. di-
scur. 19. num. 3.*

98 Vtrum verò dicta Bulla liget Ecclesias domi-
nas directas existentes in alio territorio, & ha-
bentes bona emphiteotica in territorio, & distri-
ctu Eugubino adsunt opiniones inter se contra-
riæ, quas refert *Card. Tusch. pract. conclus. litt. V.
99 conclus. 295. num. 5.* Ego autem sentirem pro af-
firmatiua stante dict. confirmatione *Gregorij XII.*
Quia licet Clerus, & Commune Eugubij non
possunt disponere in præiudicium Ecclesiarum
existentium extra eorum territorium, per regu-
100 lam Res inter alias acta tertio non præiudicat,
l. fin. ff. de rei iudic. & latè comprobat *Tiraq. in
tract. Res inter alios &c. in princip.* Id tamen ces-
sat stante confirmatione Sedis Apostolicæ facta
ex certa scientia, & cum clausula *Non obstanti-
bus quibuscumque &c.* de quibus in dicta *Bulla*,
101 cum Papa habeat liberam, & plenam potesta-
tem disponendi ad sui libitum de bonis Ecclesia-
rum, vt dicit *Rota decis. 357. num. 9. & num. 103.
par. 11. rec. & decis. 413. num. 36. par. 12. recen.*
102 Maximè cum Papa confirmando conuentio-
nes initas inter Clerum, & Commune Eugubij
mandet illas inuiolabiliter obseruari, quo casu
dicitur ipse nouam legem condere, & de nouo
statuere, vt tradit *Rota decis. 298. num. 17. par. 10.
recent. & decis. 438. num. 54. & seq. par. 4. recen.
tom. 2.*

103 Notandum est etiam ad declarationem dictæ
Bullæ, quod licèt admodum sit controuersa quæ-
stio an bona emphiteotica ex pacto, & proui-
dentia possint confiscari, maximè quæ sunt sub
directo dominio Ecclesiæ, vt videre est apud
Farinac. de delict. & pæn. quæst. 25. num. 59. & seq.
apud *Guazzin. de confisc. bonor. concl. 13. limit. 33.
per tot.* apud *Fulgin. de bon. emphit. in tit de succes.
quæst. 4. per tot. & in tit. de laudem. quæst. 31. per
tot.* & apud *Dominum Deluca in d. tit. de emphit.
tom. 4. discur. 32. n. 10*

104 In terminis tamen *Bullæ* nostræ per quam
bona emphiteotica redacta sunt ad instar ferè
bonorum allodialium, & sunt transitoria ad ex-
traneos hæredes illa venire in confiscationem
bonorum tenuerunt in terminis *Bullæ Bonifacia-
næ Fulgin. de iure emphit. in d. tit de success. in bon.
emphit. quæst. 4. num. 13. & seq.* vbi dat concor-
dantes, & testatur de veriori opinione, *Farinac.
in d. quæst. 25. num. 56. vers. sed quod imò &c.* vbi
dicit, hanc opinionem veriorem, communio-
rem, & magis seruatam, *Gratian. discep. Foren.
cap. 481. num. 62. par. 3. Pigan. ad stat. Ferrar. d.
rub. 127. num. 85. vers. hac tamen opinio, &c. &
Rot. decis. 261. num. 9. & seq. par 10. recent.* vbi
testatur de veriori, & magis communi opinio-
ne loquendo in terminis *Consuetudinis Abbatiæ
Parfensis.*

105 Licet contrarium d. bona præcipuè Eccle-

ſiaſtica non poſſe tranſire in fiſcum in dicto caſu renuerint *Clar. in §. emphit. quæſt. 22. verſ. breuiter &c.* vbi teſtatur de veriori, & magis communi opinione, quam probabilem dicit *Cardin. Mantic. de tacit. lib. 22. tit. 30. num. 25. & ſeq. Guazz. de confiſc. bonor. d. concl. 13. limit. 33. num. 19. & ſeq.* qui pariter hanc dicit veriorem, & magis communem opinionem, quorum rationibus reſpondent *Farinac. vbi ſupra, Fucchin. lib. 9. contrau. iur. cap. 53. & P. Sanch. in præcep. Decal. lib. 2. cap. 19. num. 29.*

106 Quæ opinio procedit ſine difficultate quando Burſa Fiſcalis eſt eadem cum Burſa, ſeu Mẽſa Eccleſiæ dominæ directæ, vt probat *Pigan ad ſtat. Ferrar. d. rubr. t 27. ſub num. 86. & Rota d. deciſ. 261. num. 10. par. 10. recent.*

107 Data autem confiſcatione poteſt Eccleſia infra biennium bona emphiteotica à fiſco repetere, vt not. *Card. Mantic. d. tit. 30. num. 9. Guazzin. d. limit. 33. num. 20. P. Sanch. in dict. cap. 19. num. 31.* qui teſtatur de veriori opinione, *& Pigan. ad d. rub. t 27. num. 86.* vbi dicit poſſe Eccleſiam cogere fiſcum vt dicta bona vendat, vt illa reincidant in manus priuatorum, & idem not. *Fulgin. in d. tit. de ſucceſſ. in bon. emphit. quæſt. 4. num. 14.*

108 Licèt contrarium non poſſe Eccleſiam repetere bona confiſcata à fiſco infra biennium tenuerint *Farinac. in d. quæſt. 25. numer. 56.* & alij quos refert *P. Sanch. in d. cap. 19. n. 30. & ſeq.*

Aduertendum etiam eſt quod dum in hac *Bulla in §. Item quod quilibet* mandatur, per emphiteutam ſolui domino directo canonem ſolitum,
109 quod d. canon ſit ſolitum eſt probandum, itaut non ſit ſtandum aſſertioni id dicentis, vt probant *Barboſ. de poteſt. Epiſc. alleg. 95. num. 33 Fulgin. de iure emphit. in titul. de contract. emph. quæſt. 9. num. 10. & Rota deciſ. 160. num. 4. par. 2. diuerſor.*

Quod habet locum etiam dum in eodem §. diſponitur, nihil addi poſſe canoni ſoluendo niſi quod
110 conſuetum eſt, quia dictum conſuetum eſt probandum pariter per aſſerentem, ita vt non ſit ſtandum dicto aſſerentis, vt not. *Pariſ. conſ. 60. numer. 7. lib. 1. Barboſ. & Fulgin. in loco proximè adduct.*

111 Quod verbum *Conſuetum* verificatur in pluribus ſolutionibus vltra duas, vt not. *Card. Tuſch. pract. concluſ. litt. S. concluſ. 334. num. 29.* vbi dicit, ſolitum differre à conſueto, quia ſolitum poteſt verificari in vnico, vel in duobus actibus, & *Gaat. de diction. dict. 253. num. 1. & 2.* vbi teſtatur de veriori opinione, ſecus tamen eſt in conſueto, quod requirit plures actus vltra duos,
112 vt ibi per eos, de quo videas etiam *Antonel. de temp. legal. lib. 1. cap. 78. num. 15.*

113 Poterit autem dictum conſuetum probari per famam, *Maſcar. de prob. concl. 432. nu. 1. & 2 vol. 1. Duen. reg. 299. Fallen 16.* per portitores canonis *Corbol. de emphit. in tit. de cauſ. priuat. ob non ſolut. canon. quæſt. 4. num. 6. Fulgin. de iure emphit. in tit. de ſolut. canon. quæſt. 4. num. 4.* declarando vt ibi per eos, & per *Farinac. de teſt. quæſt. 60. num. 26. & ſeq.* Item ex libris Domini
114 directi quos ipſe tenetur edere ad fundandam intentionem emphiteutæ, *Corbol. in d. tit. de cauſ. priuat. ob non ſolut. canon. d. quæſt. 4. in fin. & Fulgin. in d. tit. de ſolut. canon. quæſt. 4. in fin.* licet alias
115 dictum librum ad fauorem domini contra emphiteutam ſemiplenè tantum probare dixerint *Rimin. Iun. conſ. 432. num. 13. lib. 4. & Genua de ſcrip. priuat. lib. 4. in tit. de libro dom. contra ruſtic. in fine.*

Addo pro coronide quampluribus omiſſis ad declarationem dictæ Bullæ ſpectantibus, quæ latè habentur in *Commentario per me ſuper dicta Bulla*
116 *compilato* quod Dominus Papa in fine huius Bullæ illam appellat pluribus nominibus, & præcipuè ſuam Conſtitutionem, ibi *Nulli ergo hominem liceat hanc paginam noſtræ voluntatis, Conſtitutionis &c.* ex quo colligitur Dominum Papam non fuiſſe contentum ſimplici nomine *Confirmationis*, ſed vlterius voluit appellare illam pro-
117 priam *Conſtitutionem* ad indicandum rixam eius voluntatem quod illa omninò ſit obſeruanda ad notata per *Rot. deciſ. 414. num. 7. par. 4. recentior. & deciſ. 408. num. 10. par. 4. recent. tom. 2.* Et ad
118 effectum, vt dari non poſſit de non vſu illius, ſeù de contrario vſu ſine ſcientia Papæ. *Rota deciſ. 246. num. 1. & deciſ. 221. num. 5. & 6. part. 1. recent. & apud Cenc. de Cenſ. deciſ. 365. n. 17.*

119 Aduertas ſecundo, quod qui ſine iuſta, & rationabili cauſa diſpoſitioni huic Apoſtolicæ non paruerit indignationem *Dei Omnipotentis, & Beatorum Apoſtolorum Petri, & Pauli* erit incurſurus, vti habetur *in §. fin. d. Bulla*, & not. *Barboſ. de clauſ. clauſ. 91. in princ.* Et peccare morta-
120 liter opponens ſe ſine iuſta cauſa Pontificiæ Conſtitutioni tradunt *Barboſ. in d. clauſ. 91. numer. 1. in fin. & Theob. Rub. in ſingul. Rot. Rom. tom. 2. de clauſ. clauſ. 504. num. 2.* qui dant concordantes,

121 Licet contrauenientem Bullæ Pontificiæ, in qua adeſt dicta clauſula puniendum eſſe tantum pœna arbitraria tradunt *Menoch. de arbitr. caſu 365. num. 5.* & alij quos referendo ſequitur *Barboſ. d. clauſ. 91. n. 4.*

122 Si tamen de facto infringant, & contraueniant dictæ Conſtitutioni, ſecùs ſi tantum de iure, quia tunc non comprehenduntur ſub diſpoſitione dictæ clauſulæ, vt declarant *Marta de clauſ. par. 1. clauſ. 11. num. 1. & Barboſ. in dict. clauſ. 91. num. 5.* Qui *num. ſeq.* addit, quod dictum verbum *Infringere* in hoc *§. fin.* appoſitum importat Retractare, vel per malitioſam interpretationem infringere. Et dicta verba *Temerario*
123 *auſu* importare etiam ſine dolo, ſed ex ſubtilitate contraire, & dictum verbum *Attentare* verificari etiam ſi illud ad effectum non perducatur, vt ibi per eum; de quibus videas etiam *Card. Tuſch. pract. concluſ. littera 352. numer. 1. & ſequen.*

Addo pro complemento materiæ, quod cum bona emphiteotica vigore ſupradictæ Bullæ redacta ſint ad inſtar bonorum allodialium, vt probaui ſupra num.... ſi illa fuerint data in dotem ex eis vir poteſt conſequi lucrum dotale ei debitum vigore ſtatuti, vt poſt *Dec. Curt. Iun. Rolan.* & alios per eum relatos firmat *Fulgin. de iure emphit. in t. t. de ſucceſſ. in bon. emphit. quæſt. 24. numer. 6.* de quo videas etiam *Illuſtriſſimum Dominum Deluca in Theatr. verit. & iuſt. tom. 4. in tit. de emphit. diſcur. 24. num. 6.*

Nec non etiam quod in caſu deuolutionis bonorum ob lineam finitam Dominus directus non poteſt accipere poſſeſſionem illorum propria authoritate, & non citato poſſeſſore, & donec fuerit cognitum eſſe locum deuolutioni, cum

emphi-

emphiteuta, seu eius successor si esset citatus plures exceptiones deducere posset, propter quas fortasse non esset locus deuolutioni, vt tradunt *Thom. decis. March. 16. ferè per tot. Adden. ad Rot. decis. 131. num. 88. & seq. par. 8. rec. & Rota decis. 409. num. 7. par. 1. rec. & apud Greg. XV. decis. 105. num. 11. & ibi Adden. littera A. & coram Andrea. decis. 36. num. 7. & in Fanen. seu Senogallien. bonorum 14. Martij 1646. §. quia cum Magna &c. coram R. P. D. Meltio*, & alibi passim, vbi aliæ recensentur quamplures.

Cum ad istum effectum, quod dominus directus valeat accipere possessionem bonorum emphiteuticorum ob lineam finitam propria authoritate requiratur, quod deuolutio sit adeo clara, vt nullo modo valeat controuerti, vt declarant *Adden. ad Rot. d. decis. 88. & seq. par. 8. rec. & Rota decis. 359. num. 4. par. 5. rec. & apud Card. Celsum decis. 13. num. 5. & in d. Fanen. seu Senogallien. bonor. d. §. Quia cum Magna &c.* & debeat constare non solum emphiteusim esse finitam, sed etiam emphiteutam esse destitutum omni auxilio *Adden. ad Rot. d. decis. 131. num. 88. & seq.* latè comprobantes, *& decis. 143. num. 14. & seq. par. 10. rec. & in d. Fanen. seu Senogallien. bonorum d. §. sed quia Magna &c.*

Itaut si dominus directus accipiat possessionem dictorum bonorum emphiteuticorum de facto, & non citato possessore emphiteuta, seù illius successor dicatur spoliatus, & ei competat spolium *Fulgin. de iure emph. in tit. de var. caduc. quæst. 10. num. 6. Rota apud Gregor. XV. decis. 105. num. 11. & decis. 312. num. 10. par. 5. rec.*

Etiam stante pacto accipiendi possessionem propria authoritate finita emphiteusi, quia illud intelligitur quando deuolutio est ita clara, vt nullam recipiat dubitationem, vt not. *Fulgin. de iure emph. in tit. de alien. quæst. 1. num. 8. & seq. & in tit. de var. caduc. quæst. 10. num. 9. Posti. de manut. obser. 16. num. 48. Adden. ad Rot. d. decis. 131. num. 98. & Rota apud Greg. XV. decis. 105. num. 12. & ibi Adden. litera A. & decis. 359. num. 4. part. 5. rec. & in d. Fanen. seu Senogallien. bonorum 14. Martij 1646. coram Reuer. Meltio.*

Itaut stante dubio sit danda immissio hæredi vltimi inuesti vigore *l. fin. C. de edict. D. Adri. tollen.* in bonis emphiteoticis, donec plenius discutiatur an ille hæres sit inclusus in Inuestitura, vt tradunt *Adden. ad Rot. d. decis. 131. nu. 92. & seq. & Rota decis. 26. par. 3. & dec. 359. num. 4. par. 5. recen. & in d. Fanen. seu Senogal. bonor. §. exhibuit &c.*

Quæ habent locum non solum quando dominus directus vult accipere possessionem bonorum emphiteuticorum ob lineam finitam, sed etiam quando vult illam accipere ob pacta non seruata, ob deteriorationem, & ex alio capite, quia hoc ei facere non licet sine citatione partis, nisi quando deuolutio esset, ita clara, vt nulla tergiuersatione controuerti possit, alias secus, vt tradunt *Fulgin. in d. tit. de var. caduc. quæst. 10. num. 7. Antonell. de temp. legal. lib. 3. cap. 7. num. 88. Adden. ad Rot. d. decis. 131. num. 88. & seq. & Rot. apud Gregor. XV. d. decis. 105. num. 11.* vbi aliæ recensentur.

Quicquid dicendum sit quando agitur de capienda possessione bonorum emphiteuticorum ex causa canonis non soluti, quo casu cum Ecclesia possit de illa esse magis certa, quam de alijs causis, tunc videtur quod facilius possit capere possessionem propria authoritate, vt not. *Gabr. cons. 88. in fin. lib. 1. & Rota apud Greg. XV. d. decis. 105. num. 1.*

Contrariam tamen opinionem æquiorem, & tutiorem appellant *Clar. in d. §. emph. q. 11. in fin. Menoc. de recup. posses. remed. 1. num. 78. & seq. Card. Mantic. de tacit. lib. 22. tit. 21. num. 4. Caroc. decis. 9. num. 6.* & hanc opinionem circumscripta opinione Rotæ quæ visa fuit contrarium tenere, licet illam expressè non firmauerit veriorem dicit *Fulgin. in d. tit. de var. caduc. quæst. 10. num. 37. ver. & præsertim, &c.*

FINIS LIBRI SECVNDI.

STATVTORVM CIVITATIS EVGVBII LIBER TERTIVS.

DE APPELLATIONIBVS INTERPONENDIS A SENTENTIIS. Diffinitiuis. Rubrica I.

QVIA Iudicium rectà dicitur Veritate fulciri, quod Plurimorum Sententia comprobatur. IDEO si quis senserit se grauatum ab aliqua diffinitiua Sententia, poterit infra decem dies à die Notificationis Is, siue eius Procurator viua voce, vel in scriptis ab ea appellare ad effectum deducendi grauamen sibi illatum, & debeat coràm Iudice suam Appellationem interponere, & Libellum Appellationis quoquo modo exhibere, narrando tenorem Sententiæ, à qua intendit appellare, & ad quem Iudicem, petereque appellationem admitti, & Apostolos siue Litteras dimissorias sibi tradi, & concedi in forma. Quo exhibito, & Actuario tradito, Appellans cum Notario accedere debeat ad D. Iudicem, & duobus Testibus adhibitis, id ab eo petere: Notarius verò teneatur à tergo dicti Libelli, siue Appellationis adnotare Exhibitam dictæ Appellationis, instantiam dicti Appellantis, Pronunciam ipsius Iudicis, admissionis, vel non admissionis, & Testes ad hoc vocatos. Quibus sic peractis, eoquè Libello, siue appellatione Appellanti per Notarium restituto, teneatur Appellans dicto termino decem dierum appellationem introducere coram Iudice ad quem, & facta illius exhibitione petere Literas citatorias, & inhibitorias sibi concedi: Quibus per Pronunciam dicti Iudicis concessis, Notarius de mandato, easdem literas conficiat, inhibendo, & præcipiendo Iudici à quo, & Parti aduersæ, qualiter in causa Appellationis coram eo indecisa pendente, nil debeat innouari sub pœnis iuris, & reuocatione attentatorum, Citando tamen Appellatum, quatenus prima iuris, post præsentationem dictarum litterarum, compareat ad dicendum contra dictam Appellationem, & contenta in ea: Qui si in termino comparuerit, poterit eas, quas voluerit exceptiones deducere, & nihilominus Partibus petentibus, seu altera ex eis Iudex terminum statuat vtrique Parti quinque dierum ad iustificandum, & impugnandum, in quo termino Appellans teneatur suam appellationem iustificare, & docere de grauamine: Appellatus verò eamdem Appellationem impugnare, prout sibi conuenire videbitur. Quòd si in dicto termino Appellans de grauamine non docuerit; Iudex ad quem, debeat parte instante, causam ad primum Iudicem remittere, & ne interim Ius Appellantis de facili pereat, possit Iudex prorogare terminum trium dierum ad exhibendum dictum grauamen, cum comminatione in forma. Docto verò de grauamine, si partes, aut aliqua ex eis, voluerit ea, quæ coram Iudice à quo deducta non fuere, coram Iudice ad quem, etiam quo ad testium exceptiones probare, tunc Iudex ad id terminum statuat vtriq. parti quinque dierum pro prima dilatione, trium dierum pro secunda, pro tertia verò duorum dierum ad probandum quicquid volunt, & possunt, qui termini censeantur assignati, & currant post terminum datum ad iustificandum, & impugnandum etiam partibus non petentibus: Quas dilationes Iudex ex aliqua legitima causa in Pronuncia exprimenda, ad tres alios dies, vel quinque ad summum, & non vlterius proro-

gare valeat. Quibus terminis elapsis, absque aliqua Iudicis Pronuncia Processus habeatur pro completo, & publicato, & Iudex assignet vtrique parti terminum trium dierum ad concordandum, & opponendum, & Iuramentum Suppletiuum cui, & quatenus de iure reseruatum esse censeatur.

Et si in prædicto termino ad concordandum, & opponendum aliqua ex partibus petierit terminum sibi dati ad allegandum, Iudex quinque dierum parti petenti assignet, alioquin non audiatur, sed eo elapso Iudex mandet sibi Processum, & Iura à partibus consignari, & exhiberi pro expeditione causæ terminandæ infra tres Menses à die Appellationis, iuxta alias Statuta sub Rub. De Instantijs, & Fatalibus. Si verò à partibus non fuerit petitus terminus ad probandum, Iudex elapso termino, eis dato ad iustificandum, & impugnandum, mandet sibi Processum, & Iura exhiberi pro expeditione Causæ, & vt supra facienda. Qua deinde per Sententiam expedita, quatenus prima fuerit confirmata, Iudex appellationis teneatur causam remittere ad primum Iudicem pro totali executione conformium, & si id non exprimat omnino pro expresso habeatur, victumquè victori in expensis condemnet.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio est prouocatio ad maiorem Iudicem ratione grauaminis illati, vel inferendi.*

2 *Appellatio alia est iudicialis, & alia est extraiudicialis.*

3 *Appellatio est interponenda coram Iudice a quo, alias fit deserta.*

Fallit si appellans fuit impeditus ad eum accedere, n. 4.

Quo casu potest appellari coram Iudice ad quem num. 5.

6 *Appellatio est interponenda infra decem dies.*

Siue appelletur a diffinitiua, siuè ab interlocutoria, n. 7.

Alias sententia transit in iudicatum, numer. 8.

Qui terminus non potest prorogari nequè a Iudice, neque a parte, n. 9.

Et an sit interponenda infra decem dies a die sententia, vel scientia, n. 10.

11 *Sententia est intimanda domino, non autem procuratori.*

Et si fiat authoritate Iudicis non est necesse inserere tenorem sententia, n. 12.

13 *Appellatio vnica voce admittitur si fiat in continenti, alias secùs.*

Alias est interponenda in scriptis, num. 14.

15 *Statutum mandans appellationem introduci intra certum tempus coram Iudice ad quem videtur dare formam.*

16 *Appellans potest non deducta deducere, & non probata probare.*

Non potest tamen excipere contra testes in primo iudicio examinatos, n. 17.

18 *Statutum quod appelletur intra certum tempus est ordinatorium.*

Si verò tollat appellationem in totum est decisorium, n. 19.

20 *Appellatio in dubio est admittenda.*

21 *Sententia quando dicatur habere mixturam, vt pars appellabilis trahat partem non appellabilem.*

22 *Iudex appellationis debet exequi sententiam a se latam.*

Declara, vt ibi, n. 23.

ANNOTATIO.

1 APpellatio est prouocatio ad maiorem Iudicem ratione grauaminis
illati, vel inferendi, vt not. *Maran. in pract. par. 6. in verbu, Et quandoque appellatur, Scacc. de appell. quæst. 2. art. 1. num. 1. vers. quinta diffinitio &c. & Pract. Ridolph. par. 1. cap. 13. num.*
109. Quæ tamen diuiditur in duas species, alia
2 enim est appellatio iudicialis; & alia est extraiudicialis, vt declarant *Franch. in rub. de appell. sub num. 1. in 6. Petr. Greg. Thol. de appell. lib. 1. cap. 1. num. 1. & Scacc. de appell. quæst. 2. art. 3. num 32. & seq.* vbi declarat differentias, quæ sunt inter appellationem iudicialem, & extraiudicialem, quas videas ibi per eum.
3 Appellatio verò quod debeat interponi coram Iudice a quo, vti habetur etiam in hoc statuto alias fiat deserta est tex. in *cap. vt debitus, 59. de appell.* & tradunt *Scacc. de appellat. quæst. 6. num. 1. & Rota decis. 595. sub num. 1. par. 1. & decis. 396. num. 3. & decis. 594. num. 2. par. 2. recent. & in Fanen. hæredit. 31. Martij 1642. coram R. P. D. Dunoz. post princip.* Nisi tamen appellans non po-
4 tuisset habere accessum ad Iudicem in tempore, quia tunc illam interponi posse coram Notario tradunt *Scacc. de appellat. quæst. 6. numer. 22. & seq. Pract. Ridolph. par. 1. cap. 13. num. 134. & Rota d. decis. 594. num. 3. & in d. Fanen. hæredit. coram Dunoz. §. verum quia etc.* Ac etiam coram Iudice ad quem, & coram honestis viris, vt tradunt *Scacc. de appellat. d. quæst. 6. num. 18. et seq. Pract. Ridolph. d. cap. 13. num. 134.* qui dant concordantes.
6 Et illa interponi debet infra decem dies, *auth. hodie, C. de appell. cap. cum dilectus, 32. §. si verò, in fin. de elect. Scacc. de appellat. cap. 2. quæst. 12. num. 2. Pract. Ridolph. par. 1. cap. 23. num. 118.* vbi alios adducit ita sentientes, & dicit, quod licet de iure dictus tempus currat de momento ad momentum, secus tamen est in Statu Ecclesiastico vigore *Bulla Innocentiana*, cuius vigore potest appellari a sententia vltima die decendij in qualibet diei parte, vt ibi per eum, cum quibus

per:

pertransit Antonel. de temp. legal. lib. 4. cap. 23.
7 num. 1. Siuè appelletur a sententia diffinitiua, siuè ab interlocutoria, Scacc. d. quæst. 12. num. 2. & seq. Antonel. d. cap. 23. num. 1. & seq. Alias si
8 in d. tempore non appelletur sententia transit in iudicatum. Fenzon. ad stat. Vrb. cap. 168. num. 14. Rota apud Merlin. de pignor. decis. 75. num. 1.
9 Qui terminus decem dierum non potest prorogari neque a parte, neque à Iudice, vt probant Adden. ad Vestr. lib. 7. cap. 11. num. 52. licet dicant, illum posse prorogari per Principem, & Scacc. de appell. quæst. 15. num. 216. vbi testatur de communi opinione.

Appellationem vero esse interponendam à die Notificationis de sententia factæ prudenter in hoc statuto ordinatum fuit ad effectum tollendi
10 opiniones contrarias inter Doctores, an appellatio interponi debeat intra decem dies a die sententiæ, vel scientiæ, maximè quando appellans fuit citatus personaliter ad sententiam, & quando est verus contumax de quibus agunt Scacc. de appell. d. quæst. 12. num. 9. & seq. vers. primus casus, &c. Pract. Ridolph. in dict. par. 1. cap. 13. num. 123. & Antonel. de tempor. legal. d. cap. 23. num. 6. & seq.

11 Quæ quidem Intimatio est facienda domino causæ, non autem Procuratori, vt not. Card. in Clem. causam §. 1. de elect. quem refert, & sequitur Cancer. var. resol. par. 2. cap. 14. num. 126.

12 Et si illa fiat authoritate Iudicis sufficit, quod contineat, sententiam fuisse latam contra eum, licet tenor sententiæ non inseratur, vt tenent Lancell. de atten. par. 2. cap. 12. num. 177. & seq. Scacc. de appell. d. quæst. 12. num. 30. & Antonell. de tempo. legal. par. 4. quæst. 23. num. 13.

13 Appellatio vero viua voce permissa a d. statuto est vallida si fiat in continenti post latam sententiam Iudice adhuc pro Tribunali sedente, alias secus. Scacc. de appell. quæst. 4. num. 15. & seq. Pract. Ridolph. par. 1. cap. 13. num. 137. Rota apud Duran. decis. 297. num. 1. vbi concor-
14 dantes. Alias debet interponi in scriptis, vti habetur in hoc statuto, vt not. Fenzon. ad stat. Vrb. d. cap. 168. num. 10. vbi dicit, idem esse in appellatione a sententia habente vim diffinitiuæ, vt ibi per eum qui dat concordantes.

15 Dum verò statutum mandat, quod appellans teneatur appellationem introducere intra decem dies coram Iudice ad quem videtur dare formam, ita vt appellatio dicatur deserta, dum statutum vtitur verbo *Teneatur*, quod inducit necessitatem, & formam, vt not. P. Sanch. in præcep. Decal. lib. 6. cap. 4. num. 38. Barbos. de dictio. dict. 406. num. 1. & Rota decis. 216. numer. 2. par. 1. rec. & in Eugub. emphit. 4. Maij 1657. coram Card. Celso post prin. licet si appellans fuerit impeditus id facere, dari ei restitutionem ipso iure conclusũ fuerit in Cappel. Thol. dec. 320. per tot.

Aduertendum est etiam, quod dum statutum admittit ad probandum coram Iudice ad quem, quæ non fuerunt probata coram Iudice a quo
16 concordat cum dispositione Iuris communis, cuius vigore ad fauorem appellantis stat commune illud dictum *Non deducta deducam, & non probata probabo*, de quo Maran. in pract. par. 6. actu. 2. num. 159. Lancel. de atten. par. 2. cap. 12. limit. 27. per tot. & Scacc. de appell. quæst. 11. num.
17 184. Licet illud discordet a iure communi, dum admittit appellantẽ etiam ad dandum exceptiones contra personas testium in primo iudicio examinatorum, quod de iure non est permissum, vt tradunt Thesa. dec. 259. nu. 4. vbi dicit, ita per Senatũ fuisse iudicatum, Mastrill. dec. 97. num. 2. & seq. vbi pariter dicit, ita fuisse sententiatum, Cancer. variar. resol. par. 1. cap. 20. num. 48. vers. si verò &c. & alij plures per me relati in Resol. crim. in verbo Reus Resol. 2. num. 1. vbi aliquos contrarium tenentes recensui.

18 Addo prædictis, quod statutum de appellatione admittenda, vel quod sit appellandum intra quinque dies est ordinatorium. Hond. cons. 29. num. 9. & seq. vol. 2. Scacc de appell. quæst. 18. nu. 3. & seq. Rot. decis. 305. num. 10. par. 6. rec. & de-
19 cis. 552. num. 8. par. 3. rec. Si verò illud tollat appellationem in totum est decisorium, vt dicit Rota d. decis. 552. num. 8. par. 3. rec.

20 Nec non etiam, quod appellatio in dubio debet admitti Surd. decis. 27. num. 2. Vinc. de Franch. decis. 351. num. 3. late Guazz. defen. 36. cap. 3. nu. 2. qui alios dat concordantes, & subiungit illam esse admittendam ad vtrumque effectum, vt ibi
21 per eum, & Vrsell. in examen apum conclus. 128. num. 5. & quando sententia dicatur habere mixturam, ita vt pars appellabilis trahat ad se partem non appellabilem vide Adden. ad Greg. XV. decis. 232. n. 6. Vrsell. in exam. apum concl. 128. n. 1. & seq. & Rota apud Merlin. de pignor. dec. 72. num. 3.

22 De iure autem communi Iudex appellationis confirmando sententiam debet illarum executionem concedere, cum actio detur ex sententia confirmante, vt docent Bart. in l. a Diuo Pio 15. num. 15. ff. de re iudic. & in l. præcipimus 32. §. officijs sub num. 1. & 2. C. de appell. Vestr. in pract. lib. 8. cap. vlt. sub num. 9. vbi dicit, quod Bart. vbi supra omnes sequuntur, & Scacc. de appell. qu. 11. num. 162. & seq. vbi aliquas affert limita-
23 tiones, & præcipuè quando intentatur officium Iudicis, vt ibi per eum.

QVALITER AB INTERLOCVTORIIS APPELLETVR. Rub. II.

AB interlocutorijs, quæ alias per diffinitiuam reparari possint, nulla recipiatur Appellatio, sed omnia grauamina, & eorum cognitio, disputatio, & diffinitio, ipso iure intelligatur per præsens Statutum absque alia Iudicis Pronuncia in fine Causæ reseruata. Si vero per diffinitiuam reparari non possit, liceat termino tridui, à die Intimationis, ab ea appellare, exprimendo causas grauaminis, & in dicto termino introduci, & inhiberi facere modo & forma, prout in præcedenti Rubr. Infra verò decem dies subsequentes Appellationem prosequi, & ex eisdem

actis

actis, & non aliàs reuideri, ac terminari facere. Quòd si in dicto termino Appellans prosequutus non fuerit, vel per Iudicem ad quem non fuerit decisa, dicta prima Pronuntia remaneat in suo robore, & nihilominus Iudex ad quem teneatur parte petente Appellationis Causam, ad Iudicem à quo, remittere, & appellantem in expensis condemnare; Et si secundus Iudex dictam Appellationem friuolam, & temerariam declarauerit, debeat, etiam in Pronuntia Partem pœna xxv. libr. condemnare, & Procuratorem ab eius Officio suspendere arbitrio Serenissimi, nec à dicta Pronuncia possit Appellari, sed tantummodo ad Eius Audientiam haberi Recursus.

Quod si contigerit Appellari ab Interlocutoria, quæ habeat vim diffinitiuè, & finem controuersiæ imponat, in Appellando, & introducendo Appellationem, seruetur forma, & tempus prædictum: In prosequendo autem, ac terminando, seruentur termini supra in Diffinitiuis appositi.

SVMMARIVM.

1 *Sententia interlocutoria est pronunciatum Iudici, quid profertur inter principium, & finem causæ super aliquo emergēti seorsum a negocio principali*

2 *Appellatio de iure communi non datur a sententia interlocutoria.*

Fallit si d. sententia inferat grauamen non reparabile per diffinitiuam, n.3.

Etiamsi d. grauamen sit tantum pro parte reparabile, n.4.

5 *Appellatio non denegatur à sententia vim diffinitiuæ habente.*

6 *Appellatio ab interlocutoria est interponenda in scriptis.*

Et etiam in illa est exponenda causa grauaminis, n.7.

8 *Appellatio ab interlocutoria sufficit, quod fiat intra decem dies.*

Et illa potest de iure iustificari ex nouiter deductis, n. 9.

ANNOTATIO.

1 SEntentia interlocutoria est pronunciatum Iudicis, quod profertur inter principium, & finem causæ super aliquo incidenti, vel emergenti seorsum a negocio principali, *glos. in clem. 1. de sequest. possess. & fruct. Spec. in tit. de sent. §. 1. in princ. in 2. par.* quos refert, & sequitur *Fenzon. ad stat. Vrb. lib. 1 cap. 173. num. 1.* Interlocutoria autem vim diffinitiuæ habens dicitur illa, quæ terminat negocium, de quo agitur, vt not. *Pract. Ridolph. par. 1. cap. 13. num. 310. & Rota decis. 79. num. 3. par. 3. rec.*

2 Dum verò hoc statutum mandat non dari appellationem a sententia interlocutoria se confirmat non solum cum iure ciuili, *ad tex. in l. 2. ff. de appell. recip.* & not. *Scacc. de appellat. quæst. 17. limit. 47. memb. 1. in princ.* Sed etiam cum iure Canonico vigore *Sacr. Concil. Trident. sess. 24. cap. 20. de reform.* & tradit *Scacc. de appell. quæst. 17. limit. 6. membr. 3. num. 18. & limit. 47. membr. 1. num. 79. & 83. & Pract. Ridolph. d. par. 1. cap. 13. num. 298. & seq.* Quod tamen non

3 habet locum in interlocutoria inferente grauamen irreparabile per diffinitiuam, vti disponitur in hoc statuto, vt tradunt *Adden. ad Vestr. lib. 3. cap. 10, num. 6. Scacc. de appell. quæst. 17. limit. 6. membr. 7. num. 29. & num. 40.* vbi dicit, quod ita omnes tenent; & *limit. 47. membr. 1. num. 84. Pract. Ridolph. d. cap. 13. num. 301. & Rota decis. 79. num. 1. par. 3. recent.* Sed neque habet locum

4 quando grauamen est pro parte reparabile, sed non in totum, vel etiam quando est reparabile, sed cum magna difficultate, vt declarant *Scacc. d. limit. 6. membr. 8. num. 2. & 3. & seq. & d. limit. 47. membr. 1. num 86. Pract. Ridolph. par. 1. d. cap. 13. num. 301. & seq.* vbi recenset interlocutorias inferentes grauamen irreparabile, & *Gurb. decis. 56. num. 9. & seq.* vbi dat concordantes quamplures.

5 Sicuti etiam appellatio non denegatur a sententia vim diffinitiuæ habente, vt pariter disponit statutum nostrum, vt not. *Scacc. de appell. quæst. 17. limit. 47. memb. 1. num. 171. Fenzon. ad stat. Vrb. lib. 1. cap 178. Pract. Ridolph. d. par. 1. cap. 13. num. 308. & seq.* vbi recenset pariter interlocutorias vim diffinitiuæ habentes, & *Rot. d. decis. 79. num 2. par. 3. recent. & apud Bich. decis. 453. num. 11. par. 2.*

6 Sicuti adnotandum est etiam, quod appellatio ab interlocutoria non solum est facienda in scriptis, vt not. *Maran. in pract. par. 6. actu 2. nu 126. Vestr. in pract. lib. 7. cap. 3. num. 28. Pract. Ridolph. d. par. 1. cap. 13. num. 138. & Rota apud Duran.*

7 *decis. 217. num. 8.* Sed etiam in illa est exprimenda causa in scriptis grauaminis illati *Maran. in d. par. 6. actu 2. num. 141 Scacc. de appellat. quæst. 4. num. 30. & seq. & quæst. 17. limit. 47. membr. 1. num. 82. & seq. & Pract. Ridolph. d cap. 13. num. 313.* vbi dicit, quod causa in appellatione non expressa sententia transit in iudicatum, & *num. seq.* aliquas dat limitationes, & præcipuè quod non procedit in appellatione a sententia habente vim diffinitiuæ, vt ibi per eum, & refert quamplura requisita ad validitatem appellationis, ab interlocutoria.

8 Bene verum est quod appellatio ab interlocutoria de iure communi sufficit quod fiat intra decem dies, licet statutum nostrum mandet contrarium, quod appelletur in termino tridui, vt not. *Antonell. de tempor legal. par. 4. cap. 23. num. 1. Scacc. de appell. quæst. 12. num. 2. & seq.* licet

9 cet concordet cum iure communi, disponit, dictam appellationem ab interlocutoria non posse iustificari, nisi ex eisdem actis, vt not. *Bart. Franch. Card. Alex. Maran. & Henri. Boich.* quos refert, & sequitur *Scacc. de appell. quæst. 11. num. 89.*

QVALITER A LAVDIS, ET ARBITRAMENTIS APPELLETVR.

Rubrica, 111.

SI quis senserit se grauatum, à Laudo, vel Arbitramento, poterit intra quintam diem à die Notificationis dicti Laudi, ad Iudicem Ordinarium tamquam ad bonum virum, & ad quem reuisio Laudorum spectat, Appellare, & reclamare, & coram eo alium Hominem pro parte sua eligere pro Reuisione dicti Laudi, & tunc Iudex eandem Appellationem, reclamationem, & electionem Parti intimari faciat, cum termino ad primam ad eligendum alium Hominem pro reuisione prædicta, cum comminatione, quòd in eius contumaciam eligetur ex Officio: Quòd si in dicto termino, Hominem pro parte sua elegerit, in eis sic electis compromissum facere teneantur, cum auctoritate, & facultate iuxta aliàs Statuta sub Rubrica De Compromissis, Si verò Reus in eligendo contumax fuerit, Iudex ex Officio eligat cum Auctoritate dictum Laudum reuidendi iuxta formam dicti Statuti.

Quod si Reus contumax post tres dies à die Notificationis electionis prædictæ comparuerit, & voluit audiri, tunc Actore citato, & refectis expensis audiatur, & ab eo electio hominis fiat pro parte sua, & in illis sic electis fiat Compromissum, vt superius diximus, & omnes deinde Causæ intra præstituta tempora terminentur, quibus elapsis, prima Sententia, Arbitrium, siue Laudum firmum remaneat. Prædicta verò, tam in Compromisso Voluntario, quàm Necessario, locum habere Volumus.

S V M M A R I V M.

1 *Appellatio datur à sententia arbitri electi vigore statuti.*

Fallit si sit promissum non reclamare cum iuramento, n. 2.

Ac etiam stante enormi læsione, n. 3.

Quod autem appellatio detur etiam stante iuramento tenent aliqui, n. 4.

Ratio affertur, n. 5.

6 *Appellatio a laudo stante obligatione Camerali datur solum quo ad effectum deuolutiuum.*

7 *Laudum si sit nullum non est opus appellatione.*

8 *Laudum est nullum si non constet de compromisso.*

Et si sit latum sine citatione partis, n. 9.

Et si sit mortuus vnus ex compromittentibus, vel vnus ex arbitris, n. 10.

11 *Terminus ad appellandum a laudo, vt currat, requiritur notificatio illius.*

Notificatio autem est facienda de mandato Iudicis ordinarii, n. 12.

13 *Reductio ad arbitrium boni viri an sit facienda coram Iudice rei, vel arbitratoris, remissiuè.*

A N N O T A T I O.

1 A Sententia arbitri electi vigore statuti datur appellatio, cum illius laudum dicatur sententia, *cap. ab arbitris, 11. de offic. Iud. deleg. in 6. Scacc. de appell. quæst. 17. limit. 13. num. 3. & 4. Fenzon. ad stat. Vrb. lib. 1. cap. 178. num. 15.* Et licet secus esse a sententia arbitri electi de consensu partium dixerint *Scacc. & Fenzon. vbi supra.* Contrarium tamen deciditur in hoc statuto nostro in fin. cuius determinationi est standum iuxta theoricam *Bald. in l. gallus, 29. §. si eius in sec. not. ff. de liber. et post.* & not. etiam *Aldui. cons. 1 num. 27. et*
2 *cons 82. num 5.* Si tamen in compromisso promissum sit non reclamare, neque reductionem petere cum iuramento non potest appellari, & reductio peti, vt latè firmat *Seraph. de priuil. iur.*
3 *priuil. 136. num. 1 et seq.* Quod tamen non habet locum stante enormi læsione, vt declarat idem met *Seraph. ibi. num 4. & seq* vbi dicit hoc habere locum etiamsi ænormi læsioni sit renunciatum, vt ibi per eum, *Vincen. Mancin. de iuram. effect. 244. num. 4. et seq.* vbi testatur de communi opinione, & eo magis stante enormissima læsione, vt tradunt *Doct.* supradicti, & vltra eos *Adden. ad Paitell. expedit. 43. num. 85. et seq.* qui
4 dant cōcordantes, licet simpliciter reductionem a laudo peti posse, & appellationem dari etiam stante iuramento teneant *Paitell. expedit. 55. numer. 21. et Rota apud Duran. decis. 200. num. 19. 20. et seq. et in Sabinen. stat. Montis libret. 26. Iunii 1652. cor. Reuer. Dunoz. Dec. in fin.* vbi dantur con-
5 cordantes, Cum d. promissio intelligatur, si laudum sit æquum, & iustum, vt firmauit *Rota*
6 *vbi supra*, stante autem obligatione Camerali appellatio est admittenda, quo ad effectum deuolutiuum non autem suspensiuum, vt tradunt *Mancin. de iurament. dict. effect. 244. in fin. et Caren. resolut. 15. per totam*, qui dant concordantes.
7 Bene verum est quod si laudum esset nullum nō est opus appellatione, *l. si constat, 12. ff. de app.*

l. 1.

l. 1. §. si quis, ff. quan. appell. cit. l. 1. ff. quæ sent. appel. rescin. Falin. in cap. super literis 20. num. 15. de rescrip. Rota apud Duran. decis. 200. num. 13. vt pu-
8 ta si non constet de compromisso, Franc. Becc. cons. 183. num. 15. & seq. lib. 2. Adden. ad Paitel.
9 expedit. 77. num. 14. Si fuerit latum sine citatione partis, Gratian. discep. forens. cap. 162. num. 6. Post. resolut. 140. num. 2. Rota apud Card. Man-
10 tic. decis. 229. num. 1. Vel si moriatur vnus ex compromittentibus, vel vnus ex arbitris, Adden. ad Paitell. d. expedit. 77. num. 30. Caren. variar. resol. resol. 87. num. 12. & simil.

11 Quod in casu huius statuti vt currat terminus ad appellandum non sufficiat scientia de prolatione laudi, sed requiratur notificatio illius vti disponitur in hoc statuto scribit Costa de iur. & fact. scien. cent. 1. inspect. 70. num. 10. & cent. 2. dist. 36. num. 19. Et in terminis iuris communis quod requiratur Intimatio, & non sufficiat simplex scientia quamplures Doctores ita sentientes refert Carpan. ad stat. Mediol. lib. 1. cap. 116. num. 111. & seq. vbi dicit, scientiam non sufficere ex visione scripturarum, & quod hæc est tutior opinio, vt ibi per eum, cum quibus pertransit Rota in Romana prælationis 20 Iunij 1644. coram R. P. D. Rotas post princ.

12 Intimatio autem, de qua in hoc statuto est facienda de mandato Iudicis ordinarij non autem arbitrorum, qui sententiam tulerunt, vt scribunt Alex. cons. 91. numer. 14. in fin. lib. 2. & Carpan. ad stat. Mediol. d. cap. 116. num. 120.

13 Reductio verò ad arbitrium boni viri an sit petenda coram Iudice Rei, vel coram Iudice arbitratoris tradunt Thesaur. decis. 14. num. 5. & seq. Adden. ad Paitell expedit. 43. num. 93. & seq. Cancer. variar. resol. par. 1. cap. 21. num. 626. & Michal. de fratr. par. 3. cap. 49. num. 6. illos consulas, cum non omnia hic sint referenda.

QVOD IVDICES TENEANTVR IN APPELLATIONE. Cogere Actuarios ad dandum copiam Actorum, Rub. IV.

VT Causæ Appellationum celeriter intra præfinita tempora expediantur, Volumus, quòd tam primus Iudex, quàm Iudex Appellationis, & qui primò fuerit requisitus, teneatur facere dari Copiam Actorum ad causam spectantium à Notario, qui fuerit rogatus, recepta competenti mercede, ita quòd Partes possint in termino illa producere, sub pœna xxv. librarum, tàm Iudici, quàm Actuario, qui fuerit negligens in præmissis.

SVMMARIVM.

1 *Actorum appellatione veniunt omnia quæ fiunt in Iudicio coram Iudice.*
Et venit etiam sententia, n. 2.
3 *Actorum appellatione quid veniat ad effectum transportationis illorum remissiuè.*

ANNOTATIO.

1 ACtorum appellatione veniunt omnia quæ fiunt in iudicio coram Iudice, Rolan. cons. 38. num. 10. & seq. vol. 1. Asin. in pract. §. 14. cap. 3. num. 1. 2. & seq. Barbos. de appellat. verb.
2 signif. appell. 6 num. 1. Itaut actorum appellatione veniat etiam sententia, vt tradunt Asin. in d. §. 14. cap. 4. num. 1. vbi testatur de veriori opinione, Barbos. in d. appell. 6 num. 3. qui num. 4.
3 latè quærit quid nam veniat appellatione actorum quo ad effectum transportationis illorum, quæ videas ibi per eum. Cætera verò ad materiam huius statuti spectantia, & præcipuè quod Actuarij tenentur edere acta cuicumquè id petenti videas annotata supra ad rub. 23. lib. 2. & acta edenda esse per actuarios tradit etiam Asin. in pract. d. §. 14. cap. 23. num. 1. et seq.

DE TESTIBVS, ET IVRIBVS DE NOVO REPERTIS. In Causa Appellationis producendis. Rub. V.

VT veritas, quæ Mater Iustitiæ dicitur, detegatur, Volumus in Causis Appellationum testes de nouo repertos induci posse, & examinari, tam super Articulis in prima instantia datis, quàm super alijs de nouo dandis in termino probatorio, dummodo pars Iureiurando affirmet eos de nouo reperijsse, & Iudex, attenta etiam personarum qualitate, tales esse summariè cognoscat, & arbitrentur, Sicut etiam Instrumenta publica, & priuatæ Scripturæ admittendæ erunt, si illæ, breui termino Iudicis arbitrio assignato ad recognoscendum in forma, ante consignationem Processus deducantur.

SVMMARIVM.

1 *Statutum de nouis probationibus faciendis in causa appellationis intelligitur de appellatione a diffinitiua.*
2 *Testes post didicita testificata examinari non possunt super iisdem, vel directo contrariis, neque in causa appellationis.*
3 *Testes, & Instrumenta fuisse nouiter reperta probatur iuramento.*
Debet tamen probari, adhibitam fuisse diligentiam, n. 4.
5 *Instrumenta produci non possunt post conclusionem in causa.*
Fallit stante aliqua iusta causa, n.6.
Vt si illa sint de nouo reperta, n.7.
Probato tamen per iuramentum, illa fuisse de nouo reperta, n.8.
Ac etiam fauore publicæ causæ, n.9.

ANNOTATIO.

1 HOc statutum de nouis probationibus faciendis in causa appellationis intelligitur de appellatione a sententia diffinitiua non autem ab interlocutoria, quia illa non potest iustificari ex nouis probationibus, sed est iustificanda ex eisdem actis, vt declarat *Fenzon. ad stat. Vrb. lib. 1. cap. 185. num. 1. & seq.* vbi refert limitationes, & habetur in eodem *statut. supr. rub. 2.*

2 Post didicita testificata testes examinati non possunt super iisdem articulis, seu directo contrariis non solum in prima instantia, sed neque in causa appellationis, vti habetur in *clem. 2. & ibi not. glos. Imol. Zabar. Bonif. & alii Canonistæ de testib.* & latè comprobant *Rolan. cons. 45. num. 8. & seq. lib. 2. & Farinac de test. quæst. 75. numer. 302. & seq.* vbi alios dat concordantes quamplures, & dicit, ab hac opinione vti veriori, magis communi, & magis seruata in practica non esse recedendum, licet aliquos contrarium tenentes referat, subiungens, dictam opinionem habere locum tam de iure canonico, quam ciuili, statutum autem hoc nostrum limitat dictam conclusionem, vt non habeat locum in Testibus de nouo repertis, quos vult admitti ad examen in causa appellationis etiam post dedicita testificata præcedente tamen iuramento producentis, illos fuisse de nouo repertos, & Iudicis arbitrio fortè ex illa ratione, vt veritas magis elucescat; vt habetur in principio dicti statuti, & quia plus licere videtur in secunda Instantia; quam in prima quo ad probationes faciendas, considerat *Fenzon. ad statut. Vrb. d. cap. 185. num. 15.*

3 Aduertendum tamen est, quod licet Testes, vel instrumenta fuisse nouiter reperta probetur iuramento, vt tradunt *Mascar. de probat. conclus. 915 num. 7 lib 2. & conclus. 1236. numer. 50. & seq. lib. 3. Odd. de restit. in integr. par. 2. quæst. 86. art. 5. per tot. Seraph. de priuil. iuram. priuil. 38. per tot. & Cancer. variar. resolut. par. 1. cap. 19.*
4 *num. 10.* Debet tamen vlterius probari fuisse adhibitam diligentiam de inueniendo dict. Testes, & Instrumenta, vt docent *Menoch. de arbitrar. casu 241. post princip. Surd. cons. 286. num. 5 lib. 2. Mascard. d. conclus. 1236. num. 50. & seq.* ad quem se refert *Alderan. Mascard. de gener. stat. interp. concl. 5. num. 136.*

5 Instrumenta verò licet de iure communi admitti non possint post conclusum in causa, *cap. cum dilectus, 9. de fide Instrum. Mascar. de probat. d. conclus. 925. num. 1. & seq. lib. 2. Cancer. var.*
6 *resolut. par. 1. cap. 19. num. 9.* fallit tamen stante aliqua iusta causa, vt not. *Maran. in pract. par. 6. in 8. actu, num. 48. & Cancer. vbi supra.* Qualis
7 esse potest si illa sint de nouo reperta vti disponitur in hoc statuto, & tradunt *Mascard. vbi supra num. 13. & Cancer. d. cap. 9. numer. 10.* qui dant
8 concordantes. Probato tamen per iuramentum illa fuisse nouiter repetta, & probata diligentia de illis inueniendis, vt not. *Mascard. Odd. Seraph. & Cancer.* in locis supra proxime adductis, & dixi Ego *allegat. forens. 46. num. 19.* Ac etiam fa-
9 uore publicæ causæ puta pupillorum mulierum & miserabilium personarum, vt docent *Mascar. d. conclus. 925. num. 19. Cancer. d. cap. 19. num. 11.* & ita prouisum esse in Regno per Regiam pragmaticam dicit *Hodiern. ad Surd. decis. 59. num. 6. & seq.* licet contrarium esse de iure dicat *ex Gratian. discep. Forens. cap. 158. num. 23. & seq. par. 1.*

QVOD IVDEX APPELLATIONIS SVPPLERE POSSIT ad Veritatem indagandam. Rub. VI.

VOlumus etiam Iudicem in causa Appellationis omnes defectus supplere posse, corrigere, vel emendare, & Veritatem ipsam indagare, & quod Iuris fuerit terminare.

SVMMARIVM.

1 *Officium Iudicis appellationis est latius Officio Iudicis a quo.*
Plures illationes ibi referuntur, n. 2.
3 *Iudex appellationis potest confirmare sententiam in plus, quam fecerit primus Iudex.*

ANNOTATIO.

1 OFficium Iudicis appellationis quod sit latius officio Iudicis a quo tradunt *Reggi-nel. de appell. §. 11. glos. 1. cap. 1. num. 17 & Scacc. de appell. quæst. 11. num. 17. vers. contrarium &c.* vbi ideo infert, quod Iudex appellatio-

nis

nis sententiam latam ex falsa causa potest con-
2 firmare ex alia causa vera, item quod potest pronunciare super articulis omissis a primo Iudice, & alia facere, de quibus per *Scacc. d. quæst. 11. num. 18. & seq.* quæ videas ibi per eum, & quod
3 Iudex appellationis possit confirmare sententiam in pluri, itaut possit creditori decernere centum, licet in prima Instantia obtinuerit solum pro quinquaginta, bene probat *Illustrissimus Dominus meus Deluca in Theatr. verit. & iustit. tom. 15. d. scur. 37. num. 71. in tit. de iudic.* vbi sub littera N. dat concordantes.

QVOD NVLLITAS IN QVACVMQVE INSTANTIA Non Attendatur. Rubrica VII.

IN quacumque Causa Ordinaria, siue delegata, seu quauis illarum instantia, Nullitas aliqua non attendatur, sed omnino, reijciatur, & ad causæ expeditionem per Iudicem procedatur, Nisi nullitas proposita fuerit ex defectu Iurisdictionis, Citationis, & Mandati, quas solas attendi volumus, & mandamus, & de prædictis infra annum dumtaxat à die Sententiæ numerandum etiam quòd ex diuersis capitibus nullitas prætenderetur; agi posse decernimus, dummodo interim Executio legitima non impediatur.

SVMMARIVM.

1 *Statutum quod non possit dari de nullitate post annum a die sententiæ est fauorabile.*
Et dicitur deciforium, num. 2.
3 *Statutum prohibens opponi nullitates non habet locum in nullitatibus ex defectu citationis, mandati, iurisdictionis, & notoria.*
Quæ de iure possunt opponi vsquè ad triginta annos, num. 4.
5 *Statutum prohibens exceptiones opponi post annum non habet locum quando illæ opponuntur per viam exceptionis.*
6 *Exceptio nullitatis principaliter deducta non impedit executionem.*
Secus si illa sit deducta incidenter, num. 7.
Et quando nullitas dicatur opposita principaliter, vel incidenter, remissiuè, n. 8.

ANNOTATIO.

1 STatutum, de quo supra, quod non possit dare de nullitate post annum a die sententiæ numerandum dicitur fauorabile, cum non tollat simpliciter nullitatem, sed illam differat, licet secus sit si illam tollerent absolutè, vt tradunt *Theod. Rub. in sing. Rota Rom. tom. 2. Circa interp. stat. cap. 189. lib. 1. in princ. & Rota coram Put.*
2 *decis. 99. num. 4. par. 3.* Et illud dici decisorium not. idem *Theod. Rube. in d. cap. 189. num. 2. & Rota apud Pute. decis. 416. num. 2. & 3. lib. 2.* nec non *Maresc. var. resol. lib. 2. cap. 51. num. 1.* Supradictum statutum, prohibens nullitatis opponi, nisi illæ pronunciant ex defectu iurisdictionis, citationis, & mandati videtur concordare
3 cum iure communi, quo attento statutum simpliciter prohibens opponi nullitates non habet locum in nullitatibus ex defectu iurisdictionis, citationis, & mandati, & resultantibus ex dispositionē alterius statuti, & in nullitate notoria, vt tradunt *Vant. de nullit. in tit. quis poss. dicer. de nullitate num. 37. & seq. Graff. de except. except. 20. num. 19. & Ciriac. controu. 187. num. 7.* vbi vult, nullitatem notoriam posse opponi etiam post terminum a statuto determinatum, vt ibi per eum, Dum vero statutum prohibet, d. exceptiones opponi non posse post annum a die
4 Sententiæ videtur corrigere ius commune, quod admittit exceptiones opponi posse vsquè ad triginta annos, vt not. *Vant. de nullit. in tit. a quo & infra quod tempus &c. num. 8. Scacc. de appell. quæst. 19. remed. 1. concl. 7. num. 1. Pract. Ridolph. par. 1. cap. 13. num. 262. & seq.* vbi dat limit. & *Rota apud Coccin. decis. 337. num. 11 & decis. 396. numer. 3.*
5 Declara tamen d. statutum prohibens exceptiones nullitatis ex defectu iurisdictionis, citationis, & mandati opponi non posse post annum, vt habeat locum quando d. exceptiones opponuntur per viam actionis, secus autem si opponantur per viam exceptionis, vt declarant *Osasch. decis. pedem. 142. num. 31. Ciriac. controu. 187. num. 6. Theod. Rube. in singul. Rota Rom. tom. 2. ad stat. Vrb. cap. 189. num. 16.* Et in puncto de hoc statuto quod non habeat locum quando quis venit per viam exceptionis *Rota in Eugub. dotis 9. Maij 1642. coram R. P. Rojas vers. Minus obstat, &c.* licet contrarium teneat *Marescot. var. resolut. lib. 2. cap. 51. num. 7.* vbi dat concordantes.
6 Nullitatem vero principaliter deductam non impedire executionem vti habetur in hoc statuto tradunt *Vant. de nullit. in tit. Quot, & quib. mod. null in ind. &c. num. 29 & Lancell. de atten. par. 2. cap. 17. num. 17. & seq. & Scacc. de appell. quæst. 19 remed. 1. concl. 4. num. 1. & seq.* Secus
7 tamē est si illa deducatur incidenter, & per viam exceptionis, vt fit in promptu. vt declarant *Vant. Lancell. & Scacc. in loc. supra proxime adductis;*
8 Quando vero nullitas dicatur proponi principaliter, & quando incidenter declarat. *Pract. Ridolph. par. 1. cap. 13. num. 270. & seq.*

DE ATTENTATIS, ET INNOVATIS APPELLATIONE Pendente, Rub. VIII.

DVrante termino ad appellandum, siue etiam Causa Appellationis indecisa pendente nihil omninò, neque per Iudicem à quo, neque per Partem possit innouari, & innouata tamquam Attentata ipso Iure nulla, & inualida censeantur, & per Iudicem ante omnia, si opus fuerit, reuocentur: Alioquin Iudex attentans pœnam xxv. lib. incurrat, sicut etiam Pars eadem pœna, & maiori iuxta facti qualitatem vltra interesse Partis, per secundum Iudicem multari possit, & debeat.

SVMMARIVM.

1 *Attentata dicuntur gesta appellatione pendente.*
Et etiam gesta pendente termino ad appellandum, num.2.
Et illa veniunt ante omnia reuocanda, num.3.
Etiam parte non instante, num. 4.
Nisi tamen illa essent dubia, num.5.
Vel stante Clausula sola facti veritate inspecta. num. 6.
7 *Possessio capta lite pendente dicitur attentata.*
Etiam si sit capta pendente termino ad appellandum, num.8.
Itaut illa nequè sit manutenibilis, num.9.
Et est attentata etiam si sit capta post præsentatam inhibitionem, num.10.
11 *Continuans possessionem non attentat.*
Nisi lis esset super actu continuationis, n.12.
Et quando quis non vteretur possessionem eo modo quo ante litem, num. 13.
Et quando non constat de possessione ante litem motam, num. 14.
15 *Attentati non sunt actus facti pendente lite nulla.*
Et pendente appellatione nulla, num. 16.
Nequè quando appellatio est friuola, numero 17.
18 *Attentatorum purgatio euitari non potest sub prætextu non iuris,*
Quando verò dicatur constare de non iure, num.19.
20 *Attentata non cadunt in casibus in quibus non licet appellare.*
Nisi sequuta fuisset inhibitio, num.21.
Vel per Iudicem a quo fuisset appellationi delatum, num. 22.
Sufficit tamen ad illa excusanda quod appellari non possit quod ad effectum suspensiuum tantùm, num.23.
24 *Attentata non cadunt appellatione pendente super possessorio.*
25 *Attentata non dantur sinè dolo.*

ANNOTATIO.

1 HOc statutum concordat cum iure communi, in quo est dispositum, quod gesta appellatione pendente dicantur attentata. *l. 1. & tot. tit. ff. nil. nouat. appell. pend.* & tradit *Rota apud Card. Caual. decis. 615. num. 1. & apud Duran. decis. 96. num. 2. & apud Bich. decis. 116. num. 2. & in Toletan. matrim. 20.*
2 *Iuny 1645. coram Card. Corrado post prin.* Et etiam gesta pendente termino ad appellandum *Cesar. de Graff. decis. 5. num. 5. de appell.* eadem *Rota decis. 235. num. 7. & decis. 598. num. 2. par. 1. rec. & apud Greg. XV. decis. 91. num. 8. & apud Bich.*
3 *decis. 274. num. 5.* Et veniunt ante omnia reuocanda, & in pristinum reducenda, plenè *Rota in d. Tolet. matrim. §. præterea &c. & decis. 682. num. 4. par. 1. recent. & apud Bich. decis. 515. num. 9.*
4 Etiam non instante parte sed solum per Iudicem, cuius maiestas læsa fuit. *Rota in d. Tolet. ma-*
5 *trim. d. §. præterea omnia &c. in fin.* Nisi tamen illa essent dubia *Ciriac. controu. 481. num. 15. Rota*
6 *per Posti. de manut. decis. 160. num. 7.* Et stante clausula *sola facti veritate inspecta, & Manu Regia.* quo casu attentata non prius sunt ac vocanda, *Grattan. discep. foren. cap. 206. num. 2. par. 2. & decis. March. 68. num. 19. & decis. 197. num. 16. & Ciriac. controu. 481. num. 9.*
7 Et possessio capta lite pendente dicitur attentata. *Rota decis. 10. vt lite penden. in nou. & apud Greg. XV. decis. 305. num. 1.* & latè tradit *Lancell. de atten. par. 2. cap. 4. in præfat. num. 711. & seq.*
8 Quod habet locum etiam si illa fuerit capta pendenti termino ad appellandum, vt dixi supra, &
9 dixit *Rot. decis. 45. num. 11. par. 9. rec.* Ita vt illa nequè sit manutenibilis *Lancell. de atten. par. 3. cap. 31. num. 185.* latè *Posti. de manut. obseru. 48. num. 1. & seq. Rota apud Greg. XV. decis. 417. in fin. & in Portuen. Stagni. 13. Iunij 1646. coram*
10 *R. P. D. Verospio, §. nec interrupta &c.* & idem est si illa fuerit capta post ei præsentatam inhibitionem *Rota apud Greg. XV. d. decis. 305. num. 2.* vbi dicit prædicta non habere locum quando possessio est vacans, vt ibi per eam, & in *d. Portuen. Stagni. in d. §. nec interrupta &c.* vbi dantur concordantes.
11 Qui autem possessionem continuat non attentat. *Lancell. de atten. par. 2. cap. 4. limit. 1. num. 1. & seq.* vbi testatur de communi opinione, *Rota apud Merlin. decis. 862. per tot. & apud Card. Celsum decis. 14. num. 13. & decis. 207. num. 4. & 5.* vbi declaratur, Nisi tamen lis esset su-
12 per continuatione, & super illo actu particulari, vt not. *Adden. ad Greg. XV. decis. 203. in fin.* vbi idem dicunt procedere stante inhibitioni Rotali, & *Rota apud Coccin. decis. 418. num. 2.* & in *eadem coram eodem 14. Marty 1618.* & apud *Bich.*
13 *decis. 381. num. 41. & decis. 438. num. 6.* Prout neque quando quis vteretur possessione non eo modo, quo ante litem, sed diuerso, vt not *Berou. cons. 118. num. 8. lib. 3. Rimin. Iun. cons. 230. num. 11. lib. 2. & Lancell. de atten. par. 2. cap. 4. limit. 1. num. 92.* vbi plures dat concordantes, & decla-

declarat quando quis dicatur continuare posses-
14 sionem diuerso modo, vt ibi per eum, Nec
quando non constat de possessione ante litem
motam, vel possessio est turbida, vel est de re-
centi, vt declarat *Lancell. in d. limit. 1. num. 100.*
& seq. Rota apud Buratt. decis. 504. in fin.
15 Actus vero facti lite pendente, quæ est nulla
non dicuntur attentati, vt not. *Affl. decis. 366.*
num. 12. & seq. & Lancell. de attent. par. 2. cap. 4.
16 *limit. 3. num. 1. & seq.* Et idem est si appellatio
pariter sit nulla, quia tunc gesta illa pendente
non cadunt attentata, vt late probat *Lancell. de*
atten. par. 2. cap. 12. limit. 50. num. 1. & seq. Ro-
ta decis. 201. num. 4. par. 2. rec. & in Taruis. Feudi,
9. Decembris 1624. in fin. coram R. P. D. Rembol-
17 *do,* Ac etiam quando appellatio est friuola, quia
neque tunc dicitur attentari, *Lancell. de atten.*
par. 2. cap. 12. limit. 6. per tot. vbi declarat quan-
do appellatio dicatur friuola, *Ciriac. controuer.*
481. num. 8.
18 Attentatorum purgatio non potest euitari
sub prætextu non iuris partis, nisi de tali non iu-
re constet per confessionem partis vel per rem
iudicatam, vt tradunt *Lancell. de attent. par. 3.*
cap. 24. quæst. 1. num. 64. & seq. & Rota apud
Greg. XV. decis. 465. num. 9 & decis. 682. num. 3.
par. 1. rec. & decis. 701. num. 4. par. 2. rec. Quod
19 verò dicatur constare de non iure ex sententia
subsequuta fauorabili docet *Ciriac. d. contro. 481.*
num. 11. vbi dat concordantes.

20 Attentata autem non cadunt in casibus, in
quibus non licet appellare, vt tradunt *Lancel. de*
atten. par. 2. cap. 12. limit. 53. ferè per tot. vbi dan-
tur exempla. *Rolan. cons. 77. num. 20. lib. 2. An-*
dreol. controu. 26. num. 4. & Rota decis. 163. num. 3.
21 *par. 2. rec.* vbi alij recensentur, Nisi tamen per
Iudicem ad quem fuisset inhibitum *Lancell. vbi*
supra num 61. Rot. apud Greg. XV. decis. 435. ferè
per tot. Posth. de manut. obseru. 48. num. 28. Ma-
22 ximè *per Rot. Doct.* vbi supra. Et nisi per Iudi-
cem a quo fuerit appellationi delatum. *Lancell.*
d. limit. 53. num. 67. Nisi tamen non erat deferen-
dum, & appellatus id nesciat, cum Iudex non
possit præiudicare parti. *Posth. de manut. obser.*
12. num. 144. Rota decis. 562. n. 1. & seq. par. 2. rec.
23 Ad excusanda autem attentata sufficit, quod ap-
pellatio sit prohibita quo ad effectum suspen-
siuum tantùm, non autem quo ad vtrumque
effectum, vt declarat *Lancell. in d. limitat. 53.*
num. 70.
24 Prout neque cadunt attentata appellatione
pendente a Sententia lata super possessorio, vt
post *Affl. R. p. Gaid. Pap. Conar. Benint. & alios*
per eum relatos tradit *Lancell. de atten. par. 2.*
cap 12. limitat. 25. num. 1. & seq. late compro-
bans.
25 Et attentata non dantur sine dolo, *Rota de-*
cis. 5. alias 25. de restit. spol. in nouis & decis. 183.
sub num. 1. par. 2. rec. adde *Vrsell. in exam. apum*
concl. 160. num. 18. benè comprobantem.

APPELLATIONVM CAVSÆ INFRA QVANTVM TEMPVS Terminari debeant. Rub. IX.

CAusæ omnes infra tres Menses à die Appellationis interpositæ à Diffinitiuis, ferijs non obstantibus, terminari debeant, alioquin Appellatio deserta remaneat, si per Appellantem steterit, quominus causa fuerit expedita, & Sententia, quæ transitum fecerit in rem iudicatam, debitæ executioni demandetur, cum Condemnatione Partis in expensis, vt aliàs diximus. Quod si Iudicis defectu sit deserta, agi possit contra eum, etiam durante Officio ad omnia damna, expensas, & interesse, Sicut etiam agi possit contra Arbitros, & Arbitratores, si eorum culpa Causæ non expediantur: Et ad constituendum Iudicem in mora sufficere debeant duæ instantiæ, & protestationes in Actis faciendæ, nisi propter aliquod iustum, atque euidens impedimentum Infirmitatis, Absentiæ, vel simile Causa expediri, vt supra, non potuerit, quo casu, ne Partis ius propterea pereat, tantumdem tempus per Iudicem restituendum erit, quantum fuerit declaratum impedimentum extitisse.

SVMMARIVM.

1 *Statutum de desertione appellationis est decisorium.*
Et ideo illud est seruandum inter subditos vbique, num. 2.
3 *Fatalia de quibus in statuto currunt etiam in diebus feriatis,*
4 *Desertio appellationis est declaranda per Iudicem etiam si illa sit inducta ipso iure.*
5 *Appellationem non esse desertam declarat Iudex ad quem, si causa est coram eo introducta.*
Vel si causa appellationis sit ei commissa, n. 6.
Aliàs illam declarat desertam Iudex a quo, num. 7.
8 *Desertionem excludit qualibet diligentia.*
9 *Iudex in dubio debet pronunciare per non desertione.*
10 *Appellatio datur a sententia super desertione.*
11 *Desertione opposita instantia amplius non currit.*
12 *Appel-*

12 *Appellatio non sit deserta causa in Concistorio Principis pendente.*
Procedit si stat per Principem, secus stante negligentia partis, num, 13.

ANNOTATIO.

1 HOc statutum loquens de desertione appellationis dicitur decisorinm, & respicit decisoria, *Bertaz, conf. crim. 4' 9. num. 9, lib, 2.* quem refert, & sequitur *Mascar. de gener. stat. interp. concl, 6. num. 197, Grati,*
2 *discep. foren. cap. 486. num. 29 par. 3.* Vnde illnd est seruandum inter subditos statuentium coram quocumquè Iudice: *Hond, conf. 29. num. 8, & seq. lib, 2. Surd, conf. 204. num. 7. lib, 2,*
3 Fatalia, de quibus in d, statuto in causa appellationis currere etiam in diebus feriatis, & solemnibus, vt in eo videtur disponi in terminis hujus statuti latè comprobat *Andreol. controuer, 131. per tot.*
4 Desertio autem appellationis quod sit declaranda per Iudicem ad quem, licet statutum velit, ipsam induci ipso iure, cum plura possint adesse, quæ impedire potuerint d. desertionem voluerunt *Bald. in l. eos 6, num. 5. C. de appell. Falin. in cap. ex parte 12. num. 10. de rescrip; Iaffred. decis. 465.* quos refert, & sequitur *Gratian. discep. foren. cap. 40. num. 2. par. 1.* licet aliquos contrarium tenentes referat *ibi. num. 1.*
5 Appellationem verò esse desertam declarat Iudex ad quem, si causa coram eo est introducta, & pars illum adiuit *Gratian. discep. foren. d. cap. 40. num. 24. par. 1. Scacc. de appellat. quæst. 11. num. 162.* & latè comprobat *Rota in Maioricen. benef. 27. Nouembris 1641. coram R. P. D. Dunozetto §.*
6 *minus obstat &c.* & etiam quando causa appellationis fuit ei commissa. *Rota decis. 296. num. 4. & 5. par. 6. rec. & in Bitunt. iurispatr. 6. Iunij 1642.*
7 *coram Eminentiss. Cerro. §. non obstat &c.* Si vero causa appellationis non est coram eo introducta illam declarat desertam Iudex a quo, *Gratian. d. cap. 40. num. 25. & Rota in d. Bitunt. iurispatr. d. §. non obstat &c.* vbi dat concordantes.
8 Desertionem autem excludit quælibet diligentia appellantis, *Scacc. de appell. quæst. 14. num. 33. vers. limita quarto &c. Rota apud Merlin. de pi-*
9 *gnor. decis. 5. num. 5. & decis. 75. num. 6.* Et in dubio Iudex debet pronunciare pro non desertione, *Lancell. de attent. par. 2. cap. 12. ampliat. 1. num. 26. Adden, ad Paitell, expedit. 98. in princ. Rota apud Merlin, decis. 55. num. 6. post tract. de*
10 *pignor.* A qua sententia lata super desertione benè datur appellatio, vt tradunt *Ceph. cons. 209. n. 11. lib. 2, Scac. de app. quæst. 17. lim. 47. memb. 1. num. 187. & Rota in d, Maioricen. benef. §. prædictaque &c.* vbi dantur concordantes.
11 Addo prædictis quod desertione appellationis opposita instantia amplius non currit, *Deci. in cap ex ratione 8. num. 10. de appel, Gratian. discep. foren. cap. 61. num. 3. par. 1. Rota decis. 79. num. 1.*
12 *de appell in ant q.* Prout neque instantia currit in Auditorio Principis, ita vt appellatio in eo non fiat deserta, vt tradunt *Scacc. de appell. quæst. 15. num. 131.* latè comprobans, *& num. 266. Carlenal. de iudic, tom. 1. disput. 2. quæst. 7. num. 943. & Capic, Latro, decis. 68. num. 10. & ibi Adden. in prin. & decis, 123. num. 4.* vbi quærit, an illa currat in Sac. Cons. quam currere ex *Antcb.* per eum rela-
13 to tradit *Adden. ibi, nu. 2. & seq.* Prout non currit in Concistorio Principis si stat per eum, secus si appareat de negligentia appellãtis. *Lanc. de atten. par. 2. cap, 12. nu. 43, Guazzi, defen. 36, cap. 21. nu. 6.*

QVOD A SENTENTIIS SYNDICATORVM OFFICIALIVM Non appelletur, Rub. X.

A Sententijs latis per Syndicatores electos ad Syndicandum Iudices, & Officiales quoscumque, nulla recipiatur Appellatio; sed vnica Sententia faciat Rem iudicatam, Si tamen cum voto D. Consultoris lata sit, & DD. Auditorum Auctoritate comprobata.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio an detur a sententia sindicatorum est controuersum.*
2 *Statutum prohibens appellationem a sententia sindicatorum procedit pro commissis in officio.*
3 *Appellatio datur a sententia sindicatorum in pluribus casibus.*
4 *Statutum prohibens appellationem a sententia sindicatorum est vallidum.*

ANNOTATIO.

1 SAtis ventilata est quæstio inter Doctores an a Sententia lata per sindicatores possit appellari, vt videre est per *Lancell. de atten. par. 2. cap. 12, limit. 20, num. 1, & seq. & apud Scacc. de appell. quæst. 17. limit, 16. num. 9 & seq.* nec non apud *Fenzon. ad stat, Vrb. lib. 1. cap. 177. num. 12. & seq. & Adden. ad Rot. decis, 27. post 2, vol. cons, Fariu.* qui alios dant concordantes, Statutum autem nostrum clarum est, dum nullam in hoc casu admittit appellationem concurrentibus suis qualitatibus, vt considerat idem *Fenzon. in d. cap. 177. num. 6. vers. Cæterum*
2 *&c.* Quod tamen venit intelligendum quando agitur de commissis in officio, & non alias, vt declarant *Fenzon. in d. cap. 177. num. 7. & Guazz.*
3 *defen. 36. cap. 10. in fin.* licet quod non obstante hoc statuto detur appellatio a sententia sindicatorum quando appellatio esset iusta, vel si constaret de manifesta iniquitate sententiæ, vel si in appellatione exprimatur causa legittima, pér quam sententia diceretur esse iniusta, &

quod

quod non prohibeatur recursus saltem quo ad effectum deuolutiuum voluerunt *Pute. de sindic. in verbo Appellatio cap. 2. nu. 1. & seq. Farinac. de variat. ac diuer. quaest. quaest. 101. nu. 93. & Guaz. d. def. 36. cap. 10. in fin.* qui dant alios concordantes.

Supradictum autem statutum prohibens appella-
4 tionem a sententia Sindicatorum esse vallidum tenent *Amod. de sindic. num. 238. & Guazzin. d. cap. 10. num. 4.* & cum eo concordat *Const. Marchiae lib. 6. cap. 2.*

QVOD NON LICEAT A DVABVS SENTENTIIS CONFORMIBVS, Siuè ab ea, quae transiuerit in Rem iudicatam, Appellare. Rub. X I.

A Sententia lata per Iudicem Appellationis siue Diffinitiua, siue vim diffinitiuæ habente, & ab alio quocumque grauamine, tam in Causa Ciuili, quàm Criminali, & mixta non liceat vlterius Appellare, nec aliqualiter reclamare, si concordat cum prima, à qua fuerit appellatum, sed illa quamprimùm Executioni demandetur, nec retardari possit sub prætextu Restitutionis in integrum, Compensationis Crediti non liquidi, Retentionis occasione melioramentorum non liquidatorum, ac similium, sed si occasio requirat, Iudex interim Partium indemnitati idonea cautione prouideat; Quod & in Sententia, quæ transitum fecerit in Rem iudicatam obseruandum est, vt nec ab ea liceat amplius prouocare, sed executioni demandetur. Si verò Sententia Iudicis Appellationis in aliqua parte discordat cum prima, tunc in ea parte difformi liceat appellare, Sententia remanente firma in partibus conformibus, in quibus exequi possit Appellatione, siue Inhibitione non obstantibus.

S V M M A R I V M.

1 *Rota meminit de hoc statuto Eugubino de duabus conformibus in decis. hic relatis.*
2 *Statutum prohibens appellari a duabus conformibus procedit, si illæ sint iustæ, & vallida, alias secus.*
Iniustitia autem an debeat esse notoria, n. 3.
Stante nullitate, & notoria iniustitia datur appellatio etiam in casu prohibito, n. 4.
5 *Sententiæ dicuntur conformes quando secundus Iudex dixit bene fuisse iudicatum.*
Et quando pronunciat primam sententiam esse exequendam, n. 6.
7 *Sententiæ vt sint conformes sufficit, quod concordent in substantia, & effectu.*
8 *Sententia vna si condemnet in centum, & alia in 50. dicuntur conformes quo ad 50.*
Licet contrarium teneant aliqui Doct. n. 9.
Quæ opiniones concordantur, n. 10.
11 *Sententiæ dicuntur conformes, licet secunda fuerit confirmata ex nouis probationibus.*
Si tamen discordent in qualitate, & substantia non dicuntur conformes, n. 12.
13 *Sententiæ duæ vbi vigore statuti faciunt rem iudicatam censentur subrogatæ loco trium.*
Et ideo illarũ executio retardari non potest, n. 14
15 *Statutum de duabus conformibus habet locum etiã si prima sit lata in partibus, & alia in Curia.*
16 *Appellatio non datur a sententia, quæ transiuit in rem iudicatam.*

A N N O T A T I O.

1 DE hoc statuto Eugubino, quod non liceat a duabus sententijs conformibus appellare meminit *Rota apud Salgad. in laber. credit. decis. 75. num. 1. & decis. 320. num. 2. par. 14. recen.* vbi tenet appellationem esse admittendam ratione æqualitatis seruandæ inter partes, vt ibi per eam.

2 Statutum supradictum quod non liceat a duabus sententijs conformibus appellare habet locum si sententiæ sint iustæ, & vallidæ, alias secus, vt tradunt *Gratian. discep. foren. cap. 691. num. 17. par. 4. Fenzon. ad stat. Vrb. cap 180. num. 52. & seq. Illustriss. D. meus Deluca in Theatr. verit. & iust. tom. 15. in tit. de iudic. discur. 36. num. 58. & Rot. decis. 179. num. 1. & seq. par 7. recen. & in Vrbinat. Saluian. 18. Iunij 1660. coram Card. Celso in princip. & decis. 287. num. 4. par. 15. recent.* Nullitas ve-
3 rò, vel iniustitia an debeat esse notoria, vel sufficiat simplex iniustitia tradunt *Gargiar. Iun. cons. 31. vol. 2. vna cum voto ibi, & D. Deluca in d. discur. 36. num. 58.* vbi dicit, iniustitiam non requiri notoriam, vt ibi per eum, & stante nullitate; & no-
4 toria iniustitia dari appellationem etiam in casu prohibito tradunt *Grat. disc. foren. cap. 236. in fin. par. 2 & Rot. d. decis. 179. n. 2. par 7. recen. & in Bonon. fideic. de Bologni. 17. Martii 1642. cor. R. P. D. Carillo, & in Arimin. fideic. 18. Iunii 1641. cor. Card. Cerro, § nec refragatur &c.* vbi loquitur in simplici iniustitia.

5 Sententiæ verò dicuntur conformes quando Iudex appellationis declarat benè fuisse iudicatũ a Iudice a quo, & illius sententiam confirmat, vt declarant *Pattell. expedit. 59. in fin. Guazzin. defen. 37. cap. 1. num. 4. & Rota decis. 202. num. 1. par. 6. recent. & in Viterbien. census 7. Iunii 1638. coram Card. Verospio post princ. & apud Salgad. in laber. credit. decis. 75. num. 3.* & quando secun-
6 dus Iudex pronunciat primam sententiam esse exequendam, vt contra *Corn.* probat *Scac. de app. cap. 2. qu. 17. lim. 1. n. 30. vers. exemplifica septimo &c.*

7 Et sententiæ vt dicantur conformes sufficit,
quod concordent in substantia, & in effectu, &
tendant ad eundem finem; licet discordent in
causa, vel in formalitate verborum, maximè
quando proceditur sola facti veritate inspecta,
Thesaur. decis. pedem. 228. per tot. Gratian. decis.
March. 18. num. 1. & seq. Guazzin. def. 37. cap 1.
num. 1. Andreol. controu. 228. num. 9. Dominus De-
luca in d. tit. de iudic. tom. 15. discur. 36. num. 55.
Rota in Anconitana censuum 11. Decembr. 1641. co-
ram Card. Cerro post princ. Licet in hoc certam
regulam vnicuique casui applicabilem statui
non posse, cum re vera dicatur potius quæstio
facti, quam iuris decidenda ex facti qualitate, &
ex singulorum casuum circumstantijs tradat
idem *Illustr. Dominus meus Deluca in d. tom. 15. d.*
discur. 36. num. 56. vers. quod autem &c.
8 Sententia vero vna si condemnat in centum, &
alia in quinquaginta dicuntur conformes quo
ad quinquaginta vti habetur in hoc statuto.
cum in maiori summa iussit minor, vt tradunt
Surd. cons. 102. num. 7. lib. 1. Guazzin. defens. 37.
cap. 1. num. 10. & seq. Gratian. discep. foren. cap.
42. num. 7. par. 1. Hodiern. ad Surd. decis 114. num.
6. Dominus Deluca in d. tom. 15. discurs. 36. nu. 55.
& Rota in d. Anconitana censuum 11. Decembr. 1641
coram Card. Cerro, §. & cessat &c. vbi restatur de
veriori, & receptiori sententia, & in *Romana pe-*
cuniaria 17. Iunii 1658. coram Card. Celso, §. nec de
9 *conformitate &c* Licet contrarium quod non sint
conformes in minori summa de iure communi
cum sententia sit indiuidua teneant *Gabr. cons. 56*
num. 9. lib. 1. Bursatt. cons. 219. num. 9. lib 2. Card.
Tusch. pract. conclus. litt. S. conclus. 172. num. 4.
10 Prima autem opinio procedit si secundus Iudex
pronunciauit per capita separata, alias secus, vt
in terminus huius *Statuti Eugubini* declarauit *Rota*
in Eugubina dotis 9. Maii 1642. coram R. P. D. Roias,
§. nec sententia &c. vbi dat concordantes.
11 Addo prædictis quod sententiæ dicuntur con-
formes, licet prima fuerit confirmata ex nouis
probationibus, vt late comprobat *Andreol. con-*
12 *trouer. 228. per tot.* Si tamen illæ sint discordes
in qualitate, & substantia non sunt conformes,
vt non *Menoch. cons. 509. num. 16. lib. 6. & Rota*
apud Duran. decis. 351. num. 1. & decis. 365. num.
3. & apud Merlin. de pignor. decis. 78. num. 1. & 3.
vbi aliæ recensentur.
13 Sententiæ autem duæ vbi vigore statuti fa-
ciunt rem iudicatam, & ab eis non licet appella-
re dicuntur subrogatæ loco trium, & quod di-
citur de tribus de iure communi procedit etiam
in duabus, *Crauet cons. 183. num. 2. & 3. Scacc.*
de appellat. quæst. 17. limit. 1. num. 67. Rota apud
Duran. decis. 365. num 1. & apud Card. Celsum,
14 *decis. 264. num. 3.* Et ideo illarum executio nec
agendo, nec excipiendo retardari potest, *Clem.*
vt calumnijs de re iudic. Gabr. comm. conclus. de exe-
cut. rei iudic. conclus. 1. num. 18. Scacc. de appell.
quæst. 19. remed. 1. conclus. 1. num. 3. & Rota de-
cis. 647. num. 1. par. 1. recen. & apud Salgad. in la-
ber. credit. decis. 75. num. 4.
15 Statutum de quo supra de duabus conformi-
bus habet locum etiam si prima sententia sit la-
ta in partibus, & secunda sit lata in Curia, *Rot.*
apud Pacif. de Salutan. decis. 154. num. 10. & apud
Salgad. in laber. credit. decis. 75. num. 5. & 6. be-
nè comprobans.
16 Et à sententia quæ transiuit in iudicatum non
potest appellari, vti habetur in hoc statuto tra-
dunt *Alba. cons. 14. num. 8. Andreol. controuers.*
62. num. 18. & Rota decis 183. num. 3. par. 2. re-
centiorum, & apud Bich. decis. 248. numer. 9.
part. 1.

QVOD A PRONVNTIA DE EXEQVENDO NON Appelletur. Rub. XII.

VOlumus, quòd à Sententia de exequendo conformes, vel aliter in Rem iudicatam transacta non liceat Appellare: Et ideo Iudex possit, & debeat ad Executionem in dicta Sententia commissam Parte instante procedere, & cum effectu exequi, & exequi facere Appellatione ab illa interposita, & Inhibitione, quæ per Iudicem ad quem desuper fieri contigerit, non obstantibus: Nisi tamen excederetur modus in exequendo, quo casu executio non retardetur, sed tam per primum, quàm secundum Iudicem Appellationis reparari, & Appellantis indemnitati prouideri possit, & debeat.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio a pronuncia de exequendo datur statuto non obstante ratione excessus.*

Et quando pronuncia de exequendo continet nonum grauamen, n. 2.

Et quando dicatur continere nouum grauamen, num. 3.

Excedere Iudex dicitur non admittendo exceptiones aptas impedire executionem, n. 4.

Appellatio tamen in d. casu datur quo ad effectum deuolutiuum, n. 5.

Requiritur tamen in dicto casu ad appellandum mandatum speciale, numer. 6.

7 *Appellatio non datur a pronuncia declarante sententias conformes.*

A pronuncia vero de exequendo datur ad vtrumque effectum ratione notoriæ Iniustitiæ, n. 8.

ANNOTATIO.

1 APpellatio a pronuncia de exequendo deuoluit non obstante statuto id prohibente quando adest excessus, *Lancell. de attent. par. 2. cap. 17. limit. 53. num. 24. Paitel. exped. 25. n. 1. & seq.*

seq. & *ibi Adden. Fenzon. ad statut. Vrb. cap.* 171. *in princip. Rota apud Gregor. XV. decis.* 545. *in fin.*
2 Et quando sententia de exequendo continet nouum grauamen, *Rolan. cons.* 43. *num.* 7. *lib.* 1. *Rot. decis.* 340. *num.* 3. *par.* 1. *recent.* & *in Bonon. fideicom. de Bologni.* 17. *Martij* 1642. *coram R. P. D. Carillo post princ.* & *in Anconit. censuum* 11. *Decembr.* 1641. *coram Card. Cerro,* §. *denique non ob-*
3 *stat* &c. Et dicitur continere nouum grauamen quando in subsequenti sententia adijcitur, vel detrahitur aliquid substantiale, quod est diuersum, & non venit in consequentiam alterius precedentis, vt not. *Crauet. cons.* 103. *num.* 4. *Rota decis.* 100. *num.* 1. *par.* 1. *diuers.* & *in d. Bononien.*
4 *fideicom. de Bologni.* §. *nouum verò* &c. Excedere autem Iudex dicitur non admittendo exceptiones aptas executionem sententiarum impedire, vt declarant *Paitell. d. expedit.* 25. *nu.* 3. vbi alios modos recenset, & *ibi Adden. num.* 10. & *Lancellot. de attent. d. limit.* 53. *num.* 24. qui dant concordantes, & *Fenzon. in d. cap.* 171. *num.* 5.

5 Appellatio tamen in dictis casibus datur quo ad effectum deuolutiuum tantum, vt declarant *Cauall. in tract. commu. contra commun. quæst.* 190. *Adden. ad Paitell. d. expedit.* 25. *num.* 11. & *Rota decis.* 100. *num.* 11. *par.* 1. *diuers.* & *decis.* 620. *nu.* 2. *par.* 1. *recent.* Mandatum tamen ad appellan-
6 dum ratione excessus requiritur speciale, & indiuiduum, vt post *Franc. Becc. Soccin. Iun. Barz. Magon. Aret.* & *Bero* per eos adductos declarant *Adden. ad Paitell. d. exped.* 25. *num.* 13.
7 A pronuncia verò declarante sententias esse conformes non dari appellationem voluit *Scacc. de appellat. quæst.* 17. *limit.* 1. *num.* 49. vbi hanc conclusionem dicit veram, licet referat contrarium tenentem *Rugginel. de appellat.* §. 2. *cap.* 3. *num.* 218. ipsos consulas,
8 A pronuncia vero de exequendo datur appellatio ad vtrumquè effectum ratione notoriæ iniustitiæ, vt tradit *Rota in Bononien. fideicomm. de Bologni.* 27. *Nouemb.* 1641. *coram R. P. D. Carillo,* §. *quod autem* &c.

DE EXECVTIONE REI IVDICATÆ REALITER, Et personaliter facienda. Rub. XIII.

IS, qui Mandatum executiuum realiter, & personaliter exequendum contra suum debitorem obtinuerit, possit, si velit, debitorem personaliter capi facere, & ad Carceres adduci, inde non relaxandum, donec soluerit, vel satisfecerit ipsi Creditori, preterquàm in die, quo fit Mercatum, tempore Nundinarum, Diebus Dominicis, & alijs Festis Maioribus, quæ notantur supra Libro II. sub Rub. De Suspect. Fugit. Possit etiam Creditor in possessionem bonorum immobilium se immitti facere, bona quoque mobilia capere, & super nominibus Debitorum, & Iuribus alijs omnibus exequi, vt supra diximus sub Rub. De modo procedendi in caussis Ciuilibus, & sub Rub. De Contumace, & Tenutis dandis.

Addentes etiam, quòd si Creditor vna viam elegerit, non censeatur aliter præiudicasse, sed vtramque simul intentare, siue de vna ad aliam transire sibi licere, donec ei fuerit integrè satisfactum.

SVMMARIVM.

1 *Variatio est licita in contractibus.*
Prout etiam est licita in executiuis, num. 2.
Maximè stante Obligatione Camerali, n. 3.
Et potest creditor variare de principali ad fideiussorem, & è contra, n. 4.
Et de executione reali ad aliam realem, n. 5.
Maxime stante obligatione Camerali, n. 6.
7 *Lite executiua introducta an possit variari ad ordinariam.*
Et an possit variari ab ordinaria ad executiuam remissiuè, n. 8.
9 *Executio fieri non potest tempore feriato in honorem Dei.*
10 *Nundinarum priuilegio potest renunciari.*
Si tamen renuncietur ei expressè, alias secus, n. 11

ANNOTATIO.

1 IN contractibus, quicquid sit in vltimis voluntatibus est licita variatio, vt tradunt *Ias. in l. serui electione,* 5. *num.* 10. *ff. de legat.* 1. & *ibi Alex. Imol. Castr.* & *alij, Ant. Gomez variar. resol. tom.* 2. *cap.* 10. *num.* 9. 10 & *seq. Hodier. contr.* 40. *num.* 5. & 6. licet contrarium teneat *Merlin. de pign. lib.* 5. *tit.* 2. *quæst.* 59. *num.* 9.
2 Prout etiam est licita variatio in executiuis, vti habetur in hoc statuto, Ita vt creditor si capi fecit debitorem pro debito antequam soluat potest petere, se immitti in tenutam bonorum, & è contra si fuit immissus in tenutam bonorum potest petere debitorem carcerari, vt tradunt *Surd. cons.* 98. *num.* 5. *vol.* 1. *Scapuc. de Saluian. lib.* 2. *quæst.* 15. *num.* 2. & *seq. Grass. de excep. in præiud. num.* 59. & *seq.* & *num.* 63. *Pir. Maur. de fideiuss. par.* 2. *sect.* 10. *cap.* 79. *per tot. Post. de subhast. Inspect* 27. *per tot.* vbi dicit, hoc non habere locum si pignus sit sufficiens, vt ibi per eum, & *Rota decis.* 161. *nu.* 4. *par.* 6. *recent.* Maximè stante
3 obligatione Camerali *Zacch. de oblig. Camer. quæst.* 11. *num.* 9. vbi limitat, nisi per actionem electam creditori non fuerit plenè satisfactum, vt ibi per eum, *Rota d. decis.* 161. *num.* 25. *par.* 6. *rec.* & dicam infra latius.

4 Et creditor in executiuis potest variare de principali ad fideiussorem, & è conuerso de fideiussore, ad principalem, vt tradunt *Graff. de excep. in prælud, num. 63*, vbi quamplures dat concordantes *Pir. Maur. de fideiuss. par. 2, sect. 10, d, cap. 79, num, 3. Merlin, de pignor. lib. 5. tit, 2, quæst, 79, num, 13.* Et potest variare in executione reali ad aliam realem si bona capta in tenutam adhuc non sint subhastata, & adiudicata ipsi creditori, vt tradunt *Thesaur. quæst. Forens. 7. per tot, lib, 1, Post. de subhast, d. inspect, 27, num. 16. & seq. & Rot, d, decis. 561. num. 4. par. 6. recent*, refectis tamen expensis, & dicunt *Thesaur, dict, quæst. 7, num. 6. & Post, d. inspect, 27. num, 10,*

5

6 Et eo magis dicta variatio admittitur de vna re ad aliam stante obligatione camerali *Surd, decis, 44. num, 17, Post. de subhast, inspect. 14. num, 46. & d. inspect. 27. per tot. Zacch, de oblig, camer, quæst. 11. num, 9.*

7 Lite autem executiua introducta an possit ea pendente creditor agere ordinariè tractant *Lancellot. de attent. par. 2. cap. 4. limit, 30. num, 1, & Andreol, controuer, 84. num, 18*, qui plures dat

8 concordantes, & pariter an iudicio ordinario cœpto possit variari ad executiuum tradunt *Lancellot. in loc. supra proximè adducto, Zacch, de oblig. camer. d, quæst, 11. ferè per tot. Cens. de Cens. quæst. 95. num. 28. & seq. & Andreol. controuers. 102. num. 24.* nec non *Rot. in Eugubina dotis 14. Februar. 1642. coram R. P. D. Cerillo, §. primo mandatum &c*, qui tenent pro negatiua. illos consulas, & videas etiam adducta supra *lib. 2. rubr. 3. num.*

9 Executio verò quod fieri non possit tempore feriato in honorem Dei, & quando illa fieri possit dixi supra ad *rub, 28. num, 19, & seq. lib, 2*, videas ibi.

10 Priuilegio tamen nundinarum, de quo in hoc statuto possunt partes renunciare cum illæ sint introductæ in commodum priuatorum principaliter, & secundario fauore publico, vt tradit *Petr. Pecch. de iure sisten. cap. 9. in princ*, Quæ ta-

11 men renunciatio, vt afficiat debet esse specialis, alias non afficit, *l, 1, & ibi Roma. & alii, ff. de in ius voc, Petr. Pecch, vbi supra num. 2*, & dixi etiam supra ad *Rubr. de nund, lib, 1.*

DE APPELLATIONIBVS IN CRIMINALIBVS CAVSIS Interponendis, Rubr, XIV.

A Sententia Diffinitiua Criminali liceat grauato infra quintam diem à die Notificationis cum insertione tenoris Sententiæ suam Appellationem interponere modo superius expresso, & in dicto termino illam repræsentare, introducere, & inhiberi facere in forma, & deinde in terminis probatorijs poterit ea, quæ coram Iudice à quo deducta non fuere, coram Iudice Appellationis pro sua defensione deducere, & probare, Ferijs quibuscunque non obstantibus, etiam non exhibito grauamine.

Ab interlocutoria verò, siue ab aliquo grauamine infra triduum appellare, & inhiberi facere teneatur, illamque ex eisdem Actis expediri facere, Nisi tamen Reus pauper, & indefensus esset, quo casu Iudex terminum ad prædicta prorogare posse æquissimum est.

SVMMARIVM.

1 *Appellare an liceat reo condemnato in criminalibus est controuersum.*

2 *Statutum quod reo liceat in criminalibus appellare vti æquum est seruandum.*

Itaut stante dict. statuto appellatione pendente Iudex a quo non possit innouare. n. 3.

4 *Iudex appellationis an teneatur sequi statuta propria, vel Iudicis a quo.*

5 *Reus in causa appellationis potest nouas probationes facere.*

6 *Fiscus ab absolutione rei de consuetudine non appellat.*

Declara, vt num. 7.

Quod eo magis procedit si adsit instigator secretus, vel apertus, n. 8.

ANNOTATIO.

1 ADmodum controuersa est quæstio inter Doctores, an in criminalibus reo condemnato liceat appellare maximè de generali consuetudine vt videre est per *Scacc. de iudic. lib. 1, cap 97. num. 62. & plurib. seq. & de appellat, quæst, 17. limit. 48. num. 1. & seq.* per *Guazzin. defen. 36, cap. 3. & 4. per tot. & per Farinac, de variar. ac diuer. quæst, quæst. 101. num. 7. & seq.* qui alios dant concordantes quamplures, statutum tamen nostrum benignius procedendo dum agitur præsertim de vita hominis ad tollendam dictam disputationem, vt considerat in his terminis *Scacc. de appellat. d. quæst. 17. limit. 48, num, 8.* admittit opinionem affirmatiuam, quod appellatio rei fieri possit in criminalibus, dummodo illa interponatur in termino quinque dierum a die notificationis modo, & forma in eo expressis, quod est omninò æquum, &

set-

2 seruandum ad notata per *Aldonin, conf, 1. num, 27. & conf. 82. num. 5. & per Ciriac. controuer. 176 num. 16,* & ita seruari etiam de consuetudine in *Regno Franciæ* etiam in criminibus grauissimis, dicit *Scacc, de appell, quæst, 13, sub num.* 109. & *d. quæst.* 17, *limit.* 48. *num.* 36, vbi dat concordantes,

3 Itaut stante dicto statuto Iudex a quo pendente appellatione, vel termino ad appellandum nihil innouare possit, *Lancellot, de attent, cap.* 12. *in præfat.* vbi aliquas ponit ampliationes, & limitationes. & *Guazzin, defen.* 36. *cap.* 28. *num.* 1. & *seq.* qui dant concordantes, & dixi *Ego in Resolut, crimin vers. Appell, Resol,* 1. *num,* 5. & *seq.*

4 Vtrum verò Iudex appellationis teneatur seqＩ qui statuta Iudicis a quo, seu propria statuta tam in ordinatorijs, quam in decisorijs latè tradunt *Scacc, de appellat, quæst,* 18. *num,* 1. & *seq.* & *Guazzin, d, defen,* 36, *cap,* 30, *num,* 1. & *seq.* ipsos consulas.

Addo prædictis quod dum statutum nostrum admittit, quod reus condemnatus appellans possit nouas facere probationes, & non deducta deducere ad probandam illius innocentiam concor-
5 dat cum iure communi, quo omnia prædicta reo facere conceduntur, vt tradunt *Lancell, de attent, cap.* 12. *limit,* 27. *num,* 4. *Farinac. conf.* 16. *num.* 3. *lib,* 1. & benè declarat *Guazzin, d. defen.* 36. *cap.* 18, *num,* 1, & *seq.* vbi dicit, dictam conclusionem habere locum tam ex parte appellantis, quam appellati, vt ibi per eum.

6 Nec non etiam quod fiscus ab absolutione rei de generali consuetudine non valeat appellare, vt probant *Ludo. Clar. Farinac. Gram. Baiar. Vinc. de Franch. Marchesa, Scacc. Mar. Anton.* quos refert, & sequitur *Guazzin, d, defen.* 36, *cap,* 14.
7 *num,* 2. & *seq.* vbi tamen subiungit, quod ob Constitutionem super Reformat. Trib. Vrb. permittentem fisco appellare id remittitur arbitrio Signaturæ, & Legatorum in Prouincijs status Ecclesiastici, vt ibi per eum, & *Scacc, de appellat, quæst,* 17 *limit.* 49. *num.* 1. & *seq.* & eo mi-
8 nus licet fisco appellare quando adest instigator secretus, vel apertus, nisi instigator satisdederit de reficiendis expensis si dicta cautio per reum petatur. vt not. *Farinac, de var, ac diuers. quæst, quæst.* 101, *num,* 32. *Scacc, de appell, quæst,* 17. *lim,* 49. *n,* 11, *Vermig, conf,* 324 *n.* 5. & dixi Ego *in Resol, crimin, in verb, Appellatio, Res.* 2, *per tot,*

QVOD IN CRIMINALIBVS NON LICET APPELLATIONEM Prosequi, nisi facto Deposito. Rub. XV.

SI quis ex aliquo Maleficio fuerit diffinitiuè Condemnatus in aliqua pœna pecuniaria, debeat infra quinque dies sequentes à die Appellationis interpositæ facere Depositum, seù præstare idoneam Cautionem in forma Depositi penes Notarium Cameræ de integra pœna, in qua fuit condemnatus: Si verò deponere, aut cauere noluerit, vel non potuerit, detineatur, vel reponatur in carceribus, donec causa per Sententiam terminetur: Reseruata tamen semper gratia reportanda à Superiore.

SVMMARIVM.

1 *Reus condemnatus in pœnam pecuniariam appellans tenetur facere depositum.*

Fallit si d. reus velit manere carceratus, nu. 2.

Non auditur tamen volens dare pignus, nu. 3.

4 *Statutum de faciendo depositum non habet locum quando pœna non applicatur Cam. Apostolica.*

Nequè habet locum quò ad interesse partis, num. 5.

ANNOTATIO.

1 REus condemnatum in pœnam pecuniariam appellantem teneri ad faciendum depositum, seu præstandam cautionem de soluendo quantitatem, in qua fuit condemnatus vti habetur in hoc statuto extat *Bulla Pij IV.* de qua mentionem facit *Guazzin. defen.* 36. *cap.* 5. *num,* 1. & *seq.* & *Scacc, de appell, quæst,* 17. *limit,* 48. *num.* 34. & *seq.* Ita vt
2 si condemnatus appellans nolit facere depositum, nec cauere de soluendo, sed velit manere carceratus non possit ad prædicta adstringi cum iniquum sit, velle habere rem, & personam, vt benè comprobat *Guazzin, d. cap.* 5. *nu.* 7.

3 Et si reus appellans non habeat facultatem præstandi fideiussionem, vel deponendi pecuniam non auditur offerendo pignus. vt docent *Baiar. ad Clar. quæst.* 45. *num,* 41. & latè comprobat *Guazzin, d. defen,* 36, *cap,* 5. *num,* 3. licet quod appellans ob paupertatem possit prosequi appellationem not. *Fenzon. ad stat. Vrb. cap.* 171. *n.* 17.

4 Dictum autem statutum de faciendo depositum per appellantem habet locum quando pœna applicanda venit Cameræ Apostolicæ, quia si illa veniat applicanda locis Pijs, seu Cameræ Baronis, vel Episcopi appellans non tenetur facere d. depositum, si causa agatur coram Barone, vel Episcopo, vt declarant *Farinac. de var. ac diuer. quæst, d. quæst.* 101. *num.* 104. & *Guazzin,*
5 *d, defen.* 36. *cap,* 5. *num* 2. Prout nequè d. statutum habet locum quo ad interesse partis, sed solum quo ad pęnam applicandam Camerę Apostolicæ, vt tradit *Guazzin, in dict. cap.* 5. *in fin.* dicens, ita passim seruari in practica, vt ibi per eum.

FINIS LIBRI TERTII.

STATV-

STATVTORVM CIVITATIS EVGVBII LIBER QVARTVS.

DE ACCVSATIONIBVS. Rubrica I.

NVLLVS ad Accuſandum, vel denunciandum aliquem de crimine, vel maleficio admittatur, niſi primo iurauerit coram Iudice, ſiue Notario Maleficiorum, quòd non animo calumniæ accuſationem porrigit, ſed quia credit illam eſſe veram, & niſi ſuam, vel Suorum vſque ad tertium gradum de Iure canonico computandum, iniuriam proſequatur, Exceptis delictis atrocioribus, in quibus cuilibet accuſare, & denunciare permittatur: Sicut etiam Tutoribus, & Curatoribus pro Pupillis, Minoribus, & ſimilibus Perſonis, & Syndicis Vniuerſitatum, alijſquè Adminiſtratoribus, & Officialibus publicis pro eorum Officio licere volumus. Teneatur tamen Accuſator ſuam accuſationem claram, & apertam proponere, & inſtituere, in qua locus, tempus, & qualitas perpetrati delicti contineatur, exprimendo nomina Teſtium, quos putat de delicto informatos: Fideiuſſorem tamen præſtare, aut ſe pœnæ Talionis ſubſcribere non teneatur: Niſi tamen Accuſator ſit Forenſis, quem Iudicis arbitrio ſatiſdare debere æquiſſimum eſt.

Vt autem temerarij, ſiue falſi Accuſatores inpoſterum ab alienis moleſtijs arceantur, Statuimus, quòd quicumque doloſè accuſauerit, vel denunciauerit aliquem de falſo maleficio, & non probauerit ſaltem per vnum Teſtem, vel per aliquod probabile indicium Iudicis arbitrio iudicandum, tale maleficium per eum fuiſſe commiſſum, ſiue etiam falſo accuſaſſe comperiatur; talis Accuſator puniatur dimidia pœna, qua condemnaretur Accuſatus, ſi accuſatio probata eſſet, vltra refectionem omnium damnorum, & intereſſe, in quibus per Iudicem in Sententia abſolutoria Accuſatorem condemnari volumus, & mandamus.

SVMMARIVM.

1 *Accuſator tenetur iurare accuſationem eſſe veram, & illam porrigere non animo calumniæ.*

Accuſare in delictis priuatis non poteſt, niſi qui ſuam, vel ſuorum iniuriam proſequuntur, ibi.n. 2.

Tutores, Curatores, & Sindici quo nomine debeant accuſare, ibi.n.3.

Accuſator an teneatur in accuſatione exprimere locum, & tempus commiſſi delicti, n.4.

Accuſator quando excuſetur a pœna calumniæ, ibi. num. 5.

Quæ ſit iuſta cauſa excuſans a calumnia remittitur arbitrio Iudicis, n.6.

ANNOTATIO.

1 ACcuſatorem in porrigendo quærelam teneri iurare parte ſaltem petente accuſationem eſſe veram illamquè non animo calumniæ porrigere, vt diſponitur in hoc ſtatuto tradunt *Adden. ad Ang. de malef. in verbo Hæc eſt quædam Inquiſitio. nu.* 68. vbi teſtantur de communi opinione, & ita ſeruari de generali conſuetudine *Italiæ* teſtatur *Clar. in pract. §. fin. quæſt. 18. verſ. dicit etiam &c.* licet apud eum non ſeruetur, *Farinac. de accuſ. quæſt. 16. num. 28.* & generaliter in criminalibus teſtatur *Balth. Tomaſ. in ſuis tract. var. tom. 2. in tract. de tuto. & curat. tit. 19. num. 2937.* vbi quamplures dat concordantes.

2 Sicuti etiam quod in delictis priuatis quis non admittatur in accuſandum niſi qui ſuam, vel ſuorum iniuriam proſequuntur, vt habetur in hoc ſtatuto, tradunt *Ant. Gomez variar. reſol. tom. 3. cap. 1. num. 29. Clar. in pract. §. 1. verſ. priuata autem &c. & Farin.* qui alios dat concordantes *de accuſ. quæſt. 12. num. 7.* vbi dicit, id procedere etiam in delictis priuatis, pro quibus pœna venit applicanda fiſco, vt ibi per eum, Quæ autem dicantur delicta atrociora, de quibus fit mentio in hoc ſtatuto docet latè *Farinac. de de-*

lict. &

lib. & pæn. quæst. 18. num. 61. & pluribus sequen. quod cum nimis longum esset referre videas ibi per eum.

3 Tutores vero, Curatores, & Sindici, de quibus habetur in hoc statuto àn debeant accusare tutorio, vel sindicatorio nomine, vel potius nomine proprio ad fauorem Minorum, & Vniuersitatis dixi *ego latè in Resol. crim. in verba Accusatio Resol. 11. per tot.* videas ibi si cupis, Et pariter quando Accusator teneatur exprimere in
4 accusatione locum, tempus, & qualitates commissi delicti vide adducta per me in d. verbo *Accusatio Resol. 7. per tot. cum resolut. seq.* quæ hic repetere non conuenit.

5 Accusator autem qui accusationem probauit per vnum testem, per semiplenam probationem subministrando inditia ad torturam, vel ad inquirendum, vel alias habens iustam causam accusandi quod excusetur a pœna calumniæ non obstante hoc statuto voluerunt *Farinac. de accusat. d. quæst. 16. num. 33. & seq. Guazzin. defen. 3. cap. 13. num. 44. & 55. Vrsell. in exam. apum concl. 26. num. 81. Caluin. de æquit. cap. 171. num. 7. & seq.* & alij per me relati in d. verbo *Accusatio. Re-*
6 *sol. 5. num. 1. & seq.* vbi dixi, quæ nam dicatur iusta causa remitti arbitrio Iudicis, & alios plures casus retuli, in quibus Accusator excusatur a calumnia, quos videas ibi si placet.

INFRA QVANTVM TEMPVS POSSIT ACCVSARI, ET INQVIRI. *Rubrica II.*

DE omnibus Iniurijs, Maleficijs, & Offensis possit accusari, & inquiri infra annum, & non vlterius, à die commissi maleficij, Exceptis Homicidijs, Furtis, Fractionibus Domorum, Occupationibus Tenutarum, Incendijs, Falsitatibus, & similibus delictis, pro quibus pœna Capitis infligenda esset: De quibus infra decennium, & non vlterius, accusari, & inquiri posse mandamus.

SVMMARIVM.

1 *Inquiri, & accusari de iniurijs, & simil. non potest nisi vsque ad annum.*
In alijs verò delictis procedi potest vsque ad 20. annos, num. 2.
Et statutum, quod delicta minori tempore præscribantur quam de iure communi est vallidum, ibi. num. 3.

ANNOTATIO.

1 STatutum prædictum dum disponit, quod de iniurijs, & similibus accusari, & inquiri quis non possit nisi infra annum, & non vltra concordat cum iure communi quo idem disponitur, vt tradunt *Farinac. de inquis. quæst. 10. num. 21.* benè *Guazzin. defen. 2. cap. 2. 54. & seq. Vrsell. in exam. apum concl. 40. num. 39. & Antonel. de temp. legal. cap. 82. num. 29. & seq.* Dum vero mandat, quod de delictis grauibus pro, quibus intrat pena vltimi supplicij procedi non possit nisi infra decem annos discordat a iure communi, quo
2 disponitur pro d. delictis procedi non posse, nisi infra terminum 20. annorum, vt not. *Farinac. de inqu. s. quæst. 1. num. 68. & quæst. 10 in princ. Guazzin. defens. 2. capit. 2 in princ. Vermigliol. cons. 125. num. 10. Antonel. de temp. legal. cap. 82. in princ.* & dixi latè *ego in Resol. crim. in verbo Delictum Resol. 7. num. 1. & seq.* vbi probaui, d. conclusionem procedere etiam in delictis occultis, non autem in delictis atrocioribus, & grauissimis, vt ibi, vbi alia apposui ad d. materiam pertinentia.
3 Statutum prædictum mandans, quod delicta minori tempore præscribantur, quam de iure communi esse vallidum tradunt *Farin. de Inquis. d. quæst. 10. num. 25. Caball. resolut. crim. casu 5. per tot. cent. 1.* latè *Guazzin. d. defens. 2. cap. 2. num. 26. & seq.* benè declarans, & dixi *ego in d. verbo Delictum Resol. 7. num. 11.*

QVOD SYNDICI CASTRORVM, ET VILLARVM, TENEANTVR Denunciare Maleficia. *Rubrica III.*

VT facilius Maleficia Curiæ, innotescant, Volumus, quòd quilibet Syndicus Castrorum, & Villarum, Districtus, & Comitatus Eugubij, & vbi non est Syndicus, Gualdarius teneatur denunciare Iudici, vel Notario Maleficiorum omnia, & singula Delicta, Rixas, Incendia, Furta, & similia Maleficia in ipso Castro, vel Villa commissa, nominando Personas, & Testes, qui adfuerint, cum omnibus qualitatibus requisitis, infra tres dies ad summum à die perpetrati delicti, vel eius notitiæ, ad pœnam xxv. librar. quoties contrauenerit, Nisi essent turbationes

Possessionum, in quibus non per denunciationem, sed per Accusationem, & Partis querelam procedi volumus, & mandamus. Si verò Syndicus delicta occultauerit prece, vel pretio, siue alia promissione attenta qualitatem facti, Iudicis arbitrio grauius puniatur. Quòd si denunciauerit ad protestationem alicuius particularis Personæ, quæ diceret contra se aliquid indebitè fuisse commissum, teneatur exprimere nominatim talem protestationem in denunciatione, vt deinde Iudex de facti, siue delicti Veritate inquirere valeat. Reliqua ad Syndicum spectantia habes infra Libro VI. Sub Rub. De Syndicis, & eorum Officio.

SVMMARIVM.

1 *Sindici, & Gualdarij non puniuntur non referendo ad Curiam delicta de nocte commissa.*

Nisi constet de notorietate delicti, vel de illorum scientia, num. 2.

Nec quando delictum est omnino occultum, num. 3.

Cum non teneantur denunciare, nisi delicta notoria, num. 4.

Neque delicta commissa extra territorium, num. 5.

Minorum non potest constitui Gualdarius, & sic non tenetur ad d. pœnam. n. 6.

Nec quando fuit prauentus in denunciando ab offenso, num. 7.

ANNOTATIO.

1 Sindici, & Gualdarij quod non incurrant pœnas d. statuti ob omissam relationem ad Curiam pro delictis de nocte commissis tradunt *Bald. in l. 1. §. occisorum nu. 1. ff. ad Sillan. Rolan. cons. 7. num. 32 vol. 1. Franc. Marc. decis. 764. num. 1. & decis. 765. num. 4. par. 2.* quos refert, & sequitur *Ripa de noct. temp. cap. 86. num. 21.* & declarat latius *cap. 54. num. 12. & seq.* Secus tamen
2 est si fiscus probet de notorietate delicti, vel de Sindici verisimili scientia, quia tunc illũ puniri voluerunt *Clar. in pract. §. fin. quæst. 7. n. 5. & 6. Farinac. cons. 106. num. 44. & seq. lib. 3. et*
3 *Bonfin. ad Banim. gener. cap. 66. num. 5.* Nec quando delictum est adeo occultum, vt non possit illud denunciari, vt not. *Clar. in pract. §. final. quæst. 7. vers. scias etiam etc. et Menoch. de arbitr.*
4 *casu 198. num. 66. in additt.* Et illos non teneri denunciare nisi delicta notoria tenent plures Doctores apud *Menoch. ibi num. 65.* quorum aliqui testantur de communi opinione, licet *Diaz. Corrad. & Clar.* relati ibi asserant, id non seruari
5 in practica, Prout neque tenentur denunciare delicta commissa extra territorium, vt tradunt *Gabr. cons. 175. num. 9. lib. 1. & Mascar. de gener. stat. interp. concl. 6. num. 59.* vbi subiungit neque illos teneri ad denunciandum delicta commissa tempore sui prædecessoris, vt ibi per eum, & tradit etiam *Bonfin. d. cap. 66. num. 5. & sequen.*
6 Minor verò non potest constitui Gualdarius, & ideo illum non teneri pena statuti de quo supra si non referat delicta iuxta not. *Bald. in l. 1. in prin. C. in quib. caus. rest. integ. non est necess.* quem refert, & sequitur *Gratian. discept. foren.*
7 *cap. 163. num. 4.* benè comprobans. Quod eo magis procedit si Gualdarius fuerit præuentus ab offenso principali, qui ad Curiam detulit maleficium in eius personam commissum, quod facit, vt ipse non teneatur ob omissam denunciationem, vt notat. *Rolan. de lucr. dot. quæst. 67. num. 2. & Peregr. de iure fisc. lib. 2. tit. 5 num. 18.* quos referendo sequitur *Gratian. d. cap. 163. num. 8.* vbi dicit idem esse quando Iudex inquirendo præuenit, vt ibi per eum, *Bonfin. d. cap. 66. num. 6.* Licet statutum infra *lib. 6. rubr. 12.* admittat ad officium Gualdarij maiorem decimo octauo anno.

VT CHYRVRGI, ET BARBERII TENEANTVR NOTIFICARE Personas, quas meduerint. Rub. IV.

CHyrurgi tam salariati de Publico, quàm alij existentes in Ciuitate Eugubij, vel eius Districtu, & etiam Barberij teneantur, & debeant, postquam vulneratum meduerint reportare, & notificare Domino Potestati, siue Notario Maleficiorum termino trium horarum si in Ciuitate, vel Burgis, si verò extra Ciuitatem termino vnius diei ad summum Personam vulnerati, & vulnerum qualitatem, & quantitatem ad pœnam scutorum XXV. quoties contrafecerint.

SVMMARIVM.

1 *Reuelare delictum nemo tenetur.*

Fallit si statutum mandet contrarium, ibid. n.2.

Constito tamen de scientia delicti, & non alias, num. 3.

Sindicus, Barbitonsor, & Chirurgus aggrauantes, vel minuentes qualitates delicti in eorum relatione tenentur pœna falsi, n.4.

ANNOTATIO.

1 REuelare delictum licet nemò teneatur regulariter ad effectum, vt delinquens puniatur, vt docent *Farinac. de indit. & tortur. quæst. 51. num. 12. & seq. Guazzin. defen. 18. capit. c. numer. 11. Giurb. cons. 22. num. 23.* latè *Crispol. casu milit. 23. num. 14. & seq.* & dixi ego in *Resolut. crim. in verbo delictum re-*
2 *sol. 6. num. 1.* Id tamen non habet locum stante statuto, seu bannimentis præcipientibus contrarium, vt facit statutum nostrum in hac Rubr. & in *Rub. 37. lib. 6.* ob bonum publicum ne delicta remaneant impunita, quia tunc non reuelantes incidunt in pœnas in eis comminatas, vt scripserunt *Farinac. de indic. & tort. d. quæst. 51 num. 19.* vbi testatur de communi practica *Guazzin defen. 18. cap. 1. num. 1. & seq. & Crispol. d. casu milit. 23. num. 1. & seq.* & alij per me adducti
3 *d. Resol. 6. num. 7.* Constito tamen de scientia delicti commissi, & non aliter, cum in dubio præsumatur ignorantia, vt not. in terminis *Ceph. cons 75. num. 28. & cons. 76. num. 60. lib. 1. & Farinac. in d. quæst. 51. num. 61. & seq.* viden. de hac materia.

4 Sindicus tamen, Massarius, Barbitonsor, vel Chirurgus aggrauantes, vel minuentes qualitates delicti, in eorum relatione tenentur pœna falsi, vt tradunt *Farinac. de accusat. quæst. 16. num. 55. in fin. Guazzin. defen. 3. cap. 13. num. 32. Ad. den. ad Ambros. in process. inform. lib. 1. cap. 1. numer. 18.* & alii plures per me adducti in *Resolut. crimin. in verbo falsum, Resol. 12. per tot.*

DE MODO PROCEDENDI IN CAVSIS CRIMINALIBVS. Rubrica V.

IVdex si Inquisitionem ex Officio, vel ad Querelam, siue denunciam contra delinquentem, formare voluerit, Teneatur primò recipere sufficientem Informationem de delicto, vel maleficio per Testium receptionem, vel aliàs indicijs legitimè præcedentibus, de quibus apparere debeat per extensum in Actis Notarij maleficiorum; Quibus receptis Inquisitionem ipsam formare poterit, narrando in ea Nomen, & Cognomen Delinquentis, locum, & tempus delicti, omnesque, & singulas eius qualitates, quæ ad eius notitiam peruenerint. Postea verò mandet Delinquentem citari cum cedula, & cum insertione totius tenoris dictæ Inquisitionis, cum termino quinque dierum ad respondendum dictæ Inquisitioni contra eum formatæ: Plazzarius verò teneatur dictam citationem præsentare Delinquenti personaliter, si inueniri poterit, alioquin ad Domum solitæ habitationis per affixionem cedulæ. Si verò citatio fieret de aliqua Vniuersitate, sufficiat citari Syndicum, Massarium, seu Procuratorem dictæ Vniuersitatis, modo quo supra: Et si de aliquo Forense, non habitante in Ciuitate, vel Territorio per affixionem cedulæ ad valuas Palatij, vt facilius ad eius notitiam possit citatio deuenire.

Quòd si Citatus in dicto termino non comparuerit, tunc Iudex ipsum immitti faciat in bannum per publicum Preconem alta, & intelligibili voce ad valuas Palatij, exprimendo qualitatem delicti cum assignatione alterius termini quinque dierum ad faciendum suas defensiones, & statim per Preconem relatio fiat Notario maleficiorum, & ab eo annotetur.

Quòd si in dicto termino non comparuerit, tunc Iudex absque alia Citatione, & sono Campanæ præmisso, stante contumacia Inquisiti, quam haberi volumus vigore præsentis Statuti pro plena probatione, & confessione; ipsum condemnet, cum insertione delicti in pœnis contentis in præsenti Statuto, & condemnationem idem Notarius maleficiorum teneatur ex integro scribere in Libro Condemnationum.

Si verò dictus citatus in primo, vel in secundo termino comparuerit Iudex faciat eum medio Iuramento per se ipsum Inquisitioni, seu Querelæ respondere, qua responsione habita, si pro delicto pœna pecuniaria imponenda venit, Iudex Reum præstita idonea Fideiussione de stando iuri, & iudicatum soluendo, relaxet: Vbi verò

pœna Corporis afflictiua à Statutis, Decretis, siue à Iure communi veniret imponenda, tunc nullatenus dimittatur, sed omnino in Carceribus custodiatur vsque ad finalem Causæ Decisionem; Nisi tamen Iudex ex delicti qualitate Fideiussorem admitti posse arbitraretur; Deinde verò Iudex terminum statuat eidem Citato quinque dierum ad faciendum suas defensiones, & tunc ipse Inquisitus poterit copiam omnium, & quorumcunque indiciorum contra ipsum existentium petere, cum termino competenti ad se iustificandum, & faciendum suas defensiones, consentiendo Testes pro informatione Curiæ haberi pro ritè, & rectè examinatis, saluis suis exceptionibus contra personas, & eorum dicta, & iure repetendi super suis Interrogatorijs; Iudex verò copias petitas decernat, cum termino quinque dierum ad faciendum suas defensiones, & reseruato iure Fisci, vlterioris Processus; & si in dicto termino Inquisitus voluerit Testes prædictos super suis Interrogatorijs repeti, poterit ea Fisci Procuratore citato, exhibere, & pro eorum repetitione instare, & Iudex omnino eos repeti ex Officio curet, & Testes recusantes cogat, & si repeti non possint propter mortem, absentiam, vel consimilem Causam, eorum depositio comparenti non præiudicet: Quibus sic repetitis, si de eorum repetitionibus copiam haberi voluerit, pariter Fisci Procuratore citato instare poterit pro eorum publicatione, & Iudex copiam petitam decernat, cum termino trium dierum ad excipiendum, & opponendum contra Testes, & eorum dicta, in quo poterit contra personas, & eorum depositiones opponere prout sibi conueniri videbitur.

Quòd si etiam per alios Testes suam Innocentiam probare voluerit, aliasquè defensiones facere, tunc dicto termino elapso, vel eo durante Fisci Procuratore citato, facta Capitulorum exhibitione, Testiumquè nominatione, instet super eis examinari, quorum Capitulorum copiam, si Procurator prædictus petierit, Iudex cum termino ad primam, vel ad secundam ad summum, ad opponendum decernat, in quo termino poterit quas voluerit exceptiones opponere, & nihilominus, Parte instante, dicta capitula admittat, Saluo iure impertinentium, & non admittendorum, terminumquè dicto Fisci Procuratori statuat trium dierum ad dandum Interrogatoria, & si illa in dicto termino dari contingat, Testes examinandi super eis interrogentur, aliàs absque eis examinentur, dictoquè examine completo, & Fisci Procuratore citato, Parte instante, Processus à Iudice publicetur, copiaquè volentibus decernatur cum termino quinque dierum ad concordandum, & opponendum: Quem terminum Iudex parte instante prorogare valeat iuxta causæ qualitatem ad alios quinque dies, quo etiam elapso Fiscique Procuratore citato, Processus Iudici consignetur pro Expeditione causæ terminandæ infra Mensem à die consignationis. Pendente verò termino defensionum Reus ponatur in Sala ad largam permittendo, quòd pro sua necessaria defensione Procuratorem, & Aduocatum alloqui possit.

Declarantes etiam quòd si pro Maleficio veniat imponenda pœna pecuniaria, Iudex procedere debeat contra Reum per viam Inquisitionis; In delictis verò pro quibus pœna corporis afflictiua imponenda veniret, liberum sit Iudici si per viam Inquisitionis procedere velit, vel etiam per viam capturæ, seu præcepti ad informandum Curiam habentis successiue clausulam requisitoriam, transmittendi ipsi Delinquenti personaliter, vel Domi, vt supra dimissa copia: Quo casu si Delinquens contumax fuerit, Iudex termino dicti præcepti elapso, poterit ipsum mulctare in pœnam spreti præcepti, & eidem mulctato Inquisitionem formare cum termino ad respondendum supra expresso. Quod si vlterius contumax fuerit, poterit Iudex secundum formam supra expressam Reum ipsum iuxta delicti qualitatem condemnare.

Si verò

Si verò dicto præcepto obtemperauerit, vel etiam ante sententiam comparuerit debeat Iudex Delinquentem per se ipsum ad respondendum vt supra, admittere, siue etiam Delinquentem constituere semel; vel plures super Maleficio commisso iuxta indicia contra ipsum laborantia: Et si Reus crimen fuerit confessus, vel Testibus superatus, vel aliàs legitime conuictus, Iudex eum condemnet, vel absoluat, si contra eum aliquid releuans probatum non fuerit. Si verò contra Reum indicia viderentur extare, procedatur, vt infra de Indicijs, & Tortura.

Addentes etiam quòd in Maleficijs leuioribus inter Coniunctos vsque in tertium gradum de Iure canonico, non procedatur. Liberum tamen sit Iudici, si occasio requirat, præceptis, & fideiussionibus prouidere.

SVMMARIVM.

1 *Inquisitus pro delicto, pro quo imponitur pena pecuniaria est relaxandus sub cautione de stando iuri, & iudicatum soluendo.*

Alias Iudex tenetur in sindicatu, numero 2.

Secus est si sit locus pænæ corporali, numero 3.

4 *Testis dictum qui non vult se repetere super interrogatoriis partis corruit, lib. 4. rub. 5.*

5 *Statutum permittens fisco dare interrogatoria dicitur correctorium iuris communis, lib. 4. rubric. 5.*

6 *Confessio rei facta coram solo Notario habet solam vim confessionis extraiudicialis, lib. 4. rubric. 5.*

7 *Notario non creditur de commissione sibi facta a Iudice de reo constituendo, lib. 4. rubr. 5.*

8 *Delicta leuiora quæ sint remittitur arbitrio Iudicis, lib. 4. rub. 5.*

Quædam tamen delicta explicantur, numero 9.

ANNOTATIO.

AD materiam huius Rubricæ de modo procedendi in causis criminalibus parum duxi adnotandum cum hodie habeamus *Constitutionem Barbarinam cum declaratione Eminen. Card. Sacchetti*, quæ dat formam, & modum procedendi in causis criminalibus contumacialibus, quæ est omnino obseruanda in Tribunalibus Status Ecclesiastici exceptis locis in ea descriptis, vt habetur in illa, quæ facit silere præsens statutum, & illius obseruantiam super qua Constitutione Commentarium satis amplum edidit *Ioannes Zuffi. de finale* per eum appositum post *tract. de legitt. proc. crim.* illud consulas si libet.

1 Quod verò reus processatus pro delicto pro quo imponitur pœna pecuniaria sit relaxandus per Iudicem sub fideiussione de stando iuri, & iudicatum soluendo, vti disponitur in hoc statuto tradunt etiam *Clar. in pract. §. fin. quæst. 46. vers. in hac autem materia, & in vers. seq.* latè *Farinac. de carcer. & carcer. quæst. 53. num. 1. & Guazzin. defen. 6. cap. 1. num. 32.* & dixi ego in *Resol. crim.*
2 *in verbo Reus, resol. 14.* Alias Iudex recusans illum relaxare tenetur in Sindicatu pœna iniuriarum, vt not. *Farinac. in d. quæst. 33. num. 7.* vbi dat more suo concordantes, *Guazzin. d. defen. 6. cap. 1. numer. 34. & 35.* & ante eos *Clar. in dict. quæst. 46. vers. plerumque verò &c.* Quod tamen
3 secus est si sit locus pænæ corporali, quia tunc reus fideiussoribus non relaxatur, vti habetur in hoc statuto, & tradunt *Clar. in d. quæst. 46. vers. in hac materia, Farinac. in d. quæst. 33. num. 48. Guazzin. in d. defen. 6. cap. 1. numer. 32. & Pir. Maur. de fideiuss. par. 1. sect. 2. cap. 3. n. 7.*
4 Dictum verò testis qui fuit examinatus pro fisco si se non repetat super interrogatorijs datis pro parte rei corruit, & nihil valet, vt docent *Caball. resol. crim. casu 269. num. 19. cent. 3. Guazzin. defen. 25. cap. 1. num. 11. & 12.* vbi testatur de communi opinione *Vermigl. cons. 90. num. 5. & cons. 114. num. 4.* & alij per me relati in *Resol crimin. in verbo Testium miscell. Resol. 2. num. 3.*
5 Statutum supradictum permittens fisco dare interrogatoria super articulis datis per reum ad eius defensionem dici potest correctorium iuris communis, quo id fisco non permittitur, vt not. *Clar. in pract. §. fi. quæst. 23. vers. Item quæro &c. Guazzin. defen. 28. cap. 6. num. 3.* & dixi Ego in *Resolut. crimin. in verbo Interrogatoria, Resolut. 4. numer. 2.*

Prudenter verò in hoc statuto dispositum fuit, quod Iudex per se met ipsum reum constituat ad euitandum inconueniens, quod si reus fateretur delictum coram solo Notario, ex illa confessione posset condemnari, sed solum torqueri,
6 cum illa dicatur habere vim extraiudicialis confessionis, vt post *Bald. Blanc. Boss. Foller. Mascar. Farinac. Guazzin. & Vermigl.* per me relatos scripsi *Ego in Resolut. crim. in verbo Confessio, Resol. 8. num. 1. & seq.* Maximè cum regulariter non
7 sit credendum Notario de commissione sibi facta à Iudice de reo examinando, vt per me habetur in *d. Resol. 8. num. 7.*
8 Delicta vero leuiora in quibus inter coniunctos procedi prohibetur quæ nam dicantur, licet vti in iure non decisum remittatur arbitrio Iudicis, vt not. *Clar. in pract. §. 1. vers. sunt etiam &c Odd. de restit. in integr. quæst. 80. in princ. & Farinac. de delict. et pæn. quæst. 18. num. 62.* Tamen
9 illa præcipuè dicuntur, pro quibus pœna leuis imponitur, videlicet pecuniaria, vt declarant *Farinac. in d. quæst. 18. num. 83. et 88. et Guazzin. defen. 30 cap. 3 num. 4.* vbi dicit, delictum leue esse trahere aliquem per capillos, proijcere lapides in aliquem, tre de nocte sine lumine, percutere aliquem pugno, vel pedibus, furtum domesticum, iniuria verbalis, & alia de quibus ibi per eum.

DE INDICIIS, ET TORTVRA, Rub. VI.

SI de Crimine, ex quo pœna Corporis afflictiua imponenda veniret ; non fuerit plene probatum, sed extarent contra Reum legitima Inditia ad Torturam, Iudex Reo etiam non petenti, siue eius Procuratori copias Indiciorum quorumcumque contra ipsum laborantium offerat, cum termino trium dierum ad excipiendum, & opponendum. Quòd si Iudex arbitretur exceptis, & oppositis per Reum non obstantibus esse locum Torturæ, præterquam in Atrocioribus, & grauioribus delictis, parte citata omnino interloquatur, Indicia sufficientia contra eum extare ad Torturam, à qua Pronuntia poterit Reus termino trium dierum Appellare ad Iudicem competentem, & in dicto termino introducere, & inhiberi facere: Iudex vero Appellationis debeat ex eisdem Actis, & non aliter, etiam non producto grauamine, eam infra decem dies sequentes terminare, & reuidere, aliàs si per Reum steterit, censeatur primam Pronunciam transijsse in Rem iudicatam, ac si ab ea appellatum non esset, & Iudex à quo præuia Remissione, poterit eam executioni demandare.

Si verò Reus voluerit dictæ Pronunciæ acquiescere, seu copiam indiciorum non habere, poterit Iudex dictum Reum torqueri facere iuxta qualitatem delicti, ac indiciorum, & Notarius Maleficiorum teneatur scribere in Actis Diem, Tormentorum qualitatem, Modum, & Tempus, Reorumquè Nomina, Interrogationes, & Responsiones: Caueat tamen Iudex ne modum Tormentorum excedat, sed ea moderate adhibeat: Quare etiam ex eisdem Indicijs Torturam repetere non poterit, nisi noua indicia superuenerint, quo casu vsque ad tres vices, & non vlterius, in grauioribus solùm delictis Torturam repeti faciat, de quibus Indicijs, & probationibus superuenientibus, apparere debeat per Acta Notarij cum Pronuntia Iudicis, quæ pariter Reo, vel Procuratori intimetur, & si ab ea appellare voluerit, poterit termino duorum dierum Appellationem introducere, & inhiberi facere; Qui Iudex Appellationis debeat eam infra quinque dies subsequentes ex eisdem Actis, vt supra, terminare, alioquin Iudex à quo Reum ipsum secundo, & tertio torqueri facere poterit. Confessio autem facta à Reo in tormentis non seruatis prædictis, & sine legitimis indicijs præcedentibus, & Condemnatio forte inde secuta ipso Iure non valeant, & Reo non præiudiceat.

Sicut etiam Reus vigore confessionis factæ in Tormentis, etiam legitimè adhibitis, condemnari non poterit, Nisi saltem post vnum diem integrum coram eodem Iudice, & Notario Maleficium ratificauerit, & Ratificatio ab ipso Notario in actis annotetur.

SVMMARIVM.

1 *Tortura non potest dari in causis, in quibus imponitur pæna duorum, vel trium funis ictuum.*

2 *Copia sunt tradenda, & offerenda reo antequam deueniatur contra eum ad torturam.*

3 *Iudex debet interloqui, contra reum extare inditia ad torturam, vt possit appellare.*

4 *Delicta grauiora quænam dicantur.*

5 *Tortura quando possit repeti ex nouis superuenientibus indicijs.*

6 *Ratificatio confessionis facta in tortura quando sit facienda.*

7 *Confessio facta per reum sponte non indiget ratificatione.*

ANNOTATIO.

1 STatutum supradictum disponens, Iudicem posse deuenire contra reum ad torturam in delictis, in quibus imponitur pœna corporis afflictiua non habet locum in causis, in quibus imponitur pœna duorum, vel trium funis ictuum; ne grauius sit medium, per quod peruenitur ad finem, quam ipse finis, vt docet *Farinac. de variar, ac diuers. quæst. quæst.* 108. *nu.* 162. vbi dicit ita esse tenendum, & dixi etiam Ego *in Resolut. criminal. in verb. Tortura, Resolut.* 11. *numer.* 5.

2 Quod

2 Quod verò reo ante torturam sint tradendæ copiæ inditiorum ad effectum faciendi suas defensiones, & etiam illas esse ei offerendas, vti habetur in hoc statuto, licet illas reus non petierit sinè reus sit persona Rudis, siuè sagax tradunt *Farinac. de indic. & tort. quæst. 39. num. 98. & seq.* vbi dicit, ab hac opinione vti communi, & æquiori non esse recedendum. *Guazzin. defen. 24. cap. 2. num. 5. Zuffi. de legitt. process. crimin. quæst. 76. num. 7. & seq Scialo. in pract. torq. reor, cap. 6. numer. 11. & seq.* & declaraui *Ego in Resol. crim. in verbo Copia processus, Resol. 1. per tot.*

3 Et laudabiliter etiam in hoc statuto dispositum fuit, quod Iudex debeat interloqui contra reum adesse inditia sufficientia ad torturam, itaut a dicta pronuncia reus valeat appellare, cum contraria practica faciendi dictum decretum secretum, itaut non liceat reo ab eo appellare omninò impugnetur a *Baiard. ad Clar. quæst. 64. num. 85. & Scacc. de indic. lib. 1. cap. 97. num. 59. à Farinac. de indic. & tort. quæst. 38. num. 22. a Guazz. defen. 30. cap. 1. num. 9. vers. qua cautela &c. a Sciale. in prax. torq. reor, cap. 7. num. 18. et seq.* & illam impugnaui *Ego in Resolut. crimin. in verbo*
4 *Appellatio, Resol. 1. num. 8.* Quæ autem dicantur delicta atrociora, & grauiora de quibus in hoc statuto latè declarant *Clar. in pract. §. 1. num. 9. & ibi Adden. Odd de restit. quæst. 60. artic. 1. per tot. et Farinac. de delict. et pæn. quæst. 18. num. 60 et plurib. seq.* ipsos consulas.

5 Declara tamen dictum statutum permittens posse repeti torturam nouis superuenientibus indicijs, vt habeat locum dummodo illa sint re, & substantia à primis differentia, secus autem si illa sint eiusdem speciei, itaut prima inditia tantum confirment, quia tunc non dicuntur superuenire noua inditia, vt declarant *Guazzin. Caren. Farinac. Ant. de Ball. et alii per me relati in Resol. crimin. in verbo Absolutio, Resolut. 1. in addit. et in verbo Tortura, Resolut. 12. num. 4. et 5.* vbi probaui, quod inditia iam per torturam expurgata non sint habenda amplius in consideratione, sed requirantur noua inditia grauia, & ad torturam sufficientia, de qua materia videas dicta *Resolut. 12. num. 4. 5. 6. et seq.*

Dum verò supradictum statutum mandat, quod ratificatio confessionis factæ in tortura fieri debeat per reum confessum per vnum diem integrum post confessionem tollit contrarias opi-
6 niones Doctorum volentium, quod illa fieri possit die sequenti, licet non effluxerit spatium 24. horarum, de quibus habetur per *Cartar. in pract. inter reo. lib. 3. cap. 1. num. 10. & seq. per Ambros. in proc. inform. lib. 4. cap. 5. num. 5. & per Farinac. de reo confess. et conui&#55349;. quæst. 84. numer. 76.* & per *Scialo. in pract. torq. reor, cap. 11.*
7 *num. 5.* Confessionem verò factam sponte non indigere ratificatione latè probaui *Ego in Resolut. crim. in verb. Confessio, Resolut. 14. per tot.* videas ibi si placet.

INFRA QVANTVM TEMPVS EX BANNITI, VEL CONDEMNATI Possint se constituere. Rubrica VII.

CONdemnati capitaliter, siue alia corporis pœna afflictiua, deinceps ad eorum Defensiones faciendas, & ad docendum de prætensa innocentia, non admittantur, nisi infra sex menses à die condemnationis, præuia Supplicatione facta Serenissimo Duci se coram Iudice præsentauerint, & in Carceribus sponte constituerint, Quo casu volumus eos posse audiri Statuto competenti termino ad eorum Innocentiam si (potuerint) probandam, non obstante quòd à sententia contra eos lata, non fuerint appellatum. Si verò pœna fuerit pecuniaria facto Deposito de integra pœna, vel præstita idonea cautione super prætensa Innocentia, audiendi erunt.

SVMMARIVM.

1 *Banniti in statu Ecclesiastico vigore Bullarum, habent annum ad se constituendum, & docendum de illorum innocentia.*

Si verò sint capti infra annum, vel si constituant post annum non admittuntur ad defensiones nisi de mandato Principis, num. 2.

ANNOTATIO.

1 HOdie in Statu Ecclesiastico banniti in contumacia habent annum ad se constituendum in carceribus, & docendum de illorum innocentia vigore *Bullarum Pij Quarti, & Pij Quinti*, de quibus mentionem facit *Farinace. de inquisit. quæst. 11. num. 4. & numer. 68.* vbi dicit, quod si bannitus se constituat infra annum admittitur a Iudice ad nouas defensiones absquè alio rescripto Principis, & *num. 89.* si verò ille sit captus infra annum, vel se constituat in carceribus post annum, non admittitur ad nouas defensiones per Iudicem, nisi
2 de expresso mandato Principis, vt ibi per eum, cum quo concordat *Antonell. de temp. legal. lib. 3. cap. 3. num. 20. & de loco legal. cap. 21. quæst. 3. per tot.* & ita seruari vidi in causis grauissimis in Auditorio status Vrbini, dum ibi per plures annos Auditoris officio functus fui, quicquid dixerit *Bonsin. ad Bannim. general. cap. 48. numer. 2.*

Quò verò ad depositum faciendum per condemnatum pœna pecuniaria se constituentem in carceribus ad faciendum nouas defensiones vide annotata supra *lib. 3. rub. vltima.*

QVALITER ADVOCATI, ET PROCVRATORES In Criminalibus Causis adesse debeant. Rub. VIII.

ADuocati, & Procuratores in Criminalibus Causis, in quibus pœna corporalis insligenda esset, nullatenus admittantur, nisi Reo in Carceribus constituto, vbi verò pecuniaria, vel quota bonorum imponenda esset, jta demum recipiantur, si priùs per ipsummet Reum accusationi, denunciationi, vel inquisitioni fuerit responsum: In alijs verò Iudicij actibus admittantur ad omnia, quæ pro Defensione Reorum fuerint opportuna.

Quod si Reus Aduocatum, siue Procuratorem non inuenerit, teneatur Iudex ei dare, & interim quælibet coniuncta Persona possit pro Reo facto mandato comparere, & Iudex ad Rei defensionem illam admittere debeat.

SVMMARIVM.

1 *Procurator non admittitur in criminalibus quandò pœna imponitur a relegatione supra.*

2 *Aduocati officium dicitur publicum, & necessarium.*

ANNOTATIO.

1 QVod procurator non admittatur in criminalibus pro reo in causis capitalibus, & in ijs, in quibus imponitur pena a relegatione suprà tradunt *Clar. in pract. §. fin. quæst. 32. in prin. Farinac. de variar. ac diuers. quæst. quæst. 99. num. 1. Seacc. de iudic. lib. 1. quæst. 101. num. 44. Caren. de Offic. S. Inquis. par. 3. tit. 11. num. 50.* & alij per me relati in *Resol. crim. in verbo Procurator, Resolut. 1. num. 1. & seq.* latè scripsi quando procurator admittatur pro reo in criminalibus causis, quæ videas ibi, & præcipuè, *num. 23.* vbi dixi, quod procurator nunquam admittitur pro reo absente in tribus casibus, nempe ad contestationem litis, ad actum torturæ, & ad sententiam condemnatoriam, vt tradunt *Bald. Roma. Clar. Seacc. & Farinac.* ibi per me adducti.

Dum verò in hoc statuto disponitur, Iudicem debere prouidere reo de Aduocato, vel Procuratore concordat cum dispositione iuris com-
2 munis, cum Officium Aduocati dicatur publicum, & necessarium, vt not. *Menoch. de arbitr. casu 369. num. 6. Guazzin. ad defens. in præfat. num. 23. Vrsell. in exam. apud concl. 60. num. 95. & alii relati per me in Resol. crim. in verbo Aduocatus, Resol. 2. num. 1. & seq.*

QVOD FIDEIVSSOR NON TENEATVR REPRESENTARE, NISI In casum illius delicti, & de Securitate Reis danda. Rub. IX.

FIdeiussor de representando aliquem Inquisitum, vel Accusatum de aliquo delicto, vel maleficio, teneatur eum representare toties, quoties de eodem delicto, vel maleficio, & non de alijs contra dictum Inquisitum, vel Accusatum procedatur; Quòd si talis Reus timeat ad Curiam accedere, eo quod de alijs excessibus, diffamatus, siue Inquisitus dicatur, detur ei Securitas de alijs excessibus, præterquam de illis, de quibus inquiritur, vel accusatur: Nec aliter etiam Fideiussorem ad representandum teneri, Iuris, & æquitatis ratio suadere videtur.

SVMMARIVM.

1 *Statutum quod fideiussor pro vna causa non teneatur repræsentare pro alia habet locum etiam si fideiussio sit simplicieter præstita.*

Etiam stante clausula Toties, & quoties, nu. 2.

Fallit si fideiussor promisit repræsentare pro omni, & quacumque causa, n. 3.

4 *Saluus conductus an sit concedendus inquisito de pluribus delictis pro vno sic, & pro alio non.*

ANNOTATIO.

1 STatutum hoc, quod fideiussor, qui promisit reum repræsentare pro vna causa non teneatur illum repræsentare pro alia habet locum etiam si fideiussio fuerit simpliciter concepta, quia semper censetur restituta ad causam, pro qua reus detinebatur, vt tradunt *Farinac. de carcer. & carce-*

carcerat. quæst. 34. numer. 31. Guazzin. defen. 6. cap. 4. numer. 34. Pir. Maur. de fideiuss. part. 1. sect. 2. cap. 3. num. 77. & alij per me adducti in Resol. crim. in verbo Cautio de repræsentando Resolut. 4. num. 3. cum quibus pertransit *Antonel. de*
2 *tempor. legal. lib. 3. cap. 7. num. 8.* Et etiam stante clausula *Toties, & quoties*, vti habetur in hoc statuto, vt docent *Euge. Gabr. Farinac. & Guaz-*
3 *zin.* per me relati in *d. Resol. 4. num. 4.* Quæ tamen non habent locum si fideiussor promisit reum repræsentare pro omni, & quacumquè causa, vt probant, *Farinac. de carcer. & carcerat. tit. quæst. 34. numer. 33.* benè comprobans, & *Pir. Maur. de fideius. d. par. 1. sect. 2. cap. 3. numer. 79. & sequen.* & dixi ego *in Resolut. 4. numer. 8.*
4 Quando verò circumscripto hoc statuto reo inquisito de pluribus delictis sit concedendus saluus conductus pro vno delicto, & pro alio non, maxime quando delicta sunt separata, scripsi ego *in Resol. crim. in verbo Saluus conductus Resol. 6.* videas ibi si placet.

DE TESTIBVS IN CRIMINALIBVS CAVSIS RECIPIENDIS. Rubrica X.

TAm Masculi, quam Fœminæ maiores quatuordecim annis ad testificandum admitti possint, exceptis criminibus, pro quibus veniret imponenda pœna sanguinis, in quibus non ad probationem, sed ad indicium dumtaxat Iudicis arbitrio recipiantur: Maiores verò viginti annis, tam Masculi, quàm Fœminæ in omnibus delictis Iudicis arbitrio attenta personarum qualitate admittantur, dummodo sint bonæ famæ, quod præsumatur, nisi contrarium probetur, saluis tamen semper in vtroque casu exceptionibus iure permissis. Coniuncti verò, si Ascendentes, vel Descendentes sint, inuiti testificari non compellantur, si autem Transuersales sint, vsque ad tertium gradum inclusiuè de Iure Canonico computandum, etiam si ex crimine pœna pecuniaria veniret imponenda. In occultis autem, & atrocioribus Delictis prædictos omnes secundum Iuris dispositionem compelli volumus: Sicut etiam pro innocentia, & defensione Reorum coniuncti omnes prædicti examinari possint, eorumquè depositiones iuxta Iuris Communis regulas ad fidem faciendam à Iudice admittantur.

Testes verò examinandi detineri non possint in carceribus, siue in Palatio vltra triduum, nisi tamen delicti qualitas, siue Testis depositio Iudicis arbitrio aliud suaderet, quo casu vltra octo dies ad summum detineri non possint, & si Iudex contrafecerit, puniatur in Libris centum, vltra interesse Partis: Aduertat etiam quòd in delictis leuioribus testes capi non faciat.

Addentes, quòd Baiuli, & Executores examinari non valeant, nec eis credatur, nisi in pertinentibus ad eorum Officium, vel etiam quando Veritas aliter Iudicis arbitrio haberi non possit, quo casu iuxta Iuris Communis dispositionem fides eis præstanda erit.

SVMMARIVM.

1 *Minor 25. annis, et maior 20. admittitur in testem in criminalibus.*
Minor verò 20. anno non admittitur, n. 2
Nisi quando veritas aliter haberi non potest, num. 3.
Non tamen d. minor est testis omni exceptione maior, n. 4.
Nisi cum dicto d. minoris concurrerent coniecturæ, n. 5.
6 *Ascendentes, et transuersales quando admittantur in testes contra descendentes, et transuersales.*
7 *Testes coguntur ad se examinandum per carcerationem, per multam, et simil.*
Si tamen carceratio esset valde longa testis non probaret, n. 8.
9 *Executores, & baiuli, vti infames non admittuntur ad testificandum.*
Maximè si patiantur aliam exceptionem, n. 10.
Licet probent ad defensam, n. 11.
Et quid si illi sint in magno numero, nu. 12.

ANNOTATIO.

1 TEstis minor 25. annis, & maior 20. licet admittatur in testem in criminalibus, vt adnotarunt *Farinac. de testib. quæst. 58. num. 19. et seq.* latè comprobans, *Caren. de Offic. S. Inquis. par. 3. tit. 5. num. 47. et Antonell. de temp.*

2 *tempor. legal, lib, 2. cap. 3. num. 3.* Minor autem
20. annis licet maior 14. ad testificandum non admittitur *Farinac. de test. d. quæst. 58. num. 10.* vbi dat concordantes, *Caren. in d. par. 3. tit. 5. numer. 48. Antonell. de tempor. legal. d. cap. 3. num. 3.* & alij per me adducti *in Resolut. crimin. in verbo*
3 *Minor, Resol. 2. num. 3.* Quod tamen non habet locum quando veritas aliter haberi non potest, vt in delicto commisso in domo, & simili, quia tunc minor 20. anno, & etiam minor 14. in testem admittitur, secundum *Vulpell. cons. 125. numer. 6. Farinac. de test. d. quæst. 58. num. 25. & 29.* vbi testatur de communi opinione *Caren. de Offic. S. Inquis. par. 3. cap. 5. num. 50. Caluin. de æquit. cap. 158. num. 38. & seq.* & alij per me ad-
4 ducti dicta *Resol. 2 num. 6.* licet minorem in dicto casu non esse testem omni exceptione maiorem sed solum illum facere qualem qualem probationem ad instructionem Iudicis, tradant *Ant. Gomez, Farinac. Mascar. Mar. Anton. Caren. Guazzin.* & alij quos ego retuli, & secutus sum in *d.*
5 *Resol. 2. nu. 8.* Nisi cum dicto dicti minoris concurrerent coniecturæ, quia illius dictum faceret etiam inditium ad torturam, vt not. *Farinac. d. quæst. 58. num. 52. Caren. de Offic. S. Inquis. par. 3. tit. 5, num. 53.* & dixi *Ego in d. Resol. 2. num. 10.* vbi *num. 18.* probaui, minorem admitti ad testificandum fauore defensionis, & ad innocentiam probandam, videas ibi si placet.
6 Quando verò ascendentes, & transuersales cogi possint ad deponendum contra descendentes, & transuersales dixi *Ego latè in Resolut. crimin. in verbo Testes quò ad personas, Resol. 3. & Resol. 5. & Resol. 7.* vbi de vxore, quod non possit cogi ad testificandum contra virum, & *Resol. 19.* vbi de consanguineis, vbi dixi. prædicta non habere locum quando veritas aliter haberi non potest, quæ hic iterum referre nolui; videas ibi si placet.
7 Quod vero testes cogi possint ad se examini subijciendum per carcerationem vt habetur in hoc statuto, sed etiam mulcta indicta, captis pignoribus, & per exilij comminationem tradunt *Ambros. in process. inform. lib. 1. cap. 3. numer. 7. Guazzin. defen. 14. cap. 11. num. 14. Caluin. de æquit. lib. 2, cap. 179. num. 34. & seq.* & alii per me relati in *Resolut. crimin. in verbo Testium miscell. resol. 1. num. 7.* Dummodo carceratio non
8 sit admodum longa, hoc est vltra octo dies in circa, vt habetur in hoc statuto, quia si carceratio esset nimis longa testis non probaret vti deponens metu longæ carcerationis *Farin. cons. 193, num. 3. Vermigl. cons. 33. num. 13. & cons. 74. num. 6. & cons. 143. num. 19. & dixi ego in cons. def. 7. post tract. de hered. simpl. vel benef. num. 44.*
9 Baiuli vero & executores vti personæ viles, & infames non admittuntur in criminalibus in testes, vti habetur etiam in hoc statuto, nisi in pertinentibus ad eorum officium, vt not. *Menoch. Mascar. Farinac. Post. & Rota in locis per me relatis in Resol. crim. in verb. Birruarius, Resol. 5. num 1. & num. 4.* & eo magis quando ipsi aliam
10 paterentur exceptionem, *Giurb. cons. 98. num. 10. in fin. Guazzin. defen. 5. cap. 9. num. 8. Crispol. casu milit. 14. num. 24. & dixi ego alleg. foren. 92.*
11 *num. 17.* licet probent ad defensam *Farinac. de test. quæst. 56. num. 388. & cons. 36. num. 16. lib. 1. & cons. 166. num. 12. lib. 2. Sperell. decis. 149. in fin. lib. 1.* & ante eos *Ant. Gomez variar. resolut. tom. 3. tit. 12. num. 13.*
12 Quia verò dicendum sit quando Birruarij sunt in magno numero vide adducta per me *in d. verbo Birruarius, Resol. 3. & Resol. seq.* vbi de materia, cum non omnia sint hic repetenda.

QVOD IVDICES EX OFFICIO TESTIVM DICTA SVPER INNOCENTIA Recipi, & describi faciant. Rub. XI.

VT Iustitia æqua lance subministretur, Iudices, sicut ex eorum Officio diligenter pro Delictis inuestigandis inquirunt, & Testes examinant, ita etiam æqualitate seruata, eosdem Testes, siue alios, ad defensam examinandos, & de veritate facti informatos pro Innocentia examinare, & diligenter inuestigare teneantur, eorumquè depositiones in Actis annotare, & describi facere debeant, nec præterite Testem, siue Testium dicta pro innocentia deponentium, aliàs tam Iudices veritatem super Innocentia malitiosè omittentes, quàm Notarius dicta Testium in Actis non describens in Syndicatu ad interesse teneantur, & pœna Falsi, si appareat de eorum manifesta desidia, plectantur.

SVMMARIVM.

1 *Iudex debet recipere dictum testis tàm pro fisco, quam contro fiscum.*
Alias dicitur suspectus de falso, num. 2.
Maximè post præstitum testi iuramentum, numer. 3.
Quando verò possit testem interrogare ante datum iuramentum, n. 4.

ANNOTATIO.

PRudenter quidem statuentes Eugubini mãdarunt in hoc statuto, quod Iudex examinando Testes pro Curiæ informatione recipere faciat illorum depositiones, tam
1 contra reum, quam pro reo facientes, cum dictum testis sit indiuisibile, & cum ipse teneatur inquirere veritatem tam pro fisco, quam contra fiscum,

fiscum, alias dicatur malè facere, cum fiscus non sit veritatis hostis, vt docent *Farinac. de test. quæst. 74. num. 16. Guazzin. defen. 14. cap. 2. num. 1. & seq. & num. 4. Ambros. in process. informat. lib. 1. cap. 2. num. 8. & seq. & ibi Adden. num. 8.* & nouissimè *Zuffi. de legit. proc. crim. lib. 3. quæst. 189. num. 1. & seq.* & dixi etiam *Ego in Resolut. crimin. in verbo Iudex, Resol. 11. numer. 1 & seq.*

2 Alias Iudex non dicitur immunis a falsitate, vt habetur in hoc statuto, cum quo concordant *Guazzin. d. defen. 14. cap. 2. num. 5. Ambros. in process. inform. lib. 1. cap. 2. num. 11.* & alij per me relati dicta *Resol. 11. num. 3.* Maximè post præsti-

3 tum testi iuramentum, *Guazzin. d. defen. 14. cap. 2. num. 3. & Zuffi. de legit. process. criminal. lib. 3. quæst. 186. num. 7.* & extat *Reform. Pauli V. de Iudic. crim. Vrb. §. nec vllo pacto &c.*

4 Quando verò ob magnam suspicionem, ne Testis sit subornatus Iudex possit ante præstitum iuramentum testem interrogare super delicto declaraui *Ego in d. Resol. 11. num. 5. & 6.* videas ibi, cum noluerim hic id inutiliter ferè repetere.

DE DELICTIS MVLIERVM. *Rub. XII.*

SI Mulier honesta de leui crimine accusetur, vel contra eam inquiratur, si noluerit ire in Palatium ad respondendum, Notarius Maleficiorum ad eius Domum accedat ad recipiendum responsionem, & idoneam Cautionem de condemnatione soluenda: Si autem corporalis pœna veniret imponenda pro graui aliquo delicto, tunc in Carceribus ponatur seorsum à Viris, adhibita Socia, si Iudici expedire videatur, aut si Nobilis persona fuerit, in aliquo tuto loco sub idoneis fideiussoribus de tuto Cacere, custodiatur, & in omnibus contra eam procedatur, prout de Viris constitutum est. Si verò inquiratur contra Mulieres super Offensis, vel Brigis, habitis inter eas dicto, vel facto, de quibus pœna pecuniaria venirent puniendæ, pœnæ omnes ad dimidium reducantur.

SVMMARIVM.

1 *Mulier honesta pro delicto leui non est carceranda.*
Alias Iudex puniri potest, n. 2.
Secus est si delictum sit graue, num. 3.
4 *Mulier dicitur delinquere minus quam masculus.*

ANNOTATIO.

1 QVod mulier honesta pro delicto leui non veniat carceranda, sed quod illa audienda sit extra carceres præstita fideiussione de iudicio sisti, & si fideiussorem non habeat cum cautione iuratoria tradunt *Clar. in pract. §. fin. quæst. 28. vers. quæro igitur &c. Menoch. de arbit. lib. 1. quæst. 88. num. 18. & Farinac. de carc. & carcerat. quæst. 27. num. 44.* vbi dat concordantes quamplures. Alias Iudex con-

2 trarium faciens grauiter puniatur, vt post *Bald. Roman. Gram. Duen. Plaz. & Clar.* per eum relatos not. *Farinac. in d. quæst. 27. num. 45.* licet se-

3 cus sit si crimen sit admodum grauè, quia tunc illa potest carcerari in loco tamen a viris separato, vel in aliquo Monasterio Iudicis arbitrio, vt voluerunt *Menoch. in d. quæst. 88. num. 20. & seq. Gram. decis. 33. num. 12. Clar. in d. quæst. 28. vers. quæro igitur, &c. & Farinac. in d. quæst. 27. num. 52. & seq.* vbi docet quomodo prædicta sint practicanda per Iudicem. Quæ autem mulier dicatur honesta remittitur Iudicis arbitrio, vt dixi supra in *annot. rub. 43. lib. 2.*

4 Et quod mulier minus dicatur delinquere regulariter quam masculus, & quod in illis puniendis sexus ratio habenda sit maximè in delictis leuibus, vt disponitur in hoc statuto tradunt etiam *Odd. de restit. in integr. par. 1. quæst. 10. num. 14. & seq. Farinac. de pæn. temper. quæst. 98. num. 1. & seq.* plenè comprobans, & ante eos *Tiraq. de pæn. temper. causa 9. num. 1. & seq.* qui adducit etiam authoritates Theologorum, vt ibi per eum.

DE DELICTIS MINORVM. *Rub. XIII.*

SI Minor annis decem aliquod Maleficium commiserit aliqua pœna non teneatur, & omnis Processus, siue Condemnatio inde forte sequuta, sit ipso Iure nulla: Si verò à dicta ætate vsque ad decimumquartum annum inclusiue deliquerit, medietate pœnæ pecuniariæ, quam alij incurrerent, ipse plectatur. Quod

si ex delicto capitalis pœna veniret infligenda, pecuniaria vsque ad summam ducentorum scutorum, & minori, facti, & personæ qualitate perpensa impubes puniatur: Si verò quis ante decimumnonum suæ ætatis annum expletum capitaliter deliquerit, citra mortem Iudicis arbitrio omnino puniatur.

SVMMARIVM.

1 *Minores qua pæna sint puniendi inter Doctores est controuersum.*

2 *Statutum quod tollit ambiguitates vti non superfluum est seruandum.*

ANNOTATIO.

STatutum de quo supra maxima cum prudentia conditum fuit, dum in eo a statuentibus determinatur pæna imponenda minoribus decem annorum, minoribus decimoquarto anno, nec non etiam minoribus decimonono anno delinquentibus, cum per illius dispositionem auferantur altercationes, quæ versantur in dicta
1 materia inter Doctores, qua pęna minores puniantur, quæ videri possint apud *Ant. Gomez variar. resol. tom. 3. cap. 1. num. 57. apud Sfort. Odd. de restit. in integr. par. 2. quæst. 80. num. 44. & seq. apud Farinac. de pæn. temp. quæst. 90. num. 41. & pluribus seq. & apud Guazzin. defen. 33. cap. 17. per tot. & apud Mancin. in pract. visit. infir. in appen.*
2 *ad pract. 2. dubit. 23.* Statutum autem quod tollit ambiguitates non dicitur superfluum, sed est seruandum *Surd. decis.* 195. *num.* 10. *Morot. cons.* 89. *num.* 18. *& Ciriac. controuers.* 582. *num.* 38. qui dant concordantes.

QVOD IS, QVI VIGESIMVM ANNVM ATTIGERIT Habeatur pro Maiori. Rub. XIV.

QVi Vigesimum suæ ætatis Annum attigerit, in omnibus delictis etiam capitalibus, sit, & esse intelligatur Maior, & pro Maiore in omnibus, & per omnia habeatur, & perinde, ac si vigesimumquintum annum compleuisset, ita vt contra eum inquiri, condemnari, & puniri possit, & debeat.

SVMMARIVM.

1 *Minor 25. annorum delinquendo non punitur pæna ordinaria, sed extraordinaria.*

Fallit stante statuto, seu Bulla mandante contrarium, n. 2.

3 *Bullæ mandantes minores puniri pæna ordinaria dicuntur factæ ad terrorem.*

ANNOTATIO.

1 MInor annorum 25. licet in delictis ratione ætatis non sit puniendus pæna ordinaria, sed extraordinaria tantum, & mitiori Iudicis arbitrio, vt tradunt *Clar. Farinac. Caball. Guazzin. Caren. Vermigl. & alii per me relati in Resol. crim. in verbo Minor, Resol. 1. num. 1. & seq.* Dicta tamen conclusio non habet
2 locum stante hoc Statuto, quod minor, qui 20. annum attigerit habeatur pro maiori, & pæna ordinaria delinquendo puniatur, quia dictum statutum est seruandum, itaut minor, qui 20. annum attigerit puniri debeat pœna ordinaria, ac si ille esset maior 25. annis, vt declarant *Farinac. de pæn. temp. quæst. 92. num. 181. & seq. Caball. resol. crim. casu 134. num. 11. cent. 2.* vbi refert Statuta quamplurium Ciuitatum idem disponentia, *Antonel. de temp. legal. lib. 2. cap. 16. num. 15. & seq. & alij per me relati d. Resol. 1. numer. 6.* & extat in Statu Ecclesiastico *Bulla Iulii II.* *quæ est* 11. in ordine confirmata à *Pio IV. in ordine* 68. quas retuli *Ego in d. Resol. 1. num. 5. & seq.* vbi videas pro declaratione illarum, dum in eis mandatur, quod maiores 14. anno habeantur pro maioribus, quæ dicuntur factæ ad terro-
3 rem, quæ hic iterum inutiliter referre non curaui, addo *Bonfin. declarantem dictam Bullam ad Bannimenta gener. cap. 4. num. 4.*

DE ABOLITIONIBVS. Rub. XV.

NVllus Accusationem à se institutam de aliquo Maleficio destituere, aut aboleri petere possit, sed ad illius effectualem executionem Iudex procedere valeat, & teneatur; Exceptis casibus infrascriptis, videlicet, de Verbis Iniuriosis, de Damno dato, & de Turbata Possessione, & vbi Vxor de Adulterio accusata fuisset, quoad Vxorem, non quoad Adulterum: In quibus cuicumque liceat Abolitionem petere vsque ad Sententiam exclusiue, & Iudex teneatur illam admittere, & super accusatione vlterius non procedere.

Addentes etiam quòd Iudex in Causa turbatæ possessionis, non per viam Constituti, sed iuxta informationem Partis procedere debeat.

SVMMARIVM.

1 *Abolitionum sunt tres species, generalis, priuata, & specialis.*

Statutum de quo supra loquitur de priuata, numer. 2.

Abolitione non obstante Iudex potest prosequi processum ex officio, n. 3.

4 *Sindici Villarum an possint petere abolitionem fieri remissiuè.*

ANNOTATIO.

1 ABolitionis species triplex proponitur, prima est generalis, quæ, & publica appellatur, quæ fit a Principe, secunda est quæ priuata, & specialis dicitur, quæ impetratur ab accusatore a Principe, vel a Iudice, & tertia appellatur legalis, quæ est quando accusator est mortuus, de quibus late agit *Decian. tract. crimin. lib. 3. cap. 35. per tot.*

2 Abolitio verò, de qua loquitur statutum nostrum est secundæ speciei, hoc est quæ est priuata, & petitur per accusatorem a Iudice, cui vt sit locus est admodum difficile, cum requirantur nouem requisita, vt illi locus sit, quæ recensentur per *Decian. in tract. crim. d. lib. 3. tit. 15. num. 29. 30 & seq.* Quam statutum nostrum omninò tollit nisi in casibus in eo expressis, & quidem cum ratione, quia illa non
3 obstante Iudici non est prohibitum prosequi processum ex officio, & causam finire, quam mediante accusatione inceperat in casibus in quibus ab initio potuisset ex officio procedere, vt declarant *Clar. in pract. §. fin. quæst. 51. vers. sed quid si accusator &c. Card. Tusch. pract. conclus. littera II. conclus. 167. num. 6. & Guazzin. defens. 3. cap. 11. num. 9.*

4 Vtrum vero denunciatores, & Sindici Villarum qui denunciant maleficia possint petere abolitionem fieri tradit *Decian. in d. lib. 3. cap. 35. numer. 44.* qui stat pro affirmatiua ipsum consulas.

QVOD IVDICES EX INDITIIS ETIAM VRGENTIBVS Non condemnent, Rub. XVI.

VT deinceps Iudicum Arbitria Iuris, & Statutorum dispositione arceantur, & regulentur. Nolumus eos ex Indicijs etiam vrgentibus, vel ijs, quæ indubitata vocant, aliquem condemnare posse, vel debere, nisi extra ordinem, & consulto Principe, Sed vel ea per Reum ipsum in Tormentis purgari, aut si sufficientia non sint, Reum insontem, & impunitum dimitti.

SVMMARIVM.

1 *Inditia indubitata sunt quæ mouent omninò animum Iudicis ad credendum, delictum fuisse commissum.*

Licet in hoc plurimum valeat arbitrium Iudicis, num. 2.

3 *Iudex ex inditijs indubitatis non potest reum condemnare in pœnam ordinariam.*

Licet aliqui contrarium teneant, n. 4.

Est tamen in facultate Iudicis reum torquere, vel illum in pœnam extraordinariam condemnare, num. 5.

Vtrum verò possit illum in pœnam corporalem condemnare remissiuè, n. 6.

ANNOTATIO.

1 INditia indubitata sunt quæ mouent animum Iudicis ad omninò, & necessario credendum, reum tale delictum commisisse, itaut animus Iudicis necessitetur ad ita credendum, vt non possit in contrarium inclinare, vt declarant *Farinac. de indit. & tort. quæst. 36. num. 37. & seq. Guazzin. defen. 33. cap. 15. num. 1. & seq. Caren. de Offic. S. Inquis. par. 3. tit. 10. num. 5. Cabal. resol. crim. casu 288. num. 10. cent. 3. Ciriac. controuers. 106. num. 5. & 6* plenè *P. Grassett. de nece proditor. §. 29. numer. 202. & sequen.* & alij per me adducti in *Resolut. criminal. in verbo*

Inditium ad torturam, *Resol.* 2. *num.* 2. *& seq.* quorum aliqua ibi referuntur, licet alij inditia indubitata aliter describant, quos ego retuli in dict.
2 *Resol.* 2. *num.* 3. Et in hoc dijudicando plurimum versati arbitrium prudentis Iudicis tradunt *Farinac. de reo confess. & conuict. quaest.* 86. *num.* 91. *& Cirtac. in d. controu.* 106. *num.* 15.

3 Quod verò ex inditiis indubitatis Iudex non possit reum condemnare in poenam ordinariam, sed in extraordinariam tantum, vt disponitur in hoc statuto tradunt *Clar. in pract.* §. *fin. quaest.* 20. *vers. scias tamen &c. Farinac. de reo confess. & conuict. quaest.* 86. *num.* 110. *& seq. Giurb. cons.* 43. *num.* 23. *Guazzin. defen.* 33. *cap.* 14. *num.* 14. *Cirtac. d. controuers.* 106. *numer.* 7. *P. Grasset. de nece prodit.* §. 29. *num.* 194. *vers. sed multo melius &c.* & alij plures per me relati in *Resolut. crimin. in verbo Inditium ad torturam*, *Resol.* 3. *nu-*
4 *mer.* 1. qui testantur de veriori, aequiori, & magis communi opinione, licet non desint contrarium tenentes in delictis maximè occultis, & difficilis probationis per suprema Tribunalia, quos *Ego retuli in d. Resol.* 3. *num.* 2.

5 Licet esse in facultate Iudicis reum ex inditiis indubitatis condemnare in poenam extraordinariam, vel illum torquere teneat *Farinac. de reo confess. & conuict. d. quaest.* 86. *num.* 54. *& seq.* vbi declarat quomodo Iudex, vti debeat d. arbitrio ipsum consulas.

6 Vtrum verò Iudex in d. casu possit condemnare reum in poenam corporalem, seu in poenam pecuniariam tantum, & alia ad materiam vide adducta per me in d. *Resol.* 3. *per tot.* quae hic nolui iterum referre.

QVOD IVDICES INQVISITIONES, ET ACCVSATIONES Captas prosequantur. Rub. XVII.

IVdices Accusationes, Denunciationes, & Inquisitiones quascumque ex Actis Maleficiorum tempore suorum Antecessorum inchoatas, & pendentes omnino terminare teneantur, condemnando, vel absoluendo; Quòd si contrafecerint, poena xxv. librarum de eorum Salario retinendarum incurrant.

SVMMARIVM

1 *Officium dicitur idem, licet Iudex fuerit mutatus in Officium nunquam pereat.*

ANNOTATIO.

1 IVdex vnus licet succedat in locum alterius, idem tamen dicitur officium, & idem Tribunal, cum dignitas Officialis nunquam pereat, donec nomen illius Officij durat, vt declarant *Roman. cons.* 210. *sub num.* 2. *Roland. cons.* 53. *num* 13. *lib.* 1. *& Farinac. de carcer. & carcerat. quaest.* 34. *num.* 175. *& seq.* & dixi *Ego in Resolut. crimin. in verbo Cratio de repraesentando, resolut.* 6. *numer.* 5. & ideo nil mirum si statuentes in hoc statuto mandarunt, Quod Iudices succedentes in Officio teneantur prosequi Inquisitiones, & Accusationes caeptas contra reos per eorum Antecessores etiam contra eos poena indicta.

DE BENEFICIO PACIS, ET CONFESSIONIS. Rub. XVIII.

SI de aliquo Delicto, vel maleficio, pro quo poena pecuniaria veniat imponenda, Pax intra decem dies, à die delicti computandos ipsa die Maleficij exclusa ab Offenso habeatur, de qua Pace Iudici constet per publicum Instrumentum, vel per fidem de eo habitam à Notario; Hoc casu Delinquenti etiam in contumaciam condemnato, remittatur Quarta pars poenae, qua veniret puniendus. Si verò non habuerit Pacem, sed Confessus fuerit Delictum, seu Delicta, pariter remittatur Quarta pars poenae, quae imponenda esset; Et si post Pacem habitam delictum, vel delicta sponte fuerit confessus, condemnetur solùm in quinta parte totius poenae, qua veniret puniendus virtute praesentis Statuti.

SVMMARIVM.

1 *Statutum minuens poenam delinquenti ob pacem habitam est validum.*

Non tamen habet locum quando poena est imposita ipso iure, n. 5.

2 *Negans delictum, & postea illud confitens gaudet beneficio Statuti de confitente.*

Licet contrarium teneant aliqui, n. 3.

4 *Negans homicidium potest postea confiteri illud fecisse ad defensam.*

6 Sta-

6 *Statutum loquens de pace non habet locum in concordia*,

Cum pax differat a concordia, n. 7.

ANNOTATIO.

1 QVod dictum statutum minuens pœnam delinquenti ob pacem habitam ab offenso sit vallidum, & seruandum scripserunt *Anton. Gomez variar. resol. tom. 3. cap. 3. numer. 56. & Farinac. de Inquis. quæst. 4. num. 35.* vbi dat concordantes quamplures, & multipliciter declarat, & *cons. 2. post princip. & ibi Adden. littera A. lib. 1.*

Vtrum verò beneficio dicti statuti minuentis pœnam confitenti delictum gaudere possit qui prius illud negauit, & postea est confessus videas per *Tiraq. in l. boues, §. hoc sermone num. 97. & seq.*

2 *ff. de verb. signif.* Partem vero affirmatiuam tenent *Vulpell. conf. 69. num. 2. Baiar. ad Clar. §. fin. quæst. 82. in verbo Statutum, 9. num. 110. Cauall. in suis commun. contra commun. quæst. 416. in fin.* vbi testatur de communi opinione, *& Guazzin. defen. 32. cap. 36. num. 1. in fin. Caball. resolut. crim. casu 56. num. 5. cent. 1.* & alii plures per me relati in *Resolut. crimin. in verbo Pax, Resol. 12. per tot.*

3 licet contrarium teneant *Bart.* & alii plures relati per *Caball. casu 56. num. 4.*

4 Et quod qui negauit homicidium possit postea illud confiteri fecisse illud ad sui defensionem, scripserunt *Caball. resolut. crimin. casu 9. per tot. & d. casu 56. num. 83. cent. 1. Farinac. cons. 6. numer. 29. & cons. 45. num. 39. lib. 1.* & alii per me relati *in Resol. crim. in verbo Homicidium, resol. 8. num. 1. & seq.* vbi de materia.

5 Dicti tamen statuti beneficio non gaudere quò ad remissionem pœnæ per confitentem in casibus, in quibus pœna imponitur ipso iure post *Bart. Bald. & Florian.* per eum relatos tradit *Asin. in pract. §. 7 cap. 5. limit. 83. num. 2.*

6 Addo prædictis, quod dict. statutum loquens de pace non habet locum in concordia quò ad pœnæ mitigationem, vt voluerunt *Marsil. de bannit. in verbo Pace, num. 4. Nouell. in tract. crimin. cap. fin. num. 82.* quos refert, & sequitur *Guazzin. de pace, par. 1. quæst. 3. num. 8.* Cum pax

7 differat a concordia, vt probat *Guazzin. d. quæst. 3. num. 7. & ibi Adden.* dicentes ex *Card. Mantic. de tacit. lib. 27. tit. 1. num. 16.* quod qui habet pacem habet concordiam, sed qui habet concordiam non habet pacem, vt ibi per eos.

DE DVPLICATIONE POENARVM. Rubrica XIX.

POEnæ Delictorum à Statutis impositæ duplicentur contra eos, qui deliquerint in Ecclesijs, vel diebus Paschalibus, Resurrectionis, Pentecostes, Ascensionis, & Natiuitatis Domini, in die Veneris Sancti, Assumptionis Beatissimæ Virginis, in Festo Omnium Sanctorum, & in Festo Sancti Vbaldi Protectoris: Item si deliquerint in Palatio Communis, præsertim cum fit Consilium, in Platea Magna, Videlicet, in die, quo ibi fit Mercatum, In Palatio, in quo Ius redditur, & alibi etiam coram Iudicibus: Item si de Nocte delictum committatur: Nos verò intelligatur à Solis Occasu, vsque ad Ortum. Hoc addito, quòd pœna semel duplicata, vlterius ex quacumque causa, duplicari non possit.

SVMMARIVM.

1 *Statutum duplicans pœnam delictorum procedit tantum in pœnis pecuniarijs,*

Neque habet locum in delictis verbalibus, numer. 2.

Quæ pœna de iure communi potest pluries duplicari, n. 7.

Et duplicatio est facienda tantum in simplo, n. 8

Statuti declarationi est standum quando dicatur nox quo ad duplicationem pœnæ, n. 2.

Delictum autem potius præsumitur commissum de die, quam de nocte, n. 3.

Nox verò in d. casu est probanda secundum qualitates statuti, n. 4.

Statutum duplicans pœnam contra delinquentem in Palatio declaratur, n. 6.

Delictum commissum in Palatio, in foro, in domo Principis dicitur grauius, quam commissum alibi, n. 9.

ANNOTATIO.

1 STatutum supradictum duplicans pœnas in delictis habet locum tantum quo ad pœnas pecuniarias, non autem quò ad corporales, vt docent *Bart. in l. sanctio, 41. num. 9. ff. de pæn. Natt. cons. 469. num. 18.* & alii quos refert, & sequitur *Baiard. ad Clar. §. fin. quæst. 82. stat. 9. num. 1.*

2 Statuto duplicanti pœnam pro delicto commisso de nocte, & declaranti quando dicatur nox vt facit statutum nostrum quod eius declarationi sit standum tradunt *Clar. in pract. §. fin. quæst. 82. vers. Statutum Nonum, num 4.* vbi testatur de communi opinione, & *Card. Tusch. pract. conclus. littera S. conclus. 617. num. 6.* In dubio ta-

3 men ad euitandam pœnæ duplicationem delictum præsumitur commissum de die, *Cephal. cons.*

conf. 206. *num.* 4. *vol.* 2. *Baiard. ad Clar. d. quaest.* 82. *stat.* 9. *num.* 100.

4 Statutum supradictum duplicans paenam pro delicto commisso de nocte non habet locum, nisi d. qualitas noctis sit probata secundum terminos declaratos a statuto, vt not. *Angel. conf.* 194. *num* 2. *vers.* *& satis eorum &c. & Cardinal. Tusch. d. conclus.* 617. *num.* 2. Neque habet lo-
5 cum in delictis verbalibus puta blasphemiae, seu alterius verbalis iniuriae, quia aliud est maleficium, aliud verò maledictum, *Bart. conf.* 32. *in fin. lib.* 2. *& ibi Apostilla in verbo statutum, & conf.* 33. *& conf.* 34. *d. lib.* 2. *Card. Tusch. d. concl.* 617. *nu.* 3.
6 Addo quod dictum statutum, quod poena duplicetur pro delictis commissis in Palatio non habet locum in illis delictis, quae non possunt committi, nisi in Palatio, prout est fallitas, & obreptio commissa in iudicio, vt tradunt *Bart. conf.* 199. *num.* 3. *& seq. lib.* 1. *& Card. Tusch. d. conclus.* 617. *num.* 5.

Dictum vero statutum quod poena semel duplicata pluries duplicari non possit est satis aequum,
7 cum contrarium dicendum sit, si statutum id non declaret, vt docent *Clar. in d. §. fin. quaest.* 82 *vers. statutum Nonum in princ. num.* 3. *& Cardinal.*
8 *Tusch. d. conclus.* 617. *num.* 8. Quod verò paena in casu duplicationis duplicetur tantum in simplo tradunt *Bald. conf.* 103. *lib.* 2. *Bart. conf.* 41. *lib.* 1. quos refert, & sequitur *Card. Tusch. pract. conclus. litt. P. concl.* 233. *num.* 1. *& seq.*
9 Adde vlterius quod delictum commissum in foro, in Palatio, in conspectu Praetoris, in domo Principis, & simil. dicitur grauius, quam commissum in alijs locis, vt not. *Ant. Gomez variar. resol. tom.* 3. *cap.* 6. *sub num.* 4. *Vulpell. conf.* 3. *num.* 15. plenè *Farinac. de variar. ac diuer. crimin. quaest.* 105. *num.* 186. *& seq.* qui loquuntur de iniuriis factis in dictis locis, vt ibi per eos, cum quibus pertransit *Antonel. de loco legal. lib.* 1 *quaest.* 1. *cap.* 10. *num.* 9.

DE POENIS BLASPHEMANTIVM.
Rubrica. XX.

QVicumque Deum Omnipotentem, D. N. IESVM CHRISTVM, vel Gloriosam Virginem MARIAM eius Genitricem blasphemare, siue eisdem maledicere ausus fuerit, pro prima vice, poenam xxv. scutorum incurrat, & duobus funis ictibus publicè plectatur: Pro secunda poena pecuniaria duplicetur, & publicè fustigetur per Ciuitatem: Pro tertia verò scuta centum soluere cogatur, & lingua ei perforetur: Et si contemptis dictis poenis vlterius blasphemare audeat, perpetua notatus infamia, ad Triremes decennio mittatur.

Qui verò Sanctos, & Sanctas Dei blasphemauerit, siue illis maledixerit, pro prima vice, scuta decem soluere cogatur, & flexis genibus, apertoquè Capite, cum Candela in manu accensa stare compellatur ante foras Ecclesiae Cathedralis, dum Diuina Officia celebrantur: Pro secunda, poena pecuniaria, duplicetur, ac duobus funis ictibus plectatur: Pro tertia verò in scutis quinquaginta mulctetur, & publicè fustigetur per Ciuitatem. Et si vlterius malo habitu de tali blasphemia conuincatur, tribus funis ictibus plectatur, & in Exilium ad quinquennium mittatur: Et de praedictis quilibet possit accusare, & ei credatur cum suo Iuramento, & vno Teste idoneo, & fide digno attestante de loco, & tempore.

Quod si Accusatio detegeretur falsa, Volumus hoc casu Accusatorem, & Testes easdem poenas incurrere, quae Accusato venirent imponendae: Et Curia super ijs teneatur inquirere, & quilibet, qui audiuerit, denunciare possit, & debeat.

SVMMARIVM.

1 *Blasphemia crimen est mixti fori.*
Haereticalis verò spectat ad Inquisitorem priuatiuè, num. 2.
Deum autem blasphemare grauius est, quam Sanctos, n. 3.
4 *Princeps non potest generaliter statuere, quod vnico testi credendum sit.*
Potest id tamen facere in aliquo casu particulari ex iusta causa, num. 5.
6 *Testis si requiratur a statuto, quod sit idoneus, & fidedignus per verba geminata id est probandum.*

ANNOTATIO.

1 BLasphemiae crimen est mixti fori; itaut per vtrumquè Iudicem laicum, & Ecclesiasticum puniri possit, & inter eos sit locus praeuentioni, vt voluerunt *Farinacc. de Inquis. quaest.* 8. *num.* 127. *in fin. Guazzin. defen.* 1. *cap.* 11. *num.* 5. *Sperell. decis.* 134. *num.* 9. *par.* 2. *P. Sanch. in Pracep. Decal. lib.* 2. *cap.* 32. *num.* 37. & alij plures per me relati in *Resol. crimin. in verbo Blasphemia, Resol.* 2. *in princ.*
2 Licet blasphemia haereticalis puniatur per solum

lum Inquisitorem priuatiuè, vt tradunt *Caren. de Offic. S. Inquis. par. 2. tit. 7. num. 13. P. Sanch. in Præcep. Decal. lib. 2. cap. 32. num. 37. Transmier. de oblig. denunc. par. 2. cap. 4. num. 15.*

Prudenter verò dispositum fuit in hoc statuto, dum statuentes imposuerunt maiorem pœnam blasphemantibus Deum, quam Sanctos, quia cum persona Dei sit longè maior absque comparatione aliqua omnibus alijs Sanctis, ideo
3 maius est delictum Deum blasphemare, quam Sanctos, & sic maior etiam debet esse pæna contra blasphemantes Deum, quam Sanctos, vt docent *Farinac. de delict. & pæn. quæst. 20. num. 27. Paul. Rub. de valid. legal. cap. 33. num. 41. & seq.* licet vtramque blasphemiam esse eiusdem speciei, dixerit *P. Laiman. in Theol. moral. tract. 10. cap. 6. num. 10. lib. 4.*

Addo prædictis, quod dictum Statutum mandans esse credendum contra blasphemantem Accusatori cum iuramento, & vno teste idoneo est
4 vallidum, quia licet Princeps non possit generaliter statuere, quod vnius Testis dicto standum sit, vt tradunt *Ias. Felic. Giurb. Magdal. Farinac. Leotar. Paul. Rub.* & alij per me relati in *Resolut. crimin. in verbo Princeps, Resol. 2. num. 1.* cum de iure diuino in quolibet negocio duo testes requirantur, *cap. in omni negocio, 4. de testib. cap. nouit. 13. de iudic.* & habetur *Deutero. cap. 19. &*
5 *& Matth. cap. 18.* Potest tamen id facere in aliquo casu particulari ex iusta causa, & ob atrocitatem criminis, vt in casu nostro, vt declarant *Farinac. de test. quæst. 63. num. 12. Leotar. de vsur. quæst. 93. num. 30. Capic. Latro. decis. 132. num. 7. lib. 2.* dumodo dict. testis sit idoneus, & probatæ vitæ, vt requirit statutum, & dixi *Ego in dicto verbo Princeps, Resol. 2. num. 7.*
6 Dum autem per statutum requiritur, quod dicti testis sit idoneus, & fide dignus, & sic per verba geminata per dictam geminationem verborum dicitur requisita dicta qualitas in superlatiuo gradu, & ideo illa est articulanda, & probanda, vt declarant *Mascar. de probat. conclus. 1248. nu. 16. lib. 3. & Farinac. de test. quæst. 62. numer. 11.* qui dant concordantes.

DE POENIS DEVASTANTIVM SACRAS IMAGINES, Rub. XXI.

QVicumque Dei Omnipotentis, D. N. IESV CHRISTI, siue eius Genitricis MARIÆ Sacras Imagines fictas, aut pictas in contemptum fregerit, deturpauerit, in terram deiecerit, aut quauis alia iniuria affecerit, ad Triremes per Quinquennium mittatur, & si capi non poterit, ad dictam pœnam exbanniatur, & eius bona pro medietate à Fisco publicentur. Si verò aliorum Sanctorum, & Sanctarum Imagines, vt supra læserit, fustibus publicè cedatur, & si capi non poterit, pecuniaria iuxta personæ qualitatem, & Exilio ad Triennium puniatur.

SVMMARIVM.

1 *Crimen deuastantium Sacras Imagines est mixti fori. Contrarium tamen illud spectare ad Inquisitorem tenent plures Doctores, n. 2.*

ANNOTATIO.

1 CRimen de quo habetur in supradicto statuto deuastantium, & deturpantium Sacras Imagines, Dei, Iesu Christi, Beatæ Mariæ Virginis, & Sanctorum esse mixti fori, & in eo vtrumquè Iudicem tam laicum quam Ecclesiasticum procedere posse, itaut sit locus præuentioni tenent *Clar. in pract. §. final. quæst. 68. vers. imaginem &c. & ibi Baiar. num. 49 Farinac. de delict. & pæn. quæst. 20. num. 68. & sequen. & in addit. ad d. num. 68. Caball. Resol. crim. casu 91. num. 10. cent. 1.* & alij relati per *Caren. de Offic. S. Inquis. par. 2. tit. 7. num. 40.* vbi fatetur hanc esse communissimam opinionem Contra-
2 riam tamen opinionem, imo cognitionem dict. criminis spectare ad officium Sanctæ Inquisitionis priuatiuè quò ad Iudicem laicum tenent *Azued. ad Reg. Constit. lib. 1. tit. 1. leg. 3. num. 7. & seq.* vbi testatur ita in Hispania fuisse seruatum, *Genuen. in pract. Archiep. Neap. cap. 18. in addit. num. 17. Lazar. de blasph. quæst. 6. num. 14.* & latè comprobat *Caren. de Offic. S. Inquis. par. 2. tit. 7. num. 41. & seq.* vbi hanc opinionem contrariam dicit esse de iure veriorem, & ita etiam in fortioribus terminis tenuit *Inquis. Transmie. de oblig. denunc. quæst. 4. cap. 8. num. 9.*

DE ADVLTERIO; Rubrica XXII.

QVicumque Adulterium cum Incestu cum Muliere attinente vsque ad quartum gradum de Iure Canonico inclusiue computandum, commiserit, ad mortem vnà cum Muliere damnetur, & eàdem pœna puniatur quicumque Violenter Mulie-

Mulierem maritatam cognouerit: Si verò Violenter solum attentauerit Iudicis arbitrio facti, & personarum qualitate inspecta, citra mortem plectatur. Committens autem simpliciter Adulterium cum Muliere volente, pęnam centum scutorum incurrat, & in Exilium per triennium mittatur. Si verò Mulier sit vilis conditionis, vel inhonesta, tunc in pęnam librarum centum condemnetur. Mulier autem inhonesta esse intelligatur, si communiter, præsertim in Vicinia, in qua inhabitat, pro inhonesta fuerit reputata: Et sequuta condemnatione de Adulterio, Dos ipsius Mulieris ipso Iure applicetur Marito non consentienti, & in prædictis casibus de simplici Adulterio, si Adulter pacem habuerit à Marito ante condemnationem, & delictum confessus fuerit, minuatur pœna pecuniaria, vt diximus, Sub Rub. De Beneficio Pacis, & Confessionis.

Declarantes, quòd in Causa Adulterij, Iudex non possit procedere ex Officio, sed solum per accusationem ab eis factam, quibus accusare permittitur, Videlicet à Viro, Patre, Filio, & Germano Fratre Mulieris, & ijs deficientibus, per alios Consanguineos proximiores vsque in tertium gradum, vt supra computandum: Vbi verò Violentia interuenerit, etiam per Inquisitionem à Iudice procedatur.

SVMMARIVM.

1 *Mulier propter adulterium per eam commissum perdit dotem.*
Ac etiam donationem propter nuptias, n. 2.
3 *Adulterij pœna recessit ab aula, & adulteri puniuntur pœna statutaria.*
4 *Adulteri absolutio prodest etiam adulteræ.*
Licet condemnatio adulteri ei non noceat, numer. 5.
6 *Adulterii in crimine de iure communi non proceditur nisi ad quærelam, Viri, Patris, & simil.*
Nisi tamen adulterium esset notorium, n. 7.
Et hoc ne matrimonia deturpentur, n. 8.
9 *Adulterii crimen spatio quinque annorum præscribitur.*
Si tamen illud esset coniunctum cum incestu non præscribitur, nisi per spatium 20. annorum, n. 10.

ANNOTATIO.

1 MVlier propter adulterium per eam commissum quod perdat dotem vti habetur in hoc statuto est tex. *in cap. plerumque, 4. & ibi glos. & Canonistæ de donat. inter vir. & vxor.* & tradunt *Clar. in pract. §. adulterium, num. 12. Farinac.* qui innumeros ferè dat concordantes *de delict. carn. quæst. 142. num. 1. P. Sanch. de matrim. lib. 10. disput. 8. num. 2. & Antonell. de temp. legal. lib. 2. cap. 82. numer. 12.*

2 Et vltra dotem amittit etiam donationem propter nuptias, vt not. *Farinac. in d. quæst. 142. numer. 2. & 3.* vbi dicit, quod amittit etiam bona paraphernalia, vt ibi per eum qui dat concordantes, & *Antonell. in d. cap. 82. num. 12. & seq.*

3 Quod verò pœna adulterij de iure communi recesserit ab aula, & adulteri puniantur sola pęna statutaria, vti habetur in hoc statuto nostro tradunt *Tiraq. de legib. connub. glos. 1. par. 13. numer. 23. Clar. in pract. in d. §. adulterium, num. 7. & Farinac. de delict. carn. quæst. 141. num. 69. & seq.* vbi refert quamplura statuta diuersarum Ciuitatum pro adulterio pœnam pecuniariam imponentia, & alia etiam pœnam corporalem statuentia, vt ibi per eum est videre.

4 Absolutio autem adulteri prodest etiam adulteræ, itaut illa amplius de adulterio accusari non possit, vt tradunt *Baiar. ad Clar. §. adulterium, num 94. Farinac de delict. carn. quæst. 141. nu. 108. Ciriac. controuers. 354. num. 1. & seq. & alii per me relati in Resol. crimin. in verbo Absolutio, Resol. 2.*

5 *num. 1.* Condemnatio autem adulteri adulteræ non nocet, nec ei præiudicat, vt tradunt *Anton. Gomez, Baiar. Farinac. & Ciriac. per me relati in d. Resol. 2. num. 3.* quibus addo *Felic. allegat. 88. num. 4. par. 2.*

6 Quod etiam de iure communi non possit procedi in crimine adulterij per Inquisitionem, sed solum ad quærelam Viri, Patris, Fratrum, & similium, vt habetur etiam in hoc statuto scripserunt *Caball. resol. crim. casu 114. num. 12. & seq. cent. 2. & Farinac. de delict. carn. quæst. 141. n. 42.*

7 vbi hoc limitat nisi adulterium esset notorium, & ita concordat Doctores contrarium tenentes, cum quibus pertransit *Antonell. de tempor. legal. lib. 2. cap. 82. num. 13.*

8 Statutum nostrum, dum admittit certas personas tantum ad accusandum de adulterio id facere dicendum est, ne similia vituperia detegantur inuitis ijs, quorum interest in dedecus familiarum, vbi verò ipsi met interessati hoc velint detegere, id statutum non curauit, quasi id sibi met ipsis imputare debeant, vt aduertit *Ciriac. controuers. 104. num. 41.*

9 Adulterij tamen crimen spatio quinque annorum præscribitur, vt docent *Farinac. de inquis. quæst. 10. num. 15.* vbi testatur de communi opinione, *Guazzin. defen. 2. cap. 2. num. 45. & seq. Vermigl. cons. 393. num. 9. & Antonell. de temp. leg.*
10 *lib. 2. cap. 82. num. 10. & seq.* Nisi tamen adulterium esset coniunctum cum incestu, quia tunc illud præscribitur tantum spatio 20. annorum, vt declarant *Decian. Farinac. Vrsell. Antonell. & alij per me relati in Resol. crimin. in verbo Delictum, Resol. 7. num. 15.*

DE

DE INCESTV. Rub. XXIII.

SI quis Incestum commiserit cum Matre, Filia, Sorore Carnali, siue Nepte ex Filio, vel Filia tàm Masculus, quàm Fœmina gladio vltore, capite puniantur: Si verò cum alia Consanguinea in secundo gradu de Iure Canonico computando committatur; Masculus ad Triremes mittatur; Fœmina verò fustigetur per Ciuitatem, & deinde in exilium mittatur, & si fustigari noluerit, aut id familia non patiatur in scutis tercentum multetur: Quod si in tertio gradu id fiat. Vir in scutis tercentum condemnetur, & per triennium in exilium mittatur; Mulier verò in scutis ducentum puniatur, & biennio exul fiat, Si verò in quarto gradu pęnam ducentorum scutorum ambo incurrant: Declarantes, quod in tali gradus computatione, vltimus semper inter eos attendatur. Committens autem incestum cum Affine, mitius inspecto gradu Affinitatis vterquè à Iudice puniatur: Si verò Incestus committatur cum Commatre, aut leuata de Sacro Fonte, aut cum Nouerca, vterque pęna scutorum tricentorum, & exilij ad triennium incurrat. Et per Iudices contra omnes prædictos ad quærelam Attinentium dumtaxat procedatur, vt supra in Adulterio diximus.

SVMMARIVM.

1 *Incestus dicitur consanguineorum, seu affinium abusus.*
Circa tamen illius pænam Doctores non bene inter se conueniunt, n. 2.
3 *Pæna statuti tollit pænam iuris communis.*
Etiam si statutum iuri communi expressè non deroget, n. 4.
5 *Incestus in quibus casibus committi dicatur.*
Et illius crimen est mixti fori, n. 6.
7 *Statutum quod in causa incestus non procedatur nisi ad quærelam non habet locum quando incestus est notorius.*

ANNOTATIO.

1 INcestus nihil aliud est, quam consanguineorum, vel affinium abusus, vt docent *Diaz. in pract. crimin. canon. cap. 84. in verbo Incestus, num. 1. Caball. resolut. crim. casu 200. num. 2. cent. 2. & Farin. de delict. carn. quæst. 149. num. 3. & seq.* & est crimen grauius adulterio, *Hosti. in Summ. de adult. num. 12. & 13. Corn. conf. 19. numer. 1. lib. 4. Farinac. in d. quæst. 149. num. 1.*

2 Pęna autem incestus quænam sit de iure communi variæ sunt Doctorum opiniones, quas latè recenset *Farinac. de delict. carn. d. quæst. 149. num. 9. & seq.* Nos autem cum habeamus statutum apertè dictam pœnam declarans in quolibet casu illius dispositioni est omnino standum,

3 cum pœna imposita a statuto tollat regulariter pęnam impositam à iure communi, vt not. *Clar. in pract. §. incestus, num. 3.* vbi dicit ita fuisse in facto seruatum, *& Farinac. in d. quæst. 149. numer. 30.* vbi dicit hoc non habere dubium, & dixi *Ego in Resol. crimin. in verbo Pęna, Resol. 1. nu. 1.*

4 etiam si statutum non deroget expressè iuri communi, vt post *Gram. conf. 35. num. 56. & sequen. & Ludou. decis. Lucen. 61. num. 17.* per eum relatos firmat *Giurb. conf. 25. num. 5. in fin.*

5 Quando tamen, & in quibus casibus dicatur committi incestus latè tradit *Farinac. de delict. carn. d. quæst. 149. ferè per tot.* quæ videas ibi per eum, cum nimis longum esset prædicta hic recensere.

6 Crimen incestus est mixti fori, in quo vterquè Iudex tam laicus, quam Ecclesiasticus procedit seruata præuentione *Caball. resol. crim. casu 200 num. 70. & num. 154. cent. 2. Farinac. de delict. carn. d. quæst. 149. num. 117.* vbi hoc declarat quando habeat locum, & dixi *Ego in Resol. crim. in verbo Delictum, Resol. 2. num. 17.*

7 Statutum autem supradictum mandans, quod in crimine incestus Iudex non procedat contra illum committentes, nisi ad quærelam Attinentium non habet locum quando crimen Incestus est notorium, vt in terminis adulterij tradunt Doctores relati supra in *rub. praceden. num. 6.* Maximè cum statutum mandet, quod in criminalibus procedatur de similibus ad similia, vti habetur in *rubr. fin. huius libri 4.*

DE STVPRO. Rubrica XXIV.

QVicumque stuprandi Causa vim honestæ Puellæ, siue Viduæ bonæ conditionis intulerit, vel eas inuitis parentibus abduxerit, aut rapi fecerit, vltimo supplicio plectatur: Si verò quis ex eadem libidinis causa honestam mulierem

verberauerit, vel clamydem, siue aliquod vestimentum rapuerit; vel laniauerit amputetur ei manus dextera, & si id pati noluerit pœna pecuniaria, & exilij Iudicis arbitrio puniatur. Quam pœnam Stuprator euadere possit si Viduam, vel Puellam ipsam de voluntate Patris, vel Aui, aut illis deficientibus de consensu aliorum proximiorum Consanguineorum in Vxorem acceperit, & Puellam congruè dotauerit. Præsens verò Statutum habeat locum in Viduis bonæ conditionis, in alijs verò mitior pœna infligatur, & intelligantur Viduæ inhonestæ vitæ si publicè per Viciniam fuerint disfamatæ; Et in prædictis casibus Iudex ad quærelam partis dumtaxat, vt supra in Adulterio diximus, procedere valeat. Si quis verò, suadente Diabolo vim intulerit alicui Moniali, vel eam carnaliter cognouerit, vltimo suplicio omnino puniatur. Et in omnibus supradictis casibus, Attentans solummodo mitius Iudicis arbitrio, considerata qualitate facti, & personarum condemnetur.

SVMMARIVM.

1 *Stuprum dicitur Virginis illicita desloratio.*
Et dicitur crimen grauissimum, n. 2.
In eo tamen Iudices non solent procedere nisi ad quarelam stuprata, vel contra captum in fragranti, num. 3.
Vt autem intret pena stupri requiritur; quod mulier sit honesta, n. 4.
5 *Vidua committens stuprum infra annum luctus amittit dotem.*
6 *Stupri in crimine absolutio vnius non iuuat alterum.*
7 *Monialem carnaliter cognoscens punitur pena mortis.*
8 *Violentia in raptu est probanda per fiscum.*
9 *Stuprator quando teneatur dotare stupratam remissiuè.*

ANNOTATIO.

1 Stuprum strictè sumptum dicitur virginis illicita desloratio, vt not. *Diaz. in pract. crim. canon. cap. 83. in verbo stupru, num. 1. Baiar. ad Clar. in §. stuprum. in princ. & Farinac. de delict. carn. quæst. 147. num. 4.* vbi alios dat concordantes, & dicitur crimen grauissimum, & acri animaduersione dignum *Iodoc. in pract. crim. cap 92. in princ. Fari-*
2 *nac. d. quæst. 147. num. 2.* Et est delictum mixti fori, itaut tam à Iudice seculari, quam ab Ecclesiastico valeat puniri, si fiat sine vi *Menoch. de arbit. casu 388. num. 31. & seq. Farinac. in dict. quæst. 147. num. 53. Caball. resol. crimin. casu 200. num. 72. cent. 2.* & alij per me relati in *Resol. crimin. in verbo Delictum, Resol. 2. num. 15. & 16.* vbi contrarium tenentes retuli.
Statutum supradictum quod in crimine stupri procedi non possit, nisi ad quærelam partis locum non habere censerem, si illud esset notorium, vt dixi supra de adulterio, & incestu in *rub. prac.* quæ breuitatis gratia non repeto, licet de consuetudine Iudices in his delictis carnis non sole-
3 re procedere nisi ad instantiam vim passæ, vel nisi delinquens in fragranti captus fuerit scribit *Antonell. de tempor. legal. lib. 2. capit. 82. numer. 17.*
4 Stupri autem pœna, vt habeat locum requiritur, quod mulier sit honesta, & post *Io: Faber. Nicas. Ghirlan. Bermon. & Cirill.* per eum relatos scribit *Farinac. de delict. carn. quæst. 147. num. 82.*
5 Addo supradictis quod vidua committens stuprum intra annum luctus amittit dotem, secus si illud committat post annum luctus, vt not. *Alciat. de præsump. reg. 2. præsum. 9. num. 5. Cancer. variar. resol. par. 1. cap. 9. num. 139. & Antonell. de temp. legal. d. cap. 82. num. 16.*
6 In crimine stupri, & incestus absolutio vnius, quicquid sit in adulterio, fauore matrimonij non iuuat socium, vt tradunt *Decian. tract. crim. lib. 3. cap. 28. num. 8. Ciriac. contrauer. 354. num. 21. & seq.* & dixi Ego in *Resol. crimin. in verbo Absolutio, Resol. 2. num. 4.*
7 Quod verò cognoscens carnaliter Monialem puniatur pœna mortis naturalis, vt disponitur in hoc statuto tradunt *Menoch. de arbit. casu 502. num. 41. cent. 6. Decian. tract. crim. lib. 6. cap. 20. num. 6. Caball. Resol. crim. casu 202. num. 72. & Farinac. de delict. carn. quæst. 146. num. 3.* vbi dat concordantes quamplures.
8 Addo iterum quod quando agitur de raptu cum violentia, illa probanda est a fisco, vel ab accusatore, *Farinac. de delict. carn. quæst. 145. num. 108. P. Sanch. de matr. lib. 7. disput. 12. num. 6. Vermigl. cons. 396. n. 6.*
9 Quando vero stuprator teneatur dotem dare stupratæ, seu illam in vxorem accipere latè tradit *Farinac. de delict. carn. quæst. 147. num. 17. & seq.* illum consulas.

DE SODOMIA. *Rubrica XXV.*

NEfandum Sodomiæ Scelus cum Mari, vel Fœmina committens vltimo supplicio Furcæ affectus igne comburatur. Patiens verò voluntarie, si minor sit decem, & septem annis, puniatur citra mortem Iudicis arbitrio: Si verò maior sit, prædicta pœna plectatur: Quòd si violenter passus fuerit, aut metu tali, qui cadere possit in constantem Adolescentem immunis à prædictis pœnis euadat: Et de prædictis Iudex, tam per Accusationem, & denunciationem, quàm ex Officio inquirere, & procedere valeat, & teneatur.

SVMMARIVM.

1 *Sodomiæ crimẽ dicitur atrocissimum, & de exceptis.*
Et cum sit difficilis probationis probatur præsumptionibus, & coniecturis, n. 2.
Et per coniecturas probatur illius corpus delicti, n. 3.
Nisi tamen adesset fractura, n. 4.
5 *Confiscatio bonorum intrat in dicto crimine sodomia.*
Contrarium vti verius tenent plures Doctores, num. 6.
8 *Assertio pueri stuprati non facit indicium ad torturam sine adminiculis.*

ANNOTATIO.

1 SOdomiæ crimen dicitur atrocissimum, & de exceptis, vt tradunt *Farinac. de delict. carn. quæst. 148. num. 5. & 6. Caball. resol. crimin. casu 84. num. 17. cent. 1. Capic. Latro. decis. 163. num. 14. par. 2.* & alij per me relati in *Resol. criminal. in verbo Sodomia, Resol. 2. num. 1. & 3.* vbi dixi, dict. crimen esse mixti fori, itaut inter Iudicem Laicum, & Ecclesiasticum sit locus præuentioni, & plures adduxi Doctorum authoritates, & vti delictum difficilis probationis cum
2 in occulto committi soleat illud non solum probatur inditiis, & præsumptionibus *Farinac. de delict. carn. d. quæst. 148. numer. 66. & seq.* vbi coniecturas recenset *Massin. de confisc. bonorum quæst. 9. num. 16. & seq. Capic. Latro d. decis. 163. num. 14.* & alij per me relati in *d. Resol. 2. num. 4.*
3 Sed etiam illius corpus delicti cum sit facti transeuntis probatur per coniecturas, vt docent *Farinac. de Inquis. quæst. 2. num. 24. Massin. d. quæst. 9. num. 18. Capic. Latr. d. decis. 163. num. 8. par. 2.* & alij per me relati in *d. verbo Sodomia, Resol. 1.*
4 *in princ.* Nisi illud esset commissum cum fractura, de qua debet constare, *ibi. num. 3.*

Vtrum verò bona committentis sodomiam fisco addicantur est admodum controuersum inter
5 Doctores, cum partem affirmatiuam teneant *Anton. Gomez, Menoch. Peregr. Clar. Barbos. Thes. Inn. Sanfelic. & Massin.* in locis per me relatis in *dict. verb. Sodomia, Resol. 3. num. 1.* Contrariam
6 verò opinionem imò non esse locum confiscationi bonorum in dicto casu tenet *Plot. Farinac.* qui dicit, ita seruari in Alma Vrbe *Guazzin. & Gigli. a. ad stat. Perusiæ in loc. per me relatis in d. verbo Sodomia. Resol. 3. num. 4.* vbi dixi, ita per me fuisse iudicatum in Ciuitate Vrbini, & meam sententiam fuisse approbatam in Auditorio legationis, & latius firmaui Ego in terminis huius statuti in *cons. crim. ad defensam 4. num. 5. & seq. post tract. de hæred. simpl. & benef.* Cum si statutum dictam pœnam voluisset imponi id expressisset, vt tradunt *Surd. Mar. Antun. & Barbos.*
7 per me relati *ibi. num. 11.* Et cum pœna à statuto imposita tollat pœnam iuris communis siuè expresse deroget iuri communi, siuè non, vt not. *Giurb. cons. crim. 25. num. 5. in fin.* & probaui Ego *in d. cons. 4. num. 13. & 14.*
8 Assertio autem pueri stuprati, & sodomiam passi non facit inditium ad torturam contra stuprantem sine adminiculis quicumquè sit, vt docent *Farinac. de indit. & tort. quæst. 43. num. 99 Cabal. Resol. criminal. casu 84. num. 9. cent. 1.* vbi testatur de communi opinione *Capic. Latro. decis. 163. num. 9 & num. 13. & in fin. & alij per me relati allegat. foren. 98. in princ. & in d. verbo Sodomia, Resol. 1. num. 5.*

DE CONCVBINIS. *Rubr. XXVI.*

MAriti, qui in Domo, vel extra Concubinas retinent, pœnam quinquaginta librarum incurrant, & per Iudices à Concubinis separari possint, & debeant, & cogi etiam, si occasio requirat, per idoneos Fideiussores cauere de insimul non conuersando: Quòd si contrafecerint pœnam conuentam soluere compellantur, & si mulier etiam sit maritata, ambo fustigentur per Ciuitatem. Solutus autem, qui coniugatam tenuerit, eadem pœna quinquaginta librarum condemnetur, & quocumque casu. Dos Marito non consentienti applicetur, & super ijs Iudex ad cuiuscumque honestæ personæ denunciationem procedere debeat.

SVMMARIVM.

1 *Concubinarij accipiuntur strictè, largè, & largissimè.*

2 *Concubinatus de iure Canonico est prohibitus.*

Et eo magis de iure Diuino, num. 3.

Vt autem dicatur concubinatus quæ de iure requirantur, n. 4.

5 *Concubinarij de iure communi puniuntur pœna arbitraria.*

Et concubinæ non sunt capaces relictorum ab Amasio, n. 6.

ANNOTATIO.

1 Concubinarij triplici modo accipiuntur strictè, largè, & largissimè, strictè concubinarij dicuntur illi, qui mulierem retinent, & cum ea carnalem habent copulam eodem affectu, ac si illius esset vxor, largè concubinarij dicuntur qui mulierem retinent, eamquè carnaliter cognoscunt non ex affectu matrimonij, sed pro certo tempore, vti faciunt aliquando scolares, qui puellas in eorum domos inducunt, & postea fastiditi, illas dimittunt, largissimè autem concubinarii appellari possunt Clerici, & alij qui vltra vxores carnaliter alias mulieres cognoscunt, vt declarant *Belmo. Cuuero de public. concub. in vers. Publ. concub. num. 4. & Farinacc. de delict. carn. quæst. 138. num. 2.*

2 Concubinatus quicquid dicendum sit de iure naturali, vel ciuili certum est quod de iure canonico est prohibitus, vt testantur *Ant. Gomez in l. Taur. 80. num. 4. Clar. in pract. §. fornicatio, numer. 6. Card. Paleot. de not. & spur. cap. 12. num. 2. 3. 4. & seq.* & de hoc non esse dubitandum dicit *Farinac. de delict. carn. d. quæst. 138. num. 29.*
3 & eo magis est prohibitus de iure diuino, vt per plures Sacræ Scripturæ, & Theologorum authoritates probat *Decian. tract. crim. lib. 6. cap. 28. num. 5. & per tot. Ant. Gomez ad d. l. Taur. 80. numer. 4.* & latè comprobat *Farinac. de delict. carn.*
4 *d. quæst. 138. num. 27.* Vt autem dicatur concubinatus, quæ de iure requirantur tradit *Farinac. in d. quæst. 138. num. 8. & seq.* vbi ponit vndecim requisita, *& Card. Tusch. pract. conclus. litt. C. conclus. 567. per tot.* ipsos consulas,

5 De iure autem communi concubinarij puniuntur pœna arbitraria *Clar. in pract. d. §. fornicatio, num. 6.* vbi testatur de communi opinione *Menoch. de arbit. casu 289. num. 7. in addit. Farinacc. de delict. carn. quæst. 138. num. 76.* vbi dicit, quod concubinarij si ter moniti ab Ordinario concubinas non dimiserint excommunicantur, & si non paruerint illi non sunt absoluendi, vt ibi latius per eum.

6 Et concubinam non esse capacem relictorum ab eius Amasio voluerunt *Massin. de confiscat. bonor. quæst. 24. num. 31. & Lucidor. de illegit. Cleric. & regul. quæst. 12. numer. 2. & 3.* qui *numer. sequent.* dat limitationes, quas videas ibi per eum.

DE HOMICIDIO. Rub. XXVII.

Qvicumque dolosè, & animo deliberato Homicidium fecerit, aut fieri commiserit in Ciuitate, vel Districtu Eugubij, capite puniatur, ita quòd moriatur: Si autem captus non fuerit perpetuo ad dictam pœnam Capitis banniatur, & diffidetur, & eius bona à Fisco vendicentur, deducta Legitima Filiorum, & Nepotum, quæ eisdem applicetur, & reseruatis semper iuribus Dotium Mulierum, & quorumcumque Creditorum; Et nullatenus remitti possit, nisi Pacem ab hæredibus legitimis, proximioribus in gradu interfecti habuerit. Quòd si quis casu fortuito, absque vlla culpa homicidium commiserit, vel ad sui Necessariam defensionem, & suarum rerum nulla pœna puniatur, nisi modum defensionis excesserit, quo casu de Excessu, facti, & personarum qualitate inspecta, pro modo culpæ pœna pecuniaria, & etiam corporali citra mortem Iudicis arbitrio puniendus erit: Sicut etiam si quis ex improuiso cum aliquali culpa lata, vel leui homicidium commiserit pœna extraordinaria à Iudice plectendus erit.

Declarantes quòd semper homicidium præsumatur dolosè, & appensate factum, nisi contrarium per legitimas probationes appareat. Si quis verò crimen Assassinij commiserit, attenta qualitate delicti acrius Iudicis arbitrio puniatur.

SVMMARIVM.

1 *Statutum imponens pœnam vitæ pro homicidio habet locum etiam in occidente vnum volens occidere alium.*

Licet contrarium teneant aliqui, n. 2.

Non tamen habet locum dictum statutum in iis qui sibi mortem consciuerunt, n. 3.

Contrarium quod pœna contra vulnerantes habeat locum etiam in vulnerantes se ipsum, nu. 4.

Neque

Neque pœna dicti Statuti habet locum in occidente ad defensam, n. 5.
Si tamen fuit seruatum moderamen inculpatæ tutelæ, alias secus, n. 6.
Neque habet locum in occidente fœtum animatum, n. 7.
8 *Patris bonis confiscatis est detrahenda legittima filiorum,*
Nec non dotes filiarum, n. 9.
Et etiam dos vxoris, n. 10.
11 *Assassinium non datur sine promissione pecuniæ, seu alterius rei,*
12 *Pax an habenda sit ab omnibus hæredibus, seu a maiori parte,*

ANNOTATIO.

1 STatutum supradictum imponens pœnam
vitæ, & confiscationis bonorum contra
occidentem dolosè habet locum etiam in
eo, qui occidit vnum volens deliberatè occide-
re alium, vt tradunt ex Neotericis *Clar. in pract.*
§. homicidium, num. 5. & ibi Baiar. numer. 12. Ciriac.
controuer. 250. in princ. Andreol. controuers. 371.
per tot. Caluin. de æquit. lib. 2. cap. 102. numer. 20.
& seq. P. Grasset. de nece prodit. §. 23. numer. 37.
Paul. Rub. de valid. legal. cap. 39. per tot. & alij
plures per me relati in *Resol. criminal. in verbo Oc-*
cisio, Resol. 1. in princ. vbi dixi, hanc esse opi-
nionem veriorem, & magis communem Mo-
derniorum opinionem.
2 Quicquid contrarium imò in dicto casu intra-
re pœnam extraordinariam voluerint *Menoch. de*
arbitrar. casu 324. num. 11. & seq. Thesaur. decis.
243. Farinac. de homic. quæst. 125. num. 152. Ver-
migliol. cons. 54. num. 8. & alij per me relati in *d.*
Resol. 1. num. 2. nec non *Bonfin. ad Bannim. gener.*
cap. 24. num. 4.
3 Declara secundo quod statutum imponẽs pœ-
nam pro vulnere, vel pro homicidio intelligi-
tur de illis, qui alios vulnerant, & occidunt,
non autem de eis, qui sibi vulnera, vel mortem
intulerunt, vt not. *Menoch. de arbit. casu 284. nu-*
mer. 126. & seq. Vulpell. cons. 2. num. 11. & alij plu-
res relati per *Farinac. de homic. quæst. 128. num. 44*
4 licet contrarium quod pœna statuti contra vul-
nerantem intret etiam in vulnerante se ipsum
teneant *Decian. tract. crim. lib. 9. cap. 1. num. 33.*
& Peregr. de iure fisci, lib. 4. tit. 4. num. 7. cum
quibus videtur pertransire *Farinac. in d. quæst.*
128. num. 46. volens in d. casu dictum statutum
esse strictè interpretandum saltem quò ad con-
fiscationem bonorum, vt ibi per eum, & quod
dictum statutum non habeat locum in eo qui
tentauit se occidere, sed non perfecit scribit
idem *Farinac. in d. quæst. 128. num. 40.*
5 Prout non habet locum pœna supradicti statu-
ti in homicidio commisso ad defensam perso-
næ, vt habetur in eodem statuto, vt docent *Al-*
beric. in l. vt vim, 3. num. 4. ff. de iust. & iur. Ber-
taz. cons. 1. num. 2. Baiard. ad Clar. §. homicidium,
num. 75. & Farinac. de homic. quæst. 125. num. 15.
Neque bonorum vti pariter habetur in eodem
statuto, vt not. *Farinac. de homic. quæst. 125. nu-*
mer. 168. & seq. Guazzin. defen. 29. cap. 4. num. 31.
Caluin. de æquit. lib. 2. cap. 192. num. 15. & alij
per me relati in *Resol. crimin. in verbo Defensio,*
6 *Resol. 5. num. 1. & seq.* Dumodo in defensione
fuerit seruatum moderamen inculpatæ tutelæ,
alias puniri potest de excessu, vt not. *Farinac. de*
homic. quæst. 125. num. 330. Guazzin. defens. 29.
cap. 5. in princ. Caball. de omn. gener. homic. num.
67. Caluin. de æquit. d. cap. 192. num. 13. & alij per
me relati in dicto verbo *Defensio, Res. 3. n. 5. & seq.*
vbi declaraui quando hoc habeat locum videas
ibi si cupis cum noluerim illa hic iterũ repetere.
7 Sicuti etiam dictum statutum loquens de ho-
micidio non habet locum in occidente fœtum,
& in procurante abortum, etiam animatum, vt
voluerunt *Boss. in pract. in tit. de homic. numer. 6.*
Menoch. de arbitrar. casu 357. num. 10. & sequen.
Thesaur. decis. 12. num. 9. Baiard. ad Clar. in § fin.
quæst. 68. num. 5. licet contrarium in occidente
fœtum animatum teneant quamplures Docto-
res relati per *Farinac. de homic. quæst. 123. numer.*
165. Antonel. de tempor. legal. lib. 4. cap. 31. num.
1. cum quibus pertransit *P. Grasset. de nece pro-*
ditor. §. 21. num. 5. & plur. seq.
8 Quod verò patre delinquente ex bonis ei con-
fiscatis etiam de iure communi sit detrahenda
legitima filiorum, ita ut fiscus teneatur eis illam
soluere tenuerunt *Peregr. de iure fisci lib. 5. tit. 1.*
num. 31. Farinac. de delict. & pæn. quæst. 24. num.
15. & seq. Merlin. de legit. lib. 3. tit. 1. quæst. 28.
num. 3. & seq. Massin. de confiscat. bonor. quæst. 28.
in princ. Cartar. de pæn. innoc. art. 2. num. 171. &
alij plures per me relati in *Resol. crimin. in verbo*
9 *legittima, Resol. 1. num. 1.* Ac etiam deducendæ
sint dotes filiarum, quas pariter fiscus tenetur
eis præstare, vt not. *Farinac. in d. quæst. 24. num.*
46. Merlin. de legit. d. quæst. 28. num. 6. & 7. Car-
tar. de pæn. innoc. d. art. 2. num. 187. & seq. & Lu-
cidor. de illegit. cleric. & regul. quæst. 19. num. 11.
& 12. Et detrahenda est etiam dos vxoris, etiam
10 si agatur de crimine læsæ Maiestatis, cum pro
delicto viri vxor puniri non debeat, *Farinac. de*
delict. & pæn. quæst. 25. num. 111. Peregr. de iure
fisc. lib. 5. tit. 1. num. 82. Massin. de confisc. bonor.
quæst. 31. in princ. Cartar. de pæn. innoc. art. 1. nu-
mer. 90. & seq. & alij per me adducti in *Resolut.*
crimin. in verbo Confiscatio, Resolut. 4. num. 1. & seq.
11 Assassinium vero de quo in hoc statuto non
datur, nisi homicidium fuerit commissum me-
diante datione, vel promissione pecuniæ, vel al-
terius rei, vt tradunt *Farinac. de homic. quæst. 123*
num. 153. Caball. de omn. gener. homic. num. 472.
& seq. Sperell. decis. 102. num. 8. & seq. par. 2. Ver-
migliol. cons. 97. num. 6. & alij per me relati in
Resol. crimin. in verbo Assassinium, Resol. 1. num. 1.
& 2. vbi dixi, requiri etiam acceptationem
mandatarii, de qua materia videas ibi si cupis.
12 Pax verò an habenda sit ab omnibus hæredi-
bus occisi, vel sufficiat a maiori parte diuersæ
sunt Doctorum opiniones, quas recensui ego
Resol. crim. in verbo Pax, Resol. 13. num. 3. & 4.
vbi dixi partem affirmatiuam esse æquiorem, &
magis communem videas ibi, cum noluerim
illa hic denuo recensere.

DE POENA FACIENTIS VINDICTAM TRANVERSALEM.
Rubrica XXVIII.

SI quis Iniuriam, vel offensam ab aliquo habitam, & sibi factam contra alium Consanguineum, vel affinem, aut eius Familiarem vindicauerit, illum offendendo, vel offendi faciendo, siquidem offensa fuerit vsque ad mortem inclusiue, Si is in fortiam Curiæ venerit, Furcis suspendatur, ita quòd moriatur, & eius bona publicentur deducta Legitima, & reseruatis iuribus Creditorum, vt supra De Homicidio constitutum est: Et si in fortiam Curiæ non venerit, bonis similiter publicatis, & Infamia notatus perpetuo ad dictam pœnam condemnetur, & banniatur. Si verò talis vindicta, siue offensio facta fuerit citra mortem, cum fractura Cranei, amputatione, vel debilitatione Membri, aut Cicatrice, & signo in facie perpetuo remansuro, talis offendens, aut fieri mandans, bonis pro medietate publicatis, & Infamia notatus mittatur quinquennio ad Triremes. Si autem offensio leuior sit Iudex delicti, & personarum qualitate pensata, pœnam vsque ad summam ducentorum scutorum statuere valeat: Et pro simplici insultu pœnam xxv. scutorum imponat, vltra refectionem damnorum, & interesse, quocumque casu offensis, siue hæredibus, illico faciendam, & à Iudice taxandam.

S V M M A R I V M.

1 *Crimen vindicta transuersalis non præsumitur, sed est probandum per fiscum.*

Probatur tamen præsumptionibus, & coniecturis, n. 2.

Non dicitur vindicta transuersalis si offensio sit facta in rixa, seu ad prouocationem offensi, numer. 3.

Nec quando offensus fuit coadiutor rixantium, num. 4.

Bannimenta generalia declarant vindictam transuersalem dici quando fuit offensus consanguineus vsque ad quartum gradum, n. 5.

6 *Lex vna declarat aliam.*

A N N O T A T I O.

1 CRimen vindictæ transuersalis vti vnum de grauioribus delictis, quæ committantur, non præsumitur, sed illud venit probandum per fiscum, *Farinac. cons. 150. num. 22. lib. 2. Vermigl. cons. 20. num. 16.* Licet cum vigore Bullarum faciens vindictam transuersalem dicatur incurrere crimen læsæ
2 Maiestatis, ideo dict. crimen probari ex præsumptionibus, & coniecturis dixerunt *Farinac. cons. 55. num. 83. lib. 1. & de crim. læsæ maiest. quæst. 118. num. 21. & seq.* vbi hoc declarat, & ante eum *Decian. tract. crim. lib. 7. cap. 35. n. 4.*

3 Statutum supradictum de vindicta transuersali non habet locum in offensione facta in consanguineum in rixa, & ad prouocationem offensi, & sic ad defensam, etiam si adfuerit excessus, vt declarant *Nouell. in tract. ad defen. num. 63. Clar. in pract. §. fin. quæst 60. vers. nunc quæro*, quos vna cum aliis refert, & sequitur *Farinac. cons. 2. num. 7. lib. 1. & Vermigl. cons. 29. num. 5. & cons. 68. num. 14.* adde *Bonfin. ad Bannim. gener. cap. 36. num. 2.*

4 Sicuti etiam vindicta transuersalis non dicitur quando offensus qui fuit occisus est coadiutor rixantium, vt probat *Vermigliol. cons. 68. num. 13.*

5 Statutum de quo supra licet non explicet infra quem gradum consanguinitatis, vel affinitatis debeat esse offensus quis, vt dicatur vindicta transuersalis, *In bannimentis verò generalibus, cap. 29.* id declaratur vsque ad quartum gradum inclusiuè secundum ius canonicum computandum, & ideo secundum illa statutum supradi-
6 ctum venit intelligendum, ex illa conclusione, quod vna lex declarat aliam *Borgni. decis. 6. num. 4. par. 1. Altograd. cons. 8. num. 71. lib. 1. Alois. Mansi. consul. 89. num. 32.*

DE POENA FRANGENTIS PACEM.
Rubrica XXIX.

QVi Pacem cum Aduersario suo factam studiosè fregerit per se, vel per alium, si capi poterit, perpetua notatus Infamia ad Triremes per quinquennium mittatur, & Dimidia pars suorum bonorum Fisco applicetur: Si verò capi non potuerit ad dictam pœnam banniatur, eiusquè bona, vt supra, publicentur: Et si

pœna

pœna fuerit in instrumento apposita, illa etiam exigatur, & cum Offenso diuidatur: Et prædicta locum habeant si de pace constet per publicum instrumentum, & quis eum, cum quo pacem fecerit, siue eius Coniunctum vsque in tertium gradum de iure Canonico computandum, percusserit Alapa, pugno, baculo, armis, siue quomodocunque in personam offenderit: Pro verbis verò iniuriosis non intelligatur Pax fracta, sed agi possit ciuiliter, & criminaliter Æstimatione iniuriarum. Nisi aliter inter partes fuerit conuentum.

SVMMARIVM.

1 *Pacis fractæ delictum est mixti fori.*

2 *Pax non dicitur rupta ex offensione sequuta ex noua causa.*

Et qualibet noua causa excusat etiam iniusta, num. 3.

Quæ noua causa in dubio præsumitur, n. 4.

Quod declaratur, num. 5.

6 *Pacis fractæ pœna habet locum etiam si offensio sequuta sit extra territorium,*

7 *Filius non dicitur frangere pacem factam per Patrem sine eius consensu.*

8 *Pax probari potest etiam per testes.*

Quod non sufficit, dum agitur de fractura illius, num. 9.

Licet contrarium teneat Bonfin, relatus, numer. 10.

11 *Pax non dicitur rupta ex exoneratione archibusii, si statutum requirat offensionem in personam.*

12 *Pacem non fuisse ruptam in dubio est iudicandum.*

13 *Statutum quod pax non censeatur rupta per verba iniuriosa concordat cum statuto Vrbis.*

ANNOTATIO.

1 PAcis fractæ delictum est mixti fori, & vterque Iudex potest in eo procedere seruata inter eos præuentione, vt tradunt *Decian. tractat. crim. lib. 4. cap. 26. num. 14. Guazzi. defen. 1. cap. 11. num. 4. Sperell. decis. 1. num. 16. par. 1.* & alii per me relati in *Resol. crim. verbo Pax, Resol. 1. num. 1. & 2.* cum quibus pertransit *Bonfin. ad Bannim. general. cap. 33. num. 1.*

2 Pax verò non dicitur rupta ex offensione sequuta, & prouenlente ex noua causa, vt docent *Thob. Noni. Clar. Mascar. Bage. Hond. Farin. Card. Mantic. Guazzin. Caball. Cancer. Vermigliol.* & alij per me relati in *Resol. crim. in verbo Pax*
3 *Resol. 2. num. 1. & seq.* Et quælibet noua causa excusat a fractione pacis etiam si sit leuis, & iniusta, vt tradunt *Farinac. de var. ac diuer. crim. quæst. 107. num. 460. Guazzin. de pace par. 1. quæst. 44. num. 1. & seq. Caball. resol. crim. casu 101. num. 17. & seq. cent. 2.* & alij plures per me relati in *Resol. crim. in d. verbo Pax Resol. 3. num. 1. et seq.* vbi probaui, sufficere etiam factum prouocatiuum ad iram, videas *ibi. num. 4.*

4 Quæ noua causa præsumitur in dubio, & ex illa fuisse sequutam offensionem ad excludendum delictum fracturæ pacis tradunt *Farinac. de var. ac diuer. crim. quæst. 107. num. 432. Guazzin. de pace par. 1. quæst. 45. in prin. Caball. resol. crim. casu 101. num. 20. et seq. cent. 2. P. Grassett. de pace prodit. §. 32. num. 41.* & alij plures per me relati in *Resol. crimin. in verbo Pax, Resol. 4. num. 1.*

5 Quod procedit quando constat de aliquo dicto, vel facto subsequuto, ex quo offendens moueri potuerit ad offendendum, alias secus, vt in *d. Resolut. 4. num. 8.*

6 Pœna autem fractæ pacis habet locum etiam si offensa sequuta sit extra territorium Iudicis, vbi facta fuit pax, vt docent *Caball. resol. crim. casu 35. in princ. cent. 1. Farinac. de var. ac diuer. crim. quæst. 107. num 259. et seq. et Guazzin. de pace par. 1. quæst. 50. in princ.* qui alios dant concordantes, & *Bonfin. ad Bannim. gener. cap. 33. num. 19.*

7 Filius verò non dicitur frangere pacem factam per patrem sine eius consensu, vel ratificatione *Farinac. de variar. ac diuer. crimin. quæst. 107. num. 275.* vbi testatur de magis communi Doct. opinione. *Guazzin de pace par. 1. quæst. 12. num. 36. & quæst. 81. num. 1. & seq.* vbi pariter testatur de magis communi opinione, *Vulpell. de pace quæst. 9. per tot.* & alij per me relati in *Resolut. crimin. in verbo Pax Resolut. 7. num. 1. & sequen.*

8 Pax licet probari possit etiam per testes, cum contractus pacis non sit de illis contractibus, qui requirunt scripturam, vt tradunt *Farinac. cons. 81. num. 1. & seq. lib. 1. & cons. 168. in Addit. litera D. lib.* . vbi dicit, ita fuisse resolutum in Sac. Cons. & alij quos retuli *Ego in Resol. crimin.*
9 *in verbo Pax Resolut. 11. num. 1.* Quando tamen agitur ad pœnam pro fractura pacis de pace debet constare ex Instrumento, vt habetur in hoc statuto, vt not. *Vulpel. de pace quæst. 66. num. 5.* vbi dicit, ita seruari de consuetudine *Farinac. d. cons. 81. num. 1. lib. 1. & cons. 150. num. 10. lib. 2. Guazzin de pace par. 1. quæst. 32. num. 12. Massin. de confisc. bonor. quæst. 14. num. 4.* & dixi ego in *d.*
10 *verbo Pax Resolut. 11. num. 3. & seq.* Quicquid contrarium senserit *Bonfin. ad Bannim. gener. cap. 33. num. 2.*

11 Stante supradicto statuto requirente pro ruptura pacis offensionem in personam, ideo illa non dicitur rupta ex exoneratione archibusii sine offensione, vt tradunt *Vulpell. de pace quæst. 101. num 10. Farinac. de variar. ac diuer. crimin. quæst. 107. num. 147. & num. 175. Caball. resol. crim. casu 152. per tot. cent. 2. Guazzin. de pace d. quæst. 50. num 16. & quæst. 55. num. 5.* & alij plures per me relati in *d. verbo Pax Resolut. 14. numer. 4.* licet dixerim, secus esse si tangantur res corpori inseparabiles, vt capilli, pili, vngues, & similia, vt habetur *ibid. numer. 5.*

12 In dubio tamen est iudicandum, pacem non fuisse ruptam, vt not. *Hend. cons. 105. num. 23. lib. 1.*

lib. 1. & cons. 89. num. 63. & seq. lib. 2. Farinac. de variar. ac diuers. crimin. d. quæst. 107. num. 398 & Guazzin. de pace par. 1. quæst. 33. nu. 14. &, alij per me relati in *d. verbo Pax, Resol. 21. nu. 1. & seq.*

13 Statutum supradictum, quod per verba iniuriosa non censeatur rupta pax concordat cum statuto Vrbis *lib. 2. cap. 27.* in quo idem, disponitur, de quo meminit *Farinac. in d. q. 107. n. 195.*

DE PERCVTIENTIBVS AD IGNOMINIAM. Rub. XXX.

SI quis studiose, ac animo deliberato ad Ignominiam, & maiorem iniuriam inferendam aliquem ferro, baculo, colapho, aut aliter percusserit, si capi possit publicè tribus funis ictibus plectatur, & in scutis centum Fisco condemnetur, exulquè fiat à toto Agro Eugubij ad triennium. Quæ pœna locum non habeat, si alicui Vili personæ iniuria, siue offensio inferatur, vel si ex improuiso in aliqua rixa cum baculo ad manus occurrente, offenderetur; In quibus casibus pœna Ordinaria à Statutis imposita, puniatur.

SVMMARIVM.

1 *Offensio facta cum alapa affert ignominiam.*

Et offensio facta cum baculo dicitur grauis iniuria, num. 2.

ANNOTATIO.

1 OFfensio facta cum alapa, vti habetur in hoc statuto, quod afferat ignominiam, & dicatur atrox iniuria adnotarunt *Petri, Bell. de re milit. par. 10. tit. 2. num. 29. & numer. 65. Mascar. de probat conclus. 1131. num. 4. lib. 3.* & alii quos refert, & sequitur *Farinac. de variar. ac diuers. crimin. quæst. 105 num. 207.* vbi testatur, hanc esse veriorem opinionem, licet aliquos contrarium tenentes referat, *Crispol. casu milit. 27. num. 4. Bonsin. ad Bannim. general. cap. 27. num. 3.*

2 Prout etiam quod dicatur grauis iniuria, illa quæ infertur cum baculo, tradunt *Aret. Nicas. Asin. Petri. Bell. Conrad. & Iaco. de Graff.* quos refert, & sequitur *Farinac. in d. tit. de variar. ac diuer. crimin. d. quæst. 105. num. 215. & seq.* quibus addo *Ant. de Ball. tract. crim. lib. 3. cap. vlt. num. 5. & seq.* vbi in terminis huius statuti ponit remissiuè quæ personæ dicantur nobiles, & quæ dicantur viles, & plebeæ, & *Bonsin. ad bannim. gener. cap. 28. n. 1.*

DE POENA OFFENDENTIVM CVM ARMIS, VEL SINE. Rub. XXXI.

QVicumque alterum quocunq; genere Armorum percusserit in facie, ita quòd magna deformitas remanserit, vel etiam si percusserit in capite cum fractura Cranei, puniatur pro quolibet vulnere in libris centum: Si quis autem percusserit in capite aliquem cum sanguinis effussione absque fractura Cranei, vel etiam in gula, vel collo, in quinquaginta libris puniatur; Si verò ex tali percussione sanguis non exierit, in libris vigintiquinque puniatur dum tamen non sit opus incisione pro medendo, quo casu in dictis quinquaginta libris condemnetur. A collo vero infra pro quolibet vulnere in libris xxv. Delinquens plectatur; & si ex tali vulnere Os aliquod fractũ fuerit, in libris L. condemnetur. Si vero ex percussione sanguis non exierit in libris xv. multetur. Quòd si quis aliquem percusserit colaphis, vel pugnis, & sanguis exierit soluat libras x. Si verò sanguis non exierit in v. libris puniatur. Quicumque verò aliquem vrtando impulerit, vel pannos de Dorso notabiliter laniauerit, puniatur in libris x. & si ex tali impulsione in terram ceciderit, & sanguis ex facie, vel aliunde exierit, tunc in xxv. libris condemnetur, Quòd si quis collum effoderit, Manum, Pedem, Nasum, vel aliud Membrum inciserit, vel mutilauerit, vel inutile reddiderit, condemnetur in Libris ducentum, pro qualibet vice, & quolibet Membro, & Mutilato, vel debilitato (si is petierit) ad totale interesse Iudicis præcedente taxatione,

xatione, in Sententia condemnetur. Pro digito verò separato soluat libras quinquaginta, pro debilitato vero lib. xxv. Si verò plures digitos mutilauerit, pro omnibus in libris centum condemnetur, Pro debilitatione verò in libris quinquaginta, & ad totale interesse, vt supra in Sententia multetur. Si quis autem in Rixa, aliquem per Capillos, aut Barbam appræhensum traxerit, vel depilauerit, siue in Facie eius expuerit, vel aliam turpitudinem proiecerit, in xxv. libris puniatur: Si verò percusserit, aut quid proiecerit in alijs partibus corporis quàm in facie, in decem libris condemnetur.

SVMMARIVM.

1 *Percussio facta in facie cum cicatrice dicitur atrox delictum.*
Et eo magis si illa facta sit in facie mulieris, num. 2.
3 *Statutum puniens vulnus non habet locum in vulnusculo.*

ANNOTATIO.

1 QVod percussio facta cum armis in facie, ex qua remaneat perpetua cicatrix, cum ex ea oriatur defiguratio faciei ad similitudinem contestis pulcritudinis delineata, de qua in hoc statuto habetur, dicatur atrox, & graue delictum tradunt *Ant. Gomez variar. resol. tom. 3. in tit. de iniur. num. 12. in fin. Eugen. cons. 27. num. 1. vol. 1.* plenè *Farinac. de delict. & pau. quaest. 18. num. 97. & Bonfin. ad Bannim. gener. cap. 29. num. 14.* Et multo grauius est delictum si dicta offensa inferatur in faciem mulieris præcipuè non nuptæ, vt aduertunt *Ant. Gomez in dict. tit. de iniur. num. 12. Petr. a Plac. in epit. delict. cap. 6. num. 32. Farinac. in d. quaest. 18. numer. 99.* benè comprobans & *Ant. de Ball. tract. criminal. lib. 3. casu 2 num. 3.*

2

3 Dictum tamen statutum puniens vulnus non habet locum in vulnusculo, vt in leui cutis scissura, vt declarant *Bertaz. cons. crimin. 85. num. 29 lib. 1. Petr. a Plac. in epit. delict. cap. 13. num. 2.* latè comprobat *Mascar. de gener. stat. interp. conclus. 5. num. 47. & seq.* nec non *Barbos. de appell. verb. signif. appell. 278. in princ.*

DE POENA INSVLTANTIVM VEL ADMINANTIVM Cum Armis. Rub. XXXII.

SI quis Armatus solus, vel associatus aliquem in Domo sua cum Armis euaginatis aggressus fuerit, Aggressor, & Associantes, publicè torqueantur, & condemnentur singuli in pœnam scutorum quinquaginta, nec à Carcere relaxentur, donec idonee cauerint de non offendendo, vel aliàs Pax inter eos sequatur. Quòd si post talem insultum Iniuria, vel Offensio sequatur, ex qua maior, vel æqualis pœna veniret imponenda, tunc pœna insultus confundatur in illa maiori, vel coequali pœna. Si verò pœna insultus maior sit, minorem pœnam, quæ pro Iniuria, vel Offensione deberetur, absorbeat. Si autem quis aliquem extra Domum insultauerit cum Armis euaginatis in manu, eum fugando, puniatur in libris vigintiquinque vltra pœnam delationis Armorum, nisi illa casu in Rixa acceperit, sed animo deliberato detulerit: Et si quis contra aliquem cum Armis euaginatis admenauerit, eum non insequendo, nec percutiendo, condemnetur in libris quinque. Si quis verò posuerit manus ad Arma tantùm, & non euaginauerit, in quinquaginta solidis puniatur.

DE POENA INCLINANTIVM ARCHIBVSIVM; Rub. XXXIII.

QVicumque inclinauerit Archibusium contra aliquem, dummodo non ad suam necessariam defensam, publicè plectatur tribus funis ictibus, & in pœnam scutorum centum Fisco condemnetur, Et si pecuniariam soluere non potuerit, Exul fiat à toto Agro Eugubino ad Triennium.

SVMMARIVM.

1 *Statutum puniens aggredientem in domo habet locum etiam in aggrediente in ostio domus.*
Contrarium tenent aliqui, n. 2.
Affertur concordia, n. 3.
Non tamen habet locum dicta pœna in aggrediente in domo in qua non habitat, n. 4.
Habet tamen locum in proijciente saxa, vel exonerante Archibusium ex via contra existentem in in domo, n. 5.
6 *Insultus est amotio corporis de loco ad locum cum impetu.*
Pœna autem insultus confunditur cum pœna percussionis subsequuta, n. 7.

ANNOTATIO.

1 SVpradictum Statutum puniens aggredientem aliquem in domo habet locum etiam in aggrediente in ostio domus, vt not. *Clar. in pract. §. fin. quæst. 82. stat. 10. in princ. Ricc. decis. Curiæ Archiep. 179. par. 3.* plenè *Sperell. decis. 60. num. 36. & decis. 62. num. 3. par. 1.* Et de aggrediente in porta Ecclesiæ *Genuen. in pract.*
2 *Eccles. quæst. 479. num. 3. in fin.* Et licet contrarium teneant *Mastrill. decis. 22. num. 6. & seq.* latè comprobans *Barbos. de diction. diction. 152. num. 25.* quam opinionem hodie veriorem, & magis communem dicit *Sperell. d. decis. 60. num. 38. &*
3 *d. decis. 62. numer. 25.* Dictæ tamen opiniones concordari possunt, vt prima opinio procedat in aggrediente in ostio domus intra clausuram; secunda verò in aggrediente extra clausuram, vt not. *Farinac. in fragmat. crimin. litt. D. num. 236. Sperell. d. decis. 62. num. 25. & decis. seq. num. 5.* & vide adducta per me in *Resolut. crimin. in verbo statutum, Resol. 6. num. 1. & seq.* vbi habetur, an dicta pœna intret contra aggredientem in Statione, Apoteca, vel Taberna, & vide *Ant. de*
4 *Ball. tract. crimin. lib. 3. casu 4.* Non tamen dicta pœna habet locum in aggrediente aliquem in domo in qua non habitat, licet illa sit propria offensi, vt not. *Farinac. in fragmat. criminal. dict. litt. D. num. 234.* vbi dat concordantes, *& Cabal. resol. crimin. casu 13. num. 5. & casu 106. num. 4. cent. 2.*
5 Addo prædictis quod pœna dicti statuti habet locum etiam quando quis ex via proijcit lapides seu archibusium exonerat contra existentem in domo, *Baiar. ad Clar. in d. quæst. 82. num. 112. Farinac. in fragmat. crimin. d. litt. D. num. 239. & dixi ego in d. verbo statutum, Resol. 6. in fin. Bonfin. ad Bannim. gener. cap. 30. num. 5.*
6 Insultus autem est motio corporis de loco ad locum cum impetu, quasi in alium saltus *Boss. in pract. in tit. de Inquis. num. 119. & seq. Card. Tusc. pract. conclus. litt. I. conclus. 263. num. 1. & seq. & Bonfin. ad Bannim. gener. cap. 30. num. 1. & seq.* vbi dicit insultum dici etiam si arma non euaginentur.
7 Pœna verò insultus confundi cum pœna percussionis subsequta, cum maius delictum absorbeat minus, vti habetur in hoc statuto tradit *Card. Tusch. pract. conclus. d. conclus. 263. num. 15.* & vide *Bonfin. d. cap. 30. num. 4. vbi num. 3.* dicit pœnam insultus esse grauiorem si fiat ad domum insultati, vt ibi per eum.

QVOD LICEAT AGRESSOREM, ET PERCVSSOREM REPERCVTERE, & offendere. Rub. XXXIV.

QViavim vi repellere licet, Statuimus quòd si quis percusserit aliquem manibus vacuis, liceat ipsi percusso statim absque incursu alicuius pœnæ percutientem eodem modo repercutere. Et si quis cum ligno, vel ferro aliquem percusserit, liceat percusso incontinenti absque pœna eumdem cum Armis repercutere, & prosequi: Et si se defendendo Percussorem occiderit, vel modum quomodocunque excesserit, puniatur citra mortem pro excessu iuxta formam Statuti sub Rubrica De Homicidio. Agresso etiam in vitæ periculo constituto, quilibet impunè cum Armis, vel sine auxilium, & fauorem præstare possit, dictumque Agressorem sine pœna (dummodo modus in aliena defensione non excedatur) repellere valeat.

SVMMARIVM.

1 *Vim vi repellere omnia iura permittunt.*
Itaut occidens ad suam defensionem nulla pœna puniatur, n. 2.
Si tamen in defensione non excesserit moderamen inculpatæ tutelæ, n. 3.
4 *Defendere se incontinenti quando quis dicatur.*
In dubio tamen defensio præsumitur facta in continenti n. 5.

Occidens

Occidens vero fugientem non dicitur facere ad defensam, sed ad vindictam, n.6.

Non tamen punitur pœna ordinaria, sed extraordinaria tantum, n.7.

8 *Offensio est licita etiam pro defensione extranei.*

Et eo magis pro defensione consanguinei, n.9.

Si tamen illi sint constituti in periculo vitæ, alias secus, num. 10.

Occidere autem ad defensionem an præsumatur, vel illud sit probandum, n.11.

ANNOTATIO.

1 Vim vi repellere, vti permittitur in
hoc statuto, omnia iura, & om-
nes leges permittunt, *l. vt vim. 3.*
ff. de iusti. & iur. l. 1. §. vim vi, ff. de
vi. & vi. armat. & tradunt *Andr.*
Gail. de pace publ. lib. 1. cap. 16.
num. 7. P. Grasset. de nece prodit. §. 28. num. 22.
& seq. & quòd liceat in continenti repercutere
not. *Bonfin. ad Bannim. gener. cap. . .* & dixi *ego in*
Resol. crim. in verbo Defensio Resol. 3. num. 2. Ita vt
2 si quis occidat hominem ad sui defensionem nul-
la pœna puniendus sit, *d. l. vt vim, 3. & ibi not. com-*
muniter Doct. ff. de iust. & iure, & tradunt etiam *Fa-*
rinac. de homic. quæst. 125. num. 3. & seq. Caball de
omn. gener. homic. num. 67. & seq. & num. 92. &
seq. Caluin. de æquit. lib. 2. cap. 192. num. 3. & 6. P.
Grassett. de nece prodit. §. 28. num. 24. & alij per me
relati in *Resol. crim. in verbo Defensio Resol. 3. num. 1.*
3 *& seq.* Si tamen in defensione non fuerit serua-
tum moderamen inculpatæ tutelæ occidens non
punitur pœna mortis sed solum pęna extraordi-
naria Iudicis arbitrio, vti habetur in hoc statu-
to, vt declarant *Clar. in pract. §. homicidium sub*
num. 27. vbi hanc dicit esse receptissimam sen-
tentiam, *Farinac. de homic. d. quæst. 125. num.*
396. benè comprobans *Caball. de omn. gener. ho-*
mic. num. 98. & seq. Caluin. de æquit. d. cap. 192.
num. 19. & alij per me relati in d. verbo *Defensio*
Resol. 3. num. 10. & seq. vbi declaraui quando di-
catur seruatum fuisse moderamen inculpatæ tu-
telæ, vel fuisse per se defendentem excessum,
quæ videas in d. loco.
4 In continenti autem dicitur quis se defendere,
ad declarationem d. statuti, quando in fragranti
rixa, & in ipso actu offensionis ipsum percusso-
rem percutit antequam deueniat ad extraneos
actus, vt declarant *Clar. in d. §. homicidium num. 6.*
& ibi Baiar. num. 113. Farinac. de homic. d. quæst.
125. num. 339. Guazzin. defen. 29. cap. 5. sub num. 2.
5 & alij per me relati in *d. Resol. 3. num. 7.* In dubio
autem defensio præsumitur facta in continenti,
non autem ex interuallo, vt latè comprobat
Bolognet. in d. l. vt vim. 3. num. 41. ff. de iust. & iur.
Bossi. in pract. in tit. de homic. num. 82. & Farin. de
homic. d. quæst. 125. numer. 345. licet contrarium
teneat *Mascard. de prob. conclus. 1126. num. 44.*
lib. 3.
Dum verò statutum permittit offenso prosequi of-
fendentem puta fugientem, cum tunc non di-
6 catur offendere ad defensam, sed potius ad vin-
dictam, vt not. *Caball. de omn. gener. homic. num.*
232. Farinac. in d. quæst. 125. num. 80. & num. 385.
& Ciriac. contro. 126. num. 12. nec non *Caluin. de*
7 *æquit. lib. 2. cap. 192. num. 61. & seq.* Si vulneret,
vel occidat aggressorem propter iustam causam
præambulæ offensionis non est puniendus pœ-
na ordinaria, sed extraordinaria tantum, & mi-
nori, vt tradunt *Farinac. de homic. d. quæst. 125.*
num. 393 Caball. de omn. gener. homic. num. 231.
Ciriac. d. contro. 126. in fin. Caluin. de æquit. d. cap.
192. n. 61. & seq. & alij plures per me relati in *Res.*
crim. in verbo Defensio Resol. 13. num. 5.
8 Quod vero defensio sit permissa cuilibet etiam
pro defensione extranei vt habetur in hoc statu-
to tradunt *Farin. de homic. d quæst. 125. num. 267.*
& seq. Guazzin. defen. 29. cap. 4. num. 19. Crispol.
casu milit. 20. vers. istud autem &c. P. Diana in sum.
in verbo Occidere inuasorem num. 17. & alij per me
9 relati in *d. verbo Defensio Resol. 7. num. 1.* Et eo ma-
gis pro defensione Consanguinei, socij, domi-
ni, & simil. vt docent *Doct. communiter in d. l. vt*
vim. 3. ff. de iust. & iur. & Ant. Gomez Clar. Farin.
Guazzin. Pascal. Crispol. & alij plures per me relati
10 *in d. Resol. 7. num. 4. & 5.* Si tamen illi sint in di-
scrimine vitæ constituti, alias secus, vt docent
Ant. Gomez var. resol. tom. 3. cap. 3. num. 21. Ad-
den. ad Farin. cons. 2. littera D. vol. 1. & Guazzini
defen. 29. cap. 4. num. 19. vers. quod intellige, &c.
11 Vtrum vero quod quis occiderit ad defensio-
nem præsumatur, vel id sit probandum, & quo-
modo videas adducta per me in *Resol. crim. in*
verbo Defensio Resol. 9. & 10. per tot. cum noluе-
rim ibi scripta hic inutiliter referre.

DE ARMATORVM COLLECTIS. *Rub. XXXV.*

QVi tumultuosas Armatorum Collectas ad iniuriam inferendam, vel vindictam sumendam, vel etiam ad quoscunque illicitos actus facere ausus sit pęnam scutorum centum incurrat, & in exilium ad triennium mittatur: Sequaces verò singuli pœna scutorum quinquaginta plectantur. Quòd si aliqua delicta commiserit, vel aliquam illicitam violentiam intulerit, vltra prædictam pœnam Armatæ extra ordinem Iudicis Arbitrio, attenta delicti qualitate, puniatur.

Declarantes quòd talis Collecta facta intelligatur, si quinque Homines, & vltra Armati incedant.

SVMMARIVM.

1 *Statutum puniens armatorum collectas ad malum finem non babet locum si illæ sint factæ ad bonum finem,*

Licet contrarium dicendum sit stante Bulla Sixti Quinti, n. 2.

In dubio tamen præsumuntur factæ ad malum finem, n. 3.

4 *Conuenticula non dicitur si illa sit facta sine Duce, & casualiter.*

Vt intret pœna statuti requiritur concursus personarum, n. 5.

Non tamen intelliguntur armati deferentes zappas, fustes, pungettos, secures, & similia instrumenta rusticalia, n. 6.

ANNOTATIO.

1 Dispositio dicti statuti imponentis pœnam contra procurantem armatorum collectas ad malum finem non habet locum in ijs, quæ facta sunt ad bonum finem, quia illæ non sunt punibiles, nec de iure communi, neque vigore statuti, vt tradunt *Decian. tract. criminal. lib. 7. cap. 7. sub num. 8. Vulpell. cons. 96. num. 2. Menoch. cons. 18. num. 12. & num. 18. lib. 1.* & alij plures quos refert, & sequitur *Farinac. de crimin. læsæ maiest. quæst. 113. num. 159. & Bonsin. ad Bannim. gener. cap. 37. nu-*
2 *mer. 2.* licet contrarium dicendum sit stante *Bulla Sixti V. Octaua,* quæ prohibet dictum armatorum collectas etiam ex qualibet vrgentissima causa, & sic etiam ad bonum finem, vt consi-
3 derat *Farinac. vbi supra, num. 160.* In dubio tamen dict. coadiunationes præsumuntur factæ in malum finem secundum *Boss. in pract. in tit. de crim. læsæ maiest. num. 28. Rolan. cons. 17. num. 29. & 31. in fin. lib. 1. Decian. tract. crimin. lib. 7. cap. 7. num. 8. in princ. & cap. 19. num. 54. Franc. Becc. cons. 71. num. 2.* & alij quos refert, & sequitur *Farinac. de crimin. læsæ maiest. quæst. 113. numer. 166. & seq.* vbi testatur de communi opinione, licet aliquos contrarium tenentes referat,

4 Conuenticula autem, & coadunatio hominum armatorum non dicitur, nec illius intrat pœna quando plures sine Duce, & authore puta vnus post alium concurrunt armati in aliquo loco, vt tradunt *Corn. cons. 216. num. 6. & seq. lib. 3. Boss. in pract. in tit. de crimin. læsæ Maiest. num. 26. & Farinac. de crimin. læsæ Maiest. quæst. 113. num. 137. & cons. 149. num. 41. lib. 2. & Bonsin. d. cap. 37. num. 3.*

5 Vt autem pœna dicti statuti intret contra facientes collectas armatorum requiritur, quod concurrat numerus personarum a statuto requisitus nempè quinque homines, & vltra, vt aduertit *Farinac. de crimin. læsæ maiest. d. quæst. 113. num. 135.* & numerum personarum in dicto casu esse Iudici arbitrarium voluit *Bonsin. vbi supra, cap. 38. in fin.*

6 Non autem intelliguntur armati ad supradictum effectum qui gerunt zappas, fustes, lapides, pungettos, secures, & alia rusticalia instrumenta, quia licet illa veniant appellatione armorum *l. armorum appellatione, 41. ff. de verbor. signif.* hoc autem intelligitur large, & impropriè, non autem strictè, & propriè prout intelligi debet dictum statutum, vt declarant *Corn. cons. 199. num. 2. & 4. lib. 4. & Farinac. in d. tit. de crimin. læsæ maiest. d. quæst. 113. num. 142.*

DE CAVTIONE DE NON OFFENDENDO. Rub. XXXVI.

QVoties quis minatus fuerit alterum offendere, vel fecerit aliquem actum, per quem possit verisimiliter præsumi ipsum habere intentionem offendendi in Persona, quod Iudicis arbitrio iudicandum esse volumus, Vel etiam, si aliqua offensio præcesserit, & de futura Rixa dubitetur, Iudex cum primum ei de prædictis constiterit, etiam per legitima inditia ad instantiam Partis petentis, vel etiam ex Officio cogat offensum, siue Minantem, vel talem Actum facientem, ad præstandum idoneam Cautionem, cum Fideiussore de non offendendo per se, vel per alium ex Consanguineis, vel Affinibus vsque ad tertium gradum de Iure Canonico computandum ad pœnam, vel summam ipsius Iudicis arbitrio statuendam, inspecta qualitate offensionis, & personarum, cuius pœnæ medietas Auctoritate præsentis Statuti intelligatur stipulata Parti offensæ, vel eius Hæredibus, si habere voluerint, alioquin Fisco integra remaneat, Quod si Offensus, siue Minans Securitatem præstare recusauerit, carceretur donec idoneè fideiusserit, alioquin post quindecim dies banniatur à toto Districtu Ciuitatis Eugubij, nec remittatur donec idoneam securitatem præstiterit: Et parti si petierit, concedatur licentia per D. Locumtenentem per triduum deferendi Arma non prohibita deferri per Ciuitatem, pro defensione suæ personæ: Et nihilominus interim Consanguinei proximiores de Agnatione si adsint,

Alioquin

Alioquin Proximiores de Cognatione, cogantur ad præſtandam talem Securitatem pro Conſanguineis, & Affinibus vſque ad tertium gradum excluſa perſona Exbanniti: Quas quidem Fideiuſſiones, ſtatim præſentato præcepto perſonaliter, vel Domi per publicum Plazzarium, haberi Volumus pro datis, & præſtitis, ac ſi vere, & cum effectu à Partibus per publicum Inſtrumentum datæ, ac ſtipulatæ eſſent. Vtquè omnis dilatio tollatur, Mandamus, quòd licet is, à quo timetur offenſio, primùm ad Securitatem præſtandam cogendus ſit, id tamen arbitrio omnino remitti, dummodo ambas partes cum effectu ad fideiubendum compellat. Et ne ſecuritatum Fractores pœnam conuentam eludere poſſint, ſub prætextu nouæ Cauſæ, Statuimus huiuſmodi Allegationem, exceptionem, ſeu defenſionem nullatenus ſuffragari, aut admitti debere, niſi Reo in Carceribus conſtituto, ex legitimis probationibus appareat Nouam cauſam eſſe veram, & caſualem, non affectatam, aut malitioſè procuratam, quo caſu de nouo delicto tantùm puniri debeat. Quòd ſi aliquis paupertate oppreſſus Fideiuſſorem non inuenerit, & pacem offerat, Volumus eum dimitti ſub præcepto pœnæ corporis afflictiuè, Iudicis arbitrio imponendæ, vel ſi de leui offenſa agatur, Iuratoria cautione cum pœna pecuniaria prouideri.

Addentes etiam ad tollendum multas difficultates, & diſpendia (vt experientia docet) quòd prædictæ Cautiones per diſceſſum D. Prætoris non expirent, ſed cenſeantur omnino continuare vſque ad obitum Partis, vel pacem ſubſecutam. Poſſit tamen Cautio euitari, ſi Partes ad inuicem pacem fecerint, & ſi data fuerit, & de Pace deinde facta conſtet publico Inſtrumento, talis fideiuſſio ſit, & intelligatur ipſo iure caſſa, & irrita à die Pacis factæ; Nec Partes poſſint, vel debeant amplius quoquomodo etiam ſubſecuta multa, moleſtari.

SVMMARIVM.

1 *Minæ non ſufficiunt vt quis teneatur cauere de non offendendo, niſi minans ſit ſolitus minas exequi.*

Licet id remittatur arbitrio Iudicis, n.2.

Iudex autem non exabrupto debet cogere partes ad cauendum de non offendendo, n.3.

Et citatus ad cauendum interim debet audiri, num. 4.

Iudex autem poteſt cogere ad cauendum de non offendendo per multam, capturam, & vt, num.5.

Cogi quis non debet ad cauendum de non offendendo pro inimicis, n. 6.

Neque pro conſanguineis diſcolis, & rixoſis, num. 7.

8 *Statutum quod præſentato præcepto de non offendendo cautiones habeantur pro præſtitis eſt validũ.*

9 *Bullæ probibentes allegari nouam cauſam quando habeant locum.*

10 *Cautio de non offendendo an ſubſequente pace dicatur caſſa ſunt opiniones.*

ANNOTATIO.

1 QVod de iure communi minæ non ſufficiant ad hoc, vt quis compellatur præſtare cautionem de non offendendo, niſi minans ſit ſolitus minas exequi voluerunt *Herculan. de caut. de non offendendo, cap. 1. num. 11. verſ. Minæ, Baiar. ad Clar. §. fin. quæſt. 47. num. 14. Menoch. de arbitrar. caſu 140. num. 4.* latè *Guazzin. de caut. de non offend. §. 3.*
2 *quæſt. 7. par. 2. num. 7.* licet cum id non reperiatur expreſſè in iure cautum remittatur prudentis Iudicis arbitrio, vti dicitur in hoc ſtatuto ſcripſerunt *Menoch. in d. caſu 140. numer. 4. & 9. Vulpell. de promiſſ. de non offend. quæſt. 74. num. 4. Farinac. de variar. ac diuerſ. crimin. quæſt. 107. numer. 17. & Guazzin. d. quæſt. 7. num. 8.* qui dant
3 concordantes, Et Iudicem non ex abrupto, ſed præcedente aliquali, & probabili iuſto timore, vel ſuſpicione cum aliquali cauſæ congnitione partes ad cauendum de non offendendo cogere debere tradunt *Plax. Ripa. Menoch. Simon. de Præt. Hiero. de Monte, & Herculan.* quos refert, & ſequitur *Guazzin. d. quæſt. 7. num. 5. & ſeq.* vbi tamen dicit, quod Iudex debet eſſe facilis ad oportuna remedia adhibenda, vt ibi per eum, cum quibus pertranſit *Pir. Maur. de fideiuſſ. par. 1. ſect. 2. cap. 4. num. 5. & ſeq.* Et quod citatus ad præ-
4 ſtandam cautionem de non offendendo debeat audiri ſi aliquid releuans deducat, vt euitetur d. cautio probat *Guazzin. d. quæſt. 7. num. 21.* vbi alios adducit ita ſentientes.

5 Iudex verò poteſt cogere partes ad præſtandam cautionem de non offendendo per mulctam, captionem pignorum, per capturam, per bannum, ſeu exilium per carcerationem, vt habetur etiam in hoc ſtatuto, aliiſque pœnis Iudicis arbitrio, vt docent *Clar. in pract. §. fin. quæſt. 47. num. 3. Andr. Gail. de pace publ. lib. 1. cap. 3. numer. 7. & Guazzin. de caut. de non offen. part. 2. cap. 3. quæſt. 6. num. 15.*

6 Dictum autem ſtatutum compellens agnatos,

& in

& in defectum cognatos ad præstandam cautionem de non offendendo pro agnatis, & consanguineis non habet locum pro agnatis, & consanguineis inimicis, vt tradunt *Guazzin. de caut. de non offend. §. 3. quæst. 10. num. 17. & quæst. 57. num. 6. Farinac. de variar. ac diuer. crimin. quæst. 107. num. 31. Pir. Maur. de fideius. par. 1. sect. 2. cap. 4. num. 29. Pascal. de patr. potest. par. 4. cap. 7. num. 19.* & dixi *Ego latiùs in Resol. crimin. in verbo Cautio de non offendendo, Resol. 4. num. 4.* Neque
7 quis tenetur dictam cautionem præstare pro consanguineis discolis, rixosis, & pauperibus, qui non possunt releuare consanguineos, vt tradunt *Herculan. de caut. de non offend. cap. 49. num. 11. Pir. Maur. de fideius. d. cap. 4. num. 31. & Farinac. de variar. ac diuers. crimin. d. quæst. 107. numer. 32.* vbi dicit, quod dicta limitatio vix in practica reciperetur, nisi consanguineus esset bannitus, cum quo sentit etiam *Guazzin. d. quæst. 10. num. 16.* licet d. restrictio parum placeat *Vermigl. in cons. 320. num. 1. in fin.*

8 Statutum supradictum dum mandat quod statim præsentato præcepto de fidejubendo de non offendendo cautiones habeantur pro datis eo magis habet locum si in præcepto adsit clausula. *Et quod interim &c.* quod esse vallidum, itaut in casu contrauentionis pœna incurratur probant *Herculan. Bstar. Vulpell. Farinac. Caball. Vrsel. Guazzin. & Vermigliol.* in locis per me relatis in *Resolut. crimin. in verbo Cautio de non offendendo, Resol. 7. num. 1.* cum quibus pertransit *Felic. alleg. 47. ferè per tot.* licet aliqui contrarium teneant, vt in *d. Resol. 7. num. 2.*

9 In quibus autem casibus habeant locum Bullæ, & statuta prohibentia allegari nouam causam latè declarant *Farinacc. de variar. ac diuers. crimin. d. quæst. 107. num. 499. & seq. & Guazzin. de caut. de non offend. quæst. 46. per tot.* ipsos consulas.

Dum vero dictum statutum mandat, quod subsequente pace inter partes cautio de non offendendo habeatur pro cassa tollit diuersas Doctorum opiniones, quorum aliqui plures tenent pro negatiua, & alij pro affirmatiua, quos retuli *Ego in Resol. crim. in verbo Pax, Resol. 8. num. 1 & seq. & Bonsin. ad Bannum gener. cap. 33. num. 17.*

DE PROHIBITA DELATIONE ARMORVM. Rub. XXXVII.

QVicumque Arma offensiua absque licentia deferre inuentus fuerit, Arma amittat, & in libris quinquaginta puniatur: Si quis verò Archibusium infra mensuram deferre comperiatur, ad Triremes quinquennio transmittatur: Sed si quis cum pugione repertus fuerit, pœnam scutorum quinquaginta incurrat, & in exilium ad triennium mittatur. Qui verò cum Armis venenatis repertus fuerit, statim acriter torqueatur, vt delationis causam exprimat, & vltra pœnam delationis Armorum, Iudicis arbitrio puniatur.

Excipimus autem à simplici delatione Armorum eos omnes, qui eundo extra Ciuitatem, & redeundo arma portarent, nisi per notabile temporis spatium per Ciuitatem discurrerent, vel moraretur, & illos etiam qui cultellos incisiuos non tamen acutos, ad mensuram deferrent, sicut etiam Fabros Lignarios, Murarios, & similes, si ij genus aliquod armorum pro eorum exercitio deferant: Et contra prædictos deferentes Arma procedi non possit, nisi per inuentionem executorum, vel si delictum aliquod cum eis commiserint. Et quicumque non pateretur se scrutari, & perquiri de armis, præsumatur aliquod genus Armorum deferre, & perinde possit puniri, ac si cum eis esset inuentus, dummodo minori delationis pœna puniatur.

Addentes etiam quòd si quis occurrat cum Armis alicui Rixæ nec in eius diuisione modum excesserit, propterea capi, nec de Armis inquiri possit, sed captus absque vlla solutione relaxari debeat.

SVMMARIVM.

1 *Statutum puniens Inuentum cum armis vt habeat locum requiritur apprahensio, & non potest procedi per inquisitionem.*

Contrarium tenent plures Doctores, n. 2.

Maximè quando statutum simpliciter probibet delationem armorum, n. 3.

4 *Armorum delatio momentanea non est punibilis.*

Arma autem acquiruntur birruariis, præterquam Archibusetta breuiora, n. 5.

ANNOTATIO.

1 STatutum supradictum puniens inuentum cum armis, vel cum eis delictum committentem, vt illius pœna locum habeat requiritur appræhensio, vel commissio delicti, ita vt contra portantem arma Iudex procedere non pos-

possit per Inquisitionem, vt tradunt *Clar. in pract. §. fin. quaest. 82. in princ. Decian. tract. criminal. lib. 8. cap. 4. num. 5. Farinac. de variar. ac diuers. crimin. quaest. 108. num. 132. & seq. Felic. allegat. 304 num. 2. Mussin. de confisc. bonor. quaest. 8. num. 13. Vrsell. in exam. apum coact. conf. 141. num. 65.* & alij per me relati in *Resolut. criminal. in verbo Arma, Resol. 11. num. 4.* qui testantur de veriori, magis communi, & practicata opinione,

2 Licet contrarium etiam in casu d. statuti Iudicem posse procedere per Inquisitionem cum secundum sermonis proprietatem ille dicatur inuentus, qui fuit visus, & sic testibus conuictus est tenuerunt *Bald. Ang. Imol. Aret. Roman. Marsil. Ripa, Camta, & Succi. Iac.* quos refert, & sequitur *Menoch. de arbitrar. casu 394. num. 49. & in addit. ibi. num. 6. & seq.* latissimè comprobans, & dicens hàc opinionem esse in practica sequendam, & contrariam practicam esse merum abusum, & alij per me relati in dicta *Resol. 11. num. 5. vna cum additione ibi posita*, & ita reperitur dispositum in bannimentis generalibus Status Vrbini in fine, & obseruat *Bonfin. ad Bannim. gener. cap. 20. num. 5.*

3 Quicquid dicendum sit quando statutum simpliciter prohibet delationem armorum, vt fit in Bannimentis generalibus quo casu certum est posse contra illa portantem procedi per Inquisitionem, vt tradunt *Afflict. Plax. Decian. Menoch. Farinac. Vrsell. S. Felic. Pegaer.* & alij per me relati *in d. verbo Arma, resolut. 11. numer. 1. & ibi Additio,*

4 Quod vero armorum delatio momentanea non sit punibilis maxime si illa fuerint capta ad sedandam rixam vti habetur in hoc statuto tradunt etiam *Farinacc. de variar. ac diuers. crimin. quaest. 108. num. 43. Gazzin. defen. 29. cap. 2. numer. 17. Andreol. controuers. 426. num. 21.* & alij per me relati *in d. verbo Arma, resol. 16. num. 1. & seq.* adde *Bonfin. ad Bannimen. general. cap. 20. sub num. 3.*

5 Captus autem cum armis sine licentia illa amittit, quae birruarijs acquiruntur, vt audaciores fiant ad capturas faciendas, *Farinac. de variar. ac diuers. crimin. quaest. 108. num. 11. Gazzia def. 29. cap. 2. num. 21. Bonfin. ad Banim. gener. cap. 20. num. 4.* & dixi *Ego Resolut. crimin. in verbo Arma, Resol. 23. num. 2.* praeterquam in archibusettis breuioris mensurae, quia illa debent deuastari, vt probaui *Ego in d. Resol. 23. n. 3.*

DE ARMIS INVENTIS IN TERRA. Rub. XXXVIII.

SI Executores Curiae inuenerint aliqua Arma in terra, vel in aliquo loco, praesumantur esse propinquioris ad dicta Arma, & ipsum portasse, dummodo non distet ab Armis vltra quatuor passus; Et si essent plures propinquiores, & non constet cuius sint Arma, praesumantur esse omnium, ita quod ex tali praesumptione quilibet possit condemnari pro rata poenae pecuniariae, ac si quis inuentus esset portare dicta Arma, Nisi ij manifestauerint delatorem Armorum.

SVMMARIVM.

1 *Arma reperta penes plures praesumuntur esse illorum, itaut omnes possint condemnari pena pecuniaria pro rata.*

Contrarium quod omnes sint absoluendi tenent alij, n. 2.

ANNOTATIO.

1 CVm dispositione huius Statuti, quod si arma reperta sint in Terra penes duos, vel plures arma praesumantur esse illorum, itaut omnes possint condemnari pena pecuniaria pro rata concordant *Menoch. de arbitrar. casu 394. num. 41. & in addit. ibi. num 3. & Caball. resolut. criminal. casu 230. num. 54. cent. 3.* & videtur sentire *Farinac. de variar. ac diuers. crimin. quaest. 108. num. 161. vers. & quatenus &c.* licet contra-

2 rium teneat *Caluin. de aquit. lib. 2. cap. 129. num. 12. & seq.* dicens id esse contra aequitatem, & Senatum Mediolani seruare, quod omnes absoluantur, vt ibi per eum, cum quo sensi *Ego in Resol. crimin. in d. verbo Arma, Resol. 22. num. 5. vers. licet d. concordiam,* & ita tenet *Bonfin. ad Bannim. gener. cap. 25. num. 1.* post haec scripta visus de qua materia videas adducta per me *in d. Resol. 22. per tot.*

DE POENA TVRBANTIS ALIQVEM IN POSSESSIONE. Rub. XXXIX.

QVicumque violenter cum Armis ausus fuerit aliquem expellere de possessione cuiuscumque Rei immobilis, poenam Scutorum quinquaginta incurrat: Si verò sine Armis occupare, vel per minas, aut prohibitiones, aut alias indirectè fecerit, quod aliquis Ciuis, vel Districtualis ex suis bonis immobilibus fructus percipe-

percipere non possit, aut sua bona colere, siue locare, aut ipse Turbans ausus fuerit alterius terras colere, pœna decem scutorum puniatur. Prædictæ autem pœnæ toties committantur, quoties contrauentum fuisse per legitimas probationes apparuerit: Et quilibet expulsus, aut inquietatus possit de prædictis Criminaliter querelare, & prosequi; Et Iudex ad eius querelam dumtaxat procedere valeat, & in singulis casibus teneatur dictum possessorem manutenere in sua possessione, & si quid fuerit ablatum, summariè restitui, seu in pristinum reduci faciat diebus feriatis non obstantibus.

Addentes quòd quotiescumque legitimè appareat ex inspectione terminorum, seu aliorum confinium de erronea possessione, eo casu nullo pacto attendi debeat possessio Arborum, seu alteriùs rei controuersæ, sed iuxta terminos, & confinia reponantur. Volumus etiam quòd pro incisione trium Arborum non possit quis per viam Turbationis molestari, sed Damni dati: Si verò plures inciderit, tunc etiam via turbatiuæ vti possit, vt supra: Item volumus, quòd si quis ausus fuerit reiterare turbatiuam, vltra prædictas pœnas, cogi possit præstare idoneam fideiussionem de vlterius non molestando, pro summa Iudicis arbitrio statuenda, Parti, & Fisco applicanda, & quocumque casu turbans, si succubuerit, condemnetur in expensis, & ad reficiendum integrum interesse Parti. Si verò Turbans comparuerit, & fateatur se non animo Turbandi, & rem, de qua fuerit querelatus, spectare ad Querelantem, & in ea nullum Ius habere, non possit condemnari de Turbata possessione, sed ad interesse Partis solummodo teneatur.

Declarantes etiam, quòd Operarij conducti molestari non possint, Nisi scienter, vel de nocte, seù alias fraudolenter id commiserint.

SVMMARIVM.

1 *Statutum puniens turbantem in possessionem habet locum etiam in turbante in quasi possessione.*
2 *Accusans de turbata possessione tenetur probare possessionem, & turbationem.*
Et quod possederit tempore litis contestatæ n. 3.
Et an teneatur probare dolum, vel latam culpã, n. 5
4 *Modi quibus turbatur possessio recensentur remissiue.*
6 *Operarij laborando in fundo alieno de mandato alterius excusantur.*
Fallit si laborarent de nocte, vel haberent scientiam de possessione alterius, vel essent in dolo, n. 7.

ANNOTATIO.

1 STatutum supradictum puniens
turbantē aliqui in possessione habere locum etiam in turbante in
quasi possessione voluit *Menoch. de retin. possess. remed. 3. numer.
111. & Salast. in prac. A. C. lib. 2. cap. 7. num. 2.*
2 Accusans aliquem de turbata possessione tenetur probare duo, possessionem scilicet ex parte sui, & turbationem ex parte rei, *Bart. in l. 1. §. ait prætor, ff. vti possid. Mascard. de probat. conclus. 1197. numer. 1. & seq. vol. 3. Paitell. expedit. 20. in princ. & Felic. alleg. 102. num. 2. par. 2.* Et non
3 solum tenetur probare possessionem, sed etiam quod ipse possederit tempore litis contestatæ, *Bart. in d. l. 1. §. ait prætor, ff. vti possid. Paris cons. 13. num. 81. vol. 1. Soccin. Ian. cons. 146. num. 6. vol. 1.* & alij plures quos refert, & sequitur *Masc. in d. conclus. 1197. num. 10. & seq.* vbi declarat, prædicta habere locum si reus probet se medio tempore possedisse, alias secus, cum quo pertransit etiam *Menoch. de retin. possess. d. remed. 3. n. 557.* qui alios dant concordantes quamplures.
4 Modos verò quamplures, quibus quis dicitur turbari in possessione recensent latè *Menoch. in d. remed. 3. num. 468. & plurib. seq. & Paitell. d. expedit. 20. num. 11. & seq. & ibi Adden. num. 10. & seq. & Felic. alleg. 102. num. 7. par. 2.*
5 Dum verò statutum supradictum punit turbationem personæ factam in re, Actor agens criminaliter tenetur probare dolum, si vero puniat turbationem factam in possessione, & non personæ, & tunc sufficit probare tantum latam culpam, vt distinxit *Bart. in l. 1. §. non autem, num. 3. ff. si quis test. liber esse &c.* & declarant *Menoch. de retin. possess. d. remed. 3. num. 613. et Mascar. de probat. d. conclus. 1197. num. 33. et seq.* vbi dicit, ab hac *Bart.* distinctione non esse recedendum, & plures dat concordantes.
6 Quod autem operarij laborando in fundo alieno de mandato alterius excusentur ratione ignorantiæ, cum ipsi non teneantur inquirere, quis possideat tradunt *Menoch. de retin. possess. d. rem. 3. num. 314. Farinac. de pan. temper. quæst. 97. numer. 131. Sperell. decis. 24. num. 7. part. 1. Antonell. de loco legal. lib. 3. cap. 20. quæst. 3. numer. 28* & dixi *Ego in Resolut. criminal. in verbo Operarij,*
7 *Resol. 1. num. 1. et seq.* Quod tamen non habere locum si operarij laborarent de nocte, vel alias fuerint in dolo, vt habetur etiam in hoc statuto & si ipsi habebant scientiam de possessione alterius latè probaui *Ego in dicto verbo Operarij, Resolut. 1. per tot.* videas ibi nec non *Antonell. d. quæst. 3. num. 29. et seq.* benè declarans, & *Bonfin. ad Bannim. gener. cap. 70. num. 8.*

DE OFFENSA, ET VI MERETRICIBVS ILLATA. Rub. XL.

QVi Rixam verbalem habuerit cum aliqua Meretrice, nulla pœna puniatur: Si verò illam quomodocumque percusserit pro modo offensæ pœna ordinaria à Statuto imposita plectatur.

Quod si quis Meretricem per Vim rapuerit, inuitamque retinuerit, ad Triremes per quinquennium mittatur, vel etiam iuxta facti, & personarum qualitatem Iudicis arbitrio torqueatur, fustibus cædatur, vel aliàs in exilium mittatur. Meretrix autem intelligatur, si communiter præsertim in Vicinia, in qua inhabitat, pro meretrice fuerit reputata Reliqua de Meretricibus, vide infra Lib.V.Rub. XL.

SVMMARIVM.

1 *Rapiens mulierem meretricem non tenetur pœna raptus.*

Non tamen debet euadere impunitus, n.2.

Maximè si mulier rapta desierit meretricari, num. 3.

Et quid si meretrix rapta sit maritata, n.4.

ANNOTATIO.

1 RApiens meretricem licet pœna raptus non teneatur, cum iura punientia raptum loquaretur de mulieribus honestis, vt docent *Masc. de prob. concl.* 1253. *num.* 10. *lib.* 3. *Farinac. de delict. carn. quæst.* 145. *num.*153. qui dat concordantes, & *Felic. alleg.* 165. 2 *num.* 6. Non tamen rapiens meretricem debet euadere impunitus, vti habetur in hoc statuto, cum mulier etiam meretrix non cogatur ad exhibendum corpus suum inuita viro, vt declarant *Baiar. ad Clar. in* §. *raptus num.* 24. *Decian. tract. crim. lib.* 8. *cap.* 7. *num.* 9. *et seq. Caball. resol. crim. casu* 125. *num.* 6. *et casu* 179. *per tot. cent.* 2. & latè comprobat *Farinac. de delict. carn. quæst.* 145. *num.* 188. vbi testatur de veriori, & magis communi Doctorum opinione, & plures dat con-
3 cordantes, Maximè si mulier rapta desierit meretricari, vt probat idem *Farinac. in d. quæst.* 145. *num.* 179. vbi quamplures adducit ita sentientes.
4 Quid verò dicendum sit, si mulier meretrix sit maritata, an tunc intret pœna raptus, vide *Farinac. de delict. carn. d. quæst.* 145. *num.* 172. *et seq.* vbi refert contrarias Doctorum opiniones, & postea illas concordare conatur ipsum consulas, ne illius dicta hic de carta in papirum, vt dici solet transferre videar.

DE PRIVATO CARCERE. Rub. XLI.

QVicumque ausu temerario ceperit, aut capi fecerit aliquem, & eum propria libertate priuauerit, in sua Domo, vel alio loco carcerando, per triennium ad Triremes damnetur; Nisi illum spatio trium horarum in Ciuitate, & vnius Diei extra Ciuitatem Curiæ denunciauerit, vel præsentauerit: Si verò minori tempore detinuerit illum Curiæ non denunciando, vel præsentando, pœnam quinquaginta scutorum incurrat: Quòd si interim aliter etiam talem detentum offenderit, siue iniuriauerit, vltra pœnam Carcerationis condemnetur in duplum eius, quo committens contra personam liberam per præsentia Statuta puniretur. Et quodcumque datum, vel promissum ab ipso detento, siue alio eius nomine illicite datum, promissum, & metu Carceris extortum esse censeatur: Excipimus autem quando aliquis caperet, vel detineret Debitorem fugientem suspectum, vel si pro Ræpresalijs, & similibus à iure permissis, vel etiam si homicidam, latronem, vel bannitum, & alios, qui ex forma Iuris, & Statutorum permittuntur capi, & detineri, dummodo is prædicto tempore huiusmodi Captos, & detentos Curiæ notificauerit, vel præsentauerit.

SVMMARIVM.

1 *Pœna priuati carceris non habet locum in detinente aliquem ex causa correctionis.*

Neque in retinente meretricem libidinis causa, num. 2.

Neque in creditore retinente debitorem cum licentia Iudicis ab eo rogatus, n. 3.

Neque quando sequuta captura detinens id statim Iudici denunciauit, n. 4.

Habet tamen locum d. pœna in detinente debitorem ligatum, vel alias, vt non possit abire, n. 5.

6 *Carcerati iniustè obligatio ad fauorem carcerantis est nulla.*

Etiam stante iuramento, n. 7.

Et etiam si contrahat extra carceres in custodia satellitum, n. 8.

ANNOTATIO.

1 PÆna, de qua in d. statuto contra
detinentem aliquem carceratum
in domo non habet locum in detinente aliquem in carceribus correctionis causa, puta in patre detinente filium, in viro detinente
vxorem, & simil. cum id non dicatur fieri ad effectum vsurpandæ iurisdictionis, vt tradunt *Decian. tract. crim. lib. 7. cap. 10. num. 4. & seq. Farinac. de carcer. et carcer. quæst. 27. num. 25. & seq. Guazzin. defen. 5. cap. 7. num. 5. & 12.* & alij per me relati in *Resol. crim. in verbo Carcer, Resol. 4. num. 5. Antonell. de loco legal. lib. 3 cap. 17. num. 1. & seq.*
2 Prout neque pœna d. statuti habet locum in retinente meretricem domi clausam libidinis causa, vt tradunt pariter *Decian. Farinac. Bald. Guazzin. Caball. & Andreol. per me relati in d. Resol. 4. num. 6. & 7.* vbi dixi prædicta habere locum in retinente clausam Meretricem, secus si retineat aliquam mulierem honestam etiam ex causa li-
3 bidinis, Neque habet locum in creditore capiente suum debitorem cum licentia Iudicis rogato a debitore, ne illum ducat ad carceres, ne ibi ab alijs creditoribus recommendaretur, vt voluerunt *Decian. tract. crim. lib. 7. cap. 10. num. 8. & 12. Farinac. de carcer. & carcer. d. quæst. 27. num. 30. & Guazzin. d. defen. 5. cap. 7. num. 5. &*
4 *num. 16.* Prout neque pariter habet locum d. pœna quando detinens carceratum sequuta captura illum statim Iudici denunciauit etiam si illum diu retineat, *Clar. in pract. §. fin. quæst. 68. vers. priuatum carcerem, &c. Maccraten. var. resol. Resol. 43. num. 7. lib. 3. Guazzin. d. defen. 5. cap. 7. num. 5. Antonell. de loco legal. d. cap. 17.* vbi de materia.
5 Pœna vero priuati carceris habet locum etiam si quis aliquem retineat extra Carcerem puta in Camera inclusam, cum compedibus, vinculis cum custodia hominum, ita ut exire non valeat, vt not. *Decian. tract. crim. lib. 7. cap. 10. num. 18. & seq. Farinac. de carcer. & carcer. d. quæst. 17. num. 11. Guazzin. d. defen. 5. cap. 7. num. 1. & num. 10.* qui alios dant concordantes, & alij per me relati in *d. verbo Carcer Resol. 4. num. 13.*
6 Quod vero obligatio facta per d. carceratum indebitè ad fauorem carcerantis sit nulla vti habetur etiam in hoc statuto est de iure certum. vt docent *Thoma. decis. March. 3. in fine, Antonell. de loco legal. lib. 2. cap. 37. num. 1. et seq. et Rota decis. 26. num. 5. par. 6. recen. et apud Merlin. de pignor. decis. 43 num. 16. et decis. 73. num. 3. et apud Card. Ottob. decis. 205. num. 3. et 4.* vbi con-
7 cordantes, Etiam, stante iuramento. *Thomat. dict. decis. 3. in fin. Rot. decis. 205. numer. 3. post consil. Farinacc. lib. 2. et in Regien. seu Salernit. bonor. 13. Iunij 1642. coram b. m. Peuting. §. nec re-*
8 *leuat, &c.* Ac etiam licet contrahat extra carcerem cum custodia satellitum cum adhuc dicatur carceratus, vt not. *Antonell. d. cap. 37. num. 4. et seq.* vbi de materia, & *Rot. apud Card. Ottob. d. decis. 205. num. 8.*

DE FAMOSIS LIBELLIS, ET DE PROIICIENTIBVS STERCORA Cornua, & alia similia ad Ostia aliena. Rub. XLII.

SI quis ad ignominiam honestarum Personarum famosas Literas, Carmina, scripturas, seu picturas, & similia affixerit, aut Confecerit, vel etiam stercora, cornua, & ijs similia ad limina, & Ostia domorum proiecerit, aut parietes fœdauerit, Iudex personarum delinquentium, & in quas deliquerint, qualitate diligenter inspecta, vsque ad mortem inclusiue punire possit. Si quis verò ad Ostium Meretricis, aut alterius vilis personæ id fecerit, in primis acriter in publico torqueatur, & pecuniaria, vel etiam exilio, Iudicis arbitrio condemnetur.

SVMMARIVM.

1 *Libellum famosum faciens vigore Bullarum punitur pœna mortis, & confiscationis bonorum.*

Quod procedit etiam in illum scribente, dictante, & simil. n. 2.

Ac etiam in stercorante, & ponente cornua ad ostium alicuius, n. 3.

Si tamen illum non publicauit punitur pœna extraordinaria, n. 4.

Et idem est si libellus fuerit factus sine dolo, puta per lasciuiam, n. 5.

ANNOTATIO.

1 IN Statu Ecclesiastico contra facientem libellum famosum vigore *Bullæ Pij V. 147. tom. 2.* est imposita non solum pœna vltimi supplicij vt habetur in hoc statuto iuxta qualitatem factorum, & personarum arbitrio Pontificis, sed etiam confisca-

confiscatio bonorum, vt tradunt *Farin. de variar. ac diuer. crim. quæst. 105. n. 427. Guazzin. de confisc. bonor. concl. 13. ampl. 91. nu. 1. Massa. de confisc. bonor. quæst. 7. in prin.* & dixi ego in *Resol. crim. in*
2 *verbo libellus famosus Resol. vnic. n. 3.* Quæ quidem pœna habet locum præsertim vigore d. *Bulla* non solum in componente libellum famosum, sed etiam in illud scribente, dictantem, exemplante, & manifestante scripturas continentes iniuriam, seu infamiam alterius, vt declarant *Guazzin. Farinac. Baiar. ad Clar. Caball. & Massin. in locis per me relatis in d. Resolut. vnic. num. 4. et Bonfin. ad Bannim. general. cap. 31. num. 1.* Nec
3 non d. pœna habet locum in stercorante, seu apponente cornua ad Ostium alicuius perinde ac si confecisset libellum famosum, vt voluerunt *Decian. tract. crimin. lib. 3. cap. 25. num. 53. Farin. in d. quæst. 105. num. 469. & seq. Ant. de Ball. tract. crim lib. 5. pragm. vni. tit. 40. de famos. libel.*
4 *num. 3. & Bonfin. vbi supra cap. 32.* Si tamen componens libellum famosum illum non publicauit contra illum non intrat, nisi pœna extraordinaria Iudicis arbitrio, vt probant *Farinac. de var. ac diuer. crim. d. quæst. 105. num. 485. et seq. & Vermigl. cons. 180. num. 5. et seq. et cons. 193. num. 5. et cons. 284. num. 8.* & dixi ego in *d. Resol. crim. num. 11.* vbi habetur quod non dicitur manife-
5 status si vni tantum sit ostensus, Et eidem est si libellus famosus fuerit compositus, lectus seu publicatus sine dolo, sed per iocum, per lasciuiam, & simil. quia non venit puniendus, vt not. *Farinac. d. quæst. 105. num. 481. & seq.* vbi quærit an dolus in d. casu præsumatur, vel veniat probandus, & *cons. 30.* in quo recenientur coniecturæ dolum includentes, & excludentes, & *Vermigl. cons. 171. num. 1. & cons. 193. num. 3.*

DE VERBIS INIVRIOSIS. *Rub. XLIII.*

SI quis alicui dixerit verba iniuriosa, Videlicet Falsus, Leno, Latro, Proditor, Beccus, Vsurarios, vel his similia, Vel etiam iniuriose improperauerit alicui dicendo, Patrem, Matrem, Fratrem, Sororem, Filium, Neptem, Patruum, & Auunculum ipsius fuisse interfectum, vel contumeliose defunctum, aut alicui honestæ Mulieri dixerit Meretrix, seu Ruffiana, vel his similia, pęnam x. librarum incurrat, vel etiam grauiorem Iudicis arbitrio personarum, & verborum qualitate diligenter inspecta: Si quis autem dixerit alicui verba Iniuriosa leuiora, vt puta, Asinus, Guercius, Claudus, Mendax, & his similia, puniatus in libris quinque, & grauius etiam vsque ad libras decem, inspecta qualitate verborum, & personarum. Mitigetur tamen quocumque casu pœna eorum, qui prouocati, verba iniuriosa responderint, vel si modum non excesserint impuniti dimittantur: Declarantes etiam, quòd si quis vnico contextu plura verba iniuriosa protulerit contra aliquem, vnica pęna, & pro vnico verbo puniatur.

Excipimus autem à dictis pęnis proferentes dicta verba iniuriosa, vel Improperantes contra publicas Meretrices, Lenones, vel alias personas infames. Et de prædictis Iudex non ex Officio, sed ad partis querelam solum procedere valeat, Nisi talia verba essent prolata coram Iudice, siue in Consilio Generali, vel Speciali, vel in aliqua alia Adunantia, vel ad Bancum Iuris, siue etiam contra aliquam Vniuersitatem.

SVMMARIVM.

1 *Iniuria dicitur inferri quando in aliquem aliquid turpè improperatur.*
Et quando improperatur aliquod delictum, num. 2.
Et dicitur inferri per verba subdola, & indirecta, vt num. 3.
4 *Statutum si puniat iniuriantem per verba, si quis dixerit, non habet locum in iniuriante absentem.*
5 *Prouocatus non punitur, vel mitius si prouocantem iniuriauerit.*
6 *Pater, & maritus non possunt agere pro iniuria facta filio, & vxori.*
7 *Iniuria plures dicta vnico contextu vnica pęna puniuntur.*
8 *Iniuria dicta in Iudicio, in Ecclesia, in Consilio dicuntur grauiores.*
9 *Veritas conuicij an excuset a pęna iniuriarum remissiue.*

ANNOTATIO.

1 INiuria dicitur inferri quando in alterum aliquid turpe improperatur, vt tradunt *Bald. & Doctor. in l. 1. in prin. ff. de liber. & posthum. et in l. turpia. 57. ff. de legat. 1. et ex tex. in l. apud*

 labeo.

labeonem, 15. §. qui turpibus, ff. de iniur. Farinac. de variar. ac diuers. crimin. quæst. 105. numer. 10.
2 Et præcipuè quando alicui improperatur aliquod delictum in specie, vt intret pœna statuti contra iniuriantem, Baiar. ad Clar. in §. iniuria, num. 29. et 36. Farinac. in d. quæst. 105. num. 11. et
3 seq. Sicuti iniuriam dici inferri per verba sub sola, & indirecta, puta si dicatur Ego non sum latro, & similia; voluerunt Iacu. de Belui, Boer. et pract. Corrad. quos referendo sequitur Farinac. in dict. quæst. 105. num. 104.
4 Statutum supradictum puniens iniuriantem per verba Si quis dixerit alicui non habet locum in iniuria illata in absentem, vt not. Maria. Soci. in cap. 1. num. 2. & 3. de malidi. quem referendo sequitur Farinac. de variar. ac diuer. crim. dict.
5 quæst. 105. num. 84. Et prouocatum si iniuriantem iniuriauerit, vel non puniri, vel mitius puniri vti habetur in hoc statuto dixerunt Boer. cons. 4. num. 28. qui testatur de communi, & praticata opinione, prout facit Clar. in pract. §. fin. quæst. 60. num. 14. Decian. tract. crim. lib. 3. cap. 33. num. 6. & alii plures, quos refert Farinac. in d. quæst. 105. num. 307. vbi relatis contrarium tenentibus ipse distinguit, num. 309. videas ibi per eum.
6 Patrem vero agere posse pro iniuria facta filio, maritum pro iniuria illata vxori, & simil. tradunt Bonfin. de Vital. in tit. de iniur. num. 4. & Farinac. in d. quæst. 105. num. 160. & seq. & numer. 255. & seq.
7 Si tamen plures sint illatæ iniuriæ vnico contextu vna tantum pœna venit imponenda, vti habetur in hoc statuto, vt tradunt etiam Boer. in d. cons. 4. num. 6. & seq. Baiar. ad Clar. in §. iniuria, num. 8. & seq. & Farinac. de delict. & pæn. quæst. 22. num. 28. & seq. & in dict. quæst. 105. numer. 174. vbi alios dat concordantes quamplures.
Statutum autem nostrum cum magna ratione admittit, quod Iudex possit procedere per Inquisitionem contra iniuriam proferentes coram Iudice, in Consilio generali, vel speciali, ad bannum iuris, in aliqua adunantia, & in Ecclesia,
8 cum illæ illatæ in dictis locis dicantur iniuriæ grauiores, vt probant Ant. Gomez variar. resol. tom. 3. cap. 6. num. 4. Menoch. de arbitr. casu 263. num. 23. & alij plures quos refert, & sequitur Farinac. de variar. ac diuers. crimin. d. quæst. 105. numer. 192. & seq. cum quibus pertransit Ant. de Ball. tract. crimin. lib. 4. quæst. 6. num. 6. & numer. 15.
9 Veritas tamen conuicij an excuset iniuriantem a pœna latè tradit Farinac. de variar. ac diuers. crimin. d. quæst. 105. num. 219. & seq. & in cons. 30. cum cons. seq. lib. 1. & Bonfin. ad Bannum. general. cap. 26. num. 2. ipsos consulas, cum non omnia hic sint referenda.

DE ÆSTIMATIONE INIVRIARVM, ET INTERESSE. Offensorum. Rub. XLIV.

PRo quibuscumque Iniurijs, de quibus etiam Criminaliter processum fuerit ad condemnationem, possit Ciuiliter agi ad æstimationem Iniuriarum, & Iudices secundum qualitatem Iniuriæ, & Personarum eorum arbitrio taxare debeant: Idem erit in Sumptibus, & Expensis factis in curandis Vulneribus, & Interesse passo, & patiendo, de quibus, tam per ipsos Vulneratos, quam eorum Hæredes Ciuiliter agi possit contra Offensores, & Iudices sola Veritate inspecta super ijs celerrimè iudicare teneantur.

SVMMARIVM.

1 *Iniuriarum actio alia est ciuilis, quæ datur ad æstimationem iniuriæ, & alia est criminalis, quæ datur ad pœnam.*
2 *Vulneratus potest repetere a vulnerante expensas curationis, & interesse.*
Etiam sequuta pace inter eos, n. 3.
Fallit si vulnus sit illatum ad suam necessariam defensionem, n. 4.

ANNOTATIO.

1 INiuriarum actio alia est ciuilis, alia est criminalis, criminalis datur ad pœnam, & ciuilis ad æstimationem iniuriæ, vt declarant Ant. Gomez variar. resolut. tom. 3. cap. 6. n. 7. Clar. in pract. §. iniuria, num. 5. Peguer. decis. 13. num. 5. & Farinac. de variar. ac diuers. crimin. quæst. 105. numer. 26. vbi dat concordantes, & licet valdè controuersum sit inter Doctores, an si prius intentata sit actio criminalis ad pœnam, possit postea per iniuriatum agi actione ciuili ad æstimationem, vt videre est apud, Farinac. de var. ac diuer. crim. quæst. 105. num. 31. & seq. Statutum nostrum dirimendo dictam controuersiam æquius determinauit, licere iniuriato proponere actionem ciuilem ad æstimationem post propositum iudicium criminale, cui esse omninò standum suadet Theorica Bald. in l. gallus, 29. §. si eius, in sec. not. ff. de liber. & posth.
2 Vulneratus licet possit repetere a vulnerante sumptus, & expensas factas in curandis vulneribus, & interesse passum, vti habetur in hoc statuto, & tradunt etiam Farinac. de homic. quæst. 119. num. 115. Cabal. resol. crimin. casu 248. ferè per tot. cent. 3. Guazzin. defen. 34. cap. 4. numer. 1. & seq. plenè Paitell. expedit. 88. num. 1. & seq. & ibi

& ibi Adden. num. 34. & alij per me adducti *in Resol. crimin. in verbo Vulnus, Resol. 2. numer. 1. &*
3 *seq.* Etiam sequuta pace inter vulnerantem, & vulneratum, vt not. *Boss. Clar. Gomez Farinac. Vulpell. Guazzin. Gratian. Cancer. & Balth. Thom.* in loc. relatis per me *in Res. crimin. in verbo Pax, Resol. 23. per tot.* vbi habetur de hac materia. Id
4 tamen non habet locum quando vulnus fuit illatum ad suam necessariam defensionem, quia tunc vulnerans ad damna, & interessa reficiendum non teneri scripserunt *Farinac. de homic. d. quæst. 119. num. 12, & seq. Paitell. d. expedit. 88. num. 4. & ibi Adden. num. 37.* & dixi *Ego latè in Resolut. criminal. in verbo Occisio, resol. 2. num. 7. & seq.* vbi videas de materia.

DE FALSA MONETA, ET DE FABRICANTIBVS ALCHIMIAM. Rub. XLV.

FAbricantes colore Alchimiæ, vel aliàs occultè cudentes falsam Monetam, Auream, Argenteam, vel Æneam, nec non mandantes, vel quomodocumque auxilium præstantes; qui lucri participes fuerint, publicatis omnibus bonis, vltimo Supplicio puniantur: Si verò aliquis Monetas tondere, seu minuere ausus fuerit, publicè fustigetur per Ciuitatem: Quòd si quis scienter, & fraudolenter eas expenderit, vltra summam duorum florenorum, pœnam quinquaginta scutorum, vice qualibet incurrat, Si verò vltra summam vnius floreni scienter, vt supra expenderit, mitius etiam Iudicis arbitrio puniatur, & quocumque casu ignoranter recipienti in duplum condemnetur. Si quis autem vendiderit Aurum, vel Argentum Sofisticum, vel Alchimicum, pro verò, & legali, non declarando materiam illam esse Sofisticam, puniatur in quadruplum eius pretij, pro quo illud vendiderit, & damnum Emptori reficiat: Et Iudices tam ex Officio, quàm ad Querelam, & denunciam procedere possint, & debeant, & Accusatores quartam partem pœnæ lucrentur: Facientes verò Alchimiam, etiam, absque fraude, & præiudicio Tertij puniantur in pœnam centum librarum.

SVMMARIVM.

1 *In crimine falsæ monetæ debet constare de corpore delicti, itaut rei confessio non sufficiat.*
Et idem est si agatur contra tondentem monetam, n. 2.
Et pœna contra fabricantem monetam habet locum etiam si illa sit bonæ ligæ, & iusti ponderis, num. 3.
Expendens autem illam ignoranter, & sine dolo non punitur, n. 4.
Quæ ignorantia præsumitur, & scientia est probanda, n. 5.
Nisi tamen ignorantia sit crassa, n. 6.
Et pœna de qua supra habet locum etiam contra tingentes monetam, n. 7.
8 *Alchimia quid sit, & an liceat illã fabricare remissiuè.*

ANNOTATIO.

1 IN hoc crimine falsæ monetæ vt procedi possit contra illam cudentes debet constare euidenter de corpore delicti, quicquid sit quoad probationem illius delicti, itaut non sufficiat ipsa confessio rei, vt tradunt *Guazzin. defen. 4. cap. 9. num. 4. Vermigl. cons. 218. num. 1. et seq. & cons. 220. num. 1. & seq. Capic. Latr. decis. 179. num. 29. lib. 2.* & alii per me relati in *Resol. crimin. in verbo Moneta falsa, Resol. 1. num. 1.* Et
2 idem est quando agitur contra tondentes monetam, vt volunt *Decian. tract. crimin. lib. 7. cap. 36. num. 7. & Vermigl. d. cons. 218. numer. 6.* licet contrarium dixerit *d. cons. 220. num. 3.* Quomodo verò probetur corpus delicti in dicto crimine declaraui *ego in dict. Resolut. 1. numer. 2.* videas ibi.
3 Pęna vero contra fabricantes falsam monetam habet locum etiam si illa sit bonæ ligæ, & iusti ponderis, cum id facere spectet ad solum Principem, vt docent *Peguer. decis. 46. num. 7. et 8. Decian. tract. crim. lib. 7. cap. 23. num. 16. et 26. Baiar. ad Clar. §. falsum numer.* 309. & latè comprobat *Farinac. de crim. læsæ Maiest. quæst. 115. num. 18. & seq.* vbi testatur de magis communi opinione, & alij per me relati in d. verbo *Moneta Falsa Resol. 2. num. 5. et seq.* vbi habetur, quid si dict. moneta sit cussa sub nomine alterius Principis.
4 Quod autem expendens monetam falsam ignoranter, & sine dolo nulla pœna puniatur voluerunt *Baiard. ad Clar. in d. §. falsum, num. 329. Farinac. de crim. læsæ maiest. d. quæst. 115. numer. 153 et seq.* vbi testatur de communi opinione *Caball. resol. crim casu 199. num. 6. et seq. et num. 25. cent. 2.* vbi dat concordantes, & alij per me adducti in dicto verbo *Moneta falsa, Resol. 4.*

fol.4. n. 6. Quæ ignorantia in expendente præsumitur itaut scientia sit probanda per fiscum, vt docent *Grat. Decian. Batar. Viuian. Farinac. Hond. Caball et Massin.* per me relati in d. *Resolut.4. num.* 7. Nisi tamen ignorantia sit crassa, vt declara-
6 ui Ego *in d. verbo Moneta falsa, Resol. 3. num.* 10. *et d. Resol. 4. num. 8.* & nisi adessent coniecturæ scientiæ, vt aduertit *Felic. allegat. 61. numer. 9. et seq.*
7 Et pœna dicti statuti habet locum etiam in tingentem monetam, vt quia illa sit de ære, & tingatur de argento, vt adnotarunt *Decian. tract. crimin. lib. 7. cap. 23. num. 31.* plenè *Farinac. de crimin. læsæ Maiest. d. quæst. 115. num. 54. Cabal. resol. crimin. casu 191. num. 3.* vbi prædicta limitat in tingente monetam ex causa ludi ad fallendam meretricem, & similia, & alij per me adducti in d. verbo *Moneta falsa, Resol. 5. num. 6.*
8 Quid autem sit Alchimia, & an liceat illam fabricare tam in foro fori, quam in foro conscientiæ latè declarat doctissimus *P. Mart. Delrio disquis. magic. lib. 1. sect. 1.* vbi agit de illius nomine, & *d. lib. 1. quæst. 4. per tot.* ipsum consulas si placet.

DE FACIENTIBVS, SIVE PRODVCENTIBVS FALSA INSTRVMENTA, & Priuatas Scripturas. Rub. XLVI.

NOtarius, qui dolosè fecerit falsum Instrumentum, vel publicam Scripturam in radendo in locis suspectis, vel aliter veritatem perniciose immutando, vel ea falsificauerit, & qui fieri fecerit, siue scienter eo, vsus fuerit in Iudicio, Singuli perpetua Notati infamia puniantur in scutis tercentum, & vlterius Notario amputetur manus dextera, vel etiam iuxta qualitatem delicti in Exilium ad quinquennium mittatur, & qui fieri fecerit, vel in iudicio scienter vsus fuerit, In primis Causam amittat, & fustigetur per Ciuitatem, vel etiam iuxta qualitatem delicti in exilium mittatur, & quilibet eorum ad omnia damna Parti læsæ reficienda per Iudicem in Sententia condemnetur. Notarius verò postquam de Falso diffidatus, & damnatus fuerit, Tabellionatus Officio ipso iure priuatus censeatur, & Instrumentis deinde per eum factis, nulla fides adhibeatur. Quicumque verò priuatas Scripturas falsas fabricauerit, falsificauerit, aut fieri mandauerit, vel eas in Iudicio produxerit, siue eis quomodocumque vsus fuerit, pœnam ducentorum scutorum incurrat, & per triennium exilium mittatur, damnumque Parti læsæ resarcire cogatur.

SVMMARIVM.

1 *Falsum vt sit punibile requiruntur tria, dolus, quod sit nocibile, & veritatis immutatio.*
Maxime si dolus, & quod noceat requirantur a Statuto, n. 2. & 4
Illud tamen in dubio magis censetur commissum per ignorantiam, quam per dolum, num. 3.
5 *Falsitas non præsumitur, sed illa est probanda.*
Vtrum verò ad illam probandam sufficiant præsumptiones, & coniecturæ, n. 6.
Et vt illa excludatur, omnis alia præsumptio est capienda, n. 7.
Itaut in dubio iudicandum sit pro non falso, numer. 8.
9 *Notarius inquisitus de falso pendente processu potest Instrumenta conficere.*
Post condemnationem verò non potest illa conficere, n. 10.

ANNOTATIO.

1 FAlsi crimen vt sit punibile tria requiruntur, nempe dolus, quod noceat, & veritatis immutatio, vt tradunt *Farinac. cons. 114. nu. 12. & 36. lib. 2. Capic. Latr. decis. 172. n. 8. par. 2. Ant. de Ball. tract. crimin. lib. 3. casu 12.* vbi refert concordantes, *Barbos. de potest. Episcop. alleg. 51. n. 32. Felic. allegat. 15. num. 1. & 2.* & alij per me relati in *Resol. crimin. in verbo falsum, Resol. 2. in princip.*
2 Itaut stante statuto requirente dolum, vt facit statutum nostrum, falsitas commissa sine dolo nulla pœna puniatur, vt not. *Farinac. de falsit. & simul. quæst. 150. num. 285. Ciriac. controuers. 131. num. 16. Felic. allegat. 18. num. 35.* vbi contrarijs respondet, & dixi *Ego d. Resol. 2. num. 5. & alleg.*
3 *foren. 89. num. 30.* In dubio tamen censetur commissum falsum magis per ignorantiam, quam per dolum, vt tradunt *Becc. Menoch. Vulpell. Gabriel Mascar. Eugen. Honded. Farinac. Ciriac. Vermigliol. & Rota* per me relatis in dicto verbo *Fal-*
4 *sum, Resol. 1. num. 6.* & idem est si falsitas non sit nocibilis stante statuto id requirente, vt facit statutum nostrum, ibi *perniciosè*, vt docent *Vulpell. cons. 31. num. 1. & cons. 32. num. 5. & Rota in Senogallien. supplem. legiti 10. Iunij 1641. coram R. P. D. Merl.* & dixi *Ego allegat. forens. 89. numer. 38.*
5 Falsitas autem non præsumitur, sed illa est probanda, vt docent *Farinac. de falsit. & simul. quæst. 153. num. 192. & seq.* vbi dat concordantes, *Surd. cons. 132. num. 18. vol. 1. Hodier. controuers. Foren. cap. 18. num. 1. Rota decis. 42. num. 10. post sec. volum.*

lum. conf. Farinac. & alij *per me adducti allegat. Forens. 88. num. 1. & in Resolut. crimin. in verbo Fal-*
6 *sum, Resol. 5. num. 1.* Vtrum verò ad illam probandam requirantur plenè probationes, vel sufficiant coniecturæ, & præsumptiones dixi *Ego in d. Resol. 5. num. 3. & seq.* videas ibi si placet.
7 Falsitas verò vt excludatur omnis alia præsumptio, & coniectura est sumenda, vt tradunt *Farinac. de falsit. & simul. quæst. 153. num. 193.* vbi dat concordantes quamplures *Vermigl. conf. 236 num. 4. & conf. 244. num. 13. Hodier. controuers. foren. cap. 38. num. 20.* & alij plures per me adductis *allegat. foren. 88. num. 2. & allegat. 89. num. 25. & in d. verbo Falsum, Resol. 9. in princ.* ita vt
8 in dubio iudicandum sit pro non falso, *Honded. conf. 109. num. 57. lib. 1. Farin. de falsit. & simul. quæst. 153. num. 192. & seq. Ciriac. controuers. 131 num. 46.*
9 Quibus addo, quod Notarius inquisitus de falso pendente processu potest Instrumenta conficere, & illa sunt valida, etiam si postea condemnetur de falso, *Farinac. de falsit. & simul. quæst. 155. num. 64. & seq.* vbi dat concordantes, & d. conclusionem ampliat, & limitat, vt ibi per eum *Surd. conf. 6. num. 13. lib. 1. Gait. de credit. cap. 3 tit. 1. num. 774. & seq.* & ante eos *Clar. in pract. §. fin. quæst. 73. vers. Notarius condemnatus, &c.* & alij per me relati in d. verbo *Falsum, Resol. 10.*
10 *num. 1. & seq.* licet secus sit quò ad Instrumenta rogata post condemnationem de falso, quia illa non valent, vti habetur in hoc statuto, vt not. *Angel. Clar. Osasch. Mascar. Farinac. Gait. & Surd. per me relati in d. Resol. 10. numer. 6. & seq.* vbi probaui, quod tamen dictus Notarius condemnatus de falso non prohibetur publicare Instrumenta confecta per eum ante condemnationem de falso, vt ibi est videre *num. 10. & per tot.* vbi de materia.

DE TESTIBVS FALSVM DEPONENTIBVS. Rub. XLVII.

TEstis, qui in Causa Ciuili, vel Criminali falsum testimonium perhibuerit, perpetua notatus infamia, ad Triremes quinquennio mittatur, & eius bona, pro medietate à Fisco Serenissimi publicentur, & si Fœmina sit, fustigetur per Ciuitatem, & ad quinquennium exbanniatur: Qui verò scienter falsum Testem induxerit, Causam amittat, & eandem pœnam, quam Testis inductus incurrat, & nihilominus, tam ipse Testis, quàm scienter illum inducens, Parti ad omnia damna, & expensas in Sententia condemnentur: Sicut etiam, qui Testem subornauerit, siue instruxerit, vt falsum deponeret, eandem pœnam incurrere volumus: Si verò solum attentauerit, mitius Iudicis arbitrio plectatur.

SVMMARIVM.

1 *Testis, qui dubitatiuè deposuit non potest redargui, quod falsum dixerit.*
Etiam si deposuerit per verbum Credo, n. 2.
3 *Testis deponens falsum contra fiscum ad defensam rei punitur pœna extraordinaria.*
Et idem est si testis deponat falsum super interrogatorijs negando se pauperem, consanguineum, & simil. n. 4.
Et si testis deponat falsum sine iuramento, numer. 5.
Licet contrarium teneat Barbos. relatus, numer. 6.
Nequè testis falsus punitur pœna ordinaria, si illius depositio est nulla, n. 8.
7 *Testis non punitur de periurio negans id quod resultaret in eius infamiam, damnum, & simil.*
9 *Testes non dicuntur subornati ex eo, quod eis fuerint ostensi articuli.*

ANNOTATIO.

1 TEstis qui dubitatiuè deposuit in iudicio non potest redargui, quod falsum dixerit vt tradunt *Farinac. de test. quæst. 67. nu. 69. Guazzin. defen. 28. cap. 13. sub num. 5. Ciriac. controu. 407. num. 184. Caren. de Offic. S. Inquis. par. 3. tit. 6. num. 84. & 85.* & alij plures per me relati in *Resol. crimin. in verbo Falsum, Resol. 14. num. 1. & allegat. foren. 100. num. 1.* Etiam si dicti testis de-
2 ponat per verbum *Credo*, vt probant *Decian. tract. crimin. lib. 6. cap. 11. num. 26. Farinac. de testib. d. quæst. 67. nu. 69.* vbi dicit, vix credere posse dari casum in quo testis deponens de credulitate de falso conuinci posse per rationem ibi per eum adducta, & declaraui *Ego in d. Resol. 14. num. 2. & 3.*
3 Prout nequè testis deponens falsum contra fiscum ad defensam rei inquisiti puniri posse pœna ordinaria falsi iuris communis, vel statuti, sed tantum pœna extraordinaria Iudicis arbitrio tenuerunt *Farinac. de test. d. quæst. 67. num. 18. & seq. Caball. resol. crimin. casu 38. numer. 1. & seq. cent. 1. & casu 165. num. 23. & seq. cent. 2. Giurb. conf. 71. num. 4. Capic. Latro, decis. 172. num. 36. lib. 2.* & alij plures per me relati in dicto *verbo Falsum, Resol. 13. num. 1. & 2.*
4 Et idem est in teste, qui falsum deposuit super Interrogatorijs negando se consanguineum, pauperem, sollicitatorem, affinem, inimicum, & similia, qui pariter cum dict. falsitas non cadat super negocio principali, sed super accessorijs punitur tantum pœna extraordinaria propter teme-

temeritatem, & mendacium, non autem pœna ordinaria, vt docent *Magon. decis. Lucen.* 43. *num.* 24. *& seq.* vbi testatur de communi opinione, *Farinac. de test. quæst.* 67. *num.* 129. *& seq. Caball. resol. crimin. casu* 34. *num.* 5. *et* 6. *cent.* 1. *Caren. de Offic. S. Inquis. par.* 3. *tit.* 6. *num.* 70. & alij per me adducti in *Resol. crimin. in d. verbo Falsum*, *Resol.* 15. *num.* 1. *& seq.* vbi dixi, idem esse in teste deponente falsum super accessorijs, de quo videas ibi.

5 Addo prædictis quod nequè punitur pœna ordinaria falsi, sed extraordinaria tantum testis deponens falsum in iudicio sine iuramento, vt tradunt *Plot. Ludou. Gabr. Bertaz. Farinac. Baiard. Guazzin. Ant. de Ball. & Post.* qui testantur de magis communi, & communissima opinione in locis per me relatis in d. verbo *Falsum*, *Resolut.* 17. *num.* 3.

6 Quicquid contrarium tenuerit *Barbos. de potest. Episc. allegat.* 51. *num.* 26. & ab eo adducti.

7 Nequè pariter punitur de periurio testis, qui negat id quod resultaret in eius infamiam, vel vituperium, vel in illius damnum *Farinac. cons.* 60. *num.* 129. *& seq. lib.* 1. *Guazzin. defen* 20. *cap.* 3. *num.* 8. *Scacc. de iudic. lib.* 2. *cap.* 8. *num.* 886. *& seq.* vbi dicit, contrariam consuetudinem procedere quando crimen est notorium, vt ibi per eum.

8 Neque testis punitur de falso pœna ordinaria illud deponens, si illius depositio sit nulla, vt not. *Clar. in pract.* §. *falsum, vers. Item excusatur &c. Farinac. de test. quæst.* 67. *num.* 187. vbi hanc conclusionem dicit verissimam, & magis communiter receptam, & alij per me relati in *Resol. crim. in verbo Testes quo ad dicta, Res.* 3. *nu.* 1, *&* 6.

9 Nolo tamen omittere pro vlteriori declaratione dicti statuti, quod testes non præsumuntur subornati ex eo, quod articuli fuerint eis ostensi, cum non sit prohibitum testes instruere per modum reminiscentiæ, vt probant *Farinac. de test. quæst.* 67. *num.* 287. *Adden. ad Gregor. XV. decis.* 570. *num.* 9. *& Rota in Cesaraugust. distribut.* 17. *Nouembris* 1623. *coram Reuerendissimo Coccino Decano*, §. *stante hac in fine*.

DE POENA TESTIS SE ABSENTANTIS. Rub. XLVIII.

QVicumque Testis citatus, vel inductus ad probandum aliquod Maleficium, se studiosè absentauerit à Ciuitate Eugubij, vel si Districtualis sit, ab eius Districtu, si tale Maleficium aliter plenè probatum non fuerit, pœna quinquaginta librarum, & grauius Iudicis arbitrio puniri possit, & debeat.

SVMMARIVM.

1 *Testis recusans se examini subijcere punitur pœna extraordinaria.*

Fallit in teste, qui non tenetur examini se subijcere ratione reuerentiæ, n. 2.

Et quando adest periculum incurrendi inimicitiam cum viro potenti, n. 3.

Et quando alius testis detegeret turpitudinem propriam, n. 4.

ANNOTATIO.

1 TEstis licet recusando se examini subijcere puniatur pœna extraordinaria Iudicis arbitrio vti habetur in hoc statuto, & in terminis iuris communis tradunt *Farinac. de test. quæst.* 78. *num.* 134. *& seq. Guazzin. defen.* 14. *cap.* 8. *in fin. Cabal. resolut. criminal. casu* 55. *num.* 1. *& seq. cent.* 1. *Caluin. de æquit. lib.* 2. *cap.* 179. *numer.* 35. & dixi *Ego in Resolut. criminal. in verbo Testium Miscellanea, Resolut.* 1. *num.* 9.

2 Id tamen non habet locum in Testibus, qui non tenentur se examinare ratione reuerentiæ, vt puta gener contra socerum, Victricus contra priuignum, frater contra fratrem, filij contra parentes, & simil. vt not. *Scacc. de iudic. lib.* 2. *cap.* 10. *num.* 24. *& seq. & num.* 70. *& seq.* & dixi *Ego in d. Resolut.* 1. *num.* 10. vbi videre.

3 Nequè quando adest periculum ne testis deponendo contrahat inimicitiam cum aliquo viro potenti, quia tunc testis non cogitur ad se examinandum, vt tenent *Follen. Menoch. Farinac. & Scacc.* in locis per me relatis in d. *Resol.* 1. *in fin.*

4 Nec quando testis detegeret turpitudinem propriam, vt voluerunt *Dec. Osasch. & Canter.* quos refert, & sequitur *Zuffi. de legit. process. crimin. quæst.* 67. *num.* 4. & ante eum *Guazzin. defen.* 19. *cap.* 1. *num.* 18.

DE ARTIFICIBVS FALSVM COMMITTENTIBVS. Rub. XLIX.

NVllus Mercator, siue Artifex audeat suam Artem, siue exercitium falsificare, quòd si secus factum fuerit, & rem pro re fraudolenter vendiderit, siuè aliquid contra ordinem, & naturam Artis dolosè immiscuerit, puniatur in libris quinquaginta

ginta, & etiam maiori pœna, Iudicis arbitrio statuenda iuxta qualitatem delicti, pro qualibet vice, & re amissa, ad omne damnum, & interesse Emptoris condemnetur. Iudex verò tam ad accusationem, & denunciam cuiuslibet personæ, quàm etiam per Inquisitionem procedere valeat, & teneatur.

SVMMARIVM.

Propter remissionem non indiget summario.

ANNOTATIO.

AD materiam huius statuti imponente pœnam artificibus, qui audent eorum artem falsificare, & in mercibus aliquid fraudolenter immittere videas *Menoch. de arbitrar. casu* 382. *num.* 1. *in addit. Caball. Resol. crim. casu* 80. *num.* 1. *& seq. cent.* 1. *& Farinac. de falsit. & simul. quæst.* 150. *num.* 57. vbi agit de vendente annonam corruptam, de miscente cum cera segum, fabas, & similia, & de immittente calcem in vino, arenam in blado, & de vendente vnam rem pro alia, & de Aromatarijs corrupta, & falsa aromata vendentibus, & quibus pœnis prædicti veniant puniendi, & an intret contra eos pena falsi, ipsos consulas.

DE MVTATIONE NOMINIS. Rub. L.

SI quis dolosè sibi Nomen mutauerit, ita quò alterum fraudolenter aliquo modo circumuenerit, vel aliquid machinatus fuerit in graue præiudicium, alterius condemnetur in libris ducentum, siue alia maiori pœna, etiam corporali arbitrio Iudicis, & damnum Parti læsæ resarciat.

SVMMARIVM.

1 *Mutans sibi nomen non punitur si fiat sine dolo, & praiudicio alterius.*

Cum liceat sibi nomen mutare in pluribus casibus, vt num. 2.

Et pracipuè licet sibi mutare nomen turpe, num. 3.

ANNOTATIO.

1 PÆna imposita a statuto, de quo supra contra mutantem sibi nomen habet locum quando d. mutatio nominis fit cum fraude, & in præiudicium alterius, vt habetur in d. statuto, secus tamen est si illa fiat sine dolo, vel sine alicuius præiudicio, vt est tex. in *l.* 1. *& ibi not. glo. & Doctores communiter C. de mutat. nom.* & tradunt *Bossi. in pract. crimin. in tit. de mutat. nom. in prin. Menoch. de arbitr. casu* 318. *num.* 19. *&* 26 *Caball. Resol. crim. casu* 176. *num.* 11. *cent.* 2. *Farinac. de simulat. & falsitat. quæst.* 150. *numer.* 144. *& Bonfin. ad Bannim. gener. cap.* 13. *in princ.*

2 Cum liceat in pluribus casibus nomen sibi mutare absque incursu pęnæ, & præcipuè pro defensione personæ, amicorum, & rerum suarum, item aduersus hostes, vel latrones in itine-

3 rando, item mutando sibi nomen turpe, & assumendo nomen pulcrum, & similia, vt declarant *Baiard. ad Clar. in* §. *falsum num.* 195. *Caball. dict. casu* 176. *num.* 10. *& sequen. Farinac. de falsitat. & simulat. d. quæst.* 150. *num.* 145. *& Bonfin. in d. cap.* 13. *num.* 1. Et quem posse sibi mutare nomen de Guelpho in Gebellinum dixit *Declan. tract. crim. lib.* 7. *cap.* 7. *num.* 11.

DE INSIDIATORIBVS VIARVM. Rub. LI.

INsidiatores Viarum pro primo Latrocinio, si valorem decem librarum excedat, & cum notabili violentia, ac aliquali Personarum offensione factum sit, in loco latrocinij Furcis suspendatur, ita vt moriatur. Si verò res rapta sit citra valorem decem librarum, licet cum aliquali violentia, fustigati per Ciuitatem ad Triremes per decennium transmittantur. Illi verò qui bis huiusmodi rapinas fecisse inuenti sunt, vltimo Furcarum supplicio damnentur.

SVMMARIVM.

1 *Latro publicus dicitur qui palam, & publicè furatur.*

Requiritur tamen frequentia deprædandi cum armis, num. 2.

Et insidiatores viarum dicuntur qui in via publica, non autem priuata deprædantur, n. 3.

Et d. statutum puniens pœna vitæ insidiatores viarum pro latrocinio excedente libras decem declaratur, num. 4.

ANNOTATIO.

1 Latro publicus licet dicatur qui palam, & publicè furatur, vt sunt piratæ, & qui publicè stant in stratis ad effectum furandi, vt not. *Decian. tract. crimin. lib. 2. cap. 28. num. 2. Farinac. de immunit. Eccles. num. 149.* qui dat concordantes quamplures, *& Ant. de Ball. tract. crim. lib. 3. cap. 9. in prin.* licet locus impressoris vitio sit corruptus. Vt
2 autem dicatur talis de iure communi requiritur frequentia deprædandi cum armis, quæ non verificatur in vnica, vel bina deprædatione, vt declarant *Decian. d. cap. 28. num. 2. Farinac. de immun. Eccles. d. num. 154. & num. 164. P. Dian. in sum. in verbo Immunitas Ecclesiastica quo ad delicta num. 31.* & alij per me relati in *Resolut. crim. in verbo Furtum Resol. 14. num. 3. & 4.* vbi probaui, idem esse in grassatoribus viarum, vt ibi est videre.

Quod quidem statutum puniens pœna vltimi supplicij insidiatores viarum si furtum per eos com-
3 missum excedat valorem decem librarum intelligendum videtur de eo insidiatore, qui semel, vel bis in via publica, & frequentata homines aggrediendo furatus est, non autem in eo, qui id commisit in via priuata, quem non dici latronem publicum, cum non tam atrox videatur delictum si vias non frequentatas obsederit, vt declarant *Decian. tract. crimin. lib. 6. cap. 28. num. 2. Farinac. de immun. eccles. num. 151. & numer. 165. & Giurb. cons. 90. num. 17.* benè comprobans.

4 Adnotandum etiam est, quod dispositio huius statuti punientis pœna vitæ insidiatores viarum pro latrocinio excedente valorem decem librarum habet locum etiam in latrocinio commisso a pluribus excedente decem libras, etiam si pars vniuscuiusque contingens non excedat d. decem libras, vt not. *Io. Ant. Niger. in cap. 10. Incip. Ad hoc num. 60. sub rubr. de furt. Baiar. ad Clar. in §. furtum num. 38.* quos refert, & sequitur *Caluin. de æquit. lib. 2. cap. 180. num. 41. & seq.*

DE INCENDIARIIS. Rub. LII.

SI quis dolosè Ignem immiserit in aliqua Domo, in qua habitetur, tam in Ciuitate Eugubij, quàm eius Districtu, ita quòd ex eo Domus incensa fuerit, in totum, vel in partem, Furcis suspendatur, ita quod moriatur: Et si Is non venerit in fortiam Curiæ, bonis omnibus publicatis, ad prædictam pœnam perpetuò exbanniatur: Si quis verò Ignem immiserit in aliqua Domo extra Ciuitatem, in qua non habitetur, sed Animalia in ea existerent, Videlicet, Boues, Equi, Asini, Pecudes, & similia, Vel etiam si in segetibus frumenti, siue Aceruis, aut Metis, Manus ei dextera amputetur, siue ad Triremes ad quinquennium mittatur: Et si in fortiam Curiæ non venerit, bonis pro Medietate publicatis, ad dictam pœnam condemnetur. Si verò in dicta Domo Animalia non retineantur, vel incendium fecerit in alijs segetibus, quàm Grani, siue etiam in eorum Aceruis, vel Lini, Fabarum, & aliorum Leguminum, aut in Palearijs, Fœni, & cuiuscumque Straminis, vel Catastis Lignorum, fustibus publicè cedatur per Ciuitatem, & in exilium per quinquennium mittatur, & si capi non potuerit, bonis pro Quarta parte publicatis, in dictam pœnam condemnetur, dummodo ex tali incendio non fuerit sequutum aliud incendium, quo casu pœna maioris incendij imponatur; Et prædicta locum habeant, quando Incendium fuerit sequutum in totum, vel in partem. Pro sola verò immissione, seu appositione Ignis causa Incendij ad Domum habitationis alicuius, vel etiam in alijs rebus supra nominatis, facti, & personarum qualitate attenta Iudicis arbitrio, mitius puniatur: Quibus pœnis condemnetur, etiam mandans Incendium fieri, siue etiam præstans auxilium, aut consilium in omnibus casibus; singula singulis congruè referendo: Et semper vltra pœnas prædictas summariè emendetur damnum in duplum patienti principaliter, vel secundario, & occasionaliter, seu quomodocumque id patiatur. Si quis verò non dolo; sed ex aliqua

aliqua culpa lata, vel leui Incendium fecerit in prædictis, tunc vltra emendationem damni pro modo culpæ, & negligentiæ, mitiùs condemnetur arbitrio D. Potestatis inspecta, qualitate facti, & personarum: Si verò casu fortuito prædicta euenerint, pœnam nullo modo imponi Volumus, Sed ad dimidium damni damnum Passo teneri, & condemnari Mandamus.

SVMMARIVM.

1 *Incendium dicitur crimen grauissimum,*
Itaut incendiarius vltra pœnas teneatur etiam ad damna, & intereße, n. 2.
Vt autem puniatur requiritur dolus probatus saltem ex coniecturis, n. 3.
Et incendium vti difficilis probationis probatur ex coniecturis, n. 4.
Coniecturæ verò remittuntur arbitrio Iudicis, n. 5.
Commissum tamen sine dolo, sed solum culpa mitius punitur, n. 6.
7 *Pater quando pro incendio teneatur pro filio, dominus pro famulo, & simil.*
8 *Statutum imponens pœnam vitæ pro incendio non habet locum pro parua incendio.*

ANNOTATIO.

1 INcendij crimen grauissimum esse, cum in eo Incendiarius nihil vtilitatis, & voluptatis consequatur exclamant *Iodoc in pract. crim. cap. 103. num. 1. & Farinac. de variar. ac diuer. crim. quæst. 110.*
2 *num. 2.* Et ideo vltra graues pœnas a legibus, & statutis contra incendiarios inflictas ipsæ teneatur ad omnia damna, & interesse per incendium illata, vt not. *Farinac. de variar. ac diuers. crimin. quæst. 110. num. 9. & seq. Rota apud Gregor. XV. decis. 528. num. 14. & est tex. in cap. si quis domum, de iniur. & damn. dator.* Vt autem contra incen-
3 diarium intret pœna ordinaria statuti, vel iuris communis requiritur dolus, qui regulariter non præsumitur, nisi probetur saltem ex inditijs, & coniecturis, vt puta ex qualitate facti, temporis, & personarum, vt docent *Afflict. in Constit. Regn. Qui dolosè ante, num. 1. & num. 6.* quem refert, & sequitur *Farinac. in d. quæst. 110. num. 6.* qui *num. 41. & seq.* recenset omnes ferè modos, ex quibus incendium dicitur commissum ex culpa alterius, & præcipuè inhabitantium, & *Rota apud Gregor. XV. d. decis. 528. ferè per tot.*
4 Incendium reputatur delictum difficilis probationis, & ideò illius culpa probatur coniecturis, & præsumptionibus, vt not. *Rimin. Iun cons. 173 num. 35. Gabr. cons. 150. numer. 6. & seq. lib. 1. Franc. Marc. decis. 521. num. 3. par. 2.* plenè *Farinac. de variar. ac diuers. crimin. quæst. 110. num. 73 & seq.* vbi ampliat prædicta habere locum etiam ad effectum puniendi criminaliter, vt ibi per
5 eum, *num. 75.* Quæ quidem coniecturæ remittuntur prudentis Iudicis arbitrio, *Menoch. de arbitrar. casu 390. num. 16. Farinac. in d. quæst. 110 num. 76. & seq. & Rot. apud Gregor. XV. decis. 528 ferè per tot.* qui coniecturas recensent, quas videas ibi per eos.
6 Quod verò incendium factum non dolo, sed lata, vel leui culpa mitius puniatur vti est dispositum in hoc statuto scribit etiam *Farinac. de variar. ac diuers. crimin. d. quæst. 110. num. 16. & seq.*
7 Et quando pater teneatur pro filio, vxor pro marito, dominus pro famulo, & simil. pro incendio commisso per filium, per vxorem, & per famulum late tradit idem *Farinac. in d. quæst. 110 num. 111. & plurib. seq. & Antonel. de loco legal. lib. 3. cap. 20. num. 1. & seq.* quæ hic esset nimis longum referre.
8 Addo prædictis quod dictum statutum imponens pœnam vltimi supplicij pro incendio non habet locum in paruo incendio, vt si quis incenderit vnam capannam, vel vnam paruam domum, quia tunc non intrare pœnam mortis voluerunt *Adden. ad Ang. de malef. in verbo Incendiario, num. 7. & 8.* testantes de veriori opinione, *Clar. in pract. §. fin. quæst. 68. num. 21.* vbi de comburante tugurium cum quibus pertransit *Farin. in d. quæst. 110. num. 158. & seq.*

DE FVRIBVS, ET EORVM RECEPTATORIBVS. Rub. LIII.

PRætor pro primo Furto, non excedente Valorem decem librarum, pœnam L. librarum imponat, Si verò dictum valorem excedat, Delinquens, vltra dictam pœnam, fustigetur per Plateam, in die quo fit Mercatum, & si minor sit XIIII. annis ponatur ad Berlinam. Pro secundo verò furto, Delinquens omnino fustigetur per Ciuitatem, vel si Exterus sit, bulletur in fronte, & vtroque casu exbanniatur à Ciuitate, & Territorio, pœna Iudicis arbitrio statuenda. Pro tertio verò furto Furcis suspendatur, ita vt moriatur, si tamen is decimumnonum annum excedat, aliàs fustigatus, bulletur, exbanniatur, siue etiam ad Triremes ad quinquennium mittatur, Delicti, & Personæ qualitate diligenter perpensa. & in omnem casum indu-

in duplum parti damnum resarcire teneatur, & ad id in Sententia ferenda Condemnetur. Quòd si quis Rem Sacram furari ausus sit, etiam prima vice grauius Iudicis arbitrio puniri possit.

Declarantes etiam, quòd si quis in Ciuitate caperet furem in Domo, teneatur illum præsentare Iudicis infra quatuor Horas, ad pœnam viginti quinque librarum, si verò extra Ciuitatem spacio vnius diei denunciasse seu præsentasse teneatur. Quòd si percusserit furtum facientem de nocte in Domo sua, vel ex ea insequutus fuerit, nullam pęnam incurrat, & intelligatur hoc casu Fur, qui fuerit inuentus occultè noctis tempore in aliqua Domo, vel Loco, qui sic inuentus condemnari possit vt Fur. Qui verò scienter receptauerit dictos Latrones, seu Fures, & qui dederit ipsis auxilium, consilium, & fauorem, siue res furatas scienter receptauerit, prædictis pœnis, singula singulis congruè referendo, subiaceat, & condemnetur.

Addentes etiam, quòd si aliquod furtum fuerit commissum inter Patrem, Matrem, & Filium, Auum, Auiam, vel Nepotem, Fratres Carnales, vel Consobrinos, quòd non excederet valorem decem librarum, per Iudicem procedi non possit, nisi per viam accusationis, vel querelæ dictarum Personarum: In cœteris verò Iudex ex Officio inquirere possit. Insidiatores autem viarum grauius plectendi sunt, vt supra suo loco diximus.

SVMMARIVM.

1 *Fures puniuntur pœna statutorum loci.*

2 *Fur vt possit inquiri debet constare de corpore delicti.*

Quod cum furtum sit difficilis probationis probatur per coniecturas, n. 3.

Nisi agatur de furto, in quo remanent vestigia, n. 4.

Coniecturæ autem recensentur, n. 5.

6 *Furtum grauius punitur si sit commissum cum scalis.*

Et si sit commissum cum fractura, numero 7.

Vel si sit commissum de nocte, n. 8.

9 *Fures quò ad interesse partis tenentur in sollidum.*

10 *Furtum non dicitur committere qui rem aufert de voluntate Domini.*

Neque qui accipit alienum putans, dominum esse permissurum, n. 11.

Neque qui accipit rem suam dum non potest illam aliter recuperare, n. 12.

13 *Furtum domesticum quomodo sit puniendum remissiuè.*

14 *Furem receptans, vel rem furatam punitur eadem pœna, qua punitur idem fur.*

ANNOTATIO.

1 QVo ad pœnam furti imponendam furi esse attendenda statuta loci, scripserunt *Bart. Bald. Fulgos. Salic. Sicar. & Cepoll. in auth. sed nouo iure, C. de seruit. fugit. Farin. de furt. quæst. 167. num. 40.* & alij per me relati *in Resolut. criminal. in verbo furtum, Resol. 7. num. 8.*

2 Vt autem possit inquiri de furto debet prius constare de corpore delicti, *Guazzin defens. 4. cap. 7. in princ. Vermigl. cons. 81. num. 5. Anto. de Bal. tract. criminal. lib. 2. quæst. 9. num. 13.* & dixi
Ego in d. verbo furtum, Resol. 1. num. 1. Cum ta-
3 men furtum dicatur difficilis probationis delictum, ideo illius corpus probatur per præsumptiones, & coniecturas, *Farinac. de furt. quæst. 176. num. 1. Guazzin. defen. 4. cap. 7. num. 2. Vermigliol. cons. 271. num. 8. & seq. & cons. 281. num. 3. Ciriac. controuers. 238. nu. 11.* Nisi tamen aga-
4 tur de furto, de quo remanent vestigia, vt quia illud fuerit commissum cum fractura ostii, fenestræ, capsæ, & simil. quia de dicta fractura debet constare per ocularem inspectionem, vt declarant *Guazzin. defen. 4. cap. 7. num. 1. Farinac. de Inquis. quæst. 2. sub num. 14. & Ambros. in process. inform. lib. 1. cap. 1. num. 4. & 28.* Coniecturæ
5 autem per quas probatur corpus delicti in furto sunt quærela pactis, qui sit vir bonæ conditionis, & famæ, conquestiones Domini factæ incontinenti, fractio ostij domos, vel Cameræ, vbi aderant bona furata, fuga famuli, publica vox, & fama, de quibus habetur per *Farinacc. Honded. Guazzin. Ciriac. & Vermigliol.* per me relatos in *Resolut. criminal. in d. verbo furtum, Resol. 1. in fin.*

6 Furti tamen crimen grauius venit puniendum si fuerit commissum cum scalis, vt not. *Peguer. decis. 26. per tot. Farinac. de furt. quæst. 165. num. 21. & Vermigliol. cons. 269. in princ.* prout etiam
7 furtum commissum cum fractura *Anton. Gomez variar. resolut. tom. 3. cap. 5. num. 12. Farinac. de furt. d. quæst. 165. num. 23. & quæst. 167. num. 27.*
8 *& Vermigliol. cons. 269. in princ.* Et furtum commissum de nocte grauius punitur quam commissum de die, vt voluerunt *Boer. Petr. Gregor. Farinac. Menoch. Rip.* & alii per me adducti *in Resolut. criminal. in dicto verbo Furtum, Resolut. 2. num. 3.*

9 Quo

9 Quò verò ad interesse partis reficiendum per furem, de quo in hoc statuto fures tenentur in sollidum, itaut vno ex eis soluente reliqui liberentur ab emenda damni, cum creditoris non intersit a quo damnum ei reficiatur *Thesaur. decis.254.per tot.* vbi declarat quando id habeat locum *Caball. resolut. crimin casu* 198. *num.* 4. *& & seq. cent.* 2. *Guazzin. defen.* 33. *cap.* 23. *num.*3. & alii per me relati in *Resolut. criminal. in verbo furtum, Resol.* 3. *num.* 4. *& seq.* vbi hoc declaraui & præcipuè quod soluens potest ab alijs repetere pro rata, vt ibi.

10 Furtum autem non dicitur committere qui rem aufert de voluntate Domini rei subtractæ, nec intrat pœna furti, *Clar. in §. furtum, num.*22. *Farinac. de furt. quæst.* 174. *num.* 137. *Ciriac. con-*

11 *trouers.* 231. *num.*42. Neque qui alienum accipit credendo, Dominum esse permissurum, vt not. *Farinac. de furt. d. quæst.*174. *num.* 141. *Giurb. decis.* 68. *num.* 13. *in fin. Vermigliol. conf.* 358. *num.* 5 & alii per me relati in d. verbo *Furtum, Resol.* 5. *num.* 3. 4. *& seq.* vbi recensentur requisita, vt dict.

12 conclusioni sit locus, Prout neque intrat pœna furti contra surripientem rem suam apud alium existentem, quando aliter non potest illam recuperare, vt tradunt *Ludou. Becc. Decian. Farinac. Costa, & Vermigliol.* per me relati in d. verbo *Furtum, resol.* 10. *in fin.*

13 Quomodo verò puniendum sit furtum domesticum commissum tam per filium in re patris, quam per alios puta per vxorem, seruum, consanguineum, & similes, de quo in hoc statuto tradunt *Farinac. de furt. quæst.* 174. *num.* 95. *& seq. Caball. resolut. criminal. casu* 204. *per tot. cent.* 3. *Vermigliol. conf.* 261. *per tot. & conf.* 466. *pariter per tot.* & dixi *Ego in d. verbo furtum, Resol.* 9. *per tot.*

14 Addo prædictis quod receptans furem, vel rem furatam scienter tenetur eadem pœna, qua tenetur idem met fur, vt habetur in hoc statuto, vt not *Farinac. de furt. quæst.* 168. *num.* 56. *& seq.* vbi hoc declarat, & quando quis dicatur furi opem præstare exponit in d. *quæst.* 168. *num.* 44. ipsum consulas.

DE CONDEMNATIS CAPITALITER PVBLICANDIS. Rub. LIV.

IVdices termino quinque dierum post Condemnationem capitaliter factam de aliquo Contumace, teneantur talem Condemnatum videlicet, Nomen, & Cognomen statim annotari facere per Notarium Maleficiorum in Tabella, seu Libro, in eius Camera palàm detinendo, adhoc, vt nullus deinde illum sic Diffidatum, & Condemnatum alloqui, & recipere valeat, ad pœnam in Statuto contentam, vtquè ad eorum capturam, & offensionem impunè procedi possit.

DE CONDEMNATIS NON RECIPIENDIS. Rub. LV.

SI quis Condemnatum capitaliter ad mortem in domo studiosè receptauerit, siue retinuerit, aut quomodocumque ei consilium, auxilium, & fauorem præbuerit, vel etiam si extra domum cibum, & potum sponte subministrauerit. In primis carceretur ad veritatem Actorum indagandam, & vlterius pœna corporali Iudicis arbitrio inspecta qualitate facti plecti possit, & debeat etiam vsque ad mortem; Quòd si per vim, aut metu coactus receptauerit, vel transeunti Victualia dederit, teneatur quamprimùm ei licuerit, nulla mora interposita id Curiæ notificare, Iudicemquè de singulis informare, alioquin pœnam centum Scutorum incurrisse intelligatur: Patri tamen, Matri, & Fratribus carnalibus receptatoribus in aliquo à Iudice in prædictis casibus indulgendum est. Vxor verò Maritum receptans, vel ei cibum, & potum subministrans nullatenus puniri possit. Et de prædictis quilibet possit accusare, & Quartam partem pœnæ lucretur.

S V M M A R I V M.

1 *Statutum prohibens allocutionem, & conuersationem cum bannitis non habet locum quando illa non est dolosa.*

*Qui dolus in d. casu non præsumitur, n.*2.

Neque habet locum quando banniti sunt tolerati, num, 3.

*Itaut sufficiat publica illorum conuersatio, numer.*4.

Prout

Prout neque habet locum nisi probata scientia banni, num.5.

Nisi tamen bannum in loco receptationis esset publicatum, n.6.

Dumodo fuerit publicatum in loco receptationis, & conuersationis, n.7.

Neque d. statutum habet locum in receptante bannitum per metum, n.8.

Vtrum autem ad d. effectum pœnæ incurrēdæ sufficiat vnica conuersatio, vel requirantur plures, nu.9.

Neque d. statutum habet locum in præstante auxilium banniti per viam iudiciariam, vt in Aduocato, num.10.

ANNOTATIO.

1 STatutum supradictum, & bannimenta prohibentia allocutionem, conuersationem, & receptationem bannitorum habent locum quando allocutio, conuersatio, & receptatio est dolosa, & fit in damnum fisci, vel Reipublicæ dando eis auxilium, vel fauorem ad effectum illos euadendi a Curia, illos occultando, arma subministrando, secus autem in associante se simpliciter cum eis in itinere, loquendo cum eis de negocijs fisco non præiudicialibus, quia tunc d. pœna statuti, & bannimentorum non habet locum, vt tradunt *Baiar, ad Clar. §. fin. quæst, 82. num.40. Farinac. de consul. & mand. quæst. 133. num. 57. & seq. Guazzin. desen. 29. cap. 2. numer.23. Ciriac. controuers, 345. num. 55. & seq. Antonell. de loco legal. lib. 3. cap. 21. num. 2. & seq.* & alii plures per me relati in *Resolut. criminal. in verbo Bannitus, Resol. 1. num. 1. & allegat. foren 96. in fin,* vbi dixi, ita obtinuisse in Auditorio legationis Vrbini, & alibi. Do-
2 lus verò in d. casu non præsumitur, sed est probandus per fiscum, vt voluerunt *Gabr. Rimin. Iun. Turret. Masc. Ciriac. Giurb.* & alii per me adducti *d. Resol. 1. num. 6.*

3 Prout neque pœna d. statuti, & bannimentorum prohibentium receptationem, allocutionem, & conuersationem cum bannitis habet locum quando banniti sunt tollerati, itaut communi æstimatione non habeantur pro bannitis, sed potius pro aggratiatis, vt tradunt *Surd. cons. 170. num. 24. lib. 2. Baiar. ad Clar. §. fin. quæst. 90. num. 50. Farinac. de consult. & mand. quæst. 133. num, 48, Vermigl. cons. 394. num. 11.* & alij plures per me relati *Resol. crim. in verbo Bannitus Resol. 2.*
4 *num. 1.* Itaut ad euadendam pœnam sufficiat publicam conuersationem banniti absquè scientia Principis, vel Officialis, cum quælibet causa excuset a pœna, vt docent *Bertaz. Rimi. Iuni. Bursat. Farin. Vermigl.* & alij per me relati in *d. Res. 2. n.2.*

5 Addo prædictis, quod pœnæ prædictæ contra receptantes, & conuersantes cum bannitis non habent locum, nisi probata scientia, in receptante, & conuersante cum eis, illos esse bannitos, vt docent *Baiar. ad Clar. §. fin. quæst. 90. num. 36. & seq.* plenè *Farinac. de consult. & mand. quæst. 133. num. 103. & num. 113. Caball. resolut. crim. casu 287. num. 4. & num. 21, cent. 3. Caluin. de æquit. lib. 1. cap. 41. num. 30.* & alij per me adducti in d. verbo *Bannitus Resol. 3. num. 1. & numer. 9.* vbi dixi, ignorantiam in d. casu præsumi, & scientiam esse probandam, *Antonell. dict.*
6 *cap. 21. quæst. 2. num. 17.* Nisi tamen in loco receptationis, vel conuersationis cum bannitis bannum fuerit publicatum, quia tunc de eo non valet allegari ignorantia, vt tradunt *Bossi. Adden. ad Bertaz. Mascar. Baiard. Farinac. Costa, Caball.* & alij per me relati in *d. Resolut. 3. num. 6.*
7 Dumodo bannum fuerit publicatum in loco receptationis, & conuersationis, cum non sufficiat illud fuisse publicatum in Ciuitate, quod non inducit scientiam in Castris, & Villis, vt not. *Farinac. de consult. & mand. quæst. 133. num. 116. & num. 127. Euge. cons. 87. per tot. lib. 2. Vermigl. cons. 434. num. 21.* & dixi ego *alleg. foren. 96. num. 16. & in d. verbo Bannitus d. Resol. 3. num. 8. & 9.* vbi recensui alios casus, in quibus præsumitur in receptante, & conuersante cum bannitis scientia banni, quæ hic non sunt inutiliter replicanda.
8 Sicuti etiam non habent locum pœnæ, de quibus supra in receptante bannitum per metum, vt habetur etiam in hoc statuto, vt docent *Deci. tract. crim. lib. 5. cap. 51 num. 71. Farinac. de consult. & mand. quæst. 133. num. 36. Caball. resolut. crim. casu 287. num. 11. et seq. et num. 79, cent. 3. Giurb. cons. 28, num. 17,* & declaraui ego *in d. verbo Bannitus Resol. 7. num. 1. et seq.* vbi probaui, metum in d. casu præsumi, & quod debeat esse talis, qui cadat in constantem virum, vt ibi est videre.
9 Vt autem intret pœna d. statuti an sufficiat vnica receptatio, vel conuersatio, vel requirantur plures vide *Farinac. de consult. et mandat. quæst. 133. num. 21. et seq.* vbi dicit sufficere vnicam receptationem vigore *Bullæ Sixti V. Antonell. de loco legal, lib. 3. cap. 21, num, 2.*
10 Addo vlterius, quod pœnæ supradictæ non habent locum in auxilio præstito bannito per viam iudiciariam puta aduocando, & procurando pro illius remissione, & gratia a Principe impetranda, quia prædicta dicuntur licita, & non punibilia, vt probant *Odd. cons. 27. num. 1. et seq. Guazzin, ad defen, in præfat, num. 21, Farin. de consult. et mand. d. quæst. 133. num. 73. Iac. Benl. de priuil, Doct. priu. 46. per tot.* nec non *Antonell. de loco legal. lib. 3. cap. 21. in fin.*

DE CONDEMNATIS CAPITALITER IMPVNE OFFENDENDIS. Rubrica LVI.

DIffidati, siue exbanniti capitaliter ad Mortem ex delicto; pro quo de Iure Communi, siue Municipali pœna mortis imponenda sit, possint à quocumque impune offendi, & occidi: Et Iudices habita fide, de banno nullatenus proce-

procedere possint contra offensores, siue occisores, Sed eos de carcere eximere, & ab omni molestia liberare teneantur: Qui verò fuerint Condemnati citra poenam mortis, nec etiam leuiter offendi possint, sed illos Offendentes pœna ordinaria à Statutis imposita plectantur.

SVMMARIVM.

1 *Statutum quod banniti possint impunè occidi est validum.*

Habet tamen tantum locum in bannito ex veris probationibus, num. 2.

Contrarium tenent alij plures, n. 3.

Non habet locum d. statutum in bannito tolerato, num. 4.

Quicquid aliqui contrarium teneant, n. 5.

Quando verò bannitus dicatur toleratus, numer. 6.

Et occidens bannitum non dicitur frangere pacem, num. 7.

Et bannitus potest occidi proditorie, per insidias, et cum veneno, n. 8.

ANNOTATIO.

1 STatutum supradictum, quod banniti capitaliter possint impunè occidi vti fundatum ex iusta causa ad publicam scilicet vtilitatem vt homines metu pœnæ territi a delinquendo se abstineant scientes se postea occidi posse quod sit vallidum, & seruandum etiam in foro conscientiæ post *Graff. cons. 7. num. 6. & Viui. com. opin. 770. num. 3.* per eum adductos firmat *P. Graffett. de nece prodit. §. 12. num. 14.* & latè comprobat *Farinac. de var. ac diuer. quæst. quæst. 103. num. 1. & seq.*

2 Statutum de quo supra permittens occidi bannitum habet locum in bannito ex veris probationibus, non autem in bannito ex contumacia, nisi dicatur expresśè, vt tradunt *Rolan. cons. 45. num. 66. lib. 1. Scacc. de indi. lib. 1. cap. 93. sub num. 1. & cap. 197. sub num. 126.* vbi testatur de communi opinione, *Giurb. cons. 3. num. 15. & cons. 27. num. 12. & sequen. & Altograd. cons. 98. num. 8. lib. 1.*

3 Contrarium tamen tenent *Cartar. de execut. sent. capt. bann. cap. 1. num. 37. & seq.* qui testatur de vera, & communi opinione, & *Farinac. de var. ac diuers. quæst. quæst. 103. num. 197.* vbi dicit, quod contraria opinio in practica non recipitur, & plures dat concordantes, cum quibus concordat etiam *Constit. Marcb. lib. 4. cap. 30.* & dixi *ego in Resol. crim. in verbo Bannitus Resol. 4. num. 2.*

4 Nequè habet locum dispositio d. statuti in bannito tolerato in Ciuitate, quem non posse impunè offendi, cum habeatur pro non bannito, voluerunt *Farinac. in d. quæst. 103. num. 298.* vbi testatur de magis communi Doctorum opinione. *Choel. ad Bull. bono. regim. cap. 31. num. 53. &*

5 *P. Graffet. de nece prodit. §. 12. num. 16.* Quicquid male tenuerint contrarium *Decian. Ruin. & alij*

6 relati per me in *d. Resol. 4. num. 5.* Quando verò bannitus dicatur toleratus, itaut non possit impunè offendi latè declarat *Farin. in d. quæst. 103. num. 291.* ipsum consulas.

7 Addo prædictis, quod stante d. statuto permittente bannitum occidi posse, illum occidens non dicitur frangere pacem factam cum eo ante bannum, vt not. *Farin. de var. ac diuer. crim. quæst. 103. num. 46. Guazzin. de pace par. 1. quæst. 23. num. 8. & seq. & quæst. 61. num. 3. & seq. P. Grasset.* latè comprobans *de nece prodit. §. 12. num. 20.* & alij per me adducti in d. verbo *Bannitus Resol. 5. num. 1. vbi num. 4.* dixi, idem esse in cautione de non offendendo, & prædicta non habere locum in bannito habente saluum conductum, in tolerato, & simil. vt *ibi num. 7.* & not. etiam *P. Graffett. d. §. 12. num. 16.*

8 Amplia vt stante d. statuto permittente bannitum occidi, vt id fieri possit proditoriè, & per insidias, cum armis prohibitis, & mediante veneno, vt contra *Menoch. de arbitr. lib. 1. quæst. 90. num. 49.* tenent *P. Molin. de iust. & iur. tom. 4. tract. 3. disput. 7. num. 1. P. Diana in sum. in verbo Occidere bannitum num. 6.* & latè comprobat *P. Graffett. de nece prodit. d. §. 12. num. 12. 13, et seq.*

QVOD PATER TENEATVR PRO DELICTO FILII Vsque ad Legitimam. Rub. LVII.

VT Delicta Iuuentutis reprimantur, Statuimus, quòd si Filiusfamilias ex aliquo delicto condemnetur, pro quo pęna Confiscationis omnium bonorum à Iure Communi, siue Municipali, etiam in contumaciam fuerit imposita, Pater teneatur de bonis suis, vsque ad legitimam portionem, quam etiam contra Iuris Communis Regulas ad prædictum effectum in Vita Patris constitui Volumus: Sicut etiam ob delictum Parentum Legitimam reseruari debere Filijs, seu Nepotibus iuxta Iuris dispositionem à Iudice declarandam.[1]

Addentes, quòd omne id, quod Pater soluerit semel, vel pluries pro aliqua condemna-

demnatione Filij, possit, & debeat in talem legitimam imputari: Sicut etiam Pater in suo Testamento ea omnia in legitimam Filij computare poterit; Declarantes tamen, quòd si Filiusfamilias seorsum à Patre habitet, fieri debeat executio in bonis, quæ Filius possidet, vel alius pro eo, vel quæ ad ipsum iure Castrensis Peculij, vel quasi, vel Aduentitij pertinent.

SVMMARIVM.

1 *Statutum compellens patrem ad soluendam legittimam fisco pro filio est vallidum.*

Non tamen habet locum in filio spurio, neque in filia, n. 2. & 3.

Neque quando filius delinquens habet filios, num. 4.

Neque comprehendit auum, nec patrem forensem, n. 5. & 7.

Neque quando pater habet tres filius, vel vltra num. 6.

Et dictum statutum non habet locum nisi pro vna vice, n. 8.

Potest tamen pater soluens condemnationem pro filio illam imputare legittimam, n. 9.

Non tenetur tamen de iure soluere condemnationem pro filio, n. 10.

Neque quotenus est in legittima, n. 11.

Nec tenetur illam soluere nec de peculio aduentitio, nec de profectitio, n. 12. & 13.

Licet si filius sit carceratus pro delicto possit cogere patrem ad assignandam legittimam, n. 14.

Si tamen filius habitet seorsum a patre exetutio pro condemnatione est facienda in eius peculio, num. 15.

ANNOTATIO.

1 STatutum prædictum compellens patrem ad soluendam legittimam fisco pro filio delinquente licet sit contra ius, est tamen vallidum, & seruandum vti conditum ratione publicæ vtilitatis, vt filij arceantur a commissione delictorum, vt declarant *Clar. in pract. §. fin quæst. 86. vers. valebit igitur, Ludou. decis. Perus. 11. num. 26.* vbi testatur de magis communi Doctorum opinione, plenè *Cartar. de pæn. innoc. art. 3. num. 45. Massin. de confiscat. bonor. quæst. 28. num. 16.* & in Statu Ecclesiastico adest *Constitut. Mareh. lib. 4. cap. 18. & Bulla Sixti Quarti in ordine*.

2 Dictum tamen statutum non habet locum in filio spurio, neque in naturali, vt not. *Farinac. de delict. & pæn. quæst. 24. num. 188. vers. limita septimo &c. Merlin. de legitt. lib. 3. tit. 1. quæst. 34. num. 3.* latè *Cartar. de pæn. innoc. art. 3. num. 500. & seq.* vbi testatur de veriori, & magis communi opinione, *Caball. resolut. criminal. casu 250 num. 17. & seq. cent. 3.* & alij per me relati in *Resolut. crimin. in verbo legittima, Resol. 3. numer. 7.*

3 Neque compræhendit filiam, cum masculinum non concipiat fœmininum in statuto continente odium irrationabile, *Baiard. ad Clar. §. final. quæst. 68. num. 17.* benè *Cartar. de pæn. innoc. dict. art. 3. num. 844.* qui dant concordantes. Neque
4 quando filius, qui delictum commisit habet filios, *Peregr. de iure fisc. lib. 5. tit. 1. numer. 133. Farinac. de delict. & pæn. d. quæst. 24. num. 172. Cabal. resolut. criminal. casu 250. num. 23. cent. 3. Cartar. in d. art. 3. num. 471. & seq.* & alij plures per me relati in dict. *Resolut. 3. num. 13.* Neque
5 compræhendit patrem forensem, vt not. *Farinac. Baiar. Merlin. Guazzin. Cartar. & Caball.* per me relati in dicta *Resolut. 3. num. 15. Antonell. de loco legal. lib. 3. cap. vltim. quæst. 5. num. 1.* Ne-
6 que habet locum quando pater habet tres filios vel vltra, quia vno ex eis delinquente pater non tenetur pro eo soluere legittimam, vt docent *Farinac. de delict. & pæn. in d. quæst. 24. num. 170.* secundum primam impressionem, *Merlin. de legit. lib. 3. tit. 1. quæst. 29. num. 19. in addit. Vermigliol. cons. 47. num. 4. & cons. 49. num. 3.* & alibi *Massin. de confiscat. bonor. quæst. 28. num. 22.* & declaraui Ego in *d. Resolut. 3. num. 19. cum addit. ibi posita, & in verbo Confiscatio, Resolut. 7. cum addit.*
7 *ibi.* Neque dictum statutum loquens de patre comprehendit auum, vt tenent *Bald. Carpan. Merlin. Eugen. Guazzin. Caball. & Cartar.* in locis per me relatis in *d. Resolut. 3. num. 25. & seq.* vbi probaui dictum statutum non comprænendere Matrem, neque filium delinquentem extra territorium, & alios quamplures casus, quos nimis longum esset hic recensere.

8 Statutum supradictum, quod pater soluat legittimam fisco pro filio delinquente non habet locum nisi pro prima vice, qui si simul legittimam soluit non tenetur iterum illam soluere, vt docent *Guazzin. de confiscat. bonor. conclus. 13. limit. 19. num. 48. Cartar. de pæn. innoc. art. 6. numer. 20.* & ita disponitur in *Constit. Mareh. & in Bulla Sixti Quarti* per me relatis in *dict. Resolut. 3. in fine*.

9 Statutum verò supradictum, quod pater soluens condemnationem fisco pro filio possit, & debeat illam imputare ei in legittimam concordat cum iure communi, quod idem disponit, vt tradunt *Mangil. de imput. quæst. 40. numer. 26. & Merlin. de legit. lib. 2. tit. 2. quæst. 25. num. 1. & seq.* qui dant concordantes.

10 Pater verò circumscripto dicto statuto cogente eum ad soluendum legittimam pro filio delinquente, non tenetur soluere condemnationem fisco pro filio, vt tradunt *Clar. in pract. § fin. quæst. 86. vers. secundo infertur &c. Farinac. de delict. & pæn. quæst. 24. nu. 15. & seq. Carpan. ad stat. Mediol. cap. 416. num. 237. lib. 1. Hond. cons. 95. n. 34 vol. 1. & cons. 74. n. 13. vol. 2. & Balth. Thom. in suis tract. variar. tom. 1. in tract. de legitt. tit. 9. num. 36.* Cum pater non teneatur pro delicto filij, vt vltra Doctores supra adductos not. *Gabr. cons. 181. num. 1. vol. 1. Couar. variar. resolut. lib. 2. cap. 8. in princip. & Merlin. de legitt. lib. 3. tit. 1. quæst. 33. in princ.*

11 Itaut pater ad id non teneatur neque quatenus est in legittima, vt docent *Farinac. in d. quæst. 24. num. 15. & seq.* latè comprobans *Merlin. de*

legit.

legitt. lib. 3. tit. 1. quaest. 33. num. 1. & seq. Peregr. de iure fisc. lib. 5. tit. 1. num. 133. vers. & idem &c. Baiar. ad Clar. §. fin. quaest. 78. numer. 48. & Carpan. ad stat. Mediol. d. cap. 416. n. 237. & seq.

12 Nequè teneatur soluere condemnationem pro filio de bonis aduentitijs illius, quorum pater habet vsumfructum tantum, vt voluerunt *Vulp. cons. crim. 15. per tot. Farin. in d. quaest. 24. numer. 5.* vbi testatur de veriori, & magis communi Doctorum opinione *Peregr. de iur. fisc. lib. 5. tit. 1. nu. 128.* quam opinionem vti magis communem latè tuetur *Facchin. controu. iur. lib. 9. cap. 46. per tot. & Carpan. ad Non. Const. Mediol. cap. Omnium. num. 228. & seq.* Quicquid contrarium teneant Doctores relati per *Farinac. in dict. quaest. 24. num. 5. vers. & licet &c.*

13 Prout nec tenetur illam soluere de peculio profectitio, in quo pater habet vsumfructum, & proprietatem, *Carpan. in d. cap. omnium, num. 239. Clar. in d. quaest. 78. vers. praeterea quaero &c. Farin. in d. quaest. 24. num. 3. Hond. d. cons. 95. n. 36. Vulpell. d. cons. 15. ferè per tot. & Peregr. in d. tit. 1. num. 125.* qui dant concordantes.

14 Licèt si filius detineatur in carcere pro delicto, ex quo aliter euadere non valeat, posse cogere patrem Iudicis officio, vt ei legittimam assignet, vt se ex carceribus redimere valeat, scripserunt *Farinac. in d. quaest. 24. num. 21. & seq. & Merlin. de legitt. lib. 2. titul. 2. quaest. 25. numer. 3. in fine.*

15 Quod verò stante hoc statuto si filius habitans seorium a patre condemnatus sit in pœnam confiscationis bonorum executio facienda sit in eius peculio Castrensi, vel quasi videas adducta per me *in Resolut. criminal. in verbo Confiscatio, Resol. 8. & 9. per tot.*

DE FILIIS IN PARENTES DELINQVENTIBVS.

Rub. LVIII.

SI Filius in Patrem, vel Matrem, Auum, vel Auiam citra sanguinis effusionem deliquerit, vt puta si manus iniecerit violentas, aut alias male se in eorum Personas, & res gesserit, Iudex ad eorum instantiam illum carcerari faciat, nec relaxari mandet absque eorum Consensu, & si conuenire videbitur, corporaliter etiam puniat. Quòd si Parentes pro dicta pęna non institerint; Iudex contra eum inquirere, ipsumquè carcerare, & delicti qualitate inspecta punire valeat.

SVMMARIVM.

1 *Delictum filij manus iniicientis in Patrem est grauissimum.*

Quae autem percussio veniat sub nomine manus iniectionis, n. 2.

Statuti pœna non habet locum in percutiente patrem sine dolo, & ad defensam, & simil. numer. 3.

4 *Pater potest facere carcerare filium per Iudicem.*

Id tamen non licet Matri, & consanguineis, num. 5.

ANNOTATIO.

1 MEritò statuentes in hoc statuto annexerunt pœnam in filios, qui in patrem, matrem, & auum, vel auiam manus iniecerint, cum istud crimen vti contra ius naturale, & diuinum dicatur grauissimum, & adeo detestabile, vt propter illud filius exhaeredari possit ad tex. in *Auth. vt cum de appell. cogno. §. causas, collat. 8.* & tradunt *Canonistae*, & praecipuè *Couar. in cap. Raynutius, 16. de testam.* & dictum crimen latissimè detestatur *Barbos. de potest. Episc. allegat. 51. num. 106. & seq.* & ma-
2 nus iniicere de qua in statuto intelligitur si lapide, ligno, vel alia re patrem, & alios, de quibus supra iniuriosè etiam attingat, vt not. *P. Molin. de iust. & iur. tract. 2. disput. 176. vers. prima est &c. & Barbos. in d. alleg. 51. num. 107.* Quicquid forte dicendum sit in filio simpliciter manum eleuante sine percussione, vt post *Gamb. de casib. reser. fol. 211. num. 2. & 3.* per eum relatum not. *Barbos. in d. alleg. 51. numer. 113. &*
3 *seq.* vbi limitat supradicta non habere locum in filio percutiente patrem sine dolo, ad sui defensionem, ignoranter, & in alijs casibus, quos videas ibi per eum.

4 Quod verò Iudex possit capi facere, & carcerare filium ad instantiam Patris, vt disponitur etiam in hoc statuto tradunt etiam si pater sit persona honesta *Clem. de patr. potest. cap. 6. effect. 1. num. 19. Baiar. ad Clar. §. fin. quaest. 28. num. 18 Guazzin. defen. 5. cap. 1. num. 20. & Pascal. de patr. potest. par. 3. cap. 4. num. 2. & seq.* Licet se-
5 cus sit de iure ad instantiam Matris, & aliorum propinquorum, vt post *Pinell. & Pasca.* per me relatis declaraui *Ego in Resol. crimin. in verbo Captura, Resol. 3. in fin.*

DE CORRIGENTIBVS FAMILIAM SVAM.
Rubrica L I X.

CVilibet Familiam ſuam corrigere, & verberare liceat, ſcilicet Patri Filium, & ex Filio Nepotem, Fratri Maiori Fatrem, Patruo, vel Auunculo Nepotem, & alios familiares, quos retinuerint ad ſuas expenſas, Dummodo temperatè, & modeſtè id fiat: Nec ſuper his Iudices querelas recipere valeant.

SVMMARIVM.

1 *Propinquis licitum eſt corrigere moderatè eorum propinquos.*
Statutum vero declarat id tantum licere Patri, Auo, Fratri natu maiori, & Patruo, numero 2.

ANNOTATIO.

1 PRopinquis licet iura permittant corrigere moderatè ſuos propinquos, vt tradunt *Pinell. in rubr. C. de bon. mater. par. 2. num. 31. & Paſcal. de patr. poteſt. par. 3. cap. 4. num. 4.* ſtatuentes tamen ad tollendam omnem dubitationem, 2 quæ oriri poſſit ex dicto verbo *familiam*, de quo in dicta Rubr. prouidè declarauerunt, id licere tantum Patri, & Auo quò ad filium, & nepotem, & fratri natu maiori quo ad fratrem natu minorem, & Patruo, vel Auunculo quo ad nepotem, quem retinent ad eorum expenſas, vt in eo habetur, cui declarationi eſt ſtandum *Aldou. conſ. 1. num. 27. & conſ. 82. num. 5. Ciriac. contr. 176. num. 25.* vbi concordantes.

DE POENA FRANGENTIS CARCERES.
Rub. L X.

FRactor Carcerum, ſi quidem condemnatus ſit pro aliquo Maleficio in pęna Corporali principaliter, vel in defectum, Capitali ſupplicio puniatur: Si verò ſit Condemnatus in aliqua pœna pæcuniaria, vel erat carceratus pro debito Cameræ, vel alterius priuatæ perſonæ, condemnetur in libris tercentum, & tribus funis ictibus plectatur. Sed ſi ipſe frangendo Carceres, cauſam dederit, quod alij Carcerati aufugerint, vel aliquis ex eis condemnatus, vel condemnandus pœna corporis afflictiua Capite, vt ſupra puniatur, Sed ſi erant pro aliquo debito priuato, vel publico, vel pro aliqua Condemnatione pecuniaria, vel pro Maleficio, ex quo veniret imponenda pœna pecuniaria, condemnetur in prædictam pœnam librarum tercentum, nec non trium funis ictuum, & ad ſolutionem debitorum, & pœnarum impoſitarum, & imponendarum illis, quorum intereſt, & pro quibus illi detinebantur: Addimus etiam, Quòd rumpens Carceres, vt ſupra, ſeu de ipſis diſcedens ſine licentia Iudicis, ſemper habeatur pro confeſſo, & conuicto illius Maleficij, vel Debiti, pro quo detinebatur, & condemnari poſſit, ac ſi eſſet in Iudicio confeſſus: Et eiſdem pœnis reſpectiuè puniantur, dantes auxilium, conſilium, & fauorem: Si quis verò carceres frangere ſolummodo tentauerit, iuxta facti qualitatem, Iudicis arbitrio puniatur, Quòd ſi culpa, aut negligentia Cuſtodis, aliquis aufugerit, puta quia Carceres clauibus non clauſerit, quocunque caſu mitius Iudicis arbitrio puniatur: Et Cuſtos ad emendationem damni teneatur, & propterea carceretur, donec damnum Paſſo ſatisfecerit: Si verò Cuſtos Carcerum doloſè circa fugam Carceratorum verſatus fuerit, pœnis legalibus, iuxta qualitatem perpetrati Facinoris plectatur.

SVMMARIVM.

1 *Pœna confessati criminis contra frangente in carcerem habet locum solum quando carceratus habuit scientiam sua carcerationis.*

Nequè habet locum in fugiente ex carcere sine fractura, & conspiratione, n. 2.

Nequè contra illum qui carcerem fregit, sed non aufugit, n. 3.

Nequè pœna frangentis carceres habet locum in iniustè carcerato, n. 4.

Nequè contra eum qui aufugit animo reuertendi, n. 5.

6 *Auxiliatores, & consultores ad frangendum carcerem qua pœna puniantur remissiuè.*

Et qua pœna puniatur Custos carceris, cuius dolo, vel negligentia carcerati aufugerunt, n. 7.

ANNOTATIO.

1 DIspositio supradicti statuti imponentis pœnam frangenti carceres, seu ex illis discedenti sine licentia Iudicis confessati criminis non habet locum quando carceratus non habuit scientiam causę suæ carcerationis, vt quia adhuc non fuerit examinatus per Iudicem, vel ei non fuerit transmissa Inquisitio, quia tunc frangendo carceres, vel fugiendo ex eis non potest haberi pro confesso, quia ignorans sicut non potest confiteri verè, neque id potest facere fictè, cum confessio cadere debeat super certo, vt tradunt *Foller. in pract. in 4. par. 3. par. in vers. & si confitebuntur, nu. 36.* quem refert, & sequitur *Farinac. de carc. & carc. quæst. 30. num. 191. & seq. & num. 205.* & dixi Ego *alleg. foren. 99. num. 32.*

2 Et idem venit statuendum in fugiente ex carcere ianuis apertis sine conspiratione, vel fractura carcerum, quia ex tali fuga non potest desumi præsumptio confessati criminis, vt not. *Clar. in pract. §. fin. quæst. 21. vers. quinimo &c. & ibi Baiar. num. 95.* vbi testatur de verissima opinione *Farinac. in d. quæst. 30. num. 162. Ant. de Bal. tract. crimin. lib. 3. casu 14. num. 4. & Massin. de confisc. bonor. quæst. 10. in fin.*

3 Prout nequè intrat d. pœna confessati criminis in carcerato, qui carceres quidem fregit, sed ex illis non euasit quem puniri tantum pœna arbitraria voluerunt *Pract. Arch. Neap. cap. 50. secundũ nouiss. impress.* & testatur de veriori opinione *Far. de carc. & carc. d. quæst. 30. num. 25. Guaz. def. 6. cap. 1. sub num. 80.* & alij per me relati in *Resolut. criminal. in verb. Carcer, Resol. 1. num. 10.*

4 Pœna autem imposita per statutum contra frangentes carceres non habet locum in iniustè carcerato, qui frangendo carceres, & discedendo ab eis nulla pœna tenetur, nequè dicta de causa contra eum vllum resultat inditium, vt aduertunt *Farinac. de carc. & carc. d. quæst. 30. n. 86. & n. 170. Pir. Maur. de fideius. par. 1. sect. 2. cap. 1. num. 82. Guazzin. defen. 5. cap. 4. nu. 11. & seq.* vbi testatur de magis communi opinione, *Giur. cons. 30. n. 32.* & alij per me adducti *d. Resol. 1. num. 11.*

5 Neque illa habet locum contra eum, sed longè mitior, qui ex carceribus aufugit animo reuertendi, & reuersus est, vt probant *Farin. in d. quæst. 30. num. 148. & seq. & Giurb. cons. 34. num. 9.* & dixi Ego *in d. Res. 1. nu. 15. et seq.* vbi alia plura ad hanc materiam recensui quæ videas ibi si cupis.

6 Qua verò pęna puniendi sint fautores, consultores, & auxiliatores ad frangendum carceres, vide in *d. verb. Carcer, resol. 2. num. 4. et num. 14.* vbi dixi intrare contra eos crimen læsæ Maiestatis vigore *Bulla Sixti V.*

7 De pœna autem imponenda contra Custodem Carceris, cuius dolo, vel negligentia carcerati aufugerunt adnotaui supra remissiuè *lib. 1. Rubric. 16.* videas ibi.

DE POENA INTRANTIS, VEL EXEVNTIS ALIVNDE Quàm per Portas Ciuitatis, seu Rumpentis Muros. Rub. LXI.

NVllus audeat ingredi Ciuitatem Eugubij, vel de illa exire, siue aliquid transmittere, nisi per Portas ipsius Ciuitatis, ad pœnam centum librarum, & trium funis ictuum, pro quolibet, & qualibet vice; Quod si de nocte contrafecerit, pœna pecuniaria duplicetur. Si quis verò ausu temerario ruperit Muros Communis, tribus funis ictibus plectatur, & pœnam scutorum centum incurrat, murorum Refectioni applicandam.

SVMMARIVM.

1 *Muri Ciuitatis dicuntur Sancti.*

Et illos transcendens punitur pœna arbitraria, n. 2.

Et contra illos perforantes indicta est pœna mortis, num. 3.

ANNOTATIO.

1 MVros Ciuitatis Sanctos appellarunt *Cicero. lib. 2. de natu. Deor. et Caius I. C. in leg. 1. ff. de rerum diuis.* Et ideo non mirum si

2 prouidi statuentes contra illos transcendentes pœnam imposuerunt, quæ quicquid sit quo ad muros Vrbis Romæ, quoad muros aliarum Ciuitatum pœna est arbitraria, vt not. *Boer. decis. 232. num. 1. et Menoch. de arbitr. casu 483. num. 5* vbi dicit, ita esse magis receptum, & alios dat concordantes, *et Bonfin. ad Bannim. gener. cap. 59*

3 *per tot.* & de iure communi contra perforantes muros Ciuitatis est indicta pœna mortis, *l. 1. & 2. ff. ne quid in loc. sacr. Guid. Pap. decis. 232. in fin. Decian. tract. crimin. lib. 7. cap. 36. num. 10. Card. Tusch. pract. conclus. litt. M. conclus. 431. num. 5.*

DE POENA EVNTIVM DE NOCTE SINE LVMINE POST Sonum Campanæ. Rub. LXII.

QVicumque reperiatur ire per Ciuitatem Eugubij, vel eius Burgos de nocte post sonum Campanæ magnæ Communis, & in defectum Campanæ post sonum trium Horarum sine lumine euidenti, vel tizzone ignito, pœnam xxv. librarum incurrat: Volumus autem, quòd vnum Lumen sufficiat, & sufficere debeat quatuor Personis simul euntibus, lignum verò ignitum duobus prosit, & non alijs: Quam pœnam non intelligatur incurrisse, qui fuerit inuentus prope domum suæ habitationis per quinque passus; Sicut etiam Medici, Farmacopolæ, Obstritices, Furnarij, & similes personæ, si occasione eorum Artis quocunque ire sine lumine de nocte reperiantur.

SVMMARIVM.

1 *Statutum hoc contra euntem de nocte sine lumine loquens per verbum* Inueniatur *requirit apprahensionem*,

Et illud ligat etiam mulieres, n. 2.

Et habet locum quando sonus campana est finitus, n. 3.

Et quid dicendum in die Iouis, & Veneris Sancti, in quibus campana non pulsantur, n. 4.

ANNOTATIO.

1 STatutum supradictum imponens pœnam eunti de nocte sine lumine post sonum campanæ cum loquatur per verbum *Inueniatur*, vt sit locus pœnæ requirit appræhensionem, itaut non possit procedi per Inquisitionem, vt not. *Clar. Decian. Farinac. Felic. Massin. Vrsell.* relati supra in hoc *lib. 4. rub. 37. num. 1.* licet non desint quamplures contrarium tenentes relati pariter ibi. *num. 2.*

2 Statutum prædictum comprehendit etiam mulieres euntes de nocte sine lumine post sonum campanæ, vt tradunt *Baiard. ad Clar. §. fin. quæst. 82. num. 55. Guazzin. defen. 29. cap. 2. num. 20. & Farinac. de variar. ac diuers. crimin. quæst. 108. num. 15.* qui alios dat concordantes.

3 Et dicti statuti pœna habet locum quando sonus campanæ est finitus, secus si sit tantum inceptus, *Ripa de noct. temp. cap. 63. numer. 46. & seq. & num. 52. et seq. & cap. 5. num. 45. & seq.* maximè quando statutum dicit *Post sonum campanæ*, vt facit statutum nostrum.

4 Vtrum verò sit locus pœnæ d. statuti in diebus Iouis, & Veneris Sancti, in quibus non pulsantur campanæ vide *Rip. de noct. temp. cap. 1. n. 22. & seq.* vbi refert contrarias Doctorum opiniones.

DE POENA IMPEDIENTIVM EXECVTIONES REALES, Et Personales. Rub. LXIII.

VT Executores possint liberè suum Officium exercere, Nullus audeat quomodolibet se opponere, aut impedire quominus dicti Officiales valeant Executionem facere Realem, & Personalem: Quòd si aliquis se opposuerit, adeo quod captum de manibus Officialium eripuerit, seu eius facto aufugerit, si quidem Captus ipse, seu qui capi debeat, erat pro Delicto ciuili, in tercentum libris vice qualibet puniatur, & damnum Parti emendet, ad cuius instantiam capiebatur, quatenus ille captus non sit sufficiens ad satisfaciendum: Si verò pro Crimine captus, siue capi debebat, eadem pœna puniatur, qua Reus ipse veniebat puniendus. Quòd si quis Executionem realem impediat, vt supra se opponendo, vel denegando tenutam, vel pignus dare cum aliquali resistentia, in libris L. puniatur.

SVMMARIVM.

1 *Eximentes captum de manibus Curiæ licet de iure puniantur pœna extraordinaria.*

In statu tamen Ecclesiastico vigore Bullarum puniuntur pœna mortis, n. 2.

Maximè si exemptus esset confessus, vel conuictus, n. 3.

Non tamen habet locum dicta pęna in eximente iniustè captum, n. 4.

Si tamen de iniustitia captura euidenter constet, alias secus, n. 5.

Et si non adest recursus ad Principem, n. 6.

De eximitione debet constare vltra depositionem birruariorum, n. 7.

Et an d. pæna habeat locum in tentante eximere, n. 8.

9 *Eximens debitorem de manibus Curiæ tenetur creditori ad soluendum debitum, & ad interesse.*

10 *Pæna contra negantem pignus vt sit locus non sufficit constare de negatione ex depositionibus birruariorum, & plazzarij.*

ANNOTATIO.

1 EXimentes captum de manibus Curiæ licet de iure communi puniantur pęna extraordinaria vti habetur in hoc statuto, & tradunt etiam *Farinac. de carcer & carcerat. quæst. 32. num. 64. Caball. resolut. crimin. casu 8. sub num. 11. cent. 1. & Guazzin. defens. 5.*
2 *cap. 5. num. 11.* In statu tamen Ecclesiastico vigore *Bullæ Sixti V.* edita contra bannitos, facinorosos, &c. puniuntur pœna mortis, & læsæ maiestatis, vt not. *Farinac. in d. quæst. 32. num. 65*
3 *& Guazzin d. defen. 5. cap. 5. num. 11.* Quæ pœna læsæ Maiestatis eo magis habet locum si exemptus è manibus Curiæ sit confessus, vel conuictus de crimine, vt voluerunt *Ant. Gomez, Clar. Baiar. Farinac. Caball. & Guazzin. per me relati in Resol. criminal. in verbo Eximitio a Curia, Resol. 5.*
4 *num. 5.* Licet pœna dicti statuti siue alia non intret contra eximentem de manibus familiæ iniustè, & indebitè captum, & condemnatum, cum non peccet qui defendit eum, qui iniuriam patitur, vt not. *Clar. in pract. §. fin. quæst. 29. vers. sed quid si ille &c.* vbi testatur de communi opinione *Farinac. de carc. & carc. d. quæst. 32. num. 66. & seq.* benè comprobans *Odd. cons. 72. num. 3. & Guazzin. d. defen. 5. cap. 5. n. 22.* Quod tamen
5 locum habere potest quando de iniustitia capturæ, seu condemnationis notoriè, & euidenter constat, alias secus, vt not. *Cagnol. Decian. Farinac. Scacc. & Guazzin. per me relati in d. Resol. 5. num. 10.* Quorum aliqui prædicta admittunt,
6 quando non adest recursus ad Principem, & cum aliqua pæna extraordinaria, vt ibi per eos.
7 Vt autem intret dicta pœna contra eximentes debet de eximitione constare plenè, & concludenter aliter, quam ex depositione birruariorum, vt probat *Farinac. de carc. & carc. d. quæst. 32. num 80. & seq.* vbi dat concordantes, & vide adducta per me *in Resolut. criminal. in verbo Birruarius, Resolut. 4. per tot. & Bonfin. ad Bannimen. gener. cap. 41. num. 1. & 2.*
8 Quod verò eximens debitorem de manibus Curiæ teneatur creditori ad damna, & interesse, & ad soluendum debitum, vt disponitur in hoc statuto, tradunt *Farinac. de carc. & carc. d. quæst. 32. num. 9. Caball. resolut. crimin. casu 8. num. 22. cent. 1. Guazzin. d. defen. 5. cap. 5. num. 16. & 17. Rota decis. 76. in fin. post sec. volum. cons. Farinacc. & alij per me relati in d. verbo eximitio a Curia, Resol. 3 num. 3. & 4.* vbi dixi, idem esse in eo qui debitori manifestat capturam de eo faciendum.
9 Vtrum verò dicta pæna contra eximentem de manibus Curiæ habeat locum in eo, qui cum effectu non exemit, sed solum eximere tentauit maximè stante *Bulla Sixti V.* videas adducta per me in *d. Resol. 5. in fin.*
10 Pęnæ contra negantem pignus vt si locus de illa non sufficit constare per depositionem Birruariorum, & Plazzarij, sed aliis indiget adminiculis, vt tradunt *Mascard. de probat. conclus. 189. num. 5. & 6. vol. 1. Gabr. commun. conclus. de citat. conclus. 4. num. 1. & seq. Guazzin. defen. 10. cap. 5. per tot. & Bonfin. ad Bannim. general. cap. 41. num. 2.*

DE POENA OFFENDENTIVM PLAZZARIOS, ET EXECVTORES. Rub. LXIV.

QVi Plazzarios deferentes Præcepta, Citationes, & similia occasione Officij, quod semper præsumatur, nisi contrarium probetur, offendere ausus sit, Si quidem Iniuria fuerit personalis, & grauis cum sanguinis effusione, siue etiam baculo grauiter læsus, ex quo Ius Gentium violare, & Principis Maiestatem lædere videtur ad Capitalem pœnam vltimo supplicio procedatur: Si verò iniuria fuerit personalis, sed leuior, tunc ad Triremes per triennium mittatur, vel alia Corporali pœna Iudicis arbitrio iniuriæ qualitate inspecta, plectatur. Quod si iniuria fuerit tantum Verbalis, pœnam centum librarum incurrat: Et si verborum qualitas id requirat, vel minæ intercesserint, etiam grauiori pœna Iudicis arbitrio condemnari possit, Et credatur Iuramento ipsius Plazzarij cum vno Teste idoneo de visu. Et idem obseruari Volumus contra Offendentes Executores.

SVMMARIVM.

1 *Statutum, seu Princeps non potest mandare quod standum sit vnius dicto.*
Fallit in aliquo casu particulari ex legittima causa, n. 2.
3 *Statutum si requirat testem idoneum id est probandum.*
Procedit si requirat testem idoneum in superlatiuo gradu, alias secus, n. 4.

ANNOTATIO.

1 LIcet neque statutum, neque Princeps possit generaliter mandare, quod standum sit vnius testis dicto, cum sit de iure Diuino illud Pronunciatum, *More duorum, vel trium stat omne verbum*, vt tradunt *Farinac. de testi. quaest. 63. num. 8. Leotar. de vsur. quaest. 93. num. 30. Paul. Rube. de valid. legal. cap. 18. num. 108. & seq. Citiac. contro. 444. num. 50.* 2 *& seq.* vbi declarat, Id ei tamen facere licet in aliquo casu particulari, & ex iusta causa, & ob publicam vtilitatem vt in casu praesentis statuti, vt Ministri iustitiae liberè exercere possint eorum officium, vt declarant *Farinac. in d. quaest. 63. num. 12. Ant. de Ball. tract. crim. lib. 5. pragm. 3. tit. 32. num. 1. Leotar. de vsur. d. quaest. 93. num. 30. Capic. Latro. decis. 132. num. 7. par. 2. & alij per me adducti Resol. crimin. in verbo Princeps Resol. 2. num. 7.*

3 Quod verò dum statutum requirit d. Testem vnicum esse idoneum videatur, quod sit probandum, vt tradunt *Deci. cons. 322. num. 11. & Thob. Noni. cons. 21. num. 6.* ex regula, Quod quotiescumque opinio testis est causa plenae probationis, quae alias plena non erat, tunc de optima opinione est articulandum, & probandum, vt firmant *Ang. in l. negare. ff. quem ad testa. aper. Mascar. de prob. concl. 1254. num. 13. lib. 3. Hond. cons. 33. num. 100. lib. 2.* & alij quos refert, & sequitur *Hodier. ad Surd. decis. 277. num. 8.*

4 Contrarium tamen imo quod praedicta procedant quando statutum requirit idoneitatem in Teste in superlatiuo gradu, quia tunc id est probandum, secus tamen est si illam requirat in gradu positiuo idoneitatis, cum quilibet testis in dubio praesumatur idoneus, & legalis, vt probant *Farinac. de testi. quaest. 62. num. 15. Laderch. cons. 183. num. 9. Paul. Rube. de testam. cap. 35. num. 180. & seq. Theod. Rube. in Sing. Rota Rom. tom. 2. circa stilum, & obseru. Rota in verbo Testis §. 15.* & alij per me adducti in *Resol. crimin. in verbo Testium Miscellanea Resol. 10. num. 3. & 4.*

DE POENA OFFICIALIVM, ET FORENSIVM OFFENDENTIVM Ciuem, vel Districtualem. Rub. LXV.

SI Iudices, vel eorum Officiales, & Executores percusserint aliquem Ciuem, Incolam, siue Districtualem, condemnetur in duplum illius penae, qua pro simili delicto Ciuis offendens alium Ciuem, ex forma Statutorum veniret condemnandus, & maiori, si facti, & personarum qualitate inspecta Iudici videatur: Exceptis casibus, in quibus Officialibus, siue Executoribus ratione eorum Officij de iure licitum est percutere, Et teneatur Potestas contrafacientes punire, & condemnare infra Mensem à die commissi Maleficij computandum, Alioquin ipsum ad easdem penas in Syndicatu teneri volumus. Forenses etiam si Ciuem, vel Districtualem offenderint, duplicata poena, vt supra diximus puniatur.

SVMMARIVM.

1 *Poena si sit duplicanda contra forensem offendentem Ciuem non habet locum si offensa sit facta extra territorium.*
2 *Forensis dicitur qui est de alio loco vtente diuersis legibus.*
Et qui in loco non habet originem, domicilium, nec incolatum, num. 3.

ANNOTATIO.

1 DIspositio d. statuti quod poena duplicetur contra forensem offendentem Ciuem, vel districtualem non habet locum si illum offenderit extra Territorium statuentium, vt docent *Bart. Bald. & alij in l. cunctos populos 1. C. de sum. Trin. & fide Cathol. Caball. var. resol. casu 3. in fin. cent. 1. Mascar. de gener. stat. interp. concl. 6. num. 60. & seq.* benè comprobans.

2 Forensis autem dicitur ille qui est de alio loco, & Ciuitate vtente diuersis legibus, & statutis, licet sit de eodem dominio, vt not. *Corn. cons. 106. col. 1. & 2. vol. 3. Decian. cons. 33. num. 37. vol. 1. Mascar. de gener. stat. interp. d. concl. 6. nu-* 3 *mer. 212.* Et qui in loco non habet originem, nec domicilium, nec incolatum, vt post *Deci. Menoch. Rimin. Iun. Peregr.* & alios per eum adductos firmat *Altograd. cons. 28. numer. 41. volum. 2.*

DE POENA IVDICVM COMMITTENTIVM BARATTARIAS; Rub. LXVI.

QVia decet Iudices puras Manus habere, & æqua lance singulis Ius, & Iustitiam administrare; Statuimus quòd si ij Pecunia, Amicitia, Spe, Premio, aut Præcibus alicuius corrupti Absoluerint non absoluendum, vel non condemnandum Condemnauerint, aut aliquod delictum occultauerint, siue omiserint procedere, vt debebant, vel quomodolibet Barattariam, vel fraudem in eorum Officio commiserint, eandem pœnam incurrant, quæ pro huiusmodi delictis imponenda esset, & damnum Parti læsæ in Syndicatu omnino resarciant.

SVMMARIVM.

1 *Barattariæ crimen quando Iudex committere dicatur.*

Et illa est plenè probanda, num. 2.

Et testes debent esse idonei, vt non sufficiant testes a Iudice carcerati, num. 3.

Nec qui dederunt petitiones in sindicatu, numer. 4.

Nec Mediatores, num. 5.

ANNOTATIO.

1 BArattariæ crimen Iudex committere dicitur dum aliquid accipit, vt non facienda faciat, vel facienda omittat, ita vt iustitia distrahatur, vel cum pecunia officium Iudicis permutetur, vt tradunt *Decian. tract. crim. lib. 8. cap. 33. num. 9. Farin. de var. ac diuer. crim. quæst. 111. in prin. Massin. de confisc. bono. quæst. 11. num. 3. & Paul. Rube. de testam. in præfat. num. 196.*

2 Barattaria autem est plenè probanda, vt possit puniri criminaliter, cum lex semper præsumat pro Iudice, *Baiar. ad Clar. §. fin. quæst. 73. num. 16. Decian. tract. crim. lib. 8. cap. 38. num. 1. & seq.* plenè *Farinac. de variar. ac diuer. crim. d. quæst. 111. num. 264. Massin. in d. quæst. 11. num. 16.*

3 Itaut testes de illa deponentes debeant esse idonei, & omni exceptione maiores, & sic non admittantur ad illam probandam Testes a Iudice carcerati, & simil. vt probant *Baiar. Mascar. Decia. Farin. Vermig. Massi. Giacar. & Rot. per me adducti in Resol. crim. in verbo Sindicatus Resol. 2. nu. 3. & 4.*

4 Nec admittantur testes, qui dederunt contra Iudicem petitiones in sindicatus, vt not. *Decian. tract. crimin. d. lib. 8. cap. 38. num. 6. Farinac. in d. quæst. 111. num. 273.* vbi testatur de communi opinione, *& Massin. de confisc. bonor. d. quæst. 11. num. 18.* & alij per me relati in *d. Resolut. 2. num. 5.*

5 Neque ad illam probandam admittunt Mediatores si agatur criminaliter. *Farinac. in d. quæst. 111. num. 271. & seq. Massin. dict. quæst. 11. num. 15. Vermigl. consil. 179. num. 9. & alij relati per me in d. Resol. 2. num. 7. & 8.* vbi probaui illam probari per testes domesticos, & familiares.

QVOD IVDICES CORRIGANT IGNAVIAM INERTIS IVVENTVTIS. Rub. LXVII.

QVia plerumquè multa facinora committuntur ab ijs, qui sine vlla industria, & labore, nullamquè Artem exercentes cum Ignauia vitam ducunt, Quique vt plurimum in Aleis, & illicitis ludis, & nonnunquam etiam in Crapulis, & Meretricationibus infamen Vitam agentes, versantur; Iudices, cum primùm de his notitiam quomodocumque habuerint, Eos ad se venire compellant, & diligenter ab eis exquirant de Vita, Moribus, Artibus, & Facultatibus, Vnde vestes, & pecuniam ad ludos, & alios immoderatos sumptus effundant: Et si postquam tales inertes depræhendantur, & à Iudice in Actis moniti, ad meliorem vitæ frugem se non redegerint, & ad aliquod laudabile Exercitium se non accommodauerint, Carcere, Exilio, & alijs Multis plectantur, prout Iudici magis visum fuerit expedire.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Vagabundi, & similes, vel cogendi sunt ad laborandum, vel in exilium mittendi.*

ANNOTATIO.

1 QVod Mendicantes vallidi, Vagabundi, Biantes, & similes propellendi sint vel ad laborandum, vel in exilium sint mittendi per Iudicem, vti habetur in hoc statuto tradunt *Pet. Greg. Tholo. in Sintag. iur. vni. lib. 39. cap. 6. num. 12. & seq. & Choel. ad Bull. bon. regim. cap. 41. num. 19. & seq. & cap. 50. num. 111.*

QVOD NON LICEAT PISCANDO VTI ALIQVO GENERE VENENI, *Et quo casu piscari liberum sit.* *Rub. LXVIII.*

NVlli liceat piscando vti aliquo genere Veneni pro capiendis Piscibus, ex quo Aqua Fluminum contaminetur in perniciem Piscium, & non modicum præiudicium volentibus in fluminibus recreationis causa piscari, ad pœnam quinquaginta libr. cuilibet contrafacienti, & credatur Accusatori, seu denunciatori cum vno Teste idoneo, & Accusaror Quartam partem pœnæ lucretur.

Liceat autem cuilibet Ciui, siue Districtuali in Fluminibus piscari, dum tamen ab Ædificijs prope flumen existentibus se abstineant, & à Locis prohibitis, siue Piscarijs, quæ proprios Dominos habeant. Qui autem Piscantes in Locis permissis prohibuerit, qui ve in locis prohibitis piscari ausus fuerit, pœnam xxv. librarum vice qualibet incurrat, Et si in Piscarijs priuatis, vltra damni emendationem, pœna duplicetur.

SVMMARIVM.

1 *Piscari cuilibet est permissum in fluminibus publicis.*

Dumodo se abstineant a malorum successum commixtione, num. 2.

3 *Furti actio datur pro piscibus captis in stagno priuato.*

ANNOTATIO.

1 PIscari quod omnibus permissum sit in fluminibus publicis tradunt *Petr. Greg. Tholos. in Sintag. iur. vni. lib. 3. cap. 14. num. 7. Capoll. de seruit. iusti. pred. cap. 42. num. 3. & Rosental. de feud. cap. 5. conclus. 24. num. 1.* Dumodo malorum suorum non vtantur commixtione, vt disponitur in hoc hoc statuto iuxta legem *Plato.* quem referendo sequitur *Petr. Greg. Tholos. in Sintag. iur. vni. lib. 1. cap. 4. sub num. 1.* Et pro piscibus captis in stagno priuato alicuius dari actionem furti vti pariter disponitur in hoc statuto scribit *Petr. Greg. Tholos. in d. Sintag. iur. vni. lib. 37. cap. 5. num. 14.* cum quo eum referendo pertransire videtur *Farinac. de furt. quæst. 174. num. 91.*

The marginal numeral 2 stands beside the line beginning "feud. cap. 5." and 3 beside "Sintag. iur. vni. lib. 1."

DE MALEFICIS. Rub. LXIX.

QVicumque fœdissimo Sceleri Sortilegij operam dare ausus sit, & Demonum inuocatione adhibita humana Corpora insidijs, vel præstigijs irretire, aut Infantium membra languentia facere, vel quomodocunque alterum maleficiatum reddere, furcis suspensus flammis vltricibus exuratur: Si quis verò Amatoria pocula conficere, alijsquè bibenda, siue comedenda præstare ausus sit, grauiter Iudicis arbitrio facti, & personarum qualitate inspecta puniatur: Quòd si prædicta facere solùm attentauerit, & effectus prædictus quouis modo secutus non fuerit, fustigetur per Ciuitatem, ab ea perpetuo exbanniatur, siuè aliter Iudicis arbitrio plectatur.

SVMMA-

SVMMARIVM.

1 *Sortilegium est quadam superstitio illusoria, qua homines vtuntur Dæmonis ministerio.*
Quod diuiditur in duas species in qualificatum, & hæreticale, & in non qualificatum, & non hæreticale, num. 2.
3 *Poculum amatorium secluso pacto cum Dæmone, abusu Sacramentorum, & Sacramentalium, verborum Sacræ Scripturæ, & Dæmonis inuocatione non est sortilegium qualificatum, & hæreticale.*
4 *Criminis sortilegij qualificati, & hæreticalis cognitio spectat ad Inquisitorem.*
Et quid dicendum sit quando sortilegium non est qualificatum, sed simplex, num. 5.

ANNOTATIO.

1 Sortilegium dicitur vt sit quædam superstitio illusoria, & summè noxia, qua homines vtuntur Dæmonis ministerio, vt tradunt *Ghirlan. de sortileg. quæst. 1. num. 1. Farinac. de delict. & pæn. quæst. 20. numer. 71. & Caren. de Offic. San. Inquis. par. 2. tit. 12. num. 1.* vbi dicit, quod sortilegium dicitur id, quo quis vtitur ad aliquod
2 consequendum diabolicis Instrumentis, Quod diuiditur in duas species videlicet in qualificatum, & hæreticale, & in non qualificatum, & non hæreticale, vt scribit *Caren. in dict. tit. 12. num. 23. & pluribus seq.* vbi latè declarat, quænam sint sortilegia hæreticalia, & non hæreticalia, quæ cum nimis longum esset referre, ideo sufficiat id simpliciter indicasse.

3 Præbere autem alicui poculum amatorium secluso pacto expresso cum dæmone, abusu Sacramentorum, & Sacramentalium, & verborum Sacræ Scripturæ, ac seclusa inuocatione ipsius Dæmonis per verba deprecatiua ad effectum tentandi mulieris pudicitiam non est sortilegium qualificatum, & hæreticale, vt docent *Scacc. de iudic. tom. 1. cap. 12. num. 39. Farinac. de delict. & pæn. quæst. 20. num. 80. Aloi. Ricc. in prax. fori Episc. in tit. de hæresis crim. Resol. 424. sub num. 11.* & alij plures quos refert, & sequitur *Caren. de Offic. S. Inquis. par. 2. tit. 12. numer. 48.* benè comprobans.
4 In hoc verò crimine, sortilegij, & maleficij qualificati, & hæreticalis illius cognitio spectat omninò ad Inquisitorem hæreticæ prauitatis siuè de iure antiquo, seu de iure nouissimo, vt tradunt *Clar. in pract. §. hæresis vers. successiuè quæro, &c. Farinac. de hæresi quæst. 181. num. 93. Caball. resol. crim. casu 223. num. 71. cent. 3. & Caren. de Offic. S. Inquis. d. tit. 12. num. 146.* vbi alios dat concordantes, vbi post *Freit. Dian. Leo. Reg. de Ponte, Caball. & Martam*, per eum relatos dicit, idem esse quando sumus in dubio, vt ibi per
5 eum, Quid verò tenendum sit quando sortilegium non est qualificatum, sed simplex, an Iudex laicus possit in eo procedere videas *Clar. in §. hæresis in fin. Caball. in d. casu 223. num. 71. Sessæ decis. Aragon. tom. 4. decis. 464. num. 18. & seq. & decis. 466. num. 17. & seq. & Caren. in d. tit. 12. num. 147. & seq.* vbi latè tuetur opinionem negatiuam per Inquisitore, vt ibi per eum. Cuius Sacri Tribunalis iura Religio si statuentes violare in causis ad illud spectantibus nullo modo velle expresse sunt protestati in *rub. seq. in fin.*

DE INQVIRENTIBVS THESAVROS. Rub. LXX.

AD Reprimandam nonnullorum Auaritiam, siue potius Insaniam, qui suadente Diabolo Nolentes in sudore vultus sui sibi Victum parare, Incantarionibus, ac Maleficijs Thesauros inquirere audent, Statuimus hosce Thesaurizantes, Incantationibus, Sortilegijs, & Superstitionibus, quomodocumque vtentes pœnam scutorum centum, pro quolibet, & qualibet vice incurrere, & in Exilium ad quinquennium mitti debere.

Declarantes, In omnibus Casibus spectantibus ad S. Inquisitionem ratione Criminis Sortilegij, seu Inuocationis Demonum, Blasphemiæ, & Deuastationis Sacrarum Imaginum, De quibus supra hoc eodem Libro IV, Non censeri per hæc Statuta aliquo modo dispositum, seu derogatum, Sed illius Iura omnino illæsa seruari.

SVMMARIVM.

1 *Thesaurus dicitur aurum, argentum, vel pecunia, eius dominus est incertus, & de ea non extat memoria.*
Thesaurus inuentus arte magica spectat ad Principem, num. 2.
Inuentus autem in fundo proprio spectat ad inuenientem, num. 3.
De consuetudine vero generali spectat ad Principem, num. 4.
Cui autem spectet Thesaurus inuentus in re empta remissiuè, num. 5.

ANNOTATIO.

1 THesaurus dicitur aurum, argentum, vel pecunia, cuius dominus est incertus, & quæ fuit abscondita antiquitus, & tanto tempore, vt non extet memoria in contrarium, vt docent *Peregr. de iure fisci lib. 4. tit. 2. in prin. Farin. de var. ac diuer. quæst. 104. n. 19.* licet postea *n. 21.* dicat, Thesaurum impropriè dici consistentem

Nn in pecu-

in pecunia etiam non antiquo tempore recondita, *Antonell. de loco legal. lib. 2. cap. 30. in prin.*
2 Thesaurus verò inuentus arte magica, vt in hoc statuto spectat ad Principem, non autem ad illum inuenientem in quocumque loco illum inueniat, *l. 1. C. de Thesa. lib. 10. & ibi hoc not. glo. Bart. Bald. Ang. & alij Peregr. de iure fisci lib. 4. tit. 2. num. 2. Farinac. de var. ac diuer. quæst. d. quæst. 104. num. 18.* vbi dat concordantes, & *Antonell. de loco legal. lib. 2. d. cap. 30. num. 5.*
3 Addo prædictis, quod Thesaurus in fundo proprio quis perquirere potest, & ei acquiritur, non autem Principi, *Couar. in reg. peccatum, par. 3. §. 2. num. 1.* vbi testatur de receptissima opinione *de reg. iur. in 6. Peregr. de iure fisc. lib. 4. tit. 2. num. 3. Farinac. de var. ac diuer. quæst. dict. quæst. 104. num. 1.* latè comprobans, qui num. seq. quærit, quid si Thesaurus inueniatur in fundo alieno, in fundo publico, & in alijs locis, vt ibi per eum, *Antonel. de loco legal. lib. 2. cap. 30.*
4 *num. 3.* Licet de consuetudine illum acquiri Principi tradant *Farin. in d. quæst. 104. num. 32. Massin. de confisc. bonor. quæst. 23. num. 2. & Antonel. de loco legal. d. cap. 30. num. 21.* vbi excipit si inueniatur in fundo Ecclesiæ, vt ibi per eum, vbi plura habentur de materia.
5 Cui autem acquiratur Thesaurus inuentus in re empta, an emptori, vel venditori videas *Farinac. in d. quæst. 104. num. 20. ver. adde &c. & Antonell. in d. cap. 30. num. 11. & seq.*

QVOD POENAM NON SOLVENS LVAT IN CORPORE. Rubrica LXXI.

QVotiescumque Reus non potest pœnam Pecuniariam pro Maleficio impositam soluere; Iudex, ne Delicta impunita remaneant; Reum, Maleficij, & personæ qualitate inspecta, in Corpus luere iubeat, & exequi faciat.

SVMMARIVM.

1 *Reus non habens in ære luit in corpore.*
Procedit in personis vilibus, non autem in honestis, num. 3.
Et habet locum in pænis descendentibus ex delicti, vel quasi, non ex contractu, num. 4.
Qualis autem esse debeat d. pæna remittitur arbitrio iudicis, num. 5.
2 *Debitor fisci ex delicto non admittitur ad cessionem bonorum.*

ANNOTATIO.

1 VVlgatum licet sit axioma, *quod reus non habens in ære debeat luere in corpore*, vt habetur in hoc statuto, & tradunt *Clar. in pract. §. fin. quæst. 95. vers. sed quid si reus, &c. Peguer. decis. crim. 6. num. 6.* plenè *Farinac. de delict. & pæn. quæst. 26. in princ.* Itaut
2 debitor fisci ex delicto non admittatur ad cessionem bonorum, sed luere debeat in corpore, *Clar. in d. quæst. 95. vers. sed pone &c. Farinac. in d. quæst. 26. num. 3.* plenè *Gasp. Beat. de inop. debit.*
3 *quæst. 11. num. 1. & seq.* dictum tamen axioma habet locum in seruis, & alijs vilibus personis, non autem in nobilibus, & alias honestis, quos non posse puniri corporaliter licet soluendo non sint voluerunt *Couar. var. resol. lib. 2. cap. 9. num. 4. in fin. Farin. de delict. & pæn. d. quæst. 26. num. 21.* vbi dicit, ab hac opinione non esse recedendum in iudicando vti communiter recepta, *& Gasp. Beat. de inope. debit. d. cap. 11. num. 10.*
4 vbi illam declarat, Et habet locum in pœnis descendentibus ex delicto, vel quasi, non autem ex contractu, vel quasi qui admittuntur ad cessionem bonorum, vt declarant *Bran. de cessio. bono. quæst. 17. 4. quæst. princ. in fin. Peguer. d. decis. crim. 6. num. 6. Farin. in d. quæst. 26. num. 26.* vbi plura affert ad d. materiam spectantia.
5 Qualis verò debeat esse d. pœna remittitur arbitrio Iudicis, *l. 1. §. vlt. ff. de pæn.* & tradunt *Menoch. de arbitrar. casu 447. num. 3. & 4. & Farinac. de delict. & pæn. d. quæst. 26. num. 17.* vbi dat concordantes.

QVOD MASCVLINVM CONCIPIAT FOEMININVM. Rub. LXXII.

QVia solet in dubium reuocari, An in pœnis Masculinum concipiat Foemininum: Statuimus, quòd vbicunque in præsenti Volumine Statutorum reperiantur hæc Verba, vel Pronomina. Si quis, quicunque, nullus, nemo, & similia verba continentia genus Masculinum, quòd sub eo Masculino genere comprehendatur, & intelligatur etiam Fœmininum, vbi eadem Ratio id suadeat, & æquè in Fœminis verificari possit.

SVMMA-

SVMMARIVM.

1 *Masculinum concipit fœmininum in materia indifferenti, & congruenti vtriquè sexui,*
Si tamen sit eadem ratio, n.2.
Non tamen illud concipit in statutis correctorijs, & pœnalibus, num.3.
Et quid si statutum loquatur per verba Quicumque, Quilibet, si Quis vide, num.4.
Masculinum concipit fœmininum etiam in odiosis vbi odium est rationabile, num.5.

ANNOTATIO.

Cum dispositione huius statuti quod masculinum comprehendat fœmininum concordat *Statutum Mediolani cap. 126. lib. 1.* Et quod de
1 iure communi, & in materia indifferenti, & congruenti vtrique sexui masculinum capiat fœmininum latè comprobat *Carpan. ad stat. Mediol. d. cap. 126. num. 2. lib. 1. Card. Mantic. de tacit. lib. 2. tit. 15. num. 16. Hoeded. cons. 92. num. 48. lib. 1. & cons. 12. num. 37. & Rota apud Greg. XV. decis. 293. num. 8. & ibi Adden. num. 21.* vbi concordantes, Si ta-
2 men militet eadem ratio, vti habetur in hoc statuto, vt not. *Carpan. in d. cap. 126. num. 11. & Gabr. comm. concl. de verbo signif. concl. 6. num. 1. & seq.* vbi ponit quamplures casus, in quibus masculinum non concipit fœmininum, quos vi-
3 deas ibi per eum. Et licet Masculinum non concipere fœmininum in statutis correctorijs, & pœnalibus voluerint *Felic. alleg. 10. num. 11. par. 3. Menoch. cons. 73. in prin. & cons. 130. num. 22. & Carpan. illum referens d. cap. 126. n. 7.* contrarium tamen quando adest eadem ratio, vt in hoc statuto tenet *Choel. ad Bull. bon. regim. cap. 10. nu. 35.*
4 Et quod statutum quando loquitur per verba *Quicumque, Quis quis, Quilibet* & simil. vt loquitur statutum nostrum concipiat fœmininum, probat *Hond. d. cons. 92. num. 8. vol. 1.* vbi dat concordantes, licet secus si statutum loquatur per verbum Si quis, not. *Felic. d. allegat. 10. numer. 10. par. 3.*
5 Et masculinum concipere fœmininum etiam in odiosis, vbi odium est rationabile, alias secus tradunt *Menoch. 95. num. 14. lib. 1. & Carpan. d. cap. 126. num. 4.*

QVOD DE SIMILIBVS AD SIMILIA PROCEDATVR. Rub. LXXIII.

IN omnibus Casibus, in quibus per præsentia Statuta non esset expressa certa pœna, Volumus, de Similibus ad Similia ex identitate Rationis Personarum, & delicti qualitate diligenter inspecta, procedi posse; Et Iudicem in prolatione Sententiæ mentionem facere debere de tali Similitudine, seu extensione, ad pœnam xxv. librar. quoties contrafecerit, de suo salario retinendarum.

SVMMARIVM.

1 *Argumentum a simili hebet locum etiam in statutis.*
Si tamen sit eadem ratio, alias secus, n.2.
Licet non procedat in pœnalibus, n. 3.
Stante d. statuto quod procedatur de similibus ad similia illud non intelligitur strictè, sed largè, num. 4.

ANNOTATIO.

1 ARgumentum de similibus ad similia habere locum etiam in statutis tradunt *Alex. Randen. decis. Pisan. 47. num. 11. par. 1. & Barbo. qui illum refert in locis comm. loco 101. num. 1.* Cum in habentibus simbolum facilior sit transitus, vt scribit *Card. Tusc. pract. concl. litt. S.*
2 *conclus. 248. in prin.* Quod procedit quando in vtroque simili adest eadem ratio, vt dicetur etiam in statuto, & declarant *Osasch. decis. Pedem. 68. num. 9. Menoch. de arbitr. casu 84. num. 8. & 9.* & alij quos refert, & sequitur *Barbos. in d. loco 101. numer. 3. & seq.* vbi declarat, an requiratur omnimoda similitudo, vt ibi per eum.
3 Licet in pœnalibus non valere argumentum de similibus ad similia voluerint *Perez de Lera de anniuer. & capell. lib. 1. cap. 5. num. 21. & Barbos. in d. loco 101. num. 11.*
4 Addo pro coronide, quod stante statuto, quod procedatur de similibus ad similia, tunc statutum non intelligitur strictè, sed largè est interpretandum, vt post *Bald. R'mi. Butr. Imol. & Euerar.* per eum adductos firmat *Mascar. de gener. stat. interpr. concl. 4. num. 188.*

FINIS LIBRI QVARTI.

STATVTORVM CIVITATIS EVGVBII LIBER QVINTVS.

DE MERCATORIBVS ARTIS LANÆ, Rub. I.

MERCATORES Artis Lanæ summoperè curare debent, Quod illorum Ars, quæ Nutrix, & præcipua est in Ciuitate, diligenter, ac bona fide, iuxta eorum Constitutiones, tam per ipsos, quàm per Singulos eorum Artifices exerceatur, Vt eorum Panni, Rasciæ, Sagulæ, & similia, tam in Ciuitate, quàm extra in Credito habeantur. Quamobrem eligere debeant Peritiores in Capitaneos dictæ Artis, qui cæteris præesse valeant in proponendis, & pertractandis eorum Negocijs, & quoties oportuerit, Adunantiam conuocare debeant.

Vt Igitur pro maiori Ciuium commoditate prædicta omnia ad vendendum exponantur, & reperiantur, Statuimus, quòd etiam Drapperij, & Merciarij, tam illa, quàm extranea, in suis Apothecis detinere, & vendere valeant: Nec non Exteri propria conducere, & ad vendendum admittantur, & nullo modo prohiberi possint; Nec amplius mensurare debeant ad Banderam, prout hactenus contra Communem aliorum vsum, non sine Emptorum quærela, ab ijs factum est; Sed illis positis, & extensis super Tabula, vel Banca, ducendum Cannam, siue Passettum, de brachio in brachium, mensurare debeant super Panno, vel Sagula directò per vnum Quartum intra pannum: Et qui contra fecerit puniatur in Libris Quinquaginta, Cuius pęnæ Quarta pars sit Accusatoris, alia Executoris, Residuum verò Fisco Serenissimi applicetur.

In Iure verò Reddendo Notarium habeant expertum, qui bis saltem in Hebdomada de mane assistat in eorum Tribunali, Petitiones, & Querelas recipiat, Acta, & Processus instituat, vt deinde ab eis Lites, & Causæ terminentur: Consultorem etiam eligant Iurisperitum, cuius consilio cum opus fuerit, in Ciuilibus vtantur. In Criminalibus autem Causis, in quibus agitur de pœna Corporali, vel Pecuniaria, siue Quæstionibus, & Tortura Reis inferenda, adhibito eorum Notario, cum Voto Prætoris Causæ ab eis terminandæ erunt; Et Iudices requisiti auxilium, & Brachium illis pro Iustitia præstare teneantur.

SVMMARIVM.

1 *Mercatura vti vtilis Ciuitati laudatur*,
2 *Mercatura omnis permissa est, si non reperiatur prohibita*.
3 *Mercator dicitur qui rem emit, & non mutata illius forma lucrandi gratia alteri reuendit*.
Artifex vero dicitur qui rem emit, & mutata illius forma alteri reuendit, n. 4.
5 *Mercatorum priuilegijs, vt quis gaudere possit quinque requiruntur*.
Curia vero Mercatorum dicitur Curia æquitatis, num. 6.
7 *Statutum quod causæ Mercatorum cognoscantur per Notarium habet locum in ijs quæ spectant ad Mercaturam, alias secus*.

ANNOTATIO.

1 NOn sine ratione in hoc statuto laudatur Mercatura artis Lanæ, cum ex Instituto boni gubernij Ciuitatum in primis negociatores, & negociatio dicatur in eis non parum necessaria, vt apud *Græcos* olim dixerat *Plato* relatus *in l. 2. ff. de nundin.* & tradunt etiam *Ancar. cons. 157. in prin. Card. Tusc. pract. concl. littera M. concl. 205. num. 6. & Stracc. de mercat. par. 1. sub num. 19.*

2 *num.* 19. Et ideo omnis mercatura permissa est
in quolibet loco, nisi illa sit illicita, vt not.
Bald. conf. 338. *par.* 3. quem refert, & sequitur
Card. Tusch. in d. conclus. 205. *num.* 5.
Mercatoris nomen in hoc statuto ponitur attento
communi vsu loquendi, non autem secundum
proprietatem vocabuli, vt obseruat *Strucc. de*
3 *mercat. quæst.* 1. *num.* 13. Quia Mercator propriè
dicitur, qui rem emit puta lanam, ceram, vel si-
mile, & non mutata illius forma lucrandi gratia
alteri reuendit, vt tradunt *Pract. Archiep. Neap.*
cap. 63. *num.* 2. *& seq. Farinac. in fragm. crimin.*
litt. C. num. 167. *Surd. decis.* 313. *num.* 1. *Gutt. de*
credit. cap. 2. *tit.* 7. *quæsit.* 5. *num.* 1067. & alij per
me relati *alleg. foren.* 58. *num.* 5. Qui verò rem
4 emit, & mutata illius forma illam reuendit puta
emendo lanam vt faciat sagulas, cartam vt faciat
libros, lignamina vt faciat scamna, tabulas, &
similia, non dicitur propriè Mercator, sed Ar-
tifex, vt declarant *Pract. Archiep. Neap. d. cap.* 63
num. 2. *& seq. Farinac. in fragm. crimin. d. litt. C.*
num. 167. *Surd. d. decis.* 313. *per tot. & ibi Hodiern.*
num. 2. *Rota decis.* 194. *num.* 7. *par.* 4. *rec. tom.* 2.
& alij per me relati *d. allegat. foren.* 58. *num.* 4.

5 Vt autem quis gaudere possit priuilegijs mer-
catorum quinque requiruntur, nempè quod sit
matriculatus, quod exerceat artem, quod ma-
iorem partem fortunarum habeat in mercantijs
quod exerceat per se ipsum, & quod non vni-
cum actum exercuerit secundum *Maran. in pract.*
par. 4. *dist.* 9. *num.* 50. *& seq. Card. Tusch. pract.*
conclus. litt. M. conclus. 209. *num.* 3. *& Strac. de*
mercat. quæst. 1. *num.* 6. *& seq.*
6 Curia vero Mercatorum dicitur Curia æquita-
tis, & illorum Iudex iudicare debet secundum
æquitatem, *Card. Tusch. pract. conclus. d. litt. M.*
conclus. 208. *num.* 1. *Barz. decis.* 107. *num.* 31. *&*
seq. Cost. in remed. subsid. 12. *num.* 4. benè *Caluin. de*
æquit. lib. 1. *cap.* 6. *num.* 11.
7 Statutum autem supradictum, quod causæ
mercatorum cognoscantur per Notarium ex-
pertum habet locum in ijs quę spectant ad ipsam
Mercaturam, secus verò quò ad alia, puta si
agatur de aliqua hæreditate, seu simil. vt not.
Fulgos. cons. 105. *per tot. & Card. Tusch. d. concl.*
209. *num.* 7. & faciunt notata per *Strac. de Mer-*
catu. cap. vlt. num. 1. *& seq.*

DE AROMATARIIS. *Rub.* *II.*

NVllus in posterum admittatur ad Aromatariæ Artem exercendum, nisi prius diligenter examinatus, & approbatus fuerit à Prothomedico Ciuitatis Eugubij; & deinde describatur in Matricula, præuio tamen Iuramento, de bene, & legaliter dictam Artem exercendo; & debeat, omni diligentia adhibita, & fraude remota Simplicia componere, & Medicinas facere. Nemo etiam audeat alicui dare Medicinam purgatiuam, Pillulas, & similia sine licentia, & absque ordinatione alicuius Medici Doctorati, & experti, sub pœna librarum xxv. & pluris etiam arbitrio Iudicis considerata qualitate casus: Nec etiam audeat facere Torceas, Faculas, & Candelas nisi ex pura Cera, & Papiro ex puro Bombice, absque aliqua mixtura, & non dare vnam Speciem pro altera, sed illa omnia vendere iusto pretio, cum iustis mensuris, & ponderibus, sub pœna librarum decem, & cætera omnia obseruare iuxta eorum Constitutiones, Illosque Iudices in exigendis Creditis summariè expediant.

ANNOTATIO.

AD materiam huius statuti prohibentis Aromatarijs in conficiendis Torceis, & candelis aliquid ad-misceri, sed illas confici ex pura cera, & papiro sub pœna in eo contenta videas annotata per me supra *lib.* 4. *rub.* 46. quæ hic non sunt inutiliter replicanda.

DE MERCIARIIS. *Rub.* *III.*

MErciarij eorum Artem iuxta proprias Constitutiones fideliter exercere curent, vendendo Merces ad iustum pondus, siue Mensuram, sub pœna librarum X. & refectionis damni Parti læsæ, quoties contrafecerint. Exteros venientes ad vendendum in Ciuitate Eugubij admittant, faciendo eis statim Bullettam iuxta eorum Capitula. In Nundinis Sancti Vbaldi omnes teneantur ire in Plateam

Magnam

Magnam cum eorum mercibus, ad vendendum, ibiquè, facta antea sorte per dies octo præcedentes, distributione Apothecarum per Capitaneos Artis, cum assistentia Magistratus, eorum Merces iusto pretio venundati faciant.

DE CALCEOLARIIS. Rub. IV.

CAlceolarij, in primis curare debent, vt in Capitaneos Artis Peritiores, & aptiores eligant, qui facultates, & redditus dictæ Vniuersitatis, benè, diligenter, ac fideliter administrent. Pauperibus dictæ Artis subueniant Peregrinos, & Infirmos in eorum Domo, siue Hospitio recipiant, illisquè pro viribus piè subueniant: Vtquè in dies prædictæ facultates augeantur curent, pro maiori credito, & commoditate, habere locum amplum, & magis aptum ad prædicta omnia facienda, & exercenda: Teneantur etiam eorum Artem omni fraude remota exercere, bonis Coraminibus vti, & iusto pretio vendere: Exteros ad vendendum admittant, non solum in die Mercati sed etiam quocunque alio tempore, facta eis statim Bulletta iuxta eorum Constitutiones, & Capitula.

DE SVTORIBVS. Rub. V.

SVtores solita mercede contenti propriam Artem iuxta eorum Constitutiones fideliter, & sine fraude exerceant, & Vestes integrè conficiant absque detractione alicuius partis, ad pœnam v. librarum, & Restitutionis rei subtractæ, quoties contrafecerint: Nec possint dictas vestes pignorare, commodare, vel deponere penes aliquem, ad pœnam x. librarum, Sed teneantur eas restituere illi personæ, à qua habuerint, vel in defectum illarum pretium, siue estimationem, de qua stetur Iuramento Domini: Si verò vestes malè inciderint, siuè tractauerint, cogi possint, & debeant à Iudice ad reficiendum earum estimationem Parti arbitrio Peritorum.

SVMMARIVM.

1 *Sutor qui non benè incidit vestem tenetur de imperitia, & ad restitutionem pretij, & damnorum, & interesse.*

Qui Sutor potest retinere vestem pro sua mercede num. 2.

ANNOTATIO.

1 QVod Sutor qui non bene incidit vestem teneatur de imperitia, & ad restitutionem prætii damnorum, & interesse domino vestis, vt disponitur in hoc statuto, latè comprobat *Borgn. decis. 26. num. 1. & seq. par. 1.* vbi hoc extendit ad quemcumque alium artificem, vt ibi per eum quem sequitur *Caroc. de locat. & conduct. par. 4 quæst. 2. de imper. capra. numer. 55. vers. ampliatur sexto, & num. seq.* vbi dicit etiam quod Sutor tenetur de vestimentis corrosis a muribus in sua apoteca, vt ibi per eum.

2 Addo pro coronide, quod Sutor potest retinere vestem pro sua mercede, vt not. *Bart. in l. si non inducta, 5. num. 4. C. quib. caus. pign. tac. contrahe. & Bald. in l. fin. in sec. not. C. commod.* ad similitudinem scriptoris, qui potest retinere quinternos pro sua mercede, vt dicit *Bart. in d. leg. si non inducta in fin. glos. & Bart. in l. si non sortem, 26. §. si centum, ff. de condit. indeb.*

DE FABRIS FERRARIIS, SIVE MARESCALCHIS, Rub. VI.

QVilibet Faber, siue Marescalchus volens facere Focinam iuxta parietem communem, teneatur proprijs expensis facere murum latitudinis vnius lateris, & altitudinis trium pedum supra Focinam, & faciat caminum in loco, ne lædat vicinos, ad pœnam v. librarum, & demolitionis, siue restitutionis in pristinum: Exteros etiam ad vendendum admittant facta bulletta iuxta eorum Constitutiones; Et qui Marescalchi fuerint, eorum etiam Artem diligenter exerceant, debita mercede contenti Equos, & alia Animalia bona fide medeantur: Quòd si in ferrando Equum, vel aliud Animal inclodauerint, teneantur Domino ad medelam, & si infra decem dies non liberetur, teneantur etiam ad omne damnum à Iudice summariè taxandum, cęteraquè omnia iuxta eorum Capitula fideliter exerceant.

SVMMARIVM.

1 *Statutum quod Faber volens facere fucinam iuxta murum communem teneatur facere murum talis latitudinis qualiter intelligatur.*

2 *Marescalchus inchiodans Asinum, vel Equum teneatur Domino ad damna, & interesse.*

Potest tamen retinere equum curatum pro sua mercede, n.3.

ANNOTATIO.

1 STatutum mandans quod Faber, seu Marescalcus volens facere fucinam iustam murum communem teneatur proprijs expensis facere murum latitudinis vnius lateris, & altitudinis trium pedum super fucinam an intelligendum sit quod d. murus possit adhærere muro communi, vel ab eo debeat aliquantulum distare vide differentem *Cæpoll. de seruit. verba præd. cap. 64. num. 9.* vbi benè declarat.

2 Quod verò Marescalcus inchiodans Asinum, vel Equum teneatur ad reficiendum damnum domino asini, vel equi, vt dicitur in hoc statuto tradit latè *Borgn. decis. 26. per tot. par. 1.* & videas etiam *Franc. Marc. decis. 513. par. 1.* ad quem se refert *Bonacos. de equo. quæst. 445.*

3 Addo prædictis, quod Marescalcus potest retinere equum per eum curatum pro mercede ei debita pro cura adhibita, vt tradunt *Bald. in l. fin. C. commod. & Bonacos. de equo. quæstion. 21. per totum.*

DE FABRIS LIGNARIIS. Rub. VII.

FAbri lignarij teneantur, & debeant eorum Artem diligenter, & bona fide iuxta eorum Constitutiones exercere, & Laboreria conuentu aptis, & conuenientibus lignis, siue tabulis conficiant, & Dominis, siue Emptoribus solita mercede contenti quàm primùm restituant; Quòd si discordent de pretio, reuideri, & extimari faciant per alios peritos eiusdem Artis, qui eorum Iuramento iustum pretium declarare debeant.

DE VASARIIS. Rub. VIII.

FIguli, siue Vasarij in primis aduertant ne Fornacem construant intra domos, vnde possit aliquod periculum propter ignem sibi, vel vicinis imminere, sed illam faciant in hortis, vel alijs locis vacuis, Nisi idoneè caueant de conseruando indemnem eum, vel eos, qui passi fuerint damnum Iudicis arbitrio iudicandum, & reficiendum, & fornacem statim remouere teneantur: Vasa de bona terra, seu luto cum alijs ad Artem necessarijs, conficiant, nec exteros vasa portantes in Ciuitatem

ad vedendum, impediant, aut vllo modo prohibeant: Fœces etiam tam ipsi, quàm alij comburere non audeant in Ciuitate, vel Burgis, sed seorsum ab habitantibus, vt earum fœtore alios non offendant, ad pœnam decem librarum, qualibet vice incurrendam.

SVMMARIVM.

1 *Fornax an possit construi per Vasarium in muro proprio, vel communi.*
Et an volens facere fornacem possit probiberi a vicinis, n. 2.
3 *Statutum loquens de fornace habet locum etiam in fornello.*
4 *Fœtores possunt aerem corrumpere, & pestem generare.*

ANNOTATIO.

1 Fornax an possit construi de iure communi per Vasarium in muro proprio, vel communi seclusa dispositione huius statuti tractat latè *Capoll. de seru. vrb. præd. cap. 51. num. 1. & seq.* Et an volens facere fornacem possit prohiberi a vicinis propter periculum ignis, 2 tradunt *Marcabr. cons. 57. per tot. & Rimin. Iun. cons. 828.* videas per eos.

3 Dispositio huius statuti de fornace loquentis habeat locum etiam in fornello, qui fit occasione cineris coquendæ *Capoll. d. cap. 51. num. 5. Adden. ad Deci. in l. nullus videtur, 55. ff. de reg. iur. Andreol.* qui illos refert in *Addit. ad Capoll. de seruit. verba. præd. in verbo fornacis causa &c.*

Prouidè etiam in hoc statuto prohibetur, quod Vasarij non possint comburere fęces in Ciuitate vel burgis propter fætorem, qui ex dicta combustione causatur, cum ille de facili possit corrumpere aerem maximè tempore æstiuo, & pestem generare, vt probat *Ripa de peste in tit. de remed. præser. contra pestem, n. 64.*

DE MVRATORIBVS. *Rub. IX.*

MVratores omnes Ciuitatis teneantur locare eorum operas cuicumque requirenti, in dicta Ciuitate, vel Comitatu ad fabricandum, & summo mane, quando fuerit finita prima Missa, quæ dici solet in Ecclesijs S. Mariæ Seruorum, vel S. Dominici, debeant adesse in loco Ædificij conducti cum omnibus ferramentis, & instrumentis ad fabricandum necessarijs, & ibidem operari tota die vsque ad Solis Occasum, siue ad sonum Aue Maria, & donec non compleuerint laborerium conductum, non possint sine licentia Conductoris recedere, & operari cum alio, dummodo primus Conductor subministret necessaria ad fabricandum sub pœna V. librarum pro quolibet, & qualibet vice, & nihilominus teneantur complere Fabricas ceptas Conductore volente, Nisi ex aliqua iusta, & rationabili causa infirmitatis, rixæ, subsequutæ, vel simili, Iudicis arbitrio excusandi essent.

Quòd si conduxerint aliquam Fabricam ad Coptimum, siue ad Mensuram, tunc, & eo casu teneantur bona fide, & sine aliqua fraude operari, mensurando, & extimando Fabricam ad solitam mensuram Communis pro mercede, quæ inter ipsas Partes fuerit conuenta, aliàs solita, & consueta merces assignetur. Quòd si ij sint Operarij diurni, nec laborerium conduxerint, recepta mercede vlterius operari non teneantur: Merces autem à Cal. Aprilis, vsque ad Cal. Octobris aliquantulum iuxta solitum augeatur, & si Partes dissentiant Magistratus illam taxare, & declarare debeat. Cœtera ad Artem spectantia iuxta eorum Constitutiones obseruari curent.

DE MACELLARIIS. *Rub. X.*

QVi Carnes legitimas vendunt, debeant in primis eorum Apothecas tenere mundas, præsertim a quibuscumquè fætidis, & assistere in illis summo mane, vsque ad vnam horam noctis, ad vendendum Carnes iusto pretio, & pondere omnibus vo-

lentibus emere, illasquè debeant habere paratas ad sufficientiam, & bullatas quæ sint bullandæ, cum Cera iuxta solitum, & reliqua omnia conuenta, & per eos obligata, sine fraude exequantur, sub pœna, quæ sigillatim continetur in eorum Capitulis: Extra verò eorum Apothecas Carnes vendere non audeant, ad pœnam quadraginta solidorum, qualibet vice incurrendam.

DE QVARTEGIANTIBVS BESTIAS. Rub. XI.

QVartegiantes non possint emere nisi duas Bestias pro quolibet in die qua fit Mercatum, & nisi in Mercatali Magno, & non alibi, & excoriata Bestia, factaquè diuisione illius in quatuor partes, debeant ponere sortem super quartis, & cuicumque quartum, quem sors dederit, assignare, & pro eorum labore habeant solùm ventrem, & sanguinem pretiumquè ab emptoribus exigant iuxta illud, quòd fuerit solutum ab eis pro pretio Bestiæ, detracto valore pellis, quam ad dictum effectum vendere teneantur, & si petatur, super pretio iurare debeant, ad pœnam contrafacienti decem librarum qualibet vice incurrendam.

Addentes etiam, quòd Magistratus ex iusta, & rationabili causa possit ad certum tempus id Banno prohibere.

DE HOSPITIBVS, ET TABERNARIIS. Rub. XII.

NVllus Hospes, siue Tabernarius per se, vel per interpositam personam audeat emere in die Sabbati, vel alia, in qua fit mercatum in Platea, vel extra, donec steterit Banderola in Scalis, vel pulsauerit Campana Palatij ad meridiem, aliquas res comestibiles, vel dicere quòd teneat dictas res pro se, quòd postea dabit ei pretium, ad pœnam librarum quinque pro qualibet vice, & Amissionis rei emptæ, vel conuentæ, & quilibet possit accusare, & denunciare, & lucretur Quartam partem pœnæ, & rei amissæ, & credatur eius Iuramento cum vno Teste.

Volumus etiam, quòd omnes Hospites teneantur diligenter custodire Valisias, & quascumque alias res sibi consignatas ab Aduenis, & si eorum culpa, vel negligentia deperdantur, illos teneri ad totale interesse damnum passi eius iuramento comprobandum, ac Iudicis taxatione confirmandum. Equos ad vecturam locari solitos cuilibet instanti dare teneantur, solita mercede recepta, Sicut etiam omnes in eorum Hospitijs commorantes bene tractare, nec liceat eis postquam aliquis intrauerit aliquod Hospitium, eum vocare, seu deriuare à dicto Hospitio, ad pænam solidorum quadraginta, pro qualibet vice: Possint tamen retinere res, & si illæ non sufficiant, personas ipsas Arrestari facere, donec eis de eorum mercede fuerit integrè satisfactum.

SVMMARIVM.

1 *Statutum supradictum quod hospites non possint emere in Platea res commestibiles, nisi post certam horam est vallidum.*

2 *Hospes cui fuit consignata valisia, si illa amittatur vel reddatur aperta tenetur ad intereße.*

Qui non possunt aliquem expellere ab eorum Caupona, n. 3.

Sed tenentur omnes aduenientes hospitari, n. 4.

ANNOTATIO.

1 STatutum supradictum, quod hospites, & Tabernarij in die Sabbati, & in qua fit Mercatum non possint emere in Platea donec steterit banderola in scalis, vel pulsauerit Campana ad meridiem res commestabiles, vt interim Ciues possint emere illas, cum cessantibus emptoribus prætium rerum vilescat, sit vallidum, tenent *Io: de Platea in l. septem diebus*, 12. *num.* 1. *C. de erog. milit. anno. lib.* 12. *Auenda. de exequen. mandat. par.* 1. *cap.* 19. *num.* 35. quos refert, & sequitur *Choel. ad Bull. bon. Regimin. cap.* 21. *nu.* 18.

2 Quando verò caupones, seu Hospites, quibus per aduenas fuerunt consignatæ valisia, fardellum, & similia, si illæ amittantur, vel reddantur apertæ teneantur ad interesse aduenis, & contra eos possit iurari in litem, vti habetur in hoc statuto, videas latè per *Plot. de in litem iuran.* §. 10. *num.* 6. *& seq.* per *Bossin. ad Bannim. gener. cap.* 54. *num.* 15. *&* 16. per *Paitell. expedit.* 71. *& ibi Adden. per tot.* vbi habetur de animalibus dimissis in Stabulo Cauponis, & per *Phanuc. de in litem iuran. in sec. memor. sec. par. num.* 61. & per *Ciriac. contron.* 505. *num.* 42. *& seq.* vbi quid de aliis personis, & *controuers.* 494. *num.* 36.

3 Et quod Hospes, seu Caupo non possit sine iusta causa aliquem expellere ab eius hospitio scribit *Choel. ad Bull. bon. Regim. cap.* 31. *num.* 84. vbi post *Landen. de legat. concl.* 2. limitat non habere locum si ei superueniant Ambasciatores, quia tunc expelli possunt personæ viles, vt ibi per

4 eum, Imò illum teneri ad hospitandum omnes qui ad illius hospitium perueniunt dicit *Poss. de subbas. inspect.* 34. *num.* 54.

DE TRICOLIS, ET VENDITORIBVS OLEI. *Rub.* XIII.

TRicoli etiam prohibentur emere in die Mercati, eo modo, & forma, vt supra de Hospitibus diximus, Caueant etiam, ne quid vltra taxatum pretium, aut rem pro re mentiendo, vendiderint, ad pœnam librarum decem, plus, & minus Iudicum, & Magistratus arbitrio, attenta facti, & personarum qualitate, Mensuras omnes, & Scutellas tenere debeant iustatas, & Bullatas Bulla Communis, Sicut etiam in venditione Olei, vt diximus supra Libro I. De Officio Præfectorum Olei, & eius Venditoribus.

DE FVRNARIIS. *Rub.* XIV.

PIstores, siue Furnarij teneantur eorum Artem bene, & sollicitè facere, Panem conuenienter coquere ad petitionem cuiuslibet, illumque mundum tenere in domibus suis, & deinde restituere per Numerum, sicut acceperint, cum solita, & conuenienti mercede; Quod si Panem eorum incuria minus coctum, seu nimis assum reddiderint, teneri volumus ad emendationem damni, Magistratus arbitrio statim faciendam, Possint tamen dicti Furnarij, & illorum familiares ire per Ciuitatem noctis tempore sine lumine pro eorum Arte exercenda, cum opus fuerit, sine pœna, vt alias diximus.

SVMMARIVM.

1 *Artifex tenetur officium suum fideliter exercere, alias tenetur ad interesse.*
Ratio affertur, n. 2.
3 *Furnariorum talleolæ dicuntur probationes extraordinariæ, & probant concurrentibus requisitis.*
4 *Furnarius qui promisit coquere panem pro tota familia, si illa admodum augeatur an teneatur stare promissis.*

ANNOTATIO.

1 DIspositio huius statuti, quod si furnarij panem eorum incuria minus coctum seu nimis assum dominis reddiderint teneantur ad emendationem damni est conforme iuri communi, quo disponitur, quod quilibet artifex teneatur Officium suum rectè, & fideliter exercere, alias si id omittat dicatur esse in negligentia, & dolo, & ideo teneatur ad interesse, & ad damnum reficiendum, vt tradunt *Ancar. Socc. Sen. & Cras.* quos refert, & sequitur *Borgn. decis.* 26. *num.* 8. *par.* 1. *Gomez ad l.* 46. *Taur. num.* 18. Cum

2 negligentia, & dolus commissus in eius arte per artificem ei non debeat patrocinari, & alteri damnum afferre *Mantu. sing.* 17. *num.* 3. *& singul.* 642. *num.* 2. *Borgn. d. decis.* 26. *num.* 4.

3 Nota ad materiam furnariorum quod talleolæ fornariorum dicuntur probationes extraordinariæ, & probant si liqueat de identitate, sint integræ, & simul conueniant, vt docent *Put.*

de

de studio. in verbo lis sua, cap. Iudex qui admisit Instrumentum, Costa remed. subsid. 70. illat. 3. in fin. & Gratian. decis. March. 68. numer. 23. qui dant concordantes.

4 Vtrum vero si furnarius qui promisit coquere panem pro tota familia alicuius pro tali mercede, si familia postea sit maximè adaucta teneatur stare promissis, vel possit petere reductionem tradunt Capoll. de seruit. vrb. præd. cap. 50. num. 5. & seq. Costa de scien. & ignor. inspect. 26. num. 7. Quid. de Amic. de iure emphit. quæst. 89. per tot. & Gait. de credit. cap. 4. quæsit. 7. numer. 566. ipsos consulas cum materia sit controuersa.

DE MOLENDINARIIS. Rub. XV.

MOlendinarij teneantur Salmas frumenti custodire, quam primum molere, & bonam farinam facere, & prius illi molere, qui primò frumentum, vel bladum portauerit, & si malam farinam fecerint, permutauerint, vel aliquo modo deteriorem reddiderint, teneantur emendare damnum Passo & pœnam x. librar. vice qualibet incurrant: Pro multura verò habere debeant libras quatuor pro qualibet centinario, & non vltra, & si contigerit eos repercutere Molam, debeant prius tantum molere de suo frumento, quod sufficiat, ne alterius farina de lapide sentiat; Criuellos ad expurgandum granum habeant, nec salmas farinæ prostratas, siue distentas in terra, vel alibi tenere debeant sub eadem pœna; Teneantur etiam frumentum, & farinam ad Pensam destinatam afferre, & bullettam macinatus ab Officiali deputato recipere, & alia iuxta eorum Capitula obseruare.

ANNOTATIO.

QVod molendinarius si malam farinam fecerit, permutauerit, vel aliquo modo deteriorem illam reddiderit teneatur emendare damnum passo dixi supra de artifice damnificante tertium ex sua iniuria, vel dolo ad rubr. 5. rubr. 6. & rub. 14. hoc lib. 5. videas ibi, cum noluerim eadem hic inutiliter replicare.

DR FORNACIARIIS. Rub. XVI.

FOrnaciarij teneantur facere Lateres, Cuppos, & reliqua ad eorum Artem spectantia ad iustam mensuram, secundum modum, & formam respectiuè existentem in Palatio Communis, & ideo priùs omnes eorum formas teneantur bullare Bulla Communis, & debeant laboreria omnia bene cocta, & conditionata, cuilibet requirenti vendere pro pretio solito, & consueto à Magistratu declarando ad pœnam xxv. librarum, & amissionis laborerij, quoties in prædictis contrauenerint: Quòd si contigerit dictum laborerium esse malæ conditionis, licet auctoritate Magistratus minui de pretio arbitrio peritorum.

DE ARTIFICIBVS DENEGANTIBVS VENDERE. Rub. XVII.

QVilibet Artifex habens rem venalem publicè expositam, teneatur cuilibet petenti eam vendere pro pretio imposito, seu consueto: Quòd si is negaret habere, vel vendere, incidat in pœnam quadraginta solidorum pro qualibet vice, & nihilominus rem expositam vendere cogatur.

SVMMARIVM.

1 *Exponens rem venalem non tenetur illam vendere, sed potest pænitere.*
2 *Artis signum habens, & exercens officium publicum tenetur illud exercere.*
Artifex, Mercator, & similes non dicuntur tales ex vnico actu, n.3.

ANNOTATIO

1 STatutum supradictum locum habere debet in terminis, in quibus loquitur, videlicet in mero artifice, non autem in alio, qui exposuit rem aliquam venalem, cui licet pænitere, & mutare propositum, vt tradunt *Petr. Cin. & Bald. in l. 1. C. de Episc. audi. Iaf. in l. rogasti, 11. & ibi Purpu. & Alcia. ff. si cert. petat. Surd. conf. 205. num. 27. lib. 2. & Paitell. expedit. 74. num. 7.*

2 Habens vero signum artis, vel exercens officium publicum vtilitate, & authoritate cogitur illud exercere *l. munerum, 18. §. indicandi, ff. de muner. & honor. Caroc. de locat. par. 3. in tit. de libertate, quæst. 8. num. 17.* vbi quamplures facit illationes de meretrice, de hospite, de procuratore, & alijs, vt ibi per eum.

3 Ex vnico autem actu quis non dicitur artifex, Mercator, Hospes, & cetera sed assiduitas requiritur, & solitum in hoc casu non verificatur in vnico actu, nec sortitur effectum suum, vt post *gloss. Bart. Bald. Signorol. Castr. Corn. Aret. Alex. Felin. Dec. Alciat. Capoll. Strac.* & alios per eum relatos firmat *Caroc. de locat. & conduct. in d. tit. de libert. quæst. 9. num. 31.* vbi testatur de communi opinione.

DE VENDITIONE PISCIVM. Rub. XVIII.

MAgistratus Singulis Annis in principio Mensis Ianuarij, teneatur proponere, & tractare in Consilio Generali de modo seruando in venditione Piscium tempore Quadragesimæ, & quod in illo firmatum fuerit, diligenter exequi, & obseruari faciat: Et qui Pisces recentes cuiuscumque generis ad vendendum portauerint, debeant in primis assignasse Superstitibus Communis, illosquè apponere in vtraque Platea, videlicet S. Antonij, & S. Martini, & ibidem vendi facere secundum Taxam ab ipsis Superstitibus habitam, seu Conuentionem Appaltatorum, nec liceat Pisces deinde seligere ad vendendum extra Plateas. Quòd si pretium, vt supra, taxatum, siue conuentum non sit, sed cuilibet vendere liceat, vt venditores ab excessiuo pretio arceantur, Volumus pretium semel ab ipsis venditoribus impositum, nec minui, nec augeri posse, sed donec Pisces superfint, eodem pretio vendi. Quòd si Pisces quocumque casu putrefiant, liceat Superstitibus ad flumen proijci facere: Et si in prædictis casibus vendentes contrafecerint, pœnam decem librarum incurrant, & amissionis Piscium. Prædicta tamen non procedant in venditione Piscium Fluminis, qui libere a quocumque absque solutione alicuius Gabellæ vendi valeant.

SVMMARIVM.

1 *Pretium rerum venalium, & ad victum necessariarum potest a Deputatis a Communitate taxari.*

ANNOTATIO.

1 QVod prætium rerum venalium, & ad quotidianum hominum vsum, & victum necessariarum in foro expositarum possit a Deputatis a Communitate taxari, & moderari, vti habetur etiam in hoc statuto tradunt *Strac. de Mercat. par. 4. num. 51.* benè comprobans, & *Choel. ad Bull. bon. Regim. cap. 31. num. 238.* & ante eos *Abb. in cap. 1. num. 6. de empt. & vend.*

DE PONDERIBVS, ET MENSVRIS. Rub. XIX.

OMnes Mercatores, Artifices, & quæuis aliæ personæ, quæ ad pondus vendunt, vna eademquè Libra, nempe vnciarum XII. vti debeant, & omnia, & singula Pondera, ac Mensuræ sint, & esse debeant adæquata, iustata, & bullata per Officia-

Officialem deputatum Bulla Communis Eugubij, quæ Bulla singulis annis renouari debeat; Et omnes, qui ad pondus vendunt, hebere debeant pensiles Stateras, seu Bilancias, cum sustinente Annulo in eorum Apothecis; siue Apothecarum scamnis cum ponderibus distinctè iustatis: Quòd si quis venditor repertus fuerit habere Bilancias, Stateram, Passum, MediamEminam, Barile, Boccale, vel alias Mensuras, siue pondera non iustata, vel adæquata, ac Bullata, vt supra dictum est, pœnam xxv. librarum incurrat, & plus etiam arbitrio Iudicis fraudis, & personæ qualitate inspecta, & damnum quocumque casu Emptori emendare cogatur: Mensura verò iustetur, & adæquetur, & si iustari non possit, rumpatur, siue igne comburatur. Si verò aliquis inuentus fuerit habere dicta Pondera, vel Mensuras iustas, & adæquatas, non tamen bullatas, puniatur in libris decem, pro qualibet vice, & quilibet possit accusare, & denunciare, & Quartam partem pœnæ lucretur.

Declarantes, quod Salma Vini sit, & esse debeat duorum Barilium: Barile verò capacitatis XXIV. Boccalium. Boccale capacitatis librarum sex, Medium, librarum trium, & Folietta vnius libræ cum dimidia, iuxta Mensuras, quæ Palatio Communis asseruantur: Emina verò Grani est regularirer ponderis librarum C L. & in mensuratione Grani adhibenda est Rasoria, secus autem in alijs Bladis, & Leguminibus, quæ ad culmam mensurari debent, Sicut etiam Castaneæ, Glandes, Remola, & similia: Sextarium verò Calcis sit, & esse debeat capacitatis Eminarum duarum ad Culmam.

SVMMARIVM.

1 *Mensuras, & pondera falsa retinens in apoteca punitur pæna falsi.*

Quod non habet locum si illa sunt bullata Bulla Communis, num. 2.

Neque quando illa retinet domi, & cum eis non vendit, num. 3.

4 *Mensuras falsas accommodans scienter tenetur ad restitutionem damnorum.*

ANNOTATIO.

1 QVod retinens in apoteca mensuras, pondera, & similia falsa de iure veniat puniendus pœna falsi, vel alia pœna extraordinaria, vt habetur in hoc statuto, tradunt etiam *Iodoc. in pract. crim. cap. 123. num. 1. & seq. Petr. Greg. Tholos. in Sintag. iur. vniu. lib. 36. cap. 1. num. 8.* latè *Farinac. de falsit. & simul. quæst. 150. num. 76. & Felic. allegat. 49.*
2 *num. 1. & seq.* Si tamen d. mensuræ, pondera, & similia sint bullatæ Bulla Communis, licet non sint iustæ, illas retinens non videtur puniendus, cum cesset dolus, vt probant *Adden. ad Bertaz. cons. 290. lib. 2.* quos refert, & sequitur *Felic. d. alleg. 49. num. 5. 6. & seq.* & cum nemo decipi debeat sub fide publici Officialis, vt not. *Deci. cons. 9. num. 4. Felic. in d. allegat. 49. num. 7.* & dixi *ego in Resolut. crimin. in verbo Gratia Resol. 1. num. 2.*

3 Sicuti etiam retinentem domi mensuras non iustas non puniri, si non vendidit cum eis in terminis præcipuè bannimentorum generalium, probat *Bonfin. ad Bannim. general. cap. 17. num. 3.* doctè comprobans.

4 Commodans verò scienter iniquam mensuram, vel pondera adulterina ad aliquem fraudandum, ad restitutionem damnorum tenetur personæ fraudatæ indè sequutorum, vt probat *Iodoc. in pract. crim. d. cap. 123. num. 8. & 9.* vbi dicit idem esse in fabricante, & conficiente falsas mensuras, & pondera, & illas locante, subiungens in d. casibus etiam puniri pœna, de qua supra, vt ibi per eum.

DE STATVTIS ARTIFICVM. Rub. XX.

ARtifices non possint aliquas Constitutiones, siue Statuta facere, quæ licita, & honesta non sint, & Detrimentum aliquod publicum, siue priuatum contineant, siue etiam præsentibus Statutis aduersentur: Sed illa præsententur Consilio Generali, in quo eligi debeant duo Viri periti super eorum Admissione, & demum pro illorum Obseruatione à Serenissimo Duce Nostro fuerint confirmata.

SVMMA:

SVMMARIVM,

1 *Statuta condita a Collegijs licitis sunt vallida, & seruanda,*

Etiam sine confirmatione superioris, n. 2.

Nisi adesset lex superioris prohibens fisci d. statuta, num. 3.

Valent tamen quò ad illos de Collegio tantum, & circa respicientia artem, num. 4.

ANNOTATIO,

1 QVod statuta Collegiorum artium, quando sunt Collegia licita, valeant de iure quo ad ipsos de Collegio, & quò ad respicientia artem quando statuta sunt licita, & honesta, & illa sint seruanda tradunt *Roma. cons. 277. in fin. Card. Tusc. pract. concl. littera S. concl. 431. num. 19. Gratian. discep. foren. cap. 469. num. 14. par. 3.* plenè *Ciriac. contron. 504. num. 37. & seq. & contron. 506. num. 4. & Losa. de iure Vniuer. par. 3. cap. 15. num. 3.*

2 Etiam sine confirmatione superioris, *Gratian. discep. foren. cap. 721. num. 22. & 23. par. 4. Ciriac. d. contron. 504. num. 39.* Nisi tamen adesset statutum superioris prohibens Collegio statuere sine eius licentia, *Grattan. d. cap. 469. num. 17. Ciriac. d. contron. 506. num. 13.* Prout facit statutum nostrum quod prohibet d. Collegijs facere statuta continentia detrimentum publicum, vel priuatum, vel contraria statutis eiusdem, vt habetur in supradicto statuto.

4 Supradicta autem statuta Collegiorum non valent, nisi inter illos de arte, & de rebus ad d. artem spectantibus, & circa administrationem rerum suarum tantum, *Roma. cons. 300. in prin. & ibi Adden. Card. Tusc. d. concl. 431. num. 25. & concl. 593. num. 1. & seq.* benè *Ciriac. d. contron. 504. num. 37. & 42. & d. contron. 506. num. 4. & seq. & Losa. de iure Vniuer. par. 1. cap. 2. num. 66. & seq. & par. 3. cap. 15. num. 3.*

DE MONOPOLIIS. Rub. XXI.

VT rerum omnium venalium Copia quantum fieri potest in Ciuitate manuteneatur, Monopolia omnia in singulis Artibus omnino prohiberi volumus, & qui ea fecerint per Iudices repellantur, & facti qualitate inspecta eorum arbitrio puniantur.

SVMMARIVM.

1 *Monopolium committitur quando apud vnum, vel paucos tota vendendi potestas redigitur.*

Et in alijs casibus, de quibus remissiuè, numer. 2.

Et illud exercentes puniuntur pœna exilij, & confiscationis bonorum, num. 3.

Iudices autem illud non punientes puniuntur in 50. libris auri, num. 4.

Non tamen punitur si illud exerceatur in re parui momenti, num. 5.

Vel si exerceatur authoritate publica, num. 6.

ANNOTATIO.

1 MOnopolium dicitur committi quando penes vnum, vel paucos tota rei vendendæ potestas redigitur, vt declarant *Decian. tract. crimin. lib. 7. cap. 21. num. 1. & seq. Farin. in fragm. crim. par. 2. littera M. numer. 289. Cabal. resolut. crimin. casu 215. num. 16. cent. 3. Maffin. de confisc. bonor. quæst. 17. nu. 10. & alij per me relati in Resol. crim. in verbo Monopolium Resol. 1. num. 1.* cum quibus pertransit *Bonfin. post has scripta visus ad Bannim. general. cap. 16. num. 2.*

2 Et dicitur monopolium etiam committi in alijs quampluribus casibus, quos recensui *ego in d. Resolut. 1. per tot.* quos cum nimis longum esset hic recensere, ideo sufficiat pro illorum cognitione locum indicasse.

3 Monopolium autem exercentes puniuntur pœna exilij, & confiscationis bonorum, vt tradunt *Caball. resol. crim. casu 215. num. 28. 29. & seq. cent. 3. Gait. de credit. cap. 2. quæst. 9. num. 2321. Maffin. de confisc. bonor. quæst. 17. num. 3.* & alij per me relati in *d. verbo Monopolium Resol. 2. in prin.*

4 Quod delictum Iudices dissimulantes, & non punientes mulctantur in quinquaginta libris auri, fisco inferendis, *Decian. tract. crimin. lib. 7. cap. 21. num. 33. Menoch. de arbitr. casu 569. numer. 24. & Maffin. de confisc. d. quæst. 17. num. 6.*

5 Quæ tamen non habent locum, quando monopolium exercetur super re parui momenti, vt voluerunt *Menoch. d. casu 569. num. 23. Caball. d. casu 215. num. 29. & seq.* volens, pœnam esse Iudicel arbitrariam, & *Maffin. d. quæst. 17. num. 4.*

6 Nec quando illud exercetur authoritate publica, vt not. *Scacc. de commer. & camb. §. 1. quæst. 7. par. 3. lim. 10. nu. 15. & seq. Farinac. in fragm. crim. d. littera M, num. 306. & Gait. de credit. d. cap. 2. quæst. 9. num. 2307. & seq.* & declaraui *ego in d. verbo Monopolium Resol. 2. num. 5.*

DE MERCATO FACIENDO. Rub. XXII.

QValibet die Sabbati, si de ea die Festum Solemne non sit, alioquin die præcedenti Mercatum fieri volumus in Platea Magna, ibiquè res omnes venales exponi ad vendendum; Nulla etiam Executio, tam realis, quam personalis, ea die fieri possit pro debito Ciuili publico, vel priuato, sed cuilibet liberum accessum concedi volumus, & quicquid contra præmissa factum fuerit, sit penitus nullum, & Officialis, qui contrafecerit, pœnam librarum decem qualibet vice incurrat.

SVMMARIVM.

1 *Mercatus an fieri possit in diebus feriatis in honorem Dei.*

Et Mercatus differunt a nundinis, & quomodo, num. 2.

3 *Decuriones possunt compellere rusticos, vt conducant victualia ad vendendum in Mercatis.*

4 *Statutum quod in die Mercatus executio fieri non possit non habet locum si ille partes d. priuilegio renunciauarint.*

Renunciatio autem debet esse specialis, numer. 5.

Cum renunciatio sit odiosa, & strictè interpretanda, num. 6.

ANNOTATIO.

1 MErcatus an fieri possint in diebus feriatis in honorem Dei, vti habetur in hoc statuto stante præsertim consuetudine latè tractat *Choel. ad Bull. bon. Regim. cap. 31. num. 241. & seq.* vbi aliquas refert Sacræ Congregationis Resolutiones, quas videas ibi per eum.

2 Mercatus differunt a Nundinis, quia mercatus dicitur locus, & dies destinatus vendendis rebus forum venale certis diebus deseruiens cum modico priuilegio, Nundinæ verò dicuntur stati dies in locis, & Ciuitatibus certis mercandi causa liberè concessi cum immunitate data a Principe vectigalium, gabellarum, & pedagiorum, vt tradunt, & declarant *Petr. Greg. Tholos. in Sintag. iur. vniu. lib. 25. cap. 3. num. 5. & Choel. ad Bull. bon. regim. d. cap. 31. num. 254.*

3 Nota tamen quod Decuriones, & Officiales possunt cōpellere rusticos, vt conducant victualia ad vendendum in Mercatis intra Ciuitatem ad tex. in *l. 2. ff. de nundin.* & post *Thesa. Burgos. & Auendan.* per eum relatos firmat *Choel. in d. cap. 31. num. 255.*

4 Dispositio autem d. statuti, quod in die Mercati nulla executio fieri possit non videtur habere locum quando partes d. priuilegio renunciarunt quod fieri potest, cum illud principaliter fuerit concessum in commodum priuatorum, & secundario fauore publico, vt not. *Doct. in l. ius publicum 39. ff. de pact. & in l. pen. C. de pact. Bart. in l. vniuers. 4. num. 2. C. de legat. lib. 10.* in terminis *Petr. Pecch. de iure sisten. & manutenen.*

5 *cap. 9. num. 1. & 2.* Quæ tamen renunciatio debet esse specialis, alias non releuat, ad tex. *in l. 1. & ibi Roma. & alij ff. si quis in ius voc.* & tradit *Petr. Pecch. d. cap. 9. sub num. 2.* & vide adducta supra *lib. 1. rubr. 66.*

6 Cum renunciatio sit odiosa, & ideo sit strictissimè interpretanda *Hond. cons. 29. num. 107. lib. 1. Gargi. Iuni. cons. 21. num. 13. vol. 1. Rota apud Gregor. XV. decis. 15. num. 3. & apud Torre de pact. futur. succes. decis. 116. num. 13.* vbi aliæ adducuntur.

DE EMENTIBVS RES FVRTIVAS. Rub. XXIII.

QVi scienter emerit Animalia, vel alias quascumque Res furto substractas, cogatur summariè dictas Res Domino restituere, absque aliqua refectione pretij, & pœnam L. Librarum incurrat, siue etiam grauiore, Iudicis arbitrio facti qualitate inspecta. Quòd si Emptor probauerit se emisse publicè in Foro, vel venalia, aut venales fuisse alibi publicè expositas, aut bannitas ad Sonum Tubæ per publicum Præconem in locis publicis, non cogatur Domino restituere absque prætij refectione, & Venditorem eidem Domino indicare debeat, Nisi appareret Emptorem de furto informatum esse, quòd tamen in dubio in publicis Emptionibus præsumendum non erit.

SVMMARIVM.

1 *Emens rem furtiuam tenetur illam restituere domino non restituto ei pretio.*

Etiam si sit protestatum illam emere pro vero Domino, num. 2.

Imò si illa sit empta scienter emens incurrit etiam pœnam, num. 3.

Fallit stante statuto, quod emens rem furtiuam in Mercatis non teneatur restituere sine pretio, num. 4.

Licet contrarium teneant aliqui Doctores, numer. 5.

Quæ contraria opinio ampliatur, num. 6.

Et quid quando res furtiua empta fuit a latronibus remissiuè, num. 7.

ANNOTATIO

1 EMens rem furtiuam etiam bona fide de iure communi tenetur illam domino restituere nullo sibi restituto prætio, cum bona fides excuset a pœnis quibus alias mala fide ementes res furtiuas subiacere deberent, non autem vt de prætij consequutione excipere valeant, vt tradunt post *tex. in l. incivilem 2. C. de furt. Menoch. de præsump. lib. 5. præsump. 29. num. 9. Farinac. de furt. quæst. 177. num. 15. & seq. Spada cons. 149. num... vol. 1. Ludov. decis. Perus. 42. per tot. Caball. resol. crim. casu 292. num. 1. & seq. cent. 3.* benè *D. Deluca in Theat. verit. & instit. tom. 2. in tit. de regal. discur. 129. num. 3. & tom. 7. in tit. de empt. & vendit. discur. 13. num. 2. & 3.* nec non *Bonfin. ad Bannim. general. cap. 54. num. 14.*

2 Etiam si emptor emat rem furtiuam cum protestatione, quod intendit illam emere quando esset vitiosa, vel furtiua pro vero domino, quia adhuc illam tenetur restituere non recepto prætio, vt docent *Clar. in §. furtum num. 27. & ibi Baiar. num. 104. Menoch.* latè comprobans *de præsump. lib. 5. d. præsump. 29. nu. 13. & seq. Ludo. d. decis. 42. num. 2. Farinac. de furt. d. quæst. 177. numer. 43.* plenè *Guazzin. defen. 17. cap. 6. num. 3. & seq.* vbi declarat, & contrarium tenentes refert, vt ibi per eum, addo *D. Deluca in d. discur. 13. numer. 6.* vbi dicit, d. cautelam esse reprobatam.

3 Amplia d. conclusionem, vt emens rem furtiuam scienter non solum teneatur illam restituere absque refusione prætij, sed etiam teneatur ad pœnam tamquam hoc modo subministrans commoditatem furibus, & incitamentum ad furandum, vt voluerunt *Baiar. in d. §. furtum num. 117. Rolan. cons. 45. num. 25. lib. 1. Vrsell. ad afflict. decis. 369. num. 5.* vbi dicit ita fuisse seruatum in Magna Curia Vicariæ, & *Guazz.* qui alios dat concordantes *in d. defen. 17. cap. 6. num. 11.*

4 Quod verò d. statutum quod emens rem furtiuam in nundinis, vel Mercato non teneatur illam domino restituere nisi restituto per dominum sibi prætio sit de iure validum scripserunt *Alcia. de præsump. reg. 3. præsump. 29. num. 7. Guazzin. d. defen. 17. cap. 6. num. 27. & Farinac. de furt. d. quæst. 177. num. 33.* vbi testatur de ve-
5 tiori opinione, & in pract. seruata, Licet con-
trarium teneant *Baiard. ad Clar. d. §. furtum num. 126. Bevint. decis. 34. num 2.* & sentit *Menoch. de*
6 *præsump. 29. num. 25.* Quæ contraria opinio eo
magis habet locum cessante statuto, vt benè comprobat *Farinac. in d. quæst. 177. num. 31. et Illustriss. D. meus Deluca in d. tom. 2. in tit. de regal. discur. 129. num. 3. in fin. Bonfin. in add. cap. 54. num. 14.*

7 Vtrum verò supradicta habeant locum quando res furtiua empta fuit a latronibus, vel prædonibus tradit *Farinac. de furt. d. quæst. 177. num. 40* ipsum consulas.

QVOD VIÆ CIVITATIS SINGVLIS MENSIBVS MVNDENTVR. *Rubrica XXIV.*

QVolibet mense Viæ omnes tam principales, quam aliæ Ciuitatis Eugubij mundari debeant per Ciues ante eorum Domos, habitationes, & Apothecas, & propterea omnes teneantur immunditias, siue alia quæcumque impedimenta amouere, & ad flumen asportari facere, ad pœnam quadraginta solidorum cuilibet inobedienti, statim de facto exigendam; Vtque talis Dispositio executioni demandetur, Magistratus in principio cuiuscumque Mensis id banniri faciat cum pœna prædicta termino trium dierum, ad hoc vt Executores dictam pœnam exigere valeant.

SVMMARIVM.

1 *Viæ publicæ purgari debent ab immunditijs a vicinis.*

Verbum purgare quid importet, num. 2.

Antiquitus spectabat ad ædiles cogere vicinos ad vias purgandas, num. 3.

ANNOTATIO

1 QVod viæ publicæ purgari debeant ab immunditijs, & alijs in eis existentibus a vicinis habentibus domus iuxta eas etiam adductas vti habetur in hoc statuto est tex. in *l. 2. & ibi not. Bart.*

2 *Bart. & Doctores ff. de via publ.* Quæ purgari dicitur quando in totum ex ea tollitur lutum, non autem quando illud ponitur iuxta viam, *l. 3. §. purgari ff. de via publ.* & not. *Alex. in d. l. 2. ff. de via publ. & Capoll. de seru. rust. prædio. cap. 3. nu. 61.*
3 Florente autem Republica Romana ad Ædiles Curules spectabat onus cogendi vicinos ad vias reparandas, ad illas purgandas ab immunditijs & ne aliquis stercora, neque morticina, seu coria, in illis immitteret, vt refert *Petr. Greg. Tholosan. in Sintag. iur. vniuer. lib. 3. cap. 13. num. 4.*

DE CLOACIS PVBLICIS, ET PRIVATIS. Rub. XXV.

VT Aqua in Vijs publicis sine damno Ciuium adiacenti decurrat Magistratus diligenter curet Publicas Cloacas manuteneri, & cum opus fuerit mundari, & sumptibus Vicinorum reaptari mandet. Quilibet etiam habens Cloacas, Aquarolos, vel Necessaria debeat ita tenere, quod non decurrant in Vias publicas, eaquè ab omni fœtore claudere, & liberare, ad pœnam x. librarum quoties moniti contrafecerint, & reaptari omnino cogantur.

SVMMARIVM.

1 *Cloaca dicitur locus concauus, per quem colluuies quædam fluit.*
Quam cuilibet licet facere in proprio fundo, num. 2.
Vicinus autem cogi potest ad expurgandam Cloacam, num. 3.
Ne malus odor noceat Ciuitati, num. 4.
Ad materiam huius statuti videas scripta supra lib. 1. Rubr. 48. per tot.

ANNOTATIO.

1 CLoaca autem dicitur locus concauus, per quem colluuies quædam fluit, *l. 1. §. cloaca autem. & ibi not. Bar. & Doctores ff. de cloac.* vbi habetur, quod Cloacæ appellatione, & Tubus, & fistula continentur, & tradunt etiam *Roffred. de libell. par. 2. in rubr. de Cloaca in prin. Capoll. de seruit. vrban. præd. cap. 48. num. 1. & seq.* vbi plura apponit ad d. materiam spectantia, & *Ripa de peste in tit. de remed. præseru. contra pestem num. 48. & seq.*
2 Cuilibet vero licet facere Cloacam in fundo, vel domo sua, & ex ea immittere aquam in viam publicam, nisi ex illa aqua via fieret deterior, *l. 2. §. si quis cloacam. ff. ne quid in loco publ.* & scribit *Capoll. de seruit. vrb. præd. cap. 48. num. 7.* vbi declarat quando via dicatur fieri deterior, & minus habilis, vt ibi per eum.
3 Quod verò vicinus cogi possit ad expurgandam latrinam, & cloacam, ne malus odor noceat vicino est tex. in *l. si quando. 17. §. fin. ff. si seru. vend. & in l. seruitutes la grande*, & ibi not. Doctores, *ff. de seru. vrban. præd.* & not. *Choel. ad Bull.*
4 *bon. regimin. cap. 42. numer. 83.* Et ne malus odor aerem corrumpat in damnum Ciuitatis, vt obseruat *Capoll. de seruit. vrban. præd. d. cap. 48. num. 2.* & ante eum *Roffred. in d. rubr. de Cloaca.*

DE VIIS, ET ALIIS LOCIS PVBLICIS NON ALIENANDIS; Vel permutandis. Rub. XXVI.

VIæ, & alia loca Publica alienari, siue concedi non possint à Magistratu, nisi Re maturè discussa in Consilio generali, & illius accedente Consensu. Quòd si quis velit extra Ciuitatem aliquam Viam publicam de vno loco ad alium immutare, Volumus à Magistratu cum assensu DD. Deputatorum concedi posse, si Viæ melioratio Syndici relatione habita, intersit, & habeatur Consensus adiacentium loco, vbi dicta Via mutanda sit, illaquè prius per dictum Syndicum fuerit terminata, & extructa: Alioquin immutantes pœnam xxv. librarum incurrant, & in pristinum restituere cogantur.

ad vedendum, impediant, aut vllo modo prohibeant: Fœces etiam tam ipsi, quàm alij comburere non audeant in Ciuitate, vel Burgis, sed seorsum ab habitantibus, vt earum fœtore alios non offendant, ad pœnam decem librarum, qualibet vice incurrendam.

SVMMARIVM.

1 *Fornax an possit construi per Vasarium in muro proprio, vel communi.*
Et an volens facere fornacem possit prohiberi a vicinis, n. 2.
3 *Statutum loquens de fornace habet locum etiam in fornello.*
4 *Fœtores possunt aerem corrumpere, & pestem generare.*

ANNOTATIO.

1 Fornax an possit construi de iure communi per Vasarium in muro proprio, vel communi seclusa dispositione huius statuti tractat latè *Capoll. de seru. vrb. præd. cap. 51.*
2 *num. 1. & seq.* Et an volens facere fornacem possit prohiberi a vicinis propter periculum ignis, tradunt *Marcabr. cons. 57. per tot. & Rimin. Iun. cons. 828.* videas per eos.

3 Dispositio huius statuti de fornace loquentis habeat locum etiam in fornello, qui fit occasione cineris coquendæ *Capoll. d. cap. 51. num. 5. Adden. ad Deci. in l. nullus videtur, 55. ff. de reg. iur. Andreol.* qui illos refert in *Addit. ad Capoll. de seruit. verba. præd. in verbo fornacis causa &c.*

Prouidè etiam in hoc statuto prohibetur, quod Vasarij non possint comburere fęces in Ciuitate vel burgis propter fœtorem, qui ex dicta combustione causatur, cum ille de facili possit corrumpere aerem maximè tempore æstiuo, & pestem generare, vt probat *Ripa de peste in tit. de remed. præser. contra pestem, n. 64.*

DE MVRATORIBVS. Rub. IX.

Mvratores omnes Ciuitatis teneantur locare eorum operas cuicumque requirenti, in dicta Ciuitate, vel Comitatu ad fabricandum, & summo mane, quando fuerit finita prima Missa, quæ dici solet in Ecclesijs S. Mariæ Seruorum, vel S. Dominici, debeant adesse in loco Ædificij conducti cum omnibus ferramentis, & instrumentis ad fabricandum necessarijs, & ibidem operari tota die vsque ad Solis Occasum, siue ad sonum Aue Maria, & donec non compleuerint laborerium conductum, non possint sine licentia Conductoris recedere, & operari cum alio, dummodo primus Conductor subministret necessaria ad fabricandum sub pœna V. librarum pro quolibet, & qualibet vice, & nihilominus teneantur complere Fabricas ceptas Conductore volente, Nisi ex aliqua iusta, & rationabili causa infirmitatis, rixæ, subsequutæ, vel simili, Iudicis arbitrio excusandi essent.

Quòd si conduxerint aliquam Fabricam ad Coptimum, siue ad Mensuram, tunc, & eo casu teneantur bona fide, & sine aliqua fraude operari, mensurando, & extimando Fabricam ad solitam mensuram Communis pro mercede, quæ inter ipsas Partes fuerit conuenta, aliàs solita, & consueta merces assignetur. Quòd si ij sint Operarij diurni, nec laborerium conduxerint, recepta mercede vlterius operari non teneantur: Merces autem à Cal. Aprilis, vsque ad Cal. Octobris aliquantulum iuxta solitum augeatur, & si Partes dissentiant Magistratus illam taxare, & declarare debeat. Cœtera ad Artem spectantia iuxta eorum Constitutiones obseruari curent.

DE MACELLARIIS. Rub. X.

QVi Carnes legitimas vendunt, debeant in primis eorum Apothecas tenere mundas, præsertim a quibuscumquè fætidis, & assistere in illis summo mane, vsque ad vnam horam noctis, ad vendendum Carnes iusto pretio, & pondere omnibus volenti-

lentibus emere, illasquè debeant habere paratas ad sufficientiam, & bullaras quæ sint bullandæ, cum Cera iuxta solitum, & reliqua omnia conuenta, & per eos obligara, sine fraude exequantur, sub pœna, quæ sigillatim contineretur in eorum Capitulis: Extra verò eorum Apothecas Carnes vendere non audeant, ad pœnam quadraginta solidorum, qualibet vice incurrendam.

DE QVARTEGIANTIBVS BESTIAS, Rub. XI.

QVartegiantes non possint emere nisi duas Bestias pro quolibet in die qua fit Mercatum, & nisi in Mercarali Magno, & non alibi, & excoriata Bestia, factaquè diuisione illius in quatuor partes, debeant ponere sortem super quartis, & cuicumque quartum, quem sors dederit, assignare, & pro eorum labore habeanr solùm ventrem, & sanguinem pretiumquè ab emproribus exigant iuxta illud, quòd fuerit solutum ab eis pro pretio Bestiæ, detracto valore pellis, quam ad dictum effectum vendere teneanrur, & si petarur, super prerio iurare debeant, ad pœnam conrrafacienti decem librarum qualibet vice incurrendam.

Addentes etiam, quòd Magistratus ex iusta, & rarionabili causa possit ad certum tempus id Banno prohibere.

DE HOSPITIBVS, ET TABERNARIIS. Rub. XII.

NVllus Hospes, siue Tabernarius per se, vel per interpositam personam audeat emere in die Sabbati, vel alia, in qua fit mercatum in Platea, vel extra, donec steterit Banderola in Scalis, vel pulsauerit Campana Palatij ad meridiem, aliquas res comestibiles, vel dicere quòd reneat dictas res pro se, quòd postea dabit ei prerium, ad pœnam librarum quinque pro qualiber vice, & Amissionis rei emptæ, vel conuenræ, & quilibet possit accusare, & denunciare, & lucretur Quartam partem pœnæ, & rei amissæ, & credarur eius Iuramenro cum vno Teste.

Volumus etiam, quòd omnes Hospites reneantur diligenter custodire Valisias, & quascumque alias res sibi consignatas ab Aduenis, & si eorum culpa, vel negligentia deperdantur, illos teneri ad torale inrereste damnum passi eius iuramenro comprobandum, ac Iudicis taxatione confirmandum. Equos ad vecturam locari soliros cuilibet instanti dare reneantur, solita mercede recepta, Sicut etiam omnes in eorum Hospitijs commoranres bene tractare, nec liceat eis postquam aliquis intrauerit aliquod Hospitium, eum vocare, seu deriuare à dicto Hospitio, ad pænam solidorum quadraginta, pro qualibet vice. Possint ramen rerinere res, & si illæ non sufficiant, personas ipsas Arrestari facere, donec eis de eorum mercede fuerit integrè satisfactum.

SVMMARIVM.

1 *Statutum supradictum quod hospites non possint emere in Platea res commestibiles, nisi post certam horam est validum.*

2 *Hospes cui fuit consignata valisia, si illa amittatur vel reddatur aperta tenetur ad interesse.*

Qui non possunt aliquem expellere ab eorum Caupona, n. 3.

Sed tenentur omnes aduenientes hospitari, n. 4.

ANNOTATIO.

1 STatutum supradictum, quod hospites, & Tabernarij in die Sabbati, & in qua fit Mercatum non possint emere in Platea donec steterit banderola in scalis, vel pulsauerit Campana ad meridiem res commestabiles, vt interim Ciues possint emere illas, cum cessantibus emptoribus prætium rerum vilescat, sit vallidum, tenent *Io: de Platea in l. septem diebus*, 12. *num*.1. *C. de erog. milit. anno. lib.* 12. *Auenda. de exequen. mandat. par.* 1. *cap.* 19. *num.* 35. quos refert, & sequitur *Choel. ad Bull. bon. Regimin. cap.* 21. *nu.* 38.

2 Quando verò caupones, seù Hospites, quibus per aduenas fuerunt consignatæ valisia, fardellum, & similia, si illæ amittantur, vel reddantur apertæ teneantur ad interesse aduenis, & contra eos possit iurari in litem, vti habetur in hoc statuto, videas latè per *Plot. de in litem iuran.* §. 10. *num.* 6. *& seq.* per *Bonfin. ad Bannim. gener. cap.* 54. *num.* 15. *&* 16. per *Paitell. expedit.* 71. *& ibi Adden. per tot*, vbi habetur de animalibus dimissis in Stabulo Cauponis, & per *Phanuc. de in litem iuran. in sec. membr. sec. par. num.* 62. & per *Ciriac. controu.* 505. *num.* 42. *& seq.* vbi quid de aliis personis, & *controuers.* 494. *num.* 36.

3 Et quod Hospes, seu Caupo non possit sine iusta causa aliquem expellere ab eius hospitio scribit *Choel. ad Bull. bon. Regim. cap.* 33. *num.* 84. vbi post *Lauden. de legat. concl.* 2. limitat non habere locum si ei superueniant Ambasciatores, quia tunc expelli possunt personæ viles, vt ibi per

4 eum. Imò illum teneri ad hospitandum omnes qui ad illius hospitium perueniunt dicit *Post. de subbas. inspect.* 34. *num.* 54.

DE TRICOLIS, ET VENDITORIBVS OLEI. Rub. XIII.

TRicoli etiam prohibentur emere in die Mercati, eo modo, & forma, vt supra de Hospitibus diximus. Caueant etiam, ne quid vltra taxatum pretium, aut rem pro re mentiendo, vendiderint, ad pœnam librarum decem, plus, & minus Iudicum, & Magistratus arbitrio, attenta facti, & personarum qualitate, Mensuras omnes, & Scutellas tenere debeant iustatas, & Bullatas Bulla Communis, Sicut etiam in venditione Olei, vt diximus supra Libro I. De Officio Præfectorum Olei, & eius Venditoribus.

DE FVRNARIIS. Rub. XIV.

PIstores, siue Furnarij teneantur eorum Artem benè, & sollicitè facere, Panem conuenienter coquere ad petitionem cuiuslibet, illumque mundum tenere in domibus suis, & deinde restituere per Numerum, sicut acceperint, cum solita, & conuenienti mercede; Quod si Panem eorum incuria minus coctum, seu nimis assum reddiderint, teneri volumus ad emendationem damni, Magistratus arbitrio statim faciendam. Possint tamen dicti Furnarij, & illorum familiares ire per Ciuitatem noctis tempore sine lumine pro eorum Arte exercenda, cum opus fuerit, sine pœna, vt alias diximus.

SVMMARIVM.

1 *Artifex tenetur officium suum fideliter exercere, alias tenetur ad interesse.*
Ratio affertur, n. 2.
3 *Furnariorum talleolæ dicuntur probationes extraordinariæ, & probant concurrentibus requisitis.*
4 *Furnarius qui promisit coquere panem pro tota familia, si illa admodum augeatur an teneatur stare promissis.*

ANNOTATIO.

1 DIspositio huius statuti, quod si furnarij panem eorum incuria minus coctum seu nimis assum dominis reddiderint teneantur ad emendationem damni est conforme iuri communi, quo disponitur, quod quilibet artifex teneatur Officium suum rectè, & fideliter exercere, alias si id omittat dicatur esse in negligentia, & dolo, & ideo teneatur ad interesse, & ad damnum reficiendum, vt tradunt *Ancar, Socc. Sen. & Crau.* quos refert, & sequitur *Borgn. decis.* 26. *num.* 1. *par.* 1. *Gomez ad l.* 46. *Taur. num.* 18. Cum

2 negligentia, & dolus commissus in eius arte per artificem ei non debeat patrocinari, & alteri damnum afferre *Mantu. sing.* 17. *num.* 3. *& singul.* 642. *num.* 2. *Borgn. d. decis.* 26. *num.* 4.

3 Nota ad materiam furnariorum quod talleolæ fornariorum dicuntur probationes extraordinariæ, & probant si liqueat de identitate, sint integræ, & simul conueniant, vt docent *Put.*

de

de sindic. in verbo lis sua, cap. Iudex qui admisit Instrumentum, Costa remed. subsid. 70. illat. 3. in fin. & Gratian. decis. March. 68. numer. 23. qui dant concordantes.

4 Vtrum vero si furnarius qui promisit coquere panem pro tota familia alicuius pro tali mercede, si familia postea sit maximè adaucta teneatur stare promissis, vel possit petere reductionem tradunt Capoll. de seruit. vrb. præd. cap. 50. num. 5. & seq. Costa de scien. & ignor. inspect. 26. num. 7. Quid. de Amic. de iure emphit. quæst. 89. per tot. & Gait. de credit. cap. 4. quæsit. 7. numer. 566. ipsos consulas cum materia sit controuersa.

DE MOLENDINARIIS. Rub. XV.

MOlendinarij teneantur Salmas frumenti custodire, quam primum molere, & bonam farinam facere, & prius illi molere, qui primò frumentum, vel bladum portauerit, & si malam farinam fecerint, permutauerint, vel aliquo modo deteriorem reddiderint, teneantur emendare damnum Passo & pœnam x. librar. vice qualibet incurrant: Pro multura verò habere debeant libras quatuor pro quolibet centinario, & non vltra, & si contigerit eos repercutere Molam, debeant prius tantum molere de suo frumento, quod sufficiat, ne alterius farina de lapide sentiat; Criuellos ad expurgandum granum habeant, nec salmas farinæ prostratas, siue distentas in terra, vel alibi tenere debeant sub eadem pœna; Teneantur etiam frumentum, & farinam ad Pensam destinatam afferre, & bullettam macinatus ab Officiali deputato recipere, & alia iuxta eorum Capitula obseruare.

ANNOTATIO.

QVod molendinarius si malam farinam fecerit, permutauerit, vel aliquo modo deteriorem illam reddiderit teneatur emendare damnum passo dixi supra de artifice damnificante tertium ex sua iniuria, vel dolo ad rubr. 5. rubr. 6. & rub. 14. hoc lib. 5. videas ibi, cum noluerim eadem hic inutiliter replicare.

DE FORNACIARIIS. Rub. XVI.

FOrnaciarij teneantur facere Lateres, Cuppos, & reliqua ad eorum Artem spectantia ad iustam mensuram, secundum modum, & formam respectiuè existentem in Palatio Communis, & ideo priùs omnes eorum formas teneantur bullare Bulla Communis, & debeant laboreria omnia bene cocta, & conditionata, cuilibet requirenti vendere pro pretio solito, & consueto à Magistratu declarando ad pœnam xxv. librarum, & amissionis laborerij, quoties in prædictis contrauenerint: Quòd si contigerit dictum laborerium esse malæ conditionis, licet auctoritate Magistratus minui de pretio arbitrio peritorum.

DE ARTIFICIBVS DENEGANTIBVS VENDERE. Rub. XVII.

QVilibet Artifex habens rem venalem publicè expositam, teneatur cuilibet petenti eam vendere pro pretio imposito, seu consueto: Quòd si is negaret habere, vel vendere, incidat in pęnam quadraginta solidorum pro qualibet vice, & nihilominus rem expositam vendere cogatur.

SVMMARIVM.

1 *Exponens rem venalem non tenetur illam vendere, sed potest pænitere.*

2 *Artis signum habens, & exercens officium publicum tenetur illud exercere.*

Artifex, Mercator, & similes non dicuntur tales ex vnico actu, n. 3.

ANNOTATIO

1 STatutum supradictum locum habere debet in terminis, in quibus loquitur, videlicet in mero artifice, non autem in alio, qui exposuit rem aliquam venalem, cui licet pænitere, & mutare propositum, vt tradunt *Petr. Cin. & Bald. in l. 1. C. de Episc. audi. Ias. in l. rogasti, 11. & ibi Purpu. & Alcia. ff. si cert. petat. Surd. cons. 205. num. 27. lib. 2. & Taitell. expedit. 74. num. 7.*

2 Habens vero signum artis, vel exercens officium publicum vtilitate, & authoritate cogitur illud exercere *l. munerum, 18. §. iudicandi, ff. de muner. & honor. Caroc. de locat. par. 3. in tit. de libertate, quæst. 8. num. 17.* vbi quamplures facit illationes de meretrice, de hospite, de procuratore, & alijs, vt ibi per eum.

3 Ex vnico autem actu quis non dicitur artifex, Mercator, Hospes, & cetera sed assiduitas requiritur, & solitum in hoc casu non verificatur in vnico actu, nec sortitur effectum suum, vt post *glos. Bart. Bald. Siguorol. Castr. Corn. Aret. Alex. Felin. Dec. Alciat. Capoll. Strac.* & alios per eum relatos firmat *Caroc. de locat. & conduct. in d. tit. de libert. quæst. 9. num. 31.* vbi testatur de communi opinione.

DE VENDITIONE PISCIVM. *Rub. XVIII.*

MAgistratus Singulis Annis in principio Mensis Ianuarij, teneatur proponere, & tractare in Consilio Generali de modo seruando in venditione Piscium tempore Quadragesimæ, & quod in illo firmatum fuerit, diligenter exequi, & obseruari faciat: Et qui Pisces recentes cuiuscumque generis ad vendendum portauerint, debeant in primis assignasse Superstitibus Communis, illosquè apponere in vtraque Platea, videlicet S. Antonij, & S. Martini, & ibidem vendi facere secundum Taxam ab ipsis Superstitibus habitam, seu Conuentionem Appaltatorum, nec liceat Pisces deinde seligere ad vendendum extra Plateas. Quòd si pretium, vt supra, taxatum, siue conuentum non sit, sed cuilibet vendere liceat, vt venditores ab excessiuo pretio arceantur, Volumus pretium semel ab ipsis venditoribus impositum, nec minui, nec augeri posse, sed donec Pisces superſint, eodem pretio vendi. Quòd si Pisces quocumque casu putrefiant, liceat Superstitibus ad flumen proijci facere: Et si in prædictis casibus vendentes contrafecerint, pœnam decem librarum incurrant, & amissionis Piscium. Prædicta tamen non procedant in venditione Piscium Fluminis, qui libere a quocumque absque solutione alicuius Gabellæ vendi valeant.

SVMMARIVM.

1 *Prætium rerum venalium, & ad victum necessariarum potest a Deputatis a Communitate taxari.*

ANNOTATIO.

1 QVod prætium rerum venalium, & ad quotidianum hominum vsum, & victum necessariarum in foro expositarum possit a Deputatis a Communitate taxari, & moderari, vti habetur etiam in hoc statuto tradunt *Strac. de Mercat. par. 4. num. 51.* benè comprobans, & *Choel. ad Bull. bon. Regim. cap. 31. num. 238.* & ante eos *Abb. in cap. 1. num. 6. de empt. & vend.*

DE PONDERIBVS, ET MENSVRIS. *Rub. XIX.*

OMnes Mercatores, Artifices, & quæuis aliæ personæ, quæ ad pondus vendunt, vna eademquè Libra, nempe vnciarum XII. vti debeant, & omnia, & singula Pondera, ac Mensuræ sint, & esse debeant adæquata, iustata, & bullata per Officia-

Officialem deputatum Bulla Communis Eugubij, quæ Bulla singulis annis renouari debeat; Et omnes, qui ad pondus vendunt, hebere debeant pensiles Stateras, seu Bilancias, cum sustinente Annulo in eorum Apothecis; siue Apothecarum scamnis cum ponderibus distinctè iustatis: Quòd si quis venditor repertus fuerit habere Bilancias, Stateram, Passum, MediamEminam, Barile, Boccale, vel alias Mensuras, siue pondera non iustata, vel adæquata, ac Bullata, vt supra dictum est, pœnam xxv. librarum incurrat, & plus etiam arbitrio Iudicis fraudis, & personæ qualitate inspecta, & damnum quocumque casu Emptori emendare cogatur: Mensura verò iustetur, & adæquetur, & si iustari non possit, rumpatur, siue igne comburatur. Si verò aliquis inuentus fuerit habere dicta Pondera, vel Mensuras iustas, & adæquatas, non tamen bullatas, puniatur in libris decem, pro qualibet vice, & quilibet possit accusare, & denunciare, & Quartam partem pœnæ lucretur.

Declarantes, quod Salma Vini sit, & esse debeat duorum Barilium: Barile verò capacitatis XXIV. Boccalium. Boccale capacitatis librarum sex, Medium, librarum trium, & Folietta vnius libræ cum dimidia, iuxta Mensuras, quæ Palatio Communis asseruantur: Emina verò Grani est regularirer ponderis librarum C L. & in mensuratione Grani adhibenda est Rasoria, secus autem in alijs Bladis, & Leguminibus, quæ ad culmam mensurari debent, Sicut etiam Castaneæ, Glandes, Remola, & similia: Sextarium verò Calcis sit, & esse debeat capacitatis Eminarum duarum ad Culmam.

SVMMARIVM.

1 *Mensuras, & pondera falsa retinens in apoteca punitur pæna falsi.*

Quod non habet locum si illa sunt bullata Bulla Communis, num. 2.

Neque quando illa retinet domi, & cum eis non vendit, num. 3.

4 *Mensuras falsas accommodans scienter tenetur ad restitutionem damnorum.*

ANNOTATIO.

1 QVod retinens in apoteca mensuras, pondera, & similia falsa de iure veniat puniendus pœna falsi, vel alia pœna extraordinaria, vt habetur in hoc statuto, tradunt etiam *Iodoc. in pract. crim. cap. 123. num. 1. & seq. Petr. Greg. Tholos. in Sintag. iur. vniu. lib. 36. cap. 1. num. 8.* latè *Farinac. de falsit. & simul. quæst. 150. num. 76. & Felic. allegat. 49.*
2 *num. 1. & seq.* Si tamen d. mensuræ, pondera, & similia sint bullatæ Bulla Communis, licet non sint iustæ, illas retinens non videtur puniendus, cum cesset dolus, vt probant *Adden. ad Bertaz. cons. 290. lib. 2.* quos refert, & sequitur *Felic. d. alleg. 49. num. 5. 6. & seq.* & cum nemo decipi debeat sub fide publici Officialis, vt not. *Deci. cons. 9. num. 4. Felic. in d. allegat. 49. num. 7.* & dixi *ego in Resolut. crimin. in verbo Gratia Resol. 1. num. 2.*

3 Sicuti etiam retinentem domi mensuras non iustas non puniri, si non vendidit cum eis in terminis præcipuè bannimentorum generalium, probat *Bonfin. ad Bannim. general. cap. 17. num. 3.* doctè comprobans.

4 Commodans verò scienter iniquam mensuram, vel pondera adulterina ad aliquem fraudandum, ad restitutionem damnorum tenetur personæ fraudatæ indè sequutorum, vt probat *Iodoc. in pract. crim. d. cap. 123. num. 8. & 9.* vbi dicit idem esse in fabricante, & conficiente falsas mensuras, & pondera, & illas locante, subiungens in d. casibus etiam puniri pœna, de qua supra, vt ibi per eum.

DE STATVTIS ARTIFICVM. Rub. XX.

ARtifices non possint aliquas Constitutiones, siue Statuta facere, quæ licita, & honesta non sint, & Detrimentum aliquod publicum, siue priuatum contineant, siue etiam præsentibus Statutis aduersentur: Sed illa præsententur Consilio Generali, in quo eligi debeant duo Viri periti super eorum Admissione, & demum pro illorum Obseruatione à Serenissimo Duce Nostro fuerint confirmata.

SVMMARIVM,

1 *Statuta condita a Collegijs licitis sunt vallida, & seruanda,*
Etiam sinè confirmatione superioris, n.2.
Nisi adesset lex superioris prohibens fisci d. statuta, num.3.
Valent tamen quò ad illos de Collegio tantum, & circa respicientia artem, num.4.

ANNOTATIO.

1 Quod statuta Collegiorum artium, quando sunt Collegia licita, valeant de iure quo ad ipsos de Collegio, & quò ad respicientia artem quando statuta sunt licita, & honesta, & illa sint seruanda tradunt *Roma. consf. 277. in fin. Card. Tusc. pract. concl. littera S. concl. 431. num. 19. Gratian. discep. foren. cap. 469. num. 14. par. 3.* plenè *Ciriac. contron. 504. num. 37. & seq. & contron. 506. num. 4. & Losa. de iure Vniuer. par. 3. cap. 15. num. 3.*

2 Etiam sine confirmatione superioris, *Gratian. discep. foren. cap. 721. num. 22. & 23. par. 4. Ciriac.*
3 *d. contron. 504. num. 39.* Nisi tamen adesset statutum superioris prohibens Collegio statuere sine eius licentia, *Gratian. d. cap. 469. num. 17. Ciriac. d. contron. 506. num. 15.* Prout facit statutum nostrum quod prohibet d. Collegijs facere statuta continentia detrimentum publicum, vel priuatum, vel contraria statutis eiusdem, vt habetur in supradicto statuto.

4 Supradicta autem statuta Collegiorum non valent, nisi inter illos de arte, & de rebus ad d. artem spectantibus, & circa administrationem rerum suarum tantum, *Roma. consf. 300. in prin. & ibi Adden. Card. Tusc. d. concl. 431. num. 25. & concl. 593. num. 1. & seq.* benè *Ciriac. d. contron. 504. num. 37. & 42. & d. contron. 506. num. 4. & seq. & Losa. de iure vniuer. par. 1. cap. 2. num. 66. & seq. & par. 3. cap. 15. num. 3.*

DE MONOPOLIIS. Rub. XXI.

VT rerum omnium venalium Copia quantum fieri potest in Ciuitate manuteneatur, Monopolia omnia in singulis Artibus omnino prohiberi volumus, & qui ea fecerint per Iudices repellantur, & facti qualitate inspecta eorum arbitrio puniantur.

SVMMARIVM.

1 *Monopolium committitur quando apud vnum, vel paucos tota vendendi potestas redigitur.*
Et in alijs casibus, de quibus remissiuè, numer. 2.
Et illud exercentes puniuntur pœna exilij, & confiscationis bonorum, num. 3.
Iudices autem illud non punientes puniuntur in 50. libris auri, num. 4.
Non tamen punitur si illud exerceatur in re parui momenti, num. 5.
Vel si exerceatur authoritate publica, num. 6.

ANNOTATIO.

1 MOnopolium dicitur committi quando penes vnum, vel paucos tota rei vendendæ potestas redigitur, vt declarant *Decian. tract. crimin. lib. 7. cap. 21. num. 1. & seq. Farin. in fragm. crim. par. 2. littera M. numer. 289. Cabal. resolut. crimin. casu 215. num. 16. cent. 3. Maffin. de confisc. bonor. quæst. 17. nu. 10. & alij per me relati in Resol. crim. in verbo Monopolium Resol. 1. num. 1.* cum quibus pertransit *Bonfin. post hac scripta visus ad Bannim. general. cap. 16. num. 2.*

2 Et dicitur monopolium etiam committi in alijs quampluribus casibus, quos recensui *ego in d. Resolut. 1. per tot.* quos cum nimis longum esset hic recensere, ideo sufficiat pro illorum cognitione locum indicasse.

3 Monopolium autem exercentes puniuntur pœna exilij, & confiscationis bonorum, vt tradunt *Caball. resol. crim. casu 215. num. 28. 29. & seq. cent. 3. Gait. de credit. cap. 2. quæsit. 9. num. 2321. Maffin. de confisc. bonor. quæst. 17. num. 3.* & alij per me relati in *d. verbo Monopolium Resol. 2. in prin.*

4 Quod delictum Iudices dissimulantes, & non punientes mulctantur in quinquaginta libris auri, fisco inferendis, *Decian. tract. crimin. lib. 7. cap. 21. num. 33. Menoch. de arbitr. casu 569. numer. 24. & Maffin. de confisc. d. quæst. 17. num. 6.*

5 Quæ tamen non habent locum, quando monopolium exercetur super re parui momenti, vt voluerunt *Menoch. d. casu 569. num. 23. Cabal. d. casu 215. num. 29. & seq.* volens, pœnam esse Iudici arbitrariam, & *Maffin. d. quæst. 17. num. 4.*

6 Nec quando illud exercetur authoritate publica, vt not. *Scacc. de commer. & camb. §. 1. quæst. 7. par. 3. lim. 10. nu. 15. & seq. Farinac. in fragm. crim. d. littera M. num. 306. & Gait. de credit. d. cap. 2. quæsit. 9. num. 2307. & seq.* & declaraui *ego in d. verbo Monopolium Resol. 2. num. 5.*

DE MERCATO FACIENDO. Rub. XXII.

QValibet die Sabbati, si de ea die Festum Solemne non sit, alioquin die præcedenti Mercatum fieri volumus in Platea Magna, ibiquè res omnes venales exponi ad vendendum; Nulla etiam Executio, tam realis, quam personalis, ea die fieri possit pro debito Ciuili publico, vel priuato, sed cuilibet liberum accessum concedi volumus, & quicquid contra præmissa factum fuerit, sit penitus nullum, & Officialis, qui contrafecerit, pœnam librarum decem qualibet vice incurrat.

SVMMARIVM.

1 *Mercatus an fieri possit in diebus feriatis in honorem Dei.*

Et Mercatus differunt a nundinis, & quomodo, num. 2.

3 *Decuriones possunt compellere rusticos, vt conducant victualia ad vendendum in Mercatis.*

4 *Statutum quod in die Mercatus executio fieri non possit non habet locum si ille partes d. priuilegio renunciauarint.*

Renunciatio autem debet esse specialis, numer. 5.

Cum renunciatio sit odiosa, & strictè interpretanda, num. 6.

ANNOTATIO.

1 MErcatus an fieri possint in diebus feriatis in honorem Dei, vti habetur in hoc statuto stante præsertim consuetudine latè tractat *Choel. ad Bull. bon. Regim. cap. 31. num. 241. & seq.* vbi aliquas refert Sacræ Congregationis Resolutiones, quas videas ibi per eum.

2 Mercatus differunt a Nundinis, quia mercatus dicitur locus, & dies destinatus vendendis rebus forum venale certis diebus deseruiens cum modico priuilegio, Nundinæ verò dicuntur stati dies in locis, & Ciuitatibus certis mercandi causa liberè concessi cum immunitate data a Principe vectigalium, gabellarum, & pedagiorum, vt tradunt, & declarant *Petr. Greg. Tholos. in Sintag. iur. vniu. lib. 25. cap. 3. num. 5. & Choel. ad Bull. bon. regim. d. cap. 31. num. 234.*

3 Nota tamen quod Decuriones, & Officiales possunt cōpellere rusticos, vt conducant victualia ad vendendum in Mercatis intra Ciuitatem ad tex. in *l. 2. ff. de nundin.* & post *Thesa. Burgos. & Auendan.* per eum relatos firmat *Choel. in d. cap. 31. num. 255.*

4 Dispositio autem d. statuti, quod in die Mercati nulla executio fieri possit non videtur habere locum quando partes d. priuilegio renuntiarunt quod fieri potest, cum illud principaliter fuerit concessum in commodum priuatorum, & secundario fauore publico, vt not. *Doct. in l. ius publicum 39. ff. de pact. & in l. pen. C. de pact. Bart. in l. vniuers. 4. num. 2. C. de legat. lib. 10.* in terminis *Petr. Pecch. de iure sisten. & man.*
5 *iniect. cap. 9. num. 1. & 2.* Quæ tamen renunciatio debet esse specialis, alias non releuat, ad tex. *in l. 1. & ibi Roma. & alij ff. si quis in ius voc.* & tradit *Petr. Pecch. d. cap. 9. sub num. 2.* & vide adducta supra *lib. 1. rubr. 66.*

6 Cum renunciatio sit odiosa, & ideo sit strictissimè interpretanda *Hond. cons. 29. num. 107. lib. 1. Gargi. Iuni. cons. 21. num. 13. vol. 1. Rota apud Gregor. XV. decis. 15. num. 3. & apud Torre de pact. futur. success. decis. 116. num. 13.* vbi aliæ adducuntur.

DE EMENTIBVS RES FVRTIVAS. Rub. XXIII.

QVi scienter emerit Animalia, vel alias quascumque Res furto substractas, cogatur summariè dictas Res Domino restituere, absque aliqua refectione pretij, & pœnam L. Librarum incurrat, siue etiam grauiore, Iudicis arbitrio facti qualitate inspecta. Quòd si Emptor probauerit se emisse publicè in Foro, vel venalia, aut venales fuisse alibi publicè expositas, aut bannitas ad Sonum Tubæ per publicum Præconem in locis publicis, non cogatur Domino restituere absque prætij refectione, & Venditorem eidem Domino indicare debeat, Nisi appareret Emptorem de furto informatum esse, quòd tamen in dubio in publicis Emptionibus præsumendum non erit.

SVMMA-

SVMMARIVM.

1 *Emens rem furtinam tenetur illam restituere domino non restituto ei pretio.*

Etiam si sit protestatum illam emere pro vero Domino, num.2.

Imò si illa sit empta scienter emens incurrit etiam pœnam, num.3.

Fallit stante statuto, quod emens rem furtinam in Mercatis non teneatur restituere sine pretio, num. 4.

Licet contrarium teneant aliqui Doctores, numer. 5.

Quæ contraria opinio ampliatur, num.6.

Et quid quando res furtina empta fuit a latronibus remissinè, num.7.

ANNOTATIO

1 EMens rem furtinam etiam bona fide de iure communi tenetur illam domino restituere nullo sibi restituto prætio, cum bona fides excuset a pœnis quibus alias mala fide ementes res furtiuas sublacere deberent, non antem vt de prætij consequutione excipere valeant, vt tradunt post *tex. in l. incinilem 2. C. de furt. Menoch. de præsump. lib. 5. præsump. 29. num. 9. Farinac. de furt. quæst. 177. num. 15. & seq. Spada cons. 149. num... vol. 1. Ludon. decis. Perus. 42. per tot. Caball. resol. crim. casu 292. num. 1. & seq. cent. 3.* benè *D. Deluca in Theat. verit. & instit. tom. 2. in tit. de regal. discur. 129. num. 3. & tom. 7. in tit. de empt. & vendit. discur. 13. num. 2. & 3.* nec non *Bonfin. ad Bannim. general. cap. 54. num. 14.*

2 Etiam si emptor emat rem furtiuam cum protestatione, quod intendit illam emere quando esset vitiosa, vel furtiua pro vero domino, quia adhuc illam tenetur restituere non recepto prætio, vt docent *Clar. in §. furtum num. 27. & ibi Baiar. num. 104. Menoch.* latè comprobans *de præsump. lib. 5. d. præsump. 29. nu. 13. & seq. Ludo. d. decis. 42. num. 2. Farinac. de furt. d. quæst. 177. numer. 43.* plenè *Guazzin. defen. 17. cap. 6. num. 3. & seq.* vbi declarat, & contrarium tenentes refert, vt ibi per eum, addo *D. Deluca in d. discur. 13. numer. 6.* vbi dicit, d. cautelam esse reprobatam.

3 Amplia d. conclusionem, vt emens rem furtiuam scienter non solum teneatur illam restituere absque refusione prætij, sed etiam teneatur ad pœnam tamquam hoc modo subministrans commoditatem furibus, & incitamentum ad furandum, vt voluerunt *Baiar. in d. §. furtum num. 117. Rolan. cons. 45. num. 25. lib. 1. Vrsell. ad afflict. decis. 369. num. 5.* vbi dicit ita fuisse seruatum in Magna Curia Vicariæ, & *Guazz.* qui alios dat concordantes *in d. defen. 17. cap. 6. num. 11.*

4 Quod verò d. statutum quod emens rem furtiuam in nundinis, vel Mercato non teneatur illam domino restituere nisi restituto per dominum sibi prætio sit de iure vallidum scripserunt *Alcia. de præsump. reg. 3. præsump. 29. num. 7. Guazzin. d. defen. 17. cap. 6. num. 27. & Farinac. de furt. d. quæst. 177. num. 33.* vbi testatur de ve-
5 tiori opinione, & in pract. seruata, Licet contrarium teneant *Baiard. ad Clar. d. §. furtum num. 126. Benint. decis. 14. num 2.* & sentit *Menoch. de*
6 *præsump. 29. num. 25.* Quæ contraria opinio eo magis habet locum cessante statuto, vt benè comprobat *Farinac. in d. quæst. 177. num. 31. et Illustris. D. meus Deluca in d. tom. 2. in tit. de regal. discur. 129. num. 3. in fin. Bonfin. in dict. cap. 54. num. 14.*

7 Vtrum verò supradicta habeant locum quando res furtina empta fuit a latronibus, vel prædonibus tradit *Farinac. de furt. d. quæst. 177. num. 40* ipsum consulas.

QVOD VIÆ CIVITATIS SINGVLIS MENSIBVS MVNDENTVR.
Rubrica XXIV.

QVolibet mense Viæ omnes tam principales, quam aliæ Ciuitatis Eugubij mundari debeant per Ciues ante eorum Domos, habitationes, & Apothecas, & propterea omnes teneantur immunditias, siue alia quæcumque impedimenta amouere, & ad flumen asportari facere, ad pœnam quadraginta solidorum cuilibet inobedienti, statim de facto exigendam; Vtque talis Dispositio executioni demandetur, Magistratus in principio cuiuscumque Mensis id banniri faciat cum pœna prædicta termino trium dierum, ad hoc vt Executores dictam pœnam exigere valeant.

SVMMARIVM.

1 *Viæ publicæ purgari debent ab immunditijs a vicinis.*

Verbum purgare quid importet, num. 2.

Antiquitus spectabat ad ædiles cogere vicinos ad vias purgandas, num. 3.

ANNOTATIO

1 QVod viæ publicæ purgari debeant ab immunditijs, & alijs in eis existentibus a vicinis habentibus domus iuxta eas etiam adductas vti habetur in hoc statuto est tex. in *l. 2. & ibi not. Bart.*

2 *Bart. & Doctores ff. de via publ.* Quæ purgari dicitur quando in totum ex ea tollitur lutum, non autem quando illud ponitur iuxta viam, *l. 3. §. purgari ff. de via publ.* & not. *Alex. in d. l. 2. ff. de via publ. & Capoll. de seru. rust. pradio. cap. 3. nu. 6 t.*
3 Florente autem Republica Romana ad Ædiles Curules spectabat onus cogendi vicinos ad vias reparandas, ad illas purgandas ab immunditijs & ne aliquis stercora, neque morticina, seu coria, in illis immitteret, vt refert *Petr. Greg. Tholosan. in Sintag. iur. vniuer. lib. 3. cap. 13. num. 4.*

DE CLOACIS PVBLICIS, ET PRIVATIS. *Rub. XXV.*

VT Aqua in Vijs publicis sine damno Ciuium adiacenti decurrat Magistratus diligenter curet Publicas Cloacas manuteneri, & cum opus fuerit mundari, & sumptibus Vicinorum reaptari mandet. Quilibet etiam habens Cloacas, Aquarolos, vel Necessaria debeat ita tenere, quod non decurrant in Vias publicas, eaque ab omni fœtore claudere, & liberare, ad pœnam x. librarum quoties moniti contrafecerint, & reaptari omnino cogantur.

SVMMARIVM.

1 *Cloaca dicitur locus concauus, per quem colluuies quædam fluit.*
Quam cuilibet licet facere in proprio fundo, num. 2.
Vicinus autem cogi potest ad expurgandam Cloacam, num. 3.
Ne malus odor noceat Ciuitati, num. 4.
Ad materiam huius statuti videas scripta supra lib. 1. Rubr. 48. per tot.

ANNOTATIO.

1 CLoaca autem dicitur locus concauus, per quem colluuies quædam fluit, *l. 1. §. cloaca autem. & ibi not. Bar. & Doctores ff. de cloac.* vbi habetur, quod Cloacæ appellatione, & Tubus, & fistula continentur, & tradunt etiam *Roffred. de libell. par. 2. in rubr. de Cloaca in prin. Capoll. de seruit. vrban. prad. cap. 48. num. 1. & seq.* vbi plura apponit ad d. materiam spectantia, & *Ripa de peste in tit. de remed. praseru. contra pestem num. 48. & seq.*
2 Cuilibet vero licet facere Cloacam in fundo, vel domo sua, & ex ea immittere aquam in viam publicam, nisi ex illa aqua via fieret deterior, *l. 2. §. si quis cloacam. ff. ne quid in loco publ.* & scribit *Capoll. de seruit. vrb. prad. cap. 48. num. 7.* vbi declarat quando via dicatur fieri deterior, & minus habilis, vt ibi per eum.
3 Quod verò vicinus cogi possit ad expurgandam latrinam, & cloacam, ne malus odor noceat vicino est tex. in *l. si quando. § 7. §. fin ff. si seru. vend. & in l. seruitutes la grande,* & ibi not. Doctores, *ff. de seru. vrban. prad.* & not. *Cboel. ad Bull.*
4 *bon. regimin. cap. 42. numer. 83.* Et ne malus odor aerem corrumpat in damnum Ciuitatis, vt obseruat *Capoll. de seruit. vrban. prad. d. cap. 48. num. 2.* & ante eum *Roffred. in d. rubr. de Cloaca.*

DE VIIS, ET ALIIS LOCIS PVBLICIS NON ALIENANDIS; Vel permutandis. Rub. XXVI.

VIæ, & alia loca Publica alienari, siue concedi non possint à Magistratu, nisi Re maturè discussa in Consilio generali, & illius accedente Consensu. Quòd si quis velit extra Ciuitatem aliquam Viam publicam de vno loco ad alium immutare, Volumus à Magistratu cum assensu DD. Deputatorum concedi posse, si Viæ melioratio Syndici relatione habita, intersit, & habeatur Consensus adiacentium loco, vbi dicta Via mutanda sit, illaque prius per dictum Syndicum fuerit terminata, & extructa: Alioquin immutantes pœnam xxv. librarum incurrant, & in pristinum restituere cogantur.

ad vedendum, impediant, aut vllo modo prohibeant: Fœces etiam tam ipsi, quàm alij comburere non audeant in Ciuitate, vel Burgis, sed seorsum ab habitantibus, vt earum fœtore alios non offendant, ad pœnam decem librarum, qualibet vice incurrendam.

SVMMARIVM.

1 *Fornax an possit construi per Vasarium in muro proprio, vel communi.*
Et an volens facere fornacem possit prohiberi a vicinis, n. 2.
3 *Statutum loquens de fornace habet locum etiam in fornello.*
4 *Fatores possunt aerem corrumpere, & pestem generare.*

ANNOTATIO.

1 Fornax an possit construi de iure communi per Vasarium in muro proprio, vel communi seclusa dispositione huius statuti tractat latè *Capoll. de seru. vrb. præd. cap. 51. num. 1. & seq.* Et an volens facere fornacem possit prohiberi a vicinis propter periculum ignis, tradunt *Marcabr. cons. 57. per tot. & Rimin. Iun. cons.* 828. videas per eos.

2

3 Dispositio huius statuti de fornace loquentis habeat locum etiam in fornello, qui fit occasione cineris coquendæ *Capoll. d. cap. 51. num. 5. Adden. ad Decl. in l. nullus videtur, 55. ff. de reg. iur. Andreol.* qui illos refert in *Addit. ad Capoll. de seru. verba. præd. in verbo fornacis causa &c.*

Prouidè etiam in hoc statuto prohibetur, quod Vasarij non possint comburere fęces in Ciuitate vel burgis propter fœtorem, qui ex dicta combustione causatur, cum ille de facili possit corrumpere aerem maximè tempore æstiuo, & pestem generare, vt probat *Ripa de peste in tit. de remed. præser. contra pestem, n. 64.*

DE MVRATORIBVS. Rub. IX.

Mvratores omnes Ciuitatis teneantur locare eorum operas cuicumque requirenti, in dicta Ciuitate, vel Comitatu ad fabricandum, & summo mane, quando fuerit finita prima Missa, quæ dici solet in Ecclesijs S. Mariæ Seruorum, vel S. Dominici, debeant adesse in loco Ædificij conducti cum omnibus ferramentis, & instrumentis ad fabricandum necessarijs, & ibidem operari tota die vsque ad Solis Occasum, siue ad sonum Aue Maria, & donec non compleuerint laborerium conductum, non possint sine licentia Conductoris recedere, & operari cum alio, dummodo primus Conductor subministret necessaria ad fabricandum sub pœna V. librarum pro quolibet, & qualibet vice, & nihilominus teneantur complere Fabricas ceptas Conductore volente, Nisi ex aliqua iusta, & rationabili causa infirmitatis, rixæ, subsequutæ, vel simili, Iudicis arbitrio excusandi essent.

Quòd si conduxerint aliquam Fabricam ad Coptimum, siue ad Mensuram, tunc, & eo casu teneantur bona fide, & sine aliqua fraude operari, mensurando, & extimando Fabricam ad solitam mensuram Communis pro mercede, quæ inter ipsas Partes fuerit conuenta, aliàs solita, & consueta merces assignetur. Quòd si ij sint Operarij diurni, nec laborerium conduxerint, recepta mercede vlterius operari non teneantur: Merces autem à Cal. Aprilis, vsque ad Cal. Octobris aliquantulum iuxta solitum augeatur, & si Partes dissentiant Magistratus illam taxare, & declarare debeat. Cœtera ad Artem spectantia iuxta eorum Constitutiones obseruari curent.

DE MACELLARIIS. Rub. X.

Qvi Carnes legitimas vendunt, debeant in primis eorum Apothecas tenere mundas, præsertim a quibuscumquè fœtidis, & assistere in illis summo mane, vsque ad vnam horam noctis, ad vendendum Carnes iusto pretio, & pondere omnibus volenti-

lentibus emere, illasquè debeant habere paratas ad sufficientiam, & bullatas quæ sint bullandæ, cum Cera iuxta solitum, & reliqua omnia conuenta, & per eos obligata, sine fraude exequantur, sub pœna, quæ sigillatim continetur in eorum Capitulis: Extra verò eorum Apothecas Carnes vendere non audeant, ad pœnam quadraginta solidorum, qualibet vice incurrendam.

DE QVARTEGIANTIBVS BESTIAS, Rub. X I.

QVartegiantes non possint emere nisi duas Bestias pro quolibet in die qua fit Mercatum, & nisi in Mercatali Magno, & non alibi, & excoriata Bestia, factaquè diuisione illius in quatuor partes, debeant ponere sortem super quartis, & cuicumque quartum, quem sors dederit, assignare, & pro eorum labore habeant solùm ventrem, & sanguinem pretiumquè ab emptoribus exigant iuxta illud, quòd fuerit solutum ab eis pro pretio Bestiæ, detracto valore pellis, quam ad dictum effectum vendere teneantur, & si petatur, super pretio iurare debeant, ad pœnam contrafacienti decem librarum qualibet vice incurrendam.

Addentes etiam, quòd Magistratus ex iusta, & rationabili causa possit ad certum tempus id Banno prohibere.

DE HOSPITIBVS, ET TABERNARIIS. Rub. X I I.

NVllus Hospes, siue Tabernarius per se, vel per interpositam personam audeat emere in die Sabbati, vel alia, in qua fit mercatum in Platea, vel extra, donec steterit Banderola in Scalis, vel pulsauerit Campana Palatij ad meridiem, aliquas res comestibiles, vel dicere quòd teneat dictas res pro se, quòd postea dabit ei pretium, ad pœnam librarum quinque pro qualibet vice, & Amissionis rei emptæ, vel conuentæ, & quilibet possit accusare, & denunciare, & lucretur Quartam partem pœnæ, & rei amissæ, & credatur eius Iuramento cum vno Teste.

Volumus etiam, quòd omnes Hospites teneantur diligenter custodire Valisias, & quascumque alias res sibi consignatas ab Aduenis, & si eorum culpa, vel negligentia deperdantur, illos teneri ad totale interesse damnum passi eius iuramento comprobandum, ac Iudicis taxatione confirmandum. Equos ad vecturam locari solitos cuilibet instanti dare teneantur, solita mercede recepta, Sicut etiam omnes in eorum Hospitijs commorantes bene tractare, nec liceat eis postquam aliquis intrauerit aliquod Hospitium, eum vocare, seu deriuare à dicto Hospitio, ad pænam solidorum quadraginta, pro qualibet vice: Possint tamen retinere res, & si illæ non sufficiant, personas ipsas Arrestari facere, donec eis de eorum mercede fuerit integrè satisfactum.

S V M M A R I V M.

1 Statutum supradictum quod hospites non possint emere in Platea res commestibiles, nisi post certam horam est validum.

2 Hospes cui fuit consignata valisia, si illa amittatur vel reddatur aperta tenetur ad interesse.

Qui non possunt aliquem expellere ab eorum Caupona, n. 3.

Sed tenentur omnes aduenientes hospitari, n. 4.

ANNOTATIO.

1 STatutum supradictum, quod hospites, & Tabernarij in die Sabbati, & in qua fit Mercatum non possint emere in Platea donec steterit banderola in scalis, vel pulsauerit Campana ad meridiem res commestabiles, vt interim Ciues possint emere illas, cum cessantibus emptoribus prætium rerum vilescat, sit vallidum, tenent *Io: de Platea in l. septem diebus*, 12. *num.* 1. *C. de erog. milit. anno. lib.* 12. *Auenda. de exequen. mandat. par.* 1. *cap.* 19. *num.* 35. quos refert, & sequitur *Choel. ad Bull. bon. Regimin. cap.* 21. *nu.* 38.

2 Quando verò caupones, seu Hospites, quibus per aduenas fuerunt consignatæ valisia, fardellum, & similia, si illæ amittantur, vel reddantur apertæ teneantur ad interesse aduenis, & contra eos possit iurari in litem, vti habetur in hoc statuto, videas latè per *Plot. de in litem iuran.* §. 10. *num.* 6, *& seq.* per *Bonfin. ad Bannim. gener. cap.* 54. *num.* 15. *&* 16. per *Paitell. expedit.* 71. *& ibi Adden. per tot*, vbi habetur de animalibus dimissis in Stabulo Cauponis, & per *Phanuc. de in litem iuran. in sec. membr. sec. par. num.* 62. & per *Ciriac. controu.* 505. *num.* 42. *& seq.* vbi quid de aliis personis, & *controuers.* 494. *num.* 36.

3 Et quod Hospes, seu Caupo non possit sine iusta causa aliquem expellere ab eius hospitio scribit *Choel. ad Bull. bon. Regim. cap.* 33. *num.* 84. vbi post *Lauden. de legat. concl.* 2. limitat non habere locum si ei superueniant Ambasciatores, quia tunc expelli possunt personæ viles, vt ibi per

4 eum. Imò illum teneri ad hospitandum omnes qui ad illius hospitium perueniunt dicit *Post. de subbas. inspect.* 34. *num.* 54.

DE TRICOLIS, ET VENDITORIBVS OLEI. Rub. XIII.

TRicoli etiam prohibentur emere in die Mercati, eo modo, & forma, vt supra de Hospitibus diximus. Caueant etiam, ne quid vltra taxatum pretium, aut rem pro re mentiendo, vendiderint, ad pœnam librarum decem, plus, & minus Iudicum, & Magistratus arbitrio, attenta facti, & personarum qualitate, Mensuras omnes, & Scutellas tenere debeant iustatas, & Bullatas Bulla Communis, Sicut etiam in venditione Olei, vt diximus supra Libro I. De Officio Præfectorum Olei, & eius Venditoribus.

DE FVRNARIIS. Rub. XIV.

PIstores, siue Furnarij teneantur eorum Artem bene, & sollicitè facere, Panem conuenienter coquere ad petitionem cuiuslibet, illumque mundum tenere in domibus suis, & deinde restituere per Numerum, sicut acceperint, cum solita, & conuenienti mercede; Quod si Panem eorum incuria minus coctum, seu nimis assum reddiderint, teneri volumus ad emendationem damni, Magistratus arbitrio statim faciendam. Possint tamen dicti Furnarij, & illorum familiares ire per Ciuitatem noctis tempore sine lumine pro eorum Arte exercenda, cum opus fuerit, sine pœna, vt alias diximus.

SVMMARIVM.

1 *Artifex tenetur officium suum fideliter exercere, alias tenetur ad interesse.*
Ratio affertur, n. 2.
3 *Furnariorum talleolæ dicuntur probationes extraordinariæ, & probant concurrentibus requisitis.*
4 *Furnarius qui promisit coquere panem pro tota familia, si illa admodum augeatur an teneatur stare promissis.*

ANNOTATIO.

1 DIspositio huius statuti, quod si furnarij panem eorum incuria minus coctum seu nimis assum dominis reddiderint teneantur ad emendationem damni est conforme iuri communi, quo disponitur, quod quilibet artifex teneatur Officium suum rectè, & fideliter exercere, alias si id omittat dicatur esse in negligentia, & dolo, & ideo teneatur ad interesse, & ad damnum reficiendum, vt tradunt *Ancar, Socc. Sen. & Crau.* quos refert, & sequitur *Borgn. decis.* 26. *num.* 1. *par.* 1. *Gomez ad l.* 46. *Taur. num.* 18. Cum

2 negligentia, & dolus commissus in eius arte per artificem ei non debeat patrocinari, & alteri damnum afferre *Mantu. sing.* 17. *num.* 3. *& singul.* 642. *num.* 2. *Borgn. d. decis.* 26. *num.* 4.

3 Nota ad materiam furnariorum quod talleolæ fornariorum dicuntur probationes extraordinariæ, & probant si liqueat de identitate, sint integræ, & simul conueniant, vt docent *Put.*

de

de findic. in verbo lis sua, cap. Iudex qui admisit Instrumentum, Costa remed. subsid. 70. illat. 3. in fin. & Gratian. decis. March. 68. numer. 23. qui dant concordantes.

4 Vtrum vero si furnarius qui promisit coquere panem pro tota familia alicuius pro tali mercede, si familia postea sit maximè adaucta teneatur stare promissis, vel possit petere reductionem tradunt Cæpoll. de seruit. vrb. præd. cap. 50. num. 5. & seq. Costa de scien. & ignor. inspect. 26. num. 7. Quid. de Amic. de iure emphit. quæst. 89. per tot. & Gait. de credit. cap. 4. quæsit. 7. numer. 566. ipsos consulas cum materia sit controuersa.

DE MOLENDINARIIS. Rub. XV.

MOlendinarij teneantur Salmas frumenti custodire, quam primum molere, & bonam farinam facere, & prius illi molere, qui primò frumentum, vel bladum portauerit, & si malam farinam fecerint, permutauerint, vel aliquo modo deteriorem reddiderint, teneantur emendare damnum Passo & pœnam x. librar. vice qualibet incurrant: Pro multura verò habere debeant libras quatuor pro quolibet centinario, & non vltra, & si contigerit eos repercutere Molam, debeant prius tantum molere de suo frumento, quod sufficiat, ne alterius farina de lapide sentiat; Criuellos ad expurgandum granum habeant, nec salmas farinæ prostratas, siue distentas in terra, vel alibi tenere debeant sub eadem pœna; Teneantur etiam frumentum, & farinam ad Pensam destinatam afferre, & bullettam macinatus ab Officiali deputato recipere, & alia iuxta eorum Capitula obseruare.

ANNOTATIO.

QVod molendinarius si malam farinam fecerit, permutauerit, vel aliquo modo deteriorem illam rediderit teneatur emendare damnum passo dixi supra de artifice damnificante tertium ex sua iniuria, vel dolo ad rubr. 5. rubr. 6. & rub. 14. hoc lib. 5. videas ibi, cum noluerim eadem hic inutiliter replicare.

DE FORNACIARIIS. Rub. XVI.

FOrnaciarij teneantur facere Lateres, Cuppos, & reliqua ad eorum Artem spectantia ad iustam mensuram, secundum modum, & formam respectiuè existentem in Palatio Communis, & ideo priùs omnes eorum formas teneantur bullare Bulla Communis, & debeant laboreria omnia bene cocta, & conditionata, cuilibet requirenti vendere pro pretio solito, & consueto à Magistratu declarando ad pœnam xxv. librarum, & amissionis laborerij, quoties in prædictis contrauenerint: Quòd si contigerit dictum laborerium esse malæ conditionis, licet auctoritate Magistratus minui de pretio arbitrio peritorum.

DE ARTIFICIBVS DENEGANTIBVS VENDERE. Rub. XVII.

QVilibet Artifex habens rem venalem publicè expositam, teneatur cuilibet petenti eam vendere pro pretio imposito, seu consueto: Quòd si is negaret habere, vel vendere, incidat in pœnam quadraginta solidorum pro qualibet vice, & nihilominus rem expositam vendere cogatur.

SVMMARIVM.

1 *Exponens rem venalem non tenetur illam vendere, sed potest pænitere.*

2 *Artis signum habens, & exercens officium publicum tenetur illud exercere.*

Artifex, Mercator, & similes non dicuntur tales ex vnico actu, n. 3.

ANNOTATIO

1 STatutum supradictum locum habere debet in terminis, in quibus loquitur, videlicet in mero artifice, non autem in alio, qui exposuit rem aliquam venalem, cui licet pænitere, & mutare propositum, vt tradunt *Petr. Cin. & Bald. in l. 1. C. de Episc. audi. Ias. in l. rogasti, 11. & ibi Purpu. & Alcia. ff. si cert. petat. Surd. cons. 205. num. 27. lib. 2. & Paitell. expedit. 74. num. 7.*

2 Habens vero signum artis, vel exercens officium publicum vtilitate, & authoritate cogitur illud exercere *l. munerum, 18. §. iudicandi, ff. de muner. & honor. Caroc. de locat. par. 3. in tit. de libertate, quæst. 8. num. 17.* vbi quamplures facit illationes de meretrice, de hospite, de procuratore, & alijs, vt ibi per eum.

3 Ex vnico autem actu quis non dicitur artifex, Mercator, Hospes, & cetera sed assiduitas requiritur, & solitum in hoc casu non verificatur in vnico actu, nec sortitur effectum suum, vt post *glos. Bart. Bald. Signorol. Castr. Corn. Aret. Alex. Felin. Dec. Alciat. Capoll. Strac.* & alios per eum relatos firmat *Caroc. de locat. & conduct. in d. tit. de libert. quæst. 9. num. 31.* vbi testatur de communi opinione.

DE VENDITIONE PISCIVM. Rub. XVIII.

MAgistratus Singulis Annis in principio Mensis Ianuarij, teneatur proponere, & tractare in Consilio Generali de modo seruando in venditione Piscium tempore Quadragesimæ, & quod in illo firmatum fuerit, diligenter exequi, & obseruari faciat: Et qui Pisces recentes cuiuscumque generis ad vendendum portauerint, debeant in primis assignasse Superstitibus Communis, illosquè apponere in vtraque Platea, videlicet S. Antonij, & S. Martini, & ibidem vendi facere secundum Taxam ab ipsis Superstitibus habitam, seu Conuentionem Appaltatorum, nec liceat Pisces deinde seligere ad vendendum extra Plateas. Quòd si pretium, vt supra, taxatum, siue conuentum non sit, sed cuilibet vendere liceat, vt venditores ab excessiuo pretio arceantur, Volumus pretium semel ab ipsis venditoribus impositum, nec minui, nec augeri posse, sed donec Pisces supersint, eòdem pretio vendi. Quòd si Pisces quocumque casu putrefiant, liceat Superstitibus ad flumen proijci facere: Et si in prædictis casibus vendentes contrafecerint, pœnam decem librarum incurrant, & amissionis Piscium. Prædicta tamen non procedant in venditione Piscium Fluminis, qui libere a quocumque absque solutione alicuius Gabellæ vendi valeant.

SVMMARIVM.

1 *Pretium rerum venalium, & ad victum necessariarum potest a Deputatis a Communitate taxari.*

ANNOTATIO.

1 QVod prætium rerum venalium, & ad quotidianum hominum vsum, & victum necessariarum in foro expositarum possit a Deputatis a Communitate taxari, & moderari, vti habetur etiam in hoc statuto tradunt *Strac. de Mercat. par. 4. num. 51.* benè comprobans, & *Choel. ad Bull. bon. Regim. cap. 31. num. 238.* & ante eos *Abb. in cap. 1. num. 6. de empt. & vend.*

DE PONDERIBVS, ET MENSVRIS. Rub. XIX.

OMnes Mercatores, Artifices, & quæuis aliæ personæ, quæ ad pondus vendunt, vna eademquè Libra, nempe vnciarum XII. vti debeant, & omnia, & singula Pondera, ac Mensuræ sint, & esse debeant adæquata, iustata, & bullata per

Officia-

Officialem deputatum Bulla Communis Eugubij, quæ Bulla singulis annis renouari debeat; Et omnes, qui ad pondus vendunt, hebere debeant pensiles Stateras, seu Bilancias, cum sustinente Annulo in eorum Apothecis; siue Apothecarum scamnis cum ponderibus distinctè iustatis: Quod si quis venditor repertus fuerit habere Bilancias, Stateram, Passum, Mediam Eminam, Barile, Boccale, vel alias Mensuras, siue pondera non iustata, vel adæquata, ac Bullata, vt supra dictum est, pœnam xxv. librarum incurrat, & plus etiam arbitrio Iudicis fraudis, & personæ qualitate inspecta, & damnum quocumque casu Emptori emendare cogatur: Mensura verò iustetur, & adæquetur, & si iustari non possit, rumpatur, siue igne comburatur. Si verò aliquis inuentus fuerit habere dicta Pondera, vel Mensuras iustas, & adæquatas, non tamen bullatas, puniatur in libris decem, pro qualibet vice, & quilibet possit accusare, & denunciare, & Quartam partem pœnæ lucretur.

Declarantes, quod Salma Vini sit, & esse debeat duorum Barilium: Barile verò capacitatis XXIV. Boccalium. Boccale capacitatis librarum sex, Medium, librarum trium, & Folietta vnius libræ cum dimidia, iuxta Mensuras, quæ Palatio Communis asseruantur: Emina verò Grani est regulariter ponderis librarum CL. & in mensuratione Grani adhibenda est Rasoria, secus autem in alijs Bladis, & Leguminibus, quæ ad culmam mensurari debent, Sicut etiam Castaneæ, Glandes, Remola, & similia: Sextarium verò Calcis sit, & esse debeat capacitatis Eminarum duarum ad Culmam.

SVMMARIVM.

1 *Mensuras, & pondera falsa retinens in apoteca punitur pœna falsi.*

Quod non habet locum si illa sunt bullata Bulla Communis, num.2.

Neque quando illa retinet domi, & cum eis non vendit, num.3.

4 *Mensuras falsas accommodans scienter tenetur ad restitutionem damnorum.*

ANNOTATIO.

1 QVod retinens in apoteca mensuras, pondera, & similia falsa de iure veniat puniendus pœna falsi. vel alia pœna extraordinaria, vt habetur in hoc statuto, tradunt etiam *Iodoc. in pract. crim. cap. 123. num. 1. & seq. Petr. Greg. Tholos. in Sintag. iur. vniu. lib. 36. cap. 1. num. 8.* latè *Farinac. de falsit. & simul. quæst. 150. num. 76. & Felic. allegat. 49.*
2 *num. 1. & seq.* Si tamen d. mensuræ, pondera, & similia sint bullatæ Bulla Communis, licet non sint iustæ, illas retinens non videtur puniendus, cum cesset dolus, vt probant *Adden. ad Bertaz. cons. 290. lib. 2.* quos refert, & sequitur *Felic. d. alleg. 49. num. 5. 6. & seq.* & cum nemo decipi debeat sub fide publici Officialis, vt not. *Deci. cons. 9. num. 4. Felic. in d. allegat. 49. num. 7.* & dixi *ego in Resolut. crimin. in verbo Gratia Resol. 1. num. 2.*

3 Sicuti etiam retinentem domi mensuras non iustas non puniri, si non vendidit cum eis in terminis præcipuè bannimentorum generalium probat *Bonfin. ad Bannim. general. cap. 17. num. 3.* doctè comprobans.

4 Commodans verò scienter iniquam mensuram, vel pondera adulterina ad aliquem fraudandum, ad restitutionem damnorum tenetur personæ fraudatæ indè sequutorum, vt probat *Iodoc. in pract. crim. d. cap. 123. num. 8. & 9.* vbi dicit idem esse in fabricante, & conficiente falsas mensuras, & pondera, & illas locante, subiungens in d. casibus etiam puniri pœna, de qua supra, vt ibi per eum.

DE STATVTIS ARTIFICVM. Rub. XX.

ARtifices non possint aliquas Constitutiones, siue Statuta facere, quæ licita, & honesta non sint, & Detrimentum aliquod publicum, siue priuatum contineant, siue etiam præsentibus Statutis aduersentur: Sed illa præsententur Consilio Generali, in quo eligi debeant duo Viri periti super eorum Admissione, & demum pro illorum Obseruatione à Serenissimo Duce Nostro fuerint confirmata.

SVMMARIVM,

1 *Statuta condita a Collegijs licitis sunt vallida, & seruanda.*

Etiam sinè confirmatione superioris, n.2.

Nisi adesset lex superioris probibens fisci d. statuta, num.3.

Valent tamen quò ad illos de Collegio tantum, & circa respicientia artem, num.4.

ANNOTATIO,

1 QVod statuta Collegiorium artium, quando sunt Collegia licita, valeant de iure quo ad ipsos de Collegio, & quò ad respicientia artem quando statuta sunt licita, & honesta, & illa sint seruanda tradunt *Roma. cons. 277. in fin. Card. Tusc. pract. concl. littera S. concl. 431. num. 19. Gratian. discep. foren. cap. 469. num. 14. par. 3.* plenè *Ciriac. contron. 504. num. 37. & seq. & contron. 506. num. 4. & Losa. de iure Vniuer. par. 3. cap. 15. num. 3.*

2 Etiam sine confirmatione superioris, *Gratian. discep. foren. cap. 721. num. 22. & 23. par. 4. Ciriac.*
3 *d. contron. 504. num. 39.* Nisi tamen adesset statutum superioris prohibens Collegio statuere sine eius licentia, *Gratian. d. cap. 469. num. 17. Ciriac. d. contron. 506. num. 15.* Prout facit statutum nostrum quod prohibet d. Collegijs facere statuta continentia detrimentum publicum, vel priuatum, vel contraria statutis eiusdem, vt habetur in supradicto statuto.

4 Supradicta autem statuta Collegiorum non valent, nisi inter illos de arte, & de rebus ad d. artem spectantibus, & circa administrationem rerum suarum tantum, *Roma. cons. 300. in prin. & ibi Adden. Card. Tusc. d. concl. 431. num. 25. & concl. 593. num. 1. & seq.* benè *Ciriac. d. contron. 504. num. 37. & 42. & d. contron. 506. num. 4. & seq. & Losa. de iure vniuer. par. 1. cap. 2. num. 66. & seq. & par. 3. cap. 15. num. 3.*

DE MONOPOLIIS. Rub. XXI.

VT rerum omnium venalium Copia quantum fieri potest in Ciuitate manuteneatur, Monopolia omnia in singulis Artibus omnino prohiberi volumus, & qui ea fecerint per Iudices repellantur, & facti qualitate inspecta eorum arbitrio puniantur.

SVMMARIVM.

1 *Monopolium committitur quando apud vnum, vel paucos tota vendendi potestas redigitur.*

Et in alijs casibus, de quibus remissinè, numer. 2.

Et illud exercentes puniuntur pœna exilij, & confiscationis bonorum, num.3.

Iudices autem illud non punientes puniuntur in 50. libris auri, num. 4.

Non tamen punitur si illud exerceatur in re parui momenti, num. 5.

Vel si exerceatur authoritate publica, num.6.

ANNOTATIO.

1 MOnopolium dicitur committi quando penes vnum, vel paucos tota rei vendendæ potestas redigitur, vt declarant *Decian. tract. crimin. lib. 7. cap. 21. num. 1. & seq. Farin. in fragm. crim. par. 2. littera M. numer. 289. Cabal. resolut. crimin. casu 215. num. 16. cent. 3. Massin. de confisc. bonor. quæst. 17. nu. 10. & alij per me relati in Resol. crim. in verbo Monopolium Resol. 1. num. 1.* cum quibus pertransit *Bonfin. post hac scripta visus ad Bannim. general. cap. 16. num. 2.*

2 Et dicitur monopolium etiam committi in alijs quampluribus casibus, quos recensui *ego in d. Resolut. 1. per tot.* quos cum nimis longum esset hic recensere, ideo sufficiat pro illorum cognitione locum Indicasse.

3 Monopolium autem exercentes puniuntur pœna exilij, & confiscationis bonorum, vt tradunt *Caball. resol. crim. casu 215. num. 28. 29. & seq. cent. 3. Gait. de credit. cap. 2. quæsit. 9. num. 2321. Massin. de confisc. bonor. quæst. 17. num. 3.* & alij per me relati in *d. verbo Monopolium Resol. 2. in prin.*

4 Quod delictum Iudices dissimulantes, & non punientes mulctantur in quinquaginta libris auri, fisco inferendis, *Decian. tract. crimin. lib. 7. cap. 21. num. 33. Menoch. de arbitr. casu 569. numer. 24. & Massin. de confisc. d. quæst. 17. num. 6.*

5 Quæ tamen non habent locum, quando monopolium exercetur super re parui momenti, vt voluerunt *Menoch. d. casu 569. num. 23. Caball. d. casu 215. num. 29. & seq.* volens, pœnam esse Iudici arbitrariam, & *Massin. d. quæst. 17. num. 4.*

6 Nec quando illud exercetur authoritate publica, vt not. *Seace. de commer. & camb. §. 1. quæst. 7. par. 3. lim. 10. nu. 15. & seq. Farinac. in fragm. crim. d. littera M. num. 306. & Gait. de credit. d. cap. 2. quæsit. 9. num. 2307. & seq.* & declaraui ego in *d. verbo Monopolium Resol. 2. num. 5.*

DE MERCATO FACIENDO. Rub. XXII.

QValibet die Sabbati, si de ea die Festum Solemne non sit, alioquin die præcedenti Mercatum fieri volumus in Platea Magna, ibiquè res omnes venales exponi ad vendendum; Nulla etiam Executio, tam realis, quam personalis, ea die fieri possit pro debito Ciuili publico, vel priuato, sed cuilibet liberum accessum concedi volumus, & quicquid contra præmissa factum fuerit, sit penitus nullum, & Officialis, qui contrafecerit, pœnam librarum decem qualibet vice incurrat.

SVMMARIVM.

1 *Mercatus an fieri possit in diebus feriatis in honorem Dei.*

Et Mercatus differunt a nundinis, & quomodo, num. 2.

3 *Decuriones possunt compellere rusticos, vt conducant victualia ad vendendum in Mercatis.*

4 *Statutum quod in die Mercatus executio fieri non possit non habet locum si ille partes d. priuilegio renunciauerint.*

Renunciatio autem debet esse specialis, numer. 5.

Cum renunciatio sit odiosa, & strictè interpretanda, num. 6.

ANNOTATIO.

1 MErcatus an fieri possint in diebus feriatis in honorem Dei, vti habetur in hoc statuto stante præsertim consuetudine latè tractat *Choel. ad Bull. bon. Regim. cap. 31. num. 241. & seq.* vbi aliquas refert Sacræ Congregationis Resolutiones, quas videas ibi per eum.

2 Mercatus differunt a Nundinis, quia mercatus dicitur locus, & dies destinatus vendendis rebus forum venale certis diebus deseruiens cum modico priuilegio, Nundinæ verò dicuntur stati dies in locis, & Ciuitatibus certis mercandi causa liberè concessi cum immunitate data a Principe vectigalium, gabellarum, & pedagiorum, vt tradunt, & declarant *Petr. Greg. Tholos. in Sintag. iur. vniu. lib. 25. cap. 3. num. 5. & Choel. ad Bull. bon. regim. d. cap. 31. num. 234.*

3 Nota tamen quod Decuriones, & Officiales possunt cōpellere rusticos, vt conducant victualia ad vendendum in Mercatis intra Ciuitatem ad tex. in *l. 2. ff. de nundin.* & post *Thesa. Burgos. & Auendan.* per eum relatos firmat *Choel. in d. cap. 31. num. 255.*

4 Dispositio autem d. statuti, quod in die Mercati nulla executio fieri possit non videtur habere locum quando partes d. priuilegio renunciarunt quod fieri potest, cum illud principaliter fuerit concessum in commodum priuatorum, & secundario fauore publico, vt not. *Doct. in l. ius publicum 39. ff. de pact. & in l. pen. C. de pact. Bart. in l. vniuers. 4. num. 2. C. de legat. lib. 10.* in terminis *Petr. Pecch. de iure sisten. & man.*
5 *iniect. cap. 9. num. 1. & 2.* Quæ tamen renunciatio debet esse specialis, alias non relevat, ad tex. *in l. 1. & ibi Roma. & alij ff. si quis in ius voc.* & tradit *Petr. Pecch. d. cap. 9. sub num. 2.* & vide adducta supra *lib. 1. rubr. 66.*

6 Cum renunciatio sit odiosa, & ideo sit strictissimè interpretanda *Hond. cons. 29. num. 107. lib. 1. Gargi. Iuni. cons. 21. num. 13. vol. 1. Rota apud Gregor. XV. decis. 15. num. 3. & apud Torre de pact. futur. success. decis. 116. num. 13.* vbi aliæ adducuntur.

DE EMENTIBVS RES FVRTIVAS. Rub. XXIII.

QVi scienter emerit Animalia, vel alias quascumque Res furto substractas, cogatur summariè dictas Res Domino restituere, absque aliqua refectione pretij, & pœnam L. Librarum incurrat, siue etiam grauiore, Iudicis arbitrio facti qualitate inspecta. Quòd si Emptor probauerit se emisse publicè in Foro, vel venalia, aut venales fuisse alibi publicè expositas, aut bannitas ad Sonum Tubæ per publicum Præconem in locis publicis, non cogatur Domino restituere absque pretij refectione, & Venditorem eidem Domino indicare debeat, Nisi appareret Emptorem de furto informatum esse, quòd tamen in dubio in publicis Emptionibus præsumendum non erit.

2 *Bart. & Doctores ff. de via publ.* Quæ purgari dicitur quando in totum ex ea tollitur lutum, non autem quando illud ponitur iuxta viam, *l. 3. §. purgari ff. de via publ.* & not. *Alex. in d. l. 2. ff. de via publ. & Capoll. de seru. rust. prædio. cap. 3. nu. 61.*

3 Florente autem Republica Romana ad Ædiles Curules spectabat onus cogendi vicinos ad vias reparandas, ad illas purgandas ab immunditijs & ne aliquis stercora, neque morticina, seu coria, in illis immitteret, vt refert *Petr. Greg. Tholosan. in Sintag. iur. vniuer. lib. 3. cap. 13. num. 4.*

DE CLOACIS PVBLICIS, ET PRIVATIS. Rub. XXV.

VT Aqua in Vijs publicis sine damno Ciuium adiacenti decurrat Magistratus diligenter curet Publicas Cloacas manuteneri, & cum opus fuerit mundari, & sumptibus Vicinorum reaptari mandet. Quilibet etiam habens Cloacas, Aquarolos, vel Necessaria debeat ita tenere, quod non decurrant in Vias publicas, eaquè ab omni fœtore claudere, & liberare, ad pœnam x. librarum quoties moniti contrafecerint, & reaptari omnino cogantur.

SVMMARIVM.

1 *Cloaca dicitur locus concauus, per quem colluuies quædam fluit.*

Quam cuilibet licet facere in proprio fundo, num. 2.

Vicinus autem cogi potest ad expurgandam Cloacam, num. 3.

Ne malus odor noceat Ciuitati, num. 4.

Ad materiam huius statuti videas scripta supra lib. 1. Rubr. 48. per tot.

ANNOTATIO.

1 CLoaca autem dicitur locus concauus, per quem colluuies quædam fluit, *l. 1. §. cloaca autem. & ibi not. Bar. & Doctores ff. de cloac.* vbi habetur, quod Cloacæ appellatione, & Tubus, & fistula continentur, & tradunt etiam *Roffred. de libell. par. 2. in rubr. de Cloaca in prin. Capoll. de seruit. vrban. præd. cap. 48. num. 1. & seq.* vbi plura apponit ad d. materiam spectantia, & *Ripa de peste in tit. de remed. præseru. contra pestem num. 48. & seq.*

2 Cuilibet vero licet facere Cloacam in fundo, vel domo sua, & ex ea immittere aquam in viam publicam, nisi ex illa aqua via fieret deterior, *l. 2. §. si quis cloacam. ff. ne quid in loco publ.* & scribit *Capoll. de seruit. vrb. præd. cap. 48. num. 7.* vbi declarat quando via dicatur fieri deterior, & minus habilis, vt ibi per eum.

3 Quod verò vicinus cogi possit ad expurgandam latrinam, & cloacam, ne malus odor noceat vicino est tex. in *l. si quando. 17. §. fin. ff. si seru. vend. & in l. seruitutes la grande*, & ibi not. Doctores, *ff. de seru. vrban. præd.* & not. *Choel. ad Bull. bon. regimin. cap. 42. numer. 83.*

4 Et ne malus odor aerem corrumpat in damnum Ciuitatis, vt obseruat *Capoll. de seruit. vrban. præd. d. cap. 48. num. 2.* & ante eum *Roffred. in d. rubr. de Cloaca.*

DE VIIS, ET ALIIS LOCIS PVBLICIS NON ALIENANDIS; Vel permutandis. Rub. XXVI.

VIæ, & alia loca Publica alienari, siue concedi non possint à Magistratu, nisi Re maturè discussa in Consilio generali, & illius accedente Consensu. Quòd si quis velit extra Ciuitatem aliquam Viam publicam de vno loco ad alium immutare, Volumus à Magistratu cum assensu DD. Deputatorum concedi posse, si Viæ melioratio Syndici relatione habita, intersit, & habeatur Consensus adiacentium loco, vbi dicta Via mutanda sit, illaquè prius per dictum Syndicum fuerit terminata, & extructa: Alioquin immutantes pœnam xxv. librarum incurrant, & in pristinum restituere cogantur.

SVMMARIVM.

1 *Via, & loca publica quando possint alienari per Communitatem remissiuè.*

2 *Communitas quando possit alienare illius bona stabilia remissiuè.*

ANNOTATIO

1 VIæ, & alia loca publica quando possint alienari per Magistratum, val Communitatem recognoscentem, vel non recognoscentem superiorem tractant *Bald. in rubr. C. de contrab. empt. & Capoll. de seru. vrb. præd. cap. 3. num. 28.*
2 *& seq. & Surd. decis. 42. num. 5. & seq.* Et quando Vniuersitas possit alienare illins bona stabilia cum licentia superioris vel sine, & quæ solemnitates in d. alienatione requirantur latè tractat *Choel. ad Bull. boni regim. cap. 32. per tot. & Losa. de iure Vniuer. par. 3. cap. 5. num. 1. & seq.* ipsos consulas, cum minus longum esset omnia requisita hic recensere.

DE VIIS PVBLICIS, ET VICINALIBVS EXTRA CIVITATEM, Et de earum latitudine. *Rub. XXVII.*

NVllus ædificet, aut impedimentum aliquod apponat in Vijs Publicis, seu Vicinalibus existentibus extra Ciuitatem, per quod vsus earum impediatur, & qui contrafecerit pœnam x. librarum incurrat, & viam suis sumptibus liberare, & in pristinum restituere teneatur.

Viæ autem principales, quæ Reales appellantur, existentes prope Ciuitatem per vnum milliarium sint, & esse debeant latitudinis pedum xxv. vltra verò vnum milliarium pedum xx. Viæ autem, quæ Communes, seu Publicæ dicuntur, sint latitudinis pedum xii. Sicut etiam Viæ Vicinales esse debeant pedum vi. Semitæ verò pedum iii. & ita per Magistratum, & Viarum Superstites manuteneri debeant.

SVMMARIVM.

1 *Publico in loco nihil immitti debet per quod illius vsus impediatur.*

Itaut si quid immissum sit, illud sit remouendum, num. 2.

3 *Via alia dicuntur Regia, alia Consulares, alia publica, alia vicinales.*

Latitudo via publica qua nam esse debeat, num. 4.

5 *Pes est mensura quindecim digitorum, num. 5.*

ANNOTATIO.

1 COncordat cum hoc statuto non solum *Statutum Romanum lib. 1. cap. 103.* sed etiam dispositio iuris communis, quo prohibetur, ne quid fiat, neque immittatur in loco publico, per quod illius vsus impediatur vti habetur in *l. 2. per tot. & ibi not. Doctores omnes ff. ne quid in loco publ.* & tradunt *Roffred. de libell. par. 2. rubr. Ne quid in loco publ. &c. & Fenzon. ad stat. Vrb. d. cap. 107. num. 1. & seq. Surd.*
2 *d. decis. 42. num. 10.* Ita vt si quid immissum, seu appositum sit locus in pristinum sit reponendus, vti habetur in hoc statuto, & in *d. l. 2. §. Idem Labeo, & ibi glo. ff. ne quid in loco pub.* & not. etiam *Tholos. in Sintag. iur. vniu. lib. 1. cap. 2. num. 5. & Fenzon. in d. cap. 107. num. 6. in fin.*
3 Viarum licet plures afferantur distinctiones per Doctores, cum aliæ dicantur viæ Regiæ, prætoriæ, consulares, militares, & basilicæ, vt videre est apud *Petr. Greg. Tholos. in Sintag. iur. vniu. lib. 1. cap. 2. sub num. 5.* communiter tamen distinguuntur quod aliquæ sunt publicæ, aliquæ priuatæ, & aliquæ vicinales, vt declarant *Capoll. de seruit. rustic. præd. cap. 3. num. 16. Petr. Greg. Tholos. in Sintag. iur. vniu. lib. 3. cap. 13. numer. 2. Fenzon. ad stat. Vrbis d. cap. 107. num. 4. Surd. decis. 42. num. 2. & Antonel. de loco legal.*
4 *lib. 2. cap. 23. num. 6. & seq.* Quarum latitudo intelligitur de iure communi in via publica in porrecto octo pedum, in anfracto vero sexdecim pedum, *l. via latitudo 8. ff. de seru. rust. præd. Petr. Greg. Tholos. d. lib. 3. cap. 13. num. 3. & Capoll. in d. cap. 3. num. 5. & seq.* vbi dicit, viam designari secundum statuta, loci, vt fit in statuto nostro.
5 Pes verò de quo fit mentio in hoc statuto est mensura quindecim digitorum secundum *glo. in cap. sicut antiquitus 17. quæst. 4. Bald. Alex. & alij in l. 1. ff. si quis cautio. & in l. 3. ff. de verb. signif. Ias. in §. rursus num. 67. Instit. de actio Antonell. de loco legal. cap. 23. num. 33.*

DE IMMVNDITIIS IN VIIS NON PROIICIENDIS, Rub. XXVIII.

NEmo audeat in aliqua Via, vel Platea Ciuitatis letamen, ſpazzaturam domus, Animalia mortua, & ſimiles immunditias proijcere, vel proiectas habere, ſiue aquam immundam, & ſimilia in vias deijcere, ad pœnam quadraginta ſolidorum pro qualibet vice, & qui monitus prædicta non abſtulerit, pœna duplicetur, & nihilominus ea ſuis ſumptibus tollere, & locum omnino mundare cogatur; Excipimus autem eos, qui aliquid in via haberent occaſione fabricæ, donec fabricam compleuerint, & non vlterius, dummodo non occupent maiorem partem Viæ, taliter quòd per eam quis etiam cum Beſtijs tranſire non poſſit.

S V M M A R I V M.

1 *Statutum quod nemo proijciat immunditias in vias publicas eſt vallidum.*

Et alias id ſpectabat ad Officium Ædilium, n. 2.

Si tamen id non noceat vſui publico licere notat Capoll. relatus, num. 3.

4 *Famula ſi proijciat aquam putridam è feneſtra ſuper aliquem dominus tenetur ad duplum.*

Licet dominus non poſſit condemnari ex facto famuli, quando ille non eſt ſoluendo, num. 5.

A N N O T A T I O.

1 STatutum ſupradictum, quod nemo proijciat ſtercora, & immunditias in plateam, & vias publicas quod ſit vallidum, & ſeruandum dicit *Capoll. de ſeruit. vrb. prædio. cap. 68. num. 3. D. Deluca tom. 4. in tit. de ſeruit. diſcur. 24. num. 2. & 3.* Et
2 olim ad officium ædilium Curuleum ſpectabat curare, ne in loca publica proijcerentur ſtercora, coria, morticinia, & ſimil. vti habetur in *l. 3. in fin. ff. de vie publ.* & ſcribit *Pet. Greg. Theloſ. in Sintag.*
3 *iur. vniu. lib. 3. cap. 13. n. 4.* Licet id licere dummodo non noceatur vſui pubiico, & tranſeuntibus voluerit *Capoll. in d. cap. 68. num. 2.* ceſſante tamen ſtatuto, vt ibi per eum.

4 Inferri videtur ex prædictis quod ſi famula alicuius proijciat ex feneſtra aquam putridam ex qua deturpetur veſtis per viam tranſeuntis Dominus tenetur ad damni pœnam iu duplum ad tex. in *in l. 1. & ibi not. Floria. ff. de his qui deiici. vel effud.* & tradunt *Capoll. de ſeruit. vrb. præd. d. cap. 68. num. 3. & ibi Adden.* vbi declarat, hoc habere locum ſi aqua putrida proijciatur in loco, in quo vulgo iter fieri ſolet, alias ſecus, vt ibi per eum, lateque proſequitur *Iodoc. in prac. crim. cap. 144. num. 1. & ſeq.* vbi quamplura ſubijcit ad hanc materiam ſatis curioſa quæ videas ibi per eum.

5 Licet dominum non poſſe condemnari ex facto famuli, quando ille non eſt ſoluendo, ſed quod tunc Dominus reſtituatur in integrum ex clauſula generali voluerint *Rol. conſ. 42. ſub n. 30. vol. 3. Theſa. quæſt. foren. 52. ſub n. 2. lib. 1. Gomez Leo. deciſ. 30. num. 10. tom. 2. Ciriac. contro. 356. num. 49. & ſeq.*

DE PANNIS, ET ALIIS NON LAVANDIS IN PVBLICIS Fontibus. Rub. XXIX.

NVllus audeat lauare Pannos, Coria, aut quæcumque alia in publicis Fontibus, ſiue eorum Pantanis Ciuitatis Eugubij, & qui contrafecerit, puniatur vice qualibet in libris v. & quilibet poſſit denunciare, vel accuſare eiuſque Iuramento credatur cum vno teſte, & lucretur tertiam partem pœnæ, aliam verò tertiam habeant Executores, & Reſiduum inſtaurationi Fontis applicetur.

S V M M A R I V M.

1 *Aqua vſus humano victui eſt neceſſarius, vtilis, & ſalubris.*

Et ideo illa in publicis fontibus conſpurcanda non eſt, num. 2.

Et aquam conſpurcare grauis dicitur iniuria, num. 3.

A N N O T A T I O.

1 AQuæ vſum neceſſarium humano victui vtilem, & ſalubrem probant *Ripa de peſte in tit. de remed. preſer. contra peſt. num. 6. & Petr. Greg. Theloſan. in Sintag. iur. vniu. lib. 3. cap. 22. in princ.* cum illam pertinere etiam ad alimenta ſcripſerit *Surd. de alimen. tit. 4. quæſt. 3.*
2 *num. 3.* Et ideo nec mirum ſi illa in publicis fonti-

fontibus putridæ, & fætidæ rei immissione, vt disponitur in hoc statuto, corrumpenda non sit, itaut qui illam ita fœdare ausus fuerit veniat pœna statuti puniendus, *l. 1. §. 1. ff. de extraord. crim.* & tradunt *Paris. cons. 110. n. 13. & 14. vol. 4. & Ripa in d. tit. de remed. præseru. contra pest. num. 31.*
3 *& 32.* cum aquam conspurcare grauis dicatur iniuria *Petr. Greg. Tholos. in Sintag. iur. vniu. lib. 38. cap. 3. num. 30.*

Vtrum verò statutum possit mandare quod credatur vnico Testi dixi supra *lib. 4. rubr. 64.* quod hic repetendum non est, videas ibi si placet.

QVOD NON MACERETVR PROPE CIVITATEM, NEC Inciglietur in ea. Rub. XXX.

NVllus in posterum Linum, vel Canepam audeat macerare prope Ciuitatem per spatium quarti vnius Milliaris: Sicut etiam incigliare non possit in Ciuitate, & Vijs publicis ad pœnam vtroque casu decem librarum, Communi, & Executoribus pro parte applicandam.

S V M M A R I V M.

1 *Fætor corrumpit aer, ex quo generatur pestis maximè tempore æstiuo.*

Pestis vero est flagellum maius quocumque alio, num. 2.

A N N O T A T I O.

SAtis prudenter dispositum fuit in hoc statuto, quod nemo audeat macerare canepam, seu linum iuxta Ciuitatem per vnum milliare, nec quod inciglietur in ea, quia supradictorum maceratio generat fætorem, vt dicit *Capoll. de seruit. rusti. præd. cap. 43. num. 2.* ex quo
1 de facili corrumpi potest aer maxime tempore æstiuo, & generari pestis vti habetur in *l. 1. ff. de cloac.* & tradit *Ripa de peste in princ. num. 12. & 13.* vbi de aqua corrupta, præcipuè ob macerationem lini, & canapæ, vt in hoc statuto, & *in tit.*
2 *de remed. præseru. contra pest. num. 64.* Pestis verò est flagellum maius, & horribilius quocumque alio, cum dicatur Bellum diuinum, cui humanæ vires non possunt resistere, vt not. *Bart. & Doct. in l. naturaliter 5. ff. de vsucap. Abb. Butr. Felin. & alij Canon. in cap. transmissa 10. de præscript. & Ripa de peste in princ. numer. 8.*

DE BALCONE, PONTE, SIVE SCALIS IN VIIS NON Faciendis. Rub. XXXI.

AD tollendam Deformitatem, quæ hactenus à multis ob priuatam commoditatem Ciuitati illata est, Statuimus, & Ordinamus quòd Nullus in posterum facere audeat Balconem in Domo, siue iam factum instaurare, vel etiam Pontem aliquem facere, siue Horticellum super Vijs publicis, aut Scalas extra Domos in dictis Vijs ad pœnam xxv. librarum quoties contrafecerit: Nisi tamen Magistratus cum assistentia Superstitum Viarum propter necessitatem vnum, vel duos Scalinos ad summum fieri permitteret: Pons autem si in aliquo Viculo faciendus sit, de licentia solum Generalis Consilij construi possit.

S V M M A R I V M.

1 *Balconus, seu orticellus fieri non potest super vijs publicis.*

Neque super solo communi, num. 2.

Neque super via publica potest fieri ponticellus, num. 3.

Etiam si quis sit dominus muri ab vtraq. parte, n. 4.

Neque scalæ possunt fieri super solo publico, n. 5.

A N N O T A T I O.

STatutum supradictum prohibens fieri balconem seu horticellum in domo super vijs publicis
1 concordat cum iure communi, quo idem disponitur, vt tradunt *Capoll. de seruit. rustic. præd. cap. 13. num. 3.* benè *Petr. Greg. Tholos. in Sintag. iur. vni. lib. 4. cap. 12. per tot.* vbi dicit in Gallia de anno 1499. fuisse statutum per Ludouicum XII.

deijci

deijci proiecta domorum in vias publicas, & *Surd. conf. 137. num. 7. & seq. vol. 1.* & illud neque fieri posse super solo communi voluit *Sperel. decis. 56. num. 14.*

3 Sicuti etiam prohibitum est facere ponticellum super via publica, seu vicinali, vt docent *Capol. de seruit. vrba. præd. cap. 60. nu. 1. Thesaur. quæst. foren. 89. num. 4. lib. 2. Surd. decis. 42. num. 9. & cons. 137. num. 1. & seq. lib. 1. & Ciriac. controuer. 28. num. 11. & seq.* etiam si faciens ponticellum

4 sit dominus muri ab vtraque parte, cum solum debeat esse liberum vsque ad Cælum, *Siluan. cons. 60. in princip. Thesaur. d. quæst. foren. 89. numer. 4. & Surd. d. cons. 137. num. 1. & seq. vol. 1.*

5 Et pariter quod fieri non possint scalæ ante domum super solo publico, vti habetur in hoc statuto, cessante consuetudine neque infra stillicidium concludit *Capol. de seruit. vrban. præd. cap. 54. num. 6. & 7.* itaut neque primus, vel secundus gradus scalæ apponi possit *Surd. decis. 42. num. 7. Antonell. de loco legal. lib. 2. cap. 23. num. 8.*

DE PARIETE, Rub. XXXII.

CVicumque liceat Muro sibi propinquo libere vti, eique tigna, aliaque ad ipsum Ædificium necessaria iniungere, etiam si is ad vicinum suum in totum pertineat, Dum tamen Murus sit sufficiens, eiusque Ædificijs nullo pacto officiat, & dimidium pretij eiusdem Muri ad Æstimationem duorum Peritorum per ipsas partes eligendorum, persoluatur. Quod si aliquis habens communem Parietem voluerit super ipso fabricare, de suo proprio id facere possit, dum tamen ipse Murus communis sit idoneus, & habilis ad tale onus ferendum, aliter teneatur suis expensis fortificare, & hoc casu eligi etiam debeant duo Periti in Arte iuxta quorum Declarationem Murus ipse aptetur. Et si quis super Muro communi murauerit de suo proprio, & alter Socius super eo voluerit ponere, & iniungere, aut altius tollere suum Ædificium, liceat ei, etiam si Vicini luminibus officiatur, soluto pretio dimidiæ partis ponendo per Peritum communiter eligendum, & ex tunc facta satisfactione Murus sit communis. Quòd si inter duas Domos parua illa Intercapedo, siue distantia intersit, Liceat ei, qui priùs in altera earumdem Domorum ædificare cæperit, totum illud spatium nullo persoluto pretio occupare, & Domui suæ adiungere, Muroque Vicini, vt supra dictum est soluto pretio pro medietate communiter vti, dummodo Vicini Ædificia, si quæ sint, illesa conseruentur, vel reaptentur, & eius indemnitati prouideatur.

SVMMARIVM.

1 *Muro alieno sibi propinquo quis vti potest soluto pretio illius, licet sit totus vicini.*

Ac etiam quis potest fabricare super muro communi etiam si noceat luminibus vicini, n. 2.

Si murus sit destinatus ad eleuandum, secus si sit diuisorius, n. 3.

Non potest tamen offici luminibus vicini si cubiculum remaneret omninò cecum, n. 4.

Nisi cubiculum posset habere lumen ex alio loco, n. 5.

Et an sufficiat ad dictum effectum lumen habere ex tecto, n. 6.

7 *Intercapedo, quæ est inter duas domos ad quem ex vicinis spectet.*

ANNOTATIO.

1 CVm dispositione supradicti statuti, quod quis vti possit muro alieno sibi propinquo, & illi suum ædificium iniungere etiam si murus ad vicinum in totum pertineat soluto tamen ei eiusdem muri dimidio prætio concordat *Bulla Gregor. XIII.* cuius verba refert *Fenzon. ad stat. Vrb. lib. 1. cap. 107. num. 4.* & de eadem meminit etiam *Illustriss. Dominus Deluca in Theatr. verit. & iust. tom. 4. in tit. de seruit. discur. 7. num. 2.*

2 Quo verò ad alteram partem dispositionis eiusdem statuti quod habens communem parietem possit desuper fabricare, si murus sit idoneus, etiam si luminibus vicini officiatur concordant post *Aug. Simon. de Prat. Capol. Corn. Iaf. Soc. Sen. Houded. Felic. & Thesaur.* per eum adductos *Thomat. decis. March. 119. num. 5. & seq.* vbi loquitur in terminis statuti nostri, etiam si pars muri communis fuerit per socium ædificata soluta parte muri, vt ibi per eum, & alij quamplures relati per *Sperell. decis. 54. num. 11. & sequen.* vbi hanc opinionem dicit communem, licet ipse illam non sequatur, cum qua tamen pertransit quando murus communis est ad ædificandum destinatus *decis. 56. num. 20.* & nouissimè *Illustr. D. Deluca in Theatr. verit. & iust. tom. 4. in tit. de seruit. discur. 3. num. 2. & discur. 4. num. 2. & discur. 6. num. 3. & discur. 7. num. 4.* vbi dat concordantes licet secus sit si murus non sit destinatus

3

ad

ad eleuandum sed sit simpliciter diuisorius, vt post *Capoll. Bero Burfatt. Carpa. Thesaur.* & alios per eum relatos firmat *Ciriac. controuers. 460. numer. 4. & seq. Antonel. de loco legal. lib. 2. cap. 23. num. 28. & seq. & D. Deluca in d. discur. 3. num. 2. & d. discur. 4. num. 2. & d. discur. 6. num. 3. & d. discur. 7. num. 4.* vbi dicit, hanc esse communem distinctionem Doctorum, & ita conciliari contrarias Doctorum opiniones in hac materia muri, & *discur. 9. num. 2.* vbi restatur de communi opinione etiam si fenestræ claudantur, & *disc. 10. num. 2.*

4 Quæ tamen dispositio statuti quod ad obturationem fenestræ licet non videatur habere locum, quando mansio socij remaneret omninò cæca, & inutilis cum nemo debeat sepeliri viuus in propria domo, vt voluerunt *Gratian. discep. foren. cap. 896. num. 1. & seq. par. 5. Ciriac. contr. 460. num. 15.* nec non *Dom. Deluca d. discur. 9. num*

5 *mer. 7. & in d. discur. 10. num. 6.* Id tamen non habet locum quando camera potest habere lumen ex alio loco, & quando fenestra non fuit constructa ab initio ædificatæ domus, sed postea vt declarat *D. Deluca in d. discur. 9. num. 8. vers. verum &c.* & sentit *Rota apud Duran. decis. 450.*

6 *num. 3.* Quando vero ad dictum effectum sufficiat lumen habere ex recto ex lucernali vulgo Balestriera videas per *D. Deluca in d. discur. 10. sub num. 6. vers. non obstante &c.* qui distinguit, vt ibi per eum.

7 Ad quem autem ex vicinis pertineat dictum spatium, seu intercapedo inter duas domos, de qua fit mentio in hoc statuto ponit *Capoll. de seru. vrbn. præd. cap. 40. num. 5.* & de dicta intercapedine meminit etiam *Ill. D. Deluca in d. tit. de seruit. discur. 6. sub num. 9.*

DE STILLICIDIO. Rub. XXXIII.

NEmini liceat fabricare Stillicidium, per quod aqua decurrat super rectum, siue Ædificium Vicini, neque etiam Canale per quod Aqua pluuia collecta prope, vel ante Domum alicuius cadat, ad pœnam xxv. librarum, & restitutionis Ædificij in pristinum Vicino requirente.

SVMMARIVM.

1 *Stillicidium est quod stillat, & aliquando cadit directo, & quando non, maximè per dochiam.*

2 *Aquam nemo potest deuertere ex suo stillicidio super aream, vel fundum vicini.*

Fallit si seruitus esset imposita n. 3.

Qua tamen non præsumitur, sed est probanda, num. 4.

Et probatur ex coniecturis, & præsumptionibus num. 5.

6 *Dominus prædij debentis seruitutem Stillicidij recipiendi potest in loco ædificare dumodo dictam seruitutem non impediat.*

ANNOTATIO.

1 STillicidium est illud, quod stillat, & interdum cadit directo, & aliquando non propter ventum, & maximè per dochiam, *leg. seruitutes, 19. §. stillicidium, ff. de seruit. vrb. præd. Capoll. de seruit. vrb. præd. cap. 38. num. 1. Fenzon. ad stat. Vrb. lib. 1. cap. 106. in princip.* vbi illud appellat *Quisistillarum cadium*, quod guttatim cadat vbi è tecto guttæ fluunt *Petr. vero Greg. Tholos. in Sintag. iur. vniu. lib. 4. cap. 9. num. 2.* asserit, stillicidium dici tectum, ex quo aqua guttatim in pluuiam, seu in aream decidit, vt ibi per eum.

2 Nemo autem potest diuertere aquam ex suo stillicidio super aream, seu tectum vicini, *ad tex. in l. 1. & ibi not. Doct. ff de seru. vrban. præd.* & tradunt *Capoll. de seruit. vrban. præd. cap. 28. num. 2. Surd. conf. 137. num. 7. & seq. lib. 1.* qui dat concordantes quamplures, & *Illustr. Domin. meus Deluca in Theatr. verit. & iust. tom. 4. in tit. de seruit. discur. 17. num. 3.*

3 Quod tamen non habet locum si seruitus esset imposita, vt declarant *Capoll. de seruit. vrb. præd. d. cap. 28. num. 3. & Surd. d. conf. 137. num. 7. & sequen.* nec non *Fenzon. ad stat. Vrb. d. cap. 106.*

4 *num. 5.* Quæ tamen seruitus non præsumitur, sed illa est probanda per allegantem, vt docent *Menoch. de præsum. lib. 3. præsum. 89. num. 1. & seq.* vbi alios allegat ita sentientes, *Fenzon. d. cap. 106. in fin. & D. Deluca in Theatr. verit. & iust. in tit. de seruit. disc. 39. num. 10.* nec non *Rota dec. 398. num. 2. par. 14. recentior.* Illam tamen pro-

5 bari ex coniecturis, & præsumptionibus voluerunt *Bart. in l. 1. num. 9. ff. de itin. actuq. priuat. Gratian. discep. forens. cap. 681. num. 7. par. 4.* plenè *Domin. Deluca in d. tit. de seruit. tom. 4. discur. 3. num. 11. & Rota in Firmana seruit. 21. Martij 1664. coram R. P. D. Ninot.*

6 Dominus verò prædij debentis seruitutem stillicidii recipiendi quod possit in loco in quo cadit stillicidium ædificare dumodo seruitutem stillicidij non impediat firmant *Hended. conf. 80. num. 42. lib. 2.* & nouissimè *Antonel. de loco leg. lib. 2. cap. 31. in princ.*

DE ÆDIFICIO PROPE VICINVM FACIENDO, Rubrica XXXIV.

Omnibus liberum esse volumus suum tollere Ædificium, etiam, quòd Vicini aspectus impediatur, vel etiam Nouum facere in suo Solo, dummodo Vicino non appropinquet spatio vnius pedis cum dimidio, vel contra antiquam debitam Seruitutem, seu contra conuentiones, & pacta id non fiat, quibus casibus Iudex cum primùm de prædictis ei constet, Ædificium dirui Iuris, & facti remedijs compellat.

SVMMARIVM.

1 Ædificare in suo solo cuilibet licet etiam si noceat luminibus vicini.
Nisi quis ædificaret ad æmulationem, numer. 2.
Quod tamen non præsumitur, sed est probandum, n. 3.
Et quando dicatur ædificari ad emulationem, num. 4.
Neque quando quis ædificaret in solo publico, num. 5.
Neque quando quis ædificaret in suo solo ob honestatem, n. 6.
Nec si esset imposita seruitus altius non tollendi, num. 7.
8 Ædificare volens iuxta domum vicini, tenetur relinquere duos pedes.

ANNOTATIO

1 Statutum prædictum quod quilibet possit in suo solo ædificare, & ædificium extollere vsque ad Cælum, & si illud officiat luminibus vicini concordat cum iure communi, quo idem est dispositum ad tex. in l. altius, 8. & ibi not. Doct. communiter, C. de seruit. & aqua, & tradunt Fenzon. ad stat. Vrb. lib. 1. cap. 104. num. 3. Honded. cons. 80. num. 14. & seq. & cons. 81. num. 35. & seq. vol. 1. Paul. Rub. de valid. legal. cap. 10. num. 5. & cap. 11. num. 1. latè comprobans Illust. Dominus Deluca in Theatr. verit. & iust. tom. 4. in tit. de seruit. discur. 1. num. 2. discur. 2. num. 5. & discur. 4. num. 14. & Rota apud Zuff. de legitt. pro-
2 cess. criminal. decis. 85. numer. 1. Nisi tamen quis ædificaret ad æmulationem, quod non licet facere, Dominus Deluca in d. tit. de seruit. d. discur. 1. num. 2. & discur. 2. num. 6. Paul. Rub. de valid. legal. d. cap. 10. num. 7. & seq. Rota in Romana Tramontana, 7. Iunij 1623. coram R. P. D. Pirovano,
3 §. neque prædicti &c. Quod tamen non præsumitur, sed est probandum per allegantem, Capol. de seruit. vrban. præd. cap. 62. num. 2. Menoch. de arbitrar. casu 156. num. 8. Honded. cons. 80. num. 34. vol. 1. Rota in d. Romana Tramontana, d. §. neq.
4 prædicti &c. Tunc autem dicitur ædificari ad emulationem, quando ædificium edificanti non prodest, & vicino nocet, vt benè declarat Honded. d. cons. 80. num. 35. lib. 1. Giurb. obseru. 47. num. 19. Paul. Rub. de valid. legal. cap. 10. num. 7. & seq. & Rota decis. 253. num. 63. & seq. part. 7. recent.
5 Neque quando ædificaret in solo publico, quod non licet facere regulariter cum damno vicini, l. 2. §. merito, ff. ne quid in loco publ. Paul. Rub. de valid. legal. cap. 10. num. 21. & 22. Anton. Gomez in l. 46. Taur. in princ. Prout neque licet
6 ædificare in suo solo fauore honestatis, vt si ex ædificio inspiceretur intra Monasteria Monialium, vt probant Sperel. d. decis. 54. num. 6. & seq. par. 1. Capic. Latr. decis. 157. num. 20. & seq. par. 2. Dominus Deluca in d. discur. 2. num. 6 & latius discur. 21. per tot. & Rot. in d. Romana Tramontana
7 Nec si esset imposita seruitus altius non tollendi, vt tradunt Poss. de manut. obseru. 10. in fin. & D. Deluca in d. discur. 2. num. 6. qui dant concordantes.
Hoc statutum intelligitur quando quis vult ædificare prope domum vicini ex parte laterali, non autem ex parte anteriori, vt benè obseruat Illust. Dom. Deluca in d. tit. de seruit. discur. 6. num. 9. vers. dicebam, &c. quicquid senserit Antonell. de loco legal. lib. 2. cap. 23. num. 27.
8 De iure autem communi volens ædificare iuxta damnum vicini debet relinquere duos pedes, ad tex. in l. fin. ff. fini. reg. & tradunt Capoll. de seruit. vrban. præd. cap. 40. num. 1. & 2. Andreol. ad Capoll. post lib. 3. controuer. in verbo Volens ædificare &c. vbi quamplures dat concordantes, Antonell. de loco legal. lib. 2. cap. 23. num. 21. & seq. & Dom. Deluca in d. tom. 4. in tit. de seruit. discur. 6. num. 6. vers. dicebam &c.

DE FENESTRIS PROPE VICINVM FERRANDIS. Rub. XXXV.

Qvicumque habuerit aliquam Fenestram, seu foramen adeo latum in Muro aliquo Communi, vel proprio prope Domum Vicini, per quam, seu per quod descendi facile possit in Domum, seu Cortile, vel Hortum Vicini, quòd Iudicis arbitrio

bitrio iudicandum relinquimus, cogi possit à Iudice ad petitionem Vicini conquerentis, vt debeat illa ferrari facere, ita & taliter, quod per illa non possit caput mitti, & Vicini Domus in tuto ponatur.

SVMMARIVM.

1 *Fenestræ per quas potest descendi in domum vicini quod sint ferrandæ adest etiam statutum Bononiæ, & fuit decisum in Consilio Neapolitano.*
Ferratæ supradictæ si sint fractæ sunt iterum apponendæ, n.2.
De iure communi vicinus non tenetur d. ferratas apponere, n. 3.

ANNOTATIO.

1 CVm dispositione huius statuti mandantis quod habens fenestram, seu foramen in muro communi, vel proprio propè vicinum adeo latum, per quod descendi possit in domum, Cortile, vel in hortum vicini cogi possit ad petitionem eiusdem vicini ad illam ferrandam, itaut per illam non valeat caput mitti concordat *Statutum Bononien.* de quo mentionem facit, & illud approbat *Rota apud Zuffi. de legit. proc. crim. decis. 85. num. 7. & ferè per tot.* & ita fuit decisum in *Cons. Neap.* vt dicit *Affl. decis. 224. in fin.*

2 Addo prædictis, quod stante dicto statuto, quod vicinus teneatur habere ferratas in suis fenestris, ne possit descendere in domum, seu fundum vicini, si dictæ ferratæ reperiantur fractæ, vel vetustate consumptæ vicinus tenetur illas reficere proprijs sumptibus *ad tex. in l. et si forte, 6. §. etiam, ff. si seru. vendic. iuncta, l. eum debere 32. ff. de seru. vrb. præd.* & per *d. tex. ita not. Capol. de seru. vrb. præd. cap. 55. num. 3.*

3 Circumscripto autem hoc statuto vicinum non teneri ad apponendas ferratas in suis fenestris, per quas possit introire in domum, seu hortum vicini probat *Capoll. de seruit. vrb. præd. d. cap. 55. num. 3.* licet contrarium fuerit decisum in *Cons. Neap.* vt dicit *Affl. d. decis. 224. in fin.*

DE VERSATORIO, ET NECESSARIO Rub. XXXVI.

NVlli liceat Aquæductum, siue Versatorium apertum habere, per quod Aqua in Vias publicas decurrat: Sicut etiam nulli licere Volumus in Muro Communi ex parte sua fabricari facere Versatorium, siue Necessarium, per quod parieti aliquod præiudicium, vel etiam fœtor vicino inferatur, & si quis contrafecerit Iudex statim illud amoueri faciat.

Si quis verò habeat Versatorium, siue Necessarium iam constructum in communi pariete, per quod damnum, siue fœtor Vicino inferatur, Iudex summariè Iuris remedijs Dominum cogat, vt omne damnum, & fœtorem tollere, & amouere faciat, Alioquin Ædificium ipsum tolli, & dirui mandet.

SVMMARIVM.

1 *Versatorium fieri non potest, quod exeat in viam publicam.*
Et vicinus petere potest, illud amoueri, numer. 2.
3 *Necessarium fieri non potest in muro communi.*
Licet distingnat Capoll. relatus, n.4.
5 *Vicino datur actio in factum contra immittentem fœtorem in domum suam.*

ANNOTATIO.

SAtis prudenter quidem dispositum fuit in hoc statuto, quod nemo possit habere Versatorium, per quod aqua decurrat in vias publicas, cum aquæ ex eo descendentes vti putridæ generent fœtorem, vt dicit *Capoll. de seruit. rust. præd. cap. 43. num. 2.* ex quo aer solet corrumpi, & sic generari solet pestis, quod quidem est maximum malorum, vt probaui supra in hoc
1 *quinto lib. rub. 30.* Et ideo id reperiatur prohibitum in *l. 2. §. via autem, cum §§. sequent. ff. ne*
2 *quid in loco pulic.* Et ideo vicinum posse cogere, vt illud amoueatur dum nocere potest tradit *Capoll. de seruit. rust. præd. cap. 67. num. 5.* Et idem est si d. Aquarolũ ex aqua ex eo profluens inundaret parietem vicini, *l. fistulas, 16. & ibi Bart. ff. si seruit. vendic.*

3 Necessarium vero fieri non posse in muro communi tradit *Anguis. cons. 29. lib. 3.* quem referendo sequi videtur *Andreol. in addit. ad Capol.*
4 *de seru. in verb. Necessarij materiam &c. Capol. vero de seruit. vrban. præd. cap. 65. num. 2. & seq.* distin-

ſtinguit ad mentem huius ſtatuti, ſi damnum præcipuè muro vicini inferatur, vel malus odor in domo vicini percipi poſſit, & ſi murus eſt
4 communis pro diuiſo, vel indiuiſo, de quo videas ibi per eum.

5 Et quod competat actio in factum contra vicinum in domum ſuam fætorem immittentem, vti habetur in hoc ſtatuto eſt *tex. in d. l. 2. ſ. idem labeo. ver. idem ait ſi odore, ff. ne quid in loco publ.* & aduertit *Choel. ad Bull. boni regim. cap. 31. num. 216.*

DE DOMIBVS NON DIRVENDIS. Rub. XXXVII.

NE Ciuitas ruuinis deformetur, nulla Domus in poſterum prætextu Maleficij diruatur, præter quam in caſu Proditionis, & leſæ Maieſtatis, Sed in caſibus, qui bonorum publicationem de Iure Communi, ſiue Municipali requirunt, publicata Fiſco applicetur, aliàs delinquentis hæredibus relinquatur: Addentes etiam quod quis non poſſit propriam Domum ratione dominij diruere, & deuaſtare ad vendendum Cuppos, Lateres, Ligna, Ferramenta, & ſimilia, ſed integram alienare teneatur, pœna L. librarum quoties fuerit contra factum, Niſi tamen Domus totalem ruinam minaretur, & Dominus illam propter eius paupertatem reficere, aut ſuſtinere non poſſit, & emptorem præmiſſo publico Banno, non inueniret, quo caſu de licentia prius habita à D. Locumtenente, & Magiſtratu eam diruere valeat. Declarantes, quòd ſi quis haberet aliquam Domunculam, illam occaſione ampliandi propriam Domum, vel Hortum cum conſenſu Magiſtratus diruere poſſit.

S V M M A R I V M.

1 *Domus non poſſunt demoliri, ne Ciuitatis aſpectus deformetur.*
Fallit ob crimen læſæ Maieſtatis, num. 2.
Et in domo in qua hæretici conueniunt, & ſe retrahunt, num. 3.
4 *Domus diruta ſi refici non poſſit per dominum quomodo ſit agendum.*
5 *Domus debitoris fiſco non poteſt demoliri.*
6 *Domus poteſt demoliri per Officialem, vt Ciuitatis aſpectus fiat pulcrior.*
Dummodo prætium ſoluatur domino domus, num. 7.
8 *Domus pro executione non poteſt diſcooperiri, & auferri cuppi, & trabes.*

A N N O T A T I O.

1 QVod domus de iure non poſſint demoliri ne publicus Ciuitatis deformetur aſpectus, vt habetur in hoc ſtatuto, ſuadetur ex *l. 2. C. de ædif. priuat. & ex l. ædificia 13. C. de oper. publ.* & tradit *Bonſin. ad Bannim. general. cap. 36. num. 10.* & contra demolientes domos ſine licentia Superioris imponitur pœna a *Conſtit. Marcb. lib. 4. rubr. 80.*

2 Domus committentis delictum læſæ Maieſtatis deuaſtari, vti habetur etiam in hoc ſtatuto, tradit latè *Farinac. de crim. læſæ Maieſt. quæſt. 116. num. 28. & ſeq.* vbi multipliciter hanc concluſionem ampliat, & limitat, quas non refero, cum ſint extra materiam ſtatuti noſtri, cum quo concordat *Maſſin. de confiſc. bonor. quæſt. 4.*
3 *num. 69.* Prout etiam deuaſtari domum, in qua hæretici conueniunt, & ſe retrahunt, ne ſic poſſe Curiæ deueniant tradunt ijdem *Farinac. de hæreſ. quæſt. 190. §. 2. per tot. & Maſſin. de confiſc. bono. d. quæſt. 4.*

4 Domus autem diruta ſi refici non poſſit per dominum, & illa pariat deformitatem in Ciuitate cogi poteſt dominus ad illam reficiendam, ſi vero illam non poteſt reficere tenetur illam vendere alteri, qui valeat illam reficere, quam ſi iuſto prætio vendere non poterit poteſt petere a Republica quantum ſufficiat ad reparationem illius, vt tradunt *Specul. in tit. de ſatiſd. ſ. hoc quoq; Marſil. ſingul.* 470. vbi dicit, quod hoc putat difficile practicari, & *Capoll. de ſeruit. vrb. præd. cap. 59. num. 4.*

5 Addo quod neque poteſt dirui domus debitoris fiſci, *l. cætera §. hoc ſenatus conſultum il primo, & ibi hoc not. Angel. & Doctores, ff. de lega. 1.*

6 Poſſe autem dirui è contra domum priuati per Officialem publicum, vt Ciuitatis aſpectus fiat pulcrior eſt tex. *in l. ædificia 13. C. de ædif. priuat.* & tradit *Roma. ſingul. 718. per tot. & ibi Adden. Hippol. de Marſil. in pract. §. aggredior num. 68.*

7 Dumodo prætium ſoluatur domino domus, vt poſt *glo. & Iaſ. in l. barbarius 3. ff. de offic. præto. & Felin. & Deci. in cap. quæ in Eccleſiarum 7. de conſtit.* per eos relatos declarant *Adden. ad Roma. in d. ſingul. 718.*

8 Addo quod ne Ciuitas deformetur non licet diſcooperire domum, & auferre cuppos, trabes, & ſimil. vt ex *Gilia.* per eum relato firmat *Poſti. de ſubbaſt. inſpec. 14. num. 13.*

Laudabilis consuetudo in Mortuis sepeliendis nonnullis ab hinc annis inducta omnino obseruanda erit, & quòd impensa, quæ olim extrinsecus ad pompam non sine Ciuium iactura fieri solebat, ad Suffragia pro Animarum salute in Ecclesijs porrigenda iuxta cuiuscumque conditionem hæredum arbitrio conuertatur. Volumus etiam quòd Ascendentes omnes, Descendentes, & Consanguinei primi gradus non possint exire de Domo ad associandum Cadauera Defunctorum ad Ecclesias, sed die sequenti, vel alijs, quibus Officia pro Defunctis celebrantur, adesse possint, ibiquè pro salute Animarum Defunctorum, & Propinquorum suorum Deum Opt. Max. exorare debeant.

Declarantes etiam, quòd Ciuium cadauera extra Ciuitatem, Defunctorum possint intra Ciuitatem exportari, & in proprijs Sepulchris, & Ecclesijs, vnà cum Maioribus condi, & sepeliri, Nisi tamen aliqua suspitio Cadaueris, vel temporis qualitas, & occasio aliter suaderet, quod Iudicum, & Magistratus arbitrio iudicandum erit.

S V M M A R I V M.

1 *Statuta disponentia circa funera in spectantibus ad vtilitatem Ecclesiæ, & Clericorum non valent.*
Secus si disponant circa vestes lugubres, & alia ad Ecclesiam non spectantia, num. 2.
3 *Mortuorum corpora antiquitus intra Ciuitatem non sepeliebantur.*
Hodie tamen id est permissum, num. 4.
Et mortui extra parochiam possint ad illam deferri, num. 5.

A N N O T A T I O.

1 Licet statuta laicorum circa funera disponentia de his, quæ spectant ad vtilitatem Ecclesiæ, & Clericorum, vt de Elemosina Missarum, elemosina Clericorum, numero candelarum, & Religiosorum comitantium cadauer, & de Cultricis quæ apponuntur super corpus defuncti sint inuallida vti prohibentia saltem indirectè liberam facultatem dandi elemosinas Ecclesiæ, & Clericis, vt tradunt *Alter. de censu. tom. 1. disput. 16. lib. 3. cap. 6. & P. Diana* qui illum referendo sequitur in *Sum. in verbo statutum laicale num. 9. Graff. de effect. cler. effec. 2. n. 467. & seq. & Balth. Tom. de Imm.*
2 *Eccles. tit. 1. num. 117.* Secus tamen est, si statutum disponat de vestibus lugubribus, apparatu cubiculorum, & de alijs ad Ecclesiam non pertinentibus, vt facit statutum nostrum, & præcipuè quod Consanguinei primi gradus non comittentur cadauera ad Ecclesias ne ibi cum eorum fletibus diuina officia perturbent, quia tunc statutum est rationabile, & vallidum, vt declarant *Alter. P. Dian. Graff. & Balth. Tomas. in locis proxime adductis*, ac etiam, idem scribit *amplia. 501.* vbi quamplures dat concordantes.
3 Et licet antiquitus corpora mortuorum intra Ciuitatem sepeliri ex lege 12. tabularum non esset permissum, vt dicit *Barbos. de Offic. Paroch. cap. 26. num. 5. & Petr. Greg. Thol. in Sintag. iur.*
4 *vni. cap. 21. lib. 33. num. 4.* hodie tamen id benè est permissum *cap. nullus 13. q. 2. & ibi glo. cap. ex parte 5. cap. cum liberum 6. de sepul.* & latè comprobat *Barb. in d. c. 26. n. 8. & Rot. apud Card. Can. dec. 15. n. 2*
5 Et ideo quod mortuis casualiter extra eorum Parochiam, & etiam extra, Diœcesim deferri posse ad eorum Parochiam sepeliendi tradunt *Nicol. in lucub. vtriusq. iur. par. 1. lib. 4. tit. 15. sub nu. 10. §. multo magis, &c. & Marchett. de sepult. tit. 38. §. 2. num 63. in fin.* vbi refert *Resolut. Sacr. Congr. Episc. in Caieta. 5. & 26. Octobris 1604.*

DE FAMVLIS COGENDIS AD SERVITII TEMPVS Implendum. *Rub. XXXIX.*

Famuli, & Famulæ Artificum, & aliorum si promiserint pro certo tempore alicui inseruire Domi, siue in aliqua Apotheca, teneantur conuentum tempus complere dummodo Dominus illis mercedem conuentam soluat, & non aliter quàm conuentum est, eorum opera vtatur, & si conuenerint, condecentia præbeant Alimenta, & ad hoc Famuli, & Famulæ, sicut etiam Domini ad persoluendum mercedem per Iudices iuris, & facti remedijs compellantur: Et si dicti Famuli, vel Famulæ damnum aliquod Dominis intulerint, illud emendare etiam cum Salarij retentione cogantur.

SVMMARIVM.

1 *Famuli qui promiserunt pro certo tempore inseruire non possunt ante tempus recedere.*

Ratio affertur, n. 2.

Et recedens ante tempus non debet habere salarium neque pro tempore quo seruiuit, n. 3.

Et tenetur restituere domino vestes ei traditas, num. 4.

E si sit debitor domini potest retinere illius bona num. 5.

Ac etiam pro damnis ab eo acceptis, n. 6.

Etiam cessante hipoteca, n. 7.

ANNOTATIO.

1 FAmuli, & famulæ qui permiserunt pro certo tempore alicui inseruire non possunt ante tempus recedere, vti habetur etiam in hoc statuto, & suadetur ex *Caroc. de locat. & conduc. par. 1. in tit. de famul. & pediseq. quæst. 10. num. 20. in addit. incipien. Addo*
2 *etiam &c.* cum pacta, & conuentiones sint seruanda *l. 1. & ibi not. glos. & Doctores omnes, ff. de pact.* & tradit *Rota per Merlin. de pignor. decis. 66. num. 1. & decis. 148. num. 4. & in Vrbinaten. Saluiani 18. Iunij 1660. coram Card. Celso, §. Iniusti-*
3 *tia quoque*, vbi aliæ recensentur. Itaut si famulus recedat a Domino ante tempus non debeat habere salarium pro tempore, quo seruiuit, vt voluerunt *Bald. in l. 2. col. 1. & in l. æde 3. num. 8. C. locat. & conduct. Borgn. decis. 26. numer. 44. par. 2. Diaz. de Mena lib. 1. variar. quæst. 8. num. 18.* & alii plures quos refert, & sequitur *Giurb. obseru. 67. num. 20. & 21.* vbi dicit, quod si famulus illecentiatus decedat potest cogi salarium solutum restituere, vt ibi per eum. Ac
4 etiam tenetur restituere domino vestimenta ei tradita sec. *Bald. & Alex. in l. in his 67. §. seruis, ff. solut. matr. & in l. diuersarum 20. C. de postli. reuer. & in auth. habita, ne filius pro patr.*
5 Et quod si famulus recedat à Domino, & remaneat illius debitor dominus, possit retinere illius bona donec soluat debitum tradunt *Bart. in in dict. in ijs rebus, 67. §. seruis, num. 4. & ibi Roman. num. 26. ff. solut. matr. Vinc. de Anna singul.* 287. quos refert, & sequitur *Caroc. in d. tit. de famul. & pediseq. quæst. 10. num. 21. in addit.* &
6 idem dicendum est licere pro damno recepto, vti habetur in hoc statuto, cum fauorabilior sit retentio, quam actio, vt tradunt *Giurb. decis. 60 num. 5. Castill. tom. 3. controuers. cap. 15. num. 9. & seq. & tom. 4. cap. 42. num. 113. & Alph. Abolea de cession. iur. tit. 4. quæst. 7. num. 30. in fine.*
7 Etiam cessante hipoteca, *Ciriac. controuer. 428. in fin. & controuer. 430. num. 13. Post. de subhast. inspect. 62. num. 4. Rota apud Merlin. de pignor. decis. 1. num. 2. & decis. 78. num. 7.*

DE MERETRICIBVS. Rub XL.

SI Mulier aliqua reperiatur in Ciuitate Eugubij, quæ impudicam duxerit Vitam, & sui corporis quæstum palam fecerit, de qua Vicini conquerantur, tunc ex dicto loco, & Vicinia, si ibidem personæ honestæ inhabitent, talis Mulier expellatur, & si Domum propriam inhabitet, eam vendere cogatur, & debeat se conferre ad alium locum à Meretricibus habitari solitum, & ad id summariè per Iudices iuris, & facti remedijs compellatur. Nulla etiam dictarum Meretricum audeat in Ecclesijs se ponere, & intromittere cum Mulieribus honestis, sed ab eis separatim stare debeat, sub pœna lib. x. quoties contrafecerit.

SVMMARIVM.

1 *Meretrix potest expelli de vicinia ad instantiam vicinorum.*

Etiamsi domus sit propria, n. 2.

Declara, vt n. 3.

Fallit in ea, quæ solum alicui amasio sui copiam facit, n. 4.

Nequè in muliere nupta, nisi vir sit læno, n. 5.

Meretrix quæ verè dicatur, n. 6.

ANNOTATIO.

1 STatutum supradictum quod Meretrix possit expelli è vicinia honestarum personarum ad instantiam vicinorum concordat cum iure communi, quo idem fieri posse statutum est, vt tradunt *Menoch. de arbitr. casu 328. num. 14. Thes. Iun. quæst. forpn. 33. num. 1. lib. 1. Caluin. de aequit. lib. 1. cap. 33. num. 4. & Bonfin. ad Bannim. gener.*
2 *cap. 6. num. 10.* Etiam si domus sit propria, vt habetur in hoc statuto, *Thesaur. Iun. d. quæst. 33.*
3 *num. 4. Caluin. in d. cap. 33. num. 7.* Quæ tamen habent locum in ea, quæ impudicam vitam ducit, & publicè sui corporis quæstum facit, quæ verè dicitur Meretrix *cap. meretrices, 32. quæst. 4. l. si ea quæ, 22. C. ad leg. iul. de adult.* & tradunt *Couar. in 4. Decretal. par. 2. cap. 8. §. 11. num. 4. Farinac. de delict. carn. quæst. 136. num. 76. & seq. & cons. 33. num. 30. & ibi adden. lib. 1. Gratian. discep. Forens. cap. 135. num. 8. par. 1.* plenè *Barbos. de appell. verb. signif. appell. 150. n. 1.* Non au-
4 tem habet locum in illa, quæ amore capta alicui sui copiam facit, quæ non dicitur propriè meretrix, vt declarant *Menoch. de arbitr. d. casu 328. num. 14. Barbos. d. appell. 150. num. 2. & Bonfin. in d. cap. 6. n. 10.* qui alios adducunt ita sentientes.
5 Si verò meretrix sit nupta nequit ipso viro

inuito expelli a vicinia fauore matrimonij, nisi vir sit leno vxoris propriæ, vel nisi quæstum publicè faciat, vt not. *Gratian, discep. forens. cap. 135. num. 20. & seq. par. 1. & cap. 962. numer. 19. par. 5. Peguer. decis. 12. per tot. Caball. resol. crim. casu 184. ferè per tot. & Bonfin. ad Bann. niment. general. dict. capitul. 6. numer. 10.*

6 Et meritrix quæ verè dicatur latè tradunt *Farinac. de delict. carn. d. quæst. 136. num. 76. & plur. seq. Carpan. ad stat. Mediol. cap. 472. nu. 4. & seq. & Barbos. de appell. verb. signif. d. appellat. 150. per tot.*

DE CIRCVLATORIBVS, SIVE CERETANIS VLTRA TRIDVVM Non permittendis. Rub. X L I.

QVia sæpe experimur Circulatores, siue Ceretanos sub prætextu Medicamentorum, & aliarum rerum ab eis vendendarum Iocis, & Mendacijs non paruam pecuniarum quantitatem à Ciuitate extrahere; Volumus eos absque licentia D. Locumtenentis ad vendendum non admitti, quæ ad triduum tantùm detur, & non vlterius, quo elapso a Ciuitate recedere debeant, & compellantur ad pœnam libr. x. qualibet die contrafecerint, cuius medietas Denuncianti, & Executori concedatur, altera verò Fisco applicetur.

SVMMARIVM.

1 *Circulatores plures committunt fraudes in extorquendis pecunijs a Ciuibus.*

2 *Decuriones debent procurare suorum Ciuium vtilitatem, & commodum.*

ANNOTATIO.

1 TOt quidẽ sunt fraudes, & deceptiones, quæ fiunt pro extrahendis pecunijs ex marsupio Ciuium per istos Circulatores, quæ latè recensentur per *Thom. Garzo. in sua Platea vniuers. ca. 103. per tot.* vt prouidè statutum fuerit, quod illi in Ciuitate Eugubij non permittantur vltra triduum, cum ad Officium Decurionum spe-

2 ctet suorum Ciuium vtilitatem, & commodum procurare, & ne illi in boni communis detrimentum depauperentur, vt latè comprobat *Petr. Ant. Ala de decurio. Christian. quæst. 29. per tot.*

QVOD PORCI PER CIVITATEM IRE NON Permittantur. Rub. X L I I.

QVi Porcos in Ciuitate, vel Burgis nutriunt, nullatenus sinant eos per Ciuitatem, vel Burgos discurrere, aut vagari, sed illos Domi reclusos habere debeant sub pœna 40. solidorum pro quolibet Porco vice qualibet persoluenda, & nihilominus teneatur Dominus ad emendationem damni, Si quod fecerint, & propterea liceat cuilibet damnum Passo Porcos capere, & recludere, donec ei fuerit satisfactum, aut saltem præstita cautio de satisfaciendo: Exceptis tamen Porcis duobus S. Antonij, qui ob vtilitatem dictæ Ecclesiæ ali permittantur per Ciuitatem. Scrofas autem nemo audeat tenere in Ciuitate, vel Burgis, aliàs vltra damni emendationem pœnam V. librarum incurrat.

SVMMARIVM.

1 *Porcium flatus, & immunditia possunt pestem generare in Ciuitate.*

2 *Pia causa fauore plura specialia sunt in iure inducta.*

ANNOTATIO.

QVod habentes regionem sanitatis possint prohibere, ne quis Porcos, aliuduè fetidum, aut venenosum animal teneat in Ciuita-

1 te, vt habetur in hoc statuto, quia eorum flatus

status, & immunditiæ possunt locum, & Ciuitatem reddere pestilentem tradit *Riva de peste in tit. de remed. præseru. contra pestem num. 88.* Duo vero porci in vtilitatem Ecclesiæ S. Antonij permittuntur non tantum quia duo tantum non possunt tam perniciosum effectum producere, sed etiam quia plena fauore piæ causæ permittuntur, quæ alias non permitterentur. vt videre est apud *Rube. de testam. cap. 10. num. 590. & seq. & num. 609.*

DE INTERFICIENTIBVS LVPVM. Rubrica XLIII.

SI quis in Comitatu quocumque modo Lupum interfecerit, habeat à Communi Eugubij florenum vnum, Si verò in Territorio Castrorum occiderit, dictum florenum ab illa Vniuersitate consequi possit, & debeat.

SVMMARIVM.

1 *Lupus est bestia rapax, & cruoris appetens, & maximè damnosus.*

2 *Statutum concedens præmium occidenti lupum, non habet locum in occidente lupam pregnantem.*

Et quid si occidat lupam lactantem cum lupatinis, num. 3.

ANNOTATIO.

1 MAgna cum ratione prudentes Eugubini statuerunt in hac Rubrica dandum esse præmium occidentibus lupum, cum lupus sit bestia rapax, & cruoris appetens, qui rabie rapacitatis, quemcumque inuenerit trucidat, & quando inter animalia præualet, si non resistatur totum gregem strangulat, & occidit, licet totum comedere non possit, vt eleganter scribit *Gugliel. de Benedi. in cap. Rainutius in verbo, & vxorem nomine Adelasiam. decis. 5. numer. 316.* vbi ex *Arist.* subiungit, quod illius morsus adeo sunt mali, vt ex eis exeat vitus, & curentur sicut morsus canis rabidi, vt ibi per eum.

2 Adnotandum tamen est, quod d. statutum concedens præmium interficienti lupum non habet locum in interficiente lupam pregnantem, quia debet habere vnum tantum præmium non autem plura pro lupatinis, qui sunt in vtero, vt tradunt *Bart. & Bald. in l. qui in vtero ff. de stat. homi.* idem *Bald. in l. fin. ff. de libe. cau. & Alex. in l. in lege Falcidia. la 2. ff. ad leg. Falcid.*

3 Et quid si capit, vel occidit lupam lactantem cum lupatinis vide *Imol. in d. l. in lege Falcidia. & Felic. in cap. sicut. 20. de homic.*

TAXA MERCEDVM EXECVTORVM. Rub. XLIV.

NE Ciues, & Districtuales propter nimiam Executorum cupiditatem grauentur, Sed Taxa Mercedum à Serenissimis Ducibus approbata omnino seruetur, atque omnibus innotescat; Volumus illam in præsenti Volumine Statutorum de verbo ad verbum describere, & registrare, prout etiam extat in Tabella in Audientia Palatij. Videlicet.

Se alcuno de gl'Vffiziali, & Essecutori farà legitimamente per la licenza datali, alcuna Essecutione, ò pegno reale, per Cause Ciuili, nella Città, ò Borghi di essa, habbia per sua mercede quattro bolognini per ciascun pegno, & vn soldo al Balìo, che farà con esso di qualunque quantità sia fatta detta essecutione, & nel Contado l'Vffitiale, & Essecutore habbia bolognini cinque per ciascun pegno, & il Balìo soldi doi, e non più, laqual mercede s'intenda quando faranno li sopradetti pegni in diuerse Ville, ò Castelli: ma quando nella medesima Villa, ò Castello faranno più pegni, all'hora habbino solamente l'essecutione, come l'hauessero fatta nella Città, sotto pena di restituire il doppio di quel che hauessero hauuto, e di perdere la giusta mercede, & in oltre di doi scudi per ciascuna volta.

Per qualunque essecutione personale, ò sospetti di fuga, che si ritrouassero, ò facessero prigioni per le sopradette Cause Ciuili, nelli luoghi detti di sopra, habbino

hauere

hauere li sopradetti Essecutori, & Balij altretanto di quella mercede, che di sopra è stata tassata per qualunque quantità sia l'essecutione, e non più sotto la detta pena.

Per Sequestri, tenute posessi, che faranno secondo le concessioni, che haueranno haute, habbino solamente quella mercede, che è detta di sopra nell'essecutioni reali per le Cause Ciuili, sotto la detta pena.

Per Raccomandationi, ò Confirmationi di coloro, che fossero ritenuti prigioni ad instanza d'altri Creditori, habbino hauer solamente vn bolognino per ciascuna raccomandatione, sotto la detta pena.

Che per qualunque essecutione reale, & personale, che si facesse nelle Città, e Borghi d'essa, contro persona particolare, per paglia, legne, imposte de guastatori, & Acquedotto della Muraglia di Pesaro, & altre imposte ordinarie, & straordinarie, che da S. A. S. o dall'Illustre Communità s'imponessero per l'auuenire, ò fussero già imposte per il passato, non possa hauer l'Essecutore più che vn bolognino per ciascun pegno, & vn quattrino al Balìo, & se il debito sarà da bolognini 20. in giù, e da bolog. 20. in sù, per fino à bolog. 80. bologn. 2. all'Vffitiale, e quattrini doi al Balìo per ciascun pegno, e da quella somma in sù vn grosso all'Vffitiale, e quattrini quattro al Balìo per qualunque somma sia nella Città di Gubbio, e Borghi, e per le essecutioni, che saranno fatte nel Contado si raddoppi la detta mercede, con riserua però se li pegni saranno fatti nelle medesime Ville, ò Castelli, come si è detto dell'Essecutioni Ciuili, sotto le dette pene.

Per l'Essecutioni reali, & personali, di sicurtà, ò precetti, ò altre pene, che nasceranno per contratti, è conuentioni delle parti, habbia hauere il sopradetto Essecutore solo vn soldo per fiorino, tanto di quella quantità, che è applicata alla Camera, quanto di quella, che si deue alla Parte osseruante, la qual mercede detto essecutore habbia hauere quando il Fisco, e la parte saranno sodisfatte di quello, che deuono hauere, ò per rata di quello si pagasse, e non altrimente, sotto la detta pena.

Che quando il Giudice per disubidienza per qualche parola, ò atto, che hauesse detta, ò fatto, ordinarà, che sia menato prigione per castigo, ò pena di quella loro inobedienza, ò per testimonio, informatione, ouero perche contra di loro si cercasse alcun altro delitto, in quel caso debbino hauere gl'Essecutori quella mercede, che dal medesimo Giudice sarà loro tassata, considerata la qualità della pena, e la causa della retentione, purche la mercede non ecceda la somma di tre giuli.

Per l'Essecutioni reali, e personali, che si faranno contro gli Vffitiali presenti; passati, ò futuri debitori della Camera, ò della Communità di Gubbio per cagione di Datij, Gabelle, Offitij di qualsiuoglia sorte, come del Sale, della Carne, del Passo, Damno dato, e simili, habbino gli Essecutori per lor mercede vn soldo per fiorino, e non più per quella quantità, che saranno debitori.

Per Essecutioni reali, e personali fatte per causa di multe, purche citati non siano comparsi, à presentarsi auanti al Giudice, ò a rinouar sicurtà, ò da altri loro comandamenti, debbino hauere gli Essecutori per la lor mercede grossi doi per ciascheduna multa di qualunque quantità si sia, & in qualunque luogho sia fatta l'essecutione, e questa mercede habbi hauere dopò che hauerà fatto il pegno idoneo, e gli Condennati haueranno supplicato, ò dato sicurtà di supplicare per la detta condennatione.

Per l'Essecutioni personali contro alcuno, che hauesse commesso alcun delitto, per il quale fusse imposta, ò si douesse imporre per li Statuti, ò Decreti solamente la pena corporale, ancorche all'hora non sia fatta la condennatione, debba hauere per sua cattura, subito, che l'hauerà ritenuto prigione, vn fiorino per l'essecutione fatta,

e se

e se l'essecutione sarà fatta dopo la condennatione in detta pena corporale, habbia hauere fiorini doi, e non più, e la medesima mercede habbia hauere, ancorche se la pena del delitto fusse Alternatiua, cioè pecuniaria, ò corporale, in caso che il delinquente non pagasse in frà il tempo, ma se la pena fosse parte pecuniaria, e parte corporale possi hauere tanto per libra, come è tassato qui di sotto nella pena pecuniaria.

Et in caso, che alcuno comparisse spontaneamente auanti alcun Giudice, & il Giudice comandasse, che fosse tenuto prigione, e così di sua voluntà vi andasse, se la pena del delitto, del quale è imputato fosse la pena della vita, habbia hauere l'Essecutore grossi cinque, e per qualunque altro delitto si sia grossi dui, e non più.

Per Cattura fatta di alcuno, che portasse le Armi contro li Decreti di S. A. S. non possa hauer l'Essecutore altra mercede, se non quella del guadagno de il'Armi, intendendo solamente dell'offensiue, e della parte della pena, che li sarà data da i medesimi Decreti, riseruata la gratia di S. A. S. ma quando hauesse licenza di poterla portare, all'hora non possa hauere ne anco essecutione alcuna.

Per l'Essecutioni fatte personali contra Condannati per alcun delitto in pena pecuniaria, habbia hauer l'essecutore vn quattrin per libra di quella quantità, che sarà condennato, ò veramente vn bolognin per fiorino della quantità, che entrarà in Camera, dopò che lui sarà gratiato, e non altrimente, ne prima, che la Camera sia sodisfatta.

Per l'Essecutioni reali, e pegni fatti nella Città, e suoi Borghi contro condennati per cause Criminali, ò Danni dati in pena pecuniaria, habbia hauere bolognini cinque da libre trenta in giù, e da libre 30. in sù vn quattrino per libra à buon conto di quanto si potrà ritrahere dall'ispeditione di dette pene, di modo che non sia pagato l'Essecutore, se non per rata di quello, che entrarà in Camera, Ne possa conseguire intieramente la sua mercede, se il pegno che hauerà fatto non sarà bastante alla sodisfattione della pena, ma per rata del retratto, che se ne farà, come si è detto di sopra, sotto la pena di doi scudi, e della perdita dell'essecutione ogni volta, che contrafaranno, e per le sopradette essecutioni fatte nel Contado habbi hauere altrettanto di quello, che è detto di sopra, con riserua se l'essecutioni saranno fatte in vn medemo Castello, ò Villa, che all'hora sia pagato come l'hauesse fatto nella Città, come si è detto di sopra dell'essecutioni Ciuili.

Che li pegni quali detti Essecutori haueranno fatto per qual causa si sia, tanto nel Contado, quanto nella Città siano obligati per termine di due giorni consignarli al Depositario della Città, ò lasciarli in man del Sindico di Castelli, ò Ville, con ordine, che il Sabbato seguente l'habbia à portare al medesimo Depositario, sotto la detta pena.

Che detti Essecutori non possino, ne debbino hauere, ne far pagare ferratura, e sferratura da alcuno, che da loro fosse ritenuto prigione, se dal Giudice della Causa non hauerà hauta licenza in scritto di douerli metter li ferri; la qual licenza il Giudice la possa solamente concedere quando il Carcerato sarà imputato di alcun delitto, per il quale venisse condennato in pena corporale, ò veramente la pena fosse pecuniaria, & il Carcerato non volesse dar sicurtà de tuto carcere, & in quei casi, ne'quali douesse legitimamente esser pagato della ferratura, e sferratura, debba hauere vno scudo doue fosse la pena corporale, e doue fosse pecuniaria mezo scudo.

La Mercede della prigionia sia in ogni caso, vn bolognino il giorno, come è vsato sempre.

Che l'Essecutore non possa, ne debba hauere la sua mercede, se non quando con effetto hauerà fatto l'essecutione intieramente.

Che non debba hauere la mercede dell'essecutione più di vna volta per vna medesima

desima causa, ancorche l'hauesse fatta più volte, ma il debitore non hauesse sodisfatto intieramente il creditore per difetto, e colpa di detto essecutore.

Che douendo pigliare la persona, e non la pigliando non possa, ne debba hauere mercede alcuna, e perciò non possa pigliare la robba, e massimamente le armi di quella persona, che deuono pigliare, se non in quanto bisognasse per seruitio della Camera, ò d'altri, per chi facesse l'essecutione, deponendo detta robba in mano del Depositario de pegni, da darsi poi à chi sarà di ragione.

Che pigliando alcuna persona, che hauesse armi, denari, & altre robbe adosso, debba l'essecutore subito con inuentario deporle medesimamente in mano del Depositario de pegni, da darsi poi à chi sarà di ragione, come di sopra.

Che in caso debba hauere rata alcuna di pena per virtù dello Statuto, ò Decreto, ò Bando, s'intenda, che habbia hauere solamente la rata del gratiato, cioè hauendo rispetto alla quantità, che il delinquente deue pagare per la gratia, e non à tutta la pena.

Che non habbia hauer mercede alcuna per l'essecutione, oue hà la rata della pena, ma sia contento di quella rata sola, eccetto in caso che il delinquente hauesse gratia libera, nel quale habbia l'essecutione, e mercede, come di sopra nell'altro Capitolo.

Che non possa hauere, ne fare alcuna Essecutione Ciuile, e Criminale, reale, e personale, se non ha licenza dal Giudice, eccetto doue trouasse il delinquente in flagranti crimine, ò che fosse notorio delinquente, ò condennato, sotto la pena sopradetta.

Che detti Essecutori non possino mancare di non far l'essecutioni in frà termine di otto giorni al più, dal dì, che saranno ricercati nelle Cause Ciuili, sotto pena di doi scudi, e non debbino pigliare più delle sopradette mercedi ordinateli, ancorche dal Creditore, ò Debitore li fosse offerto di vantaggio, e contrafacendo siano tenuti alla pena di restituire il doppio, e mancando di esseguire nel modo sudetto, se li debba ritenere del lor salario immediate.

Che il Notario de Malefitij per l'inuentari, che farà de beni de delinquenti, in caso, nelquale per la forma de Statuti, ò Decreti di S. A. S. fosse la pena di confiscatione de beni, debba hauere nella Città, ò Contado vn Fiorino per sua mercede, e non più, & in caso, che alcuno fosse ferito, ò che per simili ferite non ne seguisse la morte, debba hauere grossi cinque nella Città, e Contado, e non più, se dal Medico non sarà giudicato con Giuramento, che la ferita fosse mortale, e non altrimente, sotto la pena di restituire il doppio di quel che in simili casi hauesse hauto; Dichiarando, che per vn medesimo delitto, facendo in vna Casa diuersi inuentarij, ouero per più delitti, ò delinquenti, facendo vn' Inuentario solo, non debba hauere se non vn Fiorino, come se fosse vn solo Inuentario, & vn sol delitto.

Per le Cassature, e Mercedi del Notario della Camera, si dichiara, che per le pene Criminali ordinarie de delitti, debba hauere il medesimo, tanto per lettera, secondo la Tassa Vecchia nella Gabella; laqual cosa s'intenda solamente nelle pene Criminali, ogni volta, che insieme con la pena del delitto, fosse anco la pena di hauer portato l'Armi, ò altri simil casi, debba hauer solamente per la cassatura della pena dell'armi vn giulio, e non più; e nel resto la cassatura ordinaria. E quando alcuno fosse condennato per le Armi solamente senz'altra pena, all'hora sia lecito al Notario hauer per cassatura la mercede delle pene corporali, ò d'altro, che fosse ricerco colui, che hauesse portato le Armi.

Per la cassatura di qual multa si sia per non eser comparso à i precetti del Giudice, ò non hauesse in tempo rinouate le Sicurtà, ò fusse stato contumace in qualunque

modo

modo si sia, debba hauere detto Notaro per la sua cassatura vn Giulio per multa, per qualunque quantità si sia.

Per le risposte da farsi auanti al Giudice, li Notari non possino hauere se non mezo grosso per risposta, e non più.

Che quando occorresse, che li Giudici facessero mettere, ò ritener prigione alcun testimonio per hauer la verità, vogliamo, che in tal caso gli Essecutori, Barigello, ò altri in nessun modo habbino cosa alcuna; ne anco la prigionia, se non constasse, che gli hauesse detto il falso.

Che comandando il Giudice, che alcuno vada in Palazzo prigione, e colui andandoui da se stesso, non possa esser astretto à pagare cattura alcuna, ma solamente la prigionia.

Che ne anco per cattura, ò prigionia si possa far pagare più a forestieri, che à quelli della Città, ma siano trattati egualmente, come si è fatto fino al presente.

Et nascendo alcuna differenza intorno alli Capitoli già fatti, il Giudice della causa la debba dechiarare, dalla cui dechiaratione l'Essecutore non possa altrimente reclamare, ma debba starsi principalmente à detta dichiaratione. Friuola tamen appellatione non obstante.

Et perche poco giouarebbe poner le leggi, e pene contra detti Essecutori, e Barigello contrafacendo à detti Capitoli, e non se li facesse pagare, però ogni volta, che alcun di loro incorrerà in alcuna di dette pene imposte, il Giudice senz'altra solennità, faccia vn bullettino al Camerlengo facendo ritenere del Salario del Barigello la detta pena incorsa in quel Mese, senz'aspettare altrimente il Sindicato.

Supradicta Capitula Confirmamus, Concedimus, & Obseruari mandamus G.V.D.

Innoc.

Iacob.

Vrbini Die 2. Settemb. 1566. Nicolaus.

Auuertino ancora gl'Essecutori di non riscuotere i Grauami di quei Giorni, ò Settimane, che non sono stati à Casa del Debitore, ma che vi vadino con effetto à fare i pegni, & à grauarlo conforme alla Pronuntia del Giudice, acciò il Creditore venga quanto prima satisfatto.

NEll'Essecutioni Camerali la Tassa delle Mercedi, tanto de gl'Essecutori della Città, come del Bargello di Campagna, è prescritta per Decreto Ducale sotto il dì 22. di Gennaio 1613. Registrato nel Libro de i Decreti à car. 372.

DE GABELLA PASSAGII. Rub. XLV.

CVrandum est etiam à Magistratu, & Reuisore Ducali, quòd Publicani in exactione Gabellæ Passagij modum non excedant, Sed illius Taxa, quæ descripta est in Gabella Palatij, quadam adhibita semper equitate, per eos seruetur: Et quia valde prolixa est, & aliqua indiget Reformatione, Ideo illam noluimus in hoc Volumine inserere, & registrare.

FINIS QVINTI LIBRI.

STATVTORVM CIVITATIS EVGVBII LIBER SEXTVS.

DE DAMNO DATO.

DE OFFICIO, ET AVCTORITATE OFFICIALIS MAIORIS. Rub. I.

VT Agricultura Artium omnium Innocentissima, ac Mortalium victui maximè necessaria, debita diligentia valeat exerceri, & conseruari, Curandum est in primis. Quòd ad Officium Damni Dati admittatur, & eligatur Ciuis bonæ conditionis, & famæ, Qui deinde obtentis Litteris Patentibus à Serenissimo Duce Nostro, eas, antequàm suum Officium exerceat, præsentare debeat DD. Confaloneriò, & Consulibus, & Iurare in manibus Cancellarij se benè. fideliter, ac diligenter suum Officium exercere velle, Statuta, & Ordines Ciuitatis Eugubij obseruare omni fraude, & collusione remota: Et propterea idoneum Fideiussorem præstare teneatur ad effectum restituendi in Syndicatu, si quid indebitè per eum fuerit exactum; Quæ omnia in Libro Reformationum per Cancellarium redigantur; Suscepto deinde Officio plenam habeat facultatem procedendi, mulctandi, examinandi, & decidendi de omnibus, & Singulis Damnis Datis personaliter, vel cum Bestijs in bonis, & rebus alienis, Personam, & Animalia coram se præsentari facere in Ciuitate, & recipiat idoneum Fideiussorem de soluendo condemnationem, & damno emendando: Quòd si persona, quæ damnum dederit, vel cuius fuerint Animalia idoneum Fideiussorem dare voluerit extra Ciuitatem, teneatur eum recipere, & ipsum Damnum dantem, siue Animalia relaxare, ac deinde procedere, & condemnare secundum formam Statutorum. Officiali autem de his, quæ ipse viderit, credatur solum pro quantitate quinque librarum, quo casu si per Partem petatur, tenebitur talem Inuentionem cum suis qualitatibus, designando Personas, & Bestias, eius Iuramento confirmare: Vltra verò dictam quantitatem credatur Officiali saltem cum vno Teste fide digno, qui talem Inuentionem cum Iuramento, si Pars petierit, confirmauerint.

Possit etiam Officialis fama publica præcedente, vel Relatione habita à fide digno procedere per viam Inquisitionis: Item per Denunciationes, Accusationes, & Querelas Damnum passi, prout dicetur infra, sub Rub. De Modo, & Forma procedendi in Damnis Datis.

Quòd si Officialis, siue eius Officiales Inuentionem aliquam deduxerint, quæ falsa reperiatur, vltra damni emendationem Accusato faciendam, pœnam scutorum vigintiquinque incurrat; Nec illum amplius durante eorum Officio accusare possint.

Quare Magistratus cum assensu etiam Consilij illorum aggrauijs prouideat, Assignando Guardiam assistentem Officiali, cum aliquali prouisione, Videlicet vnam pro parte Leuantis, & aliam pro parte Ponentis, vel etiam aliter, prout sibi magis videbitur expedire: Et propterea Officialis finito Officio pro excessibus etiam suorum Officialium stabit ad Syndicatum.

SVMMARIVM.

1 *Agricoltura nihil melius, nihil vberius, nibil dulcius.*
Cum illa etiam nobilitatem seruet, nu.6.
2 *Boues aratorij, & Instrumenta agricolturæ non possunt in executionem capi.*
Neque pro debito publico, n.3.
Fallit stante obligatione camerali, n.4.
Et quid si non adsint alia bona remissiuè, n.5.
7 *Agricolæ tempore messium in ius vocari non possunt.*

ANNOTATIO.

1 AGricoltura de qua fit mentio in principio huius statuti omnium rerum, ex quibus aliquid acquiritur nihil est melius, nihil vberius, nihil est dulcius, vt exclamat *Cicer. in lib. 1. de offic.* & scribit *Mantuan. sing. 497. in fin.* Itaut *Vale. Max.* dicere soleret, *Beatus qui procul negocijs paterna rura bobus exercet suis omni solutus fœnore, vt exornat*, vt refert *Vrsell. in exam. apum concl. 82. n. 2.*

2 Hinc videmus, quod illa est admodum priuilegiata, Cum boues, & alia Instrumenta ad illam necessaria non possint in executionem capi, ne sterilitas agrorum, & fructuum inde contingat, & capta debeant restitui, vt not. *Mantu. singul. 497. num. 1. Giglia. ad stat. Perus. in verbo executio, num. 7. Post. de subbast. inspect. 14. num. 9. Merlin. de pignor. lib. 2. quæst. 61. num. 5.* qui

3 dant concordantes, Neque pro debito publico, *Giglia. vbi supra, Post. d. inspect. 14. num. 11. Merlin. d. quæst. 61. num. 6. Vrsell. in d. conclus. 82. nu-*

4 *mer. 4.* Licet prædicta non admittat stante obligatione camerali, vt ibi per eum *num. 5.* Vtrum

5 verò supradicta habeant locum quando non adsunt alia bona inter Doctores est controuersum, videas per *Cost. remed. subsid. 43. num. 4. per Gait. de credit. cap. 4. quæsit. 7. num. 552. & seq. & per Merlin. in d. quæst. 61. num. 14. & seq.* cum hic non sit locus examinandi.

6 Item agricoltura nobilitatem conseruat, vti habemus in *Q. Cencinato*, qui a bobus ad Dictatoris officium fuit euocatus, vt post illud strenuè exercitatum ad boues redire voluit, de quo *Boer. decis. 322. num. 11.*

7 Nec agricolæ occupati in messibus, vel vindemijs dicto tempore in ius vocari possunt, *l. 1. ff. de fer Mantuan. d. singul. 497. in fin. Thesaur. decis. 39. num. 2. Vber. de citat. cap. 10. num. 57. & seq.* & alia singularia inducta fauore agricolturæ recenset *Mantua. d. sing. 497. per tot.*

DE OFFICIO SVPERSTITVM DAMNI DATI. Rub. II.

ELigantur ad Annum à Magistratu Superstites D. D. Octo Ciues, quorum Quatuor sint Notarij, Duo videlicet de quolibet Quarterio, qui successiuè saltem in bimestri Confalonerij eorum Quarterij, teneantur die Sabbati, & diebus Festiuis, hora solita assistere in Gabella Officialibus D. D. & prouidere, vbi opus fuerit, cum assistentia, & auctoritate etiam Reuisoris Ducalis, siue Domini Locumtenentis, aut Magistratus, ne Ciues, aut Comitatiui aliquo modo in Damnis, siue pœnis grauentur, sed quamprimùm expediri faciant, & singulorum indemnitati prout Iustitiæ consentaneum fuerit prouideant.

DE NOTARIIS D.D. ET EORVM MERCEDE. Rub. III.

NOtarij, duo deputati ad Bancum D. D. scribere debeant omnes Inuentiones, Denunciationes, Accusationes, & Querelas, quæ fierent ad dictum Bancum: Et pariter Responsiones, Excusationes, & Defensiones Accusatorum, nec non Testium depositiones, Sententias, & earum Cassationes, omnesquè alios actus, quos fieri contigerit, integrè ac diligenter describant, nec per alium, quàm per Substitutum in Actis ab eis, & a Magistratu approbandum valeant annotari. Admoneant Officiales ne errent, nec in aliquo excedant, aliàs desistant à scribendo, & vadant pro decisione talis controuersiæ ad D. Potestatem, & eius Votum omnino exequantur: Sicut etiam si pars petierit, non possit Officialis causam expedire, nisi prius consuluerint D. Potestatem, cui dicti Actuarij teneantur gratis Acta ostendere, ad pœnam quocumque casu damnorum, & expensarum Parti reficiendam, & eius Iuramento declarandam: Liceat tamen Parti in executione dicti Voti semper habere recursum ad D. Locumtenentem.

Pro eorum verò Mercede habeant pro qualibet Responsione, in qua fuerit negata Accusatio, siue Inuentio Officialis, & præstita fideiussio, De stando Iuri, & Iudicatum soluendo bononenos duos, pro qualibet Inuentione, & Accusatione. Pro responsione simplici, bononenum vnum pro qualibet Accusatione, & Inuentione. Pro cassatura cuiuslibet Inuentionis, bononenum vnum: Pro cassatura cuiuslibet accusæ, bonon. sex. In cœteris Actis, & alijs quæ fierent pro constructione Processus, vsque ad Sententiam inclusiuè seruetur Taxa, de qua supra Libro II, sub Rub. De mercede Iudicum, & Actuariorum.

DE OFFICIALIBVS MINORIBVS, ET EORVM MERCEDE. Rubrica IV.

MAior Officialis conducere possit, & debeat quatuor Officiales Minores a Magistratu approbandos, qui bene, ac fideliter suum Officium exercere iurent in manibus Cancellarij Communis, & diligenter inuigilent, ne Damna dentur, & cum reuersi fuerint in Ciuitatem, referant Officiali Maiori, & eius Notarijs, omnes, & Singulas Inuentiones per eos factas dicta die, & duabus præcedentibus, & eas scribi faciant per Notarios ad dictum Bancum, quas immediatè scribere debeant, sub pœna V. Libr. cuilibet Notario, & Officiali contrafacienti: Et credatur eis pro summa trium Librarum, & cum vno Teste idoneo, vsque ad summam V. Libr.

Prædicti verò Officiales contenti sint Mercede conuenta cum Officiali Maiore, exigenda de pœnis Inuentionum per eos factarum iuxta Taxam, & declarationem à Magistratu faciendam, & si aliquam fraudem, siue extorsionem commiserint contra damnum Dantes, vltra emendationem Damni, incurrant pœnam decem librarum, pro qualibet vice, & remoueri possint, alijquè subrogari, si id Magistratui expedire videatur. Sicut etiam si inuentos dare damnum non referant, teneri volumus in duplum damnum Passo: Et quilibet admittatur ad eos accusandum coram Magistratu, & lucretur quartam partem prædictæ pœnæ, ac procedatur contra illos sola facti Veritate inspecta, compellendo ad soluendum dictas pœnas vltra emendationem damni; Et cuilibet Inuento dare damnum prædicta reuelanti remittatur pœna, ad quam tenebatur.

Et quia hactenus Officiales Maiores Inuentiones, & Accusationes à Maleuolis, siue falsis eorum Institoribus recipere sæpe solebant, ac vti proprias proponere, Statuimus, quòd in posterum non liceat, nisi prædictis Officialibus vti, & ab eis Inuentiones recipere ad pœnam decem Librarum qualibet vice, à dicto Officiali incurrendam.

DE MODO, ET FORMA PROCEDENDI IN D.D. ET INFRA Quantum tempus Causæ debeant expediri; Rub. V.

DIximus supra, licere Officiali procedere non solum per Inuentionem ab eo, & eius Officialibus factam de D.D. sed etiam per Inquisitionem, seu Accusationem, & Querelam summariè, & de plano quibuscunque diebus dummodo legitimæ defensiones nemini denegentur iuxta ordinem infrascriptum, Videlicet.

Quod omnes, & Singulæ Inuentiones, & Inquisitiones scribi debeant per Notarios deputatos, in vno Libro, Accusationes verò, Denunciæ, & Quærele in alio Libro, qui sint ligati, cartulati, & expensis Officialis conficiendi.

Deinde

Deinde si per Inuentionem procedatur, citetur Inuentus semel personaliter, vel Domi, per Cedulam continentem, Diem, Mensem, & Annum, in quibus damnum esset datum, nomen Officialis, & Accusati, quantitatem, & qualitatem Bestiarum, locum damni, cum duobus finibus, & Villam, cum termino quinque dierum ad se defendendum, & excusandum; Et si Citatus fuerit contumax in respondendo, expectetur per alios quinque dies, qui censeantur assignati ad faciendum suas defensiones, quibus elapsis, Accusatus habeatur pro condemnato, iuxta formam Statutorum, absque alia forma Sententiæ, & contra eumdem procedatur ad Executionem condamnationis, realiter, & personaliter, pro vt Officiali visum fuerit.

Et si Accusatus comparuerit, admittatur ad defensiones, & excusationes, pro vt sibi expedire videbitur; Quòd si Inuentionem negauerit, vel de nullitate dixerit, aut alias exceptiones proposuerit, assignetur ei terminus quinque dierum, ad probandam negatiuam, nullitatem, & alias deductas exceptiones præuia tamen fideiussione præstanda per Accusatum, de stando iuri, & iudicatum soluendo, & electo loco citationis in Ciuitate; In quo termino poterit Accusatus suas exceptiones probare per Testes, & omne aliud genus probationis, citato Officiali in quolibet Actu, qui terminus possit prorogari Parte petente ad alios quinque dies, & illis elapsis processus, absque alia pronuntia habeatur pro publicato, & detur illius copia parti, cum termino quinque dierum ad concordandum, & opponendum; & aliorum quinque, ad opposita probandum, & trium ad allegandum in iure, & postea præsentato Processu, feratur Sententia ab Officiali iuxta probationes factas, in Condemnando, vel Absoluendo Accusatum, secundum Iuris dispositionem, accedente voto D. Prætoris, si pars petierit, & lata sententia, intimetur Parti cum Cedula, continente tenorem dictæ Sententiæ, Et si pars aliqua senserit se ab ea grauatum, poterit appellare infra quintam diem, a die notificationis ad Dominum Locumtenentem, seu ad eundem, vel ad Magistratum Recursum habere; Qui possint, & debeant summariè de grauamine cognoscere, & illud emendare infra duos Menses ad summum, pro vt iustitia, & equitas suadebit.

Quòd si in termino quinque dierum Accusatus nihil probauerit, vel in eodem termino à Sententia non appellauerit, vt supra, ipso citato ad locum electum, procedatur contra eum ad executionem condemnationis, modo quo supra, ac si esset contumax.

Si verò per Accusationem, seu Querelam procedatur, Accusatus citetur cum Cedula continente nomen Officialis, Accusatoris, locum damni qualitatem, & quantitatem Bestiarum, Villam, cum duobus finibus, & cum eodem termino ad comparendum, & se defendendum; Et si citatus contumax fuerit, vel comparuerit, procedatur modo quo supra, præcedente semper citatione partis in loco electo.

Et quia vt plurimum solent testes examinari ad instantiam Accusatoris pro verificatione accusationis summariè, absque citatione Accusati; Propterea, vt dictus Accusatus possit suas legitimas defensiones facere, poterit, si voluerit, habere copiam testium examinatorum, cum termino ad repetendum super suis interrogatorijs, & Officialis, illos repeti faciat suis sumptibus, alias dicti Testes nullam fidem faciant, ac si non essent examinati.

Et facta dictorum testium repetitione, detur parti petenti illius copia, cum termino quinque dierum ad faciendum suas defensiones, & tunc poterit per alios testes, & per omne aliud genus probationis eius intentionem probare, quo casu Officialis, siue Pars poterit interrogatoria exhibere super capitulis, siue intentione, super qua testes examinari debeant, & completo processu procedatur vsque ad Sententiam, seu Appellationem, aut recursum modo superius respectiue expresso.

Addentes

Addentes etiam quòd si secunda sententia erit conformis cum prima, omnino exequi debeat; Alioquin poterit in partibus disformibus appellare ad Serenissimum, & per alium Iudicem per eum, siue a Partibus communiter eligendum terminari facere infra duos Menses.

Declarantes, quòd Cedulæ Inuentionum præsentari debeant ad summum spatio viginti dierum, à die factæ Inuentionis; Accusationum verò, Denunciationum, & Querelarum, spatio duorum Mensium, aliàs nullius sint roboris, & momenti, & Plazzarius recepta competenti mercede, illas quamprimum præsentare teneatur.

Officialis autem teneatur expedire, & expediri facere, omnes, & Singulas Inuentiones, Accusationes, & Querelas, factas, & receptas de tempore sui Officij, infra Mensem post completum Processum, sub pœna decem librarum singulo Processu non expedito, exceptis Denuntijs, Accusationibus, & Inuentionibus factis in vltimo Mense sui Officij, quas etiam Successores ad instantiam Officialis, vel Partis expedire poterunt, & teneantur.

Addentes insuper, quòd captis pignoribus pro executione Sententiarum, Officialis notificare debeat, quòd infra triduum reluere debeat, aliàs dicto tempore elapso, absque alia citatione vendi possint, & deinde infra decem dies, à die notificationis Parti illa reluere liceat, vt in alijs constitutum est.

INFRA QVOS FINES OFFICIALES PROCEDERE POSSINT *Per Inuentionem. Rub. V I.*

Officiales teneantur, & debeant diligenter inuestigare damna illata personaliter, & cum Animalibus à Flumine Laureti, vsque ad Flumen Abbariæ Episcoparus, & à Flumine Sabundæ, vsque ad Montes versus Ciuitatem, videlicet, donec in illis Possessiones, & Vineæ existant. Vltra verò prædictos Confines non liceat eis per Inuentionem procedere, sed per Accusationem, & Querelam damnum Passi, nisi aliqua bona fuerint eis assignata in Custodiam, siue Guardiam, & talis assignatio fuerit annotara in Libro Inuentionum, cum Die, Mense, & Anno, ac Nomine Assignantis, & Testibus, exclusis personis a Domino nominandis, ac deinde a Syndico Villæ fuerit proclamata coram Populo, ante Fores Ecclesiæ eiusdem Villæ ad hoc, vt omnibus innotescat, & ab eodem Officiali reportetur, & a Notario in Libro annotetur.

DE HIS, QVI ACCVSARE, ET ACCVSARI POSSVNT, Et INFRA *Quantum tempus. Rub. V I I.*

Accusare possunt de Damnis Datis, Dominus Rei, in qua damnum datum sit, eius Vxor, Filij, & Nepotes habitantes Domino non contradicente, Quicumque Possessor, Colonus, siue Laborator quarumcumque Possessionum, Item Tutor, Curator, Actor, Factor, & Administrator bonorum Ecclesiasticorum, & Locorum Piorum dummodo ij, qui viderint damnum dare personaliter, vel cum Bestijs in rebus suis vbicumque sitis, sint Maiores XIV. Annis, & Accusatio, siue Denunciatio proponatur intra tres Menses, à die damni illati, & non vlterius, Officialis verò teneatur condemnare, vel absoluere, pro vt fuerit probatum. Quòd si contigerit Dominum, & Colonum non concordare in Accusatione facienda, sed aliquem ex eis velle remittere, teneatur recusans ad emendationem damni pro parte reficiendam.

Accusati autem possit Maior Annis septem, qui si decimum non expleuerit, teneatur ad emendationem damni, & dimidiam pœnam; Maiores autem teneantur vltra damni emendationem, ad integram pœnam, iuxta dispositionem Statutorum; Possit tamen Accusatus suas defensiones facere, tam super eius Innocentia, quam super quantitate, & extimatione damni, & si petierit visitati damnum, teneatur Officialis, recepta competenti mercede, attenta distantia loci, ire ad locum damni, & si damnum non inuenerit, siue Accusationem non probauerit, possit Accusatorem in pœnam Accusati condemnare.

SVMMARIVM.

1 *Accusare cui liceat in causa damni dati.*
2 *Accusans de damno dato tenetur probare dominium rei damnificatæ;*
Contrarium quod sufficiat probare possessionem tenent alij, num. 3.
4 *Minor decimo anno cum dimidio non tenetur ad aliquam pœnam.*
5 *Ocularis inspectio potest fieri quandocunque etiam post conclusum in causa,*
Quæ superat omnes alias probationes, n. 6.

ANNOTATIO.

1 CVi nam liceat accusare in causa damni dati ad declarationem huius statuti, tradit *Card. Tusch. pract. conclus. litt. A. conclus. 161. per tot. & litt. D. conclus. 10. & conclus. 12. per tot. & Caroc. de locat. & conduc. par. 5. de damn. dato, remed. 5. num. 1. & seq.* vi-
2 deas ibi per eos. Prout etiam accusans de damno dato, vt obtineat an teneatur probare dominium rei, in qua fuit datum damnum, vel ei sufficiat docere de sola possessione illius Doctores inter se sunt discordes, cum partem affirmatiuam, quod debeat docere de dominio firment *Bart. Ias. Alex. Rum. Crot. Socc. Iun. & alij in rubr. ff. de nou. oper. nunciat.* quorum aliqui testantur de veriori, & communi opinione, nec non *Card. Tusch. in conclus. supra adductis*, & alij per
3 me relati *alleg. foren. 53. num. 4.* Contrarium verò, quod sufficiat docere de sola possessione tenent *Fulgin. de iure emphit. in tit. de diuer. quæst. quæst. 14. num. 1 & Thomot. decis. March. 12. n. 14*
Statutum hoc, quod minor decimo quarto anno teneatur pro damno dato ad emendationem damni, & ad soluendam medietatem pœnæ vi-
4 detur rigorosum, cum minor annorum decem cum dimidio, & sic proximus infantiæ delinquens non sit puniendus aliqua pœna etiam si sit doli capax, vt latè probat *Farinac. de pæn. temp. quæst. 92. num. 54. & num. 57.* vbi dicit, ab hac opinione non esse recedendum, & minorem decimo anno pro delicto nulla pœna puniri posse fuit statutũ sup. *lib. 4. rub. 13. in princ.*
5 Ocularis verò inspectio, de qua fit mentio in hoc statuto potest fieri quandocunque etiam post conclusum in causa, & post didicita testificata post *Bald. Alex. Rip. Ias. Tiraq. Afflic.* & alios per eum adductos latè firmat *Costa re-*
6 *med. subsid. 101. num. 1. & sequen.* Et illa superat omne genus probationis, & cauillandi materiam tollit, vt tradunt *Afflict. decis. 216. numer. 3. Barr. decis. 2. num. 57. Cranet. cons. 104. num. 12. Ciriac. controu. 580. num. 52. tom. 4. & Rota apud Greg. XV. decis. 575. num. 6.*

DE PROBATIONIBVS FACIENDIS IN D. D.
Rubrica VIII.

AD probandum Damnum aliquod datum personaliter, vel cum bestijs, sufficiat Iuramentum Domini Possessoris, Laboratoris, Factoris, negociorum Gestoris, & similium bonæ famæ conquerentis, & iurantis se vidisse, & inuenisse damnum in re sua vsque ad quantitatem vnius libræ, & ad totidem pro emendatione damni, si tamen infra triduum proponat, & parte petente detur terminus v. dierum ad probandum contrarium, & si probetur, Accusator teneatur ad omne eius damnum, & interesse, Ab inde verò supra, vsque ad quantitatem decem librarum sufficiat Iuramentum prædictorum cum vno Teste fide digno, & à decem libris supra requiritur Inuentio prædicta de visu cum duobus Testibus; Et quocumque casu habeatur pro plena probatione. Addentes quòd tam Masculi, quàm Fœminæ Maiores XII. Annis sint habiles ad testificandum.

SVMMARIVM.

1 *Testis nemo admittitur in causa propria.*
Etiam si sit persona nobilis, & in dignitate constituta, num. 2.
3 *Damnum quod fuerit datum non probatur iuramento.*
Fallit quando agitur de re exigua, num. 4.
Et statutum id admittens est vallidum, num. 5.
Dumodo iurans, sit bonæ qualitatis, & famæ, num. 8.
Iuramentum verò est præstandum parte citata, num. 6.
7 *Statutum non potest mandare standum esse dicto vnius testis, nisi ex causa.*
9 *Minores 20. anno non sunt testes idonei in criminalibus.*
Causa damni dati dicitur criminalis, num. 10.
11 *Statutum permittens, domino auferre pignus a damnificante est simile statuto Mediolani.*

ANNOTATIO.

Statutum supradictum admittens probationem in damno dato per iuramentum domini, vel possessoris licet videatur esse contra
1 ius, cum absurdum reputetur in iure, quod quis admittatur in testem in causa propria neque in ciuilibus, neque in criminalibus, vt latè comprobat *Farinac. de testi. quæst. 60. num. 6. & seq. & num. 64. & seq.* & probaui etiam *ego in Resol. crim. in verbo Accusatio Resol. 6. num. 1. & seq.* vbi con-
2 cordantes, Etiam si sit persona nobilis, & in dignitate constituta, vt tradunt *Vulpell. Bossi. Farinac. & Vermigl.* per me relati in *d. Resolut. 6.*
3 *num. 4.* Et in terminis quod damnum fuerit datum non probetur iuramento, sed per alias probationes, quicquid sit quo ad quantitatem damni, probat *Masc. de probat. concl. 472. num. 24. vol. 1.* vbi alios adducit ita sentientes, & *Manci. de iuram. par. 4. effect. 108. num. 3.*
4 Illud tamen substineri potest saltem ratione paruitatis summæ vnius libræ, ob quam non est verisimile, virum bonum esse peieraturum ad not. per *Tiraq. de indic. in reb. exig. in princ. vers. ex quibus posset, &c. & per Farinac. de indit. &*
5 *tortur. quæst. 52. num. 180.* Et in terminis, quod statutum, quod standum sit quo ad damnum datum iuramento damnum passi pro certa summa, admissa probatione in contrarium sit vallidum scribit *Card Tusc. pract. conclus. littera S.*
6 *concl. 500. num. 1. & seq.* Licet authoritate per eum adductæ non bene probent illius intentionem iuramentum tamen est præstandum parte citata *Bar. cons. 113. num. 2. lib. 2.* Quod tamen est magis tutum quò ad summam decem librarum quando scilicet Quærelator habet pro se vnum testem fidedignum, Quia licet non pos-
7 sit statutum generaliter disponere, quod stetur dicto vnius testis, potest tamen id facere in aliquo casu particulari, & præcipuè in causis leuibus, vt in hoc casu, vt benè probat *Tiraq. de indic. in reb. exig. in prin. d. vers. ex quibus posset, &c.* & dixi supra *lib. 4. rubr. 64.*
8 Et d. statutum quod credatur iuramento damnum passi semper intelligendum est concurrente legalitate, & bona qualitate eius, cui iuramentum deferendum est, vt habetur etiam in d. statuto, vt tradunt *Roma. in l. damnum 3. ff. de damn. infect. Mascar. de prob. concl. 471. num. 29. & 30. vol. 1. & Baiar. ad Clar. quæst. 82. num. 33.* vbi dicit, pauperem non posse iurare, & in hoc versari arbitrium Iudicis, vt ibi per eum.
Dum verò statutum admittit ad probandum maiores quatuordecim annis tam masculos, quam
9 fœminas videtur discordare a iure communi, quo disponitur minores vigesimo anno in criminalibus non admitti, vt probant *Ant. Gomez var. resol. tom. 3. cap. 12. num. 12. vers. secundo repellitur* vbi testatur de communi opinione, latè *Farinac. de test. quæst. 58. num. 10.* vbi quamplures dat concordantes, *Caren. de Offic. S. Inquis. par. 3. tit. 5. num. 48.* & alij per me relati in *Resol. crim. in verbo Minor Resol. 2. num. 3.* Causa
10 autem damni dati dicitur potius criminalis, quam ciuilis, vt post *Bruno. a Sole in suo compendio viris vers. causa criminalis* per eum relatum firmat *Farinac. de var. ac diuers. quæst. quæst. 100. num. 37.*
11 Cum dispositione huius statuti quod si quis inuentus fuerit damnum dare, quod possit Dominus, possessor, seu laborator auferre clamidem, seu ferramenta, & secum portare, & teneatur id notificare Officiali concordat *statutum Mediolani lib. 2. rubr. 369. & ibi not. Carpan. in additt.*
Et stante d. statuto quod damnum probetur iuramento domini, an iuramento probetur quantitas damni, sed etiam illius illatio vide *Fulu. Benig. ad stat. Agricol. Vrb. cap. 41. litera H.*

QVOD DOMINVS REI POSSIT ACCIPERE CLAMYDEM, Et Ferramenta cuilibet inuento damnum dare. Rub. IX.

SI quis inuentus fuerit damnum dare, possit Dominus rei, Possessor, vel Laborator, & similis per se, vel quos voluerit, accipere, & auferre Clamydem, & Ferramenta liberè, & sine pœna, & secum portare, & si dare noluerit condemnetur in V. Libr. & credatur de tali contentione, & recusatione Iuramento accipientis: Teneatur tamen notificare Officiali res ablatas, quas restituere teneantur præstita fideiussione de stando Iuri, & iudicatum soluendo.

QVOD LICEAT ANIMALIA IN DAMNIS REPERTA CONDVCERE. Rub. X.

VNicuiquè liceat Bestias, quas inuenerit damnum dare in bonis suis, vel Domini repellere, & sine pœna conducere ad Officiales, vel Depositarium Communis, siue ad Hospitium eadem die, vel sequenti, à quibus redimi non possint, nisi prius cum Domino Bestiarum se concordauerit, & cum damnum Passo, aut præstiterit idoneum Fideiussorem de soluendo condemnationem, & damni emendam, de qua Inuentione stetur Iuramento Damnum Passi: Et si Dominus, vel Custos Animalium impedierit conduci, puniatur in X. libr. vltra pœnam, & damni emendationem, & si resistentiæ qualitas requirat, grauiori etiam pœna puniri possit: Nisi Dominus, vel Custos dicerent velle damnum emendare coram saltem vno Teste fide digno, quo casu teneatur illi restituere, si Dominus, vel Custos sint facultosi; & idonei ad damni emendam, & credatur dicto illius Testis, & Domini cum Iuramento.

SVMMARIVM.

1 *Animalia damnum dantia possunt expelli de fundo per dominum.*

Ac etiam possunt retineri ad effectum sciendi cuius sint, num. 2.

Quæ si dominus alimentauit potest illa retinere pro alimentis, num. 3.

Si vero animalia pereant, cuius periculo pereant, num. 4.

ANNOTATIO.

1 ANimalia damnum dantia in fundo alieno possunt non solum expelli de fundo per Dominum ipsius fundi *l. Quintus 39. & ibi Floria. ff. ad leg. acqui. Capoll. de seruit. rustic. præd. cap. 9. n. 30. vers. aut volo illum, &c. & Carpan. ad stat. Mediol. lib. 2. cap. 369. num. 1.*
2 Sed etiam possunt retineri per dominum damnum passum ad effectum sciendi cuius sint, non autem donec ei soluatur damnum, vt docent *Plot. de in litem iura. §. 53. num. 7. & 8. Bossi. in pract. in tit. de damn. dato. num. 10. Capoll. de seruit. rustic. præd. d. cap. 9. num. 30. & Carpan. in d. cap. 369. num. 9. Antonell. de loco legal. lib. 3. cap. 20. num. 14. & seq.* Si tamen illa recondu-
3 cens alimenta eis præstiterit, non tenetur illa restituere, nisi solutis ei alimentis, pro quibus præfertur etiam creditoribus anterioribus, *Plot. de in litem iura. d. §. 53. num. 8. Carpan. ad stat. Mediol. cap. 369. num. 13. lib. 2. Surd. de aliment. tit. 8. priuil. 62. num. 3. Gratian. discep. foren. cap. 80 num. 11. & seq. par. 1.*
4 Si vero d. animalia retenta pereant cuius periculo pereant, vide tex. in *l. quemadmodum, 29. §. magistratus, & ibi glos. & Bald. ff. ad l. acqui. Cassan. in tit. Res rusticæ, §. 6. vers. mesuraga &c. & Carpan. vbi supra nec non Fului. Benign. ad stat. Agricolt. Vrb. cap. 41. litt. F.*

DE POENA PERCVTIENTIVM, ET OCCIDENTIVM ANIMALIA. Rub. XI.

QVicumque occiderit, vel percutiendo inutile fecerit Animal minutum, quod gregatim pascitur, inuentum dare damnum puniatur pœna trium libr. Si verò Animal sit grossum, vti Boues, Æqui, Asini, & similes, condemnetur in XII. libr. vltra refectionem, vtroque casu valoris dicti Animalis Domino iuxta extimationem statim faciendam, & ad soluendum prædicta summariè, & de facto cogatur.

SVMMARIVM.

1 *Animalia damnum dantia non possunt occidi, nec verberari,*

Licet contrarium quando illa fugerunt extra fundum sentiat Carpan. n. 2

Contra tamen occidentem animalia non proceditur criminaliter, sed de damno dato, n. 3.

ANNOTATIO.

1 ANimalia reperta dare damnum non solum non possunt occidi per Dominum fundi, sed neque verberari, vel illa deijcere cum violentia, vt aliquod damnum patiantur, sed debent expelli vti animalia propria, alias dominus tenetur de damno, *l. quintus, 30. in princ.*

princ. §. 1. ff. ad leg. acqui. & tradit *Cæpoll. de seru. rustic. præd. cap. 9. num. 30. & Antonell. de loco le-*
2 *gal. lib. 3. cap. 20. num. 14. & seq.* Licet contrarium quando illa fugerunt extra fundum teneat *Carpan. ad stat. Mediol. cap. 369. num. 17.* de quo vide *Antonell. vbi supra, n. 19.*

3 Contra tamen occidentem animalia de iure communi non potest procedi criminaliter, sed agendum est de damno dato, cùm dicta occisio sit mera causa damni dati, vt scripserunt *Bertaz. cons. 116. num. 161. Adden. & Guazzin. defen. 30. cap. 3. num. 5. vers. ego autem &c.*

DE GVALDARIIS, ET EORVM OFFICIO. Rub. XII.

QVodlibet Castrum Ciuitatis Eugubij facere debeat duos Gualdarios: Villa autem Comitatus, habens quatuor fumantes, faciat solum vnum Gualdarium, quòd si Villa habeat plures fumantes, facere teneatur duos Gualdarios ad VI. Menses, extrahendos in Cal. Maij, & in Cal. Nouembris, iuxta ordinem, & descriptionem fieri solitam in eorum Libellis. Castra vero in electione Gualdariorum, & Syndicorum obseruent eorum consuetudines: Et facta electione teneantur sub pœna V. Librarum infra quintum diem se præsentare coram Notario Maleficiorum, & in manibus ipsius iurare Se bene, ac fideliter suum Officium exercere velle. Sumpto deinde Officio, omnia damna illata in eorum Territorio, etiamsi de nocte à Bestijs illata fuerint, diligenter videant, secus si à personis, quo casu de furto criminaliter agi possit: Et in absentia alicuius ex dictis Gualdarijs suppleat alius habilis de familia absentis, & in visitando damnum accusari non possint: Et infra X. dies damni æstimationem, si qualitas damni ita permittat, Domino damnum passo dare teneantur, receptis pro eorum mercede bononenis duobus, aliàs expectetur tempus debitum pro verificatione damni. Adhibeant tamen prius omnem diligentiam inueniendi damnum dantes, quibus, quatenus inditia sufficientia, vrgeant damnum imponant, & ad dictum effectum debeant primum innotescere omnibus extra Ecclesiam, dum ad Sacrum audiendum conueniunt. Quòd si prædictis non obstantibus damnum dantes non inueniant, debeant dicti Gualdarij imponere damnum hominibus Villæ per fumum, in qua damnum fuerit commissum, computatis eorum personis pro rata. Aduertentes tamen, quòd in Damnis Datis cum Bestijs, non grauentur per fumum qui Bestias non habuerint: Quòd si fuerint negligentes in prædictis omnibus adimplendis postquam fuerint requisiti, incurrant pęnam V. Librar. & teneantur ad emendationem damni; Et siminus legitimè damnum ipsum æstimauerint, Volumus per Officialem ad Partis instantiam reuideri posse, & debere, cuius declarationi omnino standum erit, & Officialis pro viatico habere debeat grossum vnum pro quolibet miliario, & expensas.

Declarantes, quòd si tale damnum pro parte fuerit factum à Domino, Gualdarius, siue Officialis teneatur detrahere ratam dicti damni iuxtà iuramentum ipsius Domini.

Statuimus etiam, quòd dicti Gualdarij teneantur petere damnum quibus fuerit positum, tam à damnum Dante, quàm ab Hominibus Villæ, assignando terminum octo dierum ad solutionem faciendam, quibus elapsis, si damnum non fuerit emendatum, liceat Domino accusare tam damnum Dantes: quàm Homines dictæ Villæ: Et teneantur ad pœnam iuxta formam Statutorum, & emendationem damni pro rata cuilibet iniuncta.

Præterea Volumus, quòd Gualdarij, & Officiales damnum dantes per loca eorum Gualdariæ in possessionibus, & alibi, puniantur in duplum pœnæ à Statutis sancitæ, & damnum emendent iuxta declarationem faciendam per duos Homines de Villa à Magistratu eligendos. Addentes, etiam quòd si damnum fuerit datum in aliquo loco non subiecto alicui Villæ, illud reuideri possit, & debeat per Gualdarium

Villæ viciniorìs, & quòd pro emendatione damni poſſit ciuiliter procedi etiam coram alijs Iudicibus ordinarijs.

Declarantes etiam quòd Maior ſeptuaginta annis, vel Minor decem, & octo ad Gualdariam faciendam cogi non poſſint, niſi tamen hominum penuria id requirat, quod Magiſtratus arbitrio Iudicandum erit.

SVMMARIVM.

1 *Statutum quod Villa teneatur emendare damnum per fumum eſt vallidum.*

Et tenetur etiam ille in cuius prædio fuit datum damnum pro rata, n. 2.

Et ſtatutum habet locum non reperto damnum dante, n. 3.

Non tenetur tamen ad dictum damnum Villa, quæ non habet quinque fumantes, n. 4.

ANNOTATIO.

AD materiam hius ſtatuti de Gualdarijs, an teneantur denunciare maleficia commiſſa de nocte, & maleficia omninò occulta, ſed tantum notoria, & an teneantur referre maleficia commiſſa extra territorium, & de tempore eorum anteceſſorum ſcripſi ſupra *lib. 4. rub. 3.* videas igitur ibi cum noluerim hic iterum illa replicare.

Prout etiam an minor poſſit conſtitui Gualdarius, & an teneatur referre maleficia dum fuit præuentus in denunciando ab ipſo offenſo, vel dum ipſe Iudex præuenit declaraui pariter ſupra in d. *rub. 3.* vbi videre non te pigeat, ſi cupis.

1 Statutum vero prædictum, quod Villa teneatur emendare damnum datum per fumum, quod vti fauorabile dicatur vallidum, & plura ad illius interpretationem quando illi ſit locus, nec ne tradunt *Card. Tuſch. pract. concluſ. litt. S. concluſ. 498. & concluſ. 499. per tot. & Baiar. ad Clar. quæſt. 82. num. 1. & plurib. ſeq. & Gratian. diſcep. Foren. cap. 171. num. 20. par. 1.* videas ibi per eos, cum nimis longum eſſet omnia per eos ibi ſcripta hic referre.

2 Nolo tamen omittere, quod ſtante hoc ſtatuto, quod homines Villæ teneantur emendare damnum datum in eorum Villa poſſeſſori, in cuius poſſeſſione fuit datum damnum tenetur ad emendationem etiam Dominus d. poſſeſſionis pro rata, vt ſcripſerunt *Bart. in conſ. vltim. lib. 2. per tot. & Baiar. ad Clar. in dict. quæſt. 82. num. 37.*

3 Prout etiam, quod Villa non tenetur ad emendationem damni, niſi prius facta diligentia de inueniendo damnum dantem, & eo non reperto vt habetur in hoc ſtatuto, vt not. *Baiar. ad Clar. d. quæſt. 82. num. 8.* vbi dicit, quod reperto poſtea damnum dante poteſt Villa ab eo damnum repetere, vt ibi per eum, *num. 6. & num. 27. Ciriac. controuer. 580. num. 25.*

4 De iure autem communi Villa, quæ non habet quinque fumantes non tenetur ad emendationem damni cum non dicatur Villa ſec. *Hippol. de Marſil. ſingul. 232. & Baiar. ad Clar. d. quæſt. 82 in princ.*

DE QVERELANTIBVS. Rub. XIII.

QVicumque voluerit exponere Querelam de aliquo damno ſibi illato, antequàm ſcribatur, debeat iurare, quòd damnum ſit datum in tali re, & quod neſcit quis fecerit damnum. Et deinde ſcribatur Querela, & procedatur in ea iuxta formam Statutorum. Quòd ſi talis Querela non ſit vera, & Gualdarius ad quem ſpectat videre damnum, atteſtetur ſuo Iuramento non inueniſſe, ſeu aliàs Accuſatores Querelam non probauerint, Talis Querelans, & Accuſator puniantur in pœnam, ad quam teneretur, qui damnum dediſſet, vltra intereſſe Partis. Et Officialis poſſit eam de facto ab illis exigere.

SVMMARIVM.

1 *Accuſator qui accuſationem non probauit non tenetur ad pœnam, ſed ſolum ad expenſas.*

Cum pœna talionis hodie non ſit in vſu, n. 2.

Non tenetur tamen neque ad expenſas in pluribus caſibus relatis, n. 3.

ANNOTATIO.

1 QVod de iure communi accuſator, qui accuſationem contra aliquem porrectam non probauit qui dicitur calumniator præſumptus non teneatur ad pœnam, vt habetur in hoc ſtatuto, ſed ſolum ad refectionem expenſarum tradunt *Farinac. de accuſat. quæſt. 16 num. 13.* vbi dicit, ita practicari, & reprobat

Scacc. contrarium tenentem, Vermigliol. conf. 127. num. 11. & conf. 283. num. 8. Caball. variar. resol. casu 205. num. 4. & seq. cent. 3. vbi dicit, ita semper practicari vidisse, & alij per me relati in *Resolut. criminal. in verbo Accusatio, Resol. 1. numer 4.*

2 Maximè cum pœna tallionis, quæ videtur renonati in hoc statuto non sit amplius in vsu, vt probant Doctores per me relati in d. *Resol. 1. in

3 princ.* Cuius statuti dispositio cessat in quampluribus casibus, & præcipuè quando accusator habuit iustam causam accusandi, quando accusationem semplenè probauit, & in alijs casibus, quos refert *Farinac. de accusat. d. quæst. 16. ferè per tot.* & dixi Ego in *Resolut. crimin. in d. verb. Accusatio, Resol. 1. num. 5. 6. & seq.*

DE POENA AMOVENTIS TERMINVM. Rub. XIV.

QVi Terminum alicuius Possessionis fraudolenter amouere, euellere, seu quomodocumque corrumpere, vel mutare ausus fuerit, vltra refectionem interesse Parti statim faciendam, pœnam Scutorum xxv. & maiorem iuxta facti qualitate Iudicis arbitrio, vice qualibet incurrat, quam si soluere non possit, corporaliter etiam plectatur, & Terminus in pristinum ocum reponatur: Et si de delicto non constet, Volumus in dubio procedi posse contra Vicinum interesse habentem, præcedentibus aliquibus inditijs, ad dictam pœnam. Reliqua de Terminis, vide infra sub Rub. De Terminis ponendis.

SVMMARIVM.

1 *Termini dicuntur lapides, pali, & alia signa similia agros diuidentia.*

Quæ quomodo cognoscantur, n. 2.

3 *Terminos amouentes puniuntur pœna arbitraria.*

Amplia, vt n. 4.

Et contra amouentes terminos detur iuramentum in litem, n. 5.

Procedit si amotio terminorum sit facta dolose, & fraudolenter, alias secùs, n. 6.

ANNOTATIO.

1 TErmini dicuntur lapides, pali, arbores, & alia signa similia agros ad inuicem diuidentia. vt declarant *Iodoc. in pract. crimin. cap. 127. num. 8. Viuia. opin. 870. & Farinac. de furt. quæst. 168. num. 112.* Quæ cogno-

2 scuntur esse talia, si illi habeant lapides paruulos hinc inde ad custodiam, qui vulgo dicuntur testes, vt not. *Corn. consf. 333. num. 12. vol. 1. & Monta. de fini. cap. 19. num. 2.* & etiam fouet. *Sperell. decis. 178. num 2. par. 2.*

3 De iure autem communi pœna contra amouentes terminos est arbitraria, & extraordinaria, *l. 1. & ibi glos. Cin. Odofr. Bald. Alber. Fulgos. & alij, C. de accus.* nec non *Clar. in pract. §. final. quæst. 82. num. 10. vers. Terminos mouens &c. & Farinac. de furt. quæst. 168. num. 92. & Menoch. de arbitr. casu 393. num. 15. & seq.* Maximè contra

4 amouentes terminos causa occupandi agrum vicini, & dilatandi confines proprij agri, vt tradunt *Clar. in d. quæst. 83. num. 10. Petr. Gregor. Tholos. in sint. g. iur. vniuer. lib. 39. cap. 13. num. 9. Viuian. d. opin. 870.* & alij quos refert. & sequitur *Farinac. de furt. d. quæst. 168. num. 94.* Et contra amouentes terminos dari iuramentum in litem non solum pro damnis, & interesse, sed etiam ad probationem loci, in quo ante amotionem termini extabant, vt declarant *Hieron. de Monte de fini. cap. 69. num. 1. & seq. Seraph. de priuil. iur. priuil. 31. num. 106. & Farinac. in d. quæst. 168. numer. 114.* vbi dat concordantes.

6 Supradicta tamen habent locum quando amotio terminorum fit dolosè, & fraudolenter, vt dicitur in hoc statuto, animo occupandi bona alterius, vel inducendi discordias inter vicinos, vel illos furandi, & simil. quia tunc intrant dict. pœnæ, secus tamen est si id fiat casu, & sine dolo, prout euenit aliquando in rusticis, qui arando terminos effodiunt, quia tunc nulla intrat pœna, vt not. *Petr. Greg. Tholos. d. lib. 39. cap. 13. num. 11. & Farinac. d. quæst. 168. num. 115.*

DE POENA INCIDENTIVM VITES. Rubrica XV.

QVi dolosè Vineam, Arbustum, siue Pergulam, vel eorum Partem inciderit, vel aliter corruperit, si quidem vltra decem Vites id commiserit, ad Triremes Quinquennio trasmittatur: Si verò inciderit à tribus Vitibus supra condemnetur in Libr. C. & fustigetur per Ciuitatem: Quòd si inciderit tres Vites, siue paucio-

pauciores in libris xxv. pro qualibet Vite condemnetur, & in Exilium per Annum mittatur, Et quocumque casu damnum Parti læsæ resarcire cogatur, De prædictis verò Iudex tam ad Partis Querelam, quam ex Officio diligenter inquirere possit, & debeat.

SVMMARIVM.

1 *Vitium incisores puniuntur pœna mortis.*

Et eadem pœna puniuntur vastatores, & incisores arborum, n. 2.

Qui etiam tenentur ad emendationem damni, num. 3.

Quæ pœna mortis de consuetudine non seruatur, num. 4.

Præsumptio vero incisionis est contra inimicum, n. 5.

Et etiam contra vicinum, num. 6.

ANNOTATIO.

1 PÆna contra incidentes vites de iure est vltimi supplicij, vti puniuntur latrones, *l. 2. & ibi glos. ff. arb. fur. cæsa,* & tradunt *Clar. in pract. §. fin. quæst. 68. vers. vastatores &c. Vulpell. cons. crim. 111. in princ. Farinac. de delict. & pœn. quæst. 20. num. 113. & Caball. variar. resol. casu 21. num. 1. & seq. cent. 1.* Quæ
2 pæna habet locum etiam in vastatoribus, & incisoribus arborum secundum *Clar. in d. quæst. 68. vers. vastatores &c. & Farinac in d. quæst. 20. numer. 113. Caball. in d. casu 21. in princ. & Bonfin. ad*
3 *Bannim. general. cap. 72. num. 1.* Qui etiam tenentur ad restitutionem, & emendationem damni *l. si seruus seruum, 27. §. idem, & in silua cedria. ff. ad leg. acqui. l. si alius, 7. §. at qui arbores, ff. quod vi, aut clam. l. 1. C. ad leg. acq. Medic. de casib. fort. par. 1. quæst. 11. num. 18.* & latè comprobat *Aidouin. cons 43. n. 4.*

4 Licet quod dicta pœna mortis contra incisores vitium, & arborum in practica non seruetur, & eius loco imponatur pæna extraordinaria modo scilicet trium funis ictuum, modo fustigationis, & modo triremium iuxta facti, & personarum qualitatem, vt disponitur etiam in supradicto statuto declarant *Clar. in d. quæst. 68. vers. Vastatores &c,* vbi dicit, ita apud eos seruari, & idem tradit *Baiar. ibi. num. 120. & Farinac. de delict. & pæn. d. quæst. 20. num. 113.* & tradit etiam *Bonfin. ad bannim. general. d. cap. 72. numer. 1.* & non dissentit *Caball. in d. casu 21. in prin.*

5 Quod si ignoretur delinquens præsumptio est contra inimicum, si Inimicitia est capitalis, vt not. *Osasch. decis. pedem. 88. num. 21. & seq. Plot. de in litem iura. §. 54. num. 3. & 12. Bonfin. ad Ban-*
6 *nim. gener. cap. 72. num. 2.* & contra vicinum, vt not. *Mascar. de probat. conclus. 472. num. . . . vol. 1. Farinac. de indit. & tort. quæst. 52. num. 27. & seq. Plot. de in litem iur. d. §. 54. num. 3. & 12. & Bonfin. in d. cap. 72. n. 2.*

DE POENA CAPIENTIS, AVT OCCIDENTIS COLVMBOS. Rub. XVI.

SI quis ausu temerario præsumpserit Columbos, seu Pipiones Archibusio, Balista, vel alio instrumenti genere occidere, vel etiam retibus, laqueis, aut quouis alio modo aucupatus fuerit ad Palearia, Venatia, & similia, duobus funis ictibus publicè plectatur, & Pœnam Scutorum xxv. vicè qualibet incurrat, & pro quolibet Pipione Iullos duos Domino soluere teneatur; De prædictis vero quilibet possit accusare, & denunciare, & lucretur quartam partem pœnæ, & credatur eius Iuramento cum vno Teste idoneo, Et Iudex debeat de prædictis diligenter inquirere, dummodo tempore sui Officij, vel ante per annum dumtaxat commissa fuerint.

SVMMARIVM.

1 *Columbos capiens, vel occidens committit furtum.*

Et tenetur Domino ad restitutionem, n. 2.

Nisi tamen Columbaria esset prohibita per statutum, n. 3.

Et idem est in eo, qui in suo Columbario appositis illecebris alienos columbos trahit, nu. 4.

ANNOTATIO.

MAgna quidem cum ratione fuit in hoc statuto imposita pæna scutorum vigintiquinque, & duorum funis ictuum contra capientes, seu occidentes columbos seu pipiones, quia cum illi habeant consuetudinem eundi, & redeundi ad Columba-
1 rium dicuntur habere certum dominum, & ideo

illos

illos capiens, seu occidens dicitur committere furtum, vt tradunt *Baiar. ad Clar. §. furtum, num. 94. Petr. Greg. Tholos. in sintag. iur. vniu. lib. 37. cap. 5. num. 14. Capoll. de seruit. rustic. præd. cap. 77 in princip. Carpan. ad stat. Mediol. lib. 2. cap. 442. num.... Farinac. de furt. quæst. 174. num. 91. & Bonsin. ad Bannim. gener. cap. 76. num. 1.*

2 Itaut in foro conscientiæ illos capiens, vel occidens teneatur ad restitutionem domino illorum, vt disponitur in hoc statuto, in quo mandatur restitui iulios duos pro pipione, & tradunt *Bonif. de furt. §. mobilis num. 21.* quem refert, & sequitur *Farinac. de furt. in d. quæst. 174. num. 91.*

3 nisi Columbaria essent prohibita per statutum, vt ibi per eum, cum quibus pertranseunt *P. Less. de iust. & iur. lib. 2. cap. 5. dubit. 6. sub num. 28. & P. Laiman. in Theol. moral. lib. 3. tract. 1. cap. 5. num. 17.*

4 Quæ conclusio ampliatur, vt habeat locum etiam in eo, qui in suo columbario appositis illecebris aliorum columbos eo traducit, quem teneri ad restitutionem dicunt *P. Less. d. disput. 6. numer. 28. in fin.* Secus si sine fraude id accidat, vt ibi per eum, & *P. Laiman. in d. cap. 5. num. 17. vers. Cæterum &c.*

Quando verò valeat statutum, quod credatur vnico testi dixi supra *lib. 4. rub. 64.* videas ibi si placet.

DE POENA OCCVPANTIS, VEL DESTRVENDIS, SIVE Mutantis Vias. Rub. XVII.

SI quis ausus fuerit occupare, vel destruere aliquam Viam publicam, vel eius partem, siue etiam Vicinalem in Comitatu Eugubij eam laborando, vel aliter, puniatur pro Via publica in xxv. libr. & pro Vicinali in x. libr. & Viam reducat in pristinum statum, & quilibet possit accusare, & habeat, tertiam partem pœnæ: Et ad requisitionem cuiuslibet Vicini Officialis, & Syndicus Communis habita debita informatione teneantur illam iterum terminari, & aperiri facere.

SVMMARIVM.

1 *Via publica, vicinalis, & priuata quæ dicatur,*
Via autem in dubio præsumitur publica, numer. 2.
3 *Via publica à nemine potest occupari,*
Neque potest claudi, nisi fauore religionis, num. 4.
Nequè via vicinalis potest claudi, n. 5.

ANNOTATIO.

DIxi supra in *lib. præcedenti ad rub. 27. ex Capoll. Petr. Greg. Tholos. Fenzo. Surd. & Antonell.* ibi adductis, quod viarum aliæ sunt publicæ, aliæ sunt priuatæ, & aliæ sunt vicinales, Quæ autem dicatur via publi-

1 ca, quæ vicinalis, & quæ priuata, declarant *Capoll. de seruit. rustic. præd. cap. 3. num. 16. & numer. 68. Card. Tusch. pract. conclus. litt. V. conclus. 176. per tot. Petr. Greg. Tholos. in sintag. iur. vniu. lib. 3. cap. 13. Fenzon. ad stat. Vrb. lib. 1. cap. 105. num. 3. & seq. Surd. decis. 42. num. 2. & Antonell. de loco legal. lib. 2. cap. 23. num. 6. & seq.*

2 In dubio tamen via præsumitur publica, non autem vicinalis, *l. 2. §. viarum, ff. ne quid in loco publ. Card. Tusch. d. conclus. 176. num. 3. & P. Diana in summa in verbo Immunitas Ecclesiastica, num. 31. in princ.*

3 Via autem publica à nemine potest occupari, vel impediri, etiam si id nemini sit nociturum, vt habetur in hoc statuto sub pœna, vltra obligationem reponendi in pristinum, vt not. *Caluin. de equit. lib. 1. cap. 25. num. 7. & Ciriac. controu. 667. num. 31.* sacrilegij, quasi occupans rem sacram, *l. 1. ff. de via publ. Afflict. de iure protom. §. 9. num. 9. & seq.* vbi dicit, d. occupantem puniri in quinquaginta libris auri, *Card. Tusch. pract. conclus litt. V. conclus. 177. num. 4. & conclus. 178. per tot. Capoll. de seruit. rustic. præd. cap. 3. num. 26. & seq.* vbi quod illa nequè potest claudi, vt ibi per eum, & *Antonell. de loco legal. lib. 2. cap. 23. num. 7.*

4 Nisi fauore Religionis *Bald. cons. 206. num. 2. par. 1*

5 Prout etiam neque via vicinalis potest occupari, neque claudi, itaut si id fiat sit in pristinum reponenda *l. 2. §. vicinalis, ff. ne quid in loco pub. Capoll. de seruit. vrban. præd. cap. 75. num. 7. Fenzon. ad statut. Vrb. lib. 1. cap. 105. in fin.*

QVOD NEMO PLANTET IVXTA VIAS PVBLICAS, AVT ARBORES in ijs incidat. Rub. XVIII.

NVllus etiam audeat plantare Sepes, aut Arbores quascumque, & similia iuxta Vias publicas per vnum pedem cum dimidio. Sicut etiam Arbores quascunque existentes in Vijs publicis incidere, aut amouere nemo possit, Sed Communis

esse

esse censeantur, non obstante vsu, siue præscriptione per temporis lapsum allegata ad pœnam quocunque casu x. libr. Restitutionis loci in pristinum, & Arborum amotarum Communi faciendæ: Possit tamen proximior Vicinus habere fructus dd. Arborum absque pœna salua proprietate Communi.

SVMMARIVM.

1 *Arborem plantans debet distare a fundo vicini per quinque pedes.*
Licet esse relinquendum solum spatium duorum pedum not. Giouag. n.2.
Et plantans prope aquæductum debet distare per decem pedes, n.4.
3 *Arborum appellatione veniunt etiam vites.*
5 *Vrbini Ducis Decreta fuerunt confirmata per Summos Pontifices.*
6 *Arbores propè vias publicas pertinent ad Principem, seu Rempub.*

ANNOTATIO.

1 PLantās arborem in suo fundo debet distare a fundo vicini per spatium quinque pedum de iure communi ad tex. in *leg. fin. ff. fini, regun.* & tradunt *Capoll. de seruit. Vrb. præd. cap. 81. in princ. Aldou. cons. 12. numer. 2. Gratian. discep. foren. cap. 314. num. 7. & Antonell. de loco legal. lib. 2. cap. 23. num. 32.* licet plantans oliuam, & ficum distare debeat a fundo vicini per spatium nouem pedum, vt habetur in *d. l. fin. ff. fini regun.* & tradunt *Capoll. Aldou. & Antonel. in locis proximè adductis.* Et li-
2 cet relinquendum esse tantum spatium duorum pedum tueatur *Giouagn. cons. 30. num. 14. lib. 2.* si plantatio est facta sciente vicino non est amouenda, *Gratian. vbi supra, num. 8.* Arboris vero
3 appellatione veniunt vites, *l. 1. §. arboris, & l. 2. ff. arbor. furt. cæsa. Amat. decis. Marcb. 96. per tot. Petr. Greg. Tholos. in sintag. iur. vniu. lib. 37. cap. 6. num. 4.* plenè *Barbos. de appell. verb. signif. appell. 22. num. 1. & 2.* vbi dicit, arborum appellatione venire etiam hæderam, arundinem, & alia de quibus ibi per eum.
4 Hinc videmus, quod propè aquæductum publicum non possunt arbores plantari, nisi dimisso spatio decem pedum, ad tex. *in l. omnis serui-tus, 6. §. super his, & ibi not. glos. Io. de Plat. Bart. & alii, C. de aquæd. lib. 11.* & not. etiam *Petr. Greg. Tholos. in sintag. iur. vniuers. lib. 20. cap. 9. num. 5.*
Hoc statutum prohibens incidi arbores quę sunt in vijs publicis concordat cum *Decreto q. Ducis Vrbini* idem prohibente publicato de anno 1588. de quo habetur in libro Decretorum Commu-
5 nitatis Cantiani fol.... Quod etiam hodie venit obseruandum non solum ex confirmatione S. M. Vrbani Octaui, vt testatur Illustrissimus Dominus meus Deluca *in Theatr. verit. & iust. in tit. de donat. discur. 2. num. 27. & discur. 35. n. 13*
6 Sed etiam ex speciali confirmatione S. M. Clem. Papæ X. & cum concordet etiam cum iure communi, quo arbores iuxta vias publicas, quæ non subiacent periculo corrosionis fluminis pertineant ad Rempub. seu Principem, vt tradit *Ripa in l. quominus, num. 70. ff de flum.* vbi testatur, ita de facto seruari, Quicquid dicendum sit de arboribus, quæ sunt in ripis, seu fossis Ciuitatis, de quibus *Surd. cum alleg. ab eo decis. 42. num. 14. & Franc. Marc. decis. 346. n. 3. par. 2.*

QVOD NEMO PROIICIAT SAXA, VEL IMMVNDITIAS IN Vias publicas. Rub. XIX.

NEmo in posterum Agros expurgando saxa, & alias immunditias, siue imbrigamenta proijcere debeat in Vias publicas, & in illis existentia per adiacentes ex eorum parte omnino remoueri debeant, ad hoc vt quilibet per eas liberè, etiam cum bestijs transire valeat, sed prædicta ad vicinum flumen exportari faciat, vel in Agro ipso fodiat termino octo dierum ab Officiali, seu Syndico Communis assignando, ad pœnam v. libr. pro qualibet vice de facto ab inobediente exigendam, & vlterius per eosdem grauari possit qualibet die, donec pareat.

ANNOTATIO.

DE materia huius statuti prohibentis proijci saxa, & immunditias in vias publicas, & quod illa amoueri debeant infra terminum octo dierum sub pęna quinque librarum, quod dict. statutum sit vallidum, & alia plura pro illius declaratione dixi supra in *lib. præceden. rubric. 28.* videas igitur ibi, cum noluerim illa iterum hic inutiliter replicare.

QVOD TRANSEVNDO PER BONA ALTERIVS IVS EVNDI *Non præscribatur.* Rub. XX.

ANtiquis Constitutionibus inhærentes, Volumus quòd si quis longi, siue longissimi temporis spatio, sciente etiam, & patiente Domino transierit per bona, vel terras alterius, non censeatur Ius aliquod transeundi acquisiuisse, vel Præscripsisse, sed per Dominum quandocumque repelli, & prohiberi posse: Nisi tamen seruitus probaretur, vel Via, siue aditus aliunde ad propria bona non adesset, quo casu Iuris presumptione seruitutem constitutam esse censendum erit. Reliqua ad Vias spectantia habes supra Libr. V. sub Rub. de Vijs, & alijs locis.

SVMMARIVM.

1 *Seruitus viæ dicitur discontinua.*

Et ideo ad illam acquirendam requiritur tempus immemorabile, n.2.

Nisi allegaretur titulus, & probetur quasi possessio decem annorum inter præsentes, n.3.

4 *Vicinus tenetur vendere viam vicino illam non habenti ad suum fundum.*

Secus si illam possit habere aliundè licet longiorem, n.5.

ANNOTATIO.

STatutum supradictum, quod per transitum super bonis alterius etiam per tempus longum, seu longissimum, & etiam patiente domino non censeatur præscriptum, neque acquisitum ius transeundi super dictis bonis con-
1 cordat cum iure communi, quo est dispositum, quod cum dictus seruitus dicatur discontinua cum in ea requiratur factum hominis, qui non potest esse continuus, sed interpellatus, vt declarant *Capell. de seruit. vrban. præd. cap. 19. numer. 3. Adden. ad Paitell. exped. 24. num. 1. & seq. Giurb. obseru. 62. num. 5. & Andreol. ad Capoll. post princ. vers. seruitus quædam &c. Rot. decis. 416. num. 4. par. 14. recent.* & ideo ad illam acquiren-
2 dam non sufficit transitus super bonis alienis per spatium longi, aut longissimi temporis, sed requiritur tantum tempus, cuius initij memoria non extat, vt tradunt *Capoll. in d. cap. 19. num. 4. Balb. de præser. 2. par. 4. par. princ. quæst. 1. num. 2. vers. Si verò &c. Paitell. exped. 24. numer. 12. & 34. & ibi Adden. num. 37. & seq. Andreol. controu. 178. num. 3. & seq. & Giurb. obser. 62. num. 4* vbi dat concordantes quamplures *Antonell. de temp. legal. lib. 2. cap. 81. num. 8. & Rota decis. 416. num. 5. par. 14. recent.*
3 Nisi tamen allegetur titulus seruitutis discontinuæ, & probetur de quasi possessione seruitutis decem annorum inter præsentes, & viginti inter absentes, sciente, & patiente aduersario, quia tunc id sufficit, licet titulus non probetur, vt testantur *Capoll. & Balb. in locis supra adductis,* vbi de communi, *Sum. magis comm. opin. lib. 1. conclus. 456. Adden. ad Paitell. d. exped. 24. num. 42. & seq. & Andreol. d. controu. 178. num. 3. & seq.* qui dant concordantes, & plura requirunt, vt dict. conclusioni sit locus, quæ videas ibi per eos, cum quibus pertransit *Antonell. de tempor. legal. lib. 2. cap. 81. num. 47.*
4 Quando vero quis non habet viam eundi, ad fundum proprium, vicinus tenetur illam concedere soluto prætio super suis bonis per locum ei minus dannosum, saltem de æquitate secundum *Boer. decis. 322. num. 11. & seq. & Card. Tusch. pract. conclus. litt. V. conclus. 180. num. 7.* vbi testatur de veriori opinione *Abb. cons. 403.*
5 *num. 7. vol. 2.* Secus si aliundè possit habere viam licet longiorem. *Antonell. de loco legal. lib. 2. cap. 23. num. 13.* vbi concordantes.

QVOD NEMO FODIAT PROPE MVRVM, VEL GRIPPVM ALTERIVS. Rubrica XXI.

NEmo debeat fodere, vel zappare prope Domum, Murum, vel Grippum alterius, ita quòd Domus, Murus, vel Grippus possint vllo modo destrui, vel alamari, sed dimisso spatio arbitrio boni Viri, & qui contrafecerit in X. Libr. qualibet vice condemnetur, & damnum emendare statim per Iudices compellatur.

SVMMA:

S V M M A R I V M.

1 *Vicini fundus dicitur qui cohæret ad vnguem fundo vicini.*

Et quis dicatur vicinus remittitur arbitrio Iudicis, n. 2.

Vicini verò dicuntur ferè socii, n. 3.

Et ideo debent sibi facere bonam viciniam, num. 4.

Et tenentur dimittere legitimum spatium, Iudicis arbitrio. n. 5.

6 *Passus est mensura quinque pedum.*

A N N O T A T I O.

1 VIcini fundus, seu grippus, de quibus habetur in hoc statuto dicitur qui cohæret ad vnguem fundo vicini, non autem si via sit in medio, *l. 4. §. hoc iudicium, & ibi Bart. ff. fini. regun. Afflict. de iure protho. §. 9. in 1. not.* licet contrarium teneat *Capell. de seru. rustic.*
2 *præd. cap. 3. num. 34.* & licet quando quis dicatur
vicinus pluribus opinionibus relatis remitti Iudicis arbitrio scripserit *Antonell. de loco legal. lib. 1. cap. 2. num. 14.* vbi testatur de veriori opinione.
Et non mirum si statutum supradictum prohibet
quod vicinus non possit fodere iuxta murum,
domum, & grippum alterius, ex quo vicinus
3 possit damnificari, quia vicini dicuntur ferè so-
cij, vt dicit *Specul. in tit. de Iudic. §. 2. vers. dicitur enim &c.*
4 & ideo vicini debent sibi inuicem
facere bonam vicinantiam, *l. Imperatores, 17. &*
5 *ibi hoc not. Floria. ff. de seruit. rust. præd.* Itaut debeat dimittere legitimum spatium iudicis arbitrio statuendum, quod ego iudicarem saltem vnius passi. vt tradunt *Franc. Marc. decis. 501. num. 7. 8. & 9. & seq. par. 1. & Antonell. de loco legal. cap. 23. num. 22.* volentes, quod si quis effodiat puteum iuxta regionem alterius teneatur dimittere spatium vnius passi, vt ibi per eos,
6 Passus verò est mensura quinquè pedum, & pes est spatium quindecim digitorum, vt tradunt *Fruac. Marc. d. decis. 501. num. 12. & Antonell. de loco legal. lib. 2. cap. 23. num. 33.*

DE FOSSATIS FACIENDIS, ET SCARICANDIS. *Rub. XXI.*

FOssata, per quæ iuxta Vias vadit Aqua, Officialis, seu Syndicus, tam ex eorum Officio, quam ad petitionem Vicinorum, & aliorum competenti termino assignato Vicino adherenti mundari, & scaricari faciant, ita vt Aqua Vias publicas nullo modo impediat, ad pœnam pro qualibet vice libr. decem, Fisco, & Accusatori cum Executore pro parte applicandam. In Fossatis autem de nouo faciendis, vel in iam factis scaricandis nullus audeat Vias publicas vllo modo restringere, siue occcupare ad pœnam V. Libr. Communi applicandam.

Addentes etiam, quòd vbi opus fuerit, ad viam conseruandam facere noua Fossata ad omne mandatum Syndici Communis quis facere teneatur ad pœnam X. Librarum.

S V M M A R I V M.

1 *Fossata sunt mundanda, & scaricanda per Colonos.*

Fallit si illa sint ad perpetuam vtilitatem fundi, num. 2.

Quæ fossata præsumuntur communia inter vicinos, num. 3.

A N N O T A T I O.

1 FOssata de quibus in hoc statuto quod sint mundanda, & scaricanda per Colonum, tradunt *Bart. in l. penul. num. 2. ff. de impen. in reb. dota. fact. & in l. prædia, 27. §. pen. ff. de fund. instru. Petr. de Vbal. de societ. in 6. par. 12. quæst. & Adden. ad Paltell. exped. 54. num. 11.*

2 Quod tamen habet locum si fossata sint ad vtilitatem vnius anni, secus tamen si illa sint ad perpetuam vtilitatem prædii, vt declarant *Bart. in d. l. prædia, 27. §. pen. ff. de fund. instr. & in d. l. pen. ff. de impen. in reb. dota. fac.*

3 Quæ fossata inter prædia præsumuntur communia inter vicinos, Ita vt quilibet ex eis possit illis vti ad vsum destinatum, *l. 1. §. perpetua. & ibi glos. ff. de aqua pluu. arcenda, l. 2. §. præterea, ff. eod. tit.* & scriptum reliquit *Felic. allegat. 4. num. 1. & 2. par. 3.* nisi constaret, quod ab vno tantum ex dictis vicinis possiderentur, vt not. *Felic. d. alleg. 4. num. 2. & 8. Sperell. decis. 178. par. 2. num. 84. & 85.*

Quod autem nulli liceat vias publicas restringere vel occupare dixi supra hoc *lib. 6. rub. 17.* videas ibi si placet.

QVOD AQVA EX AGRIS NON DIRIGATVR IN VIAS PVBLICAS; Rubrica XXIII.

ITem ad conſeruationem Viarum, Nullus audeat dirigere Aquam per Sulcos vltra modum antiquum in Vias publicas, niſi priùs faciat Foſſatum iuxta Agrum, abſquè vlla occupatione Viæ, per quod commodè dirigatur Aqua, illudquè Singulis Annis faciat expurgari, ad pœnam decem Librarum, pro qualibet vice à Syndico, vel Officiali facta monitione, exigendam.

SVMMARIVM.

1 *Aqua non poteſt deriuari in vias publicas.*

ANNOTATIO.

1 QVod nihil ſit immittendum in vias publicas, per quod illæ reſtringantur, ſeu deteriorentur in præiudicium tranſeuntium dixi ſupra hoc *lib.6.rubr.19.* videas igitur ibi ſi cupis, & quod aqua non poſſit deriuari in vias publicas ſcripſit etiam *Paitell. exped. ciuil. 83. num. 6.* vbi dat concordantes.

QVOD NEMO DERIVET AQVAM IN REM ALTERIVS. Rub. XXIV.

SI quis doloſe deriuauerit, vel deriuari fecerit Aquam in rem alterius, puniatur in libris x. & emendet damnum, curſumquè Aquæ in priſtinum ſtatum reducat, & intelligatur deriuaſſe ſi in terreno ſuo verſus terrenum alterius factum fuerit Foſſatum, vel Sulcus, vbi non conſueuit eſſe. Addimus inſuper quod nullus audeat, vel præſumat quouis quæſito colore deriuare Aquam Fluminis alicuius, vel foſſati, de loco ſuo, vnde ſolita eſt ire, & ad alium locum tranſmittere, ſeu aliquod obſtaculum apponere per quod Aqua in alium locum inducatur ad pœnam xx. libr. & emendationis damni, & nihilominus cogatur per Poteſtatem ad reducendum Aquam per priſtinum ſtatum, & quilibet poſſit de prædictis accuſare, & denunciare, & Poteſtas ex Officio inquirere, & de prædictis culpabiles condemnare.

SVMMARIVM.

1 *Dominus fundi inferioris tenetur recipere aquam fundi ſuperioris.*
Maximè cum ager inferior ſentiat commodum pinguedinis defluentis, n. 2.
Etiam ſi dicta aqua fundo inferiori damnum afferat, n. 3.
Maximè ſtante longa conſuetudine, n. 4.
5 *Aquam diuertere non licet a flumine publico in damnum vicini.*

ANNOTATIO.

1 COnſulto quidem in hoc ſtatuto diſpoſitum fuit, quod nemini liceat doloſè aquam diuertere in fundum vicini ſub pœna de qua in eo, quia ceſſante dolo dominus fundi inferioris tenetur natura ipſa aquas recipere ſuperiorum agrorum, cum vt dixi ipſa natura inſitum ſit, quod aquæ ſuperiores fluant ad inferiores, ad tex. *in l. 1. & 2. ff. de aqua plu. arcen.* & tradunt *Paitell. exped. 83. num. 12. & ſeq. & ibi Adden. num. 5. & 7. & Felic. allegat. 4. numer. 10. & num. 28. par. 3.* vbi plenè habetur de hac materia, *& alleg. ſequen. & Ciriac. controuer. 174. num. 2. & controu. 688. num. 31. & 41.* Ma-
2 ximè cum ager inferior ſentire ſoleat commodum, dum pinguedo terræ ad eum decurrit, vt aduertunt *Paitell. d. exped. 83. num. 12. & ſeq. & Menoch. conſ. 43. num. 9. lib. 1. & Felic. d. alleg. 4. num. 10. Ciriac. d. controu. 688. num. 31.* Etiam
3 ſi agro inferiori dict. aqua damnum afferat, *Berou. conſ. 143. num. 4. vol. 1. Adden. ad Paitell. d.*
4 *exped. 83. num. 6.* Maximè ſi concurrat longa conſuetudo, quæ ſeruanda eſt perinde, ac ſi ſeruitus eſſet impoſita, vt not. *Adden. ad Paitell. d. exped. 83. num. 6. & 7.* qui dant concordantes, *Ciriac. d. controu. 179. num. 3.*
5 Quod vero diuertens aquam fluminis a ſolito ſuo curſu ex plantatione arborum, ſeu alio modo

do

do faciendo aquam regurgitare in damnum vicini, vt habetur in hoc statuto teneatur remouere impedimentum post tex. in *l.1.§.sed & apud ff. de aqua pluu. arcen.* tradunt *Neguf. in silu. respon. quæst. 146. num. 10. Adden. ad Paitell. d. expedit*, 83. *num. 22.* vbi dicunt competere contra diuertentem aquam a suo solito cursu interdictum Iudicis Officio, vt ibi per eos, & *Cesta de scien. & ignor. cent. 2. distin. 1. num. 37. & seq.* nec non *Ciriac. d. controu. 179. num. 7. & 8.*

DE PVTEIS, FONTIBVS, ET LAVATORIIS MVNDANDIS. Rub. XXV.

PVtei; Fontes, & Lauatoria existentes, siue existentia in Districtu Eugubij ad vsum publicum destinata debeant mundari, scaricari, & manuteneri per conuicinos commoditatem ex illis habentes, & per eosdem aptetur Via necessaria ad eundum, Aqua dirigatur per Fossata, & impedimenta quæcumque remoueantur: Et ad prædicta Syndicus Communis, & Officialis D. D. pœna decem librarum conuicinos inobedientes pro virili, qualibet vice compellant.

SVMMARIVM.

1 *Vicini tenentur mundare, & manutenere fontes, quibus vtuntur.*

Et purgare viam ante eorum domum existentem, n. 2.

Et quid si vicinus velit renunciare vsui dict. fontis, n. 3.

4 *Fons dicitur omnis puteus, sed non è contra.*

ANNOTATIO.

1 STatutum de quo supra, quod vicini teneantur mundare, scaricare, & manutenere puteos, & fontes, quibus vtuntur concordat cum iure communi, quo idem reperitur dispositum *l.1. & ibi glos. Alberic. & alij, ff. ad leg. Rhod. de iactu. l. ad reparationem, 7. C. de acquæd. lib. 11. l. ad portus, 6. C. de oper. publ.* & tradunt *Bald. & alij in l. 4. §. actor, ff. de re iudic. & Capoll. de seruit. vrb. præd. cap. 47. num. 3.* vbi

2 hoc dicit verissimum, Cum illi teneantur etiam purgare viam ante eorum domum existentem etiam si domus sit conducta, *l. 2. & ibi not. Bart. & Doct. ff. de via publ.*

3 Sed quid si vicinus vult renunciare vsui dicti putei, vel fontis, & sic se eximere ad contribuendum pro illorum refectione, an id facere possit, hanc quæstionem examinat *Capoll. de ser. vrb. præd. d. cap. 47. num. 4.* vbi ponit rationes pro vtraque parte, & postea distinguit, quam videas ibi per eum, & per *Gallerat. de renunc. lib. 2. cap. 3. num. 14.*

4 Addo prædictis pro coronide, quod fons dicitur omnis puteus, non autem è contra, vt probat *Specul. in tit. de cauf. possess. & proprie. §.4. numer. 25. lib. 3.* & facit illud *Ioan. cap. 4. Sedebat sic supra fontem*, & tamen erat puteus, vt habetur pariter ibi *Puteus altus est, & non in quo haurias habes.*

DE SEPE PENDENTE SVPRA VIAM. Rub. XXVI.

HAbens Sepem iuxta Viam debeat illam tenere in bono statu, ita quod non se extendat supra Viam, & offendere, siue impedire possit transeuntes, Equestres, vel pedestres, siue cum Bestijs onustis, Feno, Palea, & similibus, sed ad petitionem cuiuslibet teneatur Viam expeditam reddere ad pœnam contrafacienti L. solidorum pro qualibet vice à Syndico, siue Officiali exigendam Alioquin dictus Syndicus eandem Sepem remittere, & remolire possit expensis dicti Contumacis.

SVMMARIVM.

1 *Arbor si cadat in viam publicam ex fundo vicini ipse tenetur illam amouere.*

ANNOTATIO.

1 AD materiam huius statuti, quod si arbor ex fundo alicuius in viam publicam caderet, ita vt itineri sit impedimento, si vicinus non habeat illam pro derelicta teneatur illam amouere ex interdicto *Ne quid in loco publ.* tradit *Capoll. de seru. vrban. præd. cap. 81. num. 8.*

QVOD ARBORVM RAMI, ET SEPES PENDENTES INTER Vicinos remolliri debeant. Rub. XXVII.

SI Arbores ramos emiserint vltra terminum, teneatur Dominus ad requisitionem Vicini eos incidere, & Sepem etiam remittere, & remolire, aliàs pœnam v. libr. vice qualibet incurrat, & si incidere, siue remittere distulerit, Iudicis arbitrio grauetur.

SVMMARIVM.

1 *Arborum rami pendentes super fundum vicini debent succidi per dominum.*
Vicinus verò an possit illos incidere propria authoritate, n. 3. & 4.
2 *Arborum vmbra frugibus est nociua.*
5 *Arbor quæ est in confinio duorum præsumitur communis inter eos.*

ANNOTATIO.

1 ARborum rami pendentes supra solum vicini si eorum vmbra fundo vicini noceat Dominus illorum eos circumcidere deber ad altitudinem quindecim pedum a terra ad requisitionem vicini, ad tex. *in l. 1. §. quod ait prætor, ff. de arbor. ceden.* & tradunt *Petr. Greg. Tholos. in sintag. iur. vniu. lib. 20. cap. 9. in princ. Capoll. de seruit. vrban. præd. cap. 81. num. 4. & 5. Aldon. cons. 12. num. 11.* vbi dicit, hoc non habere locum in tineribus vitibus, quarum vmbra vicino non nocet, vt ibi per eum, *& Caluin. de æquit. lib. 2. cap. 120. num. 2.*
2 Arborum vero vmbram agris esse non parum nociuam cecinit *Poeta Mantuanus Egloga 10. ibi Nocent, & frugibus vmbra*, & idem tradit *Plin. lib. 7. natur. hist.* & præcipuè nociua est vmbra Cupressus, Pini, Nucis, & simil. de quibus *Vrsell. in exam. apum, concl. 136. n. 34.*
3 Vtrum vero liceat vicino dict. ramos incidere propria authoritate dicas, quod sic domino non resistente, alias sit recurrendum ad interdictum de arboribus cædendis sec. *Bart. in l. 1. numer. 1. ff. de arbo. caden.* & not. *Capoll. de seruit. vrb. præd. d. cap. 81. num. 4.* licet vicinum posse
4 abscindere ramos arboris ad altitudinem quindecim pedum sibi damnum inferentes propria authoritate saltem de æquitate firmet *Caluin. de æquit. lib. 2. cap. 120. num. 6.* nisi tamen fuisset præscriptum dict. ius non incidendi per vicinum, vt ibi per eum, qui alia subuertit ad dictam materiam facientia.
5 Arbor vero quæ est in confinio duorum præsumitur communis *l. arbor, 19. ff. comun. diuid. Surd. cons. 126. num. 6. lib. 1.*

DE CAPRIS IN PLANO NON DETINENDIS. Rub. XXVIII.

NEmo in posterum quouis pretextu audeat Capras detinere in Plano Eugubij, vbi Arbusta, & Vineæ sint, vel si vicina, vel vicinæ existant, quòd Magistratus arbitrio iudicandum relinquimus: Aliàs vltra damni emendationem, pœnam v. librarum pro singulis Capris incurrat, cuius medietas Accusatori, & Executori, altera verò Communi applicetur, & nihilominus Capras remouere teneatur.

SVMMARIVM.

1 *Capræ sunt maximè nociuæ in agris, vel arbustis.*
Itaut cum laborent febri omnia virgulta arefaciant, n. 2.
3 *Statutum quod capræ non detineantur in agris non comprahendunt hircos.*

ANNOTATIO.

NOn sine magna ratione prohibitum fuit in hoc statuto, quod in plano Ciuitatis Eugubij in agris in quibus sunt arbusta, vel Vineæ, vel illis sunt vicinæ non detineantur
1 capræ, quia illis sunt maximè nociuæ, Capræ enim semper laborant febri, ita vt febre recedente illæ statim intereant, vt scribit *Plin. lib. 8. natur. histo. tom. 1. cap. 50. lib. 13. & tom. 2. cap. 8. & lib. 28. cap. 10. tom. 4.* & latè compro-
2 bat *Aldoui. cons. 11. num. 11.* Ita vt quæcumque arido, & feruenti ore, aut lingua contingunt statim ob febris ardorem arefaciant, vnde cecinit Poeta *Vrentes culta capellas*, & ideo idem *Plin. lib. 8. cap. 50.* scribit, illas exitiales agris esse, & post eum tradit *Guido Pancirol. in subscriptione ad d. cons. 11. Aldouin.*
3 Licet dictum statutum non extendi ad hircos not. *Carpan. ad stat. Mediol. lib. 2. cap. 363. n. 25.*

QVOD VENATORES NON INTRENT POSSESSIONES, VEL VINEAS; Rubrica XXIX.

QVicumque iuerit ad venandum, & secum Canes duxerit intrans Possessiones, Vineas, vel Hortos alicuius à Cal. Augusti per totum Mensem Octobris, seu Canes intrare permiserit, soluat pro qualibet vice libras tres, & pro quolibet Cane libr. 1. & damnum in duplum Domino emendare teneatur.

DE POENA OFFICIALIS, ET COMPONENTIVM IN D. D. Rubrica XXX.

EXperientia docet Officiales sæpe certa pecuniarum summa recepta se cum multis composuisse, ad hoc vt illorum Bestiæ liberè, & sine metu pœnæ vagari, & damnum facere possint in graue præiudicium aliorum: Ideo Volumus quòd si in posterum dicti Officiales prædicta committant, vltra pœnam xxv. scutorum pro quolibet, & qualibet vice incurrendam, tribus funis ictibus publicè plectantur, nec vllo modo dictam compositionem exigere valeant, sed exactam reddere teneantur. Qui verò cum illis composuerint, eandem pœnam pecuniariam incurrant, ac Bestias proprias amittant Fisco Serenissimi applicandas: Et ad probandum prædicta sufficiat vnus Testis fide dignus, & si aliquis ex componentibus id reuelauerit, omnis pœna eidem remittatur, & Quartam partem pœnæ ab Officiali soluendæ lucretur, & nihilominus quocumque casu, tam Officialis, quàm Componens teneatur totale damnum Parti emendare.

DE POENA DEPOPVLANTIVM. Rub. XXXI.

DEpopulatores Agrorum, qui diabolico Spiritu ducti damnum notabiliter, & per modum Guasti intulerint, grauius puniri debent: Et Ideo si quis Segetes, Hortos, & similia inciderit, & deuastare ausus fuerit Volumus quòd eidem vigore præsentis Statuti vltra damni emendationem in duplum faciendam, pœna ordinaria respectiuè duplicetur, & si facinoris qualitas id requirat possit, & debeat D. Potestas ad Partis querelam, & ex Officio procedere, inquirere, & pœna etiam corporis afflictiua acrius delinquentem punire.

S V M M A R I V M.

1 *Depopulatores agrorum dicuntur qui segetes deprædantur, & vineas vastant.*

Qui depopulatores nocturni non gaudent immunitate Ecclesiæ, num. 2.

A N N O T A T I O.

1 DEpopulatores agrorum dicuntur, qui segetes in agris deprædantur, & qui fructus, & vineas vastant, *Decian. tract. crim. lib. 6. cap. 28. num. 3. Ambros. de immun. Eccles. cap. 4. num. 4. Farinac. de immunit. Eccles. num. 149.* vbi ponit differentiam inter depopulatorem, & publicum latronem, vt ibi per eum,

2 Quod delictum adeo graue reputatur, vt depopulator nocturnus, quicquid sit in diurno non gaudeat immunitate Ecclesiæ, vt tradunt *Decian. tract. crimin. lib. 6. cap. 28. num. 3. Farin. de immun. Eccles. num. 158. P. Diana in Summ. in verb. Immun. Eccles. num. 32. & Balth. Thomas. in suis tract. variar. tom. 4. in tit. de Immunit. & libertat. Eccles. num. 787.*

DE EMENDATIONE DAMNORVM. Rub. XXXII.

QVia Sæpe per Officiales proceditur ad pœnam sibi tangentem, & damnum Parti negligunt emendare; Volumus quòd Officialis declaret in eadem Sententia damni quantitatem Parti reficiendam, illudquè cum effectu summariè, & de facto simul cum pœna Parti emendari curet, alioquin non cassetur eis condemnatio, & Officialis de suo teneatur.

SVMMARIVM.

1 *Damnum dantes tenentur ad emendationem damni damnum passo.*

Fallit si damnum datum sit sine culpa Domini, num. 2.

Nisi tamen fuerit in negligentia bestias dispergendi, n. 3.

Et quando teneantur ad emendationem damni in foro conscientia, n. 4.

Item fallit in immittente bestias in alienum quando via est diruta, n. 5.

Damnum verò quomodo veniat æstimandum, num. 6.

Et officialis tenetur condemnare damnum dantem ad refectionem damni illati, n. 7.

8 *Dominus animalis aut damnum tenetur resarcire, aut animal dare pro noxa.*

ANNOTATIO.

1 QVod dans damnum teneatur ad emendationem illius ad fauorem damnum passi omnia iura clamant, vt docent *Carpan. ad stat. Mediol. cap. 263. numer. 10. & seq. vol. 2. & Ciriac. controuers. 582. numer. 56. & controuers. 688. num. 78.* qui dant con-
2 cordantes, Quod tamen non habet locum si damnum sit datum sine culpa Domini, vt post *Amanel. Alberic. Gandi. Boer. & Bonacos.* per eum relatos firmat *Carpan. d. cap. 363. num. 27.* Nisi
3 tamen dominus, vel Custos fuerit in negligentia bestias dispergendi, vt not. *Carpan. ibi. num. 28.* Prout nequè tenetur ad emendationem
4 damni dati in foro conscientiæ, quando illud datum fuit leui, vel leuissima culpa, quicquid sit in foro fori, vt tradunt *Corcett. in sing. ver. forum conscientia, num. 1. & Carpan. d. cap. 363. num. 30.* licet secus sit si damnum sit datum dolo, vel lata culpa, quia tunc tenetur damnum reficere etiam in foro conscientiæ, vt declarant *Corcett. & Carpan.* vbi supra, de quo vide etiam *P. Laiman. in Theol. moral. lib. 3. tract. 3. par. 1. cap. 6. per tot.*

5 Addo prædictis quod qui damnum dedit non tenetur ad illius emendationem quando mittit animalia per alienum, quia via sit diruta, itaut non possit per illam iri, vt not. *Plot. in l. si quando, num. 818. C. vnde vi. Bonacos. in quæst. crimin. in verb. de damno dato. vers. quoties quis &c.* quos vna cum aliis refert, & sequitur *Carpan. in d. cap. 363. num. 29.*

6 Damnum verò non æstimatur vti frumentum maturum, nec arbor prout est magna, sed solum dubius euentus, idest quanti vendi potuerit illa perceptio frumenti, vel arboris fructus, & simil. vt declarant *Carpan. ad stat. Mediol. lib. 2. cap. 371. num. 15. Caroc. de locat. & conduct. par. 1. in tit. locat. diuisio, quæst. 4. num. 3.* qui dant concordantes, & *Antonell. de loco legal. lib. 3. cap. 20. num. 27.*

7 Et quod officialis damni dati teneatur vltra pœnam condemnare damnum dantem etiam ad refectionem damni illati, vti habetur in hoc statuto tradunt etiam *Farinac. cons. 43. num. 2. in fin. lib. 1. Cabal. resolut. crimin. casu 82. num. 4. & seq. & casu 98. num. 10. cent. 1. Merlin. Pignat. controuer. Foren. cap. 20. num. 2. par. 1.* & alij per me relati in *Resolut. criminal. in verbo Index, Resol. 6. num. 3.* Alias Iudicem male facere volunt *Adden. ad Paitell. exped. 88. num. 35. Caluin. de aquat. lib. 2. cap. 180. num. 27. & seq. & dixi ego in d. Resolut. 6. num. 3. in fin.*

8 Dominus vero animalis aut damnum tenetur resarcire, vel dare animal pro noxa, vt not. *Antonel. de loco legal. lib. 3. cap. 20. num. 35.*

DE REVISIONIBVS CONDEMNATIONVM OFFICIALIS. Rub. XXXIII.

SI quis senserit se grauatum per Sententiam Officialis, vel per aliud quodcumque grauamen illatum, etiam cum Voto Prætoris, possit infra triduum à die Pignoris capti, siue à die notificationis Sententiæ cum Cedula, per viam Recursus appellare ad D. Locumtenentem, etiam quòd dictus Appellans sit contumax, & coram eo dicere de Nullitate, & Iniustitia, & alias defensiones facere pro iustificatione

Appella-

Appellationis, & Recursus: Qui D. Locumtenens teneatur dictam Causam Appellationis terminare infra duos Menses, si tamen Processus non fuerit fabricatus coram Officiali, sed fabricari contigerit coram D. Locumtenente, aliàs teneatur infra Mensem causam expedire.

SVMMARIVM.

1 *Appellat omnis grauatus.*
Maximè de iure canonico, quo licet appellare a quocumque grauamine, n. 2.
3 *Contumax non appellat.*
4 *Statutum quod appelletur intra tres dies est ordinatorium.*

ANNOTATIO.

PRo confirmatione huius statuti concedentis appellationem ad D. Locumtenentem eiusdem Ciuitatis grauato a sententia contra eum lata per Officialem damni dati sufficit alle-
1 gare vulgatam regulam Omnis grauatus appellat, de quo habetur per *Specul. de appell. §. 1. in princ. lib. 2. per Rugginel. de appellat. §. 2. cap. 1. ampl. 12. num. 118.* & per *Scacc. de appell. quæst. 5.*
2 *num. 1. & seq.* Maximè de iure canonico, quo permittitur appellatio a quolibet grauamine etiam minimo, vt not. *Franch. in rubr. num. 17. de appell. Scacc. de appell. quæst. 17. lim. 40. numer. 17. Rota apud Pacif. de Saluian. decis. 231. num. 1. & 2. & apud Post. de manut. decis. 297. numer. 2.* Licet statutum videatur corrigere ius commune, dum admittit appellari posse etiam
3 per contumacem, contra quem stat regula Contumax non appellat, de qua habetur per *Maran. in pract. par. 6. vers. & aduertatur circa contumaciam, num. 6. & per Scacc. de appellat. quæst. 17. lim. 3. in princ. & per Pract. Ridolph. part. 1.*
4 *cap. 13. num. 125. & seq.* Dictum tamen statutum mandans appellationem esse interponendam infra tres dies est ordinatorium, *Scacc. de appellat. quæst. 18. numer. 3. & sequen. Honded. cons. 29. numer. 21. vol. 2. Rot. decis. 305. num. 10 par. 6. recen.*

QVOD PATER PRO FILIO, ET DOMINVS PRO FAMVLO Teneatur. Rub. XXXIV.

FIlius Familias, vel Filia habitantes cum Patre, si damnum dederint, & non habeant vnde soluant, teneatur Pater ad emendationem damni, & pœnæ solutionem; Sicut etiam Dominus pro Famulo, Famula, vel Custode, si ij non sint soluendo, vsque ad quantitatem C. solidorum, & si pro illis soluere sit coactus, ab eisdem recuperare valeat, & in eadem Sententia reficere Domino condemnentur. Nisi damnum esset datum de consensu, & mandato Domini, vel eo sciente, & non prohibente, quo casu Dominus condemnetur ad integram pœnam, vltra emendationem damni faciendam.

SVMMARIVM.

1 *Statutum quod pater teneatur soluere condemnationem pro filio secum habitante est vallidum.*
Valet etiam, quod pater teneatur soluere legittimam fisco pro filio, n. 2.
Et quod Dominus teneatur pro famulo, n. 3.
Et quod filij mercatoris teneantur soluere debita patris, n. 4.
5 *Pater soluens condemnationem pro filio potest ei illam imputare in legittimam.*

ANNOTATIO.

1 STatutum supradictum quod pater teneatur soluere pœnam pro filijs habitantibus cum eo, qui damnum dederunt, si ipsi non sint soluendo vti conditum in publicam vtilitatem, vt filij a damno inferendo retrahantur, quod sit vallidum scripserunt *Soccin. Sen. in l. cum filius familias, 49. num. 8. ff. de verb. oblig. Ant. de Padill in l. si emancipata, 3. num. 34. C. de iur. & fact. ignor. & Cartar. de pæn. innoc. art. 3. num. 267.*
2 Prout etiam videmus, quod valet statutum, quod pater teneatur soluere legittimam fisco pro filio delinquente, vt tradunt, *Clar. Ludou. Cartar. & Massin. in locis relatis supra lib. 4. rubr. 57. num. 1.* Nec non valere statutum ob supra-
3 dictam rationem, quod dominus teneatur pro famulo pæna pecuniaria voluerunt *Anani. cons. 2. num. 3. Clar. in pract. §. fin. quæst. 86. vers. & ex hac &c. Ias. in §. actiones, num. 81. Instit. de actio.* & alij plures, quos refert, & sequitur *Cartar. de*
4 *pæn. innoc. d. art. 3. num. 256.* Sicuti etiam quod sit vallidum statutum, quod filii mercatorum teneantur soluere debita patris etiam si non sint illius

illius hæredes adnotarunt *Bald. Alex. Iaf. Dec. Marsil. & Crot.* quos refert, & sequitur *Cartar. de pæn. innoc. d. art. 3. num. 257.*

5 Pater tamen soluens condemnationem pro filio coactus potest soluta ei imputare in legitimam, vt tradunt *Adden. ad Greg. XV. decis. 416. num. 2. Merlin. de legitt. lib. 2. tit. 2. quæst. 25. num. 14.* vbi dicit hoc esse clarum, *Pir. Maur. de solut. cap. 47. num. 5. Carpan. ad stat. Mediol. cap. 416. num. 235. lib. 1. & Rot. decis. 59. num. 1. apud Merlin. de legit.* Circumscripto tamen statuto paternum tenetur soluere condemnationem pro filio *dixi supra lib. 4. rubr. 57. num. 10.*

DE LICENTIIS DATIS A DOMINO SVPER D. D. Rub. XXXV.

SI quis dixerit pro sua defensione habuisse licentiam à Domino rei, in qua damnum dederit, credatur super ea Iuramento Domini, & eius, qui damnum dederit, cum vno Teste pro illa vice tantum: Nisi licentia daretur per Instrumentum, vel Apocam subscriptam per vnum Testem fide dignum, quo casu valeat solum durante Officio illius anni, & non vlterius.

SVMMARIVM.

1 *Licentia habita à Domino excusat damnum dantem a pæna in eius bonis.*

2 *Quæ licentia non præsumitur, sed est probanda per allegantem, n. 2.*

Per duos Testes, vel per aliud genus probationis, num. 3.

Illa tamen expirat per mortem illius, cui est concessa, num. 8.

4 *Iuramentum facit semiplenam probationem.*

Et vnicus testis facit aliam semiplenam, numer. 5.

Quæ coniunguntur ad faciendam plenam probationem, n. 6.

Maximè quando agitur de modica summa, numer. 7.

ANNOTATIO.

1 LIcentiam habitam à domino pascendi animalia, & alia faciendi in eius bonis excusare damnum dantem in d. bonis, vt habetur etiam in hoc statuto scripserunt *Ludou. concl. 14. vers. infertur, 84. & Carpan. ad stat. Mediol. cap. 363. num. 24. vol. 2.* Quæ
2 tamen licentia cùm sit quid facti non præsumitur, sed illa est probanda per allegantem, vt disponitur in eodem statuto, vt tradunt *Carpan. in d. cap. 364. num. 24. Ciriac. controu. 235. num. 2.* & dixi *Ego alleg. foren. 46. num. 11.* Et est pro-
3 banda saltem per duos testes, vel per aliud genus probationis *Corbol. de emphit. in tit. de caus. priuat. ob alienat. quæst. 4. num. 3. Fulgin. de iure emphit. in tit. de alienat. quæst. 3. num. 2.* & dixi *Ego in d. allegat. Foren. 46. num. 12.* vbi alios retuli ita sentientes, vbi *num. 37.* dixi, de illam constare debere fuisse concessam ante damnum datum.

Probatio autem licentiæ per iuramentum Domini, & damnum dantis cum vno teste videtur sa-
4. tis concludens, cum Iuramentum faciat semiplenam probationem, vt not. *Seraph. de priuil.*
5 *iuram. priuil. 33. num. 1. & 2.* & testis facit aliam semiplenam, vt dicit idem *Seraph. vbi supra,* cum quo pertransit *Manci. de iuram. par. 2. effect. 6. num. 3. Romin. Iun. cons. 489. num. 2. lib. 5.* Quæ
6 duæ semiplenæ probationes coniunguntur ad faciendam plenam probationem secundum *Bar. in l. admonendi, 31.* quem cæteri communiter sequuntur, *ff. de iure iur. Grat. cons. 120. num. 14 lib. 1. & cons. 152. num. 5. lib. 2. & Seraph. in d.*
7 *priuil. 33. num. 3.* Maximè quando agitur de modica summa, & iurans est persona legalis, vt declarant *Seraph. de priuil. iuram. d. priuil. 33. num. 5. & seq. & Manci. de iuram. par. 4. effect. 44 num. 17. & 19.* qui alios adducunt sectatores.

8 Addo prædictis quod licentia alicui concessa expirat per mortem illius, cui fuit concessa, *Fulgin. de iure emphit. in tit. de alienat. quæst. 1. num. 59. Rot. decis. 773. num. 8. par. 3. recen.*

DE GRATIIS OBTINENDIS A DD. CONFALONERIO, Et Consulibus. Rub. XXXVI.

IN omnibus Pœnis Damnorum Datorum DD. Confalonerius, & Consules habeant facultatem gratiandi de medietate pœnarum, prout hactenus obseruatum est, quod semper absque præiudicio emendationis damni intelligendum erit. Et quilibet Officialis contrafaciens condemnari possit à Magistratu vice qualibet in X. Libris.

SVMMA-

SVMMARIVM.

1 *Princeps faciendo gratiam non præsumitur gratiare de interesse partis.*
Cum rescripta Principis intelligantur saluo iure alterius, num. 2.
Et quod noluerit tertio præiudicare, n. 3.

ANNOTATIO.

NEmini dubium est, quod Illustrissimi DD. Confalonerius, & Consules Ciuitatis Eugubij faciendo gratias de medietate pœnarum damnorum datorum censeantur semper reseruare emendationem damni, & interesse damnum passi, quia cum d. DD. gratiando ex antiquissima consuetudine de medietate d. pœnarum vtantur iure Principis, ideo censentur ad
1 instar illius gratiam facere de pœna, non autem de interesse partis, vt declarant *Gabr. commun. conclus. de iure quasi, non tollen. conclus. 2. num. 6. & Farinac. de inquis. quæst. 6. num. 25.* Cum re-
2 scripta Principis intelligantur cum iustitia, & saluo iure alterius, vt tradunt *Lancellot. de attent. par. 2. cap. 4. in præfat. num. 465. & seq.* & dixi *Ego Resolut. crimin. in verbo Princeps, Resolut. 1. in princ. & Rot. apud Greg. XV. decis. 383. num. 2.*
3 Et quod noluerit tertio præiudicare. *Lancellott. de attent. par. 2. cap. 12. limit. 52. num. 23. Buttigl. de success. cap. 1. theor. 8. num. 18. Dominus Deluca in Theatr. verit. & iust. tom. 4. in tit. de locat. & conduct. discur. 6. num. 4.*

DE SYNDICIS ET EORVM OFFICIO, AC ÆTATE. Rub. XXXVII.

SYndici eligantur in qualibet Villa per fumum ad sex Menses, Videlicet, in Cal. Maij, & Cal. Nouembris iuxta ordinem, & descriptionem factam in eorum Libellis: Castra verò in electione Syndicorum obseruent eorum consuetudinem: Nec Minor decem, & octo annis, siue Maiores sexaginta ad tale onus eligi possint: Et in principio sui Officij iurare debeant in forma coram Notario Maleficiorum, Cui, siue D. Potestati denunciare debeant omnia Delicta commissa in eorum Castro; vel Villa, pro vt diximus, supra Libro IV. sub Rub. Quod Syndici &c. Impositiones tam ordinarias, quàm extraordinarias iuxta compartitionem factam exigere curent, pro conductione Grani, vel Salis Bestias adduci mandent, Præcepta ad Informandum Curiam dumtaxat iuxta commissionem eis datam per D. Potestatem, vel eius Notarium Maleficiorum præsentent: Et si fuerunt requisiti ab Executoribus, vadant ad docendum Domos, in quibus per eos pignora fieri debeant, & eadem pignora ab eisdem Executoribus eis consignata infra duos dies ad Ciuitatem portare teneantur: Debeant etiam ad Partis instantiam, & cum licentia prius habita à Iudice perquirere Domos cum præsentia Partis, pro reperiendis furtis, & Maleficijs in eorum Castris, vel Villis commissis, Talemquè diligentiam Iudici statim referre.

Sicut etiam quocumque Bimestri sui Officij ire debeant in Palatium, & notificare Magistratui omnes defectus Viarum, Fontium, Pontium, Fossatorum, & similium existentium in eorum Territorio, ad pœnam xx. solid. à quolibet inobediente, qualibet vice à Communi exigendam, ad hoc vt prædictis omnibus possit per Magistratum prouideri, & illa per Homines eiusdem Villæ, vel Castri, quorum culpa prædicta committantur, quamprimum reparari faciat, iuxta ea, quæ diximus supra Libro I. sub Rubr. De Vijs Publicis Fontibus, &c. Et quia in aliquibus Villis paruis eligitur solùm Gualdarius, Volumus eundem ad prædicta omnia etiam vti Syndicum teneri.

Officio verò per eos facto, & completo, non cogantur esse Gualdarij, nisi post annum.

ANNOTATIO.

DE spectantibus ad officium Sindicorum, & Gualdariorum fuit satis dictum supra *Lib. 4. Rub. 3.* quæ hic non conuenit iterum replicare, videas ibi si placet.

DE POENIS D.D. *Rubrica* XXXVIII.

VT facilius Pœnæ in Damnis Datis ſoluendæ omnibus innoteſcant, Volumus eas ſequenti Taxa vulgari ſermone breuiter, ac diſtinctè apponere, & declarare.

E prima laſciando la metà della pena ſolita à gratiarſi dalli SS. Confaloniero, e Conſoli, laquale non ſi comprende nell'infraſcritta Taſſa.

Chi taglia Arbori fruttiferi, deue pagare vno ſcudo per Arbore, purche il detto Arbore, come di Cerqua, Cerro, Farna, Faggio, ò ſimili, ſia nato ſolo, e ſia di groſſezza almeno mezo piede, da miſurarſi doi piedi alto da terra. Fiorini 2. Sol. 0

Non fruttiferi la metà meno.

E da detta groſſezza in giù s'intenda Pedagnola, e ſi paghi cinque Groſſi. S. 40

Chi taglia in Selua cedua ſolita à tagliarſi in capo à tanti anni per ogni ſei getti d'honeſta groſſezza, ancorche tutti in vn ceppo. F. 1

E ſe meno per rata.

Chi taglia rami d'Arbori fruttiferi per vn ramo. F. 1

E ſe doi, ò più. F. 2

Non fruttiferi la metà meno.

Chi taglia Arbori da frutti domeſtici, come Pere, Mele, Succini, ò ſimili. F. 2

Per rami la metà.

Non fruttiferi la metà meno.

Chi taglia Arbori da frutti ſaluatichi, come Sorbi, Neſpole, ò ſimili. F. 1

Non fruttiferi la metà.

Chi taglia Salci, Pioppi, Albani, Olmi, ò ſimili da far pali. F. 1

Non fruttiferi la metà.

Chi ſcapezza li ſopradetti Arbori per ciaſcuno di eſſi. S. 40

Chi caua Arbori da piantare, tanto domeſtici, come ſaluatichi in Arboreti, ò Vigne per ciaſcuno. S. 32

Chi caua i poſti ne i luoghi ſudetti la metà più. S. 64

In altri luoghi ſaluatichi. S. 16

Chi caua piantoni d'Oliua in ogni luogo per ciaſcuno. S. 40

Chi caua i piantoni già poſti per ciaſcuno. F. 1

Chi taglia Erba domeſtica, come Sagina, Miglio, Panico, ò ſimili. S. 32

Chi toglie Erba ſaluatica la metà.

Chi toglie Paglia, ò Fieno da i Pagliari. F. 1

In altri luoghi la metà.

Chi toglie Legne, ò Faſcine acatraſtate. S. 60

Non acatraſtate la metà.

Chi toglie Legname da Edificio, come Tauole, Doghe, Vergoli, Decorenti, e ſimili, ſia punito come nello Statuto de Furti.

Chi nega il Nome all'Officiale. F. 2

Chi trauerſa per Vigne, Arboreti, Horti, e Chiuſure dal principio di Maggio per tutto Ottobre. S. 60

In altri tempi la metà.

Chi trauerſa in altri luoghi, la metà delle dette pene.

Chi trauerſa detti luoghi à Cauallo, l'intiera pena.

Chi trauerſa ne i luoghi detti di ſopra più luoghi vniti, paghi vna pena ſola.

Chi

Chi toglie frutti pendenti d'ogni sorte, come anco Faue, Cecere, Cecio, Bisello, ò simili. F. 2
Chi toglie Cauoli Capucci, trè bolognini il piede. S. 6
Gl' altri la metà.
Per ogni Boue, Asino, Cauallo, Capra, ò Porco in Arboreti, Vigne, S. 24
Campi seminati à Grano, ò Biadi, Prati non fenati, e Ghiande. S. 12
In altri luoghi la metà.
Per ogni dieci Pecore in ogni luogo, e tempo. S. 12
Per rodere vn' Inisto domestico, che faccia frutto, se perde. F. 1
Se non perde vn Giulio.
Non domestichi la metà.
Per rodere Maglioli, ò Palaiole di doi Anni, vn grosso per ciascuno. S. 8
Se di manco tempo la metà.
E seccandosi duplichi la pena.

Chi fa rodere Tagliate con Animali d'ogni sorte, rifaccia al Patrone per il danno, doi quattrini per Zecca, & all'Offitiale si debba la pena delli Animali tassata nelle Terre sode.

Che il danno, che si deue rifare al Patrone per l'incisione d'Arbori, ò rami, s'intenda essere conforme alla pena douuta all'Offitiale, come in ciascuno Capitolo: Ma se il danno eccedesse detta pena, secondo la stima de Gualdari, si paghi intieramente.

Che il danno d'Erba, ò d'altri frutti, si rifaccia al Patrone, conforme alla stima.

Che se alcuno hauesse fatto il danno, sia tenuto all'emenda, e pena di quello intieramente, se però non prouasse, che altri ancora l'hauessero dato, nel qual caso ogn'vno sia tenuto per la sua rata.

Che gl'Alleuimi d'ogni sorte di Bestiame di tre Mesi, non si possino accusare.

Per Polli da Cal. di Maggio per tutto Nouemb. vn bol. per ciascuno. S. 2
Per altro tempo la metà.
Per il Cane senza vncino da mezo Agosto per tutte le Vendemie. S. 24

Che da Cal. di Nouembre, insino tutto Marzo, s'intenda la metà di dette pene, cioè doue il danno sia minore, come nel trauersare seminati, ò simili; ma se il danno sia l'istesso, come nel tagliar Legnami, ò simili, s'intenda sempre la medesima pena.

Che sia lecito, tanto all'Accusatore, come al Patrone renuntiare all'Accuse, auanti l'Essecutione della condennatione dell'Accusato, pagando l'Accusato all'Offitiale per suoi Caposoldi vn bolognino per libra.

Che le Bestie passando per strada, ò per luoghi proprij scappassero ne i beni d'altri, & il Custode le remouesse subito non possa esser accusato.

Che non si potendo passare per strade rotte, ò per altro impedimento, sia lecito di passare per i Beni de i Vicini.

SVMMARIVM.

1 *Affidati a Doana Patrimonii tenentur ad pœnam pro damno dato ab eorum animalibus cum affida eis non prosit nisi in itinere, & per tres dies post aduentum in patriam.*

ANNOTATIO.

1 AD solutionem pœnarum, de quibus in supradicto statuto tenentur etiam Affidati a Doana Patrimonii pro damnis datis per eorum animalia post tres dies, quibus morantur in Regionibus proprii cum bestiaminibus, cum affida eis concessa illos non iuuent, nisi dum sunt in itinere in eundo, & redeundo, & per tres dies post eorum aduentum in Patriam non obstantibus priuilegio, & inhibitione, vt probat *Choell. de Bull. Pontif. fauore Vniuer. fol. mihi* 177. vbi refert duas *Resolut. Sacr. Congreg.* super sgrauiis, & *ad Bull. bon. regim. cap.* 50. *num.* 171.

DE OBSERVANTIIS LABORATORUM. Rub. XXXIX.

POSTQVAM De modo procedendi in D.D. pertractauimus: Reliquum est, vt aliqua subijciamus, quæ cum Colonis, siue laboratoribus frequentius accidere solent. Volumus igitur, quod si inter Dominum, & Colonum partiarium in Apoca, siue instrumento locationis aliqua pacta, & conuentiones intercesserint, illa omnino seruentur: Si verò simpliciter conductio facta sit, teneantur Coloni ad vsum boni Laboratoris terras aratiuas rumpere per totum Mensem Aprilis, refrangere per totum Mensem Iunij, transuersare per totum Mensem Augusti, & serere, seu sæminare per totum Mensem Nouembris, mundando sæmen, sappando grippos, pro vt locorum qualitas requirit, & expurgando debito tempore fossata solita, & consueta: Quòd si culpa veteris Laboratoris aliqua fossata non sint facta, sed valde repleta existant, Dominus ad illa expurganda contribuere debeat: Sicut etiam si de nouo fieri sit necesse, Domini expensis omnino fieri debeant, nisi aliter inter ipsos sit conuentum. Teneantur etiam proprijs sumptibus, & expensis solitas terras sæminare, ac deinde frumenta bene, & diligenter mundare, & curare, ne propria, aut illa, quæ sunt veteris Laboratoris à Bestijs deuastentur, Alioquin ad interesse Domino iudicio Gualdarij teneantur, & si soluere recusauerint, per Accusationem ab Officialibus ad Damni emendationem procedi possit.

Item requisitis prius Dominis metere, & triturare debeant in Area, quæ esset in dictis terris, nec possint illa ad alium locum, siue Aream exportare absque licentia, & voluntate Dominorum: Et cum frumentum, & alia fuerint triturata, debeant sine aliqua fraude diuidere in Area secundum consuetudinem, seu conuentiones inter ipsos initas, tam de grano, quàm etiam de concimine, siue purgatura grani, & de cæteris bladis, & leguminibus, & successiuè omnia exportari facere ad Domum Domini expensis ipsius Coloni; Ac deinde Palearia facere illaque custodire ad hoc vt nouus Laborator integrè, & sine damno recipiat: Arbores etiam incidere non possint, nisi inutiles, & ad proprium vsum, siue indigentiam ignis, nec portare ligna ad vendendum, nisi quatenus à Domino fuerit permissum: Damna omnia, quæ in prædijs fieri contingunt, Domino indicare teneantur infra xv. dies à die scientiæ, ad hoc vt Dominus possit se informare de eo, qui Damnum dederit, Aliàs de proprio damnum emendare teneantur: Decimas prædiales æqualiter de Aceruo soluant, nisi aliter adsit consuetudo in loco. Vineas, & Arbusta, quæ conduxerint teneantur debitis temporibus colere, & omnia adhibere quæ pro illorum coltura opportuna, & necessaria sint, & partem conuentam Vuarum, seu Vini Domino assignare, & ad eius domum proprijs expensis, vt diximus exportare, & cætera omnia facere teneantur secundum consuetudinem loci. Prædicta vero omnia censeantur tacitè conuenta inter Dominum, & Colonum, si inter eos instrumento, vel Apoca non fuerint sigillatim expressa:

Quod si Colonus terras vt supra non arauerit, nec seminauerit, siue debitum semen non exibuerit, aut seminata non mundauerit, Arbusta, & Vineas debito modo non excoluerit, & in aliquo prædictorum defecerit, teneatur Domino ad totale interesse arbitrio duorum Hominum communiter eligendorum, & nihilominus in libr. x. pro quolibet casu contrauentionis puniri possit.

Curent etiam, quod Bestiamina tam grossa, quàm minuta diligenter custodiantur, & ad illorum multiplicationem semen eisdem debito tempore dari, & exhiberi faciant, vt in eorum discessu absque præiudicio Domini reassignent, Alioquin ad eius interesse teneantur.

Declaran-

Declarantes quod omnes de familia masculi maiores quatuordecim annis tam ad prædictum interesse, quàm ad alia debita cum Domino contracta teneantur.

S V M M A R I V M.

1 *Colonus Ergo Fur.*

2 *Laborator dicitur socius, cum inter illum, & dominum dicatur contracta societas.*

Itaut non teneatur domino nisi in quantum facere potest, n. 3.

Qua societas finitur morte laboratoris, nec transit ad hæredes, n. 4.

5 *Laborator tenetur vendere fructus potius Domino, quam alteri.*

6 *Palea diuiditur inter dominum, & colonum sicut alij fructus.*

7 *Laborator tenetur deferre fructus ad domum Domini.*

Et tenetur colere prædium bene, & diligenter, num. 8.

Et ipse tenetur id probare, num. 9.

Et non potest incidere arbores fructiferas, numer. 10.

11 *Statutum quod omnes de familia laboratoris teneantur ad debita ad fauorem Domini est vallidum.*

A N N O T A T I O.

1 AD materiam huius Rubricæ de laboratoribus non est multum laborandum in illa exponenda, cum certum sit ex mala illorum qualitate semper dominum esse remansurum in damno ex vulgato dicterio *Colonus Ergo Fur*, de quo *Caroc. de locat. & conduct. par. 5. in tit. de recusa. quæst. 12. num. 1. & Adden. ad Paitel. exped. 54. num. 25.*

2 Nolo tamen omittere, quod inter laboratorem, & dominum dicitur contracta societas, & laborator dicitur socius, & inter illum, & dominum datur actio pro socio, non autem ex locato, & conducto, *l. si merces, 28. §. vis maior, & ibi Bart. ff. locat.* plenè *Caroc. de locat. & cond. par. 4. in tit. de remiss. merced. quæst. 4. num. 3. & 4.* benè comprobans, & *Adden. ad Paitell. ex-*
3 *ped. 54. in princ.* Itaut laborator vti socius non
teneatur domino, nisi in quantum facere potest,
Petr. de Vbal. de duob. fratr. par. vlt. in princip.
Gasp. Beat. de inope debit. cap. 17. num. 65. plenè
Castag. de benef. deduci ne egeat quæst. 13. ampl. 1.
per tot. licet illum appellent impropriè socium
4 *Adden. ad Paitel. vbi supra* Quæ societas finitur
morte laboratoris, & domini, & non transit ad
illorum hæredes, *Petr. de Vbal. de duob. fratr.*
par. 11. num. 33.

5 Nec non etiam quod colonus tenetur vendere fructus potius Domino quam alteri etiam si alter maius prætium offerat, vt not. *Ludon. decis. Perus. 24. num. 27. par. 1. Paitell. exped. 86. num. 6. Carpan. ad stat. Mediol. cap. 433. num. 71. lib. 1. & cap. 383. num. 8. par. 2. & Adden. ad Paitell. exped. 54. num. 44.*

6 Palea verò est diuidenda inter dominum, & colonum sicuti diuiduntur alij fructus semota consuetudine, *Petr. de Vbal. de duob fratr. part. 11. quæst. 9. num. 29. Ludon. d. decis. 14. num. 10. Caroc. de locat. & conduct. par. 4. in tit. de paleis olim. & gland. num. 3. & 4.* Cum regulariter inter dominum, & colonum sit seruanda consuetudo *Ludon. d. decis. 14. num. 5.*

7 Colonus partiarius tenetur deferre fructus ad domum Domini vt habetur in hoc statuto si sint eiusdem territoriis, alias secus, vt tradunt *Caroc. de locat. & conduct. par. 4. de melior. quæst. 4. & in tit. de paleis, num. 13. & seq. & in tit. de fideins. quæst. 8. num. 1. & Adden. ad Paitell. exped. 54. num. 27.*

8 Colonus partiarius tenetur colere prædium
benè, & diligenter etiam quod id non promiserit,
vt aduertit *Caroc. de locat. & conuen. in tit. de*
socio perso. exerc. num. 5. & onus probandi se id
9 benè exercuisse spectat ad ipsum Colonum, *Ludon. d. decis. Perus. 24. num. 26. Bursatt. cons. 167.*
num. 31. lib. 2. Caroc. de locat. & conduct. par. 5.
in tit. de fideins. quæst. 6. num. 20. & in tit. de pro-
xeneta, quæst. 17. num. 1. Qui non potest incide-
10 re arbores fructiferas, *l. merces, 28. §. culpa, ff.*
locat. & not. *Alex. in l. diuortio, 8. §. si fundum,*
ff. solut. matr & Caroc. de loc. & conduct. in tit. de
necess. vsus quæst. 7. num. 5. & seq. vbi testatur de
communi opinione, & subdit, quod arbores
fructiferæ dicuntur Quercus, Nuces, Silua cedua, & aliæ quæ de per se naturaliter nascuntur
vt ibi per eum.

11 Dictum verò statutum, quod omnes de familia laboratoris maiores 14. anno teneantur ad debita ad fauorem Domini sit vallidum probat latè *Cartar. de pau. innoc. art. 3. num. 256. 257. & plurib. seq.* ipsum consulas.

QVOD DOMINI PRÆFERANTVR IN FRVCTIBVS ALIIS Creditoribus, Et quod Pars Coloni vendi non possit.
Rubrica XL.

VOlumus etiam quòd Domini præferantur in fructibus pendentibus, siue perceptis pro eorum creditis alijs creditoribus, etiam anterioribus tempore: Et ideo Colonus in vltimo anno laborerij fructus cuiuscumque generis de prædio amouere non possit absque consensu, & licentia Domini, donec cum illo compu-

ta non solidauerit, & Domino satisfecerit. Sicut etiam Statuimus, & Ordinamus quòd Domini nullomodo possint vendere, vel alienare etiam expresse, portionem fructuum spectantem ad Colonum, sed illa eidem reseruata omnino censeatur.

SVMMARIVM.

1 *Statutum quod Dominus in fructibus praeferatur alijs creditoribus concordat cum iure communi.*

Et praefertur etiam qui mutuauit laboratori semen ad seminandum, num. 2.

Et etiam qui mutuauit laboratori pecuniam ad dictum effectum, n. 3.

4 *Fructus pro parte colonica an veniant in venditione est controuersum.*

Censetur vendita quando debitor colit propriis manibus, num. 5.

ANNOTATIO,

1 STatutum praedictum, quod Domini in fructibus pendentibus, seu collectis praeferantur alijs creditoribus etiam anterioribus concordat cum iure communi, quo idem est dispositum, vt probant *Paitell. exped. 86. num. 3. Merlin. de pignor. lib. 4. quaest. 41. num. 20. & seq. & Antonell. de temp. legal. lib. 4. cap. vlt. num. 111.*

2 Quod habet locum etiam in eo qui mutuauit laboratori semen ad seminandum agrum, qui pariter praefertur non solum creditoribus anterioribus, sed etiam Domino ipsius fundi, vt probant *Card. Mantic. de tacit. lib. 11. tit. 23. numer. 11. Paitell exped. 86. num. 11. & seq.* dicens ita fuisse iudicatum per conformes, *Merlin. de pign. lib. 3. quaest. 5. num. 46. & pluribus sequen.* vbi respondit rationibus *Decian.* contrarium tenentis, *in cons. 50. lib. 3.* & aliquas ponit declarationes, *& Antonell. de temp. legal. lib. 4. cap. vltim. num. 116.* qui id extendunt etiam ad eum, qui labo-
3 ratori mutuarunt pecunias ad effectum producendi fructus, de quo ibi per eos.

Dum vero d. statutum declarat, quod in venditione, vel alienatione facta per dominum nunquam sint comprahensi fructus pro parte co-
4 lonica dirimit quaestionem, quae in proposito controuertitur per Doctores, an fructus pro parte colonica veniant in venditione, in qua partem affirmatiuam tenent *Ludou. decis. Perus. 83. ferè per tot. Surd. decis. 294. num. 6. & ibi Hodier. num. 7. & Adden. ad Paitell. exped. 54. num. 34.* Contrarium tamen tenent *Ant. Gomez. Ias. & alij* quos refert, & sequitur *Thesaur. decis. 55. num. 4. & 5.* Licet censeri venditam partem coloni-
5 cam quando venditor colit fundum proprijs manibus tenent *Costa de rata. quaest. 129. num. 3. Surd. d. decis. 294. & ibi Hodier. num. 2. & Posti. de subhast. inspect. 52. num. 44.*

QVOD COLONVS TENEATVR AD MESSEM, SIVE VINDEMIAM Requirere Dominum. Rub. XLI.

COlonus partiarius ad Messem non accedat, frumentum, & alia blada in Area non expurget, nec vindemiare, siue Mustum exprimere non audeat, nisi prius per duos dies id Domino, siue conductori, aut eo absente illius Procuratori, Factori, siue Attinentibus denunciauerit ad poenam vltra damni emendationem peritorum aestimatione faciendam xx. libr. vice qualibet incurrendam, cuius medietas Domino, altera vero Fisco applicetur. Item omnino curet in Messe, ne altius quam decet, frumenta, & blada secentur, alioquin ad interesse Domino, vel nouo Laboratori illum teneri Volumus arbitrio duorum Hominum communiter eligendorum.

SVMMARIVM.

1 *Dominus potest iurare in litem contra laboratorem colligentem fructus eo inscio.*

Et contra laboratorem promittentem agros colere, vineam plantare, si id non fecit, num. 2.

ANNOTATIO.

1 QVod si laborator fructus colligat absente Domino, & eo inscio vti prohibetur fieri in hoc statuto possit Dominus contra eum iurare in litem tradit, *Plot. de in litem iurau. §. 4. num. 13. & seq.* Amplia quod possit etiam iurari in li-
2 tem contra colonum, laboratorem, operarium, & simil. qui promiserunt agros colere, vineam plantare, aptare, & simil. si eius dolo, non voluerunt, non plantauerunt, & non ordinauerunt, vt not. *Alex. cons. 214. num. 2. & ibi Adden. lib. 7. Plot. de in litem iur. d. §. 4. num. 80.* vbi dicit implementum esse probandum per promissorem, & ibi per eum, de qua materia videas, *Phanuc. de in litem iur. par. 2. membr. 3. num. 35.*

QVOD

QVOD NVLLVS APPROPINQVET TERMINO, LABORERIO, Sepe, vel Plantis. Rub. XLII.

NE Termini de facili curuentur, siue euellantur, Statuimus quòd nullus in laborando appropinquet Termino per vnum pedem cum dimidio in Plano, ita quòd terrenum saudum prope illum remaneat: Si verò terrenum pendeat, per duos pedes, Sicut etiam quòd Sepes, siue quæcumque Arbores per Vicinum non ponantur, nisi prædicto spatio relicto, ad pœnam contrafacienti quocumque casu x. libr. & repositionis suo loco faciendæ.

SVMMARIVM.

1 *Terminos amouentes puniri possunt pæna corporali.*
Et aliquando pæna mortis, num. 2.
3 *Discordia semper sunt periculosa.*
Et ideo eis est obuiandum, num. 4.

ANNOTATIO.

DElictum amotionis terminorum ob graues discordias, quæ ex illorum amotione oriuntur inter vicinos dicitur ita graue, vt
1 pro illo non solum imponi posse pænam corporalem voluerint, *Menta. de finib. cap. 34. num. 1. & seq. & Menoch. de recuper. possess. remed. 9. nu.* 345. *& seq.* & pænam arbitrariam pro d. delicto
2 impositam extendi posse vsque ad mortem voluerint, *Bossi. in pract. in tit. de term. moto, num. 1. & seq. & Viui. opin. 870. sub num. 2.* Et ideo non mirum si prudentes Ciues Eugubini ad effectum euitandi d. discordias, & lites inter vicinos mandatunt in hoc statuto sub pæna in eo contenta, quod nemo laborando se appropinquet terminis inter vicinos appositis, nisi relicto spatio vnius pedis cum dimidio in plano, &
3 duorum in terreno pendenti; Cum discordiæ sint per se periculosæ *clem. dudum. §. ab olim.*
4 *& ibi Card. de sepult.* & ideo eis est semper obuiandum per Superintendentes Reipublicæ *clem. 1. §. 1. & ibi pariter Card. de iureiur. Petr. Ant. Ala de decurio. Christ. quæst. 29. per tot.*

DE TERMINIS PONENDIS, SEV REAPTANDIS INTER Vicinos. Rub. XLIII.

SI inter Prædia Vicinorum Termini curuati reperiantur, vel etiam fuerint extracti, Prætor vltra pœnam de qua diximus supra hoc eodem Libro sub Rub. XIV. quamprimum mandet eligi à Partibus duos Homines, qui infra decem dies eos reaptare, vel de nouo apponere debeant: Quòd si concordes non sint, Tertius à partibus eligatur, qui dictæ terminationi adesse debeat, & si aliqua Partium senserit se grauatam, possit termino tridui à die scientiæ appellare, & recursum habere ad D. Potestatem, & coram eo petere de nouo reuideri, & terminari per alios Homines vt supra eligendos; Quòd si secunda Terminatio fuerit conformis cum prima, omnino obseruanda erit, nec Partes amplius reclamare valeant, pœna decem librarum Cameræ Ducali applicanda. Si verò fuerit difformis possit Pars, vt supra, iterum recurrere ad Dominum Potestatem pro electione, seu nominatione nouorum Hominum, & quod deinde per eos fuerit terminatum omnino ratum, ac firmum esse censeatur.

SVMMARIVM.

1 *Prætoris Officium est discordias dirimere, & pacificum statum Ciuitatis procurare.*
2 *Terminos reponi in loco peti potest vsque ad triginta annos.*

ANNOTATIO.

CVm vt dixi supra in Rubr. præcedenti ex amotione terminorum soleant oriri graues discordias, & iurgia inter vicinos, Ideo prouide statutum fuit in hoc statuto, quod D. Prætor
1 Ciuitatis, ad cuius officium spectat discordias dirimere, & procurare pacificum Statum Ciuitatis ad tex. *in l. quidam æstimauerunt 21. ff. si cert. peta. & in cap. iurgantium 2. de sent. & reiudic.* & not. *Deci. cons. 42. numer. 5. & cons. 445. num. 1.* curet quam primum per homines communiter eligendos terminos reaptari, & de nouo im-

mitti iuxta formam in hoc statuto prudenter traditam.

2 Terminos verò reponi, vel reaptari in loco, in quo illi fuerunt auulsi, vel inclinati potest peti per vicinum vsquè ad triginta annos, si possessio sit retenta vsque ad locum, vbi termini fuerunt amoti. *Cin. in l. fin. ff. fin. regun. Floria. in l. 1. in fin. ff. eod. tit.*

QVO TEMPORE LABORATORES DEBEANT A LABORERIO Licentiari. Rub. XLIV.

DOminus si prædium, vel terras, etiam si in eo sint Arbusta, vel Vineæ à Colono, seu Laboratore auferre voluerit, vel etiam si Colonus terras, vt supra, renuntiare velit, teneantur eorum voluntatem declarare vsque ad medietatem Mensis Augusti, aliàs elapso dicto tempore intelligatur inter eos facta tacita reconductio cum eisdem pactis, & conditionibus, cum quibus dictæ Terræ fuerunt date ad colendum: Si verò Dominus, vel Colonus Arbusta, & Vineas auferre, vel renunciare velint teneantur id facere, & notificare per totum Mensem Octobris, aliàs prædicta censeantur reconducta per alium Annum subsequentem, cum eisdem pactis, & conuentionibus, quibus antea locata fuerunt. Quòd si Colonus notabiliter prædijs, & bestijs damnum inferat, vt indemnitati Dominorum prouideatur. Volumus eundem Colonum quocumque tempore Iudicis arbitrio, & auctoritate expelli posse.

Addentes etiam, ne fructus ab vtroque Colono, videlicet Nouo, & Veteri auferantur, & damnificentur in præiudicium Domini, quòd Colonus vltimo Anno remoto frumento ab Area, non habeat regressum ad cæteros fructus, sed nouo Laboratori reseruati censeantur, nisi aliter inter ipsos conuentum sit: Et si Coloni contra conuentionem cum Domino factam aliquas Arbores inciderint, vel aliud damnum dederint, illos teneri Volumus in singulis damnis, pro vt habetur supra de Damnis D.

A N N O T A T I O.

DE materia tacitæ reconductionis ob non factam per Dominum, seu laboratorem declarationem, & renunciationem vsquè ad medietatem Mensis Augusti quò ad prædia, & quò ad vineas, & arbusta per totum mensem Octobris, de qua in hoc statuto ad text. in *l. item quaritur 14. §. qui impleto. cum ibi not. per Doctores ff. loca, & conducti* adduxi supra in *sec. lib. rubr. 71.* quæ non veniunt hic inutiliter replicanda, videas igitur ibi si placet.

DE RESIGNATIONE, ET ÆSTIMATIONE STRAMINVM. Rubrica XLV.

AD tollendum difficultates, quæ in dies oriuntur inter Dominum, & Colonum, necnon inter Veterem, & Nouum, Volumus quod omnia Stramina consignari, & resignari debeant, iuxta vsum, & consuetudinem loci, nisi aliter inter Partes in conductione conuentum sit: Quòd si dicta Stramina fuerint æstimata, eodem modo reddi, & resignari debeant Nouo Laboratori, & si deficiant, Colonus teneatur Domino pro medietate ad rationem bononenorum XII. pro qualibet Salma Palearum, quæ sit, & esse debeat ponderis librarum tercentum: Fœnum verò si deficiat, ad rationem Grossorum V. pro qualibet Salma, ponderis librarum centumquinquaginta: Et ad eandem rationem Dominus si illa superfint Laboratori pro medietate soluere teneatur: Nec possit Colonus contra voluntatem Domini illa extra Prædium exportare, sed dicto pretio sit contentus. Quòd si contigerit Colonum in ingressu Stramina non habuisse, nihilominus si in discessu reperiantur, Volumus per

eum

eum auferri non posse, sed cum Domino diuidere, & pro rata eum tangente iuxta æstimationem per homines quocumque casu faciendam, pretium eidem, vt supra persolui.

S V M M A R I V M.

1 *Palea, & fænum veniunt appellatione fructuum, Et diuiduntur inter dominum, & colonum sicut alij fructus, num. 2.*

A N N O T A T I O.

1 PAlea. & fænum veniunt appellatione fructuum, vt tradunt, *Ludou. decis. Perus. 14. num. 9. & decis. 106. num. 10. & 11. Vinc. de Franch. decis. 103. in princ.* plenè *Barbo. de appell. verb. signif. appell. 103. num. 3.* Et ideo non mirum si in hoc statuto mandatur, quod laborator partem suam palearum non valeat exportare extra prædium, sed quod domino volenti teneatur illas vendere pro prætio palearum bon: 12. pro qualibet salma librarum 300. & fæni ad rationem grossorum quinque pariter pro qualibet salma ponderis librarum 150. cum laborator teneatur vendere fructus prædij potius domino, quam alteri, vt ex *Ludou. Pastell. & Adden. ad eum, & ex alijs* probaui supra in hoc eodem *lib. 6. rubr. 19.*

2 Paleam verò esse diuidendam inter Dominum, & laboratorem sicuti diuiduntur inter eos alij fructus ex *Petr. de Vbal. Ludou. & Coroc. in loc. per me addact.* probaui pariter supra in *d. rubr. 39. videas igitur ibi.*

DE DIVISIONE QVORVMCVMQVE BESTIAMINVM. Rub. XLVI.

COloni cum recedunt à Prædijs, si Animalia maiora cuiuscumque generis habuerint æstimata, teneantur in eorum discessu iuxta æstimationem faciendam per Homines communiter eligendos, Domino resignare, & pro medietate supplere, siue participare de vtili in eis existente, quod, & in Suibus in obseruandum est: Minuta verò Animalia in capita recepta, in capita restituere, adeo vt etiam Agni, & Æd: in locum Ouium, & Caprarum eo tempore subrogari possint; Et si de numero assignato aliqua deficiat, Coloni si absque eorum culpa id factum sit, & illorum pelles Domino resignauerint, teneantur ad medietatem pretij deficientium, siue demortuorum. Quod in posterum ad tollendas Partium subtilitates. Volumus esse ad rationem Iuliorum septem pro qualibet Oue, vel Agno, pro quolibet Castrato Iuliorum X. & pro qualibet Capra Iuliorum XII. Si verò culpa ipsius Coloni Animalia Maiora, siue Minuta perierint, ad integrum pretium illum teneri Volumus, & Mandamus: Quòd si vltra numerum assignatum aliqua Animalia minuta in Grege reperiantur, illa æqualiter diuidi debeant, nec possint per Colonum à Prædijs remoueri, si Dominus pro se retinere velit, & pretium ad dictam rationem Colono soluere sit paratus, Nisi tamen in prædictis casibus aliter inter Partes conuentum sit.

S V M M A R I V M.

2 *Statutum supradictum circa mortem animalium datorum laboratori est vallidum.*

1 *Animalia perijsse cum culpa laboratoris, vel sine quis teneatur probare.*

Animalia grossa, vel minuta quæ dicantur, n. 3.

A N N O T A T I O.

DIsponitur in hoc statuto, quod animalia minuta in capita per laboratores recepta in capita, restituantur, & si de numero aliqua deficiant laboratores si absquè illorum culpa id factum sit, & illorum pelles Domino resignauerint teneantur ad medietatem prætij deficientium, si vero culpa laboratorum animalia maiora, vel minuta perierint ad inte-
1 grum prætium laboratores teneantur; Quis autem teneatur probare animalia perijsse sine culpa, vel cum culpa laboratoris late tradit *Michal. de fratr. par. 2. cap. 47. per tot.* vbi plures casus distinguit, & aliqua scripsi ego *alleg. foren. 1.* videas ibi si placet.

2 Validitatem tamen d. statuti circa restitutionem animalium in capita latè comprobat idem *Michal. de fratr. par. 3. cap. vlt. num. 47.*

3 Quæ autem dicantur animalia minuta, vel grossa habetur in *l. oues. 3. & ibi not. Bart. & alij ff. de abige.*

DE SOCCITIS FACIENDIS. Rub. XLVII.

SOccitæ Animalium ſemper ſecundum vſum, & conſuetudinem bonæ Soccitæ factæ intelligantur, etiam quòd in ſcriptura non ſit expreſſum: Videlicet quòd recipiens Animalia teneatur, & debeat omni diligentia, & ſollicitudine illa cuſtodire, ſeu cuſtodiri facere, & gubernare, Ita quod ſua culpa, & defectu damnum aliquod non incurrant, aliàs teneatur illud de ſuo reficere, & emendare. Quòd ſi damnum abſque eius culpa euenerit, communiter refici debeat: Sicut etiam quicquid vtilitatis, & lucri euenerit, tam in fructibus, quàm in Sorte, totum inter ipſos pro rata parte ſortiri: Et recipiens teneatur illa toto tempore retinere, nec excuſari, aut renunciare poſſit, niſi propter longam infirmitatem, paupertatem ſuperuenientem, vel capturam perſonalem, ſeu inimicitiam, vel mortem: Quibus caſibus pro rata temporis diuiſio inter eos facienda erit.

Quòd ſi Diuiſio Beſtiaminum in Nundinis facienda ſit; Volumus Socium teneri ad ponendum partitum Domino ſuper illorum electione cum depoſitione medietatis pretij, Et ſi Socius defferat ad requiſitionem Domini ponere Partitum, liceat Domino facta proteſtatione cogere Socium ad ponendum Partitum, & ad diuiſionem prædictam infra quindecim dies ab vltima die Nundinarum incohandos: Quibus elapſis Soccita reconducta cenſeatur. Si verò Socius male tractauerit Animalia, eo quia nolit, aut non poſſit eis neceſſaria ſubminiſtrare, aut aliter illa grauaret; Valeat alter petere eorumdem diuiſionem, æſtimatione facienda per homines communiter eligengendos, & pretio inter eos calculato, & refecto.

Annotatio hæc vti remiſſiua non indigit Summario.

ANNOTATIO.

DE hac materia ſocietatis animalium videas *P. Leſſi. de iuſti. & iur. lib. 2. cap. 25. dubit. 3. num. 21. & ſeq. P. Paul. Laiman. in Theol. moral. lib. 3. tract. 4. cap. 20. num. 5. & Illuſtr. D. Deluca in Theat. verit. & iuſt. tom. 5. in tract. de vſur. diſcur. 1. & 2. per tot.* Et de affictu animalium ad caput ſaluum quando ſit licitum vide in meis *allegat. foren. allega. 1. & 2. per tot.* vbi latiſſimè d. materiam pertractaui.

QVOD STATVTA CIVITATIS EVGVBII OBSERVENTVR IN TOTO *Eius Diſtrictu, & illis deficientibus Ius Commune.* *Rubrica* XLVIII.

VOlumus præſentia Statuta inuiolabiliter obſeruari inter Ciues, Incolas, & Diſtrictuales: Niſi in aliquo loco Diſtrictus in caſu contingenti aliter per particularia Statuta, ſiue Conſtitutiones fuerit prouiſum. Et vbi Statuta non diſponunt, ad Ius Ciuile, & Sacros Canones iuxta ſubiectam materiam recurratur.

SVMMARIVM.

1 *Statuta Ciuitatis ſunt ſeruanda etiam in Caſtris ei ſubiectis, & indiſtrictu.*
Niſi tamen Caſtra haberent propria ſtatuta, num. 2.
Quod declaratur, num. 3.
4 *Ius ciuile, ad quod ſtatutum vult recurri ſi ſit correctum a iure Canonico, illud eſt attendendum.*
5 *Incola quis nam dicatur.*
6 *Diſtrictualis quis nam dicatur.*

ANNOTATIO.

1 Statuta Ciuitatis esse seruanda non solum in ipsa Ciuitate, sed etiam in Castris Ciuitati subiectis, & in eius districtu, vti habetur in hoc statuto probaui supra quampluribus authoritatibus adductis in Præslud. *numer.* 139. *& seq.* quibus nunc addo *Fenzon. ad stat. Vrb. lib.* 1. *cap.* 42.
2 *numer.* 1. *& seq.* Nisi tamen Castra haberent propria statuta, quia illa sunt seruanda, vt dixi *ibi num.* 111. cum quibus pertranseunt *Fenzon. ad stat. Vrb. d. cap.* 42. *num.* 1. *& seq. & Rota decis.* 169. *num.* 5. *par.* 12. *recent.* Quibus addo nunc,
3 quod id habet locum quando statutum particulare est incompatibile cum generali, alias secus, quia Constitutiones quando non sunt incompatibiles vna non sit derogatoria alterius, vt probat *Rot. apud Gregor. XV. decis.* 260. *num.* 4. *& ibi Adden. num.* 19. *& decis.* 169. *par.* 12. *recent.* vbi declaratur quando statuta dicantur incompati-
4 bilia. Si tamen ius ciuile, ad quod statutum vult recurri deficiente statuto esset correctum a iure Canonico, ius Canonicum est attendendum, cum ius ciuile correctum non dicatur amplius ius ciuile, vt declarant *Fenzon. ad stat. Vrb. lib.* 1. *cap.* 42. *num.* 4. *& Rota decis.* 65. *num.* 2. *post sec. vol. cons. Farinae.*
5 Incola vero de quo in hoc statuto dicitur qui aliunde venit ad habitandum in Ciuitate, vel Oppido animo ibi permanendi, & domum ibi constituendi, vt not. *Couar. pract. quast. cap.* 37. *in princ. Hond. cons.* 1. *num.* 17. *lib.* 1. *Afflict. decis.* 383. *num.* 5. & alii quos refert, & sequitur *Fenzon. ad stat. Vrb. lib.* 1. *cap.* 41. *in voto Peniæ ibi impresso*, vbi habetur quomodo incolatus contrahatur, vt ibi per eum.
6 Et districtuales dicuntur illi, quibus potest imperari, & in quos potest iurisdictio exerceri, licet illi non sint Ciues, neque Comitatiui, *Bero. cons.* 181. *num.* 12. *& seq. lib.* 3. *Card. Tusch. pract. conclus. litt. D. conclus.* 516. *num.* 10. vbi plura scripta sunt ad materiam districtus, & alia ponit *Barbos. de appellat. verb. signific. appellat.* 76. *per tot.*

DE VERBORVM, ET RERVM SIGNIFICATIONE. Rub. XLIX.

Districtus, siue Territorium Ciuitatis Eugubij intelligitur compræhendere Oppida, Castra, & Villas, quæ Communi Eugubij sunt subiecta.

Mensem, vel Menses in assignatione alicuius termini in Commissionibus, & similibus, non triginta dierum simpliciter, sed prout currunt, volumus computari.

Dierum Vtilium appellatione illi dies continentur, quibus Ius redditur, Vbi verò Dierum sine adiectione vtilium, fit mentio de continuis siue currentibus diebus intelligatur.

Scutum si aliud non adijcitur, Iuliorum decem intelligitur.

Floreni Nomen simpliciter prolatum, Iuliorum quinque, siue bononenorum quatraginta esse dicimus.

Libram in pœnis Delictorum, Iulios duos continere declaramus.

Iulius bononenos octo continet.

Solidum trium Quatrenorum dicimus.

Pondera verò Singula, & Mensuræ designantur, & describuntur supra sub Rub. De Ponderibus, & Mensuris.

SVMMARIVM.

1 *Oppidum dicitur Terra muris cincta.*
Castrum vero dicitur quasi casa stricta, seu casa alta, n. 2.
Et Villa dicitur congregatio domorum sine muris, n. 3.
4 *Menses fuerunt distincti in dies a Numa Pompilio.*
Mensis emergens quis dicatur, & quot dies continere debeat, n. 5.
6 *Dies dicitur a verbo Greco Dian, idest claritas.*
Dies verò vtiles dicuntur illi, in quibus ius redditur, n. 7.
8 *Florenorum appellatione quid veniat remissiuè.*
9 *Florenus verò, & libra dicitur moneta imaginaria.*
Et pro illis solui potest qualibet moneta, quæ constituat monetam, vel libram, n. 10.

ANNOTATIO.

1 Oppidum propriè sumptum dicitur Terra muris cinta, quæ fert opem contra hostes, *l. pupillus* 239. *§. Oppidum, & ibi Alciat. ff. de verbor. signif.* & tradunt *Ias. in l. si hæres,* 76. *§.* 1. *num. vlt. ff. de legat.* 1. *& Choell. ad Bull. bon. regim. cap.* 8. *num.* 29. licet Oppidum largè sumptum dicatur quælibet Ciuitas

uitas

DE POENIS D. D. *Rubrica XXXVIII.*

VT facilius Pœnæ in Damnis Datis soluendæ omnibus innotescant, Volumus eas sequenti Taxa vulgari sermone breuiter, ac distinctè apponere, & declarare.

E prima lasciando la metà della pena solita à gratiarsi dalli SS. Confaloniero, e Consoli, laquale non si comprende nell'infrascritta Tassa.

Chi taglia Arbori fruttiferi, deue pagare vno scudo per Arbore, purche il detto Arbore, come di Cerqua, Cerro, Farna, Faggio, ò simili, sia nato solo, e sia di grossezza almeno mezo piede, da misurarsi doi piedi alto da terra. Fiorini 2. Sol. 0

Non fruttiferi la metà meno.

E da detta grossezza in giù s'intenda Pedagnola, e si paghi cinque Grossi. S. 40

Chi taglia in Selua cedua solita à tagliarsi in capo à tanti anni per ogni sei getti d'honesta grossezza, ancorche tutti in vn ceppo. F. 1

E se meno per rata.

Chi taglia rami d'Arbori fruttiferi per vn ramo. F. 1

E se doi, ò più. F. 2

Non fruttiferi la metà meno.

Chi taglia Arbori da frutti domestici, come Pere, Mele, Succini, ò simili. F. 2

Per rami la metà.

Non fruttiferi la metà meno.

Chi taglia Arbori da frutti saluatichi, come Sorbi, Nespole, ò simili. F. 1

Non fruttiferi la metà.

Chi taglia Salci, Pioppi, Albani, Olmi, ò simili da far pali. F. 1

Non fruttiferi la metà.

Chi scapezza li sopradetti Arbori per ciascuno di essi. S. 40

Chi caua Arbori da piantare, tanto domestici, come saluatichi in Arboreti, ò Vigne per ciascuno. S. 32

Chi caua i posti ne i luoghi sudetti la metà più. S. 64

In altri luoghi saluatichi. S. 16

Chi caua piantoni d'Oliua in ogni luogo per ciascuno. S. 40

Chi caua i piantoni già posti per ciascuno. F. 1

Chi taglia Erba domestica, come Sagina, Miglio, Panico, ò simili. S. 32

Chi toglie Erba saluatica la metà.

Chi toglie Paglia, ò Fieno da i Pagliari. F. 1

In altri luoghi la metà.

Chi toglie Legne, ò Fascine acatrastate. S. 60

Non acatrastate la metà.

Chi toglie Legname da Edificio, come Tauole, Doghe, Vergoli, Decorenti, e simili, sia punito come nello Statuto de Furti.

Chi nega il Nome all'Offitiale. F. 2

Chi trauersa per Vigne, Arboreti, Horti, e Chiusure dal principio di Maggio per tutto Ottobre. S. 60

In altri tempi la metà.

Chi trauersa in altri luoghi, la metà delle dette pene.

Chi trauersa detti luoghi à Cauallo, l'intiera pena.

Chi trauersa ne i luoghi detti di sopra più luoghi vniti, paghi vna pena sola.

Chi toglie frutti pendenti d'ogni ſorte, come anco Faue, Cecere, Cecio, Biſello, ò ſimili. F. 2

Chi toglie Cauoli Capucci, trè bolognini il piede. S. 6

Gl'altri la metà.

Per ogni Boue, Aſino, Cauallo, Capra, ò Porco in Arboreti, Vigne. S. 24

Campi ſeminati à Grano, ò Biadi, Prati non fenati, e Ghiande. S. 12

In altri luoghi la metà.

Per ogni dieci Pecore in ogni luogo, e tempo. S. 12

Per rodere vn' Iniſto domeſtico, che faccia frutto, ſe perde. F. 1

Se non perde vn Giulio.

Non domeſtichi la metà.

Per rodere Maglioli, ò Palaiole di doi Anni, vn groſſo per ciaſcuno. S. 8

Se di manco tempo la metà.

E ſeccandoſi duplichi la pena.

Chi fa rodere Tagliate con Animali d'ogni ſorte, rifaccia al Patrone per il danno, doi quattrini per Zecca, & all'Officiale ſi debba la pena delli Animali taſſata nelle Terre ſode.

Che il danno, che ſi deue rifare al Patrone per l'inciſione d'Arbori, ò rami, s'intenda eſſere conforme alla pena douuta all'Offitiale, come in ciaſcuno Capitolo: Ma ſe il danno eccedeſſe detta pena, ſecondo la ſtima de Gualdari, ſi paghi intieramente.

Che il danno d'Erba, ò d'altri frutti, ſi rifaccia al Patrone, conforme alla ſtima.

Che ſe alcuno haueſſe fatto il danno, ſia tenuto all'emenda, e pena di quello intieramente, ſe però non prouaſſe, che altri ancora l'haueſſero dato, nel qual caſo ogn'vno ſia tenuto per la ſua rata.

Che gl'Alleuimi d'ogni ſorte di Beſtiame di tre Meſi, non ſi poſſino accuſare.

Per Polli da Cal. di Maggio per tutto Nouemb. vn bol. per ciaſcuno. S. 2

Per altro tempo la metà.

Per il Cane ſenza vncino da mezo Agoſto per tutte le Vendemie. S. 24

Che da Cal. di Nouembre, inſino tutto Marzo, s'intenda la metà di dette pene, cioè doue il danno ſia minore, come nel trauerſare ſeminati, ò ſimili; ma ſe il danno ſia l'iſteſſo, come nel tagliar Legnami, ò ſimili, s'intenda ſempre la medeſima pena.

Che ſia lecito, tanto all'Accuſatore, come al Patrone renuntiare all'Accuſe, auanti l'Eſſecutione della condennatione dell'Accuſato, pagando l'Accuſato all'Offitiale per ſuoi Capoſoldi vn bolognino per libra.

Che le Beſtie paſſando per ſtrada, ò per luoghi proprij ſcappaſſero ne i beni d'altri, & il Cuſtode le remoueſſe ſubito non poſſa eſſer accuſato.

Che non ſi potendo paſſare per ſtrade rotte, ò per altro impedimento, ſia lecito di paſſare per i Beni de i Vicini.

SVMMARIVM.

1 *Affidati a Doana Patrimonii tenentur ad pœnam pro damno dato ab eorum animalibus cum affida eis non proſit niſi in itinere, & per tres dies poſt aduentum in patriam.*

ANNOTATIO.

1 AD ſolutionem pænarum, de quibus in ſupradicto ſtatuto tenentur etiam Affidati a Doana Patrimonii pro damnis datis per eorum animalia poſt tres dies, quibus morantur in Regionibus proprii cum beſtiaminibus, cum affida eis conceſſa illos non iuuent, niſi dum ſunt in itinere in eundo, & redeundo, & per tres dies poſt eorum aduentum in Patriam non obſtantibus priuilegio, & inhibitione, vt probat *Choell. de Bull. Pontif. fauore Vniuer. fol. mihi* 177. vbi refert duas *Reſolut. Sacr. Congreg.* ſuper ſgrauiis, & *ad Bull. bon. regim. cap.* 50. *num.* 171.

DE OBSERVANTIIS LABORATORUM.
Rub. XXXIX.

POSTQVAM De modo procedendi in D.D. pertractauimus: Reliquum est, vt aliqua subijciamus, quæ cum Colonis, siue laboratoribus frequentius accidere solent. Volumus igitur, quod si inter Dominum, & Colonum partiarium in Apoca, siue instrumento locationis aliqua pacta, & conuentiones intercesserint, illa omnino seruentur: Si verò simpliciter conductio facta sit, teneantur Coloni ad vsum boni Laboratoris terras aratiuas rumpere per totum Mensem Aprilis, refrangere per totum Mensem Iunij, transuersare per totum Mensem Augusti, & serere, seu sæminare per totum Mensem Nouembris, mundando sæmen, sappando grippos, pro vt locorum qualitas requirit, & expurgando debito tempore fossata solita, & consueta: Quòd si culpa veteris Laboratoris aliqua fossata non sint facta, sed valde repleta existant, Dominus ad illa expurganda contribuere debeat: Sicut etiam si de nouo fieri sit necesse, Domini expensis omnino fieri debeant, nisi aliter inter ipsos sit conuentum. Teneantur etiam proprijs sumptibus, & expensis solitas terras sæminare, ac deinde frumenta bene, & diligenter mundare, & curare, ne propria, aut illa, quæ sunt veteris Laboratoris à Bestijs deuastentur, Alioquin ad interesse Domino iudicio Gualdarij teneantur, & si soluere recusauerint, per Accusationem ab Officialibus ad Damni emendationem procedi possit.

Item requisitis prius Dominis metere, & triturare debeant in Area, quæ esset in dictis terris, nec possint illa ad alium locum, siue Aream exportare absque licentia, & voluntate Dominorum: Et cum frumentum, & alia fuerint triturata, debeant sine aliqua fraude diuidere in Area secundum consuetudinem, seu conuentiones inter ipsos initas, tam de grano, quàm etiam de concimine, siue purgatura grani, & de cœteris bladis, & leguminibus, & successiuè omnia exportari facere ad Domum Domini expensis ipsius Coloni; Ac deinde Palearia facere illaque custodire ad hoc vt nouus Laborator integrè, & sine damno recipiat: Arbores etiam incidere non possint, nisi inutiles, & ad proprium vsum, siue indigentiam ignis, nec portare ligna ad vendendum, nisi quatenus à Domino fuerit permissum: Damna omnia, quæ in prædijs fieri contingunt, Domino indicare teneantur infra xv. dies à die scientiæ, ad hoc vt Dominus possit se informare de eo, qui Damnum dederit, Aliàs de proprio damnum emendare teneantur: Decimas prædiales æqualiter de Aceruo soluant, nisi aliter adsit consuetudo in loco. Vineas, & Arbusta, quæ conduxerint teneantur debitis temporibus colere, & omnia adhibere quæ pro illorum coltura opportuna, & necessaria sint, & partem conuentam Vuarum, seu Vini Domino assignare, & ad eius domum proprijs expensis, vt diximus exportare, & cætera omnia facere teneantur secundum consuetudinem loci. Prædicta vero omnia censeantur tacitè conuenta inter Dominum, & Colonum, si inter eos instrumento, vel Apoca non fuerint sigillatim expressa:

Quod si Colonus terras vt supra non arauerit, nec seminauerit, siue debitum semen non exibuerit, aut seminata non mundauerit, Arbusta, & Vineas debito modo non excoluerit, & in aliquo prædictorum defecerit, teneatur Domino ad totale interesse arbitrio duorum Hominum communiter eligendorum, & nihilominus in libr. x. pro quolibet casu contrauentionis puniri possit.

Curent etiam, quod Bestiamina tam grossa, quàm minuta diligenter custodiantur, & ad illorum multiplicationem semen eisdem debito tempore dari, & exhiberi faciant, vt in eorum discessu absque præiudicio Domini reassignent, Alioquin ad eius interesse teneantur.

Declaran-

Declarantes quod omnes de familia masculi maiores quatuordecim annis tam ad prædictum interesse, quàm ad alia debita cum Domino contracta teneantur.

SVMMARIVM.

1 *Colonus Ergo Fur.*
2 *Laborator dicitur socius, cum inter illum, & dominum dicatur contracta societas.*
Itaut non teneatur domino nisi in quantum facere potest, n. 3.
Quæ societas finitur morte laboratoris, nec transit ad hæredes, n. 4.
5 *Laborator tenetur vendere fructus potius Domino, quam alteri.*
6 *Palea diuiditur inter dominum, & colonum sicut alij fructus.*
7 *Laborator tenetur deferre fructus ad domum Domini.*
Et tenetur colere prædium bene, & diligenter, num. 8.
Et ipse tenetur id probare, num. 9.
Et non potest incidere arbores fructiferas, numer. 10.
11 *Statutum quod omnes de familia laboratoris teneantur ad debita ad fauorem Domini est vallidum.*

ANNOTATIO.

1 AD materiam huius Rubricæ de laboratoribus non est multum laborandum in illa exponenda, cum certum sit ex mala illorum qualitate semper dominum esse remansurum in damno ex vulgato dicterio *Colonus Ergo Fur*, de quo *Caroc. de locat. & conduct. par. 5. in tit. de recusa. quæst. 12. num. 1. & Adden. ad Paitel. exped. 54. num. 25.*

2 Nolo tamen omittere, quod inter laboratorem, & dominum dicitur contracta societas, & laborator dicitur socius, & inter illum, & dominum datur actio pro socio, non autem ex locato, & conducto, *l. si merces, 28. §. vis maior, & ibi Bart. ff. locat.* plenè *Caroc. de locat. & cond. par. 4. in tit. de remiss. merced. quæst. 4. num. 3. & 4.* benè comprobans, & *Adden. ad Paitell. ex-*
3 *ped. 54. in princ.* Itaut laborator vti socius non teneatur domino, nisi in quantum facere potest, *Petr. de Vbal. de duob. fratr. par. vlt. in princip. Gasp. Beat. de inope debit. cap. 17. num. 65.* plenè *Castag. de benef. deduci ne egeat quæst. 13. ampl. 1. per tot.* licet illum appellent impropriè socium

4 *Adden. ad Paitel. vbi supra* Quæ societas finitur morte laboratoris, & domini, & non transit ad illorum hæredes, *Petr. de Vbal. de duob. fratr. par. 11. num. 33.*

5 Nec non etiam quod colonus tenetur vendere fructus potius Domino quam alteri etiam si alter maius prætium offerat, vt not. *Ludou. decis. Perus. 24. num. 27. par. 1. Paitell. exped. 86. num. 6. Carpan. ad Stat. Mediol. cap. 433. num. 71. lib. 1. & cap. 383. num. 8. par. 2. & Adden. ad Paitell. exped. 54. num. 44.*

6 Palea verò est diuidenda inter dominum, & colonum sicuti diuiduntur alii fructus semota consuetudine, *Petr. de Vbal. de duob fratr. part. 11. quæst. 9. num. 29. Ludou. d. decis. 14. num. 10. Caroc. de locat. & conduct. par. 4. in tit. de paleis oliu. & gland. num. 3. & 4.* Cum regulariter inter dominum, & colonum sit seruanda consuetudo *Ludou. d. decis. 14. num. 5.*

7 Colonus partiarius tenetur deferre fructus ad domum Domini vti habetur in hoc statuto si sint eiusdem territoriis, alias secus, vt tradunt *Caroc. de locat. & conduct. par. 4. de melior. quæst. 4. & in tit. de paleis, num. 13. & seq. & in tit. de fideius. quæst. 8. num. 1. & Adden. ad Paitell. exped. 54. num. 27.*

8 Colonus partiarius tenetur colere prædium benè, & diligenter etiam quod id non promiserit, vt aduertit *Caroc. de locat. & conuen. in tit. de socio perso. exerc. num. 5.* & onus probandi se id
9 benè exercuisse spectat ad ipsum Colonum, *Ludou. d. decis. Perus. 24. num. 26. Bursatt. cons. 167. num. 31. lib. 2. Caroc. de locat. & conduct. par. 5. in tit. de fideius. quæst. 6. num. 20. & in tit. de proxeneta, quæst. 17. num. 1.* Qui non potest incide-
10 re arbores fructiferas, *l. merces, 28. §. culpæ, ff. locat.* & not. *Alex. in l. diuortio, 8. §. si fundum, ff. solut. matr & Caroc. de loc. & conduct. in tit. de necess. vsus quæst. 7. num. 5. & seq.* vbi testatur de communi opinione, & subdit, quod arbores fructiferæ dicuntur Quercus, Nuces, Silua cedua, & aliæ quæ de per se naturaliter nascuntur vt ibi per eum.

11 Dictum verò statutum, quod omnes de familia laboratoris maiores 14. anno teneantur ad debita ad fauorem Domini sit vallidum probat latè *Cartar. de pæn. innoc. art. 3. num. 256. 257. & plurib. seq.* ipsum consulas.

QVOD DOMINI PRÆFERANTVR IN FRVCTIBVS ALIIS Creditoribus, Et quod Pars Coloni vendi non possit. Rubrica XL.

VOlumus etiam quòd Domini præferantur in fructibus pendentibus, siue perceptis pro eorum creditis alijs creditoribus, etiam anterioribus tempore: Et ideo Colonus in vltimo anno laborerij fructus cuiuscumque generis de prædio amouere non possit absque consensu, & licentia Domini, donec cum illo compu-

ra non solidauerit, & Domino satisfecerit. Sicut etiam Statuimus, & Ordinamus quòd Domini nullomodo possint vendere, vel alienare etiam expresse, portionem fructuum spectantem ad Colonum, sed illa eidem reseruata omnino censeatur.

SVMMARIVM.

1 *Statutum quod Dominus in fructibus praeferatur alijs creditoribus concordat cum iure communi.*
Et praefertur etiam qui mutuauit laboratori semen ad seminandum, num. 2.
Et etiam qui mutuauit laboratori pecuniam ad dictum effectum, n. 3.
4 *Fructus pro parte colonica an veniant in venditione est controuersum.*
Censetur vendita quando debitor colit propriis manibus, num. 5.

ANNOTATIO.

1 STatutum praedictum, quod Domini in fructibus pendentibus, seu collectis praeferantur alijs creditoribus etiam anterioribus concordat cum iure communi, quo idem est dispositum, vt probant *Paitell. exped. 86. num. 3. Merlin. de pignor. lib. 4. quaest. 41. num. 20. & seq. & Antonell. de temp. legal. lib. 4. cap. vlt. num. 11.*
2 Quod habet locum etiam in eo qui mutuauit laboratori semen ad seminandum agrum, qui pariter praefertur non solum creditoribus anterioribus, sed etiam Domino ipsius fundi, vt probant *Card. Mantic. de tacit. lib. 11. tit. 23. numer. 11. Paitell exped. 86. num. 11. & seq.* dicens ita fuisse iudicatum per conformes, *Merlin. de pign. lib. 3. quaest. 5. num. 46. & pluribus sequen.* vbi respondit rationibus *Deeian.* contrarium tenentis, *in cons. 50. lib. 3.* & aliquas ponit declarationes, *& Antonell. de temp. legal. lib. 4. cap. vltim. num. 116.* qui id extendunt etiam ad eum, qui labo-
3 ratori mutuarunt pecunias ad effectum producendi fructus, de quo ibi per eos.
Dum vero d. statutum declarat, quod in venditione, vel alienatione facta per dominum nunquam sint comprehensi fructus pro parte co-
4 lonica dirimit quaestionem, quae in proposito controuertitur per Doctores, an fructus pro parte colonica veniant in venditione, in qua partem affirmatiuam tenent *Ludou. decis. Perus. 83. ferè per tot. Surd. decis. 294. num. 6. & ibi Hodier. num. 7. & Adden. ad Paitell. exped. 54. num. 34.* Contrarium tamen tenent *Ant. Gomez inf. & alij* quos refert, & sequitur *Thesaur. decis. 55. num. 4. & 5.* Licet censeri venditam partem coloni-
5 cam quando venditor colit fundum proprijs manibus tenent *Costa de ratu. quaest. 129. num. 3. Surd. d. decis. 294. & ibi Hodier. num. 2. & Posth. de subhast. inspect. 52. num. 44.*

QVOD COLONVS TENEATVR AD MESSEM, SIVE VINDEMIAM Requirere Dominum. Rub. XLI.

COlonus partiarius ad Messem non accedat, frumentum, & alia blada in Area non expurget, nec vindemiare, siue Mustum exprimere non audeat, nisi prius per duos dies id Domino, siue conductori, aut eo absente illius Procuratori, Factori, siue Attinentibus denunciauerit ad poenam vltra damni emendationem peritorum aestimatione faciendam xx. libr. vice qualibet incurrendam, cuius medietas Domino, altera vero Fisco applicetur. Item omnino curet in Messe, ne altius quam decet, frumenta, & blada secentur, alioquin ad interesse Domino, vel nouo Laboratori illum teneri Volumus arbitrio duorum Hominum communiter eligendorum.

SVMMARIVM.

1 *Dominus potest iurare in litem contra laboratorem colligentem fructus eo inscio.*
Et contra laboratorem promittentem agros colere, vineam plantare, si id non fecit, num. 2.

ANNOTATIO.

1 QVod si laborator fructus colligat absente Domino, & eo inscio vti prohibetur fieri in hoc statuto possit Dominus contra eum iurare in litem tradit, *Plot. de in litem iuran. §. 4. num. 13. & seq.* Amplia quod possit etiam iurari in li-
2 tem contra colonum, laboratorem, operarium, & simil. qui promiserunt agros colere, vineam plantare, aptare, & simil. si eius dolo, non voluerunt, non plantauerunt, & non ordinauerunt, vt not. *Alex. cons. 214. num. 2. & ibi Adden. lib. 7. Plot. de in litem iur. d. §. 4. num. 80.* vbi dicit implementum esse probandum per promissorem, & ibi per eum, de qua materia videas, *Phanuc. de in litem iur. par. 2. membr. 3. num. 35.*

QVOD NVLLVS APPROPINQVET TERMINO, LABORERIO, Sepe, vel Plantis. Rub. XLII.

NE Termini de facili curuentur, siue euellantur, Statuimus quòd nullus in laborando appropinquet Termino per vnum pedem cum dimidio in Plano, ita quòd terrenum saudum prope illum remaneat: Si verò terrenum pendeat, per duos pedes, Sicut etiam quòd Sepes, siue quæcumque Arbores per Vicinum non ponantur, nisi prædicto spatio relicto, ad pœnam contrafacienti quocumque casu x. libr. & repositionis suo loco faciendæ.

SVMMARIVM.

1 *Terminos amouentes puniri possunt pœna corporali.*
Et aliquando pœna mortis, num. 2.
3 *Discordiæ semper sunt periculosæ.*
Et ideo eis est obuiandum, num. 4.

ANNOTATIO.

DElictum amotionis terminorum ob graues discordias, quæ ex illorum amotione
oriuntur inter vicinos dicitur ita graue, vt
1 pro illo non solum imponi posse pænam corporalem voluerint, *Monta. de finib. cap. 34. num. 1. & seq. & Menoch. de recuper. possess. remed. 9. nu.* 345. *& seq.* & pænam arbitrariam pro d. delicto
2 impositam extendi posse vsquè ad mortem voluerint, *Bossi. in pract. in tit. de term. moto, num. 1. & seq. & Viui. opin. 870. sub num. 2.* Et ideo non mirum si prudentes Ciues Eugubini ad effectum euitandi d. discordias, & lites inter vicinos mandarunt in hoc statuto sub pœna in eo contenta, quod nemo laborando se appropinquet terminis inter vicinos appositis, nisi relicto spatio vnius pedis cum dimidio in plano, &
3 duorum in terreno pendenti; Cum discordiæ sint per se periculosæ *clem. dudum. §. ab olim.*
4 *& ibi Card. de sepult.* & ideo eis est semper obuiandum per Superintendentes Reipublicæ *clem. 1. §. 1. & ibi pariter Card. de iureiur. Petr. Ant. Ala de decurio. Christ. quæst. 29. per tot.*

DE TERMINIS PONENDIS, SEV REAPTANDIS INTER Vicinos. Rub. XLIII.

SI inter Prædia Vicinorum Termini curuati reperiantur, vel etiam fuerint extracti, Prætor vltra pœnam de qua diximus supra hoc eodem Libro sub Rub. XIV. quamprimum mandet eligi à Partibus duos Homines, qui infra decem dies eos reaptare, vel de nouo apponere debeant: Quòd si concordes non sint, Tertius à partibus eligatur, qui dictæ terminationi adesse debeat, & si aliqua Partium senserit se grauatam, possit termino tridui à die scientiæ appellare, & recursum habere ad D. Potestatem, & coram eo petere de nouo reuideri, & terminari per alios Homines vt supra eligendos; Quòd si secunda Terminatio fuerit conformis cum prima, omnino obseruanda erit, nec Partes amplius reclamare valeant, pœna decem librarum Cameræ Ducali applicanda. Si verò fuerit difformis possit Pars, vt supra, iterum recurrere ad Dominum Potestatem pro electione, seu nominatione nouorum Hominum, & quod deinde per eos fuerit terminatum omnino ratum, ac firmum esse censeatur.

SVMMARIVM.

1 *Prætoris Officium est discordias dirimere, & pacificum statum Ciuitatis procurare.*
2 *Terminos reponi in loco peti potest vsque ad triginta annos.*

ANNOTATIO.

CVm vt dixi supra in Rubr. præcedenti ex amotione terminorum soleant oriri graues discordias, & iurgia inter vicinos, Ideo prouide statutum fuit in hoc statuto, quod D. Prætor
1 Ciuitatis, ad cuius officium spectat discordias dirimere, & procurare pacificum Statum Ciuitatis ad tex. *in l. quidam æstimauerunt 21. ff. si cert. peta. & in cap. iurgantium 2. de sent. & re iudic.* & nor. *Deci. cons. 42. numer. 5. & cons. 445. num. 1.* curet quam primum per homines communiter eligendos terminos reaptari, & de nouo immittu

mitti iuxta formam in hoc statuto prudenter traditam.

2 Terminos vero reponi, vel reaptari in loco, in quo illi fuerunt auulsi, vel inclinati potest peti per vicinum vsquè ad triginta annos, si possessio sit recenta vsque ad locum, vbi termini fuerunt amoti. *Cin. in l. fin. ff. fin. regun. Florta. in l. 1. in fin. ff. eod. tit.*

QVO TEMPORE LABORATORES DEBEANT A LABORERIO Licentiari. Rub. XLIV.

DOminus si prædium, vel terras, etiam si in eo sint Arbusta, vel Vineæ à Colono, seu Laboratore auferre voluerit, vel etiam si Colonus terras, vt supra, renuntiare velit, teneantur eorum voluntatem declarare vsque ad medietatem Mensis Augusti, aliàs elapso dicto tempore intelligatur inter eos facta tacita reconductio cum eisdem pactis, & conditionibus, cum quibus dictæ Terræ fuerunt date ad colendum: Si verò Dominus, vel Colonus Arbusta, & Vineas auferre, vel renunciare velint teneantur id facere, & notificare per totum Mensem Octobris, aliàs prædicta censeantur reconducta per alium Annum subsequentem, cum eisdem pactis, & conuentionibus, quibus antea locata fuerunt. Quòd si Colonus notabiliter prædijs, & bestijs damnum inferat, vt indemnitati Dominorum prouideatur. Volumus eundem Colonum quocumque tempore Iudicis arbitrio, & auctoritate expelli posse.

Addentes etiam, ne fructus ab vtroque Colono, videlicet Nouo, & Veteri auferantur, & damnificentur in præiudicium Domini, quòd Colonus vltimo Anno remoto frumento ab Area, non habeat regressum ad cæteros fructus, sed nouo Laboratori reseruati censeantur, nisi aliter inter ipsos conuentum sit: Et si Coloni contra conuentionem cum Domino factam aliquas Arbores inciderint, vel aliud damnum dederint, illos teneri Volumus in singulis damnis, pro vt habetur supra de Damnis D.

ANNOTATIO.

DE materia tacitæ reconductionis ob non factam per Dominum, seu laboratorem declarationem, & renunciationem vsquè ad medietatem Mensis Augusti quò ad prædia, & quò ad vineas, & arbusta per totum mensem Octobris, de qua in hoc statuto ad text. in *l. item quaritur* 14. *§. qui impleto. cum ibi not. per Doctores ff. loca, & conducti* adduxi supra in *sec. lib. rubr.* 71. quæ non veniunt hic inutiliter replicanda, videas igitur ibi si placet.

DE RESIGNATIONE, ET ÆSTIMATIONE STRAMINVM. Rubrica XLV.

AD tollendum difficultates, quæ in dies oriuntur inter Dominum, & Colonum, necnon inter Veterem, & Nouum, Volumus quod omnia Stramina consignari, & resignari debeant, iuxta vsum, & consuetudinem loci, nisi aliter inter Partes in conductione conuentum sit: Quòd si dicta Stramina fuerint æstimata, eodem modo reddi, & resignari debeant Nouo Laboratori, & si deficiant, Colonus teneatur Domino pro medietate ad rationem bononenorum x i i. pro qualibet Salma Palearum, quæ sit, & esse debeat ponderis librarum tercentum: Fœnum verò si deficiat, ad rationem Grossorum V. pro qualibet Salma, ponderis librarum centumquinquaginta: Et ad eandem rationem Dominus si illa superfint Laboratori pro medietate soluere teneatur: Nec possit Colonus contra voluntatem Domini illa extra Prædium exportare, sed dicto pretio sit contentus. Quòd si contigerit Colonum in ingressu Stramina non habuisse, nihilominus si in discessu reperiantur, Volumus per

eum

eum auferri non posse, sed cum Domino diuidere, & pro rata eum tangente iuxta æstimationem per homines quocumque casu faciendam, pretium eidem, vt supra persolui.

SVMMARIVM.

1 *Palea, & fænum veniunt appellatione fructuum, Et diuiduntur inter dominum, & colonum sicut alij fructus, num. 2.*

ANNOTATIO.

1 PAlea, & fænum veniunt appellatione fructuum, vt tradunt, *Ludou. decis. Perus. 14. num. 9. & decis.* 106. *num.* 10. *& 11. Vinc. de Franch. decis.* 103. *in princ.* plenè *Barbo. de appell. verb. signif. appell.* 103. *num.* 3. Et ideo non mirum si in hoc statuto mandatur, quod laborator partem suam palearum non valeat exportare extra prædium, sed quod domino volenti teneatur illas vendere pro prætio palearum bon: 12. pro qualibet salma librarum 300. & fæni ad rationem grossorum quinque pariter pro qualibet salma ponderis librarum 150. cum laborator teneatur vendere fructus prædij potius domino, quam alteri, vt ex *Ludou. Paitell. & Adden. ad eum, & ex alijs* probaui supra in hoc eodem *lib. 6. rubr.* 39.

2 Paleam verò esse diuidendam inter Dominum, & laboratorem sicuti diuiduntur inter eos alij fructus ex *Petr. de Vbal. Ludou. & Caroc. in loc. per me adduct.* probaui pariter supra in *d. rubr.* 39. *videas igitur ibi.*

DE DIVISIONE QVORVMCVMQVE BESTIAMINVM. Rub. XLVI.

COloni cum recedunt à Prædijs, si Animalia maiora cuiuscumque generis habuerint æstimata, teneantur in eorum discessu iuxta æstimationem faciendam per Homines communiter eligendos, Domino resignare, & pro medietate supplere, siue participare de vtili in eis existente, quod, & in Suibus in obseruandum est: Minuta verò Animalia in capita recepta, in capita restituere, adeo vt etiam Agni, & Æd: in locum Ouium, & Capratum eo tempore subrogari possint; Et si de numero assignato aliqua deficiât, Coloni si absque eorum culpa id factum sit, & illorum pelles Domino resignauerint, teneantur ad medietatem pretij deficientium, siue demortuorum. Qu: d in posterum ad tollendas Partium subtilitates. Volumus esse ad rationem Iuliorum septem pro qualibet Oue, vel Agno, pro quolibet Castrato Iuliorum X. & pro qualibet Capra Iuliorum XII. Si verò culpa ipsius Coloni Animalia Maiora, siue Minuta perierint, ad integrum pretium illum teneri Volumus, & Mandamus: Quòd si vltra numerum assignatum aliqua Animalia minuta in Grege reperiantur, illa æqualiter diuidi debeant, nec possint per Colonum à Prædijs remoueri, si Dominus pro se retinere velit, & pretium ad dictam rationem Colono soluere sit paratus, Nisi tamen in prædictis casibus aliter inter Partes conuentum sit.

SVMMARIVM.

2 *Statutum supradictum circa mortem animalium datorum laboratori est vallidum.*

1 *Animalia perijsse cum culpa laboratoris, vel sine quis teneatur probare.*

Animalia grossa, vel minuta quæ dicantur, n. 3.

ANNOTATIO.

DIsponitur in hoc statuto, quod animalia minuta in capita per laboratores recepta in capita, restituantur, & si de numero aliqua deficiant laboratores si absquè illorum culpa id factum sit, & illorum pelles Domino resignauerint teneantur ad medietatem prætij deficientium, si vero culpa laboratorum animalia maiora, vel minuta perierint ad integrum prætium laboratores teneantur; Quis au-
1 tem teneatur probare animalia perijsse sine culpa, vel cum culpa laboratoris latè tradit *Michal. de fratr. par.* 2. *cap.* 47. *per tot.* vbi plures casus distinguit, & aliqua scripsi ego *alleg. fo: reu.* 1. videas ibi si placet.

2 Validitatem tamen d. statuti circa restitutionem animalium in capita latè comprobat idem *Michal. de fratr. par.* 3. *cap. vlt. num.* 47.

3 Quæ autem dicantur animalia minuta, vel grossa habetur in *l. oues.* 3. *& ibi not. Bart. & alij ff. de abige.*

D E

DE SOCCITIS FACIENDIS. Rub. XLVII.

SOccitæ Animalium semper secundum vsum, & consuetudinem bonæ Soccitæ factæ intelligantur, etiam quòd in scriptura non sit expressum: Videlicet quòd recipiens Animalia teneatur, & debeat omni diligentia, & sollicitudine illa custodire, seu custodiri facere, & gubernare, Ita quod sua culpa, & defectu damnum aliquod non incurrant, aliàs teneatur illud de suo reficere, & emendare. Quòd si damnum absque eius culpa euenerit, communiter refici debeat: Sicut etiam quicquid vtilitatis, & lucri euenerit, tam in fructibus, quàm in Sorte, totum inter ipsos pro rata parte sortiri: Et recipiens teneatur illa toto tempore retinere, nec excusari, aut renunciare possit, nisi propter longam infirmitatem, paupertatem superuenientem, vel capturam personalem, seu inimicitiam, vel mortem: Quibus casibus pro rata temporis diuisio inter eos facienda erit.

Quòd si Diuisio Bestiaminum in Nundinis facienda sit; Volumus Socium teneri ad ponendum partitum Domino super illorum electione cum depositione medietatis pretij, Et si Socius defferat ad requisitionem Domini ponere Partitum, liceat Domino facta protestatione cogere Socium ad ponendum Partitum, & ad diuisionem prædictam infra quindecim dies ab vltima die Nundinarum incohandos: Quibus elapsis Soccita reconducta censeatur. Si verò Socius male tractauerit Animalia, eo quia nolit, aut non possit eis necessaria subministrare, aut aliter illa grauaret; Valeat alter petere eorumdem diuisionem, æstimatione facienda per homines communiter eligengendos, & pretio inter eos calculato, & refecto.

Annotatio hæc vti remissiua non indiget Summario.

ANNOTATIO.

DE hac materia societatis animalium videas P. *Lessi. de iusti. & iur. lib. 2. cap. 25. dubit. 3. num. 21. & seq. P. Paul. Loiman. in Theol. moral. lib. 3. tract. 4. cap. 20. num. 5. & Illustr. D. Deluca in Theat. verit. & iust. tom. 5. in tract. de vsur. discur. 1. & 2. per tot.* Et de affictu animalium ad caput saluum quando sit licitum vide in meis *allegat. foren. allega. 1. & 2. per tot.* vbi latissimè d. materiam pertractaui.

QVOD STATVTA CIVITATIS EVGVBII OBSERVENTVR IN TOTO *Eius Districtu, & illis deficientibus Ius Commune.* *Rubrica XLVIII.*

VOlumus præsentia Statuta inuiolabiliter obseruari inter Ciues, Incolas, & Districtuales: Nisi in aliquo loco Districtus in casu contingenti aliter per particularia Statuta, siue Constitutiones fuerit prouisum. Et vbi Statuta non disponunt, ad Ius Ciuile, & Sacros Canones iuxta subiectam materiam recurratur.

SVMMARIVM.

1 *Statuta Ciuitatis sunt seruanda etiam in Castris ei subiectis, & indistrictis.*
2 *Nisi tamen Castra haberent propria statuta, num. 2.*
3 *Quod declaratur, num. 3.*
4 *Ius ciuile, ad quod statutum vult recurri si sit correctum a iure Canonico, illud est attendendum.*
5 *Incola quis nam dicatur.*
6 *Districtualis quis nam dicatur.*

ANNO-

ANNOTATIO.

1 Statuta Ciuitatis esse seruanda non solum in ipsa Ciuitate, sed etiam in Castris Ciuitati subiectis, & in eius districtu, vti habetur in hoc statuto probaui supra quampluribus authoritatibus adductis in Præłud. numer. 139. & seq. quibus nunc addo Fenzon. ad stat. Vrb. lib. 1. cap. 42.
2 numer. 1. & seq. Nisi tamen Castra haberent propria statuta, quia illa sunt seruanda, vt dixi ibi num. 111. cum quibus pertranseunt Fenzon. ad stat. Vrb. d. cap. 42. num. 1. & seq. & Rota decis. 169. num. 5. par. 12. recent. Quibus addo nunc,
3 quod id habet locum quando statutum particulare est incompatibile cum generali, alias secus, quia Constitutiones quando non sunt incompatibiles vna non sit derogatoria alterius, vt probat Rot. apud Gregor. XV. decis. 260. num. 4. & ibi Adden. num. 19. & decis. 169. par. 12. recent. vbi declaratur quando statuta dicantur incompati-
4 bilia. Si tamen ius ciuile, ad quod statutum vult recurri deficiente statuto esset correctum a iure Canonico, ius Canonicum est attendendum, cum ius ciuile correctum non dicatur amplius ius ciuile, vt declarant Fenzon. ad stat. Vrb. lib. 1. cap. 42. num. 4. & Rota decis. 65. num. 2. post sec. vol. cons. Farinae.
5 Incola vero de quo in hoc statuto dicitur qui aliunde venit ad habitandum in Ciuitate, vel Oppido animo ibi permanendi, & domum ibi constituendi, vt not. Couar. pract. quæst. cap. 37. in princ. Hond. cons. 1. num. 17. lib. 1. Afflict. decis. 383. num. 5. & alij quos refert, & sequitur Fenzon. ad stat. Vrb. lib. 1. cap. 41. in voto Peuia ibi impressa, vbi habetur quomodo incolatus contrahatur, vt ibi per eum.
6 Et districtuales dicuntur illi, quibus potest imperari, & in quos potest iurisdictio exerceri, licet illi non sint Ciues, neque Comitatiui. Bero. cons. 181. num. 12. & seq. lib. 3. Card. Tusch. pract. conclus. litt. D. conclus. 516. num. 10. vbi plura scripta sunt ad materiam districtus, & alia ponit Barbos. de appellat. verb. signific. appellat. 76. per tot.

DE VERBORVM, ET RERVM SIGNIFICATIONE. Rub. XLIX.

Districtus, siue Territorium Ciuitatis Eugubij intelligitur comprehendere Oppida, Castra, & Villas, quæ Communi Eugubij sunt subiecta.

Mensem, vel Menses in assignatione alicuius termini in Commissionibus, & similibus, non triginta dierum simpliciter, sed prout currunt, volumus computari.

Dierum Vtilium appellatione illi dies continentur, quibus Ius redditur, Vbi verò Dierum sine adiectione vtilium, fit mentio de continuis siue currentibus diebus intelligatur.

Scutum si aliud non adijcitur, Iuliorum decem intelligitur.

Floreni Nomen simpliciter prolatum, Iuliorum quinque, siue bononenorum quatraginta esse dicimus.

Libram in pœnis Delictorum, Iulios duos continere declaramus.

Iulius bononenos octo continet.

Solidum trium Quatrenorum dicimus.

Pondera verò Singula, & Mensuræ designantur, & describuntur supra sub Rub. De Ponderibus, & Mensuris.

SVMMARIVM.

1 *Oppidum dicitur Terra muris cinta.*
Castrum vero dicitur quasi casa stricta, seu casa alta, n. 2.
Et Villa dicitur congregatio domorum sine muris, n. 3.
4 *Menses fuerunt distincti in dies a Numa Pompilio.*
Mensis emergens quis dicatur, & quot dies continere debeat, n. 5.
6 *Dies dicitur a verbo Greco Dian, idest claritas.*
Dies verò vtiles dicuntur illi, in quibus ius redditur, n. 7.
8 *Florenorum appellatione quid veniat remissiuè.*
9 *Florenus verò, & libra dicitur moneta imaginaria.*
Et pro illis solui potest qualibet moneta, qua constituat monetam, vel libram, n. 10.

ANNOTATIO.

1 Oppidum propriè sumptum dicitur Terra muris cinta, quæ fert opem contra hostes. l. pupillus 239. §. Oppidum, & ibi Alciat. ff. de verbor. signif. & tradunt Iaf. in l. si baras, 76. §. 1. num. vlt. ff. de legat. 1. & Choell. ad Bull. bau. regim. cap. 8. num. 29. licet Oppidum largè sumptum dicatur quælibet Ciuitas

uitas præter Romam, vt declarat *Choell. in dict. cap. 8. num. 29.*

2 Castrum vero dicitur quasi casa stricta, seu ca'sa alta, *Doct. in cap. si ciuitas, de sent. excomm. in 6. Gail. pract. obseru. lib. 2. obseru. 62. in princ. Choel. in d. cap. 8. num. 30.* & villa dicitur Con-

3 gregatio quædam domorum sine muris posita extra muros Ciuitatis, *Marsil. de Banni. in verbo Ciuitate, num. 2. & seq. Loseu. de iure Vniuer. par. 1. cap. 2. num. 39.* plenè *Choel. in d. cap. 8. num. 31.*

4 Menses fuerunt diuisi in dies a *Numo Pompilio* secundo Rege Romanorum, vt declarant *Aima. Dial. de hist. iur. ciuil. lib. 2. num. 33.* quem referendo sequitur *Scacc. de iudic. lib. 2. cap. 3. num. 360. & cap. 5. num. 1.* & Mensis emergens

5 &c. constare debet ex tot. diebus, quibus constat ille Mensis emergens, Vnde si tibi die 6. Februarij assignetur terminus vnius Mensis ad probandum habebis Mensem 28. dierum, & 29. si sit bixestus, Si verò Mensis emergens, quo assignatur dilatio vnius mensis habet dies 31. tu habebis dilationem 31. dierum, vt post *Thom. de Marin. de feud. ex pact. & prouid. antiq. titul. 2. num. 57.* per eum relatum declarat *Scacc. de iudic. d. lib. 2. cap. 3. num. 359.* vbi testatur de communi opinione, & dicit hoc non habere locum in Vrbe propter illius statuta, vt ibi per eum, videas tamen *Cenc. de Cens. quæst. 64. num. 36.*

6 Dies vero dicitur a verbo Græco *Dian*, quod latinè dicitur *claritas*, vti habetur per *Petr. Comest. in Histo. scolast. in princ. cap. Dixit Deus*, & tradunt *Gemin. in cap. fin. §. in festiuitatibus, col. pen. de sent. excomm. in 6. & Cæpoll. in l. 2. §. fin. ff. de verb. signif.* & dies septem hebdomadæ a septem Planetis denominati sunt etiam à Christianis præter diem Dominicæ, & Sabbati dicit *Vbert. de citat. cap. 10. num. 14. tom. 2.*

Hoc statutum quod dies vtiles intelligantur de diebus, in quibus ius redditur, & quod dies simpliciter intelligantur de continuis concordat

7 cum iure communi, quo idem est dispositum, vt declarat, *glos. in l. fin. C. de temp. in integr. restit. & in Clem. vniu. de restit. in integr. & Vbert. de citat. tom. 2. cap. 10. num. 515. & seq.* vbi dicit, quod dies vtiles intelliguntur non solum deductis diebus feriatis, sed etiam non feriatis, in quibus ob aliquod impedimentum non potuit agi in iudicio, vt ibi per eum, *num. 519.* concordat *Cenc. de censi. quæst. 64. num. 35.*

8 Florenorum appellatione quid veniat vide *Bart. in l. semper in stipulationibus 35. num. 1. ff. de reg. iur. Card. Tusc. pract. concl. littera M. concl. 348. num. 8. & Ciriac. contro. 620. num. 11.*

9 Florenus, autem & libra dicuntur moneta imaginaria, cum non reperiatur cussa sub d. nomine, vt tradunt *Cenc. de censi. quæst. 85. num. 15.*

10 *& Rota apud eum decis. 214. num. 4.* Et ideo pro illis solui potest quælibet moneta, quæ constituat florenum, & libram, & qualibet aliam monetam imaginariam, quæ est in obligatione habita ratione ad valorem monetæ debitæ, qui currit tempore solutionis faciendæ, vt declarant *Menoch. cons. 49. sub num. 14. vol. 1. Surd. cons. 335. sub n. 7. & 8. lib. 3. Cenc. in d. quæst. 85. num. 15. & Rota apud Card. Seraph. decis. 84. numer. 1. & decis. 964. num. 1.*

Et sic ad Honorem, & Gloriam DEI Omnipotentis, Beatissimæ Virginis MARIÆ, & S. VBALDI Protectoris Nostri, Explicita sunt præsentia STATVTA; Quæ ad Publicam Vtilitatem, Ciuitatisquè Decorem inuiolabiliter obseruari Auctor enixè rogat omnes, atque precatur.

LAVS DEO.

FRANCISCVS MARIA
D V X.

SVpradicta Statuta in omnibus, & per omnia Confirmamus, Approbamus, ac inuiolabiliter obseruari Mandamus, ijs tamen exceptis, quæ Ecclesiasticæ Libertati, & Sacris Canonibus aduersarentur, ac saluis semper Nostris Constitutionibus, & earum obseruantia, quibuscumque alijs in contrarium facientibus non obstantibus.

Tarq. Vrban.
Oct. Leonar.

Vrbini vlt. Maij
1624.

M. Bonauia.

Loco ✠ Sigilli.

IL DVCA D' VRBINO.

LVogotenente Farete sapere à cotesto Magistrato, che habbiamo inteso Ser Michelangelo Marini mandato da quella Communità per aggiustare il Negotio della Riforma fatta dal Dottor Beni de i Statuti di cotesta Città, & che oltre la Confirmatione, che gli n'habbiamo conceduta, ci contentiamo anco, che possi mandare alla Stampa i medesimi Statuti, con assecurare quel Publico, che l'istesso Marini hà complito molto bene, & in tutte le sue parti alla commissione datali, & che Noi habbiamo hauuto principale riguardo à dare ogni possibile sodisfattione al medesimo Publico, come faremo sempre con ogni prontezza in tutte l'occasioni, & di così hauere esseguito ci darete auuiso.

Da Vrbino l'vltimo di Maggio 1624.

Tarq. Vrbanus.
Octau. Leonardus.

VRBANVS
PAPA OCTAVVS.
AD FVTVRAM REI MEMORIAM.

SINCERÆ Fidei, & deuotionis affectus, quo dilecti Filij Communitas, & Homines Ciuitatis nostræ Eugubinæ Nos, & hanc Sanctam Sedem prosequuntur, Nos inducit, vt sibi reddamur ad gratiam liberales. Hinc est, quod Nos volentes eosdem Communitatem, & Homines specialibus fauoribus, & gratijs prosequi, &c. supplicationibus eorum nomine Nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, quod de cætero Rustici, vel aliæ personæ Ciuitatis Eugubinæ, eiusque Diæcesis, & Comitatus, quæ paleam, auenam, & ligna olim Ducibus Vrbinatibus pendere, seu præstare solebant, ea non nisi pro vsu dilecti Filij nostri ANTONII Sanctæ Mariæ in Aquiro Diaconi Cardinalis Barberini moderni, & pro tempore existentis in Vrbinate, Eugubina, Pisaurense, ac reliquis Ciuitatibus, & Oppidis per obitum q. FRANCISCI MARIÆ FELTRI DE RVERE tunc tempori Vrbini Ducis, nostro incorporationis Decreto comprehensis, & ad dictam Sedem deuolutis, ac vniuersæ Sedis Apostolicæ Ditioni incorporatis, Sedis Apostolicæ de Latere Legati, seu alterius in Statibus huiusmodi Superioris pendere, seu præstare teneantur &c. Apostolica auctoritate tenore præsentium indulgemus, & respectiue statuimus, & ordinamus &c. Ac demum omnia, & singula dd. Communitates, & Hominum, Statuta, & Priuilegia licita tamen, & honesta, & dummodo non sint reuocata neque sub aliquibus reuocationibus comprehensa, nec Sacris Canonibus, & Concilij Tridentini Decretis, ac Constitutionibus Apostolicis, ac debitæ Nobis, & eidem Sedi obedientiæ non repugnent, auctoritate, & tenore præsentis confirmamus, & respectiue similirer approbamus decernentes præsentes Litteras validas, firmas, & efficaces existere, & fore, ac ab omnibus, ad quos spectat, & pro tempore expectabit, inuiolabiliter obseruari &c.

Dat. Romæ apud Sanctum Petrum sub Anulo Piscatoris die 3. Februarij 1632. Pontificatus Nostri Anno Nono, &c.

Loco ✠ Sigilli.

ADDITIONES AD ANNOTATIONES STATVTI.

LIBER PRIMVS.

RVBRICA II.

LAici quod sint capaces Custodiæ Reliquiarum Sanctarum, de quibus fit mentio in hoc Statuto maximè stante Consuetudine tradit *Andreol.controu.381.in prin.*

RVBRICA V.

VBi dixi, votum factum ab Vniuersitate obligare successores ad obseruantiam quando interuenit consensus Episcopi, adde quod ex antiquitate temporis iuncta obseruantia Consensus Episcopi præsumitur interuenisse, vt tradunt *Carpan. ad Stat.Mediol.cap. 328. num. 287. lib.1. Antonel.de temp. legal. lib.2.cap.72.numer.1.& seq.* benè *Rota apud Greg. XV. decis.354. in fin. & ibi Adden. littera C. & apud Card. Canaler.decis.265. num.5. & apud Merlin. decis.629. num.15.par.2.*

RVBRICA VIII.

LAicis competere de consuetudine retentionem Clauium Reliquiarum, & Sacrarum Imaginum, & illarum Custodiam, vti habetur in hoc Statuto tradit *Andreol. controu.* 381. *num.* 1. nouissimè comprobant *D. Torre de pact. futur. success. lib.3. cap.1. num.*318. *& Illustris. D. meus Deluca in Theatr. verit. & iust. tom.* 3. *in tract. de praemin. discur. fin. num.* 8. qui adducunt de hoc plura exempla, & illos esse capaces etiam gubernandi, & administrandi bona Ecclesiastica spectantia ad fabricam Ecclesiæ tradit idem *D.Torre d. cap.* 1. *num.* 317.

RVBRICA XXX.

ADde quod verbum Discreti in principio huius Statuti appositum importat idem quod verbum Iudiciosi, & Prudentes, cum idem sit discretio, quam Iudicium, vt declarant *Bart. in l.1. circa medium,C. qui etate, &c. lib.* 10. *Menoch. de arbitr. Iudic. lib.1. quæst.8. num.25. & Suarez alleg.12.num.2. & dixi sup.Rubr.21.*

RVBRICA LV.

POst num. 3. in fin. Adde quod d. Statutum de iure congrui, eo magis dici debet vallidum stantibus verbis Appositis in confirmatione de eis facta per Vrbanum VIII. s. m. de qua infra in fine, ibi *licita tamen*, *& honesta*, *& dumodo Sacr. Canon. & Sac. Trident. Decr. & Constit. Apost. non repugnent*, per quæ dicuntur confirmata etiam Statuta contra ius, vt tradunt *Pigan. ad Stat. Ferrar. tom.* 1. *rubr.* 3. *num.* 2. *in addit. & Rota decis.* 510. *in fin. par.* 4. *diuers. & decis.* 51. *num.* 10. *part.* 1. *rec.* & in alijs relatis supra in *Prælud. in fin.*

Ac etiam stantibus verbis appositis tam in confirmatione q. D. Ducis Vrbini, quam in confirmatione Apostolica, ibi *Illa inuiolabiliter obseruari*, quæ non designant simplicem confirmationem, sed nouæ legis vim habent. *Rota decis.* 438. *num.* 4. *& seq. par.* 4. *recen. tom.* 2. *& decis.* 298. *num.* 17. *part.* 10. *recent.* & dixi pariter supra in *d. Prælud. in fin.*

LIBER SECVNDVS.

RVBRICA XXVIII.

VBi habetur, quod Feriæ Messium incipere debeant a Calendis Iulij, vsque ad festum Assumptionis B. Mariæ Virginis, adde quod in d. Ciuitate Eugubij d. Feriæ ex antiqua consuetudine incipiunt a die 15. d. Mensis Iulij, & durant per totum Mensem Augusti, In materia autem Feriarum est seruanda consuetudo cuiusque loci *ad tex in l. omnes dies* 7. *& ibi not. glos. C. de fer. & in l. præsides, ff. de feri.* & scribunt *Scacc. de iudic. lib.* 2. *cap.* 5. *num.* 183. *& Vbert. de citat. cap.* 10. *nu.* 55. Statuto non obstante, cum consuetudo, vti fortior faciat illud silere, vt tradunt *Menoch. de arbitrar. lib.* 1. *quæst.* 71. *num.* 4. *&* 9. *Mascar. de gener. stat. interpr. concl.* 6. *num.* 89. *& Rota apud Bich. decis.* 477. *num.* 10. Maximè cum ex longinquitate temporis iuncta obseruantia præsumatur interuenisse confirmatio Superioris, vt not. *Illustris. D. Deluca tom.* 4. *in tract. de seruit. ad materiam retract. discur.* 71. *num.* 11. *& seq. Rota apud Greg. XV. decis.* 52. *num.* 2.

RVBRICA XLV.

ADde quod d. Statutum prohibens vxores se obligare sine solemnitatibus, vti Laicale non compræhendit actum iuratum, vt tradunt *Caph. Rimin. Iun. Becci. Thob. Non. Parif. Paitel. Hond. Seraph. Farin. Simonecel. Gabr. Gratian. Andreol. Cancer. Balth. Tomas. Rota*, & alij per me adducti *Allegat. Foren.* 48. *nu.* 23. *& seq.* cum quibus pertranseunt *Illustris. D. Deluca to.* 7. *in tract. de alien. & contr. prohib. discur.* 26. *n.* 9. *& disc.* 29. *n.* 13. *& Rota apud Torre de pact. futur. succes. dec.* 182. *n.* 7. *& dec.* 197. *nu.* 4.

Et iuramentum firmat actum nullum factum a muliere, vel minore siue solemnitatibus, vt latissime probaui *Ego d. alleg.* 48. *num.* 15. *& seq.* vbi de communissima opinione etiamsi obligatio illorum sit ipso iure nulla ex *Abba. Alciat. Couar. Gomez. Gabr. Rom. Gabr. Eugub. Hond. P. Molin. P. Sanch. Eugen. Sperel. & alijs pluribus per me relatis ibid. num.* 23. vbi de magis communi, cum quibus pertransit Doct. adducti

per

per *Torre de pact. futur. success. lib. 1. cap. 5. num. 24. & 25.* vbi dicit Doct. contrarium tenentes intelligendos esse, quando contractus est nullus, vti nutritiuus peccati, vt ibi per eum.

Num. 4. in fin. Adde, Et facit etiam pro hac parte, quod Statutum nostrum disponit, quod vxor non possit de Rebus suis aliquam obligationem, vel contractum facere, quod verbum *Rebus*, vti generale, & latissimum, vt not. *Alciat. in l. rei appellatio. 5. num. 1. ff. de verb. signif. Tiraq. de leg. connub. glos. 2. num. 37. & Barbos. de appell. verb. signif. appellat. 235. num. 1.* est aptum comprehendere tam bona dotalia, quam extradotalia, vt in terminis Decreti Serenis. Ducis Parmæ loquentis per verbum *Facultatibus* ponderat *Andreol. controu. 377. num. 22. cogita.*

RVBRICA LVI.

ADuerte quod licet Statutum supradictum prohibens minorem se obligare sine solemnitatibus non habeat locum regulariter in obligatione necessaria, vt declarant *Fenzon. Posti. Altogr. Torre, & Rota* adducti in Annot. ad dict. Statutum num. 29. d. tamen limitationem videtur habere locum in terminis huius Statuti nostri vtentis verbis vniuersalibus *Quoquomodo*, quæ sunt ita generalia, vt comprehendant etiam obligationem necessariam, vt post *glos. Rutn. Rolan. & Card. Tusc. per eum relatos firmat Barbos. de diction. dictio. 334. num. 14.* cum quibus pertransit *Angel. Grat. de diction. diction. 221. num. 1.* Cum d. verba importent omne modum, qui excogitari possit, vt tradunt *Doctores prædicti*, & vltra eos *Rota decis. 351. num. 10. par. 12. rec.*

RVBRICA LXIII.

ADde prædictis, quod filijs in conditione positi licet censeantur vocati non tamen censentur grauati, & inter se reciprocè substituti, vt tradunt innumeri ferè Doctores, quos refert, & sequitur *Fusar. de subst. quæst. 441. num. 1. & seq.* vbi testatur de magis communi opinione, & quod temerarium esset ab ea in consulendo, & iudicando recedere, cum quibus pertranseunt *Redenasc. cons. 9. num. 134. & Illustriss. D. Deluca in Theat. verit. & iust. tom. 10. in tit. de fideicom. discur. 43. num. 17. & discur. 76. num. 4. & discur. 82. num. 6. & discur. 85. num. 4.* vbi hoc limitat stantibus coniecturis in contrarium, vt ibi per eum.

Licet contrarium teneant Doct. relati per *Fusar. d. quæst. 441. num. 3.*

RVBRICA LXXI.

REdditus, de quibus fit mentio in hoc Statuto dicuntur regulariter, qui ex rebus immobilibus percipiuntur secundum *Feder. de Sen. in cons. 12. numer. 5. Card. Tusc. pract. conclus. littera R. conclus. 66. num. 1. & Barbos. de appellat. verb. signif. appellat. 231. num. 2.* Et reddituum appellatione venire omnes species fructuum tradunt *Menoch. de arbitrar. casu 66. num. 10. & Barbos. d. appellat. 231. sub numer. 2.* Et venire omnes prouentus dixit *Mastrill. decis. Sicil. 58. numer. 6. & seq.* nec non *Barbos. de appellat. 231. num. 2.* vbi dicit, redditus esse nouam generale, ita vt plusve in redditu, quam in fructu, vt ibi per eum, cum quo videtur concordare *Caluin. in Lexicon. littera R. in verbo Reditus.*

INDEX

INDEX NOTABILIVM PRÆLVDIORVM STATVTI.

CAVSA à statuto omissus remanet in dispositione iuris communis, prælud. numero 144.
Non dicitur casus omissus quando sub verbis illi compræhenditur, numero 145.
Et quando statuentes idem respondissent requisiti, num. 146.
Clericorum appellatione veniunt Clerici Ordinum minorum, & primæ tonsuræ, prælud. num. 171.
Clerici coniugati non gaudent nisi priuilegio fori, & canonis, prælud. n. 177.
Clerici possunt vti Statuto laicorum ad eorum fauorem, prælud. n. 178.
Dumodo illo vtantur cum omnibus eius qualitatibus, n. 179.
Communis vsus loquendi an esse debeat peritorum, vel vulgarium, prælud. n. 122.
Confirmatio statuti in forma communi non sufficit quando illud est contra ius, prælud. numero 77.
Quicquid sit quò ad statutum exclusiuum fæminarum, num. 78.
Et quò ad statuta rationabilia, num. 79.
Confirmatio in forma communi continet clausulam, dumodo leges sint honestæ, & iuri communi non contrariæ, prælud. n. 88.
Confirmatio in forma specifica vallidat statutum contra ius, prælud. n. 89.
Cum illa habeat vim nouæ legis, n. 90.
Maximè si Papa mandet, statuta inuiolabiliter obseruari, n. 91.
Forenses quando vti possint beneficio statuti remissiuè, prælud. n. 158.
Forenses non gaudent beneficio statuti Ciuitatis, a qua sunt forenses, prælud. n. 185.
Ratio affertur, n. 186.
Nisi contrarium in loco statuti obseruaretur, numer. 187.
Vel nisi esset incola, & ibi onera subiret, numer. 188.
Forensis contrahens in loco statuti tenetur obseruare illius solemnitates, prælud. n. 189.
Si tamen contrahat sine illis ob ignorantiam restituitur, n. 190.
Forma statuti est præcisè seruanda, prælud. numero 94.
Alias actus est nullus, n. 95.
Cum forma statuti sit substantialis, n. 96.
Formæ omissio vitiat actum etiamsi omissio sit in modico, prælud. n. 97.
Cum forma sit de genere indiuisibilium, numero 98.
Etiam si illa omittatur in fauorabilibus, numero 99.
Itaut ab omissione formæ non excuset ætas, vel alia causa, num. 100.
Forma non potest impleri per æquipollens, prælud. num. 101.
Nisi illa respiciat aliquem effectum, numero 102.
Formæ a statuto inductæ an partes possint renunciare remissiuè, prælud. n. 103.
Forma censetur inducta quando lex mandat actum aliquo modo fieri, prælud. n. 104.
Maximè si mandet alio modo fieri, quam de iure communi, n. 105.
Forma censetur inducta stante decreto irritanti, prælud. n. 106.
Et quando statutum loquitur conditionaliter, numer. 107.
Et per ablatiuos absolutos, n. 108.
Et quando statutum dicit, actum aliter fieri non posse, n. 109.
Forma non censetur inducta quando statutum imposuit pœnam, prælud. n. 110.

Licet alij contrarium teneant, n.111.
Iurans seruare statuta non tenetur seruare illud quod non est in vsu, prælud. n.59.
Laici litigantes in foro Ecclesiastico ligantur ordinatorys iudicii, prælud. num. 42.
Obseruantia interpratatiua non est necesse quod sit præscripta, prælud. n.23.
Populi subiecti Sedi Apostolicæ non possunt condere statuta sine confirmatione Papæ, prælud. numero 61.
Maxime si statutum sit iuri communi contrarium, num. 62.
Itaut non sufficiat confirmatio præsumpta ex cursu temporis, num. 63.
Quæ procedunt etiam in alijs Ciuitatibus recognoscentibus Superiorem, n.64.
Possunt tamen illa condere in respicientibus administrationem bonorum, num.66.
Ratio affertur, num.67.
Dumodo in eis non apponatur pœna, numero 68.
Rubrica statuti habentis orationem perfectam sufficit ad decisionem causarum prælud., numer. 199.
Quando verò dicatur habere orationem perfectam, num. 200.
Statutum est illud ius, quod vnaquaquè Ciuitas sibi constituit, prælud. num. 1.
Statuti appellatione venit etiam consuetudo, prælud. num. 2.
Statutum, & consuetudo a pari procedunt, prælud. num. 3.
Licet contrarium teneat Fenzon. relatus, numero 4.
Statutum vbi est illud est seruandum, prælud. numero 5.
Non autem ius commune, n. 6.
Statutum dicitur ius commune Ciuitatis, prælud. numer. 7.
Et ideo illud est omninò seruandum, n. 8.
Cum illius dispositio reddat inanem omnem disputationem, n.9.
Statutum habens pro se dicitur habere intentionem fundatam, prælud. n. 10.
Statutum interpratatur, vt corrigat ius commune minus quam fieri potest, prælud. n. 11.
Itaut si potest corrigere in vno, vel in pluribus interpratatur, vt corrigat in vno tantum, numero 12.
Statuta recipiunt interpratationem passiuam à iure communi, prælud. n.13.
Itaut quando est conforme iuri communi recipiat omnes illius ampliationes, & limitationes, numer. 14.
Statutum recipit interpratationem ab alio statuto, prælud. n. 15.
Statuti vna pars declarat aliam, prælud. numero 16.
Statutum recipit interpratationem potius ab alio statuto, quam a iure communi, prælud. numero 17.
Cum in habentibus simbolum facilior sit transitus, num. 18.
Statutum recipit interpratationem a statuto Ciuitatis dominantis, prælud. n.19.
Et a statutis aliarum Ciuitatum, n.20.
Et recipit interpratationem a consuetudine, & obseruantia, n.21.
Et ratio affertur, num. 22.
Statutum non recipit interpratationem a iure communi, si est illi contrarium, prælud. numero 24.
Statutum excludens interpratationem non excludit bonam, & rationabilem, prælud. n.25.
Etiam si statutum mandet, illud intelligi prout iacet, n. 26.
Statutum est interpratandum vt non mereatur a sapientibus reprehendi, prælud. n.27.
Et ne iniquitatem in se contineat, n.28.
Et quod illud non sit manuum, n.29.
Statutum loquens cum aliqua qualitate non habet locum, nisi illa concurrat, prælud. n. 30.
Ratio affertur, num. 31.
Cum qualitates requisitæ a statuto sint de forma, num. 32.
Et si plures requirat qualitates, omnes debent concurrere, n. 33.
Statuta alia sunt ordinatoria, & alia decisoria, prælud. n. 34.
Ordinatoria sunt quæ dant certam formam procedendi, n. 35.
Decisoria verò sunt, quæ causæ decisionem respiciunt, num. 36.
Statuta ordinatoria seruanda sunt in foro, vbi lis agitur etiam inter forenses, prælud. n. 37.
Ratio affertur, n. 38.
Ac etiamsi litigantes essent Clerici in foro laicali, num. 39.
Licet secus sit in decisorijs, n. 40.
Nisi Clericus agens fundet se in statuto, numero 41.
Statutum decisorium non ligat forenses litigantes in foro statuti, prælud. n. 43.
Statutum in dubio præsumitur vsu receptum prælud. num. 44.
Quæ præsumptio transfert onus probandi contrarium in aduersarium, n. 45.
Licet aliqui Doctores contrarium teneant, numer. 46.
Et eo magis si statutum sit descriptum in volumine statutorum, n. 47.
Et conseruaretur in archiuio publico, n. 48.
Nisi tamen statutum sit confirmatum cum clausula Quatenus sit in vsu, n.49.
Præsumitur tamen esse in vsu si sit conforme iuri communi, n. 50.
Statutum non esse in vsu non sufficit probare, quod casus non euenerit, prælud. num. 51.
Sed est probandum, quod fuerit decisum contrarium, num. 52.
Ratio affertur, num. 53.
Intellige de consuetudine populi habentis authoritatem legis condendæ, n. 54.
Statuti non vsus quomodo probetur per testes, prælud. num. 55.
Statutum vsu non receptum non est seruandum, prælud. n. 56.
Cum illud non dicatur statutum, n.57.
Statutum habet tacitam conditionem si vsu recipiatur, prælud. num. 58.
Statutum vsu non receptum non ligat ciues, nec forenses, prælud. n. 60.
Statuta condere est iurisdictionis, prælud. numero 65.
Statuti confirmatio in forma communi quando dicatur facta, prælud. n.69. & 70.

Et quando dicatur facta in forma specifica, numero 71

Statuti confirmatio in dubio censetur facta in forma communi, pralud. n. 72.

Statuti confirmatio præsumitur ex obseruantia longi temporis, pralud. n. 73.

Qua vix potest verificari in Statu Ecclesiastico, numer. 74.

Censetur tamen dicta confirmatio in forma communi, num. 75.

Nisi tamen illa deducatur ab immemorabili, numer. 76.

Statutum exorbitans requirit confirmationem in forma specifica, pralud. n. 80.

Secus tamen est si illud est fauorabile, numero 81.

Statutum contra ius non censetur confirmatum per generalem confirmationem, pralud. n. 82.

Nisi in confirmatione adsit clausula suadens contrarium, n. 83.

Vt si adsit Clausula Dummodo non sit contra libertatem Ecclesiasticam, n. 84.

Statutum nullum, seu iniustum non censetur confirmatum per generalem confirmationem, pralud. num. 85.

Neque statutum contrarium sacris canonibus, & libertati Ecclesiasticæ, n. 86.

Neque statutum odiosum odio irrationabili, numer. 87.

Statutum confirmatum a Papa in forma specifica dicitur Papale, pralud. n. 91.

Secus si sit confirmatum in forma communi, numer. 92.

Statutum recipit interpretationem a communi vsu loquendi, pralud. num. 112.

Ratio affertur, num. 113.

Etiam stante statuto, quod illa intelligantur ad litteram, num. 114.

Cum d. statutum non tollat legittimam interpretationem, num. 115.

Etiam si statutum sit correctorium, num. 116.

Et communis vsus loquendi præfertur etiam propria significationi vocaboli, num. 117.

Nisi statutum mandet, illud intelligi secundum propriam significationem, num. 118.

Qua procedunt in communi vsu loquendi loci statuti, num. 119.

Probatu, quod d. communis vsus loquendi adsit tempore conditi statuti. num. 120.

Si tamen statuta latinè prolata habeant vulgare distinctum, num. 121.

Statuta sunt stricti iuris, & sic strictè intelligenda, pralud. num. 123.

Itaut tantum disponat quantum loquuntur, numer. 124.

Maximè si illa sint contra ius commune, numer. 125.

Cum illa interpretentur quod lædant ius commune minus, quam fieri potest, num. 126.

Et maximè si statuta sint odiosa, numero 127.

Nisi in statuto odioso sit expressa ratio, numer. 128.

Et idem est in statuto exorbitanti, numero 129.

Statutum iuri communi contrarium non extenditur neque ex maioritate rationis, pralud. numer. 130.

Et eo magis si statutum sit correctorium, & pœnale, num. 131.

Nisi in statuto sit ratio scripta, num. 132.

Vel si vnica tantum ratio reddi possit, numer. 133.

Ratio affertur, num. 134.

Licet contrarium teneant plures Doctores, numer. 135.

Statutum correctorium non extenditur etiam si corrigat ius commune tantum in parte, pralud. num. 136.

Licet contrarium teneant aliqui, num. 137.

Et etiam quando nos reducit ad terminos iuris antiqui, num. 138.

Statuta Ciuitatis seruanda sunt etiam in Castris ei subiectis, pralud. num. 139.

Nisi tamen Castra habeant particularia statuta, num. 141.

Itaut statuta Castri præferantur statutis Ciuitatis, num. 142.

Nisi tamen statuta Castri loquantur generaliter, & statuta Ciuitatis specialiter, numero 140.

Vtrum vero statuta Ciuitatis ligent in Castris separatis remissiuè, num. 143.

Statutum non porrigit vires extra territorium, pralud. nu. 147.

Cum statuta condere sit actus iurisdictionis, numer. 148.

Populus enim extra suam iurisdictionem dicitur persona priuata, num 149.

Et ideo non potest extra illam statuere, numer. 150.

Etiam si statutum esset fauorabile, numero 151.

Et siuè statutum loquatur in rem, siuè in personam, num. 152.

Statutum ratione rei subiectæ ligat forenses quomodocumquè loquatur, pralud. num. 153.

Ratio affertur, num. 154.

Statutum dicitur conceptum in rem quando disponit super re, pral. num. 155.

Licet faciat mentionem de personis, numero 156.

Maximè quando principaliter disponit super re, num. 157.

Statutum prohibens simpliciter actum fieri ligat contrahentes etiam extra territorium, pralud. num. 159.

Secus si illud inhabilitet contrahentes secundum quid, num. 160.

Quicquid aliqui contrarium teneant, numero 161.

Ratio affertur, num. 162.

Nisi actus factus fuisset extra territorium in fraudem, num. 163.

Siuè contrahatur de bonis sitis in territoro statuentium, siuè de alijs, num. 164.

Quicquid sit si actus fuerit extra territorium non fictè, sed moraliter, num. 165.

Statuta laicalia non ligant Clericos, nec personas Ecclesiasticas, pralud. num. 166.

Itaut facienda mentionem de Clericis sit nullum, num. 167.

Etiam si esset confirmatum in forma specifica, numer. 168.

Qua procedunt in Clericis etiam ordinum minorum, num. 169.

Et

Et etiam in Clericis prima tonsura, numer. 170.
Dummodo concurrant requisita Sac. Concilij Tridentini, num. 171.
Et etiam in Clericis coniugatis, num. 173.
Si cum vna, & Virgine contraxerint, & incendant cum habitu, & tonsura, num. 174.
In criminalibus tamen causis tantum, numero 175.
Licet contrarium teneant aliqui, num. 176.
Statutum laicorum ligat Clericos in ordinatorijs, non autem in decisorijs, prælud. num. 180.
Statuta laicorum non ligant Clericos, nec illorum bona, prælud. num. 181.
Neque ligant bona quæ sunt apud laicos de dominio Ecclesiæ, num. 182.
Licet aliqui contrarium teneant, num. 183.
Nisi tamen illa essent confirmata a Papa, numer. 184.
Statutum est interpretandum, quod non sit superfluum, prælud. num. 191.
Itaut ne illud reddatur elusorium fiat extensio, numer. 192.
Licet contrarium teneat Altograd. relatus, numer. 193.
Statutum non dicitur superfluum continens idem quod ius commune, prælud. num. 194.
Statutum potius est iudicandum superfluum, quam quod contineat iniustitiam, prælud. num. 195.
Statutum quomodo cognoscatur an sit odiosum, vel fauorabile, prælud. num. 196.
Statuti intentio cognoscitur ex proemio, prælud. numer. 197.
Statutum in dubio iudicandum est fauorabile, prælud. num. 198.
Statuta etiam contra ius dicuntur confirmata ex clausula in confirmatione apposita Dumodo Sac. Canonibus, Sac. Conc. Decretis, & Constitutionibus Apostolicis non repugnet, prælud. numer. 201.
Et etiam stante Clausula Inuiolabiliter obseruari mandamus, num. 202.

FINIS INDEX PRÆLVDIORVM.

INDEX

INDEX NOTABILIVM QVÆ SVNT IN ANNOTATIONIBVS

Ad Statutum Ciuitatis Eugubij.

A

ABOLITIONVM sunt tres species, generalis, priuata, & specialis, lib. 4. rubric. 15. num. 1.
Statutum Eugubij loquitur de priuata, num. 2.
Abolitione non obstante Iudex potest prosequi processum ex officio, num. 3.
Accusator tenetur iurare, accusationem esse veram, & illam porrigere non animo calumnia, lib. 4. rub. 1. num. 1.
Accusare in delictis priuatis non possunt, nisi qui suam, vel suorum iniuriam prosequuntur, ibid. num. 2.
Tutores, Curatores, & Sindici quo nomine possint accusare, ib. n. 3.
Accusator an teneatur in accusatione exprimere locum, & tempus commissi delicti, ibidem numero 4.
Accusator quando excusetur a pœna calumniæ, ibid. num. 5.
Et quæ sit iusta causa excusans a calumnia remittitur arbitrio Iudicis, ib. n. 6.
Accusator qui accusationem non probauit tenetur solum ad expensas non ad pœnam, lib. 6. rub. 13. num. 1.
Cum pœna talionis non sit in vsu, ib. n. 2.
Non tenetur tamen vsque ad expensas in pluribus casibus relatis. ib. n. 3.
Acta dicuntur quæ gesta sunt coram Iudice post litem contestatam, lib. 2. rub. 22. n. 1.
Acta vt valeant debent scribi per Notarium actuarium. ib. n. 8.
Actorum copia danda sunt petentibus cum termino ad se defendendum, lib. 2. rub. 23. n. 4.
Actuarij tenentur conseruare scripturas in actis productas, lib. 2. rub. 22. n. 2.
Si tamen illas non possint exhibere liberantur præstanda interesse, ib. n. 4.
Debet tamen constare de eorum dolo, vt teneantur ad interesse, ib. n. 5.
Actuarius potest recusari vt suspectus, ibidem numer. 6.
Ad quem effectum leuior causa est sufficiens, ibid. num. 7.
Actuarij tenentur ostendere acta gratis partibus, lib. 2. rub. 23. num. 1.
Et tenentur tradere copias pauperibus gratis, ibid. num. 2.
Pauper autem quis dicatur remittitur arbitrio Iudicis, ib. n. 3.
Actorum appellatione veniunt omnia quæ fiunt in iudicio coram Iudice, lib. 3. rub. 4. n. 1.
Et venit etiam sententia, ib. n. 2.
Quid verò veniat appellatione actorum ad effectum transportationis illorum, ib. n. 3.
Accusare cui liceat in causa damni dati, lib. 6. rubr. 7. num. 1.
Accusatus de damno dato tenetur probare dominium rei damnificatæ, ib. n. 2.
Contrarium quod sufficiat probare tantum possessionem, ib. n. 3.
Actio pro retractu datur contra quemcumque possessorem, lib. 1. rub. 55 n. 35.
Actio de euictione non datur re euicta per ius congrui, lib. 1. rub. 55. n. 21.
Actio hipothecaria est actio realis, lib. 2. rubric. 31. num. 1.
Et dicitur iudicium petitorium, ib. n. 2.

Et

Et in eo proceditur ad subhastationem, ibid. numer. 3. & 17.
Et illa sequitur rem, & datur contra quemcumque possessorem, ib, n. 4.
Et contra vnum in sollidum, n. 5.
Adiudicatio facta creditori pro credito est nulla sine æstimatione, lib. 2 rub. 19. n 3.
Administrator quilibet tenetur reddere rationem suæ administrationis, lib. 1. rub. 11. n. 1.
Et quilibet de populo admittitur ad illum petendum, ibid. n. 2.
Adulterij pœna recessit ab aula, & adulteri puniuntur pœna statutaria, lib. 4. rub. 22. n. 3.
Adulteri absolutio prodest etiam adulteræ, ibi. n. 4.
Licet condemnatio adulteri ei non noceat, ibid. n. 5.
Adulterij in crimine de iure communi non proceditur, nisi ad quærelam Viri, Patris, & simil. ib. n. 6.
Nisi adulterium esset notorium, ib. n. 7.
Et hoc ne matrimonia vituperari dicantur, ibid. num. 8.
Adulterij crimen præscribitur spatio quinquè annorum, ibi. num. 9.
Si tamen illud sit coniunctum cum incestu non præscribitur nisi per 20. annos, ib. n. 10.
Aduocatus, & Procurator Communis possunt aliquid recipere pro eorum labore, lib. 1. rub. 24. n. 12.
Maximè esculenta, & poculenta, ib. n. 3.
Et honoraria sponte eis oblata post sententiam, ibi. num. 4.
Aduocatus pro pauperibus debet patrocinari gratis, ibi. num. 5.
Aduocati dicuntur qui clientum causis iuribus assistunt, lib. 2. rub. 26. n 1.
Aduocati officium est necessarium, & laudabile, ibid. num. 2. & lib. 4. rub. 8. n. 2.
Cum eius officium ad publicam vtilitatem pertineat, ibid. num. 3.
Aduocato debetur salarium, ib. n. 5.
Etiam non conuentum, ib. n 6.
Itaut Aduocato, & Procuratori detur retentio scripturarum pro salario, n. 7.
Et illud debetur etiam si partes transegerit, ibi. numer. 8.
Et illud debetur Aduocato in causa propria saltem ratione interesse, ib. n. 9.
Aduocatus non potest petere salarium a pauperibus, ibid. num. 12.
Licet secus sit quoad personas miserabiles si sint diuites, ib. num. 13.
Aduocato fungenti etiam officio Procuratoris debetur duplex salarium, ib. n. 16.
Affidati a Dohana tenentur ad pœnam pro damnis datis per eorum animalia, cum affida eis non prosit nisi in itinere, & per tres dies post aduentum in patriam, lib 6. rub. 38. n. 1.
Agens ad exclusionem fœminæ dotatæ tenetur probare dotationem, lib. 2. rub. 62. n. 11.
Licet aliqui contrarium teneant in muliere maritata, ib. num. 12.
Agricoltura nihil melius, nihil vberius, nihil dulcius, lib. 6. rub. 1. num. 1.
Et illa non derogat nobilitati, ib. n. 6.
Agricolæ tempore messium in ius vocari non possunt, ibid. num. 7.
Alchimia quid sit, & an liceat illam fabricare remissiuè, lib. 4. rub. 44. n. 8.
Alimenta præstanda viduæ quomodo sint taxanda, lib. 2. rub. 48. num. 9.
Ambasciatores eligendi sunt in Concilio generali, lib. 1. rub. 32. n. 1.
Ambasciatoribus Vniuersitas debet facere litteras testimoniales, ib. num. 2.
Ambasciator electus a Communitate tenetur d. onus acceptare, ib. num. 5.
Ambasciatori debentur expensæ, & salarium, ibid. num. 6.
Ambasciatoribus damnum contingens tenetur Vniuersitas resarcire, ibid. num. 7.
Ambasciator durante legatione non potest conueniri, ibid. num. 8.
Ambasciatori donata an acquirantur ei, vel Vniuersitati, ib. n. 9.
Annonam fraudantes habent contra se plura specialia, lib. 1. rub. 30. n. 13.
Anulus sponsalitius censetur donatus vxori, lib. 2. rub. 44. num. 16.
Annus in minore 25. annorum debet esse completus, lib. 2. rub. 56. num. 28.
Animalia periisse cum culpa, vel sine quis teneatur probare, lib. 6. rub. 46. n. 1.
Animalia grossa, vel minuta quæ dicantur, ibid. numer. 3.
Animalia damnum dantia non possunt occidi, nequè verberari, lib. 6. rub. 11. n. 1.
Licet contrarium quando fugerent ex fundo sentit Carpan. relatus, n. 2.
Contra verò occidentem animalia non proceditur criminaliter, sed de damno dato, n. 3.
Animalia damnum dantia possunt expelli de fundo, lib. 6. rub. 10. num. 1.
Et possunt etiam retineri ad effectum sciendi cuius sint, ibid. num. 2.
Quæ si dominus aluit possunt retineri pro alimentis, ibid. num. 3.
Si verò d. animalia pereant vnius periculo pereant, ibid. num. 4.
Appellatio non datur a reseruatione exceptionum in fine litis, lib. 2. rub. 4. n. 3.
Appellatio non datur a pronuncia, positiones haberi pro confessatis, lib. 2. rub. 6. num. 13.
Contrarium de iure Canonico, ib. n. 14.
Appellatio non datur quando causa est decisa per iuramentum decisiuum, lib. 2. rub. 12. n. 3.
Limita vt ib. num. 4.
Appellans ab emergenti si succubuit currunt fatalia, & instantia, lib. 2. rub. 19. num. 23.
Appellatio potest interponi tempore feriato, lib. 2. rub. 28. num. 27.
Appellatio non datur a reuocatione sequestri, lib. 2. rub. 42. num. 24.
Appellatio a laudo stante obligatione Camerali datur solum quo ad effectum deuolutiuum, lib. 3. rub. 3. num. 6.
Appellatio est prouocatio ad maiorem Iudicem ratione grauaminis illati, vel inferendi, lib. 3. rubric. 1. num. 1.
Appellatio alia est iudicialis, & alia extraiudicialis, ibid. num. 2.
Appellatio debet interponi coram Iudici a quo, alias sit deserta, ib. num. 3.
Nisi appellans fuerit impeditus ad eum accedere, ibid. num. 4.
Quo casu illa potest interponi coram Iudice ad quem, ibid. num. 5.
Appellatio debet interponi infra decem dies, ibid. numer. 6.

Siue appelletur a sententia diffinitiua, seu ab interlocutoria, ib. n. 7.

Alias sententia transit in iudicatum, ibidem, numero 8.

Qui terminus non potest prorogari neque a parte, neque à Iudice, ib. n. 9.

Appellatio an sit interponenda intra decem dies a die scientiæ, vel sententiæ, ibidem, numero 10.

Appellatio viua voce admittitur si fiat in continenti, alias secus, lib. 3. rub. 1. n. 13.

Alias debet interponi in scriptis, ibidem, numero 14.

Appellans potest non deducta deducere, & non probata probare, ib. n. 16.

Non potest tamen excipere contra testes in primo iudicio examinatos, ibi. n. 17.

Appellatio in dubio debet admitti, lib. 3. rubric. 1. num. 20.

Appellatio de iure communi non datur a sententia interlocutoria, lib. 3. rub. 2. n. 2.

Fallit si d. sententia inferat grauamen non reparabile per diffinitiuam, ib. n. 3.

Etiam si grauamen pro parte sit reparabile, ibid. num. 4.

Appellatio non denegatur a sententia vim diffinitiuæ habente, ibi. n. 5.

Appellatio ab interlocutoria est facienda in scriptis, ib. n. 6.

Et in illa est exprimenda causa grauaminis, ibid. num. 7.

Appellatio ab interlocutoria sufficit, quod fiat intra decem dies, ibi. n. 8.

Et potest iustificari ex nouis actis, ibi. n. 9.

Appellatio datur a sententia arbitri electi vigore statuti, lib. 3. rub. 3. n. 1.

Fallit si sit promissum non reclamare cum iuramento, ib. n. 2.

Fallit stante enormi læsione, ibi. n. 3.

Quod tamen appellatio detur etiam stante iuramento tenent alij, ibi. n. 4.

Ratio affertur, ibi. n. 5.

Appellationem non esse desertam declarat Iudex ad quem, si causa est contra eum introducta, lib. 3. rub. 9. num. 5.

Vel si causa appellationis sit ei commissa, ibidem, num. 6.

Alias illum declarat desertam Iudex a quo, ibid. num. 7.

Appellatio datur a sententia super desertione, lib. 3. rub. 9. num. 10.

Appellatio non fit deserta causa in Consistorio Principis pendente, ibi. n. 12.

Si tamen stat per Principem, secus stante negligentia partis, ib. n. 13.

Appellatio an detur a sententia sindicatorum est controuersum, lib. 3. rub. 10. n. 1.

Appellatio datur a sententia sindicatorum in pluribus casibus statuto non obstante, ibi. n. 3.

Appellari non potest a sententia, quæ transiuit in iudicatum, lib. 3. rub. 11. num. 16.

Appellatio a pronuncia de exequendo deuoluit ratione excessus statuto non obstante, lib. 3. rub. 12. num. 1.

Et quando sententia de exequendo continet nouum grauamen, ib. n. 2.

Et quando dicatur continere nouum grauamen, ib. num. 3.

Excedere Iudex dicitur si non admittat exceptiones impedientes executionem, n. 4.

Appellatio in d. casu datur quò ad effectum deuolutiuum, ib. n. 5.

Requiritur tamen in d. casu ad appellandum mandatum speciale, ibi. n. 6.

Appellatio non datur a pronuncia declarante sententias conformes, lib. 3. rub. 12. n. 7.

A pronuncia verò de exequendo datur ad vtrumque effectum ratione notoriæ iniustitiæ, ibid. num. 8.

Appellare an liceat reo condemnato in criminalibus est controuersum, lib. 3. rub. 14. n. 1.

Appellat omnis grauatus, lib. 6. rubrica 33. numero 1.

Maximè de iure canonico, quo appellatur a quolibet grauamine, ibi. n. 2.

Appellatio non admittitur in causa mercedis quo ad effectum suspensiuum, lib. 2. rubrica 24. num. 3.

Apoca est per quam creditor facit receptum debitori lib. 2. rub. 32. n. 4.

Apoca manu tertij conscripta quomodo sit recognoscenda remissiuè, ibi. n. 18.

Aqueductus non possunt lædi, neque aqua alio diuerti, lib 1. rub. 49. num 1.

Sub pœna hodie arbitraria, ibi. n. 2.

Aquarum publici Custodes appellantur Hydrophilaces, ib. n. 3.

Aquæ vsus est necessarius, vtilis, & salubris, lib. 5. rub. 29. n. 1.

Et ideo illa in publicis fontibus non est corrumpenda, ib. n. 2.

Cum aquam conspurcare grauis dicatur iniuria, ibi. n. 3.

Aquam nemo potest diuertere ex suo stillicidio super aream, vel tectum vicini, lib. 5. rubrica 33. num. 2.

Fallit si seruitus esset imposita, ibi. n. 3.

Quæ tamen non præsumitur, sed est probanda, ibi. num. 4.

Et probatur ex coniecturis, & præsumptionibus, ibi. n. 5.

Dominus verò prædij debentis seruitutem stillicidii recipiendi potest in loco ædificare dumodo d. seruitutem non impediat, ib. n. 6.

Aqua non potest deriuari in vias publicas, lib. 6. rub. 23. n. 1.

Arborem plantans debet distare a fundo vicini per quinque pedes, lib. 6. rub. 18. n. 1.

Licet esse relinquendum solum spatium duorum pedum scribat Gionagn. ibi. n. 2.

Et plantans propè aquaductum debet distare per decem pedes, ibi. n. 4.

Arborum appellatione veniunt etiam vites, lib. 6 rub. 18. n. 3.

Arbores prope vias publicas pertinent ad Rempub. siuè Principem, ibi. n. 5.

Aquam diuertere non licet a flumine publico in damnum vicini, lib. 6. rub. 24. n. 5.

Arbor si cadat in viam publicam ex fundo vicini ille tenetur illam remouere, lib. 6. rub. 26. numer. 1.

Arborum rami pendentes super fundum vicini dominus illorum tenetur incidere, lib. 6. rubr. 27. num. 1.

Et an vicinus possit illos incidere propria authoritate, ib. n. 3. & 4.

Arborum vmbra frugibus est nociua, ibidem, numer. 2.
Arbor quæ est in confinio duorum præsumitur communis, lib. 6. rub. 27. num. 5.
Argumentum a simili habet locum etiam in statutis, lib. 4. rub. 73. n. 1.
Quando in vtroque simili adest eadem ratio, ibid. num. 2.
Licet id non procedat in pœnalibus, ibid. numero 3.
Stante tamen statuto quod procedatur de similibus ad similia illud non intelligitur strictè, sed largè, ib. n. 4.
Armorum dilatio momentanea non est punibilis, lib. 4. rub. 37. num. 4.
Arma acquiruntur birruariis, præterquam archibusetta, ibi. num. 5.
Arma si sint reperta penes plures præsumuntur esse illorum, ita ut omnes possint condemnari pœna pecuniaria, lib. 4. rub. 38. n. 1.
Contrarium quod omnes absoluantur tenent alii, ibi. num. 2.
Arrha dicitur a verbo greco . . . . quod firmum significat, lib. 2. rub. 51. num. 1.
Arrhæ dantur vt sint probatio contractus emptionis, ib. n. 2.
Et dantur etiam in partem pretii, ita ut non liceat recedere a contractu, ibi. num. 3.
In dubio censentur datæ in partem pretii, ib. numer. 4.
Artifex tenetur officium suum fideliter exercere, alias tenetur ad interesse, lib. 5. rubric. 14. numer. 1.
Ratio affertur, ib. n. 2.
Artis signum habens, & exercens officium publicum tenetur illud exercere, lib. 5. rubrica 17. numer. 2.
Artifex, mercator, & similes non dicuntur tales ex vnico actu, ibi. n. 3.
Ascendentes, & transuersales quando admittantur in testes contra descendentes, & transuersales, lib. 4. rub. 10. n. 6.
Assassinium non datur sine promissione pecuniæ, vel alterius rei, lib. 4. rub. 27. n. 11.
Assertio pueri stuprati non facit indicium ad torturam sine adminiculis, lib. 4. rubric. 25. n. 8.
Attentati sunt actus facti pendente compromisso, lib. 2. rub. 27. n. 37.
Attentata dicuntur gesta appellatione pendente, lib. 3. rub. 8. num. 1.
Et etiam gesta pendente termino ad appellandum, ibi. n. 2.
Quæ veniunt ante omnia reuocanda, ib. num. 3.
Etiam parte non instante, ib. n. 4.
Nisi tamen illa essent dubia, ib. n. 5.
Et stante clausula sola facti veritate inspecta, ib. num. 6.
Attentati non sunt actus gesti pendente lite nulla, lib. 3. rub. 8. num. 15.
Et pendente appellatione nulla, ibidem, numero 16.
Et quando appellatio est friuola, ib. n. 17.
Attentatorum purgatio euitari non potest sub prætextu non iuris, lib. 3. rub. 8. n. 18.
Quando verò dicatur constare de non iure, ibidem, num. 19.
Attentata non cadunt in casibus, in quibus non licet appellare, lib. 3. rub. 8. num. 20.
Nisi fuisset sequuta inhibitio, ibidem, numero 21.
Vel per Iudicem a quo fuisset appellationi delatum, ib. n. 22.
Sufficit tamen quod ad excusanda attentata appellatio sit prohibita ad effectum suspensiuum, ibid. num. 23.
Attentata non cadunt appellatione pendente super possessorio, ibi. num. 24.
Attentata non dantur sine dolo, ibi. n. 25.
Author laudatus gaudet beneficio statuti de compromissis, lib. 2. rub. 27. n. 29.
Contrarium tenent alij, ibi. n. 30.

B

Balconus, seu orticellus super vijs publicis fieri non potest, lib. 5. rub. 31. n. 1.
Nequè super solo communi, ib. n. 2.
Neque super via publica fieri potest ponticellus, ib. num. 3.
Etiam si quis sit dominus muri ab vtraque parte, ib. n. 4.
Nequè scalæ fieri possunt super solo publico, ib. numer. 5.
Baldachinum in festiuitate Corporis Christi est deferendum per nobiliores, lib. 1. rubrica 4. numero 1.
Barattaria est plenè probanda, lib. 1. rub. 17. numer. 9.
Et probatio contra Iudicem in sindicatu non admittitur per iuramentum suppletorium, ibidem, num. 10.
Et ad probandam barattariam non admittuntur testes a Iudice carcerati, & alij de quibus ibid. num. 13.
Barattariæ crimen quando Iudex dicatur committere, lib. 4. rub. 66. n. 1.
Et illa est plenè probanda, ibi. n. 2.
Et testes debent esse idonei, & non sufficiunt testes a Iudice carcerati, ibi. n. 3.
Nec qui dederunt petitiones in sindicatu, ibid. numer. 4.
Neque mediatores, ib. n. 5.
Banniti in statu Ecclesiastico habent annum ad se constituendum, & docendum de illorum innocentia, lib. 4. rub. 7. n. 1.
Si vero sint capti infra annum, vel se constituant post annum non admittuntur ad defensiones, nisi de mandato Principis, ibi. n. 2.
Barisellus tenetur ad omnia damna illata creditoribus per eius executorem, lib. 1. rubrica 15. num. 1.
Barisellus qui Custodem proposuit quando teneatur, & an liberetur illum exibendo, lib. 1. rub. 16. numer. 2.
Beneficium statuti concessi confitenti habet locum etiam si primo negauerit, lib. 2. rub. 16. nu. 8.
Birruarij non possunt pro debito ciuili frangere ostium domus, lib. 2. rub. 41. n. 14.
Blasphemiæ crimen est mixti fori, lib. 4. rubric. 20. num. 1.
Hæreticalis verò spectat ad Inquisitorem priuatiuè, ib. n. 2.
Deum verò blasphemare grauius est, quam Sanctos, ib. n. 3.
Bona Ecclesiæ non sunt apponenda in æstimo, lib. 1. rub. 39. n. 7.

Bona libera non dicuntur qua sunt penes tertium possessorem, lib. 2. rub. 31. n.9.
Bona si subhastentur in solutiono vigore statuti sunt liquidandi fructus, ibi. n.19.
Bona emphiteotica per alienationem incidunt in commissum, Annot. ad Bull. n.35.
Itant dominus directus tunc non teneatur renouare, ibi. n. 36.
Contrarium statuitur in Bulla Gregorii XII. ad fauorem Communis Eugubii, ibidem, numero 37.
Bona empbiteotica ob non solutum canonem incidunt in commissum, d. Annot.n.57.
Etiam sine interpellatione, ibidem, numero 58.
Itaut tunc dominus directus non teneatur reinuestire, d. bona, ibi.n.59.
Tenetur tamen reinuestire vigore d. Bulla Gregor. XII. ibi. n.60.
Cuius vigore dominus directus semper teneatur renouare, etiam ex causa deteriorationis, ibi. numer. 62.
Bona emphiteotica an possint confiscari est controuersum, lib. Annot. ad Bull. n.103.
Possunt confiscari stante Bulla Gregor. XII. ibi. numer. 104.
Licet contrarium teneant aliqui Doctores, ibid. num. 105.
Amplia d. opinionem, ibi. n.106.
Potest tamen Ecclesia bona repetere a fisco intra biennium, ibi. n.107.
Licet contrarium teneat Farinac. ibidem, numero 108.
Bona emphiteotica in Ciuitate Eugubij, & ins territorio fuerunt redacta per Bullam Gregor. XII. ad instar bonorum allodialium, Annot. ad Bull. num. 21.
Itaut emphiteuta possit illa donare, & alienare etiam in praiudicium vocatorum, ibidem, numer. 22.
Etiam non petita licentia a domino directo, ibid. num. 23.
Et etiam si alienans non sit primus acquirens, ibi. num. 24.
Et illa possit alienare tam inter viuos, quam in ultima voluntate, n.25.
Et etiam d. bona contineantur in generali bonorum Institutione, n.26.
Et illa veniant etiam in restitutione fideicommissi, num. 27.
Et ex illis filius possit detrahere legittimam, numer. 28.
Et illa imputentur etiam filio in legittimam, numer. 29.
Et super illis imponi possint etiam census perpetui num. 30.
Et contra d. bona agi possit hipothecaria, & saluiano, ibi. n 31.
Ac etiam illa reuertantur ad dominum directum cum eorum oneribus, & seruitutibus, numero 32.
Et possint d. bona transire in Ecclesiam, ibid. numero 33.
Nisi concurrat duplex prohibitio legis, & hominis, ibi. n. 34.
Boues aratorij, & instrumenta agricoltura non possunt exequtari, lib. 6. rub. 1. n. 2.
Neque pro debito publico, ibi. n. 3.
Fallit stante obligatione Camerali, ibidem, numer. 4.
Et quid si non adessent alia bona, ibi. n.5.
Bulla Gregor. XII. habet locum etiam in locatione ad longum tempus, Ann. ad Bull.n.38.
Et illa habet locum tam quò ad bona non concessa per Ecclesias da bonis proprijs, quam quò ad bona concessa de proprio patrimonio Ecclesia, ibi. num. 42.
Cum d. Bulla vti generaliter loquens generaliter sit intelligenda, ibi.n.43.
Et cum d. Bulla vti concessa fauore publico dicatur fauorabilis, ibi. n. 41.
Et ideo illa latè veniat interpratanda, ibidem, numer. 45.
Licet aliqui teneant, quod illa sit exorbitans, ibid. num. 46.
Bulla supradicta mandat bona renouari haredibus ex testamento, & ab intestato, ibidem, numer. 47.
Hares autem vt consequatur renouationem debet esse vniuersalis, ibi. n.48.
Sufficit autem quod sit hares in quota, ibidem, numer. 49.
Bulla Gregor. XII. habet locum etiam in bonis concessis post Bullam in emphiteusim, Annot. ad Bull. num. 66.
Ratio affertur, ibi. n.67.
Maximè stante confirmatione Apostolica, ibidem, num. 68.
Et cum legis sit futuris non autem prateritis negotiis prouidere, ibi. n.69.
Bulla Gregor. XII. inita nomine Cleri, & populi dicitur realis, ibi. n. 70.
Et ideo illa fauere debet etiam futuris emphiteutis, ibi. num. 71.
Licet contrarium teneant aliqui, ibi. n. 73.
Qua contraria opinio declaratur, ibidem, numero 74.
Bulla Gregor. XII. non potest impugnari ex non vsu, nisi probatu contrario vsu, ibi. n.76.
Quod procedit etiam in statutis, ibi.n.77.
Et d. Bulla fuit concessa ad tollenda scandala, & & sic fauore publico, ibi. n. 82.
Et ideo priuati non possunt illi renunciare, ibidem, num. 83.
Nec cum iuramento, ibi. n.84.
Bulla Greg. XII. est seruanda non obstantibus pactis illi contrariis, ibi. num. 88.
Ratio affertur, ibi. n. 89.
Licet aliqui tenuerint contrarium, ibidem, numero 90.
Bulla Gregor. XII. mandat quod illius pacta censeantur inserta in inuestitura, ibi.n.91.
Dicta Bulla non habet locum in bonis sitis extra territorium Eugubii ibi. n. 96.
Maximè attentis verbis dicta Bulla, ibidem, numer. 97.
Et d. Bulla an liget Ecclesias dominas directas alterius territorij habentes bona in territorio est controuersum, ibi. n.98.
Author tenet opinionem affirmatiuam, ibid. numer. 99.
Ratio affertur. ibi. n.100.
Bulla Gregor. XII. appellatur per Papam propria Constitutio, Annot. ad Bull. n.116.
Ad hoc vt illa omninò seruetur, ibidem, numero 117.

Et ne dari possit de non vsu illius, ibi. numero 118.
Bulla Gregor. XII. ligat etiam Clericos, Annot. ad Bull. n. 11.
Maxime stantibus verbis Volumus, & Decernimus, ibi, n. 12.
Et d. Bulla vti inserta in Statuto Ciuitatis praesumitur publicata, ibi, n. 13.
Itaut illa non indigeat alia productione; ibi. numer. 14.
Bullae mandantes minores puniri poena ordinaria dicuntur facta ad terrorem, lib. 4. rubric. 14. numer. 2.
Bullae allegari nouam causam prohibentes quando habeant locum; lib. 4. rub. 36. num. 9.

C

Caprae sunt nociuae vineis, & arbustis, lib. 7. rubric. 28. n. 1.
Itaut cum semper laborent febri omnia virgulata arefaciant, ibi. n. 2.
Statutum autem quod caprae non retineantur non comprehendit hircos, ibi. n. 3.
Cancellarius criminalis tenetur tradere copias pauperibus gratis, lib. 1. rubr. 14. num. 2.
Canon, quod sit solitum persolui est probandum per asserentem, Annot. ad Bull. n. 109.
Et idem est de canone consueto, ibi. n. 110.
Quod verbum Consuetum verificatur in pluribus solutionibus, ibi. n. 111. & 112.
Carceratus pro debito non renouata executione, si de debito constat non est relaxandus, lib. 2. rubr. 3. num. 41.
Capi nemo potest pro debito in domo propria, lib. 2. rub. 41. num. 1. & 10.
Fallit stante Clausula Renuncians &c. ibid. numero 2.
Idem si d. beneficio sit specialiter renunciatum, ibi, num. 3.
Cui potest renunciari, ibi. n. 4.
Item fallit stante iuramento, ibi. n. 5.
Et in debitore suspecto de fuga, ibi. n. 6.
Et in debitore fiscali, ibi. n. 7.
Et si quis capiatur in domo propria, in qua non habitat, ibi. num. 8.
Et si quis capiatur in scalis domui affixis, ibi. numer. 9.
Et existens in hospitio, ibi. n. 11.
Item quis capi potest in apotaca, ibi. n. 12.
Item conclusio procedit pro causa ciuili, secus pro criminali, ibi. n 13.
Carcerati iniustè obligatio ad fauorem carcerantis est nulla, lib. 4. rub. 41. num. 6.
Etiam stante iuramento, ibi. num. 7.
Et etiam si contrahat extra carcerem cum custodia satellitum, ibi. n. 8.
Causae sufficientes ad allegandum Iudicem suspectum sunt plures, lib. 2. rub. 5. n. 1.
Causa quae dicatur similis ad recusandum Iudicem remittitur arbitrio Iudicis, ibi. n. 6.
Cautela de qua in statuto Eugubii lib. 2. rub. 39. Licet admittatur a Bart. impugnatur tamen a pluribus Doctoribus, lib. 2. rub. 39. n. 4.
Cautio de reficiendis expensis per forensem non sufficis, quod offeratur, lib. 2. rubric. 14. nu. 9.
Cautio pro reuocando sequestro prodest tantum illi, qui sequestrum procurauit; lib. 2. rub. 42. num. 13.
Cautio per nunciantem nouum opus quando sit praestanda, lib. 2. rub. 70. num. 5. 6. & 7.
Et est danda cum idoneo fideiussore, ibi. n. 8.
Cessio bonorum denegatur lusoribus, dilapidatoribus, & simil. lib. 2. rub. 73. num. 4.
Et ad illam non admittuntur decoctores, & falliti, ibi. n. 5.
Neque ad illam admittitur negans debitum, & super eo litigans, ibi. n. 6.
Neque debitor Camerae, ibi. n. 7.
Quicquid sit in debitore obligato in forma Camerae, ibi. num. 8.
Cessionis beneficio non gaudet fideiussor debitoris, ibi. num. 9.
Cessionarius non gaudet beneficio statuti de compromissis, lib. 2. rub. 27. num. 31.
Chirurgus, seu Medicus delinquens in officio propter imperitiam non potest puniri poena corporali, lib. 1. rub. 34. n. 1.
Circulatores plures committunt fraudes in extorquendo pecuniam a ciuibus, lib. 5. rubric. 41. numero 1.
Citationis defectus probatur ex reuolutione actorum, lib. 2. rub. 1. n. 2.
Si tamen processus sit integer, alias secus, ibi. numer. 3.
Citatio ad domum, vel per edictum in causa graui ante litem contestatam non sufficit, sed requiritur personalis, lib. 2. rub. 1. num. 4.
Nisi statutum permitteret, citationes fieri posse personaliter, vel ad domum, n. 5.
Licet contrarium teneant aliqui Doctores, ibi. numer. 6.
Citatio facta ad domum, vt valeat, quae requirantur, ibi. num. 7.
Citatio requiritur personalis in valdè praeiudicialibus, ibi. num. 12.
Citatio facta ad apotecam non est vallida, ibid. numero 13.
Citatio ad hodie per totam intelligitur pro hora audientiae, ibi. num. 14.
Citatio licet fieri non possit in die feriata pro die non feriata, lib. 2. rub. 1. num. 15.
Contrarium tamen seruatur de consuetudine, ibi. num. 16.
Citatio nulliter executa sanatur per comparitionem partis, ibi. num. 17.
Etiam si citatus compareat ad dandum de nullitate citationis, ibi. n. 18.
Imò sufficit sola constitutio Procuratoris, ibi. numer. 19.
Citandus comparens habetur, ac si citatus fuisset, lib. 2. rub. 1. num. 22.
Citari non possunt sine venia Parentes, Episcopus, Patronus, & alii relati, ibi. n. 23.
Citatio requiritur ad videndum iurare testes, alias testes non probant, lib. 2. rub. 8. n. 2.
Fallit si sint examinati cum interrogatoriis partis ibi. n. 3.
Requiritur tamen commissio sanatoria arbitrio Iudicis ibi. n. 4.
Dicta tamen citatio in pluribus casibus potest omitti, qui recensentur, ibi. n. 5.
Ciuis appellatione licet non veniant, nisi qui sunt de Ciuitate, non autem de Castris, lib. 1. rub. 20. num. 2.
Veniunt tamen etiam qui sunt de districtu in fauorabilibus, ibi. n. 3.

Cives ex privilegio an veniant appellatione civium remissivè, ibi. n. 4.
Civitas non potest dies festos tamquam sacros instituere, lib. 1. rub. 1. n. 2.
Neque potest praecipere, quod dicta die subditi audiant Missam, ibi. n. 3.
Licet possit praecipere quod subditi tali die ab opere servili se abstineant, ibi. n. 4.
Civitas potest cogere dominos animalium ad illa praestanda pro servitio annonae, lib. 1. rub. 46. numer. 1.
Cives electi ad aliquod officium per Universitatem tenentur illud acceptare, lib. 1. rub. 62. numero 1.
Etiam quo ad officium collectoris pecuniae publicae, ibi. n. 2.
Milites autem a d. munere excusantur, ibi. numero 3.
Civis creatus cum obligatione tenendi domum apertam quomodo dicatur obligatus, lib. 1. rub. 68. num. 4.
Civis ex privilegio non tenetur solvere sportulas, lib. 2. rub. 25. num. 16.
Clausula sola facti veritate inspecta admittit probationes praesumptivas, & verisimiles, lib. 1. rub. 11. num. 3.
Cum vigore d. clausulae Index possit procedere uti Princeps, ibi. n. 4.
Et cum d. clausula auferat ordinem iudiciarium, ibi. n. 5.
Licet contrarium teneat Gratian. relatus, numero 6.
Quae clausula aufert solemnia, non autem substantialia iudicii, ibi. num. 7.
Clausula codicillaris solet de consuetudine in testamentis apponi, lib. 2. rub. 36. n. 4.
Et clausula constituti in contractibus, ibid. numero 5.
Et promissio de evictione, ibi. n. 6.
Ac etiam hipoteca bonorum, ibi. n. 7.
Clericus differens allegare clericatum coram laico condemnatur in expensis, lib. 2. rub. 18. numer. 3.
Clericus potest sibi adscribere in testamento favore Ecclesiae, lib. 2. rub. 35. num. 12.
Clericus haeres clerici, vel laici tenetur facere Inventarium coram Iudice laico, lib. 2. rub. 34. num. 19.
Et eo magis laicus haeres Clerici, ibi. n. 20.
Clerici non ligantur statuto de compromissis, lib. 2. rub. 27. n. 21.
Cloaca dicitur locus concavus per quem colluvies quaedam fluit, lib. 5. rub. 25. n. 1.
Cloacam licet cuicumque facere in suo fundo, ibid. num. 2.
Vicinus vero cogi potest ad expurgandam cloacam, ibi. num. 3.
Ne malus odor noceat Civitati, ibid. numero 4.
Colonus ergo fur, lib. 6. rubr. 39. num. 1.
Columbos capiens, vel occidens dicitur committere furtum, lib. 6. rub. 37. num. 1.
Et tenetur domino ad restitutionem, ibid. numer. 2.
Nisi columbaria essent prohibita per statutum, ibi. num. 3.
Idem est in eo, qui in sua columbario appositis illecebris alienos columbos trahit. ibi. n. 4.
Comparatio litterarum quomodo fiat, & quae requirat remissivè, lib. 2. rub. 33. num. 22.
Communi dividundo iudicium datur etiam si neuter possideat, lib. 2. rub. 66. n. 12.
Compromissum necessarium si est expiratum denuo est faciendum, lib. 2. rub. 27. n. 19.
Necessarium dicitur quando illud fit vigore statuti, ibi. n. 20.
Compromissi causa si non est compromissibilis quo ad unum, neque est quo ad alium si est individua, ibi. num. 23.
Compromisso non est locus quando non competit actio proposita, ibi. n. 25.
Neque stante litis pendentia, ibi. n. 26.
Neque stante exceptione impediente litis ingressum, ibi. n. 27.
Compromissum si sit factum in laicum, & Clericum reductio petitur coram Iudice Ecclesiastico, ibi. num. 36.
Compromissum peti potest etiam in causa appellationis d. rub. 27. n. 45.
Compromisso pendente quando partes possint redire ad Iudicem ordinarium, ibi. n. 46.
Communitas quando possit alienare eius bona stabilia, lib. 5. rub. 26. n. 2.
Concubinarii accipiuntur strictè, largè, & largissimè, lib. 4. rub. 26. n. 1.
Concubinatus de iure canonico est prohibitus, ibi. numer. 2.
Et eo magis est prohibitus de iure divino, ibi. numer. 3.
Ut autem dicatur concubinatus quae de iure requirantur, ibi. num. 4.
Concubinarii de iure communi puniuntur poena arbitraria, d. rub. 26. num. 5.
Et concubinae non sunt capaces relictorum ab amasio, ibi. num. 6.
Condemnatus via executiva post indebitè solutum repetere, lib. 2. rub. 3. num. 34.
Confitens potest confessionem in continenti revocare, lib. 2. rub. 6. num. 24.
Confitenti debitum assignantur decem dies ad solvendum, lib. 2. rub. 16. n. 1.
Confessio debiti apud acta habet executionem paratam, ibi. n. 2.
Et ab ea non appellatur, ibi. n. 3.
Cum tunc causa dicatur summaria, & fiat praeceptum confitenti de solvendo ibi. n. 4.
Potest tamen d. confessio revocari ante acceptationem, ibi. n. 5.
Confessio iudicialis nocet etiam si sit facta per verbum Credo. d. rub. 16. n. 6.
Confessio facta per reum sponte non indiget ratificatione, lib. 4. rub. 6. n. 7.
Confalonerii nomine utebantur Florentiae qui gerebat Supremum Magistratum, lib. 1. rub. 7. numer. 3.
Confessio facta coram solo Notario dicitur confessio extraiudicialis, lib. 4. rub. 5. num. 6.
Confirmatio pactorum Civitatis Eugubii cum Clero apposita in Bulla Gregorii XII. dicuntur confirmata ex certa scientia, annot. ad Bull. numero 8.
Itaut perinde sit, ac si illa fuissent a Papa facta, ibi. n. 9.
Et ligant etiam successores, ibi. n. 10.
Confiscatio bonorum intrat in crimine sodomiae, lib. 4. rub. 25. n. 5.

Contrarium vtl verint tenent plures Doctures, ibi. num. 6.

Coniunctorum appellatiune veniunt etiam affines, lib. 2. rub. 27. num. 4.

Cunsanguinitas nenreddit Iudicem suspectum si sit ux vtraque parte, lib. 2. rub. 5. num. 3.

Consensus viri in testamento vxoris requiritur ratione interesse, lib. 2. rubr. 41. numero 69.

Et iden potest illum prastare ad proprium commodum, ibi. num. 70.

Maximè si illum prastitit per aliquot dies ante, ibi. num. 71.

Et quando dispositio principalis non est ad sauorem viri, ibi. num. 72.

Consensus patris in contractu filij requiritur ratione praiudicij, lib. 2. rub. 57. num. 4.

Consiliarij eligendi sunt ciues idonei, graues, & virtute praditi, lib. 1. rubrica 6. numero 1.

Et aliter facientes tenentur restituere damnum Reipub. ibi. num. 2. & 3.

Consiliariorum nomina scribenda sunt in albu, ibi. numer. 4.

Consilium generale est vecandum de licentia superioris, lib. 1. rub. 21. num. 1.

Et est faciendum cum illius assistentia, ibid. numer. 2.

Consilium est vocandum mediante suno Tuba, vel Campana, ibi. num. 5.

Consiliariorum numerus prafenitus est necessarius pru actus validitate, ibi. num. 7.

Consilium vt sit legittimum debent in eo interuenire dua partes ex tribus, ibid. numeru 10.

Consorti competit ius retractus, lib. 2. rub. 68. numer. 1.

Contrarium tamen tenent plures alij, ibid. numer. 2.

Consors vero quis dicatur, ibi. num. 3.

Consuetum potest probari per famam, Annotat. ad Bull. num. 113.

Item ex libris domini directi, ibid. numeru 114.

Qui liber ad fauorem domini facit solum semiplenam probatiunem, ibi. num. 115.

Constitutiu Apostolica impugnari non potest ex nun vsu, nisi constitu de sciuntia Papa. Annot. ad Bull. num. 81.

Consultores, & auxiliatures ad frangendum carceres qua pena puniantur, lib. 4. rubr. 60. numer. 6.

Et qua pæna puniatur Custus carceris, cuius negligentia, vel dolo carcerati aufugerunt, ibi. numer. 7.

Contigua res dicitur etiam si adsit parua terra intermedia, lib. 1. rub. 55. num. 16.

Continuans possessionem non attentat, lib. 3. rubr. 8. num. 11.

Nisi lis esset super actu continuatiuuis, ibi. numer. 12.

Nec quando quis vtitur possessionem modo diuersu quu ante litem, ibi. num. 13.

Nec quandu non constat de possessione ante litem moram, num. 14.

Contractus vicissitudinarius non est prohibitus inter virum, & vxorem, lib. 2. cap. 44. numero 11.

Cuntractus emptionis cum pactu de retrouendendo est suspectus de vsura stante modicitate prætij, lib. 2. rub. 52. num. 1.

Et ideo statutum ruquirit quod ille fiat mediante astimatione, ibi. num. 2.

Itaut contractus factus sine d. solemnitatibus sit nullus. ibi. num. 3.

Vtrum verò adesse debeant duo astimatores, vel sufficiat vnus communiter electus, numero 4.

Contrahentes possunt eorum conuentiones munire adiectione pœna, lib. 2. rubrica 61. numero 1.

Etiam si eurum nihil intersit de iure communi, ibi. num. 2.

Contractus nomen in statutis extenditur ad omnes contractus, lib. 2. rub. 57. num. 26.

Contractus filij sine consensu patris est nullus vigore statuti Eugubij, ibi num. 27.

Itaut nequè oriatur obligatio naturalis, ibi. numer. 28.

Contractus celebratus sine sulemnitatibus statuti est nullus, & nun potest dari de ratificatiune per taciturnitatem per quinquenatum, lib. 2. rub. 56. num. 11.

Et d. contractus est nullus etiam si minori sit vtilis, ibi. num. 12.

Contumacia in respondendu positionibus potest purgari ante sententiam, lib. 2. rubr. 6. numer. 27.

Cuntumax nun appellat, lib. 6. rubr. 33. numeru 3.

Conuentio debet pari passu ambulare cum reconuentione, lib. 2. rub. 15. num. 4.

Declara vt ibi. num. 5.

Conuentionis causa si est inapellabilis, idem est in causa recunuentionis, lib. 2. rubr. 15. numer. 14.

Et perempta instantia in causa cunuentiunis perit in causa reconuentionis, ibid. num. 15.

Conuenticula non dicitur si facta sit sine Duce, & casualiter, lib. 4. rub. 35. num. 4.

Vt intret pena statuti requiritur cuncursus personarum, ibi. num. 5.

Non intelliguntur armati deferentes Zappas, pungettos, & secures, ibi. num. 6.

Copia sunt tradenda, & esserenda reu antequam deueniatur cuntra eum ad torturam, lib. 4. rub. 6. num. 2.

Credituri agenti contra fideiussorem licet variare, lib. 2. rub. 59. num. 10.

Cum in executiuis sit licita variatio, ibi. numer. 11.

Creditur recipiens solutionem tenetur quietare pro summa recepta, lib. 2. rubr. 29. numero 1.

Non tenetur tamen facere quietationem generalem, ibi. num. 2.

Creditur recipiens partem debiti censetur illam recipere ad bonum cumputum, d. rub. 29. numer. 3.

Nisi faciat apocam pro residuo, ibid. numeru 4.

Vel pro saldu, ibi. num. 5.

Creditor in hipotecaria tenetur excutere principalem debitorem, lib. 2. rub. 31. num. 8.

Creditur ex primo decreto facit fructus suos, lib. 2. rub. 19. num. 7.

Creditor

Creditor in subhastatione non tenetur promittere de euictione, lib. 2. rubrica 19. numero 16.

Et si non promisit, de illa non tenetur, ibid. numer. 17.

Limita vt ibi. num. 18.

Et quando subhastatio non fuit ritè, & rectè facta, ibi. num. 19.

Et quando euictio superuenit in limine contractus, ib. num. 20.

Tenetur tamen creditor, si de euictione promisit, ib. num. 21.

Et sequuta euictione potest emptor agere ad pretij restitutionem, ib. num. 22.

Creditor admittitur ad licitandum non solum, ibi. numer. 26.

Sed etiam vna cum alijs, ib. num. 27.

Crimen sortilegij qualificati, & hereticalis spectat ad Inquisitorem, lib. 4. rubr. 69. numero 4.

Et quid si sortilegium non sit qualificatum, ib. numer. 5.

Crimen vindictæ transuersalis non præsumitur, sed est probandum per fiscum, lib. 4. rubr. 28. numer. 1.

Probatur tamen præsumptionibus, & coniecturis, ib. num. 2.

Non tamen dicitur vindicta transuersalis si offensio sit facta in rixa, & ad prouocationem, ib. num. 3.

Nec quando offensus fuit coadiutor rixantium, ib. num. 4.

Bannimenta generalia declarant, vindictam transuersalem dici quando fuit offensus consanguineus vsque ad quartum gradum, ibid. numero 5.

Curator hereditatis iacentis quæ nam implere debeat, lib. 2. rub. 35. num. 15.

Custos carcerum quando teneatur si carcerati aufugiant ex eius negligentia, lib. 1. rubr. 16. numer. 1.

Creditor utiliter missus in possessionem potest rem detinere donec ei soluatur debitum, lib. 2. rubr. 3. num. 11.

D

Damnum dantes tenentur ad emendationem illius damnum passi, lib. 6. rubr. 32. numero 1.

Fallit si damnum sit datum sine culpa domini, ib. num. 2.

Nisi tamen dominus fuerit in negligentia bestias custodiendi, ib. num. 3.

Et quando teneatur emendare damnum in foro conscientiæ, ib. num. 4.

Item fallit in immittente bestias in alienum quando via est diruta, ib. num. 5.

Damnum vero quomodo sit æstimandum, ib. numer. 6.

Damnum quod fuerit datum non probatur iuramento, lib. 6. rub. 8. num. 3.

Fallit si agatur de damno exigui valoris, ib. numer. 4.

Et statutum id præcipiens est validum, ib. numer. 5.

Dummodo iurans sit bonæ qualitatis, ibidem numer. 8.

Iuramentum tamen est præstandum parte citata, ib. num. 6.

Debitor admittitur ad recuperationem tenutæ elapso tempore per vnum diem, lib. 2. rub. 19. num. 23.

Debitor suscipiens terminum ad soluendum censetur renunciari omnibus exceptionibus, lib. 2. rub. 16. num. 7.

Debitor volens recuperare tenutam refectis expensis debet illas effectualiter reficere, lib. 2. rub. 19. num. 7.

Itaut non sufficiat fideiussio, ibidem numero 9.

Debitores Communitatis possunt conueniri summariè, & sola facti veritate inspecta, lib. 2. rub. 72. num. 1.

Et debitore excusso potest agi contra tertium actione personali, ib. num. 2.

Debitores Communitatis ad Officia publica admitti non possunt, ib. num. 3.

Etiam si sint debitores ex contractu, ib. numer. 4.

Ac etiam si dedissent fideiussorem de soluendo, ib. num. 5.

Et etiam si debitum sit modicum, ibid. numero 6.

Procedit vigore Bullæ, secus de iure communi, ib. num. 7.

Itaut d. debitores nequè possint imbussolari, ib. num. 8.

Neque eligi possint pro ambasciatoribus, ib. numer. 9.

Debitor qui cessit bonis tenetur soluere debitum si venerit ad pinguiorem fortunam, lib. 2. rub. 75. num. 10.

Etiam quod cesserit bonis cum ignominia, ib. numer. 11.

Debitor non carceratus non admittitur ad cessionem bonorum, lib. 2. rub. 73. num. 12.

Debitor an possit renunciare beneficio cessionis bonorum, d. rub. 73. num. 13.

Debitor suspectus de fuga quis sit remittitur arbitrio Iudicis, lib. 2. rub. 40. num. 1.

Debitor vt capi possit vti de fuga suspectus sufficit iuramentum creditoris, dict. rubr. 40. numero 2.

Debitor ad euitandam executionem potest saluere in manibus executoris, lib. 1. rub. 15. num. 2.

Qui executor tenetur creditori, & pro eo Barisellus, ib. num. 3.

Debitor fisci ex delicto non admittitur ad cessionem bonorum, lib. 1. rub. 71. num. 2.

Decuriones possunt compellere rusticos vt portent victualia ad mercatus, lib. 5. rubr. 22. numer. 3.

Decuriones non debent exercere officia vilia, lib. 1. rub. 8. num. 1.

Decuriones habent immunitatem ab oneribus extraordinarijs, lib. 1. rub. 9. num. 1.

Defensio est permissa etiam pro defensione extranei, lib. 4. rub. 33. num. 8.

Et eo magis pro defensione consanguinei, ib. numer. 9.

Si illi sint constituti in periculo vitæ, alias secus, num. 10.

Occidisse autem ad defensionem an præsumatur, vel sit probandum, ib. num. 11.

Defendere se in continenti quando quis dicatur, lib. 4. rub. 33. num. 4.

In dubio defensio præsumitur facta in continenti, ib. num. 5.
Occidens verò fugientem non dicitur se defendere, sed vendicare, ib. num. 6.
Non tamen punitur pœna ordinaria, sed extraordinaria tantum, ib. num. 7.
Delictum denastantium Sacras Imagines est mixti fori, lib. 4. rub. 21. num. 1.
Quod autem illud species ad Inquisitorem tonent alij, ib. num. 2.
Delicta graviora quæ dicantur, lib. 4. rub. 6. numer. 4.
Delinquentes circa Montem pietatis puniuntur a Iudice laico, lib. 1. rub. 31. num. 9.
Delictum commissum in Palatio, in foro, in Domo Principis, & simil. dicitur grauius, quam commissum alibi, lib. 4. rubrica 19. numero 9.
Delicta leniora quæ sint remittitur arbitrio Iudicis, lib. 4. rub. 3. num. 8.
Quædam tamen exemplificantur, ibidem numero 9.
Depopulatores agrorum dicuntur qui segetes deprædantur, & vineas vastant, lib. 6. rubr. 29. numer. 1.
Qui depopulatores nocturni non gaudent immunitate Ecclesiæ, ib. num. 2.
Decuriones debent procurare ne Cives depauperentur, lib. 5. rub. 41. num. 2.
Depositarius Communis non potest soluere debita Communitatis sine ordine speciali, lib. 1. rub. 26. num. 1.
Itaut non possit soluere vnum nummum de suo capite, ib. num. 2.
Depositarius Annonæ conuertens pecunias in alium vsum grauiter punitur, lib. 1. rubr. 30. numer. 10.
Et tenetur pecunias restituere etiam si dicat illas fuisse ei furatas, ib. num. 11.
Descriptus in æstimo prætendens se grauatum debet id rendere proprijs expensis, lib. 1. rubr. 39. numer. 8.
Desertio appellationis est declaranda per Iudicem etiam si fit ipso iure inducta, lib. 3. rubr. 9. numer. 4.
Desertionem excludit qualibet diligentia, lib. 3. rub. 9. num. 8.
Desertione opposita instantia amplius non currit, d. rub. 9. num. 11.
Deus vbi fundamentum non est nullum bonum ædificium potest ædificari, lib. 1. rubr. 1. numero 1.
Dictio Quæcumque licet omnes comprehendat, lib. 2. rub. 7. num. 1.
Non tamen comprehendit minores, ibid. numer. 2.
Dies dicitur a verbo greco Dian, idest claritas, lib. 6. rub. 49. num. 6.
Dies vtiles dicuntur illi, in quibus ius redditur, ibi. num. 7.
Dilatio ad dandum interrogatoria non datur, nisi petatur, lib. 2. rub. 9. num. 6.
Licet contrarium soleat practicari ad abbreuiandas lites, ib. num. 7.
Dilationes censentur continuæ, & comprehendunt etiam dies feriatos, lib. 2. rubr. 3. num. 38.
Discordiæ sunt periculosæ, lib. 6. rubr. 42. numer. 3.
Et ideo illis semper est obuiandum, ibid. numer. 4.
Districtualis quis dicatur, lib. 6. rubr. 48. numer. 6.
Diuisioni non est locus, nisi probato dominio, & communione, lib. 2. rub. 66. num. 5.
Diuisionis facienda modus remittitur arbitrio Iudicis, ib. num. 6.
Diuisio inter fratres an sit facienda per maiorem data electione minori, ib. num. 7.
Diuisio rescinditur si adest læsio vltra dimidiam, ib. num. 13.
Si tamen sit facta per arbitros sufficit læsio in sexta parte, ib. num. 14.
Et etiam quando est facta per errorem, ibid. numer. 15.
Diuisio si commodè fieri non potest est deueniendum ad æstimationem, dict. rubrica 66. numero 16.
Præfertur tamen habens maiorem partem in re communi, ib. num. 17.
Quod verò res commodè diuidi non possit est probandum, ib. num. 18.
Diuisio quomodo sit facienda cum eo, qui habet rem contiguam rei diuidendæ, ibid. numero 19.
Doctor intelligitur secundum legem quam allegat, lib. 2. rub. 28. num. 7.
Dominus potest iurare in litem contra laboratorem colligentem fructus eo insciu, lib. 6. rub. 41. numer. 1.
Et etiam contra laboratorem promittentem vineam plantare, & simil. ibidem numero 2.
Dominus fundi inferioris tenetur recipere aquam fundi superioris, lib. 6. rubrica 24. numero 1.
Maximè cum ager inferior sentiat commodum pinguedinis terræ, ib. num. 2.
Etiam si d. aqua fundo inferiori damnum afferat, ib. num. 3.
Maximè stante longa consuetudine, ibidem numer. 4.
Dominus animalis aut damnum tenetur resarcire, aut dare animal pro noxa, lib. 6. rubr. 32. numer. 8.
Dominus directus non tenetur bona ad eum deuoluta ob lineam finitam renouare si vult illa pro se retinere, Annot. ad Bull. num. 39.
Contrarium tamen statuitur in Bulla Greg. XII. numer. 40.
Et si plures adsint proximiores omnes sunt renouandi, ib. num. 41.
Domus non possunt demoliri, ne Ciuitatis aspectus deformetur, lib. 5. rub. 37. num. 1.
Fallit ob crimen læsæ Maiestatis, ibidem numero 2.
Et in domo in qua hæretici conueniunt, & se retrahunt, ib. n. 3.
Domus diruta si refici non possit per dominum quomodo sit agendum, ib. n. 4.
Domus debitoris fisci non potest demoliri, ib. n. 5.
Potest demoliri per Officialem, vt Ciuitatis aspectus fiat pulcrior, ib. n. 6.
Dummodo pretium soluatur domino domus, ibid. numer. 7.
Domus non potest discooperiri, & auferri cuppi, & trabes, ib. n. 8.

Domus

Domus si habeat plura solaria quomodo sit reficienda per dominos, lib. 2. rubrica 69. numero 3. & 4.
Reficiens partem inferiorem non potest repetere expensas a domino partis superioris, ibidem, num. 5.
Habens partem superiorem an possit cogere dominum partis inferioris ad reficiendum, n.6.
Donatio inter virum, & vxorem non valet, lib. 2. rub. 44. n. 1.
Licet valeat inter sponsum, & sponsam, ibid. numer. 2.
Donatio causa mortis valet inter virum, & vxorem, ibi. n.4.
Dumodo non fiat, quod illa non possit reuocari, ib. num. 5.
Et debet substantia illius conferri post mortem, ib. num.6.
Et valet etiam si patrimonium donantis non diminuitur, ib. n.7.
Donatio inter virum, & uxorem morte confirmatur, d. rub. 44. n.8.
Interim tamen potest reuocari, ibidem, numero 9.
Tacitè, & expressè, & quomodo, ibi. numero 12. & 13.
Requiritur tamen pro validitate traditio vera, vel ficta, ib. n.10.
Donatio inter virum, & vxorem est vallida stante iuramento, ibi. n.14.
Dos non succedit loco legittimæ vigore statuti Eugubini, lib. 2. rub. 62. n.29.
Dotis inæstimatæ dominium remanet panes mulierem, lib. 2. rub. 54. n.8.

E

Ædificare in suo solo cuilibet licet etiam si noceat luminibus vicini, lib. 5. rub. 34. n. 1.
Nisi quis ædificaret ad emulationem, ibidem, numer. 2.
Quod tamen non præsumitur, sed est probandum, ib. n.3.
Et quando dicatur ædificari ad emulationem, ibi. num. 4.
Neque quando quis ædificaret in solo publico, ibi. num. 5.
Nequè quando quis ædificaret in suo solo ratione honestatis, ibi. n.6.
Nec si esset imposita seruitus altius non tollendi, ibi. n.7.
Ædificare volens iuxta domum vicini tenetur relinquere duos pedes, lib. 5. rub. 34. n.8.
Ædificium factum post inhibitionem est destruendum lib. 2. rub. 70. n. 10.
Empyteusi finita dominus directus tenetur illam renouare proximioribus, lib. 2. rubrica 76. numer. 1.
Fallit si dominus directus velit illam pro se retinere, ib. n. 2.
Dicitur autem nolle illam pro se retinere si alium inuestiuit, ibi. n.5.
Nisi tamen adsit consuetudo immemorabilis renouandi, ib. n.3.
Fallit secundo stante pacto de non renouando, ibi. num. 4.
Et pluribus existentibus omnes sunt renouandi, ib. n. 6.
Et renouatio est facienda stante statuto id mandante, ib. n.7.
Quod statutum non comprahendit emphiteusim Ecclesiasticam, ibi. n.8.
Quod non habet locum in Ciuitate Eugubij vigore Bullæ Greg. XII. ib. n.9.
Emptor qui promisit retrouendere non tenetur pro parte tantum, lib. 2. rub. 52. n. 7.
Licet emens rem a pluribus cogi possit ab vno tantum, ib. n.8.
Contrarium tamen tenent aliqui, ib. n.9.
Emptor cum pacto de retrouendendo non potest ligna incidere, & simil. ib. n.15.
Emens rem furtiuam tenetur illam domino restituere non restituto ei pretio, lib. 5. rub. 23. n. 1.
Etiam si sit empta cum protestatione illam emendi pro vero domino, ib. n.2.
Et si sit empta scienter emens incurrit pœnam, ibi. num. 3.
Fallit stante statuto quod emens rem furtiuam in Mercatis non teneatur illam restituere nisi soluto ei pretio, ib. n.4.
Licet contrarium teneant aliqui Doctores, ibid. num. 5.
Quæ contraria opinio eo magis procedit stante statuto, ib. n.6.
Et quid si res furtiua empta sit a latronibus remissiuè, ib. n.7.
Emptor rei subbastatæ non lucratur fructus, nisi a die deliberationis, lib. 2. rub. 19. n.36.
Nec in subbastatione venit pars colonica, ib. n.37.
Æqualitas est seruanda in iudicio inter actorem, & reum, lib. 2. rub. 18. n. 1.
Æstimum est faciendum per homines ad id deputatos ab Vniuersitate, lib. 1. rub. 39. n. 1.
Et homines deputati ad reaptandum æstimum quam authoritatem habeant, lib. 1. rubric. 40. num. 2.
Et quo officio fungantur, ibi. n. 3.
Exceptio inimicitiæ, & simil. probatæ in continenti impediunt examen testis, lib. 2. rub. 3. n. 37.
Exceptiones impedientes litis ingressum, quænam sint, lib. 2. rub. 4. n. 1.
Exceptionem reseruatio in fine litis quid importet, lib. 2. rub. 4. n. 4.
Exceptio recusationis Iudicis debet opponi ante litem contestatam, lib. 2. rub. 5. n.7.
Nisi illa superueniat post litem contestatam, ibid. num. 8.
Exceptio nullitatis principaliter deducta non impedit executionem, lib. 3. rub. 7. n.6.
Secus si sit deducta incidenter, ib.7.
Et quando illa dicatur opposita principaliter, vel incidenter, ib. n.8.
Examen factum sine interrogatorijs non est nullum, sed pars potest petere repetitionem, lib. 2. rub. 9. num. 1.
Quod sit nullum stante protestatione partis tenent alij, ibi. n. 2.
Est tamen vallidum si interrogatoria non sint data, ibi. n.3.
Si tamen sint data quomodo testes repetantur, ibid. num.4.
Repetitio non datur stante longa contumacia, & dedicitis testificatis, ibi. n.5.
Exceptio requirens altiorem indaginem non admittitur in iudicio executiuo, lib. 2. rubrica 3. numer. 33.

Excussio mobilium debet praecedere subhastationem, lib.2.rub 19.n.40.
Fallit stante obligatione Camerali, ibidem numer.11.
Executio fieri non potest tempore feriato in honorem Dei, lib.3.rub.13.n.9.
Executio quando sit nulla remissiuè, lib. 2. rub. 3. num.10.
Executio Instrumenti peti potest etiam ante factam liquidationem, lib.2.rub.3.n.21.
Cum liquidatio retrotrahatur, ib. n.22.
Quicquid aliqui contrarium teneant, ibid. numer. 23.
Itaut in d. casu non detur appellatio suspensiua, ib. num.24.
Executores, & baiuli non admittuntur ad testificandum, lib.4.rub.10.n.9.
Maximè si patiantur alias exceptiones, ibid. num.10.
Licet admittantur ad defensam, ib. n. 11.
Et quid si illi sint in magno numero remissiuè, ibid. num.12.
Executor non potest pro facienda executione ingredi domum clausam, lib.1.rub.15.n.4.
Procedit in ciuilibus, secus in criminalibus, ibid. num.5.
Eximens captum de manibus Curiae de iure communi punitur poena extraordinaria, lib. 4. rub. 63. num.1.
In Statu verò Ecclesiastico vigore Bullarum puniuntur poena mortis, ib. n.2.
Maximè si exemptus sit confessus, & conuictus, ib. n. 3.
Non habet locum d. poena in eximente iniustè captum, ib. n.4.
Si de iniustitia capturae euidenter constet, alias secus, ib. n. 5.
Et si non adest recursus ad Principem, ibid. numer. 6.
De eximitione autem debet constare vltra depositionem birruariorum, ib. n.7.
Et an d. poena habeat locum in eo, qui eximere tentauit, ib. n.8.
Eximens debitorem de manibus Curiae tenetur creditori ad soluendum debitum, lib. 4. rub. 62. num. 8.
Expensae contumaciales quae dicantur remissiuè, lib.2. rub.19. n. 10.
Expensae Aduocatorum, & Procuratorum sunt reficiendae, lib.2. rub. 21. n.14.
Etiam si illi gratis sint patrocinati, ibidem numer. 15.
Exponens rem venalem non tenetur illam vendere, sed potest poenitere, lib. 5. rubric. 17. num. 1.

F

FAcultas reluendi rem subhastatam non est cessibilis, lib.2. rub.19. num.2.
Famuli, qui promiserunt pro certo tempore seruire non possunt ante tempus recedere, lib. 5. rub. 29. num. 1.
Ratio affertur, ib. n. 2.
Itaut recedens ante tempus nullum debeat habere salarium, ib. n.3.
Et teneatur domino restituere vestes ei traditas, ib. num. 4.
Et si sit debitor domini possit ipse retinere eius bona, ib. n. 5.
Ac etiam pro damnis ab eo receptis, ibidem numer. 6.
Etiam cessante hipoteca, ib. n.7.
Famula si proijciat aquam putridam super aliquem dominus tenetur ad duplum, lib. 5. rub. 28. num. 4.
Fallit quando famulus non est soluendo, ibidem num. 5.
Fatalia de quibus in statuto currunt etiam in diebus feriatis, lib.3.rub.9 n.1.
Falsum vt sit punibile requiruntur dolus, quod sit nocibile, & veritatis immutatio, lib. 4. rub.46. num.1.
Maximè si dolus requiratur a statuto, ibidem numer. 2.
Et si statutum requirat, quod falsitas sit nocibilis, ib. n.4.
Falsitas vero potius praesumitur commissa per ignorantiam, quam per dolum, ib.n.3.
Falsitas non praesumitur, sed illa est probanda, lib.4. rub.46. n.5.
Vtrum verò illa probetur per coniecturas, & praesumptiones remissiuè, n.6.
Et vt illa excludatur omnis alia coniectura est capienda, ib. n.7.
Et in dubio iudicandum est pro non falso, ibidem num.8.
Fauor accipientis magis attenditur, quam concedentis, Annot. ad Bull. n. 93.
Foeminae exclusioni vt sit locus requiritur aditio masculi, lib.2. rub.62. n.13.
Foeminae exclusè temporaliter deficientibus masculis reintegrantur ad successionem lib. 2. rub. 62. num.17.
Et quid si adsit testamentum, in quo sit institutus masculus, ib. num. 21.
Foeminae ius reintegrationis eis delatum transmittunt ad haeredes d. rub. 62 num. 18.
Si vero illud non sit eis delatum non transmittunt ibidem num.19.
Contrarium tenent plures Doctores, ib. num.20.
Foemina dotata a patre non potest conqueri de modecitate dotis, ibi. num. 22.
Fallit si adsit magnus excessus, ibidem num. 23.
Foemina exclusa propter dotem non perdit suitatem, & non dicitur extranea, ib. num. 24.
Foemina exclusa à statuto an possit petere interim sibi assignari dotem, ibid. num. 28.
Foemina exclusa censentur exclusi etiam venientes ab ea, d. rub. 62. n. 42.
Fenestrae per quas potest descendi in domum vicini quod sint ferrandae adest etiam Statutum Bononiae, & fuit decisum in Cons. Neapol. lib. 5. rub. 35. num. 1.
Ferratae praedictae si sint fractae sunt iterum in fenestris apponendae, ib. n. 2.
De iure tamen vicinus non tenetur in fenestris d. ferratas apponere, ib. n. 3.
Feriae in honorem Dei computantur in tempore instantiae, lib. 2. rub. 19. n. 28.
Feriae vnde dicantur, & de illarum diuisione remissiuè, lib. 2. rub. 28. n. 1.
Feriarum tempore nullus actus fieri potest in iudicio, ib. num. 3.
Itaut si in d. tempore feratur sententia sit nulla, num. 4.

Ferijs

Ferijs inductis in honorem Dei partes non possunt renunciare, ibi. n. 5.

Secus quo ad ferias inductas in vtilitatem hominum, ibi. n. 6.

Ferijs censetur renunciatum quando Index assignat diem feriatam partibus præsentibus, numeru 8.

Feriarum tempore potest dari Tutor, vel Curator, d. rub. 28. n. 13.

Decreta autem interponi non possunt, ibidem, numer. 14.

Possunt tamen celebrari Instrumenta, ibidem, numer. 15.

Licet aliqui contrarium teneant, ibidem, numero 16.

Feriæ obstant in causa dotis, d. rubrica 8. numero 17.

Licet contrarium teneant alij, ibi. n. 18.

Feriarum tempore non potest fieri executio d. rub. 28. num. 19.

Licet illa fieri possit tempore feriarum in vtilitatem hominum, n. 20.

Et quandu illa fit de mandato Rotæ, ibidem, numero 21.

Et pro re contenta in sententia, ibi. n. 22.

Potest tamen in dicto tempore capi possessio, ibid. num. 23.

Feriarum tempore non possunt examinari testes d. rub. 28. n. 24.

Fallit si iurauerunt in termino iuridico, ibid. numer. 25.

Et si examinentur de consensu partium, ibid. numer. 26.

Feriati dies in dilationibus includuntur, dict. rub. 28. num. 28.

Feriæ non obstant in causis summarijs, ibidem, numer. 30.

Nisi sint feriæ inductæ in honorum Dei, ibidem, num. 31.

Neque in causis Ecclesiasticis, & in alijs, ibidem, num. 32.

Festiuis in diebus quod non possit vendi, nisi medicinalia adest Constitutio etiam Mediolani, lib. 1. rub. 1. n. 5.

Festiuis in diebus potest quis incumbere operi seruili, si res sit peritura, ib. n. 6.

Ferrariæ adest Bulla super emphiteusi concessa per Bonif. IX. Annot. ad Bull. n. 15.

Cesenæ adest similis Bulla concessa per Innoc. VIII. ib. n. 16.

Vrbaniæ fuerant bona emphiteotica redacta ad instar allodialium per Mart. V. n. 17.

In statu Vrbini adest similis Bulla concessa per Vrbani VIII. ib. n. 18.

Quæ fuit extensa per Alex. VII. ad Ciuitates Perusiæ, & Castelli, n. 19.

Et in pluribus Ciuitatibus adsunt Conuentiones cum Ciero, ib. n. 20.

Feriæ non obstant in causa sindicatus, lib. 1. rub. 17. num. 12.

Fetor potest aerem corrumpere, & pestem generare, lib. 5. rubric. 8. numer. 4. & rubric. 30. numero 1.

Fideiussor non potest conueniri a creditore, nisi excusso principali, lib. 2. rubrica 59. numero 1.

Etiamsi fideiussor se obligauerit vt principalis, & in solidum, ibi. n. 2.

Licet contrarium teneant alij, ib. n. 3.

Maximè stante obligatione Camerali, ibid. numer. 4.

Fallit si fideiussor dicto beneficio expressè renunciauerit, ib. n. 5.

Vtrum verò sufficiat renunciatio omni legum auxilio, ib. n. 6.

Fideiussor dicitur se obligare vti principalis stante clausula Omni &c. & obligatione Camer. & iuramentu, n. 7.

Fideiussor debet conseruari indemnis a principali etiamsi non sit dictum, ib. n. 8.

Quid verò importet d. promissio indemnitatis remissiuè, n. 9.

Fideiussor licet non possit petere liberationem antequam soluat, lib. 2. rub. 60. n. 3.

Fallit quandu diù steti in obligatione, ibidem, num. 4.

Et quando dicatur diù stetisse in obligatione, ibid. num. 5.

Fallit secundu quando coactus fuit soluere de propriu, ibi. n. 7.

Fideiussor potest peteru liberationem etiam in contractu census, d. rub. 60. num. 8.

Non tamen quo ad euictionem fundi censualis, ibi. num. 9.

Neque quo ad sortem, sed solum quo ad fructus, ibi. n. 13.

Liberatio autem fit vel dato alio fideiussore loco illius, n. 10.

Vel dato alio fideiussore ad fauorem fideiussoris, ib. num. 11.

Fideiussio da non offendendo an subsequuta pace dicatur cassa, lib. 4. rub. 36. n. 10.

Filius non frangit pacem factam per patrem sine eius consensu, lib. 4. rub. 29. n. 7.

Filij delictum manus inycientis in patrem est grauissimum, lib. 4. rub. 58. n. 1.

Quæ autem percussio veniat sub nomine manus iniectionis, ib. n. 2.

Statutum non habet locum in percutientu patrem ad defensam, & sine dolo, ib. n. 3.

Filij naturales stantibus legitimis ex testamento non possunt capere nisi vnciam, lib. 2. rub. 65. numer. 1.

Totum autem capere possunt deficientibus legitimis, ibi. n. 2.

Contra tamen Testamentum, & voluntatem patris venire non possunt, ib. n. 3.

Ab intestatu verò stantibus legitimis capiunt vnciam, vel alimenta, ib. n. 4.

Illis verò deficientibus succedunt in duabus vnciis, ibi. n. 5.

Filijs naturalibus non debetur legittima, neque querela contra patris testamentum, ibid. numer. 6.

Et filij naturales qui dicantur, ibidem numero 7.

Filij spurij patri non succedunt neque ex testamento, neque ab intestato, d. rub 65. n. 8.

Etiam non extantibus filijs legitimis, ibid. numer. 9.

Eis tenetur pater præstare alimenta, & dotem, ib. num. 10.

Itaut pru d. quantitate substineatur legatum eis factum per patrem, ib. n. 11.

Filij an præsumantur naturales, vel spurij remissiuè, ib. num. 12.

Filij positi in conditione non censentur vocati secundum magis communem opinionem, lib. 2. rub. 63. num. 4.

Fallit stantibus coniecturis, ibidem numero 5.

Maximè in descendentibus positis in conditione, ib. num. 6.

Coniectura recensentur per Doctores adductos, ib. num. 7.

Filij in conditione positi censentur vocati stante statuto, d. rub. 63. n. 8.

Et dicuntur vocati tam per vulgarem, quam per fideicommissariam, ib. n. 9.

Et quid quando est caducatus gradus paternus, ibi. num. 10.

Et filiorum appellatione in conditione positorum veniunt etiam fœmina, ib. n. 11.

Filij in conditione positi censentur vocati a statuto ad portionem patris, non patrui, ibidem numero 12.

allit vt ibi num. 13.

Filia dicitur dotata quando pater ei in testamento aliquid reliquit, lib. 2. rubrica 62. numero 30.

Et sufficit ad illam excludendam dos tradita Monasterio, ib. n. 31.

Filia moriente sine filijs succedit pater exclusa sorore defuncta, ib. n. 32.

Filia exclusa a statuto non potest contratabulare, ibi. num. 33.

Filius legittimatus quo ad successionem non differt a legittimo, lib. 2. rub. 64. n. 3.

Itaus excludat etiam substitutum, ibidem numero 4.

Nisi testator sit persona nobilis, & in dignitate constitutus, ib. n. 5.

Et succedit æqualiter cum filijs legittimis, & naturalibus, ib. n. 6.

Filio legittimato debetur legittima, d. rubric. 64. num. 7.

Fallit si sit legittimatus cum clausula sine praiudicio, &c. ib. n. 8.

Filius familias potest se obligare sine consensu Patris pro exonaeratione conscientia, lib. 2. rubr. 57. num. 9.

Requiritur tamen consensus patris, etiam si contrahat cum alio filio familia, ibidem numer. 10.

Filius familias an possit contrahere cum patre, matre, & filij, d. rub. 57. n. 18.

Filius dans de nullitate contractus ob deficientiam consensus patris tenetur probare illius vitam, num. 22.

Filius familias, quando dicatur habitare seorsum a patre, & haberi pro patre familias, ibid. numer. 30.

Fiscus ab absolutione rei de consuetudine non appellat, lib. 3. rub. 14. n. 6.

Declara vt ibi. n. 7.

Maximè si adsit instigator secretus, vel apertus, ib. num. 8.

Florenorum appellatione quid veniat remissiuè, lib. 6. rub. 49. n. 8.

Florenus vero, & libra dicuntur moneta imaginaria, ib. n. 9.

Et pro illis potest solui qualibet moneta, qua constituit florenum, & libram, ibidem numer. 10.

Fons dicitur omnis puteus, sed non è contra, lib. 6. rub. 25. n. 4.

Forensium bona de generali consuetudine possunt collectari, lib. 1. rub. 39. num. 3.

Maximè si forensis consenserit actimo soluendo, ib. num. 4.

Dumodo forenses non soluant plus quam soluant Ciues, ib. n. 6.

Forensis agens tenetur cauere de reficiendis expensis, lib. 2. rub. 14. n. 3.

Et si non potest cauere admittitur ad iuratoriam cautionem, n. 4.

Forensis dicitur qui est de alia Ciuitate vtente diuersis legibus, dict. rubrica 14. numero 7.

Et qui in loco non est natus, nec habet domicilium, ib. num. 8.

Fornax an possit construi per Vasarium in muro proprio, vel communi, lib. 5. rubrica 8. numero 1.

Et an volens facere fornacem possit prohiberi a vicinis, ib. n. 2.

Fossata sunt mundanda, & scaricanda per colonum lib. 6. rub. 22. n. 1.

Fallit si illa sint ad perpetuam vtilitatem fundi, ib. num. 2.

Qua fossata præsumuntur communia inter vicinos, num. 3.

Fratres tenentur probare sorore dotasse de proprio, vt sit locus statuto, lib. 2. rubrica 49. numer. 6.

Quod præsumatur illas dotasse de bonis proprijs tenent aliqui, ib. n. 7.

Fratres in defectum patris, aui, & matris tenentur dotare sorores, d. rub. 49. num. 11.

Tam sorores vtrinquè coniunctas, quam consanguineas, ib. n. 12.

Non tamen sorores vterinas, ibidem numero 13.

Licet aliqui contrarium sentiant, ibidem numer. 14.

Frater potest redimere totam rem venditam alio fratre negligente, lib. 1. rubric. 55. numero 38.

Fructus pendentes sunt pars fundi, lib. 2. rubr. 50. num. 8.

Et ideo vendito fundo censentur venditi fructus pendentes, ibid. num. 9. vide lib. 6. rubr. 4. num. 4.

Et censetur vendita etiam pars colonica, ibid. numer. 10.

Et quid si venditor colit proprijs manibus, ib. nu. 11. & lib. 6. rub. 4. n. 5.

Fructus vltimi anni soluto matrimonio diuiduntur pro rata temporis, lib. 2. rubrica 47. numero 23.

Quo tempore incipiat annus remissiuè, ibid. numer. 24.

Frumenti promissor sine assertione boni liberatur tradendo pessimum, lib. 1. rubrica 30. numero 14.

Fundare se non potest quis super positione negata, lib. 2. rub. 6. n. 23.

Furnariorum talicola probant concurrentibus requisitis, lib. 5. rub. 14. n. 3.

Furnarius qui promisit coquere panem pro tota familia, an aucta familia teneatur, numero 4.

Fures

Fures puniuntur pœna statutorum loci, lib. 4. rubr. 53. num. 1.
Fur vt possit inquiri debet constare de corpore delicti, d. rub. 53. n. 2.
Quod vt difficilis probationis probatur coniecturis, & præsumptionibus, ib. n. 3.
Nisi agatur de furto, cuius remanent vestigia, ib. num. 4.
Coniecturæ autem recensentur, ibidem numero 5.
Furtum grauius punitur si sit commissum cum scalis, lib. 4. rubr. 53. n. 6.
Et si sit commissum cum fractura, ibidem numero 7.
Vel si sit commissum de nocte, ibidem numero 8.
Fures quò ad interesse partis tenentur in sollidum, ibi num. 9.
Furtum non dicitur committere qui rem aufert de voluntate domini, dict. rubrica 53. numero 10.
Neque qui aufert rem alienam cogitans dominum esse permissurum, n. 11.
Neque accipiens rem suam non volens aliter illam recuperare, ib. n. 12.
Furtum domesticum quomodo sit puniendum, ibi. numer. 13.
Furem receptans, vel rem furatam tenetur eadem pœna, qua fur, n. 14.
Furti actio datur pro piscibus ablatis ex stagno priuato, lib. 4. rub. 68. n. 3.

G

Gesta per Papam schismaticum non sunt vallida, Annot. ad Bull. n. 3.
Fallit in gestis, per eum, qui in sua obedientia reputatur verus Papa, ib. n. 4.
Gesta, & indulta concessa per Greg. XII. fuerunt confirmata in Concilio Constantiensi, ibid. numer. 5.
Itaut de illorum validitate non sit dubitandum, d. Annot. n. 5.
Gregor. XII. patria, familia, & alia recensentur, d. Annot. n. 7.
Gramatica est fundamentum omnium disciplinarum, lib. 1. rub. 35. n. 1.
Et illam exercentes possunt dici nobiles, ibid. numer. 2.

H

HÆres non tenetur iurare super facto defuncti, lib. 2. rub. 12. n. 6.
Fallit si hæres de eo sit informatus, ibid. numer. 7.
Hæres non tenetur soluere vsuras nisi sit certioratus de promissione defuncti, lib. 2. rubric. 47. numer. 36.
Fallit si mora sit iam incursa contra defunctum, ib. num. 37.
Hæredes viri soluto matrimonio tenentur restituere dotem consistentem in rebus immobilibus statim, si vero in mobilibus, & in pecunia post annum, lib. 2. rubrica 48. numero 1.
Si tamen vir prælegauit vxori dotem tenentur illam statim restituere, ib. n. 2.
Et interim tenentur præstare viduæ alimenta, ib. num. 3.
Et quid si vxor habeat vnde viuere possit remissiuè, num. 4.
Non debentur tamen si vidua intra annum luctus transeat ad secunda vota, ibidem numero 5.
Vel si d. hæredes dotem ei restituant ante annum, ib. num. 6.
Hæredes viri non tenentur præstare viduæ alimenta extra domum, lib. 2. rubrica 48. numero 8.
Et quando præstantur debet vidua minus habere si non operatur, ib. n. 10.
Hæres beneficiatus dolosè occultans rem hæreditariam quam pœnam patiatur, lib. 2. rubr. 34. num. 12.
Hæres beneficiatus quamplures vtilitates consequitur de iure, ib. n. 13.
Hæres beneficiatus non gaudet beneficio inuentarij nisi reddita ratione de bonis, n. 17.
Hæres pro legato pio non tenetur vltra vires, d. rub. 34. num. 21.
Cum Ecclesia non possit exigere legatum vltra vires hæreditarias, ib. n. 22.
Hæres beneficiatus potest uare de beneficio Inuentarij, etiam post sententiam, n. 23.
Hæres beneficiatus promittens soluere debita hæreditaria an amittat dict. beneficium, numero 2 .
Hipoteca tacita competit pro vsuris dotalibus, lib. 2. rub. 47. n. 31.
Et via executiua, ib. n. 32.
Hipotecaria agens contra tertium possessorem habentem causam a debitore tenetur probare dominium, lib. 6. rub. 31. n. 6.
Et eo magis si non habeat causam a debitore, ibi. num. 7.
Hospitale administratum a laicis præsumitur laicale, lib. 1. rub. 29. n. 1.
Etiam si in eo exerceantur opera pietatis, ibid. num. 2.
Et ideo illius cura spectat ad laicos tantum vt ibi. num. 3.
Hospes cui fuit consignata valisia, si illa amittatur, vel reddatur aperta tenetur ad interesse, lib. 5. rub. 12. num. 2.
Qui non potest aliquem expellere ab eius hospitio, ib. num. 3.
Sed tenetur omnes venientes hospitari, ibid. numer. 4.

I

IMmunitas ob numerum 12. filiorum per quos Doctores tractetur, lib. 1. rub. 63. n. 1.
Immunitas ob numerum 12. filiorum durat etiam mortuo patre, lib. 1. rubrica 63. numero 5.
Cum d. immunitas sit beneficium, cum priuilegium, ib. n. 6.
Licet contrarium teneant aliqui Doctores, ibi. numer. 7.
Immunitas supradicta procedit etiam mortuo vno filio ante impetrationem, ib. n. 8.
Immunitas ob numerum 12. filiorum communicatur etiam vxori, dict. rubrica 63. numero 9.

Et

Et fratri habitanti cum alio fratre, ibid. numer. 10.
Quæ immunitas non censetur reuocata per generalem reuocationem, ib. n. 11.
Et extenditur etiam ad bona allibrata, ibid. numer. 12.
Licet contrarium teneant aliqui Doct. ibid. numer. 13.
Et d. immunitas conseruatur etiam in vno tantum filio superstite, ib. n. 14.
Et d. immunitas est fauorabilis, & in dubio pro ea est iudicandum, ib. n. 15.
Immunitas concessa iuribus venientibus ad habitandum est vallida, lib. 1. rubrica 68. numero 2.
In statu Ecclesiastico requiritur confirmatio Sac. Congregationis, ib. n. 3.
Impotentia non inueniendi fideiussorem probatur iuramento, lib. 2. rub. 14. n. 6.
Incendii crimen dicitur grauissimum, lib. 4. rub. 52. num. 1.
Et incendiarius vltra pœnam tenetur ad damna, & intereße, ib. n. 2.
Vt tamen puniatur requiritur dolus probatus saltem ex coniecturis, ib. n. 3
Et incendium cum sit delictum difficilis probationis probatur ex coniecturis, n. 4.
Coniectura autem remittuntur Iudicis arbitrio, ib. num. 5.
Et incendium commissum sine dolo, sed culpa mitius punitur, ib. n. 6.
Incestus dicitur consanguineorum, seu affinium abusus, lib. 4. rub. 23. n. 1.
Circa tamen illius pœnam Doctores non conueniunt, ib. n. 2.
Incestus in quibus casibus committi dicatur, d. rub. 23. num. 5.
Et illius crimen est mixti fori, ibidem numero 6.
Incola quis dicatur, lib. 6. rubrica 48. numero 5.
Inditia indubitata sunt quæ mouent animum Iudicis ad omninò credendum, delictum fuisse commissum, lib. 4. rubrica 16. numero 1.
Licet in hoc plurimum valeat Iudicis arbitrium, ib. num. 2.
Inducias quinquennales potest concedere Princeps, lib. 2. rub. 73. n. 14.
Ac etiam potest illa concedere maior pars creditorum, ib. num. 15.
Declara vt ib. n. 16.
Et an in d. casu sit necessaria cautio de soluendo remissiuè, ib. n. 17.
Inimicitia ad repellendum Iudicem non requiritur, quod sit capitalis, lib. 2. rubrica 5. numero 2.
Iniuria dicitur inferri quando in aliquem aliquod turpe improperatur, lib. 4. rubrica 43. numer. 1.
Et quando improperatur aliquod delictum, ibid. num. 2.
Et dicitur inferri per verba subdola, & indirecta, ib. num. 3.
Iniuriæ plures illatæ vnico contextu vnica pęna puniuntur, ib. n. 7.
Iniuria illata coram Iudice, in Ecclesia, in Concilio dicuntur grauiores, d. rub. 43. n. 8.
Iniuriarum actio alia est ciuilis, quæ datur ad æstimationem iniuriæ, & alia est criminalis quæ datur ad pęnam, lib. 4. rubrica 44. numero 1.
Instantia statuti de compromissis non currit, nisi a die acceptationis illius, lib. 2. rubr. 27. numer. 13.
Instantia est tempus quo iudicium discutitur, lib. 2. rub. 20. n. 1.
Instantia de iure canonico non perit, sed durat semper, ib. n. 2.
De iure autem ciuili durat triennio, ibid. numero 3.
Instantia in causis criminalibus est biennalis, lib. 2 rubr. 20. n. 5.
Instantia perit per lapsum termini statuti a lege, vel a statuto, ib. n. 6.
Instantia perempta pereunt acta ordinatoria iudicij, ib. num. 11.
Non pereunt tamen decisoria, ibidem numero 12.
Instantia non currit dum inter partes tractatur concordia, d. rub. 20. n. 13.
Instantia incohata cum antecessore transit in successorem, ib. n. 14.
Non transit tamen in hæredem Clericum, ibid. numer. 15.
Instantia an detur in executiuis est controuersum, d. rub. 20. n. 16.
Incipit tamen currere a die præsentatarum oppositionum, ib. n. 17.
Instantia non currit impedito, d. rubrica 20. numer. 18.
Neque currunt fatalia in causa appellationis, numer. 19.
Fallit si pars potuit remouere impedimentum, ib. mer. 20.
Currit tamen non obstante impedimento absentiæ, vel infirmitatis, ib. n. 21.
Vtrum verò requiratur protestatio remissiuè, numer. 22.
Instantiam non esse peremptam in dubio est pronunciandum, rub. 20. n. 24.
Instantiæ lapsus non potest opponi post sententiam, num. 25.
Nequè quando pars concorditer fuit litem prosequutus, ib. n. 26.
Instantia perit etiam in causa dotis, ibidem numer. 27.
Instrumenta facta in loco vbi ex statuto possunt mandari executioni si producantur in loco vbi non adest dict. statutum non habebunt executionem, & è contra, lib. 2. rubrica 3. numero 25.
Quid vero dicendum sit quo ad priuatam scripturam, ib. n. 26.
Instrumentum exhibere dolosè differens est condemnandus in expensis, lib. 2. rubrica 18. numer. 2.
Instrumenta de nouo reperta possunt produci post conclusum in causa, dict. rubrica 18. numero 5.
Illa fuisse de nouo reperta probatur iuramento, ib. num. 6.
Probatis tamen diligentijs de illis inueniendis, ib. num. 7.
Instrumenta produci non possunt post conclusionem in causa, lib. 3. rub. 5. n. 5.

Fallit

Fallit stante aliqua iusta causa, ibidem numero 6.
Vt si sint de nouo reperta, ibidem numero 7.
Probato per iuramentum illa fuisse nouiter reperta, & probatis diligentijs, n. 8.
Et fauore publicæ causæ, ibidem numero 9.
Instrumentis censeri apposita quæ de consuetudine solent apponi est controuersum, lib. 2. rub. 36. num. 2.
Instrumenta extracta in partibus ex compulsoria an requirant citationem, lib. 2. rubr. 37. numer. 4.
Intercapedo quæ est inter duas domos ad quem ex vicinis spectet, lib. 5. rubrica 32. numero 7.
Instrumenta, testamenta, & simil. habent viam executiuam vigore statuti, lib. 2. rubric. 3. num. 13.
Etiam pro ijs, quæ in eis virtualiter continentur, ib. num. 14.
Licet aliqui contrarium teneant, ibidem numero 15.
Insultus est amotio corporis de loco ad locum cum impetu, lib. 4. rub. 32. n. 6.
Insultus pœna confunditur cum pœna percussionis subsequuta, ib. n. 7.
Interrogans non fatetur contenta in interrogatione, lib. 2. rub. 3. n. 44.
Interrogatorijs est respondendum medio iuramento, d. rub. 3. n. 45.
Interrogatoria non sunt ostendenda parti aduersæ, lib. 2. rub. 9. n. 8.
Interrogatoria impertinentia, & captiosa sunt per Iudicem resecanda, lib. 2. rubrica 9. numero 12.
Interdictum noui operis pro quo opere detur, lib. 2. rub. 70. num. 1.
Inquiri, & accusari de Iniurijs quis non potest nisi infra annum, lib. 4. rub 2. n. 1.
In alijs vero delictis procedi potest vsque ad 20. annos, ib. n. 2.
Et statutum quod delicta minori tempore præscribantur est vallidum, ibidem numero 3.
Inquisitus pro delicto pro quo imponitur pœna pecuniaria est relaxandus cum fideiussione, lib. 4. rub. 5. num. 1.
Alias Iudex tenetur in sindicatu, ibidem numer. 2.
Secus est si sit locus pœnæ corporali, ibidem numer. 3.
Intentans remedium coactiuum non sibi præiudicat in prælatiuo, lib. 1. rub. 55. n. 28.
Interpellatio requisita a statuto est de forma, lib. 2. rub. 47. n. 33.
Licet illam impleri per æquipollens voluerint aliqui, ib. n. 34.
Et potest etiam per pactum remitti, ibidem numer. 35.
Inuentarium est faciendum in loco vbi adsunt bona, lib. 2. rub. 34. n. 18.
Interpretatio est facienda vt euitetur contradictio, Annot. ad Bull. n. 92.
Inuentarium confectum post terminum a statuto præfixum est nullum, lib. 2. rubrica 34. numer. 6.
Et non sufficit illud incipi intra d. terminum, ibid. num. 7.
Inuentarium sufficit fieri secundum consuetudinem loci, lib. 2. rubr. 34. n. 14.
Inuentarium in dubio præsumitur ritè factum, ibid. num. 15.
Et illud non fuisse factum, vel nulliter factum paria sunt, ib. n. 16.
Iudex debet recipere dictum testis tam pro fisco, quam contra fiscum, lib. 4. rub. 11. num. 1. & lib. 1. rub. 14. n. 1.
Alias est suspectus de falso, ibidem numero 2.
Maximè post præstitum testi iuramentum, numer. 3.
Quandò verò possit testem interrogare ante datum iuramentum, ib. n. 4.
Iudex ex inditijs indubitatis non potest condemnare reum in pœnam ordinariam, lib. 4. rubr. 16. num. 3.
Licet aliqui contrarium teneant, ibidem numer. 4.
Est tamen in facultate Iudicis reum torquere, vel condemnare in pœnam extraordinariam, numer. 5.
Vtrum vero possit illum condemnare in pœnam corporalem, ib. n. 6.
Iudex debet interloqui contra reum, adesse inditia sufficientia ad torturam, lib. 4. rubric. 6. numer. 3.
Iudex potest carcerare filium ad instantiam Patris, lib. 4. rub. 58. n. 4.
Non autem ad instantiam Matris, & propinquorum, ib. n. 5.
Iudicium firmatur iuramento minoris iurantis de stando iuri, lib. 2. rub. 55. n. 8.
Iudex appellationis debet exequi sententiam, lib. 3. rub. 1. n. 22.
Iudex appellationis potest confirmare sententiam in plus quam fecerit primus Iudex, lib. 3. rub. 6. num. 3.
Iudices omnes tenentur stare ad sindicatum, lib. 1. rub. 11. n. 10.
Iudex debet esse protector pupillorum, viduarum, & simil. lib. 1. rub. 12. n. 1.
Iudex debet iurare obseruantiam statutorum vbi ius dicit, ib. n 2.
Non tenetur tamen illa seruare quando sunt illicita, & non sunt in vsu, ib. n. 3.
Iudex debet per se testes in causis criminalibus examinare, lib. 1. rub. 13. n. 1.
Et eo magis debet reum ipse constituere, ibidem num. 2.
Iudex debet fugere familiaritatem præcipuè cum reis, ib. num. 3.
Iudex absolutus per sindicatores non potest amplius molestari, lib. 1. rub. 17. n. 2.
Fallit vt ib. n. 6.
Iudices hodiè non sindicantur nisi de dolo, & barattaria, lib. 1. rub. 17. n. 7.
Et Iudex quando dicatur committere barattariam, ib. num. 8.
Iudex non potest sindicari durante officio, lib. 1. rub. 17. num. 11.
Iudici in dubio in sindicatu est fauendum d. rub. 17 num. 14.
Iudicibus non licet mercedem recipere ad eorum arbitrium, lib. 2. rub. 24. n. 1.

Iudex appellationis an debeat sequi statutum Iudicis a quo, seu proprium, lib. 3. rubrica 24. numer. 4.

Iudicium reconuentionale est in quo deducitur secunda conuentio facta per reum, lib. 2. rub. 15. numer. 1.

Iudex potest committere cuilibet Notario taxationem expensarum, lib. 2. rub. 21. n. 19.

Iudex appellationis condemnans in expensis an veniant expensa prima instantia, ibidem, numer. 21.

Iudex non tenetur condemnare victum in expensis, nisi sit petitum, ib. n. 16.

Nequè potest reseruare condemnationem expensarum in sententia diffinitiua, n. 17.

Iudex absoluendo ab expensis non censetur absoluere ab expensis conuentionalibus, d. rubric. 21. numer. 13.

Iudicium incipi non potest cum procuratore quando causa est grauis, lib. 2. rub. 1. n. 8.

Maximè si causa sit commissaria, ibidem, numer. 9.

Pradicta procedunt si principalis est prasens, alias secus, ib. n. 10.

Si non sumus in principio causa semper sufficit citari procuratorem, n. 11.

Iudex quando possit allegari suspectus, quia votum propalauit, lib. 2. rub. 5. n. 5.

Iudaus non potest iurare in litem contra Christianum, lib. 2. rub. 15. n. 4.

Iuramentum calumnia quid importet, lib. 2. rub. 10. num. 1.

Iuramentum calumnię petitum est praestandum in quacumque causa, ib. n. 9.

In obligatione camerali si non praestetur non reddit iudicium nullum, ibi. n. 10.

Iuramentum calumnia est praestandum non obstante statuto, vel consuetudine contraria, d. rub. 10. num. 11.

In pluribus casibus non est necesse illud praestare, ibi. n. 12.

Dictum iuramentum si non praestetur quos effectus pariat, ib. n. 13.

Iuramentum in litem potest deferri per quemcumque lib. 2. rub. 11. n. 1.

Etiam si sit dominus, vel quasi, ibidem, numero 2.

Et potest iurare in litem etiam hares damnum passi, ibi. n. 3.

Iuramentum in litem datur pro modica summa, d. rub. 11. n. 8.

Iuramento in litem vt sit locus debet constare de damno in genere, ib. n. 6.

Et debet adesse difficultas probationis, ibidem, numer. 7.

Iuramentum in litem permissum per statutum habet locum etiam in damnis datis propter furtum, num. 10.

Et habet locum etiam super emergentibus, & incidentibus, ibi. n. 11.

Iuramentum in litem quando detur contra tutores, curatores, & administratores, ib. n. 12.

Iuramentum decisiuum est praestandum etiam si aduersarius vellet probare per testes, lib. 2. rub. 12. num. 1.

Licet contrarium teneant aliqui, ib n. 2.

Iuramentum decisiuum est deferendum etiam si illud referri non possit, ib. n. 5.

Iurare quis non tenetur de facto proprio quando illud est vltra decennium, d. rub. 12. n. 8.

Licet contrarium teneant aliqui, ibidem, numero 9.

Iurare non tenetur pars qua plenè probauit, d. rub. 12. n. 10.

Iuramentum si est propositum quod ego mutuaui decem, & respondeas quod restituisti confessio valet, d. rub. 12. n. 11.

Contrarium tenent aliqui, ib. n. 12.

Iuramentum decisiuum non defertur super exceptione non admissibili contra obligationem Cameralem, n. 13.

Iurare non tenetur qui respondit positionibus d. rub. 12 num. 14.

Iuramentum decisiuum praestatur Iudais secundum eorum ritus, d. rub. 12. n. 15.

Iuramento decisiuo vt sit locus plura requiruntur, ibi. num. 18.

Iurandum est secundum formam partiti propositi, ibi. num. 19.

Iuramentum suppletiuum non defertur sine semiplena probatione. lib. 2. rub. 13 n. 1.

Et ideo non defertur ex depositione testis non idonei, ib. n. 2.

Itaut idoneitas testis sit probanda, ib. n. 3.

Et duo testes non omni exceptione maiores non sufficiunt, ibi. n. 4.

Nequè semiplenam probationem faciunt duo testes singulares, ib. n. 5.

Quando singularitas est obstatiua, ibidem, numero 6.

Licet illud dari ex testimonio mulieris voluerint aliqui, ib. n. 7.

Iuramentum suppletorium non defertur ei, qui non est omni exceptione maior, d. rubrica 13. numero 6.

Iuramentum suppletorium non defertur Iudaeo, d. rub. 13. n. 9.

Nequè defertur bastardo nisi sit valde dignus, ibi. num. 10.

Nequè defertur periuro, ib. n. 11.

Nequè defertur rustico, ib. n. 12.

Iuramentum suppletorium non defertur in causa ciuili graui, d. rub. 13. n. 13.

Nisi sit plusquam semiplenè probatum, ibidem, num. 14.

Iuramentum suppletorium peti non potest post conclusum in causa, d. rub. 13. n. 15.

Iuramentum suppletorium datur in causa appellationis, ib. n. 16.

Iuramentum suppletorium non defertur haredi super facto defuncti, d. rub. 13. n. 17.

Nisi hares de eo sit informatus, n. 18.

Iuramentum suppletorium quando defertur requiritur citatio partis, ib. n. 19.

Et illud est praestandum in continenti, vel infra decem dies, ib. n. 20.

Iuramentum suppletorium non defertur, nisi habenti veram scientiam rei, ib. n 21.

Iuramentum suppletorium est deferendum Sindico, Economo, Tutori, & simil. ib. n. 22.

Iuramentum suppletorium non datur non petenti, ib. n. 23.

Et vt detur plura requiruntur, vt ibidem, numero 24.

Iuramentum facit semiplenam probationem, lib. 6. rub. 35. n. 4.

Et

Et testis facit aliam semiplenam , ib. n.5.

Qua conjunguntur ad faciendam plenam probationem, ib. n.6.

Maximè si agatur de modica summa , ibidem , numer. 7.

Iuramentum an sit praestandum ante, vel post examen, lib. 2. rub. 8. n.4.

Iuramentum in productione positionum est de forma , lib. 2. rub.6. n. 4.

Iuramentum praestandum per Magistratum est de forma, lib.1. rub. 7. n.1.

Iurisdictio data vni superstiti vnius Plateae non extenditur ad aliam, lib.1.rub.45.n.1.

Ius civile correctum a canonico est attendendum ius canonicum ,lib.6. rub.48. n. 4.

Ius congrui competens ex statuto praefertur illi quod competit ratione confus. lib. 1. rubric. 55. num. 11.

Ius congrui habet locum etiam in venditione subhasta, ib. n. 12.

Licet contrarium teneant aliqui, ib. n.13.

Et habet locum in venditione facta cum pacto , de retrovendendo ,ib. n.14.

Ius congrui competit contra petium terrae separatum si fit de pertinentijs praedij , dict. rubric. 55. num.15.

Ius congrui competens ex statuto non potest cedi, ib. num. 20.

Fallit si cedatur cum ipsa re, ib. n.21.

Ius congrui competit proprietario, non vsufructuario, d. rub. 55.n.36.

Et competit etiam emphiteutae, ib. n.37.

Iusta causa an excuset ab expensis stante statuto quod victus in eis condemnetur , lib.2. rub. 21. numer. 2.

Iusta causa qua sit remittitur arbitrio iudicis , ibi, num. 3.

Illa praesumitur in habente authoritatem alicuius Doctoris, ib. n. 4.

Et in habente consilia plurium Advocatorum , ibi. num. 5.

Et quando adsunt variae opiniones ib. n.6.

Et in eo, qui semiplenè probavit , n.7.

Et in eo qui probavit per testes, qui fuerunt reprobati, ib.n.8.

Et quando actor petijt plus debito, ib. n. 9.

Et in litigante ad parandam actionem de evictione ib. n.10.

Iusta causa litigandi non excusat ab expensis conventionalibus , d. rub. 21. n.12.

L

Laborator dicitur socius, lib. 6. rubric. 39. numer. 1.

Itaut non teneatur domino nisi in quantum facere potest, ib. n.3.

Quae societas finitur morte laboratoris , ibidem , num.4.

Laborator tenetur vendere fructus potius domino , quam alteri , d. rub. 39. n. 5.

Laborator tenetur deferre fructus ad domum domini, ibi. n.7.

Et tenetur colere fundum benè , & diligenter , ib. num. 8.

Et ipse tenetur id probare, ib.n.9.

Et non potest incidere arbores fructiferas, ibidem , num. 10.

Latro publicus dicitur qui palam, & publicè furatur, lib. 4. rub. 51. n.1.

Requiritur tamen frequentia depraedandi cum armis, ib. n. 2.

Et insidiatores viarum dicuntur qui in via publica depraedantur, non in privata, n.3.

Et statuta m puniunt poena vitae pro latrocinio excedente decem libras declaratur, n.4.

Laudum pendente reductione est exequendum stante obligatione camerali, lib. 2. rub.27. n.24.

Laudum est nullum si non constet de compromisso , lib. 3, rub.3.n.8.

Et si sit latum sine citatione partis , ibidem , numer.9.

Vel si moriatur vnus ex compromittentibus , vel vnus ex arbitris, ib. n.10.

Laudum si est nullum non est opus appellatione , d. rub. 3. num. 7.

Legatorum missio ad Principem est prohibita de iure, lib. 1.rub. 32. n.3.

Legatorum numerus non debet excedere duos , ibid. num. 4.

Legittima matris reservata per statutum est tertiae portionis quam caperet ab intestato, lib.2. rub. 66. n.3.

Contrarium esse trientem totius haereditatis, quam esset habitura ab intestato tenent alij , numero 4.

Legittimatio alia dicitur plena , alia plenior , & alia plenissima, lib. 2. rub.64. n.1.

Legitimatio fit per subsequens matrimonium , per rescriptum , & per oblationem Curiae , ibidem , num. 2.

Laesio vt rescindat venditionem de iure communi debet esse vltra dimidiam , lib. 2. rubric. 58. numer. 1.

Cum de iure communi liceat partibus se decipere in pretio infra dimidiam , ib. n.2.

Quod tamen non habet locum in foro conscientiae, ib. n.3.

Laesio debet aestimari de tempore venditionis , d. rub. 58. n.5.

Et de tempore contractus, ib. n. 6.

Laesio est plenè , & concludenter probanda, d. rub. 58 num. 8.

Quomodo sit probanda in terminis statuti , ibidem , num. 9.

Est tamen in aestimatione habenda ratio onerum rei ib. n.7.

Lex mandans, quod Civitates subiectae soluant certum quid ligat etiam Civitates subiectas post legem , Annot. ad Bull. n.72.

Lex vna declarat aliam, lib. 4. rub. 28. n.6.

Libelli famosi poena vigore Bullarum est mortis , & confiscationis bonorum, lib. 4.rub.42. num. 1.

Quae procedit etiam in illud scribente, dictante , exemplante &c. ib. n.2.

Ac etiam in stercorante, & ponente cornua ad domum alicuius , ib. n.3.

Si tamen illud non publicavit punitur poena extraordinaria , ib. n.4.

Et idem est si libellus factus fuerit sine dolo,& per lasciviam , ib. n. 5.

Libellus pro eximitione a fideiussione quomodo sit concipiendus ,lib.2.rub.60. n.12

Liber mercatoris cessante statuto non probat pro scribente. lib. 2. rub.74. n.9.

Licet probet contra eum.ib.n.9.

Nequè probat pro tertio contra tertium sine adminiculis, ib. n. 11.
Libro exactoris creditur contra forensem super solutione collectarum, lib. 1. rub. 39. n. 5.
Liber rationum non probat pro scribente, lib. 2. rub. 75. n. 1.
Fallit concurrentibus coniecturis, ibidem, numer. 2.
Et in libro scribentis habito pro viro probo, ibid. num. 3.
Licet contrarium teneant aliqui, n. 4.
Lineam esse finitam est probandum per allegantem, Annot. ad Bull. n. 55.
Ratio affertur, ib. n. 56.
Licentia domini excusat damnum dantem a pœna in eius bonis, lib. 6. rub. 35. n. 1.
Quæ licentia non præsumitur, sed est probanda, ib. n. 2.
Per duos testes, seu per aliud genus probationis, ib. num. 3.
Et d. licentia expirat per mortem illius, cui fuit concessa, ib. n. 8.
Licentia extrahendi Instrumenta defuncti non comprehendit Instrumenta in folijs, & sine solemnitatibus, lib. 2. rub. 37. n. 3.
Lite executiua introducta an possit agi ordinariè, lib. 3. rub. 13. n. 7.
Et an possit variari a via ordinaria ad executiuam, ib. n. 8.
Locator in rebus inuentis quando præferatur pro pensione creditoribus anterioribus, lib. 2. rub. 71. num. 11.
Lucrum quartæ partis debetur creditori pro rebus adiudicatis etiam de iure communi, lib. 2. rub. 19 num. 5.
Licet illud non dari in præiudicium creditorum posteriorum sentiant aliqui, ib. n. 6.
Lucrum dotis debetur viro etiam de dote promissa, lib. 2. rub. 46. n. 6.
Licet contrarium teneat Altogr. ibidem, numero 7.
Etiam de dote promissa soluere post mortem, ibid. num. 8.
Lucrum dotis debitum viro dicitur debitum voluntarium, d. rub. 46. n. 14.
Declara, vt ibi. n. 15.
Lucrum dotis debetur viro etiam de bonis fideicommissarijs, ib. n. 16.
Et quid si dos sit constituta in bonis fideicommissarijs, & in bonis liberis, ib. n. 17.
Lucrum dotis debetur viro etiam in casu separationis thori ex culpa vxoris, ib. n. 18.
Lucrum dotis transmittitur ad hæredes etiam non agnitum, d. rub. 46. n. 22.
Lucrum dotis acquisitum per vnum ex socijs acquiritur societati, ib. n. 23.
Et illud debetur socio sustinenti onera matrimonij, ib. n. 24.
Lupus est bestia rapax, & cruoris appetens, & maximè damnosus, lib. 5. rub. 43. n. 1.

M

Magistratum gerens inquiri non potest nisi pro delictis grauibus, lib. 1. rub. 9. n. 11.
Magistratus ad curam pertinet Montis pietatis, hospitalium, & pauperum curam habere, lib. 1. rub. 7. num. 2. & rub. 8. n. 2.
Magistratus quilibet tenetur facere sindicatum, lib. 1. rub. 17. n. 2.
Mandatum requiritur speciale ad respondendum positionibus, lib. 2. rub. 26. n. 7.
Mandatum tacitum, & præsumptum æquiparatur expresso, lib. 2. rub. 2. n. 1.
Et mandatum præsumptum est sufficiens, ibi. n. 2.
Mandatum præsumptum ex quibus actibus inducatur d. rub. 2. n. 3.
Mandatum procuratoris censetur reuocatum per comparitionem principalis, ib. n. 4.
Mandatum speciale requiritur ad compromittendum, lib. 2. rub. 27. n. 40.
Sufficit tamen mandatum generale cum libera, ibi. num. 41.
Licet contrarium teneant aliqui, ib. n. 42.
Marescalcus inchiodans equm tenetur domino ad interesse, lib. 5. rub. 6. n. 2.
Qui potest retinere equum curatum pro mercede ei debita, ib. n. 3.
Maritus ob mortem vxoris lucratur tertiam partem apretiati, lib. 2. rub. 46. n. 9.
Non lucratur tamen partem bonorum parapheranalium, ib. n. 10.
Et tantum debet lucrari vxor mortuo viro de donatione propter nuptias, ib. n. 11.
Maritus concedens vxori licentiam testandi sibi præiudicat in lucro dotis, d. rub. 46. n. 25.
Maritus potest renunciare lucro dotis, ib. n. 26.
Etiam in præiudicium creditorum, ib. n. 27.
Maritus tenetur ad expensas funeris vxoris pro rata lucri, ib. n. 28.
Maritus promittens restituere vxori dotem non sibi præiudicat in lucro dotis, ib. n. 29.
Secus si promittat restituere totam dotem, ibid. num. 30.
Maritus tenetur restituere fructus bonorum parapheranalium etiam vxore non consentiente perceptos, lib. 2. rub. 48. n. 12.
Masculinum concipit femininum in materia indifferenti, & congruenti vtrique sexui, lib. 4. rub. 72. num. 1.
Si tamen sit eadem ratio, n. 2.
Non autem illud concipit in statuto correctorio, & pœnali, ib. n. 3.
Et quid si statutum loquatur per verba Quicumque, Quilibet, Si quis, & simil. ib. n. 4.
Et masculinum concipit femininum etiam in odiosis, vbi odium est rationabile, n. 5.
Masculus transmittit ius excludendi fœminam etiam non agnitum, lib. 2. rub. 62. n. 14.
Masculus potest sororem admittere ad partem etiam inuitis creditoribus, ib. n. 16.
Mater excluditur a successione a filio ex vno latere tantum excepta legittima, lib. 2. rub. 66. n. 5.
Matricula dicitur Index, in qua describantur nomina notariorum, lib. 2. rub. 35. n. 16.
Matriculatio Notarij sicut probatur per descriptionem in matricula, ib. n. 17.
Ita contrarium probatur ex eadem matricula, ib. num. 18.
Medici tenentur denunciare ægrotis, vt eorum peccata confiteantur, lib. 1. rub. 33. n. 1.
Procedit in morbis grauibus, alias secus, ib. n. 2.
Medici salariati esse non debent vltra duos, ibidem, num. 3.
Medicus Hebræus non est eligendus, d. rub. 33. numer. 4.

Medico discedenti ante tempus completum non debetur salarium, ib. n. 5.
Si tamen decedat durante conducta transmitti totum salarium ad hæredes, ib.n.6.
Medicus non potest discedere a Ciuitate sine licentia Magistratus, ib. n.7.
Medicus non licentiatus in tempore censetur reconductus pro alio anno, ib. n.8.
Menses fuerunt distincti in dies a Numa Pompilio, lib.6.rub.49. n.4.
Et mensis emergens quis nam dicatur, & quibus diebus constare debeat, ib.n.5.
Mercatura laudatur, lib.5.rub.1. n.1.
Mercatura omnis permissa est si non reperiatur prohibita, ib. n.2.
Mercator dicitur qui rem emit, & non mutata illius forma illam reuendit, ib.n.3.
Artifex vero dicitur qui rem emit, & mutata illius forma illam reuendit, n. 4.
Mercatorum priuilegijs vt quis gaudere possit quinque requiruntur, d. rub. 1.n.5.
Curia verò Mercatorum dicitur Curia æquitatis, ib. num. 6.
Mercatus an fieri possint in diebus feriatis in honorem Dei, lib. 5. rub.22.n. 1.
Mercatus quomodo differant a nundinis, ibidem, num. 2.
Mensuras, & pondera falsa retinens punitur pœna falsi, lib.5.rub.19.n. 1.
Quod non habet locum si illa sint bullata bulla Communis, ib. n.2.
Neque quando illas retinet domi, & cum illis non vendit, ib. n.3.
Mensuras falsas commodans scienter tenetur ad restitutionem damnorum, ib.n.4.
Mercedum causæ sunt summariæ, lib.2. rub. 24. numer. 2.
Meretrix potest expelli de vicinia ad Instantiam vicinorum, lib.5.rub.40. n. 1.
Etiam si domus sit propria, ib.n.2.
Declara vt ib. n.3.
Non procedit in ea quæ solum amasio sui copiam facit, ib.n.4.
Neque in meretrice nupta, nisi vir sit leno, ibi. num.5.
Meretrix quæ verè dicatur, ib.n.6.
Minæ non sufficiunt vt quis teneatur cauere de non offendendo, nisi sit solitus minas exequi, lib. 4. rub. 36. n.1.
Licet id remittatur arbitrio Iudicis, ibidem, numer. 2.
Iudex autem non debet ex abrupto cogere partes ad cauendum de non offendendo, n. 3.
Et citatus ad cauendum debet audiri, ibidem, numer. 4.
Et Iudex potest cogere ad cauendum de non offendendo per multam, capturam, &c. ibidem, numer. 5.
Cogi autem ad cauendum nemo cogi potest pro Inimicis, ib. n.6.
Nec pro consanguineis discolis, & rixosis, ibidem num. 7.
Minor decimo anno cum dimidio non tenetur ad aliquam pœnam, lib.6. rub.7. n.4.
Minores 20. anno in criminalibus non sunt idonei testes, lib. 6. rub. 8. num. 9.
Minor non potest prouocare ad diuisionem, lib. 2. rub. 66. n. 8.
Fallit si socius sit rixosus, ib.n.9.
Et si diuisio esset minori vtilis, & communio damnosa, ib. n. 10.
Fallit etiam si minor prouocetur ad diuisionem a maiori, ib.n.11.
Minor 25. annis, & maior 20. admittitur in testem in criminalibus, lib.4. rub. 10. n. 1.
Minor vero 20. annis non admittitur, ib.n.2.
Nisi quando veritas aliter haberi non potest, ibid. num. 3.
Et nisi quando cum dicto minoris concurrunt coniecturæ, ib.n.5.
Sine quibus d. testis non est omni exceptione maior, ibi. n.4.
Minores qua pœna sint puniendi inter Doctores est controuersum, lib.4.rub.13. n.1.
Minor 25. anno non punitur pœna ordinaria, lib. 4. rub. 14. n.1.
Fallit stante statuto mandante contrarium, ibid. num. 2.
Minor 25.anno non potest conueniri in iudicio sine Curatore, lib. 2. rub.55. n.1.
Itaut sententia contra eum lata sit ipso iure nulla, ib.n.2.
Secus si sit lata in eius fauorem, ib.n.3.
Nisi constaret notoriè minori nullam competere defensionem, ib.n.4.
Minor conuentus cogitur per Iudicem petere Curatorem, ib. n. 7.
Minor, & tutor non possunt prorogare, nec concedere nouum terminum ad redimendum, lib.2.rub.52. num. 19.
Minor non restituitur ob lapsum termini ad redimendum oppositi a defuncto, d. rub. 52.n. 21.
Miserabiles personæ plures recensentur, lib. 2. rub. 27. num. 6. & lib. 2. rub. 11. n.9.
Quæ dicuntur tales etiam si sint diuites, ibidem, num.7.
Monacus potest vti beneficio statuti exclusiui fœminarum, lib. 2. rub. 62. n.41.
Moneta falsa in crimine debet constare de corpore delicti, itaut confessio non sufficiat lib. 4. rub. 44. num. 1.
Et idem est si agatur contra tondentem monetam, ib. n.2.
Pœna contra fabricantem monetam falsam habet locum etiam si illa sit bona liga, & iusti ponderis, n.3.
Expendes autem illam ignoranter, & sine dolo non punitur, ib. n.4.
Quæ ignorantia præsumitur, & scientia est probanda, ib. n.5.
Nisi ignorantia sit crassa, ib.n.6.
Et pœna de qua supra habet locum etiam contra tingentes monetam, ib. n.7.
Monialem carnaliter cognoscens punitur pœna mortis lib.4. rub.24. n.7.
Monopolium committitur quando apud vnum, vel paucos tota vendendi potestas redigitur, lib. 5. rub. 21. n.1.
Et in alijs casibus, de quibus ibi remissiuè, numer. 2.
Et illud exercentes puniuntur pœna exilij, & confiscationis bonorum, ib. n.3.
Et Iudices illud non punientes incurrunt pœnam 50. librarum auri, n.4.
Non tamen punitur si exerceatur in re parui momenti, ib. n.5.

Vel si exerceatur authoritate publica, ibidem, num. 6.

Montis pietatis iustitia hodie non potest in dubium reuocari, lib. 1. rub. 31. n. 1.

Illius tamen iustitia pendet ex illius legibus, ibid. num. 2.

Montis pietatis gaudent priuilegio variationis fori, ib. n. 3.

Montis pietatis dicuntur loci religiosi, & pij, d. rub. 31. n. 4.

Et ideo illorum cura spectat ad Episcopum vigore Concilij, ib. n. 5.

Quomodo vero Episcopus debeat in d. re se gerere, ibi. remiss. n. 6.

Montis pietatis pecunia ad alium vsum conuerti non possunt sub pœna, n. 7.

Montistæ, nec depositarius non possunt vti pecunijs Montis pietatis, ib. n. 8.

Mora quando possit purgari per eum contra quem positiones fuerunt pronunciatæ pro confessatis remissiuè, lib. 2. rub. 6. n. 29.

Mortuorum corpora antiquitus intra Ciuitates non sepeliebantur, lib. 5. rub. 38. n. 3.

Hodie autem hoc benè permittitur, ibidem, numer. 4.

Et mortui extra parochiam possunt ad illam deferri, ib n. 5.

Mulier honesta pro delicto leui non est carceranda, lib. 4. rub. 12. n. 1.

Alias Iudex punitur ib. n. 2.

Secus si delictum sit graue, ib. n. 3.

Mulier dicitur minus delinquere, quam masculus, d. rub. 12. n. 4.

Mulier propter adulterium perdit dotem, lib. 4. rub. 22. n. 1.

Et perdit etiam donationem propter nuptias, ibid. num. 2.

Mulieres bonæ conditionis, & famæ non tenentur ire in Palatium, lib. 2. rub. 43. n. 1.

Neque mulieres grauidæ, ib. n. 2.

Quæ verò dicantur mulieres bonæ conditionis, & famæ remittitur Iudicis arbitrio, n. 3.

A quo subministrandæ sunt expensæ pro transmissione Notarij ad illas, ibi. n. 4.

Mulier non præsumitur habere nisi bona dotalia, lib. 2. rub. 45. n. 2.

Mulier sine solemnitate statuti neque potest contrahere cum patre, matre, & fratre, d. rubric. 45. num. 9.

Licet contrarium teneant alij, ib. n. 10.

Mulier non potest esse in iudicio sine solemnitate statuti, d. rub. 45. n. 11.

Neque potest deferre iuramentum litis decisiuum, ib. num. 12.

Neque potest compromittere, ib. n. 13.

Mulieris contractus non valet sine solemnitatibus, licet ei sit vtilis, ib. n. 14.

Licet aliqui contrarium teneant, ib. n. 15.

Mulier non potest donare causa mortis sine solemnitatibus statuti, d. rub. 45. n. 16.

Neque potest adire hæreditatem, ibidem numer. 18.

Contrarium tenent aliqui, ib. n. 19.

Potest tamen illam repudiare sine solemnitatibus, ibid. num. 17.

Mulier prohibita contrahere non potest contrahenti consentire, d. rub. 45. n. 20.

Et illius contractus sine solemnitatibus non valet, neque fauore pupilli, ibidem, numer. 21.

Valet tamen factus cum pia causa, ibidem numer. 22.

Contrarium quando consensus requiritur pro interesse viri, ibi. n. 23.

Secus si contraxit cum Clerico, vel Ecclesia etiam ad non pias causas, ib. n. 24.

Mulier potest se obligare sine solemnitatibus pro liberando viro a carcere d. rub. 45. n. 25.

Vel si se obliget, ne vir carceretur, ibidem, numer. 26.

Dumodo illius obligatio non excedat dimidiam dotem, ib. n. 27.

Mulier dans de nullitate contractus ob non interuentum consanguineorum quid teneatur probare, d. rub. 45. n. 44.

Et quid si mulier in Instrumento asserat consanguineos esse proximiores, n. 45.

Mulier non potest alienare vltra medietatem dotis, lib. 2. rub. 45. n. 49.

Itaut si illam alienet vltra dimidiam sit nulla in totum, ib. n. 50.

Licet aliqui contrarium teneant, ib. n. 51.

Nisi mulier esset in tali ætate, vt non possint sperari nouæ nuptiæ, ib. n. 52.

Et mulier asserens remanere indotatam tenetur id probare, ib. n. 53.

Quod verò tempus sit attendendum pro iudicanda læsione, ib. n. 54.

Mulier alibi nupta tenetur seruare solemnitates statuti suæ originis, d. rub. 45. n. 68.

Muro alieno quis vti potest etiam sit sit vicini soluto ei pratio, lib. 5. rub. 32. n. 1.

Et quis potest fabricare super muro communi etiam si vicino noceat, n. 2.

Si murus sit destinatus ad eleuandum, secus si sit diuisorius, n. 3.

Non potest tamen offici luminibus vicini si cubiculum remaneat cæcum, n. 4.

Nisi cubiculum lumen habere posset ex alio loco, num. 5.

Et an sufficiat ad d. effectum lumen habere ex tecto, ib. n. 6.

Muri Ciuitatis dicuntur sancti, lib. 4. rubrica 61. num. 1.

Muros Ciuitatis transcendens punitur pœna arbitraria, ib. n. 2.

Et illos perforans punitur pœna mortis, ibidem, num. 3.

Mutans sibi nomen non punitur si fiat sine dolo, & alterius præiudicio, lib. 4. rub. 50. n. 1.

Cum liceat sibi nomen mutare pro defensione personæ amicorum &c. ibi. n. 2.

Et licet sibi mutare nomen turpe, ibidem, numero 3.

N

NEcessarium fieri non potest in muro communi, lib. 5. rub. 36. n. 3.

Licet Cæpoll. distinguat, vt n. 4.

Negans delictum, & postea illud confitens gaudet beneficio statuti de confitente, lib. 4. rub. 18. numer. 2.

Licet contrarium teneant aliqui, ib. n. 2.

Negans homicidium potest postea illud confiteri fecisse ad defensionem, ib. n. 4.

Negans non dicitur excipere, lib. 2. rub. 16. nu. 9.

Nemo cogitur stare in communione, lib. 1. rub. 67. num. 1.
Ita ut diuisio per testatorem perpetuò prohiberi non possit, ib. n. 2.
Neque valeat pactum de stando in perpetua communione, ib. n. 3.
Neque ius petendi diuisionem praescribatur, ibid. num. 4.
Nepos admittitur vna cum patruo ad renouationem petendam vigore Bullae Greg. XII. Annot. ad Bull. num. 50.
Licet secus sit in terminis iuris communis, ibidem, num. 51.
Neptis non excluditur a patruo stante statuto exclusiuo foeminarum, lib. 2. rub. 62. num. 34.
Notarius inquisitus de falso pendente processu potest Instrumenta conficere, lib. 4. rub. 46. n. 9.
Non potest tamen illa conficere post condemnationem, ib. n. 10.
Notario non creditur de commissione ei facta de reo examinando. lib. 4. rub. 5. n. 7.
Notarius potest se rogare de Instrumento ad fauorem filii, lib. 2. rub. 35. n. 13.
Et ad fauorem consanguineorum, & vxoris, ibid. num. 14.
Notarij simplicitas non potest nocere partibus, lib. 2. rub. 36. n. 1.
Notarius censetur rogatus ponere in Instrumento clausulas solitas poni, d. rub. 36. n. 3.
Notarij haeres si est Notarius habens protocolla defuncti tenetur in exemplatione adhibere solemnitates de quibus in cap. cum P. Tabellio de fid. Instr. lib. 2. rub. 37. n. 1.
Fallit stante licentia illa extrahendi sine d. solemnitatibus, ibi. n. 2.
Notarius debet habere mercedem pro rogitu, alias non cogitur rogare, lib. 2. rub. 38. n. 1.
Et debetur etiam ei merces pro extractione, ibid. num. 2.
Et ei creditur, fuisse ei petitam extractionem a partibus, ibi. n. 3.
Debeturque ei merces pro tota summa, non pro parte, ib. n. 4.
Quam tenetur diuidere cum haeredibus Notarij. ib. num. 5.
Notarij dicti sunt a Notis, lib. 2. rub. 35. n. 1.
Notarij ars dicitur honesta, & viris ciuilibus apta, ib. n. 2.
Notarij tenentur conficere Instrumenta ad instantiam cuiusque, ib. n. 3.
Notarij de iure esse debent saltem puberes, ibidem, num. 4.
Et debent habere protocollum ad conseruandum scripturas, ib. n. 5.
Notario non creditur nisi de actu à se rogato, ibid. num. 6.
Ita ut ei attestanti de aliquo Instrumento non credatur, ib. n. 7.
Secus est si dicat, illud apud eius acta fuisse dimissum, ib. n. 8.
Notarius quando connumeretur inter testes ad probandum testamentum, ib. n. 9.
Notarius sibi adscribens in testamento incidit in poenam falsi, ib. n. 10.
Nisi tamen probetur per testes, verum fuisse quod adscripsit, ib. n. 11.
Numerus 12. filiorum sufficit pro obtinenda immunitate, lib. 1. rub. 63. n. 2.
Qui autem filij numerentur habes ibidem, numero 3.
Et in quibus filijs cesset d. priuilegium, ibidem, num. 4.
Numerum testium quando iudex possit refrenare, lib. 2. rub. 8. n. 9.
Nullitas a statuto inducta fauore mulieris non potest allegari a tertio, lib. 2. rub. 45. n. 46.
Cum d. contractus sit nullus volente muliere, ibi. num. 47.
Fallit si sit nullus ipso iure, & fauore interesse, ib. num. 48.
Nullitas contractus ob defectum solemnitatum non potest allegari, nisi a minore, lib. 2. rub. 56. numer. 16.
Nisi contractus sit nullus ipso iure, ib. n. 17.
Et quando nullitas est exclusiua iuris agentis, ibid. num. 18.
Et nisi tertius habeat interesse, ibi. n. 19.
Nunciatio noui operis potest fieri domino, fabris, & in die feriata, lib. 2. rub. 70. n. 2.
Nunciare nouum opus quilibet potest, si illud fiat in loco publico, ib. n. 4.
Nunciare nouum opus non possunt conductor, colonus, & inquilinus, ib. n. 9.
Nuncians nouum opus si succumbat condemnatur in expensis, d. rub. 70. n. 11.
Nundinarum priuilegio potest renunciari, lib. 3. rub. 13. n. 10.
Si tamen renuncietur expressè, alias secus, ibid. num. 11. & lib. 1. rub. 66. num. 5.
Nundinis durantibus nemo molestari, nec conueniri potest, lib. 1. rub. 66. num. 1.
Nundinae in quo differant a mercatis, ibi. n. 2.
Nundinae cum immunitate fieri non possunt sine authoritate Principis, ib. n. 3.
Quicquid sit in mercatis, ib. n. 4.

O

Obseruantia concordiae praesumitur, Annot. ad Bull. num. 78.
Maximè stante confirmatione Apostolica, ibi. numer. 79.
Et stante insertione illius in volumine statutorum, ibi. n. 80.
Ocularis inspectio potest fieri etiam post conclusum in causa, lib. 6. rub. 7. n. 5.
Quae superat omnes alias probationes, ibidem, numer. 6.
Offensio facta cum alapa affert ignominiam, lib. 4. rub. 30. n. 1.
Sicut offensio facta cum baculo dicitur grauis iniuria, ib. n. 2.
Officium dicitur idem, licet Iudex sit mutatus, lib. 4. rub. 17. n. ...
Officia Aduocati, & Procuratoris Communis dicuntur munera publica, lib. 1. rub. 24. n. 1.
Officialis publicus tenetur conficere libros, lib. 1. rub. 26. n. 3.
Quoquid sit in simplici exactore, ib. n. 4.
Praesumitur tamen illos fecisse, ib. n. 5.
Officialis delinquens circa curam Hospitalis puniri potest a Iudice laico, lib. 1. rubrica 29. numero 4.
Officium Grasceriorum quid importet, lib. 1. rub. 41. num. 1.
Victualium appellatione quid veniat, ibi. n. 2.

Priuilegium extrahendi grasciam quomodo intelligatur, ib. n. 3.
Officium Iudicis appellationis est latius officio Iudicis a quo, lib. 3. rubrica 6. numero 1.
Plures illationes ibidem referuntur, numero 2.
Officiales, & eorum familia possunt deferre arma, lib. 1. rub. 9. n. 1.
Nec non etiam Curiales, & familiares Principis, ib. n. 2.
Et possunt illa deferre etiam familiares Episcopi, ib. num. 3.
Et familiares S. Officij, & famuli Inquisitorum, ib. num. 4.
Familia autem appellatione qui veniant, ibid. numer. 5.
Offitiales, & Magistratus durante Officio non possunt conuenire, nec conueniri, lib. 1. rubr. 9. num. 12.
Quod procedit in Magistratibus maioribus, & temporalibus, ib. n. 3.
Maiores Magistratus qui dicantur, ibidem numer. 4.
Et qui dicantur Minores, ibidem numero 5.
Quæ procedunt tam in citatione reali, quam verbali, ib. n. 6.
Ita vt nequè teneantur mittere procuratorem, ib. num. 7.
Et d. priuilegium procedit parte opponente, alias secus, ib. n. 8.
Et solum in loco vbi Magistratus geritur, non in aliis, ib. n. 9.
Vtrum vero Officialis possit comparere per procuratorem, ib. n. 10.
Officialis tenetur condemnare damnum dantem ad refectionem damni, lib. 6. rubrica 32. numero 7.
Oldrad. cons. 21. non habet locum quando filij vocati sunt a statuto, lib. 2. rubrica 63. numero 19.
Opera seruilia prohibita in die festo quæ dicantur remissiuè, lib. 1. rub. 1. n. 7.
Operarij laborantes in fundo alieno demandato alterius excusantur, lib. 4. rubrica 39. numero 6.
Fallit si laboraßent de nocte, vel alias essent in dolo, ib. n. 7.
Oppidum dicitur Terra muris cinta, lib. 6. rub. 49. num. 1.
Castrum vero dicitur casa stricta, seu alta, ibid. num. 2.
Villa dicitur congregatio domorum sine muris extra muros Ciuitatis, n. 3.
Opponens se Bullæ Gregor. XII. incurrit indignationem SS. Apostolorum, Annot. ad Bull. numer. 119.
Et peccare mortaliter volunt aliqui, ibid. numer. 120.
Licet solum intrare in d. casu pœnam arbitrariam volunt alij, ibi. n. 121.
Quod declaratur, ib. n. 122. & 123.
Ordines seruandi per artifices circa festiuitates non ligant Iudæos, lib. 1. rub. 1. n. 8.

P

PActa, & conuentiones, de quibus in Bulla Gregor. XII. vti confirmata a Papa ex certa scientia sunt vallida, Annotat. ad Bull. numero 1.
Maximè stantibus Clausulis supplentes, & contrarijs non obstantibus, ibidem numero 2.
Pactum quod finita linea bona reuertantur ad dominum non nocent renouationi, ibidem numer. 94.
Ratio affertur, ib. n. 95.
Pactum de retrouendendo diminuit de valore in 3. vel 4. parte, lib. 2. rub. 52. n. 5.
Licet id esse Iudicis arbitrarium teneant alij, ibid. num. 6.
Pactum de retrouendendo potest alteri cedi, nisi adsit pactum in contrarium, d. rubric. 52. numer. 17. & 18.
Palea, & fænum veniunt appellatione fructuum, lib. 6. rub. 45. n. 1.
Et diuiduntur sicut alij fructus, ibid. num. 2. & rub. 39. n. 6.
Papa habet liberam potestatem super bonis Ecclesiarum, Annot. ad Bull. n. 101.
Papa confirmando conuentiones, & mandandi illas obseruari dicitur de nouo constituere, ibid. numer. 102.
Pactum quod emphiteuta non possit expelli ex causa deteriorationis est validum, ibidem numero 63.
Nisi deterioratio esset dolosè facta, ibid. numer. 64.
Maximè stante confirmatione Apostolica, ibid. numer. 65.
Passus est mensura quinquè pedum, lib. 6. rubr. 21. numer. 6.
Patris bonis confiscatis est detrahenda legittima filiorum, lib. 4. rub. 27. n. 8.
Et dotes filiarum, ib. n. 9.
Et etiam dos vxoris, ib. n. 10.
Pater quando teneatur pro filio, dominus pro seruo de incendio remissiuè, lib. 4. rubrica 52. numero 7.
Pater, & maritus possunt agere pro iniuria facta filio, & vxori, lib. 4. rubica 43. numero 6.
Pater si fideiubeat pro filio dicitur consensum præstare, lib. 2. rub. 57. n. 6.
Fallit si statutum requirat consensum expressum, ib. n. 7.
Et quando consensus requiritur pro forma, ibid. num. 8.
Pater potest consensum præstare ad suum proprium commodum, lib. 2. rubrica 57. numero 11.
Nisi tamen statutum requirat Patris authoritatem, ib. n. 12.
Pater si est absens sufficit interponere Decretum Iudicis, d. rub. 57. num. 23.
Idem est si pater, & filius non benè conueniant, ib. num. 24.
Fallit si statutum requirat consensum Patris, & decretum, ib. n. 25.
Pater non potest dare votum in Consilio ad fauorem filij regulariter. lib. 1. rub. 21. n. 8.

Pater

Pater soluens condemnationem pro filio potest ei illam imputare in legitimum, lib. 6. rubr. 34. num. 5.
Non tenetur tamen soluere condemnationem pro filio, lib. 4. rub. 57. n. 10.
Pauper quis dicatur remissiuè, lib. 1. rubr. 14. numer. 3.
Pax an habenda sit ab omnibus haeredibus uccisi, vel sufficiat a maiori parte, lib. 4. rubric. 27. numer. 12.
Pacis fracta delictum est mixti fori, lib. 4. rubr. 29. num. 1.
Pax non dicitur rupta ex offensione sequuta ex noua causa, d. rub. 29. n. 2.
Et qualibet noua causa excusat etiam iniusta, ibi. num. 3.
Quae noua causa in dubio praesumitur, ibid. numer. 4.
Quod declaratur, ib. n. 5.
Paces fracta pœna habet locum etiam si offensio facta sit extra territorium, ibidem numero 6.
Pax probari potest etiam per testes, d. rub. 29. numer. 8.
Non tamen sufficit si agatur de fractura pacis, ibi. num. 9.
Licet contrarium teneat Bonfin. relatus, ibid. numer. 10.
Pax non dicitur rupta ex exoneratione archibusij si statutum requirat offensam in personam, ibid. num. 11.
In dubio est iudicandum pacem non fuisse ruptam.
Pax optima rerum, lib. 1. rubrica 18. numero 1.
Et ideo tenentur Papa, & Princeps illam procurare, ib. n. 2.
Ac etiam Decuriones Ciuitatis, ibidem numero 3.
Pecunia depositae in Monte pietatis cui pereant, lib. 1. rub. 31. n. 10.
Pecunia non subhastatur, sed illa adiudicatur creditori, lib. 2. rub. 19. n. 38.
Pœna petentis plus debito non habet locum stante clausula saluo iure, lib. 2. rubrica 17. numer. 3.
Neque stante clausula Omni meliori modo, ibid. num. 4.
Pœna petentis plus debito vt habeat locum requiritur probatio doli, dict. rubrica 17. numero 5.
Fraus autem non praesumitur, ibidem numero 6.
Neque d. pœna habet locum quando petitio fuit facta per Procuratorem, n. 7.
Et quando petens successit in ius alterius, ibid. numer. 8.
Licet aliqui contrarium teneant, ibidem numer. 9.
Peti plus debito dicitur quatuor modis, re, causa, loco, & tempore, d. rub. 17. num. 1.
Et petens plus debito punitur diuersimode de iure communi, ib. n. 2.
Pœna petentis plus debito non habet locum quando petens cummuniter ex sua confessione, numer. 10.
Neque quando plus debito petitur extra iudicium, ib. n. 11.
Et petens plus debito a quo tempore desistere possit, ib. n. 12.
Et vigore d. statuti intrat pœna per solum petitionem, ib. n. 13.
Pœna negantis debitum iam solutum, & illud petentis quando sit locus, d. rubrica 17. numero 14.
Pœna in contractu apposita hodie non exiguntur nisi quatenus interfit, lib. 2. rubrica 61. numero 3.
Etiam in contractibus iuratis dum statutum tollit vires iuramenti, ib. n. 4.
Et maximè qui ad Ecclesiam, & Ecclesiasticos, ib. num. 5.
Quae videntur cessare in pœnis appositis in compromissis, ib. n. 6.
Pœna contra negantes non est locus quando negatum fuit per errorem, lib. 2. rubrica 7. numero 3.
Neque quando negatio fuit reuocata, ibid. numer. 4.
Neque quando fuerunt negata positiones impertinentes, ib. n. 5.
Pœna statuti tollit pœnam iuris communis, lib. 4. rubrica 23, numer. 3. & rubrica 25. numero 7.
Etiam si statutum iuri communi expressè non deroget, ib. n. 4.
Pœna alienantis bona in forenses non habet locum nisi sequuta traditione, lib. 2. rubr. 54. numer. 13.
Pœna confessati criminis contra frangentem carcerem habet locum solum quando carceratus habuit scientiam sua carcerationis, lib. 4. rub. 60. num. 1.
Neque habet locum in fugiente ex carcere sine fractura, & conspiratione, n. 2.
Neque contra alium, qui carcerem fregit, sed non causit, ib. n. 3.
Neque d. pœna habet locum in iniustè carcerato, ib. n. 4.
Neque contra eum, qui fugit animo reuertendi, ib. n. 5.
Pœna quod duplicetur contra offendentem Ciuem non habet locum si offensa sit facta extra territorium, lib. 4. rub. 65. n. 1.
Pœna apposita in compromisso potest exigi, lib. 2. rub. 27. n. 43.
Fallit de consuetudine, ib. n. 44.
Pœna quae fit contra Iudicem recipientem indebitè sportulas, lib. 2. rub. 25. n. 7.
Pœna priuati carceris non habet locum in detinente aliquem ob correctionem, lib. 4. rubrica 41. num. 1.
Neque in retinente Meretricem libidinis causa, ib. n. 2.
Neque in creditore capiente debitorem ab eo rogatus ne carceretur, ib. n. 3.
Neque quando sequuta captura detinens id Iudici denunciauit, ib. n. 4.
Habet tamen locum d. pœna in detinente ligatum, vt non possit exire, ib. n. 5.
Percussio facta in facie cum cicatrice dicitur atrox delictum, lib. 4. rub. 31. num. 1.
Et eo magis si sit facta mulieri, ibidem numer. 2.
Periurus in iuramento decisiuo non punitur criminaliter, lib. 2. rub. 12. n. 16.

Con-

Contrarium tenent plures Doctores, ibidem numero 17.

Periurus in iuramento calumniæ non punitur criminaliter, lib. 2. rub. 10. n. 14.

Nisi de periurio constet ex confessione, vel euidenter, ib. n. 15.

Persona quæ dicatur simplex quò ad responsionem positionibus est arbitrarium, lib. 2. rubric. 6. numer. 15.

Pes est mensura quindecim digitorum, lib. 5. rubr. 27. num. 5.

Pestis est flagellum maior quocunque alio, lib. 5. rub. 30. n. 2.

Petitiones datæ contra Iudicem in sindicatu elapso termino non attenduntur, lib. 1. rubr. 17. numer. 2.

Etiam si allegentur absentia, vel impedimentum, ib. n. 3.

Licet contrarium teneant aliqui, ibidem numer. 4.

Piæ causæ fauore plura specialia fuerunt a iure introducta, lib. 5. rub. 42. n. 2.

Pignoris negati pœnæ vt sit locus debet de negatione constare vltra depositionem birruariorum, & plazzarij, lib. 4. rub. 62. n. 10.

Piscari omnibus licet in flumine publico, lib. 4. rub. 68. num. 1.

Dummodo non vtatur malorum succuum commixtione, ib. n. 2.

Plazzario creditur circa ea, quæ spectant ad eius officium, lib. 1. rub. 59. n. 1.

Secus verò quò ad alia, ibid. num. 2.

Et ei non creditur quò ad solemnitates subhastationis, ib. n. 3.

Licet credatur quò ad subhastationem, ibid. numer. 4.

Plazzarius facta relatione non potest se corrigere ex interuallo, ib. n. 5.

Et quo ad relationem creditur Notario, non autem plazzario, ib. n. 6.

Plazzario creditur, aliquem recepisse in depositum res executatas, d. rub. 59. n. 7.

Plazzario referente non inuenisse bona deuenitur ad capturam personæ, lib. 2. rubrica 3. numer. 41.

Poculum amatorium sine abusu sacramentorum, Dominis inuocatione, & alijs non est sortilegium qualificatum, & hæreticale, lib. 4. rubr. 69. num. 3.

Possessio capta lite pendente dicitur attentata, lib. 3. rub. 8. n. 7.

Etiam si sit capta pendente termino ad appellandum, ib. n. 8.

Itaut illa non sit manutenibilis, ibidem numero 9.

Et est attentata etiam capta post præsentatam inhibitionem, ib. n. 10.

Possessio data cum clausula quatenus possessio sit vacans, & sine præiudicio, &c. non præiudicat, lib. 2. rub. 33. n. 5.

Qui effectus d. clausulæ qualis sit declaratur, ibid. num. 6.

Possessore existente non potest procedi ad immissionem eo non citato, d. rub. 33. n. 7.

Et si procedatur possessio acquisita non est manutenibilis, ib. n. 8.

Possessio dicitur plena quando alius possidet, vel detinet, ib. n. 9.

Possessionem sibi turbatam accusans tenetur probare possessionem, & turbationem, lib. 4. rubr. 39. num. 2.

Et quod possederit tempore litis contestatæ, ibid. num. 3.

Et an teneatur probare dolum, vel sufficiat latam culpam, ib. n. 5.

Modi verò quibus turbatur possessio recensentur ibi remissiuè, n. 4.

Positiones dari non possunt post conclusum in causa, lib. 2. rub. 6. n. 2.

Contrarium tenent plures Doctores, ibid. numer. 3.

Positiones debent esse conceptæ dispositiuè non interrogatiuè, d. rub. 6. n. 8.

Positiones vt transeant in confessum debet moneri principalis, ib. n. 10.

Et monitio debet esse personalis, ibidem numero 11.

Sufficere intimari ad domum aliquo præsente tenet Michal, ib. n. 13.

Positionibus respondere non tenetur habens authorem, ib. n. . .

Positionibus concernentibus factum alienum quis non tenetur respondere, ib. n. 17.

Responsio positionibus quando dicatur simplex, d. rub. 6. n. 18.

Ponens fatetur, d. rub. 6. num. 19.

Positiones notoriè impertinentes non sunt admittendæ, d. rub. 6. n. 20.

Etiam si statutum mandet illas cum clausula, ibid. num. 21.

Et quid operetur d. clausula, ibidem numero 22.

Positio partim vera, & partim falsa potest in totum negari, ib. n. 24.

Licet contrarium teneant plures Doctores, ibid. num. 25.

Positionibus est iterum respondendum si non sit benè responsum, ib. n. 26.

Præceptum de noui operis nunciatione per comparitionem resoluitur in vim citationis, lib. 2. rubr. 70. num. 3.

Præfecti annonæ tenentur ad refectionem damni si frumentum corrumpatur, lib. 1. rubr. 30. numer. 1.

Et ad refectionem damni sequuti ex eorum mala administratione, ib. n. 2.

Et si frumentum in eorum vsum conuertunt puniuntur confiscatione bonorum, ibidem numero 3.

Non tamen tenentur pro frumento subtracto sine eorum culpa, ib. n. 4.

Præfectis annonæ potest constitui salarium pro eorum labore, ib. n. 9.

Et debent conseruari indemnes, nisi negligenter se gesserint, ib. n. 12.

Præsens venditioni, & recipiens pretium præsumitur retractui renunciare, lib. 1. rubr. 55. numer. 22.

Pretium rerum venialium, & ad victum necessariarum potest a Communitate taxari, lib. 5. rubr. 18. num. 1.

Prætoris officium est discordias dirimere, & pacificum statum procurare, lib. 6. rub. 43. n. 1.

Princeps faciendo gratiam non præsumitur gratiare de interesse partis, lib. 6. rubr. 36. numer. 1.

Cum

Cum rescripta Principis intelligantur saluo iure alterius, ib. n. 2.

Et quod noluerit tertio praeiudicare, ibidem numer. 3.

Princeps non potest generaliter statuere, quod credatur vnico testi, lib. 4. rubrica 20. numer. 4.

Potest id tamen facere in casu particulari ex iusta causa, ib. n. 5. & vide infra.

Principalis citari non potest post constitutum procuratorem, lib. 2. rub. 2. n. 5.

Priuilegia concessa nouis ciuibus habent locum durante habitatione, lib. 1. rub. 68. n. 1.

Probationes noua si fiant per debitorem, id potest facere etiam creditor, lib. 2. rubrica 18. numer. 4.

Probari potest contrarium contra iuramentum in litem, lib. 2. rub. 11. n. 9.

Procurator specialis admittitur ad iurandum de calumnia pro domino, lib. 2. rubric. 10. numer. 2.

Et etiam procurator generalis ad lites de consuetudine, ib. n. 3.

Et dicitur procurator specialis si habeat mandatum ad iurandum in d. causa, n. 4.

Procurator tenetur iurare de calumnia in animam propriam, d. rub. 10. n. 5.

Et tenetur iurare etiam Aduocatus, ib. n. 6.

Quod tamen de consuetudine non seruatur, ibidem num. 7.

Et tenentur iurare Tutor, Curator, & alij relati, ib. n. 8.

Procurator minoris an teneatur contrahere cum solemnitatibus statuti, lib. 2. rubrica 56. numer. 42.

Procurator potest renunciare ferijs sine speciali mandato, lib. 2. rub. 8. n. 9.

Procuratores sunt qui facta causarum Aduocatis, & Iudicibus explicant, lib. 2. rubrica 26. numer. 4.

Procurator mulieris tenetur seruare solemnitates seruandas per ipsam, lib. 2. rubrica 45. numer. 7.

Nisi Procurator esset constitutus cum solemnitatibus, ib. n. 8.

Procurator non admittitur in criminalibus quando pena est supra relegationem, lib. 4. rubric. 8. num. 1.

Procurator non potest iurare in litem sine mandato speciali, lib. 2. rub. 11. n. 5.

Procurator debet habere mandatum specialissimum ad ponendum, lib. 2. rub. 6. n. 5.

Contrarium tenent plures Doctores, ib. n. 6.

Procurator non potest Iudicem recusare sine speciali mandato, lib. 2. rub. 5. n. 4.

Princeps non potest prorogare terminum ad redimendum iam elapsum, lib. 2. rub. 52. n. 20.

Propositiones in Consilio sunt facienda secundum consuetudinem, lib. 1. rub. 21. n. 7.

Propinqui possunt moderatè corrigere propinquos, lib. 4. rub. 59. n. 1.

Quod declaratur per statutum, ib. n. 2.

Proximior vt possit consentire in contractu debet esse maior 25. anno, lib. 2. rub. 57. num. 5. & rub. 56. num. 24.

Nisi tamen haberet discretionem, ib. n. 25.

Et quid si d. proximiores recusent consentire, ibid. num. 26.

Proximiores non possunt consentire in contractu, in quo habent interesse, lib. 2. rub. 56. n. 36.

Interesse tamen debet esse certum, & considerabile, ib. n. 37.

Declara vt lib. 2. rub. 45. n. 42.

Et an proximiores debeant esse mulieri vtriuque coniuncti, & quomodo, ib. n. 43.

Prouocatus non punitur, vel mitius si prouocantem iniuriauerit, lib. 4. rub. 43. n. 5.

Publico in loco nihil immitti debet, per quod illius vsus impediatur, lib. 5. rub. 27. n. 1.

Itaut si quid immissum sit illud sit remouendum, ib. n. 2.

Pupillus non potest esse in iudicio sine authoritate tutoris, lib. 2. rub. 55. n. 5.

Sed citandi sunt coniuncti, vt veniant ad illum defendendum, ib. n. 6.

Q

Qualitates requisitae a statuto in cessione bonorum sunt de forma, lib. 2. rub. 73. n. 1.

Quietatio generaliter facta omnia comprehendit, lib. 2. rub. 29. n. 6.

Quietationes probant, si testes dicant, habere notam manum scribentis, ib. n. 7.

R

Raptus meretricem pœna raptus non tenetur, lib. 4. rub. 40. n. 1.

Non tamen debet euadere impunitus, ibid. numer. 2.

Maximè si mulier rapta desierit meretricari, ib. num. 3.

Et quid si mulier rapta sit maritata licet meretrix, ib. n. 4.

Ratificatio confessionis facta in tortura quando sit facienda, lib. 4. rub. 6. n. 6.

Reconuentio fieri potest in qualibet parte iudicij ad prorogandam iurisdictionem, lib. 2. rub. 15. numer. 2.

Secus quo ad effectum simultanei processus, ibid. num. 3.

Reconuentio facit, quod quis sortiatur forum Iudicis non sui, d. rub. 15. n. 6.

Non tamen habet effectum prorogatiuum si fiat coram Iudice incompetente, ibidem numero 7.

Licet aliqui contrarium teneant, ibidem numero 8.

Reconuentio fieri non potest in causa appellationis d. rub. 15. n. 9.

Neque post sententiam, ibidem numero 10.

Reconuentio non retardat executionem obligationis Cameralis, ib. n. 11.

Reconuentio est permissa regulariter in omnibus causis, ib. num. 16.

Reconuentia de maiori summa admittitur coram Iudice, qui non est competens nisi pro certa summa, lib. 1. rubr. 11. num. 8.

Recusatione proposita gesta per Iudicem sunt ipso iure nulla, lib. 2. rub 5. n. 9.

Requiri tamen appellationem tenet Rota, ibid. num. 10.

Si tamen sententia lata post recusationem est iusta potest confirmari, n. 11.

Recusationi censetur renunciatum per comparitionem coram eodem Iudice, dict. rubrica 5. num. 12.

Nisi comparitio facta sit cum protestatione, ibid. num. 13.

Reductio ad arbitrium boni viri an sit facienda coram Iudice rei, vel arbitratoris, lib. 3. rub. 3. num. 13.

Refectio præsumitur facta per socium nomine communi, lib. 2. rub. 69. n. 2.

Refectio muri communis quomodo sit facienda remissivè, lib. 2. rub. 69. n. 7.

Remedium l. 2. C. de resci. vend. non est exercisibile contra tertium, lib. 2. rubric. 58. numer. 11.

Fallit in subsidium, n. 12. & 13.

Remedium l. 2. C. de resci. vend. habet locum etiam in subhastatione, lib. 2. rubrica 19. numero 24.

Etiam in bonis mobilibus, ibidem numero 25.

Remissio pensionis est facienda in locatione ob magnam sterilitatem, lib. 2. rubrica 71. numer. 1.

Damnum vero quale esse debeat est controversum inter Doctores, ib. n. 2.

Remissioni pensionis non est locus si sit renunciatum omni legum auxilio, ibidem numero 5.

Neque quando conductor suscepit in se periculum casuum fortuitorum, n. 6.

Licet non teneatur de nimis insolitis, ibidem numer. 7.

Neque quando conductor promisit remissionem non petere, ib. n. 8.

Neque stante obligatione Camerali, ibidem numer. 9.

Et est habenda ratio omnium rerum locatarum unica locatione, ib. n. 10.

Renouationem petenti competit actio personalis, seu officium Iudicis Annotat. ad Bull. numero 52.

Quæ competit etiam contra nouum emphiteutam renouatum, ib. n. 53.

Renouatio bonorum emphiteuticorum quam speciem renouationis sapiat, ibidem numero 54.

Renouatio inuestitura dicitur non noua concessio, sed continuatio primæ, ibidem numero 75.

Renuntiatio locationis admittitur etiam elapso tempore intra modicum, lib. 2. rubrica 71. numer. 12.

Requisitio facienda vicino vigore statuti de forma, & non sufficit scientia, lib. 1. rubrica 55. numer. 32.

Itaut Iudex interponens Decretum super alienatione non sibi præiudicet, ib. n. 33.

Retrouendere promittens quandocumquè non tenetur post 30. annos, lib. 2. rub. 52. n. 10.

Licet contrarium teneant aliqui Doctores, ibid. num. 11.

Reuelare delictum nemo tenetur, lib. 4. rubr. 4. numer. 1.

Fallit stante statuto in contrarium, ibidem num. 2.

Consilio tamen de scientia commissi delicti, ibid. num. 3.

Restitutio datur ex capite ignorantiæ contra præscriptionem statuti, lib. 2. rubrica 30. numer. 30.

Contrarium tenent aliqui, ib. n. 31.

Ignorantia autem debet esse omni ex parte probabilis, ib. n. 32.

Resolutiones vt valeant maior pars Consiliariorum debet consentire, lib. 1. rubr. 21. numer. 3.

Fallit in resolutionibus voluntarijs quæ requirunt consensum omnium, ibidem numero 4.

Reus in causa appellationis potest nouas probationes facere, lib. 3. rub. 14. n. 5.

Reus non habens in ære luat in corpore, lib. 4. rub. 71. num. 1.

Non procedit in viris nobilibus, & honestis, ibi. num. 3.

Et habet locum in pœnis descendentibus ex delicto non ex contractu, ib. n. 4.

Qualis vero debeat esse d. pœna remittitur arbitrio Iudicis, ib. n. 5.

Reus volens recuperare tentam quando teneatur cauere de stando iuri, lib. 2. rubrica 3. numer. 43.

Retractus non præscribitur minori tempore 30. annorum, lib. 1. rub. 55. n. 31.

De retractu coactiuo quo ad rem vrbanam vide remissiuè, d. rub. 55. n. 39.

Reus condemnatus in pœnam pecuniariam appellans debet facere depositum, lib. 3. rub. 15. n. 1.

Fallit si reus velit remanere carceratus, ibid. numer. 2.

Non auditur volens dare pignus, ibidem numer. 3.

Rata meminit de statuto Eugubino de duabus conformibus, lib. 3. rub. 11. n. 1.

Retractum an excludat renunciatio extraiudicialis, lib. 1. rub. 55. n. 34.

S

Sal de iure communi potest vendi a quolibet priuato, lib. 1. rub. 46. n. 2.

Hodie verò d. ius vti de regalibus spectat ad Principem, ib. n. 3.

Salaria publica, pecunia depositata, & pensiones dominorum non sequestrantur, lib. 2. rubr. 42. numer. 21.

Salarium Iudex potest augere ratione laboris, lib. 2. rub. 26. n. 10.

Salarium debetur Aduocato, & Procuratori etiam reportata sententia contraria, ib. n. 11.

Salarium Aduocatorum, & simil. habet hipotecam tacitam cum priuilegio prælationis, ibid. num. 14.

Salarium Aduocatorum non augetur ob exceptiones a reo oppositas, d. rubric. 26. num. 15. vide infra.

Saluianum potest cumulari cum hipotecaria, lib. 2. rub. 31. n. 18.

Saluus conductus quando sit concedendus inquisito de pluribus delictis pro vno sic, & pro alio non, lib. 4. rub. 9. n. 4.

Sanctorum Reliquiæ sunt ab omnibus venerandæ, lib. 1. rub. 2. n. 1.

Maximè post approbationem de illis factam, ibid. num. 2.

Reli-

Reliquiarum vero nomine quid veniat, ibid. numer. 3.
Scriptura priuata dicitur quæ fit non a persona publica, & non habet authoritatem, lib. 2. rubr. 32. num. 2.
Scriptura priuata distinguitur in tres species Apocam, Antacopam, & Singrapham, ibidem num. 2.
Apoca est per quam creditor facit receputum debitori, ib. n. 4.
Singrapha dicitur quæ a pluribus qui in alicuius rei fidem parifcuntur scripta est, n. 5.
Antapoca est, quæ fit per debitorem creditori de debito, ib. n. 6.
Scripturam ad recognoscendum cogitur quis per mulctam, & captis pignoribus, d. rubr. 32. numer. 8.
Etiam si scriptura sit alterius, ib. n. 9.
Scriptura habetur pro recognita, si Iudex illam pronunciat pro tali, d. rub. 32. n. 10.
Et a d. decreto Iudicis non datur appellatio, ibid. num. 11.
Scriptura priuata semper potest recognosci si non fuit oppositum, ib. n. 12.
Et parte non opponente non requiritur recognitio, num. 13.
Scriptura negata si est priuata quomodo recognoscatur per testes, d. rub. 32. n. 15.
Et quid si testes habeant notam manum concurrentibus adminiculis, ib. n. 16.
Et an prædicta procedant in scriptura, quæ fieri solet parte absente, ib. n. 17.
Scriptura priuata probat licet recognoscens neget contenta in ea esse vera, ib. n. 23.
Scriptura priuata recognita non retrotrahitur quo ad hipotecam in præiudicium tertij, ibidem num. 24.
Cum hipoteca in scriptura priuata oriatur a die recognitionis, ib. n. 25.
Scriptura priuata habens vim Instrumenti ex statuto quando concurrat cum Instrumento, numero 26.
Scriptura confecta a Notario non matriculato non probat, lib. 2. rub. 35. n. 19.
Contrarium de æquitate tenent plures Doctores, ib. n. 20.
Salarium famulorum quando dicatur præscriptum ex statuto, lib. 2. rub. 30 n. 33.
Et statutum de præscriptione salarij non procedit in mercede artificum, & Notarij, numer. 34.
Neque in mercede calculata, ibidem, numero 35.
Sententia exequi non potest post 15. annos stante statuto inducente præscriptionem, lib. 2. rub. 30. num. 27.
Sententia lata perempta instantia est nulla, lib. 2. rub. 19. n. 7.
Fallit si statutum imponat pœnam Iudici causam non expedienti, ib. n. 8.
Secus si est præfixa causæ, vel actioni, numero 10.
Et quid si instantia est præfixa Iudici, ibid. numer. 9.
Sententia lata ab vno ex arbitris alio absente est nulla, lib. 2. rub. 27. n. 38.
Sententia mandans fieri compromissum habet vim diffinitiuæ, ib. n. 39.
Sententiæ dicuntur conformes quando secundus Iudex dixit, bene iudicatum, lib. 3. rubr. 11. num. 5.
Et quando pronunciat primam sententiam esse exequendam, ib. n. 6.
Sententiæ vt sint conformes sufficit, quod concordent in substantia, & effectu, ib. n. 7.
Sententiæ si vna condemnat in centum, & alia in 50. dicuntur conformes quo ad 50. ibidem numer. 8.
Licet contrarium teneant alij, ibidem numero 9.
Quæ opiniones concordantur, ib. n. 10.
Sententiæ dicuntur conformes, licet secunda confirmetur ex nouis probationibus, ibidem numer. 11.
Si tamen discordent in qualitate, & substantia non sunt conformes, ib. n. 12.
Sententiæ duæ facientes rem iudicatam vigore statuti dicuntur subrogatæ loco trium, ibid. numer. 13.
Et ideo illarum executio retardari non potest, ib. num. 14.
Sententia est intimanda domino causæ, non procuratori, lib. 3. rub. 1. n. 11.
Et si fiat authoritate Iudicis non est inserendus tenor sententiæ, ib. n. 12.
Sententia quando dicatur habere mixturam vt pars appellabilis trahat partem non appellabilem, d. rub. 1. n. 26.
Sententia interlocutoria est pronunciatum Iudicis super aliquo emergenti seorsum a negocio principali, lib. 3. rub. 2. n. 1.
Sententia liquidans creditum est appellabilis, lib. 2. rub. 3. n. 12.
Sententia est ferenda tam super causa conuentionis, quam reconuentionis, lib. 2. rubric. 15. numer. 12.
Declara vt ib. n 13.
Sequestrum de iure communi est regulariter prohibitum, lib. 2. rub. 42. n. 1.
De consuetudine tamen generali indifferenter relaxantur, ib. n. 2.
Sequester licet quis cogi non valeat ad retinendum, d. rub. 42. n. 3.
Fallit si illud acceptauit, ib. n. 4.
Sequester si soluat, vel det alteri rem sequestratam tenetur de proprio, & ad interesse, ibidem numer. 5.
Etiam si id faciat iussu Iudicis, si non opposuit, ib. num. 6.
Et tenetur etiam appellare, ibidem numero 7.
Sequester tenetur de dolo, & lata culpa tantum d. rub. 42. num. 8.
Sequestrum fieri potest etiam in die feriata d. rub. 42. num. 9.
Et in die feriata potest reuocari, ibidem numero 10.
Sequestrum reuocatur cautione de stando iuri, & iudicatum soluendo, ib. num. 11.
Et sufficit cautio iuratoria si persona non est suspecta, ib. num. 12.
Non reuocatur tamen cautione quando fuit factum, vt debitor soluat, ibidem numero 14.
Et quando illud fuit obtentum contra obligatum in forma Cameræ, ib. n. 15.

Et quando sequestrum reuocari non possit satisdatione remissiuè, ib. n. 16.

Sequester nullum damnum pati debet occasione rei sequestrata, d. rub. 42. n. 17.

Itant pro expensis prastitis praferatur hipoteca anteriori, ib. n. 18.

Sequestrum factum a pluribus potest reuocari ab vno tantum pro sua rata, ib. n. 19.

Sequestrum obtinens contra aliquem potest illum cogere ad iurandum an sit eius debitor, numerum 20.

Sequestrum quantum durare debeat remissiuè, d. rub. 42. num. 22. & 23.

Seruitus via dicitur discontinua, lib. 6. rub. 20. numer. 1.

Et ideo ad illam acquirendam requiritur tempus immemorabile, ib. n. 2.

Nisi allegetur titulus, & probetur quasi possessio decem annorum, ib. n. 3.

Sindici, & Gualdarij non puniuntur non referendo delicta de nocte commissa, lib. 4. rubrica 3. numer. 1.

Nisi constet de notorietate delicti, vel de illorum scientia, ib. n. 2.

Nec quando delictum est omninò occultum, ibid. num. 3.

Cum non teneantur denunciare nisi delicta notoria, ib. n. 4.

Nequè delicta commissa extra territorium, ibid. num. 5.

Minor non potest constitui Gualdarius, & sic non teneatur ad d. pœnam, n. 6.

Nec quando fuit praeuentus ab offenso in denunciando, ib. n. 7.

Sindicus, Barbitonsor, & Chirurgus aggrauantes, & minuentes qualitates delicti in relatione teneantur pœna falsi, lib. 4. rubrica 4. numer. 4.

Sindici Villarum an possint petere abolitionem fieri remissiuè, lib. 4. rub. 15. n. 4.

Sindicus electus ab Vniuersitate non potest officium recusare, lib. 1. rub. 25. n. 1.

Sindicus licet coactus tenetur fideiussorem prastare, ib. n. 2.

Sindicus Communitatis non dicitur procurator singulorum, ib. n. 3.

Sindicus Communitatis agit etiam in causis requirentibus mandatum speciale, ibidem numer. 4.

Et potest etiam iurare de calumnia, ibidem numer. 5.

Et potest respondere positionibus, ibidem numero 6.

Sindicum non sufficit citare quando conuenitur Vniuersitas, d. rub. 25. n. 7.

Sindicus dum mittitur ad aliquem locum debet habere salarium, ib. n. 8.

Socius inuito socio potest reficere rem communem, & acquirit partem socij, si intra quadrimestre pretium non reddit, lib. 2. rubric. 96. numer. 1.

Sodomia crimen dicitur atrocissimum, & de exceptis, lib. 4. rub. 25. n. 1.

Et probatur prasumptionibus, & coniecturis, ib. num. 2.

Et per coniecturas probatur illius corpus delicti, ib. n. 3.

Nisi tamen adesset fractura, ib. n. 4.

Solemnitates Statuti requiruntur quando minor compromittit voluntariè, lib. 2. rubric. 56. numer. 20.

Solemnitates Statuti de contractibus Mulierum sunt de forma, lib. 2. rubrica 45. numero 5.

Itant mulier contrahens sine d. solemnitatibus non obligetur naturaliter, ibidem numero 6.

Solutionis prasumptio si cesset ob malam fidem remissiuè illa superueniente, lib. 2. rubric. 30. numer. 28.

Solutionis prasumptio oriens ex statuto debet per debitorem allegari, dict. rubrica 30. numero 29.

Sorori innuptæ vigore statuti exclusiui non excludit nuptam, lib. 2. rub. 62. n. 15.

Soror exclusa a successione fratris an censeatur exclusa a successione sororis, rubrica 62. numero 4. 5.

Sortilegium est superstitio illusoria, qua homines vtuntur ministerio Dæmonis, lib. 4. rubr. 69. num. 1.

Quod diuiditur in qualificatum, & hareticale, & in non qualificatum, & non hareticale, ibid. num. 2.

Sportulæ vndè dicantur, lib. 2. rubrica 25. numero 1.

Sportulæ non debentur Iudici ordinario, ibidem numer. 2.

Fallit stante consuetudine in contrarium, ibid. numer. 3.

Et non debentur etiam si Iudici ordinario sit datus adiunctus, ib. n. 4.

Et etiam si ei sit commissa causa per Principem, ib. n. 5.

Sportula cessante statuto debentur secundum consuetudinem, d. rub. 25. n. 6.

Sportulæ debentur Iudici etiam si partes se concordauerint, d. rub. 25. n. 8.

Sportulæ nequè debentur Iudici Ecclesiastico, ibid. num. 9.

Nisi adsit consuetudo in contrarium, ibidem numer. 10.

Sportula non debentur in causis pauperum, ibid. numer. 11.

Sportula debentur arbitris electis vigore statuti, ibid. num. 12.

Sportula non debentur in causis summarijs, ibid. numer. 13.

Sportulæ non debentur, vbi non est opus libelli, nec fertur sententia, ib. n. 14.

Sportulæ debentur ab vtraque parte, ibidem numero 15.

Sportulæ qua nam sint taxanda pro possessione, diuisione, & simil. ib. n. 17.

Statutum quod fideiussor pro vna causa non teneatur repræsentare pro alia habet locum etiam si fideiussio sit simpliciter prastita, lib. 4. rubr. 9. num. 1.

Etiam stante, Clausula, Toties, & quoties, ibid. num. 2.

Fallit si fideiussor promisit repræsentare pro omni, & quacumque causa, n. 3.

Statutum tollens ambiguitatem vti non superfluum est seruandum, lib. 4. rub. 13. n. 2.

Statutum minuens pœnam delinquenti ob pacem est validum, lib. 4. rub. 18. n. 1.

Non

Non habet tamen locum quando pœna est imposita ipso iure, ib. n.5.
Statutum loquens de pace non habet locum in concordia, ib. n.6.
Cum pax differat a concordia, ibidem, numero 6.
Statutum permittens fisco dare interrogatoria est correctorium iuris communis, lib. 4. rubrica 5. numer. 5.
Statutum loquens de ciuibus, habet locum in ciuibus propriè sumptis, lib. 1. rubrica 61. numero 1.
Statutum de iure congruis est vallidum, lib. 1. rub. 55 num. 1.
Contrarium tenent alij, ib. n. 2.
Quod declaratur, ib. n.3.
Statutum de iure congrui non ligat Ecclesias, nequè Ecclesiasticos, d. rub. 55. n.4.
Quicquid aliqui contrarium teneant, ibidem, numer. 5.
Statutum iuris congrui non habet locum contra Clericum emptorem, d. rub. 55. n.7.
Licet contrarium teneant aliqui, ibidem, numero 8.
Nequè comprahendit bona emphiteotica de dominio Ecclesiæ, ib. n.9.
Cum statutum laicale dicta bona non comprahendat, ib. n.10.
Statutum de re contigua non procedit in acquirente illam post motum iudicium, lib. 1. rubrica 55. num.17.
Nequè si aliqua cohærentia etiam in modico deficiat, ib. n. 18.
Statutum concedens viro vsumfructum bonorum parapbernalium est vallidum, lib. 2. rubrica 48. num. 11.
Non habet tamen locum in fructibus extantibus, ib. n. 13.
Statutum retractus loquens per verbum Venditionis non comprahendit alius contractus, numero 24.
Itaut illud non habeat locum in permutatione, ib. num. 25.
Quicquid sit si statutum loquatur per verbum Alienationis, ib. n.26.
Statutum mandans, quod prima citatio fiat cum cedula est de forma lib. 2. rub. 1. n. 1.
Statutum quod forensis citetur ad domum solitæ habitationis intelligitur de habitatione tempore citationis, lib. 2. rub. 1. n. 20.
Et domus habitationis dicitur vbi adest vxor cum familia, ib. n.21.
Statutum quod contra Instrumentum non opponantur nisi exceptiones solutionis, & nullitatis censetur prohibere alias habentes, etiam maiorem rationem, lib. 2. rub. 3. n. 1.
Licet aliqui contrarium teneant, ibidem, numero 2.
Non tamen censetur tollere exceptiones venientes ex eodem Instrumento, ib. n.3.
Etiam si d. exceptiones non sint liquidæ, ibidem, num. 4.
Statutum quod contra Instrumentum non opponantur nisi tales exceptiones est ordinatorium, numero 5.
Et illud est vallidum, ib. n.6.
Statutum concedens Instrumento viam executiuam est ordinatorium, d. rub. 3. n. 7.
Secus si concedat viam executiuam etiam contra tertium, ib. n.8.
Statutum quod post certum tempus non liceat recuperare tenutam non procedit quando est nulla, d. rub. 3. n.9.
Statutum dans executionem Instrumentis intelligitur de liquidis, d. rub. 3. n.16.
Secus si illa possint liquidari in continenti, ib. numer. 17.
Statutum reducens instantiam ad breuiorem terminum est ordinatorium, lib. 2. rubica 19. numero 4.
Dicitur liquidari in continenti quando fit in termino ad probandum, ib. n. 18.
Liquidum verò dicitur quando continet summam certam, ib. n. 19.
Et quando ex eo constat quid, & quantum creditori debeatur, ib. n.20.
Statutum quod articuli admittantur saluo iure &c. non habet locum quando articuli sunt notoriè impertinentes, lib. 2. rub. 3. n.35.
Secus si articuli sint dubij, ib. n.36.
Statutum admittens mandatum factum, quandocumque non habet locum stante protestatione de non admittendo ratificationem, d. rubrica 3. numero 39.
De mandato vero potest doceri quandocumque si non sit oppositum, ib. n.40.
Statutum, & Princeps non possunt mandare, quod standum sit dicto vnius, lib.4. rubrica 64. numer. 1.
Fallit in aliquo casu particulari ex legittima causa ib. n.2. & lib. 6. rub.8. n. 7.
Statutum si requirat testem idoneum, id est probandum, d. rub. 64. n. 3.
Procedit si requirat idoneitatem in superlatiuo gradu, alias secus, n.4.
Statutum compellens patrem ad soluendam legittimam pro filio est vallidum, lib. 4. rub. 57. numer. 1.
Non tamen habet locum in filio spurio, & in filia, ib. n.2. & 3.
Neque quando filius delinquens habet filios, ibid. num. 4.
Neque comprahendit patrem forensem, neque auum, ib. n.5. & 7.
Neque quando pater habet tres filios, vel vltra, ib. n.6.
Et d. statutum non habet locum nisi pro prima vice ib. n. 8.
Potest tamen pater soluens legittimam pro filio illam imputare in legittimam, n. 9.
Pater vero de iure non tenetur soluere condemnationem fisco pro filio, ib. n. 10.
Neque quatenus est in legittima, ibidem, numero 11.
Neque tenetur illam soluere nec de bonis aduentitijs, neque de profectitijs, numer. 12. & 13.
Licet si filius sit carceratus pro delicto possit patrem cogere, vt ei det legittimam, numero 14.
Si tamen filius habitet seorsum a patre executio est facienda in eius peculio, ib. n.15.
Statutum contra euntem de nocte sine lumine loquens, per verbum Inueniatur requirit apprahensionem lib. 4. rub. 62. n. 1.
Et comprahendit etiam mulieres, ibi. n. 2

Et

Et habet locum quando sonus campanæ est finitus, ib.n.3.
Et quid in die Iouis, & Veneris Sancti, in quibus campana non pulsatur, ib. n.4.
Statutum prohibens alienari bona in forensem est fauorabile, lib.2. rub.54. n.1.
Non tamen habet locum in alienatione quæ fit titulo vniuersali,ib.n.2.
Contrarium tenent aliqui,ib. n.3.
Et illud habet locum etiam in subhastatione, & alienatione necessaria, ib. n.4.
Statutum prohibens alienari bona in forenses non ligat Clericos actiuè, d.rub.54.n. 5.
Neque eos ligat passiuè, ib. n.6.
Habet tamen locum in causa dotis datæ forensi inæstimata, ib. n.7.
Secus verò si sit data æstimata, ib.n.9.
Licet dictum statutum nunquam habere locum in causa dotis teneant alij, ibidem, numero 10.
Dictum verò statutum non comprehendit filios, ib. num. 11.
Licet contrarium teneant aliqui, ibidem, numero 12.
Statutum excludens forenses a successione non comprehendit bona suorum maiorum, ibidem, numer. 14.
Statutum requirens solemnitates in contractibus minorum dicitur fauorabile, lib. 2. rubr. 56. numer. 1.
Statuti forma est seruanda, alias actus est nullus, ib. num. 2.
Et actus non firmatur iuramento si statutum illud annullet, ib. n.3.
Et si statutum tollat fidem Instrumenti ex eo non probatur iuramentum, ib.n.4.
Statutum requirens solemnitates in contractibus minorum procedit etiam in transactione, ibidem, num.5.
Et in permutatione, ib. n.6.
Et in quasi contractu, ib.n. 7.
Et in minore forense contrahente in loco statuti, ib. num. 8.
Et habet locum in diuisione, ib. n.9.
Et in minore iurante se maiorem, ibidem, numero 10.
Statutum requirens solemnitates non habet locum in minore contrahente extra territorium, numero 13.
Neque in minore se obligante pro dote necessaria, ibi.n.14.
Nequè quando minor se obligat in modica summa, ib. n.15.
Statutum requirens consensum proximiorum non procedit si illi haberi non possint, dict. rubric. 56. num. 21.
Volens reprobare contractum ob non interuentum illorum quid debeat probare. ib. n.22.
Qui verò in contractu interuenerunt præsumuntur proximiores, ib.n.23.
Statutum requirens solemnitates non habet locum in contractu necessario, lib. 2. rubrica 56. numero 29.
Nequè quando minor contrahit cum alio minore, ib. n. 30.
Licet contrarium teneant alij, ibi.n.31.
Nequè habet locum fauore piæ causæ, ibidem, num.32.
Neque in contractu minori lucroso, ibidem, numer. 33.
Vtilitas tamen debet esse euidens, ibidem, numer. 34.
Statutum si requirat consensum duorum proximiorum, vnus non sufficit, lib. 2. rub. 56. numero 38.
Licet contrarium sit in pluribus tutoribus, ibidem, num. 39.
Consensus verò non potest præstari per nuncium, vel epistolam, ib. n.40.
Statutum de solemnitatibus non procedit quando minor se obligat ex ordine patris, ibidem, numero 41.
Vt de soluendo dotem ex ordinatione defuncti, ibid. num. 42.
Nisi dotatio esset excessiua, ib.n.43.
Statutum de solemnitatibus non habet locum in contractu pacis, d. rub.56. n. 44.
Neque in donatione causa mortis, ibidem, numero 45.
Habet tamen locum in aditione hæreditatis, ibid. num.46.
Nisi hæreditas esset opulenta, ib.n.47.
Neque habet locum in renunciatione facta per Monialem, ib. n.48.
Statutum requirens solemnitates in contractibus minorum non tollit requisita de iure communi, d. rub. 56. n.27.
Statutum quod appellatio introducatur intra certum tempus videtur dare formam, lib. 3.rub.1. numer. 15.
Statutum quod appellatio fiat intra certum tempus est ordinatorium, d.rub. 1. n. 18.
Si verò tollat appellationem est decisorium, ibid. num. 19.
Statutum de nouis probationibus faciendis in causa appellationis intelligitur de appellatione a diffinitiua, lib. 3. rub. 5. n.1.
Statutum quod non possit dari de nullitate post annum est fauorabile, lib. 3. rub. 7. n.1.
Et dicitur decisorium, ib.n.2.
Statutum prohibens dari de nullitate non procedit in nullitate ex defectu iurisdictionis, citationis, mandati, & nullitatis notoria, dict.rub. 7. num. 3.
Quæ de iure opponi possunt vsque ad 30. annos, ib. num. 4.
Statutum quod exceptiones nullitatis non opponantur post annum non habet locum quando opponuntur per viam exceptionis, ib. n.5.
Statutum referuans exceptiones in fine litis procedit in consistentibus in facto, & dubijs, lib.2. rub.4 num. 2.
Statutum circa responsiones ad positiones est decisorium, lib.2. rub.6. n. 1.
Statutum quod positiones habeantur pro confessatis est vallidum, d. rub.6. n.9.
Statutum puniens negantes positiones non comprehendit amissionem causæ, lib. 2. rub. 7. numero 6.
Statutum de ferijs in honorem Dei procedit etiam in inductis in honorem Sanctorum, lib. 2. rub. 8. num. 1.
Statutum circa mortem animalium est vallidum, lib. 6. rub.46. n.2.
Statutum Ciuitatis sunt seruanda etiam in Castris, & districtu, lib.6. rub.48.n.1.

Nisi

Nisi tamen Castra habeant propria statuta, ibid. num. 2.
Quod declaratur, ib. n. 3.
Statutum quod omnes de familia Coloni teneantur ad debita est vallidum, lib. 6. rubrica 39. numero 11.
Statutum quod dominus in fructibus praeferatur concordat cum iure communi, lib. 6. rubric. 40. num. 1.
Et praefertur etiam mutuans laboratori semen, ib. num. 2.
Et etiam qui ei mutuauit pecuniam ad d. effectum, ib. n. 3.
Statutum quod stilus probetur per testes procedit in respicientu decisoria, lib. 2. rubric. 36. numero 10.
Statutum lib. 2. rub. 39. non esse in vsu tenent aliqui relati, ib. n. 3.
Statutum concedens creditoribus accipientibus bona in solutum lucrum est ordinatorium, lib. 2. rub. 34. n. 4.
Et est de iure vallidum, ib. n. 5.
Statutum compellens accipere bona in solutum comprehendit credita iurata, d. rubrica 34. numero 8.
Statutum quod bona adiudicentur creditori procedit si non inueniatur emptor, ibi n. 11.
Statutum prohibens appellationem a sententia Sindicatorum est vallidum, lib. 3. rubrica 10. numer. 4.
Statutum prohibens appellationem a duabus conformibus procedit si illa sint iusta, & vallida, lib. 3. rub. 11. n. 2.
Iniustitia verò, & nullitas an esse debeat notoria, ib. n. 3.
Et stante nullitate, & notoria iniustitia appellatur etiam in casu prohibito, ibidem, numero 4.
Statutum prohibens appellationem in sindicatu procedit pro commissis in officio lib. 3. rub. 10. numer. 3.
Statutu de duabus conformibus est locus etiam vna sententia lata in partibus, & alia in Curia, lib. 3. rub. 11. n. 15.
Statutum de desertione appellationis est decisorium, lib. 3. rub. 9. n. 1.
Et illud est seruandum inter subditos, ibidem, numer. 2.
Statutum quod liceat reo appellare in criminalibus est seruandum, lib. 3. rubrica 14. numeru 2.
Et stante dicto statuto appellatione pendente Iudex a quo non potest innouare, n. 3.
Statutum de faciendo depositum per appellantem procedit, si pena applicatur Camera, lib. 3. rub. 15. n. 4.
Nequè d. Statutum habet locum quò ad interesse partis, ib. n. 5.
Statutum si puniat iniuriantem per verbum Si quis dixerit non procedit in iniuriante absentem, lib. 4. rub. 43. n. 4.
Statutum imponens pœnam vitæ pro incendio non procedit in paruo incendio, lib. 4. rub. 52. numeru 8.
Statutum prohibens allocutionem, & conuersationem cum bannitis non habet locum quando illa non est dolosa, & in damnum fiset, vel Reipub. lib. 4. rub. 55. n. 1.
Dolus verò in d. casu non praesumitur, ibidem, numer. 2.
Nequè habet locum quando banniti sunt tolerati, ib. num. 3.
Itaut sufficiat publica conuersatio, ibidem, numeru 4.
Neque habet locum nisi probata scientia banni, ib. n. 5.
Nisi tamen in loco bannum esset publicatum, ibi. num. 6.
Et fuerit publicatum in locu receptationis, & conuersationis, ib. n. 7.
Nequè habet locum in receptante bannitum per metum, ib. n. 8
Vtrum vero ad dictum effectum sufficiat vnica conuersatio, ib. n. 9.
Neque d. statutum habet locum in praestante ei auxilium in iudicio, n. 10.
Statutum, quod banniti possint impunè occidi est vallidum, lib. 4. rub. 56. n. 1.
Habet tamen locum solum in bannito ex veris probationibus, ib. n. 2.
Contrarium tenent alij, ib. n. 3.
Neque d. statutum habet locum in bannitu toleratu, ib. n. 4.
Quicquid alij teneant contrarium, ibidem, numeru 5.
Quando verò bannitus dicatur toleratus, ibid. numer. 6.
Et occidens bannitum non dicitur frangere pacem, ib. n. 7.
Et bannitus potest occidi proditorie, cum veneno, ib. n. 8.
Statutum quod Villa teneatur emendare damnum per fumum valet, lib. 6. rub. 12. n. 1.
Et tenetur etiam ille, in cuius prædio fuit datum damnum pro rata, ib. n. 2.
Quod habet locum non reperto damnum dante, ib. num. 3.
Non tenetur tamen Villa non habens quinque fumantes, ib. n. 4.
Statutum quod pater teneatur soluere condemnationem pro filio secum habitante valet, lib. 6. rub. 34 n. 1.
Valet etiam quod teneatur soluere legittimam pro filio, ib n. 2.
Et quod dominus teneatur pro famulo, ibid. numero 3.
Et quod filij Mercatoris teneantur soluere debita patris, ib. n. 4.
Statutum de compromissis est ordinatorium, lib. 2. rub. 27. n. 1.
Et est fauorabile, ib. n. 2.
Et peti potest fieri compromissum etiam super art. an sit compromittendum, ibidem, numeru 3.
Statutum quod de causis executiuis non sit compromittendum concordat cum iure communi, numer. 4.
Statutum de compromissis non habet locum in causis iuratis, ibi. n. 8.
Fallit petita absolutione a iuramento, ibidem, num. 9.
Statutum de compromissis ligat etiam minores, d. rub. 27. n. 10.
Qui possunt compromittere sine solemnitatibus, ib. num. 11.
Quod declaratur, ib. n. 12.

Statu-

Statutum de compromissis non habet locum quando pars habet instrumentum, ib. n.14.
Secus si illud aliqua exceptione potest reddi dubium, ib. n.15.
Et quando habens instrumentum pro se petit compromissum, ib. n.16.
Statutum de compromissis non habet locum in causa dotis, d. rub.27. n.17.
Contrarium tenent aliqui, ib. n.18.
Statutum de compromissis habet locum si ab vna parte petatur, d. rub. 27. n.32.
Cum Iudex non possit cogere partes ad compromittendum, ib. n. 33.
Statutum de compromissis inter affines non habet locum dissoluta affinitate, ibidem, numeru 34.
Etiam si supersint filij, ib. n.35.
Statutum quod censeatur facta tacita reconductio intelligitur pro prima vice, lib. 2. rub. 71. numeru 11.
Statutum admittens debitorem ad cessionem bonorum est validum, lib.2. rub.73. n.2.
Contrarium tenent alij quando statutum admittit ad cessionem cum dedecore, n.3.
Statutum quod stetur libris Mercatorum est validum, lib. 2. rub. 74. n. 1.
Et quando d. statutum habeat locum extra territorium, ib. n.2.
Maximè in modica summa, ib. n.3.
Habet tamen locum d. statutum quo ad mercaturam tantum, ib. n.4.
Statutum quod stetur libro Mercatoris procedit si Mercator sit homo legalis, ibidem, numero 5.
Secundò dumodo Mercator librum propria manu scripserit, ib. n.6.
Et dumodo ex libro appareat de causa debiti, ibi. num.7.
Et dumodo liber contineat diem annum, & mensem, ib. n.8.
Statutū disponentia circa funera in spectantibus ad Ecclesias, & Clericos non valet, lib. 5. rub.38 num. 1.
Secus si disponat quò ad alia, ibidem, numero 2.
Statutum concedens præmium occidenti lupum non procedit in occidente lupam prægnantem, lib. 5. rub.43. n. 2.
Et quid si occidat lupum lactantem cum luputinis, ib. n.3.
Statutum concedens adiudicationem bonorum cum augmento est validum, lib.2. rubrica 19. numero 1.
Statutum quod res subhastata detur oblatori procedit, si ipse offerat iustum pretium, ibidem, num. 4.
Statutum, & stilus loci vbi fit subhastatio est in ea seruandus, d. rub. 19. n.32.
Quibus non seruatis subhastatio est nulla, ibid. num. 33.
Statutum circa subhastationem est ordinatorium, ibi. num. 34.
Statutum quod ardua proponantur prius in Consilio Deputatorum est laudabile, lib. 1. rub. 21. numer. 9.
Statutum quod forenses caueant de reficiendis expensis est ordinatorium, lib. 2. rubric. 14. numero 1.
Et loquens de conuentione habet locum etiam in reconuentione, ib. n.2.
Statutum imponens pœnam vitæ pro homicidio procedit etiam in occidente vnum pro alio, lib.4. rub. 27. n. 1.
Licet contrarium teneant alij, ib. n. 2.
Non tamen habet locum in ijs, qui mortem sibi intulerunt, ib. n.3.
Contrarium quod pœna statuti de vulnerante procedat in vulnerante se ipsum, n.4.
Neque pœna dicti statuti habet locum in occidente ad defensam, ib. n. 5.
Si tamen sit seruatum moderamen inculpatæ tutelæ, alias secus, ib. n.6.
Neque habet locum dictum statutum in occidente fœtum etiam animatum, ibidem, numeru 7.
Statutum quod pax non sit rupta per verba iniuriosa concordat cum statuto Vrbis, lib. 4. rubric. 29. num. . . .
Statutum duplicans pœnam in delictis procedit solum in pœnis pecuniarijs, lib. 4. rubric. 19. numero 1.
Nequè in delictis verbalibus, ibidem, numeru 5.
Pœna de iure communi potest pluries duplicari, ib. num. 7.
Illa tamen duplicatur solum in simplo, ibidem, num. 8.
Statuti declarationi est standum quando dicatur Nox, d. rub. 19. n.2.
Delictum autem magis præsumitur commissum de die, quam de nocte, ib. n.3.
Statutum si duplicet pœnam delinquenti de nocte, nox est probenda, ib. n. 4.
Statutum duplicans pœnam delinquenti in Palatio quomodo intelligatur, dicta rubrica 19. numero 6.
Statutum quod pro incestu non procedatur nisi ad querelam non procedit in incestu notorio, lib. 4. rub. 23. num.7.
Statutum excludens sorores propter fratris dicitur fauorabile, lib.2. rub.66. n.1.
Et dictum statutum intelligitur de fratribus vtrinquè coniunctis, non de vterinis, numero 2.
Statutum excludens matrem a successione filij non procedit in successione filiæ, ibidem, numeru 6.
Statutum excludens matrem a successione filij ab intestato non comprahendit successionem filij impuberis, d. rub.66. n.7.
Contrarium tenens plures alij ib. n.8.
Statutum excludens matrem a successione non censetur excludere auum maternum, d. rub. 66. numer. 9.
Statutum de successione fratrum non afficit successionem forensium, ib. n.10.
Nequè iuuat forenses, ib. n.11.
Statuto Eugubino stante neptes sunt exclusæ a successione patrui per filios masculos aliorum fratrum, d. rub. 66. n.12.
Statutum excludens sorores a successione fratris non illas excludit a successione sororis, ibidem, numer. 13.
Statuta Collegiorum licitorum valent, & sunt seruanda, lib. 5. rub.20. n.1.
Etiam sine confirmatione Superiorum, ib. n.2.

Nisi

Nisi lex superioris prohiberet fieri d. statuta, ib.num.3.
Valent tamen quò ad ipsos de Collegio, & circa respicientia artem, ib.n.4.
Statutum quod in die Mercatus non fiat executio non procedit stante renunciatione lib. 5. rubrica 22. num.4.
Renunciatio debet esse specialis, ibidem numero 5.
Statutum quod nemo proijciat immunditias in vias publicas valet, lib. 5. rub.28.n.1.
Quod olim spectabat ad officium ædilium, ibid. num. 2.
Si tamen id noceat vsui publico secundum Capoll. ib.num 3.
Statutum quod causæ Mercatorum cognoscantur per Notarium procedit in spectantibus ad Mercaturam tantum, lib.5.rub.1 n.7.
Statutum quod faber volens facere fucinam iuxta murum communem teneatur facere ibi murum suis expensis quomodo intelligatur, lib. 5. rub. 6. num. 1.
Statutum loquens de fornace habet locum etiam in fornello, lib. 5. rub. 8. n. 3.
Statutum quod hospites non emant in Platea victualia est vallidum, lib. 5. rub. 12.num.1.
Statutum quod dos data a fratre de proprio reuertatur ad eum est seruandum, lib. 2. rubric. 49. num. 1.
Secus est si dotauit de bonis paternis, ibidem numer. 2.
Vel si frater sit hæres patris, ib. n. 3.
Et si frater administrauit bona sororis, ibidem numer. 4.
Vel si id fecit ad illam excludendam a successione patris, ib.n.5.
Statutum quod dos reuertatur ad fratrem non procedit si soror de illa disposuit, ibidem numero 8.
Fallit si frater dotauit de proprio, ibidem numer. 9. & 10.
Statutum taxans fructus dotis est vallidum, lib. 2. rub.47.n.1.
Et valet etiam conuentio de soluendis fructibus dotalibus, ib.n.2.
Statutum tamen non habet locum stante dilatione ad soluendam dotem, ib.n.3.
Nisi fuerit actum de illis soluendis durante dilatione, ib.num.4.
Qui non debentur viro non substinenti onera matrimonij, ib. num. 5.
Statutum taxans vsuras dotis restituendæ post interpellationem valet d.rub.47.n.6.
Licet aliqui ibi contrarium teneant, n. 7.
Si dos consistat in immobilibus non debentur, nisi ad rationem quinque pro centenario, numero 4.
Et si taxatio est facta vltra statutum non valet in excessu, ib. num.5.
Statutum puniens inuentum cum armis, vt habeat locum requiritur appræhensio, lib. 4. rubr. 37. num. 1.
Contrarium tenent alij, ib.num.2.
Quæ contraria opinio est certa si statutum punit delationem armorum, num.3.
Statutum puniens turbantem in possessione procedit etiam in quasi possessione, lib. 4. rubr. 39. num.1.
Statutum quod præsentato præcepto de non offendendo cautiones censeant datæ valet, lib.4. rub.36. num.8.
Statutum puniens vulnus non habet locum in vulnusculo, lib. 4.rub.31.n. 3.
Statutum puniens aggredientem in domo procedit etiam in aggrediente in ostio domus, lib. 4. rub. 32. num. 1.
Contrarium tenent alij, ibid. num.2.
Affertur concordia, ibid. num. 3.
Non habet locum d. pęna in aggrediente in domo, in qua non habitat, ib. n.4.
Habet tamen locum in exonerante archibusium contra existentem in domo, n.5.
Statutum puniens armatorum collectas, an procedat si non sint factæ ad malum finem, lib. 4. rub.35. n.1.
Affirmatiua firmatur in Bulla Sixti V. ibid. numer.2.
In dubio illæ præsumuntur factæ ad malum finem, ibid.n.3.
Statutum quod fideiussor possit petere liberationem est decisorium, lib.2.rub. 60.n.1.
Et illud ligat etiam forenses, ib. n.2.
Statuti dispositioni est omninò standum, lib.2.rub.60. num.6.
Statutum quod filij positi in conditione censeantur vocati procedit etiam in Testamentis conditis ante statutum, lib.2.rub.63. n.1. & 2.
Licet contrarium teneant alij, ib. n. 3.
Statutum vocans filios in conditione positos procedit etiam in transuersalibus, ib.n.14.
Et habet locum etiam in contractibus. ibid. numer.15.
Secus cessante statuto, ib.n.16.
Et illud habet locum etiam in bonis extra territorium, ibid.17.
Statutum loquens de vltimis voluntatibus non comprehendit dispositionem inter viuos, lib.2. rub. 64. num.9.
Statutum excludens fęminas à successione stantibus masculis est correctorium, lib. 2. rubr. 62. numer. 1.
Est tamen fauorabile, & non odiosum odio irrationabili, ibid. num.2.
Ita ut sufficiat, illud fuisse confirmatum in forma communi, ib. nu.3.
Et illud est vallidum, ibid. nu. 4.
Et habet locum etiam stante vno masculo tantum, ib.num.5.
Statutum exclusiuum fœminarum non impedit, quin illæ ex testamento capere possint, ibidem numer.6.
Ratio affertur, ib. num.7.
Statutum excludens dotatas censetur illas excludere solum à successione dotantis, ib.n. 8.
Fallit si statutum dicit, quod dotata ab vno sit exclusa ab omnibus ib. nu.9.
Aliqui tamen distingunt, vt ibi. n.10.
Statutum exclusiuum fęminarum habet locum etiam in bonis emphiteoticis d.rub. 62.n.25.
Statutum exclusiuum fęminarum ligat etiam Moniales, ibid. num.26.
Licet contrarium teneant alij Doctores, ibid. numer.27.
Statuto exclusiuo, vt sit locus requiritur subiectio personæ, & bonorum, ib. n.35.
Licet contrarium teneant alij, ib. n. 36.

Statutum excludeat sororem a successione fratris non excludit neptem a successione patrui, ibid. numer. 37.
Licet contrarium teneant alij, ib.n.38.
Statutum exclusiuum fœminarum a successione procedit etiam in successione Clerici, ib.n.39.
Contrarium tenet Ro: a, ib.n.40.
Statutum exclusiuum fœminarum percedit solum fauorem filiorum primi matrimonij, n.43.
Declara vt ib. n.44.
Statutum conditum ad tollendas fraudes dicitur fauorabile, lib. 2. rubr. 57. num. 1. & rubr. 45. num. 3.
Et ideo illud est extendendum, dict. rubric. 45. num. 4.
Et quid si illud prohibeat filium familias simpliciter se obligare, ib.n.2.
Statutum quod filius non possit se obligare sine consensu patris non procedit in filia, ibidem numer. 3.
Statutum requirens consensum patris in contractu filij non procedit in ijs in quibus pater non habet vsumfructum, d.rub.57.n.3.
Nequè comprehendit obligationem de iure permissam pro patre, n.14.
Statutum annullans iuramentum procedit in iuramento de soluendo, ib.n.15.
Statutum requirens consensum patris non procedit in contractu iurato, ib.n.16.
Fallit si statutum præsumit iuramentum metu, & dolo extortum, ib.n.17.
Statutum requirens consensum patris non procedit in donatione facta Clerico, ib.n.19.
Nequè in renunciatione viris de futuro, ibid. numer. 20.
Fallit vt ib.n.21.
Statutum permittens contrahere filio mercatori procedit in negocio Mercatura, ib.n.29.
Statutum circa læsionem intertia parte non ligat Ecclesiam, nec Ecclesiasticos, lib. 2. rubr. 58. num. 4.
Statutum annullans iuramentum stante læsione quomodo intelligatur, ib.n.11.
Statuti vna pars declarat aliam, lib. 2. rubric. 45. num. 1.
Statutum requirens solemnitates non ligat mulierem contrahentem nomine alieno, dict. rubric. 45. num. 28.
Nequè quando mulier se obligat pro exoneratione conscientia, ib.n.29.
Nequè comprehendit alienationem mulieris necessariam, ib.n.30.
Nequè quietationem necessariam, ibidem numer. 31.
Et ideo solemnitates non requiruntur in retrouenditione census, ib.n.32.
Mulieris obligatio quando dicatur necessaria remissi. ib.n.33.
Nequè quando vir, & vxor simul contrahunt, ib. num. 34.
Nequè quando mulier se obligat pro dote, ibid. num. 35.
Statutum requirens consensum proximiorum intelligitur, si illi adsint, lib.2. rubrica 45. numer. 36.
Et sufficit consensus vnius si plures non adsint, ib. num. 37.
Et idem est in viro si absit, ib.n.38.
Vel si sit bannitus, ib.n.39.
Si vir sit in longinquis partibus secus si in loco vicino, ib.n.40.
Et si maritus, & vxor non benè conueniant, ibid. num. 41.
Statutum prohibens vxorem testari sine consensu viri est validum, d.rub.45 n.55.
Contrarium tenent aliqui Doctores, ibidem numer. 56.
Et stante d. statuto vxor non potest legare, codicillari, &c.ib.n.57.
Potest tamen vxor testari sine viri consensu, si est absens, ib.n. 58.
Maximè accedente Decreto Iudicis, ibidem numer. 59
Nisi tamen vir esset in loco vicino, ibidem numer. 60.
Non tamen requiritur consensus viri, si inter eos non conueniant, ib.n.61.
Neque quando adest periculum mortis, ibidem numer. 62.
Neque si vxor testetur inter liberos, ibidem numer. 63.
Neque quando testatur ad pias causas, ibidem numer. 64.
Neque habet locum in testamento condito extra territorium, ib. n.65.
Licet alij contrarium teneant, ib. n.66.
Neque statutum habet locum in testamento condito in loco exempto, n.67.
Statutum loquens de marito non procedit in sponso de futuro, d. rub.45.n 73.
Licet illud habeat locum in sponsa non cognita, nec traducta, ib. n.74.
Statutum de lucro dotis est correctorium, & ideo non est extendendum, lib. 2. rubrica 46. numer. 1.
Licet illud dicatur fauorabile, ib.n.2.
Statutum domicilij viri attenditur quoad lucrum dotis, d. rub.46.n.12.
Nisi maritus transierit ad domicilium vxoris, ibi. num. 13.
Statutum quod appelletur intra tres dies est ordinatorium, lib. 2.rub.33. n.4.
Statutum de lucro dotis non procedit instantibus filijs primi matrimonij, lib. 2. rubrica 46. numer. 19.
Ratio affertur ib.n.20.
Qua ratio declaratur, ib. n. 21.
Statutum Eugubij præseruat donationes inter virum, & vxorem de iure permissas, lib. 2. rubric. 44. num. 3.
Statutum potest tollere vires iuramenti præsumendo illud dolosum, dict. rubrica 44. numero 15.
Statutum de præscriptionibus est decisorium, lib. 2. rub. 30.nu.1.
Statutum de præscript. non comprehendit Clericos passiuè, ib.n.2.
Actiuè autem eo gaudent, ibidem numero 3.
Statutum de præscrip. est validum, dict. rubr. 30. num. 4.
Et habet locum etiam in credito iurato, ibid. numer. 5.
Ac etiam cum mala fide, ib.n. 6.
Contrarium tenent alij, ib.n.7.
Quod tamen declaratur, ib. n. 8.

Statu-

Statutum de præscrip. procedit contra forensem quando petitio fit in loco statuti, ibidem numer. 9.
Contrarium quando contractus fuit factus in loco statuti, & solutio alibi fuit destinata, ibid. numer. 10.
Statutum de præscrip. non procedit in creditore ex actione reali, d. rub. 30. n. 11.
Et sic non comprehendit actionem competentem pro legittima, vel supplemento, numero 12.
Neque habet locum in actionibus mixtis, ibidem num. 13.
Neque in donatario, ib. n. 14.
Neque comprehendit actionem realem pro legato, ib. num. 15.
Neque illum qui rem vendicat, ibidem numer. 16.
Neque quando competit actio in rem scriptam, ib. num. 17.
Comprehendit tamen creditorem ex actione personali cum hipoteca, n. 18.
Statutum de præscript. procedit etiam in creditore ex quasi contractu, d. rub. 30. n. 19.
Ratio affertur, ib. n. 20.
Statutum de præscrip. si requirat bonam fidem illa non præsumitur, d. rub. 30. n. 21.
Statutum de præscrip. non procedit stantibus coniecturis in contrarium, dict. rubrica 30. numer. 22.
Statuto de præscrip. vt sit locus debet dari de solutione, ib. n. 23.
Statutum de præscrip. non habet locum in fructibus dotis, ib. n. 24.
Comprehendit autem fideiussorem habentem cessionem, ib. n. 25.
Non autem comprehendit fructus census, ibid. num. 26.
Statutum concedens subhastationes in Saluiano est vallidum, lib. 2. rub. 31. n. 13.
Contrarium tenet Scapuc. ib. n. 14.
Itaut d. statutum confirmatum in forma communi vti contra ius non dicatur vallidum, ibid. numer. 15.
Potest tamen substineri attenta forma Confirmationis statuti, de qua, ib. n. 16.
Statutum de executione scripturæ priuatæ est ordinatorium, lib. 2. rub. 32. n. 1.
Statutum de recognoscendo propriam scripturam procedit etiam in scriptura manu tertij confecta de illius ordine, d. rub. 32. n. 7.
Statutum imponens pœnam dupli neganti propriam scripturam concordat cum iure communi, ibid. num. 19.
Quæ pęna cessat si negatio fiat per errorem, & sine dolo, ib. n. 20.
Et si negatio sit reuocata ante litis contestationem, ib. num. 21.
Statutum de executione Testamentorum, & codicillorum est ordinatorium, lib. 2. rubr. 33. numer. 1.
Statutum de ferijs est ordinatorium, lib. 2. rub. 28. num. 2.
Statutum non potest tollere ferias inductas in honorem Dei, & Sanctorum, d. rub. 28. n. 10.
Nisi tolleret ferias a se inductas, ib. n. 11.
Et tollens ferias non censetur tollere inductas in honorem Dei, & Sanctorum, n. 12.
Sterilitas in fructibus vt causet remissionem intelligitur deducto semine, & expensis, lib. 2. rub. 71. num. 3.
Licet contrarium teneat Card. Mantic. ibidem numer. 4.
Stillicidium est quod stillat, & quando cadit directò, & quando non, lib. 5. rub. 33. n. 1.
Stilus dicitur obseruantia respiciens ordinatoria procedendi in iudicio, lib. 2. rubrica 36. numer. 8.
Qui non præsumitur, sed debet probari per allegantem, ib. n. 9.
Stilus pro lege est obseruandus, d. rubric. 36. numer. 11.
Et si sit contra ius debet esse præscriptus, ibidem num. 12.
Stuprum dicitur Virginis illicita defloratio, lib. 4. rub. 24. n. 1.
Et dicitur crimen grauissimum, ib. n. 2.
Iudices in strupro non procedunt nisi ad quarelam vim passæ, vel si delinquens sit captus in fraganti, ib. n. 3.
Vt autem intret pęna stupri requiritur mulieris honestas, ib. n. 4.
Stupri in crimine absolutio vnius non iuuat alterum, ib. n. 6.
Stuprator quando teneatur dotare stupratam remissiuè, ib. n. 9.
Subhastatio est nulla non interuenientibus tribus licitatoribus, lib. 2. rub. 19. n. 11.
Procedit de stilo Curiæ, alias secus, ibidem numer. 12.
Subhastatio est nulla interueniente pecunia, ibidem num. 13.
Nisi tamen creditor consentiat, ibidem numero 14.
Declara vt ib. n. 15.
Subhastatio pro maiori summa debiti valet, sed illud plus est dandum debitori, d. rubr. 19. numer. 28.
Alias subhastatio, & decretum ex nullum, ibid. num. 29.
Secus si sit facta vltra summam debitam, ibidem num. 30.
Et est nulla si sit facta ex falsa causa, pro indebito, & simil. ib. n. 30.
Subhastationi offerens pro alio potest bona creditori retrocedere, ib. n. 35.
Subhastationem volens debitor rescindere vti nullam tenetur offerre, ib. n. 39.
Subhastatio non datur de iure in indicio Saluiani, lib. 2. rub. 31. num. 10.
Ratio affertur, ib. n. 11.
Itaut ad subhastandum in Saluiano requiratur licentia Principis, ib. n. 12.
Subscribens scripturam priuatam tenetur ad omnia in ea contenta, lib. 2. rub. 32. n. 14.
Surcium status, & immunditia possunt generare pestem in Ciuitate, lib. 5. rub. 42. n. 1.
Supersedendum quando sit in causa ob iudicium criminale, & è contra, lib. 2. rubrica 4. numer. 5.
Suspectus de fuga capi potest tempore feriato lib. 2. rub. 28. num. 29.
Suspectus de fuga nemo iurari potest pro modica summa, lib. 2. rub. 40. n. 3.
Et ad d. effectum creditum debet esse liquidum, ibidem. num. 4.

Suspectus de fuga iurari non potest possidens immobilia, ib. n. 5.
Et an illa sint sufficientia remittitur arbitrio Iudicis, ib. n. 6.
Et id procedit etiam in forense possidente immobilia in lucu sui fori, ib. n. 7.
Suspectus de fuga iurari non potest nisi ex causis de nouo superuenientibus, ib. n. 8.
Et deterioratio bonorum debitoris non debet esse modica, ib. n. 9.
Suspectus de fuga quis iurari potest etiam si adhuc dies non venerit, ib. n. 10.
Suspectus de fuga quis iurari potest etiam in diebus feriatis in honorem Dei, dict. rubric. 40. numer. 11.
Index incompetens an possit concedere capturam contra suspectum de fuga, n. 12.
Suspectus de fuga potest carcerari etiam ad Instantiam Procuratoris ad exigendum, ibidem numer. 13.
Sutor qui non benè incidit vestem tenetur ad restitutionem pretij vestis, lib. 4. rubric. 5. numer. 1.
Qui potest retinere vestem pro sua mercede, ibid. num. 2.

T

TAxam pro reparatione pontium, & viarum quilibet tenetur soluere, lib. 1. rubr. 54. numer. 5.
Terminus ad appellandum à laudo, vt currat requiritur notificatio, lib. 3. rub. 3. n. 11.
Notificatio est facienda de mandato Iudicis ordinarij, ib. n. 12.
Terminos amouentes puniri possunt pœna corporali, lib. 6. rub. 42. n. 1.
Imò d. pœnam extendi posse vsquè ad mortem volunt alij, ib. n. 2.
Terminos reponi in loco peti potest vsquè ad 30. annos, lib. 6. rub. 43. n. 2.
Terminus ad adeundam hæreditatem non potest prorogari per Iudicem, lib. 2. rubrica 34. numer. 9.
Et an possit prorogari per Principem remissiuè, ib. num. 10.
Termini dicuntur lapides, pali, & simil. agros diuidentes, lib. 6. rub. 14. n. 1.
Qui quomodo cognoscantur, ib. n. 2.
Terminos amouentes puniuntur pœna arbitraria, dict. rub. 14. num. 3.
Amplia, vt ib. n. 4.
Et contra amouentes terminos datur iuramentum in litem, ib. n. 5.
Si tamen amotio facta fuit fraudolenter, alias secus, ib. n. 6.
Tempus ad adeundum minoribus non currit, vel eis datur restitutio, lib. 2. rubrica 34. numero 1.
Tempus ad adeundum currit à die aditionis, non à die mortis, d. rub. 34. n. 2.
Non autem à die scientiæ, ib. n. 3.
Tertius comparens post subhastationem ad illam impediendam debet agere reuocatoria, lib. 2. rub. 19. num. 46.
Tertius quomodo sit eligendus arbitris discordantibus, lib. 2. rub. 27. n. 28.
Thesaurus dicitur aurum, argentum, vel pecunia cuius dominus est incertus, & quæ fuit abscondita, ita ut non extet memoria, lib. 4. rub. 70. num. 1.
Thesaurus inuentus arte magica spectat ad Principem, d. rub. 70. n. 2.
Inuentus verò in fundo proprio spectat ad inuentorem, ib. n. 3.
De consuetudine verò spectat ad Principem, ibid. num. 4.
Cui autem spectet Thesaurus inuentus in re empta remissiuè, ib. n. 5.
Testamentum est validum sine clausula saluo iure Communis Eugubij, lib. 2. rubrica 39. numer. 2.
De d. statuto Eugubij meminerunt Bald. & alij d. rub. 39. n. 1.
Testamentis danda est executio de iure communi, lib. 2. rub. 33. n. 2.
Fallit quando adest legittimus contradictor, ibid. num. 3.
Neque exequuntur contra tertium possessorem, ib. n. 4.
Testator si mandet fundum non vendi, nisi Titio præfertur tamen habens ius congrui ex statuto, lib. 1. rub. 55. n. 15.
Testes post didicita testificata examinari non possunt neque in causa appellationis, lib. 3. rub. 5. numer. 2.
Testes, & Instrumenta fuisse nouiter reperta probatur iuramento, d. rub. 5. n. 3.
Debet tamen probari adhibitam fuisse diligentiam, ib. num. 4.
Testis deponens contenta in articulis esse vera non probat, lib. 2. rub. 8. n. 7.
Nec probat si se referat ad depositionem alterius testis, ib. n. 8.
Testium iuramentum, & examen receptum a Notario sine commissione Iudicis est nullum, ibidem num. 10.
De qua commissione debet in actis constare, ibid. num. 11.
Et non creditur in hoc Notario, ibidem numer. 12.
Licet d. commissio de stilo præsumatur, ibidem numer. 13.
Testis dubitatiuè deponens non potest redargui quod falsum dixerit, lib. 4. rubrica 47. numero 1.
Etiam si testis deponat per verbum Credo, ibid. num. 2.
Testis deponens falsum contra fiscum ad defensam rei non punitur pœna ordinaria, lib. 4. rubric. 47. num. 3.
Et idem est in teste deponente falsum super interrogatorijs, ib. n. 4.
Et in teste deponente falsum sine iuramento, ibid. num. 5.
Licet contrarium teneat Barbos. relatus, ibid. numer. 6.
Neque testis falsus punitur pœna ordinaria si eius depositio est nulla, ib. n. 8.
Testis non punitur de periurio negans id, quod resultaret in eius damnum, lib. 4. rubrica 47. num. 7.
Testes non dicuntur subornati, quia ei fuerint ostensi articuli, d. rub. 47. n. 9.
Testis recusans se examini subijcere punitur pena extraordinaria, lib. 4. rub. 48. n. 1.

Fallie

Fallit in testibus, qui non tenentur se examinare ratione reuerentia, ib. n. 2.
Et quando adest periculum incurrendi inimicitiam cum aliquo potente, n. 3.
Et quando testis detegeret turpitudinem propriam, ib. n. 4.
Testis nemo admittitur in causa propria, lib. 6. rub. 8. num. 1.
Etiam si sit persona nobilis, & in dignitate constituta, ib. n. 2.
Testes debent deponere super articulis, & interrogatorijs, lib. 2. rub. 9. n. 9.
Itaut testis recusans respondere super interrogatorijs non probet, ib. n. 10.
Testes non sunt interrogandi super ijs, quæ illius turpitudinem continent, ib. n. 11.
Testes deponentes super interrogatorijs habentibus vim articulorum non probant, ibidem, numero 12.
Testes si examinentur prius super articulis, & postea super interrogatorijs probant, n. 13.
Testis si requiratur a statuto idoneus, & fidedignus idest probandum, lib. 4. rubrica 20 numero 6.
Testes coguntur ad se examinandum per carcerationem, per mulctam, & simil. lib. 4. rubric. 10. num. 7.
Si tamen carceratio esset valde longa testis non probaret, ib. n. 8.
Testis dictum qui non vult se repetere super interrogatorijs corruit, lib. 4. rubrica 5. numero 4.
Tortura quando possit repeti ex nouis superuenientibus inditijs, lib. 4. rub. 6. n. 5.
Tortura non potest inferri in causis, in quibus imponitur pæna funis ictuum, lib. 4. rubrica 6. numer. 1.

V

Vagabundi, & similes cogendi sunt per Iudicem ad laborandum, vel sunt exiliandi, lib. 4. rub. 67. n. 1.
Variatio est licita in contractibus, lib. 3. rubric. 13. num. 1.
Ac etiam est licita in executiuis, ibidem, numero 2.
Maximè stante obligatione Camerali, ibidem, numer. 3.
Et creditor potest variare a principali ad fideiussorem, & è contra, ib. n. 4.
Et de executione reali ad aliam realem, ibidem, num. 5.
Maxime stante obligatione Camerali, ibidem, numer. 6.
Venditor volens implere contractum tenetur restituere arras duplicatas, lib. 2. rubrica 51. numer. 5.
Fallit si arra sint data in partem pratij, ibidem, num. 6.
Vendens cum pacto de retrouendendo non potest agere contra secundum emptorem, lib. 2. rubric. 52. num. 12.
Licet contrarium teneant aliqui Doctores, ibid. num. 14.
Maximè si pro obseruantia contractus non fuit hipotecata res vendita, ibidem, numero 13.
Vendita res ante traditionem est quasi obligata venditori pro pratio, lib. 2. rub. 53. numero 1.
Licet res vendita non veniat in obligatione, nisi sit dictum, ib. n. 2.
Venditio tamen habet in ventre reseruationem hipoteca, donec pratium soluatur, numero 3.
Venditor pro pratio super re vendita excluditur per creditores anteriores emptoris, d. rub. 53. numer. 4.
Nisi per venditorem fuerit reseruatum dominium super re vendita, ib. n. 5.
Et excluditur etiam stante statuto Eugubino secundum Altograd. qui reprobatur, ibidem, numero 6.
Et vigore dicti statuti venditor præfertur in re vendita etiam mutata forma rei, numero 7.
Et stante d. statuto venditor præfertur doti anteriori, ib. n. 8.
Licet aliqui contrarium teneant, ibidem, numero 9.
Quod statutum procedit in creditore pro pratio, alias secus, ib. n. 10.
Venditionis appellatione quæ veniant, lib. 1. rub. 55. num. 27.
Vendita re duobus præfertur qui habuit possessionem etiam si sit posterior, lib. 2. rubrica 50. numero 1.
Etiam possessione translata fictè per constitutum, ib. n. 2.
Et d. conclusio procedit etiam in aliis contractibus ib. n. 7.
Fallit si primo emptori sint hipotecata bona venditoris, ib. n. 3.
Et secundus emptor præfertur etiam stante iuramento in prima venditione apposito, numero 4.
Licet aliqui contrarium teneant, ibidem, numero 5.
Fallit etiam quando secundus emptor habuit scientiam de prima venditione, n. 6.
Vendens rem duobus tenetur pæna falsi, lib. 2. rubr. 50. n. 12.
Fallit quando primus emptor non soluit pratium, vel aduenit dies, ib. n. 13.
Venditor tenetur de euictione rei venditæ, d. rub. 50. num. 14.
Etiam si id non sit expressum in Instrumento, ibi. num. 15.
Venditor sciens rem esse obligatam tenetur emptori ad interesse, ib. n. 16.
Cum venditor teneatur vendere rem liberam, ibi. num. 17.
Venditor soluens collectas pro emptore potest illas ab eo repetere, lib. 1. rub. 40. n. 1.
Verbum latitare quid significet remissiue, lib. 2. rub. 41 num. 15.
Verbum vir discretus significat virum inditiosum, & prudentem, lib. 1. rub. 20. n. 1.
Verba Idoneè satisfderit quid importent, lib. 2. rub. 14. num 5.
Verbum Alio habet in se quandam generalitatem, Annot. ad Bull n. 61.
Versatorium fieri non potest, quod exeat in vias publicas, lib. 5. rub. 36. n. 1.
Et vicinus potest petere illud amoueri, ib. n. 2.

Ve-

Veritas conciliij an excuset a pœna iniuriarum, lib. 4. rub. 43. n. 8.

Via publica vicinalis, & priuata quæ dicatur, lib. 6. rub. 17. n. 1.

Via in dubiu præsumitur publica, ibidem, numeru 2.

Via publica à nemine potest occupari, dict. rub. 17. num. 3.

Neque potest claudi, nisi fauore religionis, ibidem, num. 4.

Neque via vicinalis potest claudi, ibidem, numeru 5.

Via executiua competens ex Instrumento cum agitur elapsis 30. *annis*, lib. 2. rubrica 3. numero 27.

Etiam stante mala fide, ib. n. 28.

Limita, vt ib. n. 29.

Via ordinaria si sit iudicium ceptum non potest postea agi executiuè d. rub. 3. n. 30.

Nisi reus conuentus esset contumax, ibidem, numer. 31.

Ordinariè verò, vel executiuè quando agi dicatur, ib. num. 32.

Via publica fuat de regalibus Principis, lib. 1. rub. 54 num. 1.

Viarum, & fontium reparatio recenfetur inter opera pia, ib. n. 2.

Et ad illorum reparatiuaem teneatur etiam habeotes immunitatem, ib. n. 3.

Vtrum vero teneantur Ecclesia, & mendicantes, ib. n. 4.

Via publica purgari debent ab immunditijs a vicinis, lib. 5. rub. 24. n. 1.

Verbum Purgare quid importet, ibidem, numero 2.

Antiquitus id spectabat ad Ædiles cogere Ciues ad illas repurandas, n. 3.

Via aliæ dicuntur Regia, alia Consulares, alia publica, vicinales, & priuata, lib. 5. rubr. 27. num. 3.

Et latitudo via publica quanta esse debeat, ibid. num. 4.

Via, & alia loca publica quando possint alienari per Communitatem remissiue, lib. 5. rubric. 26. num. 1.

Vicino datur actio in factum contra immittentem fœtorem in eius domum, lib. 5. rubrica 36. numer. 5.

Vicinos tenetur vendere vium vicino illam non habenti ad suum prædium, lib. 6. rubric. 20. numer. 4.

Secus si illam possit habere aliundè licet longiorem, ib. n. 5.

Vicini fundus dicitur qui coharet ad vnguem fundo vicini, lib. 6. rub. 21. n. 1.

Et quis dicatur vicinus remittitur arbitrio Iudicis, ibi. n. 2.

Et vicini dicuntur ferè socij, ib. n. 3.

Et ideo debent sibi facere bonum vicinium, ibid. num. 4.

Et debent dimittere legitimum spatium Iudicis arbitrio, ib. n. 5.

Vicini tenentur mundare, & manutenere fontes, quibus vtuntur, lib. 6. rub. 25. n. 1.

Et purgare viam ante dumos existentem, ibidem, num. 2.

Et quid si vicinus vult renunciare vsui d. fontis, ib. n. 3.

Vicinis pluribus debetur ius congrui pro rata, lib. 1. rub. 55. n. 29.

Licet quod sit locus gratificationi teneant aliqui ibi. n. 30.

Victus victori condemnatur in expensis, lib. 2. rub. 21. num. 1.

Victus non præsumitur habuisse iustam causam litigandi, d. rub. 21. n. 11.

Victor potest appellare ab absolutione expensarum, d. rub. 21. n. 18.

Victus condemnatur in expensis etiam si iurauerit de calumnia, d. rub. 21. n. 20.

Victualia taxanda sunt, vt debito pretio vendantur in foro, lib. 1. rub. 44. n. 1.

Vidua committens stuprum infra annum luctus amittit dotem, lib. 4. rub. 24. n. 5.

Violentia in raptu est probanda per fiscum, lib. 4. rub. 24. n. 8.

Vim vi repellere omnia iura permittunt, lib. 4. rub. 33. n. 1.

Ita ut occidens ad suam defensionem nulla pœna puniatur, ib. n. 2.

Si tamen in defensione non excesserit moderamen inculpatæ tutelæ, ib. n. 3.

Vitium incisores puniuntur pœna mortis, lib. 6. rub. 15. num. 1.

Et eadem pœna puniuntur vastatores, & incisores arborum, ib. n. 2.

Qui tenentur etiam ad emendationem damni, ibi. num. 3.

Quæ pœna mortis de consuetudine non seruatur, ib. num. 4.

Præsumptio incisionis insurgit contra inimicum, ibi. n. 5.

Et contra vicinum, ib. n. 6.

Vniuersitas potest tempore carestiæ cogere Ciues ad vendendum frumentum, lib. 1. rub. 30. numeru 5.

Et potest cogere dominos animalium ad illa mutuanda pro deferendo frumentum, ibidem, num. 6.

Et potest prohibere, quod dardanarij non emant frumentum in foro, nisi tali hora, ibidem, numer. 7.

Et quando frumentum est corruptum potest cogere ciues ad illud emendum, ib. n. 8.

Vniuersitas pro faciendo æstimum potest cogere Ciues ad indicandum bona, lib. 1. rubric. 39. numero 2.

Vota facta à Communitate non obligant successores ex vi voti, lib. 1. rub. 5. n. 1.

Licet secus sit interueniente consensu Episcopi, ib. num. 2.

Vsusfructus patri acquisitus non deficit per mortem filiorum, lib. 2. rub. 46. n. 3.

Vsura dotis non petita censentur remissa per decennium, lib. 2. rub. 47. n. 10.

Alij verò teneat requiri spatium 30. *annorum*, ib. num. 11.

Alij verò nunquam censeri remissas sine præscriptione, ib. n. 12.

Alij veru censeri remissas per mortem viri illas non petentis, ib. n. 13.

Et decennium cum morte viri concurrente de veriori ib. n. 14.

Maximè cessantibus filijs, ibidem, numero 15.

Vsura dotis debita iure actionis non censentur remissa

missæ per receptionem sortis, dict. rub. 47. numer. 16.

Secus si illæ debeantur officio Iudicis, ibid. numero 19.

Licèt contrarium teneant alij, ibid. num. 20.

Dicuntur autem debitæ iure actionis stante clausula Pro quibus omnibus, ibid. num. 17.

Et stante clausula Alias &c. ib. num. 18.

Vsuræ dotales debentur etiam si dos ei fuerit promissa ad sui beneplacitum dict. rubrica 47. num. 21.

Licèt contrarium teneant alij, ibid. num. 22.

Vsuræ dotis non debentur viro mortua vxore, dict. rub. 47. num. 25.

Etiam si remanserint filij, ib. num. 26.

Licèt contrarium teneant alii, ib. num. 27.

Vsuræ dotales debentur in principio anni, dict. rub. 47. num. 30.

Vtilitati publicæ non potest renunciari, nequè cum iuramento Annot. ad Bull. num. 85.

Maximè si vtilitas priuata non possit separari ab vtilitate publica, ibid. num. 86.

Cum non possit renunciari fauori mixto, ibidem num. 87.

Vulneratus potest repetere à vulnerante expensas curationis, & interesse lib. 4. rub. 44 num. 2.

Etiam sequuta pace inter eos, ibid. num. 3.

Fallit si vulnus sit datum ad eius necessariam defensionem, ibid. num. 4.

Vxori non competit actu pro fructibus si dos non sit promissa sibi, sed viro, lib. 2. rub. 42. numero 28.

Fallit stante stipulatione Notarii, & obligatione Camerali, ibid. num. 29.

Vxor non potest disponere de dote in praiudicium viri habentis vsumfructum vigore statuti, lib. 2. rub. 46. num. 4.

Licèt de illa possit testari inter liberos post mortem viri, ibid. num. 5.

Vxor alimentaria debet operari ad fauorem præstantis alimenta, lib. 2. rub. 48. num. 7.

Vxor non præsumitur consentire, quod vir administret bona paraphernalia. dict. rubr. 48. numer. 15.

Contrarium tenent plures Doctores, ibid. numero 16.

Quod verò standum sit coniecturis tenent alij, ibi num. 17.

FINIS.

ERRATA. CORRECTA.

Pag.	Col.	Lin.	Errata	Correcta
14	1	11	Receptum in rem	Conceptum in rem
16	1	59	Non dicatur	Cum dicatur
57		16	Lupidibus	Lapidibus
59	1	58	Non liget Clericus	Non liget Clericos
60	1	39	Poteſt tamen voli	Poteſt tamen cedi
72	1	9	Ad damnum	Ad dandum
81	1	40	Notum ſuum	Votum ſuum
85	2	8	Locus eſt penes	Locus eſt pęnis
93	2	53	Scientiam negarij	Scientiam negocij
96	1	69	Abſoluendum	Ad ſoluendum
124	1	1	Cum procedere	Non procedere
126	1	52	Actorem procediſſe	Actorem poſſediſſe
134	2	2	Cum appareat	Non appareat
146	1	33	Concurrente	Concurrunt
165	2	66	In neceſſarijs	In voluntarijs
178	1	22	Filius maſculus	Filios maſculos
181	2	38	Filius maſculus	Filios maſculos
182	2	38	Et dicit paret	Et diſſiparet
184	1	20	Proteſtatore	Proteſtare
184	1	24	Reficere tutum	Reficere tectum
186	1	53	Per partum	Per pactum
190	2	65	Qui fuit	Qui facit
197	2	29	Quod non	Quod cum
201	1	4	Sine repræſentationis	Iure repreſentationis
202	1	8	Recumbant	Iure viuebant
204	2	15	Rixam eius	Enixam eius
213	1	62	Illæ pronunciant	Illæ proueniant
214	2	15	Aduocanda	Reuocanda
227	2	28	Ex illa confeſſione poſſet	Ex illa confeſſione non poſſet
260	1	7	Per verba ſubſola	Per verba ſubdola
272	2	29	Qui ſi ſimul	Qui ſi ſemel
278	1	19	More duorum	In ore duorum
280	1	32	A malorum ſucceſſuum	A malorum ſuccuum
291		31	Ex ſua iniuria	Ex ſua incuria
294	1	5	Prohibens fiſci	Prohibens fieri
303	2	35	Iuxta damnum	Iuxta domum
305	2	26	Ne ſic poſſe	Vt ſic in poſſe
309	2	26	Plena	Plura
324		18	Priſtinum ocum	Priſtinum locum
336	1		Paternum tenetur.	Pater non tenetur

Pagina 17. Linea 34. Sacr us, Lege Sacros. P. 18. l. 27. quos, l. quod. P. 28. l. 49. Agapiti, l. Agapij, P. 20. l. 34. Dominorum, l. Dominos. P. 21. l. 21. vel ab, l. vel ad. P. 23. l. 21. retineat, l. retineant. P. 23. l. 32. ornatum, & perfici, l. ornatum perfici. P. 24. l. a 26. ſumina, l. ſummam. P. 25. l. 48. ſenriente, l. ſentientem. P. 27. l. 19. ſiue, l. ſine. P. 28. l. 36. notula, l. notulm. P. 30. l. 5. eum, l. cum. P. 31. l. 26. valear, l. valeant. P. 32. l. 30. Feria, l. Feriæ. P. 35. l. 26. maior conſiliariorum, l. maior pars Conſiliariorum. P. 38. l. 6. diſcerentem, l. differentem. P. 38. l. 30. mandantis, l. mandatis. P. 38. l. 40. pro ſalario, l. pro ſuo ſalario. P. 40. l. 30. collocare, l. collocari. P. 44. l. 29. ſurripientis, l. ſurripientes. P. 45. l. 2. Clemente, l. Clementis. P. 49. l. 15. deligenter, l. diligenter. P. 50. l. 23. ſolueens, l. ſoluens. P. 51. l. 7. olium, l. oleum. P. 51. l. 16. rec ptis, l. receptis. P. 54. l. 12. aquæductis, l. aquæductibus. P. 56. l. 40. ſingno, l. ſigno. P. 68. l. 7. Villæ, l. Villa. P. 68. l. 8. Villæ, l. Villa. P. 74. l. 35. in ſtantibus, l. inſtantibus. P. 75. l. 2. Territorij, l. Territorio. P. 100. l. 18. repetitionem, l. repetitione. P. 113. l. 26. ſalaris, l. ſalarij. P. 119. l. 55. Vindembiarum, l. Vindemiarum. P. 123. l. 4. adinttatur, l. admittatur. P. 132. l. 41. iuxta, l. iuſta. P. 137 l. 23. omni, l. omnia. P. 144. l. 22. firmanda eſt Animaduertat tamen Iudex ne obligatio, ſiue alienatio firmanda eſt. Animaduertat tamen Iudex ne Mulier, lege. firmanda eſt. Animaduertat tamen Iudex ne Mulier. P. 156. l. 47. pœna, l. pœnam, P. 167. l. 4. poteſtatis, l. poteſtate. P. 170. l. 34. ſtipularus, ſit, l. ſtipulatum ſit. P. 173. l. 32. Patres, l. Patruus. P. 173. l. 48. diſponens, l. diſponere. P. 179. l. 45. quomolibet, l. quomodolibet. P. 182. l. 5. Partium, l. partitum. P. 185. l. 38. annis, l. anni. P. 193. l. 20. dictas, l. dicta. Pag. 207. l. 13. Cauſæ & vt, l. cauſæ vt. P. 210. l. 16 voluit, l. voluerit. P. 211. l. 49. arbitrentur, l. arbitretur. P. 219. l. 34. vna, l. vnam. P. 219. l. 34. alirer, l. alteri. 224. l. 4. qualitatem, l. qualitate. P. 226. l. 21. conueniri, l. conuenire. P. 229. l. 40. fuerint, l. fuerit. P. 231. l. 21. iure, l. a iure. P. 237. l. 36. Nos, l. Nox. P. 243. l. 54. caſu. Dos, l. caſu dos. P. 246. l. 11. fructura, l. fractura. P. 253. l. 8. tamen arbitrio, l. tamen Iudicis arbitrio. P. 254. l. 35. moraretur, l. morarentur. P. 259. l. 22. Vſurarios, l. Vſurarius. P. 259. l. 28. puniatus, l. puniatur. P. 259. l. 36. proceedere, l. procedere. P. 262. l. 17. immutando vel ea falſificauerit, l. immutando falſificauerit. P. 262. l. 18. eo, vſus fuerit, l. eo, vel ea vſus fuerit. P. 268. l. 6. Iudicis, l. Iudici. P. 281. l. 38. Reprimandam, l. reprimendam. P. 282. l. 17. Quod pœnam, Quod Reus pœnam. P. 284. l. 19. ducendum, l. ducendo P. 285. l. 44. Merciarijs, l. Merciarij. P. 293. l. 3. hebere, l. habere. P. 293. l. 16. quæ Palatio, l. quæ in Palatio. P. 295. l. 43. grauiore, l. grauiorem. P. 311. l. 4. fuiſſe, l. foſſe. P. 317. l. 25. grauatum, l. grauatam. P. 326. l. 16. Deſtruendis, l. deſtruentis. P. 339. l. 37. Che le, l. Che ſe le. P. 345. l. 25. Suibus in obſeruandum, leg. Suibus obſeruandum.